Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXI
D
26
NAPOLI

XXI
D
26

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DE MAGISTRATVVM EDICTIS. TRACTATVS

Quatuor Libris diſtinctus.

Primo omnia, quæ in Magiſtratibus, & Superioris in Regimine conſtituti perſona.
Secundo, quæ in editione Legis, Edicti, Coſtitutionis, aut Pragmaticæ; Requirantur.
Tertio Edicta magis vſualia, practicabilia, ac neceſſaria pro optimo quolibet Regimine.
Quarto quædam particularia Edicta, quæ à Principibus, & alijs, ſuis ſubditis fieri ſolent; Ponuntur.

CAMILLO BORRELLO
I. C. Equite Aurato, & Palatino Comite, Authore.

OMNIBVS, QVI AD REGENDOS POPVLOS PRAEPONVNTVR, ac etiam Aduocatis, & cauſarum Patronis; Cęteriſque Iura profitentibus valde vtilis, & neceſſarius.

Vnicuique capiti Argumentum, Summarium, ſiue Epitome, & Axioma Edicti ad modum Legum Duodecim Tabularum, acceſſerunt.

Cum Indice locupletiſſimo materiarum ordine Alphabetico diſpoſito.

AD ILLVSTRISSIMVM, ET EXCELLENTISS. D.
DON IOANNEM ALFONSVM PIMENTELLIVM
BENEVENTAE COMITEM.

CVM PRIVILEGIIS, ET CONSENSV SVPERIORVM.

NAPOLI
BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III

VENETIIS, Apud Iuntas. M D C X X.

ILLVSTRISSIMO ET EXCELLENTISS. D.

DON IOANNI ALFONSO PIMENTELLO

BENEVENTAE COMITI.

Camillus Borrellus Iuriſconſultus. F. D.

THALES ille Mileſius, ex ſeptem illis Græciæ ſapientibus vnus, dum quandoq; à quodam interrogaretur, an quæ homines in hoc Mundo agunt, & operantur, Dij ſcirent? Sapientiſſimè reſpondit, Non quę agunt homines, Dij ſolummodo, ſed quæ cogitant, ſciunt. Quod reſponſum, non barbaro tunc Philoſopho, ſed Chriſtiano Theologo dignum fuit. Diuinam enim, eo dicto, prouidentiam docuit. DEVS enim Optimus, Maximus; cum Mundum creauerit, neceſſario illum ſuo Imperio Regit, quia illo, & homine creato, quod eſſent valde bona confeſſus eſt, Mundi verò bonitas, in creatarum rerum varietate, in ordinem optimum redacta diſpoſitione, in illarum plenitudine, in admirabili partium connexione, in ipſarum inſimul conuenientia, aliquorum inter ſe, quam Græci, [illegible], & aliquarum repugnantia, quam iidem, [illegible] nominant; in earum proportione mirabili, qua illius pulchritudo emergit; vltimo in ſuauiſſima eiuſdem prouidentia, qua eundem Mundum adminiſtrat, moderatur, & Regit. Vndè cum nihil eorum, quæ fecit, oderit, ſed ſummo Amore diligat. Conſequens eſt hominem etiam ſumma dilectione proſequi, cuius imperio, & pedibus terrena omnia ſubiecit, corporatas enim res, & quæ ſub ſenſum cadunt, ad hominum vſum, illiusq; commoditates à DEO ordinatas fuiſſe, & humanæ literæ, & ſacræ docuerunt, Mundiq; ipſius vniuerſitas ad ipſius DEI creatoris gloriam, & hominum vſum condita eſt. Ideoq; præclarum agens hanc Mundi molem, Machinamq; gubernans, portans omnia, vt Apoſtolus docet, verbo virtutis ſuæ, dicendum eſt, particularem curam Regum, ac Principum habere, vt qui dixerit ex eo Reges regnare, & Idcirco DEI maieſtati, cuius Rex, ſiue Princeps, viua, ac ſpirans imago dicitur, iniuriam facit, qui obſequium Regi, ſeu Principi non præſtat, nam Iſraelitarum populus, cum Diuina inſtitutione per Samuelem regeretur, & Regem ipſo relicto nouum peterent, DEVS, inquit, Non te, ſed me ipſum ſpreuerunt. Propterea Catholiciſſimi Reges noſtri traditionum Diuinarum obſeruantiſſimi Sanctæ CHRISTI Eccleſiæ

tutores, & pugiles ſolidiſſimi, à qua nunquam diſceſſerunt, eiuſdem Diuinæ Maieſtatis Dona cognoſcentes, qua fauoribus maximis, atque penè inauditis erecti, ad illam humanarum rerum magnitudinem peruenerunt, qua nullus alius Chriſtianus Princeps vnquam peruenit, cum diuina præcepta obſeruent. Non mirum igitur, ſi non modo aliquæ orbis Chriſtiani, partes, ſed, & barbaræ gentes, & nationes dominum habere, & ab illo Regi, ac Dominari magna, & optima æmulatione percupiant. Reges namq; noſtri Regna, Dominiaq; inſtitutis iuſtiſſimis ſemper fouerunt. Hinc PHILIPPVS Tertius Rex noſter Catholichiſſimus, qui nunc Regnorum ſuorum Dominia moderatur, Principes ſui optimi voti compotes illis præficere ſtuduit; Sic te Magnatem, & Principem Virum Beneuentæ in Regno Caſtellæ, per Antonomaſiam Comitem, Neapolitano Imperio Regendo, vt eius locum primum teneres, elegit, teq; pluribus annis Proregem habuimus, virtutum omnium cumulo præſtantem, Iuſtitia, Prudentia, Fortitudine, ac Temperantia præditum, æquitate, liberalitate, magnanimitate, alijsq; Animi, & corporis virtutibus ornatum. Quo tempore, tuo ingreſſu Regnum lætitia, progreſſu voluptate, eggreſſu mæſtitia affectum reliquiſti, ità, vt iugiter in dies magno deſiderio acclamatus fueris. Nunc autem populos indicibili gaudio exhilaraſti, dum audierunt ab eodem Rege, & illius Maieſtate, te fuiſſe ſupremo ſuo Italico Conſilio præpoſitum, & præſidentem creatum, cum ſub tuo Præſidio, Regna Neapolis, Siciliæ, & Mediolanenſium, conſtituta, magnam auxilij, ſuffragij, & ſubleuationis ſpem conceperint. Cum autem ego Calabriæ Prouincijs in viſitatione Regia deſtinatus, ac duobus continuis annis in ea Regis ſeruitio vacans, Tu Prorex præeſſes, fuerim pluribus tuis, & ſupremi tunc tui Conſilij literis laudibus honeſtatus, & humanitatis officijs plurimis affectus, ne ingratitudinis labe coinquinarer, hos commentarios, quos de Magiſtratuum Edictis, nominaui ſeptimum operum meorum opus, in publicum exhibendo, tuæ Excellentiæ dedicare non erubui, ob puſilli muneris exiguitatem; Principes enim Maximi, parua, Magna, ac Maxima efficiunt, ſicuti viros deliteſcentes extollunt, ſuaq; manu, & iudicio ſubleuant, & in album erigunt. Quòd ſi hoc munus, quale illud ſit, non aſpernaberis, alacrem animum meum, reddes, vt quæ alia nunc Typis cuduntur, tuæ Excellentiæ, pro voto tradantur.

Digitized by Google

INTEGERRIMO IVRIS ADMINISTRATORI,

SANCTISSIMO LEGVM INTERPRETI,

Diſeriſſimo totius Hipponienſis Status Auditori Optimo, & Scientiarum omnium lumine conſpicuo,

CAMILLO BORRELLO.

PRiſca fides Pharij retice tria Symbola Vultus,
Et dediſce tui, Iura Solonis opus.
Noſtra fides meliora canit: Noua iura Camillus
Borellus ſcriptis, dum legit alta ſuis.
Imperat, indulget, cohibet, vocat, inſtruit, ornat
Eloquio, imperio, moribus, arte, manu.
Vnde Solonis opus, vel Anubidis ora verendi
Maiorem priſco, te Solomona Canunt.

EIDEM.

BOrrellum reuerenter habe quicunq; vocatis
Largitum Populis grandia iura venis.
Hic tibi iuſtitiam, mores, & ſenſa miniſtrat
Linceus, oſtendit dum Solomonis opus,
Vnde igitur populis tanti monimenta laboris
Quam proſint, pandunt Elpora, Piſtis, Eros,

Iacobus à Mannarà Panormita.

POMPILII RVBEI IVRISCONSVLTI

Ad opus de Magiſtratuum Edictis Admodum Illuſtris Domini
Camilli Borrelli I.C. Equiti Aurati, & Palatini Comitis
Carmen.

Clara Magiſtratùm, penituſq; incognita Priſcis,
Borelle edicta, eſt hoc aperire tuum.
Dicite Prudentes, erit hic, tot pace virorum
Legali interpres primus in Hiſtoria?

IOANNIS ANTONII VALLONI IVRISCONSVLTI

Philocaſtrenſis Calabri ad Eundem Illuſtrem, & Eximium
Iuriſconſultum D. Camillum Borrellum
Carmen.

Orbis deſcribant vrbes & Flumina, montes,
Delius hos Phœbus, ſiue Minerua iuuet.
Hic ego centenas auſim mihi poſcere voces,
Eximios omnes, vt celebrare queam.
Quantum Roma caput cunctas ſuperextulit vrbes,
Hic tantum extollit, uiribus ingenij.
Plurima, quæ viris nequeunt ænigmata præter
Qui leges condunt, ſoluere clara dedit.
Hic eſt in toto notiſſimus Orbe Camillus,
Italiæ Splendor, Parthenopeſq; decus.
Hic eſt Illuſtri, & Clara de Stirpe Borrellus,
Ingenio, vita, & moribus eximius.
Si quæ conſcripſit, ſcribitq; volumina ſpectas
Hic alter dices, Papinianus erit.
Hunc celebrate virum Vates, qui culmina Pindi
Noſtis, Muſarum ſplendor, & Orbis Honos.

FRANCISCI VALLONI IVRISCONSVLTI
Ioannis Antonij filij Polienſis Calabri ad Eundem Dominum Iuriſconſultum Eximium Camillum Borrellum in Opere de Magiſtratuum Edictis, Carmen.

IMplicitam multis per magna volumina chartis
Materiam titulis Docte Camille Locas.
Hinc facile iudex animum componere noſcet,
Et ſibi commiſſos, qua regere arte queat.
Amplius Edictis nullus peccare ferendis,
Te Duce cernetur, qui legit iſtud opus.
Principibus ſueti diſcent maledicere, pœnas
Imponent linguis debita fræna ſuis.
AEternùm viuent magni hac monumenta laboris
Et liber hic ibit, docta per ora virùm.

FRANCISCI ORIFICIS PALENSIS
ad Iuriſconſultiſſimum Dominum Camillum Borrellum.

NOn me progenies Iouis ſupremi,
Vatum Pierides, decuſq; honoſq;
Non me doctus Apollo, in Orbe ſplendor,
Non me progenuit Minerua, multò
Cunctis ingenio ſior Deabus,
Vt colens Eliconios receſſus,
Ac digna Citharam mouens Eburneam,
Dulci te celebrem, canamq; verſu,
Quali Tytirus à Marone dictus,
Quali vel Cytherea gaudet ipſa,
Iam natum celebrier canore.
Nimpharum ſubeat uireta recta,
Nec antra petat nouem ſororum,
Lauro dignior, vt Poeta fiat,
Et factus, culicem Poeta vincat,
AEquet, non modo dulcius canendo,
Si quis ingenium tuum ſuaue
Audet dicere, quod Catullus alter
Dicat, Alter Horatius, Maroq;,
Quot quot, vel gennere ſecla Vates
Candidi, aurea plectra, qui mouere,
Quoſq; Pollice dum mouent Niuali,

Dignos dic modo Laurea Corona,
An Lybethrides hoc onus petant? Ac?
Hę petant Cheli ſonora,
Antris Caſtalijs ruant ad Vnam,
Extremo veniens Apollo ab Indo
Numquid dignius inſpicis Camęnis?
Tibi candida mens, Tuiq; mores
Hinc candidiuſcula albiore,
Virtus non moritura, Comitaſq;
Sancta, viua fides, Amorq; ſimplex,
Vitaq; Speculum tibi virorum,
Diuinum ingenium, fauens fauebit
Leges, iura Legis, quibus reuertet,
De cęlo venies, Deum, Jouiſq;
Nutu Astręa fauente virgo terras
Regat, quę ſine fraude Virgo tecum,
Iam ſaturnia Regna tuta ſurgent,
Toto ferrea, deſinatq; ſecla
Mundo, pallida nullius veneni
Jam veſtigia frigidi nocebunt.
Fraudes, atq; doli citò peribunt.
Sub Dio, (Duce te) Boues, Capellę
Paſces vbere, oues nihil timentes
Pleno, ſic Lupus, Agna mitis vnà,
Tigres aſpra nymis, Leo, pauenſq;
Lepus, conuenient, caneſq; Vulpes.
Cunctis pax erit, hac die ſerena
Gaudet vir, mulier, Senex, Virgo,
AEtas (Te Duce) lęta cunctá nobis
Feret, Fata ſinant, ſinantq; Parcę
Duci ſtamina, lęta cuncta fient,
A te, ſic peto nunc, precorq; ſępe,
Scribe (ſi merear) gregi tuo, me,
Cliens pectora, qui tibi libenter
Dedi, ſicq; dicata dedicabo
Dulces cętera digniora Muſę
De Te, candidiuſculaq; ludant
Patrone Optime mi, Venuſte multum.

TETRASTICHON AD EVNDEM.

NOmen Achilleum celebrauit doctus Homerus,
Auguſti nomen duxit ad Aſtra Mare.
Viueret (ò Vellem) Vatum, nunc alter; & alter,
Ambobus fieres dignus adire polum.

PHILIPPI TERTII
REGIS CATHOLICI
MAGISTRATVS IN STATV MEDIOLANI.

MAGNVS CANCELLARIVS

Didacus de Salazar.

REGENS IN HISPANIA

Hieronymus Caimus Iuriſconſultus.

PRAESIDENS SENATVS

Auguſtinus Dominicus Squarciaficus Iuriſconſultus.

SENATORES

Ludouicus Madius I.C.
Ludouicus Acerbus I.C.
Papirius Catançus I.C.
Franciſcus Panigarola I.C.
Ioannes Salamanca I.C.
Hieronymus Callente I.C.
Truſſus de Truſſis I.C.
Hieronymus Parauicinus I.C.
Franciſcus Leizaldus I.C.
Ioannes Baptiſta Trotta I.C.
Ioannes Baptiſta Viſcontus I.C.
Ioannes Thomas Gallaratus I.C.
Aloiſius Molza I.C.
Petrus Franciſcus Corius I.C.

Digitized by Google

CAMILLI BORRELLI

IVRISCONSVLTI, EQVITIS AVRATI, ET PALATINI COMITIS

Ad eundem ampliſſimum ordinem Mediolanenſis Senatus, in Commentarijs de Magiſtratuum Edictis

PRAEFATIO.

DVm Nonnulli Iuris prudentiæ, diuerſarumq; aliarum ſcientiarum Viri erudiriſſimi, & fama conſpicui, iſtos meos de Magiſtratuum Edictis cōmentarios conſpexiſſent, graui ſermone contenderunt, vt breuiarium, & Epithomem antiquorum Romanorum Magiſtratuum hoc in loco, veluti anteſiguanum, proferrem, & tamquam præcurſorem in fronte libri præmitterem, vt poſſet ſimilitudo, aut differentia inter illos, & noſtri tēporis officiales haberi cognitio. Quorum intentio, ac perſuaſio, & ſi rationi conſentanea videretur, illiq. eſſent, moribus, eruditione, virtutumq. cumulo ſpectabiles, & ipſorum aliqui ſanguinis vinculo, & affinitate coniuncti, non tamen eis ſuccenſendum eſſe putaui. Magiſtratuum Romanorum cognitio plenaria patet apud Liuium, Dionem, Halicarnaſſeum, alioſq. Romanarum Antiquitatum, & Hiſtoriarum ſcriptores; multaque inſuper tradita, ac literis mandata ſunt, penes Lucium Feneſtellam (licet non ſit ille antiquus) Alexandrum ab Alexandro, Alexandrum Sardum, Pomponium Letum, Franciſcum Hotomanum, alioſque non parum multos, qui hanc materiam copioſiſſimè tractarunt. Inſuper æuo hoc noſtro iſta faciliora videntur, quando DEI Optimi Maximi beneficio, antiquata, & expulſa ab Orbe chriſtiano omni propemodum loquendi barbarie, qua ex diuerſis externarum gentium migrationibus, omnium, non modo ſcientiarum, ſed cunctarum bonarum artium ſemina euanuerant, Latini inſuper ſermonis elegantia, Iuriſdicendi ſtudia, & ipſarum Romanarum rerum cognitio procul aberant, ac veluti proſtrata, demiſſa, ac non derelicta ſolum ſed conculcata, & abolita remanſerant, candori nunc priſtino reſtituta appareant, & artes optimæ, ſcientiarum exercitamenta, linguæ latinæ puritas, & ornati ſermonis Oenciclopedia, ab illorum temporum iniuria,. & penè interitu vindicata ſunt. Ob hanc itaq. rerum mutationem, ac ad primęuam ſinceritatem reſtitutionem, mirum in modum, quaſi concertantia ſe exercuerunt, & oblectauerunt, clariſſimorum quorundam virorum, præſertim Iuriſconſultorum ingenia, non modo Italica, ſed Germanorum, Hiſpanorum, Gallorum, aliorumq. in Chriſtiano Orbe exiſtentium, qui latinę linguæ induſtriam, & iuris ciuilis ſapientiam illuſtrarunt. Non negauerim, quin plures extiterint, qui antiquos illos Romanorum Magiſtratus noſtri temporis magiſtratibus æquare voluerint, quod quamuis aliquibus in partibus, & capitibus, fieri potuiſſe, minus negare auſim; Longo tamen interuallo Romani Magiſtratus, qui erant, dum Vrbs totius Orbis teneret Imperium, à Magiſtratibus, qui ſub Imperatoribus, & illorum Principatu ſubſequuti fuere, diſtabant, & hoc nulli dubium eſſe crediderim. Sic præterea nunc Magiſtratus, qui apud Reges, Reſpublicas, alioſq. Principes reperiuntur, particulam vix aliquam illius priſtinæ poteſtatis retinent. Illorum itaq. Magiſtratuum ſeriem deſcribere inanis mihi labor viſus, & ideo ex profeſſo abſtinui, dum verò in ijs commentarijs caſus emerſit, & ſeſe occaſio obtulit, non admodum ieiunè pertranſire volui, quin aliqua dicerem, pro vt materia expoſtulabat. Habent nihilominus, qui hæc deſiderant, limpidiſſimos Hiſtoricorum fontes, quibus hanc ſitim extinguant. Aequiparationem inſuper ipſorum cum noſtri ęui officialibus ſcribere, ob dominantium diuerſitatem, operoſa, atq. admodum faſtidioſa, nulliuſq. vtilitatis diligentia mihi viſa eſt, illamq. reuoluere minimè placuit, cum non nulli id facere ante nos tentauerint, vtinam verò id fælieiter illis ſucceſſiſſet. Scribendi autem hos de Magiſtratuum Edictis commentarios illud me impulit, vt communi, publicæq. vtilitati conſulerem, cum adminiſtrari Magiſtratus, & illos ab aliquibus ardenter ambiri conſpicerem, qui non dum in Praxim iuris ſcientiam nouerint. Sed nec Theoricam in limine, vt dicunt, ſalutauerint. Quibus, præſertim iuuenibus, aliquando ſuccurrere cogitaui, & adminiſtrationum primordia, & officio-

rum

Digitized by Google

rum ingreſſum illis exhibere, progreſſum dirigere, & egreſſum complere diſponerem. Populi etenim perperam in regimine, ac in obedientia contineri poſſent, niſi pœnalia programmata, & edicta proponantur, quorum timore à malis abſtineant, & recta operentur. Ab illis namq. abſtinendum eſt populorum rectoribus, quos non ſapientia, nec prudentia, nec aliquis longæuus iuris dicendi vius, vel rerum, & cauſarum experimenta comprobarint. Hinc Dionyſius Halicarnaſſeus Hiſtoriarum. lib. 3. Apud nos (inquit) Magiſtratus, & honores deferuntur, non ditiſſimis, non iis, qui longiorem indigenatum poſſunt oſtendere ſeriem; ſed digniſſimis, nulla enim alia re, quam virtute hominis nobilitatem conſtare dicimus. Et ante eum Iſocrates in Panathenaica. Veteres (inquit) Athenienſes, non temere quoſvis ad Conſilia, & Magiſtratus admittebant, ſed prudentiſſimos, & optimos, & Vitæ integritate ſpectatiſſimos, atq. hos ipſos, tum Imperatores creabant, tum legatos, ſi quando neceſſe eſſet, mittebant; Tum magiſtratus omnes Vrbis, illis mandabant. Quia, vt dicit Ariſtoteles Moralium Nichomachiorum. lib. 6. cap. 11. Quemadmodum in artibus, ita in actionibus, non minus expertis, quam doctis, Iudicium tribuendum eſt. Quàm optimè igitur in ampliſſimo Pariſienſium Senatu, ac veſtro Excellentiſſimo Senatorum conſeſſu, aliquando obſeruari audio, quod vacante Senatoris alicuius loco, Regi noſtro Catholico, nominare ſoleant, quos doctrina, ſapientia, prudentia, ac Summæ integritatis viros eſſe conſpicuos cognouerint. Achilles apud Philoſtratum in Vita Apollonij. lib. 4. cap. 5. dixit, ſapientibus viris, erga ſapientes alios affinitatem quandam eſſe, qua mutua charitatis affectione ſe inuicem diligunt. Iſtud enim Amicitiæ vinculum, virtuti virtus conciliat. Candidi enim ſapientum virorum animi, alienarum virtutum candorem, atro, ac virulento cordis affectu minimè inficiunt, nec denigrare intendunt. Cum igitur ſitis huius Mediolanenſis moderatores Imperij, ſapientiſſimi, non immeritò peritiſſimos, ac ſelectiſſimos collegas concupiſcitis, quorum conſilio, & Maieſtate Reſpublica illa incolumis, & illæſa ſeruetur. Magiſtratus enim tamquam Medici curant, ſed diuerſis artibus, & diuerſo medendi genere, erigendo bonos, malos verò deprimendo. Iura (vt Iſocrates, & Lycurgus aſſerunt) malos tollunt, bonos extollunt. Sapientibus enim magiſtratibus admodum difficile, non eſt (vt Bieſius ait) bonos viros à malis diſcernere. Quia virtus ſemper ſecum lumen affert, quæ & ſi opprimi, vel obumbrari tentetur, elucēſcit. Niſi quis habeat in diſcernendo, mentis oculos, priuati alicuius liuoris caligine occupatos, qui non ſolum publicæ vtilitatis curam gerere impediat, ſed pro virtutibus vitia regnare permittat, & deteriores melioribus imperare procuret. Non ambienti, nec petenti, ſed merenti, hæc adminiſtrandi iuris munera conferenda ſunt, de quo illud Gregorij Magni. lib. 7. epiſtol. 110. dum ait, qui inuitatus renuit, quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus admouendus, ſic qui vltro ambit, vel importunè ſe ingerit, eſt procul dubio repellendus. Huic rei concinit pulchrum Archelai Macedoniæ Regis dictum, cui quidam ex primis Viris, vas aureum, in quo Rex bibebat, peteret, & ille Euripedi illud dediſſet. Quid eſt Rex inquit petitor, quod non petenti vas dediſti, mihi verò, qui petij, negaſti. Tum reſpondit Rex, Tu petere dignus, habere autem indignus, hic autem, & ſi non peteret, habere dignus fuit. Siniſtri quandoq. caſus ſapientibus viris accidunt, vacante enim quando ſede vnius in Supreo Pariſienſi Parlamēto, ab ampliſſimo ordine, duo nominati fuere, nempè Petrus Rebuffus, & Franciſcus Duarenus, nullus tamen ipſorum vacanti loco ſubrogatus fuit, vel admiſſus. Illorum tamen virtuti, ac ſupremis Iuriſconſultis minimè obfuit. Satis enim illis fuit, Regium Magiſtratum promeruiſſe, & Conſultiſſimorum virorum cœtum illos nominaſſe. Aemulatoribus id vitio tribuunt, quod Principi adulando, aliud oppoſuerint, ſecretum virus ſub mellis ſpecie euomentes. Contra quos Principes cauti eſſe debent, ne in errorem labantur, in quem Athenienſium Rempublicam incidiſſe referunt, quæ cum ſua patria lege adulationem, tanquam peſtiferum vitium, prohibuiſſet, nihilominus, Regnante poſt Demetrio Rege, Reſpublica, illiuſq. Senatores, crudelitates illius reſpicientes, reuoluto (vt aiunt) Clypeo, Senatuſconſulto, ita decreuerunt. Quodcunq. Rex Demetrius iubet, id apud Deos Sanctum, & apud homines iuſtum eſt. Quo dicto nil iniuſtius, nilq. turpius audiri, decerniuè potuit, illoq. omnem eorum ſapientiam fædarunt, & ſeruilem animum oſtenderunt. Ex adulatorijs actibus, non mirum ſi praua naſcantur, à quibus Reges præcauere debent, ne ſinant ſibi, ſub recti ſpecie, aures verborum lenocinijs, deliniri. Verum Sapientes, quibus has inuidiæ ſemina proferuntur, ſatis habent, quod apud claros viros, ſcientia conſpicui, & eruditi habeantur, nam dicere poterunt illud Scipionis Africani, quod dixit ad Populum, dum inquit, ſi vos ætatem meam honoribus veſtris anteiſtis, ego honores veſtros, rebus agendis, præceſſi. Hæc enim ſunt Inuidiæ opera, quæ non ignauos, ſed virtute præſtantes ſequuntur. Aſſidua eſt eminentis fortunæ inuidia Comes. Manlius apud Liuium. lib. 38. Cæca (inquit) inuidia eſt, nec quicquam aliud ſit, quam detrectare virtutes, corrumpere honores, & præmia earum. Quia, vt Velleius Paterculus Hiſtoriarum. lib. 2. inquit, Nunquam eminentia carent inuidia. Verum ſufficit me dixiſſe ſatis, vt probarem, nominandi morem, dum vacationum locus Senatorius, vel beneficiarius aperitur, aut alteriusve magiſtratus occurrit, aliorum conſiliariorum cœtui nominandi illius facultatem eſſe tributam. Societas enim illa melius graues viros ſcire poterit, quam Princeps procul, longoq. curſu diſtans, quod optimum, eſt Reipublicæ ſatis accommodum, eo namq. modo, calumniandi viros ſapientia claros omnis occaſio ſubmouetur, ac tollitur. Peruſij Vrbs celebris in Vmbria Iuris conſultorum Summorum, mater, & altrix, Summorum Pontificum Priuilegio gaudet, vt in ſuprema Sacra Rota Romana, ſedeat Auditor, cuius loco vacante, nominat

duos,

Digitized by Google

duos, ſemper celebres, quorum vnus ex nominatis Iure Conſultis à Summo Pontifice, ſeu à Rota eligitur. Hos itaq. commentarios, ante vigeſimum circiter annum compleueram, & quaſi pulueri traditos reliqueram, quando multorum Inſtigatio apud me valuit, vt illorum emiſſionem in publicum concederem, fuereq. illi ab alijs meis laboribus præuenti, etiam poſt iſtos compoſitis, præſertim à Commentarijs de Regis Catholici Præſtantia, in quorum fronte Regios huius Regni Neapolitani Magiſtratus altero proęmio, & honorabili ſalutatione proſequutus ſum. Nunc operæ precium duxi, vos Ampliſſimos, atq. Illuſtriſſimos Magiſtratus Regis reuereri, quos ob ſummam authoritatem, & virtutum ſplendorem à longè, quaſi propè eſſem, iugiter magnifeci, & colui, ità vt nullus in ſumma vos diligendi cura, me præoccupet. Hunc itaq. laborem in conſpectu veſtro exhibeo, & huic ſupremo conſeſſui conſigno. Non quod arbitrer aliquod arduum opus, aut rem Maximam, excellentem, ſupremoq. huic Regio Tribunali congruam porrigerem, aut ſuperbiæ, faſtuſque alicuius gratia id fecerim, ſed, vt veſtrorum nominum authoritate illuſtretur, & illuſtratum vobis fauentibus, ab aliquo minimè calumnietur. Bono id animo concepi, nam ſi mihi dicere veſtrarum amplitudinum gratia licet, proferam illud ſenecæ ad Lucillum Epiſtol. 39. Habet (inquit) in ſe hoc generoſus animus, quod concitat ad honeſta, neminem excelſi ingenij virum humilia delectant, & ſordida. Non enim ſuperbiunt ſcriptores, dum quæ mandant literis, & labores ſuos fouent, deq. ſuis actibus admodum gloriantur. Fuit etenim dictum Eccleſiaſtici. cap. 15. Noli (inquit) eſſe humilis in ſapientia tua, ne humiliatus in ris ſtultitiam adduca. Apud exteras gentes, & nationes, viri eruditione conſpicui, virtutum fama, non niſi loquente ſcriptura, noſcuntur, & in precio apud exteras, & longinquas gentes habentur. Ariſtoteles refert, & Suidas ſequitur, dicentes, Anicetum Afrum à Piratis emiſſe Platonem, quis ille eſſet ſibi incognitum, & nunq. præſentia viſum, aut alloquutum. Cui cum è Sicilia Dio, redemptionis precium miſiſſet, fama virtutum Platonis intellecta, motum, refutato præcio, illum gratis ad Dionem remiſit. Hæc habui, quæ prefationis loco dicerem, illa vos Domini ampliſimi, æqui, boniq. conſulite, quæ mei in vos amoris, & ſummæ obſeruantiæ, teſtimonium faciunt, ac pignoratitiæ beneuolentiæ loco capiant.

Digitized by Google

ARGVMENTORVM OMNIVM,

QVAE IN VNOQVOQVE CAPITE,

Horum quatuor librorum , quibus hi commentarij ſcripti ſunt Index.

ARGVMENTA LIBRI PRIMI.

ARGVMENTVM.

Cap. I.

MAgiſtratus ſubeuntes , litteras ſuæ poteſtatis oſtendere cogi debent . Vnde orta Iuriſdictio ; Quo pacto à Populo Romano in Principem, in Reges, Principes, Barones, alioſque Iuridicos, Iuriſdictio ipſa peruenerit ; Quomodo officij poſſeſſionem quærant.

Cap. II.

ARGVMENTVM.

Iuſtitiæ adminiſtrationi Magiſtratus mares eſſe oportet, mulieres arcendæ. Mulieres in multis ſunt deteriores, quam mares. Latè diſcutitur, quando in feudis ſuccedant, & alia multa.

Cap. III.

ARGVMENTVM.

Magiſtratum gerere volentem, formæ, & ſpeciei decore ornatum eſſe oportere, & corpore vitiatos fore repellendos.

Cap. IV.

ARGVMENTVM.

Magiſtratus, quibus moribus imbutus eſſe debeat ; quo veſtium ornatus extrinſecus incedere.

Cap. V.

ARGVMENTVM.

An Iudices, & Magiſtratus debeant eſſe Originarij, & Ciues, an verò exteri.

Cap. VI.

ARGVMENTVM.

Quæ ætas Magiſtratus eſſe debeat ; qua ætate Conſules; Senatores; aliique Romani Magiſtratus; quæ Pontificum , aliorumq. latè deſcribitur.

Cap. VII.

ARGVMENTVM.

Spurij , atque illegitimè nati, an Magiſtratus adminiſtrent ; An apud Romanos veteres adminiſtrauerint.

Cap. VIII.

ARGVMENTVM.

Iureconſultos, vel Doctores, an eſſe oporteat Magiſtratus; Quando fuerit Doctorum inuentio; Quæ ſint Doctorum inſignia ; Quid ſignificent; An Pontifices, Cardinales, Epiſcopi, aliiq. Prælati, Doctores eſſe debeant.

Cap. IX.

ARGVMENTVM.

Magiſtratus motu proprio , ob virtutis Candorem eligendi, nec eligi debent ob pecunias, pretium, preces, alioſue modos indebitos , ac ſuffragia.

Cap. X.

ARGVMENTVM.

Quando Eccleſiaſticæ perſonæ ſæcularem Magiſtratum eligere valeant.

Cap. XI.

ARGVMEMTVM.

Qui prohibeantur Lege Pontificia , & Profana Magiſtratuum gerere.

Cap.

Cap. XII.

ARGVMENTVM.
Magiſtratus perpetui, an temporarij meliores; Quomodo erant apud Carthaginenſes, Athenienſes, & Romanos antiquitus.

Cap. XIII.

ARGVMENTVM.
Magiſtratus diuites eſſe debent, vel optimè, & commodè ſtipendijs, ac ſalarijs honeſtati.

Cap. XIV.

ARGVMENTVM.
Iusiurandum quod à Magiſtratu præſtandum; Quo pacto iuramenta præſtentur; An Euangeliorum liber, aut Scripturæ, dum iuratur, ſint tangendæ.

Cap. XV.

ARGVMENTVM.
Magiſtratus cautionem, ac fideiuſſionem de reddendis rationibus in Syndicatu, præſtare cogitur.

Cap. XVI.

ARGVMENTVM.
Officium, ac Magiſtratum geſturus, aliorum officiorum, & Magiſtratuum geſtorum liberationes oſtendere cogitur.

Cap. XVII.

ARGVMENTVM.
Edictum, quid ſit; Prætores, an ipſi iudicarent; Quomodo Edicta faciebant, ſupplebant, corrigebant, & adiuuabant ius ciuile.

LIBRI SECVNDI ARGVMENTA.

Cap. I.

ARGVMENTVM.
Edicta Iuri naturali, ac Iur. Diuino contraria fieri nequeunt.

Cap. II.

ARGVMENTVM.
Edicta iniquitatem continere non debent, ſed iuſta illa eſſe oportet.

Cap. III.

ARGVMENTVM.
Irrationabiles Leges, atque Edicta, quæ non ſint rationi conformia, reijcienda ſunt.

Cap. IV.

ARGVMENTVM.
Statuta, Edicta, Leges, turpia, & inhoneſta inducentia, propulſanda ſunt.

Cap. V.

ARGVMENTVM.
Leges, & Edicta captioſa, obſcura, atque ambigua eſſe non debent, ſed clara, & intelligibilia.

Cap. VI.

ARGVMENTVM.
Leges, atque Edicta impoſſibilitatem continentia, ſunt inualida, cum ſuper poſſibili fieri debeant.

Cap. VII.

ARGVMENTVM.
Pro communi publicaq. omnium vtilitate, Leges, & Edicta fieri oportet, nec debent in priuatorum detrimentum, aut vtile fieri.

Cap. VIII.

ARGVMENTVM.
Edicta, ac Leges emendare debent vitia, ac punire delicta, conſtitutis delicto congruentibus pœnis. Enumerantur omnes ferè pœnæ Legales, & à Tyrannis adinuentæ.

Cap. IX.

ARGVMENTVM.
Leges, & Edicta in ſua quiſque Iuriſdictione facere debet. An autem non ſuos ſubditos, vel alterius Iuriſdictionis comprehendant.

Cap. X.

ARGVMENTVM.
Scripturam, num requirat Lex, & Edictum, Mandata Pontificum, Gratiæ, Diſpenſationes, Epiſcoporum Electiones, Authoritates, & Conſenſus in contractibus, Decreta, Conceſſiones feudales, aliaq.

Cap. XI.

ARGVMENTVM.
Edicta, ac Leges publicari debent, & in publico loco poni, vt omnibus nota ſint.

Cap. XII.

ARGVMENTVM.
Nomen, Inſcriptionem, ſiue Subſcriptionem facientis Legem, ſiue Edictum, continere oportet, ſic Epiſtolæ, & Scripturæ priuatæ.

Cap.

Cap. XIII.

ARGVMENTVM.
Sigilli authoritas,& fides quanta; Qui teneant ſigilla; An de ſubſtantia ſint Legis,vel Edicti.

Cap. XIV.

ARGVMENTVM.
Edicta,& Leges,Annum,Menſem,Diem,Inditionem,Locumq.Quo Pontifice,Imperatore, Rege,Principe,facta ſint, contineant. Quid ſit Annus remiſſiuè,Menſis,& alia,narrantur.

Cap. XV.

ARGVMENTVM.
An Tabellionis,vel Notarij manu edicta ſcribi debeant; Notarij nomen, quare ſic appellatum; Acta iudicialia an tabellionem exigant.

LIBRI TERTII

ARGVMENTA.

Cap. I.

ARGVMENTVM.
Silentium ſeruari oportere in loco, vbi Iuſtitiæ ſubſellia ſunt.Loquacitas vitāda,tempus enim loquendi, & tempus tacendi conſiderandum eſt.

Cap. II.
ARGVMENTVM.
Blaſphemia omnipotentis DEI Beatiſſimæ Virginis,Sanctorum omnium,diſtrictè prohibenda; Huius delicti grauitas,qualitas, pœna aliaq. ad materiam neceſſaria.

Cap. III.
ARGVMENTVM.
Summo Pontifici,Imperatori, Regibus, Principibus Eccleſiaſticis, vel Profanis, maledicendum non eſt: Quando ſemper linguæ petulantia in Principes fuit diuerſimodè punita.

Cap. IV.
ARGVMENTVM.
Superioribus,& Magiſtratibus obedientia præſtari debet,nec eis debere,ac poſſe reſiſti.

Cap. V.

ARGVMENTVM.
Bannitorum, atque malefactorum ſcelera magiſtratus punire debent, eiq.malo ſuis pœnalibus Edictis prouidere.

Cap. VI.

ARGVMENTVM.
Pro Bannitorum,& malefactorum exterminatione,& quiete inducenda, an fieri poſſit Edictum vt occidi,capi,ac perſequi poſſint; Et an ex cauſa præmia capientibus, & occidentibus promitti.

Cap. VII.

ARGVMENTVM.
Quæ Ciuitates funditus perdunt. Seditiones, Rumores, Tumultus, ac vis publica à Magiſtratu tollendæ ſunt. Quomodo committantur; quo pacto puniantur.

Cap. VIII.

ARGVMENTVM.
Collegiorum, & Conuenticularum Congregatio,ne fiat,intuitu mali vitandi,animaduerti debet,dum fiunt ſub ſpecie boni,& hoc Magiſtratus obſeruabit,ne ſint Monopolia,atque illicita coadunamenta in Reipublicæ damnum, & idcirco compeſcenda ſunt.

Cap. IX.

ARGVMENTVM.
Nocturni cætus, & vagationes prohibendæ ſunt, nam noctis tempora multa mala, ac ſcelera ſuadent.

Cap. X.

ARGVMENTVM.
Velationes faciei,& perſonarum,vitandæ ſunt.

Cap. XI.

ARGVMENTVM.
Ludi alearum,& Taxillorum,aliorumq.turpium permitti non debent. Pœnæ contra Luſores ſtatutæ. Ludi autem permiſſi enarrantur.

Cap. XII.

ARGVMENTVM.
Ciuitates,Oppidaq.in loco optimi aeris fundētur eorum loca,& viæ ab omni immunditia expurgari debent, nec in eis ea proijci debent, quæ aerem peſtilētem reddant, idq. Edicto firment Magiſtratus.

Cap. XIII.
ARGVMENTVM.
Lupanaria,& meretrices, num in Ciuitatibus tolerari debeant; An verò Magiſtratus hos quæſtus prohibere teneantur.

Cap. XIIII.

ARGVMENTVM.
Ad Rempublicam gubernandam, ac Ciuitatem regendam, ante omnia Magiſtratus, & Superior ſtudeat, & Cibarijs abundet, quia ſine ipſis mala omnia ſubſequuntur.

Cap. XV.
ARGVMENTVM.
Magiſtratus,Ponderum, ac Menſurarum curam habere oportet, vt illa iuſta ſint,& res venales ijs æquatæ iuſto libramine diſtribuantur.

Cap.

Cap. XVI.

ARGVMENTVM.

Officio Magiſtratus incumbit, homines ocio deditos compellere, vt labori, & artificio vacent, nec mendicantium, ac vagabundorum more, ac ſpecie illos admittant, ne deſides fiant.

Cap. XVII.

ARGVMENTVM.

Ex Armorum portatione, multa oriuntur mala, inde aliquibus caſibus permiſſis, de cętero illorum portatio prohibenda erit.

Cap. XVIII.

ARGVMENTVM.

Album, in quo Edicta ſunt poſita ſeruandum eſt. Quod erat Prætorum album, quod aliorum apud Romanos, plenè declaratur.

LIBRI QVARTI ARGVMENTA.

Cap. I.

ARGVMENTVM.

Quando Princeps, aut Baro poſſint petere, quod per vaſallos, aut ſubditos ſibi oſtendantur bona Feudalia; & illorum fines, ac qualitatem redditus reuelari. Quando Dominis, & ſuperioribus per illos debeant.

Cap. II.

ARGVMENTVM.

Bona feudalia, atque emphyteutica, dum alienantur, Domini directi conſenſus, quando exigatur. In quibus caſibus alienatio permittitur; quando laudemium debeatur; aliaq. ad materiam laudemij explicantur.

Cap. III.

ARGVMENTVM.

Venationes, & Aucupia, an prohiberi poſſint; An in locis Domanialibus; An in locis priuatorũ; An Principes, vel alij Barones prohibeant; Nũ venatio, & Aucupium ſint de Regalibus materia iſta diſtinctè enucleatur.

Cap. IV.

ARGVMENTVM.

Piſcationes, an per Dominos, & Barones prohiberi poſſint; An illæ de Regalibus ſint; Omnia ad piſcationum ſegetem occurentia declarantur.

Cap. V.

ARGVMENTVM.

Aquę, Flumina, illorum curſus, & Alueí, cuius ſint; Quando Principes, & Domini in illis prohibitiones faciant, remiſſiuè.

Cap. VI.

ARGVMEMTVM.

Paſcua ſumere cum animalibus in nemoribus, ac Foreſtis Domini quando liceat; Quę pœnę ea ex cauſa poni poſſint; An ſolui poſſit fida, & diffida, quando ijs locus erit, & quæ concurrere debeant.

Cap. VII.

ARGVMENTVM.

Quando ſubditi cogantur ad Molendina, & Tappetos Domini accedere; Ad furnos, quando liceat ſuos facere, vel alio diuertere; Et ad plenum materia enucleatur.

Cap. VIII.

ARGVMENTVM.

Quando collata Iuriſdictione, & Inueſtito ea intelligatur Appellationum, ſiue ſecundarum cauſarum Iuriſdictio collata; Quando fiat prohibitio, quod ſubditi non litigent in alijs Tribunalibus, quàm Dominorum; Quando Barones cauſas poſſint à ſuperiore ad ſua tribunalia auocare; Latè hæc materia diſcutitur.

Cap. IX.

ARGVMENTVM.

Domini ſubditos, an cogere poſſint è patria ne diſcedant; An migrantes reuocent, an ſeruitia ab ijs exigant.

Cap. X.

ARGVMENTVM.

Mœnia quo ordine facienda; Quando liceat illa tranſgredi; Et tranſcedenti quæ pœna ſtatuta fuerit, quando pœnæ locus eſt, & quando ceſſet.

XI.

ARGVMENTVM.

Quando ſubditi ad Ciuitatum, Caſtrorum, vel Arcium cuſtodiam teneantur. Qui ab excubijs ſint immunes.

Cap. XII.

ARGVMENTVM.

Bona, quorum Dominus neſcitur, vel Domino carentia, animalia oberrantia, an à Dominis, & Baronibus occupentur, & quando.

Cap. XIII.

ARGVMENTVM.

Qui vniuerſitatum, Ciuitatum, & Communitatum bona adminiſtrant, illarumq. bona, rationes reddere coguntur. Coram quibus autem id fiat, an libros edere cogantur.

Cap. XIV.

ARGVMENTVM.

Regi, atque Supremo Principi quando vaſalli ad ſeruitia teneantur. Quando Domino, & Baroni, & an intra, & extra feudi fines.

INDEX

FINIS

INDEX RERVM ET SENTENTIARVM MEMORIA ET NOTATV DIGNARVM,

Quæ in hoc de Magiſtratuum Edictis Opere Clariſſimi I C Camilli Borelli continentur, ſerie Alphabetica miro ordine, & methodo digeſtus.

A

ABbatis & Abbatiſsæ ætas quæ ſit lib. 1. cap 6. nu. 19. 20. 21. 22 & 23.

Abrahæ promiſſio à Deo facta fuit cæleſtium & terrenorum ob eius iuſtitiam lib. 2. capit 2 numero 9

Abrahami maxima in Deum obedientia, lib. 3. cap 4. nu 11. & 12.

Abſciſſionis membrorum pœnam, vide in verbo pœna.

Abſens cum Superioris licentia non dicitur abſens, ſed præſens lib. 1. cap 13 num. 53.

Abſentes quando lucrentur vel amittant fructus, lib. 1 c. 13. num 54

Abſentes qui edictis & ſtatutis ligentur. lib 2. cap. 11. numero 26.

Abſenti officiali an debeatur Salarium durante abſentia tempore, lib. 1 cap 13 num 50 & 58

Abſentia neceſſaria non reputatur abſentia. lib 1. cap 13 numero 52.

Abſentia allegatis quãdo proſit lib 2 cap. 7. num 59. & 60.

Abſolutio vel condemnatio quæ ſit per Rationales vel Calculatores an ſit valida lib. 4 cap 13 num 21.

Abſtinendum eſt à nouitatibus lib 2. cap 6 num 5.

Acceptatio inter alia requiritur in poſſeſſione Magiſtratus, lib 1. num 57.

Acetum an veniat prohibita vini extractione. lib. 3. cap. 14. num 65.

Achabus contra Adadum Damaſci Regem bellum feliciter geſſit, quia cum Satrapis, ſapientibusq; conſuluerat, lib. 1. cap 8. num 52.

Achitophelis mors lib 2. cap 8. num. 209.

Acta facta per Magiſtratum reformatum an valeant, lib 1. cap. 12 num. 94.

Acta coram iudice vel ipſo aut mandante faciẽda, lib 2. cap. 15. num. 10. 11. & 12. Etiam ſi Iudex Commiſſarius ſit.

Acta an conficiant Notarij Apoſtolici in Regno, lib. 2 cap. 15. num. 5.

Acta iudiciaria per Notarium ſcribenda ſunt, lib. 2. cap. 15. num 1 Idem in hoc Regno Neapolitano num 2 ibid vel a duabus perſonis priuatis, ibid num 8 Sed male ſeruatur in Regno, quia etiam priuati illa ſcribunt, num. 4 ibid.

Actio competit contra vicinum facientem malum odorem ſeu fœtorem, lib 3. cap 12. num. 8.

Actio mera facultatis eſt impræſcriptibilis, lib. 4. cap. 7. numero 29.

Actio ædilitia anno durabat, lib. 1. cap 12. num. 39.

Actoris intentionem reus fundare nequit, libro 4. cap. 2. num. 10.

Actorum ſcriptores qua ætate ſint vel eſſe teneantur, lib 1. cap 6 num 65 & 66.

Actuaria ſunt de Regalibus, lib. 2 cap. 15 num. 5.

Actuarius cuius ætatis eſſe debeat, lib. eod 2 eodemq; cap. 15 num 13

Actus voluntariæ Iuriſdictionis omni die coram Iudicibus Municipalibus expediri poſſunt, lib 1 cap. 14 num 93. & 94

Accurſij opinio improbatur lib. 1 cap 9. num 43.

Accurſij opinio exploſa, lib 2. cap 8 num 295.

Accurſium an bene declarauerit Menochius, lib. 3 cap 3. num 18.

Accuſans aliquem calumnioſe, mentiendo, ſuſtinet eamdem pœnam lib 2. cap 8 num 350.

Accuſare nemo cogitur, lib 2 cap 7. num 48 & 49.

Accuſati Magiſtratum non gerunt donec ſe purgauerint, lib 1 cap 11 num 17.

Adam an ponderum ac mẽſurarum cognitionem habuerit, lib. 1 cap 15 num 5

Adamitæ hæretici qui nudi vitam agunt, lib. 1. cap 4. num 27.

Adminiſtrationis libri ante omnia reddendi ſunt lib 4. cap. 13. num. 7.

Adminiſtratores Vniuerſitatum finito tempore ſucceſſoribus Syndicis rationem reddere coguntur, lib 4. cap. 13. num 2 & 4

Adoleſcens verboſus iuſtitiæ hoſtis eſt libro 3. cap. primo, num 19

Adoleſcentes ſapientia & ſcientia præditi à prædicandi munere non arcentur, lib. 1 cap 6 num 12

Adrianus Princeps ex Saluij Iuliani conſilio ſemper iudicauit lib 1. cap 8 num. 48 & 81.

Adulteri Mahumedis Lege lapidantur. lib. 1. cap 8 num 235.

Adulterij falſo inſimulata Gundeberga Langobardorum Regina lib 2 cap 8 num. 57

Adulterium a Valerio Torquato in Cluſiam commiſſum exilio in Corſicam à Senatu punitum, lib 2 cap. 8 num. 372.

Adulterium vnius alternatim cum alio quomodo punitum per Senatum Siracuſanum lib. 3. cap. 13. num 2.

Aduocati officium imperitus exercere nequit, lib 1. cap. 8 num 24.

Aduocati apud Apuleium quomodo vocentur, lib. 1. cap. 8. num. 123.

Aduocati militare dicuntur, lib 3 cap. 17 num 35.

Aduocati an teneantur ad cuſtodias & excubias, lib. 4. cap. 11 num 10 & 11.

Aduocati Fiſcis & Syndicis, Fiſcus dat ſtipẽdia in Dominio Mediolani lib. 1. cap. 13. num 33.

Aduocatis ſalarium iuſtum dandum, lib. 1 cap. 13. nu. 34.

INDEX.

Advocato optimo vtitur in lite agitanda, lib primo, cap.8. num.24.
Aduocatorum ætas quæ lib.1.cap.6.num.61.
Aduocatorum & Oratorum ſalaria quanam Nero Imperator prouidere voluerit.lib 1 cap.13.num 19.
Aduocatorum iuramenta quomodo fiebant, lib.1 cap.14. num 24.
Aduocatum garrulum Iudex reijcere poteſt.lib.3 cap.1.n 13.
Aduocatus peritus eſſe debet iuxta Leges Leonis Imperatoris.lib 1 cap 8 num 27.
Aduocatus iuſtum ſtipendium capere poteſt, lib 1.cap 13. num 33.
Aduocatus debet eſſe parciloquus lib.3 cap 1 num.15.
Aduiam præfectus tributorum Regis Roboam lapidatus, lib 2 cap.8 num 232.
Aedificatio non præſumitur fieri ad æmulationem, lib 4.cap. 7 num.23.
Aedilitatis ætas.lib.1 cap 6 num.42.
Aegrotus Clericus præſens præſumitur, nec dicitur non reſidere lib 1 cap.13 num.53.
Aegyptii optimis gloriantur legibus lib.2.cap.2. num.5.
Aegyptij iudices populis eligebant optimos ex Aeliopoli, Memphi, Thebis aliiſq. Ciuitatibus, lib 1.cap .num.78.
Aegyptij leges optimas dicebant quibus honeſti homines & prudentes fierent non diuites lib.2.cap 4 num 32.
Aegyptij obſeruabant vt Præſidi quis nomen, & artem qua viueret profiteretur, qui ſi mentiretur, morti tradebatur, lib.1 cap.10 num 8.
Aegyptiis leges ſcriptas tradidit Menas Rex, lib 2 cap.10. num 23.
Aegyptiorum Sacerdotes Regi Iuſtitiam colenti bona precabantur lib.2.cap 1.num 9.
Aegyptiorum Iudices iurabant ne quid iniuſtum facerent, etiam Rege mandante lib 1 cap.2 num. 9.
Aegyptiorum iudicia ratione laudantur. lib.2.cap.3.nu 21.
Aemilia lege prohibitū ne Magiſtratus pecuniā conſequerentur, lib 1 cap . num.16 & 17.
Aemilium Papinianum præfectum prætorio habuit Alexander Seuerus, lib.1 cap 8 num 84.
Aemilium Papinianum Iuriſconſultum occidi fecit Antoninus Caracallas, lib eod 1 eodemq.cap.8 num 87.
Aeneas Didonem donis impetijt. eod lib.1.cap.2.num 14.
Aequalitas Iuſtitiæ ancilla & pediſſequa, libro 2 cap.7. num 7.
Aeſchines & alij quidam prudentiſſimi fuere. lib.1.cap.4. num.9
Aetas hominum alata fingitur lib 1.cap 6 num.2.
Aetas iudicis qualis, lib.1 cap.6 num.4.8.9. & 10.
Pontificum num.13.
Prælatorum, num.13.
Epiſcoporum, num 14. & 16.
Ex Clemente Romano num 16.
Cardinalis ætas .num 18.
Abbatis ætas & Abbatiſſæ, num 19.20.21.22 & 23.
Canonici, num 24.
Curati ſiue curam animarum habentis, num 29. & 30.
Prioris Conuentualis vel Clauſtralis num.31. & 32.
Habentis dignitatem cui eſt annexa animarum cura, nu.33.
Habentis primam tonſuram, num.36.
Subdiaconi, num.37 & 41.
Diaconi, num 38. & 41.
Presbyteri num 49 & 41.
Magiſtratuum Romanorum ſcilicet.
Tribunatus num 4.. & 43.
Aedilitatis, num 43
Præturæ eod num.45.
Conſulatus .eod num 43.
Senatorum, num 44 46 & 47.
Militum Romanorum.num 51.
Doctorum, num 52 & 53.
Aduocatorum, num 61.
Procuratorum, num.55.56 57.58.59.60.61 & 63.
Protonotariorum.num 64.
Teſtium, num.69.70.71.72.& 73.
Contrahentium matrimonium, num.74 76. & 78.
Contrahentium ſponſalia.num 75 & 78.
Actuarij, num.13
Iudicum ad contractus in Regno, num.68
Aetas minor quæ ſit in Regno Neapolitano. lib. 2. cap. 15. num.14.
Aetatem vincit virtutis robur.lib.1.cap 6.num.50.
Aetati maiori defertur cæteris paribus, eod. lib. 1. eodemq. cap 6 num 85.
Aetatis ſenilis laus, ibid num 83.
Aetatis probatio quomodo fiat, eod libi. 1 eodemq cap 6. num 86
Aetiopes Reges creant diuites. & quare, lib primo cap 13. num.3.
Africano Iuriſconſulto vſus eſt Alexander Seuerus Imperator.lib.1.cap 8 num 85.
Agag Amalecitarum Rex à Samuele in Galgalis in fruſta conciſus lib 2.cap 8 num 250
Agentis poteſtas in humanis actibus prius inſpicitur lib.1. cap.1 num 42.
Ageſilao Lacedæmonio Duce vſi ſunt Aſiatici, lib.1 cap 5. num.16
Ageſilaus licet deformis, omni tamen virtute præſtans, eod. lib 1 cap 5.num 24.
Ageſilaus, vt iuſtus laudatur, lib 2. cap.2.num.7.
Ageſilaus domi luſit cum pueris.lib 3 cap 11.num 86.
Agrorum terminos quis primus poſuerit lib.4 cap 7 nu 42.
Albertus Auſtrius tunc S R E Cardinalis fuit in Regno Portugalliæ pro Rege Catholico Gubernator.lib.1.cap 10. num.12
Albi materiam qui nam ſcripſere.lib 3.cap 18 num 18.
Albo Iudicum à Claudio Imperatore eraſus Iudex quia Latinam linguam ignoraret. lib 2 cap.11 num.34
Album Prætoris apud Romanos quod.lib.3 c.18 nu.1.& 5.
Album Pontificum ibid num.2 & 3.
Album Iudicem, ibid num 7.
Album Senatorum, ibid num 8. ab Auguſto Imperatore inſtitutum ibid num.ſeq.
Album Decurionum, ibid.num.10.
Album Prætoris quomodo habebat edicta eod. lib 3.cap eodem 18 num 6.
Album dictum Pictatium, eod lib & cap num 16.
Album corrumpentis pœna, ibid num 19.20 21 22 & 23.
Alces animal eſt apud Septentrionales lib 4 cap 3 num 49.
Alcibiades fuit pulchra forma lib 1 cap 5 num 1.
Alcibiades tutiſſimos eſſe eos dixit qui præſentibus Legibus & moribus vterentur, lib 2 cap 10 num 6.
Alea luſus quare prohibitus ſit lib 4.cap 11.n 90 per totum.
Alexander Seuerus Imperator cogitauit ſecundum hominū qualitatem veſtes ſtatuere, cui ex cauſa Paulus, & Vlpianus reſtitere lib cap 4 num 34 & 35
Alexander Seuerus dum legem faciebat viginti ſaltem Legum peritos adhibebat.lib 1 cap 8 num 5
Alexander Seuerus Aemilium Papinianum præfectum Prætorio habuit, eod lib & cap num 84.
Alexander Seuerus vſus Fabio Sabino, Domitio Vlpiano, Iulio Paulo, Pomponio Alpheno, Africano, Florentino, Martiano, Calliſtrato, Hermogene, Venuleio Tryphonio, Metiano, Celſo, Proculo, & Modeſto, eod lib & cap. num 85.
Alexander Seuerus multos viros ad Magiſtratus trahendos dicebat lib 1.cap.9.num 17.
Huius Imperatoris dictum pulchrum in clementem officia.eod. lib.1 eodemq cap 9 num 3 & 4.
Alexander Macedo Perſis inhoneſtas nuptias prohibuit, lib.2.cap 4 num 29.
Idem Alexander Macedonum Rex volebat vt Epheſtio inter Deos haberetur, eod lib 2 cap 8 num 19.
Idem tabellionibus publicis mandauit vt Epheſtionis nomen ſuis ſcripturis apponerent, eodem libro ſecundo, cap 12. num 31.
Alexander ab Alexandro Neapolitanus ab impugnationibus Tiberij Deciani I.C. defenſus ab authore, lib 1.cap. 9 num 54.55 56.57.58 & 64.

Alfonſi

Digitized by Google

I N D E X

Alfonſi Regis Hiſpanorum factum in Medicum Gallum Sophiſtam cauſas agentem, lib. 3. cap 1. num. 17.
Alguzeniꝭ & Birruarij an credatur, lib. 3 cap 11. numero 91.
Alea quid ſit, eod lib. 3 cap 14. num. 63.
Alienatio rerum minoris requirit Iudicis Decretum in ſcriptis prolatum, lib. 2 cap 10 num 34. 36. & 37.
Alienatio vide in verbo Feudum, & in verbo Emphyteuſis
Alimenta Sacerdotibus & iudicibus in nouis Inſulis impenſis publicis tribuuntur, lib 1 cap. 13 num. 26.
Alimenta Princeps eripiens ſuis ſubditis, necare illos videtur, lib. 3 cap 14. num. 9
Alimenta taxantur Iudicis arbitrio, libro quarto, cap. 6. numero 37.
Alimentorum cauſa diebus feriatis in honorem Dei agitari poteſt, lib 4 cap 7 num 46.
Alis Sarracenorum Ducis ſigillum quid contineret, libro 2. cap. 15 num 23.
Alphenio Iuriſconſulto vſus Alexander Seuerus Imperator lib. 1. cap 8. num 89.
Aluei fluminum vide in verbo, Flumina.
Amantes de forma iudicare nequeunt, lib. primo, cap. 5 numero 28.
Amantes rationis expertes ſunt, lib. 1 cap. 3. num. 3.
Amazones armis aſſuetæ lib 1. cap. 2. num. 32.
Ambitio quid ſit, lib. 1. cap 9 num. 1.
Ambitio in foribus & veſtibulis potētum habitat, lib. 1. cap. 9 num 32
Ambitio Iudiciorum conſtupratio, Regnorum labefactatio, amicitiarum ſocietatisq. ciuilis diſſolutio lib primo cap. 9. num 36.
Ambitio virtutum præmia tollit, lib. 1. cap. 9 num 78.
Ambitioſum aliquid non permiſſurum ſuo tempore promiſit Nero, lib 1 cap. 9. num 26.
Ambitus pœnis non ſubijciuntur qui palam dant pro officio palam recipientibus, lib 1 cap 9. num. 42 & 43.
Ambulans per vias tenebroſas dum rectas habet & clavat errat lib 4 cap 2. num 1
Ambulare priuatus inter duos Magiſtratus non debet, eod. lib. 3. cap 4. num 41
Amicitia in pretio ſunt ob commune bonum, lib. 2 cap 7. num. 39.
Amicorum connexitas magnum eſt ciuibus bonum, eod lib & capite num. 40.
Amor laſciuus ratione caret, lib 2 cap. 3 num 51.
Amor quos ad benefaciendum non allicit, pœna abſtrahit à delinquendo, eod. lib 2. cap 8. num. 10.
Amputationis Capitis pœna, vide in verbo Pœna.
Arenales qui dicebantur apud Romanos, lib. 3. cap. 18 numero 4.
Annalis an quinquennalis fuerit Cenſorum Magiſtratus, lib. 1. cap 12 num 24
Anaſtaſius Imperator ſuſtulit Magiſtratus qui pecunia dari ſolebant lib. 1 cap 9 num 29.
Anatomiæ cauſa cadauer a Principe Medicæ artis profeſſoribus conceditur, lib 2. cap. 7. num. 46.
Andreę Tiraquelli laus, lib 1. cap 13 num 1.
Andreæ Aconzaioti de Barulo opinio circa ea quæ requiruntur in Doctorando lib. 1. cap 18 num 99.
Andreæ Fachinei Iuriſconſulti Foroliuienſis laus, lib. 2. cap 8. num 124. & 126. & eod lib. cap. 1. num 1. & 2.
Andreas Tiraquellus contra ſuum morem credidit legem quandam Ciceronis eſſe duodecim Tabularum lib. 3. cap. 4. num 39.
Andreas Rex Neapolis Vngarus ab vxore Regina Ioanna occiſus laqueo inaurato, lib. 2 cap. 8. num 207.
Angarios & perangarios facere ſubditos Princeps non poteſt abſque rationabili cauſa lib. 2. cap 3. num 54.
Angelicarum fortitudinum nomen Cherubin, lib. primo, cap. primo, num. 140.
Annibal Carthaginenſis ſeniori in ſeditione occiſus, lib. 2 cap. 7 num 13.
Annibal Salapiæ in Apulia meretricis amore captus, lib. 5 cap. 12. num. 3.
Animal ex ſeipſo ingrediens locum prohibitum an teneatur ad pœnam, libro 4 cap. 6. numero 19.
Animal cuſtodiens vt Galli dicunt (a garde fait) an teneatur ad pœnam libro 4 cap. 6 num. 20 21 & 22.
Animalia alba Romani ſacrificabant Ioui, libro 1. cap primo numero 30.
Animalia omnia ſeipſa tuentur, libro 2 cap. 7 num. 70.
Animalia ad depaſcendum, an mittantur in ſaltibus Regijs, libro 4. cap. 13. numero 6.
Animalia hæc inter cetera apud Septentrionales reperiuntur, videlicet Rangiferi, Alces, Onagri, Caſtores, Gulones, Lepores candidi, Lynces, Lupi, Lutres, Sciuri, Mardari, Zebelli, Harmelini, Tapi, Vrſi, Vulpes diuerſorum colorum, libro 4 cap. 3. numero 49.
Animalia, an edicto Dominorum arceantur à paſcuis campeſtribus, lib. 4 cap 6 num. 11. & 12.
Animalia tranſeuntia in Regno Neapolitano per vnum diem ac vnam noctem, fidam aut diffidam, nec aliud ſoluunt, eodem libro 4 eodemq c 6. num. 25. 26. & 27
Animalia damnum dantia in vineis, & territorijs cum fructibus an damna reficiant, eod. lib. 4. eodemq. cap 6 nu 46.
Animalia an impune paſcantur in locis apertis, eodem libro 4 cap eodem 6 num. 52. & 53.
Animalia pro damno dato an poſſint retineri & quanto tempore ibid. numero 55.
Animalia quæ in nullius bonis prius fuerunt occupantis ſunt, lib. eod 4. cap. 12. num 2 & 3.
Animalia oberrantia Boues, Vaccæ, Equi, & ſimilia, cui applicentur, & quid de his ſeruetur in Regno Neapolitano, lib eod. 4. eodemq. cap 12 num 11. 13. 15 & 16.
Animalia oberrantia quando fiſco vel domino applicentur, eod. lib. 4. eodemq. cap 12. num 18.
Animalia quoad oberrantia quid in ſuis Legibus prouiderit Moyſes eod lib & cap. num 19.
Animalia victu egent, nec vento nutriuntur, eod libro & cap. numero 21.
Animalibus oberrantibus expenſa facta, an ſint probanda, libro eod. 4 eodemq. cap. 12. num 22. 23 & 24.
Animalium paſcualationem prohibent, corruptela ſpeciem committere videtur, libro eod. 4. cap. 6 numero 3.
Animalium oberrantium Edicta quo modo fiant, eodem lib. 4 cap. 12. numero 17.
Animalium oberrantium dominus quid facere debeat, an teneatur ad expenſas eod lib. 4. eodemq cap. 12 num 20.
Animalium oberrantium dominus an inuentori premium aliquod ſoluat, eodem libro & cap. num 25. 26 & 27.
Animantium omnium homo dux & caput eſt, libro 2. cap. 7 num 71.
Animi bona & corporis, diuitias itidem tenere cenſuit Plato, lib. primo, cap 13 num. 14.
Animo danda eſt remiſſio pulchre ex Seneca, lib. 3 c. 11. n 66.
Anni Domini Noſtri Ieſu Chriſti in Edicto apponendi ſunt, lib. 2. cap. 14. num. 22.
Annonæ pretium dum princeps taxat, an requiratur procerum ſiue proborum virorum iudicium, lib. 3 c 14 nu 124.
Annonæ pretia in Regno Neapolitano ſunt penes Officiales Vniuerſitatis, ſed pœnæ penes quos ſint, eodem lib. & cap. num 125.
Annonæ præmia ſiue pretia quo ad ſubditos, quo modo tractanda, eod lib. & cap nu 131.
Annonæ tempore, an aliquid populo tribuendum, eod. lib. cap. & num
Annonam corruptam vendentes qua pœna puniatur eod lib. & cap num 129.
Anſeres & Gallinæ, an veniant ſub tit. Si quadrupes pauperiem feciſſe dicatur, lib 4 cap 6. num. 57 & 58.
Anſeres ſeruarunt Capitolium à Gallis Senonibus antiquitus obſeſſum: & ideo à Romanis in honore habiti fuere, lib. eod 4 eodemq cap 6 num 5.
Antigoni Regis pulchrum dictum, lib. 2. cap 4. num. 58.
Antigoni Macedoniæ Regis iuſſu Theocritus Philoſophus vita priuatus, lib. 3 cap. 1. num. 5.
Antigonus Rex Hircano Pontifici aures præcidere fecit ne iterum Summo Pontificatui reſtitueretur, lib. 1. c. 2. n. 27.

Digitized by Google

INDEX.

Antiochbiochi epiſtola ſcripta Simoni Magno ſacerdoti, lib. 2. cap. 12. num. 5.

Antiochus tertius Rex cauit, vt Ciuitates ſuis litteris non obedirent, quæ contra leges eſſent, lib. 2. cap. 9. nu. 21.

Antipho Ramnuſius primus pro cauſa orata mercedem habuit, lib. 1. cap. 13. num. 35.

Antiſtius Soſianus vir Prætorius ob prauos mores exſilio damnatus, lib. 1. cap. 4. num. 18.

Antiſtius Maieſtatis delatus quod principi maledixiſſet, lib. 3. cap. 3. num. 8.

Antonellus Rogerius Patritius Salernitanus Philoſophus, lib. 1. cap 8. ſub num. 16.

Antonij Heringij Iuriſconſultus Clariſſimus, lib. eod. 1. c. 15. num. 37.

Antonij Sola Iuriſconſulti Sabaudi opinio exploſa, lib. 3. cap. 15. num. 14.

Antonini Pij dictum pulchrum, quare quidquid à Senatu peteret obtineret, lib. 2. cap. 7. num. 20.

Antoninus Pius Imperator vſus Iuriſconſultis Saluio Valente, Valuſio Metiano, Vlpio Marcello, & alijs, lib. 1. cap 8. num 82.

Antoninus Pius in Senatu omnium per ſe actorum reddidit rationem, eod lib. 1. cap. 16 num. 12.

Antoninus Pius Aduocatis interdixit cauſa perorata, & poſt modum ſeruato ſilentio ſententiam dixit, lib. 3. cap. 1. num. 12.

Antoninus Caracallus occidi fecit Aemilium Papinianum Iuriſconſultum, lib. eod. 1. cap. 8. num. 87.

Antonius Perenottus S.R.E Cardinalis fuit pro Rege Neapoli Gubernator, lib. 1 cap. 10 num. 12.

Eius Gubernatio omni laude digna habita, lib. 3. cap. 14. num 20.

Annui an perpetui Magiſtratus eſſe debeant, lib. 1. cap. 12. num. 1. 2. 3. 6. 7 & 25.

Annui an eſſent Romanorum Conſules, eodem libro 1. & cap. eodem 12. num. 19. & 21.

Annui an debeant eſſe Magiſtratus in Regno Neapolitano, eodem libro, & cap. num 27. 28. 33. 34. & 35

Annulatus Clericus aut Epiſcopus aut fatuus, libro 1. cap. 7. num. 114.

Annuli aurei, purpura, & alia quædam ornamenta apud Romanos non omnibus paſſim permittebantur, libro 1. cap. 4. numero 31.

Annuli ferrei olim indiribus] dabantur, libro 1. cap. 8 numero 17.

Annulo matrimoniũ ſubarrhatur, libro 1. cap. 8. numero 116.

Annulus aureus qui Doctori datur quid denotet, eodem lib. 1. eodemq. cap 8. numero 112. 113. & 114.

Annulus aureus apud Romanos ad ſolam Nobilitatem ſpectabat, eodem libro 1. eodemq. cap 8. numero 115.

Annulus aureus dum in Collegio Salernitano datur Rectori quid dicant, eodem libro, & cap numero 116.

Annulus ſignatorius Auguſti Cæſaris qualis, eodem libro, & cap. num. 119.

Annulus aureus inſigne Imperatorum, eodem libro & cap. numero 121.

Annulus ſignatorius quis eſſet libro 2. cap. 13. num. 25.

Annos Vrbis conditæ & Conſulum apponebant Romani, libro 2. cap. 14. num. 6.

Annos Regni continere debet Edictum, libro eod. 2. & cap. eodem, num. 22.

Annus Incarnationis D.N. Ieſu Chriſti apponendus, lib. eod. 2. & cap num. 5.

Annus diuerſimode captus à diuerſis nationibus, eodem lib, & cap. numero 9.

Anycius Prętor Scudra pronuncians pro tribunali ſedens, libro 2. cap. 13. numero 15.

Anythus Athenienſis quo pacto primus Magiſtratum gerere voluit, libro 1. cap 9. num 70.

Apparitores literas oſtendere coguntur, lib. 1. cap 1. nu. 60.

Appellatio coram honeſtis perſonis fieri poteſt, libro 2. cap. 4. numero 12.

Appellatio introduci poteſt ab Edicto facto contra ſingularem perſonam, eodem libro 2. cap. 7. num. 24.

Appellatio an fieri debeat ad proximum ſuperiorem, vel mediatum. libro 4. cap. 8. num. 20. 29 30. 31. 34. & 42.

Appellatio gradatim procedit, eodem libro 4. eodemq. cap. 8. num. 29. 30. 31. 34. & 42.

appellatio fit à nimia Dominorum rigoroſitate, eodem libro, & cap numero 33.

appellatio in Regno Neapolitano fit ad Magnã Curiam Vicariæ omiſſo medio eodem lib. & cap. num 34. 37. & 42.

appellatio fit ad Papam omiſſo medio, eodem libro, & capite numero 38.

appellatio ad ſupremum ſuperiorem omiſſo medio fit, quando requiſitus noluit iuſtitiam facere, eod lib. & cap num. 44.

appellatio à Iudice damnorum datorum cum animalibus dũ dominus, & Baro non habet ſecundas cauſas, ſed tantum primas, an fiat ad Officialem Baronis, an vero ad Officiales Regios, eodem libro 4. cap. 12. num 30.

appellatione pendente Iudici exequenti reſiſti poteſt, libro 3. cap. 4 num. 68 & 69.

appellatione pendente à ſententia banni, an interim bannitus occidi poſſit, eodem libro 3. cap. 6. num. 48.

appellatione primarum, & ſecundarum cauſarum Galli appellant cauſas Reſſortus, libro 4 cap. 8. num 45.

appellationum materiam, illiusq; antiquitatem & veram hiſtoriam ab hi tractauit author remiſſiuè, eodem libro 4. eodemq. cap 8. num. 47.

appius Claudius Cæcus ſententias in Senatu dicebat, libro 1. cap. 3. numero 49.

Appius Claudius vt iuuenes ad perorandas cauſas accenderentur ſalarium ſtatuit, libro 1. cap. 13. numero 58.

Appius Herdonius Romæ cum ſeditionem mouiſſet interfectus fuit, libro 3. cap. 7. num 18.

apocha vt fidem faciat ſubſcribi debet, & recognoſci, libro 2 cap. 12. num. 30.

apollinis Oraculum dixit ex Philoſophis Socratem meliora dixiſſe, quia docuiſſet moralia libro 1. cap 4 numero 11.

apollonius Thianæus Euphratem Philoſophum odio habuit quod pecunia ageret omnia lib 1. cap 9. num 55.

apoſtaſia crimen an incurrant, qui ex rationabili cauſa à religione ſe ſubtrahunt, lib. 2. cap. 3.

apoſtolos Iudæi lapidare voluerunt in Ciuitate Iconij, eodem libro 2 cap. 8. numero 237.

aqua fœmina aſſimilatur, libro eod. 2 eodemq cap 8 num. 311.

aqua & igne apud antiquos fœdera ſanciebantur, eodem libro 2. cap eod 8 num. 327.

aquam Deum dicebat Epitharmus, libro 1. capitulo 9. numero 30.

aquam & ignem duo principia aliqui Philoſophi tradidere, libro 2 cap. 8. num. 312.

aquam eſſe omnia, & in illam redire ſentijt Thales Mileſius, eod. lib. & cap num. 313.

aquarum curſus an ſint Baronum in Regno Neapolitano. lib. 4. cap 7 num. 9. & 10.

aquas ſpurcans punitur, libro 3, cap. 12. num. 28.

aquaticum an veniat appellatione vini extrahi prohibiti, eodem lib. 3. cap. 14. num 65.

arabia odoribus plena porcos non diu ſuffert, libro 4. cap. 6. numero 64.

arabiæ mulieres armis aſſuetæ, libro 1. cap. 2 numero 95.

aragonum Reges Iuriſdictiones Baronibus conceſſere in Regno Neapolitano, libro 1 cap 12. num. 26.

aratro fodi pœna, vide in verbo Pœna.

arbitrales litteræ quatuor in Regno Neapolitano an conceduntur officialibus per Barones, lib. 1. cap. 1. num. 51.

arbitri an ſint ſerui, libro 1. cap 11. numero 7.

arbitrij noſtri eſt bona vel mala facere, lib. 3. cap. 11. num. 75.

arbitrium in pœnis conceſſum an extendatur ad mortem, lib. 2. cap. 8. num. 45.

arbitrorum iuramentum in Regno Neapolitano, libro 1. cap. 14. num. 79.

architas Tarentinus Leges, & Magiſtratus non ſui cauſa ſed ſubditorum factos aſſeruit, libro 2. cap. 7. num. 18.

archon primus Medon Codri filius, libro 1. cap 12. num. 23.

archon Eponimus qui, lib. eod 1. eodemq. cap. num. 15.

archon Polemarchus qui, eodem libro cap. & num.

Archon-

I N D E X

Archontes Decennales, eod. lib. & cap. num. 13.
Archontes quando annui, ibid num 14.
Archontuum Magiſtratuum Iuramentum quale lib. eod 1. cap. 14. num 4.
Areopagitæ ex Lege Solonis annui erant, poſtea facti perpetui eod. lib. 1. cap. 12. num 11 & 12.
Areopagitæ litigantibus horas dabunt, Actori vnam, Reo aliam, Iudicibus tertiam lib. 2 cap. 8 num 132.
Areopagitarum mos in audiendis Oratoribus & Aduocatis, lib. 3. cap. 1. num. 16.
Argentarii quoties edere cogantur, lib 4 cap 13. num. 12.
Argentum & aurum Deos appellabat Menander, lib. 1. cap. 9. num. 51.
Argumentum à generali conſuetudine ſumptum in iure eſt validum lib 1 cap 12. num. 81.
Ariſtoteles Peripateticorum princeps omnes prædeceſſores Philoſophos occupauit ipſe autem omnia docuit, & Naturalia & Moralia, lib 1 cap 2. num 10.
Ariſtoteles, & eius ſectæ philoſophi felicitatem in virtute poſuere, coniunctis tamen bonis etiam externis, eod. lib 1. c. 13 num 13.
Arma deferens malum animum habere præſumitur, libro 3. cap. 17 num. 3.
Arma quæ dicantur verè, eod lib & cap. num 6. & 7
Arma defenſibilia quæ, eod. lib & cap num 7.
Arma defenſibilia num ſine Principis permiſſu portari poſſint, eod lib & cap. num. 9.
Arma portare Nobilibus an permiſſum ſit. lib. 3 cap. 17 nu. 9. 10. 49. & 50.
Arma ſua ſolita ruſticus portare poteſt, eod. lib & cap. numero 11.
Arma ruſticorum quæ ſint, iiſdem lib. cap. & num ex Virgilio.
Arma Clericorum, eod. lib eod. mq cap num 4.
Arma an permittantur iter facientibus, eod lib. 3. eodemq. cap 17 num. 12. 13. & 14
An per tranſitum concedatur eorum portatio ibid nu 13.
An vt ſe defendant à latronib ibid. num 14.
An nauigans ea portare poſſit ibid num. 16.
An contra piratas ibid num 17.
An permittantur Nobilibus ibid num. 18. 19. & 22.
An militibus Hieroſolymitanis ibidem num 20.
An familia Inquiſitorum hæreticæ prauitatis ibid. num. 21.
An Epiſcopus teneat familiam armatam ibid eod. num. 21.
An permittantur domi ibid. 23.
An pro venatione, ibid. num. 14 & 25 & lib 4. cap. 3 numero 28.
An cutelli deputati ad calamos aptandos & ſimiles, ibid. num. 26.
Quid ſi portentur modica mora, ibid num 28.
Curiales Principis an portet, ibidem num 29.
An famuli Magiſtratuum ibid. num 31.
An pro bannitis occidendis, ibid num. 32
An arma portentur per Doctores & per Aduocatos, ibidem num. 33. 34 35 & 36.
An per ſcholares. ibid num 36.
An Magiſtratus conniuentibus oculis permittat, ibid n. 37.
Authoris opinio ſuper portatione armorum. eod num 37.
An mulieribus arma portare permittatur, ibid num. 39.
An Clerici ibidem num 41.
An in palatio Principis portari poſſent, ibid. num. 43.
An comprehendat cum qui arma tenet ante pedes, ibid nu. 44. & 45.
An captura cum armis ſit neceſſaria, vel ſufficiat quem eſſe viſum cum eis, ibid. num. 46. & 47.
Arma portantis an ea exigat Iudex eod. lib 3. cap 17 num. 48.
Arma prohibita, fiſco, an officiali quærantur, eod lib. 3. eodemq. cap. 17, num. 51. & 52.
Arma prohibita iudicantur ſecundum modum offenſionis, eod lib & cap num 60.
Arma Aethiopum, lib. eod. & cap. num 62.
Ictoſagorum, ibid num 63.
Traglodytarum, ibid. num. 64.
Balearium, ibid num. 65.
Galatorum, ibid. num. 66.
Antiquorum. ibid num. 67.
Arma optima apud Lydos, eod lib & cap. num 70
Arma Herculi ab antiquis tributa eod. lib. & cap. num. 72.
Arma qui non ferebat à Solone puniebatur, eod lib. & cap. num 74.
Arma an Reipublica permittantur ſoluere difficile eſt, eod. lib. & cap num 75.
Arma priuata an Ciues Romani habuerint, ibid num 77.
Arma per Romanos quo in loco repoſita tenebantur, ibid. num 78.
Armati qui verè dicantur eod lib & cap num 61.
Armis viros pollentes, muros inexpugnabiles vocat Philo, eodem lib & cap num. 76
Armorum ſpecies quæ pilum. lib. 3. cap 11 num. 17.
Armorum portatio Legibus prohibita, eod lib 3. cap. 17. nu. primo.
Armorum portatio per Edicta à Magiſtratibus prohiberi poſſet, eod lib & cap num. 2
Armorum appellatione an veniant lapides, fuſtes, & ſimilia, lib eod & cap num 4
Armorum appellatione quæ naturaliter ad offenſionē inuenta ſunt veniunt, ibidem num. 5.
Armorum prohibitorum Edictum an comprehēdat forenſes, eod. lib. 3. eodemq cap 17. num. 42.
Armorum portationis pœnæ plures, ibidem num 53. vſque ad num 61
Armorum inuentor Tubalchaim, eod lib. & cap num. 69.
Armorum factura apud Caſſiodorum. eodem lib & cap n. 71.
Armorum inuentor an fuerit Vulcanus, eodem lib. & cap. num. 73.
Artabanus dicebat, bene conſultare maximum eſſe lucrum. libro primo cap. 8. num. 44
Artaxerſes Perſarum Rex mandauit Eſdræ prophetæ vt ſua ſapientia Iudices populis conſtitueret. lib. 1. cap. 1. nu 77.
Artaxerſes idem Perſarum Rex ex pellicibus centū & quindecim filios ſuſcepit lib 2. cap 8 num 135.
Artaxerſes Epiſtolam ſcripſit Eſdræ Sacerdoti lib 2. cap. 12. num. 1.
Artaxerſis littera pro habēdo Hippocrate Med libro primo, cap. 16 num. 29
Artaxerſis iudicium in filium qui patrem ipſum occidere voluit. lib 1 cap 8 num 155.
Artaxerſis edictum ad Iudæorum fauorem promulgatum, eod lib 2 cap. 11. num. 9.
Artaxerſis Epiſtola in Scriptura Sacra libro eodem 2 cap. 12. num. 2.
Artem faciens in domo propria, ex qua malus odor fiat vicinis interdicitur lib. 3 cap. 12, num. 4.
Artem dicere qua viuebant & nomen aſſerere cogebantur Aegyptij coram Magiſtratu & mentientes morte plectebantur, lib. eod. 3 cap 6. num. 8.
Aſcanius Columna S R E. Cardinalis pro Rege nunc Regnū Luſitanicum gubernat, libro primo, cap. 0. num 12.
Aſclepiades nocte operis, die ſtudijs vacabat, libro 1. cap. 16. num. 5.
Aſſenſus Regis vel Superioris in Regno Neapolitano an debeat eſſe expreſſus, libro 4. cap 2. num. 3.
Aſſenſus in feudis quaternatis debet eſſe in ſcriptis, ſecus in ruſticis & de tabula. eodem libro & cap num. 11.
Aſſenſus eſt gratia Principis, & ideo ſcripturam requirit. ibidem, num 12. & 13.
Aſſenſus in Regno Neapolitano vigore Pragmaticæ intra biennium expediendus eſt, ibidem eodem. num. 13.
Aſſenſus Principis expeditus in ſcriptis ac deperditus probatur, eodem libro, & cap. nu. 14.
Aſſeſſor an debeat eſſe Doctor libro primo, cap. 8. num. 39. & 40.
Aſſeſſor an reſiſtat Iuſtitiario in Regno Neapolitano, lib. 3. cap 4. num. 75.
Aſſeſſorem apud inferos eſſe Plutoni & Proſerpinæ Eacum dicunt Fabulatores libro primo cap 8. num 31.
Aſſeſſores apud Romanos fiebant, & etiam præfectus prætorio, eod libro, & cap. num. 32.

Digitized by Google

Aſſes quibus inciſa erant Leges Athenienſium quid eſſent, lib 2 cap. 10. num 20.
Aſſeſſores ſalarium habere debent lib 1. cap. 13. num 46.
Aſſeſſori pauperi fit ſalarij ſolutio ante finẽ officij lib. & cap. iiſdem, num 48.
Aſſeſſoris conſilium exigitur ſi Poteſtas ſit imperitus eod. lib 1. cap 8. num. 30. & 37.
Aſſeſſoribus reuerentiã exhibent Principes ob ſcientiæ ſplendorem eod. lib & cap num 43.
Aſſeſſoribus in officij fine ſic ſtipendij, & ſalarij ſolutio, eod. lib. 1 cap 13 num 47.
Aſſeſſorum Conſilia in Regno Neapolitano exiguntur apud Iuſtitiarios, Præſides, & Gubernatores, eod. lib. 1. cap. 8. num 35.
Aſſeſſorum Cameræ Imperialis Spirenſis Iuramentum, lib. eod 1. cap. 14 num 97.
Aſiani vſi ſunt in bello Lyſandro, Callicrate, & Ageſilao Ducibus lib. 1. cap 5 num 16.
Aſiatici nullum aduenam regnare permiſerunt, ſic Abba à Aegypti populis ibid. num. 19.
Aſini an coniiſcentur cum farina extrahi prohibita, lib. 3. cap. 14 num 64
Aſſyrij maledicere Principi non audent, lib. 3. cap 3. numero 14
Aſſiſiam frumentorum quis ponat, lib 3. cap. 14. num. 109. 112. & 116.
Aſſiſiã ponunt Vniuerſitates in Regno Neapolitano per ſuos Graſſerios, eod lib. & cap num. 21.
Atalantæ concertatio curſus cum Hippomene. lib. 3. cap. 11. num 2.
Athenienſes Iudices, Rege, & Senatu non probante, non iudicabant, lib 1 cap. 1. num 211.
Athenienſes non quoruis ad conſilia & magiſtratus admittebant ſed prudentiſſimos, moribus, prudentia & vitæ integritate celebres, eod lib. 1 cap 4. num. 2.
Athenienſes Pirrhum Eteobutadem vltimo ſupplicio affecerunt, quod officium populi ſuffragijs habuiſſet. eod. lib. 1 c 9. num. 27.
Athenienſes annos enumerabant ab Archontibus, eod lib. 1. cap. 12. nu. . .
Athenienſes quas Demetrio Phalereo poſuerant ſtatuas deiecerunt, eod. lib. 1. cap. 16. num 28.
Atheniẽſes quid fecerint Hiperidi ignominioſam Legem, ſed vtilem ſuadenti, lib 2 cap 4. num. 25.
Athenienſes grauiter puniebant eum qui ſeditionem excitaſſet, lib. 3. cap. 7. num 23.
Athenienſes Ludo, & Choreis vacabant in natiuitatibus puerorum eod lib. 1. cap. 11. num 84.
Atheniẽſes in Vrbe mortuos nõ ſepeliebant, ideo nec M Marcellum in Vrbe ſepeliri fecerunt eod. lib. 3. cap. 12. nu. 24.
Athenienſes meretrices arcebãt à templis, eod. lib. 3. cap. 13. num. 4.
Athenienſes ocio vacantes in ius vocabãt, eod lib. 3. cap 16 num. 5.
Athenienſium obſeruatio in ſubeundo Magiſtratu lib. 1 c. 16. num 17 & 8
Athenienſium Magiſtratus non habebant poteſtatem leges corrigendi ſed populus, eod lib. 1 cap 17 num. 49.
Athenienſium pulchrum facinus, lib 2 cap 2. num. 71.
Athenienſium Leges à Dracone & Solone latas habebant aſſcribus inciſas, lib 2. cap. 10 num. 19.
Athenienſes populi fures lapidibus impetitos necabant, lib 2. cap. 8. nu. 243.
Auaritia multa concitat, lib. 1. cap 9 num 72.
Aucupij Venatio quando permittatur, vel prohibeatur. vide in verbo, Venatio
Auditores Rotæ Romanæ ſpurij non creantur. lib. 1. capit. 7. num 13.
Auditores Rotæ Romanæ viri doctiſſimi, & toto terrarum Orbe celeberrimi. lib. 1. cap. 8. num. 0.
Auditores Rotæ Romanæ debent eſſe Doctores, & Iuriſconſulti, ibid num. 11.
Augmentum à vaſallis factum, ad quem ſpectet, lib. 4. cap. 2. num. 14.
Augures quo pacto Romæ iurabant, libro primo, cap. 14. num 23
Auguſti pulchrum dictum, lib. 2 cap 2 num 70.
Auguſti diligentia in quærendo populis frumento, lib. 3. cap. 14 num 4.
Auguſtus vetuit cooptari in Senatũ, habentes aliquod membum debile, lib. 1. cap 3. num. 29.
Auguſtus moriens cauit, ne quis niſi ſcientia præditus Reipublicæ præficeretur lib. 1. cap 8 num 26.
Auguſtus aſſiduè ius dixit, plerumque de nocte, lib. 2. cap. 8. num. 437 & 438.
Auguſtus in Vrbe ſepultus, lib. 3. cap. 12. num 14.
Auguſtus Romæ Cohortes, vt vigilarent per regiones diſpoſuit lib. 4. cap 11. num. 15.
Auia Vitellij Imperatoris furnariam artem exercuit, eod. lib 4 cap 7 num 41.
Auidius Caſſius Imperator fumi pœnam in vſum poſuit, lib. 2. cap 8. num. 27.
Ob crudelitatem dici voluit Catilina. & Marius, ibidem, numero 271
Auli Hoſtilij Mãcini Aedilis Curulis cum Manuleia meretrice Hiſtoria, lib 3 cap. 4 num. 72.
Auocare ad ſui libitum Princeps cauſas ad ſuum tribunal an poſſit, lib. 4. cap. 8. num. 16.
Auocatio cauſarum in Regno Neapolitano quomodo fiat ab Officialibus Regijs, eod lib. & cap num. 14.
Auocatio cauſarum per Principem cũ cauſa circumſpectione facienda, eod. lib & cap num 18 & 19.
Aurelianenſes in Gallia non admittunt porcos in paſcuis, lib. 4 cap. 6 num 66.
Aurelianus, nec ſibi, nec alteri veſtem holoſericam permiſit, lib. 1 cap 4. num. 41.
Auro, pecunijs, & munere, vis committi dicitur, lib. 2. cap. 8 num 127.
Aurum Samnitorum ſpreuit M. Curius, lib. 1. capitulo 16. numero 18.
Aurum & Argentum dicebat Deos Menander, lib. 1. cap. 9. num. 31.
Auſonij quorumdam pulchronum verſuum declaratio, lib. 1. cap. 13. num 36 & 37.
Autharis Longobardorum Rex ob Iuſtitiam laudatus, lib. 2. cap. 2. num. 12.
Author inuehitur in nouarum pœnarum inuentores, eod. lib. 2. cap. 8. num 427.
Author dum aduocati officio fungitur in Salario quomodo ſe gerat lib. 1. cap. 13. num. 12.
Authori quid acciderit cum Gubernatore Nurſiæ, lib. 3. cap. 5. num 21.
Authoris opinio an prohiberi poſſint per Barones ſubditis ædificationes molendinorum, furnorum, & ſimilium, lib 4 capit. 7. num. 24 25 26 & 27.
Authoritas in contractibus mulierum, lib. 2. cap 10. num. 32. & 33.
Authoritas Superioris ſemper excepta intelligitur, lib. 1. cap. 14. num. 93. & 94.
Auxilium maleficio datur non ſolum manu, ſed voce & proclamatione lib. 2. cap 8. num 371.
Aymari Riuallij Iuriſconſulti Allobrogis in hiſtoria Iuris ciuilis laudes, lib. 4 cap. 10. num. 33.

B

B*aillium Galli appellant. Iudicem ſecũdarum cauſarum, lib 4 cap. 8 num. 46.*
Baldi laudes & defenſio. lib 4 cap. 9 num, 24.
Baliſta appellantur in Gallia balij & tutores Baronum. lib. 1. cap. 1. num. 120
Banniti, & contumaces an ſucceſſerint in locum deportatorum. lib. 1 cap. 11. num. 13.
Banniti cadauer de loco ad locum portans, an teneatur vt receptator, lib 3 cap. 5. num 44. 45 & 46.
Banniti ne occidantur, vel capiantur ſtatuto præmio an edicto vel ſtatuto fieri poſſit, lib. 3. cap. 6. num. 1 & 2. vſque ad num. 11.

Digitized by Google

Banniti ſunt publici hoſtes, lib. 3. cap 6 num 11. & 12.

Banniti ubi ſit verbalis detectio non ſufficit ad præmij conſequutionem, lib 3. cap. 6. num 31.

Banniti debent eſſe æterni hoſtes ex lege 12. Tabularum, libro 3. cap. 6. nu 43.

Bannitis aſſiſtens dicitur illis opem ferre lib. 3. cap 6. nu. 24.

Bannitorum ſocios occidens an conſequatur præmium, libro eod. & capitulo num 23.

Bannitum quem ſe fuiſſe quomodo probetur, lib. 3 c 5. nu. 15.

Bannitum capienti ſi eſt præmium ſtatutum, an debeatur Magiſtratui vel ſuis ſatellitibus illum capientibus, eod lib. 3. c. 6. num. 15. 16. & 17.

Bannitum occidens quem ignorabat eſſe banditum, an conſequatur præmium, lib. & cap. eod num 20.

Bannitum ſe defendentem occidet, an conſequatur præmium lib & cap. eod. num. 22.

Bannitum trucidantes plures unus poſt alium, quis conſequatur præmium, lib & c. eod. num 25 26. 27 28. & 33.

Bannitum latitantem qui occiderit an conſequatur præmium, lib & cap. eod. num. 30.

Bannitum offendens in loco debet eſſe locus congruus ad capturam, lib & c. eod num. 32.

Bannitum reſiſtentem an liceat officialibus familiæ occidere, lib. & cap. eod num. 62.

Bannitum occidens extra territorium, an conſequatur præmium lib. & cap. eod num. 34. & 35.

Bannitum occidens forenſis extra regnum, an habeat præmium, lib. & cap eod. nu. 36. & 37.

Bannitum occidenti ſi pro præmio promiſſum ſit Feudum, an detur muto, ſurdo vel claudo, lib. & cap. eod. nu. 58.

Bannitum veneno occidens an habeat præmium, lib. & cap. eod num. 39 40 & 41.

Bannitum occidens quando conſequatur vel non conſequatur præmium remiſſiuè, lib. & cap eod nu. 12.

Bannitum ad occidendum præmium inuitat. libro 3. capitulo 6 num. 53.

Bannitus ut occidatur Princeps ſolus ſine eius Locumtenens dat licentiam, lib 3. cap 6 num. 12. & 13.

Bannitus ſi per edictum poteſt impunè offendi, an poſſit occidi. eod. libro & cap. num. 14

Bannitus petens bannum declarari nullum an pendente nullitate occidi poſſit, libro & cap eodem num. 44. 45. 46 47. & 48.

Bannitus non occiditur intra decem dies datos ad appellandum, lib 3 cap 6. num. 49.

Bannitus petita reſtitutione aduerſus bannum, non occiditur interim, lib. 3. cap. 6. num. 50.

Bannitus reſtitutionem in integrum petere poteſt, lib. 3. cap. 6. num. 8.

Bannum ſi ſit contra Sempronium & duo ſint Sempronij, an ſit validum, lib 2. cap. 3. num. 67.

Bannum quo prohibentur in Regno receptari delinquentes, quando fiat, lib. 2. cap. 18 num. 325.

Bannum. vide in verb. Edictum

Barbam ſubdititiam portare, farcarum pœna, edicto Mantuæ, & Ferrariæ prohibitum, lib. 3. cap. 10. num. 4.

Barnabas Briſſonius I.C. Grauiſſimus Pariſienſis annona cauſa a Pariſien. ſi populo occiſus, lib. 3. cap. 7. num. 110.

Barnabas tenuit Ciuitatem Mediolanensem diuiſam cum Galeacio, lib. 3. cap. 6 num. 167.

Baro eſt iudex ordinarius ſuorum vaſallorum, libro 4. cap. 8. num. 24.

Baro probare debet vaſallum teneri ad ſeruitia lib. 4. cap. 9. num. 1.

Barones creant Magiſtratus, lib 1 cap. 4. num. 41.

Barones, & Nobiles in Gallia furcis ſuſpenduntur, lib. 1. cap. 4. num. 43.

Barones, quamuis in eorum priuilegijs haberent pondera, & menſuras, tamen debent eſſe à ſupremo Principe facta, lib. 3. cap. 15. num. 7.

Barones, an cognoſcant de Ponderibus, & Menſuris, eod lib. & cap num. 15.

Barones, an faciant edicta, ut reuelentur feuda, lib. 4. cap. 1. num. 1. & 2.

Barones an edicto prohibeant, ne animalia paſcua ſumant in campeſtribus, eod. lib. 4 cap 6. num. 11. 12. & 14.

Barones utuntur paſcuo territoriorum domanialium moderatè, relicto ciuium uſu, libro 4. cap 6. num 30.

Barones ſtatuere debent loca in quibus eorum animalia abſque ſubditorum iniuria paſcantur, lib. 4. cap. 6 num 31.

Barones habentes ius fidandi animalia, id facere poſſunt relicto ciuium uſu, lib 4. cap 6. num. 33. & ſic decernit ſemper Sacrum Conſilium, nu 35 & 36 Nec immittunt animalia in territorijs particularium appatronatis, num. 40. ibidem.

Barones habentes ciuilem iuriſdictionem quam pœnam in edictis imponant, lib 2. cap. 8. num. 466.

Barones, eas animalium ſpecies dimittunt in paſcuis, quas ciues immittunt, lib 4 cap. 6 num 54.

Barones, an faciant prohibitiones ſubditis, ne faciant Molendina Furnos, ac Tappeta, & ne moleant, vel coquant niſi in ſuis, lib 4. cap. 7. num 7. 8. 10 11. 24. 25. 26. 27 & 32.

Barones fundantes ſe in prohibitione Molendinorum, Tappetorum & Furnorum ipſi probare debent, libro 4. cap 7. num 17.

Barones, & Domini inferiores an poſſint facere edictum, ut ſubditi non accedant ad Imperatorem, Regem, Principem, vel alium ſuperiorem, lib 4. cap. 8. num. 21. 22. 23. 24. 25. & 26

Barones, an reuocent vaſallum, ut redeat ad habitandum in loco lib 4 cap 9 num 10 11. 12. & 18.

Barones in Gallia, caſtra reficere poſſunt, lib. 4 cap. 10. nu. 45.

Barones, an ſeruitia debeant Regi, & Principi ſupremo, lib. 4. cap. 14. num. 1.

Bartholomæus della Cueua S.R.E. Cardinalis, fuit Regni Neapolitani Gubernator, lib. 1. cap. 10. num 12.

Bartoli opinio conciliatur, lib. 3. cap. 11 num 78.

Bartolus ſpurius fuit Doctoratus, lib. 1 cap 7. num 12.

Baſilius Porphiriogenitus Imperator Conſtantinopolitanus, quindecim millia homines excæcauit, libro 2. cap. 8. numero 344.

Beare, quid ſit, lib. 3 cap. 13 num. 15.

Bella non ſine magna conſideratione facienda ſunt, lib. 2. cap. 2 num. 69

Belli indicendi authoritas Principis, eiusq. conſilij eſt, lib. 2. cap 8 num 50.

Belli tempore, an vaſalli ad cuſtodiam teneantur, lib. 4. cap. 11. num. 5.

Bello, quæ mala naſcantur, lib. 2 cap 2. num. 72.

Bello iuſto, quæ requirantur, lib. 2 cap. 2. num 79.

Bellorum ſucceſſus non omnibus ſunt noti, lib. 2 cap. 2. nu. 73.

Bellorum, & neceſſitatis tempore, cogitur quis Reipublicæ mutuare, lib 2. cap. 7. num. 31.

Bellum facturus Ioſaphat, Prophetas conſuluit, lib. 1. cap. 8. num. 51.

Bellum feliciter geſſit Achab cum Adad Rege Damaſci, quia cum ſatrapis, & ſapientibus conſuluit, libro 1. cap. 8. num. 52.

Bellum gerens dicitur eſſe in periculo mortis, libro 2. cap. 2. num 38.

Bellum dulce videtur inexpertis, lib. 2. cap. 2. num. 74.

Bellum antequam geratur, quæ ſint aduertenda, lib. 2. cap. 2. num 75.

Bellum geri conqueritur Lucanus, lib. 2 cap 2. num. 76.

Bellum iuſtum dicitur quod a Summo Pontifice geritur, lib. 2 cap. 2 num 80

Bellum eſt inter alienigenas, lib. 3. cap. 7. num. 24.

Beneficia non confert Vicarius Epiſcopi, nec reſignationes ipſorum recipit abſque ſpeciali mandato, libro 1. cap. 1. numero 99.

Beneficia in Hiſpania, Hiſpanis, non exteris conferuntur, lib. 1. cap. 5 num 21.

Beneficia Principum latiſſimè interpretantur, libro 1. cap. 1. num. 116.

Beneficia Eccleſiaſtica capientibus viuis ſunt conferenda, lib 1 cap. 8. num 16.

Beneficiarÿ preſtare debent fidei profeſſionem, libro 3 cap. 1. num. 29.

Beneſi-

I N D E X

Beneficiis excluduntur exteri in Gallia, lib. 1. cap. 5. nu. 20.
Beneficiorum eccleſiaſticorum incapaces ſunt mulieres, lib. 1. cap. 2 num 61.
Beſtijs obijcienda Corpora pæna. Vide in verbo, Pæna.
Beſſus Bactrianorum Dux, arborum ramis alligatus, ac diſcerptus Alexandri iuſſu, libro 2. cap. 8. num. 249.
Bibuli actus pro conſequendo Conculatu, libro 1. cap 9. nu. 67.
Bigamum diſpenſat Papa, lib. 2. cap. 1. nu. 31.
Birretum, ſiue corona, quæ datur Doctori, quid ſignificet, lib. 1 cap. 8. num 109 & 110.
Birruarij in Magna Curia Vicaria portant baculum cum armis Regijs argenteis, vt cognoſcantur, lib. 5 cap. 4 nu. 78. an eis credatur, lib. 3. cap. 11. num. 91. & 92.
Bladi appellatione, an veniant legumina, lib. 3. cap. 4. nu 18.
Blasfemiæ comparatum omne peccatum eſt minus, lib 3. cap. 2. num. 35.
Blasfemi perſequendi à Iudicibus, & Magiſtratibus. libro 3. cap. 2 num. 40.
Blasfemi teſtes an ſint legitimi lib. 3. cap 2 num 42.
Blasfemia apud Moiſis legem, lapidabantur libro 2. capitulo 8. num 231.
Blasfemia, an ſit omne maledictum delatum ad Deum, & ſanctos, lib 3. cap 2 num 1.
Blaſphemia corde quo pacto fiat? libro 3. cap. 2 num. 14.
Blasfemia actu quomodo fiat? libro 3. cap. 2 num. 15.
Blasfemia haereticalis, vel non haereticalis, quæ, remiſſiuè lib. 3. cap 2 num 6.
Blasfemia quot modis committitur, libro 3. cap. 2. num. 17.
Blasfemia, quo pacto eſt homicidio maior, libro 3 cap 2 numero 36.
Blasfemia cauſa omnes cauſas ſuperat. libro 3. cap. 2. num. 1.
Blasfemia definitio ex Alberto Magno libro 3 cap 2 num. 4.
ex Diuo Thoma, num 5. & 6.
ex Hugone de Sancto Victore, num. 7.
ex D. Hieronymo, numero 8.
ex alijs, numero 9.
Blasfemia modi, eius ſpecies quot, libro 3 cap. 2. numero 11.
Blasfemia pœna de Iure Diuino, libro 3. cap. 2. numero 18.
Pœna de Iure Ciuili, numero 19.
de Iure Canonico, numero 20.
de Iure Regni Neapolitani, numero 24.
de Iure Mediolani, numero 30.
ex Nabuchodonoſor Rege, numero 31.
apud Gallos, numero 33.
Blasfemiæ executio, libro 3 cap. 2 numero 37.
Blasfemia cauſa in exercitu Sennacherib Aſſyriorum Regis fuere ab Angelo occiſi centum octoginta millia hominum, libro 3 cap. 2. num. 38.
Blasfemia cauſa, quot ceciderint in exercitu Benadab Regis Syriæ libro 3 cap 2 num 39.
Blasfemiæ pœna data Nicanori, libro 3. cap. 2 num. 40.
Blasfemiæ cauſa an teſtes reprobentur, lib 3. cap 2. num. 43.
Blasfemia materia vbi tractetur, libro 3. cap. 2. num. 45.
Blasfemiarũ diſtinctio, cordis, & oris, lib. 3. c. 2. nu. 12. & 13.
Blasfemo laico excommunicationis pœna infligitur, libro 3. cap. 2. numero 21.
Blasfemo clerico, an immineat pœna excommunicationis, libro 3 cap. 2 num 22.
Blasfemum eccleſiaſticus, & ſecularis Iudex puniunt, libro 3. cap 2 numero 34.
Blasfemus ſecundum Chryſoſtomum, poteſt à quocunque percuti libro 3 cap 2 num. 32
Blasfemus eccleſiaſtica immunitate non gaudet, libro 3. cap. 2 numero 41.
Blasfemus, an calore iracundiæ excuſetur lib. 3. capit. 2. numero 44
Bona dicuntur ſecundus ſanctis lib. 1. cap. 2. num 43.
Bona dicantur, quæ beant lib 1. cap. 13 num. 12
Bona, vel mala facere arbitrij noſtri eſt, lib. 3. capit. 11 numero 75.
Bona dicuntur Domanialiã, non autem demanialia, lib. 4 capit 6. num 4.
Bona alicuius ingredi inuito Domino an liceat, lib. 4. capit. 6. num. 5.
Bona ſoli, ſeu ſtabilia vacantia ſunt de Regalibus & ideo ſit Edictum, ne quis illa occupet, lib 4. capitulo 17 numero 1. & 4.
Bona, quæ nullum Dominum prius habuerũt, occupantis ſunt, lib 4 cap 17 num. 2. & 3.
Bona dicta in Hiſpania (di Moſtrenza) quæ ſint, lib. 4 cap 12. num. 14.
Bona quando amittat Vaſallus diſcedens, & non præſtans ſeruitium. Vide in verbo Seruitium, in verbo Vaſallus.
Boni longè, lateq. diu regnare debent, lib. 1. capit. 16 numero 24.
Bonifacius Marchio equos ſoleis argenteis, ornatos portabat, lib. 1. cap. 13 num 37.
Bonum omne quanto communius, tanto melius, lib. 2 capit. 7. num 19.
Bonus moleſtus grauandus non eſt, lib. 1 cap 16 num 21.
Boues an veniant in confiſcatione prohibitæ extractionis, lib. 5. cap 14. num. 64.
Boues oberrantes, cui applicentur, lib. 4 capit. 12. num. 12. 13. 15. & 17.
Braſida Lacedæmonio Duce vſi ſunt Calcidenſes, lib. 1. cap. 5. num. 16.
Breue teſtatum quid ſit lib. 4. cap 1. num. 25.
Britanniæ Armoricæ Cõſiliarij, & Magiſtratus quomodo incent, lib. 1 cap 14 num. 22.
Brunechildis Gallorum Regina, Clothario Secundo mandante equis alligata, & diſcerpta, lib. 2. cap 8. num. 255.
Bulla Aurea poſt coronationem vtitur Imperator, ante vero vtitur Sigillo lib. 2. cap. 13. num. 16.
Bulla Aurea, quid ſit? lib. 2. cap. 13. num. 17. 18 & 19.
Bulla Aurea quid à Sigillo differat, lib. 2. capitulo 13. numero 19.
Bullationis pœna in facie, vide in verbo, Pœna.

C

CAdauer à Principe conceditur Anatomiæ cauſa, Medicæ artis profeſſoribus lib. 2. cap 17. num. 46.
Cadauer banniti portans de loco ad locum, an puniatur tanquam receptator lib 3 cap. 5. num. 43 44. & 45.
Cadauer hominis mortui ſepeliri in Vrbe non permittebatur, lib. 3 cap. 7. num. 19. & 20.
Cadauera punitorum abſque Principis licentia, tangi, aut moueri nequeunt, lib. 3. cap. 5. num 46.
Caci Marij de Curte Ioannes Andreæ Preſidentis Sacri Conſilij filij, virtutes, lib 1. cap. 3. num. 50.
Cæcus, an iudicandi munus exerceat, lib. 1. capitulo 3. numero 45. & 46.
Cæcus Gn. Aufidius vir Prætorius ſententias in Senatu dicebat, lib 1 cap 3. num. 48.
Cæcus Appius Claudius ſimiliter, lib. 1. cap. 3. num. 49.
Cælij Rhodigini lectio probatur, lib. 2. cap. 8. num 362.
Calos ex materia aquæ, & ignis conſtare Hebræi cenſuere, lib. 2. cap 8 numero 317.
Cat. Viſellij ſtipulatio turpis ad fauorem Octaliciæ fuit declarata inualida, lib. 2. cap. 5 num 50.
Caius Gracchus quæſtor è Sardinia rediens ſyndicatur paruit, & rationem reddidit, lib. 4. cap. 16. num. 14.
Caius Caligula imputatus, quod Legem feciſſet minutiſſimis literis exaratam, lib 2. cap 11. num. 32.
Caius Baturius vltimo ſupplicio affectus, quod à Tribuno Plebis ambulanti, via non deceſſiſſet, libro 3. capitulo 4. numero 40.
Caius Martius Coriolanus, quia vocatus venire noluit, exſilio perpetuo mulctatus, lib. 3. cap 4. num. 43.
Calcidenſes vſi ſunt belli Duce Braſida Lacedæmonio, lib. 1. cap. 2. num. 16.
Calculatores, ſiue computorum viſores, quid facere debeant, lib 4 cap. 13. num. 19.
Calculatorum, ſiue Rationalium abſolutio, vel condemnatio, an valida ſint, lib. 4. cap. 14. num. 2
Calculi error, quando allegetur, lib. 4. cap 13 num. 23.
Calderini conſilium emendatur ab authore, lib. 4. capit. 7. numero 25.

Calen-

Digitized by Google

Calendis Ianuarij Romæ Conſules creabantur, lib. 1. cap. 12. num. 2.
Caliſtrate Lacedæmonio belli Duce vſi ſunt Aſiatici, lib. 1. cap. 5. num. 16.
Calliſtrato I C vſus eſt Alexander Seuerus Imperator, libro 1. cap 8. num 81.
Calphurnia an fuiſſet, quæ cauſam dediſſet edicto, ne mulieres poſtularent. lib 1. cap 2. num. 33. & 34.
calphurnia vocabatur C. Plinij iunioris vxor, libro 1. cap. 2. num. 42
calphurnia lex prohibuit, ne Magiſtratus pecunia obtinerentur, lib. 1. cap 9. num. 16. & 17.
camilla Volſcorum Regina velocitas, libro 3. cap. 11. nu. 21.
camillus de Curte Præſidens Regiæ Cameræ, & Regens apud Catholicam Maieſtatem laudatur, lib. 1. cap. 3. ſub nu. 50. & lib. 4 cap 14. num 14.
candidati apud Romanos, Magiſtratus petere poterant, lib. 1. cap 9 num 49.
candidati quòd Magiſtratum petere poſſent, Senatus conſultum factum Ciceronis tempore, quid continebat lib. 1. cap. 9 num 51.
candidatum, quomodo volebant Romani, libro 1. cap. 9. numero 68.
canonici ætas quæ? libro 1. cap. 6. num. 24.
capitale eſt, ciuem ab hoſte literas recipere, libro 3. cap. 5. numero 41.
Capitolium obſeſſum à Gallis per anſeres ſeruatum, libro 4. cap. 6. num 59.
Capitulum. Summopere, § inter, de capitul. extraordin. non eſt in libro Feudorum, ſed dicitur vbi ſit, libro 4. cap. 9. nu. 23. & 25.
capta in bello iniuſto, capientium non fiunt, libro 2. cap. 2. num. 68.
captus iniuſtè occiſis ſatellitibus, an poſſit ſe tueri, libro 3. cap 4 num 67.
carceratus, an dicatur, qui eſt ſine vinculis, libro 1. cap. 1. numero 184.
carcerum pœna, vide in verbo, Pœna.
cardinales ſua dignitatis codicillos oſtendunt, libro 1. cap. 1. numero 15.
cardinales cuius ætatis eſſe debent, libro 1. cap 6 num. 18.
cardinales ſapientes eſſe debent, libro 1 cap. 8 numero 14.
cardinales Regnorum Gubernatores an ſint, libro 1 cap. 10. numero 5.
cardinales, qui pro Rege Catholico Regnum Neapolitanum, & Luſitanum gubernarunt, libro 1. cap. 1. numero 12.
cardinali creditur ſine literis ob dignitatis præeminentiam, libro 1. cap. 1. numero 59.
cardinalis Paleoti, quoad intellectum verſuum Catulli opinio non admittitur, libro 1. cap. 7. numero 17 & 25.
cardinalis ab Vrbe non diſcedit abſque licentia, niſi cauſa legationis, libro 1. cap. 10. numero 7.
cardinalium conſilium, an requirat Pontifex Maximus, lib. 1. cap 8. numero 65.
carinus Imperator ſe ſubſcribebat per alium, libro 2, cap. 12. numero 23. & 24.
caritas omnis perfecta incipit à ſeipſo, libro 2. cap. 9. numero 22. & 23
carnifex, ex eo quod exuiſſet veſtes Charitæ, & Fluuianæ de adulterijs, ac ſtupris conuictæ, dũ ad mortẽ ducebantur, fuit viuus combuſtus, libro 2. cap. 8 numero 35.
carnificem Romani ne ciuem faciebant, libro 2. cap. 4. nu. 41.
carnificis officium ad faciendum vir honeſtus per Magiſtratum non cogitur, libro 2. cap. 4. num. 40.
Caroli Cæſaris conſtitutione Auguſtæ Vindelicorum apud Germanos ſtatutus eſt veſtimentorum modus, libro 1. cap. 4. numero 44.
Caroli Primi Regis duellum cum Petro Rege Aragoniæ, libro 2. cap. 2. numero 86.
Carolus Cæſar quid cauerit, quo ad iuramenta, libro 1. cap. 14. numero 16.
Carolus Cæſar Bruxellis ordinauit, quo modo mercatores Monopolium non facerent, libro 3. cap. 8. num. 21.
Carolus Borrellus I. C. Iudex Regius in magna Curia Siclæ, libro 3. cap. 14. numero 15.
Carthaginenſes Xantippum Lacedæmonium belli Ducem crearunt, libro 1. cap 5. num. 15.
carthaginenſes ob affectatam Regni tyrannidem in Hannonem grauiter animaduerterunt, libro 3. cap 7. numero 10.
carthaginenſium Iudices, an eſſent annui, libro 1. cap. 12. nu. 16 & cap. 1 num. 26.
carthaginis Muri à Virgilio laudati, libro 4. cap 10. num. 21.
caſalia, & villa præſumuntur eſſe de Iuriſdictione Ciuitatis proxima, libro 1 cap. 1. num 103.
caſtella in Regno alienigenæ vocantur ad regendos populos, libro 1. cap 5. numero 7.
caſtores animalia apud Septentrionales, lib. 4 cap. 3 nu. 140.
caſtra, an ligentur ſtatutis Ciuitatis ſub qua degant, libro 2. cap. 9 numero 18.
caſtra reficere poſſunt Barones, & Domini in Gallia, libro 4. cap. 10. num 48.
caſtra conſtituta in territorio Ciuitatis debent viuere ſecundum illius leges libro 1 cap 1 num 106.
caſtra erigere, & munitiones facere abſque Principis permiſſu in Regno Neapolitano minimè licet libro 4. cap. 10. num 46 & 47
caſtro exiſtente paraphernali nec extra dotem quis ponet magiſtratum, libro 1. cap. 1. numero 176.
caſtro exiſtente in maioratu, quis ponet magiſtratum, libro 1. cap 1. num. 177.
caſtro pignori dato, quis ponet magiſtratum, libro 1. cap. 1. num 178 & 179.
caſtrum feudale ſi capiat Dominus directus ad pignus, non facit fructus ſuos, quia committit vſuram, libro 1. cap 1. num 195. & 196
caſtrorum cuſtodia materiam qui tractarunt remiſſiue, libro 4 cap 11 num. 28.
catamitationis pœna, vide in verbo Pœna.
catapani, ſiue Graſſerij in Regno qui eſſe poſſint, libro 3. cap. 14 numero 122
Catharina Sancta Virgo Rotis expoſita, lib 2. cap 8 nu 118.
cathedra quid ſignificet in doctorando, libro 1 cap 8 nu. 23.
catholici Reges ſua manu firmant omnia, libro 2, cap 12. numero 25.
catholici Reges quam cuſtodiam, & excubias in Palatio habeant, libro 4. cap. 11. numero 27.
catholicorum Regum euectio, ob ſubditorum multitudinem, libro 4 cap. 9. numero 5.
catholicus eſſe debet Doctor, libro 1. cap. 8 numero 101.
catilinæ coniurationem, qui detexerunt, præmio honeſtati fuere, libro 3. cap 6 num. 55.
catilinam egeſtas induxit, vt contra patriam coniuraret, libro 3. cap. 16 numero 2.
catillus dicitur pars ſuperior molæ molendinariæ, libro 4. cap. 7 numero 49.
cato, & quidam alij prudentiſſimi fuere, libro 1. cap. 4. nu. 9.
catulli verſus declarantur, libro 1. cap 7. num 15. 16 & 25.
caupo, an à receptatione bannitorum excuſetur, libro 3. cap. 5. num. 18.
caupo, an cogatur hoſpitare, libro 3 cap. 5. num 19.
cauſa continentia non diuiditur, libro 2 cap 2. nu. 53. & 54.
cauſa ciuiles ſunt ſummariæ in Regno Neapolitano, libro 2. cap. 5 num. 24.
cauſa Reſtortus in Gallia, appellant primarum, & ſecundarum cauſarum appellationes libro 4 cap 8. num. 45.
cauſæ, an agitentur in loco delicti, contractus, vel originis, libro 4 cap. 8 num 28.
cauſarum Auocatio, vide in verbo, Auocatio.
cauſidicos, quo modo appellet Apuleius, libro 1 cap. 8. nu 123.
cautela, qua vtuntur Magiſtratus in Regno Neapolitano ad præſtandam fideiuſſionem, libro 1. cap 15 num 29.
cautio de non offendendo, in quibus locum habeat, libro 1. cap. 14. numero 61.
cautio fideiuſſoria, vide in verbo, Fideiuſſio.
cautionem de non offendendo præſtare non valens, quomodo tractandus, libro 2 cap 7. numero 111.
Cayn inuentor ponderum, & menſurarum, libro 3. cap. 15. num. 4.

Celſo

Digitized by Google

Celſo Iuriſconſulto vſus eſt Alexander Seuerus Imperator, libro 1. cap 8. num. 85.
Celta mulieres, vide in verbo Mulieres.
censores Romæ videbant, quid in magiſtratu quis geſſerat, libro 1. cap. 16. num 6.
cenſura Magiſtratus, annalis ne, an quinquennalis eſſet, libro 1. cap 12 numero 24.
cereri legiſeræ ſacrificabant Romani, quæ ſacrificia theſmophoria appellabantur, libro 1. cap. 1 num. 5.
ceres prima legum latrix, attentis Fabulis libro 1. cap. 1. numero 4
certamen ſingulare iniuit T Manlius Torquatus Prouocatus à Gallo in proceſſum Romanorum Crotidio, lib 1. c. 8. num. 49.
ceſſante edicti cauſa, ceſſare & edictum, libro 3. cap. 19. numero 76.
Cherubin, Angelicarum fortitudinum nomen, libro 1. cap. 1. num 40.
chi nullam in Ciuitate meretricem admittebant libro 3. cap. 13 numero 4.
chinenſium Regis ſubditi Regnum exire nequeunt, libro 4. cap. 9. num. 6. & 7.
Christiani ſepulturas faciunt in ciuitatibus, & eccleſijs, lib. 3. cap. 14 num. 26.
Christus qua ætate prædicauerit, lib 1 cap. 6 numero 2.
Christus vocatus Doctor, Rabbi, Magiſter libro 1. cap. 8. numero 75.
Christus Iudæis prophetarum lapidationes exprobrauit, libro 2. cap. 8. numero 234.
Ciborum cura Magiſtratibus neceſſaria, libro 3. cap 14. nu. 1.
Ciboria quæ ad præfectum Vrbis ſpectabat, libro 3. cap. 19. num 95.
Cicer quid ſit libro 3. cap. 14. num. 6.
Cicercula quid ſit eodem libro cap. & num.
Cicero, aliiq; complures prudentiſſimi fuere, libro 1 cap. 4 numero 9.
Cicero Aduocati officio multas coacernauit diuitias, libro 1. cap. 13 numero 43.
Cicuta venenum libro 2. cap 8. num. 220. 221. & 223.
Cincia lex, an prohiberet ne Magiſtratus pecunia emerentur, libro 1. cap 9 numero 18.
Cincia lex, vide in verbo, Lex.
Cinna ſaxis obrutus, quia ob annonæ largitionē de Regni affectatæ tyrannide imputatus, libro 2. cap 8 numero 245. & libro 3 cap 4. num 106.
Ciuem ab hoſte literas recipere capitale eſt, libro 3. cap. 5. numero 41
Ciues deficiente frumento inſaniunt, libro 3 cap 14 num. 2.
Ciues pro eorum intereſſe coram rationalibus audiendi ſunt libro 4. cap. 13. numero 24. & 26.
Ciuis ſolius Domicilij ratione, an Iudex eſſe poſſit libro 1. cap. 5. num 5.
Ciuitas ſine Magiſtratibus eſſe nequit libro 1. cap. 1 nu. 71.
Ciuitas ciuilis eſt ſocietas, libro 2 cap 7. numero 1.
Ciuitas conſeruanda eſt hominum multitudine, libro 2 cap. 7 numero 1.
Ciuitas quid ſit, libro 2 cap. 7 nu 5. & 6. & lib 3 cap. 4 numero 3.
Ciuitas ſine Imperio non regitur, libro 1. cap 4 numero 6.
Ciuitas illa moritur, vbi lex non dominatur, libro 3 cap. 4. numero 25
Ciuitas ſordibus & immunditijs vacua eſſe debet, ne febres, ac peſtes oriantur, libro 2 cap 12 num 1.
Ciuitas prima Enochia à Caino condita, libro 4. cap 10. numero 41.
Ciuitatem homines, non lapides faciunt, libro 2 cap 7. num 1.
Ciuitatem qui primus muro cinxerit, libro 4 cap. 10. numero 42. & 43.
Ciuitates ſunt etiam apud Sarracenos, libro 1. cap 15 nu 33.
Ciuitates cur inuicem congregata libro 4 cap 10 num 17
Ciuitates cur muris cingantur ex Ariſtotele, eod lib. 4. cap. 10. num. 18. 19 & 20.
Ex Cicerone, ſub numero 21.
Ex Ouidio, & Sabellico, ibidem.
Ciuitati vnita Villa, vel Caſtro ſecundum illam Ciuitatem, ſeu Caſtrum regulatur libro 1. cap. 1 num. 104.
Ciuitati ædificandæ, quæ requirantur? & quis locus eligendus, libro 4. cap 22 num 1. & 4.
Ciuitatis proxima præſumuntur eſſe villæ, & caſalia adiacentia libro 1. cap. 1 numero 103.
Ciuitatis Statutis, an ligentur Caſtra, & Villæ, ſub qua degunt, libro 2 cap. 9 numero 18.
Claritas eſt legis proprium, libro 2. cap. 5. numero 3.
Claudius Seyſſellus ſpurius, ſed Doctoratus, libro 1. cap 7. numero 12.
Claudius Imperator Iudicū albo eraſit iudicem, qui Latinam linguam ignorabat, lib 2 cap. 11. num. 91.
Claudius Cæſar dixit non ita de Pulice, vt de fera vindictam ſumendam, libro 3. cap. 3 numero 11.
Clauium Pontificalium poteſtas, in verbo, Pontificalium.
Clauſula cum integro eius ſtatu, quid ſignificet, libro 1. cap. 1 numero 100.
Clauſula, Iuribus ſemper ſaluis, quid denotet, libro 1. cap. 1. numero 107.
Clauſula apponi ſolita in literis commiſſionalibus Magiſtratuum in Regno Neapolitano libro 1 cap 1 numero 128.
Clauſula in alienatione Feudi: Regio aſſenſu ſemper ſaluo, quid ſignificet? quid operetur? & ſimiliter in emphyteuſi, libro 4 cap 2. num. 15. 16 17. 18. & 19.
Clauſula, ſaluo aſſenſu, & beneplacito Domini & non aliter, nec alio modo, quid operetur, libro 4 cap. 2. num. 19.
Clauſula, Saluo iure Domini, & non aliter, nec alio modo, quid ſignificet libro 4 cap 2 numero 83.
Clauſula, cum Mozzettis, & Tappetis in inueſtitura, quid operetur, libro 4. cap. 7. num. 1. 2 3 51. & 52.
Clauſula cum montibus, & planis quid ſignificet, libro 4. cap. 7. numero 51.
Cleanthes nocte operis, die ſtudio vacabat, libro 3. cap. 16 numero 96.
Clementis Romani de ætate Epiſcopi opinio, libro 1. cap. 6. numero 65.
Cleonis pulchrum facinus, libro 1. cap. 5. num 29.
Clepſydra in aqua prius, nunc in puluere fit, libro 2. cap 8. numero 424. & 427.
Clerici ſanguinis ſententiam dicentes, irregulares fiunt, & honore priuantur, & quomodo id procedat, libro 1 cap. 10. nu. 11. 22. 23 24. 25. & 26.
Clerici poſſunt eſſe officiales à Prælatis habentibus Iuriſdictionem temporalem, ſed laici, libro 1 cap 10. num. 14.
Clerici in Regno Neapolitano pariis legibus, an ſeculare officium adminiſtrent. lib. 1. cap 10. numero 29.
clerici nec Notarij, nec Iudices creari poſſunt in Regno, libro 1. cap. 10. numero 30.
clerici in Gallia, nec Iudices nec Notarij fieri poſſunt ſecularium Iudicum libro 1 cap. 10 numero 31.
clerici, & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ, ad quas collectas cum ſecularibus teneantur libro 2 cap 7 numero 57.
clerici an ligentur Edicto, vel ſtatuto facto pro communi vtilitate, libro 2 cap. 9 10 & 11.
clerici regulariter laicorum Statutis non ſubijciuntur, libro 2 cap. 9 numero 1.
clerici receptatores, qua pœna puniatur, libro 3 cap. 5. numero 24.
clerici an teneantur ad excubias maximè tempore belli, lib 4 cap. 11. numero 10.
clericis, quæ venatio permiſſa, vel prohibita, libro 4. cap. 3 numero 58.
clerico particulare negotium ſeculare Iuriſdictionale committi poteſt, libro 1. cap 10. num 13 14. 15. & 16.
clericus annulatus, aut fatuus aut Epiſcopus, libro 1. cap 8. numero 141
clericus exercere nequit Iuſtitiarij ſecularis officium, libro 1. cap. 10. numero 3.
clericus eſſe nequit, Vicecomes, vel Locumtenens Principis ſecularis libro 1. cap. 10 num. 4.
clericus, an ſecularem, vel temporalem Iuriſdictionem adminiſtret lib. 1 cap 10. numero 10. 13. 14. 15. 22. 23. 24. 25. 26. 27. & 34.
clericus cum Summi Pontificis licentia negotium Iuriſdictionis

nis

Digitized by Google

nis ſecularis adminiſtrare poteſt, libro 1 cap. 10 num 16.
Clericus, quando ſapientis, ſiue conſultoris officio fungi poteſt, libro 1 cap 10 num. 27 & 28.
Clericus delinquens, vt Magiſtratus Iudicis Laici, à quo puniatur, libro 1. cap. 10 num 32.
Clericus ægrotus, præſens reputatur, & à reſidentia excuſabitur libro 1 cap 13, num. 54.
Clericus an includatur in edicto prohibente ambulari ſine lumine, libro 3 cap. 9 num. 35.
Clericus, luſor, an beneficia eccleſiaſtica amittat, an deponatur an excommunicetur, libro 3. cap. 11. numero 50 51. & 52.
Clericus vti faciens falſis ponderibus & menſuris à quo puniatur, libro 3 cap 15. num 36.
Clibani, ideſt Furni portatiles, an haberi poſſint, libro 4. cap. 7. numero 43.
Clibani vſui ſunt Dulciarijs, Pharmacopolis, & monialibus libro 4 cap 7. numero 44.
Clypeorum inuentores libro 1 cap. 17 numero 68.
Cloacarum immunditia cælum peſtileus faciunt, libro 3. cap. 12 numero 107
Cluſia filia Regis Hetruriæ cum ſe è turri præcipitem dediſſet, pannis vento inflatis, euaſit illæſa, libro 2. cap. 8. num. 372
Coertio modica Domino in ſeruos permiſſa. libro 1 cap. 1. nu. 182 & 183.
Cogens aliquem ad ludendum, qua pœna puniatur, libro 3 cap. 11. numero 46.
Collegia habent ſigilla, libro 2. cap 17. num. 27 & 28.
Collegia intuitu pietatis, caritatis, & religionis ſunt permiſſa, libro 3. cap. 8 numero 4.
Collegia ſodalitates, fratriæ Sanctiſſimi corporis Chriſti Glorioſiſſimæ Virginis Mariæ Conceptionis, Roſarij, & ſimiles in omni Vrbe, ac loco reperiuntur, libro 3 cap 8. nu 4.
Collegia Augurum Flaminum, Fecialium ac aliorum ſacerdotum apud Romanos libro 3 cap 8 num 9.
Collegia ſcholarium licita ſunt, libro 3 cap 8 num 32.
Collegia artium licita ſunt, libro 3. cap 8 num 13 14 & 15.
Collegia Monachorum, Clericorum, & ſimilium intelliguntur congregari in collegijs extra eſſa religionis, libro 3. cap 8 numero 17.
Collegijs pijs legata fieri poſſunt, libro 3 cap 8 numero 5.
Collegiorum cauſa, quid prouidet Concilium Tridentinum, libro 3 cap 8 numero 18.
Collegium Pontificum antiquiſſimum habebant Romani, lib. 3. cap 8 numero 8
Collegium facere pro ſuo Iure, & Iuſtitia conſequenda licitum eſt, libro 3 cap 8 numero 10 & 11
Collegium Decurionum approbatum eſt, lib. 1. cap 8 num. 16.
Commercia negotiorum prohiberi, vel arctari nequeunt, libro 3 cap 4. numero 5.
Commiſſio facta per populum Romanum P. Sextio Decemuiro, libro 1. cap 1 num. 149 & 150
Comites creant Magiſtratus, libro 1 cap 1 num 41
Comitiua ærarij decoratus, abſque acclamatione non præſtitur libro 3. cap 4. numero 4.
Comitiua patrimonij formula ex Caſſiodoro libro 1. cap. 1. numero 12
Commodo Imperatori vitio tributum, quòd ludo gladiatorio ſe exerceret libro 3 cap 8 numero 64.
Complices criminis dicuntur, qui facta raptoris non detexerunt, libro 3. cap 5 numero 8
Compromiſſo ex partes aſtringens permittitur, libro 2. cap. 7. numero 104.
Communio diſcordiam parit libro 3. cap 4 numero 5.
Communia ſunt præponenda ſuis, lib 1 cap 14. num 35.
Communiora ſunt notiora nobis, eodem cap. & num.
conatus non punitur niſi delictum ſit conſummatum libro 3. cap 14 numero 42
conceſſiones ſunt præſcriptibilia, libro 1 cap 1 numero 98.
conceſſio facta ad vitam morte concedentis non exſpirat, lib 1 cap 2 numero 83.
conceſſione facta per Principem illa veniunt, quæ ipſe habet, libro 1 cap 1 numero 122.
conclusione facta dicitur liquere, libro 4 cap 8. numero 17.
concubinatus iure ciuili permiſſus libro 1 cap 1. numero 1.
concumbens cum domina, igne crematur, libro 2. cap. 8. numero 27.
conditio poteſtatiua debet impleri à ſciente non fortuito, libro 3. cap 6. numero 11.
conditiones turpis reiicienda libro 4. cap 9. numero 46
condominus delinquens, an Feudum amittat, libro 1. cap. 1. numero 118
conducens lacum, vel flumen, ſi tempore conductionis piſces multos recluſit in vinarijs ſi aliis lacum, vel flumen conducant, an piſces recluſi poſſint extrahi, libro 4 cap 4. numero 24
confeſſio ex cauſa honeſta, & iuſta conualidatur libro 2 cap. 4. numero 10.
confeſſus ſe debitorem ceaſus, ſiue redditus ſine cauſa ſibi non præiudicat, libro 2. cap 4 numero 11.
confratres ſodalitatum an tractentur vt perſona eccleſiaſtica libro 3 cap 8. numero 6.
confratrum cauſas ſpiritualis, nec, an laicus Iudex cognoſcat, libro 3. cap 8 numero 7.
confugiens ad hoſtes Principis, & eis ſecreta reuelans punitur, libro 2. cap 8 numero 25.
congregandi licentia competit Domino habenti Iuriſdictionem ciuilem, an vero criminalem, libro 3. cap 8 num 22.
congregari quando poſſit vniuerſitas ſine ſuperioris licentia, libro 3. cap 8 numero 21.
congregatio vniuerſitatis coadunari debet cum ſuperioris authoritate, libro 3 cap 8. num 19 & 20.
congregationes à Magiſtratu annullari & prohiberi poſſunt, libro 3 cap. 8. num 2
congregationes omnes illicitæ ſunt, quæ non reperiuntur permiſſæ, libro 3 cap 8 numero 1
coniugati vt apud Romanos tangebant aquam, & ignem, libro 2 cap. 8 num 310
conſenſus in contractibus mulierum in ſcriptis eſſe debet lib. 2. cap 11. num 32 & 33.
conſenſus, vide in verbo, Aſſenſus.
conſilia vbi multa, ibi ſalus libro 1 cap 8 num 60.
conſilia Reipublicæ bona, vel mala quare non ſint damnanda. libro 1 cap 1 num 131.
conſiliarij Principum non ſunt ſperni libro 1. cap 7. numero 9.
conſiliarij apud Indos pauci ſed nobilitate, & prudentia inſignes, libro 1 cap. 5 numero 47.
conſiliarij in Hiſpania quomodo iurent, libro 1. cap 14. numero 21.
conſiliarij in Regno Neapolitano ad Regis beneplacitum conſtituti ſunt. libro 1. cap 12 numero 82.
conſiliarius licentia non petita abeſſe nequit, libro 1. cap 14. numero 59 & 60
conſilio quæ fiunt, maiori authoritate nituntur, libro 1. cap. 8 numero 2.
conſilium ſtabile, rectum, intrepidum, & immutabile eſſe oportet libro 1 cap 2 numero 9
conſilium mulierum inualidum libro 1. cap 1. numero 26.
conſilium Cardinalium, an requirat Pontifex Maximus lib. 1. cap. 8 numero 61.
conſilium ſapientis non exſpirat per mortem eligentis, libro 1 cap 2 numero 84.
Conſtantinus Imperator torneamenta prohibuit, & qua ex cauſa libro 2 cap 8. numero 7 & 71.
conſtitutiones eccleſiaſticæ publicantur inter Miſſarum ſolemnia libro 1. cap 11 numero 6.
conſtitutum ſimplex transfert naturalem, & ciuilem poſſeſſionem libro 4. cap. 2. numero 37.
conſuetudinem inhoneſtam & peſtiferam, nec Rex, nec Regnum probare tenentur, libro 2 cap 4. num 7.
conſuetudines honeſtæ eſſe debent libro 2 cap 4. num 6.
conſuetudini parendum, licet mala appareat, libro 2, cap 6. numero 12.
conſuetudini ſtatur, an ſolutio laudemij fiat per emptorem, vel venditorem, libro 4 cap 2. num 140.
conſuetudinis tranſgreſſor, vt tranſgreſſor legis punitur libro 2 cap 6. num 14.

conſue-

I N D E X

Conſuetudo minimè irrationabilis legem vincit, lib. 2. cap 6. num 9
Conſuetudo eſt altera natura, lib. 2. cap. 6 num 6.
Conſuetudo habet vim Iuſtitiæ, & dat Iuriſdictionem, lib. 2. cap 6 num 8.
Conſuetudo vim habet Principis, tribuit Iuriſdictionem, vincitq; legem ſcriptam. lib 2. cap 6 num 10.
Conſuetudo nihil à lege differt, niſi vt tacitum ab expreſſo, lib. 2. cap 6 num 11
Conſuetudo attenditur, an ſit ponenda Inductio, lib 2. cap. 14. num 17.
Conſuetudo iuſta eſſe debet, lib. 2. cap 2 num 22.
Conſuetudo contra ius gentium nulla eſt, lib 2. cap. 2. numero 23
Conſuetudo in his, quæ contra Iuſtitiam vſurpantur, non prodeſt. lib 1. & cap. num 24.
Conſuetudo contra legem ſcriptam nulla eſt, libro 2 cap. 2. num 15
Conſuetudo irrationabilis reprobatur, etſi immemorabilis ſit lib 2 cap 3 num 24 & 23.
Conſuetudo ſuperioris legem corrigens eſt inualida, lib 2. cap. 3 num. 25.
Conſuetudo quod fiat ſolutio gabellæ pro rebus vſui, priuato deſtinatis, inualida eſt lib 2 cap 3 num. 26.
Conſulatus a as quæ: lib 1 cap 6 num 34.
Conſules Romanorum, an eſſent annui? lib. 1 cap. 12. num. 9 & 21.
Conſules Calendis Ianuarij creabantur, lib 1 cap 12 nu. 20.
Conſules Edicta faciebant lib cap 7 num 6
Conſultare bene maximum eſt lucrum ſecundum Artabanum lib 1 cap 8 num 44.
Conſultoris officio quando Clericus fungi poſſit. lib. 1. cap. 10. num 27 & 28.
Conſulum Imperium quando prorogabatur lib primo, cap. 12 num 22.
Conſulum annos apponebant Romani, lib 2. cap. 4 numero ſeptimo.
Conſulum mentio receſſit ab Actis, lib. 2. cap 14 num 15
Conſulum cum Tribunis diſſenſio ſuper obedientia lib 3 cap. 4 num. 73.
Contractus ſubſcriptionem habere debet, vt ſit perfectus, lib. 2 cap 12 num 48
Cōtractus pro quo ſolutio ſit annui cenſus, dicitur potius Emphyteuticus, lib 2 num 44.
Contractus libellarius, & precaria quis ſit lib 4 cap. 2 num. 7. 7 & 72
Contractus libellarius qui dicatur, lib. 4 cap. 2. num ſexageſimonono.
Contractus Emphyteutici, & libellarij differentia, lib. 4 cap. 2 num 73.
Contractus Iudentium an ſiat validi? lib 3 cap. 11. nu 54.
Contumacem debitorem occultans ſiue receptans, an incurrat pœnam, vel teneatur parti ad ſolutionem debiti, lib. 3. cap 5 num. 50. & 51.
Conuerſos noniter, qui inſultant, flammis puniuntur. libro 2. cap 8 num 10
Cor à Deo in corporis medio conſtitutum, libro primo cap. 14. num 31
Correlatiuo vno prohibito, an comprehendatur aliud, lib. 3. cap. 14 num. 46. 47 38 & 19.
Corinthi pauperem ſumptuosè viuentem puniebant, lib. 3. cap. 16. num 4
Cornelius Tacitus Traiani Principis tempore floruit, lib. 1. cap. 9 num 63.
Corocotta inſignis latro præmium obtinuit ab Auguſto cum ſe præſentaſſet coram illo, lib 3 cap. 6. num 19.
Corona laurea datur Doctoris in Collegio Salerni. lib. 1 cap. 8. num. 110.
Corona Ciuica à Romanis quibus dabatur, libro 2. cap. 7. num 4.
Corona ſiue Birretum, quæ datur Doctori, quid ſignificet, lib 1 cap 8. num. 109. & 110.
Corporis forma decora, & venuſtas, bonæ indolis inditium ſunt, lib. 1. cap. 3. num. 7.
Corporis viſibile vitium in ſacerdotibus probrum indicatur, lib. 1. cap 3 num 25.
Corporis incompoſitio, animi incompoſitionem arguit, lib. 1. cap 4. num 29.
Corporis excrementa quis facere non poteſt, vnde vicino malus odor emergat, lib. 3. cap. 12 num 11.
Corrumpens Album. vide in verbo, Album, & in verbo, Edictum.
Creditori ſi ſit data res pignori à debitore, dicitur eſſe in bonis debitoris lib 1. num 191. & 192.
Crimen committentis læſæ Maieſtatis pœna, & præſertim in Regno Neapolitano, lib 3. cap. 5 num. 26 & 27.
Crimen læſæ Maieſtatis committentem veneno occidens conſequitur præmium lib 3. cap 6 num 41
Crimen Maieſtatis incurrunt armantes homines cum telis aduerſus Remp. aut Magiſtratum, lib. 3 cap. 7. nu. 5 & 6.
Crucis pœna vide in verbo Pœna.
Crudelitas Domini excuſat vaſallum à præſtatione ſeruitij, lib. 4 cap 9. num 52.
Crurifragij pœna. Vide in verbo, Pœna.
Cultelli ad commoditatem hominum puta, pro pane incidendo, calamis aptandis an teneri poſſint lib. 3. cap. 17. nu. 26.
Cultus Iuſtitiæ ſilentium appellatur. lib 2. cap 1 num. 1.
Cura ciborum ad præfectum Vrbis ſpectabat, libro 3. cap. 14. num 45
Curati ſiue habentis curam animarum ætas quæ eſſe debeat, lib 1. cap 6 num. 29 & 30.
Curſores excellentiſſimi lib 3 cap 11. num. 20.
Curſoris feudum vide in verbo Feudum.
Curſus ludus permiſſus eſt lib 3 cap 11. num. 18.
Curſus certamen Elei inſtituerunt lib 3. cap. 1 num. 19.
Curſus concertatio inter, Hippomenem, & Atalantam, lib. 3 cap. 11 num 20.
Curſus aquarum, an ſiat Baronum in Regno Neapolitano, lib. 4 cap 7 num 9 & 10
Curtius pro patria quid fecerit lib 2 cap 7. num 68.
Cuſtodiæ apud Hebræos quomodo fierent, lib quarto, cap. 11. num 1.
Cuſtodia, vt debeant fieri cum ſint ſolitæ à tempore immemorabili. lib 4. cap. 11 num 9.
Cuſtodiæ cauſa, quid ſeruabant Lacedæmonij, libro 4. cap. 11. num 24.
Cuſtodiæ caprorum materiam, qui tractarint, lib 4. cap. 11. num 28.
Cuſtodia Palatij, quot homines tenent Reges Chinarum, lib. 4 cap. 11 num. 26
Cuſtodia vrbica, & bellicæ nocturnæ & diurnæ, materiam, & vſum qui tractarint, lib 4. cap. 11 num 29
Cuſtodiam facere, an teneantur ſubditi & vaſalli, lib 4. cap. 11 num 3 4 5. 6 7 8 & 9
Cuſtodiam facere, an teneantur ſubditi tempore belli, & an eorum ſumptibus libro 4 cap 11 num. 31
Cuſtodiam facere, an teneantur forenſes, habentes domos in loco, lib 4 cap 11 num 14.
Cuſtodiam Nobilium ante fores excubantium, diſpoſitis horis tenebant Reges Macedoniæ lib 4. cap 11 num 25.
Cuſtodiam, quam teneāt Reges Catholici in palatio. lib. 4. cap. 11 num. 27.
Cuſtodias facere, an teneantur Galli, & quid ex conſtitutionibus Ludouici Vndecimi, & Ludouici Duodecimi Regū Galliæ, lib. 4 cap 11 num 6 7 & 8
Cuſtodias facere an teneantur Aduocati, tam Regij, quam alij lib 4 cap. 11. num 10. & 11.
An Scholares num. 12
An Clerici tempore belli num. 13.
Cuſtodias quis poſuerit Romæ per Vrbis regiones, lib. 4. cap. 1 num 15.
Cuſtodiens animalia (à Garde faict) vt dicunt Galli, an teneatur ad pœnam. lib. 4 cap 6 num. 20 21. & 22.
Cynea Pyrrhi Epirotarum Regis Secretarij laudes, libro 1 cap 8. num. 3.
Cyri Regis Edictum publicatum, lib 2. cap. 11. num. 8.

Dalida

Digitized by Google

D

Dalida muneribus a Philiſthæis corrupta Samſonem tradidit, libro 1. cap. 2. num. 15.
Damnatio æterna dicitur gladium, lib 1. cap. 1. num. 136.
Damni dati æſtimatio, an fiat quo tempore ſit damnum, an tempore recollectionis fructuum, lib. 4 c 6. n. 49. 50 & 51.
Damni taxatio quomodo fiat, libro 4 cap 6 num 62.
Damnum fuiſſe datum ſtatur dicto capientis, libro 4. cap 6. num 60. & 61.
Daphitas ob maledicta in Reges cruci affixus, lib. 3 c. 3. n. 6.
Dardanarij apud legiſtas, qui ſint, libro 3. capit 14. num 96.
Dardanarij Bononiæ, tricoli dicūtur, lib 3. c 14 n 101 & 102
Dardanarij Neapoli dicuntur Recaptarij, eodem libro 3. eodemq; cap. 14 num 102.
Dardanariorum pœna, lib 3. cap 14 num 97.
Darij Perſarum Regis Edicta libro 2 cap. 11 num. 13.
Darius longimanus Perſarum Rex tenebat viginti manſiones ab Helleſpōto ad Suſam, & mare Egeū lib. 4. c 9. n. 4?.
Data loci deſcribitur, libro 2. cap. 14 num 2
Datum Romæ, vel Conſtantinopoli, vbi lex facta erat, Imperatores ſcribi faciebant, libro 2 cap 14. num. 3.
David erat præſtanti forma libro 1. cap. 3. num 6.
David Rex bellum geſturus, conſuluit cum tribunis, & Centurionibus, lib. 1. cap 8. num. 53.
David adminiſtrationis ſuæ rationē reddidit, lib. 1. c. 16 n. 19.
Debitorem contumacem occultans, an teneatur ad pœnam, vel partis ad ſolutionem debiti, libro 3. c 5. nu. 50. & 51.
Debitoris res dicitur data creditori in pignus, libro 1. cap. 1. num 91 & 192.
Debora Prophetiſſa iudicauit, lib. 1 cap 2. num. 16.
Decemuiri quomodo furtum puniebant, lib. 1. cap. 17. nu 4?.
Deciſio Regiæ Cammeræ Summariæ, lib 1 cap 1 num. 163.
Deciſio Sacri Regij Conſilij lib 1 cap 1 num 2?5.
Decius, ſpurius fuit Doctoratus lib. cap. 7. num 12
Decollationis pœna, vide in verb Pœna.
Decora corporis forma, & venuſtas, bonæ indolis ſignum, libro 1. cap. 3 num. 7.
Decreta Magiſtratuum dicebantur edicta, lib 1 cap. 17. n 18
Decreta Vniuerſitatum perpetua ſunt, ſed ob publicam vtilitatem reuocantur, libro 2. cap 7 num 58.
Decretum iudicis iniquitatem continens inualidum eſt, lib 2 cap 2 num. 57.
Decretum iudicis in alienatione rerum minoris, an requirat ſcripturam lib. 2 cap. 10. num. 34 36. 37. iuſtum eſſe debet, lib 2. cap 2. num. 95. & etiam decretum interloquutorium, eod lib. 2 cap 10 num. 35.
Decuriæ omnes Magiſtratuum deſcriptæ erant lib. 3. cap. 18. num 13 & 14.
Decuriati iudicabant ante Gracchorū tēpora ibid. n. 11. & 12.
Decurionum conſilium, an exigatur in edictis, ſiue bannis, libro 1 cap 8 num 33. 35 & 36.
Decurionum loco qui hodie ſucceſſerint, lib. 1. cap 8 num 24.
Defenſa noua fieri à Baronibus in Regno Neapolitano nequeunt, libro 4 cap. 6. num 28.
Delegata iuriſdictio, num delegantis morte exſpiret, libro 1. cap. 12. num. 73.
DEI conſilio reguntur omnia libro 2 cap. 1. num. 7.
Delegatio, an per ſolam delegantis ſigillum probetur, libro 2. cap 13 num 8.
Demerſionis in Aquis pœna vide in verbo Pœna.
Demetrio Phalareo ſtatuæ ab Athenienſibus poſita, poſtea deiecta, lib. 1. cap 16 num 28.
Democritus Pœnam, & Præmium appellauit duo Numina, libro 2 cap 8. num. 2.
Demonſtratio, ex quibus fiat, libro 1 cap 14 num. 36
Demoſthenes, & quidā alij prudentiſſimi fuere lib. 1 c. 4 n 9.
Demoſthenes a Syracuſanis lapidibus obrutus lib 2 c 8. n 244.
Demoſthenis imputatum, quod a Principibus Aſiæ, & Europæ dona reciperet libro 3 cap 5. num. 43.
Denombratio quid ſit apud Gallos, lib 4 cap. 1. num. 12.
Denunciare maleficiū quādo quis teneatur, lib 1. c. 7. nu 5?.
Deo qui eſt infidelis, nō erit fidelis hominibus, lib 3 c 2 n 43.
Derimachius monachus cum inuectus fuiſſet in exercētes ludos gladiatorios, lapidibus a populo obrutus fuit, libro 2. cap. 8 num. 71. & 72.
DEVS Populo hoſtili comminatur ſe daturum mulierem dominaturam, libro 1. cap 2. num. 24.
DEVS naturarum conditor libro 2. c. 1. nu. 3. vnus natura, & omnium creator, ibid n. 6. omnium bonorum author ex Platone, ibid n. 9 quid ſit ſecundum Ariſtotelem, ibid. nu. 10. in Capite rationem poſuit, vti membro præſtantiori, & ſublimiori, lib 2 c. 3 nu 46 Optimus, Maximus omnia cum pondere, & menſura creauit lib. 2 cap. 15 nu 1.
DEVS Optimus Maximus hominem fecit, vt operaretur, & ocio non torpeſceret libro 1. cap 16 num. 9.
Diaconi ætas, libro 1. cap. 6. num 38. & 41.
Dictator Magiſter populi appellabatur, lib. 1. cap. 1. num. 20.
Die, an nocte pœnæ apud Romanos exequerentur lib. 2. cap. 8. num 428 429 430 & 431.
Die fiebant iudicialia apud Romanos, libro 2. cap 8. nu. 435.
Diem, & Conſulem continere debet libellus accuſatorius, libro 2. cap 14 num 12. continere debet citatio ibid nu 13. & pariter edictum ibid n 22. appellauit Deus lucem, lib. 3. cap 9 num 22.
Dies extremi iudicij dicitur Dies domini, lib 1 c. 1 nu. 210. in edicto eſſe debet, lib 2 c 14 nu. 10 & 11. an requiratur in inueſtitura quæ fit per Imperatorem, ibid. num. 12.
Dies ob occaſu Solis ad occaſum, libro 3. cap 9. num. 15.
Dies apud Babylonios, eod lib & cap 9 num. 17.
Apud Vmbros, & Hetruſcos num. 8.
Apud Romanos, & Aegyptios num 19.
Differentia cōtractus emphyt. & libellariæ lib 4. c. 2. nu 73.
Definitio omnis in iure periculoſa, lib 2 cap. 7 num 1.
Dignitas habens annexam animarum curam, qua ætate eſſe debeat libro 1 cap 6 num. 33.
Dignitate Doctoratus ſpurij excludūtur, lib. 1 c. 7. n 11 & 12.
Dignitates pecunia anhelantes puniuntur, lib 1. c 9. n 8 factæ ſunt venales, nec eſt qui corrigat, vel reprehendat dicit Chryſoſtomus, ibid nu. 34. à Principe proficiſcuntur, ibidem num 66
Dignitatum aditus debet pluribus patere, lib 1 c. 5 n. 4. porta non patent infamibus, ibid cap 6 nu. 4 & c. 11. n. 54.
Dij appellantur iudices in Sacra Scriptura, lib. 1. c 1 n. 2. 3.
Dijs proximus, q nō ira, ſed ratione mouetur lib 2 c 3 n 41.
Dilatio quinquenalis fideiuſſionem exigit lib 1 c. 15 nu 25.
Diluuium vniuerſale lib. 2. c 8. n. 176 factū, quo eſt ſubmerſus vniuerſus orbis, vt Seneca etiam ſentit ibid nu. 322.
Dionyſius laudatur quod malos puniret, & bonos præmijs honeſtaret lib. 2. cap 8. num. 12.
Diplomata Principū ſubſcriptiones hāre debēt lib . c 12 n 17.
Diſciplina prauis eſt poſita lib. 3. cap 17 num. 27.
Diſpenſatio contra ius diuinum nō facile conceditur. lib. 2 c. 1 n 29 Pontificis, vel alterius Principis cōtra ius, ſcripturam requirit eod. lib 2 cap 10. num 29.
Diſpoſitio ſi quoniam contra, an locum habeat in Regno Neapolitano libro 2 cap 15. ſub num 3.
Diues præferendus pauperi data prudentiæ paritate, libro 1. c. 13 n 19 ignauus, Ouis aurato vellere appellatur a Diogene Laertio, ibidem num 20.
Diuini iuris norma inflexibilis, libro 1. cap. 1. num 3?.
Diuites cur Magiſtratus eſſe debeant lib 1. cap. 13. num 23.
Diuitiæ Aldeberti Marchionis Lucenſis, lib. 1 cap 13 nu 6.
Diuitiæ neceſſariæ sūt ſenatori, & magiſtratui, lib 1. c 13. n 9.
Diuitiarum poteſtas qualis, lib. 1. cap 13. num. 10.
Diuitijs gloriabatur Thales Mileſius vnus ex ſeptem Græciæ ſapientibus, lib 1. cap 13. num 11.
Docti viri a Principibus emendi ſunt, lib. 1. cap. 9 num 9.
Doctor, vel Licentiatus eſſe debet Vicarius epiſcopi, libro 1. c. 1. n 97 vel legis peritus, an debeat eſſe magiſtratus, ſiue iudex, eod lib. 1 cap 8 num 1. 5. 9 & 21.
Doctor vocatus Chriſtus lib 1 cap 8 num 7.
Doctor an eſſe debeat, qui eſt aſſeſſor, lib. 1. c. 8 n. 39. & 40.
Doctor Catholicus eſſe debet, lib 1 cap 8 num 10.
Doctorando, quæ requirantur ex opinione Andreæ Acconzaioci de Barulo, lib. 1. cap. 8. num 99
Doctorando quid ſignificet Cathedra. lib. 1. cap 8. num 103.
Doctorandum cum iuramento Doctores approbare debent, libro 1 cap. 8. num 95.

Digitized by Google

Doctorandus iurare debet ipſum futurum fidelem Principi. lib 1 cap 8. num. 100.
Doctorandum ex Pij IV Pontificis Maximi præſcripto pro feſſionem fidei facere oportere lib 1 cap. 8. num. 101.
Doctorari an poſſint ſpurij legitimati lib 1. cap. 8 num. 127.
Doctoratus a dignitate excluduntur ſpurij, libro 1 cap. 7. numero 11. & 2.
Doctoratus inſignia in Regno Neapolitano, recipiuntur in illo vel extra Regnum in Collegiis famoſis, non autem debent doctorari per reſcriptum, lib 1 cap 8. num 21.
Doctoratus dignitatem accepturus, quid ante facere debeat, lib 1. cap 8 num 9.
Doctoratus lauream ex mille pauci merentur, libro 1. cap 8. num 97.
Doctores eſſe debent, & Iuriſconſulti, Auditores Rotæ Romanæ lib. 1. cap 8. num. 1.
Doctores Magiſtratus ponuntur etiam in paruis Villis, in ſtatu Summi Romani Pontificis, lib. 1. cap. 8 num 13.
Doctores à docendo dicuntur, lib 1. cap 8. num 67.
Doctores Saducæorum commemorat Diuus Mattheus, libro 1. cap 8 num 69.
Doctores Magiſtri appellati, lib. 1 cap 8 num. 71.
Doctores approbantes, promotores appellantur, lib 1. cap 8. num 92.
Doctores Pius V Pontifex Maximus dixit ipſum percupere non Doctoratos libro 1 cap 8. num 98
Doctores, qui fiunt Salerni lauream coronam accipiunt, libro 1 cap. 8 num. 110
Doctori cum datur Annulus aureus quid ſignificet, lib. 1. cap. 8 num 112. 13. & 114.
Doctori quid dicant Salerni cum datur Annulus aureus, lib. 1. cap 8 num 116
Doctorum inſignia Regnicolæ an in Regno recipere debeãt, libro 1. cap 8 num 22.
Doctorum adinuentio antiquiſſima. libro 1. cap. 8 num. 66. & 68.
Doctorum meminit Sacra Scriptura, lib 1. cap 8 num. 68.
Doctorum Sacra Scripturæ, quodnam erat officium, libro 1. cap. 8. num 70.
Doctorum inſignia quæ lib 1 cap. 8. num. 101.
Doctorum authoritati ratio præfertur, lib. 2. cap. 1. num 17.
Dolum habere debet falſator ponderum, & menſurarum, lib. 3. cap 15 num 21.
Dolus, & pœna patiuntur diuiſionem, libro 4 cap 1. num. 17.
Domania bona ſunt appellanda non demanialia. lib 4 cap. 6. numero 4.
Domania Principum quæ ſint, lib. 4. cap 6 num 6.
Domania ſua, & defenſas habent Vniuerſitates, lib 4. cap. 6 num 16.
Domania, & paſcua præſumuntur Vniuerſitatum, non autẽ Baronum, lib. 4 cap. 6 num. 17.
Domi, an eſſe dicatur exiſtens in oſtio domus, libro 3. cap. 9 num. 32.
Domi an eſſe dicatur exiſtens in porticu, eod. lib. 3. & eod. cap 9 num. 33.
Domi, an eſſe dicatur exiſtens in ſcala Domus, ibidem numero 34.
Domi, an liceat tenere arma lib 3 cap. 17 num 13.
Domicilij ſolius ratione, an ciuis Iudex eſſe poſſit, lib. 1. cap. 5. num 5.
Domicilium, an dicatur contractum per decennium, libro 2. cap 9. num 7.
Domicilium quando dicatur contractum in loco, libro 2. cap. cap 9 num. 6.
Domicilium mutare vnicuique licet, libro 4 cap 9 num 8.
Dominandi cupiditas ad maiora ſemper ardenti deſiderio rapitur, lib. 1 cap 9. num 71.
Domini poteſtas in ſeruos, libro 1. cap. 1. num 180. 181. & 182.
Domini coerctio modica in ſeruis eſt permiſſa eod lib & eod. cap num. 182. & 183.
Domini exhibere debebant victos ſeruos pro delictis, ibid num 187.
Domini inferiores, an reſirment in officio, libro primo, cap. 12. numero 52.
Domini an faciant edicta in eorum Iuriſdictione, lib 1. cap. 17 num 48.
Domini iudicia ſunt pondus, & ſtatera, lib. 3. cap. 15. num. 2.
Domini, & Barones inferiores, an poſſint facere edictum, ne quis accedat ad Imperatorem, Regem, Principem, vel alium ſuperiorem, libro 4. cap. 8. num. 21 22. 23. 24. 25. & 26.
Domini & Barones in Gallia caſtra reficere poſſunt, libro 4. cap. 10 num 45.
Dominis duobus loci exiſtentibus ſi vnus delinquat, an alter puniat, lib. 1. cap. 1. num. 167.
Domino ſi vaſallus redditum præſtet, an cogatur vaſallo titulum oſtendere. lib. 4 cap. 1 num 33. 34. & 35.
Domino inuito, an liceat ingredi pratum alienum, lib. 4. cap. 6 num. 22.
Dominus directus capiens paſcuum feudale in pignus, non facit fructus ſuos, ſed committit vſuram, lib. 1 cap. 1. num. 195 & 196.
Dominus membrorum ſuorum nemo eſt, libro 1. cap. 7. numero 75.
Dominus domus vbi fiunt ludi ſi verberetur, erit impuniſat offenſor. libro 3. cap. 11. num 44.
Dominus feudi non citat vaſallum, vt inueſtituram feudi oſtendas, libro 4 cap. 1 num.
Dominus agens contra vaſallum, debet ſuam intentionem probare, libro 4 cap. 1. num 14
Dominus feudi exiſtens in poſſeſſione exigendi pro feudo, manutenendus eſt, libro 4 cap. 1 num 32.
Dominus, an teneatur vaſallo oſtendere titulum, vbi longo tempore præſtitit ſeruitium, libro 4. cap 1. num 35 & 36.
Dominus directus an petat vendas, & laudemia, non facta traditione libro 4 cap 1 num 16.
Dominus, an cogatur habere hominem inuitum, libro 4. cap. 1. num 82.
Dominus Territorij, an contra ingredientes ſuum fundum agat actione iniuriarum libro 4 cap 6 num 6
Dominus probare debet vaſallum teneri ad ſeruitium, lib. 4. cap. 9 num 11.
Dominus animalium oberrantium, an ſoluere debeat inuentori præmium libro 4 cap 12. num. 25 26 & 27.
Domitianus Imperator delectatus, quod ab oris verecũdia in in Senatu eſſet commendatus libro 1. cap. 3. num. 3.
Domitianus turpes habuit ſenatores non officio, ſed pretio fieri, eod libro 1 cap 9 num. 35.
Domitio Vlpiano I C. vſus fuit Alexander Seuerus, lib 1 cap. 8. numero 85.
Domum alicuius aſcendens admotis ſcalis violandæ caſtitatis gratia, vltimo ſupplicio afficitur libro 4 cap 10 nu. 3.
Domus Principis qualis eſſe debeat, & quomodo appelletur, libro 2 cap 9. num. 25.
Domus, ſine imperio non regitur, libro 3. cap 4 num 6.
Domus in qua fiunt ludi confiſcatur, libro 3 cap. 11. nu. 43.
Domus Spur. Melij complanata. libro 3 cap 14 num. 115.
Dotalis rei vir dicitur dominus temporarie, libro 1. cap. 1. num 173.
Draco, & quidam alij prudentiſſimi fuere libro 1. cap 4 nu 9.
Draconis lex capitalis contra legentes olera in horto alieno libro 1 cap 17 num 38.
Druides apud Gallos Iudices erant libro 1 cap. 1. num. 80.
Duces Magiſtratus erant libro 1. cap 1 num. 14.
Duelli locum an concedat Princeps, libro 2. cap. primo, numero 31.
Duello an interueniunt ſpurij, libro 1. cap 7 num. 14.
Duellum permittentes leges, & Edicta inualida, libro 2. cap 1. num 33.
Duellum dantis vel concedentis pœna. eod lib & cap n 36.
Duellum gerens dicitur eſſe in articulo mortis, eod lib. 2. & cap eod 2 num 38.
Duellum, vt iuſtum ſit, quæ requirantur, eod. libro 2 cap 2. num 84
Duellum iniuſte ſuſcipientium malus exitus, eodem. libro 2. & cap 2 num 85.
Duellum Caroli, & Petri Regum, eod libro 2 & cap 2 n 86.

Digitized by Google

I N D E X

Duellum inter Huldingum, & Rgem Daniæ Reges, eod. lib. 2. & cap. num. 88.
Duellum Haldani ſenis Daniæ Regis, eod. lib. 2. & cap 2. numero 89 & 90.
Duellum Italorum, & Gallorum, eod lib. 2. & cap. 2. nu. 91.
Duellum omni iure prohibitum, eod lib. 2. cap. 7. num. 51.
Duellum, an licitum ſit ob honorem, eod libro 2. & cap. 7. nu. 54.
Duronius Senatu motus, quod contra legem Roſtra conſcendiſſet, vt legem abrogari faceret, lib. 3. cap 4 num 74.

E

EAcus Plutoni. & Proſerpinæ apud inferos aſseſſor dicitur à fabulatoribus lib. 1. cap 8 num 31.
Ebutia lex prohibuit ne Magiſtratus largitione obtineretur, lib. 1. cap. 9 num. 16 & 17.
Eccleſia Romana Eccleſiarum omnium caput. lib. 3. cap 4. num 14. & 25.
Eccleſia Romana aliarum omnium Eccleſiarum matrix, lib. 1. cap 6 num. 15.
Eccleſia litteratis viris indiget, lib. 1. cap. 8. num 17.
Eccleſia figurata in Arca Noe, lib. 3. cap 4. num. 26.
Eccleſia regulis parendum, lib 3 cap. 4. num. 26.
Eccleſiæ obediendum, lib. 3. cap 4 num. 14. & 24.
Eccleſiaſticæ conſtitutiones publicantur intra miſſarum ſolemnia lib. 2. cap. 11. num 6
Edicta Duellum permittentia ſunt inualida, lib. 2. cap. primo num. 33.
Edicta continere debent, quæ requiruntur in lege condenda, eod. lib 2 cap 2 num. 1.
Edicta iniuſta ſunt reuocanda, eod. lib. 2 & cap 2. num 102.
Edicta honeſta eſſe debent lib. 2 cap. 4 num 1.
Edicta iniqua facientibus quid comminetur Eſaias, lib. 2. cap. 5. num. 8.
Edicta æqualia eſſe debent, lib. 2 cap 7 num 8.
Edicta fiunt in loco Iuriſdictionis, lib. 2 cap 9. num 2.
Edicta non comprehendunt non ſubditum, lib 2. cap 9 nu. 4.
Edicta prætorum in loco edito ponebantur, lib. 2. cap 11. numero 3.
Edicta Neapoli ſono tubarum publicantur, lib 2. cap 11. numero 4.
Edicta Darij Regis Perſarum, lib 2 cap 11 num 13.
Edicta in Regno Neapolitano fiunt lingua Latina, Itala, & quandoque Hiſpanica lib. 2. cap 11. num 30.
Edicta quando ligare incipiant. eod libro 2. cap 11 num 17. 22. & 25.
Edicta ſiue Banna, vim habent ſententiæ interloquutoriæ, lib 2. cap. 11. num 18.
Edicta à non habente Iuriſdictionem fieri nequeunt, libro 1. cap. 1. num 61.
Edicta quare fiant, eod lib. 1. cap. 1. num 66.
Edicta, & banna an exigant conſilium Decurionum, libro 1. cap. 8. num. 33 35. & 36.
Edicta Prætorum capitalem pœnam non continebant, eodem lib. 1. & cap. 8. num. 40.
Edicta tantum durant quantum durat officium, eodem lib. 1. cap. 12. num 37. 40. & 49.
Edicta prætorum anno durabant, eod. libro 1. & cap. 12. numero 38.
Edicta, quomodo perpetua appellata fuere, eod. lib. 1. & cap. 12. num 4. & 45.
Edicta Magiſtratuum, qui conſtituuntur à Ducibus, Marchionibus, & ſimilibus, an ſint perpetua, vel annalia, eod. lib. 1. & cap. 12. num. 47. & 48.
Edicta officialis depoſiti infra annum, an eo mortuo durent, eod. lib 1 cap 12 num 86.
Edicta faciebant Conſules, lib 1. cap. 17. num 8.
Tribuni plebis, num. 6.
Cenſores num 8.
Aediles curules, num. 9.
Reges num. 10.
Imperatores, num. 11.
Præconſules, num 12.
Edicta prætorum Iuris Ciuilis appellatione veniebant, lib. 1. cap 17 num. 13.
Edicta non fiunt à priuato lib. 1 cap. 17. num. 14.
Edicta durant officio durante, lib 1. cap 17 num. 16.
Edicta dicebantur Magiſtratuum decreta, lib. 1. cap 17 n. 18.
Edicta in eorum Iuriſdictione Domini an facere poſſint, lib. 1. cap. 17. num 48.
Edicta Principis nomen cõtinere debent, lib 2. cap. 12. n. 26
Edictum in Gallia fiunt lingua materna, lib 2. cap 11. nu. 29.
Edicta, facientis nomen continere debent, libro 2 cap. 12. num. 10
Edicta, quæ fiunt pro priuato commodo, an valeant, libro 3. cap. 14 num. 74.
Edicta, an faciant Barones, vt releuentur Feuda. lib 4. cap. 1. numero 1. & 2.
Edicta prohibentia venationem, an fiant, vide in verbo Venatio.
Edicti pœna cui applicetur, parti ne, an fiſco libro 1. cap. 8. numero 414
Edicti definitio, lib 2. cap. 11 num 1.
Edicti cauſa ceſſante ceſſat edictum lib 3. cap. 14. num. 76.
Edictis prolatis ſtatur, niſi ab eis intra decem dies appelletur. libro 2 cap 11 num 19.
Edictis, & proclamatibus, an ligentur abſentes, libro 2 cap. 11. num 26
Edictis Magiſtratuum cum ſigillo & ſubſcriptione creditur, libro 2 cap 13. num. 7.
Edictis prætores vtebantur toto anno, quo in Magiſtratu erant, lib. 1 cap. 13. num. 29.
Edicto, an comprehendantur forenſes facientes incolatum in loco, lib 2 cap. 9. num 5.
Edicto pro communi vtilitate facto an ligentur clerici, libro 2 cap 9. num 10 & 11.
Edicto, an ligentur minores, lib 2 cap. 9. num. 12. & 13.
Edicto loci, in quo habitant, an ligentur Iudæi, libro 2. cap. 9. num. 14. & 15.
Edicto per eum facto, an ligetur Princeps, vel Magiſtratus, libro 2 ca 9 num 19 & 29.
Edicto liberi pronunciati fuere Macedones, libro 2. cap 11. numero 16.
Edicto, an ligentur ignorantes libro 2. cap. 11 num. 21. & 22.
Edicto ſemper perſona aſcentis excipitur, libro 3. cap. 14. numero 5.
Edicto Magiſtratus prohibere poteſt armorum portationem lib. 3 cap. 17 num 20.
Edicto Baronum, an prohibeantur animalia ne paſcua ſumant in campeſtribus, lib 4. cap 6. num 11 12. & 4.
Edictorum perpetuorum lex an à C Cornelio Tribuno Plebis, an vero à L. Cornelio Sulla Dictatore perpetuo lata fuerit, libro 1. cap. 12 num 43.
Edictorũ perpetuus collector Saluius Iulianus, I.C. Mediolanenſis, libro 1. cap 13. num 31.
Edictorum propoſitione, actus Iuriſdictionis demonſtratur, libro 1. cap. 17 num 44.
Edictorum promulgatorum in locis publicis ignorantia allegari nequit, lib 2. cap 11. num. 23. & 24.
Edictum perpetuum congeſſit Saluius Iulianus, libro 1. cap. 12. num 45.
Edictum quid ſit ex Dionyſio Halicarnaſſeo, lib. 1. c. 17. n. 2.
Ex Luca de Penna, num. 3.
Ex Cuiacio, num 4.
Ex Iaſone, num 5.
Ex authore num 13.
Edictum publicandum eſt libro 1. cap 17 num. 15.
Edictum ſuper certo debet fundari, libro ſecundo, capit. 4. num. 2.
Edictum Legis veteris dubietatem explanare debet, libro 2. cap. 4. num. 4.
Edictum quod mulieres pro debito carcerentur, inualidum. lib. 2. cap 4. num 43.
edictum clarum, certum, & planum non ambiguum faciendum lib. 2 cap. 5. num 6.
edictum eſſe non debet ad illaqueandum, libro 2. cap 5. numero 6.

Edictum ſi fiat contra ſingularem perſonam, eſt nullum, & ab ipſo poteſt appellari lib. 2. cap 7. num. 24.
Edictum contra particulares, quãdo permittatur, eod. lib & eap num 105. 1. 6 107. 108 1 9 & 110.
Edictum, an pœnam incertam & arbitrio reſeruatam contineat. lib 2 cap 8 num. 452. & 453.
Edictum Cyri Regis publicatum, lib 2. cap 11 num. 8.
Edictum Artaxerſis ad Iudæorum fauorem, libro 2. cap. 11. num. 9
Edictum Aſſueri contra Vaſthi Reginam vt ſcriberetur, Mamucham vnus ex eius Principibus perſuaſis lib. 2 cap. 11. num 10.
Edictum, quod procurante Aman, pependit publicè in Suſa, lib 2. cap. 11 num. 11.
Edictum procuratum ab Heſter fuit publicatum, lib. 2. cap. 11. num. 12.
Edictum, ſiue lex, an liget ante prolationem, libro 2. cap. 11. num. 20.
Edictum ſubſcriptionem facientis continere debet, lib. 2. cap. 12 num. 13. & 14.
Edictum, ac ſtatutum, an fiat, vt banniti, & malefactores occidantur, & capientibus, vel occidentibus præmia dentur lib 3 cap. 6. num. 1. 2. 3. 4 5. 6 7. 8. 9. 10. & 11.
Edictum dicens quod bannitus poſſit impune offendi, an poſſit occidi eod lib 3 & cap 6. num 14.
Edictum ſi diceret, quod reuelans bannitum, conſequatur præmium. ſi plures reuelent vnus poſt alium, quis præmiũ conſequatur eod lib 3 & cap 6. num 25 26. 27. 28. & 31.
Edictum Iuri Naturali contrarium eſt inualidum lib. 2. cap. 1 num. 19 22. & 27.
Edictum contra Ius Diuinum irritum eſt, ibid. num 24.
Edictum faciens contra Ius Diuinum, dicitur errare, ibid. num 25.
Edictum, quod pulſata campana, quis non ambulet ſine lumine, an locum habeat, quando campana in loco non exauditur lib 3 cap 9 num 24 & 25.
Edictum. quod pulſata campana non ambulet ſine lumine, an excuſet ſurdum, eod. lib 3 cap. 9 num. 26. 27. & 28.
Edictum prohibens ambulari ſine lumine, an comprehendat feminas, eod lib. 3. & cap 9 num 29.
Edictum prohibens ambulationem ſine lumine, an comprehendat ſtantem extra domum ſub ſtillicidio, eod. lib. 3 & cap 9. num 30. 31. 32. & 33.
Edictum ne frumenta extrahantur, fieri poteſt. eod libro 3. cap. 14. num 7. 8 9. 10 11 & 12.
Edictum prohibens extractionem, an liget illud facientem, eod. lib 3. & cap 14 num 14. & 15.
Edictum diem continere debet, lib. 2. cap 14. num. 10. & 14.
Edictum an Indictionem continere debeat, an non, eod. lib. 2. cap. 14 num 16.
Edictum quo Dominante fiat, dicendum eſt, eod lib. & cap. num. 19
Edictum in ſtatu Romanæ Eccleſiæ, faciendum eſt quo Pontifice eod lib. & cap num 20.
Edictum in ſtatu Regum & aliorum Principum, quo fiat dicendum eſt, eod lib & cap num. 21.
Edictum contineat Annos Domini, Nomen Principis, menſes, & dies, eod lib & cap num. 22.
Edictum, ſiue Bannum publicæ monitionis vim obtinet, lib. 3 cap. 15. num. 15.
Edictum dicens, quod receptans bannitum per duos dies puniatur, an comprehendat eum, qui vno die receptat, & poſt ex interuallo alio die receptat. eodem lib. & cap. numero 49.
Edictum prohibens extractionem, an liget foreñſes, lib. 3. cap. 14 num. 33. & 34.
Edictum prohibens extractionem, an comprehendat Ciuem vendentem, an vero foreuſem ementem, libro 3. cap. 14. num 35.
Edictum loquens in vno ex correlatiuis an comprehendat aliud puta loquendo de emente, an veniat emens, eod. lib. 3. & cap. 14 num 36. 37. 38. & 39.
Edictum loquens de bannitis, an habeat locum in vxore, eod. lib. 3 & cap. 14 num. 39.
Edictum prohibens extractionem, an comprehendat exiſtentem in via, qui tamen non extraxit, eod. lib 3. & cap 14. num 40. 45 46.
Edictum prohibitionis armorum, an comprehendat forenſes, lib. 3. cap 17 num. 42.
Edictum de corrumpente album contra quos, quando, & in quibus caſibus locum habeat, eod lib. 3. cap 18. num. 19. 20. 21. 22. & 23.
Edictum prohibitionis paſcui animalium debet continere pœnam in immittentẽ, non autem in animalia, lib 4. c. 6 n. 8.
Edictum, an fieri poſſit per Dominos, & Barones inferiores, ne quis accedat ad Imperatorem, Regem, Principem, vel alium ſuperiorem, lib 4 c. 8. nu. 21. 22. 23 24. 25. & 26.
Edictum facere ſolet Sacrum Collaterale Conſilium ad inſtantiam Baronum, vt ſubditi ad ſuos ſuperiores appellẽt, eod. lib. & cap. 8 num 40.
Edictum fieri poteſt, ne bona ſoli, ſeu ſtabilia vacantia cum ſint de Regalibus nullus occupet. lib. 4. cap. 12. nu. 1. & 4.
Edictum, quo modo fiat pro animalibus oberrantibus, eodem lib. 4. & cap. 12. num. 17.
Edictum faciunt officiales, vt adminiſtratores vniuerſitatũ rationem reddant, eod lib 4 cap. 1. num. 27.
Edictio librorum, vide in verbo, Libri.
Egeſtas induxit Catilinam, vt contra patriam coniuraret, lib 3 cap. 16 num. 2.
Egeſtate, & inopia multi deliquerunt. eod lib 3. & eod. cap. 16 num 3.
Electio neceſſaria in poſſeſſione Magiſtratus, lib. 1. c. 1. nu. 17.
Electio Epiſcopi in ſcriptis publicanda eſt. lib 2 cap. 10. n. 30.
Electio peritorum an ſcripturam exigat. eod. lib & cap. n. 39.
Electores Imperii, vide in verbo, Imperij.
Elei inſtituerunt certamen curſus, lib. 3 cap. 11. num. 19.
Eligentium voces, & ſuffragia in ſcriptis redigenda, lib. 2. cap. 10 num. 31.
Eliogabalus Imperator pictis oculis & purpuriſſatis genis incedebat, lib. 1. cap. 3. num. 22.
Emphyteuſis abſque conſenſu directi Domini alienari non poteſt. lib. 4. cap 2. num. 2.
Emphyteuta alienans emphyteuſim ſaluo iure Domini, an euitet caducitatem, eod lib. 4 cap. 2 num 90 91. & 92.
Emphyteuta an teneatur ad ſoluẽdam quinquageſimam domino, eod lib. & cap num. 30 31. 32. 33. & 39.
Emptio & venditio facta dicitur ſtabilito pretio, lib 4. cap. 2 num. 38.
Enochia prima Ciuitas à Cayno condita lib. 4 cap. 10 nu. 43.
Epaminõdas Thebanus à Pindaro laudatur, quod cum multa ſciret pauca loqueretur, lib. 3. cap. 1 num. 14.
Epaminondas officium paruum exercens illud magnificauit, eod lib 3. cap. 12 num. 32.
Ephesii morte digni, quod Hermadorum aliis omnibus ſapientiorem in exſilium condemnarunt, libro primo, cap. 5. num. 10. & 11.
Ephora apud Lacedæmonios veſtimentorum curam gerentes quotidie veſtes inſpiciebant, ne quid à decenti alienum fieret. lib. 1. cap 4. num. 39.
Epicharmus quos Deos eſſe dicebat, libro primo capit. 9. numero 30.
Epiſcopi vita, ac morum honeſtas attenditur, libro 1. cap. 6. num 17.
Epiſcopi, & Sacerdotes iurantes, an Sacra tangant, libro 1. cap 14 num. 83. & 84.
Epiſcopi faciunt Edicta continentia pœnas medicinales, lib. 2. cap. 8 num. 431.
Epiſcopi electio in ſcriptis publicanda eſt libro ſecundo, cap. 10 num. 30.
Epiſcopi ſigilla habent, lib. 2. cap. 13. num. 26.
Epiſcopi transferuntur de vna Ciuitate ad aliam ob aeris intemperiem. lib. 3. cap 12 num. 33.
Epiſcopi, an prouideant ne mercatores care uendant, lib. 3. cap 14. num. 17.
Epiſcopi familia an portet arma, lib. 3. cap. 17. num. 21.
Epiſcoporum ætas quæ, lib. 1 cap. 6. num. 14 & 16.
Epiſcoporum omnium Summus Pontifex Primus, eod. libro & cap num. 15.

Epiſcopo-

Digitized by Google

I N D E X

Epiſcoporum ætatis Clementis Romani opinione, eod. lib. & cap num 16.

Epiſcoporum Vicarij vide in verbo. Vicarij.

Epiſcopus Eugubinus celebrando in Miſſa ſibi aſſiſtentes ſeruire fecit Moniales, ideo Epiſcopatu priuatus, lib. 1. cap 2. num. 60.

Epiſcopus non reſidens, Vicarium relinquens, vt Laicum Magiſtratum ipſe gerat fugiendus eſt lib. 1. cap. 10. nu 2.

Epiſcopus poteſt ſuum Vicarium ad libitum ponere, eodem. lib. cap. 12 num 51.

Epiſcopus omiſſa reſidentia ob publicam vtilitatem Eccleſiā alteri committere poteſt lib. 1. cap 7 num 47.

Epiſtola Trebellij Pollionis, continens quæ Romani ad Magiſtratum euntibus tribuebant. lib 1 cap. 13 num. 40.

Epiſtola continere debet nomen mittentis, vt eius cui mittitur, lib 1. cap. 12 num. 1.

Epiſtola ſcripta Artaxerſi Perſarum Regi in Scriptura Sacra, eod lib & cap 12. num 2.

Epiſtola ſcripta ab Artaxerſe Eſdræ Sacerdoti. eod libro & cap num .

Epiſtola Spartanorum ſcripta Simoni Magno Sacerdoti, eod. lib & cap. num 4.

Epiſtola Antiochi Regis ad eundem Simonem Sacerdotem. eod lib & cap num 1.

Epiſtola ſine nomine non facit fidem, eodem libro & cap. num 9

Epiſt[illegible] pluribus ſcripſit Paulus Apoſtolus, libro 2. cap. 12. num [illegible].

Epiſtolas ſcripſere nonnulli Juriſconſulti, eodem lib. cap. & num ibid

Epiſtolas Iuriſconſultorum coadunauit Ioannes Rumundus I C Toloſas, eod lib & cap num [illegible]

Equi an comprehendantur confiſcato frumento prohibito extrahi, libro [illegible] cap 14. num 64.

Equites Neapolitani Torneamenta exercent cum homine ex ligno, dicto (il Iacchino) in quem equitando lanceas currendo rumpunt. lib. [illegible] cap [illegible] num 66.

Equiti Romano equus ademptus, quia coram Cenſore altius oſcitarat. lib 2 cap 4 num 56.

Equos ſoleis argēteis ornatos habebat Bonifacius Marchio, & ſimiliter Petriconus Caracciolus Martinæ Dux, lib. 1. cap. 1[illegible] num. [illegible] & [illegible].

Equum emptu[illegible] non reſpicit ad ſellam, & frenos ex Seneca lib. cap 4. num 48.

Ergamenes Ægyptiorum Rex iniuſtam legem ſuſtulit, lib. 2 cap. 2 num. [illegible].

Eriphilis iudicium nefarium lib [illegible] cap 2. num. 12.

Ermengarda Adeberti Eporedia Marchionis vxor, armis aſſueta lib [illegible] 2. num 99

Errones Eleemoſynam quærentes, cum ſunt validi carcere mancipandi. lib. 5 cap 16 num. 13.

Error communis, quando ius facere videatur, libro 2. cap 7. num 62.

Error calculi quando allegetur, lib 4 cap 1. num 23.

Eſaiam prædicaſſe iuuenili ætate, notum eſt, libro 1. cap 6. num 12.

Euangelij dictum de Zizania quid denotet libro tertio, cap 6. num 9.

Euangeliorum tactus. Vide in verbo, Iuramentum.

Eubulus Ægibliſtius laudatur, lib. 2 cap 7. num. 11.

Euphroſina vxor Alexij Comneni Imperatoris Cōſtantinopolitani, armis dedita, lib. 1. cap. 2. num. 96.

Euphrates Philoſophus habitus odio ab Apollonio Thianeo, quod omnia pecunia faceret, lib 1. cap 9. num 53.

Euphratis Philoſophi forma laudabilis, lib. 1. cap 3. num. 15.

Euphrapelia quid ſit, lib. 3 cap 11. num. 68

Euentus ſpectatur in delictis, lib. 3 cap 14 num. 41.

Emptione quando quis obligetur ex contractu oneroſo, libro 3. cap. 15 num 54.

Excæcatus Tireſias Iudex inter Iouem, & Iunonem, libro 2. cap 8 num 342.

Excæcatus Steſichorus Poeta, lib. 2 cap. 8. num 343.

Excommunicati, an gerunt Magiſtratum, lib. 1. cap. 14. nu. 19 & 20.

Excommunicationis pœna infligitur Blaſphemo Laico, lib. 3. cap 2. num. 21.

Excommunicationis pœna, an immineat Clerico blaſphemo, eod lib. & cap num 22.

Excommunicato Domino ſeruitia non præſtantur, lib 4 cap. 9 num 53.

Excoriationis pœna Vide in verbo. Pœna

Excubiæ, vide in verbo, Cuſtodia & in verbo Vigiliæ.

Excubiarum vſus antiquiſſimus lib 4 cap. 11 num. 12.

Excubiarum interualla in militia ſunt conſtituta, eodem lib & cap num 1[illegible] & 1[illegible].

Exempla duo quibus oſtenditur quo pacto non ſui Iuriſdictionis homines puniantur, lib 2. cap [illegible] num. [illegible]

Expenſæ pro animalibus oberrantibus factæ, an ſint probandæ lib 4 cap 12 num. 22 23 & 24.

Expertorum electio, & relatio, an ſcripturam exigat, lib. 2. cap 10. num 29.

Exequutor teſtamenti dum rationem reddit legatarij requirendi ſunt lib 4 cap 13 num 25 & 26.

Exilij pœna. vide in verbo. Pœna.

Exilio mulctati an Magiſtratum gerant, lib. 1. cap 11. nu. 12 & 18

Exilium competit omnibus, quibus ſolum mutatur, libro 2. cap. 8 num 363.

Exilium Triplex à Marcello Iuriſconſulto dicitur, eodem lib. & cap num 367.

Exilium loci commutatio ex Seneca, eodem libro & cap. num. 372.

Extractio contra Edictum requirit conſumationem, libro 3. cap 14. num 44

Extractio, an prohibeatur Domino, vt portet ab vno Opido ad aliud ſuum, eod lib & cap num. 17

Extractio frumentorum, & victualium, an poſſit prohiberi, eod lib. & cap. num 7 8. 9. 10. 11 & 12.

Extractione per Edictum prohibita an intelligantur prohibita ſui vſus cauſa lib. 3 cap. 14 num. 21 22 23 & 24.

Extractione frumēti aut victualium prohibita, an hordeum intelligatur prohibitum, eod lib & cap num 49.

Extractione prohibita an veniant ſocci plauſtra boues, muli, aſini, & ſimilia, eod lib. & cap num 64

Extractione vini prohibita, an veniat Acetum, Aquaticum, vel vua lib eod & cap num 65 66 & 67

Extractione prohibita an comprehendatur Eccleſia, & Clerici eod lib & cap num 68 69. & 70.

An Minores num 71 ibid.

An Serui num 72 ibid.

Extractionem omnium exceptis oleo, ficubus prohibuit Solō. eod lib & cap. num 13.

Extractiones præparatoria non ſufficiunt ad pœnam exigendā. eod lib. 3. cap. 14 num. 43.

Extrahendi forma in Regno Neapolitano qualis, eod. lib. & cap num. 76.

Extrahi prohibita à loco, an comprehendat ea, quæ alibi empta ſunt, ac ibidem apportata, eod lib & cap. num. 27. 28. 29. 30. 31. & 32.

Extrahi vinum, an poſſit guſtus ſui cauſa, eod. lib. 3. & cap. 14 num 20.

F

FAba quid ſit, & an veniat frumenti appellatione, lib. 3. cap 14 num 61.

Fabia lege Magiſtratum pecunia haberi prohibitum, libro 1. cap 9 num 16 & 17.

Fabio Sabino I C vſus Alexander Seuerus Imperator, lib. 1. cap. 8 num 85.

Facere non dicitur qui metu facit, lib. 2. cap. 5. num. 17.

Faciet formam pulchram pro viro Nepotis deſiderabat Plinius Cæcilius, lib 1. cap. 3 num 16.

Famulo infirmo, an ſalarium debeatur, lib. 1. cap 13. num 56.

Far quid ſit, lib. 3. cap. 14 num 61.

Farina, an veniat appellatione frumenti; libro 3. cap. 14. num 51.

Farina quid ſit, eod lib. & cap num 63.

c 3 Faſces

I N D E X

Faſces cum ſecuribus à Romulo originem duxere, lib. 2. cap. 8. num. 145.

Fatuus melioris conditionis, quam peritus eſſe non debet lib. 1. cap 8 num. 29.

Federicus Imperator ſtatuit, vt Comiſes. & Barones rerum comeſtibilium preſia, & aſſiſiam ponerent, lib. 3. cap. 14. num 118.

Femina iudicare prohibetur ob ſexus honeſtatem, lib 1. cap. 2. num 6.

Femina animal laſum, lib 1. cap 2. num. 23.

Femina de Iure communi admittitur ad ſucceſſionem feudi, eod lib. & cap. num. 64.

Femina admittitur ad feuda vbi eſſet conſuetudo, eod. lib. & cap num 65.

Femina in inueſtitura comprehenſa an admittatur ad feudi ſucceſſionem. eodem libro, & cap num 73. 74. & 75.

Femina, an ſuccedat in feudo emptitio, eod lib. & cap. num. 77. 78 83. 84. 85. & 86.

Femina an ſuccedat in feudo, pro quo non preſtatur perſonale ſeruitium, eod lib & cap num 87. 89 90. 103. & 104.

Femina armis aſſueta an ſuccedat in feudo, eod lib. & cap. num 90. 102. 103. & 104.

Femina ſuccedit in feudo, pro quo ſit annua ſolutio in pecunia vel alia re, eod lib & cap. num. 104.

Femina an ſuccedat in Feudo Ligio, eod. lib. & cap. num. 106. 107. 109 & 110. & 112.

Femina, an ſuccedat in feudis paruis, eod. lib & cap. num. 111. & 112.

Femina an ſuccedat in feudo materno, eodem libro & cap. num. 113.

Femina, an admittatur ad feudum conceſſum ob paterna ſeruitia, eod lib & cap. num. 118. 119. 120. & 121.

Femina, an ſuccedat in feudo improprio, & conditionato, lib. 1. cap. 2. num. 122.

Femina, an ſuccedat in feudo hereditario, lib. 1. cap. 2. num. 124 126. 127 & 128.

Femina, an ſuccedat in feudo, quod declaratum eſt pertinere ad filios, lib. 1 cap. 2. num. 130. & 131.

Femina à iudicandi munere arcenda, libro 1. cap. 2. num. 2. 133. & 34.

Femina, an mari, ſit libido maior fuit contentio inter Iouem, & Iunonem, lib 2. cap 8 num 341.

Femina, an comprehendantur ſub edicto prohibente ambulari ſine lumine, lib. 3 cap 9 num 29.

Femine. Vide alia in verbo, Mulier.

Feminas iudicare non poſſe moribus introductum eſt, lib. 1. cap. 2 num. 3. 11. 12 & 17

Feminis praeſſe debent viri, lib 1 cap. 2. num. 20.

Fenugracum quid ſit lib 3. cap. 14 num. 63.

Ferdinandi Petrei Andrada Hiſpani facinus pulchrum, lib. 1. cap. 16. num. 20.

Fera, quæ in nullius bonis prius fuere, occupantis fiunt, lib. 4. cap. 12 num. 2. & 3.

Feram exiſtentem in laqueo vnius, an alter capiat, lib. 4. cap. 3. num. 51.

Feram, quam quis vulnerauit, & alius proſequitur, an alius capiat eod lib & cap 3. num. 52 & 53.

Ferraria edicto prohibitum contra portantem barbam ſubdititiam lib 3. cap. 10. num 4.

Feriæ ad quid introductæ fuerint, lib. 1. cap. 14 num. 92.

Feuda indiuiſibilia, exercitio, & vſu fiunt diuiſibilia, libro 1. cap. 1 num 161.

Feuda dignitatum diuidi nequeũt, eod lib & cap. num. 164.

Feuda inuenta fuere iure conſuetudinario. libro 1. cap 2 ſub num 65.

Feuda in Gallia ſunt ad inſtar patrimoniorum, eodem lib & cap num 66. quid apud Delphinates, Burgundos, Biſuricenſes, Niuernenſes, & Turonenſes, num. 67. & 68. In Regno Siciliæ & Neapolitano, num. 69 70. 71. Apud Patauium nu. 73. In Marchionam Ceua. & Montis ferrais, num 73.

Feuda vt reuelentur, an Edicta facientes Barones admittantur, lib 4 cap. num. 1. & 2.

Feudale caſtrum ſi capiat Dominus directus in pignus, non facit fructus ſuos cum vſuram committat, libro 1 cap. 1. num. 195. & 196.

Feudatarius qui declarauit, emendare, vel ſe corrigere non poteſt, niſi proteſtatus ſit intra annum, libro quarto cap. 1. num. 29.

Feudi emptitii ſucceſſio dicitur potius ex contractu, quam natura feudi, lib. 1. cap. 2. num 81.

Feudi Dominus. an citet vaſallum vt oſtendat ſibi inueſtituram feudi, lib. 4 cap 1 num 4.

Feudi reintegrationem, vel inuentarium facere intendens, non poteſt niſi obtenta à Locumtenente Regio, licentia, eod lib eodemq cap. num. 17.

Feudi conceſſio ſi eſt de recenti, non tenetur vaſallus reuelare, eod. lib. & cap. num. 23

Feudi partem negans, an puniatur, vt priuetur toto. eod lib. & cap num 26.

Feudi dominus in illo manutenendus, ſi exiſtit in poſſeſſione exigendi pro ipſo feudo, eod. lib. & cap. num. 32.

Feudi plani & de Tabula alienatio, an requirat Domini conſenſum, lib. 4 cap. 2 nu. 5.

Feudi de natura eſt fidelitas, non ſeruitium, libro 4. cap. 14 num. 11.

Feudis, Caſtris, & Opidis cum Iuriſdictione non ſuccedit Monachus lib 1. cap. 10. num 9

Feudis in quaternatis debet eſſe aſſenſus in ſcriptis, ſecus vero in illis Ruſticis, & de Tabula lib 4 cap. 2. num. 11.

Feudo ſeruitium debetur, quando expreſſum eſt in inueſtitura, lib 1 cap 1 num. 91.

Feudo modico non priuatur, qui intra annum fidelitatem nõ praſtat, eod lib & cap num. 112.

Feudo vbi ſuccedit femina, an intelligatur deficiente maſculo, eod lib & cap. num 114. & 132.

Feudo an inueſtiatur, vel inueſtias mutus & ſurdus, non ample tractatur à Doctoribus, eod. lib. 1. cap. 3. num. 36. 37. 38. 39. 40 & 41.

Feudorum inueſtitura an ſcripturam requirat, lib. 2. cap. 10. num. 40.

Feudorum inueſtitura quæ fit ab Imperatore an diem requirat eod lib. 2. cap. 14 num. 12.

Feudum emptitium, an ſapiat naturam allodialem, lib. 1. cap. 2. num 78. 79. 80. 81. & 84.

Feudum emptium, an iudicetur, vt patrimonium. eod lib & cap. 2. num. 82.

Feudum empsitium, pro quo non praſtatur ſeruitium, ſucceſſione deuoluitur ad feminam, eodem libro, & cap. numero 86.

Feudum pro quo non praſtatur perſonale ſeruitium dicitur francum, lib. 1 cap 2. num 88

Feudum pro quo ſolui ſolent chiroteca, anſeres, capones, galline calcaria, rami florigeri, & ſimilia an vadat ad feminas, eod lib. & cap num 105.

Feudum ligium quodnam ſit, eod lib & cap. num 107.

feudum eſſe femineum ex duabus inueſtiturus cognoſcitur, eodem lib. & cap num. 115.

feudum nouiter conceſſum per Principem, an deuoluatur ad feminam, & poſſit agnatis praiudicari, eod. lib. & cap. num. 116. & 117.

feudum quando dicatur improprium, eodem libro & cap. num. 123.

feudum hæreditarium quando dicatur, eodem libro & cap. num. 125.

feudum nouiter erectum ex rebus allodialibus an deuoluatur ad feminam, eod. lib & cap num. 129.

Feudum promiſſum occidenti banitum, an conſequatur ſurdus, mutus, vel claudus lib. 3 cap 6 num 38.

feudum vt oſtendat vaſallus. Rex vel Princeps edicere non poteſt ſub pena priuationis feudi, lib. 4. cap. 1. num. 4.

feudum an perdat vaſallus cui factum eſt mandatum, vt declaret ſi eſt vaſallus, & neget ſi conuincatur de mendacio, lib. & cap yſd. num 6. & 21,

feudum an iudicare teneatur vaſallus domino, lib. & cap. yſdem, num. 7

feudum domino reuellare debet vaſallus, qui prius declarauit ſe vaſallum, eod. lib. & cap. num 9.

Feudum

Digitized by Google

Feudum antiquum habens, ſi eſt hæres, non reuelando excuſatur, eod lib. & cap num. 13.
Feudum antiquum non tenetur vaſallus demonſtrare domino, eod lib & cap num. 15.
Feudum reuelari debet, nec excuſatur vaſallus nõ reuelans, lib 4 cap 1 num 16.
Feudum alienans abſque Domini conſenſu, ipſo cadit, eod. lib 4 cap. 1 num. 1.
Feudum, quod tenet vaſallus à Barone, ſine eius conſenſu alienari non poteſt. eod. lib 4 cap 2 num 6. An iſto caſu ſufficiat conſenſus Regis, aut Principis ſuperioris, num 8. 9 & 10
Feudum ex quibus conſtat, lib 4. cap. 6. num 10.
Feudum conditionale, quod, libro 4. cap. 9. num. 20. 21. 22. & 26.
Feudum quod datur ad certam ſeruitium dicitur conditionatum. eod lib & cap num. 26.
Feudum Curſoris, quod, eod lib & cap num 41.
Feudum an poſſit refutari à vaſallo volente a loco diſcedere, eod lib. & cap num. 57. 58. 59. 60 61 62 & 63.
Feudum dicitur beneficium. eod lib & cap. num. 61.
Feudum ſi non eſt ſufficiens, ſeruitia præſtantur ſumptibus Domini, eod lib cap 14. *num* 5.
Fictum annuum diceat teneri, declarare tenetur qua ex re debeatur, lib 4 cap. 1. num 10.
Fida, & diffida eſt pœna maior, quæ quo ad paſcua imponi poſſit, lib. 4 cap. 6 num 15.
Fida, & diffida, an detur, ſi offeratur animal pro noxa, eod. lib. & cap num 23.
Fida, & diffida per quem, & quando ſolui debeat, eod. libro & cap. num. 24. & 25.
Fidandi ius habens, debet ciuium vſum relinquere lib 4 cap. 6. num. 33. *Et ita ſemper decreuit Sacrum Concilium, num.* 35. & 36. *Nec immittuntur animalia in territorijs patronatis, nec ſuſpicis ſine ſtipulis num* 40.
Fidei Chriſtianæ honor, & Eccleſiæ fauor eſt, viros litteris præditos habere, lib. 1 cap 8. num 15.
Fidei profeſſionem Doctorandus facere debet, ex Pijs IV. Pont. Max. Conſtitutione. lib & cap ijſdem num. 101.
Fidei profeſſionem facere debent beneficiarij, libro 3 cap 4. num 24.
Fideiubere pro alijs, mulieres nequeunt, etiam Iure Regni Neapolis, lib 1. cap 2 num 48. & 51.
Fideiuſſio vbi de iure requiritur, tolli per Principem nequit, lib. 1 cap 15. *num.* 26.
Fideiuſſio ad incogitata non extenditur, eodem libro & cap. num 36
Fideiuſſione deſtando ſyndicatui, an magiſtratus præſtare teneatur in Regno Neapolitano, lib. 1 cap 15 num 3.
Fideiuſſionem an præſtare teneatur officialis diues, lib. 1 cap. 15. *num* 20. 21. & 22.
Fideiuſſionem dare offerens Magiſtratus in alio loco, an audiatur, eod lib & cap num 17. & 18.
Fideiuſſor dubio idoneus eſſe debet. lib 1 *cap.* 11. *num* 5.
Fideiuſſor idoneus non præſumitur, eod lib & cap. num. 6.
Fideiuſſor à Magiſtratu ſemel præſtitus & acceptatus, an debeat denuo præſtari ſi petatur, eodem libro & cap. num. 18 & 19
Fideiuſſor officialis exterus iurare debet, & renunciare ſui fori priuilegio, eod lib 1. *cap.* 15 *num* 30.
Fideiuſſor datus per Magiſtratum in principio officij an teneatur pro reformatione in officio, eodem libro & capit. num 34.
Fideiuſſor videtur ſe conformare cum diſpoſitione iuris communis eod lib. & cap num 35.
Fideiuſſoria cautio an requiratur in criminalibus, & an iuratoria ſufficiat, lib. 1 *cap* 15. *num* 24.
Fidelem occidere quam infidelem peccatum maius, libro 1. *cap.* 1. *num* 18
Fidelitas eſt de natura feudi, non ſeruitium. libro 4 cap 14. *num* 11.
Fidelitatem Papæ iurare cogitur Imperator, lib. 1. *cap.* 14. *num* 77.
Fidelitatis iuramentum, vide in verbo, Iuramentum.
Fimum proijcere in alienum locum non licet, libro 3. *cap* 11. *num.* 15.
Flagitia contra naturam, ſemper vitanda ſunt, lib. 2. *cap.* 1. *num.* 18.
Florentino I.C. vſus fuit Alexander Seuerus Imperator. lib. 1. *cap* 8. *num.* 85.
Finis quandoque inſpicitur lib 1. *cap.* 16. *num.* 32.
Flumen publicum dicitur quod eſt nauigabile, lib. 4. *cap.* 7. *num.* 35.
Flumina quo ad delicta ſub Priacipum protectione exiſtunt, lib. 4 *cap* 3 *num.* 7
Flumina, illorum curſus & aluei, cuius ſint & an ſint Baronum & dominorum lib. 4 *cap.* 5. *num.* 1.
Flumina quo ad proprietatem ſunt Principum, lib. 4. *cap.* 5. *num.* 2.
Flumina ſunt de Regalibus, eod lib 4. *cap.* 7. *num.* 4.
Flumina, & curſus aquarum, an ſiat Baronum in Regno Neapolitano eod. lib. & cap. num. 9 & 10
flumina & illorum iura, gentium iure ſunt publica, eodem lib & cap. num. 16.
fluminum & alueorum materiam ampliſſime tractauit author, & vbi, lib. 4. *cap.* 5 *num* 3.
forenſes habitatores loci an comprehẽdantur ciuium edicto, lib. 2. *cap* 9 *num* 5.
forenſes, an comprehendantur edicto prohibente extractionem lib. 3 *cap* 14 *num* 33 & 34.
forenſes, an comprehẽdantur edicto prohibitionis armorum. lib 3 *cap.* 17 *num.* 42.
forenſes, an teneantur ad cuſtodias, lib. 4. *cap.* 11. *num* 14.
forma Magiſtratus qualis eſſe debeat, lib 1. *cap* 3. *num.* 13.
forma, vide in verbo, Pulchritudo.
forma inter alia quem commendari Plato aſſeruit, lib. 1. *cap.* 3 *num* 4.
forma decore debet eſſe ornatus Iuriſconſultus ad gratiam in foro comparandam, lib. 1. *cap* 3. *num.* 1.
formam Tyrannidem appellauit Socrates, Plato naturæ priuilegium, lib. 1 *cap* 3. *num.* 19.
formula poteſtatis, quam dant Cardinales electo Summo Pontifici, libro 1 *cap.* 1. *num* 6.
formula Comitiuæ Patrimonij ex Caſſiodoro, lib. 1. *cap. primo num.* 52.
fortis quando dicatur Magiſtratus, lib. 1 *cap* 4. *nu.* 15.
fortitudo ſine Iuſtitia laudabilis non eſt, libro 1 *cap* 2. *nu* 83.
fortitudinum Angelicarum nomen Cherubin, lib. 1 *cap.* 1. *num* 140.
forum quæ hora Romæ petebant Magiſtratus, iudices, aduocati, & litigantes, lib. 1. *cap.* 8 *num.* 434.
forum ſuarium Romæ quod, lib. 3. *cap.* 14 *num.* 114.
forum boarium quod, lib. 3. *cap* 14. *num.* 115.
Franciſci Aluarez de Ribera I.C. Regentis apud Catholicam Maieſtatem laudes, lib. 4. *cap* 6. *num.* 7.
Franciſcus Aldeuſius Regius conſiliarius laudatur, libro 1. *cap.* 1. *num.* 206.
Franciſcus de Curte Regius Conſiliarius laudatur, libro 1. *cap* 3 *ſub num* 50
Franciſcus Pacecchus S.R.E. Cardinalis fuit gubernator Regni Neapolitani lib. 1. *cap.* 10 *num.* 12.
Franciſcus Hotomanus perperam reprehendit Marcellũ Iuriſconſultum. libro 2 *cap* 8 *num.* 368. & 369
frater an excuſetur receptando fratrem bannitum, libro 3. *cap.* 5. *num.* 12.
fructus in ſortem computare tenetur, qui pro pecunia rem ſibi pignori à debitore traditam tenet, & vſuram committit. libro 1. *cap* 1 *num.* 194.
fructus ſuos nõ facit Dominus directus qui cæpit caſtrum ſeu datetu pignus eum committat vſuram. libro eodem & cap. eod. num. 195 & 196.
fructus quando amittantur vel lucrentur ab abſente, libro 1. *cap.* 1. *num.* 54.
fructus dicuntur deducto ære alieno, libro 2. *cap* 7. *numero* 63. & 64.
frumenta recondit Ioſephus in Aegypto, lib. 3 *cap.* 14 *nu.* 3.
frumenta ne extrahantur edictum prohibitorium fieri poteſt, lib 3. *cap.* 14. *num.* 7. 8 9 10. 11. & 12.

Frumen-

INDEX.

Frumenta aſportata in loco alibi empta an poſſint extrahi à loco vbi aſportata fuere. libro 3. cap. 14 num. 27. 28. 29. 30 31. & 32.

frumenta ob annonam ab vniuerſitate repoſita, an poſſint inter ciues diuidi, lib 3. cap. 14 num. 134.

frumenta molere diebus feriatis in honorem DEI licet, lib. 4 cap. 7 num 45.

frumenti extractione prohibita an comprehendatur ſpelta, lib 3 cap. 14 num 47. & 48.

frumenti furto ſubtracti accuſans ſi conſtet de hordeo, abſoluitur, lib 3. cap. 14 num 50

frumenti appellatione an veniat hordeum, libro 3. cap 14. num. 51.

frumenti appellatione an veniat ſemen lini, libro 3. cap. 14. num 52.

frumenti extractione prohibita an veniat farina. lib. 3 cap. 14 num 52.

frumenti appellatione an veniat panis, lib 3. cap. 14 num 54 & 55.

frumenti extractione prohibita an veniat legumina, libro 3. cap 14 num 56. & 57

frumenti appellatione ex Plinio, venit triticum. ſiligo hordeum. legumina. faba, & cicer, lib 3 cap 14 num 60.

frumento deficiente, ciues inſaniunt. lib 3. cap. 14 num 21.

frumentorum penuria ſemper odioſa lib. 3 cap 14 num. 108.

frumentorum pretium quis ſtatuat, eod libro & cap num. 1. 9 1. 2. . 6.

frumentorum pretia quotannis fiunt per Curiam Regiam Neapolis. eod lib & cap. num. 119

frumentum dicitur quod legitur ariſta, libro 3 cap. 14 numero 57

frumentum habentes tempore neceſſitatis coguntur vendere, eod lib & cap. num. 8

frumentum corruptum cum bono commiſcens quomodo puniatur, eod lib & cap num 13.

fucati hominem praſertim magiſtratum, impudiciſſimum eſt lib. 1 cap 3. num 0.

furca quid eſſet apud Romanos, lib 2 cap 8. num. 41.

furca non ſuſpenduntur Nobiles in Italia. ſecus in Gallia, lib. 2 cap 8. num. 42.

furca erat biceps. lib 2. cap 8 num 202

furcarum erectio fit extra Ciuitatem, lib. 3. cap. 12. num 17. & 18.

furem nocturnum. quomodo leges 12. Tabularum punirent, lib 3 cap 9 num 4.

fures lapidabant Atrienſes populi lib 2. cap 8 num. 243.

furioſi perpetuo iudices fieri nequeunt, libro primo, cap. 3. num 32.

furioſi iudicis habentis dilucida interualla, ſi fuerit aliquis ſubſtitutus, cuius erunt emolumenta eod. lib & cap. numero 35.

furioſi an Magiſtratus gerant. lib. 1 cap 11 num 2.

furioſus habens dilucida interualla iudex fieri poteſt, libro 1. cap 3. num 33. & 34.

furnariam artem exercuit Auia Vitellij Imperatoris, lib 4. cap. 7 num 43.

furni non praſumuntur fieri ad æmulationem, libro 4 cap. 7. num 22. & 23

furni priuati haberi poſſunt in Regno Neapolitano, libro 4. cap 7. num 42.

furni portatiles dicuntur Clibani, quibus vtuntur Dulciarij, Pharmacopola, & Moniales, lib. 4. cap. 7. num. 44.

furnorum. Molendinorum. & Tappetorum prohibitiones, quando noceant lib. 4 cap 7. num. 11. 12. 13. 14. 15 16. 17. 18. 19 & 20.

furnorum ædificatio, an prohibeatur à Baronibus, authoris opinio lib 4. cap 7. num. 24 25. 26. & 27.

furnorum materiam qui tractauerint, remiſſiue, lib 4 cap 7. num 53.

furnos facere, an prohibeantur ſubditi à Baronibus? an prohibeantur alibi panes coquere, & frumenta molere, lib. 4. cap. 7 num. 6. 7. 8. 10. 11. 24. 25. 26. 27 & 32.

furnos ædificare cuilibet permiſſum eſt, eodem libro, & cap. num 33 & 34.

furnos calefacere pro pane coquendo licet in diebus feriatis in honorem DEI, eod. lib. & cap. num 45.

furti punitio à prætoribus qualis, lib. 1 cap. 17. num 41.

furto in minimo, an habeat locum tortura. libro 2. cap. 2. num. 29.

furto frumenti agens, ſi conſtet de hordeo, abſoluitur reus, lib. 3. cap 14 num 50.

furtum quomodo puniebatur Solonis lege, lib. 1. cap. 17. numero 39.

furtum à Decemuiris quomodo puniebatur, eod. lib. & cap. numero 40.

fuſtigationis pœna qua, vide in verbo, pœna.

fuſtium pœna qualis, vide in verbo pœna.

G

GAbella pro homine tranſeunte impoſita, vel pro beſtia, an debeatur pro cadauere vel beſtia mortua lib. 3. cap. 5 num 47 & 48.

Gabellam fraudare quando liceat lib 2 cap 2. num. 53.

Gabellas ex rationabili cauſa non lucri cupiditate Princeps imponat lib. 2 cap 3 num. 25.

Gabrielis Paleoti S R E. Cardinalis opinio quo ad intellectũ verſuum Catulli improbatur, libro 1. cap. 7. num. 17. & 25.

Gadelis filium nomine Meadum Magiſtratui præfecit apud Mechã Ciuitatem Arabiæ, Muamedes, lib. 1. num 82.

Galba Imperatoris Galba pater conſulatu functus, licet breuis eſſet corpore & Gibber, cauſas induſtriè agit, lib. 1. cap 3 num. 31.

Galeatus Pluto quid ſignificet, lib 1. cap. 8. num 111.

Galenus Romæ cooptatus in medicum gladiatorum, libro 2. cap 8 num. 63.

Galli iudices habebant Druidas, lib. 1. cap 1 num. 80.

Galli habebant inter ſe veſtimentorum differentias, libro 1. cap 4 num. 43.

Galli Ciues & originarij ad Magiſtratus non deputantur, lib. 1 cap 5 num 8.

Galli nobiles & Barones furca ſuſpendunt, lib. 2 cap 4. numero 43.

Galli edicta ſententias & inſtrumenta faciunt materna lingua lib. 2 cap 1 num 29.

Galli Principes & Nobilitas venatione ſe exercent, lib. 4. cap. 4 num 47

Galliæ Celticæ mulieres bellis aſſuetæ, libro primo, cap 2. numero 18.

Gallinæ & Anſeres num veniant ſub titulo, Si quadrupes pauper. feciſſe dicat lib 4 cap. 6. num 57 & 58.

Garrulitatem Poſthumi damnat Martialis, libro 3. cap 1. num 6.

Garrulum Aduocatum iudex reijcere poteſt, libro 3. cap. 1. num. 13.

Gaſparis Antonij Teſſauri Iuriſconſulti Conſiliarij Sabaudi laudes, lib 4 cap 6 num. 19. & cap. 7. num 54.

Gemmæ, quæ in nullius bonis prius fuere, occupantis fiunt, lib. 4 cap 12 num 23.

Generis locum obtinet vox illa, exſilium, ſententia authoris diuerſas ſub ſe complectens ſpecies, libro ſecũdo, cap 8. numero 358.

Germanis apud Auguſtam Vindelicorum Caroli V. Cæſaris Conſtitutione res veſtiaria ſtatuta fuit, libro 1. cap 4. num 44.

Gladiatores, accepta Rude. à pugnandi neceſſitate erant immunes lib 2 cap 8 num 75

Gladiatoria pœna, vide in verbo, Pœna.

Gladiatorius ludus qui, libro 2. cap. 8. numero 53. 54 57. & 59

Gladiatorius ludus. vide in verbo, Ludus.

Gladiatorum munus, quomodo fiat. lib 2. cap 8. num. 56.

Gladij vmbraticis pugna, quæ, lib. 2. cap 8 num 55. & 65.

Gladij vmbratilis exercitatio, ac pali fiebat in publico, lib. 2. cap 8 num 65.

Gladij pœnam qui ſuſtinent, caput amputatur, lib. 2. cap. 8. num 77.

Gladio

Digitized by Google

I N D E X

Gladio denotatur prædicatio Sancta, libro primo cap. 1. numero 134.
Gladio, qui Martyres conſumpti ſint, libro 2. cap 8 num. 77.
Gladius in Paradiſo poſitus ad cuſtodiendam viam Ligni vitæ, lib. 1 cap 1. num. 133 & 139.
Gladius dicitur Verbum DEI, lib 1. cap. 1 num. 135.
Gladius dicitur damnatio æterna, lib. 1. cap. 1. num. 136.
Gladius dicitur Tribulatio temporalis, libro primo cap primo num. 137.
Gladius dicitur antiqui hoſtis ira, lib. 1. cap. 1. num. 138.
Gladius, quem dicit CHRISTVS veniſſe mittere apud Matth. cap 10 quid ſignificet lib. 1. cap. 1. num. 142.
Gladius materialis, quem portat Magiſtratus, quid ſignificet, lib 1 cap. 1. num 143. 144. & 145.
Gladius quid ſignificet apud Senecam loquentem in perſona Neronis, lib 1. cap 1. num 146.
Gladius Magiſtratus ſecundum Caſſiodorum, libro 1. cap. 1. num. 148.
Gn. Aufidius vir Prætorius cæcus ſententias in Senatu dicebat, lib. 1. cap 3. num. 48.
Gorgonæ mulieres in Libia arma portant militiæ vacant & bella exercent, lib 1. cap. 2. num. 12.
Graſſerij, ſiue catapani, qui eſſe poſſint, libro 3. cap. 14. numero 122.
Gratia, æquè, ac pecunia iudicem mouet, libro 1. cap. 3 numero 11.
Gratia an requirat ſcripturam, libro 2. cap. 10. num. 26. 27. & 28.
Gratia Pontificis, ac Principis, an ſolo verbo fiat, lib. 2 cap. 10 num. 27.
Gratia probatur ſcriptura lib. 2. cap 10 num 28
Gratiæ principum ſubſcriptionem habere debent, lib 2. cap. 22. num 17.
Græci dominatum mulierum Gynecocratiam appellant, libro 1. cap. 2 num 21.
Gubernator vbi non eſt, ibi Populus corruit, libro 1. cap. 1. num 68.
Gulielmi Fornerij Iuriſconſulti laudes, libro 1. cap. 8. numero 73.
Gulo animal apud Septentrionales. lib 4 cap 3. num. 49.
Gundeberga Langobardorum Regina, falſo adulterij inſimulata lib. 2 cap 2. num 87
Gylippo Lacedæmonio, belli Duce, vſi ſunt Siculi, lib. 1. cap. 5. num. 16.
Gymnoſophiſtæ ſero diſcipulos, qui nihil didicerant, cibo priuabant lib 3 cap. 16 num 9.
Gynecoratia appellatur mulierum Dominatio, lib. 1. cap 2. num. 21.

H

HEbræi quo pacto faciebant cuſtodias & vigilias, lib. 4. cap. 11. num. 1.
Hæreticæ prauitatis Inquiſitorum familia, an habeat armorum portationem lib. 3. cap 17. num 21.
Hæretici ſublatis iudicibus ad peiora prorumpunt. lib. 1. cap. 1. num. 83.
Hæretici multi tenuere non eſſe iurandum, ſed contrarium vide, lib. 1 cap. 14. num. 1. & 2.
Hæretici Pepuſiani & Quintiliani dagmati quod ſentiebant mulieres ad Sacerdotia admittendas, lib 1. cap. 2. num. 62.
Hæretici flammis puniuntur lib 2. cap. 8. num 32.
Hæretico domino non præſtatur ſeruitium, libro 4. cap 9. numero 53.
Hæreticorum receptatoris pœna, libro tertio, cap. 5. num. 24. & 25.
Haldani Senis Daniæ Regis duellum, lib. 2. cap. 2. num. 89. & 90
Hanno a Carthaginenſibus grauiter punitus ob Regni affectationem lib 1. cap. 7. num 30.
Haraldi Daniæ Regis motus ad bellum, aduerſus Suecos ex vana relatione exorti, lib. 2. cap. 2. num. 78.
Heirene dicebat Imperatorem externum fore eligendum, lib. 1 cap 5. num 13.
Helias damnauit Achaz quod calumnioſè contra ius interimi feciſſet Naboth lib 2. cap 2. num. 107.
Helias intrepidus coram Rege Achab, libro 3. cap. 4. numero 35.
Heliogabalus Princeps nequiſſimus ordine mouit Vlpianum quia vir bonus eſſet lib 1 cap 8 num 86.
Heliſæus ante Regem Joram intrepidus, libro 3. cap 4 numero 27.
Heluidius cum in Edicto Principis nomen non poſuiſſet, pœna ſolemni notatus lib 1 cap. 12 num. 27.
Heluidius Prætor mortis damnatus, quod in Veſpaſianum maledixiſſet, & tamen ad eo renocatus, lib. 3 cap 3 numero 10
Henrici Valeſij II. Regis Gallorum dum torneamenta exerceret. mors, lib 2 cap 8 num 68.
Henrici præfati Regis morte anſam capere fidentius fidei Chriſtianæ hoſtes in Galliam penetrare, ibid eod. lib. capite & num
Henrici de Guzman Comitis Oliuares laudes, lib 3. c 6. n. 52.
Herculi ab antiquis arma tributa. lib. 3. cap. 17 num. 72.
Hermelini apud Septentrionales lib 4 cap 3. num 49.
Herminigildus Sanctus à Leouigildo patre Gotorum Rege ſecuri percuſſus lib 2. cap. 8 num 146.
Hermodorus Epheſius electus à Romanis ad traducendas è Græco in Latinum leges, lib. 1 cap 5 num 9.
Hermodorus Epheſo in exſilium actus quia ſapientia omne excelleret morte idcirco dignus, lib 1. cap. 5. num 10.
Hermogene I C. vſus Alexander Seuerus Imperator, lib. 1. cap 8 num 85.
Hermogenes quæ appellet ſcripta, lib. 2 cap. 10. num 24.
Herodis Attici pulchrum dictum in eum, qui ex Barba ſe philoſophum profitebatur, lib. 1. cap. 4 num. 47.
Hieronymus Hieronis Siracuſani filius qua ex cauſa fuerit occiſus lib. 2. cap. 7 num 102.
Hippocratem medicum, vt haberet Artaxerſes Perſarum Rex quas litteras ſcripſit, lib. 1 cap 16 num. 29.
Hypperides quo pacto apud Iudices Athenienſes Phrynem defendit lib 1 cap 3. num 9.
Hippolytus Martyr Romanus equis indomitis alligatus, & diſcerptus, lib 1 cap 8 num. 252.
Hippotarum Receptatorum in Græcia pœna, libro 3. cap. 5. num 6.
Hircano Pontifici Antigonus Rex aures præcidere fecit, ne Summo Pontificatui reſtitueretur, lib 1. cap 3. num. 27.
Hiſpani Conſiliarij quomodo iurent, lib. 1. cap. 14 num. 25.
Hiſtoria Auli Hoſtilij Mancini cum Manuleia meretrice, lib. 3. cap. 4 num 72.
Hiſtoria tragica Materni militis temerarij potius quam audacis memorabilis & notatu digna, lib. 1 cap. 10. num. 7.
Hiſtrionicæ artes an prohibitæ ſint, libro 3. cap. 10. numero 1. & 5.
Hiſtrionum Scenam Domitianus Imperator interdixit, lib. 3 cap 10 num. 1.
Holofernes occiſus, quia Achior conſilium neglexit, libro 1. cap 8 num. 55.
Homerus Oceanum Mundi parentem appellauit, libro 2. cap. 8 num 314.
Homicida eſt etiam, qui paganum occidit, lib. 1. cap. 10. numero 17
Homicidium committens ad ſedandum tumultum, an teneatur ad pœnam, lib. 3 cap. 7 num. 42.
Hominem fucare, præſertim magiſtratum impudiciſſimum eſt, lib. 1. cap. 2. num. 20
Hominem occidens iure dictante, Iuſtitiæ zelo, an peccet, lib. 1. cap 10. num 19 & 20.
Hominem indui muliebribus veſtibus indecorum eſt, libro 3. cap. 10 num. 2.
Hominem fecit Deus Optimus maximus, vt operaretur, & otio non torpeſceret, lib 3. cap. 16. num. 1.
Homines pro publica vtilitate in vnum conueuere, libro 3. cap 4. num 3.
Homines debent leges obſeruare lib. 3. cap 4 num. 22.
Hominis excellentia eſt, quod ſit rationis particeps, libro 2. cap. 3 num 41.

Hominum

Digitized by Google

I N D E X.

Hominum ætas alata fingitur, libro 1 cap. 6. num. 1.

hominum multitudine Ciuitas ſeruanda, libro 2. cap. 7. numero 2.

hominum congregatio facta eſt natura duce, lib. 3. cap. 4. numero 2.

hominum ſocietas religione efficacius regitur, lib. 3. cap 6. numero 18.

homoligius, qui dicitur libro 1. cap 2 num. 108.

homo ſecundum rationem debet operari, & viuere, libro 1. cap 3 num. 43.

homo animantium omnium dux, & caput, lib. 2. cap. 7. numero 1.

homo, an ſe obliget ad manus, ſeu pugni amputationem, eod. lib & cap num 76.

homo non poteſt ſe occidi facere ab aliquo, eod lib. & cap. num 77.

homo, quomodo dicatur factus ad DEI ſimilitudinem. eod. lib 2 cap 8 num 448.

homo mortuus in vrbe ſepeliri vetabatur, lib. 3. cap 12. nu. 19. & 20.

homo animal politicum ſociabile, & multitudine viuens lib. 4 cap. 10. num. 16.

honeſta mors turpem præteritam vitam exornat, libro 1. cap. 16 num 33.

honeſta ſola ſunt honeſta ſecundum Antigonum lib. 1. cap. 2 num. 16.

honeſtas de interna legis diſpoſitione eſt, libro 2. cap. 4. numero 4.

honeſtas conſuetudines lex ſeruari iubet, libro 2. cap. 4 numero 8.

honeſtas in contrahendis matrimoniis attenditur, libro 2. cap 4. num. 22.

honeſtatis publicæ impedimentum matrimonij quod libro 2. cap 4. num. 22.

honeſtatis ius à Principis ſuperioritate dicitur exceptum, lib 2. cap. 4. num 35 lib. 4. cap. 9 num 47.

honeſte viuendum inter Iuris præcepta eſt poſitum, libro 2. cap. 4. num. 3.

honor verus occidit, quo tempore pecunia in honore eſſe cœpit libro 1. cap 9. num. 33.

honor pro pudicitia capitur lib. 1 cap. 9. num. 44. pro Præmio. num. 45. pro Reuerentia, num. 46. pro Salutatione. numero 47.

honor Magiſtratus ſine adminiſtratione an detur, eod. libro & cap num 48.

honor exibendus purpuratis ſuperioribus. libro 3. cap. 4. numero 42.

honore Magiſterii, & Comitiua aurii decoratus abſque acclamatione non eſt prætereundus, lib 3. cap. 4. num 43.

honores venundari ſuo ſempore prohibuit Septimius Seuerus lib 1. cap. 9 num. 25.

honores, ac dignitates à Principe proficiſcuntur, libro 1. cap. 8 num 68.

honoris eſt non muneris magiſtratum gerere, libro 1. cap. 11 num. 13.

honorum, ac dignitatum portæ infamibus non patent libro 1. cap 11. num. 14.

horæ canonicæ in loco honeſto dicendæ, libro 2. cap. 4 numero 7.

hora quot litigantibus dabantur per Clepſydras, apud Romanos. lib 2 cap. 8. num 4 & 15.

horę per Clepſydras, vide in verbo, Clepſydra.

hordeum appellatione frumenti extrahi prohibiti an veniat, lib. 3. cap. 14. num. 49 & 51.

Quid ex Plinio, ibid. num 10.

Horſenſia Hortenſii Oratoris filia, apud Triumuiros ad matronarum patrocinium orationem habuit, libro 1. cap. 12. num. 33 & 41.

Horti penſiles Babylonis qui, libro 4. cap. 10. num. 40. qui ex authore. num 41.

hoſtes venire permittens ad ignem damnatur, lib. 2. cap. 8. num. 29.

hoſtis antiqui ira dicitur gladius, lib 1. cap. 1. num. 138.

I

IAboleno Iuriſconſulto vſus Antoninus Pius Imperator, lib. 1. cap. 8. num. 82.

Iacob Patriarcha luctauit cum Angelo, libro 1 cap. 11. numero 34.

Iacobi Menochii opinionem non amplectitur author, libro 1. cap. 17. num. 24.

Ianuarii Idibus omnibus Romani oues Ioui ſacrificabant, lib. 1. cap 1. num. 29.

Iaſon ſpurius licet, tamen fuit Doctoratus, libro primo, cap. 7. num. 12.

Idoneitas ab eo probanda qui in illa ſe fundat, libro 1. cap. 15. num. 15.

Idoneus quis præſumatur quo ad virtutes non quo ad bona, lib. eod 1 eodemq cap. 15. num 7.

Idoneus nõ dicitur fideiuſſor qui immobilia non poſſidet, eod. libro 1. eodemq. cap 15. num. 16.

Idoneus quis non reputatur in iis quæ non inſunt a natura, lib eod. 1. eodemq cap. 15. num. 17.

Ieremiæ Seſſeri Iuriſconſulti laus, libro 1. cap. 14. ſub numero 97

IESVS CHRISTVS à Patre poteſtatem habere ſe docuit per miraculorum facturam, lib 1. cap 1 num. 3.

Iethro, ſuggerente Moyſes Iudices ad profectum populi creauit & à mane vſque ad veſperas populo Iudæorum ius dicebat lib 1 cap. 1. num 71.

Igne mundum conſumpturum & Cicero & Ouidius cenſuere, lib. 2 cap 8. num. 320 & 321.

Igne conſumpturum mundum cenſuit Seneca, libro 2. cap. 8. num. 322.

Igne homines vt argentum examinantur, lib. eod. 2. eodemq. cap. 8. num 324.

Igne & aqua fœdera ſanciebantur, eodem libro 2. eodemq. cap 8. num 327.

Ignem Deum dicebat Epicharmus, lib. 1. cap 9 num 30.

Ignem & aquam omnium principia aliqui philoſophi dixere lib. 2. cap 8 num. 312

Ignem Deum eſſe cenſuerunt Parmenides Hippaſus Metapontinus & Heraclitus Epheſius, lib eod. 2 eodemq cap 8. num. 315. & 316.

Ignem vniuerſæ naturæ principium & finē eſſe debere, cenſuit Plutarchus eodem libro 2 eodemq. cap 8. num. 319.

Ignem igni adiungere ducentem vxorem dixit Ariſtophanes, eod. lib. 2. eodemq. cap. 8. num. 322.

Ignis maſculo aſſimilatur, eodem libro 2. eodemq. cap. 8. numero 311.

Ignis pœna, vide in verbo Pœna.

Ignorantes, an ligentur edicto, libro 2. cap. 11. num 21. & 22.

Ignorantia non præſumitur in his, quæ publicè ſcribuntur, libro 2 cap 11 num 2.

Ignorantia quando allegari poſſit, lib 2 cap. 11. num. 22.

Ignorantia edictorum promulgatorum in locis publicis, non allegatur, libro 2 cap 11. num 23. & 24.

Ignorantia craſſa, & ſupina non excuſat libro 2. cap. 11. numero 27.

Illicitum quare ſit mortem ſua ſponte ſibi violenta manu conſciſcere, lib 2 cap 7. num. 97. & 98.

Imbecilla ſunt, quæ contra naturam ſunt, libro 2 cap. primo, numero 21.

Imperare quis non rectè poterit, niſi ſeruire didicerit, libro 3. cap. 4. num. 53.

Imperator iurat ſuper Euangeliis, libro primo, capit. 14. numero 76.

Imperator Papæ fidelitatem iurare cogitur, ibidem numero 77.

Imperator de honeſtate tenetur cauſam ſuam alteri delegare. lib. 2. cap. 4. num. 37.

Imperator ante coronationem vtitur ſigillo, poſt vero bulla aurea libro 2 cap. 13 num 16.

Imperator Eccleſiam Romanam ſe defenſurum iurat, lib 3. cap 4. num. 28.

Impera-

I N D E X

Imperatorem exterum eligendum dicebat Heirene, libro 1. cap. 5. num. 13.
Imperatores in faciundis legibus. datam Roma, Conſtantinopoli, vel alibi faciebant. lib 1 cap 14. num 3.
Imperatores Chriſtiani in Priuilegijs apponunt Annum D. N. IESV Chriſti ibid num 7.
Imperatori parere melius eſt, quam hoſtem necare, libro 3. cap. 4 num 49.
Imperij electores ab Eccleſia Romana poteſtatem habent, lib. 1. cap 1 num 10
Imperio viri ſubſunt mulieres iuris diuini vigore, lib. 1. cap. 2. num 22
Imperio aliquo eget, & domus, & ciuitas qualibet, lib. 3. cap. 4 num 6.
Imperiti, an Magiſtratus excæcant, lib 1. cap 8. numero 8 & 28.
Imperium Conſulum quando prorogabatur, libro 1. cap. 12. num 22
Imperium aſcēdit Valerianus ob laudabiles uita actus, eod. lib 1 cap. 6. num 4
Imperium Tyranni è primi ceptum fuit, lib 2. cap. 7. nu. 61.
Imperium merum non habens nec Iuriſdictionem, pœnas non imponit, eod lib 1 cap 8 num 15.
Impoſſibilia quæ dicentur? lib. 2. cap 6 num 2 & 4.
Impoſſibilium nulla eſt obligatio, & quare, lib 2. cap. 6 num. 20. & 21.
Impuberes, an Magiſtratum gerant, lib 1. cap 11. num 3.
Immunditiæ ante domum an præſumantur proiectæ à vicino, lib 1. cap. 12. num 30.
Immunitates conceſſæ incolis, competunt Iudæis habitantibus, lib 1 cap 9 num 6
Incapaces Beneficiorum Eccleſiaſticorum ſunt mulieres, lib. 1. cap. 2 num 61.
Incendium faciens in Oppido, vel Ciuitate, igne punitur. lib. 2. cap. 8. num 24
Inceſtus fuit inſimulatus P. Clodius Appij filius, quod ſub muliebri habitu domum Cæſaris Dictatores ingredi auſus fuiſſet, lib 3. cap 10 num 6
Inconſtantia mulierum notatur, lib. 1. cap. 2. num. 8.
Incrementum à vaſallo factum ad quem ſpectet? lib 4. cap. 2. num 77.
Indecorum ſemper habitum fuit, mulierem hominum veſtibus, indui. lib 3 cap 10 num 2 & 19.
Indi iudices habebant lib. 5 cap 1 num. 79.
Indictio an imponi debeat, conſuetudo attenditur, lib 2. cap. 14. num 17.
Indictio quid ſit, & à Romanis quare fieret, ibid num. 18.
Indictio ad quid Tabellionibus deſeruiat, ibid num. 19.
Indictionem an contineat edictum? lib. 2 cap 14 num. 16
Indui veſte muliebri viros dedecet, & econtra, libro 3. cap. 10. num 16.
Indulgemus verbum, vide in verbo, verbum.
Infames nullis honoribus fruuntur, lib 1. cap. 7. num. 3.
Infames ſunt Senatu moti lib 1. cap 11. num 15.
Infames qui ſint iure Canonum & Ciuili ibid. num. 16.
Infamibus dignitatum porta non patent? lib 1. cap. 7. num. 4. & cap. 11 num 14
Infamis an ſit condemnatus ciuiliter pro crimine? lib. 1. cap. 11. num. 11.
Infidelis Deo, non erit fidelis hominibus, libro 3. cap. 2. numero 43.
Ingreſſus requiritur in poſſeſſione magiſtratus, lib. 1. cap. 1. num 57.
Iniquitas æquiparatur nullitati, lib. 2. cap 2. num. 36.
Iniuriam Rex ferre, nec inferre debet, lib 3. cap. 3. num. 16.
Iniuriarum actione tenetur coram mulieribus obſcœna verba proferens, lib 2 cap. 4 num 30.
Inopia cauſante multi deliquerunt, lib. 3 cap. 16 num. 3.
Inquiſiti magiſtratus non gerunt, lib 1. cap. 11. num. 17.
Inquiſitiones generales in Regno Neapolitano prohibitæ, lib 2 cap 5. num. 10.
Inſcriptio neceſſaria in libello lib. 2. cap 12 num. 2.
Inſtrumenta in Gallia ſiunt lingua materna, libro 2 cap. 11. num. 19.
Inſtrumenta locum continere debent, lib 2. cap 14. num. 41.
Inſtrumenti verba obſcura contra producentem interpretantur, lib. 2. cap 5. num 14.
Inſtrumentum ſi careat inuocatione diuini nominis, vitiatur, lib 2. cap. 14 num. 8.
Intelletus L. cæcus, ff de iudic lib. 1. cap. 3. num. 47.
Intellectus Math cap 7. dum loquitur de uenientibus in veſtimentibus ouium, lib. 1 cap 4 num. 46.
Intellectus, l quidam conſulebant, ff. de re iudic. lib. 1. cap. 6 num 8.
Intellectus l non exiſtimo, ff. de adminiſtr. tutor ibid.
Intellectus Rubrica Ne Clerici vel monachi, an habeant locum etiam in Prælatis, lib. 1. cap 10. num 6.
Intellectus l edita C de eden lib 1. cap. 12. num 42.
Intellectus l. quod maior, ff. ad municipal. eod. lib. 1. & cap num 54.
Intellectus cap 20 Exodi, & Matth cap. 5. Non occides, quomodo vere intelligi debeant, lib. 2 cap 7. num 87. 88. 89 9. 95 & 96.
Intellectus l 1. ff de Abigeis, eod lib. 2 cap 8 num 62.
Intellectus l capitalium, §. famoſos, ff de pœnis, eod lib. 2 & cap num 2 2.
Intellectus l aut damnum, §. proinde, ff de pœnis, eod. lib. 2. & cap num 216.
Intellectus l omnes 33. C. de iureiur. lib. 10. eod. lib. 2. cap. 8. num 285
Intellectus l quilibet, 40 C. de decur. lib. 10. eod lib. 2. & cap. num 295.
Intellectus l Relegati, ff de interd & relegat. eod. lib. 2. codemq cap num 360.
Intellectus l ult ff de interd. & releg. eod lib. 2. eodemq. cap. 8 num 365 & 366.
Intellectus, c ſi gratioſe, de reſcript. in 6 lib. 1. cap 12 numero 79.
Intellectus Matth cap. 10. de gladio quem dicit veniſſe mittere IESVS lib. 1 cap. num 142
Intellectus l eleganter, §. finali, ff de pignorat. act. eod lib. & cap num. 190.
Intellectus c 1 quæ ſint Regal eod. lib & cap num 203.
Intellectus l ſi ad Magiſtratum. C de Decur. lib. 10. eod. lib. & cap num 158
Intellectus l 5 §. Sexum. ff de poſtul lib 1 cap 2 num 34.
Intellectus l 2 ff Ad Senatus conſult Velleian lib. 1. cap. 2. num 54 & 55.
Intellectus & emendatio l cui præcipua, ff de verb. ſignific. lib 1 cap 8. num 71.
Intellectus § Item lex Iulia, verſic. eadem lege. Inſt. de publ. iudic. eod. lib & cap num 20. 21. 122. 123 & 124.
Intellectus §. nullus auct. de collator lib 3 cap 15 num. 14.
Intellectus l ſi vſusfructus, 21. ff. quib mod. vſusfruct. lib. 2 cap 8. num 421.
Intellectus l ſi quis, C de Pœnis, eod lib & cap num 447.
Intellectus l. Ius Ciuile ff de iuſtit. & iure eod. libro 2. cap. 10. num 6
intellectus c ſi quis per capillum, 22. quæſt. 1. libro 3. cap 2. numero 22.
intellectus Rubr. ſi quis Imperat. maledix an habeat locum in Summo Pontifice eod lib cap. 3. num 2.
intellectus l. vnica, C ſi quis Imper maledix eod lib & cap. numero 4.
intellectus Pauli ad Roman cap. 13 Nō ſine cauſa portat gladium, eod lib & cap. 6. num 8.
intellectus l vnica, C de Monopol. eodem libro 3 cap 8. numero 34
intellectus l. 2. & l fin. ff. de Alea luſ. & aleator, eod. lib. 3. cap. 11 num. 15. 16. 18 22. 34. & 35.
intellectus l. vnica C de venat ferar lib. 10. habetur, eod lib. 3. cap. 17 num. 24.
intellectus l ſi quis id quod, ff. de iuriſdict. omn iudic. eod. lib. 3. cap 8 num. 20.
intellectus l. Titius, 50. ff. de action. emption. lib. 4 cap. 1. numero 8.
intellectus, & emendatio l fin. C de iure emphyt eod libro 4 cap. 2. num. 31.

Intelle-

Digitized by Google

I N D E X.

Intellectus c. 1. § nemo retia. de Pace tenenda, & eius viol. eod lib 4 cap 3 nu. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34 & 35.

intellectus, c. 1. Prouerb. Salomonis eodem libro, & cap. numero 28.

Intellectus c 1. in verb Piſcationum, quæ ſint Regal. libro 4. cap. 4. num 4 & 6.

Intellectus l. Inter publica, 17 ff. de verb ſignific. eod. lib. & cap num. 7.

Intellectus, l. 1. & l 3. ff de offic. præfect. vigil. eod. lib. 4. c. 11 num 17.

Intellectus c cum tu, extra, de vſuris, eod. lib. 4 cap. 12. numero 12.

Intellectus, l 4 §. ſi tibi, ff de condict. ob turp. cauſ. cod. libro & cap. num 26.

Intellectus Legum Regni Neapolitani, Conſtitutionum. Capitulorum, Rituum, & Pragmaticarum.

Ex Conſtitutionibus.

Intellectus Conſt Regni. Ea quæ ad ſpeciale decus, & ſeq lib. 1. cap. 1. num 41.

Intellectus Conſtit. Regni. Edictorum, eod. libro 2. & capite, numero 61.

Intellectus Conſtit. Regni. Poſt mundi machinam, eod lib & cap num. 147

Intellectus Conſtit. Regni. Officia eodem libro, & capit numero 227.

Intellectus Conſtit Regni, Diram, & duram, eod, lib. & cap. num 228. & 229.

Intellectus Conſtit Regni. In aliquibus, eodem libro 4. cap. 2. num 69

Intellectus Conſtit Regni. Vt de ſucceſſionibus, eod. libro, & cap. num 7.

Intellectus Conſtit Regni. Duram, & diram, eod lib. & cap. 5 num. 38.

Intellectus Conſtit. Regni. Minorum Iura. libro 1. cap. 6. num 67.

Intellectus Conſtit. Regni. Clerici, eod. libro 1. capit. 10. numero 30.

Intellectus. Conſt. Regni. Inſtrumentorum, robur. eod. libro cap & num.

Intellectus Conſtit Regni. Ea, quæ paſſim, libro 3. cap. 13. num. 1 & 10.

Intellectus Conſtit Regni Monarchiam, libro 2. cap. 1. num. 24. & cap 7. num. 52.

Intellectus Conſtit. Regni Ad officium libro 3. capit. 15. numero 16.

Intellectus Conſtit Regni, inter cetera, libro 1. cap. 14. numero 12.

Intellectus Conſtit Regni, Puritatem, libro 1. cap. 14 ſub num 13. & 71.

Intellectus Conſtit Regni, Humanitate, libro 1. capit. 15. numero 2.

Intellectus Conſtit. Regni Volumus, lib 1. cap 16. num. 2.

Intellectus Conſtit Regni Conſtitutionem Diuæ memoriæ, lib 4. cap 2 num 4.

Intellectus Conſtitut. Regni. Quicumque. libro 4. cap. 4. numero 21.

Intellectus Conſtit. Regni cum per partes Apuliæ. eod lib. 4. cap. 6 num 26. & 27 & cap. 12. num. 16

Intellectus Conſt Regni. Blaſphemantes, lib. 2. cap 8 num. 3. & lib. 3 cap. 2 nu. 25.

Intellectus Conſtit. Regni. Pœnam calumniæ, libro 2. cap 8. num. 351.

Intellectus Conſtit Regni, Magiſtri camerarij, lib. 2 cap. 15. numero 3.

Intellectus, Conſtit Regni minorum Iura. libro 2. capit. 15. num 14.

Intellectus Conſtit. Patarenorum, libro 3 capitulo quinto, numero 3.

Intellectus Conſtitut. Regni. Hi qui per inquiſitiones. libro 3. cap 11. num. 56.

Intellectus Conſtitut. Regni Mores diſſoluti, libro 3. cap. 11. numero 57.

Intellectus Conſtit. Regni Salubritatem, libro 3. cap 12. numero 31.

Intellectus, Conſtit. Regni. Ad legitima pondera, libro 3. cap. 15. num. 17.

Intellectus Conſtitut. Regni, intentionis noſtræ. libro 3. cap. 17. num. 15. & 30.

Intellectus Conſtitut. Regni, Poſt mortem, libro 4. capit. 2. numero 50.

Et Capitulis Regni.

Intellectus. cap. Regni. Exercere, volentes.

c. Prouiſa iuris ſanctio.

c. Iuris cenſura.

c Ne tuorum lib. 1. cap. 1. num 152.

Intellectus capituli Regni quia de Vicarijs, libro 1. capit. 1. num 130.

Intellectus capitul. Regni Item quod prædicti officiales iuſticiariu, eodem libro, & cap. num. 231.

intellectus capitul Regni, Quia de vicarijs, libro 1. cap. 5. numero 38

intellectus capitul Regni, Item quod prædicti, iuſticiarij, & capitanei. libro 1. cap 8 num. 37.

intellectus capitul Regni. Item quod de cetero, alids incipit, Vt ſtatus, lib 1 cap. 8. num. 40

intellectus Conſtitut. Regni ad officium baiulorum, libro 2. cap. 8 ſub num 466.

intellectus Conſtitut. Regni. Peruenit ad aures, libro 4. cap. 6. num 47. & cap. 12 num 16.

intellectus conſt Regni. Animalia in vineis, libro 4. cap. 6. numero 48.

intellectus conſt. Regni, Statuimus libro 4 cap. 8 num. 15.

intellectus conſt Regni Nomen. & normam, eod. lib. 4 & cap 8. numero 15.

intellectus conſt. Regni, Cum noua Conſtitutio. lib. 4 c 8. n. 34.

intellectus conſt. Regni, Cum officiorum, libro 4. cap 8. numero 36.

intellectus conſt. Regni. Appellationum tempora, libro 4. cap. 8 num. 37.

intellectus conſt Regni. Quiſquis de burgenſibus. libro 4 cap. 9. num 13. & 34.

intellectus conſt Regni, caſtra, munitiones, libro 4. cap. 10. numero 47.

intellectus conſt Regni In locis domanij, eod lib. 4. eodemq. cap 10. numero 47.

intellectus capitul. Regni Electionem libro 1 capitulo 12. numero 28.

intellectus capitul. Regni officiales omnes, libro 1 cap. 14 ſub numero 14.

intellectus capitul. Regni. Item recipiant, libro 1. cap. 14. numero 15.

intellectus capitul. Regni Veterum, Regis Roberti, libro 1. cap. 16. ſub num 4.

intellectus capitul. Regni, Item ſtatuimus, quod tam Iuſtitiarij Caroli, 2. Regis, libro 1 cap 19 num 5.

intellectus capitul Regni Adhoc, lib. 2. cap. 2. num. 28. & cap. 8 num. 444.

intellectus capitul. Regni. Tormenta libro 2. cap 2. num 28.

intellectus capitul. Regni. Generales inquiſitiones, libro 2. cap. 5. num. 10.

intellectus capitul Regni, Item quo officiales nullatenus, lib. 2. cap 5. num. 11

intellectus capitul. Regni, Deteſtantes libro ſecondo, cap 5. numero 24.

intellectus capitul. Regni Accuſatorum temeritas, libro 2. cap. 8. num 352.

intellectus capitul. Regni In forma ſigilli libro 2. capit. 13. numero 121.

intellectus capitul Regni Item quod ad petitionem Reginæ, libro 2. cap. 13. num 22.

intellectus capitul Regni. Item caueant iuſtitiarij, libro 3. cap. 4 num. 76

intellectus, capitul Regni. Frequens, & ineffrenata. libro 3. cap 5. num 4.

intellectus capitul Regni. Creſcit culpa, libro 3. cap 5. num 5.

intellectus capitul Regni, Apud Tranum, libro 3. cap. 5. numero 27.

intellectus capitul. Regni, Frequens, lib. 3 cap 6. num. 32.

Intelle-

Digitized by Google

INDEX

Intellectus capitali Regni, Super extractione Regis Caroli, libro 3 cap 14 num. 77.

Intellectus capit. Regni, Vt illorum fraudibus, libro 3. cap. 14 num 78.

Intellectus capit. Regni. Item quia cuſtodes, libro 3. cap. 14. num. 79.

Intellectus capit. Regni. Item contra extrahentes, libro 3. cap 14. num. 80

Intellectus capit. Regni Item prædicti magiſtri procuratores, aut portulani, lib 3. cap 14. num. 82.

Intellectus cap. Regni. Item quod prædicti magiſtri paſſuum, lib 3 cap 14 num 81.

Intellectus capit Regni. Item ſtatuimus quod prælati, libro 3 cap 14 num 83.

Intellectus capit Regni Vniuerſis præſentis edicti, vel incip. Agendorum, libro 3. cap. 14. num 84.

Intellectus capit Regni Item prædicti admirati, lib. 3. cap. 14. num 86.

Intellectus cap Regni, Item quod prædicti ſecreti, libro 3. cap. 15 num. 18.

Intellectus cap. Regni. Magiſtri foreſtarum, libro 4. cap. 3. num 16.

Intellectus cap Regni. Item Iuſtitiarij, & ſub officiales eorum. libro 4 cap 7. num. 41.

Intellectus cap. Regni. Item ad inquiſitionem, libro 2. cap. 8. num 466.

Ex Ritibus.

Intellectus Ritus 295. Reginæ Ioannæ, libro primo, capit. 6. num. 6

Intellectus Ritus 103 lib 2. cap. 8. num 460.

Intellectus Ritus 93 lib. 2. cap 9. num 20.

Intellectus Ritus Regiæ Cameræ ſub titulo, de iure piſcariæ, & portus. lib. 4. cap 4. num. 5.

Ex Pragmaticis.

Intellectus Pragm. Philippi II. Regis Catholici contra eos, qui expleƈtiuerint Magiſtratus à Rege, & recuſent, lib. 1 cap. 1. num 216.

Intellectus Prag Prudentia, Regis Ferdinandi, eod. libro & cap num. 232.

Intellectus Pragm. Item mandamus de adminiſtrat. vni. Caroli V. Cæſaris dicto num 232. ibid.

Intellectus Prag. Magnifici viri de compoſition. libro 1 cap. 2. num 232.

Intellectus Pragm Conſiderantes, de Senatuſconſult. Velleiano, lib 1. cap 2. num. 49.

Intellectus Pragmaticarum prohibentium vendi officia, lib. 1. cap 9. num 12.

Intellectus Prag Volumus, de Baronib. & eorũ. offic. Caroli V. Cæſaris, lib. 1. cap. 12. num. 29.

Intellectus Prag Regia dignitati, Regis Ferdinandi, libro 1. cap 2. num. 30 53 & 60.

Intellectus Pragm prohibemus etiam Caroli V. Cæſaris, eod. lib. 1. cap. eod. 12. num. 65.

Intellectus Prag Caroli V. Cæſaris, incip. Et quia ſæpe de offic. ad part. inſtant libro 1 cap. 4. num 16.

Intellectus Prag. incip. Sua Maeſtà, libro primo, cap 8. numero 22.

Intellectus Prag Caroli V. Cæſaris incip Decet nos, in tit. de offic. iudic libro 1. cap. 15. num. 4.

Intellectus Prag Caroli V Cæſaris incip Volumus la 5. tit de Baronib. & eor offic libro 1. cap. 16 num. 7.

Intellectus Pragm Regia Dignitati, Regis Ferdinandi I lib. 1. cap 16. num. 8.

Intellectus Pragm. Illuſtres Philippi II. Regis Catholici, libro 1 cap 16 num. 9.

intellectus Pragm Super articulis, Regis Ferdinandi, libro 2. cap 5. num. 18.

intellectus Pragm. Diſpendia, eod. lib. & cap. num 24.

intellectus Prag. Quinta die, Regis Ferdinandi, eod. libro & cap num 46.

intellectus Pragm. 32. ſub tit de offic. inſtit. & Magna Cur. Vic libro 2. cap 8. num 461.

intellectus Pragm. Hac perpetua, ſub tit de Blaſph. Regis Ferdinandi I. lib. 3. cap. 2. num. 26.

intellectus Pragm. incip. Maxima nobis, eod. libro & cap. num. 27.

intellectus Prag Circa Blaſphemias, Caroli V eodem libro 3. eodemq cap. 2. num. 28.

intellectus Pragm Philippi II Catholici. eod libro & c. n. 29.

intellectus Pragm. Aſſiduè penſantes, eod lib. cap. 5. num. 52 & 54.

intellectus Pragm. Præterea quid, Caroli Cæſaris, eod libro & cap. iiſdemq. num 52 & 54.

intellectus Pragm. incip Eſſendo tanto, eodem libro & cap. num 52. 55. & 56.

intellectus Pragm. Alli giorni, eod. libro & cap. num. 53. & 58.

intellectus Pragm. incip. Hauendo, libro 1. cap 8. num. 22.

intellectus Prag. Per quanto, libro 3 cap. 5. num 55. & 58.

intellectus Pragm. Eſſendo tanto, eod. libro & cap. eodemq. num 53. & 59.

intellectus Pragm Philippi II. Regis Catholici. Per quanto, tit. de ludo. eod lib. 3 cap 11. num. 58.

intellectus Pragm incip Eſſendo venuto, tit. de ludo, eodem libro & cap. 11. num 59.

intellectus Prag. Per quanto, eodemq tit. eod. lib. & cap. numero 61.

intellectus Prag. incip. Al giocare, eodemq. tit eod. lib. & c. num 60.

intellectus Prag incip. A tempo, eod. libro & c nu. 62. & 64.

intellectus Prag incip. Perche hauendo, eod. tit. eodemq lib. & cap num. 63.

intellectus Prag. Regis Ferdinandi. incip. Bando, e comandamento, eod lib. 3. cap. 14 num 87. & 88

intellectus Prag. Perche per gl'altri, eodem libro & cap. numero 89.

intellectus, Pragm. Perche s'intende, eodem libro & cap numero 90.

intellectus Pragm. Caroli Cæſaris incip. Et quoniam, eod lib. & cap num. 91.

intellectus Pragm Perche a noſtro, eod. libro & cap. nu. 92.

intellectus Pragm Hauendo inteſo, eodem libro & cap. numero 93.

intellectus Prag. Eſſendoſi, eod libro & cap num 94.

intellectus Pragm. Ducis Oſſunæ Proregis, incip. Alli meſi paſſati, eod lib 3 cap. 16 num. 21. & 22.

intellectus Pragm incip Intendendo, libro 1. cap. 8. num. 22.

intellectus Prag. Statuimus, de offic. baiuli, libro 4. cap. 6. num 67.

intellectus Prag Caroli V. incip. El Rey. Reuerendo, libro 2. cap 13 num 24

intellectus Pragm eiuſdem Ducis, incip. Eſſendo coſa notoria. tit de vagab lib. 3. cap. 16 num. 23.

intellectus Pragm. Ad perpetuam rei memoriam, ſub tit. de ſalario eor. qui mitt per Curiam, libro quarto, cap. 6. numero 27.

intellectus Pragm. Audiuimus inſuper, tit. de Baronibus, & eorum offic. eod lib & cap num. 31.

intellectus Pragm Volumus, tit. de Baronib. & eor. offic. eod libro & cap. eodemq. num. 31.

intellectus Prag Audiuimus 14. Caroli V. Cæſaris, eod. tit. lib 4. cap 7 num. 32.

intellectus Pragm. An noſtras aures, eod. tit. libro eod. 4. & cap. eodem 7 num 32.

intellectus Pragm. Perche intendemo, ſub tit. de ſcalar. prohib. eod. lib. 4 cap 10. num. 3.

intellectus Prag. Philipp. 2. Regis incip. Perche habbiamo. §. 20 ſub tit. de Admin. Vniuerſit. eod. libro 4 cap. 12. num. 28.

Ex Concilio Tridentino.

Intellectus cap 7 Seſſ. 25 de reformat. Concil. Trident. libro 1. cap 6 num. 23.

intellectus c. 4. quicumque, Seſſ. 22. Concil. Trid. eodem libro & cap num. 28.

intellectus c deteſtabilis 19. ſeſſ. 25. Concil. Trident. libro 2. cap primo, numero 56.

Ex Conſtitutionibus Mediolanenſibus.

Intellectus Conſtit. Mediolan c. iudices omnes, titulo de accuſat. & denunciat libro 2 cap. 5 num. 9

Intellectus Conſt Mediolan c Notites,§ libellus tit. de iudic. eod lib. 2 eodemq cap 5 num 25.

Intellectus Conſt. Mediolan c. poſitionibus, lib. 2 ſub tit. de iudic eod libro & cap num. 47.

Intellectus Conſt Mediolan c · § in hoc Mediolanenſi, tit. de pœnis, eod libro 2. cap. 7 num 53.

Intellectus Conſt. Mediolan § ſi verò Robariam, eod tit. de pœnis eod lib 2. cap 8 num 227.

Intellectus Conſt Mediolan lib. 5. tit de pœnis, eod libro 2. eodemq cap 8. num 227

Ex Legibus Hiſpanicis.

Intellectus l. Styli 2 7 lib. 1 cap 2 ſub num 50.

Intellectus l Styli 227. lib. 1 cap. 2. ſub eod. num. 50.

Intellectus l Tauri, 61 libro 1 cap 2. ibid eod. num.

Intellectus l 4. titulo 2 partita 3 libro 1. cap. 5. num 27.

Intellectus l Tauri. 81. lib 2 cap 8 num 354.

Ex Conſtitutionibus Marchiæ Anconitanæ.

Intellectus Conſtit Marchiæ incip. Index ſub tit. de offic. & iuriſd iudic ciuil lib. 2. cap 5. num 26.

Intercedere pro alijs & fideiubere mulieribus vetitum eſt, libro 1 cap 2 num 48 & 51.

Interdictio quid ſit, libro 2 cap 8 num 364.

Inualidum eſt mulierum conſilium, libro primo, cap. 2. numero 16

Inuenta quibus applicentur, libro 4 cap. 12 num 5. 6. 7. 8 9. 10. & 1

Inuentarium rerum feudalium domini facere non poſſunt ubique locumtenentis Regij licentia, libro 4 cap. 1. numero 17.

Inuentarium ſi appareat de re feudali, vaſallus reuelare tenetur donec contrarium probetur, libro quarto, cap. 1. num 15.

Inuentor armorum Tubalcaim libro 3 cap 17 num. 69.

Inuentor armorum an fuerit Vulcanus, libro 3. cap 17. numero 73.

Inuentores clypeorum qui. lib. 3 cap. 17. num. 68.

Inueſtitura feudorum an ſcripturam requirat, libro 2. cap. 1. num 42.

Inueſtitura feudorum quæ fit per Imperatorem, an diem continere debeat libro 1. cap. 14 num 12.

Inueſtitura teſtibus omni exceptione maioribus probatur, libro 4 cap num 30 & 3.

Inueſtitura clauſula. vide in verbo clauſula.

Inueſtituram feudi vaſallus domino oſtendere non cogitur libro 4 cap 1 num 4.

Inuocatione diuini nominis ſi careat inſtrumentum, vitiatur. lib 2 cap 4 num 8.

Ioannes de Liguano ob indecentiam veſtium deriſus, libro 1. cap. 4 num 28.

Ioannes Andreas ſpurius doctoratus fuit, libro primo. cap. 7 num 12.

Ioannes Nicolaus Rugerius Patritius Salernitanus Philoſophus libro 1 cap. 8 ſub num 116.

Ioannes Berenguſius I C. Senenſis, authoris præceptor, lib. 1 cap 7. num. 30.

Ioannes Raymundus, Iuriſconſul Toloſas Iuriſconſultorum Epiſtolas è Pandectis in vnum collegit. libro 2. capit. 17. num. 7.

Ioannes Vincentius Starace populi Neapolitani Decurio ob annonam ab eodem populo dilaniatus, libro 3. cap. 7. num. 9.

Ioannes Antonij Cannetij Siculi opinio exploſa, libro 4. cap. 14 num. 15.

Ioas Rex Iuda tamdiu feliciter vixit, quamdiu Pontificis Ioiadæ conſilia amplexus eſt, libro primo, cap 8. num. 57. & 58.

Ioſaphat elegit iudices in Hieruſalem, libro primo, cap. 1. numero 73.

Ioſaphat geſturus bellum, Prophetas conſuluit, lib. 1. cap. 8. num. 51.

Ioſephi à Coſta viri grauiſſimi laus, libro ſecundo, cap 8. num 318.

Ioſephi in reponendo frumento ante tempus induſtria, libro 3 cap 14. num 3.

Ioui oues Idibus Ianuarijs ſacrificabant Romani libro 1. cap. 1. num. 29.

Ioui Alba animalia ſacrificabant Romani, libro 1. cap. 1. num. 30.

Ira boſti antiqui dicitur gladius, libro primo, cap. primo, numero 38.

Iracundiæ calore, an excuſetur blaſphemus, libro 3. cap. 2. num. 44.

Irrationabile quid fieri quando dicatur, libro 2. cap. 3. numero 48.

Irregularis, an ſit, in ſeipſum manus iniiciens, libro 2. cap. 7. num 82.

Iſocrates ſuadet Demonico vt munditiei ſtudeat, libro 3. cap. 12 num 27.

Itali nobiles decapitant non autem furca ſuſpendunt, libro 2. cap 4. num. 42.

Iter faciens, an portet arma, libro tertio, cap. 17. num. 12. 13. & 14.

Iuda proditaris mori laquei. libro 2. cap 8. num. 210.

Iudæi an Edicto, loci in quo habitant ligentur, libro 2. cap 9. num. 4. & 15.

Iudæi ſunt de corpore illius Ciuitatis in qua habitant, libro 2. cap. 9 num 15.

Iudæi puniuntur pœnis ſtatutorum illius loci, in quo degunt, libro 2. cap 9 num 17.

Iudæi dicuntur eſſe de populo Romano, lib. 2 capit. 9 numero 17.

Iudæis competunt immunitates conceſſæ incolis, libro 2. cap. 9. num. 26.

Iudæus non eſt Magiſtratus ſuper Chriſtianos, libro 1. cap. 5. num 33. & 34.

Index delegatus, ſua iuriſdictionis literas oſtendere cogitur, lib 1 cap. num 58.

Index eſt ius animatum, libro 1. cap. 1 num. 7

Index, an eſſe poſſit ſolius domicilij ratione, libro 1. cap. 5. num 5.

Index ſi eſt eiuſdem nationis, recuſari poteſt. libro 1. cap 5. num 6.

Index, ne quis in ſua prouincia eſſet M Antoninus Philoſophus Imperator vetuit. lib 1 cap 5 num 4.

Index odio, amore, vel rancore moueri non debet, lib. 1. cap. 5 num. 16.

Index ſiue Magiſtratus, an debeat eſſe Doctor, an legis peritus lib 1. cap 8. num. 1. 2 9 & 41

Index debet eſſe literatus libro 1 cap 8 num 2.

Index ſuo ſenſu iudicare nequit. lib 1 cap 8 num 42.

Index ordinarius an conſtituentis morte expiret, libro 1. cap. 12 num 78.

Index iuſtum ſtipendium capere poteſt, libro 1. capit. 13 numero 23.

Index apud Numidas mile quolibet anno aureis honeſtatur, lib 1. cap. 13. num. 28.

Index ad alteram partem declinare non debet, lib 2. cap. 2. num. 19

Index tunc dicitur cum iuſtus eſt, libro ſecundo, capit. 2. numero 105.

Index iniuſtus inter bruta connumeratur. libro 2 cap. 2. numero 106.

Index iudicans contra conſuetudinem, an faciat litem ſuam, lib. 2. cap 6. num. 15.

index ex cauſa quando leges tranſgrediatur, libro 2. cap. 8. num. 449. & 452.

index debet diſrumpere iniquitates, libro tertio, cap. 4. numero 34.

index maior & ſuperior, an primis cauſis poſſit præfinire tempus, intra quod cauſam expediat, libro quarto cap 8. num. 13.

iudicandi munere, vel officio quibus caſibus mulieres fungi poſſint. lib. 1. cap. 2. num. 134.

Iudicandi

Digitized by Google

I N D E X

Iudicandi munus an cacus exerceat, libro 1. cap. 3. numero 45 & 46.

Iudicare volenti neceſſaria ex Boethio, libro primo, capit. 5. num. 30.

Iudicem primarum cauſarum præpoſitum appellant Galli, eod. libro 4. cap. 8. num. 46

Iudicem ſecundarium cauſarum Baillinum appellant Galli, eod. lib & cap num. 46.

Judices nec oculis, nec muneribus moueri debent, lib. 1. cap. 1. num. 75.

Iudices in ſacra ſcriptura Dij appellantur, ibid. num 208.

Iudices dum conſtituuntur, dicuntur honorati, ibidem numero 209.

Iudices Athenienſes, & Spartani, Rege, & Senatu non probante, minime iudicabant, ibid num. 211.

Iudices ciues, an peregrini melius adminiſtrent, libro 1. cap. 5. num. 22. 23. 24 25. 35 & 36.

Iudices contractuarij in hoc Regno Neapolitano, qua ætate ſint, lib 1 cap. 6. num. 68.

Iudices omnes eſſe poſſunt à lege non prohibiti, lib. 1. cap. 11. num. 1.

Iudices an fiãt in exſiliũ miſſi, libro 1. cap. 11. num 12. & 18.

Iudices Carthaginenſium eſſent annus, libro primo, cap 12. num 16.

Iudices Regis ad contractus in Regno Neapolitano dicuntur indices cartularij an expediunt, eaq. ſunt voluntariæ iuriſdictionis, lib. 1. cap. 14 num. 19.

Judices à Prætore creati qua formula, libro primo, capit. 17. num. 28.

Iudices Ægyptiorum curabant ne quid agerent etiam imperante Rege, lib. 2. cap. 2. num. 109.

Iudici proferenti ſententiarum contra abſentem euocatum feriarum tempore, non obtemperabitur, & ſine appellatione illa infirmatur, lib 3. cap. 4. num. 62.

Iudici iniuſte facienti, quando reſiſtendum ſit, ibidem numero 64.

Iudici exequenti appellatione pendente reſiſtitur, ibidem num. 68. & 69.

Iudicialia die fiebant apud Romanos, libro ſecundo, cap. 8. num 435.

Iudicibus neceſſaria morum grauitas, libro primo, capit. 4. num. 22.

Iudicibus maxima ſtipendia dat Princeps, Turcarum, ne furentur, libro 1 cap. 13. num. 31.

Iudicij extremi dies Domini appellatur, libro primo, cap. 1. num. 210.

Iudicij talionis pænę pulchrum & memorabile exemplum patris Scitæ in filiam, lib. 2. cap. 8 num. 357.

Iudicis ætas qualis, libro 1. cap. 6. nu. 4 8 9. & 10.

Iudicis & Scribæ perſonam quis non debet adminiſtrare, lib. 2. cap. 15. num. 70.

Iudicium mortis penes ſacerdotes apud Panaram Panchaorum vrbem, lib 1. cap. 12. num. 18.

Iudicium Principis quis recuſare nequit, libro 3. cap. 4. numero 46.

Iudicum imagines quomodo erant in ſepulchro Simandij Regis Aegypciorum, lib. 1. cap 1. num 74.

Iudicum animi munerum largitati obſiſtere debent, libro 1. cap. 1. num. 75.

Iudicum mores ſpectandi ſunt, lib. 1. cap. 4. num. 3.

Iulia Cæſaris filia Magni Pompei vxor in vrbe ſepulta, lib. 3. cap. 12 num. 20 & 21.

Iulio Celſo I. C vſus Adrianus Imperator, libro 1. cap 8. numero 81.

Julio Celſo I C vſus Alexander Seuerus Imperator, libro 1. cap 8 num. 85.

Iulio Paulo I. C. vſus idem Alexander Seuerus, libro 1. cap, 8. num 85.

Iulius Cæſar, Aduocati munus gerens, multas coaceruauit diuitias lib 1. cap. 13. num. 43.

Iulius Cæſar primus Romæ gladiatorios ludus exhibuit, libro 2. cap. 8. num. 58.

Iulius Cæſar Romæ in Campo Martio ſepultus, lib. 3. cap. 12. num. 22.

Julius Cæſar capacius vir eruditiſſimus, libro 2 cap. 13. num. 31. & lib. 1. cap 7 num. 72.

Iuppiter, vt Deus habitus, quia communi omnium vtilitati vacabat lib. 2. cap. 7. num. 12.

Iuppiter laudatur, quod malos puniret, bonos præmijs eueheret, lib. 2 cap 8 num. 11.

Iura facta eſſe parum prodeſſet, niſi eſſent qui illa redderent, lib 1 cap. 1. num. 67.

Jura naturalia, quare ſint firma, & immutabilia, libro 1. cap. 6. num. 10.

Jura naturalia ſunt immutabilia, libro ſecundo, c. 6. n. 7.

Iura publica ſunt certiſſima humanæ vitæ ſolatia, infirmorũ auxilia, & potentum fræna, libro 2. cap. 8 num 6.

iurabant Græci veteres per Terram, Amnes, Fontes, Vndas, lib. 1. cap. 14 num. 7.

iuramenta ſuper ardentem faculam, libro primo, capit. 14. num 8.

iuramenta officialium, quo pacto ſtatuerit Carolus Cæſar, eod. lib. & cap. nu. 15.

Iuramenta Aduocatorum & patronorum, quomodo fierent, libro 1. cap 14 num 24.

iuramenta cur manu potius, quam alio membro præſtentur, ibid num. 32 cum plurib. ſeqq

iuramenti formula ex Iuſtiniano Principe, eod lib. 1. & cap. 14. num. 9.

iuramenti officij adminiſtratio ſuſcipitur, eod. libro & cap. num. 17.

iuramenti præſtatio dicitur manus eleuatio, eod lib. 1. & cap. 14. num 50.

iuramento ſe purgauit Leo III. Summum Pontifex, ibid. num 75.

iuramento contrauenire a ſuperiore coactus, non dicitur periurus, ibid num. 85.

iuramento excepta intelligitur ſuperioris authoritas, ibid. num. 86.

iuramento de reſidendo non dicitur contrauenire, qui ex facto ſuperioris non reſidet, ibid. num 87.

iuramento ligatur ſummus Pontifex, ibidem num. 95.

iuramento contrauenientes magiſtratus, quas pęnas incurrat, ibid. num. 96.

iuramentum audire nequeunt muti, & ſurdi, libro 1. cap. 3. num. 37.

iuramentum in principio officii à magiſtratu præſtitum, ad officij prorogationem extenditur, libro primo, cap. 12. numero 58.

iuramentum, quod à Rege Atlantidis præſtabatur ex Platone, lib. 1 cap. 14. num. 3.

iuramentum, quod præſtabant Archontes Magiſtratus Athenienſium, quomodo eſſet, ibid num. 4.

iuramentum Heliaſtarum iudicum Athenienſium, quomodo præſtabatur, ibid. num. 5.

iuramentum per ſceptri eleuationem, ibid. num. 6.

iuramentum in Regno Neapolitano à Magiſtratibus, quomodo præſtetur ex Imperatoris Federici præſcripto, eod. lib. 1. & cap 14. num. 11.

iuramentum iuſtitiarii in Regno Neapolitano, eodem lib. & cap num. 12.

iuramentum ex lege Gulielmi Regis, eod. lib. & cap n 13.

iuramentum quomodo præſtetur ex Carolo Primo Rege, eod. lib. & cap. num. 14.

iuramẽtum officialis coram quo præſtetur, eod. lib. & c n. 18.

iuramentum Magiſtratuum, & officialium Regiorum coram quo præſtetur in Regno Neapolitano, lib. 1. cap 14. nu 20.

iuramentum quod præſtant Conſiliarij Regis in Hiſpania. lib. 1. cap. 14. num 21.

iuramentum Magiſtratuum Britaninia Armonicor, eod lib. & cap. num. 22.

iuramentum accyurum & ſacerdotum Romanorum quomodo fiebat, eod lib & cap num. 23.

iuramentum Syndici electi per vniuerſitatem, quomodo concipiatur, ibid. num. 25.

iuramentum voluntatis eſt, ibid num 47.

iuramentum fede an præſtetur, eod lib. 2 cap. 14. nu 54.

iuramentum eſt DEI teſtimonium, lib. 1. cap. 14. nu 52.

d 2 Iura-

Digitized by Google

INDEX

Iuramentum præſtitum de ſeruandis ſtatutis, an porrigatur ad inualida eod lib 1 & cap. eod 14. num. 55. An ad abrogata, numero 56 & 57. an ad futura num. 58. & 59. & 63

Iuramentum intelligitur, rebus ſic ſtantibus, eod. libro, & cap. numero 2

Iuramentum num extendatur ad ſtatuta nouiter edita, eod lib 1. & cap 4 num. 63.

Iuramentum an exigat tactum Euangeliorum aut ſcriptura rum eod lib 1. & cap 14 numero 65 66 67 68 69. 70 71. 72 73. & 74

Iuramentum apud Iudæos an ſufficiat ſi tangatur ſcriptura, libro 1 cap 14 num 70

Iuramentum in Regno Neapolitanorum, an exigat tactum Euangeliorum eod lib & cap 14 num. 71 72 & 73.

Iuramentum in actis Pontificum, Imperatorum Regum, & Principum exigit tactum Euangeliorum, codem libro, & cap num 74

Iuramentum Imperatoris fit ſuper Euangelium, eod libro 1. eodemq. cap 14 num 76.

Iuramentum Arbitrorum in Regno Neapolitano, ibidem numero 79.

Iuramentum, vbi aſſerit notarius dicitur interueniſſe ſollemniter, lib. 1 cap 14 num 80.

Iuramentum, an præſtetur ſuper veteri, vel nouo teſtamento, ibid num 88.

Iuramentum, an præſtetur ſuper altare Sancti Antonij, ibid. numero 89.

Iuramentum præſtitum in die feriato in honorem DEI an liget ibid. num 90.

Iuramentum Aſſeſſorum Cameræ Imperialis ibid num 97.

Iuramentum ad incognita non extenditur, eod lib. 1. capit. 15 num 35.

Iuramentum aduerſus Publicam vtilitatem, & morum honeſtatem nullum eſt lib 1 cap. 4 num. 18.

Iuramentum in habentibus perpetuam turpitudinem, non eſt obligatorium ibid. num 19.

Iuramentum contra bonos mores ciuiles, an ſit validum, ibid. num. 20

Iuramentum, quod præſtari non poteſt, fruſtra exigitur, eod. lib 2 cap 6 num 22.

Iuramentum contra publicam vtilitatem, nullum eſt, lib. 2. cap. 7 num. 44.

Iuramentum fidelitatis præſtatur Papæ ab omnibus prælatis, lib 3. cap 4 num. 27

Iuramentum præſtat Imperator ſe defenſurum Eccleſiã Romanam, ibid num 28.

Iurandum non eſſe nonnulli hæretici aſſeruerunt libro 1 cap. 14 num 1 & 2.

Iurans ſeruare ſtatuta intelligitur de licitis, & honeſtis, lib. 1. cap 4. num. 64.

Iurans ſeruare Laudum, intelligitur de Iuſto, libro 2. cap. 2. num 100.

Iurantes Epiſcopi, & Sacerdotes, an ſacra tangat, libro 1. c. 14. num. 83 & 84.

Iurare debet Doctorandus, ipſum futurum fidelem Principi, libro 1. cap 8 num 100.

Iurare cogitur fidelitatem Papæ Imperator, libro 1. cap. 14. numero 77.

Iurare quilibet cogitur de ſeruari faciendo conſtitutiones officij Sanctiſſimæ Inquiſitionis ibid num 78.

Iurari poſſe, verum eſt & tenendum, libro 1. capitulo 14. numero 2

Iurato contractui Princeps, & vniuerſitas contrauenire poſſunt ob publicam vtilitatem libro 2. cap. 7. num 48.

Iuri naturali, quæ ſunt aduerſa, irrita ſunt, libro 2. capit. 1. numero 23.

Iuriſconſulti nonnulli Epiſtolas ſcripſere, libro 2. capit. 12. numero 6

Iuris conſultis vſus Adrianus Iulio Celſo, Horatio Priſco, Saluio Iuliano, & alijs lib 1 cap 8 num. 81.

Iuriſconſultorum officium, eod lib. & cap num 79.

Iuriſconſultorum Epiſtolas in vnum coadunauit Ioannes, Raimundus I C Toloſas lib. 2. cap. 7 num. 7.

Iuriſconſultus ad gratiam in foro comparandam forma decore ornatus eſſe debet. lib. 1. cap 3. num. 1.

Iuriſdictio ordinaria a Principe, Republica, vel Conſuetudine præſcripta quæritur, libro 1. cap. 1. num. 39.

Iuriſdictio collata non dicitur niſi ſcriptura doceatur, eodem lib. 1. cap. 1. num 47.

Iuriſdictio, vt collata dicatur litterarum præſentacio requiritur, eod lib 1. cap. 1 num. 51.

Iuriſdictio alta, & baſſa quæ dicatur libro 1. capitulo 1. numero 125.

Iuriſdictio quando poſſit diuidi, lib. 1 cap 1. num. 162.

Iuriſdictio delegata delegantis morte an exſpiret, lib. 1 c. 12. num 73.

Iuriſdictio conceſſa in Magiſtratus collatione an morte concedentis exſpiret, eod. lib. 1. & cap 12 num 71. 72. & 73.

Iuriſdictio in genere ſumpta, quid ſit libro primo capit 17. numero 27.

Iuriſdictio non extenditur extra ſuum diſtrictum, libro 2 capit 9 num 3.

Iuriſdictio ſecundarum cauſarum, an intelligatur conceſſa, ſi non exprimitur, lib 4 cap 8. num 6.

Iuriſdictio ſua vnicuique ſeruanda, eodem lib. 4 eodemq. cap. 8 numero 27.

Iuriſdictionalia poſſidens in loco Regis, vel Baronis, oſtendere Titulum cogitur libro 4. cap 1 num 28.

in Iuriſdictione, qui ſe fundat illam probare tenetur, eod. lib. 1. cap. 1. num 48.

Iuriſdictione Ciuitatibus conceſſa, cenſetur conceſſa Caſalibus, & villis adiacentibus, lib. 1 cap 1. num. 102.

Iuriſdictione conceſſa in Caſtro, cenſetur conceſſa & in territorio eod lib. 1. eodemq cap. 1 num. 104.

Iuriſdictione conceſſa an veniant ea quæ ſunt meri, & mixti imperij libro 1 cap 1. numero 112. 113. 114 115. 119 120. 121 123 124 126. & 127.

Iuriſdictione, mero, mixtoque Imperio conceſſit, an veniat Iuriſdictio primarum & ſecũdarum cauſarum, lib. 4 cap. 8. num. 3 4. & 5

Iuriſdictionem non tribuit priuatus, lib. 1. cap. 1. num. 37.

Iuriſdictionem habere debet, qui facere vult Edicta, & proclamata lib. 1. cap 1 num 63.

Iuriſdictionem exercere, & ſtatuere parificantur, lib. 1. cap. 1 num 64.

Iuriſdictionem quam habet cenſitur dare qui dat Ciuitatem, lib 1 cap 1. num 118

Iuriſdictionem concedens Princeps cenſetur ſibi reſeruaſſe, maiorem lib. 1. cap. 1. num 130.

Iuriſdictionem an amittat Dominus delinquens, libro 1. cap. 1 num 168.

Affirmatiue concluſit Rota Romana.

Iuriſdictionem ſecularem, vel temporalem an adminiſtret clericus lib. 1. cap 10. numero 10. 13. 14. 15. 22 23. 24. 25. 26 & 27.

Iuriſdictionem non habens, & merum Imperium, pœnas non imponit, libro 2. cap 8. num. 5.

Iuriſdictionem ſuam, vt defendant Magiſtratus, pœnali iudicio vtuntur, lib 3. cap. 4 num. 70.

Iuriſdictionem primarum cauſarum concedenti, remanent cauſa appellationum, lib. 4. cap. 8 num 7.

Iuriſdictionem, merum ac mixtum imperium concedens, nõ cenſetur a ſe abdicare maioritatem, & ſuperioritatem. libro 4 cap 8. num. 8.

Iuriſdictionem concedens, cenſetur facere cumulatiuè, non priuatiuè. ibid. num 9. & 10.

Iuriſdictiones Baronibus conceſſa, in Regno Neapolitano ab Aragonum Regibus, lib. 1 cap 12 num 26.

Iuriſdictiones a Populo Romano in vnum Principem tranſlata fuere lib 4 cap 8 num 1.

Iuriſdictiones ab vno Principe manant in Reges, Dynaſtas, & alios inferiores. ibid num 2.

Iuriſdictionis poteſtas non præſumitur, eod lib 1. cap 1. n. 54.

Iuriſdictionis præſtatio ex litteris inſpicitur, eodem libro, & capite. num. 56.

Iuriſdictiones tantum exercitium, & adminiſtrationem habent magiſtratus, lib. 1. cap. 1. num. 104.

Iuriſdi-

Iuriſdictionis voluntariæ actus coram iudicibus Municipalibus quotidiè expediri poſſunt, libro 1 cap 14. numero 93. & 94.
Iuriſdictionis non ſuæ homines, quomodo puniantur, libro 2. cap. 9 num. 20
Iuris Diuini norma inflexibilis eſt, libro 2 cap. 1. num. 30.
Ius conſtituendi magiſtratum an præſcribatur, lib 1 cap. 1. numero 197.
Ius dicentes Iudices forma benignitate, vt plurimum à mulieribus corrumpuntur libro 1 cap. 2. num. 47.
Ius honeſtatis à ſuperioritate Principis dicitur exceptum, libro 2. cap 4 num 15.
Ius naturale eſt ius Diuinum lib. 2. cap 1. num. 11.
Ius non eſt, ſi iuſtum non eſt. lib. 2 cap. 2. num. 2.
Ius Paſcui vide in verbo, Paſcui.
Iuſta ſola ſunt iuſta ſecundum Antigonum, libro 2. cap. 2 numero 16.
Iuſtinianus officia gratis dare ſtudebat, libro 1. capit. 9. numero 29.
Iuſtinianus Imperator ſuum nomen præpoſuit Codici, Authenticis, & libris Inſtitutionum. lib. 2. cap 12. num. 8.
Iuſtitia Ciuitatis eſt anima, lib 2 cap 2. num 14.
Iuſtitia exhibenda abſque perſonarum differentia, libro 2. cap 2. num 18.
Iuſtitiæ miniſtri, Principum membra ſunt, libro primo, cap. 4. num 21.
Iuſtitiæ æquilitas ancilla, & pediſſequa eſt, libro 2 capit. 7. numero 7.
Iuſtitiam coluit Probus Imperator, lib 2 cap. 2. num. 11.
Iuſtitiam operantes exaltabuntur, ibid. num. 21.
Iuſticiario aſſeſſor an reſiſtat in Regno Neapolitano, libro 3. cap. 4 num. 75.
Iuſtitiarius in Regno loco ſui alium non conſtituit, libro 1. cap. 1. num. 227.
Iuſtus quando dicatur magiſtratus, lib 1 cap. 4 num. 14.
Iuuenis an ſenex Magiſtratus eligendus, lib 1 cap. 6. nu. 79.

L

LAc quid ſit, lib. 2. cap. 8. num. 167.
Lacedemonij ſcriptis legibus non vtebantur, libro 2. capit 10. num 21.
Lacedemonij felices iudicabantur, quia legibus obediebant, libro 3. cap. 4 num. 52.
lacedemonijs cur ſuum Imperium perdiderint, libro 4. capit. 9 num 3.
lacedemonij quid obſeruabant, quo ad cuſtodias, libro 4. cap. 11. num 24.
lacus miræ magnitudinis, & prouentus in Ægypto pulchre deſcribitur, libro 4. cap. 4 num 9.
lacus Leſinenſis, & lacus Varani in Regno magni reditus libro 4 cap 4. num. 13. & 14.
lacus quo ad crimina ſub Principum protectione exiſtunt, libro 4 cap 4 num 17.
læſæ maieſtatis crimen, vide in verbo, crimen.
laicum Vicarium habere poteſt Prælatus habens Iuriſdictionem temporalem, libro 1 cap. 1 num. 96.
Laicus Vicarius non poteſt eſſe Epiſcopi, ibidem numero 95.
laicus luſor, an poſſit excommunicari, libro tertio, capit. 11. numero 52.
lanij carnes facientes, & accommodantes pelles, in extremo Ciuitatis loco ſtare debent, libro tertio, capitulo 12 numero 10.
lanio an cogatur carnem vendere, libro tertio, capit. quinto num 19.
lapidationis pœna vide in verbo pæna.
Lapilli, Gemmæ, & alia, quæ in nullius bonis aliàs fuere prius occupantis ſiunt, libro 4 cap. 12 num. 25.
laquei pæna, vide in verbo, pæna.
laruæ, & velamenta vultuum, ſi optimis moribus obuient, an prohiberi poſſint, libro tertio, capitulo decimo, numero 2. & 5.
laruæ odioſæ ſunt, & quare, ibid. num 10.
laruæ recreationis gratia quando permiſſæ ſint, ibidem num. 12. & 13.
laruæ ſunt Clericis interdictæ ibid. num. 17.
laruas facere num peccatum ſit, lib. 3. cap. 10 num 14.
latroni ad latrocinia aſpiranti parcere, miſericordia non eſt, ſed iniuſtitia, libro 4. cap 5 num 62.
latus clauus Senatorum veſtis. lib 1 cap 4 num. 42.
laudemia, & vendas, an petat dominus directus non facta traditione, libro 4. cap 2. num 36.
laudemij definitio ex Ioanne Ferrario Montano lib. 4. cap. 2. num. 23. & 24 Ex Antonio Borriuio, num 25.
laudemij declaratio ex Ioanne Hanteborſtio ibid. num. 27.
laudemij nomen dicitur ab actu domini, ibid num 29.
laudemij diuerſa ſolutio fit in Gallia, ibidem numero 41. & 42.
laudemij ſolutio fit pro noua conceſſione in Regno Neapolitano, ibid num 45.
laudemij in materia, pactum de retrouendendo quid operetur, ibid. num. 53.
laudemij ſolutio, an debeatur ex venditione cum pacto de retrouendo, & retrouenditione, ibid. num. 55. 56. 60. & 111.
An ex diſtractu, num 57 58. & 59.
An ex venditione luriſluendi, num 61.
An ex diuiſione feudi, vel emphyteuſis, num 62 & 63.
An ex promiſſione de vendendo, num 64.
An ex datione in ſolutum, num. 66 & 67.
An de contractu libellario num 68. & 69.
An pro area feudali, & valore ædificiorum, num. 74. & 75.
An de tranſactione, num. 79 121. 122. 123. & 124.
An ex donatione, num. 80 81 82. 83. & 84.
An ex donatione, vſufructu reſeruato num 84.
An ex donatione remuneratoria, num 85.
An ex donatione cauſa mortis num 86.
An ex Dote æſtimata, num. 87.
An ex permutatione cum pretij refuſura, num 88.
Quid in Gallia, num. 89.
An debeatur ſi fuerit facta Titio & cui ipſe dederit, nu 91.
An debeatur a Nouo homine non comprehenſo in inueſtitura num 92.
An debeatur ex mutatione Vaſalli, num. 93.
An ex renouatione, ibidem.
An debeatur a legatario, vel hærede, quibus eſt relicta res feudalis, vel emphyteutica, num 94.
An ex locatione ad longum tempus facta, num 95 & 96.
An debeatur ex auctione, quæ fit in ſubhaſtatione, num 97.
An ex Auctione pretij, quod datur in tranſactione, numero 98.
An ex donatione ob cauſam, & remuneratoria, & quid apud Turonenſes in Gallia, num 99. & 100.
An ex venditione facta ad pretium declarandum pendente declaratione, num. 101. & 102.
An ex feudi antiqui reuocatione num. 103.
An ex alienatione neceſſaria num. 104.
An ex venditione nulla, num. 105.
An ex diſtractu vel contractu nullo, num. 106.
An ex venditione cum pacto legis commiſſoria, vel adiectionis in diem, num 107
An ex contractu conditionali pendente conditionis euentu, numero 109.
An ex promiſſione de vendendo rem emphyteuticam, vel feudalem, num. 110.
An de retractu num 112.
An ex datione in ſolutum neceſſaria, num. 113. & 114.
An ex diuiſione inter hæredes, num. 115.
An ex dote æſtimata vel inæſtimata, num 116. 117. & 118.
An ex augmento dotis, num. 119. & 120.
An ex permutatione num. 125.
An ex tranſlatione feudi, vel Emphitheuſis in perſonam nominatam num 126 & 127.
An ex donatione quæ fit pauperibus, vel in piam cauſam, num. 130. 131. 132. 133 & 134.
An ex ceſſione vel remiſſione quæ fit inter ſocios, num 136.
An ex venditione coloniæ rei emphyteuticæ, nu 137 & 138.

Laudemij ſolutio domino fit ab emptore, eod. lib. 4. & cap. 2. num 13. & 14.
Laudemij ſolutio an ut fiat per emptorem vel venditorem attenditur conſuetudo, ibid eod num. 14.
Laudemij pro ſolutione an ſit obligata res feudalis, vel emphyteutica, ibid num. 147. & 148.
Laudemiorum materia in foro verſatilis, eod lib. 4 & c a 34.
Laudemium non et vocabulum Latinum, ſed Vltramontanorum inuentum, eod libro 4 & cap. 2. num. 26.
Laudemium vnde dicatur, ibid num. 28.
Laudemium, an debeatur ex venditione rei feudalis, vel emphyteutica re nondum tradita, ibid num 35. & 36.
Laudemiū pro Feudali vel emphyteutica re, an ſolui debeat per emptorem, vel emphyteutam, ibid num 39.
Laudemium pro rebus Feudalibus alienatis datur in Delphinatu libro 4 cap 2 num. 40.
Laudemium pro feudo debetur, ibid nu 42. 43. 44 & 45.
Laudemium debetur pro alienatione rei feudalis pro qua fit ſolutio cenſus annui, ibid. num 43.
Laudemium quod alibi dicitur, in Regno Neapolitano appellatur releuium, ibid num. 47.
Laudemium debetur ex venditione libera, ibid. num. 51.
Laudemium, an debeatur ex venditione facta cum pacto de retrouendendo, ibid num 52. & 53.
Laudemium primo domino, an immediato debeatur, ibidem num. 140. 142 & 143.
Laudemium an debeatur proprietario an vero vſufructuario, ibid num. 144. & 145.
Laudemium an ſoluat habens immunitatem, ob numerum duodecim librorum, ibid num. 146.
Laudemium ſi non ſoluatur an cadat in commiſſum res feudalis, vel emphyteutica, ibid. num. 149.
Laudum ſeruare iurans intelligitur, de iuſto libro 2 & cap. 2 num. 107.
Legatarij audiendi ſunt dum teſtamenti exequutor rationes reddit, lib. 4 cap. 13 num. 25 & 26.
Legem cum faciebat Alexander Seuerus, ſaltem viginti legum peritos adhibeat, libro 1 cap 8. num 5.
Legem abſque prudentum conſilio Rex non facit, ibid. nu. 64.
Legem faciens contra ius Diuinum dicitur errare, libro 2. cap 1. num. 25 & 26.
Legem generalem condit Princeps, quod credatur teſtibus ſingularibus ibid num. 32.
Legem de vno ſolo fieri, ius ne eſto, inquit Solon. eod. libro 2. cap. 7 num. 25.
Legem in lapidibus Scriptam DEVS dedit Moyſi, eod. libro 2. cap. 10. num 18.
Legem, quod minutiſſimis litteris ſcriptā feciſſet C. Caligula imputatur ibid. num. 32.
Leges loquētes ſunt Magiſtratus, leges itē ſunt Magiſtratus muti. lib. 1. cap. 1. num 69.
Leges dum condunt Principes procerum conſiliu adhibent, libro 1. cap. 8. num 6
Leges viui ſunt Magiſtratus, ibid num. 7.
Leges Petelia.
Aemilia.
Calpurnia.
Fabia.
Maria.
Licinia, & Ebucia largitione officium haberi prohibebant, eod lib. 1. cap 9. num. 16 & 17.
Leges Duellum permittentes ſunt inualidæ. libro 2. capit. 1. numero 23.
Leges iuſtiſſimas fecit Veſpaſianus Imperator, eodem lib. 2. cap 2. num. 10.
Leges iuſtæ, vt claudunt malis moribus ſic bonis aperiunt actionem, ibid. num 111.
Leges honeſtæ eſſe debent, eodem libro ſecundo, capit. quarto numero 1.
Leges Patria tamquam Duſciuandæ eod lib. 2. cap 6. numero 17.
Leges omnes ad Rempublicam accommodandæ ſunt, eod. lib. 2. cap. 7 num. 13.
Leges generaliter, non in ſingulis conſtituuntur, ibid. num. 17.
& libro 4. cap. 5. num. 21.
Leges non ſui cauſa factas, ſed ſubditorum, aſſeruit Archytas, ibid. num. 18.
Leges ad ciuium vtilitatem fieri debent, ibidem numero vigeſimotertio.
Leges ſunt vitæ noſtræ cuſtodes, eod lib. 2. cap. 8. num. 7.
Leges, quando ex cauſa iudex tranſgrediatur, ibid. numero 449. & 450.
Leges duodecim tabularum fuere ſcriptæ pro roſtris, eodem lib. 2 cap. 10. num. 4.
Leges debent programmate publicari, eod. lib. 2 cap 10. nu. 14.
Leges a Dracone, & Solone latas Athenienſes Aſſibus incīſas habuere ibid. num. 19.
Leges Romanorum erant inciſæ tabulis æreis, ibidem numero 20.
Leges ſcriptas non habebant Lacedæmonii ibid. num. 21.
Leges Cretenſibus æreis tabulis inciſas dedit Minos, ibidem numero 22.
Leges AEgyptijs ſcriptas dedit Meneas Rex, ibidem numero 23.
Legi debent homines obedire, lib. 3. cap. 4. num. 22.
Legibus interdicta eſt in Regno Neapolitano mulierum pro alijs intercesſio lib. 1, cap 2. num. 48.
In Hiſpania etiam iure regni neque fidem ſuam pro alijs interponere mulieribus licet ibid. num. 5.
Apud Toloſates vero fideiubere pro alijs eiſdem eſt conceſſum num 52.
Idem licet iiſdem apud Coloniam Agrippinam Vbiorum metropolim patriam hoc opus apud venetos pro tempore corrigeatis. ibid num. 53.
Legibus optimis, quod vterentur gloriabantur Ægyptij, lib. 2 cap 2. num. 5.
Legibus inferendis poſſibilitas conſiderandu eſt, lib. 2. cap. 6. num. 1. & 18.
Legibus ſolutus eſt Princeps, quo ad poteſtatem coactiuam. eod. lib. 2 cap 9. num. 26.
Legibus uſe factis non tenetur Princeps, eod. lib. 2. c. 9. n. 28.
legibus ſuis Princeps ligatus eſſe debet, lib. 3. cap. 4. num. 18.
legis periti in Sacra Scriptura lib. 1. cap 8. num. 76.
legis Voconiæ iniquitas, lib 2 cap. 2. num. 51.
legis authoritas à ratione deducitur lib. 2. cap 3. num. 5.
legis Clypeus eſt ratio naturalis, ibid num. 6.
legis vigor in ratione conſiſtit ibid num. 7.
legis mens ſpiritus, & anima ratio eſt, verba ſunt corpus, ibid. num. 11.
legis ratio eius verbis præfertur, ibid num. 16.
legis proprium eſt claritas, eod. lib. 2 cap. 5. num. 3.
legis veteris proprietatem explanare debet edictum, ibidem numero 4.
legis de ſubſtantia, & eſſentia, an ſit ſcriptura, eod. lib 2. cap. 10. num. 3. 4. 5. 11. 13 14. 15. 16. 17 & 18.
legis de ſubſtantia eſt locus, lib. 2. cap. 14. num 1.
legitima an per ſtatutum tolli poſſit, eodem libro 2. capit. 2. num. 39. & 40.
legitima an debeatur iure naturæ, ibidem numero 41. 42. 44 & 45.
legitima eſt pars hereditatis, ibid num. 43.
legitima quantitas ſiue quarta an inuentum ſit Iuris Ciuilis, eod lib 2 & cap. 2. num. 45.
legitimati ſpurij an doctorentur, lib. 1 cap. 8. num. 127.
legitimatio perſonarum prius exigitur, eod lib. 1. cap. 1. n. 53.
legum finis publica vtilitas, lib 2. cap. 7. num 30.
legumina an veniant appellatione frumenti, libro 3. cap. 14. num 56. 57 & 60.
legumina an veniant Bladi appellatione, ibid num 2.
legumina veniunt frumenti appellatione ex Plinio, ibidem numero 60.
legumina ſunt faba, & cicer ibid num. 61.
legumina quare ſic dicantur, ibid num. 62.
Lalius aduocationis officio multas coacervauit diuitias, lib. 1 cap. 13 num 43.
Lenones è vicinia honeſtarum puellarum expelli poſſunt, lib. 3. cap 13. num. 10.
lens legumen eſt, libro 3. cap. 14. num. 63.

Leo

INDEX

Leo Armenus Imperator Conſtantinopolitanus Præfecturas pecunia dari paſſus non eſt, libro 1. cap 9. nu. 28.
Leo Tertius Summus Pontifex ſe iuramento purgauit, libro 1. cap. 14. num. 75.
Leonatus Syrus Romæ coronari prohibitus quia pecunia in luctam deſcenderat libro 1. cap. 9 num. 16. & 17.
Leontius Vrbi Præfectu, ſeditionem optime compeſcuit libro 3 cap. 7 num. 19.
Lepores candidi apud Septentrionales, libro 4 cap. 3. numero 49.
Lex eſt dogma virorum prudentum, libro 1. cap 8. num. 4.
lex eſt commune præceptum & virorum prudentum conſultum, ibid num. 63. & libro 2. cap. 7 num. 16.
lex Cincia ad quid fuerit facta, libro primo, cap 9. numero 61. & 62.
lex de Edictis perpetuis, an à Cornelio Tribuno plebis, an viro à Lucio Cornelio Sulla Dictatore perpetuo lata fuerit, eod. libro 1 cap. 12 num. 43.
lex non dicitur, quæ iuſta non eſt, libro 2. cap. 2. num. 3.
lex iniuſta, etiam ſi ex certa Principis ſcientia facta ſit, dicitur inualida, ibid num 4.
lex Principis ſecularis, quando obliget, ibid num 101.
lex quid ſit, libro 2 cap. 3. num. 1.
lex eſt vera gubernandi ratio, recta, à Deorum numine tracta, ordinatio, ad commune bonum ibid num. 2, 3. & 4.
lex omnis rationabilis præſumitur, ibid. num. 8.
lex eſt ratio in lege expreſſa, ibid num. 10.
lex deficit ratione deficiente, ibid num. 13.
lex non ceſſat ſi plures habet rationes deficientes, ſi vna illarum remaneat, ibid. num 14.
lex rationabilis appellabitur, licet ratio demonſtrari nequeat, ibid num. 49.
lex quando obliget in conſcientiæ foro, ibid num. 50.
lex ſecundum loca ponenda ex Solone, eod. libro 2 cap. 4. numero 2.
lex illa ſequenda ex duabus, quæ honeſta eſt, ibid. num. 23.
lex inhoneſta eſt, quæ ſic punit Illuſtres, ſicut ignobiles, ibid. num. 44.
lex captioſa eſſe non debet, eod lib. 2. cap. 5. num. 5.
lex debet eſſe clara, & ſine breuiaturis, ibid. num. 12.
lex eſt omne, quod in ratione conſiſtit, eodem libro 2. cap. 6. num. 3.
lex debet in commune bonum ſubditorum promulgari, eodem lib. 2. cap. 7 num. 14.
lex concedi nequit ad priuatam vtilitatem, ibid. num. 26.
lex cogens partes ad compromiſſum, permittitur, ibidem numero 104.
lex contra particulares quando admittatur, ibid. num. 105. 106. 107. & 108.
lex iuſto non eſt poſita, eod. libro 2. cap 8. num. 1.
lex pro ſubditorum correctione inuenta eſt ibid. num. 8.
lex muniri debet denunciatione, & præmij pollicitatione, ibid. num. 9.
lex non imponitur, niſi ſubditis, eod. libro 2 cap. 9. num 8.
lex non tollitur ſolo conſenſu abſque ſcriptura, eod. libro 2. cap. 10. num 9.
lex quomodo ab Imperatore fieri debeat, ibid. num. 12.
lex, an liget ante prolationem, eod libro 2. cap. 11. num. 20.
lex facienda eſt litteris in loco cognitis, ibid. num 28.
lex ſubſcriptionem facientis continere debet, eod. libro 2. cap. 12. num 13. & 14.
lex vbi non dominatur, Ciuitas illa moritur, libro 3. cap. 4. num. 23.
lex eſt Magiſtratus mutus, eod. libro & cap num. 38.
lex animata eſt Princeps, ibid. num. 38.
lex Moyſis quid prouiderit quo ad animalia oberrantia, libro 4 cap 12. num 19.
libelli obſcuri declaratio fit per principalem, nō per hæredem, lib. 1. cap 5 num. 32.
libelli ineptitudo ante litem conteſtatam opponenda, ibidem num. 35.
libello neceſſaria erat inſcriptio lib. 2. cap. 12. num. 12.
libello ſupplices oblatos Principes ſubſcribebant, ibidem numero 29.
libellus obſcurus, incertus, & generalis quando reijciatur, vel admittatur, lib. 1. cap. 5 num. 22. 23. 29. 30 31. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40 41. & 42.
libellus ineptus procedit in cauſis ſummarijs, libro 2. capit. 5. num. 23.
libellus ſeu petitio qualiſcumque admittitur in Dominio Mediolani, ibid. num 25.
libellus obſcurus eſt ineptus procedit in monitorijs, ibidem numero 37.
libellus obſcurus, & ineptus procedit parte non opponente, ibidem num. 28. 29. 30. 31. 33. 34. 35. 36. 37. 38 39. 40. 41. & 42.
libellus incertus, & obſcurus ſi pars illum declarat admittitur, ibid num. 31.
libellus ineptus procedit in legitima, & illius quantitate, ibid. num. 36.
libellus ineptus, & obſcurus procedit in petitione attentatorum, ibid num. 37.
libellus ineptus, & obſcurus procedit ex partium, conuentione ibid num. 40.
libellus ineptus procedit in petitione damnorum, expēſarum, fructuum, & vſurarum, ibid. num. 42.
libellus accuſatorius diem & Conſulem continere debet, eod. lib. 2 cap. 14. num. 11.
liber qui datur Doctori quid ſignificet, libro primo, capit. 8. numero 106.
Quid ex ore Apollinis, num. 107.
liber quilibet præſumitur a ſua natiuitate, libro 4 capit. 9. numero 12.
liber data & accepta continere debet ac diem, libro 4. capit. 13. num. 14.
liber inſcriptionem, & titulum continere debet, libro 4. cap. 13. num. 15 & 17.
liber continens data, & accepta iudicis arbitrio remittitur, lib. 4. cap. 13. num 16.
libido maior ne ſit in muliere an viro contentio fuit inter Iouem & Iunonem, lib. 2. cap. 8. num 341.
Et iudicium a Tyreſia Thebano latum quo laſciuiores ſtatuerat mulieres, a ſubirata Iunone; pœna excæcationis punitū fuit in eodem.
libri adminiſtrationis ante omnia reddendi ſunt, eod. lib 4 c. 13. num. 7.
libri adminiſtratione reddita, cui ſint reſtituendi, lib 4. cap. 13. num. 20. & 21.
librorum editiones recuſantes in dolo eſſe dicuntur, & contra eos iuratur in litem, lib. 4. cap. 13. num. 10.
libros edere recuſans, an præſumatur eſſe in dolo libro 4 cap. 13. num. 18.
libros edens quid facere debeat, eod. lib. 4 cap. 14. num 8.
Libuſſa Boemorum Regina armis aſſueta libro 1. capit. 2. numero 97.
Libya mulieres Gorgonæ appellata, arma portant, militiæ vacant & bella exercent, lib. 1. cap. 2 num. 12.
Lybia Reges ſuos vt ſocios tenent, lib. 3 cap. 4. num. 51.
licentia non præſumitur præceſſiſſe, libro 4 cap 2. numero 20. 21. & 22.
Licinia lex ne officia largitione obtinerentur prohibuit, lib. 1. cap 9. num 16 & 17.
lingua quare ſic dicatur. lib. 3. cap. 1. num. 4.
lingua homini data, vt Deum laudes, libro 3. capitulo 2. numero 2.
lingua, & corpus pœnalis legis fræno conſtringitur, ibidem numero 3.
linguæ abſciſſionis pœna, libro ſecundo, capit 8. num. 303. vſque ad num. 308.
liniſemen, an veniat frumenti apppellatione, libro 3. capit. 14. num. 52.
liquere dicitur de cauſa concluſione facta, libro quarto, capit. 8. num. 17.
literæ quatuor quatuor arbitrales in Regno Neapolitano an concedantur officialibus per Barones, libro 1. cap. primo, numero 151.
Literæ Artaxerſis Perſarum Regis, ut poſſet Hippocratem habere. lib. 1. cap. 16 num. 29.

Litera

Digitized by Google

I N D E X.

Literæ principum ſubſcriptionem deſiderant, libro 2. cap. 12. num 16.
Literæ & prouiſiones, quæ ſub nomine Regio emanant, ſigillo egent eod lib 2. cap. 13 num 5. & 20
literæ Pontificum ſigillum exigunt, vt exequantur, ibid. num 13.
Literarum præſentatio requiritur vt Iuriſdictio collata dicatur, lib. 1. cap. 1 num. 52.
literas ſuæ poteſtatis ante omnia Magiſtratus oſtendere cogitur, lib 1. cap 1 num. 43 & 44.
literas delegationis oſtendere cogitur index delegatus, ibid. num. 58.
literas, & legationes ab hoſte accipere, capitale eſt, lib 3 cap. 5. numero 41.
literatis viris indiget Eccleſia, libro primo capitulo 8. numero 17.
literis Præpoſiti a Principe creduntur, libro 1 cap 1. num 45.
literis præſtatio iuriſdictionis demonſtratur, ibid num 46.
literis cognitis in loco ſcribenda eſt lex, libro 2. capitulo 11. numero 25
litigantes extra proprios lares, & prouinciam vexari nequeunt, lib 4 cap 8. num 32.
Liuij locus declaratur, lib. 1. cap 9 num 56.
Eiuſdem Liuij locus alter emendatur, eodem libro, & capit. numero 58
locans falſa pondera, & menſuras qua pœna plectatur, lib. 3. cap 15 num. 22.
locatio ad longum tempus dicitur alienatio, libro 4. capit. 2. num 95 & 96
locum ſingularis certaminis an concedat Princeps, lib. 1. cap. 1. num 15
locum ut inere debent Inſtrumenta, lib. 2 cap 14 num 4.
locum tenens non expedit cauſas ſanguinis, libro 1. cap. 1. numero 225.
locum, tenentes quis creet, eodem libro 1. eodemq. capitulo 1. num. 221 222, 223 224 & 226.
locus eſt de ſubſtantia legis libro 2. cap. 14. nu. 1.
locus delicti, originis vel contractus an attendatur in cauſa, lib 4 cap 8 num 28.
loth ſi optimum Angeli conſilium obſeruaſſet cum propriis filiabus non ſe immiſcuiſſet, libro primo capitulo octauo numero 54.
Lotharius Imperator Mauringum, quod in iure dicundo laudem eſſet conſequutus Spoleti Ducem creauit libro 1. cap. 9. num 40.
Lucanus poeta bella geri conqueritur lib 2 cap. 2. num 76.
lucem tanquam bonam probauit Deus, lib. 3. cap 9. num. 4.
lucem odit male agens, ibid num 8.
Lucij lucei actus proconſulatu habendo libro 1. capitulo 9. numero 67.
Lucius Cornelius Sulla Dictator perpetuus, libro 1. capit 12. numero 44.
Lucius Cornelius Sulla in vrbe ſepultus libro tertio, capit. 12. numero 21.
lucta ludus permiſſus lib 3 cap. 11. num. 25. & 26.
luctæ & paleſtra exercitatio magno in pretio habita, ibidem numero 27.
luctæ ac paleſtræ differentia, ibid num. 32.
luctatores, & paleſtritæ cera & oleo vngebantur, & ideo Ceromatiſtæ dicebantur. lib 3. cap. 11. num. 28.
luctauit Iacob lib 3. cap 11. num. 33.
ludens taxillis falſis, qua pœna puniatur, libro 3. cap. 11. numero 48 & 49
ludentium contractus, an ſint validi, libro 3. capit. 11. numero 14
ludere non dat DEVS ſed diabolus, lib. 3 cap. 11. num. 7.
ludere unnquam an quis poſſit ſe obligare, ibidem num. 71. & 73. vſque ad num. 79.
ludi pueriles quales eſſe debeant libro tertio capitulo 11. numero 2.
ludi optimi, & liberales qui ibid num. 3.
ludi, qua mala cauſent ibid num. 8 & 10.
ludi permiſſi qui ſint, ibid. num 14. 15. 16. 17. 18. 22. 25. 26. 34 35. 36 & 63.
ludi vbi exercentur, domus confiſcatur, ibid. num. 43.
ludi neceſſarii qui ibid num 65.
ludi iucundi ſunt, ibid num 76.
ludi inhoneſti prohiberi per edictum poſſunt, ibid. num. 83.
ludi apud Romanos fiebant ad populi lætitiam, ibidem numero 85.
ludi Apollinares, Circenſes, Megalenſes, & ſimiles, eod. lib. 3. & cap. num 85.
ludis, & chorais Athenienſes vacabant in puerorum natiuitatibus, eod lib 3. & cap. 11 num 84.
ludis vacarunt Plato & Socrates ibid. num 87.
ludo gladiatorio ne ſe Commodus Imperator immiſceret, Martia ſuaſit, lib 2 cap. 8. num 60. & 64.
ludo gladiatorio damnatus quid faciebat, ibid num. 73.
ludorum inuentio pro exercitatione bellica facta, lib. 3. cap. 11 numero 1.
ludorum materia per quos tractata remiſſiue. ibid num 55.
ludorum prohibitio facta per plures leges in Regno Neapolitano, ibid num 56.
ludos gladiatorios Iulius Cæſar primus Romæ exhibuit lib. 2. cap. 8 numero 58.
ludos gladiatorios conſpexit Nero, ibid num 61.
ludos iuſtos, & honeſtos, hominum malitia ad malum conuertit, lib. 3 cap. 11 num 4.
ludos quomodo vituperet Iuſtinianus ibid num 5 & 13.
Ludouici de molina opinio Authori non probatur libro 1. cap. 1. numero 193.
ludouici Imperatoris dictum de diuitiis Adelberti Marchionis Lucenſis, lib. 1 cap 11 num 6.
Ludouicus Sanctus Galliæ Rex meretrices expulit, libro 3. cap. 13 num 5.
ludus gladii diuerſus a pœna gladii, lib. 2 cap. 8. num. 52.
ludus gladiatorius quis eodem libro, & capitulo numero 53. 54 57 & 59.
ludus deteſtabiles eſſe caperunt ob malos exitus, libro 3. cap. 11. numero 6.
ludus alea omnem luſum in fortunæ varietate conſiſtentem complectitur, libro 3 cap. 11 num 11.
ludus inſtabilis, fallax, & incertus dicitur, ibid. num. 12.
ludus iactus pali ferrei. libro 3 cap 11 ſub num. 15.
ludus curſus qui eodem lib & cap num 18.
ludus ſaltationis permiſſus ibid num 22.
ludus Luctæ, & Paleſtra permiſſus, ibidem num 25. & 26.
ludus pugnæ ad belli exercitationem vtilis, ibidem numero 34. & 35.
ludus conuiuii cauſa permittitur ibid num 36.
ludus, paruæ pilæ permiſſus, ibid num 37.
ludus pilæ magnæ, vento plenæ ibid num. 38.
ludus Schaccorum permiſſus ibid num 39.
ludus, quis bonus, & quis malus ibid num. 67.
ludus ex ſeptem circumſtantiis cenſetur malus, ibidem numero 69.
ludus quando ſit peccatum mortale, ibid num 70.
ludus aleæ quare prohibeatur lib eod & cap num. 90.
lumen cæli cum non videret ob cæcitatem Tobias, dixit ſe gaudium non habere, lib 3 cap. 9 num 5.
lumen non portantes noctis tempore, mali animi indicium exhibent, ibid num 6.
lupanar an permittatur, lib. tertio capitulo 13. numero 1. ſexto, & ſeptimo
lupanar Romæ fuit ibid num 16.
lupini quid ſint, libro 3. cap. 14 num 63.
luſit Ageſilaus cum pueris lib. 3. cap 11 num. 86.
luſit Robertus Rex Neapolis Ballis ibid num. 88.
luſit pila Ioannes Auſtrius Neapoli, ibid num. 89.
luſor clericus an beneficia eccleſiaſtica amittat, an deponatur, an excommunicetur, eodem libro 3. eodemq. cap. 11. num 50 51. & 52.
luſor laicus, an poſſit excommunicari, ibid num 53.
luſores amiſſis bonis, fiunt Sacrilegi, fures, falſarij, raptores, & homicidæ, eodem libro tertio, eodemq. capitulo 11. numero 9.
luſores non recuperant mutuum in ludo factum, eodem libro 3. eodemq. cap. 11. num 42.

Luſori

Digitized by Google

Luſori bonorum adminiſtratio interdicitur, eodem libro 3. eodemq cap 11. num 47
luſorum pœnæ plures, ibid num. 41. 42. 43 44 45. 46. 47. 48. 49 50. 51. 52. 53 & 54.
lutres apud Septentrionales libro 4 cap 3 num 49.
lux venit in mundum & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem lib 3 cap 8. num 1.
lux omnium primo creata eodem lib cap 9. num. 3.
lux præceſſit noctem eod lib & cap num 16.
Lycurgus & alij quidam prudentiſſimi fuere, libro primo, cap 4 num 9.
Lycurgus lege cauit, vt vna veſte annua eſſet contentus ne vnus alio cultior videretur eod lib & cap. num 38.
Lycurgus cauit ſua lege, vt Virgines curſu, luctis, & iactationibus diſcorum & iaculorum exercerentur, eod. libro 3. eodemq cap 11 num. 40
Lydi habent arma optima, libro 3. cap 17. num. 70.
Lynces apud ſepsentrionales libro 4 cap. 3 num 49.
Lyſandro belli Duce vſi ſunt Aſiatici, libro primo, cap. 5. num. 6.

M

MAcedones Edicto fuere liberi pronunciati, libro 2 cap. 11. num 16.
Macedonum Reges Nobilium cuſtodiam ante fores diſpoſitis horis habuere, libro 4 cap. 11 num 25.
Macellarij carnes inſufflātes, vt groſſiores, & pleniores appareant, Monopolium committunt, lib 3 cap 8. num. 27.
Machareus apud Lesbos laudatur, quod pro communi vtilitate leges tuliſſet, lib. 2 cap. 7 num. 103.
Macrinus Imperator ſeruos, qui dominos detuliſſent, patibulo affixit lib 3 cap 5. num 61.
Magiſter vocatus eſt Chriſtus, libro 1 cap 8. num. 75.
Magiſter humanarum rerum eſt vſus, libro ſecundo, cap. 2. num 77.
Magiſter populi, vide in verbo, Dictator.
Magiſtratus apud Romanos creabantur à populo, libro 1 cap. 1. num. 18.
Magiſtri vocati ſunt Doctores, libro 1 cap 8 num. 71.
Magiſtri apud Hebræos vocantur Rabbi, libro primo, cap 8. num 88
Magiſtratibus pauperibus quæ tribuebant Romani, ne officij Maieſtatem tuerentur, libro 1. cap. 13. num. 9. & 30.
Magiſtratibus Turcarum Princeps magna dat ſtipendia, ne furentur, ibid num. 31.
Magiſtratibus conceſſum eſt vt ſuam iuriſdictionem pœnali iudicio defendant libro 3. cap 4. num. 20.
Magiſtratibus obtemperare vtiliſſimum diſciplinæ ciuilis eſt, ibid num 54.
Magiſtratū ſe gerens, cum non ſit, punitur, libro 1. cap 1. num. 17.
Magiſtratu conceſſo, quid conceſſum cenſeatur, eod libro & cap. num 101.
Magiſtratu cum Iuriſdictione conceſſo, an cenſeatur conceſſum merum, ac mixtum imperium, ibid num. 111.
Magiſtratu mortuo an debeatur hæredibus ſalarium, libro 1. cap. 13 num. 61 & 62.
Magiſtratu ſe abdicauit Meſſala Coruinus ſexta die, libro 1. cap. 1. num 212.
Magiſtratui ſpecioſo à ſubditis reuerentia exhibetur, lib. 1. cap 3. num 17.
Magiſtratui diuitiæ neceſſariæ ſunt, libro primo, cap 13. numero 9 & 23.
Magiſtratui cenſetur promiſſum ſalarium ſolitum ibidem num 44.
Magiſtratui infirmo quando ſalarium debeatur, ibidem numero 55. & 57.
Magiſtratui & eius ſatellitibus, an debeatur præmium ſtatutum capientibus libro 3 cap 5. num. 15 16. & 17.
Magiſtratum, qui acciperet, aliter quam à populo Romano, lege Valerij Conſulis, ſacer erat, libro 1. cap. 1. num 21.
Magiſtratuum electio ad Principis poteſtatem pertinet, ibid. num. 34. 36. 40. & 131.
Magiſtratum quis conſtituet duobus exiſtentibus dominis, ibid. num. 157. 158. 159 160. 163 165. & 166.
Magiſtratum quis deputabit in Caſtro parapbernali, vel extra dotem ibid num. 176
Magiſtratum quis conſtituet in caſtro maioratus, ibidem num 177.
Magiſtratum quis conſtituet in caſtro pignori dato, ibid. num 178. & 179
Magiſtratum conſtituendi ius an præſcribatur, eod libro 1. eodemq cap 1 num. 197.
Magiſtratum ſuſcipere an quis cogatur, ibidem num. 207. 213 214. 215 & 217.
Magiſtratum in Regno Neapolitano à Rege collatum recuſare non licet ibid num 216.
Magiſtratum an adminiſtret ſpurius, eodem libro 1 cap. 6. num 1. 2. 3. 6. 8. 15. 27 & 28
Magiſtratum pecunia quærens malum oſtendit animum, eod. libro 1. cap 9 num. 5. & 7.
Magiſtratum ſæcularem emens, an ſimoniam committat, ibid num 10.
Magiſtratum gerere prohibentur aliqui natura, moribus & lege, eod libro 1 cap 11 ſub num. 1.
Magiſtratum an gerant muti ſurdi, & furioſi, ibid. num. 2.
Magiſtratum, an gerant impuberes ibid num 3.
Magiſtratum gerunt ſerui pro liberis habiti, ibidem numero 9.
Magiſtratum gerere honoris eſt, non muneris, ibid. num. 15.
Magiſtratum non gerunt accuſati & inquiſiti, donec ſe purgauerint, eod lib. & cap. num. 17.
Magiſtratum reformare poteſt Princeps vltra tempus, eod. lib 1. cap 12. num 50
Magiſtratum apud Venetos obeuntes actus pulcherrimi, eod libro 1. cap. 16 num. 15.
Magiſtratum ſalutare ad veſtibulum prætoris vtiliſſimum, lib. 3 cap 4 num. 55.
Magiſtratus creantur à Marchionibus, libro 1. cap. 1 numero 41.
Magiſtratus ante omnia ſuæ poteſtatis literas oſtendere cogitur, ibid. num. 43. & 44.
Magiſtratus palatii ingreſſum facere debet, vt in quaſi poſſeſſione officii eſſe dicatur ibid num 46.
Magiſtratus poſſeſſio tribus completur, electione, acceptatione & ingreſſu ibid num 57.
Magiſtratus ſunt leges loquentes, leges vero magiſtratus muti lib 1 cap. 1. num 69.
Magiſtratus in Caſtro dotali, quis ponat vir, an vxor, ibidem num. 169. & 174.
Magiſtratus electio, & deputatio eſt in vſufructu, libro 1. cap 1. num. 175.
Magiſtratus habet tantum exercitium iuriſdictionis, & adminiſtrationem libro 1 cap 1 num 204.
Magiſtratus pupillorum Dominorum, quis conſtituatur, lib 1. cap. 1 num. 209.
Magiſtratus pulchrior elegendus è duobus paribus, libro 1. cap. 3 num 2.
Magiſtratus forma qualis eſſe debeat, lib. 1 cap 3. num. 23.
Magiſtratus virtutes quattuor comites habere debet, libro 1. cap. 4 num. 12.
Magiſtratus prudens quando dicatur libro primo, cap. 4 numero 13.
Magiſtratus quando iuſtus dicatur, libro 1 cap. 4. num. 14.
Magiſtratus fortis quando dicatur, libro 1 cap 4 num. 15.
Magiſtratus quando temperatus dicatur, libro 1. cap. 4. numero 16.
Magiſtratus in patria ſine Principis permiſſu, quis eſſe nequit, libro 1. cap. 5 num 1. 2. 3. 17 23. 24. 25. 35. & 36.
Magiſtratus eſſe nō poterat in loco qui vtroque parente eius loci eſſet, ex lege Periclis, ibid. num. 18.
Magiſtratus Regii in Regno Neapolitano per ſubſtitutum non ſeruiunt, ibid num 37.
Magiſtratus eſſe non poteſt Iudæus ſuper Chriſtianos, ibid. num. 33. & 34
Magiſtratus è duobus iuuenis ne an ſenex eligendus, eodem lib 1. cap. 0. num. 79.

Magiſtra-

Digitized by Google

INDEX.

Magiſtratus patris patrati qualis, eod. libro 1. cap. 7. num. 18. & 19

Magiſtratus an eſſe debeat Doctor an Legiſperitus, libro 1. cap. 8. num. 1. 3. 9 & 41.

Magiſtratus eligendi ſunt ſapientiores ibid. num. 2.

Magiſtratus ſunt viuæ leges, libro eodem 1. & eodem cap. 8. numero 7.

Magiſtratus imperiti an exerceri poſſint. ibid num. 8.

Magiſtratus ſiue index debet habere ſal ſcientiæ, & Sapientiæ ibid num. 2?.

Magiſtratus qui non ſunt Doctores ponunt nonnullos Barones in Regno Neapolitano ibid num. 23.

Magiſtratus ſuo ſenſu iudicare non debent, ibid num 42.

Magiſtratus ementes Iuſtitiam vendunt libro 1. capit. 9. numero 2. & 3

Magiſtratus Romæ poſſunt vendi eodem libro, & capit 9. numero 11.

Magiſtratus Roma quo pacto petebatur, eodem libro, & capit. num 13.

Magiſtratus, qui petebāt Romæ, cur ſola veſte induti, abſque toga id facerent. ibid num. 14.

Magiſtratus largitione dari, Tribunitia lege prohibitū erat, ibid. num 15

Magiſtratus Romæ pecunia obtineri prohibitum erat Legibus, Pœtelia Æmilia, Calphurnia, Fabia, Muria, Licinia, & Ebucia ibid. num 16 & 17.

Magiſtratus cum Romæ vendi cœperunt, tunc cecidit illius Imperium. ibid num 22.

Magiſtratus Largitione quæſiti, peſſe flagitioſiores, ibidem num 35.

Magiſtratus inuitos trahendos dixit Alexander Seuerus, ibid num 37.

Magiſtratus gratis dare ſtudebat Iuſtinianus Imperator, ibidem num 39

Magiſtratus pecunia recepta dantes, doloſe agunt, lib. 1. cap. 9. num. 41.

Magiſtratus apud Romanos candidati petere poterant, eod. lib. 1. eodemq cap 9 num. 49.

Magiſtratus omnes à lege non prohibiti creari poſſunt, lib. 1, cap. 11. num. 1.

Magiſtratus, an fiant excommunicati, ibidem numero 19. & 20.

Magiſtratus perpetui, an temporarij eſſe debeant, lib. 1. cap. 12. num. 1. 2. 3. 4 5. 6. 7. & 25.

Magiſtratus perpetui qua ratione probibeantur, ibidem numero ſecundo.

Magiſtratus an ſint perpetui ex Iſocrate, ibid num. 3.

Magiſtratus Cretenſium perpetuos damnat Ariſtoteles, ibid. num. 4

Magiſtratus Neapolitani perpetui, ibid num. 8.

Magiſtratus eoſdem in officio perſeuerare periculoſum eſt, ibid num 9

Magiſtratus perpetui ad Tyrannidem plerumque, conuertuntur, ibid num 10.

Magiſtratus Areopagitæ annui prius erant, poſtea fuere perpetui, ibid. num. 11. & 12.

Magiſtratus Athenienſes an eſſent annui, eod. lib. 1. eodemque cap. 12. num 16.

Magiſtratus, annui apud Panaram Pancheorum vrbem, ibidem num. 17.

Magiſtratus in Regno Neapolitano an debeant eſſe annui, ibid num. 27. 28. 33 34 & 35.

Magiſtratus quando ſint biennales, ibidem numero 31. 33. & 34

Magiſtratus ſtatus Mediolani an ſint annales, ibid. num. 32.

Magiſtratus in Gallia, aliqui temporales aliqui ad beneplacitum, ibid num. 31. & 37.

Magiſtratus reſirmatus non debet bis Syndicari, ibidem numero 59

Magiſtratus finitus non dicitur niſi aduenerit ſucceſſor, ibidem num 64.

Magiſtratus reſirmatur, vbi habilior non habetur, eod lib. 1. eodemq. cap 12. num. 66.

Magiſtratus inhabilis etiam reſirmatus non admittitur, ibidem numero 67.

Magiſtratus ad beneplacitum conſtitutus, an ad nutum ſimplicem reuocetur, ibid num. 68 69. 70. 77. & 81.

Magiſtratus conſtituti ad beneplacitum dicuntur perpetui, ibid num 69 70. & 77.

Magiſtratus poteſtas, num conſtituentis morte exſpiret, ibid. num 71. 72 & 73.

Magiſtratus conſtitutus ex gratia morte conſtituentis non expirat, ibid num 85.

Magiſtratus per Principem an reſtituatur, ſi fuerit remotus ex cauſa ob delictum, ibid num 87. 88 89 90 & 91.

Magiſtratus accuſatus, quod in officio deliquerit, an interim ſuſpendatur, eod lib. 1. eodemq cap 12. num 92 & 93.

Magiſtratus Diues pauperi præferendus, lib. 1. cap. 13. numero 2.

Magiſtratus quare diues eſſe debeat. ibid num. 16. & 23.

Magiſtratus ſcientia, & prudentia videtur electa, ibidem numero 17.

Magiſtratus Regij in Regno coram quo præſtent iuramentum, lib. 1. cap. 14. num. 20.

Magiſtratus iuramento contraueniens quas pœnas incurrat, ibid num 96.

Magiſtratus officium geſturus, quid cauere debeat, libro 1. cap. 15. num 1.

Magiſtratus in Regno Neapolitano an fideiuſſionem de parendo Sydicatui præſtare teneatur, ibid num. 3.

Magiſtratus diues fideiuſſionem an præſtare teneatur, ibid. num 20. 21. 22.

Magiſtratus iurans non reperire fideiuſſores non auditur. ibid. num. 23.

Magiſtratus offerens fideiuſſione in alio loca, num audiatur, ibid num. 27. & 28.

Magiſtratus oſtendere debet liberationes aliorum officiorum antea geſtorum, eod. lib. 1. cap 16 num 1. & 2.

Magiſtratus Iuſtis acclamationibus, laudandi ſunt, ibidem num. 4. & 23.

Magiſtratus ſubuenientes apud Athenienſes, quid facerent, ibid. num. 17 & 8.

Magiſtratus noſtri temporis, in quorum Magiſtratuum Romanorum ſucceſſerint, lib. 1. cap. 17 num 43.

Magiſtratus Prætorij, quomodo adiuuabant ius Ciuile, ibid. num. 45.

Magiſtratus quo pacto ius Ciuile adiuuant, ibidem numero 45.

Magiſtratus quo moda ius Ciuile ſupplerent, ibidem numero 46.

Magiſtratus quo pacto corrigant, vel mitigent ius Ciuile. ibidem num. 47.

Magiſtratus non cogit virum honeſtum ad faciendum Carnificis officium. lib 2 cap. 4 num. 40.

Magiſtratus quando in loco officij contrahat. eod lib. 2. capit. 5. num 9

Magiſtratus non ſui cauſa, ſed ſubditorum factos, dixit Architus, eod. lib. 2 cap 7. num. 18.

magiſtratus pœnis legis debet eſſe contentus, eod. libro 2. cap. 8 num 439.

magiſtratus in ſua Iuriſdictione facti edicta, eod lib. 2. cap. 9. numero 2.

Magiſtratus, an ligetur edicto per ipſum facto, ibidem numero 19.

magiſtratus debent eſſe tales quales ipſi ſubditos deſiderant, eod. lib. 2. eodemq. cap 9. num. 24.

magiſtratus non ligatur ſuo proclamate vel edicto, ibidem numero 29.

magiſtratus iubendi abſque Imperandi poteſtate funguntur. lib. 3. cap. 4. num 8.

magiſtratus eſt lex loquens ibid num. 38.

magiſtratus ſui officij metas egredi non licet, eodem lib. 3. eodemque cap. 4 num 71.

magiſtratus, an videre & cognoſcere poſſit de ſtatu exterorum, an ſint Banniti. lib. 3. cap. 5. num. 20.

magiſtratus ac Principes poſſunt occidere, & occidi facere malefactores, vbi ſunt membra Reipublicæ nociua, eod. lib. 3. cap. 6. num. 7.

Magiſtra-

Digitized by Google

I N D E X

Magiſtratus debet prouidere ne quis omnia frumenta in horreis ponat, vt ciuibus diſpatiatur, & in tyrannidem venetatur, ibid. num 101.

magiſtratus ſaunulis, an ortent arma, eodem lib 3. cap. 17. num 31.

magiſtratus an eripiat portanti arma, ibidem numero 51. & 52.

magiſtratus debet ludos in honeſtos prohibere, eod libro 3. cap 21. num 81.

magiſtratus prouidere debet, vt locus, cui praeſt, nitidus ſit & mundus, eod lib. 3. cap 12. num 6.

magiſtratus in ciuitate ante omnia cibum preparare oportet, eod lib 3 cap 14. num 1.

magiſtratus an ſibiipſi legem imponat, ibid num. 6.

magiſtratus aduertere debet, ne quis omnia coemat, vt cariori pretio vendat ibid num. 100.

magiſtratus Regis quandoque excandeſcunt contra inferiores qui prohibent ſubditos, ne ad eos appellent, libro 4. cap. 8. num 39.

magiſtratuum eligendorum Populo Romano poteſtas a Romulo tributa lib. 1 cap 1. num 19

magiſtratuum qui non habent perpetuam. Iuriſdictionem actius dicuntur Ius Pratorium, eodem libro primo capit. 17. numero 17.

magiſtratuum decreta, edicta dicebantur, ibid num. 18.

magiſtratuum decuria omnes apud Romanos deſcripta erãt libro 1 cap 18 num. 14. & 14

Magna Curia Vicaria in Regno Neapolitano vtitur Sigillo libro 2. cap 11 num 5 4. & 5.

Maieſtate vultus Vlpius Traianus pollebat, libro 1. cap. 3. numero 18.

maieſtatis delatus Antiſtius, quod in Principem maledixerat, libro 3 cap 3 num. 8.

Maioratus an ſcripturam exigat, libro ſecundo, capit. 10. numero 38.

mala vel bona facere arbitrij noſtri eſt, libro 3. capit. 11. numero 75

male agens odit lucem, lib 3. cap. 9 num 8.

Maledicens Principi ponitur inter reos Maieſtatis, lib. 3. cap. 3 num. 7. & 8

Maledicens Concilio quid paſſus ſit, libro tertio, capit. 3. numero 1.

Maledicentis cauſa ad eundem Principem referenda, libro 3 cap. 3. num. 13.

Maledicentium Principi perſona conſideranda, libro 3. cap. 3 numero 9

Malorum omnium Comes Nox, libro 3 cap. 10. num. 19.

Mamuchan vnus ex Principibus Regis Aſſueri perſuaſit, vt edictum contra Vaſti Reginam ſcriberetur, lib. 2. cap. 11 num. 1

Mandata Pontificum ac Principum Scripturam requirunt, libro 2. cap. 10. num 26.

Mandatum Principis literis demonſtratur, libro primo cap. 1 numero 50.

Mandatum Principis contra ſtylum Cancellaria, & formam, eſt irrationabile, lib. 2 cap. 3. num 36.

Manibus omnia facit homo, libro 1. cap 14. num 46.

nanſata quid ſit ex Speculatore, libro 4. capit. 9. numero 33. & 36.

nanſata natura, libro 4 cap. 9 num. 32.

nanſatici ſubditi qui ſint, libro 4. cap 9 num. 39 & 42.

nanſiones tenebat Darius Longimanus Rex Perſarum ab Helleſponto ad Suſam, & Mare Egeum, & quot erant, libro 4. cap 9. num. 40

anſum vnde dicatur lib 4. cap. 8. num. 38. & 42.

anſum quid ſit ex Aluaroto, libro quarto, capit. 9 numero 36.

nſum quid ſit ex Iacobo Cuiacio, ibid. num. 37.

ant ua edicio portanti barbam ſubdititiam furcarum pœna comminet. libro 3 cap. 10 num. 4.

nus omni corporis ſeruicio communior, libro primo, capit. 14. num. 33.

nus eſt inſtrumentum homini ſoli ex ominibus animalibus competens, libro 1 cap. 14. num 38.

Manus eſt organum organorum totius corporis humani, lib. 1. cap 14. num 40.

Manus ad vis um ducendam ſunt aptiores, libro primo, cap. 14 num. 48.

Manus per DEI Omnipotentis poteſtatem accipitur, libro 1. cap. 14 num. 49.

Manus eleuatio dicitur Iuramenti preſtatio, libro 1. cap. 14. numero 50.

Manus extenſio, & explicatio, quid ſignificet, lib 1 cap. 14. numero 51.

Manus, quo pacto digitis ſignificet Sanctiſſimam Trinitatẽ, libro 1 cap 14 num 53.

Manus iniciens in ſeipſum, an ſit irregularis, libro 2. capit. 7 num. 82.

Marchiones creant Magiſtratus, libro primo, capitulo 1. numero 41.

Marci Craſſi pulchritudo ad ſe amandum homines alliciebat, lib. 1 cap. 1 num 14.

Marcus Syllanus & Velleius Tutor, de quibus in l 2. ff. Ad Senatus Conſultum Velleianum, libro primo cap 2. numero 54 & 55.

Marcus Sergius amiſſa manu cum eſſet in Pratura, a Sacris arcebetur a collegis, lib 1 cap. 3. num 30

Marcus Varro & quidam alij prudentiſſimi fuere, libro 1. cap. 4. num. 9.

Marcus Antoninus Philoſophus, vetuit, ne quis in ſua Prouincia ius diceres. lib. 1. cap. 5 num. 12.

Marcus Tullius Cicero Augur. lib. 5 cap. 6. num. 82.

Marcus Antoninus Philoſophus Imperator Scauola Iuris conſulto vſus. lib. 1. cap 8 num. 83.

Marcus Curius Samnitorum aurum contempſit, lib. 1. cap. 16 num. 13.

Marcum Marcellum in vrbe ſepeliri facere noluerant Athenienſes, lib. 3. cap. 12. num. 23.

Mare Mirtoum vnde dicatur, lib. 2. cap 8. num. 179.

marduri animalia apud Septentrionales, libro quarto, cap 3. num. 49.

Margarita Henrici Regis Britannia vxor, armis aſſueta, lib. 1. cap. 2. num 98.

Mariſeruitus aliqua priuata imponit nequit, libro 4. cap. 4. numero 15.

Maria lex vetuit, ne magiſtratus largitione quareretur, lib. 1. cap. 9 num 16 & 17.

Maria quo ad delicta, ſub Principum protectione exiſtunt, lib. 4 cap. 4. num 17.

Marij de Curte filij Ioannis Andrea Praſidentis Sacri Conſilij virtutes, lib. 1 cap 3. num. 50.

Mariſne, an femina libido maior contentio fuit inter Iouem, & Iunonem, lib 2. cap 8. num. 341.

Marini de Caramanico gloſſatoris conſtitutionum Regni opinio, lib. 4. cap. 2. num. 7.

Maronis laudes de muris Vrbis Carthaginis, libro 4. cap 10. num 21.

Martia Commodo Imperatori ſuaſit ne ſe ludo gladiatorio immiſceres, lib. 2. cap 8. num 60 & 64.

Martiano Iuriſconſulto vſus Alexãder Seuerus Imperator, lib. 1 cap 8. num 85.

Martinus Lutherus Hareticus ſentiebat mulieres ad ſacerdotia admittendas contra quem ſcripſit Ioannes Cardinalis Roffenſis, lib. 1. cap. 2. num. 62.

Martyres an peccauerint ſeipſos morti exhibentes, lib 2 cap. 7. nu 84 85 & 86.

Martyres flammis conſumpti qui, libro ſecundo, capit. 8. numero 31.

Martyres qui gladio conſumpti ſunt, libro ſecundo, capit. 8. numero 77.

Martyres Sancti qui Lapidati fuere, libro ſecundo, capit. 8. numero 219.

Maſchara vulgo dicta, an prohibita ſint, libro tertio, cap 10. numero 3.

Maſculinum an comprehendat femininum in ſententijs, lib. 1 cap. 2. num. 131.

Maſculinum an comprehẽdat femininum, ſi eſt irrationabile, lib. 2. cap. 3. num. 29.

Maſculo

Digitized by Google

INDEX.

Maſculo magis creditur quam femina, lib. 1. cap. 2. num. 27. 28. 29. & 30.
Maſſilienſes venenum eicuta parabant, libro 2. cap. 8 numero 212
Maternus ſubdititia barba, dum commodum Imperatorem occidere ſtatuit, ipſe occiſus eſt, libro 3. cap 10 num 7.
Mathæus commemorat Doctores Sadduceorum, libro 1. cap. 8. num 69
Mathildis uxor Vuelphonis Bauariæ Ducis, armis aſſueta, lib 1. cap 2 num 100.
Matrimonij impedimentum publicæ honeſtatis quod nam ſit, lib 2 cap 4 num. 13.
Matrimonij ſolemnia, & iuſtæ nuptiæ quæ ſint, libro 1. cap. 7. num 31.
Matrimonijs in contrahendis honeſtas inſpicienda, lib 2. cap. 4 num. 22.
Matrimonio inſtituto Spurij odio habiti libro ſecundo, cap. 2. num 48
Matrimonium contrahentes qua ætate eſſe debeant, libro 1. cap. 6. num. 74 76. & 78.
Matrimonium pluribus ex cauſis inſtitutum, præſertim in laſciuientis carnis remedium ibid num. 77.
Matrimonium annulo ſubarrhatur libro primo, capit. 8. numero 113.
Matrimonium ad quid inſtitutum, libro 2 cap. 2 num. 46.
Mauringus Brixiæ Comes, quod in iure dicendo laudem conſecutus eſſes à Lothario Imperatore Spoleti Dux creatus fuit, lib 1 cap 9 num 40.
Medico optimo utimur in infirmitate curanda, libro 1. cap 8. numero 24.
Mediolanenſes Prætorem exterum elegerunt, lib 1. cap. 5. numero 14.
Mediolanẽ Ciuitatem indiuiſam tenuere Barnabas, & Galeatius lib 1. cap 1 num 157
Medon Codri filius, primus Archon Athenienſis, lib 1. cap. 12. num. 13.
Meliorationes an ſoluere debeat dominus, lib 4. cap 2 numero 76 & 78
Melius eſt eſſe quam non eſſe lib. 2. cap. 7 num 73.
Membris carentes ad publica promoueri officia nequeunt, libro 1. cap. 3. num 36
Membrorum ſuorum Dominus nemo eſt, libro ſecundo, cap. 8. num 75.
Menander Deos appellabat Aurum, & Argentum, lib. 1. cap. 9 num 31.
Menas Rex Aegyptijs ſcriptas leges tradidit, lib 2 cap. 10. num. 23.
Mendicantes validi vitandi ſunt, ne ſub ea ſpecie, Regni ſecreta rimentur, lib. 3 cap. 16. num 12.
Mendicantes validi qualiter puniantur, libro 3. cap. 16. numero 15. & 16
Mendicantes ficti puniendi, & euitandi ſunt, lib. 3. cap. 16. numero 16 & 17.
Mendicantes validi, qui dicantur, libro tertio, capit. 16. numero 18.
Mendicantes validi qua pœna puniantur in Regno Neapolitano, lib. 3. cap. 16. num. 21. 22. & 23.
Mendicantibus validis non dabatur annona, lib. 3. cap. 16. num 11.
Mendicorum aditus in Vrbe, ne daretur Plato docuit, libro 3. cap 15 num 25.
Mendicum fingentes errones carceri mancipandi, lib. 3. cap. 16 num 13.
Menedemus nocte operis, die ſtudijs vacabat, lib. 3. cap. 16. numero 6.
Menochius an bene allegauerit Accurſium in loco allegato, lib 3. cap. 3. num 18.
Mens & ratio in qualibet diſpoſitione attenditur. libro 2. cap. 3 num. 15. & 31.
Menſem edictum continere debet, libro 1 cap. 14 num. 13. 14. & 22.
Menſura, & pondera ad quid inuenta, libro 3. capit. 15. numero 3.
Menſura probata eſſe debent à ſupremo Principe, lib. tertio, capitulo 15 numero 6.
Menſuræ debent eſſe æreæ, & debent ſtare, in loco publico, lib. 3. cap. 15. num. 9.
Menſuræ an ſtare debeant in Eccleſijs Ciuitatis, libro 3 cap. 15 num 10.
Menſuræ lapideæ cum armis Regijs in Regno Neapolitano, ſunt in atrio Palatij Magnæ Curiæ Vicariæ, lib. 3 cap. 15. numero 11.
Menſuræ an iuſtæ ſint ad quem cognitio ſpectet, libro 3. cap. 15. num. 12. & 13.
Menſuræ duæ, duoq. pondera teneri debent ad euitandas fraudes lib 3. cap 15. num. 27.
Menſuram quam adhibere debet, qui tenetur aliquid conſignare, lib. 3. cap. 15. num. 24.
Menſurarum, & Ponderum inuentor Caym, libro 3. cap. 15. numero 4.
Menſurarum num Adam notitiam habuerit, ibidem numero quinto.
Menſurarum & ponderum cõnexæ ſunt rationes, lib. 3 cap. 15 num. 8.
Menſurarum cognitio ſpectabat ad Comitem ſacrarum largitionum, lib 3 cap 15 num. 13.
Menſurarum cognitio in Regno Neapolitano ad quẽ ſpectet, lib. 3. cap 13. num 15.
Menſurarum falſatores, qua pœna ex Adriano puniantur, libro 3 cap 5 num 20.
Menſurarum falſator dolum habere debet, libro 3. cap. 15. numero 21.
Menſurarum diuerſitas iure diuino prohibita, libro 3. cap. 15. numero 26.
Menſurarum materiam quis ſcripſerit, libro tertio, capit. 15. numero 35.
Menſuras & pondera licet habeãt Barones aliqui in priuilegijs, tamen debent eſſe probata a ſupremo Principe, lib. 3. cap 15 num 2.
Menſuras falſas commodans qua pœna plectatur, lib. 3 cap. 15. num. 22.
Menſuras falſas locans quomodo plectatur, eod libro cap. & numero 22.
Menſuras falſas frangebat Magiſtratus Romæ, ibidem numero 23.
Menſuratio intra quantum tempus ſit facienda, lib 3. capit. 15 num 29. 31. 32. & 33.
Menſuratio an ſit facienda intra ſexaginta dies, an intra annum, an intra annos triginta, libro tertio, cap. 15 num. 31. 32. & 33.
Menſuris falſis quæ pœna ſtatuta libro 3. cap. 15. numero 19. 20 & 21.
Menſuris falſis ementes, & vendentes quam pœnam incurrant lib. 3 cap. 15 num 22.
Menſuris falſis vti faciens Clericus a quo puniatur, lib. 3. cap 13 num 36.
Mentiendum non eſt pro vita temporali cuiuſque, lib. 2. cap. 3. numero 83.
Mentiens ſimilis eſt furi, lib. 4 cap 1. num. 16.
Mercationis in facie pœna, vide verbo pœna.
Mercatus fit ob commune bonum, lib. 2. cap. 7. num. 65.
Meretrix quæ dicatur lib 3 cap 13. num. 11.
Meretrix nupta an expellatur libro tertio, capit. 13. numero 18 & 19.
Meretrix pro debito carceratur, etſi ſit nupta, lib. 3. cap. 13. numero 20. & 21.
Meretricem nullam Chij in Ciuitate admittebant, lib. 3 cap. 13. numero 4.
Meretrices an ex Ciuitate expellantur libro 3. cap. 13. num. 1. 6. 7. 18. 19. & 22.
Meretrices a templis arcebant Athenienſes, libro tertio, capitulo 3 numero 3.
Meretrices expulit Sanctus Ludouicus Galliæ Rex, libro 3. cap. 13. numero 5.
meretrices, & lenones a vicinia honeſtarum mulierum expelli poſſunt, lib. 3 cap. 13 num 9 10 18. & 19.
meretrices Neapoli quomodo cognoſcantur, libro 3. cap 13. numero 13.

Meretrices

Digitized by Google

I N D E X

Meretricibus à Ciuitate expulſis, omnia libidinibus implebantur.lib.3.cap.13 num 8.
Meretricum vectigal Atheniis Solon inſtituit, lib.3.cap.13. num 15.
Mero imperio in præſcribendo, ſufficit probare Præſidem fuiſſe in prouincia, lib. 1 cap 1.num 201.
Merum & mixtum imperium quid ſit remiſſiuè, libro 1. cap.1.num.129.
Merum, & mixtum imperium, an cenſeatur commiſſum, conmiſſa protectione, lib 1 cap. 1.num 153.
Merum & mixtum imperium imprăſcriptibile eſt lib.1 cap. 1.num 99.
Merum imperium præſcribitur præſcriptione immemorabili, lib.1.cap 1. num. 200
Meſſalla Coruinus Magiſtratu ſe abdicauit ſexta die, lib. 1 cap.1.num.212.
Meta dicitur pars inferior Molæ molendinariæ, lib 4.cap.7. num ..
Metellus Gallus Philoſophus Patritius Salernitanus, Collegii Prior lib.1 cap.8 num.116.
Metius Suffetius Albanorum Dux Quadrigis diſcerptus, lib. 2 cap 8 num.248.
Metu quid faciens facere non dicitur, libro 3.cap 5.nu.17.
Metus debet eſſe iuſtus.lib.2. cap.2 num.92.
Mezentius Tirrhenorum Rex corpora viua mortuis alligabat.lib 2 cap 8 num.258.
Militans DEO non implicet ſe negocijs ſecularibus, lib. 1 cap 10.num 1.
cum Milite transfuga qui multos latrones occidit, poteſt paciſci.lib 3.cap.6.num 54.
Milites errantes cur à Romanis puniti per venæ ſectionem. lib 1.cap.8 num 278 Auli Gelly ſuper ea re opinio, & Bodini.num.279 Authoris 280.
Milites an portent arma, lib.3.cap 17 num.18 19.& 20.
Militibus venatio probabilis, lib 4.cap.2.num.50.
Militum Romanorum ætas quæ.lib.1.cap.6. num.51.
Milium, quid ſit lib.3 cap 14.num 65.
Mimi veſte monaſtica maſculi, & fœminæ vti nequeunt in ludis.lib 3 cap.10.num 15.
Miniſteria publica, venalia facere turpe eſt, libro 1. cap 9. num.23.
Miniſterium altaris mulieres ſacerdotibus præſtare indecorū eſt & veſtium iiſdem, libro 1.cap.2 num.59.
Miniſtri Iuſtitiæ, Principum membra ſunt, libro 1.cap.4. num 21.
Miniſtri ſine domino viuere nequeunt.libro 2.cap 4 num 14.
Minor iudicare nequit, lib.1.cap.6 num.10.
Minor in maiorem non habet imperium.lib 2.cap 1.num.18.
Minores, an ligentur ſtatuto, vel Edicto, lib.2.cap.9.num 12 & 13.
Minores an prohibeantur edicto prohibente extractionem. lib 3 cap 14 num.71.
Minori num competat reſtitutio in integrum aduerſus Edictum, vel proclama, lib 2 cap 9 num.13.
Minos Cretenſibus leges tabulis æreis inciſas dedit, libro 2. cap 11.num 21
Minus iniquum eligendum.lib 2 cap.2.num.104.
Minutia virgo Veſtalis, ob mundiorem cultum viua defoſſa, lib 1 cap.4 num 46.
Mithridates Rex Ponti magni conſilij Princeps, libro 1.cap. 8 num.45.
Mixrationis pœna quæ ſit, vide verbo, Pena.
Moderator & arbiter ſuæ rei quilibet eſt.lib.3.cap.14 num 6.
Modij duo ſunt in Regno Neapolitano.lib 3.cap.15. num.25.
Mœnia Romanæ Vrbis quæ die ducta, libro 4 cap .10 num. 26.& 27.
Mœnia, & Muros vrbium reparare an liceat inconſulto Principe eod.lib.4.eodémq cap 10 num.44.& 45.
Mola frumentaria & Olearia quæ.lib 4 cap.7 num 48.
Molendina exiſtentia, in fluminibus an ſint de Regalibus, eod lib & cap num 5.
Molendina facere an prohibeantur ſubditi à Dominis, libro 4.cap. 7 num 6 7 8 10.11.24.25.26 27 & 32.
Molendina noua, quæ ob æmulationem fierent, an prohibeantur, libro 4.cap.7 num.21.22.& 23.
Molendina non præſumuntur fieri ad æmulationem, libro 4. cap 7.num 22 & 23.
Molendina ædificare cuilibet permiſſum eſt, libro 4. cap.7. num.33.& 34.
Molendina in flumine non nauigabili an conſtruere liceat, libro 4 cap 7.num.36.
Molendina facere in locis proprijs an liceat, libro 4. cap.7. num.37.& 38.
Molendina ad piſtrinum an ſint prohibita, libro 4. cap. 7. num 40.
Molendinaria Recta pars ſuperior catallus dicitur inferior meta.lib 4 cap.7.num 19.
Molendinorum prohibitiones quando noceant, libro 4 cap 7. num 11.12 13.14.15.16.17 18.19.& 20.
Molendinorum ædificatio an per Barones prohibeatur Authoris opinio, libro 4.cap 7.num 24.25.26 & 27.
Molendinorum materiam qui tractarint remiſſiuè, libro 4. cap.7 num.53.
Molendinum habens in loco an alterum volentem aliud facere prohibeat.libro 4.cap 7 num 47.
Molere frumenta diebus feriatis in honorem Dei licet.libro 4.cap 7 num 46.
Moliturus vadens ad molendinum quot horis ibi ſtabit, libro eod 4 & cap 7.num 50.
Monachus in feudis Caſtris & Oppidis non ſuccedit ſi ſunt cum Iuriſdictione.libro 1.cap.10.num.9.
Monarchiæ ſtatus melior, libro 1.cap.1.num 31.
Monaſterium vt amplietur res priuati capi poteſt ſoluto pretio, lib.2.cap.7 num.28.& 29.
Monaſtica veſte vti nequeunt mimi & mimæ in ludis publicis & ſpectaculis.lib 3 cap.10.num 15.
Monetarum falſatores ignis pœna puniūtur, libro 2.cap.8. num 28.
Monopolia ne facerent ordinauit Carolus Cæſar Bruxellis, libro 3 cap 8.num.31
Monopolii Hiſtoria ex Ariſtotele lib 3.cap 8.num 25.
Monopolium quando fieri dicatur, libro 3 cap 8.num.23.24. 25.26 27.28.29.& 30
Monopolium dicitur, quando penes vnum vendendæ rei poteſtas facta eſſet, libro 3 cap.8 num 24.
Monopolium dicitur, quando artifices eorum artificio fraudem faciunt lib.3 cap.8 num 26 28 29.& 3 .
Monopolium committunt vendentes vinum album ſophiſticatum pro muſcatello libro 3.cap 8 num 28
Monopolium pluribus modis committitur, libro 3. cap. 8.numero 22.
Monopolium committentium pœna, libro 3 cap 8 num.33.
Mons Palatinus à Pale.libro 4.cap 1. num 29.
Monſtrare docere eſt.libro cap 8.num 73.
Moralia, quia docuiſſet Socrates Apollinis oraculo ſuper omnes philoſophos probatus libro 1 cap 4.num. 21.
Moratoria dilatio fideiuſſionem exigit, libro 1.cap.15. nu. 25.
Morboſa res per officiales poteſt expelli.libro 3.cap.12.nu 16.
Mores in Iudicibus ſpectantur.libro 1 cap.4.num.4.
Mores bonos, quod contra fit, vi fieri dicitur, libro 2.cap 4. num 9.
Mores Rectoris, qui ex Gregorio, libro tertio, cap. 4. numero 4.
Mores vulgi difficile immutantur, libro tertio, cap. 4.numero 5.
Mores Principum inſpiciuntur à vulgo, libro 3. cap. 4.numero 5.
Mores vnde appellentur.libro 1 cap 4 num 6.& 7.
Mores à conſuetudine incrementum capiunt, libro 3. cap 4. num 7.
Mores praui, ſunt commercia ſeruilia, non liberorum hominum, lib 1.cap 4 num 17.
mores ob prauos Antiſtius Soſianus Vir prætorius exſilio damnatus.libro 1.cap 4 num. 18.
mores via ſunt ad ſuperos, & ad inferos, libro 1. cap 4. num 19.
moribus, & ſcientia ornata pulchritudo laudatur, libro 1. cap 4.num.1.

Digitized by Google

I N D E X.

Moribus, & ſapientia celebres Athenienſes ad Magiſtratus admittebant, libro 1. cap. 4 num. 2.
Moribus, qui ſunt improbis, non mittuntur ad regendas Prouincias, libro 1 cap 4 num 20.
Mors remedium eſt, non pœna, libro 1. cap 6. num. 3.
Mors honeſta turpem vitã præteritam exornat lib. 1. cap. 16. num. 32.
Mortem ſibi conſciſcere quare illicitum ſit, lib. 2 cap 7. num. 97 & 98
Morti ſe dederunt Samſon. lib. 2 cap. 7. num. 88. 89. & 92. Razias ſenior. num. 9. Jonas, num. 93. & 94. Sophonia Romana, num. 91. 95 & 96.
Morticinia in vias proiicere prohibitum, lib. 3. cap. 12. nu. 12.
Mortis pœnam ſtatuendo, non autem exequendo poteſt Papa imponere lib 1. cap. 10. num. 25.
Mortis Iudicium penes Sacerdotes apud Panaram Inſulam, libro 1 cap 12 num 18.
Morum grauitas iudicibus neceſſaria. lib. 1 cap 4 num. 22.
Morum grauitas in Epiſcopo attenditur, lib. 1. cap 6 num. 17.
Moyſes iudicabat a mane vſque ad veſperas & ſuggerente Ietbro creauit Iudices, lib 1. cap. 1. num 72.
Moyſes DEI auxilio fretus ante Pharaonem Regem intrepidus ſtetit lib 3. cap 4. num. 35.
Moyſis lex quid prouiderit, quo ad animalia oberrantia, lib. 4. cap 12 num 19.
Moyſis virga quid denotet, vide in verb. Virga.
Muamedes apud Mecham Ciuitatem Meadum Gaddelis filium Magiſtratum elegit. lib 1. cap. 1. num. 82.
Muamede vtebatur ſigillo, libro 2. cap. 13. num. 32.
Mulcta caſtri dotalis, cuius ſint viri, an vxoris, libro 1. num. 170 & 171.
Muli an veniant in confiſcatione frumenti extracti, libro 3. cap. 4 num. 64.
Muliebri veſte indutus P. Clodius Cæſaris domum ingreſſus, inceſtus inſimulatus, lib. 3. cap 10. num. 6.
Muliebri veſte indui viri non debent, nec è contra lib. 3. cap. 10 num. 6.
Muliebribus veſtibus hominem indui indecorum ſemper habitum, lib. 3 cap. 10. num. 2. & 19.
Muliebribus veſtibus veſtiti viri, in mulieres abire dicuntur, lib. 3. cap 10. num. 20.
Mulier poſtulare apud Magiſtratum prohibita libro 1. cap. 2. num. 31. 43. 44. 45. 46. & 47.
Mulier quomodo exerceat procuratoris officium, libro 1. cap. 2. num 56.
Mulier in Regno Neapolitano veſtita virili habitu, condemnata, libro 3. cap 10. num. 18.
Mulieres inconſtantes ſunt libro 1. cap. 2. num. 10.
Mulieres ob imbecillitatem facile terrentur, libro 1. cap. 2. num. 12.
Mulieres Gorgona in Libya arma portant militiæ vacant & bella exercent, lib 1 cap. 2. num. 18.
Mulieres Celtæ bellis aſſuetæ lib. 1. cap 2. num. 19.
Mulieres iure diuino ſub viri imperio ſunt, lib 1. cap. 2. n 22.
Mulieres poſſunt domi conſulere. libro 1 cap. 2. num 44.
Mulieres forma Iudices corrumpunt, libro 1. cap. 2. num 47.
Mulieres pro alijs fideiubere & intercedere nequeunt, lib. 1 cap 2. num 48. & 51.
Mulieres Hiſpanorum iure pro alijs non fideiubent, libro 1. cap 2 num 50
Mulieres Toloſates pro alijs fideiubent, lib 1. cap 2 nu 52.
Mulieres apud Coloniam Agrippinam pro alijs fideiubent, libro 1 cap 2 num. 53.
Mulieres ſacro ordines non recipiunt, libro 1. cap. 2. num 57.
Mulieres appellantur Diaconiſſæ & Prioriſſæ. libro 1. cap 2. num. 58.
Mulieres Sacerdoti ad altare non miniſtreant, libro 1. cap 2. num 59
Mulieres Eccleſiaſticorum beneficiorum incapaces, libro 1. cap 2. num. 60
Mulieres Amazones armis aſſuetæ, libro 1 cap. 1 num. 92.
Mulieres armis aſſueta Omphales Lydorum Regina, libro 1. cap 1 num 93.
Zenobia Palmirenorum Regina, num 94.
Arabæ mulieres, num. 95.
Eufroſina vxor Alexii Comneni, num. 96.
Libuſſa Boemorum Regina num. 97.
Margarita Henrici Britanni Regis vxor, num. 98.
Ermengarda Eporedia Marchioniſſa, num. 99.
Mathildis Vuelphones Bauariæ Ducis vxor, num. 100.
Venda mulier, num. 101.
Mulieres quibus caſibus iudicare poſſint, libro 1. cap. 2. numero 34.
mulieres ad ſacerdotia admittendas fore ſentiebant Pepuziani, & Quintiliani Heretici. lib. 1. cap. 2. num. 62.
mulieres ad feuda regulariter non ſuccedunt, libro 1. cap. 2. num. 65.
mulieres carcerari pro debito, ſtatuto fieri non poteſt, libro 2. cap 4. num 45.
mulieres, quæ ſeruandæ pudicitiæ cauſa ſe necarunt, num inter martyres collocentur, libro 2. cap. 7. num 81.
mulieres Stymphales, & Syadæ tot gerunt pelles, quot cum hominibus meretricium exercuerunt, libro 3. cap. 13. num. 17.
mulieres, an prohibeantur arma portare, libro 3. cap. 17. numero 39. & 40.
mulieres, vide plura in verbo, Femina.
mulieri ne, an mari libido maior contentio fuit inter Iouem, & Iunonem, lib. 2. cap. 8. num 345.
mulieribus præeſſe debent viri, lib. 1. cap. 2. num. 20.
mulieribus pro aliis intercedere Regni Neapolitani lege interdictum eſt. lib. 1. cap 2 num. 48.
mulieris alienæ ſpeciem multi admirati ſunt libro 1. capit. 2. num. 8.
mulierum dominatio Græca, Gynecocratia appellatur, libro 1. cap. 2. num. 21.
mulierum conſilium eſt inualidum, libro 1. cap. 2. num. 26.
mulierum in contractibus conſenſus, & authoritas, an debeant in ſcriptis dari, libro 1 cap 10. num. 32. & 33.
multiloquio ſeruiens, iuſtitiæ rectitudinem non retinet, libro 3. cap. 1. num. 18.
multiloquium fugiendum. ibid num. 11.
multitudo omnis ab vnitate trahit originem. libro 2. cap. 1. num. 16.
mundiciei, vt ſtudeat, Demonico ſuadet Iſocrates lib. 3. cap. 12. num. 27.
mundum igne conſumpturum cenſuere Cicero, & Ouidius. libro 2. cap. 8. num. 320. & 321.
muneribus iudex moueri non debet, libro 1. cap. 2. num. 75.
muneribus impetita Dido ab Aenea libro 1. cap 2 num. 14.
muneribus Dalida corrupta à Philiſteis Samſonem tradidit, libro 1. cap. 2. num. 15.
muneribus, auro, & pecuniis vis committitur, libro 2. cap. 8. num. 127.
muri Ciuitatis Sancti dicuntur & iuris diuini: ſic etiam municipus, lib 4. cap. 10. num. 4. & 5.
muri Carthaginis a Virgilio laudati, ibid num. 21.
muri Babylonis remiſſiuè, ibid. eod num. 21.
muro Ciuitatem quis primo cinxerit, libro eod. & cap num. 42. & 43.
murorum conſtructio ſumptibus omniũ faciẽdas, ibid. n. 47.
muros Ciuitatis violantis pœna, eod libro 4. & cap. 10. num. 1. 6. 7. 8 9. 10. 11. 2 & 23.
muros alterius Ciuitatis quam Romanæ violans an pœnas incurrat ibid num. 7 8. & 9.
muros vrbis quod tranſcenderit Remus morte affectus, libro 4 cap. 10 num 2.
muros Ciuitatis tranſcendens cur ita aſpere puniatur, lib. 4. cap. 10. num. 14. 15. & 23.
muros Ciuitatum facturi, aratro prius locum circuibant, lib. 4. cap 10. num. 12. & 24.
muros tranſcendentis pœna an habeat locum in tranſcendente Pomerium, libro 4. cap 10 num. 30.
muros ac mœnia reparare an liceat inconſulto Principe, lib. 4. cap. 10 num. 44. & 45.
muti Iudices fieri nequeunt lib. 1. cap. 3. num 32.
muti munera ſuſtinere, & honores ciuiles habere nequeunt, libro 1. cap. 3. ſub num. 37.

Muti

Digitized by Google

Muti & ſurdi infirmitas temporalis vel cornm, qui ex Medicorum dicto breui ſanabuntur, non impedit feudi ſucceſſionem libro 1 cap 3. num 43.
Muti an Magiſtratum gerant libro 1 cap. 11 num. 2.
Mutuare quis cogitur bellorum, & neceſſitatis tempore, lib. 2. cap. 7 num 3.
Mutus & ſurdus an feudo inueſtiant & ipſi inueſtiantur, libro 1. cap. 3. num 36. 37. 38. 39. 40. & 41.
Mutus & ſurdus Iuramentum audire nequeunt, eod. lib. 1. eodemq cap 3 num. 37.
Mutus & ſurdus ſuccedunt in feudo emptitio, ibidem num. 44.
Mutus & ſurdus à natiuitate ſcienter inueſtiti a Domino feudi ipſum retinebunt ibid num. 38. 39 & 40.
Mutus & ſurdus ſuccedunt in feudo paterno, & ſeruiunt per ſubſtitutum, eod lib. 1 eodemq cap. 3 num. 42.
Mutuum in ludo factum luſores non recuperant, lib. 3. cap. 11. num. 42.

N

Naboth à Iezabele lapidatus, libro 2 cap. 8. num. 233.
Nabuchodonoſor Rex Danielis conſilium ſprenit, libro 1. cap. 8. num. 56.
Natura ex Ariſtotele quid ſit libro 2. cap. 1. num. 1 & 2.
Natura naturans, & creata à Deo quæ, ibid num. 4.
Natura ex Seneca quid ſit, ibid num. 8.
Natura vnde dicatur ex Lactantio, ibid. num. 12.
Natura eſt Dei nutum, eod. lib & cap num. 13.
Natura Duce facta eſt hominum congregatio, lib 3. cap. 4. num. 2.
Natura opera ſunt opera DEI, libro 2 cap. 1. num. 14.
Naturales, ſpurij, illegitimi inceſtiue qui ſint, libro 1. cap. 7. num. 3.
Naturalia iura ſunt immutabilia, libro 2. cap. 6. num. 7.
Naturalia iura, vide in verbo, Ius naturale.
Naturarum conditor Deus, libro 2 cap. 1. num. 3.
Nauigans, an portet arma libro 3. cap. 17. num. 16.
Neceſſitatis & bellorum temporibus mutuare quis cogi poteſt, libro 3 cap. 7. num. 31.
Neceſſitatis tempore frumenta habentes coguntur vendere, libro 3. cap. 14. num 98.
Negotia aliena peragentes rationes reddere tenentur libro 4 cap. 13 num. 1 & 3.
Nemo DEO militans implicat ſe negotijs ſecularibus, lib. 1. cap. 10. num. 1.
Nemo cogitur ſuum vendere, lib. 3. cap. 14. num 98. & 99.
Neratio Priſco Iuriſconſulto vſus Adrianus Imperator, libro 1. cap 8 num 8.
Nero in ſui Principatus initio dixit, nihil venale, vel ambitioſum permiſſurum libro 1. cap 9 num. 26.
Nero Tibra, ea iuſtitiam laudauit, libro 2 cap. 2 num 15.
Nero Imperator ludos gladiatorios conſpexit, libro 2 cap. 8. num 61.
Nero Senecæ dedit eligendæ mortis arbitrium, eod libro & cap num 276.
Nicanor ob blaſphemiam, quam pœnam paſſus fuerit, libro 3. cap. 2 num. 4.
Niceas Athenienſis à Syracuſanis lapidibus obrutus, libro 2. cap 8 num 244.
Nicolaus Francus Beneuentanus homo dicax, morti traditus, quod in Pium V. Pont. Maximum clandeſtinè in publicum maledicum carmen poni feciſſet, libro 3 cap. 3. numero 20.
Nili aggeres deſtruens igne punitur, libro 2. cap 8. num. 28.
Nobiles & Barones in Regno Galliæ furca ignominioſo ſupplicio afficiuntur, libro 2 cap. 4. num. 43.
Nobilibus portare arma non licet, libro 3. cap 17 num. 9 10. 49. & 50.
Nobilis in Italia furca ignominioſo non ſuſpenditur, ſed decollatur, libro 2 cap. 4. num. 42.
Nobilitati ſolæ Annulus Aureus concedebatur apud Romanos, libro 1. cap. 8. num. 115
Nocte, an die pœnæ exſequerentur, libro 2. cap. 8. num. 428. 429. 430. & 431.
Nocte plerumque ius dixit Auguſtus, ibid nu 437. & 438.
Nocte iter non faciundum, niſi prælato lumine, lib. 3. cap 9. num. 13.
Noctem appellauit DEVS Tenebras, libro 3. c. 9 nu. 22.
Noctis tempore ſine lumine ambulare, mali animi indicium eſt, libro 3. cap 9 num 6.
Nocturnas in Templo vigilias Solon vetuit, lib 3. c 9. nu. 10.
Nocturnis in delictis facilius infertur tortura. ibid nu. 7.
Nocturnos cœtus in duodecim Tabulis prohibuere Romani, ibidem num. 12.
Nocturnum furem quo pacto punirent leges 12. Tabularũ, ibid num. 16.
Nomen mittentis & eius cui mittitur debet continere epiſtola libro 2 cap 12. num. 1. & 9
Nomen facientis Edicta continere debent, lib. 2 c 12 n. 10.
Nomen Principis Edicta continere debent lib. 2. cap. 11. nu. 22. & 26.
Nomen Epheſtionis vt in ſcripturis apponerent Notarij Alexander Magnus Macedonum Rex mandauit, libro 2. cap 12. num 31.
Nominatio, an conſtituat quem in quaſi poſſeſſione filiationis. libro 2. cap 2 num 65. & 66
Nominis diuini inuocatio in inſtrumento requiritur, aliàs vitiatur, libro 2. cap. 12. num. 8.
Nominum cognitio prima, libro 1. cap. 14. num. 21.
Nominum qui ſunt ignari paralogizant, eod. lib 1. c. 17. n. 1.
Notarij in Regno dicuntur eſſe iudices cartularij, & expedire poſſunt quæ ſunt voluntariæ iuriſdictiones, libro 1. cap. 14 num 19.
Notarij ſiue Tabelliones quomodo iurent, libro 1. capit. 14. num 26 27. 28. 29 & 30.
Notarij quare ſic appellati, libro 2. cap. 15. num 9
Notarij Apoſtolici in Regno an faciãt actus, lib. 2. c. 15. n. 5.
Notarijs mandauit Alexander Macedonum Rex, vt in ſcripturis Epheſtionis nomen apponerent, lib. 2 cap 12. nu. 31.
Notarijs ad quid deſeruiat indictio lib. 2 cap 14. num. 9.
Notariorum ætas quæ lib 1. cap. 6 num. 65. & 66.
Notarius cenſetur rogatus vt apponat clauſulas conſuetas, lib 1. cap. 4 num. 82.
Notarius extra ſolitum morem ſe ſubſcribens eſt ſuſpectus, lib. 2. cap 12 num 19.
Notarius ſcribere debet acta iudiciaria, lib. 2. cap 15 num 2. & præſertim in Regno Neapolitano, num 2 ſed male ſeruatur, quia etiam qui non ſunt Notarij illa ſcribunt vel ſcribenda per priuatos curant, num 4 6. & 8.
Nouitas omnis mala præſumuntur lib 4. cap 6 num. 5.
Nouitates ſubditis inducens eſt animaduerſione dignus, lib. 2. cap 6 num. 3.
Nouitatibus abſtinendum, libro 2 cap 6 num 5.
Nox malorum omnium comes, lib 3. cap. 9. num 9.
Nox fur poſt lucem, lib. 3. cap. 9 num. 16.
Nox quando dicatur, vt in pœnam edicti quis incurrere dicatur, lib. 3 cap. 9 num 21 & 22.
Nullitati æquiparatur iniquitas, lib. 2 cap 2 num. 36.
Numina duo dixit eſſe Democritus, pœnam & præmium, lib. 2 cap. 8 num. 2.
Nuncij ac Satellites humani corporis ſunt quinque ſenſus exteriores, libro 1 cap. 14. num 39
Nuncij litteras oſtendere coguntur, libro 1. cap 1. num. 60.
Nuncio in Gallia ſine litteris non creditur, lib. 1. cap 1 n. 62.
Nuncio dicenti fuiſſe ab aliquo offenſum non creditur, libro 3 cap 4 num. 79.
Nundinæ ſiunt ob commune bonum, lib 2 cap 7 num 65.
Nuptias inhoneſtas prohibuit Alexander Macedo Perſis, lib. 2. cap 4 num. 49.

O

Obediendum eſt principi & eius legibus, lib. 3. cap. 4. num. 1.
Obediendum Eccleſiæ Romanæ tamq. capiti lib. 3. cap 4 nu. 14. 24. & 25.
Obediendum eſt iuſtis ſuperiorum mandatis, ſi non ſunt contra DEVM ibid num 18.
Obediendũ eſt ijs, qui ſedent ſuper Cathedrã Petri, ibid nu 19
Obediendum, an ſit iudici iniuſte exequenti, & quando eod libro & cap num. 64.

I N D E X.

Obedientia melior quam victima, eod lib. 3. eodemq cap. 4. num 13.
Obedientia præſtanda eſt Petro, & ſucceſſoribus eius, ibid. num 31.
Obedientia Principi præſtanda, ni quis morte moriatur, ibid num 32
Obedientia & obſequium ſuperioribus præſtanda, ibidem num 33.
Obedientia ſubditis eſt neceſſaria ibid num 10.
Obedientia Abrahami DEO acceptiſſima ibid num. 11.
Obedientia Magiſtratui præſtanda dum agit quæ ad ſuum officium ſpectant, ibid num 61.
Obedientiam Papæ denegans, cenſetur paganus, eod. lib. 3. eodemq cap. num 16.
Obedire Pontifici Maximo eſt de neceſſitate ſalutis, ibidem num. 15.
Obedire homines debent legi, ibid num. 22.
Obedire imperatori melius eſt quam hoſtem necare, ibidem num 49.
Oberrantium animalium ratione lex lata à Moyſe quid prouiderit, libro 4 cap. 12 num 19.
Oceanum Mundi parentem appellat Homerus, libro 2. cap. 8. num. 314.
Occidens hominem Iuſtitiæ zelo & iure dictante, an peccatum committat lib. 1 cap 10. num 19 & 20.
Occidens veneno proditorie occidit libro 3. cap. 6. num 40.
Occidere Paganum homicidium eſt, libro 1. cap. 10. num 7.
Occidere fidelem minus peccatum eſt, quam infidelem, ibid. num 18.
Occidere iuſtum, quam iniuſtum maius peccatum, ibidem num 21.
Occidere ſeipſum, vel vulnerare permiſſum non eſt, libro 2. cap 7 num 78
Occidere quemque non licere Principibus, nec iudicibus ſenuere Vualdenſes Hæretici, libro 3 cap 6 num 2 & 10.
Ocio vacantes, apud Athenienſes in ius vocabantur, lib. 3. cap 16 num 5.
Ocioſi & ignaui Ciuitatum venena ſunt, ibid. num 10.
Ocioſi Bannitorum, vide in verbo, Edictum, & in verbo, Banniti
Octauius Auguſtus quo die ex Oriente Victor rediit, Triumphum habuit, lib 1 cap 1 num 22 & 28.
Oculorum effoſionis pœna vel excæcationis, libro 2. cap 8. num 229 vſque ad num. 245
Hanc Iuſtinianus Imperator comminatur, ibid. num. 240.
Peculiaris Imperatorum Conſtantinopolitanorū nu 241. ibid.
Quindecim millia Bulgarorum excæcauit Baſilius Porphirogenitus Imperator Græcus num 344 ibid.
Excæcatus fuit Steſichorus poeta num 343.
Ve & Tyreſius Thebanus num. 342.
Occupanti conceditur quod nullius eſt, lib. 4 cap. 3. num. 5.
Odor malus quo inficiuntur via non permittitur, libro 3. cap 12. num 8 9 10 11. 12. & 13.
Officia Romæ venduntur, libro 1. cap 9 num. 11.
Officia in Regno Neapolitano Legibus Caroli Cæſaris & Philippi II Regis pecunia aut prece dari probibentur, eod lib. & cap num 12.
Officia cum Romæ venalia eſſe cœperunt, tunc Imperium illius cecidit ibid num 22.
Officia gratis dare Iuſtinianus ſtudebat, ibid num 39.
Officia pecunia dantes doloſe agunt, ibid num 4.
Officialis reſirmatus, an iterum iuret, & caueat de Syndicatu lib 1 cap 12 num. 56 & 57.
Officialis reſirmatio fieri debet antequam primum tempus labatur ibid num 61.
Officialis iuramentum vide verbo Iuramentum.
Officialis adminiſtraturus quid cauere debeat, lib 1 c 15 n 1.
Officialis non poteſt cogere virum honeſtum ad faciendum carnificis officium lib 2 cap. 4 num 41.
Officij adminiſtratio ſuſcipitur Iuramento, lib 1 c 14. nu. 17.
Officio vel munere ludi audi quibus caſibus mulieres fungi poſſint, lib. 1 cap. 2 num 134.
Officium procuratoris quonam modo mulier exerceat, lib. 1. cap 2 num 36.
Officium pecunia quærens malum oſtendit animum, libro 1. cap 9. num 5 & 7.
Officium ſeculare emens, an ſimoniam committat, ibidem num. 10.
Officium datum à Rectore prouinciæ eo mortuo an duret lib. 1. cap. 12. num 80.
Officium adminiſtraturus quid facere debeat, libro 1. cap. 14. num 10.
Officium præfecti vrbis quod, libro 3. cap 14. nu 112. & 113.
Olera protecta illorumq. halitus aerem peſtilentem faciunt, libro 3 cap 12 num. 29.
Olyris quid ſit libro 3 cap 14 num 61.
Omiſſum pro omiſſo habetur in pœnalibus, lib. 1. cap. 14. n 67.
Omphales Lydorum Regina armis aſſueta, libro 1 cap. 2. num 93.
Onera grauia ſubditis imponentes culpandi ſunt libro 2. cap. 6. num. 24.
Opem ferre dicitur qui receptat libro 3 cap 5. num. 7.
Opera naturæ ſunt opera DEI, libro 2 cap. 1. num. 14.
Operas qui præſtare tenentur præſtabit tantum honeſtas non turpes libro 2 cap. 4. num 46.
Opilius Macrinus pro pœna viuos homines mortuis alligabat libro 2. cap 8 num. 258.
Opinioni communi ratio præfertur libro 2 cap. 3. num. 18.
Optionis mortis pœna vide in verbo Pœna
Oraculum Apollinis dixit ex philoſophis Socratem meliora dixiſſe quia docuiſſet moralia, libro 1. cap 4 num 11.
Orbitatis pœnam qua afflictus fuit à Iunone ob id quod laſciuiores fœminas dixiſſet Tyreſias Thebanus in iocoſa contentione ſuborta inter Iouem & ipſam Iunonem vtrius maior eſſet libido viri ne an fœminæ ab ipſo Ioue vaticinii dono fuiſſe penſatam fabulantur poetæ
Ordinarius Iudex num conſtituentis morte exſpiret, libro 1. cap. 12. num. 78
Ordinarius ſuperior in cognitione cauſæ non poteſt concurrere cum Domino feudi libro 4 cap 8 num. 11.
Ordinibus ſacris mulieres initiari nequeunt, libro 1. cap 3. num. 57
Oriza quid ſit libro 3 cap 14 num 63.
Ornatus impudens omni tempore inconueniens, lib 1. cap. 4. num 26.
Oſculum in Doctore faciendo quid ſignificet, libro 1. cap. 8. num 124.
Oues quo die Romani Ioui ſacrificarent, vide in verbo, Ianuaru.
Oues ſine paſtore viuere nequeunt libro 2. cap. 4 num. 14.
Ouidij verſus de Natura loquentis declarantur libro 2. cap. 1. num. 5.
Ouidij & Ciceronis opinione mundum igne conſumpturum fore, lib. 2 cap 8 num. 320. & 321.
Othomannorum Imperium ob magnam militum multitudinem creuit lib 4 cap 9 num. 4.

P

PActa non ſeruantur vbi publicum periculum vertitur, lib 2 cap 7. num 43.
Pactum legis commiſſoria quid ſit, lib 4 cap. 2. num. 108.
Paganus eſſe cenſetur affirmans non eſſe obedientiam Papæ præſtandam.
Palatij ingreſſum facere cogitur Magiſtratus, ne dicatur in quaſi poſſeſſione officij eſſe, lib 1 cap 1 num. 46.
Palatinus mons à Pale, lib. 4 cap. 10. num. 29.
Pales a Romulo inuocata dum Vrbis mœnia ædificaret, lib. 4 cap. 10. num. 25.
Paleſtra magno in pretio habita libro 3. cap 11 num. 27.
Paleſtra vncta appellatur, eod lib & cap num 29.
Paleſtra ludus permiſſus, ibid num 25 & 26.
Paleſtræ exercitatio quibuſdã infirmitatib. vtilis, ibid. n. 31.
Paleſtræ ac luctæ differentia, ibid num. 32.
Paleſtritæ & Luctatores cera & oleo vngebantur, & ideo ceromatiſtæ dicebantur ibid. num. 28
Panem coquere in furnis diebus feriatis in honorem Dei, licitum eſt lib 4. cap 7. num. 45.
panes coquere in alienis furnis an a Baronib probibeãtur ſubditi, eod. lib 4 eodẽq c 7. n. 6 7. 8. 10. 11. 24 25. 26. 27 & 32,

Pani-

Digitized by Google

I N D E X

Panicum quidnam ſit libro 3. cap 14. num 61.
Panis an veniat frumenti appellatione, lib. 3. cap. 14. num. 54 & 55.
Papa definiuit quid ſit peccatum, libro 1. cap 1. num. 12.
Papa appellatur Christi Vicarius, eod lib & cap. num 91.
Papa conferens indigno ſcienter, videtur cum eo diſpenſare, ſecus in inferiore, eod lib 1. cap 6 num 35.
Papa poteſt pœnam mortis imponere ſtatuendo, non exſequendo eod lib 1 cap 10 num. 25.
Papa diſpenſat cum bigamo libro 2. cap. 1. num. 31.
Papa quod inhoneſtum eſt facere nequit, eod lib 2. c. 4 n. 36.
Papa ob vtilitatem publicam diſpenſat vt filius vnicus Regis Monachus ducat vxorem, & caput regni gubernaculum eod lib 2. cap 7 num 55.
Papa parendum eo quod habeat Imperium Eccleſiaſticum, lib 1 cap 1. num 13.
Papæ fidelitatem iurare cogitur Imperator, eod. lib. 1 cap. 14. num 77.
Papæ obediendum eſt de neceſſitate ſalutis, lib 3. cap 4 n 15.
Papæ obediendum eſſe denegans cenſetur paganus, eod libro & cap num ſeq 16.
Papinianum Iuriſconſultiſſimum occidi imperauit Antoninus Caracallus Imperator libro 1 cap 8. num 87.
Pardulphi Pratæi Iuriſconſulti opinio declaratur, libro 1. cap. 1. num 22 eiuſdem
Pardulphi Pratæi Iuriſperiti Galli laudes, vide lib 1. cap 10. num 32.
parcere Imperatori melius eſt quam hoſtem necare, libro 3. cap 2 num 49
pares Curiæ Iudices ſunt inter dominum & vaſallum, libro 4 cap. 1. num 5.
paſcua animalibus prohiberi videtur inducere quandam corruptelam & concuſſionem irrationabilem. lib. 4 cap 6. num 13.
paſcua ingrediens animal ex ſeipſo, num debeatur pœna, lib. 4. cap 6. num. 19.
paſcua prohiberi nequeunt in terris non ſatis & apertis, eod lib & cap ſub num 13.
paſcua diuiduntur inter ciues iudicis arbitrio, eodem lib. & cap. num 38
paſcui ius quomodo quæratur, eod. lib & c n. 41. 42 & 44
paſcuis territorium domanialium Barones vtuntur relicto ciuitati viu ibid num. 40.
Paſcuorum pœna maior fida & diffida ibid. num 15.
Patauij vſus in Doctorando, lib. 1. cap. 8 num 96.
Pater patratus, & patrem & filios debebat habere ſuperſtites libro 1 cap 7. num. 19. 20. & 21.
Pater an excuſetur a receptatione filij banniti, lib 3. c 5 n 12.
Patrare firmare dicitur ſed vide lib. 1. cap 7 num 20. 21. 22. 23. & 24.
patriæ cauſa an vitam exponere liceat, libro 2. cap 7 num. 67. 68. 69 70. 71 & 72.
Patriarchæ dignitatis codicilli oſtenduntur, lib. 1. c. 1 n. 15.
Patris patrati Magiſtratus qualis, lib 1 cap 7 nu. 18 & 19.
patris patrati officium erat paces, fœdera, ac bella indicere lib. 1. cap. 7. num 19.
patroni, vide in verbo, Aduocati.
patronis cauſarum iuſtum ſalarium dandum, lib. 1. cap. 13. num 34.
Pauli Manutij opinio corrigitur lib 1 cap. 6. num. 6.
Paulus de Curte Epiſcopus Iſerniemnus laudatur, libro 1. cap. 3 ſub num 50.
Paulus Apoſtolus lapidatus apud Licaoniam, lib. 2 cap. 8. num 238.
Paulus Apoſtolus Epiſtolas pluribus ſcripſit, lib. 2. cap 12. num 6.
pauper is dicitur, qui a iure pauper appellatur, lib 1. c. 15 n. 9.
pauper quis dicatur, lib. 1. cap 15 num 10. 11. 12. 13. & 14.
pauperem ſumptuoſe viuentem Corinthij puniebant, libro 3. cap 16 num 4.
pauperes ſapienter ſæpe adhuc honorati. lib 1. cap 13. num. 22.
pauperibus Magiſtratibus quæ tribuebant Romani, vt officij maieſtatem præſeferrent, lib. 1. cap. 13. num 29 & 30.
paupertas inuitat ad ſcelera, lib. 1 cap. 13. num 17.
paupertas probāda ab eo qui in illa ſe fundat, lib 1. c. 15 n. 15.
pauperum aditus ne permitteretur in vrbe, Plato dixit, lib. 3 cap. 16 num 5.
pecunia quo tēpore in honore eſſe cœpit, ceſſauit honor verus, lib. 1. cap 9. num 31.
pecuniis auro, & muneribus vis cōmittitur, lib 2 c 8 n 117.
pecuniis & muneribus mulieres facilè corrumpuntur exemplo Eriphilæ quæ contra Amphioraum virum ſuum in Adraſti fauorem ſententiam tulit, libro 1. cap 2 num. 11.
Pepuziani & Quintiliani heretici damnati quia tenebant mulieres ad ſacerdotia admittendas, lib. 1 cap 2 num 62.
Perafaunus Ribera Alcala Dux Regni Neapolitani prorex, Leones omnes qui erant in caſtro Neapoli, iuſta ex cauſa occidendos curauit, libro 2 cap 8 num 174.
Perangarios, vt Princeps faciat ſubditos cauſa debet eſſe iuſta, lib. 2 cap 2 num 91.
Perangarios & Angarios Princeps ſine rationabili cauſa facere ſubditos nequit lib. 2. cap. 3 num 34.
Pericles Athenienſis legem tulit vt qui vtroque parente Athenienſe oriundus non eſſet Magiſtratuum particeps non fieret.
Perillus Tauri ænei inuentor a Phalaride eidem incluſus merito primus eandem pœnam quæ alios excruciari monuerat iuſſu Tyranni expertus fuit, lib. 2 cap 8. num. 267.
Alij etiam hac ſimili pœna puniti ibid num 161.
perſonarum electio & relatio ad ſcripturam requirit, libro 2. cap. 11 num 9.
periurus non dicitur contrauenieus iuramento a ſuperiore coactus, libro 1 cap 14 num 85.
Perſæ Iudices habebant, libro 1. cap. 1 num 70.
Perſæ vultus veneficorum ſaxis confringebant, libro 2. cap. 8 num. 242.
perſona publica eligenda ad ſcribenda acta vel duo priuati lib. 2 cap 15 num 8.
perſonam Iudicis & Scribæ quis facere non debet, ibid paulo ante num 7
perſonarum diſcrimen non eſt faciendum in iuſtitiæ adminiſtratione ſecūdū Moyſem Deuteron. cap 1 lib 2. c 2 n 18.
Petri Regis Aragonum cum Carolo Valeſio poſt Neapolis Rege duellum ſtratagemate diſſolutum lib 2 c 2 nu 86.
Petri Criniti opinio confutatur, lib 2. cap. 8 nu 161.
Petriconus Caracciolus Dux Martinæ centum mulos argenteis ſoleis ornatos Neapoli circūduci fecit lib 1 c. 13 n 8.
Petro poteſtas à Chriſto tradita dum dixit: paſce oues meas, lib. 1 cap 1 num 4.
Petrus morti proximus Clementem ſucceſſorem Pontificem creauit lib 1. cap 1 num 5.
Phalaris Tyrannus Agrigentinus lapidibus obrutus, lib. 2. cap 7. num 100.
Phalaris idem Perillum ænei tauri inuentorem eidem incluſum flammis excruciatum necauit, eod lib. 2. c. 8. n. 267.
Pharaonis Regis Aegyptij in conſpectu intrepidus ſtetit Moyſes Dei auxilio fretus, lib. 1. cap 4. num. 35.
Phaſeolis qui, lib. 3. cap 14 num 63.
Philenus ob iuſtas leges regnū cōſecutus laudatur, li 2 c. 2. n 6
Philippus Broidæus I C elegans lib 1. cap 2 num. 15.
Philippus Rex Macedonum cum dormiens iniuſtè Marchetā cōdemnaſſet & ad eumdem Regem non dormientem appellaſſet Regium ſuum iudicium non peruertit. Machetæ tamen æſtimationem litis perſoluit, lib. 2 cap. 2. num 110.
Philippus II Rex Catholicus ægrè tulit dum audiuit Doctorē quendam morti traditum Neapoli quod ſcripto dixerat officia Regia indignis tribui lib 4. cap. 3 num. 12.
Philiſthæi Dalidam in proditionem Sampſonis munerum largitione pellexerunt, lib 1. cap 2 num 15.
Philo Iudæus, viros armis pollentes appellat inexpugnabiles muros lib eod. 3 cap 17. num 76
Philopomenis Achæorum ducis ob turpem formam hiſtoria, lib 1. cap 3 num 8
Philoſophi eſſi eruditi, nō tñ idcirca prudentes, lib 1. c 14 n 8
Phocion & ſocij veneno extincti, lib. 2. cap 8 num 218.
Phrynes pulcherrima fœminæ hiſtoria, lib 1. cap 3 num 9
Eadem Phrynes quo pacto ab Hiperide defenſa apud Iudices Athenienſis, ibid ſub eod. num 9.

Digitized by Google

Piſtarium quid ſit, libro 3. cap 18 num. 17.
Piſtetium appellatum eſt album, eod. lib. 3. eodemq cap numero 16.
pignori res data creditori à debitore dicitur eſſe in bonis debitoris, libro 1. cap. 1. num. 191. & 192.
pignori datum caſtrum domino directo, is non facit fructus ſuos quia committeret illos percipiendo vſuram, libro 1. cap. 1. num. 195 & 196.
Pij Quarti Pontificis maximi praeſcripto Doctorandus facere debet fidei profeſſionem, libro 1. cap 8. num. 101. & lib. 3. cap 4 num. 29 & 30.
Pij Quinti Papae dictum memorabile quo Doctores ipſum capere nō Doctorator dicebat, eod lib. 1. eodemq c. 8. n. 98.
Pila paruae ludus permiſſas, libro 3. cap. 11. num. 37.
pilae magnae vento plenae ludus ibid. num. 38.
Pilatus ſeditionem contra ipſum coortam coercuit, libro 3. cap. 7 num 17.
pileas quando dabatur gladiatoribus quid ſignificabat, libro 2 cap 8 num. 76
pilum quae armorum ſpecies ſit, lib. 3 cap. 11. num. 17.
Piperoni viri apprimè docti pulchra & docta DEI circumſcriptio libro 1. cap 1. num 17.
piſcari ſolitus in loco ſolus alios prohibere, quanto tempore praeſcribat, libro 4 cap. 4. num 18. 19. & 20.
piſcari in mari cum lumine in nocte an ſit prohibitum, libro 4 cap. 4. num. 3.
piſcatio an per Dominos & Barones prohiberi valeat, libro 4 cap. eiuſdem 4. num. 1. 10. 11. 12. 15. 16. 17 & 18.
piſcatio an ſit de Regalibus libro eod. & cap num. 2. & 3.
piſcatio cum herbis venenoſis in aquis an ſit prohibita, ibid. num. 21.
piſcatio cum ſuccis à Platone prohibita, ibid. num. 22.
piſcationum redditus an ſint de Regalibus, eodem libro 4. cap 4. num. 3
piſcationum ipſius maris lacus, fluminum redditus an ſint de Regalibus. lib 4 cap. 4 num 12. & 13.
piſcium quantitas, quae debetur fiſco Regio in Vrbe Neapolis eod. libro cap & num.
pix foſſilis quo in loco reperiatur. ibid.
Plato, & alij quidam relati prudētiſſimi fuere, lib. 1. c. 4 n. 9.
plato ludis vacauit, lib. 3. cap. 11. num. 87.
plato edixit ne aditus pauperibus daretur vrbem ingrediendi, eod lib & cap. 16 num. 5.
plauſtra an veniant confiſcato frumento ob prohibitam extractionem eod libro 3. cap. 14. num 64.
Plinius Iunior formoſam ac decoram faciem deſiderat iuueni viro futuro Neptis, libro 1. cap. 3. num. 16.
Plinius Iunior fuit Augur, eod lib. 1. cap 6 num. 81.
Plinius Iunior Aduocati officio multas coaceruauit diuitias, libro 1 cap. 13. num 43.
plures ad frugum metam peruenirent niſi ſe iam perueniſſe putarent. libro 1 cap 6 num. 54.
Plato Galeatus quid ſignificet libro 1. cap. 8. num 111.
poena anhelantium venire ad dignitatem quae, libro 1. cap. 9. num. 8.
poena deputata lucro officialis pro delicto, ſi vnus format inquiſitionem, alter condemnat, cui debeatur, libro 1. cap. 13. num. 66.
poena praecipitationis ex ſaxo Tarpeio ſublata, libro 1. cap. 17. num 42.
poena dantis vel concedentis duellum libro 2. cap. 1. num. 37.
poena fit ad terrorem vt a delictis alij terreantur libro 2. cap. 8 num 5.
poena abſtrahit à delinquendo, quos amor non allicit ad bene faciendum, eod. lib. & cap num. 20.
poena ignis puniuntur irruentes in nouiter conuerſos ad fidē, eod libro, & cap. num. 20.
Sacrilegi, num. 21.
Falſatores monetarum num. 22.
procurator rerum Caeſaris vexans prouinciales. num. 23.
Incendium faciens in Ciuitate vel Oppido. num 24.
Confugiens ad hoſtes Principis & eis ſecreta reuelans, n. 25.
Serui dominorum ſaluti inſidiantes, num. 26.
Concumbens cum ſua domina, num. 27.
Nili aggeres deſtruens, num. 28.
Hoſtes venire permittens, num 29.
Haruſpices, & ſortilegi, num. 31.
Seruus raptum faciens, num. 30.
Haeretici, num. 32.
Martyres flammis dati, num. 33.
Publius Mutius Tribunus plebis nouem collegas flammis coaſumpſit, & quare num. 34.
Carnifex qui exuit veſtes Claritae, & Fluianae de adulterio & ſtupro conuictis dum ad mortem ducebantur, viuus combuſtus, num. 35.
poena furcarum puniuntur ſacrilegi, lib. 2. cap. 5. n. 36. & 37.
Seditionis authores, num. 38.
Famoſi, & publici latrones, num. 39.
Piratae, num. 40.
Nobiles in Gallia, lib. 2. cap. 4. num. 43.
poena Gladij, libro 2. cap. 8. num. 44. puniuntur.
Luxuriantes contra naturam, num. 45.
Sacrilegi nuptiarum, num. 46.
Furantes alienos pueros, num. 47.
Proditor principis ſpiritualis, & temporalis, num. 48.
Conſules Haruſpices, & ſacrilegos, num. 49.
priuatum carcerem exercentes, num. 50.
Monetae falſae fabricatores, num 51.
Diuerſa à condemnatis ad gladium, vel ludum gladij, nu. 52.
Poena capitis quae, lib. 2. cap 8. num 78 plectuntur.
Raptores virginum DEO dicatarum, & eis auxilium praebentes. num. 79.
Diuina officia dolo perturbantes, num. 80.
Rebaptizans, & qui rebaptizatur, num 81.
Signum Sanctae Crucis in eius vilipendium in ſilice, vel itinere inſculpentes num. 82.
Emptor Muricis, ac purpuram tingens, num. 83.
Ciuitatis muros violans, num. 84.
Frumentum exercitus lucrifaciens, num. 85.
Mulier ſe ſubdens bruto animali, num. 86.
Mouens tumultum, & ſeditionem in populo, num. 87.
patriae proditor, num. 88.
Latro itinerum, & Inſularum publicè deprehenſus, nu 89.
Homicida, num. 90.
Frangens pacem vulnerando, vel occidendo, num 91.
Domina quae cum proprio ſeruo concubuit, num. 92.
Violentas manus ſibi inferens, eod. lib. 2. eodemq. cap. 8. n. 93.
Miles pacis turbator, num. 94.
Hoſtibus arma vendens, num 95.
proſtibato puellas tenens num. 96.
Homines caſtrans, num. 97.
Effracto carcere effugiens, num. 98.
Miles captiuum dimittens vel ei ſeruiens, num 99.
Commentarienſis permittens reum aufugere, num. 100.
priuatum carcerem exercens, num. 101.
Erigens furcas tamquam Magiſtratus cum non ſit, nu. 102.
poteſtati vel Magiſtratui violentas manus inferens, n. 104.
Iudex publicam pecuniam ſubtrahens, num. 105.
Miles integra acie bello aufugiens num. 106.
praegnantem mulierem necans, num. 107.
Abortum procurans, num. 108.
Author violentiae, & aggreſſionis, num. 109.
Miles ne militet, languorem ſimulans, num. 110.
Receptans latrones, num. 111.
Inuadens ciuitates, Oppida & Caſtra, num 112.
Vaſtans in campis vel vineis, num. 113.
Rapiens nouitios a Religione, num. 114
Deportati a deportationis finibus fugientes, num. 115.
Manichaei haeretici. num. 116.
Blaſphemi, & iurantes per Capillos DEI, num. 117.
Magos & Sacrilegos proprijs manibus opprimens. num. 118.
Stuprator, num. 119.
Sanctorum imagines ferro percutiens, num. 128.
Poena legis Iuliae de vi publica, quae lib. 2. cap. 8 num. 125.
poena culei, quae ſit lib. 2. cap 8. num. 129.
parricidae hac poena & qui alij puniti, num. 130.
P. Malleolus quod matrem occidiſſet.
Sanctus Iulianus Martir, ibid num. 130.

Non

I N D E X

Non datur hac pęna niſi in confeſſum.num.131.
Cicero de culei pœna ſententiam dicit,num.133.
Fabius Quinctilianus,num.134
Artaxerſes filium hac pœna punivit,num.135.
Pęnam hanc Solon omiſit, arbitratus neminem exiſtere poſſe,qui ſcelus ſimile committeret,num 132.
Pęna amputationis capitis.lib 2 cap 8 num 136.
Hac pęna affectus Didius Iulianus a Septimio Seuero, numero 137.
Corradinus Dux Sueuiæ Familia Regia a Rege Carolo primo Rege Neapolitano num 1.8.
Sanctus Ioannes Baptiſta ab Herode num.139.
Lamorallus Comes ab Egmunda, Philippus Comes Horni in Belgio a Duce Alba.num.140.
Maria Stuarda Scotiæ Regina ab Eliſabetha impia Angliæ Regina,num 141.
Multi decollati,num.142.
Pœna ſecuris,ſiue ferri.lib 2.cap 8.num 143.
Hac pęna affectus
Æmilius Papinianus ab Antonino Caracallo,num.144.
Pęna præcipitationis,lib 2 cap.8.num 147.
Sanctus Iacobus Apoſtolus hac pęna affectus,num 149.
Caliſtus Papa Alexandri Seueri iuſſu,num.150.
Maximianus Epiſcopus Bagaienſis a Donatiſtis hæreticis e turri alta præceps datus,num 151 ibid.
Scamander ſiue Aſtianacta Hectoris Troiani filius pariter e turri ab Vlyſſe præceps deiectus,num 153.ibid.
Martyres alij complures num 152.
Theſſalus Enonis filius ab Eurialo,num 154.
Cleombrotus Ambraciota,num.155.
Thilaas Tarentinus.num.156
Philomelus Phocenſium Dux,num.157.
Pœna ſuffoſſionis perſona viua lib.2.cap 8.num.158.
Qui fuere ea pœna puniti,num.159.
Quos viuos de fodi iuſſit Ameſtris Xerſis Perſarum Regis vxor.num.160.
Phileni Carthaginenſes fratres,num 161.
Martyres Sancti,qui viui defoſſi num.162.
Phinas Traciæ Regis filij ad defoſſionem condemnati,ob accuſationem in eos à Nouerca falſo factã ab Hercule,& Argonautis liberati,num 162.
Pœna condemnationis ad beſtias,quæ, & an ſit in vſu, lib.2. cap 8.num 163.& 164.
Martyres Sancti hac pęna affecti,num.165.
Daniel hac pęna damnatus à Balthaſſare Rege,num.166.
Tranſuga à Scipione puniti,num.168.
Eadem pęna vſus L.Aemilius Paulus,num.169.
Androdus poſitus infra Leones,& ſaluatus,num.170.
Conſtantinus Imperator in aliquos illam exercuit, numero 171.
Authores ſeditionis, & tumultus hac pęna puniuntur, numero 172.
Iugurta hac pęna vſus,173.
Pęna demerſionis in aquis, libro 2 cap. 8 num.175.
Sancti Martyres ea puniti,& qui, eod.num.175.
Miſenus Hectoris,& Aeneæ comes, in mare ſubmerſus, num.177.
Milo Tyrannus à Piſanis, num 178.& 179.
Lycus ab Hercule in mare proiectus,num.180.
Phronyma puella aquis demerſa,num 181.
Roxana Darij filia,num.182.
Aſtorgius Fauentiæ Dominus à Cæſare Borgia in Tyberim proiectus,num 183.
Sigiſmundus Burgundionum Rex in Puteum à Clodamiro proiectus,num.184
Octauius Cæſar hac pœna vſus.num.186.
Tiberius Cæſar ex inſula Caprearũ præcipitari faciebat in mare.num 187.
Criſpus à Domitiano Vitrico,num.188.
Vſus ea pęna Scyron.num 189
Timoclea ob pudicitiam ſe præcipitauit in puteum, numero 190.
Pœna excoriationis, lib.2.cap 8 num.191.
Sanctus Bartholomæus excoriatus,num.192.
Marſias ab Apolline,num 193.
Siſamnis Iudex à Cambyſe Perſarum Rege.num.194.
Cubricus Viuus excoriatus,num.195.
Cleomenes à Ptolomæo Lago.num.196.
Proiiciens lapides in imaginem Beatæ Mariæ Virginis excoriatus.num 197.
Zeno Martyr.num.199.
Marcus Antonius Bragadinus Patritius Venetus in Inſula Cypri ab impio Muſtafa num.198.
Pęna Crucis,lib.2.cap 8 num 211. Apud Chriſtianos abolita.num.213.Qui illa affecti,num.214.
pęna laquei eſt verſatilis in furtis, libro 2 cap.8. num 200. & lib 4 cap 3.num.32.
Laquei & Furcarum pęna,an eadem,num.201.
Qui hac pęna puniti,num 203.204.205.206.& 207.
Achitophel laqueo vitam finiuit,num 204.
Iudas Iſchariotes proditor,num 210.
Pęna veneni.lib.2 cap 8 num 215 & 216. apud Athenienſes vſui fuit,num.217.Qui ea pęna puniti,num.218.219. 220 & 223.
Venenum Maſſilienſium.num.222.
An hac pęna fuerit apud Romanos num.224.& 225.
pęna Rotarum lib.2.cap.8 num 226.
Vſui apud Gallos
Apud Mediolanenſes
Apud noſtros | *num.217.*
Qui alij hac pęna vſi ſint, num 229.
pęna lapidationis antiquiſſima eſt,lib.2.cap.8.num.23.
Qui hac pęna puniebantur.nu 231.232.233.234 235.236. 237.238.239.240.241.242.243.244.& 245.
pęna atrociſſima,qua corpora Remigis, vel quadrigis ac arboribus ligata in partes diuidebantur, libro 2. capit. 8.numero 247.
Pyrechnes Cabeæ Rex equis pullis alligatus ſciſſus fuit ab Hercule num.251.
Pęna includendi homines animalibus exenteratis,lib.2.cap. 8 num 255.
Macrinus Imperator hac pęna vſus,num.256.
pęna, qua viuo mortuis cadaueribus, membratim alligabantur.num 257.
Qui vſui tenuerunt hanc pęnam,num.258.
pęna diſſecationis lib.2.cap 8.num.259.
Pithius Bithinij filius hac pęna affectus,num.260.
Cyſenes Thraciæ Regis filia homines diſſecabat,num.261.
Caius Caligula,& Commodus ſimiliter,num 262.& 163.
Sancti viri qui ſecati fuere,num.264.& 265.
pęna incluſionis in tauro vel equo æneo,lib.2 capit.8 numero 266.& 267.
Huius pęnę Auctor Perillus qui à Phalaride illa punitus fuit num.267.
Alij eadem pęna puniti,num 269.
pęna fumi per Auidium Caſſium Imperatorem in vſu poſita, & ab alijs præterea aguata lib.2 cap.8.num.270. vſque ad num.274.
pęna miſſionis ſanguinis per venæ ſectionem,lib.2.cap.8.num. 274 vſque ad num 281.
punitus ea Seneca a Nerone, num. 275.
Ibraſeas punitus ab eodem,num.277.
pęna decimationis,viceſimationis,centeſimationis, & ſimilium,libro 2 cap 8 num.281.vſque ad num.291.
Vſus hac pęna Appius Claudius,num.282.
Vſus L.Cornelius Sylla.num 283.
Opilius Macrinus, num 284.
Marcus Antoninus,num.285.
Graci,num 286
Baſilius Porphirogenitus Imperator Conſtantinopolitanus, num 287.
Lacedamonij,num 288.
Cambyſes Rex Perſarum,num.289.
Sergius Galba Imperator,num.290.
pœna Plumbatarum,libro 2 capit 8.num.291. vſque ad numerum 296.
Sancti Martyres Plumbatis affecti,num.292
Quid de illa fecerint Valentinianus, Valens, & Gratianus

Impera

I N D E X.

Imperatores, numero 293. 294. & 295.
pęna Raptationis per vias, & ſaxa, libro ſecundo, capit. 8. numero 296.
Sanctus Marcus Euangeliſta raptatur, num 296.
Hippolytus Romanus, num 297.
Hector Troianus ab Achille num. 299.
Sancti Martyres plures, numero 298. & 300.
pęna Sagittationis, ſiue Iaculationis, libro ſecundo, capit 8. numero 301.
Sancti qui Sagittati fuere, num. 302.
pęna abſciſſionis Linguæ libro ſecundo, cap. 8 numero 303. vſque ad num 308.
puniebat a Sapore Perſarum Rege ea pœna affectus, numero 303
Sancti Martyres, quibus lingua extracta num. 304.
Blaſphemi in Regno Neapolitano lingua mutilantur, numero 305.
In Gallia ſimiliter num 306.
Falſi teſtes ea puniuntur, num 307.
pęna interdictionis Aquæ, & Ignis, lib. 2. cap. 8. num. 308. vſque ad num 319.
Nemo illam declarauit ibidem.
Author nouiſſime illam declarat, numero 309 cum pluribus ſequ. num 326.
L. Cornelius Sylla C. Mario hanc pęnam tribuit, num 328.
pæna Metalli quæ libro ſecundo capit. 8 numero 329. vſque ad num 332.
Metalli pęna quotuplex num 330.
Humilium perſonarum, & ſeruorum hæc pęna erat, numero 331.
pęna Abſciſſionis manuum, ac pedum, libro ſecundo, cap 8 numero 337.
Qui Sancti Martyres illa affecti num 338.
pæna deportationis quid ſit, lib. 2. cap. 8. num. 332 vſque ad num 337
Frequens in Regno Neapolitano ob Inſularum commoditatem, num 333 & 334
Sancti plures illa affecti num. 335.
Diuitas Adoleſcens ditiſſimus hac pæna affectus, numero 336.
pæna excæcationis, vel effoſſionis oculorum lib. 2. cap. 8. nu. 339. vſque ad num 345
Iuſtinianus Imperator eam pænam comminatur, numero 340.
Imperatorum Conſtantinopolitanorum illa peculiaris, numero 341.
Baſilius Porphiriogenitus Imperator excæcauit quindecim millia num. 344.
Steſichorus Poeta excæcatus, num. 343.
Tyreſias excæcatus num. 342.
pęna Talionis quæ libro 2 capit. 8. numero 345. vſque ad numerum 357.
An fuerit à CHRISTO ſublata, num. 346.
Eſt ex lege 12 Tabularum, num. 347.
In Gallia non eſt in vſu nu. 356.
pulchrum Iudicium in hac pęna ex Diodoro Siculo, numero 357
pæna Retaliationis quæ libro ſecundo, capit 8 num 348. 349. & ſeq.
pæna Exſilij, & Relegationis, libro 2 cap. 8 numero 358 vſque ad num. 380.
Exſilium pro genere ſcribit author, habẽs ſub ſe diuerſas ſpecies ibidem.
Phialus Syracuſanus exſilio damnatus num. 373.
Thymeron Dux Lacedæmoniorum, num. 374.
Sanctus Ioannes Euangeliſta in Inſulam Patmos relegatus, num 375
Ouidius Sulmonenſis Poeta celeberrimus, num. 376.
Clemens Romanus Pontifex, num 377.
Sancti Martyres plures, num 378.
In Regno Neapolitano frequens, num 379.
pæna Triremium, lib 2 cap 8 num 380
Sancti Martyres qui ea pęna affecti fuere num 381.
pęna uerberationis tibiarum in parte carnoſa apud Sinas & vix quinquaginta datis emoriuntur, libro ſecundo, cap 8. numero 382.
Remigum ſiue remigationis, libro 2 cap 8. num. 383. vſque ad num 388
Annibal hac vſus in ſeruos, num. 384.
Auguſtus in viginti mille ſeruos, num. 385.
Cæſar Iudæum Remo addixit, num. 386.
Remigum meminit Iuriſconſultus, num 387.
pæna Carceris, lib. 2 cap 8. num. 388 vſque ad num. 391.
perpetui carceris vſus apud Iudices eccleſiaſticos, numero 389 & 391.
Carceres ad cuſtodiam facti non ad pænam, num 390.
Num apud Romanos in vſu fuerit, num 392. & 393.
Tres carcerum ſpecies ex Platone num. 394.
pæna optionis mortis, lib. 2 cap 8 num. 395.
Apud Tyrannos putatur clementia num. 395.
Tiberius ea vſus in Thraſeam, Baream, & Seruiliam, numero 396.
Nero contra Senecam num. 397.
In pęnam optio dari nequit, num 398.
pęna Fuſtigationis in vtroque foro Eccleſiaſtico, & profano verſatilis, lib 2 cap. 8 num 399.
pæna Fuſtium qualiter procedebat, libro ſecundo, cap 8. num. 400. & 401.
Vſus in Regno Neapolitano in delictis quæ narrantur, numero 402.
Dicitur modica coerctio, num. 403.
pæna mitrationis, lib 2 cap 8 num. 404.
Catamidari idem eſt, qua vſus fuit Adrianus in decoctores, numero 405
Galli falſantes ſigillum regium catamidantur num 406.
pæna perunctionis melle & ſoli ex poni libro ſecundo, cap. 8. num. 407. & 408.
pęna dandi virgines ſtuprãdas in lupanari qua vſi ſunt Tyrãni, lib. 2 cap 8. num 409.
Illas DEVS protexit, num 410.
pęna appoſitionis ad Catenam, libro ſecundo, capitulo 8. numero 412.
pęna ruinæ domus, mœniorum, vel ſolo æquari aratro ſodi, & ſale ſeminari, lib. 2. cap 8 num. 413.
Ciuitates in delictis hanc pęnam patiuntur, num 414.
Ad ſolum Principem ſpectat Ciuitatem, vel Opidum aratro ſupponere, numero 415
Hac vſus in ciuitatem Brixia Federicus Imperator, cui poſtmodum eam pęnam remiſit, num 416.
Hãc pænã ex ſententia prolatam in Ciuitatem Gandanum, non permiſit Carolus Quintus Cæſar, ſed illam condonauit, num. 417.
Ob infidelitatem terra aratro ſupponitur, num 418.
Ciuitas aratro moritur, num 419
Federicus Imperator ſolo adæquauit vrbẽ Mediolani, n. 420.
Vrbes Raueſtana & Aſtenatum ſolo adæquatæ, num. 421. & 422.
Carthago ſolo æquata, num 421.
Ciceronis ruinam domus comminatus M. Antonius, nu 423.
Caſtri ruinam paſſus Alfonſus Piccolominaus, & Theupulus Venetus num. 424.
Spurij Caſſij domus, diruta ob affectatã Tyrannidem, n. 424.
Marini Falerij Veneti, num 425.
Ciuitas Sichem ab Abimelecha Sale ſeminata, num. 426.
pęna Bullationis in facie prohibita libro ſecundo. cap. 8. num. 443 & 445.
pęna Mercationis in facie in Regno Neapolitano in deſuetudinem abijt lib 2 cap. 8 num. 444
pęna eruitionis oculorum libro ſecundo, capitulo octauo, numero 446.
pęna edicti, Fiſco, an Parti applicetur, libro ſecundo, capit 8. numero 454.
pęna quando applicetur Eccleſiæ, vel pauperibus, lib. 2 cap. 8. num. 456.
pęna Blaſfemi in Regno Neapolitano, libro tertio, capitulo 2. num 24.
In ſtatu Mediolani num. 30.
pęna Blaſphemiæ in verb. Blaſphemia.

Pęna

Digitized by Google

Pœna receptatoris hæreticorum, libro 3, capit. 5. numero 23. 24 & 25.
pęna committentis Crimen Monopolij, libro tertio, capit. 8. numero 33.
pęna Dardanariorum lib. 3. cap 14. num 97.
pęna vtentis veſte Sacerdotali, vel monachali in laicuit, lib. 2 cap. 10 num. 2.
pęna vendentium Annonam corruptam, quæ libro 3. cap. 14. num 129
pęna ſtatuta falſis menſuris quæ ſit, libro 3. cap 13 num. 19. 20 & 21.
pęna corrumpentis Album, libro tertio, capit. 18. num. 19. 20 & 21.
pęna & Dolus patiuntur diuiſionem, libro quarto, capit. 1. num 7
pęna eſt priuatio adminiſtrationis officij, libro ſecundo, capit. 8 num 463.
pęna eſt priuatio feudi, lib. 2 cap 8. num. 463.
pęna eſt priuatio rei & iuris ſui lib 2. cap 8. num. 464.
pęna eſt caducitas in Emphyteuſi, lib 2. cap 4. num 465.
pęna quo ad animalium paſcua, non debet reſpicere animalia ſed immittentem, lib. 4 cap. 6. num. 18
pęna quæ volentis tranſcendere muros admotis ſcalis, lib. 4. cap 10. num 1. 6. 7. 8 9. 10. 11. 12 & 23.
An habeat locum in muris alterius Ciuitatis quam Romanę, lib 4. cap 19 num. 7 8 & 9
pęna tranſcendentis muros vrbis, cur tam grauis ſtatuta, libro 4 cap. 10. num. 14 15. & 23.
pęna tranſcendentis muros, an locum habeat in tranſcendente Pomerium, lib. 4 cap. 10 num 20.
pœna ſunt de Regalibus Principum libro ſecundo, capit 8 numero 14.
pœna nocte an die exequerentur, lib. 2 cap 8. num. 428. 429. 430. & 431.
pœna impoſitio deſiderat cauſam, perſonam, locum, tempus, quantitatem, & euentum lib. 2 cap. 8 num. 450.
pœnam Domino Veneto Armamentario tribuuntur, lib. 2. cap. 8 num 468.
pęna quandoque deputantur Vijs publicis reficiendis, lib. 2, cap. 8. num. 459.
pœna Annone penes quos ſtat. lib 3. cap. 14. num 125.
pœnæ vendentium vltra pretium taxatum, an remittatur, arbitrio iudicis lib. 3. cap. 14 num. 128.
pœna aſportationis Armorum plures, libro 3. cap. 17 numero 51. 52. & 53.
Fabricationis, num 54
Emptionis pro mercantia, num. 55.
Venationis eod num. 55.
Stinerationis. num 56.
Offenſionis. num. 57.
Euaginationis. num 58.
Inſultus, num 59.
pœnalis legis freno linguæ, & corpus refrenantur, libro 3. cap. 2. num 3.
pęnam & præmium duo Numina dixit Democritus, lib 2. cap. 8. num 2.
pęnam Capitalem non continebant Prætorum Edicta, lib 2. cap. 8. num. 440.
pœnam incertam, vel ſuo arbitrio reſeruatam, an iudex in edicta imponat, lib. 2 cap 8. num. 452 & 453.
pęnarum nouarum inuentores damnat Author, libro 2 cap. 8. num. 427.
pœnas ſtatuere nequit qui iuriſdictionem non habet, libro 2. cap. 8 num 13.
pęnas qui ſubijt, aut melior aut minus prauus efficitur, lib. 2. cap. 8 num 3
pęnas imponit habens Iuriſdictionem, & merum Imperium, lib 2 cap 8 num 15.
pęnas inſolitas in edicto ponere non licet, libro ſecundo, capit. 8. num. 16.
pęnas imponens vltra leges nihil facit, libro ſecundo, cap 8. numero 17.
pœnarum omnium breuiarium ſcribit author in, lib 2. cap 8. num. 13. & infra.
pęnis legis contentus debet eſſe magiſtratus, libro ſecundo, cap. 8 num 439
pœnis ſtatutorum loci, in quo habitant puniuntur Iudæi, lib. 2. cap 9 num. 17.
Policrates Samiorum Tyrannus Principatu electus ſpreto Amaſis Aegyptiorum Regis conſilio. libro 1. capit. 8. numero 59
Polydorus Ripa I.C. Mediolanenſis laudatur, libro 3 cap. 17. num 47.
Idem Polydorus optime ſcripſit de violante muros, libro 4. cap 10 num. 13.
Pomarium tranſcedenti an immineat pœna tranſcedentis muros lib eod. 4 eodemq cap 10. num 20.
Pomarium quid eſſet in Vrbe Roma, eod lib. & cap num 34. 35. 36 37. 38 & 39.
Pomarium quomodo declaretur ab authore, eod libro, & c. num. 39 40. & 41.
Pompeius Columna S R. E Cardinalis fuit Regni Neapolitani pro Rege Gubernator lib 1 cap 10 num. 12.
Pompony Læti locus corrigitur lib 4 cap 11. num 20.
Pomponio Iuriſconſulto vſus eſt Alexander Seuerus Imperator, lib. 1 cap 8 num 85.
Pondera, & menſura ad quid inuenta libro tertio, capit. 15. numero 3.
Pondera probata eſſe debent ſupremo Principi, ibidem numero ſexto.
Pondera, & menſuras licet Barones aliqui habeant, tamen debent a Supremo Principe facta eſſe ibid num ſeq 7.
Pondera debent eſſe lapidea vel ærea ac ſtare debent in publico, ibidem num 9.
Pondera an ſtare debeant in Eccleſia Ciuitatis, ibidem numero 10.
Pondera, & menſura lapidea cum armis Regijs ſunt in Regno Neapolis in Palatij Magnæ Curiæ Vicariæ atrio, libro eod & cap num. 11.
Pondera an iuſta ſint ad quenam ſpectet id cognoſcere. ibid. num. 12. & 13.
Pondera qui falſaſſent quomodo puniebantur ex Adriano, ibidem num. 20.
Pondera falſa commodantes quam pęnam incurrant, eodem lib. 3. eodemq. cap 15 num. 22.
Pondera falſa locans quomodo plectatur, iiſdem, libro capit. & numero
Pondera falſa frangebat Magiſtratus Romæ. ibid num. 23.
Pondera quæ habere debeat qui tenetur aliquid ponderandũ conſignare ibid. num 24.
Pondera duo duaq menſura teneri non debent ad euitandas fraudes ibid num 27.
Ponderibus falſis vendentes & ementes qua pęna puniantur eod lib. 3. eodemque cap 13. num. 22.
Ponderibus & menſuris falſis Clericus ſi vendiderit, vel vendi fecerit quiſnam iudex eum puniat, ibidem numero 36.
Ponderum & menſurarum inuẽtor Cayn, eod lib. 3. eodemq. cap. 15. num. 4.
Ponderum an noticiam habuerit Adam ibid num 3.
Ponderum & menſurarum connexa debent eſſe rationes ibidem num 8.
Ponderum cognitio ſpectabat ad Comitem Sacrarum largitionum, ibid num. 13.
Ponderum cognitio in Regno Neapolitano ad quemnam ſpectet ibid numero 15.
Ponderum falſarum patratores dolum habere debent, ibidem num 20.
Ponderum diuerſitas iure diuino prohibita, eod lib. 3. eodemque cap. 15. num 26.
Ponderum materiam quinam tractauerint remiſſiue ibidem numero 35.
Pondus & ſtatera Iudicia domini, eod. libro 3. eodemq cap. 15. numero 2.
Pontifex Summus Epiſcoporum, omnium ſummus & primus, lib. 1 cap. 6. num. 5.
Pontifex Maximus an requirat Cardinalium conſilium eod. lib 1. cap 8 num. 65.

Pontifex

Digitized by Google

Pontifex Summus iurameato ligatur, eod. libro primo, capit. 14. num. 95.

Pontifex Maximus in terris vices Dei gerit, libro ſecundo, cap 2. num. 55

Pontifex in Eccleſia poteſtatis plenitudinem habet, ibidem numero 56.

Pontifex ſuper beneficijs ſummam poteſtatem habet, ibidem numero 57

Pontifex omnia poteſt. claue non errante. ibid num. 58.

Pontifex debet diſpenſare tamquam bonus paterfamilias, cum diſcretione ibid num 61.

Pontificalium clauium poteſtas quæ. lib. 1. cap. 1. num. 8. 9. 10. 11 12. 13. & 14.

Pontificatu cuius fiat edictum in Romana ſtatu Eccleſia dicendum eſt, lib. 2 cap. 14 num. 20.

Pontifice mortuo, ſtatim omnia etat ſigilla per Cardinalem Camerarium franguntur, eodem libro ſecundo, capit. 13. numero 15.

Pontifices, Cardinales, aliiq. prælati ſapientes eſſe debent, lib 1 cap. 8. num. 14.

Pontifices geſtarum rerum memoriam ſcribere faciebāt, & ea ſcripta Annales dicebantur. libro tertio, capit. 18. numero 4.

Pontifici nemo dicere poteſt: Cur ita facis, libro 2 cap. 2 numero 59 & 60.

Pontifici obediendum de neceſſitate ſalutis, libro tertio, cap. 4. numero 15.

Pontificis ſiue alterius Principis diſpenſatio contra ius, ſcripturam requirit, lib 2 cap 10. num 29.

Pontificis ſigillum eſt plumbeum, lib. 2. cap. 13. num. 12.

Pontificis ſigillum aureum dicitur Annulus piſcatoris, ibid. numero 14.

Pontificis ſummi primatus. lib. 3. cap. 4 num. 31.

Pontificum ætas quæ lib. 1. cap 6 num. 13.

Pontificum mandata ſcripturam exigant, libro 2. capit. 10. numero 26.

Pontificum Album quodnam erat, libro tertio, capit. 18. numero 2. & 3.

Populi appellatione & Patritij & Plebei veniunt, libro 1. capit. 1 num. 23.

Populi Romani ſileatium aduerſus Perſem Macedoniæ Regem. lib. 4. cap 1. num. 10.

Populi multitudo dignitas eſt Regis, libro quarto, capitulo 9. numero 1.

populo an aliquid tribuendum ſit annonæ tempore, libro 3. cap. 14 num. 132.

populus Romanus poteſtatem omnem in vnum Principem tranſtulit lib. 1 cap. 1. num 25.

populus Romanus in Octauium Auguſtum poteſtatem primam tranſtulit, ibid. num. 26.

populus conuenit ad tubarum ſonum, libro ſecundo, cap 11. numero 5

populus Romanus quam male poteſtatem Principi vni tradidit, lib. 1 cap. 1. num. 35.

populus corruit vbi non eſt gubernator, eodem libro, & cap. numero 68

Populus & Senatus Romanus multorum Imperatorum qui enumerantur acta reſcidit, eod. lib. 1. eodemq. capite 1. numero 132.

Populus Athenienſium non ipſius Prætores poteſtatem corrigendi ius habebant, libro primo, capitulo decimoſeptimo, numero 49.

Populus Romanus, etſi quandoque bellorum calamitatibus fuerit afflictus, animi tamen vires nunquam amiſit, libro 4 cap 9. num. 2.

Porci ſi damnum dent in pratis & paſcuis, maior debetur pœna quam ſi alia animalia damnum illis inferant. libro 4. cap 6. num 65.

Porci apud Aurelianenſes in Gallia excluduntur a paſcuis, ibid. lib. & cap iiſdem. num. 66.

Porcos non ſuffert Arabia odoribus plena. eod libro & cap. numero 64

poſſeſſio Magiſtratus tribus completur, ſcilicet electione, acceptatione, & ingreſſu. lib 1 cap. 1. num. 57.

poſſeſſionis ſuæ titulum oſtendere nemo cogitur, libro 4. cap. 1. num. 3.

poſitio quando captioſa appelletur, libro primo, capitulo 5. numero 45.

poſitiones quibus pars reſpondere debet, claræ debent eſſe, nō captioſæ. lib 2. cap 5 num 44. & 46.

poſthumi garrulitatem damnat Martialis, libro tertio, capit. 1 numero 6.

poſtulare apud Magiſtratum mulieribus vetitum, lib. 1. cap. 2 num. 31. 43. 44. 45 46. & 47.

poteſtas agentis inſpicitur in actibus humanis, libro 1. cap. 1. numero 42.

poteſtas Iuriſdictionis non præſumitur niſi appareat, eodem lib. & cap num 55.

poteſtas domini in ſeruos ibidem numero 180. 181 & 182.

poteſtas CHRISTI, vide in verbo IESVS.

poteſtas ſuo ſe aſſu iudicare nequit, eodem libro primo, cap. 8. numero 42.

poteſtatem Principi datam an ante Chriſti aduentum licuiſſet populo reuocare, eod. lib. & cap num. 33.

poteſtatem quam male quandoque Populus Romanus Principi dederit. eod lib 1. & cap. 1. num 35.

poteſtati reſiſtens, DEI Ordinationi reſiſtit, libro tertio, capite 4 num 59.

poteſtatis formulam quam dant Cardinales Summo Pontifici dum creatur, lib. 1. cap 1 num 6.

poteſtatis litteras prius oſtendere cogitur Magiſtratus, eod. lib & cap num 43 & 44.

poteſtatis virtus conceſſa prius inſpicitur, ibid num 54.

præceptor doctior eligendus, eod. lib. 1. cap. 8. num. 19.

præceptor vita honeſtiſſima eligendus, libro ſecundo, cap. 4. numero 13.

præceptoris vita nullis debet eſſe criminibus obnoxia, eodem lib. & cap num. 15.

præceptum Decalogi, Non occides, quomodo intelligatur, lib. 3. cap 6. num 6.

præcipitationis pœna è ſaxo Tarpeio ſublata, libro primo cap. 17 num 42.

præcipitationis pœna, vide in verbo, pœna.

præconia & programmata vim ſententiæ non obtinent, libro 2 cap. 8 num. 442.

Prædicaſſe iuueni ætate Hieremiam, & Eſaiam notum eſt, lib 1. cap 6. ſub num 12.

Prædicatio Sancta per gladium denotatur, libro primo, capit. 1. num. 14

Prædicationem exercere poſſunt adoleſcentes ſapientia ac ſcientia præditi, eod lib. 1. cap 6 num. 12.

Prædicator trigeſimum ætatis annum habere debet, eodem lib. 1 eodemq. cap. 6. num 11 & 12.

Prædicauerit Chriſtus qua ætate, ibidem ſub eodem numero 12.

praeſſe debent viri feminis, & eis principari, idq. iuris naturalis vigore. lib cap. 2 1. num. 20. & 25.

præfecti vrbi officium quod nam eſſet. libro tertio, cap. 9. numero 112. & 113.

præfectus prætorio apud Romanos fiebat etiam ex aſſeſſoribus, lib. 1. cap 8. num 32.

præfectus vrbi an pretium venalium rerum ſtatuat, lib. 3. c. 14 num. 110.

præfectus annonæ an frumentorū pretia ponat, eod. lib. & capite num. 111. & 116.

præfectus vigilum Romæ quam cognitionem habebat, libro 4. cap. 11 num. 16.

Prælati dignitatis codicillos oſtendunt, lib. primo, cap. primo numero 15.

Prælati omnes fidelitatem papæ. lib 3. cap 4 num 27.

Prælatorum ætas quæ lib 1. cap 6 num 13.

Prælatus Vicecomes vel locum alicuius ſecularis principis ſuſtinere, nequit, eod lib. 1. cap. 10 num. 4.

Prælatus habens Iuriſdictionem temporalem, non poteſt conſtituere Officialem Clericum ſed Laicum. eod. lib 1. & cap. eod. 10 num. 4

Præmia danda pro re optimè geſta, lib. 1 cap. 16. num. 22.

præmia virtutibus propoſita, eod lib. 1. eodemq cap. 16. n. 25.

Præmio-

Digitized by Google

Præmiorum exemplo virtutes nutriuntur, libro 3. capitulo 6 num. 60.
Præmium & pœnam duo Numina appellauit Democritus, lib. 2. cap. 8. num 2.
Præmium ſtatutum capienti an debeatur ſi ſeipſum præſentet, eod lib. & cap. num. 18.
Præmium ſtatutum capienti bannitum, an debeatur Magiſtratui, vel eius ſatellitibus capientibus, libro 3. cap. 6 numero 15 16 & 17.
Præmium Corocotta inſignis latro ab Auguſto obtinuit quia ſeipſum præſentauit eod lib. & cap. num. 19.
præmium an debeatur inuentori animalium oberrantium, libro 4 cap. 12 num 25. 26 & 27.
præmium pro re inuenienda promitti poteſt, & debetur, eod. lib & cap num 28 & 29
præmium occidentis vel capientis bannitum, vide de hoc plura in verbo Bannitus, in verbo Edictum.
præpoſitis à Principe ſine litteris non creditur, libro 1. capit. 1. numero 4
præpoſitum Galli appellãt Iudicem primarum cauſarum lib. 4. cap 8 num 46.
præſcribendo in mero Imperio ſufficit Præſidem fuiſſe in prouincia lib 1 cap 1 num 201.
præſcribi an poſſit ius conſtituendi Magiſtratum libro 1. cap. 1 num 197.
præſcriptibile eſt merum imperium ibid. num. 199.
præſcriptibilia ſunt conceſſibilia ibid. num 198.
præſcriptio immemorabilis requiritur in præſcribendo mero imperio, ibid num 100
præſcriptio immemorabilis priuilegio æquiparatur, eod. libro, & cap num. 202.
præſcriptio admittitur in paſcuis & nemoribus per Sacrum Conſilium Neapolitanum, & per Cameram Imperialem, lib. 4 cap. 6. num. 44 & 45.
præſcriptio in molendinis currit a die probibitionis, lib eod. 4 cap. 7. num. 18. 19. 20. & 39.
præſcriptionem legitimam non cauſat probibitio violata, eodem lib & cap num. 16.
præſes curare debet vt pacatam reddat prouinciam, libro 3. cap 5 num. 1.
præſidentes Regiæ Cameræ in Regno Neapolitano ad beneplacitum conſtituuntur à Rege, libro primo, capitulo 12. numero 82.
præſumptio optima inſurgit ex morum grauitate, eod lib 1. cap 4 num. 39 & 41.
prætor ſuo ſenſu iudicare nequit, eodem libro primo. capit. 8. num 42.
prætor dicebatur viua vox Iuris Ciuilis, eodem libro 1. capit. 17 num 22.
prætor ex cauſa publicæ vtilitati uacabat, libro ſecundo, cap. 7. num. 15
prætorem exterum elegerunt Mediolanenſes, libro 1 capit. 5. numero 14.
prætores condendæ legis poteſtatem an haberent, lib. 1. cap. 17 num. 19 20. & 30.
prætores inter magiſtratus maiores connumerabantur, eod. lib & cap num 20.
prætores an iudicarent ibid. num 25.
prætores Iudices creabant, ibid num 26.
prætores initio faciebãt edicta quibus vterentur toto anno, ibid num 29
prætores quomodo ius Ciuile ſupplebant, ibidem numero 32. 36. 37 & 46.
prætores Athenienſium poteſtatem corrigendi iuris non habebant, ſed populus, ibid num 49.
prætores quibus modis adiuuabant Ius Ciuile, ibid. num 33. 34. 35 & 45.
prætores quo pacto Ius Commune corrigerent. ibid. num. 38.
prætores quomodo furtum puniebant ibid num 41.
prætoris poteſtas quæ, eod lib & cap num. 21.
prætorum Edicta Iuris Ciuilis appellatione ueniebant, eodem lib 1 eodemq cap. 17 num 23.
prætorum Edicta anno durabant. lib. 1. cap. 12. num 38.
prætorum Edicta in loco edito ponebantur, lib. 2. c. 11 nu. 3.
prætorum Album quod, vide in verbo Album.
prætorum Edicta, vide in verbo Edicta.
prætura ætas quæ lib 1. cap 6 num. 43.
Presbyteri ætas quæ. eod lib & cap num 39 & 41.
Pretia venalium rerum quomodo taxentur ex Platone, libro 3 cap. 14 num. 127.
pretia frumentorum quis ſtatuat eod. lib. & capite numero 109 112 & 116.
pretium iuſtum quodnam dicatur, eodem libro, & cap. numero 126.
Priamus ob iuſtas leges laudatur lib 2 cap 2. num 6.
Primogenituræ erectio an ſcripturam exigat, eod. lib. 2. cap. 10. num. 38.
Princeps concedens Iuriſdictionem cenſetur ſibi reſeruare maiorem, lib. 1. cap. 1 num. 120.
Princeps exhibet honorem aſſeſſoribus ob ſcientiæ ſplendorem, eod. lib 1. cap 8 num 43.
Princeps generalem legem condere poteſt quod credatur teſtibus ſingularibus, lib. 2. cap. 1. num 32.
Princeps ſingularis certaminis ſiue duelli locum an concedere poſſit eod lib & cap num 15.
Princeps poſitus eſt vt iuſtum faciat, eodem libro 2. cap. 2. numero 2.
Princeps cenſetur confirmare priuilegia iuſta, ibidem numero 32
Princeps non diſpenſat ſine cauſa, ibid. num. 62.
Princeps ſuperindictum abſque rationabili cauſa non imponit, lib eod. 2. cap 3. num. 33.
Princeps Angarios & perangarios ſubditos facere abſque rationabili cauſa non poteſt ibid num. 34.
Princeps ex ſola lucri cupiditate gabellas non imponit abſq. rationabili cauſa, eod lib & cap. num. 35
Princeps pro publica vtilitate facere poteſt vt quis re ſua priuetur, lib eod 2 cap. 7 num 17.
Princeps aliquid concedens non cẽſetur publicæ vtilitati præiudicare ibid num 41
Princeps ob publicam vtilitatem contractui iurato contrauenire poteſt, ibid. num 41.
Princeps ob faciendam Anatomiam Medicæ artis profeſſoribus cadauer concedit ibid num 46
Princeps & ſuperior extra ſuam Iuriſdictionem eſt loco priuati eod lib. 2 cap. 9 num 1.
Princeps vel Magiſtratus qui facit Edicta, an illis ligetur, ibid. num. 19
Princeps talis eſſe debet quales deſiderat ſubditos, ibidem numero 24.
Princeps quo ad vim coactiuam eſt legibus ſolutus, ibidem numero 26.
Princeps eſt ſimulachrum in quo ſubditi ſpeculantur, ibidem numero 27.
Princeps non tenetur ad obſeruantiam legis ab ipſo factæ, ibidem num. 28
Princeps ſolus ſiue eius locum tenens poteſtatem dat vt bannitus occidatur lib 3. cap 6 num. 12. & 13.
Princeps eſt lex animata eodem libro tertio, capitulo 14. numero 15.
Princeps ſuis legibus debet eſſe ligatus, ibid. num. 18.
Princeps eripiens alimenta ſuis Ciuibus, eos necare dicitur, ibid num. 19.
Princeps in hoc Regno Neapolitano ponit Rectores Graſſerios, & Capitaneos qui ad hominũ vſum aſſiſiam ponunt, ibid num 21.
Princeps in taxando Annonæ pretio an debeat optimorum uirorum ſeu procerum iudicium adhibere ibid num. 124.
Princeps an faciat Edictũ Baroni, vt feudi titulum oſtendat, lib 4 cap 1 num. 2.
Princeps ſui iuris an probibeat & tollat venationem & aucupium, eod lib. 4 cap 3 num. 10 & 11.
Princeps an tollat ea quæ ſunt iuris gentium, & omnibus cõmunia ibid. num. 12 & 29.
Princeps licet ſit ſolutus legibus, debet tamen illis vti, ibid numero 20.
Princeps concedens Iuriſdictionem merum ac mixtum imperium, non cenſetur à ſe abdicare maioritatem, & ſuperiorita-

Digitized by Google

vioritatem eodem libro 4 cap. 8 numero 8.

Princeps an ad ſui libitum poſſit cauſas ad ſuum Tribunal reuocare ibid num. 6

Principari debent viri feminis idq iuris naturalis vigore, libro 1. cap. 2. num 20 & 25

Principatuum pluralitas non datur, libro ſecundo, capitulo 1 numero 1.

Principem non decet aliquid irrationabile facere, eod lib. 2. cap 3 num 29

Principem ab honeſto diſcedere turpiſſimum eſt, lib 2. cap. 4. numero 34.

Principem maledicere non audent Aſſyrij, libro tertio, cap. 3 num. 14.

Principes Magiſtratus creant, lib 1 cap 1 num 41.

Principes dum leges condant procerum conſilia adbibent, eodem lib. 1. cap. 8 num 6.

Principes doctos viros emere, lib 1 cap 9. num 9.

Principes caueant ab Aulicis Magiſtratus vendentibus, eod lib 1 eodemq. cap. 9 num. 52

Principes libellos oblatos ſubſcribebant, libro ſecundo, cap. 10 numero 29.

Principes & magiſtratus poſſunt occidere, & occidi facere malefactores, quando ſunt membra Reipublicæ nociua, libro 3. cap 6. num 7.

Principes duplex habent patrimonium fiſcale, & priuatum, lib 4. cap 6. num 1.

Principi iuſta magis ſunt optima, lib. 2. cap. 2 num 17.

Principi maledicendum non eſt lib 3. cap 3. num. 1.

Principi obediendum & ſuis legibus, eodem libro tertio cap. 4. numero 1.

Principi qui non obedierit, morte moriatur, eod. libro & cap. numero 32.

Principi ſupremo pondera & menſuræ probatæ eſſe debent, eod lib. 3. cap. 15 num 6

Principi concedenti Iuriſdictionem primarum cauſarum remanent cauſæ appellationum lib 4. cap 8 num 8.

Principi ſupremo ſeruitia an debeantur à Baronibus & vaſallis, eod. lib. 4 cap. 14. num. 1.

Principibus obtemperare vtiliſſimum ciuili diſciplinæ eſt, libro 3. cap 4. num. 54.

Principis mandato non creditur niſi litteræ demonſtrentur, lib 1. cap 1. num 4.

Principis liberalitas non anguſtatur ibid num. 117.

Principis in conceſſione illa veniunt quæ ipſe habet, eod. lib. & cap num. 121.

Principis conſilij eſt bellum indicere, eodem libro 1. capit 8. numero 50.

Principis ſecularis lex quando obliget, libro ſecundo, capit 2. num 01.

Principis præceptum notoriè iniquum non eſt exſequendum, eod lib & cap num 108.

Principis præceptum ſiue mandatum contra ſolitum Cancellariæ ſtylum ac formam irrationabile præſumitur, eodem lib. 2 cap. 3 num 36

Principis abſoluta poteſtas quomodo intelligatur, eod lib. & cap. num. 38 & 39

Principis placitum quando legis habeat vigorem, eod. lib. 2. cap. 7 num 66

Principis domus qualis eſſe debeat, & quomodo appelletur, lib 2. cap. 9 num 25.

Principis ſententia vim habet legis generalis, libro eodem 2. eodemq cap. 10 num 8.

Principis ſententia an requirat ſcripturam, eodem libro 2 capit. 10. num. 7.

Principis iudicium quis recuſare nequit, lib. 3 capitulo 4. numero 46.

Principis eſt ſuo Edicto tollere inhoneſtos ludos, eodem lib 3. cap 11 num 87.

Principium ſpectatur in delictis, libro tertio, capitulo 54 numero 25.

Principum beneficia latiſſimè interpretantur, libro 1. cap 1. numero 116.

Principum mores à vulgo inſpiciuntur, eodem libro 1. cap 4. numero 5.

Principum membra ſunt iuſtitiæ miniſtri eodem libro, & capit. num. 21.

Principum conſiliarij non ſunt Spurij, eodem lib. 1. capitulo 7. numero 9.

Principum placita vim legis obtinent dum honeſtatem contineant, lib 2 cap. 4 num. 37.

Principum Reſcripta ſine tertij præiudicio conceſſa intelliguntur eod lib. 2. cap 7 num. 42.

Principum mandata ſcripturam exigunt, eodem libro 2 cap. 10. num. 26.

Principum Reſcripta quæ erant, eodem libro ſecunda cap 12. numero 11.

Principum litteræ ſubſcriptionem deſiderant, eodem lib eodemq cap num 16.

Principum gratiæ ſubſcriptionem habere debent, ibidem numero 17.

Principum nomen Edicta continere debent, ibidem numero 16.

Principum licentia exigitur vt tangantur puniorum cadauera, lib. 3. cap 5 num 46.

Principum Domania quæ ſint lib 4 cap. 6. num 1.

Prioris Conuentualis vel Clauſtralis ætas, libro primo, capit. 6 num. 31. & 32.

Prioriſſæ ac Diaconiſſæ mulieres appellantur, eod. libro 1. cap. 2. num. 58.

Priuatos inter parietes ſiue domi mulieres poſſunt cōſulere, eod lib & cap num. 44.

Priuari adminiſtratione officij dedecus & pœna eſt. lib 2. cap. 8 num 462.

Priuari aliquem feudo pœna eſt, ibid num 463.

Priuari emphyteuſi ſimiliter pœna eſt, ibid. num 465.

Priuatio omnis rei ſuæ, vel ſui iuris pœna eſt eodem libro, & cap num 464.

priuatus dicitur qui dignitatem non habet, eod. lib. 1. eodemque cap 1 num 38

priuatus Iuriſdictione in non tribuit, libro primo, cap. primo, numero 37.

priuatus inter duos Magiſtratus ambulare non debet, lib. 3. cap. 4. num. 41.

priuilegia iuſta cenſetur princeps confirmare, libro 2. cap 2. numero 32.

priuilegia Chriſtianorum Imperatorum continent Annum Domini Noſtri IESV CHRISTI, eodem lib. 2. cap. 14 numero 7

probare ille debet Iuriſdictionem qui in ea ſe fundat, libro 1. cap. 1. num. 48.

probatio non eſt quærenda à reo conuento, libro quarto, cap. 1. num 19.

Probus Imperator iuſtitiam coluit, libro ſecundo, capit. 2. numero 11.

proclamata à non habente Iuriſdictionē fieri nequeunt, lib. 1. cap 1. num 63

proclamate per ipſum facto non ligatur Magiſtratus, libro 2. cap 1 num. 29.

proconſules qui appellentur, lib. 1 cap. 12. nu. 23.

Proculo Iuriſconſulto vſus eſt Alexander Seuerus Imperator, lib 1 cap. 8. num 85

Procurator obligatur actione mandati, libro primo, capit. 6. numero 62.

Procurator rerum Cæſaris prouinciales vexans concuſſionibus, flammis punitur, lib 1 cap 8. num 23.

Procuratoris officium quomodo exerceat mulier, lib. 1. cap. 2. numero 56.

Procuratorum ætas quæ, lib. 1. cap. 6. num. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. & 63.

proditores qui ſint, lib 3. cap. 14. num 85.

profeſſionem fidei facere debent beneficiarij, eodem lib. 1. capite 4. num. 29.

programmata & præconia vim ſententiæ non obtinent lib 2. cap 8 num. 442.

probibitio portationis armorum ad feminas etiam extenditur, lib 3 cap. 17 num. 39 & 40.

probibitio violenta non cauſat legitimam præſcriptionem, lib. 4. cap. 7. num. 16.

Digitized by Google

Probibitio Molendinorum Tappetorum, & Furnorum, ſi d domino præſupponatur, per ipſum erit probanda, eod. libro, & cap. nam 17
Proſmurium quid ſit. lib. 4. cap. 10. num. 36.
Protectione commiſſa, an ceoſeatur commiſſum merum, & mixtum imperium. lib 1. cap. 1. aum 153.
Probibitiones Molcodinorum & Tappetorum, ac Furnorum quando noceant. lib. 4 cap. 7. nam. 11. & ſeqq. vſq ad u 20.
Proijcere in vias publicas morticinia probibitum eſt, lib. 3. cap 12. num. etiam 11.
Promiſſa quando ſeraanda. lib 2 cap. 1. num 98. & 99.
Promiſſio poſſibilis eſſe debet alids non ligat, eodem libro 2. cap 6. num. 19
Promiſſio vt non fiant maleficia non debetur, libro 3. cap. 11. numero 74.
Promiſſiones captioſa & obſcura ſpernenda ſunt, lib 2. cap. 5. num 40.
Promittens pecuniam pro eo quod facere tenetur, an obligetur. lib. 3 cap 11 num. 73
Promotores in Collegio Doctorum Peruſia quot ſint, libro 1. cap 8. num 93.
Seais & Neapoli qaot num 94.
Propbeta non eſt in bonore in patria, eodem libro primo, cap. 5 aum 11
Propbetas bellum facturus conſuluit Ioſapbat, eodem lib. 1. cap. 8. nam. 51.
Prorogatio locum nou babet finito primo tempore, eod. lib. 1 cap. 12. num 62.
Proteſtatio contraria facto nil releuat, libro quarto, capit. 2. numero 17.
Protonotariorum atas qua, l b 1 cap 6 num 64.
Prouincia vna appellabitur Regnum Neapolitanum, lib 1. cap. 15 num. 3.
Prouincia dicitur qua babet decem vel undecim Ciuitates & vnum Regem vel iudicem, eod. lib. & cap num 32.
Pracens Magiſtratus quando dicatur. lib. 1. cap 4 num. 13.
Prudens vir tacet. libro 3. cap. 1 num. 2
Prudentia ingenio non a ate aſtimatur, libro primo, cap. 6. numero 84.
Prudentia Magiſtratus videtur electa, libro primo, capitulo 13 num 57
Prudentiſſimi ac ſapien iſſimi fuere Draco & alij, lib. 1. cap. 4. numero 9.
Ptolomæus Aegyptiorum Rex occiſoribus ſerpentis triginta cubitorum pramiam dedit. lib. 3 cap. 6. num 59.
publica vtilitas eſt Legum finis lib 2 cap. 7 numero 30.
Publica boneſtatis impedimentum matrimonij quodnam ſit lib 2 cap. 4 num 22.
Publij Ventidij biſtoria. lib. 1. cap. 16 num 17.
Publij Rutilij pariter biſtoria narratur, ibid num. 26.
Publij Decij Pretoris quia nõ aſſurrexiſſet M. Aemilio Scauro Conſuli, veſtis ſciſſa. & iuſſus aſſurgere, & interdictum ne vt Prator adiretur lib 3. cap 4. num. 44.
Publius Mutius Tribunus Plebis, nouem Collegas memorabili exemplo flammis tradidit, idq. eam ob cauſam quod Spurio Caſſio adbaſiſſent, qui ne iam fanctis Magiſtratibus alij ſubrogarentur ſtatuere volebat, vt ſic affectatis Ciuitatis dominatus temeritas puniretur Vidẽdus Valer. Max. lib. 6 cap 3 lib 2. & cap. 8 num 34.
Publius Postbumius Regillenſis à Romano exercitu lapidatus, quod promiſſam vrbis Vola bello capta pradam non dediſſet. lib 2 cap. 8. num 241.
Publius Clodius muliebri veſte indutus, & domum C. Iulij Caſaris Dictatoris perpetui clam ingreſſus (etaſdem namque Caſaris vxorem occulte deperibat) in Sacris Bona Dea repertus quibus viris intereſſe nefas erat, inceſtus fuit inſimulatus. lib 3 cap. 10. num 6.
Publius Rutilius Prator in Sicilia ſeruos debellauit, & de fugitiuis ſtragem fecit & Orationem Roma babuit libro 4. cap. 6 num 9.
Pueri ſine pedagogo viuere nequeunt. lib 2 cap. 4. num. 14.
Pugaç ladas permiſſus ad res bellicas. lib. 3. c. 11. n. 34. & 35.
Pulcbrior Magiſtratus eligendus è duobus partibus, libro 1. cap. 3. num. 2.
Pulcbritudo eſt regnum quoddam, abſque ſatellitio. vt dicebat Carneades Pbiloſophus. eod. lib. 1. eodemq. c. 3. num. 5.
Pulcbritudo Scipionis laudatur, ibid num. 12.
Pulcbritudo ad bominum gratiam comparandam apta, ibid. numero 13.
Pulcbritudo in M. Craſſo ad ſe amandum bomines alliciebat, ibid num 14.
Pulcbritudo illa laudabilis quam mores ac ſapientia ornant, eod lib 1. cap 4 num. 1.
Pulſandi ac ſonandi inſtrumentum Muſicum pro domini ſolatio pro feudi ſeruitio promiſſum praſtandum eſt, lib. 4. c. 9 numero 49
Punitoram cadauera abſqae principis licentia tangi nequeunt, lib 3 cap. 5. num. 46.
Pupillorum dominoram in ſtatu quis conſtituet Magiſtratus, lib. 1 cap. 1. num. 219.
Pupillus ob atatem pauper praſumitur, libro primo, cap. 15. numero 8.
Purpura & annuli aurei non omnibus permittebantur, apud veteres Romanos, lib 1. cap 4 num. 42.
Pyrander Saxis obrutus. lib. 2. cap 9 num. 45.
Pyriander Quaſtor Vrbanus Atbenis creditus proditor, ob ſurreptionem tritici, ſaxis obrutus interijt, lib. 3. cap. 14. numero 107.
Pyrecchues Euboa Rex Equinis pullis alligatus ſciſſus ab Hercule, lib. 2 cap 6. num 251.
Pyrrbi Epirotarum Regis dictum pulcbrum, lib 1. c 8 n. 13.
Pyrrbus Eteobutades quod officium iudicandi ſcilicet munus contra leges. pollata & non integra mente ſuſcepiſſet populi ſuffragio fuit ad vltimum ſupplicium damnatus, libro 1 cap 9 num 27.
Pyſidices puella Achillis mandato lapidata, quod patrem, & patriam ipſius amore laſciuo capta ſperãs nuptias eiuſdem Achillis prodidiſſet lib. 2 cap. 8 num. 240.
Pythagoras quinquennij ſilentium ſcholaribus ſuis indicebat. lib. 3 cap. 1. num. 3.

Q

QVa contra naturam ſunt imbecilla ſunt. lib. 2. c. 1. n. 28.
Qua continẽtar, ia relato, videntur repetita in referente. lib 2 cap 5 num. 15.
Qualitatis perſonarum ratio babetur apud Venetos, & alios populos in veſtitu. lib 1. cap 4 num. 42 & ſeqq.
Quantitas piſcium qua debetur fiſco Regio in Vrbe Neapolis quanto tempore praſcribatur, lib 4 num 18. 19 & 20.
Quando legis babeat vigorem Principis placitum, lib. 2. cap. 7. num 66.
Quintiliani & Pepuliani baretici damnati, quia ſentiebant mulieres ad Sacerdotia admittendas. lib. 1 cap. 2 nu 62.
Quinque ſenſus ſatellites ſunt ac nuncij bumani corporis. lib. 1. cap. 14 num 59
Quinquennij taciturnitatem Pythagoras ſuis auditoribus indicebat, lib. 3 cap 1. num. 3.
Quintus Hortenſius ob nimiam veſtimentorũ elegantiam probro affectus. lib. 1 cap 4 num. 37.
Quintus Coponius condemnatus quod amphoram vini dederat illi qui ius ſuffragij babebat lib. 1. cap 9. num. 9.
Quintus Metellus Cenſor à populo Romano lapidatus, & quã ob cauſam. lib 2 cap 8 num. 241.
Quintus Fabius Maximus à Cõſulibus increpatus quod Craſſo tertium bellum Carthaginienſibus inferendũ reuelaſſet, lib 3 cap 1. num 9
Quintus Lutorius morte multatus, quod in Druſum agrotantem Poeticum carmen ſcripſiſſet. lib 3. cap. 3. num. 19.
Quod fit tempore aut termino finito, dicitur renouatio, lib. 1. cap. 12 num. 63.
Quod mibi prodeſt, & alteri non nocet faciundum eſt, lib. 3. cap. 14. num. 75.

R

RAbbi uocatur Ieſus Chriſtus Saluator noſter. li 1. c 8. n. 75.
Rabbi apud Hebræos dicti, apud Latinos Magiſtri appellantur, lib. 1. cap. 8. num. 88.

Ramyrus Secundus Rex Aragoniæ ex monacho Diui Benedicti,lib.2.cap.7 num.56
Rangiferi animalia quadam ſunt apud populos Septentrionales,lib.4 cap.3 num 49.
raptus pœna in homine ſeruili eſt combuſtio per ignem , lib 2. cap 8 num 10
ratio eſt legis clypeus naturalis,eod. libro ſecundo. eodemq. cap.3.num 6
ratio naturalis pro lege ſufficit,libro ſecundo.capitulo tertio, numero 4
ratio in lege expreſſa eſt ipſa lex,eodem libro & capitulo,numero 1.
Ratio Legis eſt mens ſpiritus & anima , verba autem ſunt corpus .eod lib & cap num 1.
ratio attenditur in ſtatutis , eodem libro , & capite numero duodecimo.
Rationales ſiue Calculatores quid facere debeant , lib.4 cap. 13,num 10.
Rationales audire debent Ciues pro eorum intereſſe, eod.lib. & capite num.24 & 26.
ratione deficiente deficit lex lib.2 cap.3 num.13.
ratione vna ex pluribus in lege contentis deficientibus remanente,remanet & lex.eod lib & cap.num.14.
ratio & mens in qualibet diſpoſitione attenditur, lib.2 cap. 3.num.15.& 31.
ratio legis præfertur eius verbis,eodem libro,& capitulo numero 16.
ratio Doctorum authoritati præferenda ſemper eſt,eod. libro & cap num 17.
ratio præfertur etiam Communi opinioni,ibidem numero decimooctauo
ratio iuris ſequenda,ibid.num.20.
ratio diſpoſitiones moderatur ſicut gubernacula naues , & frena equos ,eod lib & cap num.
ratione laudantur Aegyptiorum iudicia,lib eod.2. eodemq. cap 3 num 21.
ratione nihil præſtantius ibid num 42.
rationem qui amittit,errat,eodem libro,& capitulo, numero 40.
rationes in diſputando potius quam Doctorum authoritates præferuntur ibid num 19
rationes reddere coguntur omnes aliena negotia peragentes. lib.4 cap.13 num 1.& 2.
rationes reddere coguntur finito officio adminiſtratores rerum vniuerſitatis Syndicis ſucceſſoribus , ibidem eodem num.2.& 4.
rationes redditæ non dicuntur ſi coram Calculatoribus libri rationum exhibiti non fuerint , eodem libro, & capit. numero 9.
rationes quoties videnda ſint,& quoties facienda ſit earum denuo editio eod lib & cap.num 11.
rationi quam experientiæ magis credendum eſt, libro 2 cap 3.num 47.
rationis quod ſis particeps homo ipſius id eſſe dicitur excellentia eod.lib.& cap num 4.
rationum redditio ſequelam habet quod reliqua ſoluantur.libro 4 cap 13 num 5.& 6.
rationum redditio diſpunctio,& excuſſio quomodo facienda, eod lib & cap num 13.
rector debet eſſe diſtrictus in ſilentio , vtilis in verbo,ne aut tacenda proferat,aut proferenda taceat libro tertio , cap. 1 num.7.
rectoris mores ſecundum Gregorium ,libro primo,capitulo 4. numero 4.
receptans opem ferre dicitur,lib.3.cap.5 num 7.
receptare quid ſit.eod.lib.& cap num 9.
receptatione excuſatur caupo , & tabernarius,ibidem numero 18.
receptator quando non puniatur libro 3. cap 5. num. 12.13. 16 17 & 19.
receptator ignorans illum eſſe bannitum,an excuſetur , eod. lib & cap 9.num.13.
receptator vt puniatur probandum eſt ſciuiſſe illum fuiſſe, vel eſſe banditum,ibid.num.14.
receptator per vim coactus,an teneatur ad pœnam perferendam ibid.num 16.
receptatores improuidi ſunt,ibid.num.3.
receptatores ſi non eſſent,latere diu latrones non poſſent, ibidem num.4.
receptatores puniendi ſunt,ibid num.6.
receptatoris hæreticorum pœna,eod lib.3 eodemq.cap 5.numero 23.24.& 25.
Et quid in Regno Neapolitano ibid num.25.
receptatorum genus peſſimum eſt,& puniuntur tamquam latrones,eod.lib & cap num 1.
receptatorum monitio ipſos magis afficit,ibid num 10.
receptatorum pœna quænam ſit,ibid num 22.
receptans bannitum toleratum in Ciuitate qualiter puniatur, lib 3.cap 5.num 15.
receptans & occultans debitorem contumacem,an teneatur ad pœnam vel debiti ſolutionem eod lib & c.n 50.& 51.
Receptantes Clericiqua pœna puniantur,eodem libro,& cap. numero 14.
receptator committentis crimen læſæ maieſt qua pœna puniatur præſertim in Regno Neapolitano eodem lib.3 eodemq. cap.5.num 26 & 27.
receptator furi æquiparatur,ibid.num.30.
receptator abigeorum quomodo puniatur ibid num 31.
receptator aleatorum & luſorum qua pœna afficiatur,ibidem numero 33.
receptator committentis ſtuprum in virginem per vim,qua pœna plectatur,ibid.num.34.
receptator qui vno die receptat,& demum ex interuallo alio die quomodo teneatur ad pœnam,ibid num 49.
receptatores malefactorum in Regno Neapolitano grauiter puniuntur,eod.lib.3.cap 5.num 52.
receptatores Hippotæ in Græcia quomodo puniti fuerint, ibid. numero 20
receptatoris furum & latronum pœna,eod lib 3.eodemq cap. 5.num 28
receptatoris rerum furto ſubtractarum pœna , eodem lib & cap.num.29
receptatorum pœna an teneantur præſtantes opem,cōſilium, & auxium exhibentes cibum, potum, arma , & alimenta bannito eod lib.& cap.num 37.
receptatorum pœna an teneatur colloquens cum bannito, eodem lib.3 eodemq cap 5 num.39.
receptatorum pœna an teneatur ſcribens litteras bannito,ibidem num 40.
receptatorum pœna an teneatur portans cadauer banniti de loco ad locum,ibid num 41 44.& 45.
reſirmatio officij an fiat per dominos inferiores lib.2.cap.12. numero 52
reſirmatio in officio vno contradicente fieri non poteſt,eodem lib & cap num 55.
reſirmatio officialis debet fieri antequam primum tempus labatur,ibid num.51.
reſirmatus in officio an iterum iuret & caueat de ſtādo Syndicatus eod.lib & cap num 56 & 57.
reges Indi paucos habent conſiliarios ſed nobilitate & prudentia inſignes lib.1 cap 8 num 47.
Reges diuites creant Aethiopes,eod lib 1 cap 13.num.3.
Reges ſine theſauris Regnum regere nequeunt,ibid num.4.
Reges Catholici omnia manu ſua ſirmabant.lib.2 c.12. nu.25.
reges Libyæ ſuos ſubditos vt ſocios diligunt, ſubditi illis vt principibus obediunt lib 3 cap 4 num.53.
reges Macedonum Nobiles cuſtodes ante fores diſpoſitis horis tenebant lib.4.cap.11.num.25.
reges Chinarum quot milites ad cuſtodiam teneant , eod. lib. & cap.& num
regens rectè naturaliter melior,lib.3 cap.4 num.9.
Regia Camera Summariæ in Regno Neapolitano vtitur ſigillo lib.2.cap.13 num 3.4.& 5.
Regia Baronum & vaſallis ſeruitia an debeantur, libro 4. cap 14 num 1.
regia poteſtatis ſceptrum virga,lib.1.cap.1 nu.2.
regimen vnius melius,lib.1 cap.7.num.58.
regimine conceſſo quid ueniat,lib.1 c. 1.n.154. 155. & 156.

Regis

Digitized by Google

I N D E X.

Regis & Tyranni differentia.lib 2 cap.7.num.9.
Regis dignitas eſt in multitudine populi lib.4 cap 9.num.1.
Regis (binarum ſubditi regnum exire nequeunt, eod.lib 4. eodemq.cap 9 num 6.
Regnare debens diu,longe lateq boni,lib.1.cap.16 num.24.
Regni affectati cauſa grauiter animaduerſum,à Carthaginẽſibus in Hannonem,lib.3 cap 7.num 30.
Regnis ſapientia præponitur,lib 1.cap 8.num.12.
Regnum Neapolitanum appellabitur vna prouincia lib.1.c. 15.num 31.
Regibus ſola honeſta ac iuſta conueniunt lib.2.cap.4 nu.38.
Regula Cancellariæ eſt quod per commiſſionem non dicitur collata iuriſdictio,niſi conficiantur litteræ, lib.1.cap.1.numero 49
Regalis Eccleſiæ parendum,lib 3.cap 4.num.25.
Regum Catholicorum euectio ob ſuorum ſubditorum multitudinem,libro 4.cap 9.num.5.
Rei ſua quilibet eſt moderator & arbiter,libro 3.cap.14.numero 6.
Reintegrationem feudi facere intendens, id facere abſque loco tenentis Regis licentia non poteſt,lib.4.cap 1.nu.20.
Reipublicæ ſubueniendum vniuerſorum cauſa, non quorumdam reſpectu,libro 2 cap 7.num.22.
Reipub.conſilia, ſiue bona ſiue mala, non ſunt damnanda, & quare,lib.3 cap 14.num 33.
Reipubl an arma permittantur difficile eſt ſoluere, eod.lib.3. cap.17.num 75.
Relatio punctorum an ſcripturam exigat, libro 2. cap. 10. num.39.
Relato contenta repetita videntur in referente, eod. libro 2. cap.5.num 15.
relegatio quotuplex ſit, eod lib.2 cap 8.num.359.
relegationes in Regno Neapolitano in vſu ſunt frequenti ob multitudinem inſularum lib.3 cap 5.num.32.
relegationis pœna vide in verbo pœna.
Releuij ſolutio fit pro feudo mortuo Barone in Regno Neapolitano,libro 4 cap.2 num 46.
Releuij quantitas eſt de more Regni Neapolitani, eod libro & cap.num 49.
releuium an ſit de iure vel de more in Regno Neapolitano, ibid.num.48 & 49.
Remi mors quod voluerit muros tranſcendere, eod. libro 4. cap.10 num.2.
Remigum pœna, vide in verbo, pœna
Remiſſio aliqua animo concedenda eſt teſte Seneca lib.3.cap. 11.num.66.
Remiſſionem cauſæ ad ſuos Officiales petunt Barones, quando ſubditi appellarunt ad ſuprema Regia tribunalia, libro 4 cap 8.num 41.
Remitti,an,& quando poſſit delinquens in criminali iudicio, lib.3.cap.16.num 20.
Renati Choppini I C Andegauenſis Galli laudes libro 4 cap. 6.num.3.
renouari dicitur quod fit tempore finito,lib 1 cap.12.nu.63.
reperta quibus applicentur, libro 4 cap.12. num.5.6.7 8 9. 10.& 11.
repertus cum rebus vetitis extrahi an incurrat Edicti pœnam lib.3.cap.14.num 46.
Res tradita creditori pignori a debitore, dicitur eſſe in bonis debitoris,lib.1.cap.1.num.191.& 192.
Res non integra quando dicatur,libro 1 cap.12.numero 74. 75 & 76.
Res iudicatur in eo ſtatu in quo inuenitur,lib.4.cap 1 nu.22.
reſcripta incerta & obſcura non valent, lib.2.c.5.num 43.
reſcripta Principum quæ erant, lib.2.cap 12 num.21.
reſcriptis Regiæ Cancellariæ creditur abſque ſigillo, libro 2. cap.13.num 6
Reſidere qui cum iuramento promiſit, & ex facto ſuperioris non reſidet, non dicitur periurus lib. cap 14 num 87.
reſignationes beneficiorum nõ recipit Vicarius Epiſcopi abſque ſpeciali mandato lib. cap.1 num 99.
Reſiſtẽs Poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit,lib.3 c.4 nu.59.
Reſiſtentia facta apparitori vel nuncio quomodo puniatur, eod lib.& cap.num 77.
Reſiſtentiam facere rebellare eſt, eod.lib.& cap.num.60.
Reſiſtere poteſt exequutioni ſententiæ condemnatus de facto,ibid.num.65.
Reſiſtere poteſt iniuſte captus non ſolum ipſe eum armis ſed etiam conuocatis vicinis & amicis,ibid.num 66.
Reſiſtere Magiſtratui iniuſte procedenti, eſt res periculo plena,& quare,eod lib & cap.num.70.
Reſiſtere an poſſit Iuſtitiario Aſſeſſor in Regno Neapolitano, eod lib.3 eodemq cap 4.num.73.
Reſiſti poteſt Officiali non portanti Officij ſigna, eod. libro & cap num 63.
Reſiſtitur Iudici exequenti appellatione pendente, eod lib. 3.eodemq.cap 4.num.68.
Reſſortus cauſas Galli vocant appellationes primarum & ſecundarum cauſarum,lib.4 cap 8 num.45.
Reſpublica ſine diuitijs infelix eſt lib.1.cap.13.num.21.
Reſpublicas felices quæ a Magiſtratibus nolentibus regerentur dicebant Valentinianus & Martianus Imperatores, lib.1.cap 9 num.38
Reſtitutio in integrum an competat minori aduerſus proclama vel Edictum,lib 2.cap 9.num 13.
Reſtitutio in integrum petita per bannitum aduerſus bannũ facit vt interim non poſſit occidi,lib.1.cap 6 num 50.
Reſtitutionem in integrum petere poteſt bannitus, libro 3. cap.6 num 51.
Retibus etiam homines capi poſſunt,lib 4 cap.3 numero 29. 30.31.& 32.
retibus an liceat venari, vide in verbo, venatio.
retractus pro fundo dotali ſpectes ne ad vxorem an ad virũ, ex Deciſione Sacri Conſilij,libro 1.cap 1 num.172.
reuerentia præſtatur inter minorem & maiorem, lib.3 cap. 4 num 17.
reuerentiam ſubditi exhibent Magiſtratui ſpecioſo, eod lib. cap & num
reuocari an poſſit vaſallus per Barones in Regno Neapolis, lib.4 cap 9 num.10.11.12 & 18
reus de domo ſua fundare non tenetur actoris intentionem, libro 4.cap. num 2.
Rex in Inſula Taprobana ne ſolus in capitalibus cauſis iudicet,quadraginta viros eligit.libro 1 cap.1.num.81.
Rex legem non facit abſque prudentum conſilio,eod libro 1. cap 8 num.64.
Rex qui apud priſcos Athenienſiũ populos,eo li.1.c.12.n 15.
Rex optimus apud ueteres dicebatur qui eſſet iuſtiſſimus,& polleret virtutibus, quæ referuntur lib.4 cap.9 num 20.
Rex nec ferre,nec inferre iniuriam poteſt,lib.3.c 3 num 16.
Ridere coram Senatu Areopagitarum nefas erat, libro 3. cap 4 num.57.
Robertus Rex Napolis ludis vacabat,eod lib.3.c.11 n.88.
Robuſti homines eleemoſinas querentes pellendi, ne panem debilibus auferant,eod libro 3 cap.16.num.14.
Roma lupanar publicum fuit.lib 3 cap 13.num 16.
Romanæ Rotæ Auditores Spurij non fiunt,lib. 1 c.7 nu.13.
Romanæ Rotæ Auditores eliguntur viri doctiſſimi ac toto terrarum orbe celeberrimi,eod lib 1.cap 8.num 10.
Romanæ Vrbis mœnia quo die ducta lib.4.c.10.nu 26 & 27.
Romanæ Vrbis ædificationem & ſolemnia optimè deſcripſit Ouidius,eod libro & cap num.27 & 29.
Romani dum ſpurios appellare volebant hac nota SP. vtebãtur,libro 1.cap.7 num 26.
Et harum litterarum erat ſignificatio, ſine patre, ſub eod. num.ibid.
Romani puniebant illos qui Magiſtratum pecunia aucupabantur,eod libro 1.cap.9 num.59.
Romani quomodo candidatum Magiſtratus petentem volebant,eod lib.& cap.num 68.
Romani pro traducendis è Græco in Latinum Legibus XII. tabularum, Hermodorum Epheſium exſulem elegerunt, lib.1.cap.3 num.9.
Romani quæ tribuebant Magiſtratibus pauperibus,vt Officij maieſtatem præſeferrent,lib 1 cap 13.num 29 & 30.
Romani die excredebant iudicialia,lib.2 cap 8 num.435.
Romani quot horas dabant litigantibus per Clepſydras, eod. lib cap & num

Digitized by Google

Romani virum honeſtum non cogebat ad faciendum carnificis officium, neque ciuem, nec illum in vrbe habitare permittebant, lib 2 cap. 14 num. 41.
Romani populi ſilentium aduerſus Perſem Macedoniæ Regem. lib 3. cap 1 num. 1?.
Romani Ciues an priuata arma habuerint, eo li. 3. c 17 n. 77.
Romani quo in loco tenebant arma repoſita ibid num 78.
Romanorum lex ſuper ætate Magiſtratuum. lib. 1. c 6. nu 42.
Romanorum Imperium tunc cecidit cũ cœperũt Magiſtratus & officia venalia eſſe eod lib. 1. cap. 9. num. 22.
Romano ũ oratores corrigendi atque emẽdandi ius poteſtatẽ habebat; Athenienſiũ autẽ Populus, eod. lib. 1. c 17 n 49.
Romanorum populus etſi attritus bellorum calamitatibus, nunquam tamen animi vires amiſit lib 4. cap. 9 num 2
Romilda Giſulphi Langobardorũ Regis vxoris inhoneſta perfidia a Cacano Hunnorum Rege, lib 2. cap. 4 num. 18.
Romuli lex ne quis niſi per portas vrbis ingrederetur, vel egrederetur lib 4 cap 10 num. 31.
Romulus Sacerdotes creauit inter alia nulla corporis parte carentes, lib 1 cap. 3 num. 28.
Romulus ſacerdotia eſſe venalia prohibuit lib. 1 c. 9. nu 24.
Romulus lege cauit ne coram mulieribus obſcœna verba dicerentur, lib. 2. cap. 4 num. 31
Romulus Pale inuocauit dum Vrbis Romæ mœnia duceret, lib. 4. cap. 10 num. 25.
Rota Romanæ Auditores debent eſſe Iuriſconſulti & Doctores, lib 1 cap. 8. num 11.
Rota molendinorum pars ſuperior dicitur Catillus, inferior Meta, lib. 4 cap 7 num 49.
Rotarum pœna vide in verbo pœna
Rubr. Ne Clerici vel Monachi, habet locum in Prælatis, lib. 1. cap. 10. num 6.
Rubr. Ne Clerici vel volentes, an habeat locum in Monacho; eod. lib & cap num 8.
Rubr. Comitum ſacrarum largitionum, & rerum priuatarũ, lib. 4 cap 6 num 2
Rude donari quid ſit lib. 2. cap. 8 num 74.
Ruinæ domus pœna, vide in verbo. Pœna
Rumor eſt obſtrepentium vocũ multitudo, lib. 3 cap. 7. n. 44.
Rumor eſt furioſarum gentium proclamatio ibid num. 45.
Rumores quomodo fiant, eod lib & cap. num. 33.
Rusticorum Arma quænam ſint, lib. 3. cap. 17. num. 11.
Ruſticus arma ſua ſolita portare poteſt, ibid. num. 10.

S

Sacerdotes creauit Romulus inter alia nulla corporis parte carentes lib. 1. cap. 3. num 28.
ſacerdotes qui erant apud Hebræos lib. 1 cap 8. num 89.
ſacerdotes & Iudices publicis ſumptibus aluntur in nonis indiarum inſulis lib. 1 cap. 13. num. 26.
ſacerdotes iurantes, vide in verbo Iuramentum.
ſacerdotia doctiori & ſapientiori ſunt conferenda, lib. 1. cap. 8. num 18.
ſacerdotia venalia eſſe prohibuit Romulus lib. 1. cap 9. n. 24.
ſacerdotum Romanorum Iuramenta quo pacto concipiebantur, lib 1 cap 14 num 33.
ſacrilegi igne puniuntur lib 2 cap 8 num. 21.
Sacrum Collaterale Conſilium quandoque ad Baronum inſtãtiam Edicta facit vt ſubditi appellantes ſuos ſuperioris adeant lib 4 cap. 8. num 40
Saducæorum Doctores commemorat Diuus Matthæus lib. 1. cap 8. num 69
ſæuitia domini excuſat vaſallum à præſtatione ſeruitij, lib. 4. cap 9 num 12.
ſal ſcientiæ ac ſapientiæ Iudex habere debet, eod. lib. & cap. num 29
Salaminorum ſtatutum contra porcos lib 4 cap 6. num 65.
Salapia antiquiſſimum Apuliæ Opidum, lib. 3. ca. 12 num 1.
Salapienſes à Romanis per ſuos Legatos obtinuerũt, ut a loco diſcedere poſſent ob aeris intemperiem. ibid. num. 3.
ſalarij Ethymologia lib. 1. cap. 13 num 27.
ſalarium iuſtum dandum Patronis & Aduocatis cauſarum eod. lib. 1. eodemq cap. 13 num 34.
ſalarium centum aureorum ſtatuerunt iura pro qualibet cauſa peroranda ibid num 40
ſalarium Aduocatis in cauſis criminalibus & infamibus quodnam ſtatutum fuerit ibid num 41.
ſalarium ſolutum Magiſtratui premiſsum cenſetur, ibidem, num 44
ſalarium ſolutum cenſetur quod vltimo loco Magiſtratus ſolutum fuit, eod lib & cap num 45.
ſalarium habere debent Aſſeſſores, ibid num 46
ſalarium Aſſeſſoribus an in fine, vel quo tempore debeatur, ibid num 47 & 48.
ſalarium an detur Officiali poſt terminum venienti, ibidem num 49.
ſalarium an debeatur Magiſtratui abſenti, ſaltem durante abſentiæ tempore, eod lib eodemq cap 1? nu 5? & 58.
ſalarium quando debeatur Magiſtratui infirmo, ibid. num. 55 & 57
ſalarium an debeatur famulo infirmo ibid num 56.
ſalarium Magiſtratus mortui, an hæredibus debeatur, ibid. num 62 & 63.
ſalarium Magiſtratus mortui an Collegis accreſcat, eod. lib. 1 eodemq cap 13 num. 64.
ſalarium conſtitutum ſatellitibus Magiſtratus, ſi ille ſatellitibus nolit, vtrum an ipſe illud capere poſſit ibid. num. 65.
Salerni qui Doctorantur corona laurea coronantur, lib. 1. ca. 8 num 1?.
Salerni quid dicant Collegij Doctores dum annulum aureum Doctori donant ibid. num. 1?6
Salomon non a virtute ſolum, ſed etiam à diuitijs laudatur, lib. 1. cap 13. num 5
Salomon nec diuitias, nec paupertatem quæſiuit, ibid. nu 18.
ſaltationes & tripudia inhoneſta an prohibita ſint, lib. 3. cap 1? num. 1 & 11
ſaltationis ludus permiſſus, eod lib 3. cap. 11. num. 22.
ſaltationum ſpecies quot ſint, ibid. num. 23.
ſaltationum ſeruitia in feudis an paſſim admittantur, lib. 4. cap 9 num 48
ſaltatores quinam in pretio habiti fuere, lib 3. cap. 11. nu. 24.
ſaluij Iuliani conſilio ſemper iudicauit Adrianus Princeps, lib 1. cap 8 num. 48 & 81.
ſaluij Valentis I C. opera vſus Antoninus Pius Imperator, eod lib & cap num 82.
Saluium Iulianum vocat Iuſtinianus Imperator Edicti perpetui conditorem eod. lib 1 cap 2 num. 46.
Saluius Iulianus Edictum perpetuum congeſſit, ibid. nu. 45.
Saluius Iulianus. I C. Mediolanenſis perpetuus Edictorum collector eod lib. 1. cap 1 num 31.
ſalus ibi eſt vbi conſilia multa. eod lib 1 cap 8 num. 60.
Samnitorum aurum ſpreuit M. Curius, eod. lib. 1. cap 16. numero 13.
Samuel ſummus Sacerdos ſtetit Syndicatui, & rationes reddidit, eod lib & cap num .
ſanguinis affectu qui non moueantur pauci ſunt, eod. lib. 1. c. 5 num 7
ſapientia Regnis præponitur, eod. lib 1 cap 8. num. 12.
ſapientia præſtantior vir eligitur in beneficijs Eccleſiaſticis, eod lib & cap num. 6.
ſapientes eſſe debent Summi Pontifices, Cardinales, aliiq; Prælati, ibid num 14
ſapientis conſilium per mortem concedentis non exſpirat, eod. libro 1. cap. 12 num. 84
ſapientis conſilium eius manu ſubſcribendum eſt, lib. 2. cap. 12 num. 31.
Saul primus Rex Hebræorum præſtanti forma fuit, libro 1. cap. 3. num. 6.
Saxum Tarpeium Saturninum prius dictum, poſtea Tarpeiũ, à Tarpeia virgine ex eo præcipitata, libro 2. cap. 8. numero 148.
Scaccomatto vnde dicatur, libro 3 cap. 11. num. 40.
ſcacorum ludus permiſſus eſt, eod. lib. & cap num 19.
Scæuola I C. opera uſus fuit Marcus Antoninus Philoſophus Imperator, lib. 1 cap 8 num. 83.
Scæuola alter multo ante pro vrbis incolumitate & pro patria quid fecerit, libro 2 cap. 7 num. 68.

Scandala

Digitized by Google

ſcandala vt euitentur multa permittuntur quæ aliàs nõ permitterentur, lib. 3. cap 7. num. 42.
ſcientia Magiſtratus videtur electa, libro primo, capit. 13. numero 57.
ſcientia quo modo probetur quem eſſe bannitum, libro 3. cap. 5. numero 15.
Scinis latro Corinthius hominum brachia arboribus alligabat ac eo modo diſcerpebat, libro ſecundo capitulo octauo, numero 254.
Scipio de Curte Regius Conſiliarius laudatur, lib primo, cap. 3 numero 50.
ſcipio apud veteres Romanos pro patria multa præclara facinora patrauit, lib. 1 cap. 7. num. 68.
Scipio Africanus modeſte ſeditionem compeſcuit, lib 3. cap. 7 numero 32.
ſcipionis pulchritudo lib 1 cap 3 num. 12.
ſciuri animalia quædam ſunt apud Septentrionales, libro 4. cap 3 num 49.
ſcribæ, & Sacerdotes apud Hebræos quinam erant, libro 1. cap. 8 num. 79.
ſcriptores actorum qua ætate eſſe teneantur, libro 1. capit. 6. num 6 & 65.
ſcriptura dari debet collata Iuriſdictio, libro primo. cap. 1. numero 47.
ſcriptura an ſit de ſubſtantia & eſſentia legis, libro 2. cap. 10 num. 3 4 5. 13 14 15 16 17 & 18.
ſcriptura an requiratur in erectione maioratus vel primogenituræ, eod lib & cap. num 38.
ſcriptura an requiratur in electione & relatione expertorum ſiue peritorum, libro, & capitulo yſdem, numero trigeſimonono.
ſcriptura reperta in ſcheda Notarij non groſſatur, ſiue reaſſumitur ſi non habet ſubſcriptionem Notarij, libro eodem 2. cap 12. num 20.
ſcriptura quædam antiqua apud Lucanos quo anno fuerit facta, lib. 4 cap 6 num. 8.
ſcriptura priuata mortui recognoſcuntur per alios, lib. 2. cap. 6 num. 23.
ſcripturam an requirat Principis ſententia eod lib 2 c. 10. n 7.
ſcripturam requirentes caſus remiſſiuè, eod. lib. & cap num. 10. & 25.
ſcripturam requirunt Pontificum & Principum mandata, ibid numero 26.
ſcripturam an requirat Gratia, ibid num eod 16. 27 & 28.
ſcripturam requirit diſpenſatio Pontificis, vel alterius Principis, ibid. num 29
ſcripturam an requirat conſenſus & authoritas in contractu mulierum, eod lib. 2. eodemq cap. 10 num. 32 & 33.
ſcripturam an requirat Decretum iudicis in alienatione rerũ minorum. ibid num 34. 36 & 37.
ſcripturã an exigat Decretum interloquutorium ibid nu. 35.
ſcripturam an requirat inueſtitura feudorum, ibid num. 40.
ſcripturam confirmare dicitur ſubſcribens, eod lib. 2. cap. 12. num. 15.
Secreta Principis reuelans igne punitur lib 2. c. 8. num. 25.
ſecuris ſiue ferri pœna, vide in verbo pœna.
ſedens pro tribunali pronunciauit Anycius prætor Scodra, lib 2 cap 11 num 15.
ſeditio quid ſit lib 3 cap 7 num 2.
ſeditio vnde dicatur ibid num 3
ſeditio quando committi dicatur, ibid num. 4.
ſeditio moueri dicitur, cum quies publica turbatur, ibid. n. 7.
ſeditio ſit cum quis conclamat foras foras, vel ad arma, ad arma, eod lib 3. eodemq cap. 7. num. 8. 12. 14. & 18.
ſeditio è Ciuitate fuganda lib eod. & cap. num 20.
ſeditio eſt inter ciues, eod lib 3. eodemq cap. num. 24.
ſeditione aborta occiſus fuit Annibal Senior Cartaginienſis, eod. lib. 3. cap. 7 num 15.
ſeditione mota ab Appio Herdonio interfectus eſt. ibid. n. 18.
ſeditionem optime deſcripſit Virgilius, eodem lib. 3. eodemq. cap 7. num. 13.
ſeditionem populi in Pilatum coortã ipſe coercuit, ibid. n 17.
ſeditionem optime compeſcuit Leontius vrbis præfectus, ibidem num. 19.
ſeditionẽ excitaſſe apud Athenienſes graue erat, ibid. n. 21.
ſeditionem modeſte compeſcuit Scipio Africanus, ibidem num. 32.
ſeditiones plures tam apud Romanos quam apud alios remiſſimiue eod. lib. 3. eodemq cap 7. num. 14.
ſeditiones propter inæqualitatem oriuntur, ibid n. 16. & 27.
ſeditiones inter nobiles, & populares plerumque oriuntur, ibid num 27.
ſeditiones Magiſtratuum incuria & imprudentia oriuntur, ibid num. 29.
ſeditionibus ſtatuum mutationes oriuntur. ibid num. 28.
ſeditionum primordia à principibus & Magiſtratibus ſunt amputanda ibid num. 31.
ſeditioſarum pœna quænam ſit, eod. libro 3. eodemq capit. 7. num 12.
ſeminationis ſalis pœna quæ, vide in verbo. Pœna.
ſenator non eſt conuicio afficiendus, libro tertio, capitulo 3, numero 13.
ſenatores pedarij quare ſic dicti, libro 1. capit. 6. numero 47. & 49.
ſenatores qua pompa in Senatum veherentur eodem lib. & cap num 48.
ſenatores in Senatu Romano ſubſellia habebant in quibus ſedebant, eod. lib 1 cap. 8 num 104.
ſenatores pretio & nõ officio fieri turpe habuit Domitianus, eod. lib. 1. cap 9 num 35.
ſenatores Dominos vocabat Tiberius Cæſar, libro 1 cap. 4. numero 50.
ſenatores ante Gracchorum tempora non iudicabat, ſed decuriati, eod lib. 2 cap 18 num 11 & 12.
ſenatori diuitiæ ſunt neceſſariæ lib. 1 cap 13. num 9.
ſenatori maledicere vetuit Veſpaſianus, libro tertio, capitulo 3. numero 15.
ſenatorum veſtis Latus Clauus lib 1 cap 4 num 12.
ſenatorum ætas quæ, eodem libro primo, capitulo ſexto, num. 43. 46 & 47.
ſenatu moti infames ſunt, eod lib 1 cap 11 num 1.
ſenatus Populuſq. Romanus nonnullorũ Principũ acta fecit irrita eod lib. 1 cap. 1 num 12.
ſenatus non admittebat iuuenes eodem libro primo, capit 6. numero 45.
ſenatuſconſultum Ciceronis tempore factum, quo candidati Magiſtratum petere poſſent quid contineret, libro 1. cap. 9 numero 51.
ſenatuſconſulta publicantur lib. 2 cap 11 num. 14.
ſenatuſconſulta apud Romanos an ſubſcriberentur, eodem lib. 2 cap. 12 num 18.
Seneca dictum pulchrum quo ad veſtes, libro primo, capit. 4. numero 40.
ſenecæ Nero dedit eligendæ mortis arbitrium, libro 2. cap 8. numero 276.
ſenex an iuuenis Magiſtratus eligendus, libro primo, capit. 6. numero 79.
ſeneſchalli & Bailiui in Gallia ſua habent ſtipendia, lib. 1. cap. 13. num 12.
ſenilis ætatis laus, eod lib. 1. cap. 6 num 83.
ſenſus quinque ſatellites ſunt humani corporis lib eod 1 cap. 14 num 39.
ſenſus tactus inter alios omnes certior & ſecurior, eod lib & cap num 42.
ſenſus Viſus eſt nobilior reliquis ſenſibus, ibid. num. 43.
ſenſus Tactus eſt per omnes corporis neruos diffuſus, ibidem num 41 & 46
ſenſus Tactus ante omnia homini tributus, ibid num 45.
ſententiam notorie iniquam non exſequi debet, libro ſecundo, cap. 2. num. 34.
ſententia iniqua qui vtitur, peccat, eodem libro, & capite, numero 35
ſententia proferenda debet eſſe certa, eodem libro ſecundo, cap 5. num. 48.
ſententia principis an requirat ſcripturam eodem libro 2. capite 10. num 7.
ſententia Principis habet vim Legis generalis, eod libro, & cap num 8.

Sententia in Gallia fiunt lingua Nationis materna, eod. lib. 2. cap. 11. num 29.
Septimius Seuerus honores venũdari ſuo tempore probibuit, lib. 1. cap. 9 num 25.
ſepulturas faciunt Chriſtiani in Ciuitatibus & Ecleſijs, libro 1. cap 12. num 26
Sergius Monachus impij Muamedis ſocius lapidibus obrutus lib 2 cap 8. num 246
Serpentem miræ magnitudinis triginta cubitorum qui cepe runt à Ptolomeo Aegypti Rege pramio honeſtati fuere. libro 3 cap 6 num 59.
ſerui in opere faciendo in vinculis detinebantur, lib primo, capit 1 num 185.
ſerui pro delictis quomodo puniebantur, eodem libro, & cap. numero 186
ſerui pro delicto vincti exbibendi erant à dominis, ibidem numero 187
ſerui quo pacto pœna tradebantur ibid num 189.
ſerui fugitiui quomodo cuſtodiebantur, libro 1. capit. primo, num 188.
Serui moribus à iudicando arcentur, eod libro 1. capit. 11. numero 4. & 6.
ſerui à lege pro nibilo babeantur. eodem libro 1. eodemq capit. 11. num. 5.
ſerui an ſint arbitri remiſſiuè, ibid num 7.
ſerui pro liberis habiti magiſtratum gerunt, eodem libro, & cap numero 9.
ſerui ſaluti domini inſidiantes flammis puniuntur, lib 2. cap. 8. numero 26.
ſeruitia debentur domino à vaſallo, ſi tenet ab eo feudum libro 4 cap. 9 num. 14
ſeruitia continere debent honeſta non autem quid turpe vel inhoneſtum eod lib 4 eodemq cap. 9 num 45.
ſeruitia tripudiorum & ſaltationum nõ paſſim admittuntur, ibid num. 48.
ſeruitia non praſtantur domino excõmunicato vel heretico, eod lib 4 eodemq cap 9 num. 53.
ſeruitia an debeantur Baronibus & dominis a vaſallis, & an ſumptibus domini, vel vaſalli, eodem libro 4. capit. 14. num 2. 3. 4. & 5.
ſeruitia an praſtari debeant extra fines feudi, eodem lib. & cap. num. 3.
ſeruitia ipſi domino praſtantur ob feudum, ibid num. 4.
ſeruitia vaſallorum, vide in verbo, vaſallus.
ſeruitia quæ non praſtantur ſub aliqua cauſa præſumuntur extorta, lib 4. cap 14. num. 16.
ſeruitij à praſtatione quaenam ætas excuſet lib. 4 capitulo 9. numero 50.
ſeruitij à praſtatione excuſatur vaſallus ob ſæuitiam domini, ibid num. 52.
ſeruitiorum materia inter dominos & uaſallos eſt litium ſeminarium, lib. 4 cap 14 num. 2.
ſeruitiorum materia vbi tractetur remiſſiue, ibidem numero 17.
ſeruitium perſonale quod ſit, libro 4. capit 9 numero 27. 28. 29. & 30.
ſeruitium a vaſallo praſtandum debet eſſe conueniens, & non inſolitum, eod lib & capite, num 44.
ſeruitium ſonandi vel pulſandi Inſtrumentum muſicum pro domini ſolatio, eſt permiſſum ibidem numero quadrageſimonono.
ſeruitium nullum debetur domino à vaſallo, ſi non eſt expreſſum, & determinatum, eodem lib 4. & cap. 14 numero 9. 11 & 14.
ſeruitium determinatum debetur; indeterminatum vero debetur ſecundum morem & conſuetudinem, ibidem numero 10
ſeruitiorum non eſt de natura feudi ſed fidelitas, ibidem numero 11.
ſeruitium eſt quid extraneum a feudo, ibid num. 12.
ſeruitium ad aliquid poteſt ſe vaſallus obligare domino ibid. numero 13.
ſeruitus aliqua per aliquem priuatum imponi nequit, libro 4. cap. 4. num. 15.
Seruos inter quadrupedes aliqui enumerant, libro 1. cap. 11. numero 8.
ſeruos qui dominos detuliſſent, Macrinus Imperator patibulo affixit, lib. 3. cap. 5 num. 61.
ſeruus an comprehẽdatur in probibitione extractionis, lib. 3. cap. 14 num 72.
Seſoſis Aegypti Rex, cuilibet parti Regni Iudices poſuit, lib. 1 cap 1. num 76.
Seſoſis idem Aegypti Rex militibus fertiles agros tribuebat, vt liberius militia vacarent, libro primo, capitulo 13. numero 25.
Seth Adami filius laudatur quod abſque ſeditione patriam incolebat lib 3 cap. 7. num 26.
Seuerus Epiſcopus Antiochiæ quid paſſus fuerit eo quod maledixiſſet Concilio Calcedonenſi, libro tertio, capitulo tertio, numero 5
Siculi vſi ſunt Gilippo Lacedæmonio belli duce, lib. 1. cap. 5. numero 16.
Sigilla Summi Pontificis ſtatim eo mortuo franguntur per Cardinalem Camerarium, lib. 2. cap. 13. num. 15.
Sigilla habent Epiſcopi. eod. lib & cap. num 26.
Sigilla habent Vniuerſitates & Collegia, eod lib. 2. eodemq. cap. 13. num. 27. & 28.
Sigilli appoſitio vim habet ſubſcriptionis, eodem libro, & cap. num. 9
Sigillo Regio vtuntur in Regno Neapolitano; ſupremum Maius Conſilium. Regia Camera Summaria. & Magna Curia Vicaria, ibid num 3. 4 & 5.
Sigillo vtitur Imperator ante coronationẽ, poſtmodum Bulla aurea. eod lib. & cap num. 16.
Sigillo omnes vtuntur, ibid. num 29.
Sigillo vtebantur Muamedes, ibid num. 32.
Sigillum ſine ſubſcriptione fidem an faciat, eod lib. 2. eodẽq. cap 13 num. 1 & 2.
Sigillum exigunt litteræ per prouiſiones quæ emanant ſub nomine Regio, ibid. num. 20.
ſigillum an exigant edicta Magiſtratum, libro ſecundo, cap. 13. numero 7.
ſigillum delegantis an probet delegationem, ibid num. 8.
ſigillum producentis cum cautione de rato, admittitur, lib. 2. cap. 13 num 10.
ſigillum Pontificis eſt plumbeum, ibid. num 11.
ſigillum exigunt litteræ Summi Pontificis, ibid. num. 13.
ſigillum Pontificis aureum dicitur Annulus piſcatoris, ibidem num 14.
ſigillum quid differat a Bulla aurea Imperatoris. eod libro 2. eodemq. cap. 13 num 19.
ſigillum quid continere debeat. ibid. num 30.
ſigillum Halis Ducis Sarracenorum quid continebat, ibidem numero 33.
ſigillum Muaulæ eorumdem pariter Sarracenorum Ducis quid continebat, ibid. num ſeq.
ſigillum non eſt de ſubſtantia Legis vel Edicti. ibidem num. 35 & 36.
ſigillum quam fidem faciat, ibid num. 37.
ſilentium non obſeruantes in Regno Neapolitano dum Curia regitur puniuntur, lib 2 cap 8 num 460.
ſilentium dicitur cultus Juſtitiæ, lib. 3. cap 1. num. 1.
ſilentium quinquennij ſuis ſcholaribus indicebat Pithagoras, ibid num. 3.
ſilentium Populi Romani aduerſus Perſem Macedoniæ Regem. eod lib 5. eodemq cap. 1. num. 10.
ſilentium cauſa perorata indixit Aduocatis, & poſtmodum ſententiam dixit Antoninus Imperator, ibid num 12.
ſilentium & taciturnitas pro rei neceſſitate ſeruanda, eod. lib & cap. num. 20.
ſiligo an veniat frumenti appellatione, ex Plinio, libro 3 cap. 14 num 60.
Simãdius Aegyptiorum Rex in Sepulchro tenebat iudicum imagines, lib 1 cap. 1. num 74 & 75.
ſimoniam num committat officium ſecnlare emens, libro 1. cap. 9. numero 6.
Socius comitans criminoſum diffidatum, an teneatur eadem pœna, lib. 3. cap. 5. num. 38.

Socrates

Digitized by Google

Socrates quia docuiſſet moralia, fuit ab Apollinis Oraculo ſupra omnes Philoſophos habitus, lib. 1. cap 4. num. 11.
Socrates ab Athenienſibus capite damnatus, quod nouos Deos nouamq religionem induceret, lib. 2. cop. 8. num. 18.
Socrates ab Athenienſibus veneno extinctus, eod. libro 2. eodemq. cap 8. num. 210.
Socrates ludis vocauit lib. 3. cap. 11. num 87.
Solem dicebat Deum Epicharmus, lib. 1. cap. 9. num 30.
Solis æquatio pena, vide in verbo, pena.
Solon & alij prudentiſſimi fuere lib 1. cap 4. num 9.
Solon decretum nullum eſſe ſtatuit quod ſine conſilio factum eſſet, lib. 1. cap. 8 num 62.
Solon in Republica Athenienſium non indiſtinctè ad Magiſtratus abſque virtutum aliqua laude admittebat, libro 1. cap. 9 num 69.
Solon legem inquit de vno ſolo homine ponendi ius ne eſto, lib. 2. cap 7 num. 25.
Solon in Parricidas legem penalem non tulit, arbitratus neminem eſſe poſſe qui hoc delictum committeret, eod. libro 2 cap 8. num 132.
Solon ſtatuit filios illorum qui in prælio occubuiſſent præmio afficiendos, libro 3. cap 6. num 56.
Solon cauit vt ſeditione ortu qui neutralis eſſet grauiter puniretur, libro 3. cap. 7. num 21. & 22.
Solon nocturnas vigilias in templis fieri vetuit, eod. libro 3. cap. 9. num 10.
Solon Athenis inſtituit meretricum vectigal lib 3 c. 13. n. 15.
Solon Athenienſibus permiſit extractionem olei & ficuum, cetera prohibuit, eod. lib 3 c. 14 num. 13.
Solon mortem intulit illi, qui vnde viueret non oſtenderet, eod lib. 3. cap 16 num. 7.
Solon puniebat eum, qui arma non ſumeret, eod. lib. 3 cap. 17. num 74.
Solonis lex aduerſus fures, lib. eod. 1. eodemq. cap. 17. nu. 39.
Solonis reſponſum pulchrum Craſo Lydorum Regi datum, lib. 2. cap. 7. num. 39.
Sortilegi igne puniuntur, libro 2 cap. 8. num. 31.
Spalatum eſt Ciuitas Archiepiſcopalis in Sclauonia, libro 4. cop 7. num. 27.
Spartani Iudices Rege & Senatu non probantibus non iudicabant, libro 1. cap. 1. num. 211.
Spartanorum Epiſtola ſcripta Simoni Magno Judæorum ſacerdoti lib. 2. cap. 12. num. 4.
Speltu an intelligatur prohibita extrahi e x loco ſi ſit prohibiso frumenti extractio, lib. 3 cap. 14 num 47. & 48.
Spoletum ſitum prope Vmbriam & vbi lib 4. cap. 7. nu. 16.
Sponſalia contrahentium ætas quænam, libro 1. cap. 6. num. 75. & 78.
Spurij an admittantur ad Magiſtratus adminiſtrationem, lib. 1. cap 6. num. 1. 2. 3. 6. 8. 25. 27. & 28.
Spurij infames ſunt facti infamia libro 1. cap. 7. num. 6.
Spurij Principum Conſiliarij non ſunt, eodem lib eodemq cap. num. 9
Spurij a Doctoratus dignitate excluduntur, ibid. n. 11. & 12.
Spurij licet fuerint Ioannes Andraas, Bartolus, Decius, Iaſon, Claudius de Seyſſello tamen Doctorati fuere, ibidem eod num. 12.
Spurij Rotæ Romanæ Auditores non fiunt, eod. lib. 1 eodemq. cap. 7. num 13.
Spurij an admittantur in duello ſiue ſingulari certamine, ibid num. 14.
ſpurij dicuntur qui non ex ſolemni matrimonio, nec iuſtis nuptijs naſcuntur, ibid num. 29
ſpurij illegitimi, naturales & inceſtuoſi qui ſint, remiſſiuè, eod lib. eodemq cap 7 num. 30.
ſpurij legitimati an Doctorentur eod lib. 1. cap 8 num. 127.
Spurij iuri naturali odioſi lib. 2 cap. 2. num 47.
ſpurij odio habiti Matrimonio inſtituto ibid. num 48.
Spurij Melij domus complanata, & locus Aequimelius appellatus, lib 3 cap 14 num 105.
ſpurium ſuccedere ex forma ſtatuti fieri nequit, libro 2. cap. 2. nu. 38 & 49.
ſpurius a Tabellionatu ad Bancum & Tribunali Iudicis repellitur, libro 1. cap. 7. num 7.
Spurius Melius occiſus quod largitione populum delinire conabatur, libro 1 cap 9 num 60.
ſpurius idem Melius à C. Seruilio Abala occiſus ob affectatam patriæ Tyrannidem, lib. 3 cap. 14 num. 104.
ſpurius Caſſius affectati Regni inſimulatus interemptus ac domus ruinam paſſus fuit & illius ſolum in Telluris Aedē redactum, lib. 2 cap 8 num 424.
ſtatera & pondus indicia Domini lib. 3 cap. 15. num. 2.
ſtatuendi licentia data intelligitur de iuſtis ſtatutis, eod lib. 2 cap. 2. num. 30.
ſtatutu confirmans ſuperior cenſetur confirmare rationabilia eod lib. 2 cap. 3 num. 30.
ſtatuta honeſta eſſe debent, eod lib 2 cap 4. num 1. & 5.
ſtatuto licita atque honeſta eſſe debent, ibidem, num. 5.
ſtatuta clara eſſe debent, eod lib. 2 cap. 5. num. 22.
ſtatuta cogentia ad compromiſſum per Reges permittuntur, eod. lib. 2. cap. 7. num. 35.
ſtatuta permittentia bannitum occidi, vide in verbo, Edictum, & in verbo Bannitus.
ſtatuta ſeruare iurons, vide in verbo Iuramentum.
ſtatuto fieri nequit vt mulier pro debito carceretur, libro 2. cop 4. num 45.
ſtatuto an ligentur ſubditi abſentes, eod. lib. 2. cap 9. num. 8.
ſtatuto pro communi vtilitate an ligentur clerici, ibid. num. 9 10. & 11.
ſtatuto an ligentur minores, ibid. num. 12. & 13.
ſtatutorum iniquorum conditores ad quid teneantur, eod. lib. 2 cap 2. num 31.
ſtatutorum ratio attenditur, eod lib. 2 cap. 3. num. 12.
ſtatutum condere meri imperij eſt, lib. 1 cap. 1. num. 65.
ſtatutum primum an nouiſſimum attendatur, libro 2. cap. 2. num. 26.
ſtatutum iuſtius attenditur, eod lib & cap num. 27.
ſtatutum quod pro homicidio imponatur pena pecuniaria eſt inualidum ibid num. 33.
ſtatutum quod ſpurius ſuccedat eſt inualidū ibid n. 18. & 49.
ſtatutum quod credatur ſcripturis Hebræorum contra Chriſtianum nullum eſt, eod lib 2. eodemq cap. 2. num 52.
ſtatutum non licere mulieri ſine propinquorum conſenſu contrahere debet eſſe iuſtum ibid. num 96.
ſtatutum rationem continere debet, eod lib. cap. 1. num. 27.
ſtatutum mente & ratione gubernatur, ibid num 28.
ſtatutum irrationabile faciens mentionem de maſculo an feminam comprehendat, ibid num. 29
ſtatutum exorbitans ob publicam vtilitatem extenditur, & eadem cauſa reſtringitur, eod lib 2 cap 7. num. 32 & 33.
ſtatutum ob publicam vtilitatem reuocatur, eod. lib. & cap. num. 34.
ſtatutum factum contra bannitum non includit bannitum toleratum, libro 2. cap. 5 num. 36.
ſtatutum loquens de bannito, an comprehendat vxorem, eod lib. 3 cap. 14 num. 39.
ſtatutum prohibens extractionem an comprehendat exiſtentem in via qui non extraxit, eod lib & c n. 40. 45 & 46.
ſtatutum prohibens extractionem an prohibeat Eccleſiu vel Clericis extrahere, eod lib. & cap. num 66. 69. & 70.
Stellas dicebat Deos Epicharmus, lib 1 cap. 9. num 30.
Stephanus Sanctus lapidatus, libro 2 cap 8 num 236.
Steſichorus Poeta excæcatus, ibid. num. 384.
ſtupratori honeſto minor pena imponitur, lib 2. cap 4. nu. 27.
ſtupri in Viduis & Virginibus attenditur pena, in honeſtis, libro eodem 2 eodemq cap 4 num. 26.
ſtuprum vi committi dicitur ſi fiat auro pecuniis & munero eod. lib. 2 cap. 8 num 127.
Stymphales & Syndæ mulieres tot gerunt pelles quot cum hominibus meretricium exercuerunt, lib 3 cap. 13. nu. 17.
Subdiaconi ætas quæ lib 1. cap 6 num. 37. & 40.
ſubditi non bene obediunt cum lib 1 cap. 5 num. 52.
ſubditi an ligentur ſtatuto ſi ſint abſentes, lib 2 cap 9 nu 8.
ſubditi quomodo gubernandi quoad Annonæ pretia, libro 3. cap 14 num 131.
ſubditi ſi per mille annos iuerint ad molendina, Tappetos, & furnos dominorum ijs tamen ex hoc ſolo ius non quæritur, lib 4 cap 7 num 28. & 31.

Subditi

Digitized by Google

I N D E X

Subditi Regis Chinarum Regno exire nequeunt, eod libro 4. cap 9. num 6.

ſubditi an teneantur ad cuſtodiam, eod libro 4 cap. 11. num. 3 4. 5 6. 7. 8 & 9.

ſubditis nouitates inducens animaduerſione dignus eſt, lib. 2. cap. 6 num. 11.

ſubditis neceſſaria eſt obedientia, libro 3 cap 4 num. 10.

ſubſcribendum eſt eius manu conſilium ſapientis, libro 2. cap 12. num 22.

ſubſcribẽs ſcripturam confirmare dicitur, eod lib 2. eodemq. cap. 12. num. 15.

ſubſcribens ſe Notarius extra morem ſolitum, eſt de falſo ſuſpectus eod lib 2. eodemq cap 12. num 19.

ſubſcriptio vbi requiritur, non ſufficit implementum per æquipollens, ibid num. 21.

ſubſcriptio Carini Imperatoris fiebat per alium, ibidem num 23 & 24.

ſubſcriptionem deſiderant Principum litteræ, lib. eod. & cap. num 16.

ſubſcriptionem debet habere contractus vt dicatur perfectus ibid num. 18.

ſubſcriptionis vim habet appoſitio ſigilli, lib. 2. cap. 13. nu. 9.

ſubſellia pro Iudicibus quandoque ponuntur, libro 1. cap 8. num 105.

ſuburbia an veniant Vrbis appellatione, eod lib 1. c. 5. nu 3.

Suetonij Tranquilli locus in Auguſto declaratus, eod libro 1 cap. 6. num 7.

ſuffoſſionis viuæ pena in verbo. Pęna.

ſuperindictum Princeps non imponit abſque rationabili cauſa, libro 2 sap. 3 num 33.

ſupplicia vitiis propoſita, libro 1. cap. 16 num 25.

ſurdi Iudices fieri nequeunt, libro eod 1. cap 1 num. 32.

ſurdi ſuccedunt in feudo paterno, & ſeruiunt per ſubſtitutũ, eod. libro 1. cap 3 num. 42.

ſurdi & muti infirmitas temporalis, vel eorum qui ex Medicorum iudicio breui ſanabuntur non impedit in feudo ſucceſſionem. eod lib & cap num 43.

ſurdi an gerant Magiſtratum, libro eod. 1. c. 11 num 2.

ſurdus & mutus feudo an inueſtiant & inueſtiantur non ample ſatis tractatum fuit à Doctoribus, eod lib 1. cap. 3. num 26 27. 38 39. 40 & 41.

ſurdus iuramentum audire nequit, eod. lib. & cap. num 37

ſurdus à natiuitate ſerente feudi domino illud remnebit. ibid. num. 38. 39 & 40

ſurdus poteſt inueſtiri cum pro eo non prętatur ſeruitium perſonale cum poſſit præſtari per ſubſtitutum, eod. libro 1. eodemq. cap 3. num. 41.

ſurdus & mutus ſuccedunt in feudo emptitio eodem libro 1. eodemq cap 3 num 44.

ſurdus an excuſetur ab edicto prohibente ambulare abſque lumine pulſata campana. lib. 4 cap. 9 num 26 27. & 28.

Sycionij intra vrbem non ſepeliebant defunctos, eod lib. 3 c. 11. num 15.

Synagogæ ſeſſiones quomodo erant libro 1. cap 8 num 90.

Synda & Stymphalides mulieres tot gerunt pelles quot cũ hominibus meretricium exercuerant lib. 3. cap. 13. nu 17.

Syndicatui bis ſtare non debet Magiſtratus reſirmatus in officio lib 1. cap. 12. num. 59.

Syndicatui paruit Samuel, & rationem reddit, libro 1. cap. 16 num. 10.

ſyndicatui paruit C. Gracchus, Quæſtor è Sardinia rediens, eod. libro & cap num. 11.

ſyndici Vniuerſitatum iuramenta quomodo fiant, libro eod. 1. cap. 14. num 25.

ſyndicis & Aduocatis fiſci ſalarium à fiſco datur in ſtatu Mediolam lib eod. 1. cap. 13. num 33.

ſyndicus communem Vniuerſitatis perſonam gerit, as illam repreſentat, eod lib. 2 cap 14 num. 37.

T

TAbellio debet ſcribere acta Iudiciaria præſertim in Regno Neapolis quod ſed male ſeruatur. libro 2 cap. 15 num. 1. 2. 4 & 6

Tabellionatu ad banchum ſpurius non vtitur, nec fungitur, libro primo, cap. 7. numero 7.

Tabelliones & Notarij quomodo iurent, eod. libro 1. cap. 14. num. 26. 27. 28. 29. & 30.

Tabelliones Apoſtolici in Regno, an conficiant acta, libro 2. cap. 15. num. 15.

Tabellionibus mãdauit Alexander Magnus vt in ſcripturis Epheſtionis nomen præponerent, eod. lib. 2. cap. 12. num. 31.

Tabellionibus ad quid deſeruiat Indictio, eod. lib. 2. cap. 14. num. 19.

Tabellionum ætas quæ ſit, libro 1. cap 6 num 65.

Tabernarius excuſatur à receptatione bannitorum, libro 3. cap. 5. num 18.

Tabernarius an cogatur hoſpitio aliquem ſuſcipere, eod. lib. & cap. num 19.

Tabulariorum ſiue expertorum electio & relatio an ſcripturam exigant. libro 2 cap. 10 num. 29.

Taciturnitas & ſilentium pro rei neceſſitate quandoque ſeruanda, lib. 3. cap 1 num. 20.

Tactus ſenſus, vide in verbo, Senſus.

Talionis pęna, vide in verbo, Pęna.

Tappeti an Trappeti dicantur, vel vtroque modo. libro 4. cap. 7. num. 48.

Tappetorum prohibitio an fieri poſſit per Barones, Authoris opinio, eod lib & cap num. 24. 25 26 & 2

Tappetorum materiam qui tractauerint remiſſiue, eod libro & cap num 51.

Tappetos ædificare cuilibet permiſſum eſt, ibid. nu 32. & 34.

Tappetos facere an prohibeantur ſubditi a Baronibus, & an vetent ne alibi molant vel panes coquãnt, eod libro 4 eodemq c. 7. num 6 7 8. 10. 11. 24 25. 26 27. & 32.

Taurus æneus à Perillo factus & Phalardi donatus, & pęna factori illo data, libro 2 cap. 8 num 266. & 267.

Taurus æneus Perilli à Carthaginenſibus raptus, à Scipione recuperatus, Agrigentinis reſtitutus, ibid num 268.

Taxi animalia ſunt apud Septentrionales, libro eod. 4. cap. 3. num 49.

Telemachus Monachus ſiue Dirmachius contra exercentes ludos gladiatorios inuehens, à populo Romano lapidibus obrutus fuit. libro 2 cap 8 num 71. & 72.

Temperans quando dicatur Magiſtratus libro 1. cap. 4 n. 16.

Tempore finito quod ſit dicitur renouatio, eod. lib. 1. cap. 12. num 63.

Terram dicebat Deum Epicharmus, lib 2. cap. 9. num. 30.

Territorium dicitur à terrendo lib. 1. cap 1. num. 105.

Terminos agrorum quis primus poſuerit, libro 4 cap. 10. num. 43

Teſmothetæ apud Athenienſes qui, libro 1. cap 12. num. 15.

Teſtatoris voluntas pro lege ſeruanda, libro 2. cap. 2. num. 63 & 64.

Teſtatum breue quid ſit, libro 4. cap. 25. num. 25.

Teſtes in crimine Blaſphemiæ an repellantur, libro 3. cap. 2. num 44.

Teſtis iuſtum ſtipendium capere poteſt libro 1. c. 13. num. 24.

Teſtis dictum abſque ratione infringitur, libro 2. cap. 2. n 37.

Teſtis dicens contenta in proceſſu & inquiſitione eſſe vera non probat, eod lib. 2. cap. 5. num 16. & 20.

Teſtis deponens falſum in cauſa criminali, puniendus eſt pœna qua veniebat puniendus inquiſitus, eodem libro 2. cap. 2 cap. 8 num. 313.

Teſtium ætas quænam eſſe debeat, libro 1. cap 6 num. 69. 70. 71. 72. & 73.

Teſtium dicta obſcura contra producentem interpretantur, lib 2. cap 5. num 13 & 17.

Thales Mileſius ex Aqua eſſe omnia, & in Aquam redituram opinabatur, lib 2 cap 8 num. 313.

Thales vnus ex ſeptem Græciæ ſapientibus, de diuitijs gloriabatur lib 1. cap. 12. num 11.

Thaletis Mileſij dictũ quo gratias Diis agebat, quod maſculus natus eſſet non femina eod lib 1. cap 2. num 1.

Theatrales actus quam probroſi ſint ex Cypriano, libro 3 sapit. 10. num. 9.

Theatro quæ agitantur, pietati & honeſtati contraria ſunt, eod. lib & cap num. 3.

Theocritus Philoſophus ob linguæ dicacitatem Antigoni,

Macedo

Digitized by Google

I N D E X

Macedonia regis iuſſu vita priuatus,eod.libro 3.cap.1. num.5.
Theodoſius Imperator quos ad officia promouebat, libro 1. cap.9.num.6.
Theſauris egent Reges, aliâs Regnum regere nequeunt,libro 1.cap 13 num 4.
Thraſea iuſtitiam laudauit Nero Imperator, libro 2.cap.2. num.15.
Thraſidaus apud Megaram Tyrannus occiſus, eod. libro 2. cap.7.num.101.
Thyphis quidnam ſit,libro 3.cap.14 num.65.
Tiberii Deciani opinio reprehenditur.libro 3 cap 3.num.3.
Tiberius Decianus ab Authore impugnatus ob Alexandrũ ab Alexandro, libro 1.cap 9.nu 54.55.56.57.64.& 65.
Tiberius Imperator ægrè tulit quod Q. Luſorius fuerat morti traditus quod in Druſum ægrotantem Carmen Poeticum ſcripſiſſet,libro 3.cap.3.num 19.
Tiberius Cæſar Senatores Romanos Dominos vocabat, eod. lib 3 cap 4.num.50.
Tireſias Iudex inter Iouem ac Iunonem excæcatus & quare. libro 2.cap 8.num.342.
Titulum ſua poſſeſſionis nemo oſtendere cogitur, libro 4 cap. 1.num 3.
Titulum oſtendere cogitur poſſidens Iuriſdictionem in loco Regis vel Baronis,ibid.num.28.
Titus Manlius à Gallo prouocatus ad ſingulare certamen ex procerum Romanorum conſilio contra prouocantem proceſſit,libro 1.cap.8.num 49.
Titus Quinctius Criſpinus, eiuſq. prudentia in Annibalis fallaciam,eod.lib.& cap.num 120.
Titus Manlius Torquatus Aulum filium virgis cæſum morti addixit quod eo ſuperiore inſcio bellum Latinum feciſſet victor,libro 3.cap.4 num.47.
Titus ac Tiberius Bruti palo alligati & virgis cæſi, mortiq. traditi quod Tarquiniorum litteras accepiſſent, lib.3.cap. 5 num.42.
Tobias ob cæcitatem dixit ſe gaudium non habere quod lumē cæli non videret,libro 3 cap.9 num.5.
Toga in Doctore quid ſignificet,lib.1.cap.8.num.122.
Tonſura quam ætatem deſideret,eod lib.1 cap 6.num.36.
Torneamenta fiunt ab Equitibus equitando,& à pedeſtribus Neapoli,libro 2 cap 8.num 67.
Torneamenta Lateranenſi Concilio prohibita,ibid num 69.
Torneamenta Conſtantinus Imperator prohibuit, & quare, ibid.num 70.& 71.
Tortura an locum habeat in furto minimo,lib.2 cap.2.n.29.
Tortura in delictis nocturnis facile infertur,libro 3 c.9 n.7.
Traianus Imperator ſtatuit vt ſine Plutarchi conſilio nihil fieret lib.1.cap 8 num.46.
Tranſactionis contractus permiſſus ob publicam vtilitatem, lib 2.cap.7 num.36.& 37.
Tranſgreſſor Conſuetudinis punitur vt tranſgreſſor Legis, eod lib 2 cap.6 num.14.
Trebatii opinio an ſeruetur,lib.4.cap.3.num.53.
Trebellij Pollionis Epiſtola in qua declarat quæ vtenſilia dabant Romani Magiſtratus ſubeunti vt officij maieſtatem tenerent,libro 1 cap.13 num 30.
Tribulatio temporalis dicitur gladius,libro eodem 1.cap.1. num.137.
Tribunatus ætas quæ,lib.eod 1.cap.6 num.43.
Tribunorum diſſenſio cum Conſulibus ſuper obedientia, lib. 3.cap 4 num 73.
Tribunum morte multauit Macrinus Imperator quod non miſiſſet exploratores quo mandauerat, eod. libro & cap. num.48.
Tridentinum Concilium quid prouiderit quo ad Collegia, eod lib 3.cap 8 num.18
Triphonio Iuriſconſulto vſus eſt Alexander Seuerus Imperator libro 1.cap 8 num 83.
Tripudia inhoneſta,ſaltationes & ſimilia,an prohiberi poſſint lib 3 cap.10 num.1 & 5.
Tripudiationum ſeruitia an paſſim admittantur, libro 4.cap. 9 num 48.
Tritici appellatione venit omne quod terra ſeritur, libro 3. cap 14.numero 59.
Triticum venit appellatione frumenti, ex Plinio, libro eod. & cap.num.60.
Triticum quid? eod.lib & cap num.63.
Triumphus Pompeio iuueni datus L. Sylla opera,libro 1.cap. 6 num.80.
Triumuiri Capitales apud Romanos qui eſſent.libro 1 cap.2. num 36 37.38 39 & 40
Tumultum faciens in Eccleſia vltimo ſupplicio punitur, lib. 3.cap 7 num.40.
Tumultus quomodo fiant ibid num.33.
Tumultus vnde appellentur,eod lib & cap num.34.
Tumultus vnde appellentur eod lib & cap num.34.
Tumultus quando puniatur,ibid num.39.
Tumultus ne fiant magiſtratus Ciues cogit ad pacem, ibid. num 41.
Turba de genere tumultus eſt, lib.3.cap 7.num.35.& 36.
Turba quando puniatur & quando non, ibid.num.37.& 38.
Turcarum Princeps Magiſtratibus magna dat ſtipendia ne furentur,lib.1.cap.13 num.31.
Turres reficere an liceat,lib.4 cap 10.num.47.
Tutores Baronum in Gallia Baliſtæ appellantur, in Regno Neapolitano Balij libro 1.cap.1 num.220.
Tyranni & Regis differentia. libro 2.cap.7.num 9.
Tyrannum occidere,an,& quando liceat,libro 2.cap.7 num. 99.100.& 101.

V

VAcca & animalia oberrantia cui applicentur, libro 4. cap.12.num 12 13.15.& 17.
Vagabundi qui appellentur.libro 3 cap.16.num 19.
Vagabundi qua pœna puniantur in Regno Neapolitano,ibid. num.21.22.& 23.
Valentinianus Imperator ſtrangulatus.libro 2.cap 8 n.208.
Valerianus ob laudabiles vitæ actus ad Imperium aſcendit, libro 1 cap.16 num 14.
Valerius Conſul legem tulit vt qui Magiſtratum aliter quā à Pop.Rom acciperet facere eſſet, libro 1.cap.1.num.21.
Valerius Torquatus quod ſtuprum commiſiſſet in Cluſiam Regis Ethruriæ filiam in exſilium in Corſicam à Senatu miſſus fuit libro 2.cap 8 num.372.
Vaſalli an cogantur ne ex Ciuitate vel Opido exeant, libro 4. cap 9 num 9.
Vaſalli reuocatio per Barones in Regno Neapolitano quando fieri poſſet.eod libro 4 cap 9.num.10 11.12.& 18.
Vaſalli an cogantur ad cuſtodiam. eod.libro 4 cap.11. num. 3.4.5.6 7 8 & 9.
Vaſalli an teneantur ad ſeruitia Regia Principi & ſupremo domino,eod libro 4.cap.14 num 1.
Vaſalli an debeant ſeruitia dominis & ſuperioribus, num eorum an domini ſumptibus, eod libro 4. eodemq. cap. 14. num.2.3.4 & 5.
Vaſalli an extra feudum teneantur dominum iuuare ſuis ſumptibus,ibid.num 6.& 8.
Vaſalli duplici genere grauari nequeunt, ibid.num 7.
Vaſalli non tenentur ad ſeruitium, ſi non eſt expreſſum vel determinatum,ibid num 9
Vaſallum ſe negans,monſtrare aliquid non tenetur, eod lib. 4 cap.1.num 18.
Vaſallum teneri ad ſeruitium, dominus probare tenebitur, eod lib 4.cap 9.num 11.
Vaſallus monitus ad declarandum ſi eſt vaſallus negans an feudum perdat,eod lib.4 cap.1.num 6.& 21.
Vaſallus an domino feudum indicare teneatur, ibid. num.7.
Vaſallus vbi prius declarauit ſe vaſallum,tenebitur domino feudum reuelare ibid.num 9.
Vaſallus tenetur reuelare rem pro qua ſoluit, quando conſtat de ſolutionibus,ibid num 11 & 22.
Vaſallus habens feudum antiquum,ſi eſt hæres,non reuelans excuſatur,ibid num.13.
Vaſallus non reuelans ad hoc vt incurrat in pœnas, requiritur quod id faciat ex certa ſcientia ibid num.14.
Vaſallus feudum antiquũ demonſtrare non tenetur, ibi n.15.

Vaſallus

Digitized by Google

INDEX.

Vaſallus non reuelans feudum recens, non excuſatur, ibid. num. 16.

Vaſallus ſi conceſſio feudi eſt de recenti non tenetur reuelare eod lib. 4 eodemq cap 1 num 21.

Vaſallus declarare tenetur rem feudalem ſi in Inuentario inueniatur, donec contrarium probetur, ibid num. 25

Vaſallus praſtans redditum domino, an petat ab eo titulum declarari, ibid num 33.34 & 35.

Vaſallus an ſi praſtiterit longo tempore ſeruitia domino an inquam poſſit petere quod ſibi titulus oſtendatur, ibid num. 35. & 36

Vaſallus feudum quod tenet à Barone an poſſit alienare ſine eius aſſenſu, & an ſufficiat conſenſus Principis ſuperioris, ibid. num 6 8.9 & 10.

Vaſallus habens vtile dominium non poteſt in primis cognitionibus impediri per Principem. eod lib. 4 cap 8. num 12.

Vaſallus qui non tenetur ad perſonale ſeruitium domino poteſt ad ſuum libitum ire ad habitandum quia placuerit, lib. 4. cap. 9. num. 15.

Vaſallus an poſſit reuocari, & quando, vt veniat ad habitandum ibid num. 16 & 17.

Vaſallus qui tenetur ad ſeruitia domino reuocatus, nec rediẽs an amittat bona & quando & qua, ibid. num 19 21. 31. 32 35 41. 44 45. 46. 47. 48 49 & 50.

Vaſallus diſcedens ſeruitium non praſtans, quãdo bona amittat ibid num 51. 52. 53 54. 55. & 56.

Vaſallus ſeruitium praſtare non tenetur domino qui praparat rebellionem domino ſupremo, ibid. num. 54.

Vaſallus diſcedens non amittit bona patrimonialia, ibidem num. 55

Vaſallus diſcedere volens an poſſit domino feudum reſutare, ibid num 57 58 59 60 61. 61. & 63.

Vaſalus poteſt ſe obligare ad aliquod ſeruitium domino pro feudo, eod. lib 4 cap 14 num. 13.

Vectigal meretricum Athenis inſtitutum à Solone, libro 3. cap. 13. num. 15.

Vectigal ſoluendum non eſt pro rebus vſus ſui cauſa deſtinatis eod. lib. 3. cap. 14 num. 22.

Velationes vultuum & larua, an prohiberi poſſint, lib. 3. cap. 10 num. 1. & 5

Venale nihil permiſſurum in ſui principatus initio profeſſus eſt Nero Imperator, lib. 1. cap. 9 num 26.

Venandi & aucupandi cauſa an alienum fundum quis ingrediatur libro 4 cap. 3 num. 6 7. & 8

Venari nemini permittitur in ſaltibus Regiis, eod lib. & cap. num. 15.

Venatio ferarum & auium an prohiberi poſſit, ibid. num 1. 2. 3 4 & 5. & per totum.

Venatio an prohibita ſit, quando eſt in fructu, ibid num 9.

Venatio an ſit de Regalibus, ibid. num. 13.

Venatio cum retibus & ſimilibus an ſit prohibita, ibid num. 23. 24 & 25.

Venatio cum retibus & laqueis antiquiſſima eſt, ibid nu. 35.

Venatio ferarum iure Diuino an ſit prohibita, ibidem num. 40. & 41.

Venatio apud Germanos exercetur à nobilibus, eod. libro & cap num. 46. ſic illam exerceat nobiles.

Galli.	
Gothi.	
Sueci	
Helſingii.	
Medelpadij.	*num. 47.*
Angermani.	
Iemptiy.	
Bothny.	
Dani.	

Et alij, praſertim Principes & nobiles viri.

Venatio Militibus probabilis, eodem lib 4. eodemq. cap. 3. num. 49.

Venatio qua permiſſa ex Platone lib eod & cap. num 54.

Venatio quando & qua Clericis permiſſa ſit, ibid num 68

Venatione qua capiuntur occupantis ſiunt, ibid num. 4.

Venatione & aucupio qua gentes viuant, eod. libro & cap. num. 43.

Venatione ſeſe exercent, qui ſe praparant bellorum exercitio eod lib 4 eodemq cap 3. num 45.

Venationem eſt aucupium, an Princeps ſui iuris & alium non recognoſcens prohibeat ibid num. 10 & 11.

Venationem Deorum inuentum appellabat Seneca, ibidem num 42.

Venationis prohibitioni pœna corporalis an pecuniaria imponenda ibid. num. 38 & 39

Venationis cauſa an liceat portare arma, libro 3. cap 17. num. 24 & 25.

Venationis materiam ſcripſere Sebaſtianus Medices, Ioannes Petrus Molegnatus Oppianus Xenophon, Beliſarius Aquinimus Dux Neritoni lib 4 cap 3 num 17.

Venationum Regia ſunt ſaltus, & nemora in Regno Neapolitano ibid num 14

Venationum edicta prohibitoria an fiant in ſaltibus Regiis, ibid num 17.

Venationum, loca recluſa pro dominis ſunt cuſtodiunda, ibid. num 22.

Venationum, & aucupiorum Edicta quando praiudicent, ibid num 30 & 37.

Venationum vſus apud Tartaros ibid num 44.

Venationum actus miſerabiles, ibid num 55 & 56.

Venatorem an dominus territorii impediat quin ingrediatur, eod. libro 4 eodemq cap. 3 num. 7. & 8.

Venda mulier vicit Theutonas, lib 1 cap 2 num 131.

vendentes & ementes falſis menſuris qua pœna puniantur, lib. 3 cap 5. num. 22.

vendere nemo cogitur, libro eodem 3 cap 14 num 98 & 99.

vendere promittens pretio adiecto tenebitur, libro 4 cap. 2. num 65.

vendere quis cogitur ſuum iuſto pretio quando, eod. in lib. 3. eodemq cap 14 num 99. & 100.

venditio ſi facta ſit ad menſuram quid ſit faciendum, lib. 3. cap 15 num 28.

venditio & emptio facta dicitur ſtabilito pretio libro 4 cap. 2 num 28

veneficorum vultus Perſa ſaxis confringunt, libro 2. cap. 8. num 242.

venenantem eum qui commiſit crimen laſa maieſtatis pramium conſequitur, lib. 3 cap 6 num. 41.

veneni pœna, vide in verbo Pœna.

veneno occidens bannitum an pramium conſequatur, lib. 3. cap 6 num 39. 40 & 41

Veneno occidens dicitur proditorie occidere, ibidem numero 40.

Venenum ex Cicuta libro 2 cap. 8 num. 120.

Veneti atque alii diſcretas habent veſtes, ſecundum qualitatis diuerſitatem, libro cap 4 ſub num. 42

Veneti pecunias ex multis pœnalibus prouenientes Armamenta in publico attribuunt libro 2 cap 8 num 458.

Venetorum actus pulcher dum Magiſtratum ſubeunt. libro 2. cap 16 num 25.

Ventos dicebat Deos Epicharmus libro 1. cap 9 num. 30.

Venuleio Iuriſconſulto vſus Alexander Seuerus Imperator, libro 1 cap 8. num 85.

Venuſtas & decora corporis forma bona indolis indicia ſunt lib 1. cap 3 num. 7.

Verba obſcœna dicens coram mulieribus tenetur actione iniuriarum lib 1. cap 4 num 30.

Verba obſcœna dici coram mulieribus vetuit lege lata Romulus, ibid num 31

Verba generalia etiam inhabiles comprehendunt, libro 3. cap 6 num 37.

Verbum DEI accipitur per gladium, libro 1. cap 1, nu. 135.

Verbum (Indulgemus) in Inueſtitura quid operetur, eodem libro 1 cap 1 num 79 & 8.

Veſpaſianus Heluidium qui ei maledixerat, morte ob id damnatum reuocauit ſententiam libro 3 cap. 3. num 10.

Veſpaſianus idem Senatori maledici vetuit ibid. num. 15.

Veſte Sacerdotali aut Monachali vtentes in perſonatu vel laruis, puniuntur libro 3. cap 10. num. 21.

Veſtem holoſericam nec ſibi, nec alteri permiſit Aurelianus Imperator, libro 2 cap. 4. num. 41.

Digitized by Google

INDEX

Veſtes purpura, & aurei annuli apud Romanos non omnibus permittebantur, libro 1 cap 4. num 31.

Veſtes taxare ſecundum hominum qualitatem cogitauit Alexander Seuerus, quem Vlpianus & Paulus quin faceret impedierunt, eod. lib. & cap num. 35.

Veſtes apud Venetos, eod libro & cap. num. 42. apud Gallos ibid nu 43. apud germanos nu. 44. apud Chinos. ibid n. 45.

Veſtes muliebres ſunt viro indigna, ibid. num. 49. & libro 3. cap. 10 num. 2.

Veſtiaria de re plures leges lata in Gallia, libro primo, cap. 4. num 43.

Veſtimenta in Scriptura Sacra pro exterioribus operationibus ponuntur. ibid. ſub num 46.

Veſtimentorum ob iniuriam elegantiam Q. Hortenſius probro fuit affectus, libro 1. cap. 5. num. 37.

Veſtimentorum Lex optima in vnaquaque Republica, eodem libro 1. cap. 4. num 30.

Veſtis Senatoru apud veteres Romanos Latus Clauus, eod. libro & cap num. 42.

Veſtitus ob indecentiam fuit deriſus Ioannes de Lignano, eod. libro 1. eodemq c. 4 num 18.

Veſtium hodie diſcrimen inter Magnates, Nobiles. & Artifices, alioſq ruſticos & plebeos, ibid num 32 & 33.

Vetronius Turinus fumo punitus ab Alexandro Seuero, & quam ob cauſam, eod lib 1. cap. 9. num. 21. & libro 2. cap 8. num. 272.

Vi fieri dicitur, quod contra bonos mores fit, libro 2. cap. 4. num. 9.

Vi committi dicitur ſtuprum ſi fiat auro, pecunijs, & munere eod lib. 2. cap. 8. num. 127.

Vias rebus fetidis & malis odoribus ac morticinijs inficere, & quibus malus aer reddatur non licet, libro 3. cap 11. num. 10 12. & ſeqq.

Viatores ſiue Birruarii in Magna Curia Vicaria, vt cognoſcantur portant baculum cum ſigillo argenteo cum armis Regis in cuſpide, libro 3. cap. 4. num. 78.

Vicarij appellantur quia aliorum curas gerunt, libro 1. cap. 1. num 85.

Vicarij perpetui in duabus Eccleſiis eſſe nequeunt, ibidem num. 86.

Vicarij rurales mutari poſſunt, ibid num 87.

Vicarii aliqui temporales & mercenarii ibid num. 88.

Vicarii Iuriſdictionales Archiepiſcoporum quandoque miſſi dicebantur, eod libro & cap num. 92.

Vicarii Epiſcoporum Ordinariam habent Iuriſdictionem, ibid num 93.

Vicarii Epiſcopalis geſta, Epiſcopi geſta appellantur, ibidem num 94.

Vicarii Epiſcopi per ſcripturam authoritatem ſuam oſtendere debent, ibid. num. 100.

Vicariorum Eccleſiaſticorum poteſtas, ibid. num. 84.

Vicariorum materia remiſſiue, ibid num. 89.

Vicarius Summi Pontificis intra Vrbem ſuam Iuriſdictionẽ exercet, eod libro & cap. num 90.

Vicarius Chriſti appellatur Papa, ibid. nu 91.

Vicarius Epiſcopi laicus eſſe non poteſt, eod. libro & cap. num. 95.

Vicarius laicus eſſe poteſt Prælati habentis Iuriſdictionem temporalem, ibid. num 96.

Vicarius Epiſcopi Doctor vel Licentiatus eſſe debet, ibidem num. 97.

Vicarius Epiſcopi ius Viſitandi non habet, niſi id exprimatur ibid. num 98.

Vicarius Epiſcopi non confert beneficia, nec illorum reſignationes recipit, niſi ſpeciale mandatum habeat, ibidem, numero 99.

Vices DEI gerit in terris Pontifex Summus, libro 2. cap. 2. num. 55.

Vicinos malos non habere bonum eſt, libro 3. cap. 12. nu 14.

Vigilia quæ in Eccleſiis apud Chriſtianos fiebant, ob malos hominum mores ſunt ſublata, libro 2. cap. 9 num. 11.

Vigiliæ noctis olim diuidebantur libro 4 cap. 11. num 1.

Vigiliæ an facienda ſint quando facta ſunt, à tempore immemorabili, ibid num. 9.

Vigiliarum vſus antiquus libro 4 cap. 11. num. 21.

Vigilias nocturnas in templo vetuit Solon Athenienſis, libro 3. cap 9 num. 10.

Vigilias & cuſtodias quomodo facerent Hebræi, libro 4. cap. 11. num. 1.

Vigilum præfectus quam cognitionem habebat, libro eod. & cap. num. 16.

Villa vnita Ciuitati vel Caſtro, regulatur ſecundum Ciuitatem vel Caſtrum, libro 1 cap 1. num 103.

Villæ & caſalia ſunt de Iuriſdictione Ciuitatis proximæ ibid. num. 103.

Villæ an ligentur ſtatutis Ciuitatis ſub qua degunt, libro 2. cap 9. num. 18

Vini amphoram quod dediſſet cuipiam ſuffragii ius ferendi habenti. Q. Coponius condemnatus fuit, libro 1. cap. 9. num. 19.

Vini appellatione an veniat acetum, aquaticum, & vua. lib. 3 cap. 14. num 65. 66. & 67.

Vinum fungus terræ dicitur, libro 2. cap. 8. num 222.

Vinum guſtus ſui cauſa an extrahatur, libro 3. cap. 14. numero 26.

Vir an vxor in Caſtro dotali Magiſtratum conſtituant, libro 1. cap. 1. num. 169. & 174.

Vir dominus rei dotalis temporariè, eodem libro 1. eodemq. cap. 1. num 173.

Vir magnificus ille eſt qui agit cum comitate, & cui eſt vera ratio ſenſibus inſita libro 2 cap 3 num. 44.

Vir prudens tacet, libro 3. cap 1. num 2.

Vir qui loquelam non cohibet, eſt ſicut vrbs abſque murorũ ambitu, ibid. num 8.

Viri an vxoris ſint mulctæ Caſtri dotalis, libro 1. cap. 1. num. 170. & 173.

Viri præeſſe debent mulieribus, eodem libro primo, capit. 2. num. 20.

Viri principari debent feminis, ibid. num. 10. & 25.

Viri probi ad viliſſima officia non ſunt cogendi, libro 2. cap. 4. num. 39.

Viris litteratis indiget Eccleſia, libro 1. cap 8. num. 17.

Viro magis creditur, quam feminæ, eod. libro 1. cap 2. nu. 27. 28. 29. & 30.

Virga Regia poteſtatis ſceptrum eod lib. 1. cap. 1. num. 1.

Virga Moyſis quæ vertebatur in ſerpentem, data in poteſtatis ſignum, eod libro & cap num. 1.

Virgines traditæ proſtibulo ſtuprandæ conſueuere Tyranni. lib. 2 cap. 8. nu. 409. illas tamen DEVS protexit, ibid. num. 410.

Virgines non niſi prius ſtupratas pœnis damnabant, ibidem num. 411.

Virginum corpora curſibus, luctis, iactationibus diſcorum & iaculatorum exerceri cauit ſua lege Lycurgus, libro 3. cap 11. num 30.

Virtute debet iudex diſrumpere iniquitates, libro 3. cap. 4. num. 34.

Virtutes quattuor comites habere debet Magiſtratus, libro 1. cap 4. num. 12.

Virtutes præmiis nutriuntur, libro 3. cap 6. num 60

Virtuti præmium æquale dari nequit, libro 3. cap. 6. num 61.

Virtutibus præmia ſunt propoſita, libro primo, capit. 16 numero 25.

Virtutis robur vincit ætatem, eod lib. 3. cap. 6. num 50.

Virtutis omnis laus in actione conſiſtit, eodem libro 1. cap. 16 num. 31.

Virtus nec apud barbaros inhonorata eſt, libro 3 cap. 4 numero 58.

Vis publica committitur hominibus coadunatis, libro 3. cap. 7. num 46.

Vis publica crimen dolum exigit, ibid num. 47.

Viſitandi ius non habet Vicarius Epiſcopi niſi exprimatur, libro 1 cap 1 num. 98.

Vita cuiuſque ſua menſuratur periodo libro 2 cap. 7. num. 72.

Vita noſtra donum Dei eſt. ibid num 80.

Vitam pro patria exponere an liceat, eod. lib. & cap. nu 67. 68. 69 70. 71 & 72.

Vitiis ſupplicia ſunt propoſita, libro 1. cap. 16. num. 25.

Vitea.

INDEX.

Viuentibus viuere eſt eſſe, libro 2. cap 7 num 74.
Viuere diu eſt diu torqueri libro 1 cap 6 num 2.
Vlpianum Iuriſconſultum quia vir bonus eſſet ordine mouit Heliogabalus Imperator nequiſſimus, lib. 1 cap 8 num 86.
Vlpio Marcello Iuriſconſulto vſus fuit Antoninus Pius Imperator lib 1 cap 8 num 82
Vlpium Traianum Dio à vultus maieſtate laudat, libro 1. cap. 3. num. 18.
Vnitas multitudinis omnis principium libro 2. cap 1. nu. 16.
Vniuerſitas ob publicam vtilitatem iurato contractui poteſt contrauenire libro 2 cap 7 num 45
Vniuerſitas congregari debet cum ſuperioris authoritate, lib 3. cap 8 num 19 & 20
Vniuerſitas quando poſſit ſine ſuperioris licentia congregari, ibid num. 21
Vniuerſitates habent ſigilla. libro 2 cap. 13 num. 27 & 28.
Vniuerſitates hodie in Regno Neapolitano per ſuos Graſſerios aſſiſiam imponunt, lib 3 cap. 14 num 121.
Vniuerſitates in Regno an taxent pretia victualium, ibidem num 123 & 125.
Vniuerſitates habent ſua Domania, & defenſas, libro 4. cap 6. num 16
Vniuerſitatis non Baronum præſumuntur Domania & paſcua ibid num. 7
Vniuerſitatum decreta licet ſint perpetua ob publicam tamen vtilitatem reuocantur lib 2 cap. 7 num 38
Vniuerſorum non quorumdam cauſa Reipublica ſubueniendum ibid num 22.
Vocatus in ius venire debet libro 3 cap. 4. num 21.
Voconiæ legis iniquitas libro 2 cap 2 num 51.
Voluntaria Iuriſdictionis actus omni die coram Iudicibus Municipalibus expediri poſſunt libro 1. cap 14. numero 92 & 94
Voluntas teſtatoris pro lege ſeruanda libro 2. cap. 2 numero 63 & 64.
Voluptas quos vincere nequiuit aſſiduitas ſuperauit, libro 1. cap 2 num 7
Voluptas nimia infamiam generat, libro 2. cap. 2. num 50.
Voluſio Metiano Iuriſconſulto vſi fuere Antoninus Pius, & Alexander Seuerus Imperatores, libro 1. cap. 8. numero 82 & 85.
Vrbem condituri quæ ſolemnia faciebant, libro 4. cap. 10. num. 24 & 18.
Vrbis appellatione an veniant ſuburbia, libro 1. cap 5. nu 3.
Vrbis condita annos apponebant Romani, libro 2. cap. 14. num. 6.
Vrbis Roma dum duceret muros Romulus Palem Deam inuocabat libro 4. cap. 10 num 25.
Vri animalia ſunt apud Septentrionales, eodem libro 4 cap. 3 num 49
Vrina ac res fœtida nec vina fœtida in vijs ſunt proijcienda, libro 3. cap 12. num. 9 & 13.
Vſui proprio quod res deſeruiat quomodo probabitur, libro 3. cap 14. num 23.
Vſuram committit creditor qui tenet pro pecunia rem ſibi pignori datam à debitore, & fructus in ſortem computabit libro 1 cap 1 num 194.
Vſuram committit dominus directus capiens in pignus Caſtrum feudale, & non facit fructus ſuos, ibid. num. 195. & 196.
Vſus eſt humanarum rerum Magiſter, libro 2. cap. 2. numero 77.
Vuæ an veniant prohibita vini extractione, libro 3. cap. 14. num 65.
Vualdenſes hæretici tenuere non licere Principibus & Magiſtratibus quemquam occidere, libro 3. cap. 6. numero 2. & 10.
Vulcanus an fuerit armorum inuentor, libro 3. cap. 17. numero 73.
Vulcanus vt eſt in fabulis rete cepit Martem & Venerem, libro 4 cap 3 num. 29.
Vulnerans ſeipſum, Clericus ſiue laicus ſit quas pœnas patiatur, libro 2 cap. 7. num 79.
Vulnerare ſeipſum vel occidere permiſſum non eſt, ibidem num. 78.
Vultuum velationes & laruæ an prohiberi poſſint, libro 3. cap. 10 num 1 & 5.
Vxor an vir in Caſtro dotali Magiſtratum ponant, libro 1. cap. 1. num. 169. & 174.
Vxor an comprehendatur in ſtatuto de bannito, libro 3 cap. 14 num. 39.
Vxoris an viri ſint mulctæ Caſtri dotalis, libro 1. cap. 1. numero 171.

X

XAntippus Lacedæmonius à Cartaginienſibus belli Dux electus, libro 1. cap. 5. num. 15.

Z

ZAleuci Locrenſium Principis Iuſtitia memorabile & admirandum exemplum, libro 2. cap. 9 num. 23.
Zaſij opinio diuinatoria, libro 1. cap 6. num. 5.
Zebelli animalia apud Septentrionales, libro 4. cap. 3. numero 49.
Zenobia Palmirenorum Regina armis aſſueta, libro 1. cap. 2 num 94.
Zenoni Martyri fuit pellis detracta libro ſecundo. cap 8. numero 199.
Zizania de quibus in Euangelio quid denotent, libro 3. cap. 6. num. 9.
Zona aurea an detur Doctorando, libro primo, capit. 8. numero 126.

FINIS.

Digitized by Google

CAMILLI BORRELLI
I. C. EQVITIS AVRATI
ET PALATINI COMITIS.
De Magiſtratuum Edictis.
LIBER PRIMVS.

CAP. PRIMVM.

ARGVMENTVM.

Magiſtratus ſubeuntes, litteras ſuæ poteſtatis oſtendere debent. Vnde orta iuriſdictio; Quo pacto à Populo Romano in Principem, in Reges, Principes, Barones, alioſq. iuridicos iuriſdictio ipſa peruenerit; Quomodo officij poſſeſſionem quærant.

COMPENDIVM.

1 *Virgæ Moſis verſio in ſerpentem, data in poteſtatis ſymbolum.*
2 *Virga Regiæ poteſtatis ſceptrum.*
3 *IESVS CHRISTVS a Patre poteſtatem ſe habere, docuit per miraculorum exhibitionem.*
4 *Petro a CHRISTO poteſtas tradita, dum dixit: Paſce oues meas.*
5 *Petrus morti proximus Clementem ſucceſſorem creauit.*
6 *Formula, qua Cardinales Summo Pontifici poteſtatem tribuunt.*
7 *Clauium Pontificalium poteſtas quæ? num. 9. 10. 11. 12. 13. & 14.*
12 *Papa definiuit, quid ſit peccatum, & quid ſit iuſtum.*
13 *Eccleſiaſticũ imperiũ cũ habeat Papa, illi parendũ eſt.*
15 *Cardinales, Patriarchæ, aliiq. Prælati, ſuæ dignitatis codicillos oſtendunt.*
16 *Imperij Electores ab Eccleſia Romana poteſtatẽ habẽt.*
17 *Gerens ſe pro magiſtratu, cum non ſit, grauiter punitur.*
18 *Magiſtratus apud Romanos creabantur a Populo.*
19 *Eligendorum Magiſtratuum Populo Romano a Romulo poteſtas data, num. 24.*
20 *Dictator, Magiſter populi appellabatur.*
21 *Valerius Poblicola Conſul legem tulit, vt qui ab alio, quam a Populo magiſtratum acciperet, ſacer eſſet.*
22 *Pardulfi Prætei opinio declaratur.*
23 *Populi appellatione, & Patritij, & Plebæi veniunt.*
25 *A populo poteſtas omnis in vnũ Principem trãſlata eſt.*
26 *Populus Romanus in Octauiũ poteſtatẽ primũ trãſtulit.*
27 *Octauius, quo die ex Oriente victor rediens Triumphum habuerit, & Iani portas occluſerit, & num. ſeq.*
29 *Omnibus Ianuarij Idib. Romani Ioui oues ſacrificabãt.*
30 *Animalia alba Ioui ſacrificabant Romani.*
31 *Monarchiæ ſtatus melior.*
32 *Poteſtas a Populo Principi translata an vero conceſſa.*
33 *Ante IESV CHRISTI aduentum, an licuerit Populo Romano, poteſtatem Principi datam, reuocare.*
34 *Magiſtratuum creatio ad Principis curam pertinet, nu. 36. 40. & 131.*
35 *Populus Romanus quandoque quam male poteſtatem Principi dederit.*
37 *Priuatus iuriſdictionem aliquam non tribuit, nec iuri publico derogat.*
38 *Priuatus dicitur, qui officialis non eſt; aut qui dignitatem non habet.*
39 *Iuriſdictio ordinaria a Principe, vel Republica, Lege, aut legitima conſuetudine, & præſcriptione queritur.*
41 *Principes Duces, Marchiones, Comites, & Barones, magiſtratus creant.*
Intellectus Conſt. Regni. Ea quæ ad ſpeciale decus, & ſeq. ibid.
42 *Poteſtas agentis prius inſpicitur in humanis actibus.*
43 *Magiſtratus alicui loco deputatus, ſuæ poteſtatis prius litteras oſtendere cogitur. num. 44.*
45 *Præpoſitis a Principe ſine litteris non creditur.*
46 *Magiſtratus ingreſſũ Palatij Curiæ facere debet in quaſi poſſeſſione officij ſi ſe eſſe dici vult.*
47 *Iuriſdictio ordinaria non præſumitur, niſi publica ſcriptura demonſtretur.*
48 *In iuriſdictione, qui ſe fundat, illam probare, & oſtendere cogitur.*
49 *Regula Cancellariæ Apoſtolicę eſt, quod per Cõmiſſionẽ nõ intelligitur collata Iuriſdictio, niſi litteræ cõficiãtur.*
50 *Aſſerenti ſe cũ mandato Principis veniſſe non creditur*

Digitized by Google

niſi litteris huiuſmodi mandatum demonſtretur..

51 *Praſentatio, & exhibitio litterarum requiritur, vt iuriſdictio collata dicatur.*

52 *Formula Comitiua Patrimonij ex Caſſiodoro.*

53 *Perſonarum legitimatio prius exigitur.*

54 *Poteſtatis vnicus conceſſa primum inſpicienda.*

55 *Poteſtas Iuriſdictionis non præſumitur, niſi appareat.*

56 *Iuriſdictionis præſtatio ex litteris apparet.*

57 *Authoritas poſſeſſio tribus completur, Electione, Acceptatione, & Ingreſſu officij.*

58 *Iudex delegatus ſuæ delegationis litteras oſtēdere debet.*

59 *Cardinali ob dignitatis præeminentiam, ſine litteris creditur.*

60 *Nuncij, & apparitores litteras oſtendere debent poteſtatis conceſſæ.*

61 *Intellectus Conſt. Edictorum, §. in quibus.*

62 *In Gallia non creditur nuntijs ſine litteris.*

63 *Edicta, & proclamata anō habente Iuriſdictionem fieri nequeunt.*

64 *Iuriſdictionem exercere, & ſtatuere parificantur.*

65 *Statuta condere, meri, ac mixti imperij eſt.*

66 *Edicta quare fiant.*

67 *Iura facta eſſe perum eſſet, niſi eſſēt, qui illa redderent.*

68 *Vbi non eſt gubernator Populus corruit.*

69 *Magiſtratus ſunt Leges loquentes, Leges vero muti Magiſtratus.*

70 *Index nil aliud eſt quam quoddam ius animatum.*

71 *Ciuitas ſine Magiſtratibus eſſe nequit.*

72 *Moyſes iudicabat a mane vſque ad veſperam, & ſuggerente Iethro, eius cognato creauit iudices.*

73 *Ioſaphat elegit iudices in Hieruſalē, ut incolis ius dicerēt.*

74 *In Simandij AEgyptiorum Regis ſepulchro, quo pacto iudicum imagines poſitæ erant. num. 75.*

75 *Iudices, nec oculis flecti nec muneribus moueri debent.*

76 *Seſoſis AEgypti Rex cuilibet Regni parti iudices attribuit.*

77 *Artaxerſes Perſarum Rex Eſdræ Prophetæ mandauit, vt ſua ſapientia iudices populis conſtitueret.*

78 *AEgyptij ex Heliopoli, Memphi, Thebis, aliſq. Ciuitatibus, Viros optimos pro iudicibus eligebant.*

79 *Indi iudices habebant.*

Cartaginenſes, & Perſæ iudices habebant.

80 *Apud Gallos Druidæ iudices erant.*

81 *Rex apud inſulam Taprobanam, ne ſolus iudicet in cauſis capitalibus quadraginta viros eligit.*

82 *Mahumedes apud Mecham Ciuitatem, Meadum Gadelis filium Magiſtratum elegit.*

83 *Hæretici ſublatis iudicibus, in pecora Chriſti irruerent, & ferrociter crudeliterq. regnarent.*

84 *Vicariorum Eccleſiaſticorum poteſtas.*

85 *Vicarij appellantur, quia aliorum vices gerunt.*

86 *Vicarij perpetui in duabus Eccleſiis eſſe nequeunt.*

87 *Vicarij rurales mutari poſſunt.*

88 *Vicarij aliqui temporales, & mercenarij appellantur.*

89 *Vicariorum materia remiſſiue.*

90 *Vicarius Summi Pontificis intra Vrbem ſuam iuriſdictionem exercet.*

91 *Papa appellatur Chriſti Vicarius, vt Petrus.*

92 *Vicarij iuriſdictionales Archiepiſcoporum, Epiſcoporū, & ſimilium Prælatorum, quandoque Miſſi Dominici vocantur.*

93 *Vicarij Epiſcoporum ordinari im habent iuriſdictionem.*

94 *Vicarij Epiſcopalis geſta, Epiſcopi geſta dicuntur.*

95 *Vicarius Epiſcopi Laicus eſſe nequit.*

96 *Prælatus habēs temporalem iuriſdictionem, Laicum Vicarium habere poteſt.*

97 *Vicarius Epiſcopi, Doctor, vel Licentiatus eſſe debet.*

98 *Vicarius Epiſcopi quarum actionum non habeat poteſtatem late deduntur ibid. & num. ſeq.*

99 *Vicarius Epiſcopi nō confert beneficia, nec illorum reſignationes recipit, niſi ſpeciale mandatum habeat.*

100 *Vicarij Epiſcopi per ſcripturam ſuam authoritatem oſtendere debent.*

101 *Magiſtratus, vel gubernator cum quis cōſtituitur, quid cenſetur conceſſum.*

102 *Iuriſdictione in Ciuitatibus conceſſa, cenſetur etiam conceſſa in Caſalibus, ac Villis adiacentibus.*

103 *Villæ, & caſtra præſumuntur eſſe de iuriſdictione ciuitatis proximioris.*

104 *Iuriſdictione conceſſa in Caſtro, cenſetur conceſſa & in Territorio.*

105 *Territorium à terrendo dicitur.*

106 *Caſtra conſtituta in territorio Ciuitatis, debent viuere ſecundum leges Ciuitatis.*

107 *Villa tuncti Ciuitati, vel Caſtro, regulatur ſecundum illam Ciuitatem, vel Caſtrum.*

108 *Iuriſdictionem ſuis, quam habet in Ciuitate, cenſetur eſſe abſque alterius præiudicio.*

109 *Clauſula, iuribus ſeu pertinentiis, quid ſignificet.*

110 *Clauſula, quod intelligatur cum integro eius ſtatu, quid denotet.*

111 *Si conceſſus eſſet Magiſtratus cum iuriſdictione, an cenſeatur conceſſum merum, & mixtum imperium.*

112 *Conceſſa iuriſdictione an veniant ea, quæ ſunt meri, ac mixti imperij, num. 113. 114. 115. 119. 120. 121. 123. 124. 126. & 127.*

113 *Conceſſa iuriſdictione, cenſetur conceſſum merum, & mixtum imperium, ſed quomodo intelligatur, nu. 114. 115. 118. 119. 120. 121. 123. 124. 126. & 127.*

116 *Beneficia Principum largiſſime interpretantur.*

117 *Principis liberalitas non anguſtatur.*

122 *In conceſſione Principis illa veniunt, quæ ipſe habet.*

125 *Alta iuriſdictio, & baſſa, quæ dicatur.*

128 *Clauſula apponi ſolita in Regno Neapolitano in litteris Magiſtratuum commiſſionalibus.*

129 *Merum, ac mixtum imperium quid ſit remiſſiue.*

130 *Princeps iuriſdictionem Magiſtratui concedens, cenſetur ſibi reſeruaſſe maiorem.*

132 *Senatus Populuſq. Romanus pluriū Principū, vt Neronis, Vitellij, Domitiani, ac aliorū Acta, irrita fecerūt.*

133 *Gladius in Paradiſo poſitus ad cuſtodiendam viam ligni vitæ, num. 139.*

134 *Prædicatio ſancta gladio denotatur.*

135 *Verbum Dei dicitur gladius.*

136 *Damnatio æterna dicitur gladius.*

137 *Tribulatio temporalis aliquando dicitur gladius.*

138 *Gladius dicitur antiqui hoſtis ira.*

140 *Cherubin Angelicarum fortitudinum nomen.*

141 *Gladius in Paradiſo poſitus ad cuſtodiendam viā ligni vitæ, quid denotet ſecundum Baſilium magnum.*

142 *Quid denotent verba Ieſu Chriſti Matth. cap. 10. Non veni pacem mittere in terram, ſed gladium.*

143 *Gladius materialis, quem portant magiſtratus, quid ſignificet, num. 144. & 145.*

146 *Gladius quid ſignificet apud Senecā in perſona Neronis*

147 *Intellectus Conſt. Regni, Poſt mundi machinam.*

148 *Gladius Magiſtratus ſecundum Aurelium Caſſiodorū*

149 Commiſſio facta a Senatu Romano P. Sextio Decemuiro, & num. 150.

151 Quattuor litteræ arbitrariæ, quæ appellantur in Regno Neapolis, concedi non poſſunt a Baronibus, qui illas in eorum priuilegijs non habent a Rege.

152 Intellectus, c. Regni, Exercere volentes.
c. Prouiſa iuris ſanctio.
c. Iuris cenſura.
c. Ne tuorum.

153 Cõmiſſa alicui protectione alicuius Ciuitatis, & Regimine, an intelligatur cõmiſſum merũ, & mixtũ imperiũ.

154 Conceſſo Regimine, quid veniat, num. 155. & 156.

157 Barnabas, & Galeatius tenuerunt Ciuitatem Mediolani indiuiſam.
Duobus exiſtentibus Ciuitatis Dominis, quis conſtituet Magiſtratum. num. 158. 159. 160. 163. 165. & 166.

161 Feuda indiuiſibilia, exercitio, & vſu fiunt diuiſibilia.

162 Iuriſdictio, quando poſſit diuidi.

163 Deciſio Regiæ Cameræ Summariæ.

164 Feuda dignitatum numquam diuidi poſſunt.

167 Duobus exiſtentibus dominis loci, ſi vnus delinquat, an alter eum punire poſſit.

168 Condominus delinquens, an amittat, iuriſdictionem ſuã; Affirmatiue concluſit Rota Romana.

169 Vir, an vxor conſtituant Magiſtratum, in Ciuitate vel Caſtro dotali. num. 174.

170 Multæ, & pœnæ, & bona confiſcata Caſtri dotalis, an ſint viri, vel vxoris, & num. 171.

172 Retractus pro fundo dotali ſpectat ad vxorem, non ad virum ex Deciſ. Sacri Conſilij.

173 Vir dicitur dominus rei dotalis temporarie cõſtante matrimonio, & quo ad vſumfructum, non autem quo ad directum dominium.

175 Magiſtratus electio, ac deputatio eſt in vſufructu.

176 In Caſtro Paraphernali, vel extra dotem, quis deputabit Magiſtratum.

177 In Ciuitatibus & Caſtris Maioratus quis conſtituet Magiſtratus.

178 In Caſtro pignori dato, quis ponet Magiſtratum, & num. 179. ponitur cenſura Clariſſimi authoris.

180 Poteſtas dominica in ſeruos, & num. 181. & 182.

182 Modica coerctio, & vinculorum conſtrictio, & illatio ad cuſtodiã in ſeruũ ſunt domino permiſſa, & n. 183.

184 Carceratus, an dicatur, qui ſine vinculis eſt.

185 Serui in opere faciendo cum vinculis detinebantur ſupplicij cauſa, vel fugæ metu.

186 Pro delictis, quæ mortem non inferebant, quomodo puniebantur ſerui antiquitus.

187 Pro delictis ſeruorum illos domini tenebantur exhibere iudicibus vinctos ne fuga elaberentur.

188 Serui fugitiui, quomodo cuſtodiebantur.

189 Serui, quo pacto pęnæ tradebantur.

190 Intellectus l. eleganter, §. fin. ff. de pignor. act.

191 Res a debitore tradita pignori creditori, dicitur eſſe in bonis debitoris, num. 192.

193 Ludouici de Molina opinionem non ſequitur author.

194 Qui pro debito rem pignori captã tenet pro pecunia, vſuram committit, ac fructus in ſortem computabit.

195 Dominus directus Caſtrum feudale in pignus capiens, nõ facit fructus ſuos, alias vſuram cõmitteret, & n. 196.

197 Ius conſtituendi Magiſtratum, an præſcribatur.

198 Iura regalia ſunt in præſcriptibilia, & nõ conceſſibilia. conceſſibilia autem ſunt præſcriptibilia.

199 Merũ imperiũ, præſcriptibile eſt, ob id ꝙ eſt cõceſſibile.

200 Merum imperium non præſcribitur niſi præſcriptione immemorabili.

201 In præſcribendo mero imperio ſufficit probari præſidem fuiſſe in Prouincia.

202 Præſcriptio immemorabilis priuilegio æquiparatur.

203 Intellectus c. 1. quæ ſint. Regalia.

204 Magiſtratus habent iuriſdictionis tantum exercitium, & adminiſtrationem.

205 Deciſio Sacri Concilij.

206 Franciſcus Alderiſius Regius Conſiliarius laudatur.

207 Magiſtratum ſuſcipere, an quis cogatur. num. 213. 214. 215. & 217.

208 Iudices Dij appellantur in Sacra Scriptura.

209 Iudices, qui conſtituuntur, dicuntur honorari.

210 Dies extremi iudicij, Dies Domini dicitur.

211 Athenienſes, & Spartani iudices, Rege, & Senatu non probante, non iudicabant.

212 Meſſala Coruinus ſexta die ſe Magiſtratu, & vrbis præfectura abdicauit.

216 In Regno Neapolitano non eſt permiſſum recuſare Magiſtratum a Rege collatum.
Intellectus Prag. Philippi Secundi Regis Catholici.

218 Intellectus l. ſi ad magiſtratum. C. de Decur. lib. 10.

219 Magiſtratus Dominorum Pupillorum, quis creat.

220 Balij, ſiue Tutores Baronũ in Gallia Baliſtæ appellantur.

221 Locũtenentẽ, quis creat, & nu. 222. 223. 224. & 226.

225 Locumtenens, non expedit cauſas ſanguinis.

227 Iuſtitiarius in Regno, loco ſui alium non conſtituit, idq. ſub capitali pœna vtrique, & ſubſtituenti, & ſubſtituto irroganda.
Intellectus Conſt. Regni Officia.

228 Intellectus Conſt. Duram, & diram, & num. 229.

230 Intellectus c. Regni. Quia de Vicarijs.

231 Intellectus c. Regni. Itẽ quod ꝓdicti officiales iuſtitiarij.

232 Intellectus Pragmat. Prudentia, Regis Ferdinandi.
Intellectus Pragm. incip. Item mandamus Caroli V. Cæſaris, de adminiſtratoribus.
Intellectus Prag. incip. Magnifici viri, ſub tit. de compoſ.

AXIOMA.

Principes poteſtatem habentes ſui ſubditis Magiſtratus iuri dicundo proponunto; illiq. traditæ ſibi poteſtatis diploma, populis exibento.

DEUS Optimus Maximus, ſui
Iſraelitici populi miſericordia mo-
tus, dum illum à Pharaonis mani-
bus eripere decreuiſſet, ac ad vitæ
melioris cultũ deducere ſtatuiſſet.
Moſem virum iuſtum, cuius medio id fieret, ele-
git, cui poteſtatis virgam tradidit, atque cõmiſſio
nis formulam expreſſit, vt diceret populo, illum
eſſe à DEO miſſũ, vt liberaret eum è Pharao-
nis manibus, & duceret ad terram fluentem lac,
1 & mel, & Pharaoni † virgã oſtenderet, quæ terra
percuſſa ſerpens euaderet, vt habetur Exodi c. 4.
2 Per † virgam enim Regiæ poteſtatis Sceptrum,
& inſigne præſignatur, vt inquit Hieron. in Pſal.
109. Præuidens enim Dominus, quod petiturus
eſſet Pharao poteſtatis ſignum, inquit Exo-
di capit. 7. cum dixerit vobis Pharao, oſten-
dite ſigna; dices ad Aaron tolle virgam
tuam, & proijce coram Pharaone, ac vertatur in

 colubrum

Digitized by Google

colubrum, & alia, quæ habentur latius cap. 8.
ibidē. Hinc IESVS CHRISTVS à DEO
ſe miſſum aſſeruit pluries apud Euangeliorum
ſcriptores, & præſertim apud Ioannem cap. 7. vbi
inquit: Et me ſcitis, & vnde ſim ſcitis, & à me ipſo
non veni, ſed eſt verus, qui miſit me: Et Matth. c.
28. Data eſt mihi omnis poteſtas &c. Et dū Iudæi
interrogarent an ipſe Chriſtus eſſet, Ioan. c. 10. re
ſpondit: Opera, quæ ego facio in nomine Patris
mei, hæc teſtimoniū perhibent de me. Docuit ita
3 que † Chriſtus ſe miſſum à patre, & habere pote-
ſtatem maximam, inter cetera per miraculorum
4 effectum. Sic & ipſe, † ſuo ſucceſſori Petro po-
teſtatis formulam dedit, dum ei ligandi, & ſol-
uendi poteſtatem contulit, dum, vt ſuas oues
paſceret in mandatis exhibuit Matth. cap. 16. & c.
5 18. & Ioan. cap. 21. Petrus etiam † morti proxi-
mus Clementem Epiſcopum conſecrauit, eiq.
poteſtatem tribuit dicens, eamdem ego tibi pote
ſtatem ligandi, & abſoluendi trado, quam mihi
Chriſtus reliquit; vt dicit Baptiſta Platina in Vita
Petri. Eodem etiam modo alijs Summis Pontifi-
cibus, qui à Cardinalium Collegio eliguntur paſ-
ſim datur, & tribuitur Pontificia poteſtas, cuius
Poteſtatis formulam tradidit idem Platina in
6 Vita Gregorij Septimi, quæ eſt huiuſmodi: † Nos
Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, Clerici,
Acolythi, Subdiaconi, Presbyteri, præſentibus
Epiſcopis, Abbatibus, tum Eccleſiaſtici, tum
Laici ordinis, elegimus hodie decimo Calendas
Maij in Baſilica Beati Petri ad Vincula, Anno ſa-
lutis MLXXII. in verum Chriſti Vicarium,
Ildebrandum Archidiaconum, virum multæ
doctrinæ, magnæ pietatis, prudentiæ, iuſtitiæ,
conſtantiæ, religionis, modeſtum, ſobrium,
continentem, domum ſuam rectè gubernan-
tem, pauperibus hoſpitalem, in gremio Sanctæ
Matris Eccleſiæ, liberè a teneris annis vſque ad
hanc ætatem educatum, quem quidem ea pote-
ſtate Eccleſiæ Dei præeſſe volumus, qua Petrus,
Dei mandato quondam præfuit, & ille per hæc
Pontifex declaratus, ſe Gregorium dixit, qui
ſeptimus à primo nuncuparetur. Hæc Platina.
Quem ſequitur Marcus Anton. Sabellicus, lib.
3. Enneade 9. eamdem formulam referens.
7 Clauium † namque traditarum ſymbolo, remit-
tendi, ac retinendi peccata, ſoluendi, ligandiq.
authoritas † deſignatur, dum Matth. cap. 16. in-
quit: Tibi dabo Claues Regni Cælorum. Et non
modo Regni Cælorum, ſed Inferni, præſertim
in damnandis hęreſibus, ac alijs damnatis; vt ha-
betur Apocalypſ. cap. 1. Habeo claues mortis, &
Inferni. & cap. 20. Vidi Angelum deſcendentem
de Cælo, habentem clauem Abyſſi, & catenam
magnam in manu ſua. Quæ authoritates lo-
quuntur de poteſtate in damnatos. De pote-
8 ſtate autem † hæreſum, idem Apoſtolus Apoca-
lypſ. cap. 9. Et data eſt ei clauis putei Abyſſi. De
his clauibus Ambroſius Sermone 38. Duode-
cim (inquit) Apoſtolorum Symbolo, fides ſan-
cta concepta eſt, qui velut periti artifices in vnū
conuenientes, Clauem ſuo conſilio conflaue-
9 runt. Clauem enim quandam ipſum † Symbo-
lum dixerim, per quod reſerantur Diaboli tene-
bræ, vt lux Chriſti adueniat, aperiuntur conſcien-
tiæ clauſa peccata, vt iuſtitiæ fulgeant opera ma-
nifeſta. Igitur hæc clauis oſtendenda eſt fratribus
noſtris, vt & ipſi tamquā diſcipuli Petri, inferna
reſerare, cęlos aperire conſueſcant. Hęc Ambro-
ſius. Claues etiam interpretantur, vt cenſeatur
10 data † poteſtas ſcientiæ, ſiue cathedræ, & au-
thoritas gubernandi; vt habetur 24. q. 1. per to-
tū. Dominus enim dedit Claues Petro, dum dat
cathedram docendi, dat & imperium gubernan-
di in Eccleſia. Igitur difficultas omnis ab ipſo
diffinitur, & ad eum ſpectat tamquam habenti
11 cathedram. Similiter ponere miniſtros in † Ec-
cleſia, dare normam miniſterij diuini Altaris, &
Sacramentorum, ad pręſcriptum Papæ ſpectat,
vt ſummum Eccleſiæ gubernatorem. Cum ha-
beat Clauem cathedræ, ipſe definiet quid ſit de
12 fide, quid contra, † definiet quid ſit peccatum,
13 quid e contra ſit iuſtum. Cum habeat † Eccle-
ſiaſticum imperium, eius mandatis † parendum
eſt. arg. c. Maiores, ext. de Baptiſmo, & notatur
in c. 1. c. de libellis, c. ſi decreta, c. de quibus, 20. di-
ſtinct. & in c. vt conſtitueretur. 50. diſtinct. De
14 his clauibus latiſſimè Doctores † Eccleſiaſtici,
Hieron. in Epiſtola ad Heliodorum. 1. Augu-
ſtin. in lib. quinquaginta Homeliar. Homel. 49.
& Homel. 50. Chryſoſtomus de Sacerdotio,
lib. 3. Cyprianus in Epiſtola 2. ad Cornelium.
lib. 1. Hilarius Pictauenſis, in Matth. Canone
16. Bernard. de Conſideratione ad Eugenium,
lib. 2. Idem Chryſoſtom. in Matth. Homel. 6. Leo
Magnus de Anniuerſario die ſuæ aſſumption.
Sermone 3. Cyrillus in Ioan. lib. 2. cap. 12. Ioan-
nes Eckius, de Primatu Sedis Apoſtolicæ, in
princ. Thom. de Aquino, lib. 2. Sentent. diſtinct.
vlt. in fine. Ioan. de Capiſtrano, de Papę, Concil.
& Eccleſ. auth. parte 3. ſecundæ partis princ.
col. 40. verſic. vigeſimo probatur. Paulus Pala-
tius in Matth. cap. 16. Ioan. Bunderius in Com-
pendio concertationis, tit. 16. artic. 7. & tit. 31. art.
18. Stanislaus Hoſius Cardinal. Varmienſ. de Cō-
feſſion. cap. 47. in fine, & de Miniſtro Sacramenti
Ordinis, cap. 54. & de authoritate Sacræ Scriptu-
ræ, lib. 3. de quibus Concil. Trident. ſeſſ. 14. cap. 1.
cap. 8. & Canon. 3. canon. 10. canon. 15. Martin.
Nauar. in Summa, cap. 1. num. 10. capit. 26. nu. 20.
Contulit etiam Chriſtus Petro poteſtatē, per illa
verba Ioan. cap. 21. Paſce oues meas. Sic dum
15 Cardinales, † Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſco-
pi, Abbates, alijq. in Eccleſiaſtica dignitate po-
ſiti, dignitatis, & poteſtatis codicillos oſtendunt.
16 Eodem † pacto Imperij electores ab Eccleſia Ro
mana, ac Sūmis Pontificibus, eligendi Impera-
toris poteſtatem † habent, c. Ad Apoſtolicæ, de
re iud. in 6. Clement. Romani Principes, de iure-
iur. Petr. Belluga, in Speculo Princip. Rubr. 14. §.
veniamus. num. 17. vbi nos latè diximus, & non-
nulla allegauimus, in verbo, Archiepiſcop. Mo-
gūtinus. A quibus demum Imperator eligitur, &
electionis eius priuilegia expediuntur.

De Magiſtratuum itaque edictis ſcripturi, an-
te omnia monendi ſunt, vt hi ſuæ commiſſio-
nis, ac tributæ poteſtatis, vel iuriſdictionis
litteras exhibeant, nec enim illis non prius
exhibi-

Digitized by Google

exhibitis officium, aut magiſtratum ingredi
17 poterint; † gerens enim ſe pro Magiſtratu,
dum non ſit, tamquam priuatus, aut falſis cum lit
teris, in leuibus, vel in arduis, grauiter punitur, pę
naq. imponitur, quam poſt Andr. de Iſern. Cac-
cialup. Gigantem, Montaltum, refert Iacob. Me-
noch. de Arbitr. Iudic. quæſt. lib. 2. Centur. 4. Ca-
ſu 320. per totum. Monticell. in Praxi crimin. Re
gul. 15. num. 55.

Princeps itaque quisquis ille fuerit, Eccleſiaſti
cus vel Laicus, ſupremus, aut medius, Reſpubli-
ca quælibet, habentes imperij, ac iuriſdictionis
authoritatem, ac alij quilibet vaſſallorum Do-
mini, dum Magiſtratus pro Iuſtitiæ adminiſtra-
tione conſtituunt, poteſtatis, & authoritatis litte-
ras illis conferunt, quas, vt eis obtemperent, ante-
quam adminiſtrationem ſuſcipiant, populis, qui-
bus præponuntur, oſtendere debent, vt inferius
18 aperiam; Magiſtratuum † enim creatio, dum Ro
mana floruit Reſpublica, & Orbi ferè toto domi-
naretur, ad populum pertinuit, ex lege à Romu-
lo lata, dum inquit: Populus Magiſtratus crean-
to, leges ſciſcunto, & bella decernunto. Cuius
meminit Pardulphus Prateius in Iuriſprudentia
veteri, ad leges Romuli, l. 5. vnde Pomponius Lę-
tus in libello de Magiſtratib. capit. 4. de poteſtate
Senatus, & Plebeis inquit: Populus Magiſtratum
creabat, leges ſanciebat, & de bello decernebat.
Et ex Dionyſio Halicarnaſeo lib. Hiſtoriar. 2. di-
19 cit Paulus Manutius, de legib. Romanis, † fuiſſe
hoc à Romulo ſancitum, ne nimis in Patritium
ordinem videretur eſſe propenſus, datum aliquid
populo voluit, vt & is ſuis ſuffragijs Magiſtratus
crearet, leges ſciſceret, bella decerneret. Idem
Pomponius Lætus in libello de legibus, in princ.
20 inquit: † Magiſtratum dici ceptum, cũ a populo
fuit creatus Magiſter populi, ideſt Dictator: quē
ſequitur Hierony. Cagnol. in Rep. l. 2. num. 164.
& 253. ff. de orig. iur. vbi ex Dionyſ. Halicarnaſſ.
21 lib. 2. dicit, † a Valerio Poblicola Conſule, latam
fuiſſe legem, vt qui aliter quam a Populo Magi-
ſtratum acciperet, ſacer eſſet, id eſt execratus, &
capitalis. Cuius meminit Plutarchus in illius Vi-
ta. ibi: Altera de ſacrando capite eius, qui Magi-
ſtratum abſque populi ſuffragijs cepiſſet. Cui ſe
ſubſcripſere Vdalric. Zaz. & Hotom. in lege Va-
leria.

Nec vim facio in his, quæ Pardulphus Pra-
22 teius in loco ſupra allegato protulit, † quod intel
ligatur, Populum Magiſtratum creare potuiſſe,
conſentiente tamen Senatu: nam iſtud tunc am-
bigeretur, quando dubium factum eſſet, num
plebs Magiſtratum creare potuiſſet: tunc enim
neceſſaria fuiſſet illa declaratio, verum ambigen-
23 dum id minime eſt in Populo, † cuius appellatio-
ne, & Patricij, & Senatores intelliguntur, Iuſti-
niani Imperatoris authoritate, in §. lex eſt, in ver-
bo, Populi, Inſt. de iure natur. Gent. & ciuili quã-
quam Vdalrich. Zaſ. in antiquarum legum cata-
logo, nihil de Magiſtratuum reatione à Populo,
ſcribat, ſed id tantum in ſuo Conſulatu P. Vale-
rium cauiſſe, ne quis Romæ haberet imperium,
niſi cui a Populo datum eſſet. De Magiſtratu ta-
men ſub ſilentio tranſiuit. Cui aſſentitur etiam
Aymarus Riuallius Hiſtor. Iur. ciuil. lib. 2. qui
dum loquitur de P. Valerio, in Collatini Conſu-
lis demortui locum ſuffecto, inter alia cauiſſe
ait, quod cum bonis capite damnaretur, qui
Regni occupandi conſilia inijſſet; quamquam
Plebi, ſiue Populo (vt eius verbis vtar) dicat, offi-
cia à Romulo a principio conceſſa hæc fuerunt,
24 † Magiſtratus omnes creare, leges ſciſcere, vel
condere, deq. bello, paceue decernere; vt è no-
uiſſimis retulit Onuphrius Panuinius in Reipu-
blicæ Romanæ Commentar. lib. 2. Multo autem
tempore mos hic perdurauit, donec Iulius Cæſar
Dictator, ac Pontifex factus, Comitia creando-
rum Magiſtratuum cum populo partitus eſt, ex-
ceptis enim Conſulatus competitoribus, de cete
ro Candidatorum numero pro parte dimidia,
quos populus vellet, pronunciarentur; pro parte
altera, quos ipſe dediſſet, vt Suetonius Tran-
quillus eſt author in eius vita, cap. 41.
25 A populo † demum poteſtas omnis in vnum
Principem trãslata eſt, l. 1. C. de veteri iure enucl.
l. fin. C. de legib. & conſtit. l. 1. poſt princip. C. de
offic. præfect. præt. Africæ, capit. venerabilem, de
elect. cap. ad Apoſtolicæ, de reiudic. in 6. Cle-
ment. prima, de iureiuran. Oldrad. in conſil. 69.
num. 1. Andr. de Iſern. in cap. 1. in verbo, poteſtas
creandorũ Magiſtratuum. Bart. in Extrauag. Ad
reprimendum, in verbo, totius Orbis. Matth. de
Afflict. Prępoſit. Hotoman. & alij, in dicto verbo,
poteſtas creandorum Magiſtratuum. Petr. Bellu-
ga, in Speculo Princip. rubr. 22. §. & quia quoti-
diana, nu. primo, vbi nos diximus, in verbo, Prin-
cipem. Philipp. Decius in c. Nouit. col. 4. de iudic.
Paul. de Caſtro, in l. non ambigitur, num. 4. ff. de
legib. Corneus Peruſin. in conſil. 1. littera I. vol.
3. Franciſc. Marc. in Deciſion. Delphin. 187. num.
2. volum. 1. Reſtaur. Caſtald. de Imperat. q. 4. nu.
2. Carol. Tapia de Conſtit. Princip. in rubr. cap. 1.
num. 6.
26 Fuit † autem ea poteſtatis, & Imperij translа-
tio a populo facta in perſonam Octauij, de quo
actum ita ſcribit Paulus Oroſius, lib. 6. cap. 18. Anno
ab vrbe 726. ipſo imperante Cæſare Auguſto, &
27 Lucio Apuleio Coſſ. † Cæſar victor ab Oriente
rediens, octauo Idus Ianuarij, vrbem tripliei
Triumpho ingreſſus eſt, ac tum primum ipſe
28 † Iani portas (ſopitis omnibus, finitisq. bellis ci-
uilibus) clauſit. Hoc die primum Auguſtus con
ſalutatus eſt, quod nomen cunctis antea inuiola-
tũ, & huc vſque ceteris inauſum, a Dominis tan-
tum Orbis licitè vſurpatum, apicem declarat Im
perij, atque ex eodem die, ſumma rerum, ac pote-
ſtatum penes vnum cępit eſſe, & manſit, quod
Græci Monarchiam vocãt. Hoc idem ſimilibus
ferè verbis refert Eutropius rerum Romanarũ
lib. 7. cap. 2. & Sextus Aurelius Victor, in Vita
eiuſdem Octauij. Quamquam diſſentiant in an-
no, fuit tamē admodum notatus dies ab Oroſio,
quod fuerit in die Epiphanię Domini Noſtri Ieſu
Chriſti. Quamquam aliqui velint, quod fuerit
Idibus Ianuarij, quæ eſt dies decima tertia illius
Menſis. De hoc meminiſſe videtur Ouidius Fa-
ſtor. lib. 1. dum ait:

Idibus in Magni caſtus Iouis ædes ſacerdos
Semimaris flammis, viſcera libat ouis.
Redditaq. eſt omnis populo Prouincia noſtro
Et tuus Auguſto nomine dictus Auus.

Tamen hoc fatendum non eſt: nam hi, qui an
tiquorum Rituum Romanarumque obſerua-
tionum ſunt inſpectores, fatebuntur, illos Ouidij
verſiculos, non de die decimatertia Ianuarij, ſed
de omnibus Idibus loqui, & dicit illis diebus fuiſ
29 ſe Auguſto nomẽ illud celebre datum, † quibus
Ioui, oues Romani immolabant, quod ſacrificiũ
omnibus Ianuarij Idibus fiebat, vt ſcribit Ale-
xand. ab Alexandro, Genial. dier. lib. 3. c. 12. & c.
18. Alexander Sardus de Morib. Gent. lib. 3. c. 11.
& vbi in locis allegatis Alexander Neapolitanus
dicit Idibus ſacrificari ſolitos a Romanis boues,
oues ſcribi debere, patet ex Ouidij ſupra adductis
verſibus, & ouẽ Ioui omnibus Idibus immolari
ſolitam, ſcripſit Macrobius, lib. 1. Saturnal. c. 15.
& vt plurimum fiebant hæc ſacrificia, vt ſcripto-
30 res aſſeruerunt, † ex animalibus albis Faliſco-
rum, vt de flumine Clitumno, apud Meuaniam
Vmbriæ dicit Virgil. lib. 2. Georgicorum.

Hinc albi Clitumne greges, & maxima taurus
Victima, ſæpe tuo præfuſi flumine Sacro,
Romanos ad templa Deum duxere triumphos.

Non immeritò ad vnum Principem poteſtas
omnis translata eſt, quia, vt rectè dicit Lucius
Florus de Geſtis Roman. lib. 4. c. 3. Gratulãdum
tamen (inquit) in tanta perturbatione eſt, quod
potiſſimum ad Octauium Cæſarem Auguſtum
ſumma rerum redijt, qui ſapientia ſua, atque ſo-
lertia, perculſum vndique, & perturbatum, ordi-
nauit Imperij corpus; Quod ita, haud dubie, nũ-
quam coire, & conſentire potuiſſet, niſi vnius
Preſidis nutu, quaſi Anima, & Mente regeretur.
31 Vnde † ad meliorem ſtatum nempè Monarchi-
cum, redijſſe, melius atque vtilius fuit, vt Latius
probauimus, de præſtãtia Regis Catholici, cap. 3.
Dum hæc prælo dãtur, vidi Anton. Clarum, Sil-
uium, Aduocatum, Pariſiẽſem in Cõment. ad le-
ges Iuris Romani antiqui, in præfat. c. 2. vbi elegã
32 ter de Monarchia egit. Hanc † poteſtatẽ a populo
Principi traditam, non translatam, ſed cõceſſam
fuiſſe ſcribit. Paul. de Caſtro in d. l. non ambigi-
tur, num. 4. argumen. l. 1. ff. de Conſtit. Princip. in
verbo, conceſſit, vbi idem Caſtrenſ. num. 3.
dicens, ob hanc cauſam non omne Imperium
33 fuiſſe ſibi abdicatum, quinimmò † ante Do-
mini Noſtri Ieſu Chriſti tempora, licuiſſe Po-
pulo Romano poteſtatem reuocare, & ad ſe auo
care, ac Imperatorem deponere; nunc verò ad
Summum Pontificem pertinere. Quæ in re ſu-
peruacaneum nunc eſt, in controuerſiam dedu-
cere, id quod per Chriſti aduentum, & Petri, ac
Summorum Pontificum ſucceſſorum fundatã
authoritatem, ſopitum eſt: Nam & Modeſtinus
de lege ambitus verba faciẽs in l. 3. ff. ad leg. Iul. de
Ambitu. Hæc lex (inquit) in Vrbe hodie ceſſat,
34 quia † ad curam Principis, Magiſtratuum crea-
tio pertinet, non ad populi fauorem. De hoc ſic
optimè loquitur Franc. Connanus Commentar.
Iuris Ciuil. lib. 1. c. 16. num. 2. Non ita (inquit) Po-
35 pulus, qui ſe Imperij Maieſtate nudauit, vt ea ip-
ſum Principem exornaret, & veſtiret. Vt non mi
randum ſit, ſi poſtea, nec ita multo poſt, nudus
ab omni auxilio, Principes ſuos, non modo Re-
ges, ſed crudeliſſimos Tyrannos, & dominos ſit
expertus. Hodie autem, cum Imperatores à Sũ-
mis Pontificibus dependeant, Reges Hiſpani,
Galli, alijq. Principes, & Reſpublicæ, eidem ob-
ſequantur, obruta, ac pene abſoleta eſt illa barba-
ries, & immanis crudelitas, quæ aliquos priſcos
Principes infeſtabat, & tranquilla quies Chriſtia
nos Principes concomitatur, qua lætantur po-
puli, & bonarum in dies quærunt incrementa
virtutum.

Apud Principem igitur omnis iuriſdictio, po-
36 teſtas, atque imperum reperitur, † ita quod cuili
bet Magiſtratus cõferri ab alio nequit, niſi a Prin
cipe, vel eius authoritate mediata, vel immedia-
ta, argum. l. & quia, ff. de iuriſd. omn. iudic. Bald. in
tit. de Pace Conſtantiæ. §. in iuriſdictione. & in
tit. de Allodijs, num. 1. Alexand. in l. 1. num. 11. in
fine, & in l. Imperium, num. 9. ff. de iuriſdict. omn.
iudic. Marc. Anton. Narta, in conſil. 512. num. 4.
& in conſil. 636. num. 126. vol. 3. Ioan. Philipp. in
Reſponſo 39. num. 14. 29. & 30. poſt Bald. in c. 1. §.
ad hæc, de pace iuram. firm. Franciſ. Marc. in De-
ciſ. Delphin. 278. num. 3. volum. 1. Etenim,
vt Plinius Cecilius ait, Princeps pro ſalute com-
muni ſolus, omnium curas, laboresq. ſuſcipit;
ex cuius fonte, poteſtas omnis, temperamento
ſalubri ad nos decurrit, vt inquit Claudius Can-
tiuncula, de offic. iudic. lib. 1. & lib. 2. Priuatus
37 † enim iuriſdictionem aliquam minime tribuit,
nec iuri publico derogat. l. priuatorum, vbi Cin.
& alij, C. de iuriſd. omn. iud. l. neque pignus, in fi-
38 ne, ff. de Regul. iur. Is autem † priuatus appella-
tur, qui officialis non eſt, l. 3. ff. de offic. præſid. qui
dignitatem etiam aliquam non habet, priuatus
appellabitur, c. qui contra, 24. q. 1. Luc. de penna,
in l. prohibitum. C. de iure fiſci, lib. 10. & in rubr.
C. de vendit. rer. fiſcal. eod. lib. Faciunt notata à
Marco Mantua, Dialog. Denar. 35. num. claſſe 9.
Franciſc. Marc. in deciſ. 610. vol. 1.
39 Non immerito itaque iuriſdictionem ordina
riam, Princeps ſolus, Reſpublica, Lex, vel Cõſue-
tudo, aut legitima Præſcriptio concedunt, c. 1. de
offic. ordin. c. cum contingat, extra, de foro com-
pet. vbi Abb. Panor. Felin. & alij, habetur in c. con
queſtus, 9. q. 3. vbi Archidiacon. c. dilecti. de Ar-
bitr. l. 1. & l. fin. C. de emancip. liber. vbi Bart. Bald.
Salicet. Ioan. Faber, l. viros, C. de diuerſ. offic. lib.
12. Bald. in conſil. 64. vol. 1. in conſil. 40. vol. 3. Lu-
dou. Roman. in conſil. 300. num. 1. Thom. Doc-
cius in conſil. 102. nu. 3. vol. 1. Nicol. Boer. in Con
ſuetud. Bituricenſ. tit. de iuriſd. omn. iud. §. 1. vbi
late. Barth. de Caſſan. in Conſuetud. Burgund. in
rubr. 1. in verbo, El droictz d'icelles, num. 101.
Alfonſ. Montaluus, in lege Fori Noui, lib. 1. tit. 7.
l. 2. in verbo, por el Rey. Auguſt. Berous in conſil.
102. num. 6. vol. 3. Ioan. Franciſc. Pauin. de poteſt.
Capituli Sede vacante, parte 1. q. 2. Lancelott.
Conrad. in Templo Iud. lib. 1. cap. 1. §. 4. in verbo,
iuriſdictiones concedit. num. 1. & 2.
40 Ipſe enim † Princeps eſt, qui iuriſdictionem
tribuit, Magiſtratus creando, vel confirmando,

aut

Digitized by Google

aut præſtando authoritatem creandi, vel confir-
mandi, c. 1. §. iudices, de pace iur. firm. l. 1. §. cum
vrbem. ff. de offic. præfect. vrb. §. interim, Authen.
de defenſor. ciuitat. Innoc. in c. cum ab Eccleſia-
rum, extra de offic. Ordin. Alexand. in rubr. ff. de
offic. eius cui mand. eſt iuriſd. num. 17. Andr. Al-
ciat. in rubr. de offic. ordin. num. 5. & 24. & poſt
Gregor. Lopez. in l. 2. in verbo Aeſtos tales. tit. 4.
partita 3. quos refert Ludou. de Molina de Hi-
ſpanor. Primogen. lib. 1. cap. 1. c. 25. nu. 12. par. 1.
Natta in d. conſil. 636. nu. 15. vol. 3. Propria enim
dicitur iuriſdictio, quę datur à Principe; Aure-
lius Caſſiodorus lib. variar. 6. cap. 15. Quæ iuriſdi-
ctio omnis, quæ ab iſtis dimanat in alios, iure me
rito per intermedios, dicitur etiam Principis iu-
riſdictio. Nec enim poſſet Princeps, aut Rex
vbique perſonaliter intereſſe, & iuri dicundo va-
care. Ad ipsū idcirco ſpectat Officia, ac Magiſtra
tus conferre, vt in d. cap. 1. in verbo, poteſtas creā-
dorum Magiſtratuum, vbi Bald. quæ ſint Regal.
& voluit Franciſc. Marc. in Deciſ. Delphin. 616.
41 num. 1. vol. 1. Hinc omnes Duces, Marchiones,
Comites, Barones, intuitu conceſſionum eis fa-
ctarum, & priuilegiorum, poſſunt Magiſtratus,
& Officiales deputare in eorum Ciuitatibus, Ca-
ſtris, Opidis, ac Villis, per ſupradicta, ac in Regno
Neapolitano patet per Conſtit. Ea, quæ ad ſpecia
le decus, & Conſtit. ſeq. quæ ſunt factæ a Federi-
co Imperatore; in quibus Gloſ. Marini de Cara-
manico, Andr. de Iſern. Afflict. & alij, & voluit
Anton. Çapic. in inueſtitura feudali, §. feudorum
clauſulæ, in verbo, & quod poſſint creare Capita-
neos, in princ. fol. 128. Marin. Frecia, de ſubfeud.
Baron. lib. 7. Author. 11. per totum.

Rectè itaque credendum eſt, diuino iudicio id
factum, in vnum Principem deductū fuiſſe totius
poteſtatis theſaurum, ac illum authorem eſſe
omnis iuriſdictionis, a quo poſtmodū in inferio-
rum hortulos fiat irrigatio, tradaturq. poteſtatis
authoritas, vt a Principe in Barones, & à Baroni-
bus poſtmodum Magiſtratus, atque Officiales
conſtituantur, qui populis pręficiantur, & illis ius
dicant, qui ſuæ poteſtatis, & authoritatis litteras
42 oſtendere coguntur, cum † in humanis actibus
poteſtas agentis prius inſpiciatur, l. ſi quæramus,
vbi Iacob. de Aren. Bart. & Bald. ff. de teſtament.
Iacob. Phillpp. Port. in conſil. 234. num. 4. Dum
43 † igitur aliqui Regno, Prouinciæ, Ciuitati, Opi-
do, Caſtro, vel Villæ præficiuntur, prima vice, qua
Magiſtratus ſubeunt, in locis publicis, hactenusq;
ſolitis, literas ſuæ poteſtatis, prius oſtendere popu
lis coguntur, c. Fundamenta, verſ. Marchio, Dux,
Comes, vbi Gloſſa, in verbo, litteras, de elect. in 6.
l. ſi qua per calumniam, C. de Epiſcop. & Cleric. l.
1. C. de Mandat. Princip. Innoc. in c. cum ordinē,
de præſcript. Specul. in tit. de leg. §. ſupereſt. Bart.
in l. probatorias, C. de diuerſ. offic. lib. 12. Bald. in
l. 1. C. Vt lite penden. Luc. de Penna in l. prohibi-
tum, col. 1. verſic. Nota etiam poſt Bart. C. de iure
fiſci, lib. 10. vbi Bartol. ait, mandatum Officiali,
notum fieri debere in Curia Præſidis Prouinciæ,
quo facto, illi Officiali creditur per totā Prouin-
ciam. Vnde Bal. in d. l. 1. C. de mand. princip. dixit,
44 † non ſufficere, quem probare quaſi poſſeſſionē
officij, niſi per concedentis litteras doceatur, arg
l. Decernimus, C. de Epiſcop. & Cleric. Oſtende-
45 re enim debet litteras ſuæ poteſtatis, † alias etiam
præpoſitis à Principe non creditur ſine litteris.
Alfonſus Montaluus in Foro Regal. lib. 1. tit. 7. l.
46 1. in verbo, en el Concejo. Inde eſt, quod ingreſ-
ſum Palatij Curiæ facere oportet, aliàs officium
exercere non poterit, quia minimè dici poteſt
eſſe in quaſi poſſeſſione officij, niſi id obſeruet.
Bald. in l. 1. de offic. præfect. Auguſt. Pari de Pu-
teo, in tract. Syndicat. in verbo electio officialiū,
cap. in officijs. num. 3. ad hæc faciunt dicta per Ia-
ſon. in l. more maiorum, nu. 53. ff. de iuriſd. omn.
47 iud. dicentem, † ordinariam iuriſdictonem num
quam præſumi, neque collatam cenſeri, niſi pu-
blica ſcriptura demonſtretur. Quod & voluit
Alexand. in conſil. 107. num. 1. & 5. vol. 7. Paul.
Merend. in conſil. 100. num. 1. cum duobus ſeqq.
vbi dicit, quod ſaltem in principio, conceſſæ iuriſ
dictionis ſcripturam litteraſq. commiſſionales
Magiſtratus oſtendere debeat. Iuriſdictio enim
accidentale quoddam eſt, homini a natura mini-
48 mè inſitum; idcirco † ille, qui in ea ſe fundat, pro
bare illam, & oſtendere cogitur, argum. Gloſſæ
in c. ſi fortè, in verbo ſcientiam, de elect. in 6. & la
tè Franciſc. Herculan. in tract. de negatiua, nu. 3.
49 Et in † Regulis Apoſtolicæ Cancellariæ, Regu-
la adeſt, qua cautum eſt, per commiſſionem cau-
ſæ, niſi conficiantur litteræ, iuriſdictionem mini-
mè tribui. Qua de re videnda ſunt quæ ſcribit Lu
douic. Gomez. in Regula, de ſubrogan. quæſt. 3.
& Franciſc. Hereul. in tract. de Attentatis, cap. 6.
num. 72. cum pluribus ſeqq. quod & aſſeruerunt
DD. de Rota in Nouiſ. Deciſ. 459. incip. Circa ter
tium.

50 Aſſerenti † itaque ſe cum Principis mandato
veniſſe, non creditur, niſi mandati huiuſmodi lit-
teras oſtenderit. Latè Guido Papa in Deciſ. Gra-
tianopol. 286. num. 1. & in deciſ. 322. Faciunt no-
51 tata per Nicol. Boer. in Deciſ. 282. Ante † enim
ſimilium litterarum exhibitionem, ac pręſenta-
tionem, iuriſdictio nō confertur. Philipp. Franc.
in c. ſuper, col. 4. de appellat. & alios referēs Fran-
ciſc. Turzan. Regula 40. Hinc nonnullæ dignita-
52 tum, ac Magiſtratuum † formulę traduntur ab
Aurelio Caſſiod. in libris Variarū, quibus oſten-
ditur litteris credi in dignitate collam, & præſer-
tim, is Caſſiodor. lib. 6. cap. 9. de Formula Comi-
tiuæ Patrimonij exordiens ait: Antiquæ conſue-
tudinis ratio perſuadet, chartis noſtris illos im-
buere, qui longè poſiti, commiſſas accipiunt di-
gnitates, vt quos non poteramus præſentes in-
ſtruere, lectio probabilis commoneret. Et alibi
idem Caſſiodorus pluries demonſtrat, commiſ-
ſionem præcedere oportere. Ob quod poſt Bart.
in d. l. prohibitum, inquit Martin. Laudenſis, in
tract. de Officialib. §. 97. quod officiali Principis
53 non creditur ſine litteris. † Perſonarum enim le-
gitimatio ante omnia præcedere debet, vt talem
quis ſe Officialem oſtēdat, qualem ſe facit, vulg.
l. non ignorat. C. qui accuſare non poſſ. Roland. à
Valle, in conſil. 100. num. 21. vol. 2. & ita in conſil.
49. num. 23. vol. 4. Diximus nos ad Bellug. in Spe-
culo Princip. Rubr. 7. in verbo, de mandato.

Ferrant.

Digitized by Google

Ferrant. Gargiar. in Patrocin. 47. Et in Summa
54 † poteſtatis virtus conceſſa primum inſpicienda
eſt, l. cum te, C. de donat. inter vir. & vxor. l. multũ
intereſt, C. ſi quis alt. vel ſibi, cap. ſuper eo, de offi.
deleg. Bal. in conſ. 326. nu. 2. vol. 1. Roland. à Val-
55 le, in conſil. 12. num. 25. vol. 4. Quia † ſi non ap-
paret, eſſe nõ præſumitur, c. ſolemnitates, in fine,
de Cõſecrat. diſtin. 1. l. in lege, C. de cõtrah. empt.
cum notatis a Sebaſt. Vant. in Tract. Nullitatis,
Tit. A quo, & a quib. num. 18. Quia cum iuriſdi-
ctio ſit Principis, Reipublicæ, Baronis, vel Domi-
56 ni, debet ipſorũ conſenſu præſtari, † quę præſtatio
ex litteris tantum exhibetur. Rota in Antiquis, in
Deciſ. 12. ſub tit. de Iure Patronat.
57 Commiſſio † itaque poteſtatis, in illis tribus
quæ requiruntur in Magiſtratu, includitur, quæ
ſunt, Electio, Acceptatio, & Ingreſſus Officij, l.
publicus, ff. de condit. & demonſtr. Paris de Pu-
teo in d. cap. in officijs, num. 1. Franciſc. March. in
Deciſ. Delphin. 262. vol. 1. & ex ijs quæſita dicitur.
58 Quæ iam dicta ſunt, † non in ordinarijs ſolũ Iu-
dicibus, ſed etiam in delegatis procedunt, vt ſuæ
poteſtatis litteras demonſtrare cogantur, c. cum
in iure peritus, de offic. delegati, Rota in Nouis,
in Deciſ. 357. circa tertium dubium. Philipp. De-
cius in c. vt debitus, de appellat. Felin. in c. ceterũ,
de reſcript. Iacob. Menoch. de Arbitr. iud. quæſt.
lib. 2. Centur. 2. Caſu 112. nu. 7. Quintil. Mandoſ.
in Tract. Inhibition. q. 3. Guid. Papæ, in d. Deciſ.
322. Ioſeph. Cumia in Pract. Syndicat. cap. 1. per
totum. Bartholom. Caſſaneus in Conſuetud. Bur
gund. in Procem. in verbo, Nos patentes lettres,
num. 1. Petrus Rebuff. ad Conſtit. Galliæ. Tomo
2. tit. de litter. dilat. annal. Gloſſ. 1. artic. 3. num. 4.
& in Concord. Franciæ, in forma Mandati Apo-
ſtolici, in verbo, Diſpenſationum, col. 2. verſ. No
tandum eſt quod quando. & Nouiſſimè Angel.
de Gambilion. in conſil. 6. num. 17. volum. 1. niſi
59 † eſſet Cardinalis, cui propter dignitatis preęmi-
nentiam ſine litteris credi debet, c. Nobiliſſimus,
vbi Gloſſ. 97. diſtinct. Caſſaneus. in Conſuet. Bur
gund. Rubr. 1. §. 6. in verbo ſunt creuz, num. 3.
Cumia in d. c. 1. Panorm. in conſil. 18. vol. 2. Hie-
ronym. Gabriel. in conſil. 71. num. 1. vol. 2. Ana-
ſtaſ. Germonius de Sacror. immunit. lib. 3. cap. 6.
num. 54.
60 Nuncijs, † & apparitoribus etiam, (quamquã
inferioris ſint gradus) non creditur, poteſtate nõ
demonſtrata, quod iudicis commiſſione id fa-
ciant, quæ non præſumitur, niſi appareat, c. præ-
terea, de dilat. l. cum clericis, §. memorati, C. de
Epiſcop. & Cleric. Cin. in l. fin. vbi etiam Bartol.
C. de exhib. reis. idem Bartol. in l. 1. §. cura carnis,
ff. de offic. præfect. Vrb. Alexand. ad Bart. in l. qui
nomine, ff. de falſ. Abb. Panorm. in cap. 1. num. 4.
& 34. & ibidem Felin. num. 21. de indic. Angel.
de Aret. in Tract. Malefic. in §. Iudex commiſit,
quod Gaius. col. 2. verſ. & bene. Franciſc. Aretin.
in conſil. 36. in fine. Ludou. Roman. in conſ. 497.
nu. 8. Lanfranc. de Orian. in Rep. c. quoniam con-
tra, in verbo citationes, col. 2. verſic. quinto quæ-
ro. extra de probat. Iaſon in §. quadrupli, num. 12.
Inſtit. de actionib. Bartol. Caſſanæus, in Conſue-
tud. Burgun. rubr. 1. §. 6. in verbo ſont creuz, num.
1. vbi dicit hoc procedere in nuncijs conſtitutis à
Principe, ſecus ab inferioribus; quod nunc non
eſt noſtræ diſputationis. Hoc verò in Regno Nea
61 politano cautum eſt † per Conſt. Regni. Edicto-
rum, §. in quibus litteris, vbi hoc voluit Matth. de
Afflict. num. 12. & 49. Robert. Maranta, in Spe-
culo Aureo, parte 7. in verbo, citatio, nu. 51. Petr.
Foller. in Praxi Crimin. parte 2. ſecundæ partis
principal. §. vel eos verbaliter citari. num. 4. Sic
62 † etiam in Regno Galliæ, non credi nuncio ſine
litteris fuit prouiſum Arreſto, anni 1533. vt voluit
Petr. Rebuff. in Concord. Franciæ, tit. de Conſti
tut. in verbo, Gallicoſq. Prælatos, in fine, & in
tit. de Magiſtrat. in verbo, quod arca, & refert, ac
ſequitur Virgin. Boccatius in Conſt. Picentin.
Gloſ. 6. num. 15.
Cumq. prima noſtra intentio ſit, de Magi-
ſtratuum Edictis Commentationem conſu-
mere, neceſſarium fuit hæc omnia prælibare: Nã
63 ſimilia † edicta, prohibitiones, Cridæ, proclama-
ta (banna communi vulgari vocabulo noſtri ap-
pellant) fieri nequeunt ab eo, qui iuriſdictionem
non habet, Bald. per illum text. in l. 1. C. de pœnis.
Statuta enim ille cõcedere poteſt, qui iuriſdictio-
nem habet, Innoc. in c. cũ omnes. de Conſt. Bart.
in l. omnes populi, ff. de iuſt. & iure, & in l. 1. ff. de
iuriſd. omn. iud. Gloſ. in §. iuſiurandum, in Gloſſa
magna, circa finem medij. Authent. de defenſor.
ciuitat. latè Iacobin de Sancto Georgio, in inue-
64 ſtitura feudali, §. cũ mero, nu. 7. Statuere † enim,
& iuriſdictionem exercere, patificantur, vt dicit
Auguſt. Berous in c. qui in Eccleſiarum, nu. 56.
65 de Conſtit. Et † meri, ac mixti imperij eſſe, ſtatu-
ta condere voluerunt Innoc. in c. cũ acceſſiſſent,
in verbo, tanto, de Conſt. Bald. in l. nulli, q. 3. C. de
ſent. & interloc. omn. iudic. Idem Bald. in Marga-
rita, §. vniuerſitas, num. 3. Angel. & Alexand. in l.
1. ff. ſi quis ius dicenti non obtemper. Bald. in l. fi.
C. de iuriſd. omn. iud. Alexand. in conſil. 123. nu.
6. vol. 4. Hieron. Cagnol. in rubr. C. qui admitti,
num. 44. Marian. Socin. nepos, in conſ. 3. num. 11.
vol. 1. Matth. de Afflict. in Prolog. Conſt. Regni,
q. 3. num. 3. Sebaſtian. Medices de legib. & ſtatut.
parte 1. q. 20. per totum. Carol. Ruin. in conſ. 130.
vol. 5. latè Ioan. Cephal. in conſ. 461. num. 5. & in
conſil. 571. num. 74. vol. 4. Carolus Puteus meri-
tiſſimus Archiepiſcop. Piſan. in conſil. vnico. nu.
106. poſt Conſilia Sfortiæ Oddi, volum. 1. Fabius
Turret. in conſil. 38. num. 28. vol. 1. & Ioan. Petr.
Surd. in conſil. 48. num. 10. vol. 1.
66 Norma autem † iſta, faciendorum edictorum
a Magiſtratu, ac Magiſtratuum eorũdem adin-
uentio, aliud nõ reſpicit, nec alio dirigit curſum,
quam ad populorum regendorum neceſſitatem,
ne ob potentiam, maiores, minores, & infimos,
opprimerent, reddantq. officiales vnicuique
quod ad eum ſpectat, legibus id dictantibus, iuxta
tradita per Dominic. de Soto, de iuſtit. & iure, lib.
67 3. q. 6. articulo 4. Parum † enim eſſet, iuxta facta
fuiſſe, niſi eſſent qui ea redderent, ac obſeruari
procurarent, l. 2. §. poſt originem. ff. de orig. iur. c.
vbi periculum, §. parum, de elect. in 6. & narrat
Claudius Cantiuncula. de Offic. iud. lib. 1. cap. 2.
vbi refert iam dictam cauſam, & alias etiã referre
rationes.

Digitized by Google

rationes. Quibus concinit etiam Ariſtoteles, Poli
ticorum lib.6. Qui nihil prodeſſe, ait, de rebus iu-
ſtis, iudicia, & ſententias dare, niſi eſſent, qui eas
executioni mandarent. Voluit è noſtris Franciſc.
Marc. in deciſ. Delphin. 734. num.2. vol. 1. quia
68 † populus corruit, vbi non eſt gubernator, vt di-
69 cit Salomon. Prouerb. cap.11. † Magiſtratus enim
Leges eſſe loquentes, & leges mutos eſſe Magi-
ſtratus, inquit Cicero, lib.3. de Legibus. Quaſi in-
nuere videatur, vnum abſque altero eſſe non poſ-
ſe. Vnde Ariſtoteles Moral. ad Nicomach. lib. 5.
cap.4. ait: Cum altercantur homines, ad iudicem
confugiunt, ad iudicem autem ire, eſt ire ad ius ip
70 ſum, quippe † cum iudex nil aliud ſit, quam ius
quoddam animatum. Et Plato, lib.6. de Legib. Ni
hil (inquit) dubium eſt, quin cum magna res le-
gumlatio ſit, ſi quis Ciuitati per leges bene para-
tas, non idoneos Magiſtratus conſtituat, quamuis
leges benè poſitæ ſint, tamen non modo nihil pro
derit, riſumq. mouebit, verum etiam calamita-
tes maximas Ciuitatibus pariet. Et Cicero in lo-
71 co allegato: Nam † neceſſe, inquit, Ciuitas poteſt
ſine Magiſtratibus neceſſarijs, ſine quorum pru-
dentia, ac diligentia Ciuitas eſſe non poteſt. Et an
te ipſum Ariſtoteles Politicor. lib.4. cap.4. octaua
pars Ciuitatis eorum eſt, qui publicis muneribus
funguntur, Magiſtratuſq. gerentes ſuum offi-
cium præſtant, ſiquidem Ciuitas eſſe abſque Ma-
giſtratibus non poteſt. Et nouiſſimè Nicolaus Bie
ſius, de Repub. lib. 1. quàmuis lex (inquit) anima
dicatur, & domina Ciuitatis, proprium tamen ef-
ficiendi motum ipſa nullum habet, ſed potius in-
ſtrumentum quoddam rerum communium be-
nè gerendarum eſt, quo egregius aliquis artifex
vtatur. Itaque populorum gratia, & beneficio iu-
dices conſtituti ſunt. Vnde Deuteron. cap.16. di-
citur: Iudices, Magiſtratuſq. conſtitues. Et Exo-
72 di cap.18. apparet, Moyſem † ſuggerente Iethro
eius cognato, ſediſſe à mane vſque ad veſperam
ad iudicandas, & diffiniendas Iſraelitarum lites,
& elegiſſe ex populo iudices, vt eſſent populi Prin
cipes, Tribunos, Centuriones, Quinquagenarios,
& Decanos, qui iudicarent plebem omni tempo-
re. Hinc Lucas Actuum cap.5. Iudicante Petro,
Ananias, & Saphira, ob precij fraudem morte pu
73 niti. Sequutus eſt † Moyſem Ioſaphat, qui in Hie
ruſalem conſtituit Sacerdotes, Leuitas, ac Princi
pes familiarum, vt iudicium, & cauſas Domini iu
dicarent habitatoribus eius, vt patet Paralipom.
lib.2. cap. 19. & Docet Ioſephus Antiquit. Iudai-
car. lib.9. cap. 1. Ethnici etiam, Barbaræq. natio-
nes, populis magiſtratus, ac iudices conſtituerũt.
74 In † Simandij namque Aegyptiorum Regis ſe-
pulchro, ac monumento, imagines illorum fuiſſe
aſſeritur, qui iudiciorum ſententias ferrent, ac ve
ritatis imaginem quandam collo ſuſpenſam tene
rent, oculis ſubclauſis, & conniuentibus, vt quæ
iudices integros, ſolamq. veritatem proſpicere
debere præſeferrent; vt eſt author Diodorus Sicu
lus Antiquit. lib.2. hanc imaginem ſine manibus
etiam fuiſſe Scribit Marcus Mantua, Dialog. De-
75 nar.21. num.4. Claſſe 9. vt oſtenderet, † iudices,
nec oculis flecti, nec muneribus moueri oporte-
re. Qua de re Ferrand. Aduẽſis Explicationum li-
bro 1. cap. 10. & nos diximus in Apologia in ſen-
tentiam Pilati, Aquilæ repertam, in Proœmio; &
76 de Regis Catholici Præſtantia, cap. 21. † Seſoſis
ſimiliter Aegypſi Rex, totum Regnum in trigin
ta partes diuiſit, illaſq. Leges appellauit, & par-
ti, ſiue legi cuilibet Prætorem ſuum, ac Iudicem
ſtabiliuit, vt eſt author idem Diodor. lib.2. Arta-
77 xerſes † etiam Perſarum Rex, Eſdræ prophetæ
mandauit, vt pro eius Sapientia Populis iudices
conſtitueret, lib. Eſdrę 1. cap.7. Scribit Ioſeph. An
78 tiquitat. Iudaicaicar. libi. 1. cap.5. Et † ijdem Aegy
ptij ex clarioribus Ciuitatibus, vt Heliopoli, Mem
phi, Thebis, viros optimos eligebãt, quos iudicijs
præficiebant, quorum conſeſſus, neque Athena-
rum Areopagitis, nec Lacedæmoniorum Sena-
tui, cædere videbatur, vt dixit idem Diodor. in di-
79 cto lib.2. Sic † apud Indos iudices conſtituti erãt.
Idẽ Diodor. lib.3. Apud Carthaginenſes erant, &
80 Magiſtratus, & itidem apud Perſas, apud † Gallos
Druidæ. Guliel. Barentonius, de Magiſtrat. Athe
nienſ. Alexã. Sardns de Moribus Gentium, lib.2.
81 cap.24. In † Inſula Taprobana, Rex ne ſolus iudi-
cet, quadraginta ſibi iudices aſciſſit in capitalibus
cauſis, à quibus prouocatur ad Populum, qui ad
hoc Septuaginta deputat alios iudices, à quorum
Sententijs nulla de cetero datur prouocatio, ſed
eorum ſententiæ acquieſcunt, vt eſt author Iu-
82 lius Solinus, in Polyhiſtore. cap.54. Sic † & Mua-
medes omnium Mundi peruerſorum hominum
nequiſſimus, cum Mecham, totius Arabię, tum
ob vetuſtatis opinionem (vt quæ ab Abrahamo,
vel Iſmaele condita referatur) tum ob Vrbis ma
gnitudinem, ac populorum frequentiam, nobiliſ-
ſimam cepiſſet, Meadum Gadelis filium ei præfe-
cit, cum mandato, vt ſi ipſe humanis eximeretur,
legem eius tueretur, & illam a Populo ſeruari cu-
raret, ac Vrbi ius diceret, vt eſt author Cælius Au
guſtinius, Hiſtoriæ Saracenicæ lib. 1. Inuentum
DEI optimi maximi eſt Magiſtratuum vſus, qui
ſi de medio ſublatus eſſet in Mundo, de rebus hu-
manis actum foret, inſurgeret gens in gentem, &
viderentur regnis regna colliſa, in quã enim non
temeritatis audaciam prorumperent mali, In Sã-
ctam namque DEI Eccleſiam praui hæretico-
83 rum ordines debaccharentur; Sublatis † enim
de medio iudicibus profecto impunè viuerent, at
que ferociter crudeliterq. admodum regna-
rent, vt inquit Melchior Cano Locorum Theo-
logal. lib.2. cap.7.

Eccleſiaſticorum autem Principum Magiſtra
tus, diuerſas gerunt facultates, dum ſuos conſti-
84 tuunt Vicarios, † quorum poteſtas, eſt a Sacris
Canonibus præſcripta, vt in toto tit. de offic. Vi-
carij. Quibus ex locis, plures eſſe illorum ſpecies
85 cognoſcimus, qui † cum aliorum vices gerant, id
circo Vicarij appellantur, vt C. de offic. eius, qui
vicem alterius gerit, per totum. Alij enim ſunt Vi
carij, quos ponit Epiſcopus ad regendam paro-
chialem Eccleſiã, qui habent animarum curam,
puta, quia rector principalis Parœciæ aliquo impe
dimento, vel cauſa detentus, in beneficio Vicariũ
deputat, is autem epiſcopi authoritate facit, vica-
riuſq. perpetuus appellabitur, & certam fructuũ
portionem habet ex eiuſdem eccleſię redditibus,
vt ha-

vt habetur per gloſſ. in Rubr. extra de Offic. Vi-
car.& in cap. Ad hæc,extra,eod.tit.in cap.extirpā-
dæ,§.quia vero,de Præbend. cap.ſi vero,eod.tit.in
86 6.& hi † Vicarij, cū reſidere teneantur,in duabus
Eccleſijs Vicarij perpetui eſſe nequeunt,cap.2.ex
tra,eod.tit. & vigeſimum quintum ętatis annum
habere debent , & infra annum ad Sacerdotium
87 promoueri,Clement.Vnica,eod.tit. Et † Vicarij
qui deputantur ad eccleſias rurales,non ſunt per-
petui,ſed mutari poſſunt,gloſ.in d.Clement. vni-
88 ca.Aliqui † etiam horum Vicarij, qui cum ad tē-
pus aſſumantur,temporales ac mercenarij appel-
89 lantur,vt in c.Illud,& c.nihil,7.q.1. Et † de mate-
ria horum Vicariorum, Panorm.in cap.G.perpe-
tuus,de fide Inſtr. latè Cardin. in d.Clemen.vni-
ca.Rota in Antiq.in Deciſ.228.Incip.Nota quod
vbi.Petr.Rebuff.in Praxi Benefic. tit. de Vicarijs
perpet.per totum, Nicol. Milis, in verbo, Vica-
rius,Dominic.de Sancto Gemin.in conſil.86. La
tiſſime Ioan.de Selua in Tract. de Benefic. parte
4.q.6.Ioan.Nicol.Gimontenſ. in Enchiridio Sa-
cerdot.titulo de Pluralit. benefi.c.1.num.22.cum
pluribus ſeq.Angel.de Clauaſ.in Summa.§.Vica
rius.Bartholom.Fum.in Summa Armilla,§. Vi-
carius,Ioan.Paulus Lancelott. Inſtitut. Canoni-
car.lib.1.tit.de Offic.Vicarij.§.Inde.Marcus An-
ton.Cucchus Inſtitut. Canonic. minor. lib.1. tit.
20. in princip. Petr. Gregorius Syntagmat. Iuris
vniuerſi, lib.15.cap.24.nu.15.cum pluribus ſeqq.
Alfonſus Hoieda de Benefic.compatibil. & incō
patibil.parte 1.cap.15.per totum, vbi exactè.Petr.
Rebuff.in tract.congruæ portionis.num.18.& ibi
pluries.Renatus Choppinus de Sacra Forenſ. Po
litia,lib.3.titulo 4. num. 5. & nouiſſimè Concil.
Trident.ſeſſ.6.de Reform.cap.2.Epiſcopi,& ſeſſ.
7.de Reform.cap.5. Ordinarij, capitulo 7.Bene-
ficia,& ſeſſ.24.de Reformatione capitulo 18.Ex-
pedit.

Altera autem Vicariorum ſpecies eſt, Iuriſdi-
90 ctionalis,puta Vicarius † Summi Romani Ponti
ficis,qui in Vrbe conſtituitur,in qua , non autem
extra Vrbem,ſuam Iuriſdictionem habet,cap.pe-
nul.extra de Offic. Vicar.qui ordinariam habet
iuriſdictionem , & de eius authoritate latè Ioan.
And.Petr.de Anchar.& Panorm.in dicto cap.pe
nul.& Ioan. Franciſc. Pauin. de poteſtate Capit.
Sede vacan. parte 2. princip. qu.10.num.35.cum
ſeqq.vbi diſputant,an iuriſdictionem exerceat in
tra centeſimum milliare. Hic Vicarius repræſen-
91 tat Papam,& † Papa appellatur Chriſti Vicarius
ſicut fuit Petrus,c.quanto, de tranſ. Epiſcop.cap.
vbi periculum,§.ceterum,c.fundamenta , §. De-
cem,de elect.in 6.Hoſtienſ.in cap.nouit,de iudic.
Specul.in tit.de legat.§. nunc oſtendendum , nu-
mero 51.verſic.89.latè Ioannes de Capiſtrano,de
Papæ, & Concil.authoritate, parte 3.ſecundæ par
tis,colum.1.& hunc neceſſe eſt habere ſuam po-
teſtatem à Papa,vt ei obtemperetur.

92 Vicarij † vero Archiepiſcoporum , Epiſcopo-
rum,ac aliorum Prelatorum ſimiliter Iuriſdictio
nales,quia quādoque Officiales, quandoque Miſ
ſi Dominici appellantur,vt inquit gloſſa , in Cle-
93 ment.2.in verb.Officiales,de Reſcript.& † habe-
re dicuntur ordinariam iuriſdictionem. Gloſſa,
in cap.2.de offic. Ordin.in 6. Gloſ. in c. perlectis.
25.diſtinct.in verbo,iurgia. Et habent vnum, idē-
que tribunal cū Epiſcopo, quia ab eo ad Epiſco-
94 pum non appellatur,quia † geſta per Epiſcopi Vi
carium,ab Epiſcopo geſta dicuntur, c. Romana,
95 vbi Philipp. Franc.de appellat.in 6. Et hic † Vica-
rius Laicus eſſe non poteſt,c.in Noua,16.q.7. Ni
96 ſi fortè † Prælatus habeat temporalem Iuriſdi-
ctionem, quia tunc poterit habere Vicarium lai-
cum,ſimiliter & aſſeſſorem. DD.in cap. decerni-
mus,de Iudic.argum.cap.penult.extra ne clerici,
97 vel monachi. Inſuper † debet eſſe Doctor,vel Li-
centiatus,ex Concil. Tridentino,ſeſſ.24.c.16.Ca-
pitulum Sede vacante. Et licet ei generalis com-
miſſio facta fuerit, & in eum cauſarum cognitio
98 facta extiterit,poteſtas † tamen inquirendi,corri-
gendi,& exceſſus puniēdi, aut beneficiatos a ſuis
beneficijs,vel adminiſtrationibus amouendi po-
teſtatem non habet,nec ius viſitandi, niſi ſpeciali
ter id exprimatur, cap.1.& cap.finali,de offic. Vi-
99 car.in 6. Nec † etiam confert beneficia , aut reci-
pit reſignationes , niſi adſit ſpeciale mandatum,
d. cap. finali; & idcirco ſolet dari eis facultas am-
pla in ſpiritualibus, & temporalibus, cum poteſta
te conferendi beneficia, inſtituendi , inquirendi ,
corrigendi , puniendi , & attenta poteſtate com-
miſſionis poteſt procedere , & plura dici poſſent
in hac materia , in qua exigitur peculiaris labor,
quæ omittuntur, cum non reſpiciāt id, quod ſcri-
bimus. De his omnibus, & alijs , latè Goffred.de
Trano,& Hoſtienſ.in Summa, tit.de Offic.Vicar.
Federic.de Sen. in conſil. 302. Reuerendè pater.
Abb.Panorm.in d.c.G.perpetuus. Ioan. Andr.in
cap.ſua,vbi Anton.de Butr.de Offic. Vicar.Ioan.
Franciſc.de Pauinis,de offic. & poteſt. Capituli
Sede vacan.par. 2.q.10. Alexand.in conſil.18.co-
lum.fin.vol.2.Curtius ſenior , in conſil. 69. Ioan.
Calder.in titulo de Offic. Vicar.conſil.2.Martin.
Laudenſ.in Tract.de legat.maximi Princip.§.10.
Ludou. Roman.in Singul. 57. Cardinal. Puteus
in deciſ.94.lib.1.in deciſ.168.in deciſ.169. eod.li-
bro 1.& in deciſ.239.in deciſ.370.in deciſ. 487.in
deciſ.488.lib.2.& in deciſ.53.lib.3.Creſcentius in
deciſ.15.titulo de prob.& in deciſ.11.de Priuileg.
Corn.in conſil.181.num.39.vol.2.Decius, in con
ſil.43. Didac.Couar. in cap.Alma mater,parte 2.
§.11.num.3.Ioan.Baptiſta Ferret.in conſil.327.in
conſil.337. & in conſil.343. per totum , vol.2.Io-
an.Segura Daualos,in Direct. Iudicum eccleſia-
ſtici fori.Parte 1.cap.11.& cap.12.Petr.Rebuff.in
Pract. Benef.tit. de Vicarijs Epiſcop.Lelius Zan-
chez,de Priuileg.eccleſ.Priuileg.83.num.19. Ar
milla , & Angelica,in §.Vicarius. Marc.Anton.
Cucch.Inſt.Canonic.minor. lib.1.tit.20. in fine,
& Inſtitut.maior.lib.2.titulo 8. per totum . Ioan.
de Selua,de Benefic.parte 4.q.6. per totum. Al-
fonſ. Hoieda de benefic. compatib. & incompa-
tib.parte 2.cap.10.Nicol.Boer.in deciſ.347.Mar-
tin.Meſnartius in Epitom. Leg.Pontifical. libro
1.tit.27.Petr.Gregor.Syntagmat. Iuris Vniuerſi
lib.15.cap.37.& cap.41.Lancelott.Conrad.in tē-
plo.iud.lib.2.§.1.cap.6.& §.2.Paul. Fuſcus de Vi-
ſitation.lib.1.cap.2.num.18.& libro 2.cap.25.nu-
mero 13.Simon Maiolus de Irregul.lib.1.cap.31.
num.11.

Digitized by Google

tit. de offic. Vic. in princip. Choppin. de Sacra Forenſ. Politia, lib. 3. tit. 4. nu. 5. Petrus Cenedo collectan. iuris Canonici, num. 6. parte 2. nos aliquid tetigimus de compromiſſ. §. 2. gloſ. 1. num. 85. Ioan. Paul. Ptolom. in Deciſion. nouiſſi. Rotæ, 937. & 986. lib. 3. tomo 3. Fab. Accorombon. in deciſ. 33. lib. 1. tomo 3. & in deciſ. 159. lib. 2. eod. tomo 3. & in deciſ. 35. lib. 3. eod. etiam tomo 3. Gabriel Paleot. Card. in deciſ. 417. num. 2. & in deciſ. 417. num. 5. lib. 3. tomo 3. Ioan. Coraſius in Paraphraſi Sacerdotior. parte 2. cap. 8. Albericus Oliua in Ritu Archiepiſcop. Neap. 22. ſecunda parte 2. partis princip. in verbo, ſe grauatam, num. 22. & in Ritu 35. in verbo, inhibitoria, num. 3. plene Ioan. de ſirmo in tract. de Epiſcopo, lib. 4. parte 7. Ioan. Bernard. Diaz. in pract. crim. Canonica cap. 3. Andr. Alciat. in rubr. extra de offic. ordin. num. 22. cum pluribus ſeqq. Octauia. Veſtrius in praxi Cur. Romanæ, lib. 2. c. 16. Iacob. Philip. Pornus, in conſil. 87. nu. 16. & in conſil. 99. num. 43. & in conſil. 110. num. 9. & 20. Lapus in Allegat. 5. & in Allegat. 81. num. 7 Cardinal. Parisi. in conſil. 50. num. 6. vol. 4. Quintilian. Mandoſ. in tract. c. ummiſſ. Formula 8. in verbo extraordinariis, & Formula 14. in verbo Vicarium. Sfortia Oddus de reſtit. in integr. q. 32. articulo 22. nu. 155. & pluribus ſeqq. Fab. Turretti. in conſil. 80. nu. 14. vol. 1. Ioan. Petr. Surd. in conſil. 50. per totum, vol. 1. Ex quibus patet omnis Vicariorum Epiſcopalium, & aliorum prælatorum authoritas, qui, & ipſi ad oſtendendas ſuæ poteſtatis litteras coguntur: quia aliàs ſua iuriſdi-
100 ctio non præſumeretur, & † eamdem poteſtatem ex ſcriptura debent exhibere. Petrus Rebuf. in dicta pract. titulo de Vicar. Epiſcopor. num. 8. & Paulus Fuſcus, de Viſit. lib. 1. cap. 13. num. 8.

Omitto formulam poteſtatis, quæ cuique magiſtratui tribui ſolet, prout in Regno Neapolitano, in quo primum locum obtinet Vicarius, ſiue locum tenens Regius, quem Proregem appellamus, qui ſuam obtinet principis poteſtatem, cui poſſunt aptari, quæ ſcribit Raphael Comenſ. in conſil. 158. Viſis inſtrumentis. Cuius commiſſionis formula ampliſſima eſt; eodem etiam modo, relinquimus, priuilegia, & commiſſiones illorum qui habent ſeptem maiora Regni officia, & conſiliariorum Status, ac Belli, Conſiliariorum collateralium, & Sacri Conſilij, Præſidentium Cameræ Regiæ, Iuſtitiariorum, ſiue Gubernatorum Prouincialium, ac aliorum, qui creantur a Rege, ſimiliter, & Iudicum Magnæ Curiæ Vicariæ in conſeſſu cauſarum capitalium, & ciuilium, quibus datur authoritas a locum tenēte, & Prorege, & ſimiliter Auditoribus Regiis prouinciarum, omnes enim diuerſas habent eorum poteſtatis formulas, quorū Magiſtratuum memini in Proœmio Commentariorum de Regis Catholici præſtantia.

Sed in Ciuitatibus, ac Terris Regiis, in aliis etiā inferiorum Principum, Ducum, Marchionum, Comitum, ac Baronum, alia eſt commiſſionum, ac tributarum poteſtatum formula, in qua inter alia ſolent conſtituere, Officialem ſiue Gubernatorem, ac Magiſtratum, in tali Ciuitate vel Opido, aut Caſtro, & quia ſunt nomina Vniuerſita-
101 rem denotantia, † quæ in ſe continēt quoddam ius patronatus honorem, & diſtrictum, ac iuriſdictionem, quæ uidentur conceſſa in eo loco, ut ſcribit Bartol. in l. 2. in princ p. ff. de verbor. ſignific. & ante eum Innocent. in c. ex litteris, de iure patron. Bald. in c. 1. ſub nu. 5. de Capitan. qui cur. vendid. & in c. 1. nu. 7. in titulo de Allodiis. Iacobin. de Sancto Georg. in inueſtitura feudali, §. de Caſtro, nu. 4. & Anton. Capic. in inueſtitura feudali, §. feudorum clauſulę, in verbo Caſtris. Paris de Puteo de Reintegrat. feudor. cap. 195. Baro habens, num. 4. & ante eos Andr. de Iſern. in c. 1. §. præterea ſi inter duos, num. 40. de pace h. b. feud.
102 alien. per Federic. conceſſa † enim iuriſdictione in Ciuitate, vel Opido, cenſetur conceſſa etiam in villis, & caſalibus ſibi adiacentibus, prout apparet in iuriſdictione Ciuitatis Capuæ, Salerni, Cauæ, Nuceriæ, & ſimilium, quia conceſſa adminiſtratione, & iuriſdictione in dictis ciuitatibus, cēſetur etiam data in dictis Villis, & Caſalibus ibidem exiſtentibus, arg. notatorum per Bartol. in l. 1. §. cum vrbem, num. 25. & 9. ff. de offic. præfect. vrb. vbi dicit, quod conceſſa Ciuitate, cenſetur conceſſus totus Comitatus, & iuriſdictio in om-
103 nibus adiacētibus. Præſumuntur † enim Villę, & Caſalia de iuriſdictione adiacentis, & propinquioris Ciuitatis. Idem Bar. in Extranag. Qui ſint rebelles, in verbo, Lombardiæ, num. 5. arg. l. nulli, vbi Bald. num. 13. C. de Epiſcop. & cleric. & late Andr. Alciatus in tract. præſumpt. regula 2. præſumpt. 20. num. 1. Ad hoc faciunt notata per Oldrad. in conſil. 121. quæſt. vltima nu. 15. cum ſeqq.
104 in quo concludit, quod conceſſa † iuriſdictione in Caſtro, cenſetur conceſſa & in territorio. Et hanc quæſtionem exagitauit Alex. in conſil. 1. per totum, vol. 5. vbi tenuit, quod vbi Villæ ſubiacent Ciuitati, conceſſa iuriſdictione Ciuitatis, veniūt & Villæ. Aliàs ſi eidem Ciuitati non ſubiacerent, nec Villæ in illius territorio exiſterent, non haberetur tunc iuriſdictio in villis, quia territorium conceſſum, & in eo cōceſſa iuriſdictio cenſetur;
105 cum † territorium idcirco dicatur, quia officialis ibidem habeat terrendi poteſtatem, arg. l. pupillus, §. territorium, ff. de verb. ſignif. vt diximus de Regis Catholici præſtantia, cap. 11. num. 47. & plenius cap. 71. num. 290. & 291. vnde id, quod dicit Bald. in l. ex hoc iure, num. 12. in fine, verſ. & nota quod in terris Chriſtianorum, ff. de inſtit. &
106 iure; quod † caſtra conſtituta in territorio Ciuitatis, debent viuere ſecundum leges Ciuitatis. Quem refert & ſequitur Alexand. ad Bartol. in l. ſi conuenerit, la 2. §. ſi nuda, ff. de pignorat. act. intelligitur, quando eſt conceſſa Ciuitas, vel Caſtrū cum territorio, iuxta tradita per Oldrad. in d. conſil. 121. in 1. quæſtione. Et ad præfata faciunt quę ſcribit Alexand. in conſil. 16. per totum, & in conſil. 24. col. 1. volum. 5. quem refert, & ſequitur Anton. Capic. in d. verbo, Caſtris, & nouiſſime poſtquam hæc ſcripſeram, ſcripſit Ioan. Franciſc. de Ponte Regens, in conſil. 51. col. 1. vol. 1. & Fabius de Anna, Conſiliarius, in conſil. 59. num. 20. cum aliis ſeqq. vol. 1. vbi alios allegat moderniores. Ad de Petr. de Gregor. Siculum, de cōceſſion. Feud.
107 parte 1. q. 6. per totum. Et † quando aliqua villa

vnita

vnita eſt alicui Caſtro, vel Ciuitati, tunc regulatur
ſecundum illam Ciuitatem, vel Caſtrum cui eſt
facta vnio, Gloſſa 3. in cap. 1. extra, Ne Sede vacã
te, & latè Guid. Pap. in deciſ. Gratianop. 265. & Ni
col. Boer. in deciſ. Burdegal. 50. num. 19. Commu
niter autem in Regno Neapolitano obſeruatur,
quod cui conceditur iuriſdictio in Ciuitate, vel
Caſtro, cenſeatur data in toto territorio, & diſtri-
ctu, & hoc iure vtimur. Et quoties datur iuriſdi-
ctio in Ciuitate, vel Caſtro, intelligitur data, & in
Villis, dummodo ſint ſubditæ illorum iuriſdictio
ni, vel territorio; quia aliàs non intelligeretur fa
cta conceſſio contra Villas, quæ prætenderent,
vel nõ ſubeſſe, vel habere proprium territorium;
108 † cum intelligatur concedi abſque alterius præ-
iudicio, l. nec auus, C. de emancip. lib. cum con-
cord. a nobis adductis in conſil. 1. num. 119. Cen-
tur. 1. Vnde rectè in Feudorum conceſſionibus,
109 in hoc Regno, apponi ſolet † Clanſula, Iuribus
Regiæ Curiæ, vel alterius ſemper ſaluis, vt dicit
And. de Iſern. in c. 1. num. 19. Qui ſucceſſ. teneãt.
Et ad tollendas ambiguitates, qui diligentiores
ſunt Domini, in literis commiſſionalibus, decla
rant, puta creamus te Gubernatorem, vel Magi-
ſtratum in tali Ciuitate, cum adiacẽtibus Caſtris,
& Villis, ad eamdem Ciuitatem ſpectantibus, &
pertinentibus, cum omnimoda iuriſdictione in
eis, & illorum territorijs, & diſtrictibus, per quam
omne dubium ceſſat. Sic etiam quando appone-
110 retur † Clauſula, cum integro eius ſtatu, quia
tunc adiacentia venirent. Anton. Capic. in d. In-
ueſtitura, §. feudorum clauſulæ, in verbo, cum iu
ribus, & pertinentijs, verſ. & de his verbis, vbi alle
gat Ioan. de Platea, in l. ſi quando, C. de bonis Va-
cant. lib. 10. & Bald. in cap. 1. col. 4. de Capitan. qui
Cur. vend.

111 Quid autem † ſi conceſſus eum Iuriſdictione
Magiſtratus, an eo caſu cenſeatur conceſſum me
rum, & mixtum imperium, Angel. in l. Imperiũ,
col. 3. verſ. expeditus, ff. de Iuriſdict. omn. iud. vo-
luit nullo pacto cenſeri conceſſum merum, vel
mixtum imperium, dum dicit, quod inueſtitus de
Caſtro, vel Ciuitate cum iuriſdictione, non pote
rit condere ſtatuta, quia hoc eſt meri imperij ma
ximi. Quem ſequitur ibidem Iaſon. num.... dicẽs,
112 in † Iuriſdictionis conceſſione non venire ea,
quæ ſunt meri, ac mixti Imperij, ſed ſimplicis tan
tum Iuriſdictionis. Hoc idem voluit Matth. de
Afflict. in Conſtit. Regni, Ea quæ ad decus. num.
13. Sequitur Petrus de Gregorio Sicul. de con-
ceſſ. Feud. parte 7. q. 3. per totum. Afflict. in deciſ.
122. num. 1.

Contrarium autem tenuerunt Communiter
Doctores, in d. l. imperium, vbi Bart. q. 3. num. 4.
dicit, ſub Iuriſdictione intelligi conceſſum, me-
113 rum, † ac mixtum imperium. vbi Franc. Purpu-
rat. num. 64. Decius, num. 26. & 27. Ioan. Bapti-
ſta Caccialup. num. 6. Gaſpar Vallaſc. numero 34.
Curt. iun. in l. 1. num. 52. ff. de offic. eius cui mand.
eſt Iuriſdic. Bald. in tit. de Pace Conſtantiæ, in ver
bo, in iuriſdictione, tam in criminalibus, & in ver
bo Criminalibus. Abb. Panor. in cap. quod ſedes,
nu. 5. Felin. nu. 5. Andr. Alciat. nu. 38. de Offic. Or-
din. Ioan. Baptiſta Villalob. Opin. commun. §. iu-
riſdictio, num. 162. Ioan. Andr. in Addit. ad Specu
lat. in tit. de Iuriſd. omn. iudic. in additione, incip.
Paſtoralis, vbi allegat ſic conſuluiſſe Oldradum,
& Dinum. Oldrad. in conſil. 252. vbi diffuſe; Ale-
xander in conſil. 35. col. 1. vol. 4. Cardinal. Pariſ. in
conſil. 8. num. 5. & in conſil. 9. num. 14. & 15. vol.
1. Roland. a Valle, in conſil. 42. per totum. vol. 2. &
multos alios allegans Carol. Tapia de Conſtit.
Princip. parte 1. cap. 2. num. 41. Camillus Plautius
de offic. eius, lib. 3. in verbo, Et ideo, num. 3. Ema-
nuel Suarez Relect. ſentent. §. Iuriſdictio, nume-
ro 264.

Has tamen duas opiniones, aliqui conantur
per diſtinctiones corcordare. Quod ſi agatur
114 † de conceſſione feudali, ſiue donatione, & tunc
iuriſdictione conceſſa, & merum, & mixtum im-
perium, omniaq. conceſſa intelliguntur, & ita pro
cedant dicta Doctorum allegatorum per Deciũ,
in d. l. Imperium, num. 26. & 27. Quando vero fit
conceſſio Iuriſdictionis, non per viam infeudatio
nis, vel inueſtituræ, ſed ad Magiſtratum gerendũ,
& miniſtrandum iuſtitiam, & tunc per conceſſio-
nem iuriſdictionis, cenſetur ſimpliciter conceſſa
115 iuriſdictio, abſque mero, mixtoq. † imperio, &
ita procedit dictum Ioan. Andreæ in dicta Addit.
Specul. in tit. de iuriſd. omn. iud. §. 1. in Additione
magna poſt Dinum, & Oldradum quos allegat,
& nos ſupra retulimus. Ita diſtinxit Felin. in d. c.
quod ſedem, ſub num. 6. verſ. cogitabam. quam di
ſtinctionem ſequitur Alexan. Raudenſis de Ana-
logis, lib. 1. cap. 15. num. 137. qui allegat Franciſc.
Marc in deciſ. 187. ſub num. 3. vol. 2. vbi hoc mo-
do minime diſtinguit. Pro hac diſtinctione corro
boranda, dicerem illam foueri poſſe hac ratione,
nam primo caſu, cum ſimus in inueſtitura, con-
ceſſione, & donatione Feudali, vtique cum
116 † ſit beneficium Principis, debet pleniſſimè, &
largiſſime interpretari, cap. dilecti, de donation. l.
117 fin. ff. de Conſtit. Princip. Principis † enim libe-
ralitas non anguſtatur ſed ineffrena iudicari de-
bet, l. cũ multa, C. de bonis quæ lib. l. donationes,
la 2. C. de donat. inter vir. & vxor. l. vnica, C. ſi libe
ral. Imperial. & ea ex cauſa, Primo caſu conceſſa
iuriſdictione, omnia conceſſa intelliguntur; ſecũ
do vero caſu, quia ſummus in materia odioſa,
quæ ſtrictè intelligi debet, & idcirco non compre
118 henditur, † niſi ſimplex iuriſdictio. Diſtinctio-
nem præfatam probat Marin. Freccia de ſubfeu.
lib. 2. authoritate 13. num. 9.

Sed melius erit, ſi ex aliquibus declarationi-
bus, hæc controuerſia fiat clarior.

119 Primò, quando † fit conceſſio per Principem
Iuriſdictionis, vt tunc etiam merum, ac mixtum
imperium conceſſum intelligatur, ſecus ſi ab ali-
quo inferiori a Principe conceſſio fieret, arg. d. l.
pupillus, §. Territorium, & fuit de mente Bartoli
in l. ſi quando, la 1. C. de bon. vacant. lib. 11.

120 Secundò declara, † quod ſi fiat conceſſio mo-
tu proprio, ſub conceſſione iuriſdictionis, veniat
etiam merum, ac mixtum imperium, ſecus vero,
ſi ad alicuius partis inſtantiam, vel petitionem, Io
an. And. in addit. ad Specul. in d. ti. de iuriſd. omn.
iudic.

121 Tertio declara, † quod quando concedens ha-
bet

bèt ſolum merum,& mixtum imperium in loco,
& tunc ipſa iuriſdictione conceſſa,illud merum,
ac mixtum imperium cõceſſum intelligetur, ar-
gum. notato tum per Raphael. Comenſ.in cõſil.
122 162. Viſa copia priuilegiorũ, vbi dicit, quod † ſi
Princeps non habet in Caſtro niſi iura Regalia, in
conceſſione veniunt illa, quæ habet, quem ſequi-
tur Claud. de Seiſel. in Speculo iuris feudor. tit.
qui feuda dare poſſ. verſic. ſeptimam limitationẽ,
& Matth. de Afflic. in Conſt. Ea quę ad decus, nu.
14. Marin. Freccia in loco allegato.
123 Quarto declara, † quod vbi eſſet expreſſum,
quod concederet iuriſdictionem, & merum, ac
mixtum imperium, quod tunc conceſſio eſt vali-
da, vt arg. l. 1. ff. de offic. eius, cui mand. eſt iuriſd.
voluit Gloſſ. Pariſienſ. §. 1. gloſſa 5. num. 48. Af-
flict. in dicta Conſtit. Ea quæ ad decus, num. 13. &
fuit de mente Specul. in d. tit. de iuriſd. om. iud. &
ibi per Ioan. Andr. voluit etiam Franciſ. Marc. in
d. deciſ. 182. ſub num. 3. vol. 2.
124 Quinto declara, † quod quando conceſſa eſſet
iuriſdictio Alta, & Baſſa, cenſetur cõceſſum me-
rum, ac mixtum imperiũ, vt refert fuiſſe deciſum
in Sacro Conſilio Neapolitano, Cæſar Vrſill. ad
125 Afflict. in deciſ. 122. num. 8. fine, Alta † autẽ iu-
riſdictio, ſolet appellari ſuperior, ſublimis, vel ma
xima; Baſſa vero, quę, ima, infima, vel minima ap-
pellatur; de qua Alta iuriſdictione, late agit Ma-
ſuer. in ſua pract. tit. de iudicib. & eorum iuriſdict.
§. Alta iuſtitia, nume. 12. dicens dari Altam, Me-
diã, & Baſſam de quibus plene, & diſtincte loqui-
tur Bartol. in d. l. finali, nu. 4. ff. vti poſſidet. & poſt
eum Franciſ. Marc. in Deciſ. Delphinali 663. vol.
2. & plenius Renatus Chopp. in Conſuetud. An-
degauenſi lib. 1. titulo 1. cap. 1. num. 1. cum pluri-
bus ſeqq.
126 Sexto declara, † quod vbi cõceditur iuriſdictio
pleniſſima, vel omnimoda, vel pleno iure, aut cum
integro eius ſtatu, tunc enim veniet etiam me-
rum, & mixtum imperium, & ſimiliter, ſi diceret:
cum omni iure, Gloſſa, in Clement. 1. in verbo,
omnimodam, vbi Doctor. de foro competen. late
Abb. Panorm. in c. conqueſtus, num. 4. extra eod.
tit. Paul. de Caſtro, in conſil. 134. col. 3. Oldrad. in
d. conſil. 252. Curt. iun. in d. l. 1. num. 50. de offic.
eius. Iaſon in dicta l. imperium, nu. 11. Rolandus,
in d. conſil. 42. nu. 37. & pluribus ſeqq. vol. 3. Gloſſ.
Pariſ. vbi ſupra, ſub num. 48. Franciſc. Marc. in di-
cta deciſ. 187. ſub num. 4. Afflict. in d. Conſtit. Ea
quę ad decus, nu. 13. & 14. Carol. Tapia, de Conſt.
Princip. parte 1. capit. 2. num. 45. Ferdin. Vaſqu.
Controuerſ. Illuſtr. in præfat. capit. 3. num. 9. & 10.
& Anton. Sola, in Decretis Sabaudiæ, tit. de No-
minationb. dominor. in Decreto, Vt ſtatutorum,
gloſ. 3. num. 8. Iacobin. de Sancto Georg. in inue-
ſtitur. feudali, in verbo, cum mero, mixtoq. impe-
rio, num. 11. & 12. & Alexand. Raudenſ. in d. capit.
15. num. 237. Andr. Alciatus in d. c. quod ſedem,
num. 45. vbi allegat Andr. de Iſern. in Rubr. quæ
ſint Regal. num. 8. & Paul. de Caſtro, in conſil. 63.
vol. 1. Camillus Plautius, de offi. eius, lib. 3. in verſ.
& ideo, num. 3. cum pluribus ſeqq.
127 Septimo declara, † quod quando concedere-
tur iuriſdictio, detracta littera C. tũc intelligatur
conceſſum merum, mixtumq. imperium, vt poſt
Vdalric. Zaſ. Andr. ab Exea, & Eguinar. Baronẽ,
in l. 1. ff. de iudic. dicit Vaſquius in dicta præfatio-
ne controuerſ. illuſtr. ſub nu. 10. d. cap. 3.
128 Sed in hoc † Regno Neapolitano, qui conſti-
tuunt Officiales, ac Magiſtratus ad iuſtitiam mi-
niſtrandã, inter alias, apponunt Clauſulam (Dan-
tes tibi in præmiſſis, & quo ad præmiſſa exercen-
da, vices, ac voces noſtras, omnimodamq. iu-
riſdictionem, merum, & mixtum imperium, cũ
gladij poteſtate, & cum quattuor litteris arbi-
trarijs) vt annotauit Matth. de Afflict. in dicta
Conſtit. Ea quæ ad decus, nu. 13. & 14. & hoc iure
129 vtimur; nec videtur † mihi immorandum in
declarãdo, merum, aut mixtum imperium, cum
exacte ſit declaratum a Doctoribus in d. l. impe-
riũ, nouiſſime dũ hæc prælo dantur ad hãc mate-
ria ſcribit Andr. Fachin. controu. iur. lib. 13. c. 16.
130 Princeps † autem Magiſtratui iuriſdictionẽ tri
buens, ſemper cenſebitur ſibi reſeruaſſe maiorẽ,
c. dudum, §. nos igitur, de præb. in 6. Albert. Brun.
in conſ. 1. nu. 41. Campeg. inter conſil. eiuſdem in
cõſ. 11. nu. 15. Matth. de Afflict. in c. 1. §. ad hęc, nu.
15. de pace iuram. firman. Thom. Gram. in conſ.
ciuil. 8. nu. 3. Roland. a Valle, in conſ. 1. nu. 135. vol.
2. & in conſ. 71. nu. 2. vol. 4. Ant. Corſet. in rep. cap.
Grandi, de ſupplẽda neglig. prælat. Ioan. Sanxon,
in Conſuetud. Turonenſi, tit. des piet de fieu. Ar-
tic. 2. & in titulo, des donaiſon entre gens nobles,
Artic. 6. Petr. Rebuf. in declarat. feud. nu. 3. & quẽ
admodum a populo poteſtas, vt diximus, transla
131 ta eſt in principẽ, † qui ob hoc Magiſtratus creat
vt etiam dicit Andr. de Iſern. in c. 1. §. iudices, de
pace iuram. firmãda, quem ſequitur Petrus Sicu-
lus, in tract. de principe, verſic. incip. Item in §. iu-
dices. Eodem modo ſemper regulariter penes ſe
cenſetur retinuiſſe maiorem, ac ſupremam; hinc
132 videri † poſſunt plurium Imperatorum exem-
pla, preſertim Neronis, Vitellij, Domitiani, & alio
rum Imperatorum, quorum acta Senatus, Popu-
luſq. Romanus irrita fecerunt, vt inquit Petrus
Coſtalius, Aduerſariorũ iuris, in l. nõ ambigitur,
ff. de legib. Hinc nota illa Tiberij Cæſaris hiſtoria
cuius meminit Paulus Oroſius hiſtoriarum lib.
7. capit. 2. Tiberius (inquit) cum ſuffragio ma-
gni fauoris retulit ad Senatum, vt Chriſtus Deus
haberetur, Senatus indignatione motus, quod
non ſibi prius, ſecundum morem, delatum eſ-
ſet, vt de ſuſcipiendo cultu, prius ipſe decerne-
ret conſecrationem Chriſti, recuſauit, edicto-
que conſtituit, exterminandos eſſe ex Vrbe
Chriſtianos.

Gladij poteſtas, quæ Magiſtratibus dari ſolet
declarandã, & enucleanda videtur, ex antiquo-
rum, ac nouiſſimorum ſcriptorum penetralibus.
A Diuinis auſpicando, (vt moris mei ſemper
fuit, ſemperq. dum viuam erit) commiſſo per
Adamum inobedientiæ peccato, D E V S. opti-
mus maximus, eiecit Adam, & collocauit an-
133 te Paradiſum Voluptatis Cherubim, & † Flam-
meum gladium, atque verſatilem, ad cuſto-
diendam viam Ligni Vitæ; vt patet Geneſis ca-
pitulo 3. In Sacra autem Scriptura gla-
dius plura, ac diuerſa plerumque deſignat:

Digitized by Google

134 Nam aliquando † Sancta prædicatio per gladiũ
acciptur: ſic apud Iſaiam, cap.49. Poſuit os meũ
vt gladium acutum. Et Paulus ad Epheſios, cap.
135 6. Et gladium ſpiritus, † quod eſt verbum Dei.
136 Aliquando † æterna damnatio, ſic (David) Pſal-
mo 143. De gladio maligno eripe me. Et Amos
cap.9. In gladio morientur omnes peccatores. Ali-
137 quando † tribulatio temporalis, vt Lucæ, cap.2.
Tuam ipſius animam doloris pertrãſibit gladius.
138 Aliquando † antiqui hoſtis ira, de quo David
Pſalmo 143. Qui redemiſti David ſeruum tuum
de gladio maligno. Vnde apprehendi a gladio di-
citur, qui furoris ira commouetur, a Iuſtitiæ au-
tem exhibitione iram omnem abeſſe oportet, vt
late dixi ... de Regis Catholici præſtantia. capi-
tulo 21. numero 54. & pluribus ſequentib. Hinc
præfata cum dixiſſet Gregor. lib. Moral. 34. capi-
tulo 3. Nos namque, inquit, Cum iram in vſum
iuſtitiæ aſſumimus, gladium tenemus, quia eam
ſub æquitate iudicij poſſidendo moderamur. Il-
le autem, qui per abrupta furoris rapitur, non
apprehendere gladium, ſed a gladio apprehen-
di perhibetur. Non enim iram poſſidens te-
net, ſed ab ira ſæuiens tenetur. Hæc Grego-
139 rius. Quo vero ad Cherubim, tenentem † Gla-
dium flammeum ante Paradiſum, multæ dan-
tur a Theologis expoſitiones, quarum illa
Ruperti Abbatis, libro 3. Comment. in Gene-
ſim, capitulo 32. & 33. videtur aptior: ita igitur
ait; Et hic ira grandis, neceſſariæ nobis mi-
ſericordiæ ſocietatem non relinquit. Iræ nam-
que iuſti DEI eſt, quod ante Paradiſum fla-
meum gladium collocauit, miſericordiæ ve-
ro, quod eum gladium verſatilem eſſe voluit.
Gladius verſatilis, ſententia eſt Diuini iudicij,
quæ talis eſt, vt poſſit verſari, id eſt non ſem-
per eadem diſtrictione claudat hominibus
aditum paradiſi. Flammeus autem eſſe dicitur,
quia re vera iudicium Domini, iudicium flam-
mæ ignis eſt, iuxta Apoſtolum; 2. ad Theſ-
ſalonic. capitulo 1. Dantis vindictam in flam-
ma ignis, iis, qui non nouerunt Deum. Por-
140 ro † Cherubim, nomen eſt Angelicarum forti-
tudinum. Hæc ad Paradiſum eſſe poſita ad cuſto-
diendum Ligni Vitæ aditum, cum legimus, mira
mur; Cum tamen publica fide teneamus, & con-
fiteamur, quod per ignem tranſituri, & non niſi
per Angelorum miniſterium examinati, Pa-
radiſum intraturi ſumus. Et paulo poſt. Ali-
qui Doctorum ita diſtinguunt, vt flammeum
gladium id eſt murum igneum in circuitu Para-
diſi, propter homines, Angelorum vero cuſto-
diam propter malignos ſpiritus poſitam eſſe in-
telligant. Hæc Rupertus. De eo Baſilius Ma-
141 gnus in exhortatione ad Baptiſmum. † Quod
ligni vitæ viam cuſtodit, infidelibus quidem for-
midandus, credentibus vero propitius, & amene
coruſcans. De quo etiam Gregor. Niſſenus in
oratione 2. ad quadraginta martyres, & Staniſ-
laus Hoſius Cardinalis Varmienſis, libro 1. capi-
tulo 48. & Moſes Barcepha, de Paradiſo, parte 2.
capitulo 7. in fine. Volens autem Chriſtus oſten-
dere poteſtatem ſibi eſſe bonos, a malis diſcerne-
re, & ſegregare, Matthæi capitulo 10. dixit:
142 † Non veni pacem mittere ſuper terram, ſed
gladium, vt expoſuit Hieronymus in Iſaiam, ca-
pitulo 49. Loquitur enim de Gladio peccatri-
cis carnis punitore, quem fuiſſe datum Pha-
raoni conqueruntur, cum Moyſe, & Araon
Iſraelitæ, dum Exodi capitulo 4. dicunt: Vi-
deat DEVS nos, & iudicet, quia abomina-
bilem feciſtis odorem noſtrum coram Pharao-
ne, vt daretur gladius in manus eius, & interfice-
143 ret nos. Idcirco † gladium portant poteſtates ſe
culares materialem: quia iræ DEI in malefa-
ctores miniſtri exiſtunt, cap. quæſitum, & cap. ſi-
cut, in fine, 23. q. 4. & cap. ſunt quædam, 23. quæſt.
5. Hoc idem antea dixit Apoſtolus ad Romanos
cap.13. Si autem (inquit) malum feceris, time,
non enim ſine cauſa gladium portat, DEI enim
144 miniſter eſt, vindex † in iram, ei, qui malum a-
git. Vnde Hieronym. in Matth. cap.26. declarans
illud: Conuerte gladium tuum; Etſi, inquit, non
fruſtra portat gladiũ, qui vltor Dominicæ iræ poſi
tis eſt, in eum, qui male operatur. & Bernardus in
Cantica Canticorũ, Sermone 66. Melius, ait, pro-
culdubio hæretici gladio coercentur, illius videli
cet, qui non ſine cauſa, gladium portat, quam in
ſuum errorem multos traijcere permittant, DEI
enim miniſter ille eſt, vindex in iram ei, qui male
agit. Hinc Paulus Palatius in Matth. capitulo 10.
Gladij aſportationem nil aliud deſignare ait, niſi
poteſtatem ſeparandi bonos a malis, iuſtos ab
iniuſtis. Propterea. Doctores noſtri afferunt,
145 Gladium † portari ad malorum vindictam; &
bonorum cuſtodiam; & tutelam; Martin.
Laudenſis in tract. de Principib. §.99. late Lance-
lott. Conrad. in Templo Iudic. libro 1. capitulo 1.
§.1. quæſt. 4. verſic. Enſem, & Arma. numero 1.
Cyrillus Fulgeonius in Summula Crimin. parte
1. Rubr. de Magiſtratu Rege creand. §.1. Et in per
ſona Neronis Senecę, de Clementia, libro 1. capi
146 tulo 1. inquit: † Egone ex omnibus mortalibus
placui, electuſq. ſum, qui in terris Deorum vice
fungerer, ego vitę, neciſq. arbiter gentibus, qualē
quiſque ſortem, ſtatumq. habeat, in manu mea
poſitum eſt, quid cuique mortalium fortuna da-
tum velit, meo ore pronunciat; ex noſtro reſpon-
ſo lętitię cauſas, Populi, Vrbeſq; concipiunt. Nul
la pars vſquam, niſi volente, propitioq; me flo-
ret. Hęc tot millia gladiorum, quę pax mea cōpri
mit, ad nutum meum ſtringentur, quas nationes
funditus excidi, quas tranſportari, quibus liberta-
tem dari, quibus eripi, quos Reges mancipia fieri
quorumq. capiti Regium circūdari decus opor-
teat. Quę ruant Vrbes, quę oriantur, mei iuriſdi-
ctio eſt, ex cuius Senecę dictis quodammodo mu
tuatis, ita Petro de Vinea dictante, veluti Tribo-
niano apud Iuſtinianum, loquutus eſt Fridericus
147 Imperator in Conſtit. Regni. † Poſt Mundi ma
chinam, dum ait: nec minus Diuinę prouiſionis
inſtinctu, Principes gentium ſunt creati, per quos
poſſet licentia ſcelerum coerceri qui vitę, neciſq.
arbitri gentibus, qualis quiſque fortunam, ſor-
tem, ſtatumq. haberet veluti executores; quo-
dammodo Diuinę prouidētię ſtabilirent, de quo
rum manibus, vt villicationis ſibi commiſſę,
perfecte reddere valeant rationem. Quam

optime

Digitized by Google

optime Aurelius Caſſiodorus, lib. Variarũ 7. c. 1.
148 † huius materialis gladij proprietates expreſſit, dum inquit: quamuis omnium dignitatũ officia a manu excludantur armata, & ciuilibus veſtibus, videantur indui, qui diſtrictionem publicã docẽtur operari, tua tamen dignitas a terroribus ornatur, quę gladio bellico, rebus etiã pacatis accingitur. Vide quo iudicio fueris euectus, quãdo alijs vigorem faſcium, videamus eſſe creditum, tibi autem ab ipſis legibus, ferrum conſtet eſſe porrectum. Rem cruentam dederũt animo pacato, vt & noxij nimium metuerent, & læſi de optata vltione gauderent. Alioqui culparentur priores, ſi temperata omnia non feciſſent. Sed cum te intelligas ad moderamen electum, humanum facile non concupiſcas exitiũ. Reus, qui dicitur, & probetur. Scito puniendi remedium datum tibi pro ſalute multorũ. Arma iſta iuris ſunt, non furoris. Hęc oſtentatio nimirum eſt contra noxios inſtituta, vt plus terror contigat, quam pœna conſiſtat. Non enim cogitur ferro ſuccidere robuſtã, qui adhuc teneram verbis curuat audaciam. Ciuilis eſt pauor iſte, non bellicus, quem tu nõ facies eſſe glorioſum, ſi habere non probetur exceſſũ. Habes ẽt, & ferrũ, nihilominus incruẽtũ. Claudã tu nexibus catenarũ, quos lęuiũ criminũ pulſat inuidia. Cũctator eſſe dẽt, qui iudicat de ſalute, alia ſententia poteſt corrigi, de vita trãſactum, non patitur immutari. Signa tua abactores timeãt, fures paueſcant, latrones perhorreant. Innocentia, tantum læta reſpiciat, dum ſibi auxilia veniſſe credit, quæ legum diſciplina tranſmiſit. Nemo redemptionibus tuum velle deflectat; gladius contemnitur, vbi aurum ſuſcipitur. Tu te inermem reddis, ſi a virili animo, cupiditate receſſeris. Hæc Caſſiodorus. Quæ induximus, vt intelligant Mundi poteſtates, quæ gladij poteſtas ſit, & quo pacto exerceatur, dum Magiſtratui, vti bono viro committitur. Nec graua-
149 bor etiam duas antiquiſſimas † commiſſiones afferre, quarum vna data a Senatu Annibali cuidam; altera data P. Sextio Decemuiro, quæ ſunt apud Quintum Curtium. Epiſtol. libro 2. Senatus tibi Duces, tibi in bello Conſules, tibi in foro Proceres, tibi vbilibet Romanos milites, tibi Equites, legiones, cohortes, manus, & Centuriones, parent, & obediunt omnes. Si tibi vni, ſi neceſſe eſſet, Albanos, & Sabinos equites, & cuſtodes plebis, & Senatus, vt ex hoc bello cunctando non, ſed pugnando conſequi victoriam poſſit, petitioni tuæ non parcens ſumptibus, nil cedens periculis, nil denuo ſtatuit Senatus victa Africa, te in Carthaginem vult proficiſci, teque in Laudibus maiorum Romanorum, aſcribi vult legio.
150 Vale. Altera † vero eſt huiuſmodi Senatus ſalutem dicit P. Sexto, Decemuiro. Neceſſe eſt te & alios viros ad Vrbẽ ante Ludos conſuetos redire; quoniam tu vnicus tributa omnia, quę Romanorum ſubditis debẽtur, recipiens, annotabis. Tibi authoritas, tibi facultas omnis a nobis ex nũc ſit. Statuit Senatus Ludos, in agro Olympio ante Sacrum Romuli fieri, ibi paleſtræ ædilium fiunt, ibi pugnæ plebis, ibi tributa ſubditorum recipies. Ibi currus prætextos ad memoriam ante portam Monarchiæ te ſedente in alto ſolio, auroq. prætexto in ſignum Senatus, repręſentationes, vt ſolitum eſt, in agonibus ſedilia circumſtantia ſint Nobilium, ſecundum ordinem maiorum noſtrorũ, poſt hos, ſolium tuum portari volumus. in Campo Martio, ibi per tres dies populus Romanus ad ſit, fient primo Marti Sacrificia, deinde bellum Ducum, pugnæ nobilium, cãtus iuuenũ, & plauſus mulierũ. Ibi cõmilitones, equites, milites, & viros Romanos, q ad exercitũ, & in militiã proficiſci volũt, aſcribi facias, & ſoliũ tuũ ad memoriã cũ inſignijs tuis ibidẽ dimitte, vt moris eſt.

Aduertant tamen Regni Neapolitani Baro-
151 nes, qui ſolent concedere Magiſtratibus, † quattuor litteras Arbitrales, appellatas, ſeu manus Arbitrarias, quas ſi non habent in eorum inueſtituris, non poterunt illas concedere ſuis officialibus, & Magiſtratibus, vt dicit Anton. Capic. in inueſtitura feudali, in §. feudorum Clauſulæ, in verbo, cũ quattuor litteris Arbitrarijs, dictæ litteræ Arbitrariæ ſunt quattuor capitula, & Iura Regni
152 Neapolitani facta per Robertum Regem, † vt in capitulis Regni. in capit. Exercere volentes, capit. Prouiſa iuris ſanctio, c. Iuris cenſura, & c. Ne tuorum. De quorum iurium intellectu vide Luc. de Penna, in l. 1. C. de Deſertor. libro 12. Parid. de Put. in tract. Syndicat. in verbo Compoſitio, & in verbo, Latro, & Matth. de Afflict. in deciſ. Neapol. 391. in fine & in Conſt. Pacis cultum, in Conſtit. Super inciſionibus, in Conſtit. Ea, quæ ad decus. Sebaſtian. Neapod. & Io. Anton. de Nigris, in dictis capitulis. Vincent. Maxill. in Cõſuetud. Bari, in tit. Si paries ſit in confinio. §. ſi inter. nu. 7. & latius quã alius quiſpiam Fabius Mõteleonius in pract. Arbitrali, vbi in ſpecie Cõmentarijs adornauit dicta quattuor capitula, ad quos lectorem remitto.
153 Quid autem † ſi cõmiſſa eſt protectio, & regimen Ciuitatis alicui, an eo caſu iuriſdictio, ac merum, & mixtum imperium cõmiſſa ſint. Bart. in l. 1. in princ. C. de excuſ. muner. formauit quęſtionẽ, & tenuit, q cui cõmiſſa eſt ꝓtectio, non intelligitur collata iuriſdictio, ſed tãtũ defenſio Ciuita-
154 tis armata manu. Et ſimiliter quo ad † cõceſſionẽ regiminis, q non veniat merũ, ac mixtũ imperiũ, niſi ſolũmodo in duobus caſibus, ſcilicet, dũ cõceſſũ fuiſſet regimẽ Vrbis Romanę, & prouinciæ, ꝑ iura ab eo allegata. Quem ſequitur M. Ant. Natta, in cõſ. 636. n. 127. vol. 3. vtroque tñ caſu ego dubitarẽ, qd enim ſi cui protectio cõmiſſa ſit hẽat aliquos, qbus egeret ad ꝓtectionẽ cũ armis, q eiuſmodi Magiſtratui nollẽt auxiliũ pſtare, quo pacto talis Magiſtratus protectionẽ operabitur, ſi homines habeat ſibi minime obtẽperãtes nonne ei neceſſe erit, ꝑ impoſitionẽ pęnę tũ pecuniariæ, tum etiã corporalis eoſdẽ cogere, vt ſibi pareat, & auxilia pręſtẽt; quos actus citra iuriſdictionẽ, ac imperiũ exequi minime poterit. Simili modo cõmiſ
155 ſo regimine † videtur cõmiſſũ merũ, ac mixtũ imperiũ, vt inquit Paul. de Caſtro in conſ. 134. incip. Notandum eſt a regendo enim regimen appellatur, nihil autem aliud regere eſt, quam gubernare; hinc Virgilius in Bucolicis Egloga. 4.

Pacatumq. reget patrijs virtutibus orbem.

Digitized by Google

Gubernari autem populus, ac Ciuitas nequit, niſi conceſſa intelligantur extrema, quibus regimen adimpleatur; Nec enim gubernare, aut regere poterit, ſi authoritatem imperiumq. non habeat is cui regimen commiſſum erit, aliàs enim nec Reges, qui & ipſi a regendo appellati ſunt, dicentur merum, ac mixtum imperium habere, quod cum abſonum ſit, & hoc etiam dictu turpe erit.

156 Si vero † quis dando Magiſtratum, diceret: cōſtituo te ad regimen Ciuitatis, ac Ciuitatem eamdem tibi ad regendum confero, eo caſu cenſetur datum territorium, & merum, ac mixtum imperium, argum. notatorum per Bartol. in l. 1. in fine, ff. de iuriſdict. omn. iud. Ludouic. Roman. in conſil. 444. in ſecundo dubio. Marc. Anton. Natta, in conſil. 405. in princip. vol. 2. & in conſil. 636. num. 180. vol. 3.

157 Quid ſi duo † eſſent domini alicuius Ciuitaris, ſiue Caſtri, prout exemplificat in Barnaba, & Galeatio, qui diuiſerant bona omnia, relicta tunc Mediolani Ciuitate indiuiſa, Lapus in Allegat. 48. ſub numero 7. quis in ſimili caſu ponet Magi-
158 ſtratum, & Officialem; Vna opinio eſt, † quod is, qui habet iuriſdictionem, & merum, ac mixtum imperium, ipſe eligit Capitaneum, ſeu Prætorem; ita voluit Curtiunior, in tract. Feudor. parte vltima, q. 12. num. 32. Ioann. Cephal. in conſil. 241. num. 81. vol. 2. Roland. a Valle, in conſil. 21. num. 13. vol. 4. vbi alios complures allegat.
159 Secunda opinio, † eſt quod poſſunt omnes illi domini locare feudum alteri tertio, & penſiones, & introitus conductionis, eis diuidentur pro rata, argum. l. communi diuidundo, §. cum de vſufructu, ff. communi diuidundo, & voluit Barthol. Caſſaneus, in Conſuetud. Burgund. Rubr. 3. §. 6.
160 num. 20. Tertia opinio eſt, † quod alternis vicibus, & annis Magiſtratum deputent, argum. l. Lucio, §. fin. & l. cum conſtet, ff. de aqua quotid. & æſtiua, vbi dicitur, vſum aquæ diuerſis competentem, poſſe per tempora alternata diuidi; Vn-
161 de licet † feuda ſint indiuiſibilia, tamen vſu, atque exercitio, fieri poſſunt diuiſibilia, vt voluit Innoc. in capit. Prudentiam, de offic. delegati, quem ibidem ſequuntur Anton. de Butr. Abb. Panorm. & Ioan. de Imola, dicentes, iuriſdictio-
162 nem, † etſi ſui natura ſit indiuidua, poſſe tamen alternatis vicibus diuidi, Speculat. in titulo de feudis, §. quoniam. q. 34. num. 56. Iacob. Ardizon. in Summa Feudor. cap. 133. Incip. Sed quæritur. Iacob. Aluarot. in c. 1. §. præterea ducatus, nu. 7. de prohibita feudi alienat. per Federic. & ante eū ibidem latè Bald. num. 3. & ſeq. Alexand. in conſil. 7. col. 2. verſic. quarto probatur, vol. 5. Caſſanæus in loco allegato, nu. 20. & 23. Ant. Capic. late in inueſti. feudali, §. feudorum diuiſio, col. 2. verſ. amplia, nam etiam. Vdalrich. Zaſius in l. 4. § Cato, nu. 11. & 12. ff. de verbor. obligat. & in Repet. l. 2. verſ. non perinde, ff. de origine iur. Abb. Panorm. in c. duobus, nu. 3. de ſen. & re iudic. Gulielm. Benedict. in repet. c. Rainutius, in verbo, in eodem teſtamēto, il 1. nu. 185. de teſtament. Franciſc. Marc. in deciſ. Delphin. 232. nu. 3. vol. 1. Roland. a Valle, in conſ. 21. nu. 13. & 14. vol. 4. poſt Ioan. Ceph. in conſ. 241. nu. 85. vol. 2. Io. Pyrrhus in Conſuetud. Aurel. tit. de feud. c. 1. col. 3. Io. Sanſon. in Conſuetud. Turonenſ. titulo 26. artic. 4. Ioan. Petrus Surdus, in cōſil. 308. numero 24. vol. 3. Nouiſſime D. Regens Lanarius in conſil. 59. numero 27. & 28 vbi affert
163 pulchram † Deciſionem Regiæ Cameræ Summariæ, factam Anno Domini 1552. quod in officio Iuriſdictionis Portulaniæ Ciuitatis Auerſæ, de quo erat controuerſia inter Ioannem Hortugn um Hiſpanum, & Honofrium, & Carolū de Altomari, fuit prouiſum, quod in eodem officio, nō ſuccederet primogenitus, vt in feudis, ſed omnes filij ſuccederent; & fuit ordinatum, quod alternis annis officium adminiſtrarent. Et iſtas Cōcluſiones, magna pars Doctorum, quos allegaui-
164 mus, dixerunt † non procedere in feudis dignitatum, puta, Ducatus, Marchionatu, & Comitatus, qui numquam diuidi poſſunt, vt poſt illos dicit Bartho. Camerar. in Rep. dicti c. Imperialem, §. præterea Ducatus, & procedere ſupra allegata, quando Ciuitas eſt indiuiſa, vt tunc demum alternatis temporibus, ac vicibus iuriſdictio adminiſtretur, ſecus ſi fotte eſſet diuiſa p Regiones, tunc enim quilibet in ſua regione Poteſtatem, Capitaneum, ſiue Magiſtratum deputaret, vt dicit Petr. Rebuf. in Declarat. Feud. notabili 26. & ſi DEVS voluerit, dicam de feudis dignitatum; quinimmo
165 † in caſu diſcordiæ, ſuperior coget dominos, vt alternatis annis, ſeu temporibus, officialem cōſtituant, vt poſt alios concludit Bapriſta de Sancto Blaſio in conſ. 66. n. 22. inter Cōſilia Alberti Bruni, & idem Alber. Brun. in conſ. 93. num. 3. in caſu
166 tamen propoſito, quando Iuriſdictionum † ſpecies, & capita eſſent ſeparata, atq. diſtincta, vtique vnuſquiſque pro ſuæ iuriſdictionis articulo explicando, Magiſtratum creabit, l. cācellauerat, ff. de his quæ in teſtament. delent. & l. in agris, ff. de acquir. rer. domin. & in facto in Regia Vrbe Tarēti quidā Equites Caraccioli, habent facultatem eligēdi iudicem, & aſſeſſorem, & Curia Regia facit alternis annis eligere.

167 Quando aūt † in loco iuriſdictionis communis, vnus ipſorum dominorū delinqueret, an Cōbaro, ſiue eius Officialis poſſet illū punire; aliqui dicebant nō poſſe, ſed ſpectare punitionē ad ſuperiorē, quia par in parē nō habet imperiū, l. 1. ff. ad Trebel. l. 1. §. apud. ff. de manumiſ. vindic. ſ cōtra
168 riū tenuit Rota, in Antiq. in deciſ. 246. quia † cū deliquit cōdominus, amittit iuriſdictionē, & ſic remanet inferior, & non par, & ita reſidet Rota.

169 In Ciuitate, † vel Caſtro dotali, quis cōſtituet Officialem, & Magiſtratum, Vir ne, an vxor; poſſet dici, quod cōpetat marito, vti domino rei dotalis, arg. l. doce ancillā, C. de rei vendic. Secundo, quia dato Caſtro in dotem, cū iuriſdictione, videtur eidē viro competere, creationem Officialis, cum ipſius ſint fructus iuriſdictionis, pro oneribus matrimonij ſupportandis, vt in l. pro oneribus, C. de iure dot. & ita ſenſit Bart. & Paulus de Caſtro, in l. finali, in princ. ff. ſoluto matrim. quem ſequitur Iacob. de Sācto Geor. in inueſtitura feudali, in verſ. de Caſtro rubei mōtis, ſub n. 13. verſ.
170 q̄ro & mulier, q dixerūt bona † cōfiſcata, & pœnas & multas Caſtri dotalis, eſſe ipſius viri. Sequitur Io.

Lopez

Lopez in rep. Rubr. de donat. inter vir. & vxor, §.
62. ſubnu. 11. & Barthol. Caſſanæus in Conſuetu.
Burgund. Rubr. 4. §. 3. in verbo, Conſtant leur-
mariage, verſic. aduerte ad quæſtionem. Sed
171 contrarium dici poteſt, ſpectare † ad vxorem,
quia dominium dotalium rerũ dicitur eſſe vxoris
cuius dos eſt patrimonium, l. 3. §. ego etiam, ff. de
minorib. l. in rebus, C. de iure dot. & illarũ domi-
nium apud vxorem reſidet. Marian. ſenior, in cõſ.
9. col. 1. vol. 1. Ioan. Cephal. in conſ. 252. nu. 2. & 51.
172 vol. 2. ius Hinc † retractus ſpectare ad vxorẽ pro
fundo dotali cõtiguo, non ad virum, decreuit Sa-
crum Conſilium me patrocinante, vt dixi in con
173 ſil. 61. Centur. 1. Et quod † dictum eſt de viro, ꝙ
ſit dominus rei dotalis, intelligitur temporariè,
conſtante matrimonio, & quo ad vſumfructum,
nõ autem quo ad directum dominium vt dixi in
dicto conſil. 61. nu. 5. & ſeq. ſed prima opinio tue-
174 ri poterit, † quia ſi tẽporariè, & matrimonio cõ
ſtante vir dicitur dominus, eodem pacto cõcludi
poſſet, cõſtante matrimonio, & temporariè, Ma-
giſtratum eligi, & deputari a viro, qui etiam cõſi-
175 derato vſufructu, ſimiliter ipſe deputabit: nã † ele
ctio, & adminiſtratio Magiſtratus eſt in vſufru-
ctu, vt dicit Iacob. Menoch. in conſil. 180. nu. 62.
vol. 2. & ſic video obſeruari in Regno. Sed tamẽ
ſemper cõſulerem, quod creatio Magiſtratus fie-
ret per vtrumq. vt tollatur omnis ambiguitas, præ
ſertim eorũ quę dicit Gloſſa. Pariſ. §. 1. gloſ. nu. 57.
176 Quid autem † ſi Caſtrũ eſſet Paraphernale, vel
extra dotem, tunc determinarem quæſtionẽ, iux-
ta ea, quæ dixi in conſ. 56. Centur. 1, hoc vnũ ſcio,
quod Illuſtriſſ. Dom. Ioannes Baptiſta Caraccio-
lus Marchio Sancti Erami, locumtenens; præfe-
cti maioris Equitij, cum ex perſona viuentis vxo-
ris tractaretur, an gaudere deberet prærogatiuis
titulatorum in ſeſſionibus, & alijs illis ſpectãti-
bus, ad eius fauorem deciſum fuit in Collaterali
ſupremo Conſilio in anno.... & ipſe etiam depu-
tat officiales in ſtatu.
177 Si autem † Maioratus erectus fuerit, & in illo
reperiantur Caſtra, & Ciuitates, quis in eiſdẽ Ca-
ſtris, & Oppidis Magiſtratus ponet. Hanc quæſtio
nem tractauit Ludouic. de Molina, de Hiſpanor.
Primogen. cap. 25. num. 1. lib. 1. parte 1. vbi cõclu-
dit, poſſeſſorem Majoratus habere poteſtatẽ eli-
gendi Magiſtratus, ex nonullis authoritatibus ab
eo ibidem allegatis.
178 Quid añt † ſi Caſtrum fuerit alicui datum in pi
gnus, an is, qui illud poſſidet, officialem deputare
poſſit. Idem Ludouic. de Molina, de Primogen.
Hiſpan. lib. 4. cap. 5. num. 9. cenſuit ad illum credi
torem ſpectare authoritatem deputandi officia-
les. Allegat pro ſua opinione Lodou. Roman. in
Singul. 554. Anton. Capic. in Deciſ. Neapol. 185.
num. 2. Matth. de Afflict. in c. 1. in princip. nu. 73.
de Feud. dat. in vicem legis commiſſ. quorum nul
lus præter Lud. Rom. hoc concludit. Allegat Ro-
manus tex. in l. elegãter, §. fin. ff. de pignorat. actio
ne. Sed ante eũ dictũ textũ allegauit Bal. in d. c. 1.
in princip. ſub nu. 8. de Feud. dat. in vic. leg. com-
179 miſ. Ego † autem dico contrarium, nullo pa-
cto creditorem, qui pignori incumbit, poſſe Ma-
giſtratum deputare, nam Baldus allegando di-
ctum textum in dicta l. eleganter, non aperit, aut
ſoluit quæſtionem; vnde mihi videtur, textum il-
lum facere pro contraria opinione, quia ibi (ob-
tulit Præfecturæ, vel Præſidi) & ſic non vtitur ip-
ſe iuriſdictione, cum offerat Magiſtratibus, & dũ
quis inſtaret ex eadem lege cõtrarium apparere,
ibi (coercuit, vel vinxit) ex quibus videatur ſibi
permiſſa coerctio, & vinculorũ præſtatio, & vlus;
quia reſpõdetur, in illo textu, Vlpianum loqui de
ſeruis, quo caſu illa coerctio, & vinculorum da-
tio licita eſt domino, nec id factũ eſt ratione, aut
180 cauſa iuriſdictionis, † ſed poteſtatis dominicę in
ſeruos, contra quos erat vitæ, neciſq. poteſtas, l. 1.
ff. de his qui ſunt ſui, vel alieni iuris, & §. in pote-
181 ſtate, Inſtit. eod. tit. quorum † dominorum po-
teſtas ac ſæuitia ſublata eſt Diui Antonini Conſti
tutione, cuius meminit I. C. in l. 2. ff. eo. tit. & Iuſti
182 nianus in d. §. in poteſtate, † licita eſt .n. modica
coerctio, & vinculorum illatio in ſeruos, ad cuſto
diam; ſi enim virgis, aut loris dominus ſeruum
afflixerit, aut cuſtodiæ cauſa in vincula conie-
cerit, dierum diſtinctione, vel interpretatione
depulſa, nullum criminis metum, ſeruo mortis
ſuſtinebit, vt inquit Conſtantinus Imperator in
183 l. vnica, C. de emend. ſeruor. Et † de hac coer-
ctione, ac vinculorum cuſtodia, loquitur textus
184 in d. l. eleganter. Quinimmo, is † qui carceratus
eſt, neque vinctus dicitur, neque in vinculis eſſe,
niſi eius corpori vincula ſint adhibita. Vlpianus,
in l. verum, 216. ff. de verb. ſignificat. nam idcir-
co in dicta l. eleganter, annotatio fit vinculorum
185 contra ſeruos: † apud antiquos enim, ſerui ſæ-
pe in cuſtodia, & in opere faciendo vincti, vel
ſupplicij cauſa, vel metu fugæ, a dominis habe-
bantur, vt dicit idem Vlpianus, in l. quis ſit fugiti-
uus, §. ſi quis talis, ff. de ædil. edicto, l. in ſeruo-
rum, & l. ſi quis, §. qui in ſe, ff. de pœnis. Pro
186 † delictis enim, quę mortem non inferebant, da
bantur, vincula, & catenæ, & ſic per ſententias iu-
dicũ, ita vincti perpetuo, dominis reddebantur,
vt in l. ſeruus, C. de pœnis, vnde in eadem l. elegã-
ter, pro maleficijs, ſeruus coercebatur, & vinculis
alligatus, ne fugam arriperet, & præſidi, vel præfe
cto tradebatur pro ſubeunda pœna, ad quod fa-
ciunt verba Ouid. in Heroidis.

Clauſa domi teneor, grauibus coercita vinclis.

Et ita intelligi debet textus in dicta l. elegan-
ter, quæ facile intelliguntur ab ijs, qui antiquita-
tum perſcrutatores ſunt. Illa enim poteſtas, quæ
prius erat dominorum in ſeruos, moderata per
Adrianum Imperatorem non tamen ſublata
modeſta coerctio, quæ non reſultaret in ſæui-
tiam, vt in dicta l. vnica, C. de emendat. ſeruor.
187 Hinc neceſſe fuit † pro delictis dominos trade-
re ſeruos delinquentes, idcirco vinctos dare ſo-
lebant, ne fugam arriperent. Vnde Modeſti-
nus, in l. circumcidere, ff. ad leg. Cornel. de ſicar.
ſeruo (inquit) ſine iudice ad beſtias dato, non
ſolum qui vendiderit, verum, & qui comparaue-
rit, pœna tenebitur, poſt legem Petroniam, & Se
natuſcõſulta ad eam legem pertinentia, dominis
poteſtas ablata eſt ad beſtias depugnandas ſuo ar-
bitrio ſeruos tradere, oblato tamen iudici
ſeruo, ſi iuſta ſit domini quærela, ſic pœnæ

188 tradetur. Propterea † eoſdem ſeruos fugitiuos
cuſtodiri e tamdiu permittebatur, quamdium ad
præfectum vigilum, vel ad præſidem Prouinciæ
deducerētur, & in cuſtodia eſſe dicebātur, vincu-
lis alligati, vt ex Vlpiano, in l.1. in fine & Labeo-
ne, l.2. in princip. ff. de ſeru. fugit. manifeſtum eſt,
& Alexander ab Alexand. Dierum. Genial. lib.3.
189 capit. 20. inquit: ſuper † ſeruis quoque ne in eos
grauius æquo domini animaduerterent, pœnæ
ſunt conſtitutæ, ſi quidem nequam, & contumax
ſeruus, vt plauſtri lignum, cui affigitur temo, quę
furca dicta eſt, in collo ferat, & eo, quaſi iugo ſuba
ctus, manibus poſt terga reuinctis, per ora omniū
circumferatur, a ſingulisq. furcifer appelletur,
velut vincti pedes, & manus incedant. Nonnūq.
pauſicape, qua ori manus admouere prohibērur,
opus faciūt, aut candenti lamina, vel litteris fron-
rem, & ora inurantur, & vultus inſcribatur, vtq.
nerui compedibus coerceantur, & paulo poſt in-
quit; tum poſt verbera & cruciatus, vinculis, nudi
tate, fame, ſiti, & compedibus, numellisq. catenis,
neruis, pedicis, boijs, & ſi crimen expoſceret, Cru-
ce, & lamina, ſeruilem in modū affici, vetus per-
uulgara pœna fuit. De his ante eum pulchre ver-
ba facit antiquiſſimus author Plautus in Aſina-
ria, Scena 2. Actu 3. dum ſeruum loquentem in-
ducit.

Perfidiæ laudes, gratiasq. habemus, merito, magnas
Cum noſtris Sycophantijs, dolis, aſtutijsq.
Scapularum confidentia, virtute vlmorum freti,
Aduorſum ſtimulos, laminas, crucesq. compedesq.
Neruos, catenas, carceres, numellas, pedicas, boias,
Tortoresq. acerrimos,

Plura afferre poſſem ad hanc ſeruilium pœna-
rum materiam, oportuniori forte loco, commo-
diora, quæ omitto: multa autem eleganter videri
poſſunt apud Petrum Fabrum Semeſtrium, lib.
2. cap. 5.
190 Ex his liquet † ex eadem l. eleganter minime
probari, creditorem, qui rem pignori obnoxiam
tenet, poſſe caſtrum pignoratum eo pacto tenere
191 ac in illo Magiſtratus creare poſſe: nam & † res
pignori a debitore creditori tradita, in bonis debi
toris eſſe dicitur, l. pignus. C. de pignorat. act. & id
circo ibidem dicitur, periculo debitoris eſſe; ſe-
quitur Philipp. Decius, in l. quod te, in 2. lectura,
num. 46. ff. ſi cert. petat. Anton. Neguſant. de pi-
gnoribus, parte 2. membro 3, num. 72. cum igitur
penes debitorem res pignorata dicatur, & non in
bonis creditoris illam tenentis, in vanum poterit
Magiſtratum is creare, ea in re pignori data, quæ
ſua non eſt. Inſuper etiam in ſeruo pignori dato,
192 de quo loquitur d. lex eleganter, dicendū eſt, † pi
gnori datum ſeruum, in dominio debitoris eſſe,
text. ſingularis, in d. l. quis ſit fugitiuus, §. pignori
datus, ff. de ædilit. edict. Si igitur dominiū manet
penes debitorem, & Magiſtratuū deputatio fiat
193 ab habente dominium, † cauſam non video cō
gruentem, qua opinionem Molinæ amplecti co-
gamur. Reſidemus itaque in opinione contraria.
Hanc præſertim opinionem apud nos recipiendā
194 eſſe fatemur, † cum iſta pignorum acceptio da-
ta pecunia, appareat vſuram ſapere, & proinde a
Deo prohibita eſt pignoratio iſta, vt teneatur, qui
rem pignori captam habet, fructus in principalē
ſortem computare, ac extenuare, c.1. vbi Abbas
Panorm. de vſur. Bald. in l. pignoris, C. de pigno-
rat. act. Alex. in l.1. C. eod. tit. & in conſil. 141. num.
7. vol. 5. Idem Neguſ. parte 6. membro 3. nu. 7. &
nouiſſime, Ioan. Baptiſt. Lupus de vſuris, Com-
mentar. 3. §. 6. nu. 135. præſtantiſſimus præceptor
Ioan. Bolognett. in conſil. 10. num. 31. Lancelott.
Galliaula, in conſil. 32. num. 16. vol. 1. Martin. Na
uar. in Summa Confeſſ. cap. 17. nu. 216. Quinim-
195 mo † etiam ſi daretur Caſtrū Feudale in pignus
domino directo, non facere fructus ſuos, ſed eſſe
vſuram cenſuit Gabriel Biel, in 4. Sentent. diſtin
ctio. 15. q. 11. Concluſ. 4. & Didacus Couar. variar.
reſolut. lib. 3. cap. 1. num. 4. dicentes id procedere,
quādo fructus ſeruitio eſſent æquales, vt tunc de-
mum non ſit vſura, ſecus ſi non æquiualeant, vt
ibidem plures adducit; quem ſequitur Petr. a Na
uarra, de reſtit. ablator, parte 2. lib. 3. cap. 2. num.
196 371. ab hoc tamē axiomate excipio caſum † quo
eſſet datum pignus iudiciale, vel prætorium, man
dante iudice, argum. l. iuſte poſſidet, ff. de acquir.
poſſeſſ. tūc enim facit fructus ſuos, & numquam
tenetur ad illorum reſtitutionem, vt voluit Spe-
culat. in tit. de primo, & ſecundo decreto, §. iam
de effectu verſ. miſſus ergo. Quamuis cōtrarium
renuerit Bart. in l. ſi is qui, §.1. ff. de pignorib. & in
l. Titia, ff. de ſolut. de quo puncto Decius in l. con
tractus, num. 27. ff. de regul. iur. & Neguſ. vbi ſu-
pra, nu. 5. Cagnol. in d. l. contractus, nu. 43. & 44.
197 Sed numquid † ius deputandi, & conſtituendi
Magiſtratum preſcribi valeat, videretur dici poſ-
ſe, præſcriptionem in caſu propoſito, minime ſibi
locum vendicare, cum Magiſtratuum creatio de
Regalibus, ac ſoli Principi reſeruatis ſit, arg. c.1.
quæ ſint regal. reſeruata autem principi non præ-
ſcribuntur. Iſtam tamen quæſtionem tetigit Al-
bert. Brunus, in conſil. 93. per totum, qui in effe-
ctu concludere videtur, tunc demum preſcriptio
nem locum habere ſi bona fides interueniat. Ad
hæc faciunt notata per Franciſc. Marc. in Deciſ.
Delphin. 623. vol. 1. vbi dicit non probari titulum
officij, ex eo ꝙ quis diu in eo ſteterit, ſed requiri
probationem per litteras, arg. l. probatorias, C. de
diuerſ. offic. ex quo priuatorum conſenſu non tri
buuntur, ſed ſtio. l. priuatorū, C. de iuriſ. om. iud.
198 breuiter dicendum videtur, ea † iura regalia eſ-
ſe inpreſcriptibilia, quę cōcedi nequeunt, & ſunt
inconceſſibilia, quæ autem concedi ſolent, præ-
ſcribi etiam poſſunt, l.1. §. ductus aquæ, ff. de a-
qua quotid. & æſtiua, l. quo minus, ff. de fluminib.
l. quod principis, ff. de aqua pluu. arcenda. Sic ar-
gumentatur Bal. in l. imperium, in ſecunda lectu-
ra, num. 3. verſic. ſed quæro an merum, vbi dicit,
199 quod † merum imperium eſt præſcriptibile, cū
ſit conceſſibile, vt quotidie videmus. Idem Bald.
in rubr. de preſcript. col. finali, verſic. itē ſcias, & in
200 d. l. imperium, num. 3. in fine dicit, quod † præ-
ſcribitur merum imperium per tempus, quo nō
extet hominum memoria in contrarium, qua de
re plene ſcribit Ioan. Franciſc. Balbus, in tract. pre
ſcr. par. 2. partis 5. q. 3. vbi tractat, an exigatur prin
cipis ſciētia, & patientia, & an ſufficiat ſcientia, ac
patientia ſuorum Magiſtratuum, Ant. de Butr.
in c.

Digitized by Google

in c.finali,de cauſa poſſ.& propr. Franciſ. Aretin. in conſil.42.col.2.plene Marc. Anton.Natta, in conſil.672. num.6.cum pluribus ſeqq. volum.4.
201 vbi † dicit ſufficere, ſcientiam probari ex eo, quod præſes fuit in Prouincia. Faciunt notata per Nicol.Bellon.in conſil.55.num.5.Iacob.Mandell.in conſil.84.num.41.vol.1. vbi plene alios allegans; & Franciſc.Burſat.in conſil.41.num.7.vol.1.Nec obſtant dicta Alberti Bruni, in d.conſil.93.quod in tali iure præſcribēdo requiratur bona fides, nā illud procedit in ceteris præſcriptionibus,non au
202 tem in præſcriptione immemorabili, † in qua ob tantum temporis curſum bona fides præſumitur,& omnis malæ fidei actus purgatur, cū æquiparetur priuilegio,vt late dixi in conſil.32,per totum,& in conſil.60.Centur.1. & voluit Andr. Sicul.in conſil.41. col. 12. vol.1.Salicet.in l.2. C.de ſeruit.Deci.in conſil.586.poſt Alexand.in conſil. 61.vol.1.Carol.Ruin.in conſil.115.num.2.vol.4. Cardin.Pariſ.in conſil.104. num.121.vol.1. cum alijs multis adductis per Roland.a Valle; in conſil.89.num.33.vol.2. & dicta per Franciſc. Marc. in d.deciſ.623.procedunt,& loquuntur in caſu di
203 uerſo, † textus enim in dicto c.1.quæ ſint regal. loquitur de creatione Magiſtratuum Imperialium & Regiorum,qui ponuntur ad Regiam, vel Imperialem iuriſdictionem adminiſtrandam, nō autem in alijs Magiſtratibus,qui ponuntur a Baronibus,& inferioribus, qui cum non habeant dominium aliquod in iuriſdictione, cum dominium illud reſideat penes Principem, vel alium domi-
204 num,† & dicti Magiſtratus habeant iuriſdictionis exercitium,& adminiſtrationem tantum, vt poſt Andr. Alciat.lib.2.Paradoxor.cap.6.concludit Gloſſ.Pariſienſis,§.1.gloſſa 5.in verbo, le fief, nu.57. ſequitur præſcriptioni locum fore, ſic me patrono cauſę Syndicus, qui pro tēpore futurus erit Ciuitatis Biſatiarum quotannis per nouēdies in perpetuum,habet iuriſdictionem plenam
205 merum,ac mixtum imperium, † mediante ſententia Sacri Concilij Neapolitani; facta in anno
206 1578.relatore † Domino Franciſco Alderiſio Regio celebri Conſiliario, cauſæ Commiſſario, ex ſola immemorabili præſcriptione, vt patet in conſil.meo.... Centura 2.
207 Nūquid † autem quis cogi poſſit ad acceptandum officium, & ſuſcipiendum iudicādi munus; reſpōnde,quod cum in iudicandi munere publica verſetur vtilitas, videtur, quem cogi poſſe ad ſuſcipiēdum officium, l.finali,§.iudicandi,ff.de muneri.& honor.& ibi hoc tenuit Bartol. quem ſequitur Barthol.Caſſanę.in Conſuetud.Burgund. Rubr.1.§.6.in verbo Meſſierſ,num. 85. Franciſc. Marc.in Deciſ.Delphin.752.in deciſ.806.nu.4.& in deciſ.1221.vol.1.Manſuer.in pract.tit. de iudicib.& eorum iuriſd.nu.8.& num.10. verſic. item pro bono publico, & Pace Scala de conſil.ſapientis,lib.3.cap.7. Nec enim immunis videtur a culpa,is, qui a Principe in illo poteſtatē habēte, ſi ad iudicandi præfecturam eligeretur, id abnegaret, collatū ſibi honorem recuſando, cum legamus, tot Imperatores, Regeſq; in ſolio, & throno Maieſtatis poſitos,iudicaſſe,& cauſas decretis ſuis determinaſſe quos ne tranſcribam, refert Andræas Tiraquell.de nobilitate,cap.28.nam, & primam cauſam DEVS iudicauit,dum parentes primi præceptum illis factum nō obſeruarunt, A damū condemnando, vt cūctos dies ſuos ærumnis plenos haberet, & in ſui vultus ſudore, pane ſuo veſceretur. Euā,vt in dolore pareret, & ſub poteſtate viri eſſet, ambosq;e Paradiſo terreſtri eiecit. Dęmonem ſerpentem condemnauit,vt maledictus eſſet inter omnia animantia, & beſtias terræ, & ſuper pectus ſuum graderetur, eſſentq; inimicitiæ inter ſemen eius, & mulieris, & ipſa contereret caput eius; vt habetur Geneſ.cap.3. iudicauit etiā DEVS, dum Aegyptiorum uaſa Iſraelitis ap-
208 plicauit. Hinc † in Scriptura Sacra Iudices Dij appellantur Exodi cap.22. & ſcribit Dominicus de Soto,de iuſt.& iure,lib.2.q.3.articulo 8. quod nouiſſime declarat Thomas Elyſius de Chriſtianæ religionis arcanis,tit.de præcept. Decalogi, c.
209 1. hinc † uenturus iudex CHRISTVS in die iudicij, volens eos decorare dum ad requiſitionē Petri quęrētis, ecce nos reliquimus omnia & ſumus te quid ergo erit nobis; reſpondit, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim,iudicātes duodecim tribus Iſrael.Matth. c.19. & 25. Lucæ cap. 22.omnes enim ſtabimus ante Tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque prout geſſit in corpore ſuo,ſiue bonum, ſiue malum. Hinc illud Dauid Pſalmo 109.iudicabit in nationibus,implebit ruinas,cōquaſſabit capita in terra, multorum,& Iſaias,4. Stat ad iudicādum Dominus, & ſtat ad iudicādos populos,Dominus ad iudicandū ueniet,cū Senatoribus populi ſui, & principibus eius, & c. 13. Ecce dies Domini ueniet crudelis. Et alibi pluries in Scriptura Sacra. Et habetur in cap.ſi gens, 56.diſtinct.in cap.conſuluiſti, 6.q.1.in cap. ſi omniā, 9.quæſt.3.in c.Sacerdotibus, 11.q.1.& in cap.Sacerdotibus, 15.q.6.de quo Hieronymus ad Heliodorum, inquit: Ecce de Cælo tuba canit, Ecce cum nubibus debellaturus orbem Imperator armatus egreditur. Et Auguſtinus de Ciuitate Dei, lib. 20.c.2. Cum vero,inquit,ad illud Dei iudicium venerimus, cuius tempus iam pro-
210 prie dicitur † dies iudicij, & aliquando dies Domini nuncupatur. Et alibi pluries. Quod nouiſſime ſatis cōprobat Fridericus Lumnius, de extremo. DEI iudicio, lib.1.& lib.2. & poſt eum Ioſephus a Coſta,qui cōmentarios edidit de temporibus,nouiſſimis in lib.4. hinc rot etiam Iudices legimus in Scriptura veteri; de quibus late in lib.iudicum. Sic Romani ſuos iudices florente illorū Republica plures habuerunt, quorum meminimus in proęmio Conſilior. Cēturia,1. Sic &
211 Athenienſes, ſic & Spartiatæ, qui in iudicijs ſententiā minime dicebant antequam Rex & Senatus ſtatuiſſent;quod poſtmodū immutauit Theopompus eorum Rex,quinque Ephoros inſtituēs, quos grauioribus præfecit negotijs, & qui abſente rege adminiſtrarent Rempublicam, vt inquit Alexander Sardus de Moribus Gentium, lib.2.c.
212 10. quamquam nonnulli abſtineant; ſed † non omnes ſunt Meſſallæ Coruini qui ſexta die, qua Vrbi Præfectus creatus eſt,ſeſe Magiſtratu abdicauit,teſte eodē Sardo,lib.2.cap.21.nec omnes ſicut Gedeon, qui clarus victorijs Iſrahelitarum imperium

periũ,recuſauit,vt habetur Iud.c.8. Iouianus,ab
exercitu Imperator electus, militibus reſpondit,
nolle ipſum Chriſtianum non Chriſtianis ſub-
ditis imperare, cui etiam ſe Chriſtianos eſſe mi
lites reſponderunt, vt dicit Socrates lib.3.& Ni
cephorus lib. pariter 3. Narrat Plutarchus in Vi-
ta Q. Fabij Maximi, quod Romani cum ipſum
elegiſſent vltimo loco Cõſulem, recuſauit, quod
nec temporis nec animi ſibi eſſet neceſſarius vi-
gor, & dicam infra, cap.9.
213 Declara tamen † cogi nõ poſſe ſi ſola illius, qui
eligeretur, verſaretur vtilitas, tunc enim cogi nõ
poterit, arg.l.inuito, ff.de regul.iur. Gloſſ.in l.ſol-
uendo, ff.de negot.geſt.
214 Declara ſecundo,† procedere in ſubditis, ſecus
autem in non ſubditis, argum. notatorum in l.1.
C Qui pro ſua iuriſdict.cap.paſtoralis, de offic.de
legati.
215 Declara tertio, † niſi adeſſet legitimũ impedi-
mentum, quia tunc cogi nõ poſſet, Bald.in l.ſi pa-
ter, C. ſi pend. appellat. Alexand.in conſil. 113.
volum. 5.Pace Schala de conſil. ſapientis, lib.3.
d.cap.7.
216 Et in † Regno Neapolitano, prouiſum eſt Phi-
lippi II.Regis Catholici edicto, quod pena immi-
net, vt vocati a Rege ad ſuos Magiſtratus, illos nõ
recuſent, ne videantur Principis munificentiam
parui facere.
217 Aduertendum puto, de iure communi, † recu
ſanti Magiſtratum imminere pœnam, quod ſub-
rogatus in eius locum interim retinebit illius bo-
na poſſidenda donec tenebit officium, & ſi ille re
uertatur ad locum, cogitur biennio illud admini-
ſtrare, textũ in l.ſi ad Magiſtratum, C.de Decur.
lib. 10.quem ad hoc ſingularem dicit Ludou.
Roman.in Singul.185.incip.Qua pœna, quem re
fert, & ſequitur Celſus Hugo ad Bal. in Rubr.
C.de fide inſtrum.ſub num.3.in apoſtilla incip.
218 oportet eos, tamen † ille textus loquitur de De-
curionibus, & Duumuiris, quorũ poteſtas eſt quo
ad regẽdam Ciuitatem pro Magiſtratibus Reipu
blicæ, non autem ad iuſtitiam faciendam; de quo
rum poteſtate ſcribit Lancelott. Conradus, de
offic. Decurio.num.62.& pluribus ſeqq.& nos ali
bi dicemus, cum non ſit hic locus congruus. Vn-
de non videtur eamdem legem trahi poſſe ad Ma
giſtratus iuriſdictionales,
219 Quis autem † poſſit creare Magiſtratus in ter-
ris, & Caſtris Principum, Ducum, Marchionum,
Comitum, & Baronum pupillorum, dicendum
eſt talem creationem Magiſtratuum in Ciuitati-
bus, & Caſtris Illuſtrium perſonarũ, qui ſunt pu-
pilli, creari, & deputari per eorum tutores, (quos
Balios in Regno Neapolitano appellamus) vt ha
betur in c.1. Grandi, de ſupplenda negligen. præ
lat.in 6.Bald.in l.fin.in fine, C.de teſtament. mili-
tis, & ante eum Oldrad.in conſil.52.in fine, Bart.
in l.quidam conſulebant, num.13. ff. de re iudic.
Martin.Laudenſ. de principib.§.332. Anton.Ca-
picius in inueſtit.feud.§. Feudorum Balij, verſic.
adminiſtrant, & per totum. Marc. Anton. Natta
in conſil.631.num.28.vol.3. Matth. de Afflict. in
Conſt.Reg.In aliquib.nu.42.& in Conſtit.Mino-
ribus, per totam, & nos de his Balijs late diximus
de Regis Catholici præſtantia, c.62.num.1.vſque
220 ad nu.14.Et † in Gallia tutrix Baliſta appellatur
vulgariter, vt per Barthol. Caſſanæum in Conſue
tud.Burgund. Rubr.6.§.4.in verbo, Baliſtæ, per to
tum, & in verbo, cution ſuffiſant. De his etiam
Renat.Choppin.in Cõſuetud. Andegau.lib.1.c.
40.num.6.parte 5.
221 Sed an † officiales, & Magiſtratus, ac poteſta-
tes, poſſint creare Locumtenentes, Vicarios, aut
ſubſtitutos, & per illos iuſtitia adminiſtrari. Mate
ria hæc eſt ſuper titulo de offic. eius cui mand.eſt
iuriſdictio, quæ eſt vt Hydra Lernęa tot ceruices
habẽs, vt vno capite auulſo, alterũ nõ deficiat, ſed
exſurgat, vt inquit Alciat.lib.2.Paradox. cap.1.in
fine, in qua ſcripſere Doctores, ex quorum ſcri-
ptis, res effecta eſt perplexior; ego ſequar veſtigia
Alexandri, in dicta Rubrica, breuiter dicẽs, ꝙ Vi-
222 carius † Principis, Prorex cõſtitutus loco, & vice
ipſius Principis, dicitur ſuus locũ tenens, & habet
ordinariam iuriſdictionem, l.nec quidquam, §.
vbi decretum, ff.de offic.proconſ.c.tua, de offi c.
Vicar.& hic niſi a Principe poteſtatem habeat li-
mitatam, poſſet locum tenentem creare, l.2.C.de
offic.eius, qui vic.alt.gerit. Et idcirco in Regno
Neapolitano, cũ Principes, Duces, Marchiones,
Comites, & Barones, habeant iuriſd.ctionem ple
nam, merum, ac mixtum imperium, & gladij po-
223 teſtatem, ſi deputent locum † tenentes, tales di-
centur habere ordinariam iuriſdictionem; & po-
terunt tales locum tenentes explicare omnia, quę
poſſent ordinarij in quorum locum ſubrogãtur,
vt cauſas meri, & mixti imperij, membriq.abſciſ-
ſionem, & vſque ad mortem incluſiue. Et ita in-
telligitur tex.in d.l.2.reprobata ibi gloſſa, quę vo-
luit, hos non habere poteſtatem, quo ad vltimũ
224 ſupplicium, quam † reprobant Bartol.& Alex.
in l.1.ff.de offic. eius cui mandata eſt iuriſd. Bart.
in l.1.§.hi quibus, ff.de leg.3.Si autem locum te-
nens crearetur a Rectore, Caſtellano, Poteſtate,
vel Magiſtratu, aut Capitaneo cõſtituto in aliqua
Ciuitate, expediet idem locum tenẽs omnes cau-
225 ſas, † excepta membri abſciſſione, & vltimo ſup
plicio, vt in §.ad hoc prohibemus, vbi Iacob.de
Beluiſ.& Bart.in Authent.de collat.Paris de Pu-
teo in tractatu Syndicatus, in verbo, ſubſtitutus,
col.2.vbi inquit procedere, etiã ſi habeat ille offi-
226 cialis poteſtatem ſubſtituendi. Hæc † materia
multas recipit declarationes, ampliationes, & li-
mitationes, quæ poſſunt videri late apud Docto-
res in d.l.1.ff.de offic. eius, & diſtincte apud Ro-
bertum Marantam in Speculo Aureo, parte 4.di-
ſtinct.5.numero 7. cum pluribus ſeqq. Camill.
Plaut. in d.l.1.in verſic. Mandata iuriſdictione,
num.8.cum pluribus ſeqq. Auguſt. Berous in cõ-
ſil.102.num.5.& ſeq.vol.3.Guido Papæ, in Deciſ.
Gratianop.624.Nicolaus Boer. in Deciſ. Burde-
gal.6.in deciſ.151.in deciſ.152.Iofredus Lãſtanc.
in deciſ.50.incip.Vicarius. Ioannes Ant.de Ni-
gris, in c.Regni, Quia de Vicarijs, per totum. Pet.
Foller.in Conſtit.Iuſtitiarij per prouincias, num.
14.& pluribus ſeq.pulchre Iacob. Cuiac. Nouel-
la 8.Barthol. Bertazzol.in conſil. crimin.107.vo-
lum.2. Didac. Couarru. variar. reſolut. lib. 3.ca
pit.fin. numero 4.Ludouic. de Molina, de Hiſpa-

nor,

nor. Primog. lib. 1. cap. 25. num. 11. vol. 1. Ianus Langlæ, Ocij Semeſtr. lib. 10. cap. 2. Petr. Termineus in proceſſu iuris ſcripti, tit. 1. verſ. Ordinarij.
227 Eſt tamen Regni † Neapolitani iuribus cau-
tum, iuſtitiarium nō poſſe aliquem loco ſui ſub-
ſtituere, ſub pena capitis imminente ſubſtituen-
ti, & ſubſtituto, vt per Cōſtit. Regni, Officia, quę
228 perſonis, facta a Gulielmo Rege, † quam modi
ficauit Federicus Imperator, qui conſtituit pę-
nam remotionis ab officio, & publicationis om-
229 nium bonorum, vt † in Conſtit. Duram, & di-
ram pęnam; quod prohibuit etiam Carolus Pri-
230 mus Rex, in d. c. Quia † de Vicarijs. Similiter per
Reginam Ioannam, fuit prouiſum, quod Offi-
ciales, Iuſtitiarij, Capitanei, Iudices, Aſſeſſores,
& Actorum Notarij in eorum officijs perſonali-
ter, & non per ſubſtitutos ſeruiant, vt in c. Regni:
231 † Item quod prædicti officiales, iuſtitiarij. Per
232 Regem Ferdinandum, in Prag. incip. † Pruden
tia. Per Carolum V. Cæſarem, in Pragm. incip. Item mādamus, ſub tit. de Adminiſtratoribus, & per Ducem Albæ Regis Locumtenentem, in Pragm. incip. Magnifici viri, ſub tit. de Compoſ. Obſeruatur in Regno, quod Locumtenens Regis, non creat alium Locumtenentem. Magnus Iuſtitiarius, habet Regentem, qui ponitur a Rege. Magnus Admiratus, non habet locumtenentem, ſed habet ſuum Tribunal, in quo exercet ſuam iuriſdictionem. Protonotarius, & Logotheta habet Vice, Protonotarium, & Pręſidentē Sacri Concilij, qui creatur à Rege. Ceteri Officiales Regij ſubſtitutos non faciunt. Quo verò ad Barones, nonnulli creant Locumtenentes Rectorum, & Capitaneorum in Ciuitatibus, & Caſtris, & multi locum tenentes creantur ab iiſdem eorum Officialibus.

CAP. II.

ARGVMENTVM.

Iuſtitiæ adminiſtrationi Magiſtratus mares eſſe oportet, mulieres arcendæ. Mulieres in multis ſunt deteriores quam mares. Late diſcutitur quando in feudis ſuccedant; & alia multa.

COMPENDIVM.

1 *Taletis Mileſii dictum, quod Fortunæ gratias agebat, quod homo natus eſſet non belua, quod vir, nō femina, quod Græcus non Barbarus.*
2 *Feminæ a iudicandi munere expellendæ, & num. 133. ſed vide num. 134.*
3 *Feminas iudicare non poſſe, moribus introductum eſt, & quare. & num. 11. 12. & 26.*
4 *Ceres prima legumlatrix ſecundum fabulas poetarum.*
5 *Cereri Legiferæ ſacrificia faciebant, quæ Theſmophoria appellabantur.*
6 *Mulier iudicare prohibetur ob honeſtatem, & ſexus fragilitatem.*
7 *Voluptas quos non potuit vincere, aſſiduitas ſuperauit.*
8 *Speciem alienæ mulieris multi admirati reprobi facti ſunt.*
9 *Conſilium ſtabile, rectum, intrepidum, atque immutabile eſſe oportet, quod raro in mulieribus reperitur.*
16 *Mulieres de inconſtantia notatæ a Summo Pontifice.*
12 *Mulieres ob imbecillitatem facile terrentur.*
13 *Eriphile iudicium damnatur.*
14 *Muneribus impetiit Didonem Aeneas.*
15 *Dalida muneribus a Philiſthais corrupta Sāſonem tradidit.*
16 *Debora Prophetiſſa iudicauit.*
17 *Iudicum poteſtas, in veteri lege authoritas & officium.*
18 *Mulieres Gorgonæ in Lybia, militiæ vacant in adoleſcentia, & bella exercent; tranſactis autem multis annis viris iunguntur ad prolem ſuſcitandam, vbi vide multa de earum imperio, & inuſitata apud noſtrates conſuetudine.*
19 *Celtæ mulieres aſſuetæ bellis.*
20 *Viri feminis præeſſe debent.*
21 *Mulierum dominatio Gynecocratia appellatur, naturæ legibus inimica.*
22 *Mulieres iure diuino ſub viri imperio ſunt.*
23 *Femina animal læſum Philoſophi placito.*
24 *Deus populo hoſtili, ſe daturum mulierum dominatum, comminatur.*
25 *Viri feminis principari debent iuris naturalis vigore.*
26 *Mulierum conſilium inualidum.*
27 *Maſculo creditur potius quam feminis. Sed declara vt num. 28. 29. & 30.*
31 *Mulier apud Magiſtratus poſtulare prohibita, & num. 46. & 47. Sed vide num. 43. 44. & 45.*
32 *Hortēſia Hortenſii Clariſſimi Oratoris filia apud Triumuiros orationem habuit ad patrocinium matronarum, & vide num. 35. & 41.*
33 *Calpurnia, vel vt alij volunt Calphurnia, an fuerit, quæ cauſam dederit edicto, vt mulieres non poſtularent, Doctorum ambiguitas. & num. 34.*
34 *Intellectus l. 1. §. ſextum, ff. de poſtul.*
35 *Philippus Broideus I.C. elegans.*
36 *Triumuiri capitales, qui eſſent apud Romanos, & qui nam alij Triumuiri num. 37. 38. 39. & 40.*
42 *Calphurnia etiam appellabatur, C. Plinij iunioris vxor.*
43 *Bona dicuntur ſecundus ſanguis.*
44 *Mulieres poſſunt domi conſulere.*
47 *Mulieres artibus ſuis, & forma iudices ſæpe corrumpunt.*
48 *Mulieres pro alio fideiubere, ac intercedere nequeunt. Sed vide num. 51.*
Mulieres fideiubere pro alijs, interdictum eſt legibus Regni Neapolitani.
49 *Intellectus Pragm. Conſiderantes, de Senatuſconſulto Velleiano.*
50 *Mulieres iure Hiſpano pro alijs non fideiubent.*
Intellectus l. Stili. 207. & 223.
Intellectus l. Tauri, 61.
52 *Mulieres Tholoſates pro alijs fideiubent.*
53 *Mulieres apud Coloniam Agrippinam Vbiorum metropolim, pro alijs fideiubent.*

Intelle-

Digitized by Google

54 *Intellectus, & declaratio & correctio textns l.2.ff.ad Senat.Conſul.Vell.num.55.*

M.Syllanus, & Velleius Tutor de quib. loquitur Vlpianus an fuerint collegæ in cousulatn. plene ex Hiſtorys.

56 *Procuratoris officium, qnando mulier exerceat.*

57 *Mulieres ordines ſacros non recipiunt, nec illorum ſunt capaces.*

58 *Mulieres appellantur Diaconiſſe, ac griorisſæ aliquando non habita ordinum talium adminiſtratione.*

59 *Mulieres elerico ad altare non miniſtrant.*

60 *Epiſcopus Eugubinus ſenex Epiſcopatu priuatns, quia fecerat ſibi craſsa ignorantia moniales dnas in altari deſeruire.*

61 *Mulieres eccleſiaſticorum beneficiorum incapaces.*

62 *Tepuziani, & Quintiliani hæretici damnantur, quia ſentiebant, mulieres ad ſacerdotia admittendas.*

Sic & Martinus Lutherns Apoſtata Monachus contra quem ſcripſit Ioannes Cardinalis Roſſenſis Anglus ibid.

63 *in Feudis regulariter mulieres non ſuccedunt.*

64 *Femina admittitnr ad ſucceſſionem feudi de iure communi.*

65 *Femina admittitur ad fenda, vbi eſset conſuetudo.*

Feuda iure conſuetudinario inuenta fuere.

66 *Fenda in Gallia ſunt ad inſtar patrimoniorum.*

67 *Et In Delphinatu idcirco ſimiliter, & apud Burgundos, Bituricenſes, Niuernenſes, & Turonenſes.num.68. In Regno Siciliæ, & Neapolis.69.70.& 71.*

69 *Intellectus Conſt. In aliquibus.*

70 *Intellectus Conſt. Vt de ſucceſſioni bus.*

72 *Patanij Feuda ſunt ad inſtar patrimoniorum.& num. 73. Item in Marchionatu Cæuæ, & Montisferrati dicto num.73.*

74 *Femina admittitur ad feuda, vbi in inueſtitura eſt comprehenſa; ſed intelligendum vt num.75.& 76.*

77 *Femina an ſuccedat in Feudo emptitio num.78. 83. 84. 85.& 86.*

78 *Feudum emptitium ſapit naturam allodialem.num. 79 80.83.& 84.*

79 *Verbnm, indulgemus, in inueſtitura, quid operetur, & numero 80.*

81 *Fendi emptitij ſucceſſio, dicitur potius ex cōtractu, quam natura feudi.*

82 *Feudum emptitium iudicatur vt patrimonium.*

86 *Feudnm emptitium, pro quo non præſtatur ſeruitium ſucceſſione deuolui poteſt ad feminam.*

87 *Femina, an ſuccedat in fendo, pro quo non præſtatur perſonale ſeruitium, & vide num.89.90.103.& 104.*

87 *Feudum, pro quo non præſtatur perſonale ſeruitium, dicitur, francum.*

90 *Femina armis aſsueta, an ſuccedat in feudo & vide nu. 102.103.& 104.*

91 *Fendo ſeruitium deberi, quando eſt expreſſum in inueſtitura.*

92 *Mulieres Amazones armis aſsuetæ.*

93 *Omphales Lydorum Regina, armis aſsneta regnum viris cur ademerit.*

94 *Zanobia Palmyrenorum Regina cum Aureliano Imperatore belligerans tādem victa et in triumphū ducta.*

95 *Arabæ mulieres armis aſsuetæ.*

96 *Eufroſina vxor Alexy Comneni ſimiliter bellicoſa & victrix*

97 *Libuſsa Boemorum Regiæ filia Valaſca viris eiectis Regnum inuaſit.*

98 *Margarita Henrici Regis Britanni vxor Heroina bellicoſa & victrix.*

99 *Ermenganda Adelberti Marchionis Eporediæ vxor bellicoſa.*

100 *Mathildis Velſonis Bauariæ Ducis vxor armis aſſueta.*

101 *Venda mulier Theutonas vicit & ſibi metipſi mortem vana quadam gloria conſciuit.*

104 *In fendo pro quo fit ſolutio annui cenſus in pecunia, vel alia re, ſuccedit femina.*

105 *Faudum pro quo præſtantur Chirotecæ, Anſeres, Capones, Gallinæ, Calcaria, Rami florigeri deuoluitur etiā ad feminas.*

106 *Femina an ſuccedat in fendo ligio numero 107.109. & 110.*

107 *Feudum liginm quid ſit.*

108 *Homo ligius, quis dicatur & ſit.*

111 *Femina, an ſuccedat in feudis paruis. & num.112.*

112 *Non priuatur fendo modico, qui intra annum fidelitatem non præſtat.*

113 *Femina, an ſuccedat in fendo materno.*

114 *Vbi femina in feudo ſuccedit, an ſemper intelligatur deficiente maſculo. & num.132.*

115 *Feudum eſſe femineum ex dnabus inueſtituris percipitur.*

116 *Feudum noniter conceſſum a Principe, an deuoluatur ad feminam, & poſſit agnatis præiudicari. & nu.117.*

118 *Femina an admittatur ad fendnm quando conceſſum eſt ob paterna ſeruitia. & num 119.120.& 121.*

122 *Femina, an ſuccedat in fendo improprio, & conditionato.*

123 *Feudum, quando dicatur improprium.*

124 *Femina, an ſuccedat in feudo hæreditario. & nu.126. 127.& 128.*

125 *Feudum hæreditarium quando dicatur.*

129 *Feudnm nouiter erectum ex allodialibus, an deuoluatur ad feminam.*

130 *In fendo, quod declaratum eſt pertinere ad filios per ſententiam, an ſuccedant feminæ. & num.131.*

131 *Maſculinum, an comprehendat femininum in ſententijs.*

134 *Mulieres, quibus caſibus iudicare poſſint.*

AXIOMA.

Mares iuri dicundo præponunto. Feminas à ſubſellijs arcento.

THales ille Mileſius, ſapientum Græcorū primus, vt in Vitis Hermippus eſt author, Fortunæ ipſum gratias agere, tribus ex cauſis aſſeruit. Primo,
1 quod homo natus † eſſet, non bellua; Deinde
quod vir, non mulier; Tertio, quod Græcus natus eſſet, non barbarus. Quod poſtmodum retulit Diogenes Laertius in illius Vita. Vt nō immerito nobis aſſumendum id fuerit, vt ſtabile quoddam, perpetuumq; Theorema, Mares iuri
2 dicundo proponendos fore; † feminas autem
à iudicijs, ac iudicandi munere repellendas. Idque à Paulo Iuriſconſulto, traditum eſt in l.cum

l.cum prætor, in verbo, Moribus, ff. de Iudic. &
in l. feminæ, ff. de regul. iur. quod Pontificio
etiam iure cauetur, c. Infamis, c. Infames, 3. q.
7. cap. mulierem, 33. q. 5. Et nos late diximus de
Compromiſſ. §. 2. Gloſſa 4. num. 1. vſque ad 23.
vbi & limitationes ad hanc Regulam dedimus.
His adde Claud. Cantiuncul. de offic. iudic. lib. 1.
cap. 3. Iacob. Philipp. Port. in conſil. 1. num. 36.
& 39. & in conſil. 193. num. 1. Marc. Mant. Dia-
log. Denatrat. Claſſe 6. cap. 1. Ioan. Monach. in
Defenſor. iuris, tit. 2. num. 27. Petrum Termi-
neum in Proceſſu iuris ſcripti, tit. 1. verſic. tria
ſunt. Vendelinum Schell. de Act. & except. fo-
renſ. cap. de except. contra perſonas, fol. 349. in
verſic. feminæ ab omnibus, Derhardum Hor-
ctium, in Synopſi Axiomatum, parte 2. tit. 1. nu.
16. Petr. Duen. Regula 311. Alfonſum Azeue-
dum, Nouæ Recopilation. lib. 3. titulo 9. l. 7.
num. 30. Rolandum Caragnolium, in Decret.
Montisferrati; Decreto 71. §. 1. q. 1. nu. 25. Stepha
num Forcatulum in Cupidine Iuriſperit. c. 20.
num. 8. Petr. Cenedo, Collectan. Iuris Canonici,
parte 2. cap. 122. num. 1.

3 Non autem † prohibentur mulieres, quod a-
cumen ingenij, ac iudicij diſcretionem non ha-
beant, ſed moribus id introductum fuiſſe inquit
4 I.C. Nam & Ouidius fabuloſe cecinit, † Cererē
Legum latricem primaui fuiſſe, lib. 5. Meta-
morphoſeos, dum ait:

Prima dedit fruges, alimentaq; mitia terris;
Prima dedit leges.

Hinc Legiferæ Cereri Templa poſuere Græ-
ci, de quibus Pauſanias in Atticis, & iterum in
5 Corinthiacis; cui † ſacrificia faciebant, quę Theſ
mophoria appellabantur, de quibus Plinius, lib.
24. cap. 9. Alexander ab Alexandro Dier. Genial.
lib. 5. cap. 10.

6 Ratio prima communiter aſſignatur, † prohi-
bitas mulieres iudicare, ob honeſtatem, ac ſexus
fragilitatem, ne cum viris commiſceantur, arg.
l. 1. §. ſexum, ff. de Poſtul. ex cauſis enim tractan-
dis inter mares, ac feminas, vſus naſceretur mu-
liebri pudicitiæ incongruens, quarum conuerſa-
tionem omni tempore periculoſam ſcribit eſſe
Hieronym. de Viuendi forma ad Ruſticum Mo
nachum, dum ait: Matrem ità vide, ne per illam
alias videre cogaris, quarum vultus cordi tuo hę
reant, & tacitum viuat ſub pectore vulnus. Ancil
las, quæ illi in obſequio ſunt, tibi ſcias eſſe in inſi-
dijs, quia quanto vilior earum conditio, tanto
facilior eſt earum ruina. Hæc Hieronymus; Cō
uerſationis enim cōſuetudo malorum plurium
cauſa eſſe ſolet. Per aſſiduitatem (Iſidorus in-
7 quit) cito peccat homo, ſæpè enim, quos † volu-
ptas non potuit vincere, aſſiduitas ſuperauit. Vn-
de Salomon. Prouerb. cap. 7. Irretiuit eum mul
tis ſermonibus, & blanditijs labiorum protraxit
illum ſtatim etiam ſequitur: quaſi bos ductus ad
victimam, & quaſi agnus laſciuiens, & ignorās,
& neſcit quod ad vincula ſtultus trahatur. Et Ec-
8 cleſiaſtici cap. 9. † ſpeciem mulieris alienæ multi
admirati, reprobi facti ſunt, colloquium enim il
lius, quaſi ignis exardeſcit. Secundo, nulli dubiū,
in iudicando, ſal ſapientiæ, ſcientię, diſcretionis,
9 & conſilij, requiri, quod † conſilium ſtabile, re-
ctum, intrepidū, atque immutabile eſſe oportet
in mulieribus autem vix vlla ſtabilitas inuenitur,
iuxta illud Virgilij, lib. 4. Aeneidos.

Eia, age, rumpe moras, Varium, & mutabile ſemper
Femina.

Et Tibullus lib. 3. Elegiarum.

Sed flecti poterit, mens eſt mutabilis illis,
Tu modo cum multa brachia tende fide.

Et Propertius ad amicam lib. 2. Elegiarum.

Non ſic incerto, mutantur flamine Syrtes,
Nec folia hiberno tam treme facta notho.
Quam cito feminea non conſtat fœdus in ira
Siue ea cauſa grauis, ſiue ea cauſa leuis.

Et Titus Calphurnius Egloga 3.

Mobilior Ventis, ò femina.

10 Quam mulierum varietatem, & † inconſtan-
tiam, notauit Summus Pontifex in c. forus, de
verbor. ſignificat. & multis comprobat Neuiz.
in Sylua nuptiali, §. non eſt nubendum, num. 18.
Andr. Tiraquell. de legib. connubial. lib. l. 9. num.
130. Marcus Mantua, in dicto Dialog. 1. Claſſ. 6.
Cum itaque ſit inſtabilis, non poterit ſtare in ea-
dem ſententia, non mirum igitur, ſi iudicandi
poteſtas illi tradita non fuit. Stante enim eius
ſexus infirmitate, iudicare prohibentur, ob ipſa-
rum fragilitatem, & leuitatem. Hinc Iouianus
Pontanus ad Fauſtinam in Parthenopeo.

Hoc vitium formæ eſt, cunctis hæc menda puellis.
Si vitium leuitas, nulla puella bona eſt.

11 Patronorum enim † quarumlibet cauſarum
verbis perſuaſæ, ad eorum credulitatem adduce-
rentur, falſumq. iudicarent, argu. l. Nimia, C. de
act. & obligat. Alberic. de Roſate, in l. filia in orbi
tate, C. de inoffic. teſtam. de quibus Baptiſta Mā-
tuanus in Bucolicis ait.

Mobilis, inconſtans, vaga, garrula, uana, bilinguis.

Hinc Phillis ad Demophoontē apud Ouidium in
Heroidis inquit.

Fallere credentem, non eſt operoſa puellam.
Gloria, ſimplicitas digna fauore fuit.

Et iterum idem Ouidius.

Improbe quid gaudes? aut quæ tibi gloria parta eſt.
Quidue vir eluſa Virgine, laudis habet?

Et ob id leuius cadunt, vt inquit Hieronym.
in Eccleſiaſten capitulo 7. & patet in caſu Euæ.
12 † Ob ipſorum præterea imbecillitatem, minis fa
cile terrerentur. Carol. Ruin. in conſil. 98. nu. 24.
vol. 1. Iacob. Mandell. in conſil. 77. num. 4. vol. 1.
Ioan. Vincent. Honded. in conſil. 29. num. 29. vo
lum. 1. & nouiſſime Carolus de Graſſis in tract.
Except. exceptione 11. nu. 13. Corrumperetur,
etiam faciliter muneribus, & pecunijs, hinc dam
13 nant Scriptores, † Iudicium Eriphilæ, quæ pro
Adraſto contra Amphiaraum virum ſenten-
tiam protulit, de qua Cicero, de Inuent. Rhetor.
lib. 1. Eriphile (inquit) auro, viri vitam vendidit.
& Idem Cicero in Actione 6. in Verrem, ait: Eri
philam accepimus in fabulis ea cupiditate fuiſſe,
vt cum vidiſſet monile (opinor) ex auro, & gem
mis, pulchritudine eius incenſa, ſalutem viri pro
deret. De quo Horatius lib. 3. Carminum, Ode 6.

Concidit Auguris
Argiui domus ob lucrum.

Cuius

Digitized by Google

in conſil.65.num.45.vol.eod. Alexand.in conſil.
29 64.col.1.vol.1.ſecundo † declarandum eſt, ſecus
eſſe quando veritas aliter haberi non poteſt, & in
qua alij teſtes magis idonei, ſui natura intereſſe
nō potuerunt, vt poſt Anton.de Butr.in c.tertio
loco,extra de probat.& eūd. Ant.de Butr.in con-
ſil.24.ſub num. 8. verſic. non obſtant iura. voluit
Alexand.in d.conſil.64. Dec. in conſil.342.num.
2.Marſil.in Singul.533. Gerard.de Petra Sancta,
in Singul.24.Andr. Alciat. in tractat.Præſumpt.
Regul.1. Præſumpt. 47.in fine, vbi Ioan. Nicol.
Arelatan, in Apoſtill.Roland.a Valle, in conſil.
24.num.67.vol.1. Bartholom. Bertazz.in conſil.
crim.3.nu.29.vol.1. Hippolyt. Riminald. in con-
ſil.217.num.1. Federic.Scot.in conſil.3. lib. 1.to-
30 mo 1. Tertio † declarandum eſt, muliebre teſti-
monium præferendum in probanda puellæ vir-
ginitate, vt voluit Petr.de Anchar.in c.propoſui-
ſti,nu.1.extra de probat.

31 Poſtulare † etiam prohibetur mulieres ex eiſ-
dem iuribus, atque authoritatibus, apud Magi-
ſtratus,vt dicit Vlpianus in L.1.§.ſexum, ff.de po-
ſtulando,vbi pro alijs poſtulare prohibita eſt,non
32 autē pro ſeipſa, vt † fecit Hortenſia Q. Horten-
tij Clariſſimi Oratoris filia, quæ apud Triumui-
ros orationem doctiſſimam habuit pro Roma-
narum Matronarum patrocinio, cuius meminit
Appianus Alexandrinus Bellorum ciuil.lib.4. Va-
ler.Maxim.lib.8.capit.3. Cicero in Bruto, & Fa-
bius Quinctilian.Oratoriar.inſtitut.lib.1. capit.1.
33 Huic † edicto cauſam dediſſe Calpurnium fe-
minam improbiſſimam dicit Vlpianus in d.§.ſe-
xum, & in aliquibus Codicibus dicit Calphur-
niam. Hac in re nimium & Doctores inuoluūt,
ſuper huius legis edicto, quænam femina iſta
fuerit. Mihi enim antiquitates perſcrutanti vide-
tur,ante huius legis,ac edicti prohibitionem,fuiſ-
ſe Romæ improbum viſum, mulieres in foro,
etiam ſuas cauſas non modo alienas,agere; teſtē
habeo Plutarchum in Comparat. Numæ Pom-
pilij,& Lycurgi,dum ait: Ac cum femina aliquā-
do cauſam in foro pro ſeipſa dixiſſet, fama eſt,
Senatum Deos conſuluiſſe, & quid hoc exem-
plu vrbi portenderet; cuius authoritatis longo
poſt tempore, quam hæc ſcripſeram meminit
Franciſcus Polletus in Hiſtor. Fori Romani, lib.
2.cap.7. in fine. Dicere autem non auſim, an tex-
34 tus in d. §. ſexum,dicere voluerit, † Calpurniam,
aut Calphurniam,vel Caiam Afraniam, vt au-
thoritates pro vtraque parte adducuntur. Non-
nulli enim dixere litteram corruptam impreſſo-
rum incuria, & dum dicere voluiſſet Caiā Afra-
niam,dixiſſe Calphurniam, illamq. C. Afraniam
impudicam mulierem fuiſſe, quæ ad lites prom-
ptiſſima, inuſitatis foro latratibus tribunalia exer
cens; adeo vt feminarum moribus, dum quid
alteri mulieri tribui quis vellet, C. Afraniæ
nomen objiceretur. Ita corrigendam illius le-
gis litteram, inquit Io.Coraſ. Miſcellaneor.lib.
4.capit.21.num.1.& 2. neminem autem pro ſua
hac opinione allegans. De eius tamen improbi-
tate Valerius Maxim.lib.8.capit.3. Eamdem opi-
nionem tenuit Franciſcus Pollet.in Hiſtor. Fori
35 Romani, in loco allegato, vbi † Philip. Broideus
eruditus I.C.& elegās allegat Alciat. lib.2. Parer
gon.cap.37. Stephan. Forcatul. de illuſtr. femin.
imper. Idem tenuit Petrus Gregor. Syntagm. Iu-
ris vniuerſi, lib. 32. cap. 13. ſub num. 2. & lib. 49.
cap.6.num.22. Petr. Faber, de regul.iur.antiq.cap.
2.vbi dicit in Pandectis Florentinis legi Caſrania
nullo poſito interpuncto. Ego etiam in hac opi-
nione ſum, quamquam videatur mihi habere
ambiguitatem, ex quo Valerius cum aſſerat hāc
C. Afraniam diem ſuum clauſiſſe C. Cæſare, &
M.Seruio Coſſ.& ipſa viuēte edictum prohibito
rium factum fuiſſe, & mulieres poſteras a poſtu-
lādo excluſas ex dicto Polleti, nihilominus, Hor-
tēſia pro Matronis Romanis dixit coram Trium-
uiris; coram quibus vero dixit. Nam Romani
36 habuerunt † a principio Triūuiros capitales, ad
quos carceratorum cuſtodia ſpectabat. Trium
viros monetales, quorum officium erat moneta-
rū, vt ſcilicet Aeris, Argenti, & Auri eſſent flato-
res. De primis Liuius lib.25.in princip.& de am-
bobus, Pomponius, in l.2.§.eodem tempore, ff.
de orig.iur. Feneſtella de Magiſtrat. Roman.cap.
23.in fine, & Pompon. Lętus, cap.de Prætoribus,
37 alios inſuper † Triumuiros habuere Romani,
Coloniarum deducendarum, & agrorum diui-
dendorum cauſa, & ſic quandoque agrarij ſunt
nominati, quorum meminit Liuius, lib.3. Triū-
38 uiros † præterea Epulonum, qui inter ſacerdotes
enumerarentur, qui Ludis, ſiue Epulari Sacrifi-
cio Ioui, offerri ſolito, alijſq. præerant quorum
meminit Liuius lib.3. qui poſtmodum ad ſeptena
rium numerum creuere, vt inquit Alexand. ab
Alexandro dier. Genialium, lib.3.cap.16. Trium-
38 uiros † etiam delectui militum faciendo propo-
39 ſitos, † Triumuiros ſacris conquirēdis donis per
ſignandis, & ſacris ædibus reſtituendis. Trium-
40 uiros menſarios, qui † pro neceſſitate Reipubli-
cæ pecuniarum menſam curabant, & in pecunia-
rum penurijs operabantur; de quibus Liuius lib.
41 23.& lib.26. Tamen † Hortenſia Orationem ha-
buit coram Triumuiris M. Antonio, Lepido, &
Octauio Reipublicæ conſtituendæ, (ſiue magis
deſtruendæ) cauſa creatis, vt omnia ponit Ap-
pian.in dicto lib.4.qui inquit, dixiſſe Hortenſiam
coram populo in publico, & refert eius verba, &
cū eſſet relatum Triumuiros impediri illam feciſ
ciſſe, ne populus tumultuaretur; infandum enim
erat eorum facinus, dum pro exſatiandis animis,
ac bellis exequendis mille, & quadringentas mu-
lieres nobiliſſimas ad perſoluendas earum dotes
cōdemnauerant omni pudore ſepoſito.

Aliquando cogitaueram, text.in d. §. ſexum,
42 non eſſe corrigendum, & intelligi poſſe † de Cal-
phurnia Plinij Cæcilij ſiue iunioris coniuge, cu-
ius ipſe meminit lib. 6. Epiſtol.7. quam, ſtudiorū
mariti miniſtram fuiſſe, ſcribit Andr. Tiraquel.
de legib. Connubial. l. 11. num. 30. cum fuerit
ante Vlpianum annis circiter centum triginta, &
plus, ipſa enim fuit temporibus Traiani, & Vl-
pianus, de ea mentionem faciens Alexan-
dri Seueri, inter quos decem circiter Impe-
ratores interceſſerunt L. Vel forte dicere vo-
luiſſe de Calphurnia L. Piſonis filia, & C.
Cæſaris vxore, de qua Suetonius Tranquill.

Digitized by Google

in Calo Cæſare, cap. 83. & Plutarch. in Cæſare,
quā improbitatis, & impudicitię arguit, ſed falſo
Appianus. Vnde relinquo alijs cogitandum.
Declarant Dec. in d. l. feminæ, non procede-
re, dum mulieres agerent cauſas proprias, ſed ſo-
lum prohiberi in alienis, & ſic etiam ibi dicunt
alij Doctores. Et ratio prohibitionis in alienis
cauſis illa videtur, quia tūc ob quęſtum mercedis
43 videntur commutare honeſtatis pudorē, in † cau
ſis autem proprijs, non videntur mulieres odio
proſequi ſeipſas, & bona ipſarum propria, quæ
dicuntur ſecundus ſanguis. Aliàs ratio text. in d.
§. ſexum, militaret in propria, & alienis cauſis, ve
rumtamen ſic loquitur lex, & ideo ſeruanda, l.
proſpexit, ff. qui, & a quibus. Aliam fecerunt de-
clarationem Decius ibi. num. 12. & Tiraquell. in
44 d. l. 11. num. 28. ſecus eſſe † ſi domi mulieres con-
ſulerent. Quod videtur indubitabile, cum aliud
ſit poſtulare, & aliud conſulere, & aliud domi,
& aliud coram Magiſtratibus, & ideo non
debuit iſta declaratio aſſignari. Tertio declara-
45 uit Decius poſſe illas † poſtulare coram Legato
Præſidis, cum fiat ſtricta prohibitionis interpre-
tatio, argum. l. Moris, §. 1. ff. de pœnis. In contra-
46 ria autem ego ſum ſententia † cum mulieres a
poſtulando coram Magiſtratibus ſint prohibitæ,
ob ſexus incongruentiam; quæ ratio militat co-
ram quocumque Magiſtratu; & etiam quia Le-
gatus Præſidis eſt Magiſtratus, vnde idem ſer-
uandum, l. illud, cum ſimil. ff. ad leg. Aquil.
& text. in dicta l. Moris, loquitur in alio caſu.
Non ſolum autem ob ſexus pudorem prohibi-
tas a poſtulando mulieres arbitror, ſed quia dum
47 apud iudices poſtularent, ipſos muliebribus † arti
bus, vel forma corrumperēt. Hinc Cicero Actio-
ne 5. in Verrem, Metellum ab Apronio nō poſſe
corrumpi precio, vt Verrem, non conuiuio, non
muliere, aſſeruit. Vi enim, ac neceſſitate, quo-
dammodo fieri dicitur, quæ ſuaſionibus, blandi-
tijs, ac illectibus mulierum fiunt, vt inquit Plu-
tarch. in Solone. & ego ampliſſime dixi de Præ-
ſtantia Regis Catholici, cap. 21. nu. 47. cum plu-
ribus ſeqq. quæ mulierum artes, vtinam nec ho-
die fierent, vt paſſim videmus, & maiora operan-
tur, quā doctiſſimi cauſarſipartoni operarentur.
Eiſdem feminis per ampliſſimi Senatus ordi-
nem opem tributam eſſe, ob illarum imbecillita-
tem, ne rei familiaris periculum ſubirent, ac pro-
uiſum primum Auguſti, & Claudij Principum
48 temporibus extitiſſe, ne † feminæ pro alio inter-
uenirent, ſiue intercederent, ac fideiuberent, ſcri
pſit Vlpianus in l. 1. & in l. 2. ff. Ad Senatuſconſult.
Velleian. & in d. l. feminæ, cuius Senatuſconſul-
ti meminit Aymarus Riuallius Hiſtor. Iur. Ciuil.
lib. 3. tit. de Senatuſconſultis, & Dec. Cagnol. Io-
ann. Ferr. Montanus, & Petr. Faber, in dicta l. fe-
minæ, & plerique alij. Hoc idem expreſſe pro-
hibitum fuit legibus Regni Neapolitani, ne mu-
lieres quolibet quæſito colore pro alijs interce-
dant, & notarijs, ac Tabellionibus, & quibuſuis
Actuarijs rogationes præfatas recipientibus, im-
minet pœna ducatorum ſexcentorum, & priua-
49 tionis officij, vt per † Pragm. factam in anno
1543 Incip. Cōſiderantes, ſub tit. de Senatuſcon-
ro Velliano apparet.
50 Hiſpanicis † etiā iurib. ſuper hoc prouiſum ex-
titit, vt in l. ſtyli, 207. incip. Todo el deudo, & in l.
223. Incip. otroſi ſe el marido, & melius per l. Tau
ri, 61. vbi dicitur. De aqui adelante la muger no
ſe pueda obligar por fiadora de ſu marido, avn
que ſe diga, & alegue, que ſe conuertio la tal deu-
da en proueccho de la muger., & notatur in legi-
bus fori noui, lib. 3. titulo 18. l. 5. vbi Alfonſus Mō-
taluus, & late Michael Ciſuentes, & Anton. Go-
mez. in d. l. Tauri, 61.
Ad hanc tamē Regulam plures dantur limita-
51 tiones, in quibus mulier † poſſit pro alijs interce-
dere, ac fideiubere, de quibus Accurſ. in d. l. 1. ff. ad
Senatuſconſult. Velleian. Placentinus in C. lib. 4.
tit. 29. Hippolyt. de Marſil. in Rubr. de fideiuſ. nu.
315. Ioan. Coraſ. in l. qui liberos, num. 112. ff. de ri-
tu nupt. Stephan. Aufr. ad Capell. Toloſan. in de-
ciſ. 37. Alc. in tract. præſumpt. regul. 3. præſumpt.
13. Conſtantin. Harmenopulus, lib. 3. titulo 26.
Franciſc. Turzan. Commun. Opin. 132. Ioan. Ba-
ptiſta Villalob. Commun. Opin. §. mulier, nu. 138.
Emanuel Suarez in Theſauro Recept. ſentent. §.
Velleiani, nu. 5. Franciſ. Viuius, Commun. Opin.
§. mulier. Ioann. Lopez in rep. capit. per veſtras,
notab. 5. ſub num. 10. de donat. inter vir. & vxor.
Iacob. Menoch. de arbitrar. iudic. quæſt. lib. 2. Cē-
tur. 4. Caſu 234. num. 2. Alfonſ. Montaluus, in di-
cta l. 5. Petr. Gregor. Syntagmat. Iur. vniuerſi lib.
24. capit. 3. num. 26. Iacob. Philipp. Port. in con-
ſil. 36. num. 30. Riminald. ſenior, in conſil. 77. per
totum, vol. 1. Marian. Socin. Nepos, in conſil. 55.
num. 7. & ſeqq. volum. 2. Thom. Gram. in Deciſ.
Neapol. 76. num. 20. Silueſt. Aldobrand. in con-
ſil. 2. num. 142. volum. 1. Andre. Gail. In Pract.
lib. 2. Obſer. 77. Seraphin. de Seraph. de Priuileg.
iuram. priuileg. 63. & priuileg. 118. Antonin. Teſ-
ſaur. in Deciſ. Pedemont. 222. per totam. Vin-
cent. Carroc. de excuſ. bonor. parte 2. quæſt. 17.
nu. 18. & 21. & ante eos Din. in conſil. 5. Barthol.
Veronenſ. Cautela 196. & 197. Cęſar Vrſill. ad Af-
flict. in deciſ. 137. num. 5. Barth. Bertazzol. in tra-
ctatu Clauſul. 4. Gloſſ. 7. Ioan. Petr. Surd. in conſ.
367. nu. 10. & 12. vol. 3. Bartholom. Caſſanæus in
Conſuetud. Burgund. Rubr. 4. §. 13. Gloſſ. fin. nu.
11. M. Anton. Natta in conſil. 52. nu. 15. volum. 1.
Franciſc. Marc. in deciſ. 182. nu. 7. vol. 1. Lanfranc.
Balb. in deciſ. 506. Ioan. Papon. lib. 12. titulo 5. Ar-
reſt. 1. Arreſt. 4. & Arreſt. fin. Vincent. de Franch.
in deciſ. 182. in deciſ. 237. in deciſ. 279. Hartaman.
Hartam. lib. 2. titulo de fideiuſ. cap. 3. Franciſc. Vi
uius, in deciſ. 316. numero 17. lib. 1. Franciſc.
Hotoman. Commentar. Iuris Ciuil. lib. 6. cap. vl-
timo, late Hierony. Treutlerus Diſputat. Sele-
ctar. parte 1. diſput. 25. Theſi 4. & pluribus ſeqq.
pulchre Dethard. Horſtius in Synopſi Theſium,
lib. 16. tit. 1. nu. 13. 14. 15. & 16. par. 3. & nouiſſime Ca-
rolus de Graſſis, in tract. exception. except. 27. nu.
9. vſque ad finem.
Pluribus etiā in locis, ac Prouincijs Senatuſcō
52 ſulto locus non eſt, ſed contrarium † obſeruatur,
vt Toloſæ ſcribit Petrus Gregor. in loco ſupra al-
53 legato. Et Coloniæ † Agrippinæ. quæ eſt Vbio-
rum metropolis, ſimiliter, vt teſtatur Ioachim.
Min-

Minſynger. Obſeruat. 29. Centur. 1.
Vlpianus in d. l. 2. ff. ad Senatuſconſ. Velleian.
dieit hoc Senatuſconſultum factum extitiſſe, ro-
54 gantibus † M. Syllano, & Velleio Tutore Coſſ.
Et antea, vt dictum eſt, idem Cauiſſe Auguſtum,
& Claudium Imperatores. Vnde hoc Senatuſ-
conſultum a tempore Claudij, vſque ad tem-
pora Alexandri Seueri, rogatum fuiſſe neceſſe
eſt. Cumq. hoc Senatuſconſultum inde Vel-
leianum ſit appellatum, ab hoc Velleio, idcirco
perſpiciendum eſt, ab Imperio Claudij, vſque ad
tēpora Alexandri Seueri, ſub quo fuit Vlpianus,
qui Vellei Conſules cum Sillanis fuerint. Auſpi-
catur autem Claudij Principis Imperium anno
Vrbis 795. Domini Noſtri Ieſu Chriſti. 40. & vt
cunctis clarior res innoteſcat, ponam omnes Syl-
lanos, qui fuere ante tempora Claudij, vt pateat,
nullũ vnquã illos habuiſſe Velleium Collegam.

Anni Vrbis. Conſules
Anno 614. ſiue 644. — M. Iunius Sillanus. / Q. Cecilius Metellus.
688. ſiue 691. — D. Iunius, M. P. Sillanus. / L. Licinius Murena.
725. ſiue 728. — M. Iunius Sillanus. / C. Auguſtus D. F. IX.
733. ſiue 737. — C. Sillanus, C. F. / C. Furnius.

Temporibus verò Claudij Imperatoris
Anno Vrbis
798. — Velleius Rufus / P. Oſtorius Scapula.

De his duobus Conſulibus fuiſſe Claudij tem
pore ſcribit Vlpianus, in l. 1. in princip. ff. de aſſi-
gnand. libert. vbi nominat Aſterium Scapulam.
Sed in eodem anno Vrbis 798. alij ponunt fuiſſe
Velleium Rufum, & Pompeiũ Siluanum, vt pa-
tet ex Epiſtola ſcripta per Claudium Cæſarem
Magiſtratibus Hieroſolymitanis, quã refert Io-
ſeph. Antiquitat. Iudaicar. lib. 20. c. 1. vbi in data
Epiſtolę dicitur. Datę 4. Calendas Iulias, Rufo, &
Pompeio Syluano Coſſ.

Anno Vrbis
806 — D. Iunius. M. F. C. N. Sillanus / Q. Naterius D. F. Q. N. Antoninus.

Sub Nerone vero Principe
Anno Vrbis
818 — P. Silius P. F. P. N. Nerua Silianus / C. Iulius Atticus Veſtinus.

Sub Sergio Galba Cæſare
Anno Vrbis
821 — M. Plautius Siluanus. / M. Saluius L. F. M. N. Otho.

Sub Othone Principe.
Anno Vrbis ſimiliter
821 — Vopiſcus Pompeius Siluanus. / T. Virginius Rufus.

Sub Tito Imperatore
Anno Vrbis
834 — M. Plautius M. F. M. N. Siluanus. / M. Annius Verus.

Sub Hadriano Principe.
Anno Vrbis
886 — Tib. Iulius T. F. Alexander. / Iunius Silanus.

Sub Antonino Principe
Anno Vrbis
894 — Plautius Siluanus / C. Iulius Seuerus.
909 — Sentius Augurinus / Plautius Siluanus.
942 — Iunius Silanus / Seruilius Silanus

Quæ omnia dicere volui, vt pateat nullũ Vel-
leium cum Silanis collegam fuiſſe eo tempore,
quo Vlpianus inquit factum fuiſſe Senatuſconſ.
55 † & idcirco litteram corrigendam in d. l. 2. ff. ad
Velleian. vt dicat Pompeio Siluano, & Velleio
Rufo Coſſ. vt concordet illud factum fuiſſe ſub
Claudio, & ſimul habito reſpectu ad authoritatē
Ioſephi, in d. c. 1. Sed tamē alij laborēt ꝓ veritate.
56 A procurandi † inſuper exercitio, eadem ratio
ne mulieres prohibentur, l. feminas, l. neque fe-
mina, ff. de procurat. l. qui abſente, l. alienam, C.
de procurat. Specul. in tit. de procurat. vbi affert
quinque limitationes, & alias attulit Decius in d.
l. feminæ, num. 16. & nouem alias Iaſ. in d. l. alie-
nam. Quibus adde Lud. Roman. in Singul. 691.
& Lopez in d. c. p veſtras, notabili 34. nu. 6. Sebaſt.
Medic. de Caſib. fortuit. par. 2. q. 5. nu. 45. Michael
Cifuentes, in lege Tauri, 31. nu. 3. Hier. Treutler.
Diſput. Selectar. par. 1. Diſputat. 9. Theſi 6. Ioan. à
Reberteria Diſputat. iuris, propoſito 1. circa finē.
57 Ordinum † ſacrorum characteres, etſi ordina-
retur, femina nõ recipit, c. fin. Mulieres, 32. diſt. tũ
58 minoris, tum maioris ordinis eſt incapax, etſi † ap
pellētur quãdoque Prioriſſę, vel Diaconiſſę, nec
poſſunt illos adminiſtrare, c. Diaconiſſam, 27. q. 1.
Abb. Panor. in c. noua, de pęnit. & remiſſ. Diuus
Thom. in 4. Sentent. diſt. 25. q. 2. Silu. Prierius, in
Sũma, §. Ordo, 4. q. 1. late Simon Maiolus de Irre
regular. lib. 1. c. 28. M. Ant. Cucch. Inſti. Canonic.
maior. lib. 4. tit. 12. nu. 5. cũ plurib. ſeqq. Quinim-
59 mò † nec clerico ad altare miniſtrare poteſt. Ma-
iolus vbi ſupra, nu. 7. vbi docet, an Abbatiſſæ, vel
60 Diaconiſſæ ordines dentur. Hinc † audiui digni-
tate Epiſcopali priuatum fuiſſe quendam ſenem
Epiſcopum Eugubinum, qui ex craſſa ignorãtia
in Monaſterio Virginum duas Moniales fecerat
ſibi ad Altare celebranti, deſeruire.
61 Idcirco, nec ad dignitates obtinendas, nec † ad
Eccleſiaſtica beneficia mulieres admittũtur. Ric
chard. de Media Villa, & in 4. Senten. diſt. 25. q. 1.
Artic. 4. Card. Iacobat. lib. 3. tit. de except. hęre. in
Papam. Angel. de Clauaſ. in Sũma, §. ordo, 3. nu.
62 1. Hinc damnãtur Pepuziani, & Quintiliani hęre
tici, qui & feminas ad Sacerdotia admittēdas fo-
re contendebant, contra quos ſcripſit Auguſt. in
lib. de Hæreſib. Hęreſi 27. Alfõſus de Caſtro, Ad-
uerſ. hæreſes, lib. 10 c. de muliere; quam denuo re-
ſuſcitare conatus eſt Martinus Lutherus Apoſta
ta monachus, cui eruditiſſime reſpõdit Io. Card.
Roffenſ. Anglus Contra Lutherũ, Artic. 13. Da-
mianus Roſcius de agnoſcend. Hęreſib. §. Pepu-
ziani, & §. Quintiliani. Theodoret. in Compend.
hæreticar. fabul. lib. 3. cap. 3.
Nonnulla ſunt feminis prohibita, quæ homini
bus tantum ſunt permiſſa, quorum ſi mētionem
exactam facere vellemus, vtique magnum volu-

men cõficere neceſſe eſſet,quod omittimus, de-
creui tamen ſequentem concluſionem, qũo ad
eas agere , omittendo alias.
Communi feudorum iure, Regula illa firma
63 eſt,† femiuam in ſucceſſione feudali minime ad-
mitti, vt habetur in c.1.§.hoc autem notandum,
de his,qui feuda dare poſſ.cap.1.§.filia, de ſucceſ.
feud.capit.1.§.quinetiam, tit. Epiſc. vel Abbat.c.
1.in princip.de alienat.feudi paterni, capit.1.in fi-
ne. An mutus, vel ſurd.capit.1.§. ad filias, de ſuc-
ceſſ.feudi parer.c.1.de eo,qui ſibi, vel hæred.ſuis.
Idq.etiam Doctores noſtri annotarunt, Bartol.in
conſil.72.Ex facto proponitur.Bald.in l. quoties,
num.7.C.de ſuis,& legit. hæred.Angel.in conſil.
742.& in conſil.321.Alexand. in conſil. 10.col.2.
vol.5.Lud.Roman. in conſil.1.num.1. in conſil.
22.num.2.in conſil.33.in conſil. 367.num. 10. &
in Singul.177.incip.Hodie.Bald.in conſil.303.In
bonis feudalibus, volum.3. Andr.Sicul.de Pręſtant.
Card.parte 1.q.5.nu. 25. Paul. de Caſtro, in
conſ.176.vol.1.Iaſon in conſ.7.nu.28.in conſil.9.
nu.2.in conſil.114.nu.1.vol.1.Corn.in conſil.239.
num.1.& ſeq.vol.1.Cardin. Pariſ. in conſil.4.nu.
2.in conſil.12.num.1.vol. 1. in conſil.98.num.15.
vol.2.in conſil.72.nu.75.vol.4.Lud. Gozad.in cõ
ſil.8.nu.5. in conſil.10. nu.13. in conſil.26. nu.31.
in conſil.56.num.16.Carol. Ruinus in conſil.167.
num.6.vol.5.Philip. Decius in conſil.139.verſic.
ſed tamen, & in d.l.feminæ,nu.64.Alberr. Brun.
in conſil. 18.num.11. Laurent. Siluan. in conſil.
3.Socin.Nepos, in conſil.65. num.23.vol.1. Bar-
thol. Socin. in conſil. 267. col. 1. vol.2. Ioan. Ce-
phal.in conſil.30.volum.1.in conſil.252.numero
24.vol.2.in conſil.389.num.3.vol.3.Ioan. Baptiſ.
Ferett.in conſil.106.num.1.volum.1. Marc. An-
ton.Natta,in conſil. 600.numero 30.volum.3.in
conſil.676.numero 10. volum.4. Hierony. Grat.
in conſil.11.num.12.volum.1.Iacob.Philipp.Por
tius in conſil.1.nu.6.Iacob.Mandell.in conſil.81.
num.41.volum. 1. Roland.a Valle , in conſil.41.
num.1.in conſil.67.num.6.in conſil.82.nu.8.vol.
2.in conſ.16.num.13.in conſ.58.nu.68.& 74.vol.
3.in conſil.41.nu.1.in conſil. 84. numero 6.in con
ſil.85.num.68.in conſil.90.num.20.vol.4.Tobias
Nonius in conſil.1. num. 35. Iacob. Menoch. in
conſil.1.num.475.in conſil. 65.num.20. vol. 1.in
conſil.148.num.1.vol.2.Franciſc. Burſat.in con-
ſil.4.nu.3. & 4.in conſil.22.nu.6.in conſil. 46. nu.
30.in conſil.63.vol.1.Præſtantiſſimus Præceptor
Ioan.Bolognett. in conſil.4. num.30. in conſil.5.
num. 30. quam regulam ſequuntur omnes feu-
diſtæ,qui ſcripſerunt ſuper eiſdem iutibus feuda-
libus ſupra allegatis, & nonnulli etiam alij ſcri-
ptores Petr.de Bellapertica, in tract. feudor. titu-
lo 4.nu.7.Ioan. Baptiſta Caccialup.in c.1.de feud.
cognit.tit.de different.feud.& emphyteuſ.nu.18.
habetur in Obſeruation.Cameræ Imperialis Ob
ſeruat.9.& Obſeruat.17.Paris de Puteo,de Rein
regrar.feud. in c.110. an ſi eſt conceſſa, fol.70.&
in c.131. & circa prædicta, fol.79. Iacob. de San-
cto Georg.in inueſtit. feud.§ & neminis. Anto-
nius Capic.in inueſt.feudali, §.feudorum clauſu
læ, in verbo, & heredib.& in verbo, & maſculis;
& in verbo, quod feminæ, & in tit.de feudor. ge-
neribus, in verbo, ligium. Concluſ.9.& ante eos
Iacob. Ardizon.in Summa feudor.cap.137.Fran-
ciſc.Curt.in tract.feudor.parte 3.in princip.Vdal
rich. Zaſ.in epit. feud. parte 8.num. 36. Franciſc.
Duaren.in Comment.feudor.cap.9.num.17.Frã-
ciſc.Hotoman.in Diſputat. Feudiſtic. cap.15. Gu
lielm.Hannetonius iuris feudor.lib, 2.cap.8,Ma-
rin.Freccia,de ſubfeud. Baron.lib.2. tit.de differ.
feud.quatern.& plani, nu.30. Io.Ant. Cannetius
Sicul.in Rep.c.Volentes, Regni Siciliæ,§.prędi-
ctis,num.4.& 5. Ioan.Thomas de Marin. de Ge-
nerib.& qualit.feud.titulo 11. num. 2. Bernardus
Diaz in Regul.282.Nicol.Boer. in Conſuet.Bitu
rig.tit.de feudis.§.7.Petrus Duẽnas. Regula 309.
Ioan.de Arnono.Problem 26. Hippolyt.de Mar-
ſil.in Singul.411.Octauian.Cacher. in Deciſ.Pe-
dem.26.Ioan.Lecerier.de Primogenit.lib. 2.cap.
1.Andr. Tiraquell.in tract. eiuſdem tituli, q.10.
Sebaſt.de Neap. in Conſuetud. Si moriatur,nu.
104.de ſucceſſ.ab inteſt.Bernardin. Alfan.in Col-
lectan.iuris 494. & in Collectan. 537. Io. Thom.
Minadous,in Conſt. In aliquibus, in verb.filiorũ,
nu.25.Idem Minadous in Deciſ.Neap.36.nu.2.
Declara primo hanc Regulam procedere iure
64 feudorum, ſecus † autem ex diſpoſitione iuris cõ
munis, quo maſculus, & femina pari iure ſucce-
dũt Auth.In ſucceſſione, C.de ſuis, & leg.hęred.
& in §.ſed & hæc quidem, Inſt.de exhæred. liber.
Auth.de hæred. ab inteſtato venient. per totum,
l.maximum uitium, C.de libet.præter.Card.Pari
ſius in conſ. 4.nu.1.in conſil.21.nu.1.vol. 1. & Ni-
colaus Boer.in conſil.10.nu.3.
65 Secundo declara † admitti feminam ad feudũ
vbi talis adeſſet conſuetudo, quę in hoc ſeruanda
eſt, quemadmodum cõſuetudinario iure ſimilia
feuda inuẽta fuere. Card. Pariſ.in d. conſil. 21.nu.
23.vol.1.de quo tamen dico in lib.de feudis digni
66 tatum, prout ſeruari † in Gallia, vbi redacta ſunt
feuda ab patrimoniorum inſtar, vt voluit Ioann.
Fab.in §.1.Inſtit.de empt. & vendit. & in §.1.inſt.
de legit.patron.tutela, & in §.adeo, Inſt.de locat.
& in Auth.Ingreſſi, C.de Sacroſ. Eccleſ. Petr.Ia-
cobi in ſua pract.tit. Ex quib. cauſ.feud. amitt.in
Addit.& in titulo, de ſucceſſ.feud. colum.8. ver-
ſic.modo in ſumma Io. Andr.& Abb.Panorm.in
c.ſignificauit, de reſcript. Bald.in c.1.q.penult.de
ſucceſſ.feudi, ſecundum quam Galliæ conſuetu-
dinem cõſuluit Decius, in cõſ.208.& in conſ.269.
col.3.Ioan.Coraſ.in l.filium, C.famil.herciſc. Io.
Coraſ.Miſcellan.iuris,lib.6.cap.12.num.7.Nicol.
67 Boerius in d. conſil. 10. & † ſic obſeruari in Del-
phinatu ſcribit Guido Papæ, in deciſ. Gratianop.
9. & in deciſ. 297. Franciſc. Marcus in deciſ. 316.
68 nu.5.volum.1.& ſimiliter obſeruari † apud Bitu-
ricenſes, Burgundos, Niuernenſes, & Turonen-
ſes, teſtantur Caſſanæus in Conſuetud. Burgun-
diæ, tit.des fiefs. Rubr.43.§.5.nu.29. Nicol. Boer.
in Conſuetud.Bituricenſ.tit.de feudis,§.1.Io.Sã-
xou in Conſuetud. Turonenſ.tit.de pie de fief. ar
ticulo 2.Carolus de Graſſalio Regal.Franciæ lib.
69 1.iure 7.verſ.pariter leges; & † ſimili modo in Re
gno Siciliæ, vt habemus in Conſtit.In aliquibus,
& in Cõſt.Vt de ſucceſſionibus, vbi Iſern.& Affl.
per quæ deficiẽtibus maſculis, feminę admittun-
tur,

tur,vt ſtatim dicam.Sigiſmund.Loffred.in conſ.
39.Minadous in Rubrica dictæ Conſtit.in verba,
filiorum,num.25.&27. Iacob Aluaror. in c.1. de
eo,qui ſibi,& hæred.Curt.par.3.princip. Zaſ.par-
te 8.num.42.Ioan.Thom.de Marin.tit. 11.num.
23.25.& 26.qui ponit nonam,vndecimã, & duo-
decimam limitationem, licet ſit vna, & eadem.
Iul.Clar.in §.feudum,q.73.in fine. Ardizon. in
Summa,cap.173.Iacobin.in d.§. Et feminis,nu.
9.Duaren.cap.10.num.8.Hanneton. lib.2. cap.9.
71 Et † ſic etiam in inſula Siciliæ per d. c. volentes,
vbi Blaſcus Lancea, Cannetius, & alij Feudiſtæ
72 Siculi.;Sic etiam † obſeruari Patauij, dicit Ioan.
Baptiſt.Ferret.in conſil.87.num. 20. poſt Iacob.
de Beluiſ.Curt. in dicta parte 3. num. 10. Iacob.
Menoch.in conſil.65.nu.34. vol.1. Ioan. Cephal.
in conſil.361.num.24.vol. 3. Duen. Regula 309.
73 Fall.1.& idem obſeruari † in Marchionatu, Ce-
uæ, Montisferrati, & Patauij alios allegans Sur-
dus in conſil.105.num.15.vol.1.

Tertio declara,tunc demum feminam ad feu-
dũ non admitti,quando de eis in inueſtitura nul-
74 la mentio facta ſit, ſecus autem ſi in inueſtitura
ex pacto, admittatur, capit.1.§. quum vero,vbi
Gloſſa,de his,qui feuda date poſſ. quod intelligit
Martin.Laudenſ.poſt Andr. de Iſern. nu.26.vbi,
cumque ſimpliciter dictum eſſet quod ſuccedat
femina, vt filia, neptis, proneptis, & deinceps,ſe-
cus autem, ſi diceret.ſuccedat Seia, quia tunc in
illius perſona terminabitur, nec egredietur vltra
illius perſonam.argum,l.ſi vnus,§. ante omnia, l.
perſona,ff.de pact.cum ſimilib.Idem Laudenſ.in
Rubr.eiuſdem tituli,num.15.Iacob. in d.§. & fe-
minis,nu.2.Caccialup. in tit. de differ. iuris feud.
& emphyt. differentia 18.& ante eos Ardizon. in
Summa,cap.137.Duaren.in d.cap.10.nu. 1. cum
pluribus ſequentib.Zaſ.cap. 8. num. 38. Curtius
parte 3.membro 1.Hanneton.lib.2.cap. 8. Paris
de Put.de Redintegr.loco ſupra allegato. Quam
Communem eſſe omnium Doctorum opinionẽ
voluit Menoch.in d.conſil.65.num. 37. vol.1. &
in conſ.148.num.43.vol.2.Ioan. Cephal. in conſ.
400.num.25.vol.3.& nouiſſimè Lancell. Gallia,
in conſil.87.num.3.vol.1.
75 Supradictam autem declarationem † intelli-
gunt procedere,quãdo maſculi deficerent, & nõ
aliàs,vt in d.c.1.§.filia,de ſucceſſ.feud. c.1.§.quo-
niam,Epiſcop.vel Abbat.Et hoc quando dictum
eſt in inueſtitura,pro ſe,& filijs maſculis,& femi-
nis,Andr.de Iſern.in c.1.verſ. ſimiliter, de Capi-
tan.qui Cur. vendid.Bald.in l.quoties,C.de ſuis,
& legit,hæred. & hoc referens tamquam ſingula
re,Franciſc.de Crema in Singul.70. Quidam pa-
ter.Ioannes de Arnon. Problem. 26. Ioan.Petr.
de Ferr.in Pract.titulo de Forma libelli qua agit.
ad reuoc.feud.Diuiſ.3. Petr. Rebuff. in declarat.
feudor.Diuiſ.6.num.13.Duaren.vbi ſupra, num.
1.Iacobin.in d.§.& feminis,num.10. Zaſ. in dicta
parte 8.Curt.par.3.quæſt.17.Albert. Brun.in con
ſil.39.Ioan. Thomas de Marin. in dicto titulo 11.
num.30.Franciſc.Hotoman.in Diſputat.feudiſt.
capit.15.Qui omnes pariformiter fatentur, hanc
declarationem iam datam, quod deficientibus
maſculis ad feuda admittantur feminæ, proce-
dere,cum fuerit dictum per copulatiuam, quod
76 maſculi,& feminæ ſuccederent, † ſecus autem ſi
diceretur ſuccedant maſculi cum feminis, quia
tunc etiam nullo dato maſculorum defectu ad
feudum admitterentur, & ęqualiter ſuccederẽt.
Bald.in d.l.quoties,Cremenſ. in dicto Singul.70.
Arnon.in dicto Problem. 26. Alexand.in conſil.
29.Quoniam, num.5. volum. primo, in conſil.
9.volum.5.Card. Pariſ. in conſil.23. num. 45. vo-
lum.primo. Decius conſil.139.in fine, in conſil.
193.colum.1.Marian.Socin.iunior, in conſil.76.
volum.primo.Iaſon in l. Gallus, §. quidam recte,
nu.32. ff. de lib. & poſthum. quam Communem
dicit Cardin.Pariſ.in conſil. 12. num. 17. volum.
primo.Iul.Clar. in d.§.feudum, quæſt. 73. verſic.
& in hoc propoſito. Iacob.in d.§. & feminis, nu.
10.Duaren.vbi ſupra,num.9.Elbertus Leonin.in
conſil.60.num.1.& 3.
77 Quarto principaliter declara,† feminam poſſe
ſuccedere in feudo emptitio, quod dicunt fuiſſe
originale dictum Odofredi, in Summa, tit. qui
poſſ.ſucced.in feud.Sed antea fuit de mẽte Gloſ-
78 ſæ,in c.1.in verbo,pacto,in fine,vbi dicit, † hodie
ſub prætextu pecuniæ multa feuda acquiri.Sequi
tur Bald.in c.ſignificauit,col.2.de reſcript.Quia
79 † feudum emptitium ſapit naturam allodialẽ,
ob pretij receptionem;ita voluit Andr. Alciat.in
conſil.176.num.4.authoritate motus Baldi, in l.
qui ſe patris, C. Vnde liberi; vbi inquit, quod ſi
80 Princeps pro feudo pretium recipit,etiam † ſi per
verbum, Indulgemus, ſignificabit venditionem,
arg.l.fin.C.de Præd.Curial.lib.10.Ludou. Rom.
in conſil.36.& in conſil.367. Corn. in conſil.16.
volum.1.Curt.ſenior in conſil.48. num. 11. Dec.
in conſil.139.in conſil.268.in conſil.269.in conſ.
390.in conſil. 424. Ripa Reſponſo 80. num.68.
Tobias Nonius in conſil.1. Ludouic. Gozad.in
81 conſil.56.num.19.dicens feudum emptitium di
ci ſucceſſionem magis ex contractu,quam feudi
natura,Bald.in l.ſi quã,C.de oper.libertor.Vdal-
rich.Zaſ.poſt Alexand.in l.vtrum.nu.3.ff. de ver-
bor.obligat. Albert.Brun.in conſil. 14. num.2. Ia-
ſon in conſil.152.colum. 2. volum. 2. Et aſſerens
Communem, ſed ſub dubio tenet hanc opinio-
nem Marc.Ant.Natta,in conſil.393.num. 8.vol.
2.& in conſil.216.num.2.& ſeqq.volum.1. vbi di-
82 cit apertius de feudo emptitio iudicandum eſſe,
vt de patrimonio,allegans Bald. in conſil.56. vo-
lum.3.Ioan.Ceph.in conſil.172.num.8.volum.2.
Curt.in dicta parte 3.Regula 1.lim. 6.Iul.Clar.in
d.§.feudum, quæſt. 73. verſic. ſed quid in feudo
empto.Georg. Natta, in tract. quod ſtantibus,
maſcul.quæſt.4.num.28. & habetur in Obſeruat.
Cameræ Imperial.cap.17.num.3.& ſequen. Lau-
rent.Siluan.in conſil.52. num. 11.Ioan. Anton.
Cannetius,in dicto capit.volentes, §.item nõ pro
cedit,num.1. & 2. Barthol. Camerar.in c.Impe-
rialem,§.præterea Ducatus,fol.97.littera Q.verſ.
Quarta, & vltima ſpecies, de prohibita feudi
alien.per Fed.Andr.Gail.Obſer.lib.2.obſer. 159.
num.5.
83 Contra ſupra † narratam declarationem,quaſi
bonam partẽ ſupra dictorũ Doctorũ tenuiſſe re-
tulerũt And.de Ner.vt voluit Prępoſ.in d.§.& qa,

Digitized by Google

conte mnentes, armorũ exercitio deditas, & Europę, & Aſię partes nonnullas occupaſſe ferunt, ac percelebres al.quas Ciuitates de ędificaſſe, quarum Pentaſilea Regina referens Virgilius lib. 1. Aeneidos ait:

Ducit Amazonidum, lunatis agmina Peltis
Penthesilea furens, mediſq. in millibus ardet,
Aurea ſubnectens, exertæ cingula mammæ
Bellatrix, audetq. viris concurrere virgo.

De qua, & Propertius lib. 3. ait:

Auſa ferox ab equo quondam oppugnare ſagittis
Mæotis Danaum Penthesilea rates.

Et de illis Amazon. Pamphilus Saxus.

Non probo Peltatas, interq. tela cateruas
Hectore ſub forti ſanguinolenta tulit.

Eaſdem Amozonas ſumpſiſſe arma pro Troianis, anno mundi 4010. ſcribit Ado Viennenſis Chronicorum, Aetate 3. duaſq. ipſarum Reginas fuiſſe Marpeſiam, & Lampedonem, & poſt Oretham filiam, ſucceſſiue Antiopem, Menalippem, & Hippolytam, quas commemorat Hiſtoricus, & Author grauiſſimus Paulus Oroſius Hiſtor. lib. 1. cap. 15. licet, quidam aliàs quarundam fabularum amator, dicat hæc eſſe fabuloſa. Diodor. Sicul. lib. 3. & commemorat ipſe Themiſtrã Reginam, quam vna cum Minotea recenſet Valerius Anſelmus ſub generatione Noę in Catalogo anniorum, ac Principum, & de his etiam ſcripſit Herodot. Hiſtor. lib. 4. De Hippolyta verò meminit idem Propertius dicens:

Felix Hippolyte, nuda tulit arma papilla,
Et texit galea barbara, molle caput.

De his pręterea ſcribit Iſocrates in Oratione XI. cui titulus Panathenaicus, & in Oratione 15. cui titulus de Reſtitutione, & Panegirico. Et Ariſtides Adrianopolitanus ſimiliter in ſua Oratione Panathenaica, cum ait: Nam cũ Amazonibus, quarum facta ſuperarunt naturam, equeſtri prælio commiſſo totam gentem deleuerunt, cum eis nullus ad Atticam vſque reſtitiſſet, verum omnia ſolo adęquaſſent, à Thermodoonte, quaſi cẽtro, profectæ, & Aſiam quidem vſque ad Lyciã, Cariam, & Pamphyliam, tanquam caſtra, Europam autem vſque ad caſtra in Attica poſita, occupaſſent. Et multa quæ ibidem ſequuntur. Hi tamen duo authores dixerunt, illas poſt aduentum in Gręciam fuiſſe deletas, nec ipſarum aliquam remanſiſſe. Tamen Diodorus Siculus in Alexandro, aſſeruit Thaleſtram ipſarum Reginam, Alexandri Macedonis fama motam, ad eum ſuſcipiendæ prolis gratia acceſſiſſe, trecentis ſocijs ſtipatam, ac tredecim diebus, noctibuſq. Alexandrum illam in delitijs habuiſſe, cõfirmat Iuſtinus lib. 2. dicẽs quatuordecim diebus cum Alexandro fuiſſe. Licet hanc ipſarum Hiſtoriam cũ Alexandro, veram non eſſe ſcribat Arrianus Nicomedenſis de Geſtis Alexandri, lib. 7. De his plura commemorant Pomponius Mela, de Situ Orbis, lib. 1. cap. 6. Iulius Solinus in Polihyſtore, cap. 41. Latè Nicolaus Leonicus, variæ Hiſtoriæ, lib. 3. cap. 39. 48. 56. 70. & 73. De his etiam Ouidius de Ponto, lib. 4. ad Albinouanum.

Et tu feminea Thermodon cognite turba
Et quondam Graiis Phaſi petite viris.

De hijs ſcribit late Ioan. Zonaras Annalium lib. 2. & tandem, vt omittam alios, Diuus Auguſtinus in lib. de Quæſtionibus Veteris, & Noui Teſtamenti, q. 115. de ejs ſic inquit: Traduntur mulieres Scytharum, quę Amazones dictę ſunt, quia cum viri earum occupati bello longinquo, diu abeſſent, propter ſobolem ſe miſcuiſſe ſeruis, & omnem marem natum necauiſſe, relictis feminis, vt nullo operã lanificio darent, ſed ab ineunte ætate, paleſtra, & armis imbuerentur, harum tanta virtus in rebus gerendis fuit, vt per multam ſeriem regnantes annorum, nonnullas gentes ſubiugarint, Aſiamq. omnẽ ſub tributo tenerent. Hæc Auguſtinus. De illis tractat etiã Harthmannus Schedel, in Chronico Magno, Aetate 2. & Aetate 3.

Non negauit autem Deus Opt. Maximus etiam
ſexui muliebri armorum peritiam, gloriamq.
93 nam, & † Omphales Lydorum Regina contra-
cta maxima mulierum manu, viris Tyrannicum
Regnum eripuit, propter præpoſteræ Veneris
vſum, quo vtebantur, non ſolum viris ſe miſcen-
tes, ſed & cum feminis ea fęditate abutentes, vt
ex Clearcho ſcripſit Nicolaus Leonicus, Variæ
Hiſtoriæ lib. 3. cap. 95. Quid dicendum de Zeno-
94 bia † Palmirenorum Regina, quæ in bello cum
Aureliano Imperatore congreſſa, viriliter dimi-
cando, tamdem victa eſt, ita, vt de ea non erubue-
rit idem Imperator triumphum muliebrem
ſibi probro iactatum, agere, de quo Eutropius
Rerum Romanorum lib. 10. cap. 24. & latius
Flauius Vopiſcus in eius Vita. De qua ſic Iouia-
nus Pontanus inquit.

Qualis, & Æthiopum quondam ſitientibus arvis
In ſubitum Regina gregem ſeſe armat, & auget
Sola pedes ſeſe irato obiectare Leoni,
Inſigniq. arcu, & duplici Zenobia telo.

95 Hinc & Arabum † mulieribus, cum viris ad
bellandum euntibus idem Pontanus de Amore
coniugali ait:

Felices Arabum gentes: quibus vxor in armis
Adſtat, & audaci ſtrenua fertur equo.
Illa ſudes, haſtamq. viro, iaculumq. miniſtrat,
Adiuuat, & nulli non fauet ipſa loco.
Communiſq. vtrique labor, fortunaq. belli,
Atque idem caſus, vitaq. morſq. manent.

96 Eufroſinæ Alexij Comneni † Imperatoris
Conſtantinopolitani coniugis virtus bellica no-
tiſſima fuit; vt quæ armis ſtipata Alexium alterũ
Contoſtephanum à Populo Imperatorem accla-
matum, carceribus mancipauerit, populum effu-
derit, & viro Imperij faſces ſola tradidit, vt eſt
Author Nicetas Choniata Annalium Conſtan-
tinopolitanorum de Imperio Alexij lib. 1. Vt in-
97 terim omittam Vallaſcam † apud Boemos Li-
buſſæ Reginæ filiam, quæ alijs mulieribus comi-
tata, Amazones imitata, omnibus viris occiſis,
Regnum arripuet, & cum ea emicuerunt virture
bellica, Malada, Nodea, Suatacia, Voraſta, Rad-
ga, Zaſtana, & Toſtana, quarum celebres actus re
fert Aeneas Siluius in Hiſtoria Boemica, capit. 7.
98 & cap. 8. Eodem modo, & † Margaritam Henrici
Britanniæ Regis vxorem, quæ virum carceribus
detentum liberauit, ac Eboracenſem Ducem fa-

ctionis

Digitized by Google

ctionis authorem, capite plexuit, & pluſquam tri
ginta millia hominum eiuſdem Ducis militum,
duodecim horarum ſpacio fudit. Author Pan-
dulphus Collenucius Hiſtor. lib. 7. Omitto Ermē
99 gardam † Adelberti Eporediæ Marchionis. vxo-
100 rem, & Mathildem † Velfonis Bauariæ Ducis
ſimiliter vxorem, quarū bellicas artes refert Ca-
rolus Sigonius, de Regno Italiæ, lib. 6. lib. 9. & lib.
10. Omitto mulierum Germanicarum virtutes
dum ſe pro Hieroſolymorum expeditione cum
Conrado Imperatore armis accinxerunt, de
quibus idem Nicetas de Imperio Emanuelis
Comneni, lib. 1. ex Sigon. de Regno Italiæ lib. 11.
101 omitto † Vendā, quæ non ſic in moriendo, vt vi
uens Theutonas vicerat, debuit ſibiipſi pro ina-
ni gloria mortem inferre, cuius acta ſcripſit Mar
tinus Cromerus Hiſtoriæ Polonicæ lib. 2. Hæc
pauca exempla ex multis, quæ offerre poſſem ſuf
ficiant, ad concluſionem, quod mulier armis aſ-
ſueta in feudo ſuccedat, ac ſuccedere valeat.

Contrarium vero tenuit Gulielmus Hanneto
nius iuris feudorum. lib. 2. capit. 8. dicens, quod
102 † etſi mulier corporis robore præcellat, atque
ad tractanda arma idonea ſit, ea tamen cauſa in
feudo non ſuccedet: quia cum imbecillis conſilij
ſit, d. c. forus, de verb. ſignific. feudi dominum cō
ſilio iuuare, ſecreta ſibi commiſſa retinere, atque
alia multa in fidelitatis iuramento contenta com
mode explicare non poterit: Quam opinionem
tenuit ante eum Iacobin. in d. §. & feminis, num.
8. & ego etiam hanc opinionem tenerem.

Ad hanc etiam quintam declarationem ſpecta
103 re arbitror, † quod femina ſuccedat in feudo,
pro quo debetur ſeruitium aliquod, æquè ac per
viros a mulieribus præſtabile, de quo Iacobus de
Beluiſ. in d. c. 1. §. quin etiam, Epiſcop. vel Abb.
quem ſequitur ibidem Præpoſitus, Card. Alexan
drin. & Bald. in dicta l. quoties, Ludou. Roman. in
d. conſil. 367. Alexand. in d. conſil. 1. volum. 5.
Curt. ſen. in d. conſil. 50. in eo enim, & feminas
ſuccedere aſſeruerunt, & Communem opinionē
eſſe voluit Lud. Gozadin. in conſil. 56. num. 18.
Clarus in dicta quæſt. 73. verſic. item quid ſi feu-
dum, & Ioan. Thom. de Marin. in dicto tit. 11.
verſ. quinto.

104 Similiter, & huc ſpectat, mulierem † ſucce-
dere in feudo, pro quo debetur aliquid pecunia-
rium annuum, vel ſimile quidpiam, quia tunc res
feudalis conſeatur quodammodo mercenaria.
Bald. in l. qui ſe patris, C. vnde lib. & in l. ſi quam,
C. de oper. libert. & in c. quæ in Eccleſiarum, col.
3. de Conſtit. Lud. Rom. in Singul. 177. Hodie, &
in d. conſ. 367. Barthol. Socin. in d. conſ. 257. vol.
2. Matth. de Afflict. in d. §. & quia, col. 4. Iacobin.
in d. §. & feminis, num. 6. Ioan. Anton. Rub. Ale-
xandrin. in conſ. 11. num. 6. Carol. Ruin. in conſil.
42. num. 7. vol. 1. Ioan. Cephal. in conſil. 1. nu. 24.
cum pluribus ſeqq. vol. 1. in conſil. 151. num. 47.
volum. 2. in conſil. 361. num. 15. volum. 3. Iacob.
Menoch. in conſil. 65. num. 41. volum. 1. in conſil.
148. nu. 33. volum. 2. & faciunt, quæ nos diximus
in conſil. 40. Centuria 1. ſimile etiam dicendum
foret, ſi pro feudi ſeruitio, aliæ annuæ præſta-
105 tiones imminerent, ſoluēdæ, puta, † Chirotecæ,
Anſeres, Gallinæ, Capones, Arbores florigeræ,
Calcaria, & ſimilia, de quibus egimus in cōſ. 1. Cē
tur. 1. quia hæc ſicut a maſculis, eodem modo &
a feminis præſtari poterunt.

Sexto principaliter declaranda eſt Regula præ
106 fata, quōd nō procedat † in feudo ligio, in quo
femina ſuccedat. Alexand. in conſil. 30. num. 4.
vol. 1. Curtius in d. tract. feudor. parte 3. limitatio-
ne 10. num. 13. Ioan. Thom. de Marin. in d. titulo
11. num. 24. verſ. decimo limitatur. Ioan. Sanxon.
in Conſuetud. Turonenſ. tit. 12. articulo 1. Con-
107 cluſione 23. verſic. ſecundus effectus. Eſt † autē
feudum Ligium illud pro quo præſtatur iuramē
tum fidelitatis, contra omnes Mundi homines,
nullo excepto, & procedit in Summo Pontifice,
Imperatore, & alijs Dominis ſuperiorem non re-
cognoſcentibus (Papam ſemper excipio, cui om
108 nes ſubſunt) & dicitur talis iurans † homo Li-
geus, quaſi illi, cui iuratur ſubditus, & ligatus. Spe
culat. in tit. de feud. §. quoniam, verſ. primo. Bald.
in conſil. 291. vol. 2. Ioan. de Anan. in conſil. 7. col.
3. Guido Papa in deciſ. 309. & in conſil. 213. Ioan.
Berber. in Viator. Iuris, titulo de feud. q. 2. Maſ-
uer. in Pract. tit. de feud. Bartholom. Caſſanæus,
in Cōſuetud. Burgund. tit. des Fiez. §. 3. in verbo,
& homage. Ioan. Sanxon in Conſuetud. Turo-
nenſ. Rubr. Comment. homage. Articul. 1. Con-
cluſione 23. & pluſquam alius Franciſc. Hotomā.
in Diſput. Feudiſtic. cap. 7. & latius nos diximus
de Regis Catholici præſtantia, c. 64. num. 26. cum
pluribus ſequentibus.

Subintelligunt hanc declarationem procede-
109 re, maſculis deficientibus, vt tunc † demum in
eo ligio feudo femina ſuccedat, & admittatur.
Speculat. in d. §. quoniam, verſ. 21. & alij relati per
Anton. Capic. in inueſt. feudali, titulo de feudor.
generib. §. ligium, verſic. limita ſecundo. Secun-
110 do ſubintelligūt procedere, quando † extat con
ſuetudo ſuccedendi feminis in feudis Ligijs; ac
tali conſuetudine prius probata. Speculat. vbi ſu-
pra, Alexan. in conſil. 30. Iaſon in Prælud. feudor.
col. 32. Curt. in d. tract. parte 1. quæſt. 8. Iacobin. in
tract. de Homag. col. 1. Anton. Capic. vbi ſupra, a-
liàs declarationem iſtam non acciperem, per mul
ta alia capita, quæ adducere poſſem, quinimmo
etiam probata conſuetudine, vix huic opinioni
accederem.

Septimo principaliter declara Regulam proce
111 dere in feudis magnis, non † autem in exiguis,
cum pro eo nullam teneatur ſubditus obſeruare
fidelitatem, & ob id in eo femina recipitur. Bald.
in c. 1. §. eſt & alia, quæ ſit prima cauſa benefic. a-
mitten. Sequuntur Præpoſit. & Afflict. in d. §. hoc
quoque, qui feuda dare poſſ. Ludouic. Roman. in
dicto conſil. 367. Corn. in conſil. 16. vol. 1. Seba-
ſtiā. Medices, in tract. de Regul. iur. Regula 5. am
112 pliatione 80. & 81. vbi dicit, † quod pro feudo mo
dico, non priuatur, qui intra annum fidelitatem
non præſtat. Allegans Bald. in d. §. eſt & alia. Hoc
idem voluit Ioan. Baptiſta Aſinius, in Praxi iudi-
ciaria, §. 26. cap. 1. num. 4. alia inducens ad mate-
riam. Thom. de Marin. vbi ſupra, num. 21. verſic.
ſeptimo fallit, Georg. Natta, in tract. quod ſtanti-
bus maſculis, q. 4. num. 28.

Digitized by Google

Octauò principaliter declara non procedere,
113 † in feudo femineo, quod maternum appellāt: quia in eo, ſeruata ſexus prærogatiua, ſcilicet, deficientibus maſculis, feminę ſuccedere poſſunt, text. eſt intergiuerſabilis, in c. 1. de feudo femin. c. in princip. vbi gloſſa, in verbo, filia, de natura ſucceſſ. feud. Andr. de Iſern. in d. c. 1. de benefic. femin. Ludouic. Roman. in conſil. 1. num. 2. in conſil. 33. num. 1. & in d. conſil. 367. num. 12. Alexand. in conſil. 29. Quoniam abundè, vol. 1. vbi tradidit tāquam indubitatum, in omnem caſum, in quo
114 † femina ſuccedit in feudo, intelligi maſculo deficiente, (ad quem Alexand. in d. conſ. recurrere debent ſemper Doctores Regni, pro intellectu Conſt. In aliquibus, [& Cōſt. Vt de ſucceſſionib.) Iacob. de Beluiſ. Aluarot. Paris de Put. & Hotoman. in d. c. 1. de benefic. femin. Idem Aluarot. in prælud. feudor. Diuiſione 7. Anton. Capic. in d. Inueſtit. in loco ſupra allegato, in verbo, maternum, & in verbo, femineū. Iul. Clarus in d. quæſt. 73. verſ. præterea quæro, vbi allegat Curt. iun. in d. tract. feudor. parte 3. Regul. 1. limitat. 2. Vdalrich. Zaſ. parte 8. particula 2. verſ. ſupradicta Concluſio. Iacobin. in dicta inueſtit. §. & feminis, nu. 3. & in verbo, in feudum, num. 16. Franciſc. Duaren. in d. c. 10. num. 4. Petr. Rebuff. in declarat. feudali, §. 12. & §. 14. Octauian. Cacheran. in Deciſ. Pedemon. 26. nu. 19. Marin. Freccia, de ſubfeud. Baron. vbi ſupra, differ. 53. Ioan. Baptiſta Ferrett. in conſil. 87. num. 2. & ſeqq. in conſil. 105. in conſ. 106. & ante eos Petr. de Ancharano, in conſ. 339. Ludou. Gozadin. in conſ. 53. in conſil. 79. in fine. Cardin. Pariſius in conſ. 9. in fine, volum. 1. Marc. Anton. Natta in conſ. 679. num. 4. & 21. volum. 4. Roland. a Valle, in conſ. 67. num. 8. cum ſeqq. vol. 2. in conſ. 76. nu. 8. volum. 3. in conſ. 84. vol. 4. qui omnes maiori ex parte fatētur iſtam opinionem Communiter recipi, dicentes induci feudum
115 † eſſe femineum conſuetudine ex duabus inueſtituris introducta, & quod ſi antiquæ inueſtiturę de femineo loquantur feudo, non obſtante recentiori contraria inueſtitura, feminam admitti, voluit Bald. in conſil. 82. vol. 1. quem ſequitur Ferrett. in d. conſil. 87. num. 2. & 3. vol. 1. Quidquid dicant Georg. Natta, in d. q. 4. num. 28. & Ioan. Thom. Minad. in Conſtit. In aliquibus, in principio.

Nonò principaliter declara nō procedere Re-
116 gulam hanc, quotieſcumque a † Principe, vel alio poteſtatem habente, fieret inueſtitura, quod patet ex dictis in præcedenti proxima declaratione, tum etiam argum. §. ſed & quod Principi, cū concord. Inſt. de iure nat. gent. & ciuili; quam opinionem arbitror procedere ſine dubio in feudo, quod nouiter ab Imperatore, Rege, vel Principe concederetur, nec fuiſſet alteri per prius conceſſum; vel ſi conceſſum, Principi fuiſſet apertum, vel ad eius manus perueniſſet. Cōtraria verò ſen-
117 tentia, qua † dicitur Imperatorem, vel Principē nō poſſe hoc facere in præiudicium agnatorum, procedit, quotieſcumque Princeps vellet feudū concedere feminis, & priuare ipſos agnatos, qui eſſent ſucceſſuri, quia hoc caſu ius agnatis quæſitum tollere non poſſet, vt Communem eſſe opinionem aſſeruit Marian. Socin. iunior, in conſil. 76. num. 18. vol. 1. quem ſequitur Iulius Clar. in d. §. feudum, q. 73. in fine.

Et huic Concluſioni annecti poteſt (ne numerum longum Cōcluſionum in hoc faciamus, vt nonnulli fecerunt, ex vna declaratione plures faciendo, cum tamen idem ſonent) quod ſi-
118 militer † femina admittitur, quando ob paterna ſeruitia, & illorum remunerationem dominus feudi feminam inueſtiret; vel tale feudum a domino redimeret, tunc enim femina ad ſucceſſionem admittitur, textus eſt clarus in c. 1. Quem admod. feud. ad fil. pertin. Gloſſ. in c. 1. §. cum vero Conradus, in verbo, frater, de his qui feuda dare poſſ. Bald. in conſil. 351. vol. 1. Angel. in conſil. 242. Super puncto. Alexand. in conſil. 24. Ponderatis, vol. 4. Ludou. Gozadin. in conſil. 27. nu. 17. Decius in conſil. 390. num. 9. Cardinal. Pariſ. in conſil. 4. num. 7. volum. 1. Iacobin. in d. §. & feminis, num. 4. Curr. in d. tract. parte 3. num. 4. Andr. Tiraquell. de Reuoc. Donation. in verbo, Donatione largitus, num. 340. Petrus Duen. Regula 309. num. 3. Tobias Nonius, in conſil. 1. num. 39. & poſt Ripam, & Alciatum quos allegat, tenuit Ioan. Petr. Surd. in conſil. 140. num. 42. vol. 1.

Hoc tamen vltimum, aliqui non admittunt in
119 feudo antiquo, ſiue † paterno, ſed tantum in nouo, Aluarot. in d. cap. 1. Quemadmod. feud. ad fil. pert. & idem Aluarot. in d. §. & quia, col. 5. verſic. oppono cum dicta gloſſa, dicēs iſto caſu, non obſtante, quod fieret donatio ob merita patris, vel quod feudum a domino redimeretur, feminæ non admittantur: quia ad permiſſum eſt, cum nō tractatur de agnatorum præiudicio.

Contrarium tamen, quod etiam inuitis agna-
120 tis poſſit dominus in caſu † pręfato filiam habilitare, allegans alios, voluit Albert. Brun. in conſ. 4. num. 4. vſque ad finem. Nicolaus de Agaciis ibidem in conſil. 5. Idem Brun. in conſil. 6. num. 6. cum pluribus ſeqq. Iaſon in conſil. 114. volum. 1. Ioan. Iacob. de Leonardis, inter conſil. Bruni, in conſil. 114. num. 226. cum pluribus ſeqq. vbi plus allegat Ludouic. Bolognin. in conſ. 1. dicentem, quod etiam in feudo antiquo, poterit fieri conceſſio feminæ, & præiudicari agnatis; Sub dubio tamen idem de Leonardis, & ſic ego, non auſim affirmare, tenuerunt & Raphael Fulgoſ. in conſ. 4. vbi ſe ſubſcribit Raphael Comenſ. quinimmò Fulgoſ. aſſeruit, quod etiam ſi fiat Genero, & ſic marito filię, ob ſeruitia ſoceri, ſiue patris filiæ, ſimiliter valeat in eorumdem agnatorum pręiudi-
121 cium. In † feudo vero antiquo, ſiue paterno, ita demū conceſſionem filię, ob patris ſeruitia factā, ſuperſtitibus agnatis valere, ſi agnati conſentiant, dicit Franciſc. Duaren. in d. c. 10. nu. 5. & 6. Iacob. Ardizon. in Summa, cap. 137. Curt. in tract. feudor. parte 3. membro 1. Guliel. Hanneton. iuris feudor. lib. 2. capit. 8. Ioan. Thom. de Marin. in d. tit. 11. num. 18. Ioan. Hauicorſthius ad Duaren. vbi ſupra.

Decimò declara Regulam non procedere in
122 † feudo improprio, & conditionato, quia in ipſo femina ſuccedit, vt ſupra dixi, in quinta declaratione, verſ. & ſimiliter. Alexand. in conſ. 136.

vol.

vol.1. Albert.Brun.in conſil.41.num.4. Laurent.
Siluan.in conſ.3.num.59.in conſil.42. nu.6. Hie-
ronym.Grat.in conſil.9.num.154.vol. 1. Cardin.
Paſiſius in conſil.4.num.22.& in conſ.12.num.2.
vol.1.Carol.Ruin.in conſil.24.num.7.volum.1.
Ludouic.Gozadin.in conſ. 8.num.6. in conſ. 56.
num.17.Petr.Duen.Regul.309. nu.9. Ioan. Ce-
123 phal.in conſil.389.num.18.vol.3.Quando † au-
tem dicatur feudum impropriũ, declarat Curt.
parte 1.q.6.cum ſeq.Iacobin.in inueſtit. §.in feu-
dum, Diuiſ.4.Ioannes Raynaudi in Comprehen
ſor. feud. Diuiſ. 4. vbi ponit exemplum in feudo
Cameræ, & Cauenæ. Sequitur Petr. Rebuff.in
declarat.feud.§.16.

Vndecimò declarat non procedere Regulam
124 † in feudo hæreditario in quo femina ſuccedit,
cum hodie omnia feuda ſint hæreditaria in Re-
gno.Napodanus in Cõſuetud.Neapol. Et ſi teſta
tor,in verbo,diſponere, in tit.de ſucceſſ. Philipp.
Decius in conſil.78.num.2.in conſ.395.num.78.
Cardin.Pariſ.in conſil.2.num.42. vol. 1.refert, &
ſequitur Ioan. Cephal.in Conſil. 389. nu.11. vol.
3.vbi aſſeruit in eo ſuccedere feminas, vt in allo-
dialibus.Quãdo autem dicatur, & appelletur feu-
125 dum hæreditarium † latiſſime tractant Anton.
Capic.in inueſtitura feudali tit.de feudor.generi
bus,§. hæreditarium, & nos late diximus de Re-
gis Catholici præſtantia, cap.56.per totum. Sed
an ſemper in hoc Regno Neapolitano feuda ſint
hæreditaria, dico plene in conſil. 56. num......
Centur.2.

Sed contrarium tenuit Sigiſmund.Loffred.in
126 conſ.1.vbi late diſputat. Quem † ſequitur Barth.
Camerar.in Repetit.c.1.num.146. cum pluribus
ſeqq. in tit. An agnatus, vbi dicit, quod minuti
Feudiſtæ ſequuntur Napodan. Sequitur Thom.
Minadous in conſil.10.colum.1. Ioan.Thom.de
Marin.de generib.& qualitat.feud.titulo 5.num.
27.cum pluribus ſeqq. Camillus Salernus ad Na-
podanum in Apoſtill.

Mihi pro nunc videtur verior, & Communior
prima opinio, & malo nunc errare cum infraſcri
ptis (vt ipſe appellat) minutis Feudiſtis, quam cũ
127 ipſo. Pro † qua fuiſſe bis deciſum in Conſilio
Neapolitano ſcribit Matth. de Afflict. in Deciſ.
140. vbi refert eiuſdẽ opinionis ſectatores. Bald.
Paul.de Caſtro, Napod. Anton. de Alexandro,
Goffred.Stephanum de Caieta, Io.Anton. Car-
rafam, idem Afflict.in Deciſ.195.nu.7. in Deciſ.
240.num.10.in Deciſ.293.in fine, & in c.1.num.
2.de inueſtit. quam Titius accepit a Sempron.
Alexand.in conſil.18.col.2.volum.5. Bald.in c.1.
an agnat. & in cõſ. 369.vol.3.Curt.iun.in conſ.3.
col.3.poſt tract.feudor. Iul. Clar. §. feudum, q.9.
verſ.ſed quid ſi feudum. Andr. Tiraquell.in tract.
le mort ſaiſit le vif. parte 4.declarat.5. num.21. in
fin.Ioan.Anton. Niger in c. Regni Cõſiderãtes.
num.21. Ioan.Cephal.in conſil.389.num.10.vol.
3.omittendo reſponſiones quæ dari poſſent ad
128 contraria. In feudo † tantum nouo hæredita-
rio feminam repelli cenſerem, per ea, quæ dicit
Ioan Thom.de Marin.titulo 7.num. 2. ad quem
me remitto.

Duodecimo, declara hanc Regulam non pro-
129 cedere, † vbi quis infeudaret allodialia, puta
quis concederet proprium ipſius patrimonium
in feudum, & inueſtitus moreretur relictis filijs
maſculis, & feminis, in eo enim æquè & maſculi,
& feminę ſuccederent. Iacob. Aluarot. in c.1.in
princip.& num.4.verſ.quidam tamen. de eo, qui
ſibi, & hæred.ſuis. Quam opinionem ponit ſub
dubio, ex aliorum, quos non nominat, ſententia.
Ego, vt meum in hoc interponam iudicium, in
contraria ſum ſententia, nam etſi patrimonialia,
aut allodialia bona, in feudum dentur, tamen ſi-
cuti mutant nomen allodialium, & vocantur feu
dalia, eodem pacto feudalium naturam aſſumũt,
& feudalium iure regulantur, ac ſortiuntur.

130 Decimo tertio declara, ſecus eſſe, † quando
ſuper feudo data eſſet aliqua ſententia, puta per-
tinere ad Titium, & eius filios, quia tunc, & fe-
mina in eo ſuccedet, vt voluit Alexand. in conſil.
1.volum.5.allegans Archidiacon.in c.ſi quis ſua-
131 dente, num.4.17.quæſt.4. vbi inquit, † quod in
ſententijs maſculinum comprehendit femini-
num. Hancq; opinionem merito deridet Curt.
in d.tract.feud.parte 3.num.15.quem ſequi vide-
tur Duen. Regula 309.num.5. Nam ſi vera eſſet
Alexandri opinio, modica introducta lite, ac ſen-
tentia quouis modo inde ſequuta, breui via poſ-
ſent omnia feuda ad feminas reduci.

Quoad ſupradictas declarationes notandum
132 eſt, intelligi debere, † illas admitti non extanti-
bus maſculis, ipſis enim exiſtentibus, via nequa-
quam aperienda eſt feminis, vt ſupra allegati Do-
ctores maiori ex parte docuerunt, & nouiſſime
Ioan. Vincent. Annius in Conſtit. Conſtitutio-
nem Diuę memorię, num.252. Hæc tamen quo
ad femineam ſucceſſionem pro nunc dicta ſuffi-
ciant.

Ex his omnibus liquido patet in multis femi-
nas deterioris eſſe conditionis, quam maſculos,
de quibus latius DD. in d.l.feminę, & proinde
133 verum eſſe axioma in hoc capite aſſumptũ, † ab
omni publico munere illas arceri, pręſertim verò
a Magiſtratu gerendo, pro adminiſtratione iuſti-
tię, vt dictum eſt quod ſequitur Ioan. Coraſ. Mi-
ſcell.lib.2.cap.25.num.7. Iacob. Philipp. Port.in
conſil.1.num.36.& 39. volum. 1. Nicol. Boer. in
conſil.40.nu.125. Octauian. Cacheran. in Deciſ.
26.num.19.Sebaſtian. Medices, de caſib.fortuit.
134 parte 2.quæſt.5. num.45. Sunt † tamen plures
caſus, in quibus iudicare poterunt, quos enume-
raui in dicto tract.de compromiſſ.§.2.Gloſſ.
4.num. 1. vſque ad num. 23. qui videri
poſſunt. Et Octauian. Cacher.
& Coraſ.vbi ſupra, poſt gloſ.
in c.1.15.q.3.& Roland.
à Valle in conſil.
23.num. 19.
volum.
2.

CAP.

CAP. III.

ARGVMENTVM.

Magiſtratum gerere volentem, formæ, & ſpeciei decore ornatum eſſe oporte re, & corpore vitiatos fore repellendos.

COMPENDIVM.

1 *Iuriſconſultus ad gratiam in foro comparandam decore formæ eſſe debere ornatum.*

2 *Pulchrior e duobus, paribus ſuffragijs in Magiſtratum electis, eligitur.*

3 *Domitianus Cæſar delectatus, quod oris verecundia in Senatu ſe commendari coram audiuerit.*

4 *E tribus, quibus aliquem commendari dicit Plato, forma eſt vnum.*

5 *Pulchritudinem Regnum quoddam abſque ſatellitio, appellauit Carneades Philoſophus.*

6 *Saul, & Dauid Reges præſtanti forma viri extitere.*

7 *Decora corporis forma, & venuſtas, bonæ indolis inditium ſunt.*

8 *Philopomenis Acheorum Ducis ob turpem formam, hiſtoria.*

9 *Phrynes pulcherrimæ feminæ hiſtoria.*

Hypperides, quo pacto apud iudices Athenienſes Phrynem de impietate accuſatã, & damnationi proximam quonam ſtratagemate defenderit, & liberarit. ſub eod. num. 9.

10 *Alcibiadis Attici forma perpulchra Plutarchi teſtimonio.*

11 *Gratia, æque ac pecunia iudicem mouet ex Quinctiliano.*

12 *Scipionis, & animi & corporis pulchritudo.*

13 *Pulchritudo ad hominum gratiam comparandam plurimum apta.*

14 *Pulchritudo corporis in M. Craſſo & ſermonis elegantia ad ſe amandum homines alliciebat.*

15 *Euphratis Philoſophi forma pulchra multum venerationis acquiſiuit.*

16 *Plinius iunior faciem, & formam iuuenis deſiderat pro viro neptis.*

17 *A ſubditis reuerentia exhibetur Magiſtratui ſpecioſo.*

18 *a Vultus Maieſtate Vlpium Traianum Dio laudat.*

19 *Formam Tyrannidem Socrates appellat, Plato naturæ priuilegium.*

20 *Hominem fucari impudiciſſimum eſt, præſertim in Magiſtratu conſtitutum, & num. 22.*

21 *Heliogabalus Imperator, facie ſatis benigna a natura donatus pictis tamen oculis, ac genis purpuriſſatis incedebat.*

23 *Magiſtratus forma qualis eſſe debeat.*

24 *Ageſilaus Lacedæmoniorum Princeps, licet turpi forma, omni tamen virtute præſtans.*

25 *In ſacerdotibus vitium viſibile corporis, probrum indicatur.*

26 *Membris carentes ad publica promoueri nequeunt officia.*

27 *Antigonus Rex præcidi fecit aures Hircano, ne Summo Pontificatui reſtitueretur.*

28 *Romulus Sacerdotes creauit viros ætate prouectos, genere, & virtute nobiles, diuites, nullaq. corporis parte carentes.*

29 *Auguſtus vetuit in Senatum cooptari illos, qui debile aliquod membrum haberent.*

30 *M. Sergius amiſſa manu, cum eſſet in Prætura, ſacris arcetur a collegis.*

31 *Galba Imperatoris Galbæ pater, Conſulatu functus, licet breui eſſet corpore, Gibber, cauſas induſtrie egit.*

32 *Muti, ſurdi, & perpetuo furioſi, iudices fieri nequeunt.*

33 *Furioſus habens dilucida interualla, iudex fieri poteſt, & num. 34.*

35 *In locum furioſi habentis dilucida interualla, ſeruiẽs ſubſtitutus, eius emolumentis frui debet.*

36 *An Mutus, & Surdus inueſtiant, vel inueſtiantur feudo non ample tractatum a Doctoribus, & nu. 37. 38. 39. 40. & 41.*

37 *Mutus, ac Surdus, iuramentum nec deferre, nec audire poſſunt delatum.*

Muti munera ſuſtinere, & honores ciuiles habere nequeunt.

38 *Mutus, & ſurdus a natiuitate inueſtiti feudo ſcienter a domino, ipſum retinebunt, & num. 39. & 40.*

41 *Mutus, & ſurdus, poſſunt inueſtiri feudo, pro quo non præſtatur ſeruitium perſonale, quia poterit præſtari per ſubſtitutum.*

42 *Mutus, & ſurdus ſuccedunt in feudo paterno, & ſeruient per ſubſtitutum.*

43 *Muti, & ſurdi infirmitas temporalis, vel eorum, qui ex medicorum dicto breui ſanabuntur, non impedit in feudo ſucceſſionem.*

44 *Mutus, & ſurdus ſuccedunt in feudo emptitio.*

45 *Cæcus, an iudicandi munus exerceat, nu. 46.*

47 *Intellectus l. cæcus, ff. de iudic.*

48 *Gn. Aufidius vir Prætorius, cæcus, ſententias in Senatu dicebat.*

49 *Appius Claudius cæcus ſimiliter.*

50 *Marij de Curte cęci Ioannis Andreæ Præſidentis Sacri Conſilij filij virtutes.*

Franciſcus de Curte Regius Conſiliarius Scipio de Curte Conſiliarius, Camillus de Curte Pręſidens Regię Cameræ, & Regens in Conſilio Italico apud Catholicam Maieſtatem, & Paulus Epiſcopus Iſernienſis fratres laudantur.

AXIOMA.

Ipſoſq. decora fącie, & corpore non vitiatos eligunto.

1 IVreconſultum † forma, ac ſpecie liberali bene eſſe ad gratiam, & authoritatem in foro comparandam, voluit Bernardinus Scodobius in Repet. Authent. Habita, cap. 8. ſub num. 33. C. ne fil. pro pa-
2 tre. et † duobus namque Rectoribus, Magiſtratibuſq. ſuffragijs paribus electis, pulchrior eligitur, vt dicit Bald. in Procem. Decretal. col. 11. Hinc
3 † illud Domitiani Cæſaris apud Tranquill. c. 18. qui in Senatu dum ſe commendari ab oris verecundia ſentiret: Vos; inquit, vſque adhuc certe ani-

animum meum probaſtis,& vultum,& poſt pau-
ca inquit,ſcias nec gratius quidquam decore: nã
& Plato in Gorgia, cãtilenam vulgo cantari ſoli-
4 tam dicit, primum † optimum eſſe bene valere;
ſecundo loco formoſum eſſe; tertio habere diui-
tias nulla fraude quæſitas. Carneades Philoſo
phus, dicebat pulchritudinem ad commẽdatio-
5 nem eſſe efficacem, vt quæ ſit † Regnum quod-
dam abſque ſatellitio, impetrans quod volet abſ-
que vi. Ariſtoteles dicebat eſſe donum a natu-
ra. Diuus Auguſtinus optimum a natura bonũ
eſſe pulchritudinem aſſeruit, de quibus egi in cõ-
ſil.48.num.75.& pluribus ſeq. Centuria 1. & Luc.
de Penna, in l.1.q.2.C.qui ætat. vel profeſſ.lib.10.
6 vnde † primos illos Iudæorum Reges Saulem, ac
Dauid, præſtanti forma DEVS elegit, vt patet
lib.1.Regum, cap.10.c.16.& 17. & lib.2. Regum,
cap.1.& teſtantur Baſilius Magnus in Hexaeme-
ron, Homil.8.& Ambroſius eiuſdem tituli lib.5.
cap.21.& e noſtris Bartholom. Cœpolla, de Impe-
rat. militum deligendo, Concluſione 10. Et ratio
illa eſt, quam antiquiſſimus Poeta Ennius attulit
dicendo.

Gratior eſt virtus veniens e corpore pulchro.

7 Honeſta † enim, & decora corporis forma, &
venuſtas, bonæ in dolis inditium præfefert, ſicut
deformitas mali animi præſagium refert, hinc
Martialis lib.12. Epigrammatum.

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læſus,
Rem magnam præſtas, Zoile, ſi bonus es.

Pulchra Hiſtoria de hoc Axiomate referenda
8 eſt. Nam † & Philopomenes Achaiæ Princeps,
a quodam nobili Megarenſi, vt in eius domum
diuerteret inuitatus, ſcribenſq. ille vxori per nun-
cium, Achæorum Ducem aduentare, dum cœ-
nam illa præparat, atque abſente viro, vt ſolent,
plus debito tumultuaretur, interea itineri accin-
cti, domum primus Philopomenes amici ingreſ-
ſus, ab vxore illius viſus, antecurſorem quempiã
credens, eum orauit, vt pro aduẽtu Ducis Achæo
rum, operimanum apponeret auxiliarem, abiecta
ille chlamyde, ſtatim cœpit ligna findere, ſuper-
ueniens amicus, quid eſt, id quod agis Philopo-
mene inquit, tum ille, quid aliud ago, quã quod
fœde ſpeciei meæ pẽdo pœnas, vt refert Plutarchus
in eius vita, quaſi cũ ꝙ vultu eſſet Princeps defor
9 mi nõ principẽ, ſed ſeruũ ꝓſeferret. Hinc † Phry-
nes illa apud Athenienſes impietatis accuſata, &
damnationi proxima cum eſſet, Hyperides illius
amator, cũ illam deperiret, corã iudicibus nil me
lius habuit, quam cum illã defenderet, pro ducta
illa coram eis, cõmiſeratione adiecta, diſciſſa mu
lieris veſte, iudicibus nuda pectora oſtendit, ad-
mirati iudices eximiam illius pulchritudinem,
quam Tyrannidem Socrates nominat, dimitten
dam illam cenſuerunt, vt eſt author idem Plu-
tarchus in Hyperide, & Atheneus Dipnoſophi-
ſtor. lib.13.cap.22. Ex his liquet, quantæ potentiæ
10 ſit formæ decor. Hoc † Alcibiadi conceſſit natu-
ra inquit idem Plutarchus, ſibi cum paucis com-
mune, & non modo in pueritia aut adoleſcentia,
ſed etiam in omni ætatis gradu, maximum ſem-
per decorem, ac formoſam hominis ſpeciẽ præ-
tulerit. Vnde Fabius Quinctilianus Oratoriarũ
11 inſtitutionum lib.2.cap.15.inquit, † verum pecu
nia perſuadet, & gratia, & authoritas dicentis, &
dignitas, & poſtremo aſpectus etiam ipſe ſine vo-
ce, quo vel recordatio meritorum, cuiuſque, vel
facies aliqua miſerabilis, vel formæ pulchritudo,
ſententiam dictat. Quam opinionem optime cõ
12 firmat, ꝙ aſſerit Plutarchus in Scipione, † Erat
(inquit) Scipio animo, alijſq. virtutibus vehemẽ
ter excellens, ſed præſtans etiam pulchritudine
oris, & totius corporis forma conſpicuus, læta,
13 atque hilari fronte, † quæ plurimum valent ad
14 gratiam hominum conciliandam. Et † de Mar-
co Craſſo idem Plutarchus in eius vita, Corpo-
ris autem dignitas, a ſermonis elegantia, tũ fron-
tis hilaritas quædam, facile ad ſe amandum, ho-
mines alliciens. Quam optime Aurelius Caſſio-
dorus, lib. variarum 2.cap.6. Reſpicite certe iuue-
nem, per formæ gratiam, mentis pulchritudine
plus placentem, refert facie ſanguinis decus, pro
ditur animi natura per vultum, & ſerenitate cor-
poris, nubila quoque mẽtis abſtergit. Hinc Olym
pius Nemeſianus in Egloga 1.

Blanda tibi vultu grauitas, & mite ſerena
Fronte ſupercilium, ſed pectus mitius ore.

Plinius iunior lib.1. Epiſtol.10. ſcribens Actio
15 Clementi de laudibus † Euphratis Philoſophi,
dicit: Ad hæc proceritas corporis, decora facies,
demiſſus capillus, ingens, & cana barba, quæ licet
fortuita (niſi velit dicere futilia) & inania repu-
tentur, illi tamen plurimum venerationis acqui-
runt. & Epiſtola 14. Ad Iunium Maricum quæ-
rentem quod Plinius eligeret maritum Nepoti,
16 proponens ei quẽdam † Militium Aemilianum
Brixienſem, inquit: eſt etiam illi facies liberalis,
multo ſanguine, multo rubore ſuffuſa, eſt inge-
nua totius corporis pulchritudo, & quidem Se-
natorius decor, quæ ego nequaquã arbitror negli
genda. Hinc Alfonſus Toſtatus in lib. Numero-
rum cap.11.q.39. Dignitas, authoritas, & maie-
ſtas quædam Iudicibus, & Magiſtratibus neceſſa
17 ria eſt, vt eis a † ciuibus reuerentia deferatur. Vn
18 de Dio in Vlpio Traiano, de eo loquens in eius
vita; Generoſa canities, & oris maieſtas principẽ
prodidit, vt quis foret in ementito habitu facile
oſtendebat. Hinc vulgatum illud. Facies Priami
19 digna eſt Imperio. Quia † Socrates, formã Ty-
rannidem, Plato, Naturæ priuilegium, dixe-
runt.

Nec decora facies Magiſtratus, fuco, alijſq. il-
20 linita ludibrijs eſſe debet, † fucari namq. homi-
nem impudiciſſimum eſſe, non dixit ſolum Her-
mogenes Tharſenſis in Rhetoricis, lib.1.cap.11.
& 13. ſed ipſa humana ratio ſatis abhorret. Vnde
Fabius Quinctilianus Inſtit. Orator. lib.8. in Proœ
mio inquit: Corpora ſana, & integri ſanguinis, &
exercitatione firmata, ex iiſdem his ſpeciem acci-
piunt, ex quibus vires; namq. & colorata, & adſtri
cta, & lacertis expreſſa ſunt, ſed eadem ſi quis vul-
ſa, atq. fucata muliebriter comat, fœdiſſima ſint,
ipſo formæ labore. Et cultus conceſſus, atque ma-
gnificus addit hominibus, vt Græco verſu teſta-
tum eſt, authoritatem. At mulibris, & Luxurio-
ſus non corpus exornat, ſed detegit mẽtem. Hæc
21 Fabius, vnde † damnant Hiſtorici Variũ Helio-
gabalum

Digitized by Google

gabalum Imperatorem, quod in publicum, pictis oculis, geniſq. purpuriſſatis, ac faciem ſuapte natura formoſam, indecoris coloribus infeciſſet. Herodianus lib. 5. Eutropius lib. 10. cap. 12. Aelius Lampridius, & Sext. Aurelius Victor, in eius vita. Sicuti enim in mulieribus hęc odio ſiſſima ſunt, ita in hominibus damnanda, & Magiſtratibus etiam fugienda ſunt; talis enim in Magiſtratu debet eſſe decor, vt nō damnetur vt muliebris, nec reprehendatur tamquam viro indecens, ſed iuxta Ouidij præceptum dicentis:

Sint procul à nobis, iuuenes, vt fœmina compti,
Fine coli modico forma virilis amat.

Sed de exteriori Magiſtratuum corporis ornamento dicemus capite ſubſequenti.

23 Magiſtratus† autem forma qualis eſſe debeat, pulchrè, & eleganter deſcribitur per Laurentiū Grimalium, de optimo Senatore, lib. 2. cuius hęc ſunt verba: Formoſum igitur Senatorem noſtrum eſſe volumus; formam autem appello virilem, hominéq. non fœmina dignam ſpeciem. Huius vis omnis in ſtatura corporis, vultuq. ipſo cognoſcitur. Vaſto itaque corpore non ſit, nec puſillo, ſed mediocri; in procero corpore paruā virtutem dicit eſſe Ariſtoteles, in exiguo autem anguſtam; Corpus etiam non ſit abdomine grauatum, quemadmodum nec ſiccum, & extenuatum; Illud ad labores ſubeundos ineptum eſt, hoc ad tolerandos imbecillum; Quos natura defectione membri alicuius inſigniuit, vt aut vno pede claudicent, aut diſtortos, obliquosq. oculos habeant, aut ita parui ſint, vt nanis, & pumilionibus ſimiles videantur, hos plerumque cauere ſolemus, ne quo fuco nos decipiant, monſtris enim ſimiles habentur, quos ſi boni non ſunt, nec vitium naturæ, virtutis exercitatione depellunt, Senatores creari nolumus. Hæc Grimalius.
Subiungit tamen optari iſta ſolere, non requi-
24 ri. Quod † rectè Ageſilaus Lacedæmoniorum Princeps, impleuit, qui cum eſſet turpi facie, nec corpore rectus, virtute tamen corporis, & animi magnifica, omnes naturæ defectus, vicit, ac ſuperauit, vt ſunt authores, Plutarchus in Ageſilao, & Xenophon in Oratione in eius Ageſilai laudem. conſcripta. De quo, & Marcus Mantua in Famulatu, tit. de liber. præterit. num. 6.
25 Hinc † in Sacerdotibus cultui Diuinæ Domus dicatis, vitium corporis viſibile probrum iudicatur, toto titulo de corpore vitiatis, in libris Canonum; quod nouiſſimè plenius omnium exagitauit Simon Maiolus Epiſcopus Vulturarienſis, de Irregularitate lib. 1. per totum. Operæ pretium eſt, à Sancta DEI Eccleſia exempla capere, & propterea rectè Bald. in dicto Proœ-
26 mio Decretal. cenſuit, † Membris carentes non poſſe ad publica officia promoueri; quem ſequitur Martin. Laudenſ. in tract. de Officialibus do
27 minor. §. 69. & §. 177. Hinc † Antigonus Rex, aures præcidi fecit Hircano, ne Summo Pontificatui reſtitueretur, vt dicit Aegiſippus de excidio Hieroſolymorum, lib. 1. & Ioſephus de Bello Iudaico lib. 1. & Antiquit. Iudaicar. lib. 14. Ioan.
28 Zonaras Annaliū lib. 1. Nam, † & antea Romulus Vrbis conditor, creauerat Sacerdotes, viros ætate prouectos, genere, & virtute nobiles, ac diuites, nullaq. corporis parte carentes, vt inquit Dionyſius Halicarnaſſeus Hiſtor. lib. 2. Hinc Sacerdotem non eſſe integro corpore, mali omnis ſignum eſſe, inducitur contra Metellum, quod cum arderet Veſtæ Templum, ne Palladium arderet illud rapuit, & oculum amiſit, & ne deberetur illi Sacerdotiū, ſcribit Seneca De-
29 clamationum lib. 4. Declamatione 2. † Auguſtus etiam vetuit in Senatum eos cooptari, qui debile aliquod membrum haberent, vt refert Dio Cocceius Hiſtor. lib. 54. Hinc Romanorum
30 ille grauiſſimus M. Sergius, qui poſt tot victorias ab eo obtentas, amiſſa manu dextera, illam ſibi ferream fecit, eaq. religata præliatus, Cremonam obſidione exemit, Placentiam tutatus eſt, duodena caſtra hoſtium in Gallia cepit, tandem in Prętura ſacris arcetur à collegis, vt refert Plin. lib. 7. cap. 28. in fine.

Hoc autem non auſim dicere, eſſe perpetuo obſeruandum, ſiquidem virtutes naturæ in-
31 clinationem vincere queunt. Nam † & Galba ille, qui fuit Imperatoris Galbæ pater, Conſulatu functus, quamquam breui corpore, atque etiam Gibboſus modicæq. in dicendo facultatis eſſet, cauſas induſtrie actitauit, vt eſt author Suetonius Tranquill. in Galba, capitulo 3. Plurimos ſcimus, ac vidimus Principes viros qui naturæ, atque caſu fatales eorum corporum, virtutum cumulo ſuperarunt.

Qui autem naturalis morbi vitio opprimun-
32 tur, † veluti, ſurdus, mutus, & perpetuo furioſus, hi Iudices fieri, & creari nequeunt, vt dicit Paulus, in l. cum Prætor, §. non autem, ff. de iudic. Hieronym. Treutlerus, Diſputation. ſelectar. lib. 1. Diſputat. 12. Theſi 7. parte prima. Dethard. Horſtius, in Synopſi, Axiomat. lib.
33 5. tit. 1. num. 16. parte 2. † De furore autem interpellato, ſcilicet habente dilucida interualla, ſecus, l. cum furioſus, 39. ff. eodem tit. Sic & in illo, qui habet Magiſtratum, & Iuriſdictio-
34 nem, ſi ſuperuenit furor, quia † interim Iuriſdictione non eximitur, ſi non eſt longo tempore officium duraturum, l. Iudex datus, 46. ff. eodem
35 tit. & † interim exercitium per ſubſtitutum fiat, & ſua erunt emolumenta, & fructus, Petr. Gregor. Syntagm. iuris lib. 47. capit. 9. num. 6. cum ſeq.

36 Mutus, & ſurdus, an inueſtiant de feudo, & an acquirant, ac retineant? Quo ad poteſtatem inueſtiendi, & concedendi feudum, pauci tractarunt, & quaſi tranſeundo Doctores tetigerunt: tamen Iacob. de Ardizon. in Summa, capit. incip. Quid ſi vaſſallus, ſub rubricella de vaſſall. Vniuerſitat. dicit, quod mutus, & ſurdus poſſunt inueſtituram facere, & feudum concedere, argumen. l. qui id quod, §. mutus, ff. de donat. vbi mutus, & ſurdus donare non prohibentur. Quem ſequitur Iacob. Aluarot. in capit. 1. in princip. num. 6. per quos fiat inueſtitura, & Claud. de Seiſell. in Speculo feudor. tit. Qui feuda dare poſſ. verſic. tertio amplia, vt poſſint, folio mihi 286.

In contraria eſt ſententia Frãciſc. Hotoman.
37 in Diſputat. Feudiſtica, cap. 13. Quia † neque de-
ferre iuramentum, neque delatum audire poſ-
ſunt, neque militiæ munus ſuſtinere, aut ciuiles
habere honores poſſunt, l. honores, ff. de Decur.
& idcirco arceantur ſimiles a feudorum acquiſi-
tione, & retentione, (vt poſtmodum dicam) &
ideo tãto facilius ab illorum acquiſitione. Hanc
ſententiam confirmare poſſum ex Accurſ. in d.
l. qui id quod, in d. §. mutus, vbi inquit, eſſe diſtin-
guendum, ſecũdum terminos l. diſcretis, C. qui
teſtam. facere poſſ. vt ſi muti, aut ſurdi a natura
ſint, talibus interdicatur feudi conceſſio, ſin ve-
ro morbo, vel caſu, tunc ſeruanda eſt d. l. diſcre-
tis, quam locum habere etiam in contractibus ſe
quendo Accurſium, voluerunt ibidem Ludou.
Roman. & Alexand. & hanc partem, ex multis,
quæ nunc omitto, ego tenerem, in quam videtur
etiam inclinare Frãciſ. Sonsbecius iuris feudor.
parte 6. num. 25. & 26. ibi: ſi modo; & ibi: per ſcri-
pturam, vel ſimili modo.

Quo verò ad membrum aliud acquiſitionis,
ſucceſſionis, & retentionis, quia nimium ſe Do-
ctores inuoluunt, facio infraſcriptas Concluſio-
nes, ex quibus poteſt fieri omnium reſolutio.

38 Prima, mutus, † ſurdus, & imperfectus a nati-
uitate, ſi eſt inueſtitus ſcienter a domino, feudũ
retinebit, quia iam permiſit acquiſitionem, & eo
dem modo retinere licebit. Ita concludit Andr.
de Iſern. in c. 1. §. quin etiam, ſub num. 5. verſic. ſi
autem iam muto, Epiſcop. vel Abbat. quia vide-
tur illum iam a principio inhabilem, habilitaſſe,
& poterit per ſubſtitutum ſeruire, vt ibidem con
cludit, quia viuente muto, & ſurdo, tractatur ſo-
lum de præiudicio domini, non autem agnatorũ,
vt voluit idem Andr. in c. 1. num. 8. Si vaſſall. feu-
do priuet. arg. c. 1. de feud. dat. in vic. leg. cõmiſſ.
& c. 1. §. Titius, ſi de feud. defunct. fuer. controu.
cum ſimil. Franciſ. Sõsbec. iuris feud. parte 7. nu.
16. & parte 12. num. 132.

Hic Articulus fuit diſputatus in cauſa Ioſeph.
Caraccioli cum Illuſt. P. ſ. leuiri, & eum latè ſcri-
pſimus ad Conſtit. Officia quę perſonis, in tit. de
Official. in Regno conſtituend.

39 Secũda, Si eſt † mutus, & ſurdus a natura, adeo
quod impedimentum eſt perpetuum, tunc feu-
dum non retinebit, nec in illo ſuccedet, ſed ſi eſt
magnum, datur ei, vt ſe poſſit officio pietatis ale-
re, vt in d. cap. 1. §. mutus, Epiſcop. vel Abbat. vbi
Andr. num. 5. quia cum per eamdem legem, qua
à ſucceſſione excluditur, per eamdem ſibi proui
deri de alimẽtis ſtatuitur, vt voluit etiam Iacob.
de Ardizon. in Summa feud. cap. 137. incip. Dixi
mus, ſub tit. de ſucceſſ. feud. col. mihi 41. verſic.
mutus verò, fol. 165. in paruis. Capic. in inueſtitu
ra feudali, §. feudorum habiles, verſic. mutus, aut
aliter. Sigiſmũd. Loffred. in Paraphr. feud. in c. 1.
An mut. vel ſurd. & Andreæ verba refert, ac ſe-
quitur Paris de Put. in d. tit. Epiſcop. vel Abbat.
col. 2. verſ. ſi feudum magnũ, & in tract. de finib.
feudor. c. 40. verſ. nunc videndum, num. 29. verſ.
& vſum non omitto. Hotoman. in d. §. mutus, in
verbo fuerit magnum, & nouiſſime Ioan. Petr.
Surd. de Alimẽt. tit. 1. q. 58. Afflict. in d. §. mutus,
num. 13. verſ. quarto nota. Camer. in c. Imperia-
lem, col. 21. littera G. Franciſc. Duaren. in Com-
mentar. feud. capit. 9. num. 15. Gulielm. Hanne-
ton. iuris feudor. lib. 2. cap. 3. verſ. præterea ſi vaſ-
ſalli.

40 Tertia, Qui nõ eſt † totaliter mutus, ſed vel tar
dè, vel inarticulatè loquitur, ita vt intelligatur,
vel non totaliter ſurdus, quem vulgus appellat
ſurdaſtrum, talis non excluditur à retentione, &
ſucceſſione feudi, arg. d. §. mutus, ibi: nullo mo-
do loquitur, & ſentit Ardizon. in d. c. 137. in loco
allegato. & Ioan. Thom. de Marin. de Gener. &
qualit. feud. lib. 1. tit. 11. num. 137. Martin. Laud.
in d. §. mutus, num. 2. vbi loquitur de balbutien-
te, quod feudum retineat.

41 Quarta Concluſio, † ſurdus, & mutus, ac ſimi
les, ſuccedunt in feudo, pro quo non debetur ali-
quod ſeruitium, vel pro quo debetur ſeruitium,
quod poteſt præſtari per ſubſtitutum, puta, quia
non eſt ſeruitium perſonale, Martin. Laudenſ. in
c. 1. num. 1. & 4. An mut. vel ſurd. quem refert, &
ſequitur Ioan. Anton. Cãnetius Siculus, in Rep.
c. ſi aliquem, §. ſed non eſt omittenda, num. 33.
fol. mihi 229. Alexand. in conſil. 136. col. 2. vol. 1.
poſt Bald. in verbo, libellariæ, de Pace Conſtant.
ponunt exemplum in redditu frumenti, ſpalla
porci, par caponum, & ſimilium. Petr. de Bella-
pertica, de feud. tit. 3. num. 19. Anton. Capic. in d.
§. feudorum habiles.

42 Quinta Concluſio eſt, quod † in feudo pater-
no ſuccedunt mutus, & ſurdus, & ſeruient per
ſubſtitutũ; & ita procedat text. in d. c. 1. An mut.
vbi And. ſi bene inſpiciatur, ex Martino Laudẽſ.
num. 3. Petr. Gregor. Syntagmat. iuris vniuerſi,
lib. 6. cap. 13. num. 7.

43 Sexta Concluſio, † ſi infirmitas, muti, ac ſurdi
ſit perpetua, excluduntur a ſucceſſione, ſi autem
ſit temporalis, vel ex dicto medicorum ſperetur
in breui ſalus, & reſtitutio, tũc ſuccedere poſſunt
& feudum retinebunt, vt per Andr. Aluarot. &
alios, in d. cap. 1. an mutus. Vdalrich. Zaſ. in tract.
feud. part. 8. num. 68. Ioan. Thom. de Marin. in d.
tit. 11. num. 134.

44 Septima Concluſio, † quod mutus, & ſurdus,
ſuccedant in feudo empritio, vt ex multis com-
probat Ioan. Anton. Cannet. Siculus in d. §. ſed
non eſt omittenda, num. 34.

45 Cæcus † verò, an iudex conſtitui poſſit? Re-
ſponde, cæcum iudicandi officio fungi poſſe. Vl-
pianus, in l. cæcus, ff. de iudic. Franciſcus Duaren.
Diſputat. anniuerſ. lib. 1. capit. 23. Hieronym.
Treutler. Diſputat. ſelect. lib. 3. Diſputat. 8. Theſi
2. & Diſputat. 12. Theſi 7. Dethard. Horſt. in Sy-
nopſi Axiomat. lib. 5. titulo primo, num. 160.
Franciſc. Hotoman. in Diſput. Feudiſtica, capit.
13. in fine, viget enim in cæcis ingenij, & naturæ
vigor, maturitaſq. iudicij, & conſilij, ob quę cum
habeat iudicij acumen, poterit iudicandi mune-
re fungi.

Aliud tamen alij complures cenſuerunt,
46 † nempe ad nouos Magiſtratus captandos non
admitti, ſed quod eos quos tenent, proſequi poſ-
ſint, & ab ijs non arceantur, ob ſuperuenientem
cæcitatis caſum, l. 1. §. caſum, ff. de poſtul. vbi idẽ
Vlpiã-

Digitized by Google

Vlpianus ait, de cæco verba faciens; Numquid ergo, & Magiſtratus gerere poſſit? ſed de hoc deliberabimus. Et poſt pauca ſubſequitur. Sed melius eſt, vt retinere quidem dicamus iam cæptum Magiſtratum poſſe, aſpirare autem ad nouum penitus prohiberi, cuius occaſione hanc opinionem ſequutus eſt Abb. Panorm. in conſil. 47. vol. 1. quē ſequitur Nicolaus Boer. in Deciſ. Burdegal. 204. num. 35. & ante eum Martinus Laudenſ. de Officialib. dominor. §. 177. Sebaſt. Vantius in tract. nullitat. tit de nullitat. ex defectu deleg. num. 42. cum pluribus ſeqq. Pręſtantiſſimus præceptor Ioan. Bolognett. in conſil. 5. nu. 11. & ſeq. Et ita concordant has leges, vt text. in
47 † d. l. cęcus, intelligatur in cæco qui poſt iudiciū cęptum, vel Magiſtratum initum, viſu priuatus
48 fuit. Exempla non deſunt, Gn. enim Aufidius, vir Prętorius in cęcitate ſententias in Senatu dicebat;
49 Sic & Appius Claudius cę.us appellatus, qui in Senatu ſententiam dixit, de non recipiendis Romanorum captiuis a Pyrrho Epirotarum Rege dimiſſis, cuius per tranſitum meminit Vlpianus, in d. §. caſum. Hic enim Claudius audiēs tractari debere in Senatu Romano, de conditionibus pacis cum Pyrrho, qui vt eas obtineret, graris captiuos remiſerat, ſenex, & cæcus exiſtens, lectica ſe in Curiam deferri iuſſit, vt cum Pyrrho deformem & indignam pacem fieri prohiberet. Hūc cęcum aliquis nominet a quo patria, quod honeſtum erat per ſe parum cernens, coacta eſt prouidere, vt ſcribit Valerius Maximus lib. 8. c. 14. Eutropius Rerum Romanar. lib. 2. Andreas Eborenſis exemplorum Memorabil. tit. de Senectute. Cuius rei ſubſcribam hic inſcriptionem, quam refert in Faſtorum Romanorum Commentarij Honofrius Panuinius, quam dicit ſe tranſcripſiſſe ex ædibus Viri eruditiſſimi Petri Victorij Florentini, quæ eſt huiuſmodi.

APPIVS CLAVDIVS
C. F. CAECVS

CENSOR. COS. BIS. DICT. INTERREX. III. PR. II. AEDIL. CVR. II. Q. TRIB. MIL. III. COMPLVRA. OPPIDA. DE. SAMNITIBVS. CAEPIT. SABINORVM. ET. TVSCORVM. EXERCITVM. FVDIT. PACEM. FIERI. CVM. PYRRHO. REGE. PROHIBVIT. IN. CENSVRA. VIAM. APPIAM. STRAVIT. ET. AQVAM. IN. VRBEM. ADDVXIT. AEDEM. BELLONAE. FECIT.

Cuius Hiſtoriæ meminit etiam Lucius Florus Epirome de Geſtis Rom. lib. 1. c. 18. qui autē (inquit) ille Senatus fuit? cum perorante Appio cęco, pulſi cum muneribus ſuis ab Vrbe Legati.
50 Sed quid mirum. † Vidi ætate mea Marium de Curre, Ioannis Andreæ Iuriſconſultiſſimi, ac Pręſidentis Maximi Sacri Conſilij Neapolitani filium, Franciſci, ac Scipionis Regiorum Conſiliariorum, & Camilli Præſidentis in Regia Camera, nunc meritiſſimi Regentis apud Regiam Maieſtatem in Conſilio Italico, ac Pauli Epiſcopi Iſerniēſis grauiſſimorum virorum fratrem, cæcum a natiuitate, Latinas & Græcas litteras didiciſſe, & tantum in ſcientijs profeciſſe, vt in Mathematica, Arithmetica, Philoſophia, Hiſtoria, ac Theologia, alijsq. facultatibus, quaſi quoddam Artis, & Naturæ opus, & miraculum videretur. Vt non ſine admiratione Philippus II. Rex Catholicus & Latina, & Hiſpanica lingua concionantem publicè audierit, ac laudibus, & munificentia honeſtauerit.

CAP. IIII.

ARGVMENTVM.

Magiſtratus, quibus moribus imbutus eſſe debeat; quo veſtium ornatu extrinſecus incedere.

COMPENDIVM.

1 *Pulchritudo illa laudabilis, quæ mētem habeat moribus, & ſapientia ornatam.*
2 *Athenienſes veteres non quoſuis ad Conſilia, & Magiſtratus admittebant, ſed prudentiſſimos, optimos, & vitæ integritate celebres.*
3 *In iudicibus mores primum inſpiciuntur.*
4 *Rector ſecundum Gregorium, quos mores habere debeat?*
5 *Mores vulgi difficile immutantur, ſed conſpiciunt ad mores Principum, qui ideo illos exornare debent.*
6 *Mores vnde appellentur, & num. 7.*
7 *Mos a conſuetudine incrementum capit.*
Mores præcedunt conſuetudinem.
8 *Philoſophi, etſi eruditi, non tamen idcirco prudentes dicentur.*
9 *Prudētiſſimi, & ſapientes fuere Draco, Solon, Lycurgus, Plato, Demoſthenes, Aeſchines, Marcus Varro, Cato, Cicero, & alij.*
10 *Ariſtoteles Princeps Peripateticorum omnes prædeceſſores Philoſophos occupauit, cum omnia docuerit & naturalia, & moralia.*
11 *Apollinis Oraculum dixit, Socratē meliora dixiſſe, quia moralia docuiſſet.*
12 *Magiſtratus quattuor comites habere debet, Prudentiam, Iuſtitiam, Fortitudinem, & Temperantiam.*
13 *Prudens Magiſtratus, quando dicatur?*
14 *Iuſtus, quando dicatur?*
15 *Fortis, quando dicatur?*
16 *Temperans, quando erit?*
17 *Mores praui ſunt commercia ſeruilia, non hominum liberorum.*
18 *Antiſtius Soſianus vir Prætorius ob prauos mores exſilio damnatus.*

19 *Mores via ſunt, vel ad inferos, vel ad ſuperos, vel ad Infernum, aut ad Paradiſum.*

20 *Improbis moribus exiſtens ad prouincias regendas non deputetur.*

21 *Iuſtitiæ miniſtri, Principis membra ſunt.*

22 *Morum grauitas in iudicibus neceſſaria.*

23 *Optima præſumptio, & maxima notabiliſſimaq. ex morum probitate inſurgit.*

24 *Archidami pulchrum dictum in eum, qui cauam barbam ſibi tinxerat, & num. 25.*

26 *Impudicus & inconueniens ornatus, omni tempore, & vbique improbatur.*

27 *Adamianitæ Hæretici, qui nuditatem ſequuntur.*

18 *Ob veſtitus indecentiam deriſus Ioannes de Lignano.*

29 *Corporis incompoſitio, animi incompoſitionem arguit.*

30 *Veſtimentorum lex optima in vnaquaque Republica.*

31 *Apud Romanos veſtium, purpuræ, & annullorum aureorum non omnibus paſſim permittebantur ornamenta.*

32 *Nullum hodie diſcrimen veſtium inter Prælatos, & ſæculares, nobiles, & artifices, & num. 33.*

34 *Alexander Seuerus Imperator cogitauit ſecundum hominum qualitates veſtes taxare.*

35 *Vlpianus, & Paulus Iuriſconſulti in cauſa fuerunt, quin Alexander Seuerus veſtes cuiuſcumque limitaret.*

36 *Minutia virgo veſtalis ob mundiorem iuſto cultum, fuit viua defoſſa.*

37 *Q. Hortenſius ob nimiam veſtimentorū elegantiam probro affectus.*

38 *Lycurgus lege cauit, vt vna veſte anno quis contentus eſſet, ne vnus alio cultior videretur.*

39 *Ephori apud Lacedæmonios veſtimentorum curam gerentes quotidie veſtes inſpiciebant, ne quid a decenti ornatu alienum eſſet.*

40 *Quoad veſtes pulchrum Senecę dictum.*

41 *Aurelianus Imperator, nec ſibi nec alteri veſtem holoſericam permiſit.*

Aureliam vxori petenti a viro, vt vnico pallio ſerico vti peſſet, reſpondit, abſit, vt auro fila penſentur.

42 *Latus clauus Senatorum veſtis.*

Apud Venetos, & alios diſcretio eſt veſtium pro perſonarum qualitate.

43 *In Gallia plurium Regum Conſtitutiones factę ſunt ſuper re veſtiaria.*

44 *Apud Germanos Auguſtæ Vindelicorum res veſtiaria ſtatuta eſt Caroli V. Imperatoris edicto.*

45 *Apud Chinos veſtes diſtinctæ ſunt Magiſtratuum a priuatis, Nobilium a popularibus, & etiam in luctu.*

46 *Intellectus Matth. cap. 7. dum loquitur de venientibus in veſtimentis ouium.*

Veſtimenta in Scriptura Sacra pro operationibus exterioribus capiuntur.

47 *Pulchrum dictum Herodis Attici, Philoſopho cuidam ſe profitenti, quo ad barbam, & pallium.*

48 *Equum empturus non debet reſpicere ſellam, & frænum ex Seneca.*

49 *Veſtes mulibres ſunt viro indignæ.*

AXIOMA.

Morum elegantia, ac decenti veſtium ornamento conſpicuos, ſeligito.

SCripſimus in præcedenti capite, Magi
ſtratum commendabiliorem eſſe, ſi
1 forma ſit præſtanti. Sed † tunc ſua-
uis & laudabilis dicitur pulchritudo,
ſi mētem habeat moribus, & ſapientia ornatam,
vt inquit Oratorum antiquiſſimus Iſocrates, in
oratione ad Demonicum. Vnde idem Iſocrates
2 in Panathenaico dicit, Veteres Athenienſes nō
quoſuis ad Conſilia, & Magiſtratus admitteābt,
ſed prudentiſſimos, & optimos, & vitæ integrita-
te ſpectatiſſimos. Hinc Theodahadus Rex apud
Caſſiodorum lib. Variar. 10. capit. 7. Cognoſcite
(inquit) Patres Conſcripti, quid fieri velimus,
3 † quando in Iudicibus, primum mores eligi-
mus, in ea magis dignitate, quæ iura conſueuit
edicere. & capit. 14. Mali mores noſtro nomini
probātur aduerſi. Ideo Magiſtratus, qui Regno,
Prouinciç, Vrbi, Ciuitati, Opido, Caſtro, Popu-
lo, aut Villæ præpoſitus eſt, mente gerat, ad gu-
bernandos populos, ad illos regendos eſſe præpo
ſitos, quo in officio, finis ſpectandus eſt, vt ex eius
adminiſtratione, bene geſtæ rei gloriam conſe-
quatur; ſi enim Magiſtratu ſibi tributo, felix ſibi
videbitur, & in illius directione ob morum pra-
uitatem, optimo fine caret, Cyrum refert, qui in
quærendis Regnis felix, miritq. artibus fultus, in
retinendis vero infelix, omniq. vacuus conſilio
iudicatus eſt. Quam prudenter D. Gregorius in
4 Paſtorali, parte 2. cap. 3. † Sit Rector inquit, ope-
ratione præcipuus, vt vitæ viam ſubditis viuendo
denunciet, & grex, qui paſtoris vocem, moresq.
ſequitur, per exempla melius, quam per verba
gradiatur. Qui enim loci ſui neceſſitate exigi-
tur ſumma dicere, hac eadem neceſſitate com-
pellitur ſumma monſtrare. Illa vox namque li-
bentius auditorum corda penetrat, quam di-
centis vita commendat, quia dum quid loquen-
do imperat, oſtendendo adiuuat, vt fiat. Et poſt
pauca inquit. Nec inter malos tātummodo, quæ
recta ſunt faciat, ſed bene operantes ſubditos, ſi-
cut honore ordinis ſuperat, ita etiam morum vir
tute tranſcendat. Hæc Gregorius. Speculantur
etenim ſubditi in ſuperiorum, ac Principum vi-
ta, ab illa, & cenſurā, & exempla percipiunt. Hinc
5 Plutarchus in Politica. Vulgi † enim, & multitu-
dinis rationes viuendi de repente immutare, at-
que aliorſum traducere difficile nimirum, & ni-
mis arduum eſt. Ceterum, te ipſum ita excolere,
ita mores exornare tuos, ſic vitam omnem tuam
tueri debes, vt qui in aperto, medioq. ſpectaculo,
ante omnium oculos vitam acturus ſis, nemi-
nem celaturus. Hucuſque Plutarchus.

Magiſtratus gubernationi, vt diximus, deſtinatus, mores ſuos debet habere recte compoſitos,

con.poni

componi autem eos arbitror ex virtutibus, & virtutum operationes eos appellari debere, quod diſputauit Plutarchus in libello de virtute morũ.

6 Nec illi ego aſſentior dicenti a more,† id eſt conſuetudine mores appellari, quod & Boetio placuit in Topica Ciceronis, lib. 2. dum ait, quod mos eſt, quod in Ciuitatibus ſolitum eſt fieri; ſed

7 potius aliter dicerem,† quod cum mos à conſuetudine incrementũ capiat, teſte Ariſtotele Moral. Eudemiorum lib. 2. c. 4. ergo neceſſe eſt morem ante eſſe, quam conſuetudo ſit, quæ illi incrementum tribuit. Vnde dicendum eſt, mores potius eſſe virtutum effectus, & actiones, ac actus, quibus mores id eſt Ciuitatum vſus operentur, & quod ſecundum illos viuere oporteat, & ideo mores appellentur, quaſi vſque ad mortẽ illi obſeruandi ſint. Nec id ſine ratione dicen-

8 dum eſt: nam etſi Arithmetici, Geometræ, Mathematici, ac Phyſici ſolitariumq. omnem Philoſophorum gregem, eruditum quidem illum ſapientemq. arbitremur, non tamen prudentem illum cẽlebimus. ſimili modo Diogenes, Zeno, Anaxagoras, Crates, Anaximenes, Cryſippus, Democritus, Carneades, Ariſtippus, Tales, Cleobolus, alijq. quamplurimi, ſapientiſſimi fuere, nõ tamen prudentes iudicabuntur. Nam abſtruſis, ac reconditis illis ſcientiarum arcanis, ſubtiliſſimis ſuis contemplationibus ſeipſos oblectabant in ſcientijs, ac illarum difficillibus nodis explicandis, non tamen attingebant bona humana, & gubernandi metam non perſtringebant, in qua prudentia maxima pernecеſſaria eſt. Ad quã ſi oculos, actuſq. conuertiſſent, prudẽtiſſimi omnium

9 habiti fuiſſent. Quod † perfecte impleuerunt Draco, Solon, Lycurgus, Plato, Demoſthenes, Aeſchines, Marcus Varro, Cato, Cicero, aliiq.

10 quamplurimi. Ideoq. † Ariſtoteles ipſe Peripateticæ Sectę Princeps, omnem poſt ipſos locum occupauit, quia non ſolum Theoricam ſcientiarum Diuinarum, & Cõtemplatiuarum edocuit, ſed vſus, moreſq. animalium, illorumq. Hiſtoriam deſcripſit, ac regendi Familias, Ciuitates, Populos, ac Regna, diſciplinam reliquit. Non

11 † immerito Delphicum Apollinem, reſpondiſſe aſſerũt, ex cunctis Philoſophorum ſectis, Socratem meliora dixiſſe, eo quod moralia docuit, vt teſtatur Pauſanias in Attiacis. Virtutis namque omnis laus in actione conſiſtit, vt Cicero inquit. Ad quod noſtri alludũt; dum aiunt, quod ea quæ in ſcholis deglutiuntur, in foro digeruntur. Et idcirco cum Magiſtratus internas animi virtutes non poſſit ore docere, factis per occurrentes actiones, ac per mores exteros exhibet.

12 Quattuor † itaque habeat Comites Magiſtratus, quibus morum ſuorum candor eniteat, Prudentiam, Iuſtitiam, Fortitudinem, ac Temperãtiam, quibus tamquam cardinibus ſuffultus, omne regiminis onus perfecte enucleabit. De his egimus iam ſatis in Commentarijs de Regis Catholici præſtantia, cap. 84. Nunc breuem faſciculum annectemus, quo poſſint Rectores armari, aut ſi non omnia obtinere, ſaltem pro poſſe eniti, vt quæ in illo continentur, aut partem potiorem obtiueant.

13 Prudens † itaque erit Magiſtratus, ſi ſuiipſius, omniumq. cognitionem habeat, qua nõ ſolum res proprias, & domeſticas, ſed ciuiles bene conſulter, quid honeſtum, quidq. vtile videatur, quæ ſint Reipublicæ commoda, quęue incommoda, rebus, quæ nocumentum afferre poſſint, aſſenſum non præbeat, nec incognita, tamquam cognita ſibi eſſe arroget, ingenium, docilitatẽ, memoriam, intelligentiam, circumſpectionem, prouidẽtiam, cautionem, ſagacitatem, calliditatem, & aſtutiam ſectetur. Ingenium habeat liberum, firmum, conſtans, acutum, illuſtre, elegans, & iucundum, ad excogitandas, acq; proferendas ſententias, & iudicia, ad ea ornanda, & explicanda, vt illa firma ſint, fæcunda, ac diuturna. Decilitatẽ habebit, dum quæ alij exponunt addiſcat, & meliora, ac potiora eligat. Memoriam, dum ex ijs, quæ didicit meliora, quibus vti poſſit pro tempore retineat. Intelligentiam per acumen ingenij proſequatur, per quam res omnes, & illarum formas, & ideas concipiat, verum, a falſo, vtile, ab inutili diſcernat. Circumſpectionem, quia Magiſtratus omnia circumcirca reſpiciat, quid nocere ſubditis, ac Reipublicæ, quam regit, poſſit, quid labefactare illam valeat, quæ bello, ac paci eſt admodum neceſſaria. Prouidentiam, quæ a præuidendo dicta eſt, quia per ipſam, Cicero inquit, quid futurum ſit, antequã fiat inſpicimus; quæ tametſi diuinitatis quodammodo ſit particeps, tamen cum DEVS nos dirigat, viamq. aperiat, ſcintillas quaſdam, & virtutis igniculos in nos immittit, ex quibus dirigimur ad inſpectionem exemplorum, & Hiſtoriarum præteritarum, ex quorum exitu, præſentia, ac futura pro poſſe metimur. Cautionem habebunt, dum nõ repente quid facient nec impræmeditate, nihil iratum, nihil hilare, aut timiditate aliud pro alio dicentes, ſed ita progrediantur, vt mala vitentur, & bona caute appetantur. Sagacitatem, dum acute ſentitur, & ſubtiliter intelligendo, & quid tractetur, quidq. in conſultationem deducatur, conſiderantes. Caliditatem, atque aſtutiam, habebunt, ſi quid ſubditi quærant, quid cupiant, quid agitent, perſpiciant, quorſum illorum cogitationes, ac deſideria tendant, perſcrutentur.

14 Iuſtus † erit Magiſtratus, ſi DEO prius cultum reddat, ſi eccleſiarum, & piorum locorũ, ac perſonarum Eccleſiaſticarum curam habeat, ſi Chriſtiana Fides ibi recte vigeat, hoſtes illius detegat, propellat, nec ſinat ob religionum mutationes labefactari, & ad nihilum redigi populos. Si in foro exteriori, ſit ciuilis iuſtitiæ cuſtos, ęqualitatem in ciuibus obſeruando, iuſtas leges proponendo, ſanciras cuſtodiendo, obſeruari procurando, ius ſuum vnicuique diſtribuendo, pietatem, bonitatem, comitatem, innocentiam, benignitatem, amicitiam, clementiam, obſeruando, de quibus egimus de Regis Catholici præſtantia, cap. 21. per totum, & in d. cap. 84.

15 Fortis erit † ſi magnanimitatem, cõſtantiam, patientiam, & ſecuritatem cuſtodierit, viriliter, & conſtanter omnia operando, ferociam, & proteruiam quorumcumque potentum, paruifaciendo, & omnia ferendo, nihil pertimeſcendo,

& omnia aduerſantia fortiter tolerando, ita vt à
iuſti ſcopo non diſcedat.
16 Temperans erit † Magiſtratus, cũ animi vim,
faciet corporis cupiditatibus reſiſtentem, natura
enim quodammodo factum videmus, vt corporis blandæ, ac illecebræ voluptates, animum
expugnare, ac victum in ſuam poteſtatem adducere, & ſubijcere nitantur, pugnaq. magna, & cõtentio inter corpus, & animum iugiter exiſtat.
Quod ſi in accidentibus, ac regendi occaſionib.
non præceps illis, ſe Magiſtratus allici ſinat, pulchro virtutum temperamento regimen faciet
iuſtiſſimum. Hæc quattuor virtutum ſummula ſufficiat, quibus armatus Rector, tamquam
cardinibus numquam erit inglorius, & DEO
ſatisfaciet, & Mundo.

Mores itaque optimi eligendi ſunt, Magiſtratibus præſertim, quibus populorum, ac hominũ
17 commercia commiſſa ſunt, praui † enim, ac fallaces mores, ſeruilia, non liberorum hominum,
commercia reſpiciunt, vt inquit Philo Iudæus
in lib. de Creatione Principis. Praui enim mo-
18 res ſemper odioſi, qua † ex cauſa, ob morum prauitatem, exſilio cõdemnatum fuiſſe Antiſtium
Soſianum Virum Prætorium ſcribit Cornelius
Tacitus, Hiſtoriarum lib. 4. vnde recte inquit
Marſilius Ficinus in Theolog. Platonis, lib. 8.
19 cap. 10. Quod † morum viæ ſunt, vel ad inferos,
vel ad ſuperos. Quod ex ijs vel ad Paradiſum aſcẽdant vel ad inferos demergãtur, boni ſaluentur,
praui autem perdantur. Et Auguſtinus in lib. de
duodecim abuſionibus, gradu 6. inquit: Nihil
proficit dominandi habere poteſtatem, ſi dominus ipſe non habeat virtutis rigorem, ſed hic virtutis rigor, non tam exteriori fortitudine, quæ &
ipſis ſæcularibus dominis neceſſaria eſt, indiget,
quam animi interiori fortitudine, bonis morib.
exerceri debet. Ob quod Ariſtotelis authoritate, inquit Dominicus de Soto, de iuſt. & iure, lib.
20 3. q. 6. articulo 4. quod nemo, qui † improbis eſt
moribus quacumque vel ſcientia, vel prudentia
(quæ potius in viro prauo erit aſtutia) prępolleat,
ad huiuſmodi prouincias eſt promouendus, artes, quæ in ſolo intellectu conſiſtunt, poteſt quidem vir nequam exercere, vt fidibus dulciter canere, pulchre pingere, affabre ſculpere, illam verò practicam, quæ in iuſtitiæ adminiſtratione poſita eſt, nemo, niſi virtutum vniuerſitate præditus, exequi valet iuſtè, regere enim, & imperare
prudentię munus eſt; & prudentia, præſertim iudicis, cunctas habet virtutes connexas. Iuſtitiæ
namque iudex cuſtos cum ſit, haud quanquam
omnes iniquitates Reipublicæ exagitare poteſt,
ac ſecundum leges vindicare, niſi fuerit virtutũ
omnium decore præditus. Et paulo poſt in-
21 quit: Adhæc, cum † Iuſtitię miniſtri, membra
ſint Principis, in ipſis debet ſuam ipſius pulchritudinem exhibere ciuium oculis, nulla enim de
re certius perpenditur, qualis ſit Princeps, quam
de miniſtrorum integritate, & corruptela. Hęc
Soto. Hinc Summus Pontifex in iudicibus
22 † morum integritatem deſiderat, c. cum in cunctis, de elect. c. in noſtra, de procurat. c. Niſi eſſẽt,
vbi Bald. Anton. de Butr. Petr. de Anchar. & Pa-
23 norm. de Prębend. Maxima † enim, ac notabiliſſima eſt præſumptio, quæ ex morum probitate
inſurgit. Alex. in l. ſi bonæ fidei, ff. de rei vendic.
& in conſil. 53. vol. 2. Iaſon in l. iubemus, C. de iudic. Portius in conſil. 206. num. 13. Ideo plus faciunt quẽ vilem mali mores, quã paupertas. Bal.
& Alberic. in l. humilem, C. de inceſt. nupt. ſequitur Barthol. Bertazzol. in conſ. crimin. 42. num.
13. vol. 1.

Ex Theophraſto refert Ioannes Stobæus, Ser-
24 mone 12. Virum quendam † Chium Lacedęmonem veniſſe, arrogantem alioquin, ſed quem
propriæ ſenectutis puderet, quare canos tinctura obliterare conabatur; Progreſſus in publicũ
de rebus orationem habuit, quarum cauſà venerat. Tum ſurgens Archidamus, dixit, qui ille
tandem rectum diceret? qui mendacium non in
anima ſolum, ſed in capite quoque circumfer-
25 ret? Simile † etiam Philippo Macedonum Regi accidit, qui cum quendam ex amicis Antipatri, iudicum numero adſcripſiſſet, & demũ eumdem ſibi barbam, capilloſq. inficere ſenſiſſet, remouit, dicens, eum, qui infidus in capillis eſſet, dignum non eſſe cui in negotijs fides haberetur;
vt refert Plutarchus Apophtegmate Regum 25.

Per exteriorem etiam actuum exhibitionem,
plerumque mores hominum cognoſcuntur, ex
veſtibus enim, & corporis ornamentis, quando-
26 que animi arcana iudicantur. † Impudicus
enim & inconueniens ornatus, omni tempore,
& vbique improbatur. Quod tractauit Cyprianus in lib. de habitu virginum. Ambroſ. in lib. 1.
de virginibus. Auguſtinus ad Poſſidonium Epiſtol. 73. ad Aeditiã. Epiſtol. 199. & in lib. de Verbis Apoſtoli. Sermone 18. & de Doctrina Chri-
27 ſtiana, lib. 4. cap. 21. Sicuti improbatur † illorum
ſecta Hæreticorum, qui nudi, mares, & feminæ
ſe aggregabãt, Adamanitæ dicti, eo quod Adam
in Paradiſo imitabantur, qui fuerunt Victoris
Papę tempore, & Aelij Pertinacis Imperatoris,
in Anno Domini 194. Et ſic poſteri in Hollãdia,
& demum ab alio Adamo Paſtore cognominato, homine Piccardo iterum reſuſcitata, & extincta extitit. De primis inuentoribus agit Iſidorus,
lib. 8. Etymologiar. cap. 25. & habetur 24. quęſt. 3.
c. quidam, & voluit Eymericus in Directorio
Inquiſitor. parte 2. q. 6. Stanislaus Hoſius Cardinalis Varmienſis, in lib. de Communione ſub
vtraq. ſpecie, & Lindanus Dubitation. Dialog. 2.
Alfonſ. de Caſtr. aduerſ. Hæredes, lib. 2. in verbo
nuditas. Damian. Roſcius de Sectis Hæretic. §.
Adamæi, & Paul. Griſaldus Deciſion. Catholicar. §. nudi.

In tuenda verò corporis forma, ornatus quidam Magiſtratu dignus tenendus eſt, conciliat
enim authoritatem, & tam animæ quam corporis auget dignitatem, illamq. exornat; nec ea
28 ſit † veſtium forma, qua cum vteretur Ioannes
de Lignano, deriſus fuit, vt dicit Andr. Sicul. in
c. cum M. col. 59. de Conſt. ſequitur Ludouic.
Bologninus, in Rep. Authen. Habita, col. 8. C. ne
29 filius pro patre. † Incompoſitio enim corporis,
mentis indiſpoſitionem arguit, Specul. in tit. de
Aduocat. §. 2. verſic. finali.

Solet

Digitized by Google

30 Soletigitut in ea, quæ optime † regitur Repu-
blica, pro Status, hominumq. conditione, non
iure, legibuſue ſolum, ſed ornamẽtis, ac veſtibus
fieri diſcretio, vt ciuium conſtantia, in optimo vi
tæ genere, & eligendo, & retinendo cõſtituatur,
maximiq. id momenti ad eorum efficiendam, &
31 tenendam tranquillitatẽ, iudicatur. Inde † apud
Romanos purpura vtebantur Sacerdotes, Sena-
tores, Magiſtratus, & pueri nobiles. Annulorum
iura aureorum, Torques, Monilia, Armillę, viris
de Republica optime meritis, alijsq. in dignitate
conſtitutis concedebantur. Diuerſuſq. erat mo-
dus cõſtiturus in veſtibus Senatorijs, aliorumq.
Magiſtratuum, à priuatis hominibus; Alij tuni-
cas breues, ſtrictas, longas, latiores, prolixas, ma-
nicatas, vnam manicam habẽtes, purpureas, prę-
textatas, latuſclauos, penulas, & ſimilia, margari-
tas, calceos auratos, ac diuerſi diuerſa habebant,
vt eſſet cognira hominum omnium differenria,
de quibus aliqua nouiſſimè ſcribit Alexander
Sardus de Moribus Genrium, lib. 1. cap. 19. & an-
te eum Andr. Tiraquel. de Legibus Connubiali
bus, l. 3. Lazarus Bayſius in Commentar. de re ve
ſtiaria, & multa Alexander ab Alexandro, Die-
32 rum Genialium lib. 5. cap. 18. Sed † hodie, aut tẽ-
porum viciſſitudine, aut mundi quotidie in de-
terius labenris, motu, vel regentium deſidia, ſu-
periorumq. incuria, vel mortalium omnium lu-
xu vitijsq. mutatum eſt. Nullum diſcrimen Sa-
cerdotum, Militum, Magiſtratuũ, Senatorum,
ac Nobilium, ab Agricolis, Mercatoribus, &
Opificibus; Virtus nulla eſt, Magiſtratus nullus,
Artificium nullum, certis, perpetuiſq. ſtabilita, &
aſtricta ornamentis. Sceptrum olim, Corona,
Torques, Annuli, Monilia, Toga, Veſtis, Sella,
& ſimilia, non dignitates erant, ſed dignitatum
inſignia, quibus homines ad officiorum ampli-
tudinem, ad honoris ſui decus illuſtrandum, at-
33 que ornandum excitabantur. † Noſtra ætate
æqualis Principum virorum ac infimorum eſt
ornamentorum conditio, vt viri primores, ſic
cauponæ, ſic artifices, ſic plebei, & infamis etiam
vitæ homines ornati incedunt, ita vt dicere poſ-
ſint, nos quoque poma naramus, iuxta vetus pro
uerbium. Hinc videmus plerumque alicui de-
ferri honorem, qui etiam aſpectu indignus ſit vi-
rorum grauium; Alios autem, quibus honor, re-
uerentia, & circumſpectio deberetur, vix diſcer-
ni. Vtinam ij, quibus ſumma rerum cura incũ-
bit, tot malis prouideaur, quia ſtaret ſuus cuique
honor, & Reipublicæ mirum in modum prodeſ
ſent. Sed iſta excogitatio non mea rantummo-
34 do fuit, † ſed olim Alexander Seuerus, de quo
Aelius Lãpridius in eius Vita. In animo (inquit)
habuit in omnibus officijs, genus veſtium pro-
prium dare, & omnibus dignitatibus, vt à veſtitu
dignoſceretur, & omnibus ſeruis, vt in populo
poſſent agnoſci, ne quis ſeditioſus eſſet, ſimul ne
35 ſerui ingenuis miſcerentur. Sed † hoc Vlpiano,
Pauloq. diſplicuit, dicentibus, plurimarum rixa-
rum fore, ſi faciles eſſent homines ad iniurias.
Hæc Lampridius; & nos plura alibi. Plura dice-
rem, quo ad veſtes togatas, tum de Militia toga-
ta, tum litterata, forenſi, palatina, vrbana, talari,
Romulea, domeſtica, quotidiana, priuata, cæ-
natoria, tricliniari, diſcubitoria, cubiculari, reci-
dupua, trechedipua, diurna, nocturna, ſyntheſi,
cibaria, epulari, muliebri, viatoria, multitia,
mollicinia, albata, pulla, penula, humerali, pelli-
cullata, latoclauo, pluribuſq. ſimilibus: tamen
mihi hoc onus antea abſtulerunt hi, quos ſupra
allegaui, & poſt eos ferè eodem tempore. Perrus
Faber Semeſtrium lib. 1. cap. 16. & Ianus Lan-
glęus Ocij Semeſtris lib. 1. capit. 5. apud quos ex
omnium ſcriptorum arcanis hæc materia dige-
ſta eſt.

36 Propter mundiorem iuſto cultum † Minutia
Veſtalis virgo, ad Collinam portam in Campo
Scelerato viua defoſſa eſt; ſic & Poſthumia, de
de quibus ſcribit Paul. Oroſius lib. 3. capit. 9. D.
37 Hieronym. contra Iouianum, lib. 1. Sic † &
Q. Hortenſius ob nimia veſtimentorum elegan-
38 tiam probro affectus. Hinc † Lycurgus lege ca-
uit, vt veſte vna iuuenes vno anno cõtẽti eſſent,
ne vnus altero cultior videretur, vt ſcribit Iuſti-
39 nus, lib. 3. Et apud † Lacedemonios Ephori, ve-
ſtiarum curam gerentes, cauerunt, vr quotidie
veſtimentorum inſpectiones fierent, vt ſi quid in
illis, forte à decenti, iuſtoq. ornatu alienum inue-
niretur, corrigerent, vt teſtatur Aelianus de va-
ria Hiſtotia, lib. 4. cap. 7. deplorat veſtimẽtorum
40 luxum ſua ætate † Seneca; quid ſi hanc corru-
ptam noſtri temporis vidiſſet; audiamus eius
verba, lib. 7. quæſt. Naturalium in fine, dum ait:
Inuenit luxuria aliquid noui, in quod inſaniat.
Inuenit impudicitia nouam contumeliam ſibi,
Inuenit deliciarum diſſolutio, & tabes, aliquid te
nerius, molliuſq. quo pereat. Nondum ſatis ro-
bur omne proiecimus. Adhuc quidquid eſt bo-
ni moris, extinguimus læuitate, & politura cor-
porum. Muliebres munditias anteceſſimus, co-
lores meretricios, matronis quidem non induen
dos, viri ſumimus, tenero, & molli greſſu ſuſpen-
dimus gradum; nõ ambulamus, ſed incedimus;
exornamus annullis digiros, in omni articulo
gẽma diſponitur, quotidie comminiſcimur per
quę vitilitati fiar iniuria. Hæc Seneca. Et iterum
idem Seneca de Benefic. lib. 1. capit. 10. inquit:
Nunc cultus corporum nimius, & formæ cura,
præſeferens animi deformitatem: Scribit Fla-
41 uius Vopiſcus in Aureliano. † Aurelianum nul-
lam veſtem holoſericam, neque ipſum habuiſſe,
in veſtimento ſuo, neque alteri vtendam dediſſe.
& cum ab eo vxor ſua peteret, vt vnico pallio bla
teo ſerico vteretur, illum reſpondiſſe, Abſit, vt
auro fila penſentur. Hinc Volphgangus La-
zius, in Reipub. Romanæ Commentar. lib. 2.
cap. 3. & 4. & lib. 3. Placuiſſe inquit Romanis, vt
veſtitu dignitates ſecernerentur, ac conſtituiſſe
Veſtes Regales, Augurales, Conſulares, Senato-
rias, & Equeſtres. Paludamentum Conſulibus,
vt author Liuius lib.... Trabea Præfectis Præto-
42 rio, Ammianus Marcellinus lib. 26. † Latuscla-
uus Senatoribus. Lampridius in Alexandro. Sic
in qualibet optime conſtituta Republica obſer-
uari percepi, apud Venetos, Genuenſes, Lucen-
43 ſes, & alios. † Apud Gallos erant plures leges Ve
ſtiarię, primo Philippi Pulchri, qua vetabat
plebem

adminiſtratione perficienda gerere non debet. Limitatamen vt num. ſeq.

36 *Locumtenens, an ſit in patria, & num. 39.*

37 *Magiſtratus Regij in regno Neapolitano per ſubſtitutum non ſeruiunt.*

38 *Intellectus Conſt. Duram, & dictam.*

Intellectus c. Quia de Vicarijs.

AXIOMA.

Ciues, originariiue, minime Iudices, ac Magiſtratus creanto.

NVlli Iudicum (inquit Leo Imperator) † Patriæ ſuæ adminiſtratio, ſine
1 ſpeciali permiſſu Principis permittatur, l. nulli, quæ eſt final. C. de offic. rect. prouinc. ob quem text. dici poteſt, Magiſtratus aduenas, & exteros creandos eſſe, nō autem ciues, vel originarios. Alij mouentur ex l. hi, qui. & l. ſi cui, ff. ex quib. cauſ. maior. in quibus dicitur, Præſidem propriæ Prouinciæ, ſine ſpeciali Principis permiſſione, quem eſſe non poſſe. Quod ibidem ſecundum ſuum intellectū placuit Accurſio. Similis eſt text. in l. fin. ff. de offic. Aſſeſſ. vbi inde ſubiecit Bartol. quod in pro-
2 pria patria quis officialis eſſe non poſſit. † Quod ante ipſum voluit Innoc. in tract. excep. in Rubr. contra iudicem, col. 1. Ioan. Monach. in Defenſor. Iuris. in Rubr. contra Iudicem. Et iterum in Rubr. contra Aſſeſſorem. Ludou. Roman. in conſil. 216. Electio d. num. 1. Iaſon in l. ſi eadem, ff. de offic. Aſſeſſ. vbi Decius num. 5. allegās text. ab alijs minime adductum ad hunc effectum, in l. 3. C. de diuerſ. offic. lib. 12. & habetur in l. finali, C. de crimin. ſacrileg. Franciſc. March. in Deciſ. Delphin. 634. nu. 1. & 3. vol. 1. Lancelott. Cōrad. de offic. prætoris in princip. num. 17.

3 Prohibentur † autem non ſolum, qui ex Ciuitate ſunt, ſed etiam qui ex Suburbijs, cū & Suburbia patriæ appellatione, ac Ciuitatis contineātur, l. vxorem, §. legauerat, l. cuique, ff. de leg. 3. Bart. in l. 2. ff. de verb. ſignif. Matth. de Afflict. in Deciſ. Neapol. 384. num. 7. Nec obeſt, quod dicit Ioan. Papon. lib. 6. tit. 1. Arreſto 1. quod ſicuti ex Ciuitate eliguntur Magiſtratus, ſic ex Suburbijs. Quia ille loquitur in Conſulibus Aedilibus, Decurionibus, & Magiſtratibus municipalibus, non ad iuſtitiam miniſtrandam deputatis, ſed ad gubernationem corporis Ciuitatis, quos
4 oportet eſſe ex eodem loco, vt † pluribus perſonis pateat aditus ad dignitates patriæ, l. ad rempublicam, ff. de munerib. & honorib. l. qui ex vico, ff. ad municip. de incol.

5 Ad originarii ſimilitudinem † prohibetur & ciuis, ratione ſolius domicilij in Ciuitate, aut loco habitationis ius dicere vt poſt Alberic. de Roſate, voluit Philipp. Decius in d. l. ſi eadem, num. 5. & 6. Quamquam nonnulli quærant hanc opinionem impugnare, tamen textum habemus clarum, qui cauillari nequit, in d. l. 3. C. de diuerſ. offic. ibi. [in qua collocauerit larem] eoq. caſu vt ibi dicit Accurſ. non ſufficit ſola domicilij conſtitutio, niſi animo ibidem domicilium conſtituendi fiat, arg. l. ciues, C. de incol. lib. 10. vbi gloſſa notabilis, quam magni facit Ludouic. Roman. in conſil. 47. Viſis, nu. 5. & ante ipſum Bald. in conſil. 460. num. 3. vol. 1. Alexan. in conſil. 155. num. 3. vol. 2. Marian. Socin. iun. in conſil. 148. num. 4. volum. 3. late Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. quæſt. lib. 2. Centur. 1. Caſu 86. quos refert Virgin. Boccat. in Conſtit. Picentrina, Gloſſ. 6. num. 64.

6 Hinc † Reus recuſat Iudicem, qui eiuſdem ſit nationis, cuius eſt Actor, c. accedēs, ſecundo, extra, Vt lite non conteſt. cum ſuſpitionem inducat, vt voluit Abb. Panorm. in c. poſtremo, col. finali, de appellat. Carol. de Graſſalio Regalium Franciæ lib. 2. Iure 8.

7 Hiſpanorum † antiqua lege in Caſtellæ Regno ad regendas Prouincias alienigenæ præponuntur, vti refert Ludouic. Gomez in Regulis Cancellariæ, de Idiomateq́, q. 1. vbi inuehitur cōtra Valentinos contrarium obſeruantes, & ſeipſos eadem ex cauſa, inteſtinis diſcordijs, atque ſeditionibus profligantes.

8 Apud † Gallos etiam Philippi Pulchri, & Carolli V. Regum ordinationibus cauetur, alienigenas admittendos ad illius Regni officia miniſtranda. Et in originis loco non poſſe præfici in Officio Seneſcalli, Præpoſiti, Iudicis, Vicarij, vel Balliuij, aliquē, vt voluit Guliel. Benedict. in Reper. c. Rainutius, in verbo, vxorem nomine Adelaſiam, nu. 489. de Teſtament. Et proinde refert, ex Roberto Guaghino Hiſtor. lib. 9. cap. 1. eumdem Carolum in Curia Pariſijs cōgregata, omnibus inauditis, ex eius miniſtris, & ex Senatorio ordine, Camera computorum, alijſq. Decurijs, ea ex cauſa viginti duos amouiſſe.

9 Romani, † qui cunctis mundi gentibus, gubernandi exempla tradidere, vt transferrent è Græco in Latinum Leges duodecim tabularū, Hermodorum Epheſium virum grauem exſulantem, non autem ciuem elegerunt, qui expulſus fuerat ab Epheſijs; de quo Pomponius in l. 2. §. exactis, ff. de origine iur. & Plinius lib. 14. c. 5. vbi dicit à Romanis pro eadem cauſa, fuiſſe eidem in Comitio Statuam erectam. De eo Diogenes Laertius in Heraclito Epheſio, lib. 9. inducit ver-
10 ba Heraclíti dicentis: † Merentur Epheſij omnes adulti mori, impuberibusq. vrbem relinquere, quoniam Hermodorum ciuium præſtantiſſimum expulerunt, dicentes: Noſtrum nemo inæqualis ſit, quod ſi quis erit talis, cum alijs eijciatur. Et Cicero Academicar. quæſt. lib. 5. ex Heraclito idem retulit. Et Strabo lib. 14. ait: Di-
11 gnos eſſe Epheſios omnes ſtrangulari, † qui Hermodorum virum inter eos frugi, eiecerunt, dicentes, nemo noſtrum frugi eſto, alioquin cum alijs eijciatur. De hoc Neapolitanus noſter Alexander ab Alexādro, Dier. Genialium, lib. 5. cap. 18. Quod compar (inquit) cum Epheſijs fuit, qui cum vitijs inquinatiſſimi eſſent, Neminem frugi viuere paſſi ſunt, Hermodorūq. quod vir probatiſſimus eſſet, vrbe exegere, qui Romæ poſtea leges Decemuirales interpretatus, Statua in Comitio à populo donatus fuit. De eo etiam è noſtris

ſtris Hieronym. Cagnol. in d. l. 2. nu. 71. ff. de orig.
iur. Eodem modo ijdem Romani in Senatum
allegerunt Heduos Gallos, & ſoli Gallorum cũ
Romanis fraternitatem vſurpauerunt, vt ſcribit
Cornelius Tacitus Annalium lib. 11. quod ma-
gni facit & ipſe Heduenſis Bartol. Caſſanæus in
Conſuetud. Burgundię, in Proęmio, verbo Meſ-
ſire Ferri de Chigny. num. 11. & 36. & Alexander
ab Alexandro Dierum Genialium lib. 4. cap. 10.
12 Vnde † Marcus Antoninus (Philoſophus appel
latus) Imperator, lege prohibuit, qua neminem
in ſua prouincia officium adminiſtrare permi-
ſit; cui cauſam dedit Auidius Caſſius, qui cum
Syriæ, ex qua ipſe oriundus erat, præeſſet, a fide
deſciuit Imperatoris, & Tyrannidem arripuit, in
qua interfectus eſt. Eutropius rer. Romanar. lib.
10. capit. 5. Ioannes Zonaras Annalium lib. 2.
Iulius Capitolinus in Marco Antonino Philo-
13 ſopho. Heirene † Alexij Imperatoris Conſtanti-
nopolitani vxor, Imperatorem ciuem relinquen
dum non eſſe aſſeruit, ſed alienigenam quæren-
dum. refert Nicetas Choniata Annalium Con-
ſtantinopolitanorum lib. 1. in Ioanne Comneno.
14 Sic Mediolanenſes Henrici IV. Imperatoris tē
pore, Vrbi Prętorem elegerũt exterum, vt refert
Carolus Sigonius Hiſtor. de Regno Italiæ, lib. 10.
Legebatur porrò (inquit) Prætor ex ea Vrbe, ex
qua Conſilio placuiſſet, modo ne propinquus
eſſet alicuius eorum, qui legerent, neque poſſeſ-
ſionem in Vrbe, agroue haberet.

15 Quinimo etiam † in bello ducibus exteris vſi
fuere Carthaginenſes, quale fuit cum Xantippũ
Lacedemonium elegerunt, quo tempore con-
tra M. Attilium Regulum victoriam habuerũt.
De qua Liuius lib. 28. Eutropius rerum Roma-
nar. lib. 2. & Cicero Offic. lib. 3. Simili modo
16 † Calcidenſes cum Braſſida Lacedemonio, Si-
culi cum Gylippo, Aſiatici cum Lyſandro, Cal-
licrate, & Ageſilao Spartiatos vicerunt. Thucy-
dides belli Peloponeſiaci lib. 6. in fine, & lib. 7. ſic
etiam Florentini, vt tradidit Ioannes Baptiſta
Pigna, de Principe, lib. 2.

17 In hac controuerſia † nonnulli contrarium te
nuerunt, quod melius ſit Magiſtratui admini-
ſtrando Ciues, quam Aduenas præponere, & in
hoc eſt textus in l. finali, C. de offic. Prætor. & vo-
luit ante eos Ariſtoteles Politicor. lib. 5. cap. 8. &
è noſtris tradidit Lancelott. Conradus, de Decu
rionibus, num. 62. cum pluribus ſeqq. Quod com
18 probatur exemplo † Periclis, qui inter alios legē
ſcripſit Athenienſibus, quod Reipublicæ parti-
ceps non eſſet, qui vtroque Athenienſi parente
natus non eſſet, vt refert Aelianus de varia Hiſto
ria, lib. 6. & lib. 13. & è noſtris Ferrandus Adduen
ſis Explicationum lib. 1. cap. 12.

19 Hinc Aſiæ † gentes libertatem ſeruantes, nul-
lum Aduenam regnare paſſi ſunt; Sic etiam Ab-
bates populi inter Aegyptum & Syriam bello
numquam expugnari potuerunt, neque vlli vn-
quam externo Regi, non Aſſyrio, non Medo, nō
Perſæ paruerũt, qui ipſi Macedonũ Reges num-
quã eos ſubigere, quamtumuis magnis copijs ſti
pati, valuere, vt teſtatur Diodorus Siculus lib. 3.

20 Eadem forte † ratione ad beneficia exteri in
Gallia non admittuntur, Gloſſ. in Proęm. Prag-
Sanctionis, in verbo exterorum. Ioan. de Selua,
in tract. de Benefic. parte 2. quæſt. vltima. Guliel-
Benedict. in c. Rainutius, in verbo Vxorem, in fi-
ne, de teſtament. Petr. Rebuff. de Pacific. poſſeſ-
ſorib. num. 217. & in Proęm. Concordat. in ver-
bo, cum peregrini, & in Conſt. Franciæ, tomo
2. titulo de aliter natural. Gloſſ. 2. num. 2. Fran-
ciſc. Marc. in Deciſ. Delphin. 634. nu. 4. & in De-
21 ciſ. 1371. num. 9. vol. 1. ſimiliter, † & in Hiſpania
id obſeruatur, vt vltra omnes nos ſcripſimus, de
Regis Catholici præſtantia, cap. 51. vbi plenè.

Vnde Franciſc. Patritius, de Inſtit. Reipub. lib.
3. titulo 2. inquit: Ego autem rem non multis ab-
ſoluendam eſſe cenſeo, ſi optimè conſtituta Re-
ſpublica eſt, & legibus, moribusq. omnes pro-
22 be auſcultent, † longe melius ciues imperabunt,
quam peregrini, quod quidem non ſolum ex Ro
manis, Carthaginenſibus, Athenienſibus, Lace-
dæmonijs, alijsq. compluribus videre licet, qui
Magiſtratus omnes ſuis ciuibus incolas tradunt,
verum ex inclyta Venetorum Republica, in qua
peregrinis nullus eſt locus, & tamen Iuſtitia, nec
ſeueritas deeſt. Quam opinionem ſequitur Bar-
tol. Caſſanæus in Catalogo Gloriæ Mundi,
parte 11. Conſideratione 22. idem concludit Lau
rentius Grimalius de Optimo Senatore, lib. 1. Ci
uis igitur, inquit, ſuæ patriæ ſit Senator, nulli vn-
quam externo, peregrino, aduenæ, in ea poſtpo-
nendus, horum enim conſilia, non modo ſuſpe-
cta, ſed pernicioſa, peſtiferaq. iudicanda ſunt.

Ego autem, cũ in hac parte, diuerſa vtrimque
ſententias aſpiciam, non negauerim in Republi-
23 ca, † quæ ex ſeipſa regitur, potius ciuem, ſubdi-
tumq. admittendum fore, quam peregrinum, ob
Reipublicæ ſuſpitionem, ne exteri ſecreta illius
cum ſciant, proditionem aliquam moliantur. In
Regnis vero, ac Dominijs, in quibus de Monar-
chico ſtatu agitur, nihil refert, quod peregrini
admittantur; Quinimmò nec peregrinos ego
appellauerim, quod Rex Catholicus Cōſiliariũ
Hiſpanum in Senatu Neapolitano, vel Neapoli-
tanum in Senatu Hiſpanico, aut alio eius conſeſ-
ſu collocet, omnes enim tunc, & peregrini reſpe
ctu Patriæ, & Ciues ac ſui, reſpectu Regis, dican-
tur. Quoad gubernandas Ciuitatum, & Caſtro-
rum res, ac corpus Communitatis, melius id fa-
24 ciēt originarij, ac Ciues, quam Aduenæ, † Secus
autem vbi tractatur de adminiſtratione Iuſtitiæ
alicui populo, aut Ciuitati. arg. l. omne delictum,
§. exploratores, ff. de re militari Zenzelinus de
Caſſanis in Extrauag. Execrábilis, Ioan. XXII.
& voluit Carolus de Graſſalio Regalium Fran-
ciæ lib. 2. Iure 8. Hinc Lacedemonij cauerunt, pu
blico officio neminem, niſi Ciuem præponi, vt
teſtatur Plutarchus in Lycurgo.

25 Prima ratio, illa videtur, quia † originarius, vel
Ciuis, cum habeat ibidem ſanguine coniunctos,
amicos, & familiares, non ratione aut iure, ſed
animi, & ſanguinis affectibus moueri poterit, a
ſcopo veritatis, ac iuſtitię aberrando, partium di-
ſcordias, & ſimultates fouendo, vel alteri parti
inclinando, contra notata à Bart. in tract. de
Guelfis, & Gibellinis, & per Foller. in Praxi Cri-
minali,

Digitized by Google

26 minali,§.Studeat ſe ornare, num.4. Nec † enim prece,pretio,amicorum, affinium, ac ſanguine iunctorum amore,aut aliorum odio, vel rancore iudex moueri debet,c.1.3.q.5.& c. quattuor, c.quicumque,11.q.3.c. cum æterni, de re iudic. lib.6.Clementina 1.vbi Gloſ.Cardinal. & alij,de Hæret. quibus iungi poſſunt tradita per Andr. Tiraquell. in tractatu de Pęnis. Cauſa 51. num. 65.& 81.vbi nonnulla citat ex Platone, & Theophraſto,quod ſanguinis intuitu multa; fiant a iuſto ſeiuncta,& aliena.Nemo enim carnem ſuam odio habuit,c.Non exiſtimemus,13.q.2.Admo-
27 dum † enim pauci inueniuntur, qui carnis affectione non ducantur,vt dixit Petr.Rebuf.in Cōcord.Franciæ, in titulo de Elect. in Rubr. in verbo,Sanguinis.Qui autē de rebus conſulunt, hos ab odio,amicitia,ira,atque miſericordia vacuos eſſe decet, haud facile animus verum prouidet, vbi iſta officiunt,vt inquit Salluſtius in bello Ca-
28 tilinario. Et ſicuti † amantes de forma iudicare non poſſunt, quia ſenſum oculorū premit amor, ita omnem inquirendæ veritatis rationem iudex amittit occupatus affectibus,æſtu fertur, & veluti rapido flumini obſequitur, vt inquit Fabius Quintilianus Inſtit. Orator.lib.6.c.2. Commiſerationem enim excitant, affectusq. mouent, vxorum, amicorum, ceterorumq. ſimilium inductiones: vt inquit Hermogenes Tharſenſis in Rhetoricis de Statibus,lib.1.cap.14. Ni facerent
29 † omnes illud Cleonis, qui cum primum Rempublicā attingere deſtinauit, vocatis amicis omnibus,ſoluere ſe dixit amicitiæ vincula, vt refert Plutarchus in Politica, vbi rationem ſubiungit, Solere amicitias, pleraque iuſta, & recta ſubuertere,quod homines Rempublicam adminiſtrantes,vtpotè affectu,& mollitie occupatos, ſępenumero a via deduci contingat recti officij. Hæc
30 enim iuſte iudicare volenti neceſſaria ſunt,quæ ſcribit Boetius de Conſulatu Philoſophico, lib. 1.metro.7.

Tu quoque ſi vis
Lumine claro
Cernere verum,
Tramite recto
Carpere callem,
Gaudia pelle,
Pelle timorem,
Spemq. fugato,
Nec dolor adſit,
Nubila mens eſt,
Vinctaq. frenis,
Hæc vbi regnant.

Illum,qui in patria ſua recte ius dixerat,laudat Aurelius Caſſiodorus Variarum lib. 1. Epiſtola 3. Egiſti,inquit, per cuncta iudicem totius erroris expertem, nec inuidia quempiam deprimēs, nec gratia blandiente ſublimans,quod cum vbique ſit arduum,tamen ſit in patria glorioſum, vbi neceſſe eſt, vt, aut gratiam parētela prouocet, aut odium longæ contentiones exaſperent. De his autem longè plura nos tradidimus de Regis Catholici præſtantia,cap.21.

Secunda ratio, quare quis in patria iudicare prohibeatur, eſt quia difficilè illi parerent ſubditi, cum iuxta illud proditum ex ore Domini noſtri Ieſu Chriſti apud Matth.capit.13. Marcum
31 cap.6.Ioannē cap.4.dicentis:† Non eſt propheta ſine honore, niſi in patria. Quia iuxta illud D. Thomæ, Nimia familiaritas contemptum parit.
32 Nam † ſubditi nō obedirent, vt dicunt Accurſ. & Bartol.in d. l. finali, ff. de offic. aſſeſſor. Hinc Franciſc.Petrarcha Epiſtol. famil.lib.1. Epiſtola 1.inquit,quod naſcitur ex familiaritate contemptus, & difficulter ei ſubditi obedientiam, reuerentiamq. præſtabunt. Et ſic pro Regula Concluſio re.manebit, Iudicem quem fieri non poſſe in ſua patria.

33 Declara primo procedere, dum † tamen ille exterus Magiſtratui præficiēdus ſit Chriſtianus, non autem Iudæus, qui ad officia iuſtitiæ adminiſtranda præfici Chriſtianis non debet, l. fin. C. de Iudęis. Andr. de Iſern.in Conſt. Regni, Si quis in poſterum,vbi Afflict. num. 40. latiſſimè Marquard.de Suſannis,in Tract. de Iudæis, parte 2.capit.6.num.13.cum pluribus ſeqq. Auguſt.
34 Berous in Conſil.28.num.77.volum.3.† Niſi ad Chriſtianam fidem per Baptiſmatis lauacrum venerit, vt voluit Ludouic. Roman. in Singul. 672.Iaſon,& Claud. de Seiſel.in Rubr.ff. de iuſt. & iure. Alſan.in Collect.Iuris Ciuilis, 55. Quod ſubintelligendum erit, dummodo non ſit nouiter ad fidem conuerſus, quod is non ita propere admitti debeat,eſt text.in c.conſtituit,vbi Gloſſa 17.q.4. Andr.Tiraquell. de Pęnis, Cauſa 51.nu. 19.Marquard.vbi ſupra,lib.1.capit.5.num.7. nouiſſimè Simon Maiolus de Irregular. lib. 1. cap. 31.num.6.lib.5.cap.51.num.14.

35 Declara ſecūdò,† in loco originis poſſe quem Magiſtratum gerere ſi domicilium alibi tranſtulerit, prohibitio enim potius incolatum, quam originē reſpicit, vt voluit Cin. Guil. de Cuneo, & Franciſc.de Albergotis, in d.l.ſi eadem,ff.de offic. Aſſeſſor.Bartol. Socin.in conſil.79. nu. 18. vol.4.Hippolyt. Bonacoſſa,in Quæſtionibus Crimin.§.originarius. Sed cōtrarium quod aſſeſſor non poſſit quis eſſe inter ciues, tenuit Bartol. in l.finali,ff.de offic. Aſſeſſor.& Lancelott. Cōrad. in Templo Iudic.lib.2.cap.6.§.1.num.2.

36 Declara tertiò † ne locumtenentes, aut ſubſtitutos poſſe ius dicere in propria patria, vt tenuerunt Martin.Laudenſ.& Iaſon,in d.l.ſi eadē, ff.ſi cert.petat.Hinc Ioan.Rōchegall. de duobus reis,in l.5.nemo eſt, num. 35. tradidit cautelam, quod quando acciderit Magiſtratum aliquo iuſto impedimento abſuturum, quod caueat relinquere locumtenentē aliquem ex ciuibus loci, in quo officium gerit. Sed contrarium tenuerunt Gul.de Cuneo, & Alberic.in d. l. ſi eadem, & ita obſeruari in Regno Neapolitano de conſuetudine ſcribit Matth.de Afflict. in Conſt.Regni,Puritatem,§. Magiſtri Camerarij, num.9. quam dicit eſſe vetuſtiſſimam, obtinentem vim priuilegij,arg.c.ſuper quibuſdam,§. præterea,de verb.ſignif.cum ſimil. Et in iſtis officijs plurimū valet conſuetudo,quæ obſeruanda eſt; Innocen. in c.1.de Offic. Archidiac.Bald.in l.de quibus,ff. de legib.Martinus Laudenſ.de officialib. dominor.§.52.

37 In Regno tamen † Neapolitano in Magiſtratibus regijs, qui diſcedere nequeunt abſque Regia licentia,ſeruire minime poſſunt per ſubſtitu-
38 tos, ac locum tenentes, † vt in Conſtit. Duram, & diram,& in c. Quia de Vicarijs; de quorum intellectu tractat Robert. Maranta, in Speculo aureo,

Digitized by Google

auro, diſtinct. 5. num. 17. & 18. Et nouiſſime cautum eſt Pragmatica facta in anno 1536. à Carolo V. Cęſare inuictiſſimo incip. Prohibemus, ſub
39 titulo de Officio Iudicum. Quo vero † ad locũtenentes aliorum Magiſtratuum Baronalium, Sacrum Conſilium pluries decreuit, quod ponantur exteri, & quod ciuis nõ ſit niſi ſpacio dierum quindecim, & ita decreuit pro patria mea.

CAP. VI.

ARGVMENTVM.

Quæ ætas Magiſtratus eſſe debeat? qua ætate Conſules? Senatores? alijq. Romani Magiſtratus? quæ Pontificum? aliorumq. latè deſcribitur.

COMPENDIVM.

1 *Aetas hominum alata fingitur.*
2 *Viuere diu nil aliud eſt quamdiu torqueri.*
3 *Mors remedium eſt, non pœna.*
4 *Iudicis ætas qualis? num. 8. 9. & 10.*
5 *Vdalrici Zaſii opinio diuinatoria.*
6 *Pauli Manutij opinio corrigitur.*
7 *Suetonij Tranquilli locus in Auguſto declaratus.*
8 *Intellectus, l. quidam conſulebant. ff. de re iud.*
10 *Minor iudicare nequit.*
11 *Prædicator trigeſimum ætatis annum habere debet; ſed vide num. 12.*
CHRISTVS, qua ætate prædicauerit.
12 *Adoleſcentes ſapientia, & ſcientia præditi a prædicationis munere non arcentur.*
Iuuenili ætate prædicaſſe Hieremiam, Ezechielem, Salomonem & alios, ſub eod. num. 12.
13 *Pontificum, ac Prælatorum ætate qua.*
14 *Epiſcoporum ætas, & num. 16.*
15 *Summus Pontifex Epiſcoporum omnium primus.*
Eccleſia Romana aliarum omnium Eccleſiarum matrix, magiſtra & domina.
16 *Clementis Romani de Epiſcoporum ætate opinio.*
17 *In Epiſcopo vita, ac morum grauitas attenditur.*
18 *Cardinales cuius ætatis eſſe debeant.*
19 *Abbatis, & Abbatiſſæ ætas, num. 20. 21. 22. & 23.*
23 *Intellectus Concil. Trid. ſeſſ. 25. de reform. cap. 7.*
24 *Canonici ætas quæ? & num. 25. 26. 27. & 28.*
28 *Intellectus Concil. Trid. ſeſſ. 22. c. Quicumque 4.*
29 *Curati, ſiue animarum curam habentes, qua ætate eſſe debeant, num. 30.*
31 *Prioris Conuentualis, vel Clauſtralis ætas, & num. 32.*
23 *Dignitas habens annexam curam qua ætate debeat eſſe, & qua ſine cura.*
34 *Quando Epiſcopus diſpenſare poſſit in ætate.*
35 *Papa conferens indigno ſcienter, videtur cum eo diſpenſare, ſecus in inferiore.*
36 *Tonſura prima appellata quam ætatem deſideret.*
37 *Subdiaconi ætas, & num. 41.*
38 *Diaconi ætas, & num. 41.*
39 *Presbyteri ætas, & num. 41.*
40 *Intellectus Concil. Trid. ſeſſ. 23. c. Nullus 12.*
42 *Romanorum lex ſuper Magiſtratuum ætate.*
43 *Tribunatus*
Aedilitatis
Præturæ | *ætas.*
Conſulatus
44 *Senatorum ætas, & num. 46. & 47.*
45 *Iuuenes in Senatu Romano non admittebantur.*
47 *Senatores Pedarij quare ſic dicti, & num. 49.*
48 *Senatores, qua pompa in Senatum veherentur.*
50 *Virtutis robur ætatem vincit.*
51 *Militum Romanorum ætas quæ?*
52 *Doctorum ætas, & num. 53.*
54 *Plures ad frugum metam peruenirent, niſi ſe perueniſſe putarent.*
55 *Procuratorum ętas, & nu. 56. 57. 58. 59. 60. 61. & 63.*
61 *Aduocati ætas.*
62 *Procurator obligatur actione mandati.*
64 *Protonotariorum ætas.*
65 *Tabelliones, Notarij, Actorum ſcriptores, qua ætate, & num. 66.*
67 *Intellectus Conſt. Regni, Minorum iura.*
58 *Iudices contractuarij in Regno Neapolitano, qua ætate.*
69 *Teſtium ætas, & num. 70. 71. 72. & 73.*
74 *Matrimonium contrahentes, qua ætate eſſe debent, & num. 76. & 78*
75 *Quid in contrahendis ſponſalibus. & num. 78.*
77 *Matrimonium inter alias cauſas in laſciuientis carnis remedium fuit inſtitutum.*
79 *E duobus, Iuuenis ne, an ſenex in Magiſtratum eligendus.*
80 *Triumphus Pompeo iuueni datus L. Cornelij Syllæ opera.*
81 *Plinius Nepos Augur.*
82 *M. Tullius Cicero Augur.*
83 *Laus ætatis ſenilis remiſſiue.*
84 *Prudentia ingenio, non ætate æſtimatur.*
85 *Aetati maiori ceteris paribus defertur.*
86 *Quibus modis ætas probabitur.*

AXIOMA.

Eetate legitima Magiſtratus ſunto.

MOrtalis hæc vita noſtra, qua viuimus, principio, fineq. diſtincta eſt, ſuas habet ætates, & metas, terminoſq. quos omnium ſator DEVS cui-
1 que pręfixit, † & alata fingitur, vt quę quotidie ad vlteriora procedit, & volet, vt dicit Marc. Mantua, Dialogo Hiſtorologico 45. num. 57. Claſſe ſecunda, de qua vitæ breuitate aliqua tetigi de Compromiſſ. in Præfatione. Vnde Iob cap. 14. dicitur: Homo natus de muliere, breui viuens tempore. Et Auguſtinus de Verbis Do-
2 mini Sermone 17. † Quid eſt diu viuere, niſi diu torqueri; & ſermone 40. Diu viuere, nil aliud eſt, niſi ad finem currere. Hinc Franciſc. Petrarcha ait, quod quilibet Dies gradus eſt ad mortem. Et Ambroſius in Sermone de Quadrageſima, Tantis malis hæc vita repleta eſt, vt comparatio-
3 ne eius, † mors remedium putetur eſſe non pœna,

Digitized by Google

na, nam ideo breuem illam DEVS facit, vt
moleſtiæ eius, quæ proſperitate vinci, vel tolli nō
poterant, temporis exiguitate finirentur. Vnde
Horatius, lib. 2. Ode 4.

Heu heu fugaces, Poſthume, Poſthume,
Labuntur anni.

Et Seneca in Hercule Furente, cap. 3.

Dum fata ſinunt,
Viuite læti, properat Curſu
Vita citato, volucriq. die
Rota præcipitis vertitur anni.

Et Silius Italicus Bellorum Punicorum lib. 15.
pulchrè ait:

Huc aduerte aures, cur it mortalibus æuum,
Nec naſci bis poſse datur? fugit hora, rapitq.
Tartareus torrens, & ſecum ferre ſub vmbras
Si qua animo placere negat?

Sicut igitur, & Mundi ætas ab eius exordio ad
finem vſque ſuis ſex terminis diſtinguitur, ſic o-
operæ pretium erit, eum, qui Magiſtratus offi-
cium capturus erit, legitimæ ætatis eſſe.
4 Iudicis † ætatem, per Legem Iuliam, non mi-
norem viginti annorum eſſe debere vt iudicare
poſſit, retulit Calliſtratus I.C. in l. cum lege, ff. de
Arbitr. cuius legis ſolum eumdem Iuriſconſul-
tum meminiſſe dicit Vdalrichus Zaſius in Cata-
logo Legū antiquarum, in titulo de Lege Iulia
Iudiciaria, vbi dicit, fuiſſe illam abolitam Tribo-
5 niani opera, quod† an verum ſit ipſe ſibi diuinet;
eiuſdem legis ſimili modo referendo eumdem
I.C. meminit Franciſc. Hotoman. in §. Lex Iulia
de Iudicijs, poſt librum de Comment. verbor.
Iuris. Eamdem refert Paulus Manutius in lib. de
Legibus, vbi aliud aduertit Manutius, legē fuiſ-
ſe, ne quis intra trigeſimum ætatis annum iudi-
caret, dicitq. hoc facile conijci poſſe, ex dicto
Suetonij Tranquilli in Auguſto, vbi dicit, Iudi-
ces illum elegiſſe a vigeſimoquinto ætatis anno,
id eſt quinquennio maturius quam delegi ſole-
bant. Sed vir hic eruditiſſimus, & Romanarum
6 antiquitatum ſcrutator diligens, aut † litteram
Tranquilli habuit mendoſam, aut errauit, cre-
dens annum trigeſimum iudicandi muneri ſta-
7 bilitum, nam † in codice meo Sueton. in Augu-
ſto, cap. 32. & alijs pluribus, quos ex profeſſo con-
ſpexi, dicit hæc verba. Iudices à trigeſimo ætatis
anno allegit, id eſt quinquennio maturius, quam
ſolebāt. Quod ego iudico aliter, quam ipſe, alijq.
interpretes ibi ſtatuerunt, qui intellexerunt, ma-
turius, id eſt quinquennio antequam erat ſtabi-
litum, iudicantes ſtabilitam ætatē triginta quin-
que annorū, cum dicere voluerit Suetonius ętа-
tē iudicandi ante Auguſtum fuiſſe quidē anno-
rum vigintiquinque, ſed illum voluiſſe iudices
quinquennio maturius, non tempeſtiuè, vt ipſi
dicunt, ſed maturioris ętatis, vt eſſe deberent an-
norum triginta, & ſic annoſiores, iuxta illud Ci-
ceronis ad Sulpitium Epiſt. Familiar. lib. 4. Hoc
ſtudium quotidie ingraueſcit, maturitate, credo
ætatis ad prudentiam. Fructus tunc maturi dicū-
tur, quando in fine perfectionis exiſtunt. Hinc
Ioſeph. Geneſ. capit. 40. inquit, poſt flores vuas
matureſcere, & Ioan. Apocalypſ. cap. 14. Matu-
ræ ſunt vuæ eius, & Virgilius lib. 5. Aeneidos.

Acui maturus Acceſtes.

At Vlpianus in l. quidam conſulebant, ff. de re
8 iudic. inquit, minorem viginti † quinque annis
poſſe iudicare, & ſic concordat cum dicto Sue-
tonij, vt ante Auguſtum Iudex viginti quinque
annis eſſe potuerit ætatis, minorem verò anno-
rum decem octo, iudicare non poſſe; Poſt Azo-
nem, & Roffredum Beneuent. Specul. in tit. de
iudic. deleg. §. excipi poteſt, num. 2. verſic. Item
quod eſt minor, vbi dicit Iudicem ordinarium
debere habere, ſiue attingere vigeſimum quin-
tum annum, & maiorem decem, & octo, non
9 niſi de partium conſenſu; † minorem verò de-
cem, & octo, non niſi datus fuerit à Principe,
quia videtur tunc habilitatus. Ioan. Monach. in
Defenſor. Iuris, Rubrica contra Iudices, colum.
1. Quinctil. Mandoſ. de Aetate minori, capit. 5.
num. 76. Claudius Cantiuncula, de officio Iu-
dic. lib. 1. capit. 3. Annumq. quartum, & vigeſi-
mum eſſe legitimum concludit Franciſc. Pa-
trit. de Inſtitut. Reipubl. lib. 6. ſequitur Franciſc.
Marc. in Deciſ. Delphinali, 629. num. 9. volum.
primo. Maiolus de Irregularit. lib. 1. capit. 30.
10 num. 3. Minor † autem iudicare minime poteſt,
l. cum prætor, ff. de Iudic. quod intelligitur de mi
nore decem, & octo annorum, vt ibidem, & in
dictá l. quidam conſulebant, & voluit Gloſſ. in
l. pen. C. qui ætate vel profeſſ. lib. 10. Iacobus
Cuiac. Obſeruat. 30. lib. 17. Hieronym. Treutler.
Diſputat. Selectar. lib. primo. Diſputat. 12.
Theſi 7.

Non debet autem hoc mirum videri, quod
ætas legitima in Iudicibus, ac Magiſtratibus re-
quiratur; quando ferè in cunctis mundanis ho-
minum actibus quędam ſtabilita ętas requira-
11 tur: nam & † prædicatores, prædicantes verbum
DEI, legitimam ętatem habère debent, ſaltem
trigeſimum annum, qua ætate Dominum No-
ſtrum IESVM CHRISTVM prædicaſſe
12 legimus, c. Presbyter, 78. diſtinct. † quamquam
adoleſcentes celebris vitæ, & ſcientia, ac ſapien-
tia prędití, ac prędicationis munere non arcen-
tur cap. ſecundum Eccleſię, vbi Doctores, 19. di-
ſtinct. qua iuuenili ętate prędicaſſe Hieremiam,
Ezechielem, Salomonem, Ioannem Baptiſtam,
Ioannem Euangeliſtam, Paulum, & alios, legi-
mus, vt in dicto capit. Presbyter, & voluit S. An-
toninus Florentinus in Summa, parte 3. titulo
18. capit. 4. & latius materiam tractauit Petr. Re-
buff. in Concordat. Franc. tit. de Collat. §. 1.
in verbo, Prędicationis, verſic. cuius ętatis.
13 Pontificum, † Cardinalium, Archiepiſcopo-
rum, & Epiſcoporum ętates, ſcripſere Alexan-
der PP. III. in ſuis Conſtitutionibus, capit. 3. &
cap. 25. par. 1. Concil. Lateranenſe ſub Leone X.
Seſſione 9. Petr. Rebuff. in Concordat. in For-
ma Mandati Apoſtolici, in verbo, pro expreſſis,

Digitized by Google

fit,in his eccleſiis, & Capitulo vocem nō habet,
etſi libere ab alijs hoc ſibi fuerit conceſſum, vt in
28 Conſil. Trident.† de refor.c.quicūque,4.ſeſſ. 22.
& voluit Alfonſus Hoieda de Benefic. cōpatib.
parte 1.c.24.num.17.

29 Beneficia † curata habentes, ac animarum curam, viginti quinque annorum ætatem habere oportet, vt in dicto cap.cum in cunctis,§. inferiora,de Elect.& ſic extenditur ad Archidiaconos, Decanos, Archipresbyteros,ac alios quoſuis animarum curam habentes,c.licet canon , de elect. in 6.Federic.de Senis,in conſ.132.col.finali.Lud. Roman.in conſil.325. in princip. Andr. Sicul.in conſil.35.col.fin:vol. 1. Dec. in conſil. 542. Rolan.a Valle,in conſil.47. num. 57. cum pluribus ſeqq.vol.1.Ioan.Coraſ.in dicta Paraphraſi Sacerdot.cap.3.ſub num.5.Hoied.in d.cap.24.num.19. Franciſc.Marc.in deciſ.Delphinali 1216.num.1. volum.1.in minoribus ordinibus conſtitutus,ante decimum quartum beneficium obtinere nequit.Cōcil. Trid.ſeſſ.23.de refor.c.nullus,6.Martin.Nauar.in Sum.c.25.nu.22.& 135.Paul.Fuſc. de Viſitat. lib.2.c.7.num.7.

31 Prioris † vero ætas, ſi fuerit prior conuentus,
vel clauſtralis,tunc dicendum, quod requiritur
ætas annorum viginti quinque, c. cum ad monaſterium,§.nec alicui,de ſtatu Monachor.in priore rurali ſufficit ætas viginti annorum.Clem.Ne in agro.§.ceterū,de ſtatu Monachor. ſi forte cu-
32 ra animarum non eſſet † per eum exercenda, vt
notat Abb.Panorm.in dicto c. ſuper inordinata, Dominic.de Sancto Gemin. & Cardin. Alexād. in c.de his,28.Diſtinct. Ioan. de Vanquel in Breuiario,in dicta Clement.Ne in agro,§. Adhæc, Concluſione 3.

33 Dignitas † quælibet annexam habens curam
animarum,puta Præpoſitura,& ſimiles, viginti quinque annorum ætatem requirunt, vt in dicto §.inferiora, & ſimiliter requiritur eadem ætas,etſi dignitas illa, curam animarum non habeat, li-
34 cet † Epiſcopus poſſit hoc caſu diſpenſare, poſt
ætatem viginti annorum, vt habetur in cap.1. de ætate,& qualit.in 6. & voluit Panorm. in dicto c.
35 cum in cunctis,§.inferiora, † Et cum Papa con-
ferret ſcienter indigno,videtur cum eo diſpenſare,ſecus vero in inferiori, Gloſſa in d.c.1.de ætate & qualit.in 6.Abb.Panorm. in dicto §. inferiora, num.8.Ioan.de Firmo,in tract.de Epiſcop. lib.4. parte 2 q.25.vbi latiſſime,& Franciſ.Marc.in deciſ.Delphin.1209.num.1.& 2.vol.1.

Ordines Sacri,requirunt ſuas proprias,ac ſtatutas ætates ; nam quantum attinet ad ordinem Pſalmiſtatus,ſeu Primam Tōſuram, ac alios minores ordines, ſcilicet Exorciſtā, Lectorem, O-
36 ſtiariū, & Acolythum. Quo ad † Tonſura prima
initiatos, a completo ſeptimo anno, illa conferri debet; Oſtiariatus, Lectoratus, ac Exorciſtatus, eadem ætate completa, vſque ad annum ætatis duodecimum. Acolythatus autem poſt duodecimum completum, vt habetur in cap. In ſingulis,
37 77.Distinct.† Subdiaconatus non minor viginti
annorum,vt in d.c.in ſingulis, vbi Gloſſa in Verbo Quattuordecim,q̄ dicit de annis viginti vno,
ſed in cap.Subdiaconus, ead.diſt, habetur de annis viginti. Et hoc intelligitur de viginti comple-
38 tis,& vigeſimo primo cœpto. † Diaconum vero,
39 vigeſimo,& † Presbyterum,vigeſimo quinto anno ordinari ſtatutum erat,in Clement. Generalem,de ætate,& qualit. Angel.de Clauaſ. in Summa,§.ætas,num.4 Ioan.de Vanquel ante eum,in dicta Clement. Generalem, Concluſ.2.verſiculo in tertio vero caſu. Quidquid tamen ſit de iure antiquo Canonum , quo ad minores ordines,
40 † Sacrum Tridentinum Concilium c. Nullus,
12.ſeſſ.23.nihil noui conſtituit,quin potius,reiecto tempore, potius in eorum collatione attendi litteraturā,& mores ex D. Thoma, libro 4. Sent. diſtinct.25.& ex gloſſa in dicta Clement. Generalem,voluit Simon Maiolus de Irregul. libro 1. capit.30.numero 8.in fine. At ego arbitror illa requiri,ſcilicet morum, & litteraturæ grauitatem, non tamen diſceſſiſſe Sacrum Concilium a diſpoſitione antiquorum Canonum, cum non expreſſerit,ſicut in alijs, in quibus reformationem induxit, & idcirco quo ad ætatem minorum ordinum ſtari iuri antiquo. Quo vero ad alios ordi-
41 nes, iam ſtatuit alias ætates, nempe † in Subdia-
cono annum vigeſimum ſecundum , in Diacono vigeſimum tertium, in Presbytero vero annum vigeſimum quintum. Martin. Nauar. in Summa Confeſſ.capitulo 25.numero 68.capitulo 27.numero 202. Marc. Anton. Marſil. de Eccleſiaſticor.reddit. orig. & iure,libro 2.capit.18. numero 13. Ioann. Baptiſta Antonuc. in Catecheſi Neap.cap.1.& cap.9.Maurus Anton.Berardus,in Summa Corona,in §.Irregularitas, verſ. ſecundo ex defectu ætatis. Michael Timotheus in Pract.Viſitandi,libro 1.cap.13.Paul.Fuſcus de Viſitation,libro 2.cap.28.numero 37.Anaſtaſius Germonius de indultis.§.quibuſuis,num.1.cum pluribus ſeqq.M.Anton.Cucch.Inſtit.Canonic. minor.libro 1.titulo quinto, in fine, Cagnol.in l. feminæ , §. Item impuberes, numero 13.ff.de Reg. iur.

Hactenus de ætate eorum; qui Eccleſiæ Miniſterijs deputati ſunt,egimus: nunc ad profanos, iterū Magiſtratus redeamus. Magiſtratus itaque Romanorum ſua quiſque ætate erat eligendus, ætatum enim diuerſimode obſeruatio,nec, ſemper vniformis habita fuit,donec anno Vrbis 570. Q.Fuluio Flacco,& L. Manlio Acidino Coſſ.fa-
42 cta eſt † lex,annos Magiſtratibus quibuſque ſta-
tuens, qua ætate quilibet admitteretur, quam rogauit L. Villius Tribunus Plebis , cuius his verbis meminit Liuius , libro 40. Eo anno rogatio primum facta eſt ab L. Villio Tribuno Plebis, quot annos nati quemque Magiſtratum peterent , caperentq. inde cognomen familiæ inditum , vt Annales appellarentur. Huius legis meminit Cicero Philippica 5.
43 Annus † autem Quæſturæ , fuit vigeſimus
ſeptimus , Tribunatus Trigeſimus , AEdilitatis , trigeſimus ſeptimus , Præturæ quadrageſimus , Conſulatus Quadrageſimus tertius ; Huius legis meminit Aymarus Riuall. in Hiſtoriar. Iuris Ciuilis , libro ſecundo,

Digitized by Google

in lege Annaria; Vdalrich. Zaſ. in Catalogo le-
gum Antiq. in lege Iunia Annali, & Franciſc.
Hotoman. & Antonius Auguſtin. in Villia. Vi-
dendus eſt etiam Polybius Hiſtor. lib. 6. Senato-
44 ria † verò ætas ab anno quadrageſimo quinto.
In hac tamen ætate, maxima inter ſcriptores con
trouerſia eſt, qualis Senatoria ætas fuerit; mihi
tamen probatum videtur, ad Senatoriam digni-
tatem non fuiſſe admiſſos, niſi maiori ex parte
maiores alios antea Magiſtratus geſſiſſēt, indeq.
a ſenectute Senatum appellatum, cum in illū nō
niſi ſenes cooptarentur, vt dicit Cicero in lib. de
Senectute, Plutarch. in Romulo, & Eutropius
Rerum Romanar. lib. 1. cap. 4. Centumque (in-
quit) ex Senioribus elegit, quorum conſilio om
nia ageret, quos Senatores propter ſenectutem,
patres ob ſimilitudinē curæ, nominauit, & Lu-
cius Florus in Epitome de Geſtis Roman. lib. 1.
capit. 1. inquit, Hunc Rex ſapientiſſimus Statum
Reipublicæ impoſuit, vt iuuentus diuiſa per tri-
bus in equis, & in armis ad ſubita bella excuba-
ret; Conſilium Reip. b. penes ſenes eſſet, qui ex
authoritate patres, ob ætatem Senatores voca-
bantur, & huc ſpectant verſus Ouidij, lib. 5. Fa-
ſtorum, dicentis:

Magna fuit capitis quondam reuerentia cani,
Inq. ſuo pretio ruga ſenilis erat.
Martis opus iuuenes, animoſaq. bella gerebant,
Et pro Dijs aderant in ſtatione ſuis.
Viribus illa minor, nec habendis vtilis armis,
Conſilio, patriæ ſæpe ferebat opem.
Nec niſi poſt annos patuit tunc Curia ſeros,
Nomen, & ætatis mite Senatus habet.
Iura dabat populo ſenior, finitaq. certis
Legibus eſt ætas, vnde petatur honos.
Et medius iuuenum, non indignantibus ipſis
Ibat, & interior ſi comes vnus erat.
Verba, quis auderet coram ſene digna rubore
Dicere, cenſuram longa ſenecta dabat.
Romulus hoc vidit, ſelectaq. corpora patres
Dixit, ad hos Vrbis ſumma relata noua eſt.
Hinc ſua maiores tribuiſſe vocabula Maio
Tangor, & ætati conſuluiſſe ſuæ.
Et Numitor dixiſſe poteſt, Da Romule Menſem,
Hunc ſenibus.

Ad Senatum enim principaliter Ouidius re-
ſpexit, ac Romuli tempora, quamquam & eius
legis etiam meminiſſe potuerit, cum per multa
45 annorum curricula perlata fuerit. Non † licuiſ-
ſe autem iuuenes in Senatum allegi, & illa Pa-
pyrij prætextati Hiſtoria nota eſt, cuius memi-
nit Macrob. lib. Saturnaliorū primo, & Baptiſta
Fulgoſ. lib. 5. cap. 3. & Andr. Eborenſ. exemplor.
tit. de Aſtutè dictis. Quo ex tempore conſtitu-
46 tum fuit, ne ante † vigeſimum quintum annum
natus Senatum ingredi poſſet, vt eſt quisquis il-
le fuerit author & teſtis Feneſtella, de Magi-
ſtrat. Roman. cap. 1. & hoc etiam innuiſſe vide-
tur Alexand. ab Alexand. Dier. Genial. lib. 4. cap.
11. ad finem. Contra quem multa dicit nouiſſi-
mè Ianus Langlęus Ocij Semeſtris, lib. 7. cap. 10.
Quem ità ego ab iniuria vindicarem, quod Ale-
xander à Feneſtella mutuatus id dixerit, &
vtrumque non quidem ætatem Senatoriam di-
xiſſe viginti quinque annorum fuiſſe, ſed quod
in Senatum ingredi non liceret in ætate illa pue-
tilli, ſed prouectiori id eſt annorum viginti quin-
que, vt ij adoleſcentes, vt antea cum patribus ad
addiſcendos Senatorum actus poſſent in Sena-
tum ingredi (vt verba illorum innuunt) non au-
tem vt in illa ætate in ordinem Senatorium alle-
gerentur; Vel potius Alexandri contextum cor-
ruptum fuiſſe impreſſorum incuria, vt dicere
voluerit potius, exacto quadrageſimo, nō autem
quarto, & vigeſimo. Aut melius, vt ipſi intelle-
xerint, non de Senatoribus, qui rogabantur ſen-
tentiam dicere, quales erant hi Senatores, qui ſo-
lito inſtituto a Cenſoribus in Senatum coopta-
bantur, qui ex ſenioribus, & pluribus functi Ma-
47 giſtratibus eligebantur, ſed † de Senatoribus Pe-
darijs, de quibus M. Varro in Satyra Menippea,
quem refert, ac ſequitur Aul. Gellius Noctium
Atticar. lib. 3. cap. 18. quod hi nondum a Cenſore
in Senatum lecti Senatores quidem non erant,
ſed quia honoribus populi vſi quidem erant, in
Senatum venibant, & ſententiæ ius habebant,
& quia in poſtremis ſcripti erant, non rogaban-
tur ſententias, ſed quas Principes dixerant in eas
deſcendebant, & idcirco Senatores Pedarios ap-
pellatos. Aut quia Senatores a Cenſore lecti,
cum Magiſtratus alios præſertim Curules antea
48 geſſiſſent, in † Senatum Curru Vehi, & Curu-
li ſella, ac inſignijs vtebantur, ampliſſimo gradu,
Faſcibus, Triumphis, Latoclauo, imaginibus, ac
alijs, de quibus latè ſcribit Cicero in Oratione
pro A. Cluentio, & in Orat. pro C. Rabirio poſt-
humo. Hi autem, qui non geſſiſſent præuios
Magiſtratus, eiſdem inſignijs vti non poterant,
49 † pede in Senatū [illegible]bāt, & idcirco Pedarij appellati,
quorū meminit [illegible]ſtus Pompeius lib. 14. ad Atti-
cū lib. 1. Epiſt. 16. & 17. Idē Alexand. ab Alexand.
lib. 2. cap. 29. Carolus Sigonius de Antiquo Iure
Ciuium Romanor. lib. 2. cap. 2. de quibus Peda-
rijs Senatoribus forte intellexiſſe videntur, &
Feneſtella, & Alexander. Aetatum autem quā-
doque apud eumdem Romanum Populum in
Magiſtratuum collatione obſeruatio aliquādo,
vel optimatum potentia quorūdam, aut ob ſin-
gulares ciuilium negotiorum, vel militaris diſci
plinę cognitionem, aut elegantiam, a lege diſceſ-
ſum eſt, vt patent exempla in Valerio Corui-
no, Scipione Africano, Pompeio Magno,
Mario iuniore, Octauio Auguſto, & alijs de-
quibus poſt antiquiores idem Alexand. lib. 3. ca-
50 pit 3. Virtutes enim robur, ætate firmior, vt in
quit Cicero Philippica 10. Nam vt inquit Cor-
nelius Tacitus Annalium lib. 11. Apud maiores
virtutis id præmium fuerat, cunctiſq. ciuium,
ſi bonis artibus fiderent, licitum petere Magiſtra
tus, ac ne ætas quidem diſtinguebatur, quin pri-
ma iuuenta Conſulatum, ac Dictaturas inirent.
de His Andr. Tiraquell. de Primogenituris, in
præfat. num. 168. cum pluribus ſeqq. De Senato-
rum autem Romanorum authoritate, & a-
lijs, plura nos ſcripſimus de Regis Catholici
præ-

Digitized by Google

præſtantia, capit.74.num. 104.cum pluribus ſequentibus.

51 Militaris † autem ætas apud eoſdem Romanos a decimoſeptimo ad quadrageſimum ſextũ vſque terminabatur, vt Carolus Sigonius de Antiq.Iure Ciuium Roman.lib.1.cap.14. & nos diximus latiſſimè de Regis Catholici præſtantia, cap.32.num.51.cum pluribus ſeqq.

52 Doctorum † autem ætas iam legibus definita eſt,a decimoſeptimo anno ætatis, quam prætor ratus eſt moderatam eſſe ad prodeundum in publicum,l.1.§.pueritiã,vbi DD.ff. de poſtul. Petr. de Anchar.in Clement.2.de Magiſtr. Andr. Alciat.lib.10.Perergon,cap.21.Petr.Rebuff.in Cõcordat.Franc.titulo de Collat. §. Monemus,in verbo,Vniuerſitatum ſtatuta. Franciſc.Marc.in Deciſ.Delphin.629. volum. 1. Bernardin. Scodobius in Rep.Auth.Habita,cap.20.num.25.C. ne fil.pro patre,vbi dicitur ea ætate Neruam filiũ publice de iure reſpondiſſe. Sic etiam in Adoleſcentia Demoſthenem, Ciceronem, L. Craſſum,Hortenſium, Caluum, Pollionem, Auguſtum, Neronem, Plinium iuniorem, atque alios factitaſſe Hiſtorici teſtantur. Sic Bartolum, Baldumq. refert Angel. in dicto §.pueritiam. Sed dicam cum Fabio Quinctiliano. Inſtit.Orator. lib.11.cap.1. Agendi autem, inquit, initium ſine dubio ſecundum vires cuiuſque ſumendum eſt, neque ego annos definiam; & paulo poſt. Modus
53 † mihi videtur quidam tenendus, vt neque præpropere diſtringatur immatura frons, & quidquid eſt illud adhuc acerbum proferatur, nam inde,& contemptus operis innaſcitur, & fundamenta iaciuntur impudẽtiæ,& (quod eſt vbique pernicioſiſſimum) præuenit vires fiducia. Nec rurſus differendum Tyrocinium in ſenectutem. Hæc Quinctilianus. Nulla enim poteſt in cauſarum Aduocatis, ac patronis cauſas orãtibus ętas decerni, quando videmus nonnullos ætate vix floreſcente,cauſas pulchre peragere, & præuenire annos ſcientiam; Non tamẽ negauerim quin aliqui iuuenilibus caloribus incitati, & gloriæ ſtimulis agitari atque accenſi ea ſe ſapere profi-
54 teantur, quæ non dum plenè dicerint, † plures enim ad frugum metam optimam peruenirent, niſi ſe perueniſſe putarent.

55 Procuratorum † etiam, qui alieno nomine, cauſas in foro peragunt ætas annis vigintiquinque præfinita eſt, l. minor ſi, ff. de procurat. l. exigendi, §. fin. C. eodem tit. capit. qui generaliter,de procurat. in 6. Roffred. Beneuentan. in tract.libell. tit.de accuſ.& ſtipulat.rem rat.haberi.verſic.ſed numquid minor, quem ſequitur Speculat. in titulo de procuratore,§.1. ſub num. 7.verſic. item quod eſt minor, & in tit.de Aduocat.§.cum autem, num. 16. verſic. Item quod eſt minor. Dominic.de Sancto Gemin. & Philipp.Franc.in dicto capit.qui generaliter.§. licet, vbi Ioan.de Vanquel. Concluſ.4. Sebaſt. Vant. de null. ex defectu inhabilit. mand. num. 133. Gregor.Lopez in l.5.tit.5.partit.3.Vaſq.controuerſ. Forenſ.cap.21. in fine Ludouic. Bolognin. in Rep.d.Auth. Habita,num.13.Rota in Antiq. in Deciſ.801. Sciendum eſt quod quis. Aegid. Bellamera,in Deciſ.143.Cardinal. Puteus lib. 1. in Deciſ.155.Hieronym. Treutler. Diſputat.ſelectar.lib. 1. Diſputat. 9. Theſi 5. Ioan. Ferrar. Montan. de iudicior. præexercitamentis, lib.1. cap.3. latè Franciſc. Caldas Pereyra, de reſtit.in integrum,in verbo, hunc contractum, num.36. & 39.

56 Declaratur † Primò,non procedere in procuratore ad negocia, nam is poteſt eſſe minor viginti quinque annorum, vt in dicto capit.qui generaliter, vbi omnes Doctores. Rota in dicta Deciſ.801.Bellamera, in d.Deciſ.143. Cardinal. Put.in dicta Deciſ.155. poſt Bart. in d.l. exigendi,num. 9. & 15. & alios Doctores ibidem. Alexand.in conſil.59.colum. 7. verſic. inſuper, volum.2.

Declaratur Secundò nõ procedere, ſi iudiciũ agitatum fuerit cum procuratore minore anno-
57 rum viginti quinque, quia non dicetur † iudicium nullum.Gloſſa in l.exigendi, in verbo non iniuſte, ibi: ſed poſt iuſtius eſt eum admitti, C.de procurator. vbi hoc ſequitur Bartol. & voluit Bald.in l.licet, ſub num.8. C.eod.tit. Sed contrarium tenent communiter Doctores, Gloſ. ſibi contraria, in dicta l. minor, vbi idem Bartol. Ioan.de Imol.in cap. non iniuſte, extra de procurat. Iaſ. in dicta l.exigendi, num. 17. vbi dicit contrarium tenere authoritate Archidiaconi. Ioan. de Imola, Salicet. Fulgoſ.& Pauli de Caſtro,Benedict.Capram in Regula 61. numero 9.

Declaratur Tertiò, non procedere in benefi-
58 cialibus, in quibus minor admittitur, † vt per Bellamer.in dicta Deciſione 143. & in Deciſ. 183.Cardin.Put.in dicta Deciſ.155. & Philipp. Franc. in dicto capit. qui generaliter, §. licet in fine.

Declaratur Quartò ſecus eſſe in cauſis in quibus quis admittitur pro abſente, quia minor
59 † etiam vigintiquinque annorum admittetur, argum.dictæ l.exigendi, voluit Placentinus in Summa Codic. lib. 2.titulo 3. colum.fin. Philipp. Franc. in dicto capit. qui generaliter, in fine.

Declaratur Quinto, non procedere in cauſa
60 momentaneę poſſeſſionis, in qua minor † procurator admittitur.l. fin. C. qui legitim. perſon. Philipp. Franc. in dicto §.licet, in fine, Cardinal. Puteus, in dicta Deciſ. 155. in fine, per tranſitum. Cæſar Contard. in Rep. l. vnicę, limitat. 8. numero 21. C. ſi de momentan. poſſeſſione.

Nec obeſt, quod de Aduocato diximus, poſ-
61 ſe † a decimoſeptimo anno pro alio interuenire, argumẽto d.l.1.§.pueritiam,ff.de poſtul.quia ſecus eſt in procuratore, & ſpeciale aduocato.
62 † Nam procurator obligatur actione mandati, ac ipſe condemnatur, vt in l.ſi non remunerandi, §.1.ff.mandati,l.liberto, vel amico,ff. de negot. geſt. & poſſet ei ſuccurri per viam reſtitutionis in integrum, d.l. minor. & principalis de-
63 ludi in iudicio,& idcirco neceſſe † eſt maiorem vigintiquinque annorum eſſe. Quæ ceſſant in aduocato. Quæ fuit originalis ratio Roffredi,

ſredi, in dicto libello, quem ſequitur Spec. in dicto tit. de procurat. §. 1. num. 8. & in dicto tit. de Aduocat. in dicto §. cum autem, & vtrobique Ioan. Andr. & voluerunt Gemin. & Philipp. Franc. in d. c. qui generaliter, §. licet. Latè Franciſc. Caldas Pereyra. in dicto verbo, Hūc contractum, nu. 37. & 39. Ianus Langlæus. Ocij ſemeſtr. lib. 1. cap. 4.

64 De † Protonotariorum verò ętate, nō loquor, de Protonotario Principum, qui dicitur habere dignitatem, l. 1. C. de Mand. Princip. l. Maximorum, C. de excuſ. mun. lib. 10. ſed de alijs inferiorum, in quibus ętatem ſtatuit Paulus II. Summus Pontifex, annorum viginti, & ibi declarat quid ſi eſſent filij, vel nepotes Principum, quæ refert Franciſc. Marc. in deciſ. 197. num. 4. vol. 1.

65 Quo verò † ad Tabelliones, Notarios, & Actorum ſcriptores. Angel. in l. 1. C. de munerib. & honor. dicit iſtud officium exerceri poſſe quandocumque, dum tamen ſit poſt pubeſcentiam; quem ſequi videtur Philipp. Decius in l. feminæ, §. item impuberes, ſub num. 2. ff. de regul. iur. Ioan. Iacob. de Canibus in tract. de Tabellionib. tit. de cauſa materiali, Fallentia 5. Quinctilian. Mādoſ. de Aetate minor. cap. 5. num. 37. fuit opinio Bartoli, & Alberici in l. Impuberem, ff. de falſ. Bald. in tract. de Tabellion. q. 15. qui omnes tenent poſt decimum quartum annum poſſe

66 quem creari. † Sed quod exigatur ætas viginti quinque annorum, argum. l. ad Rempublicam, ff. de munerib. & honor. l. non tantum, l. filij, §. minores, ff. de curat. l. generali, C. de tabul. lib. 10. Franc. Marc. in Deciſ. Delphin. 629. nu. 3. vol. 1. Sed Tamen videtur quod dicta iura locū habeāt in officijs, vniuerſitatū, in quibus eſt lōge diuerſa ratio. Et in Regno Neapolitano pręfinita eſt ętas

67 annorum decem, & octo, vt in Conſt. † Minorū iura. & ex Blaſio de Murcono in Summa Iuris Longobardi, in tit. de eo, qui falſ. cart. ſcripſer. in fine. Bernardin. Pand. in Ritu de exequut. inſtru.

68 parte 1. declarat. 4. num. 27. vbi dicit † idem procedere in iudicibus ad contractus, vt coram ipſis recipi poſſint inſtrumenta per Notarios.

69 Teſtes verò in criminalibus eſſe nō poteſt infans, vt voluit Stephan. Aufrer. de Teſtib. nu. 55. Thom. Grammat. in Deciſ. Neapol 40. num. 15. Sed ſi velimus inſpicere vocabuli Etymologiā, hoc eſſet indubitabile, quod ille dicatur infans, qui loqui non poteſt, ſi ergo fari, ac loqui non po-

70 teſt, ſequitur † nec deponere, aut teſtificari poſſe, arg. l. ſi infanti, C. de iure delib. & Ioan. Crottus, in l. 1. num. 2. C. de iure delib. Camillus Plautius in d. l. ſi infanti, Quando dicatur infans, quando adoleſcens, & quando proxi[illegible] pubertati, perfectè, ac latiſſimè tradidit Ioan. [illegible]anciſc. Fara, de eſſent. infan. capit. 1. 2. & cap. 3. ac pluribus ſeqq. Et iſtud poterit deſeruire ad quæſtionem,

71 an in criminalibus admittatur minor † proximus ætati adultæ, de quo per Bald. in c. In nomine Domini, nu. 15. & 16. de teſtib. Andr. Barbat. in c. qualiter, num. 30. de iudic. Specul. in titulo, de Teſte, Stephan. Bertrand. in Concil. 47. num.

72 1. vol. 3. requiritur idcirco quod in † criminalib. teſtis non ſit minor viginti annorum. Specul. vbi ſupra, §. 1. verſ. Item excipitur quod eſt impubes. Oldrad. in conſil. 192. num. 3. Nellus in tract. de teſtib. num. 21. Frideric. Schench. in tract. de teſtibus, num. 14. Bagarot. de Reprob. teſtium, num. 25. Franciſ. Brun. in tract. de indic. & tortura, par. 1. q. 2. num. 17. Lancelot. Conrad. de offic. prætor. lib. 1. cap. 9. §. 2. titulo de Perſon. teſtium. num. 70. vbi ad hoc dictum plures afferet limitationes. Bernard. Diaz in Regula 465. Iacob. Nouell. in Regula 216. num. 28. Cardin. Pariſius in conſil. 88. num. 77. vol. 4. In ciuilibus ve-

73 ro feminæ debent † eſſe annorum duodecim, maſculi quattuordecim, vt poſt alios Marian. Socin. nepos in conſil. 29. num. 14. vol. 2.

74 In contrahendo † matrimonio, mulier debet ſimiliter habere annos duodecim, & maſculus quatuordecim, c. 2. de ſpōſal. impub. l. ſancimus, C. de Nupt. Inſtit. eod. tit. in princip. Ioan. Iacob. de Leonard. inter conſ. Alber. Bruni, in conſ. 114. num. 55. 296. M. Anton. Cucch. Inſtit. Canonicar. minor. lib. 3. tit. 8. Mandoſ. in tract. de ætate minor. cap. 5. num. 49. Anton. Gubert. in tract. de Matrim. tit. de his, qui nupt. cō. traheret. poſſ. nu. 15. & 49. nouiſſimè Alexāder Carrerius, de Spō-

75 ſal. & Matrimonijs, lib. 1. c. 8. & cap. 9. In † Sponſalibus vero contrahendis ſeptem annos habere debent & maſculus, & femina. c. Litteras, c. Duo pueri, c. Atteſtationes, de ſponſalib. impuber. l. in ſponſalibus, ff. de ſponſalib. Quamquam in contrahendo matrimonio, marem annum trigeſi-

76 mum † ſextum, feminam decimumoctauū habere debuiſſe ait Plato de Repub. lib. 1. & de Legib. 6. ac Ariſtotel. Politicor. lib. 7. cap. 16. afferentes eam rationem, non debere contrahentes eſſe nimis iuuenes, ne filij naſcituri, ſint fere parentū coęui, & idcirco debitam illis obedientiam non exhibeant aliam etiam rationem adducentes, quod ob imbecilitatem ætatis feminæ plerumque naſcantur, aut ſi mares, admodum debiles, ſed hæc politicam gubernationem reſpiciunt.

77 Quam nos Chriſtiani reijcimus, cum † Matrimonium in remedium laſciuientis carnis fuerit inter alias cauſas inſtitutum, vt latiſſimè ferè omnium nos diximus de Regis Catholici præſtantia, cap. 16. vbi habes integrum matrimonij tractatum, Ideoq. ad euitandas iuuenum illecebras, carnis voluptates, ac vitia, hi qui continere nolunt, vel nequeunt, ætate ſupradicta nubere poſſunt. Hoc pulchre docet Clemens Romanus Conſtitutionū Apoſtolicar. lib. 4. c. 11. Ideo (inquit) date operam, vt cum ad adultam ætatem

78 † peruenerint, matrimonio iungantur, ne illi feruore ætatis in conſuetudinem fornicandi incurrant, cuius vos in die iudicij, rationem Domino DEO eſſetis reddituri. Sequitur D. Thomas, de Regimine Princip. lib. 4. cap. 26. & cap. 27. qua de re agit etiam Franciſc. Patritius de Inſtit. Reipub. lib. 4. tit. 4. & nouiſſimè eleganter ſcribit Lelius Zecchus de Ciuili, & Chriſtiana Inſtitut. tit. de Domo ſecundum ſe, capit. 1. in fine, num. 8. & 9.

79 E duobus autem, † iuuenis ne, an ſenex Magiſtratui præponendus erit? Non enim contemnendi ſunt adoleſcentes, ac iuuenes virtute inſignes:

Digitized by Google

gnes: Nam & Bernard. in Epiſtola 42. ad Henri-
cum Archiepiſcopũ Senonenſem ſcribens, ait:
Nec dicimus quamquam ætatem Dei gratia pręmaturam, ſicut nec ſeram, cũ multos videamus
iuniorum ſuper ſenes intelligere, moribus anti-
quarę dies, prævenire tempora meritis, & quod
ætati deeſt compenſare in virtutibus, quæ cum
in Scipione optimè viderentur, ante ſtatutam le-
gibus ætatem, Aedilis factus eſt, vt teſtis eſt Li-
uius, lib. 25. ſic in magno Pompeio, cui cum Vi-
ctori ex Africa redeunti Triumphus denegare-
tur, vti nimis iuueni, iſq. reſpõdiſſet plures ado-
rare Orientem Solem, quam Occidentem, Ma-
80 gnam animi † illius vim cõſpicatus L. Cornelius
Sylla, conclamauit, Pompeius Triumphet. Qua
virtute in Oriente bella cum viginti duobus Re-
gibus, ſe confeciſſe idem Pompeius in concione
narrauit. Paulus Oroſius lib. 6. capit. 6. Eutropius
lib. 5. in fine, & lib. 2. c. 2. Plutarchus in vita illius,
Ioſephus Antiquit. Iudaicar. lib. 14. cap. 7. & cap.
8. & de Bello Iudaico, lib. 1. c. 5. Lucius Florus
de Geſtis Romanor. lib. 3. capit. 5. Hinc Plinius
81 † ad Arrianum ſcribens, lib. 4. Epiſtola 8. inquit:
Te quidem, vt ſcribis, hoc maxime delectat Au-
82 guratus meus, quod † Marcus Tullius Augur
fuit, lætaris enim quod honoribus eius inſiſtam,
quem æmulari in ſtudijs cupio, ſed vtinam, vt Sa
cerdotium, idem & Conſulatum, multo etiam
iunior, quam ille ſum conſequutus, idem ſenex
ſaltem ingenium, aliqua ex parte aſſequi poſſem.
83 Pro ætate † autem ſenili multo maiora militant;
ac induci poſſent, quæ omitto, cum his ſatisfece-
rit Andr. Tiraquell. in tract. de Primogen. tum
in Proęm. tum etiam q. 40. quibus addendi ſunt
Roland. a Valle, in conſil. 47. num. 70. volum. 1.
in conſil. 1. num. 93. vol. 2. in conſil. 93. num. 13.
vol. 4. M. Anton. Natta, in conſil. 190. num. 1. vol.
1. Pardulph. Prat. in Iuriſprud. veteri, lib. 2. l. 85.
Menoch. de Arbitr. Iudic. quæſtion. lib. 2. Cent. 1.
Caſu 59. & Caſu 305. num. 8. Caſu 329. num. 20.
Caſu 364. num. 7. Mandoſ. in Gloſſ. faculta. §. ſa-
nè, in verbo Antiquius. Hoc vnum ſcio, pruden-
tiam, non tam ætate, quam ingenio æſtimãdam,
84 † cenſuit Iſocrates in Archidamo. Contendit
flos ætatis, & maturitas mentis dicit Caſſiodo-
85 dorus, variar. lib. 8. cap. 18. † Ceteris autem pari-
bus maiori ætati deferendum eſſe cenſuit Fran-
ciſc. Patritius de Inſtit. Reipub. lib. 6. cap. 6.
86 Quomodo autem probabitur ætas? † aliquan-
do per aſpectum, aliquando per aſſertionem pa-
rentum, per teſtes, per librum Parochi, in quo
fit deſcriptio eorum qui baptizantur, de quibus
promiſcuè Bald. in conſil. 218. & in conſil. 485.
num. 1. & 2. volum. 4. Alexand. in conſil. 29. num.
1. volum. 7. Anton. de Butr. in conſil. 45. num. 2.
Marian. Socin. Nepos, in conſil. 3. num. 1. vo-
lum. .... Thom. Grammat. in deciſ. 48. num. 17.
cum pluribus ſequentibus. Marc. Anton. in con-
ſil. 269. nu. 4. in fine, vol. 2. Achill. Pedrocha, in
conſ. 35. nu. 115. volum. 1. & bene eruditiſſimus
Ioan. Baptiſta Coſta de facti ſcient. & ignorant.
Centur. 1. diſtinct. 9. in conſilio ibi inſerto, num.
30. Et probatur per teſtificationem obſtetri-
cum, vt dixi in conſil. 100. num. 18. Centur.
1. vbi num. 3. dico, per eum eſſe probandam ętatem, qui in illa ſe fundat, l. non minorem, C. de in integr. reſtit. minor. & voluit Ludouic. Morot. in conſil. 42. num. 11. vol. 1.

CAP. VII.

ARGVMENTVM.

Spurij, atque illegitimè nati, an Magiſtratus adminiſtrent? An apud Romanos adminiſtrauerint.

COMPENDIVM.

1 *Iure Ciuili concubitus eſt permiſſus.*

Spurij an admittantur ad Magiſtratuum adminiſtrationem, num. 2. 3. 6. 8. 15. 27. & 28.

3 *Infames nullis honoribus fruuntur.*

4 *Infamibus dignitatum porta non patent.*

5 *Spurij atque naturales, & illegitime nati infames ſunt infamia facti.*

7 *Spurij a Tabellionatu ad bancum & Tribunal Iudicis repelluntur,*

9 *Spurij Principum Conſiliarij eſſe non poſſunt, & nu. 10.*

11 *Spurij a Doctoratus dignitate arcentur, & num. 12.*

12 *Ioannes Andreas, Bartolus, Decius, Iaſon, Claudius Seiſelus, licet ſpurij Doctorati fuere.*

13 *Spurij Rota Romanæ Auditores non fiunt.*

14 *In duello, ſeu ſingulari certamine ſpurij, an admittantur.*

16 *Catulli verſus declarantur, & num. 25.*

17 *Gabrielis Paleoti Cardinalis opinio quo ad intellectum verſuum Catulli improbatur, & num. 25.*

18 *Patris patrati Magiſtratus qualis, & num. 19.*

19 *Patris patrati officium erat, pacis fœdera, ac bella indicere.*

Pater patratus, & patrem, & filios habere debebat ſub eod. num. 19. & num. 20. & 21.

20 *Patrare firmare dicitur. Sed vide num. 21. 22. 23. & 24.*

26 *Romani dum ſpurios appellare volebant, hac nota vtebantur. Sp. qua littera ſine patre interpretantur.*

29 *Spurij dicuntur, qui non ex ſolemni matrimonio, nec ex iuſtis nuptiis naſcuntur.*

30 *Illegitimi, Naturales, Spurii, & Inceſtuoſi, qui ſint, remiſſiue.*

31 *Matrimonium ſolemne, & iuſtæ nuptiæ, quando dicantur, ad aliud volumen ſuum remittit Clariſſimus Author.*

AXIO-

A X I O M A.

Solemni, legitimoq. matrimonio natos,
Iudices creanto.

IVre Ciuili Pandectarum expreſsè pro
hibitum non videtur, vt ſpurij, & ille-
gitimè nati adminiſtrare Magiſtra-
1 tum queant, ex quo, ea lege † concu-
binatus permiſſus, vt in l. 1. & l. in cõcubinatu, ff.
concubin. Quinimmo in non habente vxorem
permittebatur etiam Iure Ciuili Codicis, vt in l.
vnica, C. eod. tit. Ex his liquet, permiſſo capite
principali concubinatus, idcirco non fuiſſe pro-
hibitos filios indè natos, vt hi tamquam acceſſo-
2 rij, viderentur eſſe cum alijs † permiſſi ad hono-
res, & dignitates quærendas, non enim natura,
non lege, non moribus inueniuntur prohibiti,
per text. in l. cum prætor, ff. de iudic. ergo viden-
tur quodammodo permiſſi ad Magiſtratum ad-
miniſtrandum.

3 Hoc tamen coloratum eſt, nam † infames per
ſonæ nullis honoribus, qui integræ dignitatis ho
minibus deſerri ſolent, vti poſſunt, l. vnica, C. de
4 infamib. lib. 10. † Notatis enim, & quos ſcelus,
aut vitæ turpitudo inquinat, & quos infamia ab
honeſtorum cætu ſegregat, dignitatis portæ non
patebunt, l. 2. C. de dignit. lib. 12. Quod poſtmo-
dum probatum fuit per Summum Pontificem,
dicentem: infamibus portę non pateant dignita-
5 tũ, c. Infamib. de regul. iur. in 6. Sed † ſpurij, atque
naturales, & illegitime nati, sũt infames infamia
facti, l. ſi gens, 56. diſtinct. dicens: Anglos ſpretis
legalibus connubijs, adulterãtes, & luxuriantes,
ignobiles eſſe, ac degeneres, nec bello ſæculari
fortes, neque in fide ſtabiles, nec honorabiles ho
minibus, ne Deo amabiles eſſe. Azo in Summa,
C. de his quib. infam. irrog. Bal in l. in bonæ fidei,
col. 2. C. de reb. credit. Alex. in conſ. 80. col. 2. vo-
lum. Bal. in l. fin. C. de iur. Aur. anul. Philip. Dec.
in conſil. 602. num. 26. & in fine. Ergo ad hono-
res, & dignitates non admittũtur. Hi igitur cum
6 † infames ſint, ab omni officio repellũtur, l. gene-
raliter, §. ſpurios, & l. ſpurij, ff. de Decurion. vnde
7 † repelluntur ab officio tabellionatus ad bãcum,
& Tribunal Iudicis, vt voluit Oldrad. in conſil.
75. quod & tenuit, ipſum minime allegans, Alex.
8 in d. conſil. 80. & ideo † tanto magis à Iudicis,
ſiue Magiſtratus munere arcentur, vt aliàs dixi-
mus de Compromiſſ. §. 2. Gloſſa 4. num. 45. Et
9 idcirco † non poſſunt ſpurij eſſe Principum Cõ-
ſiliarij, vt voluit Bald. in l. cum legitime, ff. de ſta-
tu homin. Bart. Caſſanæus in Cathalogo Glorię
Mundi, parte 2. Conſiderat. 15. col. 4. verſic. Im-
10 mò † etiam nec Conſiliarij. Carol. Tapia de Cõ-
ſtit. Princip. parte 2. capit. 4. num. 47. & Ioachim.
Minſynger. Centur. 4. Obſeruat. 31. vbi dicit in
Camera Imperiali non admitti Conſiliarium ſi-
ue Aſſeſſorem ſpurium.

11 Hinc etiam à dignitate † Doctoratus arcẽtur
ſpurij. Bartol. in Proœm. Codicis num. 12. Card.
Zabarella, in Clement. 2. de Magiſtr. Andr. Tira-
quell. de Nobilitate, cap. 15. num. 15. Caſſanæus,
& Tapia, vbi ſupra, Lud. Bolognin. in Auth. Ha-
bita, num. 188. C. Ne fil. pro patre. Roland. a Val-
le, in conſil. 88. num. 14. vol. 1. Sed videmus con-
12 trarium obſeruatum fuiſſe † in Ioanne Andr.
Bartolo, Decio, Iaſone, Claudio Seyſello, & alijs
qui fuerunt Apices in noſtra Iuris ſcientia, de
quibus Iacob. Benius de Priuileg. Iuriſconſult.
13 parte 3. priuileg. 64. num. 6. Idcirco † nec admit-
tuntur in Sacra, & ſuprema Rota Romana, vt
dicit Ludon. Gomez. in Regula, de Triennali, q.
2. ſequitur Marc. Mantua Dialog. Denar. Claſſe
14 2. cap. 35. num. 7. In † ſingulari etiam certamine
ſiue Duello Spurios recuſari poſſe ex multis ſcri
bit Paris de Puteo de re milit. lib. 7. §. quia dictũ,
num. 11. Lancelot. Conrad. de Duell. parte 3.
Concluſ. 74. num. 10.

15 Et pro hac opinione, quod † ſpurij Magiſtra-
tus eſſe nequeant, faciunt verſiculi antiquiſſimi
Poetæ Catulli ad Hymenæum dum ait.

Quæ tuis caret ſacris.
Non queant dare Præſides
Terra finibus, at queat
Te volente.

Alludens ad antiquiſſimum Romanorũ mo-
rem, quo non nati ex iuſtis Hymenæi nuptij à
Magiſtratuum adminiſtratione arcebantur.

16 Huic obiecto † Gabriel Paleotus Cardinalis
Ampliſſimus, in tract. de Nothis, & Spurijs, cap.
56. reſpondet, dicẽs perperam intellectos Catul-
li verſus, & proinde eoſdem ſpurios admitti ad
honores, & dignitates, & ad Magiſtratuum exer-
citium: illumq. loquutum eo in loco fuiſſe de Pa
trepatrato tantummodo, vt ſpurius, & illegiti-
mus minime admittatur ad illud officium, in ce-
teris verò illos libere admitti.

Ego verò, pace tãti viri fiat, cuius veſtigia ſem
per proſequor, in hac parte, vt meum iudicium
proferam contrarium cenſeo: Catullus enim
17 de pręſidibus loquitur, quorum nomen genera-
le eſt, vt & Proconſules, & Legati Cæſaris, & om
nes Prouincias Regentes, licet Senatores, præſi-
des appellabantur, vt inquit Martianus, in l. 1. ff.
de offic. præſid. & in toto illo titulo, ita quod Ma-
giſtratus omnes comprehenduntur.

18 Quantum vero attinet † ad Patris patrati Ma-
giſtratum, qui inter Sacerdotia numerabatur, is
ex Fecialibus creabatur, & Princeps Fecialium
erat, vt dicit Dionyſius Hallicarnaſſ. lib. 2. Ser-
uius Maurus ad Virgilium, lib. Aeneidos 9.
19 Huius officium erat, tamquam Populi Roma-
ni Legatum Pacis, fędera, vel bella indicere, ſub
quadam concepta formula, cuius meminit Li-
uius lib. 1. Dionyſius in d. lib. 2. poſt Cincium, lib.
3. de re militari Aul. Gell. Noctium Atticar. lib.
16. capit. 4. Luc. Feneſtella de Sacerdot. Roman.
cap. 9. & 10. Pomponius Lætus, capit. 9. Quinim-
mò Plutarch. in Problemat. 62. quem Card. Pa-
leot. allegat, non dicit illegitimos ad illum Ma-
giſtratum nõ potuiſſe admitti, ſed tantum quod
is, qui patratus pater creabatur, & filios, & patrẽ
20 haberet, † dictus a patrando, id eſt firmando iura-
mento, vt ipſi dicunt. Quamquam non ſolum
hanc ob cauſam, quam quia filios, & patrem ha-

bere

bere debebat, idcirco patrem quaſi filiorum, &
patratum, id eſt Patrem habentem, dictum ſic
21 fuiſſe arbitrarer. Patrem † autem ſuperſtitem, &
filios habere debuiſſe, ea ex cauſa, ego conijcio,
quod cum Belli ac pacis indicendæ ius ei eſſet, id
conſuleret, quod ſibi, & Reipublicæ vtile vide-
retur, vt qui ſi ſecus faceret, pacis, ac belli, com-
moda, & tormenta, in ipſum, patrem, ac filios eſ-
22 ſent recaſura. Inſuper † vel patratus diceretur,
cum bellum indiceret, ſic Fabius Quinctilian.
lib. 8. Orat. Inſtit. cap. 3. inquit: Ductare exercitũ,
23 patrare bellum. Aut quia † patrare nil aliud ſit,
quam perficere, & ad finem perfectum ducere,
Bella autem populus decernebat, vt diximus ſu-
pra cap. 1. & de præſtantia Regis Catholici, capit.
32. num. 14. Pater patratus autem perficiebat, ac
ad finem ducebat. Salluſt. In Catilinar. Si Romę
24 Socij Incepta patrauiſſent. Vel † dicebatur pa-
tratus, quaſi author mali, vel facinoris, cum eſſet
ipſe belli author, iuxta illud Cornelij Taciti, lib.
2. Maluit pattati, quam incepti facinoris reus
eſſe.

25 Q[illegible]o verò † ad intellectum verſuum Catulli,
quod in eis non comprehendantur ſpurij, quo
ad Magiſtratum patris patrati, ſed intelligantur
de alijs, vt tantum abſit, vt etiam ſpurij in illo
Magiſtratu admitterentur, in alijs verò nequa-
quam; moueor authoritate Liuij lib. 1. dum di-
xit, Feciales creaſſe patrem Patratuum Sp. Fu-
26 ſium; Nulli autem dubium, apud † Romanos
Spurios appellari ſolitos fuiſſe, eos, qui ſine patre
eſſent quē demonſtrare verè poſſent, idq. duabus
litteris exprimebant. per S. & P. quibus iunctis id
hoc modo perficiebant. SP. quæ ſine patre inter-
pretantur. Author eſt idē Plutarch. in Problem.
103. & Carolus Sigon. in libello de Nominib.
Romanor. & nouiſſime omniſcius I. C. Rena-
tus Choppin. in Cenſuetud. Andegauenſ. lib. 1.
tit. de Iuriſd. Andegau. cap. 41. num. 9.

27 Bene tamen fateor, † in caſu neceſſitatis eos
admitti, quod, & Vlpianus probauit in dicto §.
Spurios, & Alexand. in dicto conſil. 80. volum. 2.
& Martin. Laudenſ. de Official. Dominor. §. 170.
28 Similiter, & † quando ob ingenij perſpicaciam,
vel virtutum excellentiam, eſſet a ſuperioribus
cum illis diſpenſatum, de quibus agit idem Car-
din. Paleotus ibidem; ac nouiter amicus noſter
Simon Maiolus Epiſcopus de Irregular. lib. 1. c.
4. cum quattuor ſeqq. & nos diximus de Regis
Catholici præſtantia cap. 35.

29 Illos autē † nos ſpurios appellamus, qui ex iuſtis
nuptijs, ac ſolemni matrimonio nati non ſunt,
iuxta ſententiam Bartoli in l. finali, ff. de his quib.
vt indign. & Ioan. Baptiſta Caccialup. in Auth.
Si qua illuſtris, nu. 3. C. Ad Orfician. Ferdinand.
Vaſq. Controuerſ. illuſtr. cap. 102. num. 7. Aimo
Crauetta, in conſil. 166. num. 6. Ioan. Cephal. in
conſil. 111. num. 29. vol. 1. Matth. de Afflictis, in
Deciſ. 203. Carol. Ruin. in conſil. 88. vol. 3. Didac.
Couar. in Epitome de Sponſalib. parte 2. capit. 8.
§. 4. num. 1. Ioan. Coraſius Miſcellan. Iur. lib. 1.
cap. 3. num. 8. Franciſc. Burſat. in conſil. 65. num.
5. vol. 1. Celſus Hugo in conſil. 75. nu. 17. Franciſ.
Connan. Commen. Iuris Ciuil. lib. 2. c. 16. Fran-
ciſc. Viuius Com. Opin. 315. Ioſephus Ludouic.
in deciſ. Peruſina 18. nu. 12. cum pluribus ſeqq.
Anton. Contius Lection. ſubſeciuar. lib. 2. c. 11.
Federic. Scot. in conſ. 3. lib. 4. Tomo 2. Vincent.
30 de Franch. in Deciſ. Neapol. 47. apud quos † tra-
ditur differentia, qui dicantur Illegitimi, qui Na-
turales, qui Spurij, & qui Inceſtuoſi.

31 Quando autem † dicantur iuſtæ nuptiæ, ac ſo-
lemne matrimonium, ego ſcripſi ad ſatietatem,
ex antiquis & nouiſſimis ſcriptoribus forte vltra
omnes, de Regis Catholici pręſtantia, cap. 16. vbi
latiſſimè; & nouiſſimè poſtquam illa ſcripſeram,
Alexander Carrerius Patauus, in Commentar.
de Sponſalib. & Matrimonijs, ad quos te re-
mitto.

C A P. VIII.

A R G V M E N T V M.

Iureconſultos, vel Doctores, an eſſe opor-
teat Magiſtratus? Quando fuerit Do-
ctorum inuentio? Quæ ſint Docto-
rum inſignia? Quid ſignificent? An
Pontifices, Cardinales, Epiſcopi, a-
lijq. Prælati Doctores eſſe debeant.

C O M P E N D I V M.

1 *Iudex adminiſtrationi Iuſtitiæ præpoſitus, an debeat eſse Iuriſconſultus, & legum peritus, & num. 3. & 9.*
2 *Magiſtratus eliguntur ſapientiores, & infra ſub num. 9.*
3 *Iudex debet eſse litteratus.*
4 *Lex eſt dogma virorum prudentum.*
5 *Alexander Seuerus Imperator legē nullam faciebat niſi ſaltem viginti Iuriſperitos adhibuiſset.*
6 *Principes in legibus condendis procerum conſilia adhibent.*
7 *Magiſtratus ſunt viuæ leges.*
8 *Imperiti, an Magiſtratus exercere poſſint.*
10 *Auditores in Rota Romana eliguntur viri doctiſſimi, ac toto terrarum orbe celeberrimi.*
11 *Auditores Rotæ Romanæ debent eſse Iuriſconſulti, & Doctores.*
12 *Sapientia Regnis præponitur. Salomonis Regis ſapientiſſimi placito.*
13 *Pyrrhi Regis Epirotarum pulchrum dictum.*
Cineæ Pyrrhi Secretarij laudes, ſub eod. num. 13.
14 *Pontifices, Cardinales, alijq. Prælati, vt litterati ſint & periti expedit.*
15 *Fidei Chriſtianæ fauor, & Eccleſiæ honor eſt viros litteris excultos habere.*
16 *In beneficijs Eccleſiaſticis ſemper vir ſapientia præſtantior eligendus.*
17 *Eccleſia literatis viris quam maxime indiget.*
18 *Ad Sacerdotium doctior, & præſtantior omniq. virtute eminentior eligendus.*
19 *Magiſter, ſeu præceptor doctior eligendus.*
20 *Iudex alijs præponendus debet habere ſal ſcientiæ & conſcientiæ.*

Docto-

21 *Doctores in Regno Neapolitano eliguntur ad Magiſtratus; quod Regni legibus cautum eſt.*
22 *Doctorum inſignia Regnicolæ in Regno recipere debent.*
Intellectus Prag. Incip. Sua Maeſtd, ibid.
Prag. Incip. Hauendo, ibid.
Pragm. Incip. Intendendo, ibid.
23 *Doctoratus inſignia non admittuntur quo ad regnicolas, niſi recipiantur in Regno, vel extra Regnum in collegijs famoſis ordinarijs, dummodo nõ ſint doctorati per Reſcriptum.*
In Regno Neapolitano Principes, ac alij Barones priuati apponũt Magiſtratus non doctores, vix ſcribere ſuum nomen ſcientes, ſub eod. num. 23.
In Dominijs Summi Pontificis, etiam in paruis Villis Doctores Magiſtratus creantur, ſub. eod. num. 23.
24 *In ſanitate conſeruanda, infirmitate curanda, bono vtimur Medico, in lite agitanda optimo vti debemus Aduocato.*
25 *Illiteratus, & imperitus poteſt poſtulare, ſed non officiũ Aduocati exercere.*
26 *Auguſtus morieus cauit, ne quis niſi ſcientia, & vſu rerumq. geſtarum peritia præditus Reipublicæ præficeretur.*
27 *Aduocatus peritus ſit, ſecundum Legem Leonis Imperatoris.*
28 *Illiteratus, & imperitus, an iudicandi munus exerceat.*
29 *Fatuus non debet eſſe melioris conditionis, quam peritus.*
30 *Poteſtas ſi ſit imperitus, exigitur Aſseſſoris conſilium, & num. 37.*
31 *Eacum ſtare Aſſeſſorem Plutoni, & Proſerpinæ apud inferos dicunt fabulatores.*
32 *Ex Aſſeſſoribus apud Romanos fiebant Præfecti Prætorio.*
33 *Edicta, & banna, an emittantur cum conſilio Decurionum, & num. 35. & 36.*
34 *Decurionum loco, qui hodie ſucceſſerint.*
37 *Intellectus c. Regni. Item quod prædicti Iuſtitiarij, & Capitanei.*
38 *Aſſeſſorum conſilia exiguntur in Regno Neapolitano per Iuſtitiarios Præſides, & Gubernatores.*
39 *Aſſeſſor an debeat eſſe Doctor, & num. 40.*
40 *Intellectus c. Regni. Incip. Item quod de cetero alias, Vt ſtatus.*
41 *In Magna Curia Vicariæ, in Regijs Audientijs; in Ciuitatibus, & Opidis Dominarij Regis, debent eſſe Iudices Doctores.*
42 *Prætor ſeu Poteſtas ſuo ſenſu iudicare non debet.*
43 *Princeps exhibet honorem Aſſeſſoribus ob ſcientiæ ſplendorem.*
44 *Bene conſultare (ſecundum Arthabanum Hiſtaſpis filium, Xerſis patruum) maximum eſt lucrum.*
45 *Mithridates Ponti Rex magni conſilij Princeps.*
46 *Traianus Imperator ſtatuit, vt in Illyria cui præerat ſine Plutarchi conſilio nihil fieret.*
47 *Apud Reges Indos pauci conſiliarij, ſed nobilitate, & prudentia inſignes.*
48 *Hadrianus Imperator ſemper ex Saluij Iuliani conſilio iudicauit.*
49 *T. Mancius Torquatus a Gallo quodam prouocatus ad ſingulares certamen, cum Procerum Romanorum conſilio proceſſit.*
50 *Belli inducendi authoritas, Principis eiuſq. Conſilij eſt.*
51 *Ioſaphat in Syros bellum moturus prophetas conſuluit.*
52 *Achabus contra Adadum Damaſci Regem bellum feliciter geſſit, quia cum Satrapis, & ſapientibus conſulnit.*
53 *Dauid Rex conſilio ſemper tribunorum, ac centurionum populi vtebatur.*
54 *Loth ſi Angeli conſilium obſeruaſset cum proprijs filiabus non ſe immiſcuiſset.*
55 *Holofernes occiſus, quia Achior conſilium non audiuit.*
56 *Nabuchodonoſor ob Danielis conſiliũ ſpretum notatur.*
57 *Fratres Ioſeph damnantur ad ſpretum ſenioris fratris ſui Ruben prudens conſilium, ſub eod. num. 56.*
58 *Ioas Rex Iuda tamdiu feliciter vixit, quamdiu Pontificis Ioiadæ conſilia audiuit.*
59 *Policrates Samiorum Tyrannus Principatu eiectus, ſpreto Amaſis Aegyptiorum Regis conſilio.*
60 *Conſilia vbi multa, ibi ſalus.*
61 *Conſilio quæſi fiunt, maiori authoritate roborantur.*
62 *Solon, decretum nullum eſſe ſine conſilio ſtatuit.*
63 *Lex eſt commune præceptum, ac virorum prudentum conſultum.*
64 *Rex legem abſque prudentum conſilio minime faciat.*
65 *Pontifex Maximus, an requirat Cardinalium conſilium.*
66 *Doctorum adinuentio antiquiſſima eſt, & num. 68.*
67 *Doctores a docendo dicuntur. Græcis* διδάσκαλοι *vocitantur.*
68 *Doctorum meminit Sacra Scriptura.*
69 *De Sadduceorũ Doctore meminit D. Matthæus cap. 22.*
70 *Doctorum Sacra Scriptura quod erat officium.*
71 *Doctores Magiſtri quandoque vocati ſunt.*
72 *Intellectus, & emendatio l. cui præcipua, ff. de verbor. ſignificat.*
73 *Gulielmi Fornerij I. C. laudes.*
74 *Monſtrare docere eſt.*
75 *CHRISTVS vocatus Doctor, Rabbi, & Magiſter.*
76 *Legis periti in Scriptura Sacra.*
77 *Iuriſconſulti qui? & num. 80.*
78 *Iuriſperitorum authoritas.*
79 *Iuriſconſultorum officium.*
81 *Adrianus Imperator quibus Iuriſconſultis in conſilijs fuerit vſus Iulio ſcilicet Celſo, Saluio Iuliano, Heratio Priſco, & alijs multis.*
82 *Antoninus Pius Imperator, vſus opera Saluij Valentis, Voluſij Metiani, Vlpij Marcelli, & Iaboleni.*
83 *M. Antoninus Philoſophus Imperator vſus eſt conſilio Scæuolæ Iuriſconſulti.*
84 *Alexander Seuerus Imperator Aemilium Papinianum habuit Præfectum Prætorio.*
85 *Iuriſconſultis vſus Seuerus, Fabio Sabino, Domitio Vlpiano, Iulio Paulo, Pomponio, Alpheno, Africano, Florentino, Martiano, Calliſtrato, Hermogene, Veauleio, Triphonio, Metiano, Celſo, Proculo, & Modeſtino.*
86 *Heliogabalus Princeps omnium corruptiſſimus & nequiſſimus, ne mouit Vlpianum, ob id quod vir bonus eſſet.*
87 *Antoninus Caracallus Imperator eadẽ ob cauſam occidi fecit Papinianum ſcilicet quod vir bonus eſſet, & quod parricidium ab eo commiſſum in Senatu diluere noluerit, ex Spartiano.*
88 *Rabbi apud Hebræos, Latine Magiſtri & Doctores vocitati.*
89 *Scribæ, & Sacerdotes apud Hebræos quinam fuerint.*
In Syna-

90 *In Synagoga, quomodo ſedebant.*
91 *Doctoratus dignitatem accepturus quid antea facere debeat.*
92 *Doctores approbatores, & Promotores appellantur.*
93 *Promotores Doctores ſiue examinatores promouendorũ in Collegio Peruſino quot numero ſint conſtituti ex priuilegÿs Papalibus.*
94 *Senis, quot?*
Neapoli quot?
95 *Approbantes Doctorandum debent cum iuramento approbare.*
96 *Patauÿ quidnam ſeruetur in iuuenibus Doctorandis.*
97 *Doctoratus Lauream ex mille paucis merentur.*
98 *Doctores Pius V. Pontifex. Max. dixit ſe percupere, non Doctoratos.*
99 *Quænam requirantur in Doctorando ex Andrea Acconzaioci de Barulo opinione.*
100 *Doctorandus iuret eſſe ſe, futurumq. pariter fidelem Principi ſuo.*
101 *Catholicus debet eſſe Doctor. Pius Quartus Pontifex Max. ſtatuit Doctorandum facere debere fidei Chriſtianæ profeſſionem.*
102 *Doctoratus inſignia quæ?*
103 *Cathedra quid ſignificet in Doctorando?*
104 *Senatores apud Romanos habebant ſubſellia, in quibus ſedebant.*
105 *Subſellia quandoque pro ipſis iudicibus capiuntur.*
106 *Liber qui datur Doctori quid ſignificet, & num. 107. & 108.*
107 *Liber, quid ſignificet ex Oro Apolline.*
109 *Birretum, ſeu Corona, quæ dantur Doctori, quid deſignent, & num. 110.*
110 *Salerni, qui Doctores fiunt, laurea corona ornantur.*
111 *Pluto Galeatus, quid ſignificabat?*
112 *Annulus aureus, qui Doctori datur, quid denotet? & num. 113. & 118.*
113 *Annulo matrimonium ſubarrhatur.*
114 *Clericus Annulatus, aut fatuus, aut Epiſcopus.*
115 *Annuli aurei delatio apud Romanos ad ſolam nobilitatem ſpectabat.*
116 *Salerni quid dicat Collegÿ Prior dum datur annulus aureus Doctori?*
Atonellus Rogerius, Ioannes Nicolaus Rogerius, & Metellus Grillus Collegÿ Salernitani Priores Nobiliſſimi, ac Philoſophi eruditiſſimi.
117 *Annuli ferrei olim Iudicibus dabantur.*
119 *Annulus ſignatorius Auguſti qualis.*
120 *T. Quinctÿ Criſpini Conſulis prudentia contra fallaciam Annibalis.*
121 *Annulus aureus inſigne Imperatorum.*
122 *Toga in Doctore quid denotet.*
123 *Aduocatos & cauſidicos quomodo appellet Apuleius.*
124 *Oſculum Doctori cur detur.*
125 *Benedictio Doctori, an detur.*
126 *Zona aurea an detur doctorando.*
127 *Spurÿ legitimati, an doctorentur.*

A X I O M A.

Iureconſultos, Doctoreſue Iuridicundo præficiunto.

PRofeſſionem conſtat eſſe Iuſtitiæ legum peritos iudices ordinare, quia
vix poteſt negligere, qui nouit æqui
tatem, nec facilè erroris vitio ſorde-
ſcit, quem doctrina purgauerit, inquit Aurelius
Caſſiodor. Variarum lib. 8. capit. 18. conuenit id
1 circo, † vt is, qui Iuſtitiæ adminiſtrationi præpo-
nendus eligitur, Iuriſconſultus ſit, peritus legũ,
ac Doctor. Auth. De Iudicib. in princip. Iudicandi enim munus Iuriſconſultorum eſt proprium.
Idem Iuſtinianus in Proem. Inſtit. in fine. Petr.
Rebuff. in Rep. l. vnicæ, C. de ſententi. quæ pro eo
quod intereſt, in Gloſſa, in verbo, Damnũ, num.
3. Iacob. Bonius de Priuileg. Iuriſcõſult. parte 3.
2 priuileg. 70. num. 2. Ob id Magiſtratus † ſapien-
tiores eligi debere, annotauit Martin. Laudenſ.
de Officialibus Dominorum 38. arg. l. ad ſubeun
3 da, C. de Decur. † litteratum idcirco Iudicem eſ-
ſe oportere ſcripſit Ioan. Cephal. in conſil. 304.
num. 77. vol. 3. Omnis enim iuſta præſumptio
pro ſapientibus inſurgit, cap. cum in cunctis, ibi;
(morum probitas, & ſcientia literarum) de
elect. c. In noſtra, de procur. cap. Niſi eſſent, vbi
Bald. Anton. de Butr. Petr. de Ancharano, Ioan.
de Imola, & Abb. Panorm. de præbend. c. Sanci-
mus, 1. q. 7. l. fin. C. Ad leg. Iul. repetũd. Alexand.
in conſil. 53. volum. 2. Marſil. in Pract. Crimin. §.
1. num. 17. Iacob. Philipp. Port. in conſil. 150. nu,
14. Imperitis enim Reipublicę gubernatio com-
mittenda non eſt, vt ex Platone, & Cicerone, ſcri
bit Barthol. Socin. in l. prima, num. 68. ff. ſoluto
matrim. Angel. de Aret. in Proœm. Inſtit. in d. §.
finali, Bernardin. Scodob. in Repet. Auth. Habi-
ta, cap. 3. num. 2. C. ne filius pro patre.
4 Ratio eſt: quia cum Lex ſit dogma virorum
prudentum, l. 1. ff. de legib. quem text. ad alium
finem expendit Didac. Couar. in Reper. c. Alma
mater, parte 1. §. 10. num. 17. de ſentent. excom.
& Steph. Forcatul. in Necyomant. Iur. Dialogo
2. num. 1. & voluit Roland. a Valle, in conſil. 52.
5 num. 31. vol. 2. Hinc † Alexander Seuerus Impe-
rator, legem nullam faciebat, quin ſaltem vigin-
ti Iuriſperiti adeſſent, vt è noſtris teſtatur Rebuf.
ad Conſtit. Galliæ, in Proœm. Gloſſæ 1. num. 11,
6 & 12. parte 1. Et idcirco † Principes Procerum
conſilia in condendis legibus adhibere ſolent,
Petrus Belluga in Speculo Principum, Rubr. 1.
vbi dixi quomodo id intelligatur, & iterum dixi
ad eumdem Bellugam, Rubr. 2. in verbo, Proce-
rum, & Rubr. 10. in verbo, vota. Et Iudex, ac Ma-
giſtratus debeat earũdem legum eſſe miniſter,
vt hoc eodem libro, cap. finali dicemus. Earum-
dem legum expers eſſe non debet; Leges enim
omnes, vel optimæ, abſque probatiſſimis Magi-
7 ſtratibus, mortuæ ſunt, ſicuti † Magiſtratus opti-
mi, abſque ſcriptis legibus, ſibiipſis ſunt viuæ le-
ges,

ges, vt inquit Marſil. Ficin. de Republ. Platonis,
8 Dialogo 6. in Argumento. Vnde † imperitos, ac
illiteratos, Magiſtratus obtinere non poſſe, cen-
ſuit Menoch. de Arbitr. Iudic. quæſt. lib. 2. Cen-
tur. 3. Caſu 237. num. 14. melius dixiſſet, non de-
bere, non autem non poſſe. In eligendo itaque
Senatore ratio virtutis habenda eſt. Teſte Lau-
rẽtio Grimaldo de Optimo Senatore, lib. primo.
9 † Ipſumque Iuriſconſultum eſſe debere, voluit
Lançelott. Conradus, de officio prætor. in princ.
num. 9. vbi aſſeruit, non ſolum id procedere in
Iudice delegato, ſed etiam in Iudice ordinario.
Idem Conradus de Decur. num. 6. debent enim
eligi Magiſtratus ſapiẽtes. Ioã. Faber in Proęm.
Inſtit. §. Cumq. Deo propitio, Nicolaus Boer.
in Deciſ. Burdegal. 153. num. 32. parte 1.
10 In Curia Romana, ac † Sacro Rotę Audito-
rio, eliguntur viri doctiſſimi, ac toto terrarum
orbe celeberrimi, vt dicit Ludouic. Gomez. in
Proęm. Regular. Cancell. q. 2. num. 10. Virgin.
Boccatius, in Conſtit. Picentin. Gloſſa 4. nu. 61.
11 de quibus † Romanę Curię Auditoribus, & Of-
ficialibus, quod Iuriſconſulti, & Doctores eſſe
debeant, cenſuit Octauian. Veſtrius in Praxi Ro-
manæ Curiæ, lib. 2. c. 17. vbi Nicol. Anton. Gra-
uat. & de illis agit Quinctilian. Mãdoſ. in Proęm.
Gloſſ. Facult. Reg. in verbo, Idonei, & in §. Con-
ſiderantes, in verbo, Nobilitatem. Decet enim
tractantes habere doctiſſimos, quibus poteſtas
ſumma committitur, inquit Aurelius Caſſiodo-
12 rus Variarum lib. 8. cap. 12. † Sapientia enim pre-
ponitur Regnis, vt dicit Salomon Prouerb. cap.
8. Et eos Iudices aſſumimus, quia doctiſſimos
comprobauimus, vt dicit idem Caſſiodor. lib. 6.
cap. 12. Hinc ad Nicoclem Cypri Regem Iſocra-
tes Oratione 2. dicebat, prudentia clariſſimos ti-
bi in conſilium, atque cõmertium admitte. Vn-
de Diodorus Siculus dicebat, lib. 1. quod Regi-
bus Aegyptiorum viri doctrina præſtantes adſta
13 bant. Et † Pyrrhus Rex Epirotarum dicebat, plu
res ipſum vrbes cepiſſe ob Cineæ ſui ſecretarij
eloquentiam, quam ob eius arma bellica, vt in-
quit Franciſcus Patritius de Inſtitutione Reipu
blicæ, lib. 2. titulo quarto.

A Sancta Catholica Eccleſia docemur, quæ
in Pontifice Maximo, Cardinalibus, Patriarchis,
Archiepiſcopis, Epiſcopis, Prępoſitis, & Abbati-
bus, litterarum peritiam etiam facilius amplecti-
14 tur, † vt latè deducit Ioan. de Selua in tract. de Be-
nefic. parte 3. q. 5. per totum. Perr. Rebuff. in Cõ-
cord. Franc. titulo de Collat. §. Præfatiq. in ver-
bo, viris litteratis, & in verbo, viris graduatis, &
& Mandoſ. in Gloſſa Facult. §. Nos qui, in verbo,
Virtutibus. Stanislaus Hoſius Cardinal. Var-
mienſ. de Confeſſ. Catholicæ fidei, cap. 47. Con-
cernit enim Fidei Chriſtianæ fauorem & Eccle-
15 ſiæ exaltationem, habere viros litteris † excultos,
c. ſuper ſpecula, extra, de Magiſtris.

16 Ideo in † Eccleſiaſticis beneficijs, ſemper ma-
gis idoneus, & ſapientia præſtantior eligendus
eſt, c. ex parte, de Conſtit. c. Grauc, de præbend. c.
Decorem, de inſtit. c. Is cui, de Præbend. in 6. c.
17 Ad Regimen, in extrauag. eod. tit. † Eccleſiam
enim litteratis viris noſcitur quam maxime in-
digere, c. cum ex eo, de elect. in 6. Hinc Pharao
dixit ad Ioſeph Geneſis cap. 41. quia oſtendit tibi
DEVS omnia, quæ loquutus es, numquid ſa-
pientiorem, & ſimilem tui inuenire potero? Tu
eris ſuper domum meam, & ad tui oris imperiũ
cunctus populus obediet. & Eſdræ lib. 3. cap 3. di-
citur: Dicamus vnuſquiſque noſtrum ſermonẽ,
qui præcellat, & cuius apparuerit ſermo ſapiẽtior
alterius, dabit illi Rex Darius dona magna, pur-
pura cooperiri, & in Auro bibere, & ſuper Aurũ
dormire, & currũ aureo fræno, & Cydarim Biſſi-
nam, & torquem circa collum, & ſecundo loco
ſedebit a Dario propter ſapientiam ſuam, & co-
gnatus Darij vocabitur, quam ſanctè, & optimè
Magnus Gregorius in Paſtorali, parte 1. capit. 1.
inquit: Sunt nonnulli, qui intra Sanctam Eccle-
ſiam, per ſpeciem regiminis, gloriam affectant
honoris; videri Doctores appetunt, tranſcendere
ceteros concupiſcunt, atque atteſtante veritate,
primas ſalutationes in foro, primos recubitus in
cenis, primas in conuentionibus quærunt cathe-
dras, qui ſuſceptum curæ paſtoralis officium mi-
niſtrare dignè tanto magis nequeunt, quanto ad
huius humilitatis magiſterium ex ſola elatione
peruenerunt. Contra hos Oſeas, cap. 8. Ipſi regna
uerunt, & non ex me; Principes extiterũt, & ego
ignoraui. Quod declarans vbi ſupra D. Grego-
rius, inquit: Ex ſe autem, & non ex arbitrio Sum
mi Rectoris regnant, qui nullis fulti virtutibus,
nequaquam diuinitus vocati, ſed ſua cupidine
accenſi, culmen regiminis rapiunt, potius quam
aſſequuntur. Hinc Hieronymus, in c. licet, 8. q. 1.
18 Sciant omnes, & certi ſint, † quod qui præſtan-
tior eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior,
qui omni virtute eminentior, ille eligatur ad Sa-
cerdotium. Vnde dicitur Sapientiæ capit. 7. Ne-
minem diligit Deus, niſi eum, qui cum ſapientia
19 habitat. Et in † addiſcendis ſcientijs peritiorem
Doctorem eligere debemus, qui habeat docen-
di peritiam, dicendi facundiam, & diſſerendi gra
tiam copioſam, vt in Clement. 2. de Magiſtris, &
habetur in §. cum nos, in Proęm. Digeſtor. vbi
Bartolus.

20 Hinc iudex alijs prępo nẽdus, ſal debet habere
ſciẽtię, & conſcientiæ. Bald. in l. 2. nu. 7. C. de ſen-
tent. ex breuiculo recitand. Curt. in l. Admonen-
di, num. 382. ff. de Iureiur. Latè Iacob. Menoch.
de Arbitr. Iudic. quęſt. lib. 2. Cẽturia 4. Caſu 339.
num. 1. Roland. à Valle in conſil. 12. num. 5. vol.
3. Caſſiodor. lib. 5. Variar. capit. 4. inquit: Omnes,
quos ad Quæſturæ culmen euehimus, doctiſſi-
mos æſtimamus, quales legum interpretes, &
conſilij noſtri decet eſſe participes.

21 Regni † Neapolitani Legibus cautum eſt, ad
Magiſtratuum officia non promoueri, niſi Legũ
22 Doctores fuerint. † Inſignia autem Doctoratus
in Regno Neapolitano recipere debent, vt caue
tur duabus Pragmaticis Regis Ferdinandi. Pri-
ma incipit: Sua Maeſtà, ſub data 2. Octobris,
1486. Secunda incip. Hauendo, ſub data Neap. 5.
Maij 1490. & alia per Bartholomeum della Cue-
ua Cardinalem Regni Prorogem. incip. Inten-
dendo, data Neap. die 25. Ianuarij 1559. Tamen
declarata ſunt eadem iura procedere in his, qui

per

per Reſcripta Doctorantur, non autem in Col-
legijs publicis extra Regnum, iniquum enim fo
ret, præiudicium facere Summis Collegijs in
Italia exiſtentibus, Romano, Bononienſi, Peru-
ſino, Maceratēſi, Patauino, Papienſi, Parmenſi,
& alijs in Italia, aliarumq. nationum extra Re-
23 gnum, & vltra Montes, † de quibus ad ſatieta-
tatem ſcripſi de Regis Catholici præſtātia, c.40.
Quo vero ad officiorum adminiſtrationem in
Regno, vt non admittantur, niſi Doctores, ob-
ſeruatur indiſtinctè in hoc Regno quo ad Con-
ſiliarios, & Præſidentes, Iudices Criminales, &
Ciuiles Magnæ Curiæ Vicariæ, & in Regijs Au-
ditoribus Prouinciarum Regni, ac alijs Officiali
bus locorū Dominarijs eiuſdem Regis. Sed alij
Domini Principes, & Barones Regni, id mini-
mè ſeruant, officia etenim Iuſtitiæ adminiſtrant
homines non modo, qui numquam legibus va-
carunt, ac Doctoratus infulas non receperunt,
ſed qui vix ſcribere didicerint, & locum tenen-
tes, qui ſigno Crucis decreta facta ab Actuarijs
ſcribunt, contra omne iuris debitum; Indeq. fit,
vt nullus reperiatur Iuſtitiæ locus. Hinc oriun-
tur tot lites immortales, inter Communitates,
& eoſdem Dominos, in maximum ſubditorum
detrimentum, & Reipublicæ perniciem. Quod
credo nūquam ad Regem fuiſſe perlatum, obſer
ſeruari enim faceret vt in Officijs Regijs, ne me-
lioris ſint conditionis Barones ipſo Rege, & Do-
mino. Hoc optimè ſeruatur in toto Sūmi Pon-
tificis Dominio, vt etiam in paruis Villis Docto-
res Iuſtitiam adminiſtrent, & ſic in Magnis Vr-
bibus, in quibus togati ius dicunt, & ab illitera-
tis abſtinent.

Non immerito itaque peritus eligendus eſt
24 Iudex, † quemadmodum in ſanitate curāda bo-
num requirimus Medicum, & in cauſa ac lite bo
num quærimus Aduocatum. Franciſc. Marc. in
Deciſ.646. & in Deciſ.650. vol. 1. & latè Roland.
à Valle, in conſil.36. num. 8. & 10. vol.3. dicens
25 † illiteratum, ac imperitum poſſe poſtulare, non
autem Aduocationis officium exercere. Iudicū
namque imperitia, maximum affert Reipublicę
nocumentum, vt dicit Portius in Conſil. 71. nu.
26. Quod ante ipſum Ammianus Marcellinus,
lib.23. dixerat. Exiſtimāt enim (inquit) nihil per-
niciosius in Republica eſſe, quā ſi Magiſtratus
rerum imperiti mandentur. Hinc Auguſtus mo
26 riens præcepit, ne cui Reſpublica † committere
tur, qui vſu, & rerum geſtarum peritia præditus
nō eſſet, vt refert Dio in Auguſto, lib. Hiſtor. 56.
27 † Vnde Leo Imperator dixit, neminem Aduo-
catorum, ſedis alicuius conſortio aſſociari debe-
re, niſi quem Iuris peritorum teſtimonio conſti-
terit, peritia Iuris inſtructum eſſe, l. nemini, C. de
Aduocat. diuerſ. iudicior. Ianus Langlæus Ocij
ſemeſtris lib.1. cap.2. in principio. Vituperabile
eſt, inferiorem erigere, niſi meritis alios videa-
tur excellere, inquit Caſſiodorus. Variar. lib. 11.
c.6. Ignauus enim Magiſtratus multorum cauſa
malorum exiſtit. Vnde Philo Iudæus Sacræ Le-
ges allegor. lib. 1. inquit: Neceſſum eſt, vt ignauo
auriga regente, itinerantes ferantur in voragi-
nes, & præcipitia.

28 De iure communi iam notum eſt † poſſe etiā
illiteratum ad iudicandi officium promoueri, c.
Sciſcitatus, §. illiteratus, de reſcript. & ibi Felin. l.
certi iuris, C. de Iudic. & poſt alios quos refert vo
luit Iacob. Menoch. de Arbitr. Iudic. quæſt. lib.
1. quæſt.23. num. 10. & Vacon. a Vacuna, Decla-
rat. Iur. Ciuil. lib. 1. Declarat. 21. num. 16.
29 Sed ne † melioris ſit cōditionis fatuus, quam
peritus, contra l. ſeruus, ff. quod vi, aut clàm, l. nō
30 ſolum, ff. de noxal. act. Quoties † Iudex, vel Po-
teſtas illiteratus fuerit, opus erit cum Aſſeſſoris
conſilio cuncta facere, vt concludunt omnes
DD. in d. c. ſciſcitatus, & in dicta l. certi iuris, &
habetur in l. 1. vbi Accurſ. in verbo, Edictis, ff. de
offic. Aſſeſſor. vbi patet, Poteſtates, & Guberna-
tores, ſine Aſſeſſoris conſilio, edicta facere non
31 poſſe. Hinc † Fabulatores Poetæ Plutoni, ac Pro
ſerpinę apud inferos Eacum aſſeſſorem tribuūt.
32 vt in Euagora inquit Iſocrates. Ex † Aſſeſſori-
bus apud Romanos fiebant Præfecti Prætorio,
vt Suetonio commemorat in Galba, capit. 14.
de quo nouiſſimè Petr. Faber Semeſtr. libro pri-
mo, capit. 2. ſed hoc alibi dicemus.

Bartol. autem in dicta l. prima dicit, quod
33 † Banna, & edicta emittuntur cum conſilio De-
curionum; allegat notata per Gloſſ. in Rubr. C.
de Decur. lib. 10. ſed corruptè, quia allegare vo-
luit Gloſſ. in Rubr. de Decret. Decurion. lib. 10.
vbi hoc dixit. Pro eorum opinione facit textus
34 in l. obſeruare, C. de Decurion. lib. 10. in † quo-
rum Decurionum locum hodie ſucceſſerunt
Electi, ſiue Antiani Ciuitatum. Gloſſa in dicta
Rubr. de Decur. in dicta l. obſeruate, in gloſſa 2.
quam ſequuntur ibidem Ioan. de Platea, & Lu-
cas de Penna. Gloſſ. penult. in l. ſed ex dolo, ff.
de dolo malo; faciūt notata ab Anton. Capic. in
Deciſ. Neapol. 27. num. 22.

Breuiter Philippus Decius, & Iaſon in d. l.
1. diſtinguunt, quod aut tractatur de Ciuitatis
35 † gubernatione, & ciuium commoditate, & eo
caſu conſilium, conſenſuſq. Decurionum requi
ritur. arg. notatorum ab eodem Bart. in l. omnes
populi, q. 1. in princip. ff. de Iuſtit. & iure, l. 1. ff.
quod quiſq. iuris. Et hoc modo procedit dictum
Bartoli. Et hoc ſubauditur, vt etſi requiratur cō-
ſilium ipſorum, id erit, vt conſenſus, quo, & caſu
ad integrandum edictum, & Aſſeſſoris Conſiliū
exigitur; vt in d. l. 1. ff. de Offic. Aſſeſſor. Si vero
36 † tractatur de ſpectantibus ad ipſius Prætoris, ſi-
ue Magiſtratus Iuriſdictionē, quia puta aliquid
fieri ſtatueret, aut prohiberet; Et tunc circum-
ſcripto, ac remoto penitus Decurionum conſi-
lio, vti non requiſito, aut debito, poterit prætor
id, cum ſui aſſeſſoris conſilio facere, vt in dicta
l. 1. cum eo caſu ſuæ iuriſdictionis ſit.

Patrio, huius Neapolitani Regni, iure caue-
37 tur, Edicto a Ioanna Regina † in cap. Item quod
prædicti Iuſtitiarij, & Capitanei nullum, in quo
38 ſtatutum eſt, nec † Iuſtitiarios, ac Prouinciarum
Præſides, nec Gubernatores Ciuitatum, & Ter-
rarum, ſine Iudicum, aut Aſſeſſorum conſilio
aliquem actum facere. Aliàs poterit Præſidi,
aut Prætori reſiſti, & ſuperiori notificari, & co-
ram Rege perſonaliter comparere, vt voluit

Paris de Puteo in tract. Syndicatus, in verbo,
Aſſeſſor, & in verbo Conſilium. Ludouic. Car-
rer.in ſua Praxi Crimin. §. Homicidij,num.88.
de hoc latè Franciſc. Marc. in Deciſ. Delphinali
689.vol.primo.
39 Aſſeſſor autem † cuius ſcientiæ eſſe debeat, &
an neceſſario Doctor eſſe debeat? Iura commu-
nia requirunt ſufficere peritum eſſe, & in Iure
Ciuili verſatum, vt voluit Salicet. in l. 1. C. de
pœn. Iud. qui male iudicau. Franciſc. Purpurat.
in d.l.1.nu.72. ff. de Offic. Aſſeſſor. & poſt Ioan.
Bolognett. Præceptorem in d.l.1.num. 3. Iacob.
Menoch. de Arbitr.iudic. quæſt.lib. 2. Centur.3.
Caſu 253.num.7. Sed Marc. Mantua in d.l.1.di-
cit,de conſuetudine totius Italiæ requiri, quod
ſit Doctor; quem reprehendit Præceptor Bo-
lognett.vbi ſupra, dicēs in Regno Neapolitano,
etiā non Doctores Aſſeſſores admitti; quē refert
& ſequitur Menoch.vbi ſupra, dicē, Mantuā ſte-
tiſſe ſemper Patauij ſub honeſtiſſimo ocio, in ne-
gocio, & quaſi neſciuiſſe alias Italiæ conſuetudi-
nes. In Regno Neapolitano Regina Ioanna in c.
40 incip.† Quod de cetero, aliàs, Vt ſtatus, cauit, q
nō fiāt Iudices, & Aſſeſſores, niſi ſtuduerint, ſaltē
per annos quinque; & nihil de Doctoratu. Pa-
ris de Puteo, in d.§. Aſſeſſor. Sed, vt diximus meo
tempore, ſeruatur illud, quod ſupra memorau-
41 mus, quod † Curia Regia, in magna Curia
cauſarum Criminalium, & Ciuilium, in Au-
dientijs Regijs, & in Ciuitatibus, Opidis, & Lo-
cis Domanialibus Regis, eligit Doctores; In lo-
cis Baronum eliguntur non Doctores, ſed tan-
tum, quod ſtuduerint, & vtinam congruo tem-
42 pore id fecerint. Nec † enim Prætor aut Pote-
ſtas ſuo iudicare ſenſu debet, capit.1. de Conſtit.
quia, cum non eſſet, reputaret ſeipſum ſapientē,
quod eſſe non debet, capit. Ne innitaris, de Con-
43 ſtitut. Ob † ſcientiæ ſplendorem, atque autho-
ritatem, Aſſeſſores eliguntur, pro qua ijs Prin-
ceps etiam honorem exhibet, l. quidquid, C. de
Aduocat.diuerſ. iudicior. Non dedignabuntur
igitur Præſides, atque Prætores, Aſſeſſorum cō-
ſilio vti, ſed dicere debent illud Sapientiæ, ca-
pit. 9. Da mihi ſedium tuarum aſſiſtricem ſa-
pientiam.

Graue etiam reputarunt, non Chriſtiani Prin
cipes modo, ſed & Barbari, & efferi, ac penitus
inhumani, quid quā gerere, non adhibito proce-
44 rum, ac ſapientum conſilio; † Bene enim con-
ſultare maximum eſſe lucrum dicebat Atthaba-
nus Hiſtaſpis filius Xerſis patruus, apud Herodo-
45 tum, lib.7. & inter nonnulla † laudum præconia,
quę de Mithridate Ponti Rege Romanorum
æmulo circumferuntur, illud eſt quod magni
eſſet conſilij, vt refert Eutropius de Geſtis Ro-
manor. lib. 6. capit. 2. Hinc dicit Suidas, & alij
46 pariter aſſerunt Traianum † ſtatuiſſe, ne quid in
47 Illyria ſine Plutarchi conſilio fieret. Apud † In-
dorum Reges viri ſunt publicis deputati conſi-
lijs, ſed hi pauciſſimi, nobilitate tamen, pruden-
dentiaq. inſignes, vt dicit Diodorus Siculus lib.3.
48 Et † Hadrianus Imperator ſemper cum Saluij
Iuliani Iuris peritiſſimi conſilio iudicauit, vt eſt
author Aymarus Riuallius Hiſtor. Iuris Ciuilis
lib.5. Vnde Vegetius de re militari, lib. 3. capit.
finali Bonus (inquit) Dux exercitu, tractat cum
49 multis, quod facturus eſt cū paucis. Tit. † Man-
lius Torquatus à Gallo quodā ad ſingulare cer-
tamen prouocatus, conſilio inter Romanorum
primos proceres habito, ad pugnam proceſſit, vt
eſt author Liuius, lib.7. quod è noſtris refert Pa-
ris de Puteo, in tractatu de re militari, lib. 1. capit.
14. authoritate Andr. de Iſern. in capit. 1. Hic fi-
50 nitur lex, in Feudis, vbi inquit, † authoritatem
indicendi belli in Principe, & eius Conſilio con-
51 ſiſtere. † Hinc Ioſaphat Rex in Syros bellum
moturus, vt de bello conſuleret, Prophetas per-
quiſiuit, vt dicit Ioſephus Antiquit. Iudaicar.
52 lib.8. capit.9. Magnam profectò obtinuit victo-
riam Achabus contra Adadum Damaſci Re-
gem, cum ipſum profligauerit, & de eius exer-
citu centum viginti ſeptem millia hominum
cęcidit, eo quod cum Satrapis, ac ſapientibus
communicato conſilio acceſſit ad bellum, vt
habetur Regum lib. 3. capit. 20. & Ioſeph. An-
53 tiq. Iudaic. lib.8. capit. 7. Et † Dauid cum Tribu-
nis, ac populi Centurionibus conſilium iniuit, vt
habetur Paralipom. lib.1. capit. 13. Quicumque
autem, vel Maiorum, vel ſapientum virorum
ſpreuere conſilia, in magnas plerumque calami-
54 tates, & infortunia prolapſi fuere. † Si Loth in
montem ſtatim aſcendiſſet iuxta optimum An-
geli cōſilium, cum proprijs filiabus minimè pec-
55 caſſet, vt habetur Geneſis capit. 19. † Holofernes
occiſus eſt, quia contempſerat ſanum Achior
cōſilium, vt ſcribitur Iudith. capit. 5. Damnatur
56 Nabuchodonoſor, quod Danielis conſilium
57 ſpreuerit, Daniel. capit. 4. † Damnantur fratres
Ioſeph, quod Ruben fratris conſilium non au-
dierint, vt Ioſephum fratrem patri ſeni redde-
58 rent, Geneſis capit. 37. † Ioas Rex Iuda, tam diu
bonus fuit, quamdiu Ioiadas Pontifex vixit, qui
illum commonebat, quo mortuo, peſſimus fa-
ctus eſt, vt habetur Regum lib. 4. cap. 12. & Para-
59 lipom. lib. 2. cap. 24. Et † Polycrates Samiorum
Tyrannus, Principatu priuatus fuit, eo quod re-
nuiſſet optima Amaſi Aegyptiorum Regis con
ſilia, vt ſcripſit Diodor. Sicul. lib. 2. Hinc Eccle-
ſiaſticus capit. 32. dicit: Fili ſine conſilio nihil fa-
cias, & poſt factum non penitebit. Quia vt dici-
60 tur, ſalus † ibi eſt, vbi ſunt multa conſilia. cap.
Peruenit, 83. diſtinct. Idcirco aſtutus omnia
agit cum conſilio, Prouerb. capit. 13. Et Impru-
dentes ſoli, oderunt ſapientiam, vt inquit Oſeas
capit. 4. Ideo Scientiam bonum, Inſcitiam ve-
rò malum appellauit Socrates, vt eſt author
61 Diogenes Laertius, quæ enim † cum conſilio
fiunt maiori authoritate roborantur. Bald. in l.
humanum, C. de legib. argum. l. Dubium, C. de
Repud. Sebaſtianus Rex Luſitaniæ in bello cum
Mauris ſuſcepto extinctus non fuiſſet, ſi pruden-
tiſſima Philippi II. Regis Catholici conſilia non
ſpreuiſſet. De quibus Ioan. Anton. Vipera-
nus & Hieronymus Francus in Hiſtor. Portu-
galliæ.

Non itaque edicta ſolum, quæ à minoribus
iudicibus, ſed quæ à ſupremis Principibus fiunt,
ſapientum conſilio fieri opertere, conſultum
ſemper

ſemper viſum fuit. Hinc Solon, Athenienſium
62 prudentiſſimus Legiſlator ſtatuit † Decretum nullum ſine conſilio ſineq. populo ratiſſimum eſto; vt refert Pardulphus Prateius in Iuriſprudentia veteri. De legib. Solonis, l.49.
63 Cũ † lex ſit commune præceptum, virorumq. prudentum conſultum, authore Papiniano, in l.
64 1.ff.de legib. Vnde † nec Regem abſque prudentum conſilio leges condere debere, docuit Dominic.de Soto, de Iuſtit.& iure, lib.1.q.1. artic.4. quod limitat, ac declarat Sebaſtian. Medices, de Legib.& Statutis, parte 3.quæſt.14. per totum. Bernardin. Scodobius in Rep. Auth. Habita, c.2.
65 num.3.C. Ne fil.pro patre. Et quid in † Pontifice Maximo, an exigat Cardinalium Conſilium? Archidiac. poſt Laurent. in c. Sunt quidam, 25. q.1. Panorm.in Diſputat. 1. Cotta in Memor. in verbo, Papa, 4. Ferdinand. Vaſquius Controuerſ. illuſt.lib.1.cap.2.num.20.& cap.23. num.2. Petr. Rebuff.in Concordat. Franc. Rubr. de Approbat. conuent. in verbo, Conſilio, & tit.de Regia ad prælat. nomin. in verbo, de eorum. Manaol. in Gloſſa facultat. §. Habita, in verbo, Conſilio, & diximus nos ſupra hoc eodem capite.

66 Doctorum † autem adinuentio antiquiſſima eſt, licet non ſic dijudicandum videatur quo ad modum, & Doctorandi formulam, quæ non ita antiqua videtur, vt dicemus, ſunt enim diuerſimode appellati, aliquando Doctores, aliquando Magiſtri, legis periti, Iuriſconſulti, & ſimilibus verbis, ac nominibus.

67 Doctor autem a docẽdo † dicitur, vt qui alios doceat, Græcè διδάσκαλος dicitur, & appellatur. Antiquiſſimum autẽ, & a principio ferè naſcentis mundi fuit docendi ſtudium, ac Doctorum
68 officium. Et † in Sacra Scriptura Doctorũ mentio fit non ſemel, vt Deuteron. cap.29. Principes veſtri, & Tribus, ac maiores natu, ac Doctores; & cap.31. Per Tribus veſtras, atque Doctores, & c.33. Et vidit Principatum ſuum, quod in parte ſua Doctor eſſet repoſitus. & Paralipom. lib.1. c. 25. Fuit autem numerus eorum cum fratrib. ſuis qui erudiebant Canticum Domini, cuncti Doctores, ducẽti octoginta octo. Et Paralipom. lib. 2.cap.15. Tranſibunt autem multi dies in Iſrael abſque Deo vero, & abſque Sacerdote, Doctore, & abſque Lege. & cap.26. Sub Manu Iehiel Scribæ, Maaſiq. Doctoris. Et Salomon Eccleſiaſtes cap.9. Verti me ad aliud, & vidi ſub ſole, nec velocium eſſe curſum, nec fortiũ bellum, nec ſapientium, panem, nec Doctorum diuitias. Et Iſaiæ c. 30. Et non faciet auolare à te vltra Doctorem tuum. & c.33. Vbi eſt literatus? vbi verba legis ponderans? vbi Doctor paruulorum? & Ioelis, capit. 2. Lætamini in Domino Deo veſtro, quia dedit vobis Doctorem Iuſtitiæ. Hinc Mat-
69 thæi cap. 22. habetur de illo Legis † Doctore de Sadduceorũ Collegio, qui tentabat Chriſtum. Et Lucæ capit. 2. fit mentio de Chriſto, dum in Templo in medio Doctorum diſputaret. Et cap.5.inquit: Et erant Phariſei ſedentes, & Legis Doctores. Et idem Lucas Actor.cap.5. meminit de Gamaliele Doctore Legis honorabili. Et cap. 13. Erant (inquit) in Eccleſia Antiochiæ Prophetæ, & Doctores. Vnde Paulus Apoſtolus 1. Corinthior.cap. 12. Et quoſdam quidem poſuit DEVS in Eccleſia, primum Apoſtolos, ſecundo Prophetas, tertio Doctores. Quod iterum repetijt ad Epheſios capit. 4. & alibi pluries. Hi
70 † autem Legem Dei populos docebant; tales fuerunt in Scriptura, talis Chriſtus, qui pluries docebat in tẽplo, tales Apoſtoli, ſanctiq. omnes Eccleſiaſtici Doctores fuere, quorum officium dicit Hieronym. in Iſaiam c. 3. quod Lacrymas non riſum moueat, qui corripit peccatores, qui nullum beatum, nullum dicit eſſe felicem.

71 Magiſtri † hi Doctores quandoque vocati, a quo & Magiſtratus appellantur, a monendo, & monſtrando dicti, vt dicit Vlpianus in l. cui præ-
72 cipua, ff.de verbor. ſignific. quæ † verba arbitror minus recte ſcripta, non enim recta capi poteſt Etymologia, Magiſtratus, à monendo, vel monſtrando dictos. Sed melius dicere Feſtum Pompeium, qui ait magiſtrare, regere, temperare, & moderari; Vnde magiſtri non ſolum Doctores artium, ſed etiam Pagorum, Societatum, Vicorum, Collegiorum, Equitum, dicuntur. Hæc Fe-
73 ſtus. Vnde in dicta l. cui, † Gulielmus Fornerius elegantiſſimus ſimul, & diligentiſſimus Iuriſconſultus, videns contextum, qui vulgatiſſimus, vt ſupra, circumfertur, arbitratus eſt corruptum, librariorum, ac ſcriptorum labe, & errore, iudicans textum ligatis litteris ita a principio fuiſſe repertum (à Mõndo, vel mrãndo) & hæc verba vt ſupra poſtmodum perperam extenſa, ſed dicere velle, à monſtrando, vel magiſtrando. Cuius
74 ſententiæ, & nos ſubſcribimus, ex eo, quia † mõſtrare nil aliud eſt, quam docere, vnde Cicero de Diuin.lib.1. Qui ſemitam non ſapiunt, alteri mõſtrant viam. Magiſtri vero appellantur cuiuslibet diſciplinæ præceptores, & hi, quibus cura rerum incumbit, & qui magis, quam ceteri diligẽtiam, & ſollicitudinẽ rebus, quibus præſunt debent, vt ibidẽ Vlpianus adſtruit. Sicut a dictione (Minus) Miniſter, ſic à dictione (Magis) dicatur Magiſter; Et ideo idem dicere eſt Magiſter, ac Doctor, &
75 Rabbi, † ſic vocatus ſemper Chriſtus, Matth.c.8. & 9. Marci. c.4.5.& 9. & Lucæ, c.3.6.10.20.& 22. & Ioan.c.3. Rabbi ſcimus, quia a Deo veniſti Magiſter, & c. 13. Si ergo ego laui pedes veſtros Dominus & Magiſter; & ibidẽ Vos vocatis me Magiſter, & Dominus, & bene dicitis, ſum etenim.

76 Legis periti etiam † dicuntur, apud Lucam, capit.7. Phariſei autem, & Legiſperiti conſilium Dei ſpreuerunt; & capit. 10. Et ecce, ſurrexit quidam legis peritus tentans eum; & capit. 14. dixit ad legiſperitos, & Phariſæos; & Apoſtolus ad Titum, cap.3. meminit de Zona Legiſperito. Inde illud Horatij.

Agricolam laudat Iuris, legumq. peritus
Sub Galli cantu conſultor vbi oſtia pulſat.

77 Iuriſconſulti † ſimiliter appellantur, qui in vtroque iure periti ſunt, & Canonum Pontificalium, & Ciuilium, ſiue profanorum iurium. Sed ante quam Canones Põtificũ in libros, & artem

digeſti eſſent, Iuriſcõſulti etiam dicebantur illi,
qui in vtroque iure, publico, & priuato, Ciuili, &
Conſuetudinum periti eſſent. Hinc Cicero lib.
1. de Oratore, inquit. Sin autem quæreretur,
quis Iuriſconſultus verè nominaretur, cum di-
cerem, qui legum, & conſuetudinis, qua priuati
in ciuitate vterentur, & ad reſpondendum, & ad
agẽdum, & ad cauendum peritus eſſet. Sed Boe-
tius ad Topica Ciceronis, lib. 1. inquit, Iuris peri-
78 torum † authoritas eſt eorum, qui ex duodecim
Tabulis, vel ex edictis Magiſtratuum, ius ciuile
interpretati ſunt, probatæ ciuium iudicijs, credi-
tæq. ſententiæ. Et Marſilius Ficinus Epiſtolar.
lib. 1. Iuris peritus ait, eſt publicus ciuium patro-
nus, communis Ciuitatis Oraculum, diuinæ mẽ-
tis, & voluntatis interpres. Et idem Ficinus Epi-
79 ſtol. lib. 3. † Iuriſconſulti, inquit officium eſt, vt
omnium grauiſſimus ſit, atque ſciat, qui ſacram
adulterat legem, ſeu ſacrilegium, ſeueriore cen
ſura plectendum eſſe, quam qui nummos. Hi au-
80 tem verè Iuriſconſulti † dicendi ſunt, qui ſiue in
iudicandi rebus, ſiue in adminiſtranda Republi-
ca, Theoricam, Praximq. Iuris prudentiæ, cum
præclaris, & cognatis Philoſophiæ artibus acceſ-
ſionem quæſierint, atque aliarum ſcientiarum
cumulum coaceruarunt. Ad hæc reſpexit Ci-
cero dum in Oratione pro Archia Poeta, in-
quit: Si quid eſt in me ingenij, Iudices, quod
ſentio, quam ſit exiguum; aut ſi qua exercitatio,
in qua me non inficior mediocriter eſſe verſa-
tum; aut ſi huiuſmodi ratio aliqua ab optimarũ
artium ſtudijs, & diſciplina profecta, a qua ego,
nullum confiteor ætatis meæ tempus abhorruiſ-
ſe. Hi fuere Iuriſconſulti, quorum leges, & Re-
ſponſa in Pandectis legimus, qui ſub Principibus
Romanis a conſilijs extiterunt; quorum iudicio,
& Reſponſis Imperium adminiſtrarunt. ita
81 † Adrianus Imperator Iulio Celſo, Saluio Iulia-
no. Neratio Priſco, & alijs multis in cõſilio vſus,
82 vt eſt author Aelius Spartianus. † Antoninus
Pius opera vſus eſt. Saluij Valentis, Voluſij Me-
tiani, Vlpij Marcelli, & Iaboleni, vt ſcribit Iulius
83 Capitolinus. † Marcus Antonius Philoſophus,
84 vſus eſt Scęuola. † Alexander Seuerus Impera-
tor Aemilium Papinianum habuit Præfectum
Prætorio, qui libellis in Principis Aula præerat
ſupplicibus, vt in l. Reſcriptum, in princip. ff. de
85 diſtract. pignor. Hos alios Iuriſconſultos Ale-
xandri refert Aelius Lampridius, Fabium Sabi-
num, Sabini inſignis viri filium. Domitium Vl-
pianum, Iulium Paulum, Pompeium, Alphenũ,
Africanum, Florentinum, Martianum, Calliſtra
tum, Hermogenem, Venuleium, Triphoniũ,
Metianum, Celſum, Proculũ, & Modeſtinum,
Sed Principes boni Iureconſultos dilexerunt;
86 praui verò eos odio proſequuti ſunt. Sic † He-
liogabalus Principum omnium corruptiſſimus,
& nequiſſimus, Vlpianum, vt virum bonum or-
87 dine mouit, vt Lampridius teſtatur. † Antoni-
nus Caracallus Imperator Papiniano Viro in-
nocenti, ac vitæ integritatis plenę, mortem intu-
lit, quod in Senatu Parricidium ab eo com-
miſſum diluere noluerit, vt Spartianus me-
minit.

88 Apud Hebræos † erant Rabbi, qui latino ſer-
mone Magiſtri ſunt, & Doctores, vt ſcribit Hie-
ronym. in Matth. cap. 23. & ſupra diximus. Erant
89 † & Scribæ, ac Sacerdotes, quorũ officium Ma-
giſtrorum erat, & Doctorum, legentium, & in-
terpretantium Legem Domini. De quo Philo
Iudæus, de Vita Moſis, lib. 3. inquit. Moris fuit
Sabbatis operam dare Philoſophiæ, Principe an-
tecedente, ac docente, quæ opus facto, ac dicto
eſſent, reliquis audientibus, ex quo nunc etiam
Philoſophantur Sabbatis, patrio more, nam Ora
toria in Ciuitatibus, ſcholæ ſunt omnium virtu-
tum, quibus Diuina, humanaq. intelliguntur, &
corriguntur. Et idem Philo poſt pauca, inquit:
Conſtitutam maximè ſeptimam habent diem,
in qua ab alijs quieſcũt operibus, in qua ad ſacra
90 loca adeuntes, quæ Synagogæ vocantur, † ordi-
ne ætatis, iuuenes ſenioribus ſubſident, deco-
ro cum ornatu audientes, deinde vnus Biblia ſu-
mens, legit, alter vero ex peritiſſimis, minimè
nota exponit. Hinc Eſdræ lib. 3. cap. 9. [Et attulit
Eſdras Pontifex Legem omni multitudini co-
rum à viro vſque ad mulierem, & omnibus Sa-
cerdotibus audire legem nouilunio menſis ſepti
mi; & legebat in Area, quę eſt ante Sacram Por-
tam Templi, a prima luce vſque ad veſperam, co-
ram viris, & mulieribus, & dederunt omnes ſen-
ſum ad Legem; & ſtetit Eſdras Sacerdos, & le-
ctor legis ſuper ligneum tribunal, quod fabri-
catum erat. Et ſunt plures authoritates, quæ
omittuntur.

91 Antequam † quis Doctoratus inſignijs hone-
ſtetur, plura quæruntur, quod ſit legitimo natus
matrimonio, legitima ætate, quod in publica ſtu
diorum Vniuerſitate, atque Academia, debitis
temporum curriculis vacauerit, boni mores, fa-
cundia, ſubtilitas, & coram Doctoribus rigoro-
ſum examen ſuſcipiant, à quibus ſit approbatus,
& negocijs minime ſe impliceat. Petrus Rebuff.
in Concord. Franciæ, tit. de Collat. §. monemus,
in verbo, Vniuerſitatum. Bernardin. Schodob. in
Rep. Auth. Habita, capit. 20. num. 21. vſque ad fi-
92 nem, C. Ne fil. pro patre. Doctores approbantes
qui quandoque promotores appellãtur, ſunt pro
numero ſecundum diuerſas Collegiorum con-
ſuetudines; de iure tamen deberent ſeptem eſſe,
l. ſi quis, C. de profeſſ. & medic. lib. 10. Gloſſa in
l. magiſtros, in fine, vbi Bart. & Ioan. de Platea, C.
eod. tit. Panorm. in c. Propoſuiſti, num. 8. vbi alij
93 DD. de probat. † Peruſij quattuor Doctores ex
Pontificum Priuilegijs ſunt promotores, ſiue
examinatores, vt voluit Bart. in d. l. Magiſtros,
94 † Eodem modo Senis vt dicit Abb. in dicto cap.
propoſuiſti. Ludouic. Bolognin. in Auth. Habi-
ta, num. 24. In Collegio Neapolitano ſunt quat-
tuor Doctores Promotores, qui fidem faciunt,
quod ille Doctorandus approbetur, & eum eſſe
idoneum, vt ad ſuſcipiendam Doctoratus Lau-
95 ream admittatur; Et hi cum † iuramento hanc
fidẽ facere deberent, eos eruditos eſſe, l. nemini,
C. de Aduocat. diuerſ. iudic. Bart. in d. l. Magi-
96 ſtros. † Quamquã id Patauij minimè obſeruari
dicat Iacob. Menoch. de Arbitr. iud. quæſt. lib. 2,
Cẽtur. 2. Caſu 192. num. 6. Quod, & melius mihi
attridet,

Digitized by Google

97 arridet, ex † mille enim pauci ſunt, qui verè Lauream mereātur. Ob quod, quam optimè Pius V. Pontifex Maximus, cui dum quidam nō ex infimis Prælatis eſſet magno fauore propoſitus, reſpondit illum non eſſe Doctorem, aut ſcientiæ alicuius peritum, & ſatis incongruum ſibi videri, in tam ſublime Purpuratorum collegium, admittere indoctos viros. Vertente demum anno, & iterum facta ſibi importuna inſtantia, & quod ille eo anno Doctoratus inſulis fuerat ornatus,
98 melius, grauiusq. reſpondit, Doctores illum percupere nō autem Doctoratos. Andreas Acconzaiocus de Barulo, in l. 3. C. de Profeſſ. in Vrbe
99 Conſtantinopol. lib. 12. dicit ſex eſſe in doctorando neceſſaria, ſcilicet, quod ſit morigeratus, quod ſit peritus, quod ſit facundus, quod ſubtilis, quod copioſus, quod conuentatus; quod ego diiudicarem, quod ſit approbatus à Conuentu, ſcilicet, Collegio Doctorum, ſubiungit idem Andreas quod Dominus Rex in conuentu ſuo,
100 addit duo, † quod nimirum ſit fidelis Principi,
101 argum. §. his igitur, in Proœm. Inſtit. Et † quod ſit Catholicus, argum. l. nemo, C. de Epiſcopali audient. Vnde non mirum quod Pius IV. Pontifex Summus, decreuerit, quod volens ſuſcipere Doctoratus dignitatem, faciat Chriſtianæ fidei profeſſionem, quæ idem, ſi conſideretur, continet.

102 Doctoratus † autē inſignia, etſi diuerſa ſint, pro Regionum diuerſitate hæc tamen communiter tribui ſolent, Cathedra, ſiue Subſellium, Liber, Birretum, Annulus, Toga, Oſculum, pacis, & Benedictio, quamquam hæc omnia, nec ſemper, nec vbique ſint neceſſaria, ita, vt ſi aliquid omittatur vitiet, vel ſi plura, & diuerſa interueniāt, de his promiſcue Doctores, ita tamen declarantur.

103 Cathedra † ſiue ſubſellium ligneum Tribunal erectum eſt, in quo Doctores legere ſolent, vt patet ex authoritate Eſdræ, lib. 3. capit. 9. quam ſuperius proximè allegauimus. Similiter dicitur lib. Regum 2. cap. 23. Dauid ſedens in Cathedra ſapientiſſimus Princeps. Et Dauid Pſalmo 106. Et in Cathedra ſeniorum laudent eum. Et Eccleſiaſtici cap. 7. dicitur: Noli quærere ab homine ducatum, neque à Rege Cathedram honoris. Et Matth. cap. 23. Super Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi. Et ibidem: Amant primos recubitus in cenis, & primas Cathedras in Synagogis. Idem habetur Marci capit. 12. & Lucæ capit. 11. & cap. 20. Vnde breuiter vbi ſupra in Matthæum annotauit Paulus Palatius. Aduerte igitur (inquit) nomini eſſe in Cathedram aſcendendum, niſi literatus ſit. Iſta autem Cathedra, quę dignitatem, & primatum quemdam denotat, vt conuenientia ſint acta illius optima eidem Cathedræ, qui enim in illa ſedet, & benè docuerit in ea, ac benè vixerit, in iudicio ſuo ſedet, populum inſtruit. Si benè docueris, & malè vixeris, tui ſolus condemnator eris. Nam benè docendo, & benè viuendo, populum inſtruis, quomodo viuere debeat. Bene autem docendo, & malè viuendo, Deum inſtruis, quomodo te debeat condemnare, vt ex Ioanne Chryſoſtomo habetur in c. Multi ſacerdotes, 40. diſtinct.
104 Idcirco † Subſellia Magiſtratibus olim apud Romanos conceſſa fuere in Curia, in quibus Senatores ſedebant, vt inquit Cicero Inuectiua 1. in Catilinam. Hinc Auguſtum primum Subſelliorum ordinem in ſpectaculis Patritiis, ac Senatoribus conceſſit, vt eſt author Suetonius in Auguſto. Propterea Aſconius Pedianus dixit, Subſellia eſſe Tribunorum, Triumuirorum, Quæſtorum, & huiuſmodi minora iudicia exercen-
105 tium. † Quandoque Subſellia pro ipſis iudicibus capiuntur, in annotationibus prioribus per Gulielm. Budæum, in l. 1. ff. de iudic. Et Cathedra idcirco conceditur, ſcilicet, quod habeat poteſtatem eam aſcendendi dicit Cardin. Florentin. in Clement. 2. de Magiſtr. & Lancelott. Conrad. in Templo iudic. cap. 1. §. 1. q. 2. in verbo, Gladiū, num. 25. & de offic. prætor. in princip. numero 10. & 11.

106 Liber autem quid ſignificet † iam triuiale eſt, datur autem mox liber apertus, & ſtatim etiam clauſus, cum Doctoratus inſignia conferuntur, deſignat enim relationem, & lectionem eorum quæ in libris continentur, ad interpretandas ſcripturas, argum. eorum quæ notantur in c. lector, 25. diſtinct. Sed dum hæc ſcribo, venit mi-
107 hi in mētem, † Orum Apollinem in Hieroglyphicis dixiſſe, librum nihil deſignare, præter quā quod vetuſtiſſimum; In libro enim, vt Pierius lib. 48. inquit, litteræ continentur, in litteris locutiones, in locutionibus orationes. Ex libris, nemo negabit, ſcimus omnes mundi antiquitates, & vetuſtiſſima quæque; in liberis, res geſtę, quæq. gerendæ ſunt animaduertuntur, quibus nihil vetuſtius. Ad quod optimè alludit quod diximus de Compromiſſ. in Præfat. num. 16. vbi ex Propertio diximus.

Tabida conſumit ferrum, ſaxaq. vetuſtas,
Scripta ferunt annos.

à Mundi enim creatione, ſemotis libris vſque
108 modo quid ſciremus. † Vnde datur poteſtas ei, cui liber traditus eſt, Gloſſandi, legendi, atque interpretandi, vt dicit Cardin. in dicta Clement. 2. daturq. profitendi, & docendi poteſtas, quibus theſauri etiam acquiſitionum naſcuntur, vt ſic interpretemur illud Domitij apud Plinium Seniorem in præfat. ad librum Naturalis Hiſtoriæ.
109 Birretum, † ſiue coronam quamdam præſignet vt dicit Lucas de Penna, in l. Murilegulì, C. de Murileg. lib. 11. & voluit Andr. Alciat. lib. 8. Parerg. capit. 10. & hinc Laureas coronas etiam
110 ſcimus, vt inſpecie moris eſt † Salerni, dum Doctores fiunt, & idcirco Doctores Laureati dicuntur. Siue altius intuentes, quod cum Caput conſilijs ſedes ſit, Birreto velatur, vt denotetur, ſecreta ſcripturarum, & Conſiliorum Arcana, paſſim ſecretiora, & occultiora tractanda fore, nec paſ-
111 ſim cuique protinus euulganda, ſic † per Plutōnem Galeatum, ſecretioris Conſilij mentem abſtruſam eſſe debere denotatur.
112 Annullus verò † aureus datur in ſymbolum quoddam matrimonij quod videtur iniri ab eo, qui Doctor creatur cum ſcientijs, vt quandam inter ipſos copulam perennem deſignare videatur.

Digitized by Google

tur Ioan. Andr. in c. vt Apoſtolicæ, de priuileg. in
6. Petrus de Leſuandier de Doctor. parte 1. q. 3.
Luc. de Pen. in l. vnica, C. de Profeſſ. qui in vrbe
Conſtant. lib. 12. vbi, quod ſolet dici: Accipe An-
nulum ſubarrhationis; nam ſicut per eum con-
113 trahitur matrimonium inter † virum, & vxo-
rem, ita inter ſcientiam, & Doctorem. Barthol.
Caſſanæus in Catalogo Gloriæ Mundi, parte 10,
Conſider. 36. Hinc Ioan. Andr. in d. c. Vt Apoſto
114 licæ, inquit, quod † Clericus annulatus eſt fa-
tuus, vel Epiſcopus; quod dicit non procedere in
Doctore Clerico, qui annulum deferre poteſt.
Annulus etiam deſignare poteſt nobilitatem,
quam Doctor per eamdem dignitatem conſe-
115 quitur, ex quo † apud Romanos ad ſolam no-
bilitatem primum annulorum aureorum aſpor-
tatio ſpectabat. Vnde Cicero Actione in Ver-
rem quinta. Noſtri Imperatores ſcribas ſuos
annulis aureis in concione donarunt; admirādo,
quod contra morem id factum eſſet, vt etiā ſcri-
bis aurei annuli permitterentur. Et dum Flauius
ſcriba; libertino patre natus, tribunus eſſet crea-
tus, illiq. nobilium inſignia tributa, pleriqne no-
bilium annulos aureos, & phaleras depoſuerunt,
vt eſt author Liuius, lib. 9, & Plinius, lib. 33, cap. 1.
Alexander Sardus, de Moribus Gentium, lib. 1,
116 cap. 19. † Salerni idcirco dum Philoſophi, Me-
diciq. Doctores creantur, Collegij Prior his ver
bis vtitur, Accipe annulum aureum, vt ſicuti me
tallorum omnium aurum precioſius, & ſplendi-
dus eſt, ita te in omni populo, ſplendidiorem, &
illuſtriorem exhibeas. Audiui hoc dicere Anto-
nellum Rogerium, Ioannem Nicolaum Roge-
rium, & Metellum Grillum, Patritios, & eiuſdē
117 Collegij Priores digniſſimos. † Iudicibus, ac
Magiſtratibus olim Ferreos annulos datos ſcri-
bit Plinius in loco allegato. Forſan quia ferrum
gladij, & poteſtatis ſimulachrum præfiguret, iux-
ta illud Ciceronis Verrina ſeptima. In ferrum,
atque in vincula coniecti. Sicuti autem laben-
te in deterius ſæculo, ferreo annulo omiſſo, au-
reus vſu receptus eſt; non vt inſigne nobilium,
Equitumq. ſolum, ſed abiectæ etiam plebis ho-
minum; idcirco, & Doctoribus illud tributum,
haud certè mihi arridens, cum & tabernarij, &
laniſtæ his vtantur, conniuentibus Principibus,
ac Romanorum vſus non priſtino alicui nitori
reddentibus, ſed oſcitantibus; vt ex ijs nulla per-
ſonarum, vel meritorum diſcretio ſecerni poſſit.
118 Poſſet † & annulus aureus Doctori aſſignari, vt
& eo vtatur inſignandis Epiſtolis, vel Reſponſis;
quod Lanceloti. Conrad. in loco allegato proba-
119 uit. Hinc † Auguſtus annulū ſignatoriū habuit
cum imagine Sphingis primū, deinde Alexandri
Magni imagine, Mecœnas Rana, Sylla Iugur-
tha ſe dedente, Seleucus Anchora, Scipio iunior
patris imagine, Pompeius Leone gladium ma-
nu gerente. Plutarch. de Fortun. & virtutibus
Alexandri. Franciſc. Hotom. in §. ſed cum paula
tim, in verbo, vno annulo, Inſtit. de teſt. ordinād.
& in Comment. verborum Iuris, in verbo, Ius
aureorum annulorum, poſt Iacobum Spiegell.
in Lexico Iuris, in verbo, ſignatorio annulo.
120 † Hinc mortuo Claudio Marcello Cōſule, ca-
pto eius ſigillo per Annibalem, volens Salapiam
in Apuleia capere, ſub Marcelli nomine litreras
ſigillo eius annuli ſignatas ſcripſit; Quod Titus
Quinctius Criſpinus Conſul alter aduerterat, &
pro voto Annibalis non ſucceſſit, vt teſtatur Li-
uius, lib. 27. & Iulius Frontinus Stratagematum,
121 lib. 4. Annulus † etiam aureus Imperatoriū in-
ſigne fuit, Nicetas Annal. Conſtantinopol. lib. 1.
de Ioanne Comneno, lib. 1. In pollice autem Do-
ctori annulum poni debere ſcribit, vbi ſupra Caſ-
ſanæus. De annulo plura ſcripſi in Apologia ad-
uerſus ſententiam Pilati, Aquilæ repertam, & ali
bi longius.
122 Toga datur † vti inſigne, olim Romanis pro
prium, quamdam inceſſus, & habitus grauitatē
referens. Habuere autem Togas Prætextas cir-
culo purpureo ornatas, quæ puerorum erāt; Pal-
matas quæ dabātur in triumphis, a Palma appel-
latas; Pictas, quæ erāt publicę, & in palatio, vel in
Capitolio pro ſummo Magiſtratu aſſeruabātur;
Candidas, quæ erant illorum, qui Magiſtratus pe
tebant; & idcirco Candidati appellabantur; Pu-
ras, quę illorum erant, qui primo tyrocinij die ad
exercitationem forenſem prodibant; Pullatas,
quibus in funeribus vtebantur. Raſas, ac Viriles
de quibus promiſcuè tractauere Lucanus, lib. 7.
Cicero in Lælio, Capitolinus in Gordiano, Lam
pridius in Alexandro, Liuius, lib. 1. lib. 30. lib. 37.
Plin. lib. 8. cap. 48. lib. 9. capit. 39. Plin. iunior, lib.
Epiſtol. 1. Petr. Crinitus de Honeſta diſciplina,
lib. 5. cap. 7. Plutarch. Problem. 48. Gulielm. Bu-
deus in Annotat. nouiſſimis, in l. Diuus, ff. de iu-
re fiſci, vbi eleganter, ſuo more omnia diſſerit.
Non omittam tamen Apuleium lib. 10. Meta-
123 morph. † appellantem Aduocatos, ſiue Cauſi-
dicos, villiſſima capita, forenſia pecora, & toga-
tos vultures. Quod, & ante eum dixerat Cicero,
in Orat. pro P. Sextio, & in Orat. cōtra Piſonem,
ipſum Piſonem, & Gabinium, Vulturios Palu-
datos appellans, quos refert Andr. Tiraquel. de
Nobilit. cap. 29. nu. 8. & 47. & videnda ſunt, quę
de veſtibus diximus ſupra hoc eodem lib. cap. 4.
124 Oſculum, datur pro pacis † inſigni, de quo in
c. Pacem, de Conſect. diſtinſt. 2. Ioan. Andr. &
Cardin, in d. Clem. 2. de Magiſtr. Caſſan. in d. par-
te 10. Conſider. 36.
125 Benedictio † etiam dari ſolet, quam idem eſ-
ſe cū Oſculo, aſſerit Cardin, in dicta Clement. 2.
126 Zonam Auream † aliqui addunt, vt Caſſan.
in dicta Cōſidet. 36. ſed de his ſupradictus Lucas
de Penna, in d. l. Murileguli, & in l. vnica, C. de
Profeſſor. qui in Vrbe Conſtantinop. lib. 12. in l.
vnica, C. de Athletis, lib. 10. Franciſc. Marc. in
Deciſ. Delphin. 690. volum. 1. de Zona dixi de
Regis Catholici præſtantia, c. 16.
127 An autem ſpurij legitimati † admittantur ad
Doctoratus dignitatem, latè Cardin. in Clem. 2.
de Magiſtr. Barth. Caſſaneus Catalogo Gloriæ
Mundi, parte 11, Conſider. 15, Cardinal. Paleot.
nothis & ſpurijs, c. 56. nu. 8. nouiſſimè Ioan. Vin-
cent. Anna, de Vaſſal. decrep. etat. num. 421. vbi
diſcutit an poſſit aggregari in Collegio Docto-
rum.

CAP. IX.

ARGVMENTVM.

Magiſtratus eliguntur ob candorem virtutis motu proprio, non autem eligendi ſunt ob pecunias, vel pretium, nec ob preces, alioſue indebitos modos, vel ſuffragia.

COMPENDIVM.

1 *Ambitio quid ſit,*
2 *Magiſtratus, qui emunt, iuſtitiam vendunt, & num. 3.*
Pulchrum Alexandri Seueri dictum in eos, qui Magiſtratus emunt, & num. 4.
5 *Animum malum oſtendit, qui pro habendo officio pecuniam erogat, & num. 7.*
6 *Theodoſius, quos ad officia promoueri volebat.*
8 *Anhelantium gratia quadam aut pecunia peruenire ad dignitates, pena,*
9 *Docti viri a Principibus emendi ſunt,*
10 *Simoniam an committat emens ſaculare officium.*
11 *Officia, & Magiſtratus Roma venduntur.*
12 *Regni Neapolitani iuribus Caroli V. Caſaris, & Philippi II. Regis eius filij, cauetur, nec precibus, nec precio officia vendi.*
13 *Magiſtratus, quo pacto Roma petebantur.*
14 *Magiſtratus, cur Roma petentes, ſola veſte, abſque toga id facerent.*
15 *Tribunitia lege Roma prohibebantur officia largitione quari,*
16 *Magiſtratus obtineri largitione apud Romanos prohibitum erat legibus.*
17 *Patelia, Aemilia, Calpurnia, Fabia, Maria, Licinia, & Ebutia.* — *num. 17.*
18 *Cineia lex, an prohiberet Magiſtratus quari pecunia.*
19 *Coponius dānatus, quia vini fictilem amphoram illi dederat, qui ius ſuffragij habebat.*
20 *Leonactus Syrus Roma coronari prohibitus, quia pecunia in luctam deſcenderat.*
21 *Petronius Turinus ab Alexandro Seuero fumo punitus, & quare.*
22 *Romanorum Imperium tunc cecidit, cum Magiſtratus, & officia venalia eſse cœperunt.*
23 *Miniſteria publica venalia facere turpe eſt.*
24 *Sacerdotia venalia eſse, prohibuit Romulus.*
25 *Septimus Seuerus tempore ſuo honores venundari vetuit.*
26 *Nero in ſui principio Imperij dixit nihil venale, vel ambitioſum permiſſurum.*
27 *Apud Athenienſes Pyrrhus Eteobutades vltimo ſupplicio damnatus, quod officium populi ſuffragijs habuiſset.*
28 *Leo Armenius Conſtantinopolitanus Imperator praſecturas pecunia dari non eſt paſsus.*
29 *Anaſtaſius etiam Magiſtratus, qui pecunia dari ſolebant gratis contulit, vt & venationes pariter ſuſtulit.*
30 *Epicharmus Deos dicebat, Ventos, Solem, Terram, Aquam, Ignem, Stellas.*
31 *Menander Aurum, & Argentum Deos faciebat.*
32 *Ambitio in veſtibulis ac foribus potentum habitat.*
33 *Quo tempore pecunia in honore eſse cœpit, verus honor cecidit.*
34 *Dignitates facta ſunt venales, nec eſt qui corrigat, vel reprehendat ſecundum Chryſoſtomum.*
35 *Domitianus turpe habuit, Senatores non officio, ſed pretio in Curiam venire.*
Qui ſua virtute diffiſi, Magiſtratus & ſummos honores largitionibus conſequuntur, peſte flagitioſiores, ſub eod. num. 35.
36 *Ambitio fuit Iudiciorum conſtupratio, Regnorum labefactatio, Amicitiarum, Ciuiliſque ſocietatis diſsolutio.*
37 *Viros inuitos ad gerendos Magiſtratus trahendos dicebat Alexander Seuerus.*
38 *Felices eſse Reſpublicas ſi a nolentibus & actus publicos recuſantibus, gubernentur, Valentinianus, & Martianus dixerunt.*
39 *Iuſtinianus officia gratis dare ſtudebat.*
40 *Lotharius Imperator Mauringum Brixia Comitem, quod in Iure dicundo laudem conſequutus fuerat, Adelardo Duce mortuo, Spoleti Ducem creauit.*
41 *Dantes officia mercede recepta, turpiter, & doloſe ſe gerunt,*
42 *Ambitus penis an ſubiaceāt, qui palam dant pro officio palam accipientibus, & num. 43.*
43 *Accurſii opinio improbatur.*
44 *Honor pro pudicitia capitur aliquando.*
45 *Aliquando pro pramio,*
46 *Aliquando pro Reuerentia.*
47 *Quandoque pro Salutatione,*
48 *Honor Magiſtratus ſine adminiſtratione, an detur.*
49 *Candidati apud Romanos Magiſtratum petere poterant, non autem pro eo conſequendo dare pecuniam impune erat,*
50 *Intellectus l. non exiſtimo, ff. de adminiſtr. tutor.*
51 *Senatuſconſultum quo ad Candidatos petentes Magiſtratum Ciceronis tempore factum, quid continebat,*
52 *Principes caueant ab aulicis Magiſtratus vendentes.*
53 *Euphratem Philoſophum odit Appollonius Thianeus, quia cuncta pecunia mediante agebat.*
54 *Alexandri ab Alexandro aduerſus Tiberium Decianū defenſio, & num. 55. 56. 57. 64. & 65.*
56 *Liuij locus declaratus,*
58 *Liuij locus alter emendatus.*
59 *Romani antiquitus grauiter puniebant eos, qui pecunia Magiſtratus aucupabant.*
60 *Sp. Melius, quia frumenti largitione populi turbam delinierat ad Magiſtratum aſpirans, Roma occiſus eſt.*
61 *Lex Cincia ad quid facta, & num. 62.*
63 *Cornelius Tacitus Traiani Principis tempore floruit,*
66 *Honores, & dignitates a Principe proficiſcuntur.*
67 *L. Lucei, & Bibuli actus pro habendo Conſulatu, Iulio Caſare Conſulatum pariter petente.*
68 *Candidatum, quomodo volebant Romani,*
69 *Solon in Repub. Athenienſium, non omnes indiſtincte admiſit abſq. multis virtutum gradibus.*
70 *Anytus Anthemionis filius, quo pacto primus, apud*

Athe-

*Athenienſes Solonis legibus poſthabitis, Magiſtra-
tum gerere pecuniarum prauia largitione voluerit.*
71 *Dominandi cupiditas ad maiora ardenti deſiderio rapi-
tur.*
72 *Auaritia multa concitat.*
73 *Ambitio virtutis præmium tollit.*
74 *Ambitionis ardor Clariſſimi authoris, virtute, ingenio,
lectioneq. varia laudatiſſimi animum numquam in-
cendere valuit.*

A X I O M A.

Motu proprio, non autem prece, precio, alijſue ſuffragijs Magiſtratus creanto.

QVi magis quam oportet, & vnde non
oportet honorem affectat, ambitio-
ſus eſt, inquit Ariſtoteles, Moral. Ni-
1 comach. lib. 4. cap. 4. Eſt † enim ambi
tio habitus animæ, honoris gratia, omnes ſum-
ptus admittens præter rationis normam, vt ait
Speuſippus in Diffinitionibus Platonis. Omni
autem ſæculo, & omnibus hominibus prudenti-
bus damnata ſemper extitit, vt poſtmodum
dicam.
Alexander Seuerus, Imperatorum prudentiſ-
ſimus, Magiſtratus gerendi cauſa, viros optimos
eligi debere aſſeruit, dum vendi illos vetuit pecu
2 nia, dicebatq. eos, † qui Magiſtratus emebant, vt
Iuſtitiam venderent opus eſſe; Nec ipſum poſſe
pati dicebat, Poteſtatum mercatores, quod ſi pa-
teretur, damnare non poſſet, vt qui erubeſceret,
eum hominem punire, qui emit, & vendit, vt eſt
author Aelius Lampridius in eius Vita. Hinc
idem Ariſtoteles in Politicis, lib. 2. capit. 9. Qui
3 Magiſtratus (inquit) emerint, † hos quęſtibus
aſſueſcere probabile eſt, cum facto ſumptu im-
peria ſint aſſequuti. Et Seneca de Beneficijs lib.
1. cap. 9. Prouincias ſpoliari, & nummarium tri-
bunal, audita vtrimque licitatione, alteri addici,
non mirum, quando quę emeris, vendere gentiū
ius eſt. Syneſius in lib. de Regno benè admini-
ſtrando ad Arcadium, inquit: qui Magiſtratum
pecunia comparauit, neſcit profecto Iuſtitiam
colere, atque ius ſuum vnicuique tribuere. Quā
optimè Federicus Scotus in pfatione ad primū
volumen cōſiliorum; Magiſtratum, ait, vt eme-
rem, aut rogarem, numquam animum potui in-
ducere, qui enim, vel emere, vel rogare (id, quod
maius eſt, vt indicat prouerbium, malo emere,
quam rogare) poteſt Magiſtratum, ſatis oſtendit
quemadmodum ſibi ſit mala mens, malus ani-
4 mus; omninoq. † Magiſtratus emptionē, Iuſtitię
venditionem eſſe, argumentum annotauit An-
gel. in l. Baphij, C. de Murilegul. lib. 11. Guliel-
mus Rouille in deſcriptione Iuſtit. lib. 3. capit. 3.
5 col. fin. Hæc Scotus. † Malum oſtendit animū,
qui pro habendo officio, pecuniam erogat, vt in
d. l. Baphij, & ſcribit Matt. Laudēſ. de Officialib.
Dominor. §. 58. Officia etenim adminiſtrationē
habentia, pecunia obtineri prohibitum eſt; an-
notauit Bartol. in l. ex pollicitatione, ff. de polli-
citat. Vdalric. Zaſius in l. Vtrum turpem, num. 4.
in fine, ff. de verbor. obligat.
6 Theodoſius † Imperator in l. fin. C. ad leg. Iul.
repetūdar. ad Florum Præfectum Prętorio. San-
cimus (ait) eiuſmodi viros ad prouincias regen-
das accedere, qui ad honoris inſignia, non ambi-
tione, vel precio ſed probatę vitę, & Amplitudi-
nis tuę ſolent teſtimonio promoueri. Scribit Al-
beric. de Roſate, in Auth. Pręſulem, C. de Epiſc.
& Cleric. Ioan. Fab. in §. cum autem, num. 4. In-
ſtit. Quib. mod. ius patr. poteſt. ſolu. & in l. nemo,
C. de offic. aſſeſſor. Iacob. Cuiac. in Auth. Vt iu-
dic. ſine quoquo ſuffrag. §. 1. Nicol. Boer. in De-
ciſ. Burdegal. 153. num. 32. Quinctilian. Mandoſ.
in Gloſſa, Facultat. §. Nos qui, in verbo, Conceſ-
ſimus, Virgin. Boccatius, in Conſt. Picēt. Gloſſa
7 4. num. 49. qui † enim pro officio habendo pecu-
niam erogant, malefaciendi, & perperam lucran
di animum oſtendunt, poſt Bart. Ioan. de Platea,
Iacob Rebuff. & Luc. de Pen. in dicta l. Baphij,
Nicol. Boer. in Deciſ. Burdeg. 149. num. 3. Bor-
gnin. Caualcan. in Deciſ. 25. num. 10. vol. 2. Fran-
ciſ. Marc. in deciſ. Delphin. 747. vol. 1. Gaſpar
Caball. Milleloq. 982. num. 1.
Qui enim precio, aut alij ſuffragijs, Magiſtratū in
ire cōtēdūt, ipſos nō mereri demonſtrāt, & incō-
tinētē illorū ſtatui gradū concupiſcere vidētur.
Hinc piſtores, alijq. humilioris artificij homines,
8 gratia, vel † pecunia, ad dignitates aſpira re anhe
lātes, dignitate, exuti, alijs pęnis multāt, de qbus
in l. vnica, C. de Piſtorib. lib. 11. Quod vtinā ſerua
9 retur, & † Principes doctos emerent, & pruden-
tes, nec officia vendi in Reipublicæ perniciem
permitterent. Inquit Petr. Rebuff. ad Conſt. Gal-
liæ, titulo de Merc. min. vēd. articulo 1. Gloſſa 5.
in fine. Facit gloſſa in l. 1. ff. ad leg. Iuliam de am-
bitu. Martin. Laudenſ. de officialib. domin. §. 95.
& Franciſc. Marc. in Deciſ. Delphinali 249. & in
Deciſ. 749. vol. 1. Bernardin. Scodob, in Rep.
Auth. Habita, cap. 20. num. 27. C. ne fil. pro patre,
vbi inquit, Doctoratus dignitatem, virtutis, non
autem precij, aut amicorum gratia concendam
eſſe.
10 Hinc nonnullis placuit, † in venditione ſecu-
larium officiorum, habentium Iuriſdictionem
annexam, ſimoniam committi, de quo Ioan. Fa-
ber in d. §. cum autem, ſub num. 4. & in d. l. ne-
mo, Bartholom. Socin. in conſil. 53. vol. 3. Nicol.
Boer. in Deciſ. Burdegal. 350. vol. 2. Franciſcus
Marc. in Deciſione Delphin. 749. ſupra allegata.
11 † Quod non procedit in officijs Romanis, quæ
vendi poſſunt. Bald. in c. cum veniſſent, extra, de
iud. Martin. Laudenſ. de Officialib. Dominor. §.
17. Sed vide Gaſpar. Caballin. Milleloq. 982.
12 Noſtrorum † Principum Catholicorum id
legibus cautum eſt, ne Magiſtratus pecunia, vel
precio, aut aliorum petitionibus quærantur in
hoc Neapolitano Imperio; Pragmatica Caroli,
V. Cæſaris data Bruxellis Anno 1516. alia condi-
ta in anno 1536. & alia itidem eodem anno; &
alia inſuper in anno 1540. in quibus pœnæ con-
trafacientibus ſtatutæ ſunt.
Petēdorum autem Magiſtratuum mos olim
13 erat, quē † refert Plinius iunior, Epiſtolar. lib. 3.

Epiſtola

Digitized by Google

Epiſtol. 20. hiſce verbis: ſuperſunt ſenes, ex qui-
bus audire ſoleo hunc ordinem comitiorũ. Cita
to nomine Candidati, ſilentium ſummum, di-
cebat ipſe pro ſe, vitam ſuam explicabat, teſtes,
& laudatores dabat, vel eum, ſub quo militaue-
rat, vel eum, ſub quo Quæſtor fuerat, vel vtrum-
que ſi poterat. Addebat quoſdam ex ſuffragato-
ribus; illi grauiter, & parcè loquebãtur, plus hoc,
quam preces, proderat. Nonnunquam Candi-
datus, aut natales competitoris, aut annos, aut
etiam mores arguebat. Audiebat Senatus graui-
tate Cenſoria. Ita ſæpius digni, quam gratioſi
præualebant, quæ nunc immodico fauore corru
pta, ad tanta ſuffragia, quaſi ad remedium decur-
rerunt. Hæc Plinius. De quo ex Catone Plutar-
14 chus Problemate 48. Cur † Candidatus (inquit)
moris erat in veſte hoc facere, ſine toga? An
fortè, ne ciues largiendo corrumpant, Argẽtum
ſinu ferentes? An illud magis, quod imperio di-
gnos, non genere, non diuitijs, non gloria, ſed vul
neribus, ac cicatricibus, iudicabant; quę quidem,
vt ab his, quos ambiendo prahentabant, conſpi-
cerentur ſine toga ad petendũ deſcẽdebant? An
quemadmodũ accipiẽdo, rogãdo, ſe omnib. ſub-
mittendo, ſic corpus nudando, ac ſeipſos abijciẽ-
do, populum captabant? quæ paucis commuta-
tis refert Nicolaus Grucchius de Comitijs Ro-
manorum lib. 1. cap. 3. nulla Plutarchi mentione
habita. Vnde apud eoſdem Romanos plures pro
tempore leges traditæ, quibus cautum erat, ne
largitione Magiſtratus ambirentur, primam a
15 Tribunis Militum † Cõſulari poteſtate vtentiũ,
16 factam. † Poſtmodum aliam a C. Pœtelio Libo-
ne Viſolo, vt eſt author **Liuius, lib. 7. & M.** Ver-
rius Flaccus, & **Onuphrius** Panuinius in Faſtis,
quem C. Pętelium Balbum dicit Carolus Sigo-
nius in Faſtis, ad annum vrbis 393. vel in annum
394. Idem Onuphrius in Commentar. ad primũ
17 librum Faſtorum. Poſtmodum † Aemiliã, Cal-
purniam, Fabiam, Mariam, Liciniam, Ebutiam,
quas retulit Alexand. ab Alexandro, Dierum Ge
nialium lib. 3. cap. 17. Quem ſequuti ſunt Zaſ. Ho-
tomã. & Manucius in libris de Legib. aliquid an
te ipſos Lucius Florus, Epit. lib. 47. Quibus largi-
tiones Magiſtratuum coercitæ fuere; Ante eos
Cicero, de Legib. lib. 3. & Officior. lib. 1. Dio lib.
54. Nicolaus Grucchius de Comitis Romano-
rum, lib. 1. cap. 5.

Non eſt ſilentio prætereundum Alexandrum
ab Alexandro in loco citato meminiſſe, id etiam
18 cautum fuiſſe † Lege Cincia, a C. Cincio Tri-
buno plebis perlata, qua prohibiti eſſent candida
ri, ne munus, ac donum aliquod ſuffragij cauſa
darẽt, neuè alij acciperent, quam ex Plauto Fe-
ſtus numeralem appellat. Hanc enim non Magi-
ſtratuum cauſa, ſed in Patronos, & cauſarũ Ora-
rores latam fuiſſe, vt quia hac de cauſa, muner-
bus, ac donis, plebem exhaurirent, vt tradidit Ci-
cero de Oratore lib. 2. in Catone maiore, & Epi-
ſtol. ad Atticum, lib. 1. Liuius lib. 34. in princip.
Cornelius Tacitus. lib. 13. & lib. 15. & aduertit
Guliel. Budeus in Annotationib. ad Pãdect. tit.
ad leg. Iul. repetũd. c. eadem lege, in poſteriorib.
19 Apud eoſdem Romanos Q. Coponius, † quod
ei cui ſuffragij latio erat, fictilem amphoram vi-
ni dederat, damnatus extitit, vt prodidit Plinius,
lib. 35. c. 12. Sed nec hoc deterruit Memmium,
& Domitium, quin pactionẽ feciſſent Ap. Clau-
dio, & L. Domitio Aenobarbo, qua ambo ſi Cõ-
ſules eſſent, promiſſa Seſterna quadringẽta, da-
rẽtur, vt retulit Cicero ad Atticũ, lib. 4. Adeo ta-
men Romani, hoc ambiendi Magiſtratus, ſiue
honoris ob pecuniam facinus, odio habuerunt,
20 vt † Leonactem Syrum luctatorem, coronari
Romæ prohibuerint, quod non virtutis cauſa,
ſed accepta pecunia in certamen deſcendiſ-
ſet, vt refert Artemidorus Daldianus, lib. 4. Quã
optimè idem Alexander Seuerus, perſpicaciſſi-
mi Principis exemplum notabile exhibuit, qui
21 dum audiſſet † Vetronium Turinum familiarẽ,
& Aulicum ſuæ domus, Prouincias omnes, præ-
poſituras, ac officia cuncta reddidiſſe venalia, mẽ
tiẽdo, quidquid ipſe vellet, Imperatorem ad eius
nutum, facere, exploratorẽ quendã Imperator
poſuit, qui cum illo fingeret, negotiũ quoddã ab
Imperatore optare. Cumq. ille dixiſſet, illud ob-
tinuiſſe, quotidie illum fruſtratus eſt, donec ille
explorator, magnam ei pecuniarum quantitatẽ
pollicitus eſt. Introducta demum accuſatione,
in dicta die, cauſa cognita, ſtipiti alligatum, accẽ-
ſo igne, fumoq. facto, ex ſtipulis, humidiſq. li-
gnis, necari iuſſit, Præcone clamante, fumo pu-
nitur, qui fumum vendidit, vt idem Lampridius
22 eſt author. Idcirco tunc † cecidiſſe Romano-
rum Imperium, cum Magiſtratus, & officia vena
lia eſſe cæperũt, vt inquit Nicetas Choniata An-
nalium Conſtantinopolitanor. in Alexio Ange-
lo Comneno, lib. 2. Pecunijs enim, precibusq.
maximè flectimur, vt dicit Nicolaus Bieſius, de
Republ. lib. 1. Abſurdam eſſe Reipublicæ conſti-
tutionem, in qua Principatus venduntur, & Re-
gna venalia ſunt, dixit Plato de Repub. lib. 8.
23 † Turpe etiã eſſe, publica miniſteria venalia face
re, cenſuit Ariſtoteles lib. 2. Politicor. capit. 9.
24 † Neque Sacerdotia venalia eſſe voluit Romu-
lus, vt refert Dionyſius Halicarnaſſ. lib. 2. Lauda-
25 tur † Septimius Seuerus, quod in ſuo Domina-
tu honores venũdari, nulli permiſit, vt dicit Sex-
tus Aurelius Victor in eius Vita. Neronem a
principio optimæ ſpei Principem futurum arbi-
trati ſunt, nam cum eſſet Curiã ingreſſus, inter
26 alia, quæ † in ſuo Principatu ſe facturum promi-
ſit, nihil in penatibus ſuis venale, aut ambitioni
peruium eſſe permiſſurum, vt ſcripſit Cornel.
27 Tacitus Annalium lib. 13. † Apud Athenienſes
Pyrrus Eteobutades, quod iudicandi munus,
contra leges, polluta, & non integra mente ſuſce
piſſet, populi ſuffragijs, fuit vltimo ſupplicio dam
natus, vt retulit Demoſthenes in Oratione in
28 Midiam. Laudat Ioannes Zonaras † Leonem
Armenium Imperatorem, quod Romanarum
Prouintiarum Præfecturas, neque pecunia venũ
exponebat, neque ex gratia viros ineptos ad Ma-
giſtratus promoueri nec auaris, & iuspecunia
vendentibus Magiſtratus largiebatur. Theodo-
29 rus in Collectaneis, itidem laudat † Anaſtaſium
Auguſtum, quod venationes ſuſtulerit, & Magi-
ſtratus, qui venales fuerant, gratis contulerit. Sed,

pecuniæ

Digitized by Google

pecuniæ hæc omnia mala parturiunt, cum ipſis
emantur Amici, Teſtes, Honores, & Imperia, de
quo benè Sophocles.

Pecuniæ mortalibus comparant Amicos,
Deinde honores, tandem vero ſupremæ
Tyrannidis ad ſedem proxime perueniunt.

Et paulo poſt inquit,

Hominem diſformem, & inauſpicati corporis,
Lingua deſertum, viſuq. pulchrum efficiunt opes.

Huc ſpectant verba optima Philemonis ad
hoc propoſitum ita dicentis:

Putas ne Amalthea cornu huiuſmodi eſſe,
Quale pictores cornu bonum depingunt?
Argentum eſt, quod ſi habueris, petas
Ab ipſo quid quid voles, omnia tibi addentur
Amici, Auxiliatores, Teſtes, domorum multitudo.

Et inde Ouidius

In precio precium nunc eſt, dat cenſus honores,
Cenſus amicitias.

Quam notabilius Menander ait:

30 *Epicharmus † Deos quidem eſſe dicit*
Ventos, Solem, Terram, Aquam, Ignem, Stellas.
31 *Ego autem † vtiles eſſe Deos arbitror.*
Argentum noſtrum & Aurum, nam illos
Si collocaueris in domum, pete quidquid voles
Aſſequeris omnia, agrū, domos, ſeruos argēte a pocula.

Et Claudianus in laudem Stiliconis lib. 2.

Trudis auaritiam, cuius fœdiſſima nutrix
32 *Ambitio, † quæ veſtibulis, foribusq. potentum*
Excubat, & precijs commercia poſcit honorum.

Oportet enim virtute, ac ſapientia ornatos, ho-
noribus, & Magiſtratibus inſigniri, non autem
prece, precio, vel fauoribus, inde pulchre Plau-
tus in Amphitr.

Virtute ambire oportet, non fautoribus,
Sat habet fautorum ſemper, qui recte facit.

Cui etiam idem Claudianus de Conſulatu Ho-
norij alludit, dum inquit:

Emitur ſola virtute poteſtas.

Confirmat hoc Iuſtinus Hiſtoriarum lib. 1. dum
incipit: Principio rerum, gentium, nationumq.
Imperium penes Reges erat, quos ad faſtigium
huius Maieſtatis, non ambitio popularis, ſed ſpe-
ctata inter bonos moderatio prouehebat. Quid
ſi diceremus illud Senecæ ad Lucillum Epiſtola
116. Hęc ipſa res, quæ tot Magiſtratus, & Iudices
33 facit, pecunia † ex quo in honore eſſe cępit, ve-
rus honor rerum cecidit, mercatoresq. & vena-
les inuicem facti, quærimus, non quale ſit quid-
quid, ſed quanti. Subiungenda ſunt verba Gre-
gorij lib. 7. Epiſt. 114. vbi ait, non merita, ſed pecu
niæ ſuffragātur, reſtat, vt nihil ſibi grauitas, nihil
ſibi defendat induſtria. Præclare itaque Chryſo-
ſtomus, Sermone 6. in Epiſt. Pauli ad Epheſios.
34 † Dignitates (inquit) factæ ſunt venales, mille
hinc mala naſcuntur, & tamen nemo eſt, qui cor
rigat, nemo qui reprehendat, ſed viam quādam,
35 atque ſequelam nacta eſt merces. † Domitianus
Imperator, inhoneſtum, ac turpe iudicauit, pre-
cio non officio Senatores in Curiam venire, te
ſte Sueton. Tranquillo in Domitiano, cap. 9.

Itaque inter omnia, quæ Rempublicā, eiuſq.
felicitatem conſeruant, nihil præſtantius, quam
viros ad Magiſtratus gerendos eligere, ſumma
prudentia, ſapientia, & virtute prędítos, quiq. ad
honores obtinendos, non potentia, non vi, non
ambitione, non largitionibus, ſed lege, virtute,
modeſtia, dignitate, ſibi parent aditum, vt teſta-
tur Laurentius Grimalius de Optimo Senatore,
lib. 1. qui ibi paulo poſt inquit: Solēt plerique vir-
tuti ſuę diffiſi, Magiſtratum, & ſummos hono-
res, largitionibus conſequi, qua peſte nil flagitio-
ſius in Republica ſolet eſſe. Hinc pulchre Ioan-
nes Rogeraius Trochęus, in lib. de Offic. Iudicis
in cauſis capitalib. Titulo 2. in verbo, ad id mune
36 ris publica authoritate vocatus, inquit, † Vnde
quęſo iudiciorū conſtupratio, qualem hodie cer
nimus? Vnde olim Regnorum tanta labefacta-
tio apud hiſtoriographos traditur? Vel quid
etiam priuatas amicitias, adeoq. omnem Ciuilē
ſocietatem diſſoluit? Certe vnica, & ſola Ambi-
tio, quæ ſanè quamdiu eſt duratura, non video
quibus rationibus melius cōſtitutum Regnum
ſperare poſſimus. Redeant ergo virtuti ab an-
tiquis Romanis aliquando conſtituta præmia,
ſuum obtineāt locum inter Reges, & Principes;
ad honores euehantur viri boni, & ſapientes, nō-
ne id ſtatim apparebit, quod dicebat Plato, Re-
ſpublicas eas felices fore, in quibus regnarent
Philoſophi? Sed hodie pro his habemus omni-
no ignaros, & ineptos omnium non ſolum legū,
ſacroſanctæq. iuris prudentiæ inexpertos, ſed
etiam artium humanarum, totiusq. honeſtatis
plurimos, optimis, & virtute ornatis in humili lo
co conſiſtentibus. Sed fortaſſe DEVS aliquā-
do ſuorum miſertus, his finem imponet, vt Au-
rum, & Adulatio, & ceterę id genus impoſturæ
à Comitijs exſulent, ſoliq. hi ad rerum publica-
rum gubernacula admittantur, qui viri boni, &
habebuntur, & erunt. Hæc Rogeraius.

37 Lampridius teſtatur, eumdem † Alexandrum
Seuerum Imperatorem, aſſeruiſſe, viros inuitos
ad Magiſtratus gerendos trahi debere. Hinc Va-
lētinianus, & Martianus Imperatores, Nouella-
rum titulo primo aiunt, multa remediorum ge-
nera noſtræ Clementiæ Prouinciarum ſubdiris
proſpicere geſtiēti, & crebra cogitatio ſuppetit,
& ipſe rerum vſus apportat, nam cum venalem
iudicum ambitum, radicitus amputaſſe, & ad res
priuatas, vel publicas ſinceriſſimè gubernandas,
homines expectandos, atque conſultos traxiſſet
38 inuitos, † ſcientes quippe felicem fore Rempu-
blicam, ſi à nolentibus, & actus publicos recuſan
tibus gubernetur. Optimè propterea Iuſtinia-
nus Imperator in Nouella VIII. inquit. Propte-
39 rea † gratis illis officia conferre ſtuduimus, ne
quam ad delinquendum, decipiendumq. ſubdi-
tos occaſionem habeant, dedignantes imitari
eos, qui ante nos Imperio præfuerunt, qui pro
pecunijs conferentes officia, ſibijpſis iuſtè incre-
pandi eos, qui iniuſtè ſe in officijs gerebāt, copiā
ademerunt, digni profecto, quibus propter tur-
piter acceptam pro officijs pecuniam, capita ob-
uoluerentur pallio. Vbi latè plura annotauit Ia-
40 cobus Cuiacius. Sed melius † Imperator Lo-
tharius, qui Mauringum, ob maximam, quam in
iure dicundo laudem conſequutus fuerat, Brixię
Comitem, Adelardo mortuo ad Ducatum
Spoleta-

Digitized by Google

Spoletiarum prouexit, vt author eſt Sigonius de
Regno Italiæ, lib.4.
41 Qui igitur † officia iſta, quę gratis dari debent,
recepta mercede tribuant, doloſè, ac turpiter ſe
gerere dicuntur; voluit Gloſſa in l.idem, §.ſi tibi,
ff.de condict.ob turp.cauſ.de qua Bald.in cap.ſu-
per eo, in fine, extra, de tranſact. Iaſon in l.iuriſgē-
tium, §.ſi ob maleficium, nu.1. vbi Fortun. Gar-
zia.ff.de pact. Quorum authoritate dicitur, quod
gratis expediendum eſt, ſi precio fiat, nullum eſt,
& inane, vt ex Baldo Iaſone, & Garzia in dicto §.
ſi ob maleficium voluit Ludouic. de Molina de
Hiſpanor. Primogen. parte 1.lib 2.c.5.num.33.
& 40.Reſtaur. Caſtald.in tract.de Imperat.quęſt.
110.num.2.ſub notabili 282.

Nec cenſeo omittendum eſſe, complures tra
42 didiſſe, ambitus pœnas † cum eis locum ſibi nō
vendicare, qui pro Magiſtratu palam darent, &
palam dantes acciperent. Quod placuit Accur-
ſio in l.1.ff.ad leg.Iul.de Ambitu, arg.l.1.§.1.ff.de
pollicit.l.hoc iure, §.1.ff.de donat.l.Barbarius, ff.
de offic.prætor. vbi Accurſius retulit ita tenere
Ioannem, l.æſtimationis, §. qui pro honore, ff.de
munerib.& honor.l.non exiſtimo, ff. de admini-
ſtrat, tut. Matth.de Afflict.in c.1.nu. 4. de Feudo
Guardiæ & Caſtald.illum referēs Roland.a Val-
le, in conſil.83.num.12.vol.2.

Ego, vt verum fateor, Accurſij, & ſequacium
43 opinionem non amplector, quia poſſe † pollici-
tationem muneris, vel pecuniæ fieri pro haben-
do honore, etſi concedam, non tamen pro Magi
ſtratu obtinendo. Quis enim Antonomaticè di-
xerit Honorem pro Magiſtratu capi? quando
44 multiplex eſt honoris ſignificatio: nam † & ho-
nor, quandoque capitur pro pudicitia, iuxta illud
Virgilij lib.1. Aeneid.

Et genus inuiſum, & rapti Ganimedis honores.

45 Accipi ſolet quandoque honor † pro præmio;
& ita eſt illud Numeri cap.24. Decreueram qui-
dem magnificè honorare te, ſed Dominus priua
uit te honore diſpoſito, & illud Iudith.capit.1. Et
remiſerunt illos vacuos, & ſine honore abijece-
runt. Et Eccleſiaſtici, cap.10. Da illi honorem ſe-
46 cundum meritum ſuum. Quandoque † pro Re-
uerentia; de quo Eſther cap.13. Timui, ne hono-
rem Dei mei transferam. Et Dauid Pſalmo 28.
Afferte Domino gloriam, & honorem, & Vir-
gilius

Haud equidem tali me dignor honore.

47 Quandoque etiā pro ſalutatione, ac † diuerſi-
modè. Et ideo hoc intactum nō relinquens Bar-
tol.in d.l.Hoc iure, iſtud præuidens, dixit, Hono-
48 re, ſine adminiſtratione. Sed † dari honorem
Magiſtratus pro Iuſtitia populis exhibenda abſ-
que adminiſtratione, a ſæculo non percipitur.
Non obſtant allegata per Accurſ.& præſertim l.
Barbarius, vbi dicit de petente publicè Magiſtra-
tum, quod non incidat in pœnas ambitus; iſtud
non fuit prohibitum apud Romanos, Candidati
49 enim † petere Magiſtratum poterant; dare au-
tem pecuniam pro illo obtinendo, nequaquam.
50 Non obſtat text.in d.l.non exiſtimo, † quia loqui
tur in adminiſtratione bonorum pupilli quæ eſt
adminiſtratio reſpiciens priuatam vtilitatem, nō
non publicam, omnes reſpicientem, & eſt in ſu-
per adminiſtratio ſine exercitio iuriſdictionis.
Inſuper, eo reſpicit Senatuſconſultum, Cicero-
ne Conſule latum, ex quo cum Reſpublica, Im-
perijq. dignitas, & opum magnitudo, magnam
ambitionis cauſam, & largitionis materiam pię
51 ſeferrent, eo cautum fuit, ne † quis mercede con-
ductus Candidatis obuiam iret, aut conductus
ſectaretur, vt Cicero teſtatur, tum in Orat. pro
Murena, tum pro Sextio, tum etiam in Vatiniū.
Et Aſconius Pedianus in Corneliana. Alexan-
der ab Alexandro in d.cap.17. & Alexander Sar-
dus de Moribus Gentium, lib.2.capit.4. Vnde ſi
palam permiſſum fuiſſet pecuniam pro Magi-
ſtratu habendo dari, inuanum illæ leges à Ro-
manis latæ fuiſſent. Fuit prohibita Candidatis
obuiatio, & tamen illa publicè fit, illos ſectari,
Vulgo dari gladiatoribus, & prandia fieri, cum
iſta omnia publicè fiant, ſi enim alia propalam
dari licuiſſet, & leges illæ, & Senatuſconſulta va-
na fuiſſent.

Abſit itaque a Principibus viris, iſta Magiſtra-
tuum, ac Iudiciorum auctio, licitatio, nundina-
52 tio. Caueant † ab Aulicis illa vendentibus Prin-
cipes, quia quæ praua familiares committunt, de
ijs in extremo Iudicij Die ipſi exactiſſimam, &
ineuitabilem rationem ſunt redditurì; odio id-
circo hos pecuniarum helluones habeant: ſic
53 † Euphratem Philoſophum, quod pecunia me-
diante cūcta ageret, odio proſequutus eſt Apol-
lonius Thianæus, vt in illius Vita ſcripſit Philo-
ſtratus lib.5.cap.10.

Hos Cōmentarios maiori ex parte confece-
rā in anno 1576. de quibus egi pluries apud Bel-
lugam in Speculo Principum nouiſſimè de his
Ambitionis capitibus Iuriſconſultus oculatiſſi-
mus ſcripſit Iacob. Menoch. in alia parte nouiſſi-
mè in lucem edita de Arbitr. Iudic. quæſt. lib.2.
Centuria 5. Caſu 1. in anno 1577. & opera Petri
Gregorij Toloſani Viri grauiſſimi, qui ſimiliter
de eadem egit Syntagmat. Iuris vniuerſi lib. 36.
cap. 29. & in anno 1582. opera Criminalia Tibe-
rij Deciani Vtinenſis, excellentiſſimi I.C. qui ſi-
ſimiliter lib.8.capit.22. volum. 2. qui ex profeſſo
nonnulla; & eadem tractarunt in eorum Com-
mentarijs, quæ in hoc capite nos ſcripſimus, &
non idcirco deleuimus, quia nonnulla ad id etiā
noua tradidimus.

Sed pro quodā auctario non relinquam quod
54 is Tiberius Decian. in dicto † cap.22. multa retu-
lit, (prout & nos) quæ ſcripſerat antea ordinatè
quo ad ambitus leges Alexander ab Alexandro
Genialium dierum lib.3. cap.17. Contra illum,
tamquam fide carentem, quaſi ſine teſte loqua-
tur, acerrimè fluctuans, indigna dicenti, & indi-
55 gniora Alexandro, † qui vt illa ſcripta demon-
ſtrant, forte in eo ſcribendi genere, omnes Chri-
ſtiani Orbis ſcriptores ſuperauit, & ingenij acu-
men, ſcribēdi elegantiam, & antiquitatum om-
nium ſcientiam, ac perſcrutationem præ ſe
tulit.

Aſſeruit Decian. in dicto cap.22. nu.1. Legem
Pæteliā ob largitiones magiſtratuum rogatam
56 non fuiſſe, authoritate Liuij lib.7. † Quæ autho-

ritas

ritas pro eius opinione minime facit, cuius ver-
ba ſunt. Et de Ambitu à C. de Pætelio Tribuno
plebis authoribus Patribus tum, primum ad Po
pulum latum eſt; eaq. rogatione nouorum,
maxime hominum Ambitionem, qui Nūdinas
& Conciliabula obire ſoliti erant, compreſſam
credebant. quæ verba non niſi ad petentes Magi
ſtratus referri oportet, nam ambitio, cum aliud,
ac ambitus non reſpiciat, niſi aſpirantes ad hono
res. & Magiſtratus, & illa de Ambitu lata ſit, palā
erit in eos rogatam eſſe. Etſi de largitionibus nō
loquatur, attamen ſub verbo Nundinas, non a-
liud quam emptiones, & venditiones ſub eo ver
bo contineri perſpicuum eſt, & ideo apud Cice-
ronem, alioſq. authores, pluries reperiemus nun-
dinari, pro emere; & ſi ꝑ emptione loqueretur,
iam turpe eſſet ex illa lege aſſerere emptiones
57 prohibitas fuiſſe, & idcirco † arbitrandum eſt re
ctè dixiſſe Alexandrum. Et dum dicit eam legem
nō puniſſe ambientes, ſed compreſſam ambitio-
nem, quæ verba nil aliud denotant, niſi fuiſſe re-
frenatam pœnæ timore, ambiendi licentiam per
nundinationem.

Et dum Alexand. in dicto cap. 17. poſt princi-
pium ante Pętiliam legem aliam latam in Ambi
tum per Tribunos, de illa ſenſit, quam l. Pinarius
Mamercus tulit, vt ipſe Decian. poſt Franciſ. Ho
toman. aſſeruerunt. Cuius legis nomen Alexan
der ideo retinuit, cum nec illam nominauerit.
Liuius lib. 4. vbi huius rogationis meminit. Quo
vero ad corrigēdum illum Liuij locum (Ne cui
album veſtimentum addere petitionis cauſa lice
58 ret) Arbitror † purgādam eſſe litteram. Ne cui
Albæ; vęſtimentum addere petitionis cauſa lice
ret. Vt reſpiciat duo, vnum, quod cum Candida
ti Alba veſte vterentur, vt ſupra deduximus cap.
4. & cap. 8. & notiſſimum cuique eſt, vt lex dixe-
rit, Albæ Candidatorum veſti, veſtimentum a-
liud ſuperaddere non licere, vt excluderet clan-
deſtinam pecuniarum, ac donorum occultatio-
nem, que ſub pluribus veſtibus fieri poſſet. Alte-
rum vero reſpicit illa verba, (petitionis cauſa)
quia alterius veſtimenti additio tunc cenſeretur
prohibita, donec petitionis magiſtratus cau-
ſa duraret; alio enim loco, vel tempore, lice-
ret. Sed hoc meum iudicium peritiori relin-
quo. Hoc vnum nouiter aſſero, non ſolum
ante Pætiliam, ſed ante iam proximè dictam
59 Tribunitiam Legem, grauiter † animaduer-
ſum per antiquos Romanos in eos, qui quo-
quomodo donis, & largitionibus aſpirabant
ad Magiſtratuum honores. Exemplum ad
hoc probandum profero nobiliſſimum: nam
anno Vrbis, 314. & 315. Sp. Mælius Vir
Equeſtris ordinis, illis temporibus prædiues,
rem vtilem, peſſimo exemplo, & peiore con-
cilio eſt aggreſſus (vt eſt author Liuius, li-
bro quarto,) frumento namque ex Hetruria,
priuata pecunia coempto, largitiones frumenti,
Annonæ tempore, facere inſtituit, plebemq.
hoc munere delinitam, quacumque incede-
ret, conſpectus, elatuſq; ſupra modum ho-
minis priuati, ſecum trahere, haud dubium
Conſulatum ei fauore, ac ſpe deſpondentem,
ipſe, vt eſt humanus animus inſatiabilis, eo,
quod Fortuna ſpondet, ad altiora, & non con-
ceſſa, tendere, & quoniam Conſulatus quoque
eripiendus inuitis Patribus eſſet, de Regno agi-
tare, id vnum dignum tanto apparatu conſilio-
rum, & certamine, quod exſudandum eſſet, præ-
mium fore. Quod proſpiciens L. Minucius, An-
nonæ præfectus, videnſque, homines in domo
Mælij verſari, tela conferri, Tribunos mercede
cœmptos, & alia circumferri; rem ad Sena-
tum defert, nec pati debere eas largitiones, cæ-
ſuſque Plebis in priuata domo fieri, Conſuli-
bus T. Quinctio Capitolino, & Agrippa Mene-
nio Lanato, Vocato coram Dictatore Cincin-
nato per C. Seruilium Ahalam equitum Ma-
60 giſtrum, Mælio, † illeque, in cateruam ſuorum,
ſe recipiens, cum per apparitorem eſſet captus,
vociferans, & fidem Romanæ plebis implorans,
ereptus. Hæc eum vociferantem audiens Ahala
aſſecutus, accurrit, illumque obtruncat. Cui di-
ctator, Macte virtute (inquit) C. Seruili eſto, li-
berata Republica, vt latius proſequitur Liuius
in loco allegato.

Quo uero ad legem Cinciam, quam C. Cin-
cius Tribunus Plebis tulit anno Vrbis 549. ex ſo
61 la † Taciti libro 11. Annalium authoritate con-
ſtat, eam factam, ne quis ob cauſam orandam
donum, munuſue acciperet. Nam ex Cicerone
lib. 2. de oratore, iſtud ſumi non poteſt, ſed ambi-
guum, dum ait, vt M. Cincius quo die legem de
donis, & muneribus tulit. non tamen, exprimit,
62 quibus dona † ac Munera prohibita eſſent, ſic
idem Cicero ad Atticum, lib. 1. Epiſtola vltima
eiuſdem legis cum Attico ſubridens, meminit.
Quia cum ſibi l. Papyrius Pætus, libro 5. ei reli-
ctos a S. Claudio, donaſſet, petit illos ſibi mitti, id
que ſibi permiſſurum Cincium geſtorem ſuorū
negotiorum, & vtriuſque amicum lege Cincia
non obſtante, quæ id prohibeat; quaſi quod id
quod erat per legem C. Cincij prohibitum, Cin-
cius alter permitteret. Qua auctoritate cenſeo,
Magiſtratus illam legem comprehendiſſe, nam
dum id ſcribebat Cicero Cōſul erat, vt ex epiſto-
la patet. Quam melius Cicero ſciebat, vicinior
Rogationis tempore, ſpacio centum circiter an-
63 norum, quam ipſe † Tacitus, qui tempore Traia
ni Principis floruit, quod eo certius redditur,
quia idem Cicero de Senectute inquit: Quadri-
ennio poſt factus ſum Prætor, quem Magiſtratū
geſſi Cōſulibus Tuditano, & Cethego, cum qui
dē ille admodū ſenex ſuaſor legis Cinciæ de do-
nis, & muneribus fuit. Et authoritas Liuij, libro
34. admodum facit ad propoſitum, dū ait: Quid
legem Cinciam de donis, & muneribus excita-
uit, niſi quod vectigalis iam, & ſtipendiaria plebs
eſſe Sentui cęperat. Quod aliud non dicit, niſi
quod lata erat ob dona, quæ plebs, ac munera Se
natoribus dabat, & ſic Magiſtratibus, & hanc
opinionem, quod ſolus Cornelius Tacitus, de
oratoribus eam rogatam aſſerat, reperi idem
dicere Antonium Auguſtinum in lege Cin-
cia, authorem grauiſſimum, & Romana-
rum antiquitatum ſolertiſſimum perquiſito-
rem.

His

Digitized by Google

His hoc vno finem imponam, cum Alexãder
in eodem cap.17. ad finem dixiſſet, Senatuſcon-
ſulto poſtmodum cautum, ne Candidati conui-
uarentur, nè mitterent munera, ne pecunias de-
ponerent. Contra eum idem Decianus in dicto
64 † cap.22. num. 18. aſſerit, quòd hoc dicat ſine
teſte, & ideo concludit, quòd apud eum ſit ſua
fides, cum nuſquam apud aliquem hoc legerit.
Sed facile hanc calumniã ab Alexandro ſubmo-
65 uere potero, quando locum, a quo ille hoc † ac-
ceperit, parefaciam, quia cũ clarè hoc dicat Pli-
nius iunior, lib. Epiſt.6. Epiſtola 19. ad Nepotẽ,
tantum abeſt, vt alij legant, quin & Alexandrum
virum eximium tueantur.

Vt huic appendici alterum Epilogum faciam
dico Magiſtratus pecunia dari, turpiſſimũ eſſe,
66 † honores enim, ac dignitates cũ à Principe pro-
ficiſci debeant, ab ipſo eligi illos oportet lauda-
tiſſimos viros, quibus dignè cõſerantur, vt vnuſ-
quiſque ad ea munera, quæ publicam Iuſtitię ad-
miniſtrationem reſpiciunt, viros graues, & virtu
te præditos eligat, vt ad illa tamquam Aaron vo-
cetur. Si autẽ pecunia, alijſq. precibus, ſuffragijs,
omiſſa virtute, id faciat, nullũ in Republica ma-
lum grauius, vllum turpius cogitari poterit. Quã
diu enim Imperia, iuriſdictiones, & Magiſtratus,
atque honores, mercendaria nũdinatione, quaſi
ſub haſta proſcribentur, Reſpublica omnis labi-
factabitur, non enim tunc dabitur virtuti, ſed pe-
cuniæ, non homini ſed metallo. Adde aliud exẽ-
67 plum. Iulius Cæſar, è duobus, qui cum † eo con-
currebant ad Conſulatum L. Luceiũ, ipſe colle-
gam cupiebat, Bibulo Lucei competitore omiſ-
ſo, & vt deſiderio ſuo ſatisfaceret, fecit vt Lu-
ceius, cum pecunia polleret, nummos de ſuo,
communi nomine per Centurias pronunciaret.
Quo cognito, optimates, quos mætus ceperat,
nihil non auſurum in ſummo Magiſtratu cõſen-
tiente collega, authores Bibulo fuerunt, tantũ-
dem pollicendi, ac plerique pecunias contulerũt
ne Catone quidem abnuente hanc largitionem
è Republica fieri. Igitur cũ Bibulo Conſul crea-
tus eſt. Adeo ne, largitio etiam eo tempore Se-
natorum, Patrum, ac Magiſtratus petentium,
enimos, operaq. corruperat. Vt Suetonius Trã
quill. in Cæſare Dictatore capit.19. eſt author. Et
non mirum ſi de hoc tempore intellexit Plutar-
68 chus in Coriolano, † dũ ait· Neque enim ex po-
puli ſuſpitione, largitionis, & ambitus, diſcinctũ
volebant (de Candidato loquitur) & ſine tunica
ad comitia progredi Candidatum. Sero enim, &
multis poſt ſæculis, nundinatio, & redemptio
ſubijt, interuenitq. Comitialibus ſuffragijs, pecu
nia. Hinc iudicia, & caſtra licitationibus conſtu-
prata, & armis argento expugnatis, Reſpublica
dominatum vertit. Hęc Plutarchus. Et quam-
69 quam Solon † in Athenienſiũ Republica Areo-
pagitas inſtituiſſet, in Ephorum tamen conſiliũ,
non omnes paſſim, & ſine delectu admitteban-
tur, ſed quorum virtus, fides, grauitas, atque inte-
gritas in rebus gerendis, adminiſtranda Republi
ca, iureq. dicundo, cuilibet ciui cognita eſſet,
atque perſpecta, vt inquit Fabius Quinctilianus
Inſtitution. Oratoriar. lib.5. cap.9. idq. ſeruatum
ſuo tempore aſſerit Iſocrates in Areopagitico.
Tamen & illa etiam Reſpublica ſuo tempore,
pecunijs, & muneribus fuit turpiſſimis ſordibus
70 affecta, primumq. id feciſſe Anytũ † Anthemio
nis filium, condolet Plutarchus in Coriolano.

Peſtis hæc, totum ferè Chriſtianum Orbem
71 infecit, † Dominandi enim cupiditas, & terrenæ
felicitatis falſa colluſio, ſemper ad maiora deſide
rio quodam ardenti rapitur; tantum enim ſe-
men ex agro ſuo Diabolus ſeminat, vt eo errore
inficere mundanos tentet, quo ipſe deceptus eſt,
& quo primum parentem Adamum decepit, fal
ſa largitione propoſita: Eritis ſicut Dij, ſcientes
bonum, & malum: dicere poſſimus illud Apo-
ſtoli, Infelix homo, quis liberabit me de corpore
mortis huius. Huic aptanda ſunt verba Senecæ
de Benefic. lib.2. cap.29. Non patitur (inquit) aui-
ditas quemquam eſſe gratum; Numquam enim
improbæ ſpei, quod datur, ſatis eſt. Et maiora cu-
72 pimus, quo maiora venerunt. Multo † concita-
tior eſt auaritia, in magnarum opum congeſtu
collocata, vt flammæ infinitæ acrior vis eſt, quo
ex maiore incendio emicuit, æquè ambitio non
patitur quemquam in ea menſura honorum cõ-
quieſcere, qua quondam eius fuit impudens
votum. Nemo agit de Tribunatu gratias, ſed
quæritur, quod non eſt ad Præturam vſque per-
ductus; Nec hæc grata eſt, ſi deeſt Conſulatus,
nec hoc quidem ſatiat, ſi vnus eſt vltra ſe. Cupi-
ditas ſe porrigit, & felicitatem ſuam non intelli-
git, quia non vnde venerit, reſpicit, ſed quo ten-
dat. Hæc Seneca. Non mirum igitur ſi Domini,
quærant Comites fieri, Comitatu habito, Mar-
chionatum cupiunt, Marchionatu neglecto, ad
Ducatum adſpirant, & demum illo poſthabito,
Principes creari ambiunt. Sic noſtri, ex prouin-
cialibus Auditoribus, Magnæ Curiæ iudicaturã
deſiderant, ab illa ad Cameram Regiam, vel ad
Sacrum Conſilium aſpirare contendunt, & ab
his demum in ſanctiori, ac ſupremo collaterali
Conſilio Magiſtratũ regere anhelant. Vtinam
autem & Dantium, & accipientium ſinceræ ſint
mẽtes, & ſinceræ manus. Sed vt dicit Franciſcus
73 Parritius de Regno, lib.4. cap. 20. Ambitio † tol-
lit virtutis pręmium, & deteriores ſemper melio
ribus præfert. Teſtor DEVM omnipotentem,
74 † me numquam ea ambitione tactum, vt alta iu-
diciorum ſubſellia concupiuerim, ſed ſatis mihi
eſſe iudicaui patroni cauſarum munere fungi, &
dierum, noctiumq. horas quaſi furaſſe vt aliquid
memoria dignum relinquerem, nihilq. mihi dul
cius in vita fuit, quã in Muſeo inter maximos vi-
rorum omnium labores diuerſarum facultatum
poſitus, aliquid ſcriberem, quo poſſem, ex illorũ
fontibus aliqua ingenij monumẽta percipere, &
æternitati conſecrare, eo modo, quo ex terarũ
gentiũ viri grauiſſimi, quorũ per DEI gratiã ho-
die omnis Chiſtianus Orbis plenus eſt, iudicent,
an Magiſtratu ſim dignus potius, q̃ ꝙ illũ habeã.
Curia. n. & tribunal moleſtijs plenũ eſt, laborioſũ
ac cõtinuis exercitationib. expoſitũ, DEO, ob cõ
ſcientiã, Principi ob iuſtitiã, populis, vt ſatisfiat,
obnoxiũ. Magiſtratus, vt decorẽ, & Maieſtatẽ Re
giminis præſefetat, niſi ſuis bonis adiuuetur, ob

modicæ ſtipendia, in multos turbinum ſcopulos incidit; Ambiat, qui volet, ego liberum omni deſiderio dominandi animum habeo; DEVM laudo, & glorifico, in eo ſtatu, in quo reperior, à quo infinitus ſemper gratiarum cumulus mihi traditus est; vt nemini inuideam, licet multi ſint, qui mihi occultè inuideant.

CAP. X.

ARGVMEMTVM.

Quando Eccleſiaſticæ perſonæ ſæcularum Magiſtratum adminiſtrare valeant.

COMPENDIVM.

1 *Nemo DEO militans implicat ſe negocijs ſæcularibus.*

2 *Epiſcopus non reſidens, Vicarium relinquens, vt laicum Magiſtratum gerat, fugiendus eſt.*

3 *Iuſtitiarij ſæcularis officium clericus exercere nequit.*

4 *Prælatus, vel clericus eſſe nequit Vicecomes, vel locum Principis ſæcularis ſuſtinere.*

5 *Cardinales Regnorum Gubernatores, eſſe nequeunt.*

6 *Rubr. Ne Clerici, vel Monachi, habet locum etiam in Prælatis.*

7 *Cardinalis ab Vrbe non diſcedit ſine licentia, niſi cauſa legationis.*

8 *Rub. Ne clerici & vouent. an locum habeat in Monacho.*

9 *Monachus in Caſtris, & Opidis non ſuccedit, ſi ſunt cum iuriſdictione.*

10 *Clericus, an ſæcularem, vel temporalem iuriſdictionem adminiſtret, & num. 13.14.15.22.23.24.25.26.27.& 34.*

11 *Clerici ſanguinis ſententiam dicentes fiunt irregulares, & honore priuantur, & quomodo id procedat, & nu. 22.23.24.25.& 26.*

12 *Cardinales, qui in Regnis Neapolis & Luſitaniæ Gubernatores, & Regij Locumtenentes fuere.*

Pompeius Columna
Bartholomæus della Cueua } *in Regno Neap.*
Franciſcus Paceccbus
Antonius Perenottus dictus Granuellanus.
Albertus Auſtrius } *in Regno Portugalliæ.*
Aſcanius Columna

13 *Clerico, particulare negotium ſæculare committi poteſt iuriſdictionale, & num. 14. ſed vide 15. & 16.*

16 *Clericus cum Summi Pontificis licentia iuriſdictionis ſæcularis negotium adminiſtrat.*

17 *Homicida dicitur, qui paganum occidit.*

18 *Infidelem occidere, quam fidelem maius peccatum eſt iuxta Gloſſam, ſed vide infra num. 21.*

19 *Hominem occidens iure dictante, & Iuſtitiæ Zelo, an peccatum committat, & num. 20.*

21 *Iuſtum occidere peccatum maius eſt, quam iniuſtum.*

25 *Papa ſtatuendo, poteſt mortis pœnam imponere, ſed non exequendo.*

27 *Sapientis, ſiue conſultatoris officio fungi quando & quomodo poſſit Clericus, & num. 28.*

29 *Clerici in hoc Regno Neapolitano Patrijs legibus, an ſæculare officium miniſtrent.*

30 *Intellectus Conſt. Regni. Clerici.*
Clerici, nec Notarij, nec Iudices creari poſſunt in Regno Neapolitano, eod. num. 30.

31 *Intellectus Conſt. Regni. Inſtrumentorum robur, eod. num. 30.*

31 *Clerici in Gallia, nec iudices nec Notarij iudicum ſæcularium fiunt.*

32 *Clericus delinquens, vt Magiſtratus Iudicis Laici, a quo puniatur, & num. 33.*

AXIOMA.

Sacris ordinibus inſignitos in ſæculari conceſſu ponere abſtinendo.

1 Nemo militaris † Deo, implicet ſe ne-
gotijs ſæcularibus, vt poſſit placere
ei, cui ſe probauit, vt inquit Apoſto-
lus, 2. ad Timoth. cap. 2. habetur in c.
Cyprianus, 23. q. 3. vbi dicitur, pœna
affici debere laicos, ſtatuta ibidem, qui occaſio-
ne prædicta Clericos auocant à Diuinis, neque
enim ante altare DEI Merentur nominare in
Sacerdotū prece, qui ab altari ſacerdotes, & mi-
niſtros volunt auocare, vt c. fin. 88. Diſtinct. Hinc
eiuſdem Apoſtoli authoritate Bartholomæus
Carranza de Reſident. Epiſcopor. capit. 12. dicit,
2 nullo † pacto admittendum eſſe Epiſcopum, nō
reſidentem, & relinquentem Vicarium, vt ipſe
ſtet in munere ſæcularis Principis.
Ideoq. cum ſint in hortem Domini vocati, illi
militare debēt, nec iuriſdictiones ſæculares, ſub
3 Principibus, alijsq. viris ſæcularibus, puta † Inſti-
tiarialus poterūt exercere, c. Sed nec ext. ne Cle-
rici vel Monachi ſæcul. negor. quod proſequun-
tur Goffred. de Trano, & Hoſtienſ. in Summa,
4 eiuſdem tit. Ita † etiam Prælatus, vel Clericus, nō
poteſt eſſe Vicerex, Vicecomes, vel Locūtenens
alicuius Principis ſæcularis, nec habere ſub ſua
cura aliquam Ciuitatem, ſeu locum temporalē,
vt in d. c. Sed nec, & in c. Clericus, extra eod. tit.
Abb. Panorm. d. c. ſed nec, num. 7. refert, & ſequi
tur Bernard. Diaz in Pract. Crimin. Canonica, c.
56. num. 2. & Bartholom. de Caſſanæus in Con-
ſuetud. Burgund. Rubr. Des Iuſtices, & Droctz
d'icelles, §. 6. in verbo, Meſſiers, & Sergens, num.
30. & nouiſſimè Simon Maiolus de irregular.
lib. 3. capit. 3. nu. 13. vbi ampliando hanc doctinā,
5 dicit habere † locum etiam in Cardinalibus, vt
ipſi pro ipſi pro Regibus, & Principibus ſæculari
bus, nec Regnorum gubernatores eſſe poſſint,
aut adminiſtratores. Quod facilè de iure proba-
tur, quia Titulus, Ne Clerici, vel Monachi non
6 ſolū habit locum in Clericis ſimplicibus, ſed etiā
in Prælatis, vt voluit Panor. in d. c. ſed nec, in fine,
quia remouerētur a Reſidētia, & ſpecialiter Car
7 dinalis, ex quo nō † poteſt ab Vrbe diſcedere, niſi
legationis cauſa, c. Nobiliſſimus, 97. diſt. & voluit
8 Martin. Laudēſ. de Card. §. 13. Quinimmò † di-
ſpoſita in eadem Rubrica, locū habēt in Mona-
cho

Digitized by Google

cho (licet controuerſum ſit in iure, an diſpoſita
in Clerico locum vendicent in monacho?) tum
quia id probatur in eadem Rubrica, & Nigro, in
c. Cum magnopere, in c. Secũdum, in c. Relatũ,
c. Super ſpecula, extra, eod. tit.

9 Hinc Monachus † ſuccedere non poteſt in
Caſtris, & Opidis cum iuriſdictione, vt in c. reco-
lentes, vbi Panorm. num. 1. extra de Statu Mo-
nach. de quo Matth. de Affl. in Deciſ. Neap. 320.
& in Deciſ. 324. Anton. Capic. in Deciſ. 10. & in
Deciſ. 31. & plenè examinat Ludouic. de Molina,
de Hiſpanor. Ptimogen. lib. 1. cap. 13. num. 82. vſ-
que ad num. 95. part. 2. de quo dixi ad Bellugam
in Specul. Princip. Rub. 6. in verbo, Archiepiſco
pi, & in Rubr. 7. in verbo, Ad retentionem, & ple
nius in conſil.... Centuria 2.

10 Conſtat itaque clericum † temporalem, ac ſę-
cularem iuriſdictionem adminiſtrare non poſſe
quod ex illo textu probauit Ioan. de Platea, in l.
colonos nulla, C. de Agricol. & cenſ. lib. 11. Tum
11 maximè, ne de cauſis ſanguinis ius dicere, & ſen
tentiam proferendo irregulares fiant, & honore,
locoq. priuentur, vt in d. c. Clericus, vbi Panorm.
quę verba exponuntur à Ioan. Andr. ibidem, & à
Ioan. Diaz. c. 92. n. 2. Sequitur M. Anton. Cucch.
Inſtit. Canonicar. minorũ, lib. 2. tit. 2. verſ. cuiuſ-
uis autem, col. 4. Sed videmus paſſim cõtrarium
12 fieri, † quia in hoc Regno ſteterunt Locumte-
nentes Regis Cardinales, Pompeius Columna,
Bartholomeus della Cueua, Franciſcus Pacec-
chus, & nouiſſimẽ pluribus annis Antonius Pe-
renottus Cardinalis de Granuella. Et in Regno
Luſitanico nuperrimè Sereniſſimus tunc Car-
dinalis Albertus Auſtriacus; Maximiliani II. Cę-
ſaris filius, & Philippi II. Regis noſtri inuictiſſi-
mi & potentiſſimi ex germana ſorore nepos. Et
dum hæc ſcribimus Illuſtriſſimus D. Aſcanius
de Columna Romanus Cardinalis, qui Regnũ
Luſitaniæ ſumma dexteritate, & maxima cum
diligentia gubernat.

13 Tempera primo firmatã Concluſionẽ † poſſe
committi particularem cauſam, & negotium
iuriſdictionale Clerico, vt in dicto c. Sacerdotib.
& in d. c. ſed nec, vbi ex mente Ioan. Andr. Fede-
rici de Senis, Innoc. & Archidiac. tradidit Abb.
Panorm. poſſe Clericũ eſſe Sęcularis Principis
in vno negotio procuratorem; vbi diſtinguit, vt
eſt apud eũ videre, & latè Felin. in c. cum l. & A.
col. penult. de re iudic. & probat ipſe Panorm. in
14 d. c. ſed nec, num. 5. poſſe Clericum † vnum actũ
iuriſdictionis exercere, arg. c. in Archiepiſcopa-
tu, extra, de raptor. vbi etiam in cauſa criminali,
Clericus, vel Prælatus poteſt eſſe delegatus Prin-
cipis ſæcularis.

15 Sed ego id non admitterem, quia † militat ea-
dem ratio allegata: quia nemo militans Deo, &
cetera, & textus in d. c. In Archiepiſcopatu, non
16 obſtat. Quia † ibi interceſſit Summi Pontificis
licẽtia, & diſpenſatio, quo caſu id nõ negauerim,
& hæc erit ſecunda limitatio. Alia ſupereſt reſpõ
ſio, quia ibi fuit cõmiſſa cauſa eidem Archiepi-
ſcopo, non in Chriſtianos, ſed contra Sarracenos
raptores Chriſtianarum mulierũ, & puerorum,
17 eis abutentes, ac illos occidentes. Quo caſu, † etſi
occidere paganum, dicatur etiam homicidium
committi. c. Clericum, c. De his, 50. Diſtinct. & c.
18 Cum multa, ext. de voto † maiuſq. ſit peccatum
occidere infidelẽ, quam fidelẽ, & voluit Gloſſa
in c. Rebaptizare, de cõſecrat. diſt. 4. vt quia in eo
19 corpus, & anima occidatur, tamen † dicitur au-
thoritate publica, & legis ſibi tributa, ſicuti Iu-
dex, qui Zelo Iuſtitiæ, & Iure dictante, etſi dica-
tur homicidium cõmittere, tamen non incurrit
pęnã, vel in peccatũ homicidarũ, iuxta illud Exo
di c. 22. Nõ ſinas Maleficos viuere ſuper terram.
Hinc Hieron. in Ezec. lib. 4. Qui malos (inquit)
percutit, in eo quod mali ſunt, & habet cauſam
interfectionis, id eſt poteſtatem, vt occidat peſſi-
mos, miniſter DEI eſt. De hoc etiam Auguſt. in
quæſt. ſuper Matth. dicit, cum homo ab homine
occiditur, multũ diſtat vtrũ fuerit nocendi cupi-
ditate, ſicut fit ab inimico, vel iniuſtè aliquid au-
ferendi, ſicut fit a latrone, aut obediendi ordine,
ſicut fit a Iudice, vel ſubueniẽdi neceſſitate, ſicut
hoſtis à milite, in primis duobus caſib. nulli põt
20 eſſe licitum interficere, in duob. † vltimis licitũ
eſt, & habetur in cap. ille, 23. q. 4. in c. cum mini-
ſter, 33. q. 3. voluit D. Thom. 2. 2. q. 64. artic. 2. &
eleganter Michael Salon. in 2. 2. D. Thomæ q. 64.
art. 2. concl. vnica, & ibidem Petrus de Aragona,
& alij Summiſtæ; & Martinus Nauarr. in Sũma,
c. 15. nu. 2. Dicitur etiã in illo capite, vt diximus, id
permiſſum authoritate Papæ (licet non quo ad
pęnam mortis) & Gloſſa in d. c. Rebaptizare, re-
probatur: quia poſt Sanctum Thom. in 2. 2. q. 69.
21 art. 6. qui tenet † magis peccare occidentem iu-
ſtum, quam iniuſtum. tenuit Archidiacon. in c.
conſuluit, vbi ętiam Felinus num. 5. extra de Iu-
dęis. Marquardus de Suſannis, de Iudæis, lib. 1. c.
12. num. 1. cum plurib. ſeqq. Vel intelligi poteſt,
magis peccare occidentem infidelem puerum,
quam Chriſtianum adultum, quia Infidelis pote
rat, vt puer ad fidem venire, ſecus ſi vterque adul
tus, quia erit peccatũ maius, occidere Chriſtia-
num, quam infidelem. Ita idem Archidiac. in d.
c. Rebaptizare, & Marquardus, in loco allegato.

22 Tempera tertiò, non procedere, † vbi iuriſdi-
ctio ſæcularis eſſet ſuæ dignitati annexa, tunc
enim talem iuriſdictionem bene adminiſtrare
poterit, excepta truncationis membrorum, &
mortis pęna, d. c. Clericus, & ibi Panorm. num. 5.

23 Tempera quartò, poſſe † Clericum eſſe Prin-
cipis Sæcularis Cõſiliarium, vt poſt Ioan. Andr.
voluit Panorm. in d. c. Clericus, Bald. in Authen.
Habita, vbi hoc probatur, C. ne fil. pro patre, Ber-
nard. Diaz in d. c. 56. num. 3.

24 Tempera quintò, † poſſe clericum interueni-
re in condenda lege generali, ſæculari, etſi in illa
imponatur pœna mortis, Genericè loquendo,
perſonã nõ ſpecificando, quia licet poſtmodum
ex eadẽ lege caſus occurat, vt quis pęna ſangui-
nis puniatur, nã, eo caſu, vltra quod licitè fecerit
pęna irregularitatis non incurritur. Iuxta tradita
per Innoc. in c. 2. vbi etiam Bald. in fine, extra de
25 maior. & obed. dicens poſſe † Papam ſtatuendo
pęnam mortis imponere, exequendo tamen mi-
nimè, quia incurreret irregularitatem. Hoc idẽ
tenuit Ioan. de Anania, in cap. Ad audientiam,

Digitized by Google

col.3. verſic. Tertio quæritur, de Homicid. Dominic. de Sancto Gemin. in c. fin. 3. diſtinct. qui allegat Archidiacon. idem tenentem. Diaz in d. c.56. num.5. & 6. Petr. Follet. in Pract. Crim. Canon. parte 2. c.24. Ioan. Sotteall. in Summa Pontificali, §. Clericus, 2. num.20.

26 Tempera ſextò, † non procedere quotieſcumque iuriſdictio tēporalis ad clericū ſpectaret, tamquam res patrimonialis, quia tunc illam adminiſtrare nō prohibetur, c. finali, Ne Clerici vel Monachi, in 6. & Panorm. in d. c. Clericus, num. 5. Quod intelligendum, vt ſupra proximè dixi, vt ipſe pęnam non exequatur.

27 Tempora ſeptimò, ſapientis, ſiue conſulentis officio Clericum vti poſſe, vt dicit Speculat. in tit. de Requiſit. Conſil. verſic. Item facit, voluit Bart. de conſil. haben. verſ. quarto, & multis comprobat Pace de Seala, de Conſilio ſapientis, lib.1.
28 c.13. verſus finem. Et hoc, † dum tamen Clericus ex Ciuium contraria conſuetudine, a conſultandi exercitio non arceatur, vt ex Guidone Papa in Deciſ. Gratianopol. 34. tradidit Pace Scala, vbi ſupra, in fine.

Federicus Imperator in hoc Regno Neapoli-
29 tano ſuis legibus prohibuit, ne Clerici † ad adminiſtrationes Baiulorum, & ad eorum officia
30 admittantur, vt in Conſt. Regni, † Clerici, in princip. vbi Matth. de Afflict. num.1. Et in eodem Regno, vt Clerici nec Iudices, nec Notarij creari poſſint, vt in Conſt. Inſtrumentorum robur, in fine, vbi Afflict. num.20. Quod etiā
31 apud † Gallos prohibitum eſſe Ludouici Regis lege, ne Clerici Tabelliones, & Notarij ſint Iudicum Sæcularium, ſcripſit Barthol. Caſſaneus, in Conſuetud. Burgund. Rubr. De Iuſtices, & Droictz d'icelles, num.104.

32 Aduertendum erit, † quod ſi clericus, vti ſæcularis Principis Magiſtratus deliquerit, ab eodē Principe punietur, vt dicit Ioan. Gallus in Arreſto 140. vbi inquit, Officiales Regios cognoſcere de delictis Officialium Regiorum, etſi fuerint Clerici; & idem Arreſto 168. vbi dicit, quod Clericus committens abuſum Chirurgiæ, vel Politiæ, tenetur coram Iudice temporali reſpondere; & de Galliæ conſuetudine ita ſeruari ſcripſit Stephan. Aufrer. ad Cappell. Toloſ. in Deciſ. 378. Hoc idem refert, ac ſequitur Caſſaneus in dicta Rubr. §.5. in verbo, S'il n'hà grace, num.91. vbi dicitur poſſe Vigobertum Officialem Temporalem Heduenſem, cognoſcere de ponderib. & menſuris, quibus quis vendidit nomine Clerici; ſed hoc poterat eſſe, quod ille vendens eſſet ſæcularis, quia aliàs dubitarem hoc fieri nō poſſe per ea quæ dixi ad Bellugam in Speculo Principum, Rubr.13. §. videndum, in verbo, probemus. Sed hāc ſupradictam opinionem poſtquam hęc
33 † ſcripſeram multis authoribus comprobat Petrus Cenedo, Collectan. Iuris Canonici 37. num. 16. parte 1. & poſt eum latius nos hanc quæſtionem agitauimus in Cōmentarijs de Regis Catholici præſtantia, c.71. num. 35. vſque ad num. 40. vbi plenius hoc enucleauimus.

Quo verò ad iam dicta, dicendum, & ſupplen-
34 dū eſt, quod etſi Prælatus quiſpiam † ſuæ Prælaturæ annexam habeat iuriſdictionem temporalem, puta Opidum, nec Caſtrum feudale, cum hominibus, quia is non poteſt conſtituere Magiſtratū, vel Officialem Clericum, ſed debet eſſe Laicus, arg. c. ſententia, extra, ne clerici vel monachi, c. qui verè, c. de præſentium, 16. q.1. & proinde in Gallia rectè à Philippo IV. Rege, prouiſum fuit, quod Duces, Comites, Barones, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Collegia, Milites, & generaliter omnes in Regno Franciæ temporalem iuriſdictionem habentes, ad eam exercēdam Bailliuos, Præpoſitos, & ſeruiētes Laicos nullatenus Clericos conſtituant; pluribusq. Arreſtis in ſupremo Pariſiēſium Senatu idem fuiſſe prouiſum, anno 1518. anno 1524. anno 1538. elegāter tradidit cruditiſſimus Renatus Choppinus de Sacra Forenſi Politia, lib. 2. titulo 2. articulo 18.

CAP. XI.

ARGVMEMTVM.

Qui prohibeantur Lege Pontificia, & Profana Magiſtratum gerere.

COMPENDIVM.

1 *Iudices creari poſsunt, qui lege non prohibentur.*
2 *Prohibentur Magiſtratnum gerere, Natura, Moribus, & Lege.*
Surdi, Muti, & Furioſi natura Magiſtratum gerere prohibiti. ſub eod. num.2.
3 *Impuberes non ſiunt Iudices natura prohibiti.*
4 *Serui moribus a iudicando arcentur, & num.6.*
5 *Serui a lege pro nihilo habentur.*
7 *Serui an ſint Arbitri remiſſiue.*
8 *Seruos aliqui inter quadrupedes numerarunt.*
9 *Serui pro liberis habiti, magiſtratu gerūt, & quæ faciunt valida ſunt.*
10 *Senatu moti infames ſunt.*
11 *Condemnatus ciuiliter pro crimine, an ſit infamis.*
12 *Exſilio mnltati, an Magiſtratum gerant, num.18.*
13 *Banniti, & contumaces, an ſucceſserint in locum deportatorum.*
14 *Infamibus honorum, & dignitatum portæ non patent.*
15 *Magiſtratum gerere honoris eſt, non muneris.*
16 *Infames, Iuris Ciuilis conſtitutionibus & Iure Canonum pariter pro talibus habentur.*
17 *Accnſati, & inquiſiti Magiſtratnm non gerunt, donec ſe purgarint.*
19 *Excommunicati neque Iudices fieri, neque ad Magiſtratns pronehi queunt. ſed vide num.20.*

AXIO-

AXIOMA.

Sacris Eccleſiæ Catholicæ decretis, ac legibus prohibitos, illiſq. odioſos, Magiſtratus creare ne facito.

1 CReari † Iudices poſſunt, qui lege non
prohibentur, l. cum Prætor, ff. de Iu-
2 dic. Prohibentur † autem nonnulli
conditione propria, puta Natura,
Moribus, & Lege. Natura, Surdi,
Muti, Furioſi, de quibus diximus ſupra, capit. 3.
3 † Natura Impuberes de quibus egimus ſupra c.
6, Moribus, vt mulieres, de quibus egimus etiam
4 ſupra cap. 2. Et ſerui † etiam moribus a iudican-
di munere reijciuntur, vt d. l. cum Prætor, §. non
5 autem omnes, quia, etſi † iudicium quidem ha-
beant, à Legibus tamen pro nihilo habentur, l.
6 quod attinet, ff. de Regul. Iur. & † ideo Iudicio
prçeſſe, & iudicandi munere fungi non poſſunt,
c. Infamis, 3. q. 8. voluit Ioan. Monach. in Defen-
ſor. Iur. Rubr. 2. num. 15. Hieronym. Treutler.
Select. Diſputat. lib. 1. Diſput. 12. Theſi 8. Vendeli-
nus Schellinch actionum, & except. Forenſ. tit.
de impediment. Iuris fol. 289. verſic. Moribus,
& conſuetudine. Dethardus Horſtius Axioma-
tum Iuris parte 2. lib. 5. titulo 1. Theſi 16. Philip.
Decius Cagnol. & Ioan. Ferrar. Montanus, in l.
in omnibus officijs, ff. de Regul. Iur. & Petrus Fa
ber de Regul. Iur. antiqui, cap. 175. Petrus Ter-
mineus in Proceſſu Iuris ſcripti, c. 1. verſic. Tria
ſunt, & nos diximus de Compromiſſ. §. 2. gloſſ. 4.
7 num. 92. cum pluribus ſeqq. vbi tractauimus † nõ
poſſe ſeruum arbitrum eſſe. Vnde non eſt veri-
8 tus Caius I.C. in l. 2. ff. ad legem Aquil. † ſeruos
inter quadrupedes enumerare; & ideo repellen-
9 di erunt. Verum id temperãdum erit † non pro-
cedere, vbi pro libero habitus, Magiſtratum
geſſerit ex communi enim omnium errore, ge-
ſta per eum valida erunt. Vulg. l. Barbarius, vbi
Bald. & ceteri Doctores, ff. de offic. prætor. Ale-
xand. in conſil. 80. col. 2. verſ. Nec obſtat ſi dicere
tur. vol. 2. Decius in conſil. 407. nu. 2. latè Iacob.
Philipp. Portius Commun. opin. lib. 2. Concluſ.
11. per totum. Vuendelin. vbi ſupra, & Petr. Gre-
gor. Syntagmat. Iuris vniuerſi, lib. 47. capit. 11. in
fine. Antonius Goueanus Lectionum Iuris va-
riarum, lib. 1. cap. 6. & Antonius Contius diſput.
Iuris Ciuil. lib. 1. cap. 2.

Lege autem à Magiſtratibus gerendis reijciũ-
10 tur † à Senatu moti vti infames, d. l. cum prætor.
Deportati, Relegati, damnati ex publico delicto,
cum efficiantur infames, vt voluit Iulius Clarus
in Pract. Crimin. q. 72. Ioan. Monach. in Defen-
ſor. Iuris, tit. 2. num. 16. Quinimmò, etiam con-
11 demnatus † ex crimine pro quo eſt actum ciuili-
ter, dicitur infamis, vt dicit eſſe Communem
ſententiam Ioan. de Imola in l. infamen, ff. de pu-
blic. iudic. ſequitur Hippolyt. Bonacoſſ. in Com-
mun. opin. crim. §. damnatus, par. 1. & Ioan. Ba-
ptiſt. Baiard. in Pract. Crimin. q. 72. num. 20. qui
autẽ ex pęna illata infames vere ſint, dico in con-
ſil.... Centur. 2. & tetigi de Compromiſſ. §. 2. gloſ-
ſa 4. nu. 46. & ſeq. Et idem dicendum eſt de Con-
12 finatis, ſeu in † exſilium miſſis, quod non admit-
titur ad adminiſtrationes Magiſtratuum, vt vo-
luit Bartol. in l. 1. C. de his qui in exſil. lib. 10. & ſe-
quitur Franciſc. Marc. in Deciſ. Delphinali, 360.
vol. 1. Quia exſules ſunt ad malum proni, Arrian.
de Geſt. Alex. lib. 1. Donec exſilium finiatur, ac
tempus condemnationis, vt in l. 2. C. de his qui in
exſil. lib. 10. Idem dico de contumacibus, & ban-
13 nitis pro delictis, & maleficijs, quia † ęquiparan-
tur deportatis, in quorum locum ſucceſſerunt,
vt per Guidon. Papæ in Deciſ. 423. Ioſeph. Lu-
douic. in Deciſion. Peruſina 11. num. 7. Thom.
Grãmat. in Voto 19. num. 13. & late Iulius Cla-
rus in q. 71. num. 12. Cardinal. Put. in Deciſ. 417.
lib. 3. Et nunc non diſcutiam de veritate, qui-
bus æquiparentur banniti, deportatis, an relega-
tis, ſatis eſt, quod infamiam incurrant, & ideo
14 † cum infamibus, dignitatum, & honorum por-
tæ non pateant, l. vnica, C. de infam. l. neque fa-
moſis, C. de Dignit. lib. 11. c. querelam, extra, de
15 iureiur. c. interdictos, de exceſſ. prælat. † Magi
ſtratus autem gerere honoris eſt, non muneris, l.
Imperator, ff. ad municipal. & Imperator in
Proem. Inſt. ibi, digni tanto honore. Ideoq. h
omnes arceri à iudicandi dignitate debent. Cum
16 infames omnes † qui tales habentur de Iure Ci-
uili, eos etiam tales reputant Iura Canonica, vt
dicit Sthephan. Aufrer. ad Capell. Toloſan. De-
ciſ. 174. Vnum præter alios omnes ſcriptores ani
17 maduerti deſidero, quod † contumaces, banni-
ti, & condemnati arceantur, ex eo ſolo, quod no-
uos honores etiam inquiſiti, & accuſati ſolum-
modo, acquirere prohibentur, donec ſuum erro-
rem purgauerint, vt in l. vnica, C. de Reis poſtu-
lat. lib. 10. & d. l. ſupra allegata. Quãto plus hi, qui
vltra inquiſitionem, & accuſationem contra eos
exiſtentem ſuper ea, ſint contumaces, & banniti
18 effecti? † Et quamuis Antiſtius Labeo, olim in
Senatu elegerit M. Lepidum in Triumuirum li-
cet exſulantem, id non trahendum eſt ad exem-
plum, cum eo fine id feciſſet vt reſiſteret Lepi-
dus Auguſto, cuius inimicus fuerat.

19 Excommunicati † etiam, vti extra fidelium
conſortium poſiti Iudices cõſtitui, ac Magiſtra-
tum adminiſtrare prohibentur, c. Ad probandũ,
de ſent. & re iudic. c. pater priorem, c. dilecti filij,
c. exceptionem, extra de except. cap. prudẽtiam,
de offic. & poteſt. iud. delegati. Sed conſiderare
20 oportet an ſit † publicè excõmunicatus, vel oc-
cultè, vt primo caſu repellatur, ſecũdo minimè.
Iuxta tradita per Gloſſam in l. 1. vbi Bald. C. de
iur. & facti ignor. & habetur per Felin. in c. Ro-
dulphus, de Reſcrip. poſt Bal. in c. cõtingit, extra,
de dolo, & contumac. Riminal. ſenior, in conſil.
101. num. 22. vol. 1. Barth. Brunatius in Agone,
tit. de competentia iudicis, num. 2. Ioan. Baptiſt a
Ferret. in conſil. 351. num. 3. & 6. Petrus Termi-
neus in proceſſu iuris ſcripti, c. 1. Ioan. Monach.
in Defenſor. iuris, titulo 2. num. 1. & nouiſſimè
Ioan. Baptiſta Coſta, de facti ſcient. & ignorant.
inſpect. 96. num. 8.

CAP. XII.

ARGVMENTVM.

Magiſtratus perpetui, an temporarij meliores? quomodo eſſent apud Athenienſes, Carthaginenſes, Romanos, alioſq.

COMPENDIVM.

1 *Magiſtratus perpetui, an temporarij eſse debeant, & num.2.3.4.5.6.7.& 25.*
Magiſtratus perpetui, qua ratione eſse debeant.
3 *Magiſtratus an ſint perpetui ex Iſocrate?*
4 *Apud Cretenſes, Magiſtratus perpetuos fuiſse, Coſmos appellatos ſcripſit Ariſtoteles; quamuis eum morem inductum, poſtea iudicio ſuo damnarit, num.ſeq.*
8 *Magiſtratus Neapolitani perpetui.*
9 *Eoſdem ſemper in Magiſtratu perſeuerare, periculoſum eſt.*
10 *Magiſtratus perpetui ad Tyrannidem plerumque conuertuntur.*
11 *Areopagitæ ex Solonis lege annui erant.*
12 *Archontes apud Athenienſes perpetui Magiſtratus creati.*
13 *Archon primus, Medon, Codri filius.*
Archontes decennales poſtmodum facti, & tandem annuum gerere hunc Magiſtratum cæperunt, & nu.ſeq.
15 *Archon Eponimus, Archon Polemarchus, Rex Theſmotethæ,*
Athenienſium anni ab Archontibus numerati, ſub eod. num.15.
16 *Cartaginenſium iudices, vt eſsent annui rogationem fecit Annibal.*
17 *Apud Panaram Panchæorum Vrbem ſine Rege viuentes, tres annui Magiſtratus eliguntur.*
18 *Mortis & de rebus maximis iudicium apud Panaram, penes Sacerdotes olim erat.*
19 *Conſules Romanorum annui, & num.21.*
20 *Conſules Calendis Ianuarij creabantur.*
22 *Conſulum Imperium quando prorogabatur.*
23 *Proconſules, qui appellati.*
24 *Cenſorum Magiſtratus quinquẽnalis ne, an annalis eſset vel ſemeſtris.*
25 *Magiſtratus iure annui eſse debent.*
26 *Aragonum Reges iuriſdictiones Baronibus in Regno Neapolitano conceſsere cum mero & mixto imperio in perpetuum.*
27 *In Regno Neapolitano Magiſtratus annui eſse debent, & quare, num.28.33.34.& 35.*
28 *Intellectus c. Regni. Electionem.*
29 *Intellectus Pragm. Caroli V. Cæſaris. Incip. Volumus de Baronib.*
39 *Intellectus Prag. Regia Dignitati. Regis Ferdinandi, & infra num.53.& 60.*
31 *Magiſtratus, quando ſint biennales, & num.33.& 34.*
32 *Mediolani Ducatus Magiſtratas, an ſint annales.*
36 *In Gallia officia ſunt perpetua, & quæ temporalia, vel ad beneplacitum, & num.37.*
37 *Edicta tantum durant, quantum durat officium, & numero 40.& 49.*
38 *Prætorum edicta anno durabant.*
39 *Aedilitia actio quia prætoria erat, anno durabat.*
41 *Edicta prætorum cum fuerint annua, quomodo perpetua in iure vocata fuere, & num.45.*
42 *Intellectus l. edita C. de eden.*
43 *Lex de edictis perpetuis a C. Cornelio Tribuno Plebis lata, an vero a L. Cornelio Sulla Dictatore perpetuo, vt num.ſeq.*
44 *Lucius Cornelius Sulla Dictator perpetuus.*
46 *Saluius Iulianus Edictum perpetuum congeſſit.*
46 *Iuſtinianus vocat Saluium Iulianum edicti perpetui conditorem & ordinatorem grauiſſimum.*
47 *Edicta Magiſtratuum, qui conſtituuntur a Ducibus, Marchionibus, & ſimilibus, an ſint perpetua, vel annalia, & num.48.*
50 *Princeps vltra ſtatutum tempus poteſt officium Magiſtratui reconfirmare.*
51 *Epiſcopus poteſt ſuum Vicarium ad libitum ponere.*
52 *Domini inferiores, vel medij, an refirment in officio Magiſtratus a ſe conſtitutos, & num.ſeq.*
54 *Intellectus l. quod maior, ff. ad municipal.*
55 *Refirmatio in officio vno contradicente non fit, cum omnium conſenſus requiratur.*
56 *Officialis refirmatus, an iterum iuret, & caueat de Syndicatu, & num.57.& 59.*
58 *Iuramẽtum in principio officij a Magiſtratu præſtitum, & fideiuſſio ad officij prorogationem extenduntur.*
59 *Magiſtratus refirmatus non debet bis ſyndicari.*
61 *Refirmatio officiali facienda eſt antequam primum tempus labatur.*
62 *Prorogatio locum non habet finito primo tempore.*
63 *Quod fit tempore finito, dicitur renouatio.*
64 *Officium Magiſtratus finitum non dicitur, niſi ſucceſsor aduenerit, & num.ſeq.*
65 *Intellect. Prag. Incip. Probibemus etiam, Caroli V. Cæſaris.*
66 *Magiſtratus refirmatur, vbi habilior non inuenitur cum rari ſint idonei ad huiuſmodi munia publica obeunda.*
67 *Magiſtratus inhabilis, etiam refirmatus, non admittitur.*
68 *Magiſtratus ad beneplacitum ſuperioris conſtituentis conſtitutus, an ad nutum ſimplicem & placitum reuocetur, & num.69.70.77.& 81.*
69 *Magiſtratus conſtituti ad beneplacitum, dicuntur perpetui, & num.70.& 77.*
71 *Magiſtratus poteſtas, num conſtituentis morte exſpiret. & num.72.& 73.*
73 *Iuriſdictio delegata, an delegantis morte exſpiret.*
74 *Res non integra quando dicatur, & num.75.& 76.*
78 *Ordinarij iudicis ad beneplacitum conſtitutio, concedentis morte exſpirat.*
79 *Iuriſdictio conceſsa in officio Magiſtratus, morte concedentis non ceſsat.*
Intellectus, c. ſi gratioſe, de reſcript. in 6. ſub eod. num.79.
80 *Officium datum a Rectore Prouinciæ, eo mortuo perdurat.*
81 *Magiſtratus a Principe conſtitutus ad beneplacitum, morte eius non exſpirat.*
82 *Conſiliarij & Præſidẽtes in Regno ad beneplacitum conſtituti, perpetui ſunt.*
83 *Conceſſio facta ad beneplacitum ad vitam morte concedentis non exſpirat.*

Sapien-

Digitized by Google

84 Sapientis conſilium non exſpirat per mortem eligentis.
85 Magiſtratus conſtitutus ex gratia, morte conſtituentis non exſpirat.
86 Edicta Officialis depoſiti intra annum, an durent, concluditur affirmatiue, niſi expreſſe caſſentur, ex Alberico de Roſate.
87 Magiſtratus ob delictum priuatus, an per Principem reſtituatur, & num. 88. 89. 90. & 91.
92 Magiſtratus accuſatus, quod deliquerit in officio, an interim ſuſpendatur, & vide num. 93.
94 Acta facta per Officialem reſirmatum, an valeant, remiſſiue.

AXIOMA.

Annuos illos eligunto.

1 Magiſtratus, an † perpetui eſſe debeant,
& vita illorum durante, controuerſum
eſt in iure, & apud Doctores noſtros;
de quo Ioan. Andr. in c. fin. de
Iudic. Bald. in cap. 1. colum. 2. de Feud. Marchiæ.
Martin. Laudenſ. de Officialib. Dominorum, §.
1. in fine, Reſtaurus Caſtaldus de Imperat. q. 67.
nu. 2. & 12. & Sebaſt. Medic. de Legib. & Statut.
parte 1. q. 17. num. 9.
Perpetuos Magiſtratus poni debere, & meliores
eſſe, non ſine ratione ſuaderi poteſt; nam
2 † maiorem habebunt, rerum, ac factorum experientiam,
vtpotè qui longo, ipſoq. iugi cauſarum
vſu, magis exploratum, & certiorem, habebunt
negotiorum, & cauſarū delectum, cum poſſint
maturiori conſideratione, & ſaniori, ac non præcipitato
conſilio, cauſarum fines, atque effectus
moliri. Ob perenniorem etiam dominandi poteſtatem,
facilius, & commodius auxilium, ſuffragiumq.
præſtabunt infimis, & humilioribus, ne
a potentioribus opprimantur. Obſequentior
enim erit ſubditus, atque obediens, dum promptam
ſibi, ac perpetuam, & paratam ſuperiorum
poteſtatem, conſpiciet. Qua formidine, & timore
in eadem obſeruantia promptior conſeruabitur.
Quomodo enim, qui perpetuum, perennemq.
obtinet dominandi, ac iuris dicendi Principatum,
ſubiectum ſibi contumacem, & reſiſtentem
patietur? In Magiſtratu præterea exigitur
diuturnus rerum, & negotiorum vſus, vt addiſcere,
ac moderari poſſit, quæ pro gubernanda
Republica exiguntur, quæ vix in annalibus, ac
temporarijs obtineri poterunt, quando, dum gubernandi
ordinem vix diſcere incipiunt, Magiſtratum
deponere cogerentur. Ad hæc appoſitè
faciunt, quæ ad hunc finem ſcripſit Iſocrates in
3 Nicocle Oratione 3. qui ſic inquit: Qui † annui
Magiſtratus gerendi prouinciam ſubiere, antea
plebei exiſtunt, quam ſentiant quidquam, experientiamue
adipiſcantur earum rerum, quæ ad
Vrbem attinent. At qui iiſdem negotijs ſunt
præfecti, etſi natura debiliore ducantur, experientia
tamen longè alijs præeminent. Exempla ſup-
4 petunt, † nam Cretenſes aliquando idcirco circumiacentium
inſularum imperio potiti ſunt,
quia magiſtratus habebant Coſmos appellatos,
quos perpetuo in officio perſeueraſſe ſcripſit Ariſtoteles,
lib. Politicor. 2. cap. 8. Annui autem, vel
pauco tempore Magiſtratus circumſcripti, hoc
habent, vt cum quis aliquid in his didicerit, prius
decedat, quam eius exhibere ſpecimen poſſit, vt
inquit Dio lib. 52.
5 Ariſtoteles † autem, alijq. nonnulli poſt eum,
eamdem opinionem ſequuti, contrarium aſſeruerunt,
mirum in modum damnātes perpetuos
Magiſtratus; & idcirco illos precarios, ſiue temporarios
eſſe debere cenſuerunt, damnauitq. in
Politicis illos Cretenſium Magiſtratus, ea potiſſimum
ratione, quòd ob diuturniorem dominādi
poteſtatem, omnia potius arbitratu ſuo, ac præter
leges molirentur, & ex Magiſtratibus Tyran-
6 ni quodammodo efficerentur. Quod, & † Diuus
Thomas de Regimine Princip. lib. 4. capit. 12. &
18. cēſuit. Magiſtratus vero temporarios, & qui
perpetui non eſſent, non poſſe in populos, & Rempublicam,
quam regunt, mala aliqua moliri vel
Tyrannidem inuadere. Inſuper iuſtitiam ex præſcripto
tantum Iure dicere, non autem eorum
ſenſu; vt qui memoria teneant, eorum Imperiū,
atque Magiſtratum, breui tempore finem habiturum,
ſeq. obnoxios futuros ad rationem adminiſtrationis
reddendam. In liberis potiſſimum
Ciuitatibus, hanc perpetuam dominandi
7 ac Iuri dicendi † licētiam ſemper eſſe odioſam,
quod; & Franciſc. Patricius aſſeruit de Inſt. Reipubl.
lib. 1. titulo 6. Virtus præterea omnis difficillimè
quæritur, eius viam, vti aſperrimam perquam
rari colunt, & ad illius optimum cultum
pauci perueniūt, & hi præmiorum ſpe illecti pergunt;
Illius autem præmium omne in honore
verſatur, ad quem data Magiſtratuum perennitate,
aut raro, aut numquam virtute præditi per-
8 uenire poterunt. Sunt † enim (exempli cauſa)
Magiſtratus Neapoli circiter perpetui quadraginta,
quorum locis occupatis aut numquam,
aut raro aperitur via virtute præditis alijs, vt forte
alternatis vicibus publicis honoribus occupentur.
Omitto rationes plures, quæ induci poſſent
ad hanc opinionem firmandam, quas dum
dabitur locus, & occaſio præbeatur, deducam.
9 † Magiſtratus autem eoſdem ſemper eſſe, periculoſum
eſt, vt inquit idē Ariſtoteles, Politicor.
lib. 2. cap. 3. quia ob diuturnitatem, augetur illo-
10 rum potentia, quæ † plerumque eos ad Tyrannidem
inuitat, vt dicit Franciſcus Patricius de
Republ. lib. 6. capit. 5. Magiſtratum verò omnes
gerere in Republica impoſſibile eſt, ſed per annum,
vel aliud determinatum tempus conſtituendi
ſunt, vt dicit idem Ariſtoteles lib. 2. Politicor.
cap. 1.
11 Solon † idcirco, ſua lege cauit apud Atheniēſes,
vt Areopagitæ annui eſſent, vt ex Plutarcho,
& Libanio docuit Pardulphus Prateius in Iuris
prudētia Veteri, lib. 2. l. 56. Sed ante Solonis tempora,
Athenienſes cum Reges habuiſſent a Cecrope
Aegyptio vſque ad Codrum, decem & ſe-
12 ptem; poſtmodum † placuit eis Regum authoritatem,
& imperium imminuere, & Archontes
13 crearunt, quorum primus † Medon Codri Regis
filius fuit, hiq. perpetui creati fuere, vſque ad
Alchmeo-

Alchmæonis decimi tertij Archontis tempora.
Et poſt ipſum creati fuere Archontes decenna-
14 les vſque ad Ericem Archontem. Deinde † ve-
rò crearunt illos Annuos, quorum primus
Creon fuit, & quod eſſent annis ſingulis no-
15 uem, ſcilicet Archon Eponimus, & Ar-
chon Polemarchus, Rex, & Theſmothetę ſex,
& Anni deinde ab Archonte numerarentur,
vnde Cicero de Fato. Moritur Epicurus Archō-
te Patharito. Et de his plura Alexander Sardus
de Moribus Gētium, lib. 2. cap. 25. & Guhelmus
Barentonius de Magiſtrat. Athenienſium, & no-
uiſſimè poſtquam hæc ſcripſeram vidi Carolum
Sigonium, de Rep. Athenienſium, qui ab his nō
diſsētit. De his meminit Paulus, in l. pars littera-
rum, ff. de iudic.

16 Ad Carthaginenſem † Populum Anibal roga-
tionem habuit, vt in annos ſingulos, iudices le-
gerentur, ne quis biennium continuum Iudex
eſſet, vt eſt author Liuius, lib. 33. Aemilius Pro-
bus in Annibale, & Diogenes Laertius in Plato-
ne ſcripſit. Apud Pancheos Maris Oceani In-
17 ſulā, eſt † Panara Vrbs Regni caput, in qua ſine
Rege viuunt, tres tantum annuos Magiſtratus
eligentes, apud quos ſumma rerum, atque homi
18 nū † poſita eſt, exceptis rebus maximis, ac mor-
tis iudicio, quæ ad Sacerdotes referuntur, vt ſcri-
bit Diodorus Siculus, lib. 6.

19 Romani † omnia experti, Conſules habuerūt
etiam annuos, teſtatur Liuius lib. 1. in fine, Dio-
nyſius Halicarnaſſ. lib. 4. Feneſtella de Magiſtrat.
cap. 7. Eutropius Rerum Romanar. lib. 1. cap. 11.
Auguſtin de Ciuitate Dei lib. 3. cap. 16. & Clau-
dius Cantiuncula, de officio Iudic. lib. 2. cap. 1. Et
20 quia † primo Ianuarij creati fuere, idcirco Calē-
dæ annotantur, vt eſt author Plutarchus Proble-
21 mate 18. Annuos Magiſtratus † Romæ fuiſſe
docet Tranquill. in Ceſare, cap. 21. Prorogaba-
22 tur quandoque † Cōſulum imperium, dum for-
te fuiſſent in Prouinciam profecti, vel contra
hoſtes bella gererent, ipſo bello durante, & do-
23 nec à Senatu reuocarētur, & eo caſu † Procon-
ſules fuerunt appellati; vt dicit Alexand. ab Ale-
xandro Dier. Genial. lib. 3. c. 3. Dictator non erat,
niſi ſemeſtris, Liuius, lib. 2. Feneſtella de Magi-
ſtrat. cap. 8. Dionyſius lib. 5. in fine, & Pōponius
Lætus de Magiſtrat. capit. 16. Cenſuræ Magiſtra-
tus erat quinquennalis, de cuius poteſtate, & legi
bus latè Liuius lib. 4. Feneſtella, Lætus, Gruc-
chius, Hotoman. & alij, de Magiſtratibus Ro-
manorum, & Aul. Gellius Noctium Atticar. lib.
7. capit. vltimo, Flauius Blondus Romę Trium-
phant. lib. 3. Dionyſius Halicarnaſſ. lib. 4. Cicero
de Legib. lib. 3. Ioan. Zonar. Annalium lib. 2.
24 Aſcon. Pedian. ad Diuinat. Ciceron. † Et Cēſu-
ram quamuis à principio, quinquennalem, po-
ſtea Aemilium Mamercum illam Annalem, &
ſemeſtrem feciſſe, retulit Plutarchus.

25 Hoc ipſum, † quod annui Magiſtratus conſti-
tui debeant, ex l. neminem, vbi voluerunt poſt
Bartol. Iacob. Rebuffi, & Lucas de Penna, C. de
ſuſceptor. & arcar. lib. 11. Martin. Laudenſ. de
Officialib. Dominor. §. 92. & §. 114. Andr. Barba-
tia, in c. ſignificauerunt, nu. 39. de Iudic. Anton.
Capic. in Deciſ. Neapol. 121. num. 5. Nicol. Boer.
in Deciſ. Burdegal. 149. nu. 4. Proſper Carauita
in Ritu 295. num. 6. Ioan. Vincent. de Anna, in
Allegat. 15. nu. 3. & ante eum latiſſimè Matth.
de Afflict. in Conſtit. Occupatis, num. 5. vbi ex-
26 candeſcit quod iuriſdictiones in hoc Regno
fuerunt per Reges Aragonum conceſſę Baroni-
bus cum mero, mixtoq. imperio, in perpetuum,
& dicit ipſos hoc facto impoſuiſſe Reges illos
frenum ori ſuo. Vnde meritò Caſſiodorus Va-
riarum lib. 7. cap. 2. Prudenter (inquit) omnimo-
dis inſpexit antiquitas prouinciarum dignitates,
annua ſucceſſione reparari, vt nec diutina pote-
ſtate vnus inſoleſceret, & multorum prouectus
gaudia reperirent. Parui enim, definitiq. tempo-
ris poteſtas tribuenda eſt, vt dicit Plutarchus in
Politica.

27 Quam optimè in hoc Regno Neapolitano
prouiſum eſt, Officiales & Magiſtratus annuos
28 eſſe, vt † in c. Regni, Electionem, vbi Rex Caro-
lus II. reddens rationem cur illos velit eſſe anna-
les, ſubſequitur: Iniquum, ac ſuperiniquum re-
putantes, vt per iudicaturam perpetuam, quod-
dam quaſi dominium quis ſibi vendicet in cōpa-
rēs, & continuos Iudices perpetuos, aut ad bene-
placitum factos, per nos, aut quoſcumque præde
ceſſores noſtros Reges Sicilię, in quibuſcumque
terris dicti Regni, remouemus. Et per aliud Ca-
pitulum Regis Roberti, Incip. Importuna, &
vtrobique Ioan. Arcamonus Sebaſtian. Napo-
dan. & Lucas de Pēna, ac nouiſſimè cautum eſt
29 † per Carolum V. Cæſarem in Prag. Incip. Vo-
lumus, ſub titulo de Baronib. & illorū offic. poſt
30 Regem † Ferdinandum Catholicum, in Prag.
Incip. Regiæ dignitati.

31 Quandoque † etiam biennio durant, vt in di-
cta l. neminem, vbi ſupra notati Doctores, & Re-
ſtaurus Caſtald. de Imperatore, q. 67. n. 5. M. An-
ton. Natta, in conſil. 58. num. 2. & 9. volum 1.

32 Et in Ducatu Mediolani, etiamſi officia ſint
conceſſa ad beneplacitum, ſunt biēnalia, vt in §.
officia omnia, titulo de offic. & iuriſdict. diuer-
ſor. Iudic. ſequitur Lancelott. Cōradus, de offic.
Prætor. in princip. num. 15. cum antiquitus annui
Magiſtratus eſſent in eodem Mediolanenſi Do-
minio, vt ex Othone Friſingenſi voluit Fran-
ciſc. Hotoman. in c. 1. §. & quia, in verbo, Per an-
num, de his qui feuda dare poſſ.

33 Aliquando † biennales eſſe ſimiliter de Iuris
diſpoſitione comprobat Petrus Rebuff. in Con-
cordat. Frāciæ, in tit. de Elect. derogat. §. & cū ex
electionibus, in verbo, Regium Aduocatum,
34 verſ. ſextum. Et in hoc † Regno Neapolitano,
Officiales, & Iudices, qui pro Iuſtitia admini-
ſtranda à Rege ponuntur in Magna Curia Vi-
cariæ, tam in conſeſſu Criminalium, quam Ci-
uilium, & Regij Auditores Prouinciales, ſunt
biennales: ſed Conſiliarij ſanctiores, & collate-
ralis Senatus, quos Regentes appellamus, Præſi-
dens Sacri Conſilij, & Conſiliarij, ac Pręſidētes
Regię Cameræ Summarię, & Aduocati Regij
fiſci, tam in eadem Camera, quam in Magna
Curia, & in Prouincijs, ac Iudices Magnę Curię
Siclę, ſunt perpetui, ſiue ad vitam creati. Ceteri

verò

35 verò † Aſſeſſores, & Iudices locorũ Domanialiũ
Regis, ac etiam aliorum Principum, Ducum,
Marchionum, Comitum, & aliorum Baronum
Regni ſunt annales, & temporales.

36 In Gallia, † officia eſſe perpetua, & quaſi pro
patrimonio, dicit Gulielmus Benedictus, in Re-
pet.c. Rainutius, in verbo, vxorem nomine Ade-
laſiam, num. 564. de teſtament. Petrus Rebuff. in
Concordat. vbi ſupra, & in tract. Feudor. Decla-
ratione 24. Regios Magiſtratus in Gallia ad bene
placitum dari, ſcribit Franciſc. Hotoman. in d. §.
Et quia, in verſic. quando vellet,

37 Cum † itaque tãtum durent edicta, quantum
durat Officium Magiſtratus, vt in l. fin. in princ,
ff. de pęnis, vbi Bartol. & Alexand. in Apoſtillis,
poſt Specul. in tit. de Aduocat. §. 1, verſic. in ſum-
ma nota, Bald. in l. 1, C, de poſtulando, Matth. de
Afflict. in Deciſione Neapol. 290. num. 2. Andr.
Tiraquell. in tract. Ceſſante cauſa, parte 1. num.
41, Et officiales noſtri ſint annales, etiam illorũ
38 edicta annalia erunt. Prætores † etiam in Vrbe
Romana, cum & ipſi annales eſſent, propterea
eorum edicta anno durabant, l. Ius autem ciuile,
ff. de iuſt. & iur. Bart. in d. l. fin. ff. de pęnis, & in l. 5.
in princ. ff. de verbor. obligat. Ludouic. Gomez.
in §. ſed iſte, num. 23. Inſt. de action. Matheſilan.
Notabili 190. Nota vnum notabile, & eſt in ar-
gumento §. 1. Inſt. de perpet. & temporalib, præ-
ſcript. Franciſc. Hotoman. in loco allegato, in
verbo, per annum. Sebaſtian. Medices, de Legi-
39 bus, & Statutis, par. 1. q, 17. num. 9. Hinc † Aedili
tia actio cum eſſet prætoria, & ipſa anno tantum
durabat, l. ædiles autem, in princip. ff. eod. tit. Ga-
ſpar Caballin. in tract. de edilit. actione, cap. 3. nu.
2. Vnde Cicero actione in Verrem 3. ſolebant
(inquit) Romæ Prætores, in Prouintijs Præſi-
des, inito ſtatim Magiſtratu, multis, varijsq. de
rebus edicta proponere, ſecundum quæ toto an-
no ius redderent, quæ annua erant, & annui etiã
40 Magiſtratus. † Vnde ſi officialis eſt temporarius
pro tempore, ſi perpetuus, perpetuò durabũt eius
edicta, vt poſt multos concludit Ferdinandus
Vaſquius, Controuerſ. illuſtr. lib. 1. cap. 50. nu. 11.

41 Sed ſi † annua tantum erant edicta Prætorũ,
quo modo in iure paſſim edicta perpetua vocari
videmus? vt in proęm. Digeſtor. §. 1. in l. interpo-
ſitas, C. de trãſact. in l. edtia, C. de eden. Accurſ.
42 cum in l. 2. de ſtatu homin. tum etiam † in d. l.
edita, exponit edicti perpetui, ideſt Generalis.
Cuius expoſitio, mea ſententia, non eſt tenenda,
quia eſt contra hiſtoriæ veritatem, quam fortè
non vidit. Cum enim, vt ſupra dictum eſt, annui
Prætores in Vrbe Romana eſſent, annuas ipſi, le-
ges, & edicta pro iure dicundo proponebant, &
ſecundum illa pro eorum libito, ius dicebant,
quod maximam Prætoribus ſtatuendi poteſtatẽ
tribuebat. Ne igitur Prętorib. ipſis arbitraria Iu-
ris dicẽdi ratio pro libito eſſet, idcirco lata lex eſt
43 de edictis perpetuis † à C. Cornelio Tribuno Ple
bis, C. Calpurnio Piſone, & M. Acilio Glabrione
Coſſ. vt prætores ex edictis ſuis perpetuis ius di-
cerent, vt ipſorum etiam auaritiam, & ambitio-
nem cohiberet, vt eſt author Dio lib. 26. & Aſco-
nius Pedianus in Orat. pro Cornelio de Maieſta-
te, vt cenſuerunt Paulus Manutius in Legibus
Romanis, Zaſius in Catalogo Legũ Antiquar.
in lege Cornel. de iure dicundo, vbi Ludouic.
Charondas, & Hotoman. in lege Cornelia de
Prætorib. poſt Gulielm. Budęum in Annot. ad
Pandect. in l. 2 ff. de ſtatu homin. & Ioan. Coraſ.
Miſcellan. Iuris lib. 4. capit. 6. in fine; Quamuis
44 † dubium ſit apud me, ne huius legis lator fuerit
L. Cornelius Sulla felix, Dictator, cum ipſe diu
poſt relictum à Romanis Dictaturę munus, fue-
rit Reipublicæ conſtituẽdæ cauſa creatus, vt ali-
45 bi dicam; Quod † demum perpetuum edictum
in vnum congeſſit Saluius Iulianus, Imperato-
ris Hadriani iuſſu, ex quibus tot edictorum in
vnum reductorum, plures libros confecit. Et
46 ideo Iuſtinianus, eumdem † perpetui edicti gra-
uiſſimum, & conditorem, & ordinatorem nun-
cupauit, in l. 2. §. ſed quia diuinæ, C. de veteri iure
enucleando. Eutropius Rerum Romanarum
lib. 9. Poſt eum (inquit) Didius Iulianus Rempu-
blicam inuaſit, Vir Nobilis, & peritiſſimus, Ne-
pos Saluij Iuliani, qui ſub Diuo Hadriano perpe-
tuum compoſuit edictum; & ita eum etiam re-
tulerunt Budæus, Coraſius, Zaſius, & Charon-
das. Sed Eutropius in Hadriano id non dicit, ſed
lib. 10. in Marco Aurelio Antonino Vero, vbi
ait, & Saluius Iulianus, Romæ leges premebat.
& eodem lib. in Commodo ait, Saluium Iulianũ
Legislatorem occidit; & in Didio Iuliano ait,
Sub Diuo Antonino (Non Hadriano) perpetuũ
compoſuiſſe edictum, ſed quod ſub Hadriano id
fecerit eſt author Aelius Spartianus; Quem Sal-
uium Iulianum proauum Didij Iuliani Princi-
pis, non autem auum fuiſſe idem Spartianus eſt
author. Quem ſequebantur Hotomanus in Iu-
reconſultis, in eodẽ Saluio Iuliano, & Catellian.
Cotta in Memorial. in verbo, Iuriſperiti, de quo
tractauit Aymar. Riuall. Hiſtor. Iuris Ciuilis, lib.
5. & Sebaſtian. Medic. de Legib. & Satutis lib. 1.
q. 4. Anton. Gouean. de Iuriſd. lib. 2. cap. 7. col. 1.

Ex quibus facilè concludi poteſt in materia
47 iſta, de qua nunc agimus † Statuta officialium,
& edicta Magiſtratuum conſtitutorum à Duci-
bus, Marchionibus, Comitibus, & Baronibus,
ſint annua: nam & Bald. in Rubr. C. qui admitti,
col. 5. verſic. Item ſi ſtatutum, quem ſequutus eſt
Barthol. Socin. in conſil. 153. verſic. tangit etiam,
48 vol. 2. dicunt, quod ſtatuta † Ducis Venetorum,
Marchionis, Ducis Ianuę, vel Domini Paduani,
quia æquiparantur Præſidibus Prouinciæ, dicun
tur ius Prætorium, & ideo non ſunt perpetua, ſed
durant anno. Socin. allegat Ludou. Roman. in l.
ventre, ff. de acquir. hęredit. idem confirmat Lu-
douic. Gomez. in d. §. ſed iſta, num. 23. dicens,
quod actiones deſcendentes ex ſtatutis Ducum,
& Marchionum ſunt Pretoriæ; & hãc eſſe Com
munem ſententiam poſt Alexand. in l. more
maiorum, col. 4. ff. de iuriſd. omn. iudic. & ante
eos Angel. de Aretio, in d. §. ſed iſte. Afflict. in
49 Deciſ. 290. num. 1. & 2. qui concludit † edicta
tantum durare quantum durat officium.

Quæ diximus procedunt, dum tamen vltra
tempus, quo quis fuerit in Magiſtratu poſitus, nõ
50 fuerit reconfirmatus in officio, † Princeps enim
poteſt

poteſt ad ſui libitum eumdem Magiſtratum in
adminiſtratione confirmare, vt vltra tempus de-
bitum, vel a iure ſtatutum, officium gerat. Ferdi-
nand. Vaſquius de ſucceſſion. progreſſ. lib. 3. §.
30. num. 85. Vnde ex perſona Principis Aurelius
Caſſiodor. variar. lib. 7. cap. 2. inquit: Sit in veſtro
propoſito adminiſtrationem vnius anni ſuſcipe-
re, noſtrum eſt merētibus tempus augere. Idcir-
co Claudius Imperator cauit, ne vnius imperiū
in honoribus continuaretur, vt ſcribit Dio Ni-
51 cæus. Hiſtor. lib. 60. † Epiſcopus etiam poterit
ſuum Vicarium ad nutum, & ad libitū ponere,
& reuocare. Martin. Laudenſ. de Officialib. Do-
minorum, §. 54. Iacob n. de Sancto Georgio, in
inueſtit. feud. §. Vicariusq. perpetuus, num 4. Se-
52 cus † verò in alijs Dominis medijs, vel infimis,
qui licet poſſint refirmare in officio, præſertim
53 in hoc Regno Neapolitano per † Prag. Regiæ
Dignitati, in fine, ibi: Statuentes quod officialis
refirmandus, & cetera. Et dum tales Domini, ac
Barones inferiorès, officialem vltra tempus re-
firmarent, eo caſu debet accedere cōſenſus po-
puli, nec eo caſu conſenſus maioris partis populi,
54 de † quo in l. quod maior. ff. ad municip. ſuffi-
ciet, ſed exigitur omnium conſenſus, ita quod
55 vno † contradicente confirmatio non operatur,
§. fin. Auth. de defenſorib. Ciuit. Ludou. Rom.
in Singul. 95. Heri fui, & in Singul. 662. Ad eligē-
dum, & in Rubrica de arbitr. col. 18. Martin. Lau
denſ. de Officialib. Dominor. §. 137. Bartol. in l.
omnes populi, quæſt. 2. in princip. ff. de Iuſt. & iu-
re. Panorm. in capit. fin. extra de iudic. Felin. in c.
ſignificauerūt, col. 3. de Teſtib. Ioan. de Arnon.
Problemate 21. Marc. Anton. Natta, in conſ. 58.
num. 9. & ſeq. vol. 1. debet enim ab omnibus pro
bari, vt dixi in ſimili de Compromiſſ. §. 1. gloſſ.
3. num. 282. & 284. Vincent. de Franch. in Deciſ.
2. num. 21. nouiſſimè poſtquam hæc ſcripſeram
eleganter Ioan. Baptiſta Coſta, de facti ſcienr. &
ignor. Centur. 1. Inſpectione 30. num. 9. & 10.
Ioannes Vincent. de Anna, in Alleg. 15.

Poſita autem reformatione officialis vltra an-
num, vel tempus debitum, ſecundum locorum
56 conſuetudinem, an eo caſu † debeat præſtare iuſ-
iurandum debitum, de quo dico infra hoc eo-
dem libro, cap. 14. ac fideiuſſionem de ſtando, ac
reddendis rationibus adminiſtrationis facien-
dæ, de qua hoc eodem lib. capit. 15. & an debeat
prius parere Syndicatui pro adminiſtratione fa-
cta? vel ſufficiat finito tempore reformationis
ſyndicari, & cautionem, ac iuſiurandum fuiſſe
præſtita? Videtur dicendum debere de nouo iu-
rare, & cautionem præſtare, ac prius ſyndicari;
prout in ſpecie tenuit Martin. Laudenſ. de Offi-
cialib. Dominor. §. 114. Sebaſtian. Napodan. in c.
Regni. Item ſtatuimus, quod tam Iuſtitiarij, nu.
41. & Lucas de Penna in c. Regni, Electionem,
57 in fine. Sed contrarium † verius eſt, quia ſi fiat
prorogatio, & refirmatio infra annum, vel intra
Magiſtratus adminiſtrati tempora, non dicetur
nouum officium, ſed veteris continuatio, vt vo-
luit Bartol. in l. Dies, vbi Paul. de Caſtro, ff. de
damno infecto, idem Bartol. in l. 1. §. is qui, ff. de
58 leg. Et † conſequenter fideiuſſio, ac iuramētum
in principio Magiſtratus præſtitum, ad proroga-
tum etiā tempus extendentur. Hoſtienſ. & Ioan.
Andr. in c. Præterea requiſiſti, de appellat. Bald.
in c. Venerabilem, col. pen. de elect. poſt Bartol.
in l. 1. §. & poſt operis, ff. de oper. noui nunciat.
Martin. Laudēſ. de Offic. Domin. §. 67. Ioan. Ce-
phal. in conſil. 74. num. 25. vol. 1. Bartholom. Ber-
tazzol. in conſil. Crimin. 63. num. 13. volum. 1. Et
59 † quod vbi prorogatum fuerit officium, nō de-
beat bis ſyndicari, voluit in ſpecie Bald. in l. obſer
uare, §. proficiſci, q. 19. ff. de Offic. Proconſul. Se-
quitur M. Anton. Natta, in conſil. 57. num. 5. vo-
lum. 1. Et in Regno Neapolitano iſtud expeditū
60 eſt per eamdem † Pragmaticā Regis Ferdinan-
di incip. Regiæ dignitati, in fine, qua cauetur, of-
ficialem, ſi vltra annum in officio confirmetur,
non ſyndicari, niſi in totius officij fine.

Ex his liquet, Magiſtratus, atque officij refir-
mationem, & prorogationem, antequam primū
tēpus labatur, ſiue primus annus, fieri oportere,
61 † quia alias noua collatio, ac noua creatio dice-
retur, in qua omnia præfata exigerentur, vt præ-
ſcripti Doctores aſſeruerunt, argumento d. l.
62 Dies, vbi Bart. & Alexand. † Finito enim, & con-
pleto curſu primi temporis, prorogatio minime
fit, nec facta teneret, quia non haberet, quid pro-
rogaret, arg. c. ad diſſoluendum, de Sponſalibus
in impuber. & voluit Specul. in tit. de Dilat. §. nunc
63 dicamus, verſic. & ſunt hæc. Dicitur † enim re-
nouatio, quando tempus eſt finitum, l. ſed ſi ma-
nente, vbi Alberic. ff. de præcar. & multis ſimili-
bus comprobat optimè Petrus Rebuff. in Con-
cord. Franciæ. tit. de prorogat. dilat. ad approb. in
verbo, Franciſcus.

64 Lapſo autem anno, † vel tempore collati Ma-
giſtratus tranſacto, finitum nō dicitur officium,
niſi ſucceſſor in officio aduenerit, l. meminiſſe,
vbi Bartol. & Bald. ff. de Offic. Proconſul. Idem
Bartol. in l. legati, ff. eod. tit. Alexand. in l. eū qui,
num. 7. in fine, ff. de iuriſd. omn. iudic. Martin.
Laudenſ. de Officialib. Dominorum, §. 48. & §.
65 67. & §. 131. Et in hoc Regno † cauetur per
Prag. Caroli V. Imperatoris, incip. Prohibemus
etiam, & antea voluerat Paris de Puteo, in tra-
ctatu Syndicat. tit. de Modo, & forma ſyndican-
di, in princip. declarans tex. in §. illud, in Auth. de
Collat. vbi dicitur, quòd Officialis per duòs dies
ante quam veniat ſucceſſor, debet officium de-
ponere. De quo videri poterit Alexan. in d. l. cum
qui, in fine, & voluit Ioā. Anton. Niger, in c. Re-
gni: Item caueant Iuſtitiarij, & in c. Scire volu-
mus, num. 4.

66 Quando autem † pro eo Magiſtratu gerendo
rari idonei reperiuntur, tunc in eumdem ſi habi-
lior non fuerit, continuatio fieri poterit, in l. Ho-
nor, §. fin. ff. de muner. & honor. Gloſſa in l. 1. C.
ad leg. Iul. de ambitu, Gloſſa in l. 1. C. de muneri-
bus non continuandis lib. 10. Natta in d. conſil.
67 58. num. 4. vol. 1. Et quemadmodum † in Magi-
ſtratu idoneo, reformatio permittitur, data Ma-
giſtratus in ſufficientia, non obſtante refirmatio-
ne aut approbatione iam facta, poterit amoueri,
l. vt gradatim, §. reprobari, ff. de muner. & hono-
rib. Felin. & Philip. Decius in c. cum venerabilis,

de ex-

Digitized by Google

de except.ac illos referens Ioan. Cephal.in conſ.
39.num.9.vol.1.
68 Magiſtratus † autem conſtitutus ad ipſius cō-
ſtituentis bene placitum, poteſt ad ſimplicem ip
ſius nutum, ac placitum reuocari, arg.c.ſi gratio
ſe; de Reſcript.in 6. Speculat in titulo de locato,
§.nunc aliqua, verſic.150.Ioan. Calderin.in con
ſil.3.tit.de Reſcript.Bald.in c.1. in princip.num.
4.de feudo Guardię, & Caſtaldus Gemin.in d.c.
ſi gratioſe, quos ſequitur Franciſc. Marc.in De-
ciſ.Delphin.796. in fine, vol. 1. Faciunt ſcripta
per Anton.Capic.in Deciſ.116. & per Matth.de
69 Afflict. in Conſt. Eaquæ. Et † licet Magiſtratus
conſtituti ad beneplacitum, dicantur perpetui,
vt in l.Iuriſperitos, ff.de excuſ.tutor.cum allega
tis per Nicolaum Boer.in Deciſ. Burdegal. 149.
num. 25. intelliguntur tamen, vt non intelliga-
tur in eis præfinitum aliquod tempus, ſed non
70 † idcirco erit, quin ad conſtituentis voluntatem
remoueri poſſint.
71 Sed, an † commiſſio, ſiue Magiſtratus pote-
ſtas, ac iuriſdictio conſtituentis morte expiret?
Diſtinguenda ſunt tempora, & caſus; quia aut lo
quimur de iuriſdictione ordinaria, aut delegata,
Et tunc aut iuriſdictio ordinaria eſt conceſſa tē-
porariè, vt ſupra dictum eſt, aut ad bene placitū;
In iuriſdictione ordinaria collata Magiſtratui
morte concedentis, & conſtituentis, non exſpi-
rat.more, vbi DD.N.de iuriſd.omn.iudic. Quod
72 declarandum eſt † aliter procedere vbi iuriſdi-
ctio ordinaria, alterius ordinarij iuriſdictioni co
hæreret, vt eſt in Vicario Epiſcopi, vel alterius
conſtituentis · quia morte illorum extinguitur,
Ioan. Andr. & Doctor. penult. de offic. Vicar.
Archidiacon.in c.quoniam Abbas, de offic.de-
leg. Abb. Panorm. in cap. penult.de offic. Vicar.
Alex.in d.l. & quia, eo enim caſu deuoluitur ad
Capitulum, c.2. extra, ne ſede uacante. Martin.
Laudenſ. de Officialibus Dominorum, §. 151.
Franciſc.Maſc. in Deciſ.780. num.3. vol.1.An-
ton.Gamma, in Deciſ.Luſitan.353.num.3. cum
ſequent.
73 In iuriſdictione † verò delegata, re integra,
morte delegantis extinguitur, d. l. more maio-
rum, & d.l.& quia, ff.eod.tit. vbi Bart. Bald. Alex.
Ioan. Anton. Gouean. & reliqui Doctores, Lu-
douic. Gozadin.in conſil.22.num.9. Robert. Ma
ranta, in Speculo Aureo, Parte 4.diſtinct.5. nu.
48. cum pluribus ſeqq. Sebaſtian. Medices, in
Tract. Mors omnia ſoluit, parte 2. Concluſione
74 31. num. 83. † Dicitur autem res non eſſe inte-
gra, vbi delegatus expediuit aliquam citationē,
Bart. & alij, in d.l.& quia, Panorm.in c.relatum,
de offic. deleg. Maranta, vbi ſupra, Maſuer. in
Pract. titulo de iudic.num.21. Pace Scala de con
75 ſilio ſapient.lib. 1. cap.17. circa finem. † Aut ſal-
tem res non dicitur integra per litis conteſtatio-
nem, vt in d.c.relatum, & c.gratum, de offic.dele
gati. Ioan. Cuſphal in conſ.382.num.8. & pluri-
76 bus ſeqq.vol.3. quin immò † ſi iudex fuerit à par
tibus aditus, l.ſi conuenerit, ff.de iuriſd.omn.iu-
dic. & voluit Anton. Gouean. in d. l. & quia, in
fine.
77 In ordinarijs † vero Magiſtratibus ad conſti-
tuentis beneplacitum cōſtitutis, licet vt dictum
eſt, vocentur perpetui, vt in d.l.iuriſperitos, eo
78 rum † tamen iuriſdictio, conſtituentis morte ex-
ſpirat, arg.d.c.ſi gratioſe, de offic. deleg.in 6.l.4.
vbi Bart.ff.locati.idem Bart.in conſil.63. Angel.
in conſil.217. In cauſa, col.9. Corn.in conſil.92.
in conſil.235. litera C.vol.2. Benedict. Capra, in
conſil.145.num.12. Gozadin.in d.conſil.22. Ni-
col. Bellon.in conſ.8.num.17. Marian. Nepos in
conſil.63.num.12.vol.2. Franc. Marcus in Deciſ.
Delphi.780.in fine, vol.1. Niger.in c.Regni, Vul
garis famæ.num.25. Auguſtin. Berous in conſil.
212.num.20.vol.3. Ludou de Molina, de Hiſpa-
nor. Primogenijs, parte 1.lib.1.cap.25. vbi infini-
tos propemodum allegat. Declaranda tamen eſt
hæc Concluſio pluribus modis.
79 Declara Primò, non † procedere, quoticſcum
que iuriſdictio conceſſa eſt in officium, tunc e-
nim ceſſante, vel mortuo concedente, non ceſſa
bit conſtitutus in Magiſtratu, & ita intelligitur
text.in d.c.ſi gratioſe; quod & ibidem voluerunt
Geminian. & Calderin.in d.conſil.3.de Reſcrip.
80 † Vnde ſi Rector Prouinciæ officium contule-
rit, nec finito rectoratu officium præſatum ex-
ſpirabit. Speculat.in tit.de emphyteuſi, verſ.178.
Paris de Puteo, in Tract. Syndicatus, in verbo of
ficialis, Ioan. Andr.ad Speculat. in tit.de Action.
& petit.§. penult. num.27. Franciſ. Marc.in De-
ciſ.624.num.3.vol.1. Ludou. Gozadin.in conſil.
61.num.15. Gaſpar. Caballin. Milleloq.992. Rai-
nald. Corſus, ad Oldradum, in conſil.243. vt eſt
in Regno in Officialibus Regijs, & poſtmodum
dicam.
81 Declara Secūdò ſecus † eſſe in Magiſtratibus
à Principe conſtitutis, qui, etſi ad beneplacitum
conſtituti ſint, eius tamen morte eorum non ex-
ſpirat officium, vt concludunt Nicol. Boerius in
Deciſ.149.num.11. Ludouic. de Molina, vbi ſu-
82 pra, ſub num. 5. Sic † omnium Conſiliariorum,
& Præſidentium, ac Officialium Regiorum in
hoc Regno, ad Regis beneplacitū conſtitutorū
eius morte, officia non ceſſabunt quamquam
contrarium tenuerit Bartholom. Caſſanæus in
Conſuetud. Burgund. Rubr.1.§.6.in verbo, Meſ
ſiers, num.81. Sed ad ſupradictam Communem
Concluſionem adde Anton. Gammam in De-
ciſ. Luſitan.353.num.1.& 2.
83 Declara Tertiò, non † procedere in conceſſio
ne facta ad vitam, quia reuocationi, vel exſpira-
tioni beneplaciti non erit locus inſpecta vita
eius, qui fuit conſtitutus, ita concludit Berous in
conſil.154.num.3.vol.3.
84 Declara Quartò, † ſecus eſſe vbi cauſa com-
mitteretur ſapientis cōſilio, is enim ſapiens mor
tuo conſtituente, conſilium ferre poterit; ſic cō-
plures allegans ſcribit Pace Scala, de conſilio ſa-
pientis lib.1.cap.17.
85 Declara Quintò, non † procedere, vbi creatio,
& conſtitutio Magiſtratus eſſet facta ex gratia,
vt voluit Iacob.de Beluiſio, in c.1.qui ſucceſſ.re-
neant.vbi dicit, tunc non exſpirare. Paris de Pu-
teo, de Reintegrat. Feudor.cap.20. num.11. fol.
15. Cardin. Floren. in c. quoniam Abbas, q.6.de
offic.delegati. Alexand.in conſil.128.vol.6. Gui-
do Pa-

Digitized by Google

do Papa, in Deciſ. Gratianopol. 119. & in Deciſ. 191.

86 Si autem † Officialis fuerit intra annum depoſitus, an durent eius edicta? ſcripſit hanc quæſtionem Alberic. de Roſate, in prima parte ſtatutorum, q. 13. vbi concludit, quod durabunt, niſi expreſsè caſſentur, arg. l. 2. §. exactis, ff. de orig. iuris. Secus verò in tyranno, l. decernimus, C. de Epiſcop. & Cleric. In oppoſitum videbatur textus in c. translato, de Conſt. vbi translato ſacerdotio, trāsfertur lex Sacerdotij, & dicit Bal. ibi; in Sūmario, quòd abolito titulo Regis abolitur Regis vigor, & titulus. Faciunt notata per Barth. Socin. in conſil. 223. col. 2. vol. 1. Quidquid tamen ſit, opinio Alberici eſt tenenda, quā ſequitur Andr. Barbat. in d. c. Trānslato, & reſpondet ad omnia contraria; & hanc etiam probat Hieronym. Cagnol. in d. §. exactis, num. 42. cum alijs ſequentibus.

87 Priuatus autem ſi fuerit † Magiſtratus exercitio officij ob perpetuam aliquod delictum, an poſſit per Principem reſtitui? quod nō, eſt textus in l. ſi aliquid, C. de ſuſcept. & arcar. lib. 10. l. 2. C. de diuerſ. offic. lib. 12. Quod ampliatur primò, hoc facilius procedere in Baronibus. ſeu Dominis inferioribus, qui licet à Principe iuriſdictionem, & poteſtatem creāndorum Magiſtratuum habeant, non tamen poterunt ab officio remoto illud concedere, l. fin. ff. de Offic. Procur. Cæſar. Secundò ampliatur procedere, etiàm ſi remotus eſſet ab officio intuitu inhabilitatis perſonæ. Bal. in c. 1. §. ſi duo, De pace tenenda.

88 Declara Primò, ſecus † eſſe, ſi intercedit Principis indulgentia: quia tunc ad illud officium debet admitti, voluit Paris de Puteo, in tract. Syndicat. §. ſyndicatur etiam officialis, num. 1. in fin. Bald. in l. 2. C. de libert. & eorum liber. Matth. de Afflict. in Conſt. Regni, Eos tantum, num. 6.

89 Declara Secundò, id † procedere dummodò interueniat ſententia condemnatoria, remotionis ab officio, aliàs non, arg. l. ſi quis Decurio, vbi Bald. C. de Falſ. Iaſon in l. ſi quis ex argentarijs, §. cogentur in fine, ff. de edendo, Caſſanæus in Cōſuetud. Burgund. Rubr. 1. §. 6. in verbo, Meſſiers, & ſergens, num. 50.

90 Declara Tertiò, † id procedere, dum tamē ſit
condemnatus ob delicta cōcernentia officium,
non autem ſi ex alijs delictis. Lucas de Penna,
91 in l. Iudices, C. de Dignit. lib. 12. Quod † ſubdecla
randum eſt procedere, dum tamen ex cōdemna
tione ob illa delicta, non irrogetur infamia: quia
nec tunc Magiſtratū exercebit. Caſſaneus, in lo-
co ſupra allegato, num. 50. in fine. Franciſc. Mar-
cus in deciſ. 390. num. 7. vol. 1.

92 Accuſatus † vero ſi fuerit Magiſtratus, quòd in officio deliquerit, an interim ab adminiſtratione ſuſpendatur? Lucas de Pen. in d. l. Iudices, dicit ſuſpendi interim; quod plenius confirmat Paris de Puteo, de Syndicatu, §. Accuſatus in officio; & ad illum ſe remittit Afflict. in Conſtit. Statuimus, la 2. num. 42. in fine, Capella Toloſ. in Deciſ. 370. Franciſc. Marc. in Deciſ. Delphin. 654. in fine, vol. 1. ſed Afflict. in d. Conſtit. num. 42. Falleat. 6. videtur tenere Contrarium. Sed ego dubito, quid enim, ſi accuſatus veniret puniendus pęna priuationis officij, etſi interim adminiſtraret, & laberetur tempus, vtique dum adueniret ſentētiæ tempus, eſſet inanis, & ludibrio, & ideo videnda eſt diſtinctio Bartoli in l. ordine, §. de quæſtionibus, ff. Ad municip. quem refert Paris in loco allegato, num. 1. In magna Curia idcirco inoleuit Practica, quod dum pendente
officio, officialis accuſatur de concernentibus
officij adminiſtrationem, liberat cum cautione
fideiuſſoria de ſtando iuri pro illa cauſa tempore
Syndicatus, ad quem remittit cauſam. Ambigui
93 tas † non parua eſt in Magiſtratibus Regijs per-
petuis, dum inquiruntur per viſitatores Regios,
in qua nunc aperiam meam ſententiam, ſed re-
mitto illam ad locum, & tēpus magis oportuna.

94 Quid autem † ſi fuiſſet reuocatus officialis, an interim geſta per eum, ac acta per ipſum, facta ſint valida, diſtinguè, vt optimè per Ioan. Baptiſt. Coſtam, de facti ſcientia, & ignorantia, Centuria 2. diſtinct. 24. num. 2. & per totum.

CAP. XIII.

ARGVMEMTVM.

Magiſtratus diuites eſſe debent, vel optimè, & commodè ſtipendijs, & ſalarijs honeſtari.

COMPENDIVM.

1 *Andreæ Tiraquelli Parlamenti Pariſienſis Conſiliarij laus.*

2 *Magiſtratus diuites eligendos, & pauperibus anteponendos.*

3 *Aethiopes Reges creabant diuitijs affluentes.*

4 *Reges ſine theſauris Regnum regere nequeunt.*

5 *Salomon, & non ob virtutem ſolum, ſed propter diuitias quibus fruebatur, quaſq. poſſidebat, laudatur.*

6 *Ludouici Imperatoris de diuitijs Adelberti Marchionis Lucenſis dictum.*

7 *Bonifacius Marchio, equos ſoleis argenteis ornatos habebat in vſu.*

8 *Petriconus Caracciolus Dux Martinæ, mulos centum ſoleis Argentis calceatos Neapoli circumduci fecit.*

9 *Senatori, ac Magiſtratui diuitiæ ſunt neceſſaria.*

10 *Diuitiarum poteſtas, qualis?*

11 *Thales Mileſius ſeptem ſapientum vnus de diuitijs gloriabatur.*

12 *Bona dicuntur, quia beant, vel beatos efficiant homines.*

13 *Ariſtoteles, ac eius ſecta Philoſophi felicitatem in virtute poſuere, cum bonis tamen externis.*

14 *Animi bona, corporis itidem, & diuitias gradatim ſuos locos tenere cenſuit Plato.*

15 *Beare quid ſit?*

16 *Magiſtratus gerens officium quare diues eſſe debeat, & num. 23.*

17 *Paupertas inuitat ad ſcelera.*

18 *Salomon, & diuitias, & paupertatem non quæſiuit, ſed victui neceſſaria.*

Data

Digitized by Google

19 *Data prudentiæ paritate diues præferendus pauperi.*

20 *Diues ignarus, aries aurato vellere vocatur a Diogene Laertio.*

21 *Reſpublica ſine diuitijs miſera eſt & infelix. Vnde ſat appoſite Plutarchus morbum Reipublicæ maximum dicebat eſſe paupertatem.*

22 *Pauperes ſapientes ſtipendijs ſunt commodis honeſtandi, vbicumque Magiſtratus ob eorum virtutem inire debebunt.*

23 *Diuites eſſe debent Magiſtratus vt a rapinis, & venalitate iuſtitiæ abſtineant.*

24 *Aduocatus, Iudex, & Teſtis, iuſtum ſtipendium capere poſſunt.*

25 *Seſoſis Aegypti Rex, Ducibus ſuis agros fertiles tribuebat, vt liberius militiæ vacarent, vnde etiam Sacerdotes, Iudices Prætoreſq. Aegyptiorum publicis impenſis alebantur.*

26 *Publicis impenſis aluntur Sacerdotes, & Iudices in nouis inſulis.*

27 *Salarij Etymologia.*

28 *Iudices apud Numidas, mille aureis anno quolibet præmiabantur.*

29 *Romani Magiſtratibus, qui erant pauperes, quæ tribuebant, & num. 30.*

30 *Epiſtola Trebellij Pollionis in qua declarantur, quæ dabantur Magiſtratibus Romanis.*

31 *Turcarum Princeps, plurima ſtipendia dat iudicibus, ne furentur.*

32 *Baillini, & Seneſchalli in Gallia ſua habent ſtipendia.*

33 *Syndicis, & Aduocatis Fiſci ſalarium a Fiſco datur in Senatu Mediolani.*

34 *Patronis, & Aduocatis ſalarium iuſtum dandum eſt.*

35 *Antipho Ramnuſius primus pro cauſa orata mercedem habuit.*

36 *Auſonij verſus pulchri, et illorum declaratio, & nu. 37.*

38 *Appius Claudius, vt iuuenes ad cauſas perorandas accederent ſalarium ſtatuit.*

39 *Quo ad ſalaria aduocatorum, & oratorum quid prouiderit Nero Imperator.*

40 *Iura ſtatuerunt ſalarium centum aureorum pro qualibet cauſa oranda, neue illa quantitas excederetur ſancitum fuit.*

41 *In cauſis criminalibus, & infamiæ, vltra centum aureos ſalarij ſtatutum fuit ob laboris præſtiti magnitudinem.*

42 *Author dum Aduocati officio fungitur, quomodo ſe quo ad ſalarium gerat, & geſſerit alias.*

43 *Cicero, Caſar, Lelius, Plinius Nepos, Aduocationis officio, immenſas ſibi diuitias compararunt.*

44 *Magiſtratui ſolitum ſalarium promiſſum cenſetur.*

45 *Salarium conſuetum cenſeri illud, quod vltimo loco dari ſolitum fuit.*

46 *Aſſeſſores ſalarium habere debent.*

47 *Aſſeſſoribus in officij fine, fit ſalarij vel ſtipendij ſolutio.*

48 *Aſſeſſori pauperi fit ſalarij ſolutio ante finem officij.*

49 *Officiali poſt terminum venienti ſalarium non datur.*

50 *Abſenti Magiſtratui pro illo tempore quo adfuit an ſalarium debeatur, & num. 58.*

51 *Abſens cum ſuperioris licentia, reputabitur præſens.*

52 *Abſentia neceſſaria non reputabitur abſentia.*

53 *Clericus ægrotus præſens reputatur, & a Reſidentia excuſabitur, & fructuum perceptio illi non denegatur.*

54 *Abſentes, quando amittant, & quãdo lucrentur fructus.*

55 *Magiſtratui infirmo, an ſalarium debeatur, & num. 57.*

56 *Famulo infirmitate durante, an debeatur ſalarium.*

57 *In Magiſtratu prudentia, & ſcientia videtur electa, non perſonale munus.*

59 *Conſiliarius, licentia non petita, abeſſe nequit; & ſic in Regno Neapolitano, & num. 60.*

61 *Magiſtratu mortuo, an hæredibus totum ſalarium debeatur, & num. 62. remiſſiue.*

63 *Romæ per hæredes ſcribæ mortui ſalarium petitum fuit, ſed non obtentum.*

64 *Magiſtratus plures ſi fuerint an ſalarium morientium viuis accreſcat.*

65 *Pro ſatellitibus, ſiue Militibus Magiſtratus deputatis ſi illis non velint vti magiſtratus, illorum ſalarium non habebunt.*

66 *Pœna deputata lucro officialis pro delicto, ſi vnus capit inquiſitionem, alius vero condemnat, cui ipſorum pœna erit attribuenda.*

A X I O M A.

Diuites illos obſeruanto, alijs ſtipendijs honoranto.

AD iſtud probandum Axioma, Lector quilibet dicere poſſet, ſi ſufficere ſi illũ remitterem ad Andream Tiraquellum Frantigenam parlamenti Pariſienſis Conſiliorum in tract. de Nobilitate, cap.
1 3. virum † omni æuo, & Chriſtiano Orbi, perpetua memoria dignum, & ſummis laudum encomijs pro meritis extollendum, quo loci ampliſſimè exagitauit quæſtionem, an diuitijs Nobilitas acquiratur, illamq. omniſcius, ex omni etiam ſcriptorum genere, pulcherrimè excoluit. Liceat tamen mihi, hunc virum grauiſſimum, quẽ ſemper, eius ſcripta euoluens, colui, imitari, & agrum fertiliorem reddere, vel eamdem terram ab eo olim excultam reuoluendo, aut alia noua ſemina in eumdem agrum ſpargendo afferre, ex alijs fortè ſcriptoribus ab eo prætermiſſis, aut cũ poſt illum ſcripſerim noua tradentibus; coaceruare.

2 Magiſtratus † itaque diuites eligendos, ac pauperibus anteponendos in adminiſtrando, ex Noſtro Andrea Iſernate, Alberico, Ioanne de Platea, Martino Laudenſe, Luca Pennenſe, & Mattheo de Afflictis, docuit ipſe Tiraquell. in d. cap. 3. num. 19. Adde his vltra eum ex noſtris Iureconſultis Angelum in conſil. 280. Ioan. Faber, in Proœm. Inſtitut. §. Cumq. Deo. Nicol. Boer. in Deciſ. Burdeg. 153. num. 32. Lancellott. Conradum, de offic. prætor. in princip. num. decimo. Federic. Scotum in Præfat. Cõſiliorum, col. eod. eumdem Conrad. in tract. Decurion, nu. 6. Pardulphum Prętorium iuris prudentia veteri, lib. 2. l. 54. & Alfonſum Montaluum ad leges fori noui, lib. 3. titul. 8. l. 1. in verbo, Si el padre, & Quinctilian. Mandoſ. in Gloſſ. Facult. Regent. in verbo, Idonei. Qui Magiſtratus diuites eſſe debere cenſuerunt. Vnde Solon ſua lege cauit,

Magiſtratus locupletes eligendos ſore. Et Car-
thaginenſes, & optimos, & ditiſſimos cenſuerũt
eſſe Magiſtratibus admouendos, quod arbitrarẽ-
tur fieri non poſſe, eum, qui egeſtate premere-
tur, rectè, ſincereq. Magiſtratum gerere. Ludou.
Cęlius Rhodig. Lect. antiq. lib. 20. cap. 24.

3 Aethiopes † Reges minimè creabãt, niſi quos
ſcirẽt diuites eſſe, vt ſcribit Diodor. Siculus lib.
4. Hinc Diuus Thomas de Aquino de Regimi-
ne Princip. lib. 2. cap. 7. inquit, Diuitiæ ſunt Regi
4 neceſſariæ, ac etiam theſaurus, † quia ſine illis re-
gi congrue Regnum non poteſt. Et Alfonſus
Toſtadus Hiſpanus in Deuteron. capit. 17. quæſt.
9. Magis (inquit) vituperabile eſt in Rege nõ ha-
bere theſauros, quam illos habere: ne cum neceſ-
ſitas ingruerit, cogatur ſubiectos onerare tribu-
5 tis. Hinc in Sacra pagina † Salomon Rex, non
virtute ſolum, ſed ob poſſeſſas diuitiarum copias
laudatur, lib. 3. Regum, cap. 3. & c. 10. Et vt omit-
tamus vetuſtiora, & de nouiſſimis Hiſtorijs lo-
quamur, Carolus Sigonis Mutinenſis de Regno
6 Italiæ lib. 6. † Adelberti Marchionis Lucenſis
diuitias commemorans, dum Ludouicum Im-
peratorem in domo ſua excepiſſet, ait: Ibi effuſo
in omnem magnificentiæ Regiæ ſpecimen, ap-
paratu, ab Adelberto Marchione exceptus eſt,
Cum autem lectiſſimorum militum cohortes,
ſummam domus dignitatem, & mirabiles fami-
liæ impenſas videret, inuidia tactus, in aurem
amico inquit: Nimirum hic Regis potius, quam
Marchionis nomine poteſt dignari, neque enim
vlla in re mihi, niſi titulo cædit. Et idem Sigo-
7 nius lib. 8. meminit † Bonifacij Marchionis, qui
ſoleis argenteis equos ornatos habebat in vſu.
8 Sed hoc patrum noſtrorum tempore † fecit
Neapoli Petriconus Caracciolus Martinæ Dux
qui mulos centum argenteis ſoleis ornatos cir-
cumduci fecit.

9 In Senatore † ac Magiſtratu diuitias eſſe ne-
ceſſarias pulchrè tradidit Laurentius Grimalius
de Optimo Senatore, lib. 2. Accedo (inquit) ad
Diuitias, quarum poſſeſſio vehementer eſt Sena
tori neceſſaria, tam enim ad vſus priuatos, quam
publicos, pecunia opus eſt, ſine qua nihil vnquã
in Ciuitate præclarum ille, nihil in virtute ma-
gnum efficere poteſt. Parum tuta eſt ſine viri-
bus Maieſtas, Prudentiaq. ſine potentia ſtul-
titiæ ſeruit. Hæc ille. Quam autem poteſtatem,
10 ac vim † Diuitiæ habeant, quam bene in Sati-
ris expreſſit Petronius Arbiter, dum ait.

Quisquis habet nummos, ſecura nauigat aura,
Fortunamq. ſuo temperat arbitrio.
Vxorem ducat Danaem, ipſumq. licebit,
Acbriſium ſemper credere quod Danaen.
Carmina componat, declamet, concrepet, omnes
Et peragat cauſas, ſitq. Catone prior.
Iuriſconſultus paret, non paret habento
Atque eſto quidquid Seruius, & Labeo.
Multa loquor, quiduis nummis præſentibus opta
Et veniet, clauſum poſſidet arca Iouem.

11 Thales † Mileſius, ſapientum ſeptem Gręco-
rum vnus, gloriabatur, ſe hoc vno eſſe felicem,
quod fortuna diuitem, ac locupletem illum fe-
ciſſet, vt refert Diogenes Laertius in eius Vita.
Inde Vlpianus in l. bonorum, 49. ff. de verbor. ſi-
12 gnificat. dicit, † bona dici, quia beant, & beatos
13 faciunt homines. Et quamuis † Ariſtoteles,
Theophraſtus, & ceteri eius ſectæ Philoſophi,
in vſu virtutis felicitatem poſuerint, dixerunt ta-
men externa bona adeſſe homini oportere, non
vt illa, ex ſe beatam vitam conficiant, ſed ne vir-
tutis operationes, in quibus beata vita conſiſtit,
propter defectum bonorum, atque diuitiarum
impediantur; nec ex his dicimus, felicitatem in
his conſiſtere, quod refellit Ioan. Anton. Pipero-
14 nus de omni vero officio, lib. 2. cap. 2. Hinc † Pla-
to de Legib. lib. 9. dixit, Primum locum tenere
Animi bona; Secundum bona Corporis, Ter-
tium Diuitias, in quarum laudem multa ſcribit
Honetor Græcus, in lib. An ſapientem oporteat
eſſe pecunioſum, quem refert Diogenes Laer-
tius in Platone. Tiraquell. de reuoc. donat. in ver
bo, Bona, num. 1. Matth. Brunus de Ceſſione bo-
nor. in Proęmio, & Ioã. Baptiſta Lupus, de vſur.
Commentar. 1. §. 5. nu. 97. & 98. Quinimmo Vl-
pianus in d. l. bonorum, ad hoc propoſitum, vo-
lens concludere, quod bona non faciunt bea-
tum, ea beatitudine, quæ ſummum bonum con-
15 ſtituat, ſubiunxit: Beare † eſt prodeſſe, quaſi bo-
na beent, ideſt proſint, & quaſi Inſtrumenta ſint
ad virtutes nanciſcendas. De his latè dixi in lib.
de Regis Catholici præſtantia, cap. 45. Diuites
enim cum ſint minus in rebus domeſticis, maio-
rem in rebus publicis tractandis diligentiam
adhibent, vt voluit Iſocrates in Oratione ad Ni-
coclem Cypri Regem.

16 Ratio † autem quare Magiſtratus gerens of-
ficium diues eſſe debeat, illa eſt: ne ob inopiam
cogatur ſententias proferre venales, diuitiarum,
lucriq. cupiditate allectus, vt inquit Pratæius
in Iuriſprudentia veteri, in loco allegato, in d. l.
54. Et hoc eſt idem, quod dixerat antea Tira-
17 quellus in d. capit. 3. num. 24. ne † paupertas
ad ſcelera, & maleficia veluti impellat, & mo-
ueat. Id quod dixerat ſapientiſſimus ille Salo-
18 mon Prouerbiorum capit. 30. † Mendicita-
tem, & diuitias, ne dederis mihi, tribue tan-
tum victui meo neceſſaria, ne forte ſatiatus il-
liciar ad negandum, & dicam: Quis eſt Domi-
nus? Aut egeſtate compulſus furer, & periu-
rent nomen Dei mei. Et Eccleſiaſtici, capit.
vigeſimo ſeptimo habetur, quod propter ino-
piam multi deliquerunt. Et ad idem Aurelius
Caſſiodorus lib. Variarum primo, capitulo de-
cimo nono: Indigentiam (inquit) iuſtè fugimus,
quæ ſuadet exceſſus, dum pernicioſa res eſt in
imperante tenuitas. Fieri enim non poteſt vt
is cui deſunt rei familiaris facultates, rectè
fungatur Magiſtratu, vt dicit Ariſtoteles,
Politicorum libro tertio, capitulo vndeci-
mo.

Diuitem igitur licet Magiſtratum ponamus,
virtutibus tamen optare debemus coruſcantẽ,
19 † data enim paritate prudentia in diuite, &
inopi, ſemper diues præferendus erit. † Quia ſi

Diues quis ſit, & tamen ignarus, Auis aurato
vellere appellabitur, iuxta dictũ Diogenis Laer-
tij, relatũ a Patritio de Inſt. Reip. lib. 4. tit. 6. Vnde
ditior dicitur, qui virtutibus Clarus extiterit, ſe-
cundum Iſocratem in Panegyrico; & iterum in
Oratione de Retributionibus. Sunt igitur homi
ni ciuili ad Rempublicam rectè gubernandam,
ad ciues iuuandos, ad virtutis officia exercenda,
ad iniurias, tam priuatas, quam publicas propul-
ſandas, neceſſariæ diuitiæ, opes, facultates, ſine
21 † quibus miſera, & infelix eſt omnis Reſpublica,
vt inquit Grimalius. Hinc Plutarchus in Lycur-
go inquit, quod morbus eſt Reipublicæ maxi-
mus paupertas.

22 His diuitijs deficientibus, † ſi pauperes eligen-
di, ac promouendi ſunt ad infimos, medios, ſeu
ſummos Magiſtratus, ob eorum virtutis ſplen-
dorem tunc cõmodis ſtipendijs honeſtãdi ſunt.
Nam vt Caſſiodor. Variar. lib. 7. cap. 5. inquit Ma
nus larga, nutriat ingenia; hinc & idem Caſſio-
dor. lib. 6. cap. 10. ita ſcriptum reliquit. His multis
facultas ſua non ſufficit ad triumphum, multis
philoſophãtibus corporis valitudo ſubtrahitur,
& fit plerũque vt ſapientes irremunerati iaceãt.
Vt igitur hæc improba declinentur, ſalarijs, at-
que ſtipendijs illos communiant, Principes, Do-
miniq. ſalaria, ac ſtipendia tribuant, ne (vt dixi-
23 mus) † rapinis, furtis, latrocinijs, ac venalitati
viam aperiant; nam idcirco Imperatores iudici-
bus ordinarijs ſalaria dari decreuerunt, in Auth.
de Iudicib. §. Ne autem, Specul. in titulo, de ſa-
lar. §. 1. num. 8. Angel. & Iaſon, in §. Tripli, Inſt.
de Action. Decius in l. Diem functo, num. 5. vbi
ceteri DD. ff. de Offic. Aſſeſſor Alfonſus Mon-
taluus in leges fori noui, lib. 1. titulo 4. in verbo,
Ayan la pena, colum. 11. verſic. Et quia multis; &
ego dixi de compromiſſ. §. 5. gloſſa 2. num. 1. vſ-
que ad num. 9. & Diuus Thom. de Aquino, in
24 ſecunda ſecundæ, quæſt. 71. artic. 4. vbi † iuſtum
ſtipendium capere poſſe, Iudicem, Aduocatum,
ac teſtem concludit. Hinc de Militibus non ſti-
pendiatis bello vacantibus dicit Caſſiodor. lib. 4.
capit. 13. Diſciplinam, ſiquidem non poteſt ſer-
uare ieiunus exercitus, dum, quod deeſt, ſemper
præſumit armatus, habeat, quod emat, ne coga-
25 tur cogitare, quod auferat. † Seroſis Aegyptio-
rum Rex, Ducibus ſuis fertiles agros diſtribue-
bat, vt rebus neceſſarijs fulti, nullaque ducti ino-
pia, liberius militiæ vacarent, vt ſcribit Diodorus
Siculus, lib. 2. vbi inſuper tradidit, Sacerdotes, Iu-
dices, & Prætores Aegyptiorum publicis impen
ſis ali, quod eſt Ariſtoteles in procem. Metaphy-
26 ſices cenſuit. Hoc etiam † in Nouis Indiæ inſu-
lis obſeruari docet Thomas Elyſius de Chriſtia-
27 næ Religion. arcanis, lib. 2 † Salarij Etymon hic
lubet afferre, cum multum faciat ad hanc rem
de qua in præſens agimus elucidandam; Cum
enim de Sale loqueretur Plinius lib. 31. capit. 7.
ſubiungit: Ergo Hercule vita humanior ſine ſale
nequit degere, adeoq. neceſſarium elementũ
eſt, vt tranſierit intellectus ad voluptates animi
quoque, nam ita ſales appellantur, omniſq. vitæ
lepos, & ſumma hilaritas, laborumq. requies, nõ
alio magis vocabulo conſtat; Honoribus etiam,
militiæq. interponitur, ſalarijs inde dictis, magna
28 apud antiquos authoritate. Hæc Plinius. † Apud
Zenagates, Guanſigates, Tergates, Leutatas, &
Bardeitas Populos, quos Numidas dicimus, iu-
dices præmiantur quantitate mille ducatorum
plus, ac minus in anno quolibet, vt retulit Leo
Afer, Hiſtoriar. lib. 1.

29 Romanorum † mos ſemper omni æuo me-
morabilis habetur, qui Magiſtratibus, quorum
ſupellex exilis, ac modica eſſet, aut inopia labora
rent, virtute tamen eminerent, quos adminiſtra-
tioni Prouinciarum aliorumq. Magiſtratuum
idoneos conſpicerent, vt decenti Maieſtate illa
gererent officia, omnia neceſſaria de publico
exhibebant, quæ vt proximè habeantur, & non
longè petita quærantur, referam, non omnia, ſed
aliquorum exempla, vt ex ijs lectorum animus,
eo vſu conquieſcat. Aelius Lampridius in Ale-
xãdro Seuero inquit: Iudices, cum promoueret,
exemplo veterum (vt Cicero docet) & argento,
& neceſſarijs inſtruebat, ita vt Præſides Prouin-
ciarum acciperent Argenti P. Vicena, Phialas
ſenas, Mulos binos, equos binos, veſtes foren-
ſes binas, domeſticas ſingulas, balneares ſingu-
las, Aureos Cẽtenos, coquos ſingulos, & ſi vxo-
res non haberent, ſingulas concubinas, quod
ſine his eſſe non poſſent, reddituri depoſita ad-
miniſtratione, mulos, equos, muliones, & co-
quos, cetera ſibi habituri, ſi benè egiſſent, in qua
druplum reddituri, ſi male. Hactenus Lampri-
30 dius. Sed & Trebellius Pollio † in Claudio Epi-
ſtolam refert, ex qua vſus ſimilis conſtat. Vale-
rianus ad Zoſimionem Procuratorem Syriæ.
Claudium Illyricianæ gentis virum, Tribunum
Martiæ Quintæ Legioni fortiſſimæ dedimus,
virum deuotiſſimis quibuſq. ac fortiſſimis vete-
rum præferendum. Huic ſalarium de noſtro
Priuato Aerario dabis, Annuos frumenti mo-
dios tria millia, Hordei ſex millia, Laridi libras
duo millia, Vini veteris ſextarios tria millia quin
gentos, olei boni ſextarios centũ quinquaginta,
olei ſecũdi ſextarios ſexcẽtos, ſalis modios vigin-
ti, ceræ pondo centũ quinquaginta, fæni, paleæ,
aceti, oleris, herbarum, quantum ſatis eſt, pelliũ
tentoriarum decurias triginta, Mulos annuos
ſex, equos annuos tres, Camelas annuas decem,
Mulas annuas nouem, argenti in opere annuo
pondo quinquaginta, Philippeos noſtri vultus
annuos centum quinquaginta, & in ſtrenis quin-
quaginta ſeptem, & trientes centum ſexaginta.
Item ſicophocondas vndecim. Item in Caucos,
& ſchyphos, & zuma, pondo vndecim. Tunicas
ruſſas militares annuas, ſagoclamydes annuas
duas fibulam auream cum acum Cypreã vnam,
Baltheum Argenteum inauratum vnum, vn-
ciarum ſeptem, Anulum bigemmeum vncia-
lem, Bracchialem vnum vnciarum ſeptem,
Torquem libralem vnum, Caſſidem inauratam
vnam, Scuta chryſographata duo, Loricam vnã,
quam refundat, lanceas Herculianas duas, Acli-
des duas, falces duas, falces fęnarias quattuor,
coquum, quem refundat vnum, Mulieres ſpe-
cioſas, ex captiuis duas, Albam ſubſericam
vnam, cum purpura ſuccubitana, ſubar-

nialem vnum, Structorem, quem refundat vnũ, cum purp ra Maura, Notarium, quem refundat, vnum, Accubitalium Cypriorum paria duo, Interulas pur .s, Togam quam refundat, vnam, latum clauum, quem refundat, vnum, Venatores, qui obſequantur, duos, Carpentarium vnũ, Curatorem Prætorij vnum, Aquarium vnum, Piſcatorem vnum, Dulciarium vnum, ligni quotidiani pondo mille, ſi eſt copia, ſin minus, quantum fuerit, & vbi fuerit, Coctilium quotidiana batilla quattuor, Balneatorem vnum, & ad balneas ligna, ſin minus lauetur in publico, iam cetera, quæ propter minutias ſuas, ſcribi nequeunt, pro moderatione præſtabis, ſed ita vt nihil adderetur. De hoc Claudij Tribunatu idem Pollio, refert hanc Epiſtolam ad Albanium Murenam Præfectum Prætorij, quę talis eſt, Deſine conqueri, quod adhuc Claudius eſt Tribunus, nec exercitus Ducem loco accipit. Vnde etiam Senatum, & populum conqueri iactabas, Dux factus eſt, & Dux totius Illyrici, habet in poteſtatem, Thracias, Myſos, Dalmatas, Pannonios, Dacos exercitus, vir ille ſummus noſtro quoque iudicio ſperet Conſulatum, ſi eius animo accomodũ eſt, quando voluerit accipiat Prætorianam, accipiat Præfecturam, ſcias tantum ei a nobis decretum Salarij, quantum habet Aegypti Præfectura, tantum veſtium, quantũ pro Conſulatu Africæ detulimus, tantum Argenti, quãtum accipiet curator Illyrici Medanius, tantum miniſteriorũ, quantum nos ipſi nobis per ſingulas quaſque Ciuitates decernimus, vt intelligant omnes, quæ ſit noſtra de viro tali ſententia. Et ex alia Epiſtola ſcilicet, Decius Meſſalæ præſidij Achaiæ ſalutẽ, Inter cetera vero claudium optimum iuuenem, fortiſſimum militem, conſtantiſſimum ciuem, Caſtris, Senatui; & Reipublicæ neceſſarium in Thermophas ire præcepimus, mandata eidem cura Peloponneuſium, ſciẽtes neminem melius omnia, quæ iniungimus eſſe curaturum. Huic ex regione Dardaniæ dabis milites ducentos, ex Cataphractarijs, centum: ex Equitibus centum, & ſexaginta, ex Sagittarijs Creticis ſexaginta, ex Tytonibus benè armatis mille. Nam benè illi non creduntur exercitus, neque enim illo quiſquam deuotior, fortior, grauior inuenitur. Retulit etiam Epiſtolam Galieni dicentis de eodem Claudio. Miſi ad eum pateras gẽmatas trilibres duas, Scyphos aureos gemmatos trilibres duos, Dyſcum corymbiatum argenteum librarum viginti. Lanceam argenteam pampinatam librarum triginta. Patenam Argenteam hæderariam librarum viginti, & trium. Bolitera halieticum argenteum librarum viginti. Vrceos duos, auro inclufos, argẽteos librarum ſex, & in vaſis minoribus libras vigintiquinque. Calices Aegyptios, operiſq. diuerſi decem, Chlamides veri luminis limbatas duas; veſtes diuerſas ſexdecim, Albam ſubſericam paragaudem triuncem vnam. Lanceas de noſtris partitis paria tria, ſingiliones Dalmacenſes decem. Chlamidemq; Dardanicã mantuellem vnam. Penulam Illyricianã vnam. Bardocucullum vnum. Cucutia villoſa duo, Oraria Sarabadena quattuor. Aureos Valerianos centũ quinquaginta, Trientes Salonianos trecentos. Hęc ille ſufficiat hæc delibaſſe pro antiquitatum vſu ad memoriam reuocando.

31 Turcarum † præterea Imperatorem plurima
Iudicibus quotannis donare, ne furentur, poſt
Ioannem Antonium Menauinum de Moribus
Turcarũ, ſcribit Ferrandus Adduenſis, Explica-
32 tionum lib.1.capit.9. Et † Bailliui, ac Seneſcalli
in Gallia, ſua habent ſalaria, & ſtipendia, de quib.
33 Frãc. Marc. in Deciſ. Delphinali, 794. vol. 1. † Et
in Mediolani Ducatu a Fiſco ſalariũ datur, Syn-
dicis, & Aduocatis fiſci, in Conſt. Mediolanenſi,
tit. de Aduoc. & Syndic. fiſcal. §. His officialibus,
vbi vide,

34 Patronis † Aduocatis, & cauſarum Oratorib.
ſalarium iuſtum, vt ex Diuo Thoma ſupra docui
mus, debetur. M. Anton. Natta, in conſ. 376. vol.
2. Borgnin. Caualcan. in deciſ. 12. de contractib.
35 Horum † primum Antiphonem Rhamnuſium
pro orata cauſa mercedem accepiſſe ſcribunt,
quod & teſtatur Ammianus Marcellinusq; Hiſto-
riar. lib. 30. refert etiam Franciſc. Patritius de In-
ſtitut. Reipubl. lib. 3. titulo 6. Huc pertinet Ro-
manorũ prouiſio, vt capita legis Cinciæ, de qua
egimus ſupra hoc eodem lib. cap. 9. quam ſubſe-
quuta eſt lex Titia, cuius legis authorem ferunt
Sext. Titium Tribunum Plæbeis, ſeditioſum ho
minem, cuius quidem legis capita, non reſpiciũt
ſtipendia, vel honoraria Oratorum, ſed munera,
36 de ea pulcherrimi verſus † Auſonij referuntur,

Iuriſconſultus, cui nupſit adultera coniux,
Papia lex placuit, Iulia diſplicuit.
Quaritis vnde hæc ſit diſtantia, Semiuir ille
Scantiniam metuens, non metuit Titiam.

Quos verſus vt difficiles voluit explanare An
37 tonius Auguſtinus in lege Titia. Sed ante † eum
optimè expoſuerat Zaſius in Cincia, prout quiſ-
que explanare poterat, qui illarum legum placi-
ta calleret. Ex quo Iuriſconſultus iſte, dum con-
iugem accepit, placuit ſibi Lex Papia, quæ nubẽ-
ti præmia proponit, lex Iulia, quæ infamabat vi-
ros habentes vxores adulteras, diſplicuit. Sed
timens legem Scantiniam, quæ puniebat homi-
nes muliebria patientes, quaſi vxoris impudici-
tiam ferret, non mætuit Titiam, quia cum eſſet
Iuſconſultus mali nominis, illius opera nemo
vtebatur, & ideo nemo illi munera, ac dona of-
ferebat; & idcirco Titiam non timebat. Appius
38 † Claudius, ne iuuenes ſpe præmij ſublata, negli-
gentius cauſas orarent, & ne ſtudia præmijs ſub-
latis deperirent, præmia nõ omnino Oratoribus
eripienda cenſuit, & pro cauſa oranda vſque ad
decem Seſtertia capere licere decreuit, vt eſt
author Cornelius Tacitus Annal. lib. 11. Budeus
ad Pandectas, in Annotat. prioribus, in c. eadem
lege, tit. ad leg. Iul. repet. & Patritius de Inſt. Rei-
39 publ. lib. 2. tit. 4. Quod † & Nero Imperator con-
firmauit, vt eſt author idem Tacitus, & Plinius
40 Nepos, lib. 5. Epiſt. c. vlt, Iure † poſtmodum fue-
re pro qualibet cauſa orãda centũ aurei cõſtituti
neue illa q̃titas excederet, l. 1. ff. de extraor. cogn.
41 Sed † in cauſis Crim. & infam. ob eximiũ laborẽ
merce-

mercedē excedi poſſe, docuit Angel. in l. pater,
§.fin.ff.de donat. Salicet.in l.aduerſus, C. mand.
Marc. Mātua Dialog. Denat.7. Claſſe 17. Fabius
Quinctilianus Orator.Inſtit.lib.12.cap. 7. iudica-
uit, indignum , in quæſtu haberi eloquentiam ,
tametſi , iuſtam eſſe gratiam referendam bene-
ne merenti Oratori,præſertim ſi egeat ſcripſerit;
& in hoc modum quendam ſeruari oportere,ne
videatur potius merces , quam officioſa bene-
uolentia. Ego,vt verum fatear, arbitror, cauſarū
patronos,aliquos ſpe præmij, alios ſpe gloriæ ve-
xari;ſed primos,vti cupidos, & auaros, damnan-
dos;alteros ſummè laudandos,& hos ſubſequen
rer quadam ordinaria beneuolentia fouendos.

42 Ego dum plurium † annorū ſpacio patroni cau-
ſarum officio fungor, lateſq. meos longinquis
ex partibus conſulendi cauſa accedunt,numquā
animum ſic vileſcere meum paſſus ſum, vt ab
obſtrepentibus conſulētibus, vel minimum quid
peterim , & ob id.portio mea numquam mihi
hilariter defuit, & Cincia lege mecum agi poſſe
non negauerim,vt cui abundè munera grato ani
mo, & exhibita fuerint & pariter exhibeantur.
Cetera quo ad Patronos, Oratores , & Aduoca-
tos, quæ mihi occurrerent ſcripſi in præſatione
Cōſiliorum, Centuria 1. Hoc vnum non reticeo
Iſocratem Orationem vnā viginti talentis æſti-
43 maſſe. Ciceronem,† Cæſarē, Lelium , Plinium
Nepotem,alioſq.complures, oratorio exercitio
immenſas ſibi ipſis opes , & diuitias comparaſſe.

44 Magiſtratus † itaque atque officio conceſſo ,
ſalarium hactenus dati ſolitum,promiſſum cen-
ſetur,l.excepto,C.Locati.Bald.in l.item, quia,ff.
de pact.Martin. Laudenſ.de Officialib. Domino
rum,§.72. Rimin. ſenior,in conſil.448.num.18.
volum.3.Paris de Puteo,de reintegrat.feud.cap.
45 41.num. 21. Et † ſalarium conſuetum tunc ap-
pelabitur vltimo loco dari ſolitum, vt dicit Bald.
in l. Binos,in fine,C.de Aduocat. diuerſor.iudic.
vbi dicit,quod ſi ſuperior conſtituit officiali ſala
rium , vltimo loco dari ſolitum intelligeretur.
Sequitur Franciſc. Aretin.in conſ. 11. col. finali.
Rocchus de Curte,in c.finali,in fine, de Conſue
tud.& hos referēs Petrus Rebuff.ad Conſt. Gal-
lie,in proœm.Gloſſ.5.num.12. Tomo 1.Caball.
lin.Milleloq.830.& arg.l.ſi mater , in fine, C.ne
de ſtatu defunctor.l.excepto,ff.locati, l.Mella,ff.
de aliment.& cibar. legat.

46 Quæ omnia, & † in Aſſeſſoribus ſibi locum
vendicant, vt & ipſis ſalarium debeatur, vt in to-
to tit.de Offic. Aſſeſſor. Speculat. in titulo de ſa-
47 lar.§.nunc de ſalarijs Aſſeſſorum . Quibus † fit
ſtipendij , ac ſalarij ſolutio in fine officij , Bald.
Paul.de Caſtro, Alexand. & ceteri in d.l.diē fun-
48 cto ; niſi † data paupertate Aſſeſſoris , quia tunc
ne inopia deficiat,fiet ſolutio prius. Bart.in l.1.§.
Diuus,ff.de var.& extraordin.cognition.

49 Iudex autem,† Officialis , ſiue Magiſtratus, vt
ſalarium conſequi poſſit, debet congruo tempo-
re Magiſtratum ſubire,aliàs venienti poſt termi-
num ſalarium non debetur , vt Bald. in l.liberti,
C.de oper.liber.Martin. Laudenſ. de Officialib.
Dominor.§.91.

50 Et ſi in adminiſtrādo Magiſtratu abſens fuerit,
interim regulare eſt, ſtipendium, & ſalarium nō
deberi.Bartol.in l.cum allegatis, C. de re milit.
51 lib.12. niſi † abſentia fuiſſet de ſuperioris licen-
tia,quia tunc pro præſente reputabitur, & ſtipen-
dium non diminuetur , nec reputabitur abſens
pro eundo,& redeundo. Gloſſa in l. Deſertorem,
§.ſi ad diem,in eodem verbo,ff.de re milit. Sequi
tur Bald.in l.ſi ea, C.de condit.infert.& in Auth.
Habita,C.ne fil. pro patre. Lucas de Penna,poſt
Bartol.in l.Hac lege,C.de proxim. ſacro ſcrinio,
Paris de Puteo , in tract. Syndicatus , in verbo,
Rex conceſſit, nu. 3. Franc. Marc.in Deciſ. Del-
phin.728.nu.2.& in deciſ.800. vol. 1. Idem Bald.
in l. Aedem, C.locati. Ludou Roman.in d.l. Diē
functo,& poſt eos Ioan. Anton.de Nigris,in cap.
52 Regni,Statuimus,vt quoties,nu.6. & 7. Si † ab-
ſentia ex cauſa non odioſa , ſed neceſſaria fuerit
puta infirmitatis,& ſalarium debebitur,vt voluit
53 Lucas de Penna,in d.l.Hac lege,ſicuti † Clerico
ægroto dantur fructus beneficij , & à reſidentia
excuſabitur,c.1.de Cleric.ęgrot.Franciſc. Marc.
in Deciſione Delphin.726.volum. 1. Abſentes
54 † autem regulariter,quando lucrentur,vel amit
tant fructus,tractarunt latè Ioan.Copus de Fru-
ctib.lib.4.titulo 3.cap.4. Petrus Rebuff.de priuil.
Scholar. Priuil.31.& 37.Horatius Lutius,de pri-
uileg.Scholar. priuileg.91. 96. 97. & 98. Petrus
Duennas, Regula 386.

55 Sed in Officiali,† & Magiſtratu,quòd durante
infirmitate ſalarium non debeatur , niſi pro rata
temporis, Curtius iunior,in d.l.diem functo,vbi
poſt eum Hieronym. Cagnol.nu.215.& ibi poſt
alios D.meus Ioānes Bolognettus,num. 72. Di-
dacus Couar. Variar.reſolut.lib.3.cap.14.& dixit
eſſe Communem opinionem Franciſc. Viuius
Commun. Opin. 108.in verbo,Famulus,qui vni-
56 co ore fatentur , non deberi † famulo ſalarium
infirmitate durante, licet hoc aſſerant procede-
re de iuris rigore, ſecus verò de æquitate , ſecun-
dum quam aſſerunt ſalarium præſtandum fore.
Sequitur Emanuel Suarez Recept. Sentent.§.
famulus,num.48. Hippolyt. Bonacoſſ.de ſeruis,
& famul.q.103.in fine. Sebaſtian.Medices,de Ca
ſib.fortuit.parte 2.q.6. nu. 16. ſed in famulo,eſſe
poteſt, quod ceſſant operę , quæ ſunt conductæ,
57 & ſic ceſſare debet ſalarium ; Secus † autem in
Magiſtratu, in quo prudentia , & ſcientia electa
eſt, potius quam perſonale munus, argum.l. 1.ff.
de Offic. Aſſeſſ. & eorum quæ notat Cagnol. in
d.l.diem functo, nu. 182. & voluit Ioan. Cephal.
in conſil.70.num.7. & in conſil. 71. num. 4. vo-
lum.primo.

58 Et dum † Officialis eſt abſens ex cauſa iniuſta,
etiam ſi ſeruiat per ſubſtitutum,ſalarium habere
non debet.Ioan And.in c. Qui per alium,in Mer
curialibus, de Regul. iur. Nec poſſunt abeſſe
59 † Conſiliarij, non petita a Collegio licentia,no-
tant Bartol.& Ioan. de Platea , in l.ſi quis Decu-
rio,C.de Decur.lib.10.Franciſc. Marc. in Deciſ.
60 800.num.2.vol.1.Et in hoc Regno † Neapolita-
no, nemo officialiū Regiorum abſque Regia li-
centia abeſſe debet.

61 Quid autem ſi † Magiſtratus moreretur non-
dum tempore expleto, an totum ſalarium hære-

Digitized by Google

dibus debeatur. Iſta quæſtio eſt plenè diſputata à Doctorib. in d.l. diem functo, qui Communiter tenuerunt, ſalarium totum ab hæredibus peti poſſe, vt cenſerunt Fulgoſ. & Iaſon ibidem, & Hieronym. Cagnol. in d.l. diem functo, num. 176.

62 & iſtam Concluſionem † quinque modis limitat, quos enumerare non curo, Philipp. Decius, in conſil. 70. Ripa, de Peſte, parte 2. Venio ad cōductores, num. 85. Laurent. Siluan. in conſil. 28. num. 23. Cephal. in dicto conſil. 70. & in conſi. 71. Franciſc. Marc. in Deciſ. 798. volum. 1. Andr. Alciat. in tract. Præſumpt. Regul. 3. præſumpt. 19. in fine. Anton. Corſer. in verbo, Salarium. il 3.

63 Sed Romæ † hæredes ſcribæ mortui petierunt ſalarium & tamen apud ampliſſimum ordinem, excluſi fuere, & datum ærario. Refert Plinius Nepos, Epiſtol. lib. 3. Vide ad materiam Ioan. Thomā de Marin. de Generib. & qualit. feudor. tit. 24. num. 11. & ſeq.

64 In Sacro † Conſilio, & in Magna Curia cauſarum capitalium, & ciuilium, & in Regijs Audientijs Prouincialibus, ſunt, plures Magiſtratus; de his quæritur an moriente vno, ceteris ſalarium accreſcat? Bart. C. de legat. lib. 10. l. 1. dicit minimè alijs accreſcere; ſequitur Martin. Laudenſ. de Officialib. Dominor. §. 112.

65 Curia Regis noſtri tribuit † Gubernatoribus Prouinciarum numerum ſtabilitum lictorum, ſiue militum, pro eo cum decore aſſociando, & cōmitando, ſi illis non vti velint, an ipſi Gubernatores capiant illorum ſalarium? Dicendum eſt quod non: idq. propterea, quia non eſt ſeruata forma ſeruari ſolita & ſtabilita, l. Seio, ff. de annuis legat. Bald. in l. obſeruare, §. nemo, in fine, ff. de offic. Proconſul; quia illa militum, vel lictorū comitiua, vt honoratius incedant Gubernatores, Regis perſonam repręſentantes, & reſpicit publicum adminiſtrandi muneris decorum, cui non poteſt eo modo quodammodo fraus fieri. Et vidi de hoc controuerti in Regia Prouincia Principatus vltra, & ego obſeruaui in Viſitatione Regia contra Comitem Vxenti Gubernatorem Regium in Calabria.

66 In quampluribus † Ciuitatibus, & locis, dantur Magiſtratibus prouentus pęnarum pecuniarum pro quibuſdam delictis, ſi vnus officialis capit informationem, & informat inquiſitionem, & tamen condemnatio fiat tempore ſucceſſoris in eodem officio, cui debeatur iſta cōdemnatio, primo ne, an ſecundo? Afflict. in cap. 1. in verſ. pęnarum, num. 37. & plurib. ſeqq. Quæ ſint Regal. & plures alij, quos refert Roland. à Valle, in conſil. 78. vol. 4. diuerſimodè eamdem quæſtionem agitarunt, & ego de ea ſcripſi in conſil..... Centur. 2. eo loci Lectores remitto.

CAP. XIIII.

ARGVMENTVM.

Iuſiurandum quod præſtandum a Magiſtratu; quo modo iuramenta præſtentur; an Euangeliorum liber, aut Scripturæ dum iuratur, ſint tangendæ.

COMPENDIVM.

1 *Heretici plures, qui enumerantur, cenſuerunt, non eſse iurandum. Contra ſcripſere nonnulli, & num. 2.*
2 *Iurari poſse probatur.*
3 *Iuramentum, quod præſtabatur a Rege Atlantidis ex Platone.*
4 *Archontes Magiſtratus Athenienſium, quomodo iurabant.*
5 *Heliaſtæ Iudices Athenienſes quo pacto iurabant.*
6 *Iuramenta per ſceptri eleuationem.*
7 *Græci veteres iurabant, per terram, amnes fontes, vndas.*
8 *Iuramenta ſuper ardentem faculam.*
9 *Iuramenti formula ex Iuſtiniano Principe.*
10 *Adminiſtraturus officium, quid ſeruare debeat.*
11 *Iuramentum in Regno Neapolitano a Magiſtratibus quomodo præſtetur, ex lege Federici II. Imperatoris.*
12 *Iuſtitiarius, quomodo iuret in Regno Neapolis.*
Intellectus Conſt. Regni. Inter cetera, ſub eod. num. 12.
13 *Iuramentum ex lege Gulielmi Regis.*
Intellectus Conſt. Puritatem, ſub eod. num. 13.
14 *Iuramenta, quomodo præſtentur ex Carolo I. Rege.*
Intellectus c. Regni. Officiales omnes.
15 *Intellectus c. Item recipiant.*
16 *Carolus V. Cæſar quid cauerit quo ad Iuramenta Officialium?*
Intellectus Prag. Caroli V. Et quia ſæpe. de offic. ad partis inſtan.
17 *Per Iuſiurandum officij adminiſtratio, ſuſcipitur.*
18 *Iuſiurandum officialis coram quo præſtetur.*
19 *Iudex & Notarius in Regno, dicuntur iudices Chartularij, & faciunt ea, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis.*
20 *Officiales, & Magiſtratus Regij in Regno, coram quo præſtent iuramentum.*
21 *In Hiſpania, quo modo iurent Conſiliarij.*
22 *Apud Gallos in Senatu Britanniæ Armoricæ quo modo iurent Officiales, & Magiſtratus.*
23 *Romæ, quo pacto iurabant olim Sacerdotes, & Augures.*
24 *Aduocatorum, & Patronorum auxilia, & iuramenta, quo modo concipiantur.*
25 *Conſules & Syndici electi ad regimen Vniuerſitatum, quomodo iurent.*
26 *Tabelliones, quo pacto iurent, & num. 27. 28. 29. & 30.*
31 *Nominum cognitio prima.*
32 *Iuramenta cur manuum tactu potius, quam alio membro præſtentur.*
33 *Manus omni corporis ſeruitio communior.*
34 *Communiora præponenda ſunt authore Ariſtotele.*

Com-

35 *Communia ſunt notiora uobis.*
36 *Demonſtratio ſacienda eſt ex primis, ac proprijs.*
37 *Syudiens Communem Vniuerſitatis gerit perſonam, & illam repręſentat.*
38 *Manus eſt inſtrumentum competens ſoli homini animali rationali.*
39 *Quinque ſenſus Satellites ſunt, & Nuncij humani corporis.*
40 *Manus eſt organum organorum totius corporis humani.*
41 *Cor a Deo in corporis humani medio conſtitutum.*
42 *Senſus tactus inter omnes alios, & ſecurior, & certior.*
43 *Senſus viſus nobilior.*
44 *Senſus tactus diffuſus eſt per omnes corporis neruos, & num.45.*
45 *Senſus tactus ante omnia homini tributus.*
Senſus tactus in toto corpore diffuſus, ex Philone. ſub eod. num.45. in fine.
46 *Manibus omnia facit homo.*
47 *Iuſiurandum voluntatis eſt.*
48 *Manus ad vitam ducendā ſunt aptiores, & cōmodiores.*
49 *Manus pro DEI omnipotentis poteſtate accipitur.*
50 *Manus leuatio dicitur iuramenti præſtatio.*
51 *Manum extenſio, & explicatio quid ſignificet.*
52 *Iuramentum eſt DEI teſtimonium.*
53 *Manus, quo pacto in digitis ſignificet Sanctiſſimam Trinitatem.*
54 *Iuramentum pedean præſtetur.*
55 *Iuramentum de ſtatutis ſeruandis non porrigitur ad ſtatuta inualida.*
56 *Generalis ſtatutorum confirmatio an trahatur ad abrogata, & num.57.*
58 *An ad ſtatuta futura, & num.59. & 63.*
60 *In Pœnalibus omiſſum habetur pro omiſſo.*
61 *Cautio de non offendendo habet locum ex cauſis præteritis, & præſentibus, non ex futuris.*
62 *Iuramentum intelligitur, rebus ſic ſtantibus.*
63 *Iuramentum, an extendatur ad ſtatuta nouiter edita, & num.64.*
64 *Iurans ſeruare ſtatuta, intelligitur de licitis, & honeſtis.*
65 *Iuramentum, an exigat tactum Euangeliorum, vel ſcripturarum, & n. 66.67.68. 69.70.71.72.73. & 74.*
70 *Iuramentum apud Italos ſufficit ſi præſtetur tacta ſcriptura.*
71 *Iuramentum in Regno Neapolitano, an exigat tactus Euangeliorum, & num.72. & 73.*
Intellectus Conſt. Regni, Puritatem.
74 *In actis Pontificum, Imperatorum, Regum, ac Principum, tactus requiritur Euangeliorum.*
75 *Leo Tertius Pontifex iuramento ſe purgauit.*
76 *Imperator iurat ſuper Euangelijs.*
Imperator Papę fidelitatem iurare tenetur, idq. æterna vice præſtat.
78 *Iurare quilibet tenetur deſeruari faciendo Conſtitutiones Officij Sanctiſſime inquiſitionis.*
79 *Iuramentum Arbitrorum in Regno Neapolitano.*
80 *Iuratum vbi aſſerit præſtitum Notarius, præſumitur ſolemniter ſactum ac formiter.*
81 *Argumentum a Generali conſuetudine validum eſt.*
82 *Notarius rogatus cenſetur, vt apponat Clauſulas conſuetas & ſolitas in inſtrumentis apponi.*
83 *Epiſcopi, & Sacerdotes iurantes, an ſacra tangant, & num.84.*
85 *Coactus contrauenire iuramento a ſuperiori, non eſt periurus.*
86 *In Iuramento intelligitur ſemper excepta ſuperioris authoritas.*
87 *Qui non reſidet ex facto ſuperioris, non dicitur contrauenire iuramento de reſidendo.*
88 *Iuramentum, an præſtetur ſuper veteri vel nouo teſtamento, ſuper Altare, vel Sanctorum Reliquijs? an ſuper Altare Sancti Antonij, & num.89.*
90 *Iuramentum præſtitum die feriato in honorem DEI an liget, & num.91.*
92 *Feriæ ad quid indictæ.*
93 *Actus voluntariæ iuriſdictionis expediri poſſunt coram iudicibus municipalibus quotidie, & num.94.*
95 *Summus Pontifex iuramento ligatur.*
96 *Magiſtratus iuramento contrauenieus quas pęnas incurrat.*
97 *Iuramentum Aſſeſſorum Cameræ Imperialis.*
Ieremiæ Setſeri laudes, ſub eod. num.97.

AXIOMA.

Iuſiurandum Legibus Statutum præſtanto.

1 NOn licere † Chriſtianis aliquo modo
iurare, errore maximo cenſuere quā
plurimi Eccleſiæ Catholicæ aduer-
ſarij, Hęretici, ac peruerſi, Scripturæ
Sacræ locos plures, perperam inter-
pretantes, inter quos füere Manichæi, & illorum
aſſeclæ Cathariſtæ, Vualdēſes, pauperes de Lug-
dunos, illorū ſequaces Inſabbatati, Pſeudoapo-
ſtoli exorti à Gerardo Sagarello de Parma, Con
cordenſes, ſiue Cozocenſes, Ioannes Vuicleph,
Chriſtophorus Schlapherus, & Eraſmus Rote-
2 radamus. Contra hos † ſcripſere Gabriel Prateo-
lus de vitis, & ſectis Hæreticorum, Alfonſus de
Caſtro aduerſ. Hęreſes, lib.8. in verbo, Iuramen-
tum, & ante eos Ioan. Card. de Turrecremata
de Eccleſia, lib.4 cap.35. & capit.37. Pelbartus a
Themiſuar Trāſiluanus in Roſario Sacrę Theo
logiæ, §. iuramentum, parte 3. Paulus Gryſaldus
Deciſion. Catholicar. §. Iuramentum, num. 4.
Damianus Roſcius de agnoſcendis hæreſibus,
§. Iuramentum, num.1. cum plurib. ſeqq. Et hic
error conuincitur ex illo Geneſis cap.22. Per me
metipſum iuraui, dicit Dominus. Et Deuteron.
cap.6. Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſo
li ſeruies, ac per nomen illius iurabis; & iterum
Deuteronom. cap.10. Iurabisq. in nomine illius.
Et ex pluribus Scripturę teſtimonijs id conuin-
ci pōt; & refelli poſſunt obſtacula, de quib. apud
nos, ſatius eſt ſilentio pertranſire, cum de his ple-
nè tractarint ſupra allegati ſcriptores, & Sanctus
Bonauentura, & Richard. lib.3. Sentent. Di-
ſtinct.39. articulo 2. q.1.
Non mirum igitur, ſi ferè vnaquęque Natio
ſua habuit iuramenta, quorum vinculis diceban
tur obſtricti. Hinc Plato lib.33. in Critia, ſiue
Atlantico, meminit iuramenti, quod pręſtabat
3 iudicaturus † Rex Atlantidis, dum ait: Extabat
autem in columna preter leges, iuramentum,
execratioq. terribilis, his, qui non parerēt incre-
pans. Quando itaque ſacrificijs de more paratis,
iam

Digitized by Google

iam crematuri erant ſingula Tauri membra, impleto cratere, guttam ſanguinis, pro vnoquoque infundebant, reliqua dabant igni, luſtrantes columnam. His denique actis, phialis aureis hauriẽtes ex cratere, & ſuper ignem libantes, iureiurãdo interpoſito, promittebant, iudicaturos ſe ſecũdum inſcriptas columnæ leges, punituroſq. eos, qui antea deliquiſſent. Preterea litterarũ, illarũ normam, ſponte numquã ſe tranſgreſſuros. Addebant neque præter patris ipſius leges, vel imperaturos ſe vnquam, vel imperanti obedituros. Hæc vnuſquiſque illorũ ſibiipſi, poſteriſq. precatus, bibenſq. & offerens Deo phialam, ad cenam ſe, & neceſſaria conuertebat aduentante nocte, igneq. victimarum iam fermè extincto, ſinguli ceruleam colore, & quam pulcherrimam induti veſtem, ac penes hoſtias ambuſtas humi ſedentes noctu, totumq. ignem in ſacris accenſum extinguentes, iudicabantur ſimul, & iudicabant, ſi quis eorum, quempiam tamquam legum tranſgreſſorem accuſauiſſet. Poſtquam verò iudicauerant, dieſq. illuxerat, in aurea tabula ſententias inſculpentes, eas, vna cum veſtibus, monumenta futura poſteris, ſuſpẽdebant. Hæc Plato. Apud

4 † Atheniẽſes iurabant Archontes Magiſtratus, ſe legum præcepta ſeruaturos, nulla munera accepturos, ſi ſecus facerent, ſtatuam aureã penę nomine ſe Delphis erecturos, vt eſt author Plutarchus in Solone, & Iulius Pollux lib. 8. Heliaſte

5 † verò Iudices, & ipſi Athenienſes iurabant, ſe iudicij cauſa, dona, muneraq. nulla accepturos, neque vllum, arte, fraudeue aliqua quidquã accipere paſſuros, ſciẽter dolo malo; vt refert Demoſthenes contra Timocratem. Diuerſæ autẽ fue-

6 te concipiendi iuriſiurandi formulæ, aliqui † iurabant per ſceptri eleuationem, cuius meminit

7 Ariſtotel. Politicor. lib. 3. c. 10. Iurabant † Græci veteres, per terram, per amnes, per fontes, per vndas, vt dicit Plutarch. in Demoſthene. Iurabant

8 † quandoque in Cereris templo ſuper ardentem faculam, vt dicit Plutarchus in Dione. Diuerſas Iuriſiurandi conſuetudines refert Alexand. ab Alexandro Dier. Genial. lib. 5. cap. 10.

9 Vnde Iuſtinianus in Auth. Vt Iudic. ſine quoquo ſuffrag. §. ſic igitur, præſcribit iuſiurandum quod præſtari debet à Magiſtratibus. Et diffuſius idem Iuſtinianus, ponit extẽſam formulam iuramenti faciendi, pulchro, & notabili verborũ conceptu diſpoſitam, in Auth. Iuſiurandũ quod præſtatur ab his, qui adminiſtr. accip. Et iterum

10 † quid ſeruare debeat adminiſtraturus ſcribit idẽ Imperator, in §. oportet, in Auth. de mandat. Princip. ibi: Oportet igitur, te purè ſumentem adminiſtrationem, & ſine omni ſuffragio, præ omnibus alijs, mundas ſeruare Deo, Nobiſq. & Legi, manus, & nullum contingere lucrum, neque maius, neque minus, neque captioſum quidam contra ſubiectos facere negotiatione, ſed contentum eſſe ſolis a fiſco tibi miniſtratis, & tã per te, quam per eos, qui circa te ſunt, purum eis vndique ſeruare ius.

11 Imperator † Federicus in hoc Regno Neapolitano in Conſt. Regni, Inter cetera, dicit Magi-

12 ſtrum † Iuſtitiarium iurare debere, vt Deum, & Iuſtitiã habeat præ oculis, & vnicuique conquerenti iuſtitiam faciat ſine fraude, & quam citius

13 poterit, litigantes expedire curet. Et † ante eũ ita cauerat Rex Gulielmus in Conſt. Puritatem, vt Camerarij, & Baiuli, qui baiulationes noſtras adminiſtrandas ſuſceperint, tactis corporaliter Sacroſanctis Euangelijs in publico corporalia ſubeant Sacramenta, quod purè, & ſine fraude, non amore, non odio, non prece, non precio, nec timiore, omnibus conquerentibus abſque perſonarum exceptione, prompto zelo, iuſtitiam miniſtrare curabunt, & ſecundum Conſtitutiones noſtras, & in dictis locis Matth. de Afflict. poſt

14 Andr. de Iſernia, Cautum eſt † etiã per Regem Carolum primum, in c. Regni, Officiales om-

15 nes, & in c. Item † recipiant Sacramẽtum, & ibi Niger. Quibus iuribus cauetur, iuramentum continere debere, quod per ſe, vel per aliũ, ſub ſpe, vel occaſione habendi huiuſmodi officium, non dedit aliquid, nec intendit aliquid dare; & plura alia diſpoſita ſunt ibi, quæ omittũtur; vbi etiam habetur, quod inſeratur tenor dicti iuramẽti in litteris commiſſionalibus; de quo Paris de Puteo, in tractatu Syndicat. §. iuramentũ.

16 Idem † ſtatuit Carolus V. Cæſar, in Pragmat. Et quia ſæpe. Sub titulo de Officialibus, ad partis inſtantiam facta in anno 1540.

17 Per iſtud † iuſiurandum officij adminiſtratio ſuſcipitur, vt voluit Hippolyt. Bonacoſſ. in qq. Crimin al. §. Iuramẽtum, Bald. in l. Priuatorum, C. de iuriſd. omn. iudic. Paris in dicto §. Iuramentum, nu. 8. & dixi ſupra cap. 1.

18 Et ſimile iuramentum præſtari ſolitũ fuerat in Principis manibus, aut ſui Locumtenẽtis, vel eo abſente coram Epiſcopo Metropolitano, vel Ciuitatis, lociq. Priuate, l. rem non nouam, C. de iudic. & in §. interim, Auth. de Defenſorib.

19 Ciuit. In Regno † præſtatur coram Iudice, Notario, & teſtibus, qui Notarij dicuntur Chartularij Iudices, & ea, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis expedire poſſunt, d. l. rem non nouam, vbi Gloſſa in verbo, Facultatem, Bartol. in l. finali, C. Vbi, & apud quem, & habetur in l. iubemus, C. de emancip. liber. In Ciuitatibus, ac Opidis, in quibus ſunt duo Iudices, puta cauſarum capitalium, & ciuilium, vnus præſtabit iuramentum

20 corã alio. Sed in Officialibus, ac Magiſtratibus Regijs, præſtatur in Regia Camera Summariæ, non penes Protonotarium, vel Viceprotonotarium, vt dicebat Paris in loco allegato. Franciſc. Marc. in Deciſ. 749. num. 3. vol. 1. dicit, quod in aſſumptione, & ingreſſu officij, quis debet iurare nihil dediſſe, aut daturum pro adminiſtratione officij per ſe, aut interpoſitam perſonam.

21 Et † in Hiſpania Conſiliarios ex lege Henrici II. Regis, ſolum Deum, Regis, ac patriç vtilitatem præ oculis habituros iurare ſcribit Alfonſus Montaluus in Foro Regali, in Proemio, in verbo, Ouimos Conſejo: verſic. circa ſecundum, & iterum lib. 1. titulo 7. l. 1. in verbo, Iurent. Et

22 † apud Gallos in Senatu Armorico pulchrum iuſiurandum præſtari à Senatoribus coram Præſide ſcribit Ianus Langleus Ocij Semeſtris lib. 7. cap. 16. in fine, nempè, ſeſe Curiæ dignitatẽ comiter

comiter conſeruaturos, pauperes, atque diuites
in iudicio, codē loco, numeroq. habituros, per-
ſonarum delectum in iudicando nō ſeruaturos,
ſuum cuique perinde tributuros, munera, quib.
iudicum animi deliniri ſolent, non accepturos,
arcana Curię tacita habituros, atque in omnibus
bonorum, ac proborum conſiliariorum ſe mu-
nia impleturos. Hæc Langleus, Iurabant Romę
23 † Sacerdotes, & Augures, illum eſſe ſacerdotio
dignum, quem nominabant, vt eſt author Cice-
ro in Bruto, de quo Plinius Nepos, Epiſtol. lib. 2.
cap. 1. dū loquitur de Virginio Ruffo, ſic inquit;
Illo die, quo Sacerdotes ſolent nominare, quos
digniſſimos Sacerdotio iudicant, me ſemper no
minabat, Et Sueton. Tranquill. in Claudio, cap.
23. In cooptandis (inquit) per Collegia Sacerdo
tibus, neminem, niſi iuratus, nominauit,
24 Aduocati, † & cauſarum patroni, qui vtrique
parti ſuum pręſtantes ingrediuntur auxilium,
cum lis fuerit conteſtata, poſt narrationem pro-
poſitam, & contradictionem obiectam, in quali-
cumque iudicio, maiore, vel minore, vel apud
arbitros, ſiue ex compromiſſo, ſiue aliter datos,
vel electos, Sacroſanctis Euangeiijs tactis, iura-
mentum pręſtent, quod cum omni quidem vir-
tute ſua, omniq. ope, quod verum, & iuſtum exi-
ſtimauerint, clientibus ſuis inferri procurabunt,
nihil ſtudij relinquentes, quod ſibi poſſibile eſt,
non autem credita ſibi cauſa cognita, quod im-
proba ſit, vel penitus deſperata, & ex mēdacibus
allegationibus compoſita, ipſi ſcientes, pruden-
teſq. mala conſcientia patrocinabuntur; ſed etſi
certamine procedente, aliquid tale ſibi cognitū
fuerit, à cauſa recedent, ab huiuſmodi commu-
nione ſeſe penitus ſeparantes, vt dicit Imperator
in d. l. rem non nouā, §. patroni, C. de iudic. Quod
ſi ſeruaretur quam vtile animabus quorumdam
improborum Aduocatorum, quam etiam bo-
25 num Reipublicæ eſſet. † Conſules, ſiue Syndici,
ac electi ad regimen Vniuerſati, iurant penes Do
minum, ſe fideliter negocia geſſuros, vt per iura
plura docet Guido Papæ, in Deciſ. 631. num. 8. &
Franciſc. Marc. in Deciſion. 789. in fine, volum,
primo.
26 Tabelliones † etiam iuſiurandum præſtant ſe
fideliter eorum officium adminiſtraturos, c. ad
audientiā, de pręſcript. redigendo inſcriptis fide-
liter, quę ab vtraque parte deducentur; & ſine ve
ritatis diminutione inſtrumenta, de quibus ro-
gabuntur, conficient, & quod à falſo abſtinebūt,
l. 2. §. ſed quia veremur, C. de iuram. calum. Se-
27 cundò, quòd ſecreta ſibi commiſſa non reuela-
bunt, l. hac conſultiſſima, in principio C. qui te-
28 ſtam. facere poſſ. Tertiò, † quòd vſuraria inſtru-
menta non conficient, c. 1. de vſur. l. iubemus, C.
29 de Sacroſ. Eccleſ. Quartò, † quòd conficient in-
ſtrumentorum Protocolla, ſiue originalia, c. Cū
P. tabellio, extra, de fide inſtrum, §. illud quoque,
30 in Auth. de tabellio. Quintò, † quod fideles erunt
Domino, & Superiori, à quo fuerūt notarij crea-
tis, c. de fama, 22. q. 2. & alia quæ ponit Alfonſus
Montaluus in Foro Regali, lib. 1. tit. 8. l. 1. in ver-
bo, Porque los iurados, Ioan. Mohedanus in De-
ciſ. 168. Borgnin. Caualcan. in Deciſ. 2. num. 3, &
4. de contract. Iacob. Menoch. in conſ. 300. vol. 3,
Franc. Marc. in Deciſ. 193. vol, 2. Abb. Panor. in
c. ſicut, ne Clerici vel Monachi, latius Ant. Sola,
in Decretis Sabaudię, tit. de Tabellionib. & Nota
riis, in Decreto, Inter artes, Gloſſa 1. & Gloſſa 2.
Ante quam vlterius progrediamur, ne princi,
piorum, ac nominum ignorantia lectori obſit.
omnino procurandum eſt; qui enim nominum,
illorumq. effectuū ſunt ignari, paralogizant, vt
inquit Ariſtoteles Priorum Analyticorum lib. 1.
31 & Elenchorum pariter lib, 1. eſt † enim, nominis
cognitio, cognitionis noſtræ fons, & origo, ſine
qua ad Scholas fruſtra fit aditus, vt inquit The-
miſthus, lib, 1. Poſterio. Analiticor. Ideoq. cum
tractemus de iureiurando, videndum eſſe conij-
32 cio, cur Legumlatores † manum tactu, non alio
corporis membro, alioue modo illud præſtari,
cenſuerint. Hanc quæſtionem nouam eſſe con-
ſpicimus, & à nemine, quem viderimus, huc
vſque agitatam: vnde breuibus quantum poteri-
mus ſententiam noſtram proferemus, ac nō me-
rum videri, ſi antiquorum vſu inductum ſit, iura
mentum manuum tactu præſtari.
33 Manum † vſus, nulli dubium, quod ſit omni
corporis ſeruitio communior, deſeruit enim ma
nus educationis totius corporis humani, ita vt ſi-
ne manu, nemo ſibi alimoniam recte miniſtret,
quæ enim ciborū miniſtratio appetitui daretur,
ſi manus deeſſet? quis cultus veſtium? Quod ar-
tium mechanicarum, ac manualium eſſet exer-
citium? Non ſapientium arcana, non ſcientia-
rum aliquarum ſubtilitates, tot libris congeſtas
haberemus? Manus igitur vti commune, & cor-
poris partibus omnibus proficuum membrum
à Legumlatoribus exhibitioni Iuramenti propo
34 ſita eſt, † præponenda enim fore communiora,
docuit Ariſtoteles lib. Phyſicor. 1. textu 4. & 57.
aſſignat autem rationes Auerroes in Prologo
35 Phiſicor. ex tribus cauſis, prima, † quia commu-
nia ſunt notiora nobis, Ariſtoteles in loco allega
to, Themiſtius lib. 1. Phyſic. 3. ſequitur D. Thom.
de Aquino, ibidem, Secūdam, ne fiat in ſcientijs,
repetitio, & ibidem multoties repetere contin-
gat, cum à communibus ſit Inchoandum, Ari-
ſtotel. de Partib. Animal, lib. 1, in principio, Ter-
36 tiam, vt † demōſtratio fiat ex primis, ac proprijs,
docuit idem Ariſtol. in capit. de vniuerſali, in po-
ſterior. Analit. Et hoc recte videntur moti Le-
gumlatores, manu præſtari iuramentum, vt
37 † quemadmodum Syndicus pro tota Vniuerſi-
tate Communem gerit perſonam, & totam Vni
uerſitatē repręſentat, l. 2. & l, 3. ff. quod cuiuſque
vniuerſ. nom. Bald. in l. Polla, circa medium, C,
de his quibus vt indign. & in c, 1, §. damna, de Pa-
ce Conſtant, late nouiſſimè Nicolaus Loſæus de
Iure Vniuerſitatis, parte 2. cap. 1, num. 2. & pluri-
bus ſeqq. eodem modo manus, vti membrum
commune, iurans, pro vniuerſo corpore in com-
38 muni ſpondere dicitur, Secūdo, Manus † inſtru-
mentum eſt, nulli aliorum animalium commu-
ne, ſed ſoli homini propriè competens, vt dicit
Galenus de Anatomic. adminiſtrat. lib. 3. qui-
nimmò inſtrumentum maximè proprium, vt di
cit idem Galen. de vſu partium, lib. 17. manibus
enim

Digitized by Google

enim ſolus homo rectè vtitur. Galen. lib. 13. eiuſ-
dem libri, ſunt enim homini manus conſtituta, vt
inſtrumentũ conuenientiſſimũ, vt animali ſapiẽ
tiſſimo. Idem Galenus lib. 1. de vſu partiũ. Ideoq;
rectè manu iuramenta præſtantur, hoc membro
homini propriiſſimo, conuenientiſſimo vſita-
39 tiori, ac magis accomodo. Tertiò,† quinque ſen
ſus ſatellites ſunt humani corporis, quinimmò
nuncij, & exploratores ipſius, vt voluit Themi-
ſtius de Anima, lib. 2. Textu 147. ob quod melio-
ri nuncio, quam hoc ſenſu preſtari iurata promiſ
40 ſio non poteſt. Quartò † Manus organum orga-
norum totius humani corporis appellatur ab
Ariſtotele lib. 3. de Anima, 38. Galen. de vſu par.
lib. 1. cap. 2. & c. 4. & quare ita appelletur, rationẽ
reddidit idem Galenus de vſu partiũ, lib. 1. Idcir-
co vti omnium corporis membrorũ, membrum
excellentius, data illi eſt iurandi poteſtas. Quin-
41 to, † Cor in medio corporis a Deo conſtitutum
fuit, author eſt idem Ariſtoteles de partibus ani-
mal. lib. 4. cap. 10. Alexander Aphrodiſæus in Pa-
raphraſi de Anima, capit. fin. nouiſſimè Ambro-
ſius Paræus de Anatomia humani corpor. lib. 3.
cap. 11. Eam, inquit, vero naturæ lege ſedem ob-
tinuit, quod regio illa ſit omnium tutiſſima, &
munitiſſima. Ob quod cum iuramentum ex cor
de pẽdeat, & illud in medio corpore collocatum
ſit, neceſſe fuit, vt per manum, quæ & in medio
ſita eſt, & Cordi vicinior demonſtratio certa fie
42 ret. Sextò,† inter quinque humani corporis ſen-
ſus, certior, ſecuriorq; omnibus Tactus eſt, nam
43 etſi † ſenſus Viſus, nobilior, quodammodo vi-
deatur, vtpotè in oculis poſitus, qui tamquã ſpe-
culatores, principem locum altiſſimum tenent,
multaq; conſpicientes ſuo funguntur munere,
duobus enim quaſi claris luminibus, cælum, ter-
ras, aquas, formaſq; rerum omnium, ordinem,
numerum, motus magnitudines, decentias, co-
lores velociſſimè indicant, virtutes, ac vitia co-
gnoſcunt: iratos, propitios, lætantes, fortes, timi-
44 dos, ignauos, & audaces diſcernunt. Tactus † au-
tem ſenſus, quo manu maiori ex parte vtimur,
diffuſus eſt per omnes corporis neruos, vel per
ea, quæ illorum vice funguntur. Communicatur
ea tangendi vis carni, quæ interuallum eſt tactus,
& tactilis, cum enim quid ſenſorium carni ſuper
ponatur, ſentient per illam nerui qualitates ſim-
pliciſſimas, calidum, frigidum, humidum, aridũ,
durum, molle, aſperum, lene, graue, ac læue,
Nam omnes ictus, ac nimios caloris, ac frigoris
appulſus, ſicca, & humida, grauia, & læuia, mol-
lia, & dura, lenia, & aſpera, denſa, & rara diſcernit
& diiudicat. De his Ludou. Viues de Anima
lib. 1. c. 7. Vitus Amerbachius, de Anima, lib. 2.
45 cap. 19. Vnde ex ſenſibus ante cetera † homini
tactus tributus, vt inquit Plinius lib. 10. cap. 69. Et
ſolus non indiget alio medio, & per ſeipſum ſen-
tit. Ariſtoteles lib. 3. de Anima, 66. Aphrodiſæus
vbi ſupra, in c. de Tactu. Et ideo cum per ſe ſolũ
ſtet, & nullo alio indigeat, dicitur etiam perfe-
ctior, vt ex doctrina Ariſtotelis, lib. 10. Metaphyſ.
13. Propterea, eo ſenſu perfectiori, ac certiori, iu-
ramentum præſtari melius fuit. Manifeſtum ta-
ctum eſſe in carne, cute, membranis, neruis, den-
tibus, & alijs quibuſdam partibus, cẽſuit Paræus
vbi ſupra, cap. 4. ad hęc pulchre alludunt verba
Philonis Iudæi in lib. de Migratione Abrahæ, dũ
inquit de ſenſibus verba faciens, in his, veluti ca-
uernis, ac foueis ſenſus inſunt, viſus in oculis, au-
ditus in auribus, odoratus in natibus, guſtus in
46 lingua, tactus in toto corpore. Adhæc † ſepti-
mò, manibus omnia facit homo, omnibus ob id
animalibus dominatur, manibus enim, & ratio-
ne omnia domat animalia. Galen. lib. 1. & lib. 11.
de vſu partium. Omnia illis operatur, armorum
enim omnium loco manus habet, quibus tam-
quam omnium artium inſtrumentis bello, & pa-
ce vtitur, nihil taurorum cornibus eget, nil apro-
rum dentibus, nil equorum vngulis, nihil deni-
que vllis aliarum ferarum armis: Manuũ enim
beneficio, alia arma longè vtiliora, & tutiora tra-
ctare poteſt, lanceam, enſem, haſtam, arcum, fun
dam, ſclopum, bombardam, & is (cui DEVS
omnia ſubiecit ſub pedibus eius) Leonem, Tau-
rum, Equum, aliaq; animalia ferociora concul-
cat, capit, occidit; Chriſtophor. Myleus de Scri-
bẽda vniuerſitatis rerum Hiſtoria, lib. 1. Paręus
de Animantibus, & hominis præſtãtia, lib. 1. cap.
43. Plato de Legib. Dialog. 7. Quid mirũ igitur,
ſi pro ſeruandis pollicitis iuſiurandum manibus
47 præſtet? Octauò † iuſiurandum voluntatis eſt, vt
nemo ambigit, & ſupra dictum eſt; manuum au-
tem actiones ipſæ voluntariæ ſunt, & illarum pu-
blicæ, & manifeſtæ ſunt actiones, vt inquit Gale-
nus de vſu partium, lib. 1. & in lib. de Motu ma-
nuum, & obſ. Sp. 69. Idcirco, vt promiſſiones vo-
luntariæ, ac manifeſtæ ſint rectè manuum iure-
iurando firmantur concinit Lucan. lib. 1.

Quacumque ad bella vocaret
Promiſere manus

De quo Quinctilianus Declamatione 247. Ne-
que vnum promittendi genus eſt: voluntas ho-
minum, non tantum voce ſignata eſt, an vero ſi
manu promiſiſſet, an vultu annuiſſet, dediſſe fi-
dem & confirmaſſe ſpem puella videtur.
48 Nonò,† & vltimo, manus ipſæ ad vitam ducẽ-
dam ſunt aptiores, & commodiores, vt inquit
Galenus in fin. Mod. Iſa. 45. cõſequens erit, haud
perperam hoc aptiore, & cõmodiore membro
iuſiurandum præſtari.

In Sacra etiam pagina nonnulla traduntur, ex
quibus non immeritò, manu iuramentum præ-
ſtari conueniens eſt. Nam etſi diuerſimodè ma-
nus accipiatur in diuinis litteris, tamen nulli du-
49 bium accipi † pro DEI omnipotentis authori
tate, & poteſtate magna, ac potentia. Hinc habe-
tur Exodi cap. 13. Mementote (inquit Moiſes)
diei huius, in qua egreſſi eſtis de Aegypto, & de
domo ſeruitutis, quoniam in Manu forti eduxit
vos Dominus de loco iſto. Et ibi pluries, & Nu-
meri cap. 11. Numquid manus Domini inualida
eſt. Et Deuteron. cap. 3. Domine Deus tu cępi-
ſti oſtendere ſeruo tuo magnitudinem tuam,
manumq; fortiſſimam. & Iobus capit. 12. Quod
omnia hęc Manus Domini fecerit. Dauid
Pſalm. 18. Opera Manuum eius annunciant
firmamentum. & Pſal. 101. Opera Manuum tua
rum ſunt celi. & Salomon Sapientiæ cap. 16. Tua
Manum

Manum effugere impoſſibile eſt. Sic Ioan. Apo-
calypſ. cap. 14. In Manu ſua falcem acutam. Et
Eccleſ. cap. 10. In manu Dei poteſtas hominis, &
poteſtas terræ, & de poteſtate dicitur illud Oui-
dij in Heroidibus.

An neſcis longas Regibus eſſe Manus.

Vnde cum manus poteſtatem, potentiamq.
ſignificet, ambingendum nõ erit, quin ea ex cau-
ſa iuramenti potentiam, ac vim oſtendere vo-
luerint.

Nec mirum etiam, cum Iuramentum manu
50 præſtatur, nam in Diuinis eloquijs, † leuatio Ma-
nus Domini, dicitur iuramenti præſtatio, ac iu-
rata promiſſio, & ſic intelligitur illud Exodi, cap.
6. Et induxerim in terram, ſuper quam læuaui
Manum meam, vt darem eam Abraham, Iſaac,
& Iacob. Et Numeri cap. 14. Omnes, qui nume-
rati eſtis à viginti annis, & ſupra, & murmuraſtis
contra me, non intrabitis teram, ſuper quam le-
uaui Manum meam, vt habitare vos facerem.
Dauid Pſalmo 105. Eleuauit Manum ſuam ſu-
per eos. Et alibi pluribus in locis, quos omitti-
mus; & ideo cum leuatio Manus Domini iuſiu-
randum denotauerit in locis adductis, non mi-
rum, ſi etiam per leuationem manuũ homines
iurent. Hinc Geneſ. cap. 24. inquit Abraham ad
ſeruum ſeniorem domus ſuæ. Pone manum
ſubter femur meum, vt ad iurem te per Dominũ
Deum Cæli, & Terræ, vt non accipias vxorem
filio meo de filiabus Chananæorum. Et iterum
in eodem capite. Poſuit ergo ſeruus manum ſuã
ſub femore Abraham Domini ſui, & iurauit illi
ſuper ſermone hoc. Sic Iacob appropinquante
mortis tempore Ioſepho filio dixit Geneſ. capit.
47. Si inueni gratiam in conſpectu tuo, pone ma-
num tuam ſub femore meo, & facies mihi miſe-
ricordiam, & veritatem, vt non ſepelias me in
Aegypto, ſed dormiam cum patribus meis, & au
feras me de terra hac, cõdaſq. in Sepulchro ma-
iorum meorum. Cui reſpondit Ioſeph. Ego fa-
ciam, quod iuſſiſti; & ille, iura, inquit, mihi. Quo
iurante, adorauit Iſrael Dominum, conuerſus ad
lectuli caput. Ex quo ſatis apparet antiquiſſimũ
eſſe in Scriptura Sacra manu præſtari ſolitũ iu-
51 ſiurandum. Extenſio † enim, ac manuum expli-
catio ita explicatur à Philone Iudæo, lib. 2. legis
allegor. Extendam manus, id eſt, extendam, &
explicabo meas actiones Deo, teſtem, inſpecto-
remq. ſingulorum inuocando: ſiquidem (idem
Philo in lib. de ſpecialibus legib. inquit) iuſiuran
dum nil aliud eſt, quam in re ambigua Dei teſti-
ficatio, id ni fiat in veritatis fauorem, ſcelus eſt
haud expiatu facile. Et in dicto lib. 2. de legis al-
52 legor. iuſiurandum † teſtimonium eſſe Dei, de
53 re, de qua ambigitur. Vnde Manus † digiti San-
ctiſſimam Trinitatem ſignificant, excepto par-
uo, & pollice; & huc pertinent verba Dauid Pſal
mo 8. Quoniam videbo cęlos tuos opera digito-
rum tuorum, & illud Iſaię cap. 40. Quis appendet
tribus digitis molem terræ? antea dixerat cap. 17.
Et quæ operati ſunt digiti eius. Hinc iurans di-
gitis manuum Sanctam Trinitatem in teſtem
vocare dicitur. Sed ad hanc quæſtionem hæc li-
baſſe ſufficiat, ſi cauſam alijs præbeo, vt meliora
proferant.

54 Pede iuramentum præſtari, an poſſit? Vana
quęſtio eſt, & ridicula, & ſic eã appellauit Marc.
Mantua, in tract. de maiore quattuordec. annor.
efficac. obligan. fol. mihi 19. verſic. Tertio quæ-
ritur.

55 Hoc Iuramentũ † à Magiſtratu præſtitum de
ſtatutis obſeruandis, nõ porrigitur ad ſtatuta in-
ualida, & abrogata, vt voluit Gloſſa, & Bart. in l.
ſi quis priore, ff. ad Trebell. idem Bartol. in l. om-
nes populi, num. 68. ff. de iuſt. & iure. Bald. in præ-
lud. feudor. num. 15. Aymo Crauetta, de Antiqu.
tempor. parte 4. §. videamus, ſub num. 6. verſ. dixi
ſtatutum, Gomez. in §. in perſonam, nu. 17. Inſt.
de Action. Ripa, Reſponſo 5. ſub num. 5. tit. de le
gib. & cõſuetudin. lib. 1. nouiſſimè Vincent. Mã-
cinus, de iuramento par. 2. artic. 17. num. 16. in-
telligitur enim promiſſio ſeruãdi ſtatuta valida,
non autem inualida, vel iniqua, c. 1. de iureiur. in
6. l. 1. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris, &
56 generalis ſtatutorum confirmatio, non trahitur
ad ſtatuta abrogata, vel inualida. Alexand. in con
ſil. 59. col. 4. volum. 1. Ripa in d. Reſponſo 5. nu. 5.
57 niſi † correctio, vel abrogatio fuiſſet in parte ſta-
tuti, non autem in toto, quia in reliquo non ab-
rogato iuramentum locum habebit, vt ſcribit
Philipp. Decius in c. 1. nu. 37. de Conſtitut. Hunc
verò iuriſiurandi ſtabilitum ſcopum, non præci-
ſe ad omnimodam ſtatutorum obſeruationem
cogere, ſed æquitate quadam penitus attenta, vt
poſt multos, quos allegat cenſuit Andreas Tira-
quell. de pęnis, in præfat. num. 23.

58 Num autem præſtitum † iuramentum, ad ſta-
tuta futura, ac nouiter condita porrigatur?
Quod ſic cenſuit Bartol. in l. ſi ſtipulatus fuerim,
§. cum ſtipulamur, ff. de verbor. obligat. quem
ſimpliciter ſequitur Paris de Puteo, in tractatu
Syndicat. §. ſtatutum, num. 5. in fine. Cataldin.
de Boncompagn. in tractatu Syndicatus, num.
38. ſequitur nouiſſimè Hippolyt. Bonacoſſ. in
Quæſtionib. criminal. §. Iudex, circa finem.

59 Sed contrarium potius verum eſſe credo, ex
infraſcriptis. Primò concinit, quod faciens pacẽ
pro ſe, & filijs, intelligitur tantum de filijs pręſen
tibus ac natis, non autem de futuris, ac poſtmo-
dum naſcituris, Archidiac. in c. Excellẽtiſſimus,
11. q. 3. Bald. in cap. Inquiſitioni, in fine, extra, de
Appellat. licet contrarium in hoc, & malè tenue
rit Octauian. Vulpell. de Pace, & inducijs, quæſt.
60 31. Secundò, cum † ſimus in pęnalibus, omiſſum
habetur pro omiſſo, l. ſi cum dotem, §. 1. ff. ſolu-
to matrim. Et pęna ad non expreſſa, & incogita-
ta non extenditur, l. ſed & ſi quis, §. Diuus, ff. de
Religioſ. & ſumpt. funer. Alex. in conſil. 33. col.
penult. & in conſil. 113. col. penult. vol. 1. Aymo
Crauetta, in conſil. 205. colum. 7. Marian. Socin.
Nepos, in conſil. 3. col. finali, volum. 3. Philippus
Decius, in l. factum, §. in pœnalibus, ff. de Regul.
iur. Iaſon, in l. ſtipulatus, §. Chryſogonus, nu. 52.
& ſeq. ff. de verb. obligat. Tertio, aſtipulatur huic
61 opinioni, quod † cautio generalis de non offen-
dẽdo, & promiſſio ex cauſa præterita, ac de præ-
ſenti

Digitized by Google

ſenti tantum intelligitur, ſecus tamen de cauſa
futura, l. quæro, §. inter locatorem, ff. locati. Bald.
in l. ſemel mora, ff. ſoluto matr. Anton. de Butr.
in c. cum inter, de renunciat. Bart. & ad eum Ale-
xand. in l. Aut facta, §. cauſa, ff. de pœnis. Ludou.
Roman. in conſil. 155. nu. 7. in conſil. 158. num. 1.
Alexand. in conſil. 19. col. 2. verſic. non obſtat ſi
diceretur, vol. 1. Marſil. in Rubr. de fideiuſſ. num.
152. Octauian. Vulpell. de pace, & inducijs, q. 44.
num. 5. Petrus Plaza in Epit. Delictor. lib. 1. cap.
62 6. num. 29. Quartò † iuramentum intelligitur
rebus permanentibus vt erat tempore, quo præ-
ſtatur iuramentum, quod dicunt rebus ſic ſtan-
tibus, c. Ad audientiam, ext. de iureiurando Ca-
rol. Ruin. in l. nemo poteſt, colum. 15. ff. de leg. 1.
Thom. Gram. in deciſ. Neapol. 57. Nicol. Boer.
in Deciſ. Burdegalenſi, 62. Gulielm. Benedict. in
Rep. c. Rainutius, in verbo, Duas habens filias,
nu. 242. & iterum in verbo, In eodem teſtamen-
to relinquens, il primo, num. 220. extra, de teſta-
ment. Ioan. Cephal. in conſil. 118. num. 31. vol. 1.
Federic. Scotus in conſil. 14. ſub num. 6. lib. 3. to-
mo 1. Hic locus me monet, vt pulchra hac de re
verba in medium afferam Senecæ, de Benefic.
lib. 4. capit. 35. Tunc (inquit) fidem fallam, tunc
inconſtantiæ crimen audiam, ſi cum omnia ea-
dem ſint, quæ erant, promittēte me, non præſti-
tero promiſſum, alioquin quidquid mutatur, li-
bertatem facit, de integro conſulendi, & me libe
rat. Et poſt pauca, idem Seneca ibidem. Omnia
eſſe debent, quæ fuerunt, cum promitterem, vt
promittentis fidem teneam. Quantum probatur
hæc opinio in c. Clericis. de iureiurando in quo
63 dicitur iuramentum non extendi ad ſtatuta no-
uiter edita; quam tenuit Ioan. Crottus, in conſil.
120. num. 42. vol. 1. ſequitur nouiſſimè Vincent.
Mancinus de iuramento parte 4. effectu 177. nu.
2. Vnde poſt D. Thom. de Aquino Dominic. de
Soto, de iuſtit. & iure, lib. 8. q. 2. artic. 2. in fine, in-
quit, Canonicum, vel Senatorem, iurantem ſer-
uare ſtatuta, intelligi de illis, quæ vſque illuc edi-
ta erunt, nec teneri edenda ſeruare; hoc idem vo
luit Angel. de Clauaſ. in Summa, §. iuramētum,
64 5. num. 35. niſi † ex iuramento appareat etiam
futura, & facienda ſeruare voluiſſe, nam tunc te-
nebitur tantummodo illa obſeruare voluiſſe, nā
tunc tenebitur tantummodo illa obſeruare, quæ
tantum licita, & honeſta videbuntur. Angelica,
& Soto in locis allegatis.

An autem ſimile iuſiurandum a Magiſtratu
65 præſtandum † tactus Sacrorum Euangeliorum,
vel Scripturarum exigatur. Quod requiratur
ſcripturarum tactus, voluit Gloſſ. in Clement. 1.
§. porro, in verbo, Tacta, de Heretic. Gloſſa, in §.
1. in verbo, quattuor, & in verbo, Teneo, vbi text.
in Authent. iuſiurandum quod præſtatur ab his,
Gloſſa 1. in c. 1. §. item Sacramenta, de Pace iu-
ram firm. vbi dicit ita hodie de generali conſue-
tudine obſeruari. Facit text. in c. Ad abolendam,
§. ſtatuimus, de Hæretic. c. Venerabilibus, de ſen-
tent. excomm. in 6. c. fin. de iuram. calum. c. hor-
tamur, 3. q. 9. Bart. in dicta Authent. Iuſiurādum
quod præſtatur ab his, num. 7. Bald. & Panorm. in
c. & ſi Chriſtus, de iureiur. Bal. Salic. Corn. Curr.
in Authent. Sacramenta puberum, C. ſi aduerſ.
vend. Ioan. de Imola, in c. cum contingat, de iu-
reiur. Iacob. in. de Sancto Georgio, in prædicta
Auth. Sacramenta puberum, Lanfranc. de Oria-
no, in c. quoniam contra, in verbo, teſtium depo-
ſitiones, num. 4. de probat. Matth. de Afflict. in
Conſt. Puritatem, notab. 3. Andr. Tiraquellus,
de Legib. Connubial. in l. 15. gloſſ. 7. num. 98.
Capell. Toloſ. in Deciſ. 161. Carol. Ruin. in con-
ſil. 103. num. 12. volum. 4. Barthol. Caſtanæus in
conſil. 39. col. 20. Paul. Aemil. Verall. in Deciſ.
123. num. 1. parte 2. Caballin. Milleloq. 586. poſt
alios complures Anton. Gabrielius in Cōmun.
Opin. lib. 2. tit. de Minor. Concluſ. 5. nu. 35. Gui-
do Papa in Deciſ. 35. Didac. Couaru. in c. quam-
uis, §. 1. nu. 2. circa finem, de pact. in 6. Franciſc.
Marc. in deciſ. Delphin. 674. nu. 4. & 11. volum.
1. Iacob. Philipp. Port. in conſil. 36. num. 67. vol.
1. Anton. Scappus de iure non ſcripto, lib. 3. cap.
51. num. 19. cum multis, quos allegat Petr. Ce-
ned. Collectan. Iuris Canonici, 108. nu. 6. par. 2.
66 Contrarium quod tactus † ſcripturarum non
exigatur, tenuit Andr. Alciat. in Rubr. extra, de
iureiur. num. 29. quem ſequitur Iacob. Menoch.
in conſil. 37. num. 52. vol. 1. dicunt eſſe Commu-
nem opinionem poſt Viuium, Emanuel Suarez
in Theſauro recept. Sentent. in verbo, Iuſiuran-
dum, num. 329. Hippolyt. Bonacoſſ. in quæſt. cri-
min. §. Iuramentum, col. finali. Ioan. Baptiſt. Fer-
ret. in conſil. 303. num. 22. vol. 2.

Poſſem multa ego ab vtraque parte deducere,
hoc tamen modo hanc controuerſiā diſtingue-
67 rem. † Si loquimur de iure diuino, ſufficiat quo-
uiſmodo iuratum eſſe Domino, abſque aliquo
ſcripturarum tactu, iuxta illud Numeri, cap. 21.
Viuo ego. Et Hieremiæ c. 4. Iurabis, viuit Deus.
Quemadmodum Apoſtolus Paulus ſæpe dixit.
Teſtor coram Deo, & hominibus, 1. Timoth.
cap. 3. & iterum ad Romanos cap. 1. Teſtis enim
eſt mihi Deus, & cap. 2. Corinth. capit. 1. Ego au-
tem teſtem Deum inuoco, & ad Philippenſes
cap. 1. Teſtis enim eſt mihi Deus, & pulchrè Sa-
muel lib. 1. Regum capit. 12. Teſtis eſt Dominus
aduerſum vos, & teſtis Chriſtus eius in die hac,
quia non inuenietis in manu mea quippiam. Et
dixerunt, Teſtis. Quouis enim modo iurando
ligatus erit DEO. Sic Phalaris Tyrannus ad
Hippolytionem inquit, quid refert, ad pietatem
iuſiurandum, ne fides frangatur. Vtrique enim
animus confirmat. Aut loquimur de iure huma-
no, & tunc aut loquitur qđ iuretur, & debet præ-
ſtari in ſcripturis. Franciſc. Marc. in Deciſ. Del-
phin. 674. Si vero loquetetur quod præſtetur iu-
68 ramentum † tactis ſcripturis, aut Sacroſanctis
Euangelijs, & tunc Scripturarum, vel Sacrorum
Euāgeliorum tactus fieri oportet, quia iſte actus
erit de ſubſtantia, & ſi omitteretur, vitiaretur a-
ctus, ac nulliter fieret, tamquam informis, c. quia
propter, de elect. l. qui Romæ, §. Flauius, ff. verb.
obligat. ſentit Gloſſa prima, in c. 1. §. Item ſacra-
menta, de pace iuram. firman. & iſto caſu proce-
deret Gloſſa in d. Clement. 1. in verbo, Tacta, de
hæret. quam ad hoc ſingularem appellauit Abb.
Panor. in c. tuis, col. finali, de teſtibus, & in c. fin.
de iuram.

de iuram.calum.& in dicto cap. Etſi Chriſtus,& in Rubr.de iureiurando, dicit eam magiſtram. Andr. Barbat.in dicto c.finali,col.3.& meliorem de iure Iaſon,in d. Authent. Sacramẽta puberũ, num.14.Couar.vbi ſupra,& Corſer. in d.q.4. dicens, quod ſi lex requirit iſtos actus qualificatos, † legi ſatisfactum non erit, ſi qualitates omnes non interuenerint, arg. Gloſſæ in c. notificaſti, 33.quæſt.5.& per Petrũ de Ancharano, in d.cap. quia propter, de elect.in capit.ſignificaſti,il 2. de homicid.

0 Hodie apud † nos Italos ſi tangatur ſcriptura quælibet, ſufficit, vt dicit Gloſſa in d.verbo, Tacta,in d.Clementina prima, quam ſequitur Cor-
1 ſer.in d.quæſt.4. tamẽ † in hoc Regno habemus Conſt. Puritatem,quæ exigit tactum Euangeliorum,(ibi: Tactis corporaliter Sacroſanctis Euangelijs in publico) vbi Afflict.dicit, Euãgeliorum tactum illo caſu,& omnibus, in quibus ille requiritur interuenire debere. Attamen Didac. Couar.in d.c.quamuis, §.1.dicit conſuetudine ob-
72 tentum, quod licet iuramentũ ſuper † Euangelijs exigeretur, ſufficiet tamẽ ſuper Crucis ſigno præſtari, ex Gloſſa inſigni, in d.Auth. Vt iuſiurandum, cuius meminit Alex.in l.3.§.iurari;ff.de iureiuran. Panorm.in conſil.68. volum. 2. & ipſam conſuetudinem, vt ſupra diximus obſeruare, vt cum tactus Sacrorum Euangeliorum requira-
73 tur, quarumlibet Scripturarum † tactum ſufficere; refert etiam Marcus Mantua, in d.Authen. Sacramenta puberum,col. mihi 19. verſ. ſecũdo ad idem quæritur.

74 In Arduis,† magniſq.negotijs, ac Põtificum, Imperatorum, Regum, aliorumq. Principum actibus, ſuper libro Sacrorum Euangeliorum, quandoque, & vt plurimũ præſtari conſpicimus,
75 hinc † Leo III. Summus Romanus Pontifex, ab ijs quibus exagitabatur calumnijs cum ſe purgare coram Carolo Magno vellet, Ambonem aſcendit,& contingens Euangelia,ſolemni iureiurando his verbis ſe innocentem pronunciauit. Nota res eſt fratres chariſſimi, malos aduerſus me homines ſurrexiſſe,meq.ac vitam meam grauiſſimis criminibus infamaſſe: cuius rei cognoſcendæ gratia, Clementiſſimus hic, ac Sereniſſimus Rex Carolus, vna cũ Sacerdotibus, ac Principibus ſuis ad hanc Vrbem ſe contulit, quam ob rem ego Leo Pontifex Sanctæ Romanæ Eccleſiæ à nemine iudicatus, neque coactus, ſed mea volũtate impulſus, purgo me, præſentibus vobis, coram DEO, & Angelis eius, qui cõſcientiam nouit, & Beato Petro Apoſtolorum Pincipe, in cuius conſpectu conſiſtimus, neque ſceleratas res, quas mihi obijciunt, perpetraſſe, neque perpetrari iuſſiſſe. Deum teſtans, in cuius iudiciũ venturi ſumus, & in cuius conſpectu conſiſtimus, & hoc facio, non legibus vllis obſtrictus, neque hãc conſuetudinem, & decretum in Sancta Eccleſia ſucceſſoribus meis, & fratribus meis coepiſcopis imponere cupiens, ſed vt certius, iniquis vos ſuſpitionibus liberem. Cuius rei meminit Carolus
76 Sigonius, de Regno Italiæ, lib.4. Eodem † modo ſuper Euangelijs iurat Imperator, ſe futurum defenſorem, & pugilem Romanæ Eccleſiæ, Clement.1.§.nos itaque, & §.porro, de iureiurando, vbi Cardinal.& alij, & habetur in c. Tibi Domino, 63.diſtinct.& Mantua in loco allegato, cuius text.vigore teneri Imperatorem iurare fidelitatẽ Papę, tenet Auguſtinus de Ancona in tract. de
77 Poteſtate Papę,q.38. artic.4. Iurat † autem tribus vicibus; Prima dum à Pontifice approbatur; Secunda, dum Italiam ingreditur; Tertia, dum coronantur; vt dicit Martinus Laudenſ. de Princip.§.180.idq. iuramentum ſuper Euangelijs prę ſtabitur, vt in d.Clement. 1. & latè Reſtaur. Caſtald.de Imperatore,q.17.& q.36.& q.38.num.2. Iurant Epiſcopi ſecundum formam c.Ego N.de iureiurando; Quinctilian. Mandoſ. in tract. de Formul.commiſſ. form. 3.in verſic.recuperare. Couar.in d.c.quamuis,par.1.§.1.num.3. de pact. in 6.Ioan. Firma.in tract.de Epiſcopo,parte 3.qui
78 libet etiam † cuiuslibet terræ rector iurare tenetur de ſeruando, ac ſeruari faciendo Conſtitutiones omnes Officij Sanctę Inquiſitionis, vt ex Clemente, Gregorio, Alexandro, & Innocentio Romanę Eccleſię Pontificibus, ſtatutum eſſe traditur in tractatu de forma procedendi contra Hęreticos, ſub Rubr.7.Iurant & Beneficiati, vt in c. cum Eccleſijs, extra, de maior.& obed. c.nullus, de iureiuran.Cardinal.in Clement. Quia contin
79 git,col.1.de Religioſ.domibus. In † hoc Regno Neapolitano iurant Arbitri per Pragmaticam, vt exactè diximus de Compromiſſ.§.3. Gloſſa 2.

80 Et dum reperitur † à Notario ſcriptum iuraſſe aliquem, eo caſu præſumitur iuramentum ſolemniter, ac firmiter pręſtitum, tactis ſcilicet Sacroſanctis Euangelijs, ſecũdum Ioan. ab Imola, in conſil.56.Franc. Aretin. poſt Anton. de Butr. in d.c.tuis, de teſtib.Marc. Mantua, Dialog. De narrat.Claſſe 18.c.19.num.7. pręſertim accedente Notariorum conſuetudine ita obſeruante, vt inquit Andr. Alciat. in Rubr. de iureiur.in fine,
81 per † argumentum enim à generali conſuetudine, præſumuntur ſeruata ſeruanda, Bald.in l.fina-
82 li, in fine, C.ſi ex falſ. inſtrum. ſemper enim † cenſetur Notarius rogatus, vt apponat in inſtrumento Clauſulas de more regionis, & notariorũ Cõſuetudine ſolitas apponi. Ioan.de Imola, in l.filio præterito,col.8.ff.de iniuſto,rupto,& irrito teſtamento, Alex.in conſil.125.Viſis, vol.1.in conſil. 142.col.5.verſic.16.ſubdit etiam,vol.2. arg. text. quem ibi dicit Bald.meliorem de iure,in l.finali, C.de fideiuſſ. Andr. Barbatia, in conſil. 6. in fine, in conſ.54.col.pen.verſic. & ſi quiſpiam,vol.3.in conſil.58.col.9.verſic.& ſi dicatur,vol.4.Ripa, in l.Centurio,num.26.ff. de vulg. & pupil. Decius in c.cum M.Ferrarienſis,col.2.verſic.ex ſupradictis, de Conſt.Corn.in conſil.150.vol.3.in conſil. 195.vol.1.Hieronym.Grat.in cõſ.112.col.3.vol. 2.Afflict.in Conſtit.Baiulos omnes, nu.16. Maxilla in Conſuetud.Barenſib.tit.de immunit.noſtræ Ciuit.§.à ſeruitio galearum, num.25.& 31.

Quod autem diximus de Sacrorum tactu, & Scripturarum in præſtatione iuramenti, in laicis
83 id ſibi locũ vendicabit, † ſecus tamẽ in Epiſcopo ac presbytero iurantibus, cum non cogantur Sacra tangere, c.ſi quis presbyter,2.q.4.Gloſſa in c.vt circa, de elect.in 6.c.fin. extra, de iuramento

Digitized by Google

calumniç,quem ad hoc dicit ſingularē Panorm.
ibidem, & Andr. Siculus, col.4. Guido Papa, in
Deciſ.615. Corſetus in Rubr. de iureiur.q.4. Et
84 † ipſos iurare in pectus, & ita vidiſſe obſeruari in
Francia ſcribit Petrus Rebuff. ad Conſt. Galliæ,
in Proęm.Gloſſa 5. num. 27. tomo 1. vbi dicit,
quod ſi eo modo iurent, & contraueniant,periu-
ri efficiantur,quia os ,quod mentitur,occidit ani
mam,etiam ſine ſcripturarum tactu,c.Iuramen-
ti,22. q. 5. ſed copioſius de his dixi de Præſtantia
Regis Catholici, cap.64.nu.96.& 97.
85 Si autem † per ſuperioris Reſcriptū, aut man-
datum,vel prouiſionē, cogeretur Officialis con-
trauenire Iuramento de ſeruandis Conſuetudi-
nibus, tunc is reatum periurij minime incurrit,
per notata apud Rotam, in Deciſ.294. Licet quis
86 iuret,in nouis. Semper † enim in iuramento in-
telligitur excepta ſuperioris authoritas,c. venię-
tes,extra de iureiur.Inde iuramentum de non re
cipiendis,intelligitur, niſi ſuperior contrarium
præcipiat. Oldrad.in conſil. 97. Factum tale eſt,
quidam Abbas. Sequitur plura allegas Anton.
Corſet.in d. Rubr.de iureiurando,Iuramēti Pri-
uilegio 21. quib. annecti poſſunt quæ ſcribit Lu-
dou.Roman.in conſil.2.num.2.facit & ex parte,l.
87 ſecundo de † clericis non reſident:vbi iuranti de
reſidendo, non obſtat non reſidenti ex facto ſu-
perioris.Octauian.Cacheran.in decis. Pedemōt.
92.num.9. & nouiſſime alios allegans D. Conſi-
liatius Fabius de Anna,in conſil.42.num.27.
88 Sed an iuramentum pręſtari debeat, ſuper Ve-
teri, vel Nouo Teſtamento, an ſuper Altare, an
ſuper Sanctorum reliquijs? diximus plene de Re-
gis Catholici Præſtantia,capit.64.num.98.&99.
& poſtquam ea ſcripſeram vidi Vincent. Mācin.
de iuramento,parte 1.q.4.num.13.cum pluribus
ſeqq. vbi tractauit plenè, an præſtans iuramentū
poſſit aliquam formam iurandi præſcribere iu-
89 ranti,& † an poſſit præſtari ad Altare Sancti An-
tonij,vbi concludit hunc modum dici iuramen-
talem execrationem, & ex multis probat licitā
fore,cum quo nunc pertranſeo.
90 Quid ſi † Iuramētum præſtitum fuerit, die fe-
riato in honorem DEI, an eo caſu, officialis
iurans illo intelligatur obſtrictus? Lanfranc. de
Oriano,in Repetit. c. quoniam contra; in princ.
colum.finali, de probat. tenuit tale iuſiurandum,
non tenere,& inualidum eſſe,arg.c.1.extra,de fe
rijs, quem ſequitur illum referens Thomas Fer-
ratius Cautela 3. vbi pro officialis cautela, ne in
Syndicatu de periurio teneatur,vt die feſto iuſiu
urandum præſtet pro cautela,& ſecuritate tradi-
dit,quos ſequitur Ioan. Petr. Surdus in conſil.87.
num.15.in conſil.112.nu.5.vol.1.Borgnin.in de-
ciſione 9.num.31.vol.1. Flor. de in lit.iur.§.40.
num.755.Lambert.de contr.mulier.in fi.nu.66.
91 Sed † tamen ea opinio vera non eſt, niſi in actib.
iudicialibus,& qui fierent in forma iudicij, & iu-
riſdictionis contentioſæ,vt illo caſu,quemadmo
92 dum acta fieri nequeunt, eodem † modo, nec
etiam iuramenti præſtatio valida erit, feriæ enim
inductę ſunt quo ad actus iudiciarios coram iu-
dice faciendos, vt non fiant iudiciarij ſtrepitus,l.
Diuus Traianus,ff.de ferijs,l.finali,C.eodem tit,

Vnde cum hæc iuramenta præſtari ſoleant po-
tius per publicos actus extraiudiciales, corā No-
tarijs per inſtrumenta,& ſtipulationes, & hi No-
tarij cartularij iudices appellentur, & coram illis
93 poſſunt expediri ea, † quæ ſunt ſimplicis cogni-
tionis,& iuriſdictionis voluntarię, tamquam co-
ram iudicibus municipalibus,l.rem non nouam
vbi gloſſa in verbo, Facultatem, C.de iudic. Gloſ
ſa & Bart.in l.fin.C.Vbi,& apud quem, Gloſſa,in
94 l.1.ff.de iudic.Qui iudices † municipales,habent
conficiēdorum actorum poteſtatem; vt habetur
in l.2,C.de Magiſtrat. Municip. Inſuper illa quæ
ſunt iuriſdictionis voluntariæ,poſſunt diebus fe-
rialibus expediri.Bartol.in d.l.Diuus,poſt Innoc.
& Hoſtienſ.in c.finali,de ferijs.Speculat.in tit.de
ferijs,§.ſequitur,verſ.quid ſi in ferijs,Panorm.in
c.conqueſtus,col.5.de ferijs, & in c.finali, nu.16.
eod.tit.Robert.Maranta,in Speculo Aureo,par-
te 5.diſtinct.16.num.41.& 42.& parte 6.in verbo,
Actorum editio, num. 17. cum pluribus ſeqq.
qui dicunt poſſe die feriata in honorem Dei,fieri
inſtrumentum,Barth.Socin. in tract. Fallentiar.
Regula 92.limitat.9.Ioan.de Firmo, in tract.de
Epiſcop.lib.1.parte 1. colum. penult. verſic. ſed
quæro, an inſtrumenta, Guido Papa,in deciſ.215.
Marcus Mantua,in Singul.586.& in Singul.587.
Iacob.Menoch.de Arbitr. iudic.qq.lib. 1.quæſt.
30.num.14. Petrus Rebuff. de Priuileg. ſcholar.
Priuileg.75.qui expreſſim tenet contra Ferratiū.
Sequitur nouiſſimè Hippolyt. de Bonacoſſ. in
quæſt.crimin §.iuramentum,col.5. De his Gui-
do Papa,in Deciſ.215. per totam, Adde nouiſſi-
mè Anton.Corn.de abſolut.a iur.par.4. Caſu 18.
Aduertant itaque Iudices, ac Magiſtratus, vt
iuramenta ab eis præſtita obſeruent, quia & Do-
minus Deus apud Pſalmiſtā inquit; Iurauit Do-
95 minus,& nō pęnitebit eum. Nam † & Summus
Pontifex iureiurando ligatur,c.tunc quidam,25.
q.1.Panorm.in c.quāto,nu.8.de iureiur. Thom.
Grammat.in conſil.ciuil.100.num.72. quanto
magis inferiores alijs, qui poteſtatem non habēt
Pontificiam.
96 Magiſtratus † qui iuramento præſtito contra-
ueniunt, infamiam incurrunt, cum iurent de fu-
turo,quo caſu infamia incurritur, ob quam offi-
cio,& dignitate priuantur,l.quoties, vbi hoc vo-
luerunt Ioan.de Platea, & Bart. ante eos Andr.
de Barulo,C. de dignitat. lib.12. Angel. de Aret.
in §.item ſi quis iurauerit. Inſtit.de Act. & latius
concludit Franciſc.Marc.in Deciſ.Delphin.667.
num.1.& 2.& in Deciſ.707.vol.1.
97 Aſſeſſores † inſuper Cameræ Imperialis,quā-
uis ſint Conſiliarij ſupremi Romani Principis,
tenentur iurare de rectè iudicando, ſecundum
Ordinem Imperialis Cameræ, parte 1. capit. 57.
cōprobat Ieremias Serſerus I.C.inſignis,de iura-
mentis,lib.3.num.4.& 9.& per totum,vbi elegā-
ter vidi multa quæ hanc materiam illuſtrant,lon
go tempore poſtquam hæc ſcripſerant.

CAP.

CAP. XV.

ARGVMENTVM.

Magiſtratus cautionem, & fideiuſſionem de reddendis rationibus in Syndicatu dare cogitur.

COMPENDIVM.

1 *Officialis, & Magiſtratus de iure communi officialium adminiſtraturus, quid cauere debeat.*
2 *Intellectus Conſtit. Regni Humanitate.*
3 *Magiſtratus, & Officiales in Regno, an præſtare debeāt fideiuſſionem de parendo Syndicatui.*
4 *Intellectus Pragm. Caroli V. Cæſaris. Incip. Decet nos. ſub tit. de offic. iudic.*
5 *Fideiuſſor idoneus in dubio eſse debet.*
6 *Fideiuſſor qui idoneus non præſumitur.*
7 *Quo ad virtutes idoneus quis præſumitur, ſecus quo ad bona.*
8 *Pupillus ob ætatem pauper præſumitur.*
9 *Pauper is dicitur, qui ſic a iure appellatur.*
10 *Pauper quis dicatur, & num. 11. 12. 13. & 14.*
15 *Qui ſe fundat in idoneitate, diuitijs, vel paupertate, probare debet.*
16 *Idoneus non dicitur, qui immobilia non poſſidet.*
17 *Idoneus quis non reputatur in his quæ non inſunt a Natura.*
18 *Fideiuſſorem ſi ſemel dedit, & acceptatus fuerit, an poterit peti a Magiſtratu, vt alium præſtet, & num. 19.*
20 *Magiſtratus, & officialis ſi eſt diues an teneatur præſtare fideiuſſiones, & num. 21. & 22.*
23 *Magiſtratus iurans non habere fideiuſsores, non auditur.*
24 *In cauſis criminalibus, an requiratur cautio fideiuſsoria, & an iuratoria ſufficiat.*
25 *In quinquennali dilatione, ſiue moratoria, fideiuſſio exigitur.*
26 *Fideiuſſio vbi de iure requiritur, non poteſt per Principem tolli.*
27 *Magiſtratus offerens dare fideiuſſionem in alio loco, an audiatur, & num. 28.*
29 *Cautela, qua vtuntur Magiſtratum geſturi in hoc Regno Neapolitano ad præſtandam fideiuſſionem.*
30 *Fideiuſsor officialis exterus, iurare, ac renunciare debet ſui fori priuilegio.*
31 *Regnum Neapolitanum vna prouincia appellabitur.*
32 *Prouincia dicitur, quæ habet decem, vel vndecim Ciuitates, & vnum Regem, vel iudicem.*
33 *Ciuitates ſunt etiam apud Sarracenos, & hoſtes.*
34 *Fideiuſsor datus per Magiſtratum in principio officij, de reddendis rationibus, an teneatur pro refirmatione factæ in officio.*
35 *Fideiuſsor videtur ſe conformare cum diſpoſitione iuris communis.*
36 *Fideiuſſio, & iuramentum ad incogitata non extenduntur.*
37 *Antonij Heringij I.C. laus.*

AXIOMA.

Magiſtratus fideiuſſores de reddendis in Syndicatu rationibus præſtanto.

1 MAgiſtratus, † Iure Communi attento, iuratoriæ cautioni ſtare permittitur, dum officij adminiſtrati, ac antea geſti rationes in Syndicatu reddit; ita habetur in l. 1. poſt princip. C. Vt omnes iudices, tam ciuil. quam militar. & voluit Gloſſa, in §. ſed hodie in verbo, promiſſioni,
2 Inſt. de ſatiſdat. Et quamquā habeamus † Conſt. Regni, Humanitate, in qua ſtatutum eſt pro criminalibus cauſis dandos fore fideiuſſores, illam tamen non habere locum in Magiſtratibus, poſt Bartholom. de Capua, voluit Paris de Puteo, de Syndicatus offic. §. Fideiuſſor officialis, nu. 1. & 2. Matth. de Afflict. in d. Conſt. nu. 12. vbi retulit ſcripta eiuſdem Bartholomęi de Capua.
3 In Regno tamen Neapolitano, excluſis Magiſtratibus perpetuis, omnes Iudices præpoſiti Iuſtitiæ adminiſtrationi in principio Officij præſtāt fideiuſſionē de ſtando, & parendo Syndicatui in fine officij, & de ſoluendo iudicatū, ac nouiſſimè
4 id cautum † eſt ab Imperatore Carolo V. per ſuā Prag. Decet nos, ſub titulo de Officio iudicū, & aliorum Officialium, ibi: quod officiales noſtri, ſicut argentum probatū probentur, & nō poſſint intrare officia, niſi pręſtiterint idoneam fideiuſſoriam cautionem de ſtando Syndicatui. Et iſto
5 caſu ex verbis dictæ legis nouiſſimæ, † fideiuſſorem idoneum eſſe oportet, & ſi non eſſet expreſſum, adhuc idoneitas requiritur, Specul. in tit. de empt. & vend. §. 1. verſ. Primo autem, Bartol. in l. ſi vero, §. 1. num. 5. ff. qui ſatiſd. cogāt. Paul. Gril-
6 landus de relaxat. carcerator. q. 7. nu. 4. † Et talis fideiuſſor idoneus non præſumitur, Bald. in l. prę cibus, col. 8. C. de impub. & alijs ſubſtit. Maximè quo ad bona idoneus quis non præſumitur, Bart. in d. l. ſi verò, §. 1. nu. 5. & alia quamplura allegās Andr. Alciat. in tract. præſumpt. Regula 3. præ-
7 ſumpt. 3. num. 5. vbi dicit, quo † ad omnes virtutes, quem pręſumi idoneum, ſecus quo ad bona, quod dicit idem Bald. in d. l. precibus. Naſcitur enim quis nudus, & pauper, & ita præſumitur, c. ſicut, 47. diſt. & Frācisc. Aretin. in conſ. 66. col. 6. Lucas de Penna, in l. 2. col. 6. C. Quando, & quib. quarta pars lib. 10. Hinc Dauid Pſalmo 39. Ego autem mendicus ſum, & pauper.
Non idoneum autem, vel pauperem eſſe pro-
8 babitur, cum quis eſt † pupillus, ætatis enim ratione, illum pauperē dici, & diuitem non appellari voluit Decius in l. prętor, in fine, ff. de iuriſd. om.
9 iud. & † vbicūque à iure quis dicitur pauper, probata dicetur paupertas. Abb. Panorm. & Felin. in c. 1. de Accuſ. Doctor. in c. Odoardus, extra, de ſo
10 lut. Cum † quis probauerit fideiuſſorem non habere bona ſufficientia ad victum, & veſtitū, vt voluit Aymo Crauetta, in cōſ. 199. col. 1. vol. 1. Aut
11 † quod quis pro debito ſteterit carceratus, vt dicit Cardin. Pariſ. in conſil. 50. col. penult. vol. 1.

Digitized by Google

12 Ex † coniecturis etiam, & animo, iudicis arbi-
trio. Philipp. Decius, in Conſil. 120. latè Iacob.
Menoch. de Arbitr. Iudic. quæſt. Caſu 65. & Ca-
ſu 96. Idem Menoch. in conſil. 433. num. 12. vol.
5. Cornelius Benincaſ. de priuileg. paupertat. q. 4.
& q. 6. num. 16. Lancelot. Gallia, in conſil. 71. nu.
32. vol. 1. Ioſephus Maſcard. de Probat. concluſ.
1155. nu. 13. Fabius Turretus, in conſ. 33. nu. 15.
vol. 1. Ioan. Baptiſta Baiard. in Pract. crim. q. 24.
num. 52. Ioan. Petr. Surdus de Aliment. titulo 7.
13 quæſt. 9. num. 10. Probatur † etiam ex publica vo
ce, & fama, Decius, in l. 1. num. 67. ff. ſi cert. petat.
14 Aymo. Crauetta, in conſil. 2. † Ex qualitate etiã
perſonarum, ac onerum Alexand. in conſil. 214.
col. 7. vol. 6. & diuerſimodè probabitur, vt dicit
Maſcard. in d. concluſ. 1155. latè Ioan. de Imola
in d. l. ſi verò. §. qui pro rei qualitate, ff. qui ſatiſd.
cogant. Iaſon in l. ſi conſtante, num. 144. ff. ſoluto
matrim. Doctor. in Authent. Præterea, C. Vnde
vir & vxor, idem Alexand. in conſil. 180. volum.
2. in conſil. 74. volum. 5. Cardinal. Pariſ. in conſil.
29. colum. 1. volum. 1. in conſil. 67. vol. 3. in conſ.
163. col. 2. vol. 4. Riminald. ſenior. in conſil. 109.
num. 9. volum. 1. & in conſil. 520. num. 11. vol. 3.
Gerardus Mazzol. in conſil. 102. num. 99. volum.
1. Roland. à Valle in conſil. 87. num. 36. vol. 2. cũ
infinitis propemodum, quos ad ſatietatem refert
Petrus Cenedo Collectan. Iuris Canonici, 133.
15 num. 2. parte 2. Qui † enim ſe fundat in ido-
neitate, ſiue diuitijs, vel paupertate, qualitatem
illam probare tenetur Ludouic. Roman. in con.
245. num. 8. Alexand. in conſil. 37. volum. 7. Lau-
rent. Calcan. in conſil. 8. colum. 7. Bartol. Socin.
in conſil. 30. vol. 4. Franciſc. Purpurat. in l. 1. ff. ſi
cert. pet. Petr. Moncada ad Ioan. Crot. de Teſtib.
in princip. num. 24. Petr. Benintend. in Deciſ. Bo
nonien. 22. num. 11. & 13. Bernardin. Bombin. in
conſil. 31. num. 4. Didac. Couar. Variar. reſolut.
lib. 2. cap. 6. Ioſeph. Ludouic. in Deciſ. Peruſ. 33.
num. 20. Ioan. Stephanus Lambertengus de
contractibus. Gloſſa 1. num. 243. & Gloſſ. 12.
num. 47.

16 Idoneus † autem minimè dicetur in caſu iſto,
qui immobilia minimè poſſidet. Iaſon in l. 2. in
principio, ff. qui ſatiſdare cogant. & Communẽ
dicit Hippolyt. de Marſil. de Fideiuſſ. num. 228.
ſequitur Villalobos in Commun. Opin. §. fide-
17 iuſſor, num. 33. & concluſiue † in his, quæ non
inſunt à natura, quis non reputabitur idoneus, vt
dicunt Panorm. & Felin. in capit. finali, extra, de
præſumpt.

18 Quid autem ſi † Magiſtratus dederit fideiuſſo
rem non idoneum qui ſit ab Vniuerſitate, vel a-
lijs receptus, an iterum alium præſtare cogetur?
Si acceptatus ſemel fuit, & recipientes tacuerũt,
ſibi præiudicarunt, nec alium dare compellitur,
niſi officialis aſſeruiſſet illum eſſe idoneum, &
recipientes illi fidem præſtiterint, tunc enim de-
nuo præſtare, & idoneum dare cogitur. ita Paul.
de Caſtro, in l. qui ſatiſdare, ff. de fideiuſſ. idem
Caſtrenſ. & Angel. in l. prima, ff. ſi quis in ius vo-
cat. non ierit. Alexand. in conſil. 60. colum. 1.
volum. 5. Hippolyt. de fideiuſſ. num. 73. Andr.
Tiraquell. in l. Boues, §. hoc ſermone, in princip.
num. 19. & limitat. 6. per totum, ff. de verb. ſignif.
Roland. à Valle, in tract. ſuper ſtatuto de lucro
19 dot. quæſt. 14. nu. 26. Secus † erit ſi ab initio ido-
neum dederit, & aliquo caſu demum deterior,
ac pauperior euaſerit, quia alium dare minimè
debebit. Bartol. in l. 3. in fine, ff. de fideiuſſ. & in l.
Prætoriæ, la 2. ff. de prætor. ſtipulat. Angel. in l.
quoties, ff. qui ſatiſd. cog. Petr. de Ancharano in
cap. ex reſcripto, de iureiurando, Hoſtienſ. in c.
cum olim, de Arbitr. Alexan. in dicto conſil. 60.
Marſil. & Tiraquell. in locis allegatis.

20 An officialis † dicens ſe diuitem, & pecunio-
ſum, ac poſſidentem bona quamplurima, nec te-
neri ad præſtandam fideiuſſionem, ſit audiẽdus?
Bartol. in l. quicũque, la 2. C. de fundo patrimon.
lib. 10. nihil allegans, dicit eius exceptionem ad-
mittendam fore, & ad ſatiſdationem non teneri,
ſed liberari præſtando cautionem Iuratoriam,
cum ſuorum bonorum hypotheca; & credo ſuã
opinionem fundatam fuiſſe ex his, quæ in prin-
cipio huius capitis diximus; & eum ſequitur Lu-
douic. Roman. in conſil. 67. num. 4. Caſtrenſ. &
Iaſ. in d. l. 1. ff. qui ſatiſd. cogant. & iidem Caſtr. &
Iaſ. in l. Diuortio, §. interdum, ff. ſoluto matrim.
Alexand. in conſil. 37. colum. 4. verſic. plus dixit,
volum. 2. Felin. in c. ad hæc, de ſent. excommun.
Hippolyt. de fideiuſſ. num. 228. & plenius per ſe-
ptem fundamenta hanc opinionem probauit
Ioan. Sainxon in Conſuetud. Turonenſium, tit.
Des Droictz de baſſe Iuſtice, Articulo 24. in ver-
bo, parlant, colum. 2. verſic. Pone quod Vaſſallus
eſt manifeſtè idoneus. Choppin. in Conſuetud.
Andegau. cap. 15. num. 3.

21 Contrarium † tenuit Franciſc. Aretin. in d.
l. Diuortio, §. interdũ, col. 2. verſic. vltimo addit,
vbi etiam Alexand. ff. ſoluto matrim. Idem Ale-
xand. in l. 1. ff. Qui ſatiſd. cogerit, quam enixè tue-
tur reſpondendo ad motiua Bartoli Ioan. Sado-
let. in d. l. 1. Et iſta opinio maximè in hoc Regno
præualet, in quo requiritur fideiuſſio præſtanda
ab officiali de ſubſtantia, quamquam de iure
Communi prima opinio, vt communiori calcu-
lo probata recipienda erit. Sed in caſu noſtræ
Pragmaticæ, controuertitur intereſſe ſubdito-
22 rum eidem Magiſtratui, quo caſu etſi † eſſet
opibus idoneus, adhuc ſua iuratoria cautio non
ſufficeret. Ad quæ faciunt quæ ſcribit Cardina-
lis Puteus in Deciſ. 117. lib. 1. Renat. Choppin. in
loco allegato.

23 Ex iam dictis ſequitur † non audiri Magiſtra-
tum, qui iuraret non inuenire fideiuſſores, quia
ſine ea non admitteretur, cum hæc idonea fide-
iuſſio de ipſius legis neceſſitate requiratur, & ſi
omittatur, vitiat. argumen. eorum quæ dicit Lu-
dou. Roman. in conſil. 459. num. 10. maximè cũ
contra officialem in Syndicatu eſſe poſſent accu
24 ſationes, & inquiſitiones criminales, † quo in ca
ſu eius iuratoria cautio non admittitur, ſed exi-
gitur fideiuſſoria. Bald. Caſtrenſ. & Alexand. in
d. l. 1. ff. Qui ſatiſd. cogant. Idem Bald. in l. 1. cir-
ca medium, ff. de vſu, & vſufruct. legato, dicẽs, in
officijs adminiſtrandis non admitti iuratoriam
cautionem. Sequitur eum Paul. Montan. de
iur. tutel. & curat. capit. 32. Regula 7. num. 13.

Angel.

Digitized by Google

Angel.de Aret.in tract.Malefic.§. fama publica,
q.10.vbi Auguſtin.Ariminenſ.in Apoſtillis,Frã-
ciſc.Marcus in deciſ.Delphin. 683. in fine, vol.1.
25 Ad hanc opinionẽ annecti poſſunt,quod † quin-
quennalis dilatio, ſiue moratoria,quæ per Princi
pem conceditur,requiritur fideiuſſio, aliàs con-
cedi nequit,l.quoties, & l.vniuerſa, vbi Accurſ.
Bald. & alij, C. de precibus Imperat. offerend.
Matth.de Afflict.in Deciſ.5.& in Deciſ. 378. nu.
1.Thom. Grammat. in deciſ.12. Marin. Frec-
cia,ſi is eſt,de præſentat.Inſtrum. par. 9. quæſt.3.
26 nu.9.Nec † talis fideiuſſio à iure requiſita,omit-
ti etiam Principis priuilegio,vel Reſcripto, pote
rit.Accurſ.in d.l.vniuerſa. Afflict. in dicta Deciſ.
378.Annibal Troyſius in Ritu 283. num.12.Ce-
ſar Vrſill.in Deciſ.288.num.1.Sed multoties per
Principem vidi fieri contrarium,concedi mora-
torias abſque fideiuſſione.
27 Si Magiſtratus † perquiſiuerit fideiuſſorẽ da-
re in loco officij deputato, non tamen repererit,
offert tamen ſe velle dare in alio loco, an admit-
tenda erit talis fideiuſſio? Videtur dicendum ad-
mittendam non eſſe, cum intelligatur ipſum da
re debere in loco,& Ciuitate,in qua officium ge
rendum erit, vt Communiter ſcripſerunt Bart.
Bald. Angel.Raph.Caſtrenſ.Alex.Iaſ.& ceteri in
l.ſi fideiuſſor,§.neceſſaria, ff. Qui ſatiſd. cogant.
Bartol in l.prætor,§.ſi quis paratus,ff.de oper.no
ui nunciat. qui dicit, debere manu ad locum fi-
deiuſſorem ducere,Angel.in l.ſi mora,col.1.ver
ſic.ſic, & qui debet, vbi etiam Paulus de Caſtro,
& Alexander,ff.ſoluto matr.Nicol. Boer.in De-
ciſ.99.num.3.& 4.
Quidquid tamẽ ſupra dicti Doctores dixerint,
28 in quæſtione propoſita,† contrarium dicendum
erit,argum.dictæ l.ſi fideiuſſor,§. ſi neceſſaria,ff.
Qui ſatiſd. cogant. vbi quando ſatiſdatio volun-
taria eſt,poteſt in loco præſtari, ſi autem neceſſa-
ria illa fuerit, & non poſſit facilè illam reus in lo-
co præſtare, poteſt audiri, ſi in alia eiuſdem pro-
uinciæ Ciuitate ſatiſdationem præſtare paratus
ſit.Ioan.de Imola,in l.cũ non facile,ff. ſi cui plus
quam per leg.Falcid. Alexand. in conſil. 57.col.
penult.verſ.quantum verò ad dubium,vol.3.Idẽ
Boer.in Deciſione 124.num.32.Hippolyt. Rimi
nald.nouiſſimè in conſil.93.nu.16.vol. 1. quem
ſequitur Hippolyt. Bonacoſſ. in Cõmun. Opin.
Criminal.§.fideiuſſores, cum ad impoſſibile ne-
mo cogatur,l.impoſſibiliũ,ff.de regul.iur.c. Ne-
29 mo poteſt,eod.tit.in 6. & † idcirco in Regno ino
leuit obſeruatio,vt ſubiturus Magiſtratum, dubi
tans,fideiuſſorem non reperire in loco, in quem
iturus eſt,fideiuſſionem pręſtat in Magna Curia
Vicariæ, cuius fidem facit Actuarius eiuſdem
Magnæ Curiæ, & cum ea ad officiũ admittitur.
30 Et in caſu, quo admitteretur † officialis ad dan-
dam alibi fideiuſſionem,is fideiuſſor non obliga
bitur,vti alienæ iuriſdictioni ſubditus, niſi ſui fo-
ri priuilegio renunciauerit,l.1.ff.ſi quis in ius vo-
cat.non ierit. Ioan. Baptiſta Aſinius, in l.vel quæ
pater familias,§.exhæredatis,num.32.ff.de Reli-
31 gioſ.& ſumpt.funer.& ideo hoc caſu † Regnum
hoc Siciliæ, ſeu Napolitanum appellabitur vna
prouincia. Carolus de Tocco, in l. liber homo,
de furt.in Longobard.Afflict.in Conſtit.Regni,
Conſuetudinem prauam,nu.5.& in tract.de iure
32 protomiſeos, in princip.num.2. Licet † aliàs pro
uincia appelletur, quæ habet decem, vel vnde-
cim Ciuitates,& vnum Regem; vel Iudicem,c.
ſi duo,24.quæſt.4.& c.ſcitote,6.q.3. & Ciuitas,
quæ Epiſcopum habet appellari conſueuit.Bart.
in l.ſi hęres, §. 1. ff. de leg. 1. & in Extrauag.Qui
ſint rebelles,in verbo,Longobardiæ, Bald. in l.ſi
aliquam,ff.de offic.Proconſul.Alberic.in Dictio
nario,in verbo,Ciuitas, Andr.Alciat. in l. pupil-
33 lus,§.vrbs,ff.de verbor. ſignific. Licet † antequã
eſſet Epiſcoporum conſtitutio, & apud Sarrace-
nos,& fidei Chriſtianæ hoſtes,ſint etiam Ciuita-
tes,c.Prouinciæ,98. diſtinct. & ſine Epiſcopis vr-
bes etiam eſſe contendit Rainaldus Corſus in-
dagat.iuris,lib.3.cap.3.
Diximus ſupra hoc eodem libro,cap.12. quan
do Officialis vltra annum refirmari in eodem
Magiſtratu poſſit; Nunc ex eodem fonte, viden-
dum erit, An eo caſu, data officij refirmatione,
34 fideiuſſor † pſtitus in principio officij, teneatur
etiã pro tempore refirmationis? Bald.in l.ſi cum
Hermes,in princip.C.locati,tenuit quod non te-
neatur pro tẽpore refirmationis. Sequitur An-
gel.in l.legem,in fine,C.eod.tit. Barthol. Cępol-
la,de ſeruit.Vrbanor.Prędior.tit.de furno,capit.
50.Marſil.de fideiuſſ.num. 94. & in Singul. 134.
Vincẽt.Maxilla in Proęm. Conſuetud. Bari, nu.
155.quæ opinio eleganter ex multis comproba-
tur à D.Alexandro Raudenſi,de Analogis,lib.1.
c.11.per totum. Qui enim fideiubet, ac pro Of-
ficiali promittit,cenſetur promittere pro tempo
re congruo durante anni curſu,cum, vt diximus
in dicto c. 12. Annalis debeat eſſe Magiſtratus,
35 ita lege Regni diſponente, & † ideo cenſetur is,
qui fideiubet conformare ſe cum diſpoſitione
iuris communis,l.commodiſſimè, cum ſimilib.
ff.de liber.& poſthum. cogitauit enim anno du-
raturum officium,& pro illo promittere, nec eo
36 caſu † promiſſio ſua,eiuſq. iuramentum ad inco
gitata porrigetur,c.veniens,de Iureiur. cap.2.de
renunc. Federic.de Senis in conſ.208.arg.l. Ma-
ter decedens,vbi Bartol.ff. de inoffic. teſtament.
l.1.C.de pactis,Auth.At qui ſemel,C.de probat.
Paul.de Caſtro,in conſil.68.& in conſil.306.
Quoad Magiſtratuum fideiuſſionem, quod
teneantur de vſu Regni Neapolis cauere de be-
nè adminiſtando, & ſtando Syndicatui, & deſol-
uendo iudicatum, poſt Doctores huius Regni
relatos, nouiſſime dum hæc prælo dantur,
37 ſcripſit eleganter † Antonius Herin-
gius,de fideiuſſoribus,cap.10.nu.
215. qui probatiſſimum la-
borem ſumpſit,quoad
fideiuſſorum ma-
teriam,ita,vt
cuilibet
alteri ſuper ea ſcribendi
prouinciam ſu-
ſtulerit.

CAP. XVI.

ARGVMENTVM.

Officium, ac Magiſtratum geſturus, aliorum Magiſtratuum geſtorum liberationes oſtendere cogitur.

COMPENDIVM.

1 *Officialis, & Magiſtratus volens aliud officium adminiſtrare, aliorum officiorum liberationes oſtendat oportet.*
2 *Magiſtratus, & officialis ad aliud officium non admittitur, non oſtenſa liberatione aliorum Magiſtratuum.*
3 *Intellectus Conſt. Regni, Volumus.*
4 *Iudices iuſti acclamationibus collaudādi ſunt, & ſn. 23.*
Intellectus c. Regni. Veterum. Regis Roberti.
5 *Intellectus c. Regni. Item ſtatuimus, quod tam iuſtitiarij. Caroli II. Regis.*
6 *Intellectus Ritus. 395. Reginæ Ioannæ Secundę.*
7 *Intellectus Prag. Caroli V. Cæſaris. Incip. Volumus 5. tit. de Baronibus.*
8 *Intellectus Prag. Regis dignitati, Regis Ferdinandi.*
9 *Intellectus Prag. Philippi II. Regis. incip. Illuſtres.*
10 *Samuel Stetit Syndicatui, & rationem reddidit.*
11 *C. Gracchus quæſtor e Sardinia rediens rationem reddidit.*
12 *Antoninus Pius omnium quæ geſſit Imperij ſui tempore in Senatu rationem reddidit.*
13 *M. Curius ſpreuit Samnitorum aurum.*
14 *Valerianus ad Imperium aſcendit, ob laudabiles vitæ actiones.*
15 *Venetorum in Magiſtratu obeundo pulchra obſeruatio.*
16 *Apud Cēſores, quid in Magiſtratu quis geſſerit, edendū annotauit Cicero.*
17 *Athenienſium obſeruatio quo ad in eundos Magiſtratus, & ſnum. 18.*
19 *Dauid ſuæ adminiſtrationis rationem reddidit.*
20 *Ferdinandi Petrei Andradæ pulchrum facinus.*
21 *Bonus moleſtijs non eſt grauandus.*
22 *Præmia danda pro re optime geſta.*
24 *Boni longe, lateq. diu regnare debent.*
25 *Virtutibus præmia, vitijs ſupplicia propoſita ſunt, ex Legum præſcripto.*
26 *P. Rutilij hiſtoria.*
27 *P. Ventidij hiſtoria.*
28 *Statuæ Dometrio Phalaræo ab Athenienſibus erectæ, poſtea inuidia quorumdam deiectæ fuerunt, non virtutis eius & fama euerſa.*
29 *Litteræ Artaxerſis Perſarum Regis ad Hippocratem.*
30 *Victor quos ſubegit oſtendit, medicus, quos ſanauit ægrotos.*
31 *Virtutis omnis laus in actione conſiſtit, Ciceronis teſtimonio.*
32 *Finis quandoque in iure noſtro inſpicitur.*
33 *Honeſta mors, turpem præteritam vitam exornat.*

AXIOMA.

Magiſtratuum geſtorum liberationes oſtendito.

1 OMni eſt iuri, ac rationi cōſentaneum,
vt † adminiſtraturus officiū, ſi aliud
geſſerit, niſi prius rationes reddiderit,
idq. docuerit, ad alium Magiſtratum
adminiſtrandum non admittatur; vt ſtatuit
Zeno Imperator, in l. 1. C. Vt omn. iudic. tam ciuil. & in l. neminem, C. de ſuſcept. propoſ. &
arcar. lib. 10. Hinc Vlpianus in l. Reſcripto, §. debitores, ff. de munerib. & honorib. dicit, Rerum publicarum debitores ad honores inuitari non poſſe, niſi prius id quod debetur Reipublicæ, ſatisfaciendo refuderint. Vnde communi vſu, ac obſeruantia receptum eſt, non admitti Magiſtratū in ſui officij initio, niſi exhibeat fidem, & ſcripturam, ſe fuiſſe liberatū ab officijs adminiſtratis.
Idcirco Bartol. in d. §. debitores, inquit, quod de
2 facto ſeruatur Piſis, † quod nullus Officialis exiſtēs in aliquo Officio, antequam ſit Syndicatus, & reddat rationem illius Officij, poteſt eligi ad aliquod aliud officium; & in d. l. neminem, num. 1. dicit, quod non debet quis refirmari in Officio, niſi prius fuerit Syndicatus. Idem Bartol. in d. l. 1. C. Vt omn. iud. ſequitur Bald. in l. mancipiat, num. 4. C. de ſeru. fugit. Et in Regno iſto Neapolitano dicimus, quod exhibere debet Officialis litteras liberatorias alterius Officij antea geſti,
3 quia vt dicit Federicus Imperator, in † Conſtit.
4 Regni, volumus, qui † iuſtiſſimi iudices fuerint, publicis debent acclamationibus collaudari, ac præmijs, & munificentia Principis decorari. Et hoc cautum eſt pluribus alijs Regni iuribus, Ro-
5 berti Regis, c. Veterum. Caroli II. Regis, c. † Itē ſtatuimus quod tam iuſtitiarij; & melius per Re-
6 ginam Ioannam Secundam † in Ritu 295. vbi dicitur, Et niſi demonſtrent litteras ſui Syndicatus, non poſſunt aſſumi, nec admittātur ad aliud
7 officiū. Idē cauit Carolus Cęſar, in † Prag. Volumus, ſcilicet ſub Rubr. de Baronib. & eorū offic.
8 Sic ēt † Rex Ferdinādus per Pram. Regiæ dignitati eodem modo cauit † Philippus Secundus, in anno 1566. per Pragm. incip. Illuſtres, in fine, ibi: Al que fuere ſucceſſor nel officio, haia da tomar information ſecreta ex officio de come ſe ha hauido nel ſu predeceſſor (y embiarosla à vos, ò al Vice Rey, que por tiempo fuere, ò al cōſejo collateral, a effetto, que ſe tengan entēdidas las attiones di cadauno, prohibēdo que aſta que eſto eſte hecco, no puodan ſer proueidos de otro officio. Latè Doctores Regni, Affli. in d. Conſt. Volumus. Niger, in d. c. Itē ſtatuimus, poſt Luc. de Penna, & Sebaſtian. Napodan. ibi: Annibal Troyſius in d. Pragm. Regiæ dignitati, & Proſper Carauita, in d. Ritu 295. num. 8. & ſeq. & latius Paris de Puteo, in tract. confuſaneo Siyndcatus. tit. de modo, & forma procedendi, §. viſo per totum.

Sed nobiliſſima non deſunt exempla, & præſertim

Digitized by Google

10 ſertim in Scriptura Sacra, Samuel enim † ſum-
mus Sacerdos indicat, qui cum iam ſenex eſſet,
& litibus iudicandis minus idoneus, conſtituto
Rege Saule, ſeſe apud Iſraeliticum populum ex-
purgaturus Regum lib. 1. cap. 12. inquit; Ego au-
tem ſenui, & incanui, porro filij mei vobiſcum
ſunt, itaque conuerſatus coram vobis ab adole-
ſcentia mea, vſque ad hanc diem, ecce præſto
ſum loquimini de me coram Domino, & coram
Chriſto eius, vtrum bouem cuiuſquam tulerim,
aut aſinum; ſi quempiã calumniatus ſum, ſi op-
preſſi aliquem, ſi de manu cuiuſquã munus ac-
cepi, & contendam illud hodie, reſtituamq. vo-
bis. Et dixerunt, non es calumniatus nos, neque
oppreſſiſti, neque tuliſti de manu alicuius quip-
piam. Dixitq. ad eos. Teſtis eſt Dominus aduer-
ſum vos, & teſtis Chriſtus eius in die hac, quia
non inueneritis in manu mea quippiam, & dixe-
runt, Teſtis. De quo fit mentio etiam Eccleſiaſti
ci c. 46. dum de eodẽ Samuele dicit. Et ante tẽ-
pus finis vitæ ſuæ, & ſæculi, teſtimonium præbuit
in conſpectu Domini, & Chriſti, pecunias, & vſ-
que ad calciamenta, ab omni carne non accepit,
& non accuſauit illum homo. Hoc idem hiſce
verbis pulchre affirmauit Ioſephus Antiquitat.
Iudaicar. lib. 6. dum alloquentem Samuelem in-
ducit. Adiuro vos (inquit) per maximum Deũ,
qui vobis optimos illos fratres Moyſem, & Aaro
nem miſit, & Patres veſtros ex Aegypto eduxit,
vt abſque pudore, ac metu, omniue affectu alio,
libere dicatis, numquid contra ius, & æquum fe-
cerim, vel proprij lucri cupiditate, vel in alterius
cuiuſquam gratiam. Coarguite me, ſi cuius vi-
tulum, aut ouem, aut aliud quid tale accepi, cum
tamen huiuſmodi munuſcula, quæ in quotidia-
num victum cedunt, ab vltro dantibus ſumere,
vitio verti non ſoleat. Aut ſi iumento ad meas ne
ceſſitates vſus ſum, in his, & ſimilibus, ſi quem
offendi, nunc Rege præſente dicite. Acclamatũ
eſt vno ore, nihil tale eũ feciſſe, ſed ſanctè, & iu-
ſtè Principatum geſſiſſe. Tum ille. Gaudeo, nul-
las eſſe veſtras de me quærelas, quia, vt inquit
Euſebius apud Stobæum ſermone 44. Boni Prin
cipis hoc vnum proprium eſt lucrum, & inſtar
infinitorum aliorum, omnia ſic facere, vt & in
ipſo imperij tempore, & poſt id, iuſtitiæ, ab bono
rum omnium à ſubiectis teſtimonium habeat.
31 Notiſſimum eſt illud, † ac omni æuo memorabi
le C. Gracchi dictum, is enim ex Sardinia, in qua
Quæſturam geſſerat rediens, dum Orationem
Romæ habuit, ita verſatus (inquit) ſum in Pro-
uincia, vt nemo poſſet verè dicere, aſſem, aut eo
plus in muneribus me accepiſſe, aut mea opera
quempiam ſumptum feciſſe. Biennium enim
fui in prouincia, ſi vlla meretrix domum meam
introiuit, aut cuiuſquam ſeruulus propter me ſo
licitatus eſt, omnium nationũ poſtremiſſimum
nequiſſimumq. exiſtimatote. Cum à ſeruis eorũ
tam caſtè me habuerim, inde poteritis conſide-
rare, quo modo me putetis cum liberis veſtris vi-
xiſſe. Quirites, cum Romę profectus ſum, Zo-
nas, quas plenas argenti extuli, eas ex prouincia
inanes retuli. Alij vini amphoras, quas vini ple-
nas tulerunt, eas argento plenas domum repor-
tauerunt, vt refert Aul. Gellius Noct. Acticarũ,
lib. 15. c. 12. & Plutarchus in Gracchis, Antoni-
nus Pius Cæſar, inter multa ſuarum virtutum
12 pręconia, † quod omnium, quę geſſit, & in Sena-
tu, & per edicta, rationẽ reddidit, teſtatur Iulius
Capitolinus in eius vita. Romanorũ enim om-
nium ferè, hoc proprium fuit, fortunas, ac diui-
tias, muneraq. contemnere, vt laudabilem vitæ
13 gloriam retinerent. Ea ex cauſa † M. Curius cũ
ad focũ ſederet, magnumq. auri pondus ei Sam-
nitum Legati attuliſſent, repudiauit, non aurum
præclarum ſibi videri dicens, ſed aurum haben-
tibus imperare, vt eſt author Cicero in Catone
Maiore; de quo Valerius Maximus lib. 4 cap. 3.
Marcus (inquit) Curius exactiſſima norma Ro-
manæ frugalitatibus, idemq. fortitudinis perſpe-
ctiſſimum ſpecimen, Samnitum legatis, agreſti
ſe in ſcamno aſſidentem, foco, ac ligneo catino
cenantem (quales epulas apparatus indicio eſt)
ſpectandum præbuit; Ille enim Samnitum diui-
tias contempſit. Samnites eius paupertatem mi-
rati ſunt, nam cum ad eum, magnum auri pon-
dus publicè miſſum attuliſſent, benignis verbis
inuitatus, vt eo vti vellet, vultum riſu ſoluit, pro-
tinusq. Superuacuæ (inquit) ne dicam, ineptę le-
gationis miniſtri, narrate Samnitibus, M. Curiũ
malle locupletibus imperare, quam ipſum fieri
locupletem, atque iſtud precioſum, ita malo ho-
minum excogitatum munus refertote, & me-
mentote, me nõ acie vinci, nec pecunia corrum-
pi poſſe. Trebellius Pollio de Valeriano Impe-
14 ratore ait. Valerianus † Imperator, nobilis gene-
re, patre Valerio, Cẽſor antea, & per dignitatum
omnes gradus, ſuis temporibus ad maximum in
terris culmen aſcendens, cuius per annos Ro-
mæ, vita laudabilis, in eam conſcenderat gloriã,
vt per omnes honores, & Magiſtratus, inſigniter
geſtos, Imperator fieret, non vt ſolet tumultua-
rio populi cõcurſu: nam, vt inquit Aurelius Caſ-
ſiodorus Variar. lib. 6. cap. 4. Vis odium non reci
pere, ſtudium a te gratificationis exclude. Publi-
cum Amorem neceſſe eſt habeas, ſi ſecretius ni-
hil promittas; Erit nimirum magnum, & ſingu-
lare præconium, ſi iudices nõ accipiant, vbi ſunt,
qui multum dare contendant. Vnde c. 21. dicit,
Quapropter eſto ſolicitus, vt bonę actionis tuę
laudes potius audiamus, a nobis confidenter exi-
gis, quod remittis, quia tantum de remuneratio-
ne tua cogitamus, quãtum te pecunias non quę-
ſiſſe cognouimus. Hinc apud Romanos, qui gra
uioris alicuius ſceleris eſſet inſimulatus, ſuę in-
nocentiæ fidem decem laudatorib. facere opor-
tebat, vt eſt author Cicero in Verrem, Actione
15 ſeptima. Quod & apud † Venetos ſeruari patria
lege, vt qui Magiſtratus ſint, vel futuri erunt, affe
rant ſinguli Reipublicæ ſcribis fidem, quatuor
Magiſtratuum ſcripto cõfirmatam, ſe quod de-
beant perſoluiſſe, qui non attulit, Reipublicæ vl-
lũ Magiſtratũ obire nequeat, vt refert Cardina-
lis Bembus Hiſtor. Venet. lib. 12. Laudat † Traia-
num Imperatorem Plinius in Panegirico. Itaq.
(inquit) & abiturus Conſulatu, iuraſti, te nihil
contra leges feciſſe. Idcirco ſtatuit Cicero lib. 3.
16 de Legib. Apud Cẽſores, qui Magiſtratu abie-
runt,

runt, edant, & exponant, quid in Magiſtratu geſſerint.

17 Pulchra quidē, ac memorabilis apud † Athenięſium Rempublicam obſeruatio, nam Theſmothetæ qui annuo magiſtratu apud illos fungebantur, priuſquam Magiſtratum illum inirēt, in omnem eorum vitam ante actam inquirebatur, qui ſi in omnibus integri comperiebātur, eo anno imperabant; poſt anno impleto, de eis iterū quærebatur, & ſi eo etiam tempore probè, ac rectè officio functos conſtaret, in Areopagitarum Senatum allegebantur, vt in argumentum Orationis Demoſthenis contra Andritionem retulit Libanius. Et fiebat huiuſmodi diſquiſitio apud Scribas, & Logiſtas, qui publicarum rationum Magiſtratus erant. Hi promouendi viri nomen præconi edebant, & iubebāt his verbis pro-
18 clamare. † Quis vult talem tali Magiſtratu functum, anteactæ vitæ accuſare facinorib. quo edicto quiuis, vt accuſator probando admittebatur, vt ex Aeſchine contra Demoſthenem, & Cteſiphontem cognoſci poteſt, & de ementita legatione, & nouiſſimè probat Carolus Sigonius de Republica Athenienſium, lib. 2. in titulo de Senatu Areopagitarum, & lib. 4. cap. 1.

19 Dauid ſuæ vitæ rationem reddens, quā † optimè gloriatur Pſal. 7. Domine Deus meus ſi feci iſtud, ſi eſt iniquitas in manibus meis, ſi reddidi retribuentib. mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis. Ieſus Chriſtus Dominus, & ſuæ vitæ, antequam appropinquaret mortis tempus, rationē reddere voluit, dum Ioannis c. 8. dixit, quis ex vobis arguet me de peccato. Optimū
20 exemplum obtulit † Ferdinandus Petreius Andradius, q miſſus Legatus a Lupo Soario Aluarenga Indiarum Prætore, ad Sinas, ibidem mira lęnitate, ac probitate cum ijs cōmercia inſtituit, quam mirè auxit, ac ſuam exiſtimationem promouit, quod dum diſcedere inſtituit per præconem proclamari iuſſit, vt qui ab ſe, vel ſuorū quo piam, crediti, commodati, vel quouis alio nomine repetere vellet, maturè repeteret, q̄ res apud Sinas magni & innocentis animi argumentum fuit, vt teſtatur Ioannes Petrus Maffeus Hiſtor. Indicar. lib. 6. Hinc dicit Caſſiodorus lib. 11. cap. 9. Agite ergo laudes ad me potius veſtræ perueniant, quam querelæ, maius commodum non quæratis, quam ſi nihil venditis. Illa tantū ſequenda ſunt lucra, quæ poteſt lętus offerre, & miles ſolemniter, ſecurus accipere; Non cenſor, ſed laudator veſter eſſe deſidero. Cauete ergo, ne reddatur infeſtus, qui vobis cupit eſſe beneficus.

Hic vſus omni ex parte, & ratione probabilis eſt, quia ſi ex adminiſtrationis redditione malus apparebit, non ſic faciliter ad officiū aliud eligetur, quia ambigetur, ne adhuc malus perſeueret.
21 Si bonus † non debebit moleſtijs grauari, vt dicit Andr. de Barulo, in d. l. Neminem.

Dignus autem eſt, vt qui benè ſe geſſerit, alijs præponatur, ac ad maiora promoueatur, & aſſueſcant alijs optimū nomen, atque famam ſibi cōparare, & hoc mēte gerebat Philippus II. Rex in dicta Pragm. ibi (de otro officio) idest, vt ad alte-
22 rum officium prouehatur, † quaſi rei & adminiſtrationis optimæ geſtę præmia tribuantur, vt dicit Bald. in Auth. Habita, notab. 2. C. Ne fil. pro
23 patre. Officialis † enim, qui Magiſtratum benè geſſit, Syndicandus nō erit, ſed laudibus efferendus. Idem Bald. in l. cum teſtamento, C. de Manumiſs. teſtam. Sic optimum adminiſtratorem prę̄mijs afficit Chriſtus Matth. c. 25. Euge ſerue bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te cōſtituam, intra in gaudium Domini tui. Ad hanc rem illuſtrandam pulchrè inquit D. Auguſtinus de Ciuitate Dei, lib. 4. cap. 3. Vtile
24 eſt, † vt boni longè, lateq. diu regnent, neque hoc tam ipſis, quam illis vtile eſt, quibus regnant, nā quantum ad ipſos pertinet, Pietas, & probitas eorū, quæ magna dona D E I ſunt, ſufficiet eis ad veram felicitatē, qua, & iſta vita benè agatur, & poſtea percipiatur æterna. Nā & Cicero de Ora-
25 tore inquit † legibus prēmia propoſita ſunt virtutibus, & ſupplicia vitijs. Portant idcirco inituri nouum Magiſtratum, adminiſtrati alterius officij litteras, quas dicunt liberatorias, quę in eorū laudes emergunt, qui iuſtam, rectamq. adminiſtrationem confecerunt, vt his laudum ſtimulis
26 allecti, ad alia facilius promoueātur; Sic † P. Rutilius, qui vt Publicanorum miniſter, tam ſeruili quæſtu victum quærendo, eo tamen vitæ, ac morum magnificentia ductus eſt, vt poſt Conſulatū optimè geſtum, legumlatoris gradum virtutib. conſcendit, Siculis, leges ex Legatorum ſententia conſcripſit, ac eamdem Inſulam, prędonum bello, atque impetu afflictam, tutam, pacatamq. reliquit, vt ſcribit Valer. lib. 2. c. 5. Eodem modo
27 & P. Ventidius, qui apud Aſculum Picentinorū ſordidè natus, patria a Gn. Pompei Magni patre capta, bello ſociali, & ipſe in triumpho, ante illius currum ductus, eius tamen moribus in c. Cæſaris beneuolētiam excidit, cuius Patrocinio Tribunus primum plebis, mox Prętor, inde Pontifex, & Conſul. Et qui primum curandis mulis victum quęrebat, Partorum Triumphum in Capitolio habuit, vt ſcribit Aulus Gellius Noctium Atticarum lib. 15. c. 4. de quo illi verſiculi apud Romanos circumferebantur.

Concurrite omnes, Augures, Aruſpices
Portentum inuſitatum conflatum eſt recens,
Nam mulos qui fricabat, Conſul factus eſt.

Non autem fortunæ id tribuendum, ſed virtutibus, ob quarum præconia & laudes, quādoque & Magiſtratus, ac honores collatos fuiſſe notum
28 eſt. † Hinc Demetrio Phalareo ab Athenienſib. trecentæ ſtatuæ erectæ, quas ob inuidiam cū audiuiſſet fuiſſe euerſas, dixiſse ferunt, At virtutes, quarū gratia erexerant, non euerterunt, vt teſta-
29 tur Cicero in Bruto. Hinc † etiam: Artaxerſes laborauit, vt Hippocratē ſecū ob laudum famā haberet, cuius circūfertur hæc Epiſtola. Rex Regū Magnus Artaxerſes Hiſcani Helleſponti præfecto S. Hippocratis medici, Aeſculapio nati ad me fama peruenit, da igitur operam, vt aurū illi tribuas, quantū cupit, aliaq. itē quorū indiget, & ad me mitte, erit. n. par honore ſummis in Perſide viris; & ſi qs alius in Europa, fuerit vir clarus, hūc amicū nrę domui redde, nec parte pecunijs.

Attenditur enim tamquam corona, & triumphus

phus

phus geſtę adminiſtrationis litterarum liberatoriarum, ac laudabilium exhibitio, ſic Medicus
30 † oſtendit inſigniores, quos ſanauit ægrotos, oſtentat victor ferociores, quos ſubiugauit hoſtes, vt inquit Paulus Palarius in Matth. cap. 1. Eſt decus maximũ quàm benè populos rexiſſe, quia
31 vt Cicero in Officijs inquit, virtutis † omnis laus in actione conſiſtit. Quaſi is quæſitarum virtutũ finis habeatur, & finis cum natura bonus ſit, Ariſtoteles Moralium Eudemior. lib. 2. c. 11. idcirco
32 in iure † noſtro plerũque finis inſpicitur, l. ſi quis alienam, l. ſi pupilli, in princip. ff. de negot. geſt. §. quia vero hactenus, in Auth. de Nupt. Gloſſ. 2. in c. ſcientes, extra, de cenſib. & in c. dudum, in verbo, Tempora, de elect. Florian. in l. ſed & ſi quis, §. interdum, ff. de vſufruct. dixi de compromiſſ.
33 §. 5. gl. 3. num. 2. Hinc † in fine, mors honeſta, prę teritam turpem vitam exornat, vt dicit Cicero, in orat. pro P. Quinctio. Et inter omnes cauſas, finalis principatum obtinet. Ariſtotel. de partib. Animal. lib. 1. c. 1. Vnde optimè quem nõ eſſe admittendum ad aliorum officiorum adminiſtrationem, niſi de aliorum officiorum Syndicatu oſtenderit liberationem, voluit Martin. Laudēſ. de Officialib. Dominorum. §. 114.

CAP. XVII.

ARGVMENTVM.

Edictum, quid ſit? Prætores an ipſi iudicarent; quomodo edicta faciebant, ſupplebant, corrigebant, & adiuuabant ius ciuile.

COMPENDIVM.

1 Nominum, qui ſunt ignari, paralogizant.
2 Edictum quid ex Dionyſio Halicarnaſseo.
3 Edictum quid ex Luca de Penna.
Ex Iacobo Cuiacio, num. 4.
Ex Iaſone, num. 5.
6 Conſules edicta faciebant.
7 Tribuni plebis ſimiliter. Cenſores, num. 8.
9 Ediles Curules eodem modo.
10 Edicta faciebant Reges.
11 Edicta & Imperatores faciebant.
12 Proconſules edicebant.
13 Edicti deſcriptio ex authore.
14 Edicta non fiunt a priuato.
15 Edictum publicandum eſt.
16 Edicta durant officio durante.
17 Magiſtratuum, qui non habent perpetuam iuriſdictionē, actus, dicuntur ius Prætorium.
18 Decreta Magiſtratuum edicta dicebantur ex Plutarcho.
19 Prætores an legis condendæ poteſtatem haberent, num. 20. & 30.
20 Prætores inter Magiſtratus maiores relati Pauli Manutij Viri eruditiſſimi atteſtatione.
21 Prætoris poteſtas quæ.
22 Prætor dicitur viua vox Iuris Ciuilis.
23 Prætorum edicta Iuris Ciuilis appellatione veniebant.
24 Iacobi Menochij opinionem de Prætorum edictis & iudicijs, improbat author.
25 Prætores an iudicarent.
26 Prætores iudices etiam creabant.
27 Iuriſdictio in ſuo genere ſumpta quid ſit.
28 Iudices a Prętoribus creati qua formula creabantur.
29 Prætores in initio faciebant edicta, quibus toto anno ius redderent.
30 Ioannes Berengucius Senenſis I.C. authoris præceptor.
31 Saluius Iulianus I.C. Mediolanenſis, edictorum collector perpetuus.
32 Prætores quomodo ius ciuile ſupplebant. num. 36. & 37.
33 Prętores quib. modis addiuuabãt ius ciuile, n. 34. & 35.
38 Prætores quo pacto ius ciuile corrigebant.
Draconis lex capitalis aduerſus legentes olera in horto alieno.
39 Solonis lex aduerſus fures.
40 Decemuiri, quo ad furtum, quid decreuerint.
41 Prætores, quo ad furtum quid prouiderint.
42 Pœna præcipitationis ex Saxo Tarpeio ſublata.
43 Magiſtratus noſtri temporis in locum quorum Magiſtratuum Romanorum ſucceſsere.
44 Edictorũ propoſitione actus iuriſdictionis demonſtratur.
45 Magiſtratus quomodo adiuuabunt legem ciuilem.
46 Quomodo ſupplebunt eaſdem leges.
47 Quo pacto Magiſtratus corrigent, vel mitigabunt leges.
48 Domini in eorum iuriſdictione an edicta facere poterint.
49 Athenienſium Magiſtratus, & Prætores legem corrigēdi poteſtatem non habebant, ſed populus.
50 Romanorum Prætores ampliorem, ac maiorem poteſtatem habebant, quam Magiſtratus Athenienſium.

AXIOMA.

Suſcepto regimine edicta proponunto.

SAtis hucuſque de præludijs, atque prę paratorijs ad edicta, actum fuit: nunc de ipſo edicto aliquid ſcribendũ erit, aliudq. agentes, illud adſcribendum eſſe duximus, ne quid ipſum nomen denotet,
1 omittentes erremus, † qui enim nominum ſunt ignari, paralogizant, vt dicit Ariſtoteles lib. 1. Priorum Analiticorum, & iterum lib. 1. Elenchorum. Nominis enim præcognitio neceſſaria eſt, ſine qua vanus eſt ſcholarum aditus, cum ſit noſtræ cognitionis fons, & origo, vt inquit Themiſtius in primo Poſteriorũ Analiticorum. Edictum itaque plures diuerſimodè deſcripſerunt.
2 Edicta † eſſe iuſtarum, ac iniuſtarum rerũ præcepta, & præſcripta, docet Dionyſius Hallicarnaſſeus, lib. 5. dicens. Τὰ γὰρ ἐπιτάγματα καὶ τὰς διαγραφὰς τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, ἐδίκτα οἱ ῥωμαῖοι: Quæ ita ſonant. Præcepta enim, ac præſcripta rerum, iuſtarum, atque iniuſtarum, Edicta Romani appellant.
3 Lucas de Penna in l. locat. prędior. Ciuilib. lib. 11. dicit, quod edictum eſt Principis imperium, vel monitio extra dictum, vel publicatum. Quarum nulla facit ad rem, ex quo Dionyſius cum eſſet Græcus, declarat præſcripta, eſt præcepta, quæ mandant res iuſtas, & iniuſtas apud Romanos vocari edicta, non autem quod vere diffiniat edictum.

Digitized by Google

edictum. Et quæ tráditur a Luca de Penna, ſimi-
liter, minimè ſubſiſtit. Quia ſi omnia, quæ dice-
ret Princeps extra, eſſent edicta, etiã dicta ocio-
ſa, & ad gubernandum minime apta, eſſent edi-
cta. Et inſuper voluit potius facere etymologiã
vocabuli, quam diffinire.

4 Iacobus † Cuiacius in Præfat. ad Commenta-
rios Nouellarum, dicit edicta eſſe leges genera-
les, quæ omnes populos, & prouincias tenẽt. arg.
l. 3. C. de legib. Et hæc definitio, ex his quę ſtatim
dicemus, ſi reſpiciamus ad leges, quæ fiunt per
Principes ſupremos, puta Imperatores, poſſet ho
die aliquanto ferri, ſecus ſi reſpiceremus ad tem-
pora, quibus Romana vigebat Reſpublica.

5 Iaſon † in l. 1. in princ. num. 7. ff. de oper. nou.
nunt. tradidit diſſinitionem his meliorẽ. Quod
edictũ ſit lex prętoris, publico pręconio, in albo
deſcripta, aliquid mandans, vetanſue, arg. l. 2. §.
eo autem tempore. ff. de orig. iur. quam amplecti
tur Ioan. Baptiſta Aſinius in l. liberum, in princ.
num. 8. ff. de Religioſ. & ſumptib. funer.

Hæc definitio, & ipſa nõ eſt vera, cum non cõ-
petat ſoli definitio, non enim ſoli Prætoris legi
6 conuenit, nam † etiã Conſules Romæ edicta fa-
ciebant, hinc Conſul Gabinius, edictum fecit, vt
Lucius Lamia Eques Romanus, Vrbe abeſſet
millia paſſuum ducenta, vt eſt author Cicero in
7 orat. pro Sext. Edicebãt † Tribuni plebis, ne quis
Romæ eſſet, qui rei capitalis eſſet dãnatus, teſta-
tur idem Cicero in Verrem Action. 4. Edicebãt
8 Cenſores, ſibi nõ placere Latinorum Rhetorũ,
ſcholas, vt ſcripſit Aulus Gelli. Noct. Attic. lib.
9 15. c. 2. Edicebãt † Aediles Curules, vt in l. 1. & to
10 to tit. ff. de ędil. edict. Edicebant † Reges, vt habe
tur Eſdræ lib. 1. c. 8. ibi: Dederunt autem Edicta
Regis Satrapis. Hinc Dionyſius contra vinũ bi-
bẽtes edictum pęnale conſtituit, vt dicit Diodo-
11 rus Siculus lib. 4. Edicebãt † etiam Imperarores
iuxta illud Lucæ, c. 2. Exijt edictum a Cæſare Au
guſto, vt deſcriberetur vniuerſus Orbis. Edicta
12 † etiam faciebant Proconſules, alijq. Magiſtra-
tus, vti ex Halicarnaſſeo, Cicerone, Plinio iunio-
re, Macrobio, Gellio, & alijs refert Aſinius in d. l.
liberum, ad Principum perſonas ſpectat etiã de-
finitio, quam tradit Theophilus, in §. ſed quod
Principi, Inſtit. de iure natur. gent. & ciuili, dum
ait: Edictum eſt, quod Princeps proprio motu ſta
tuit ad honeſtatem, & vtilitatem ſubditorum.

Vnde cum in iure definitio omnis periculoſa
ſit, aptando ad Magiſtratus noſtri tẽporis, de qui-
bus loquimur, ſic breuiter illã deſcribimus, quã-
uis & illa cauillis ſubdita ſimiliter remaneat.

13 Edictum † eſt lex a Magiſtratu, poteſtatem ha
bente, publicata, aliquid pro tempore mandans.
Quam ſic declaramur, & tuemur; eſſe (legem)
quia aliquid iubet, vel prohibet. Sequuntur alia
verba (à Magiſtratu poteſtatem habente) qui
14 non poteſt fieri à priuato, vt diximus ſupra hoc
15 eodem lib. 1. c. 1. Diximus (publicata) quia † inter
alia edictum exigit, quod publicetur, vt dicemus
infra, lib. 2. cap. 11. Diximus (pro tempore) ex quo
16 tantum † durabunt, donec officiũ durabit, vt di-
17 ximus ſup. eod. lib. 12. In his † etenim Magiſtra-
tibus, qui perpetuam nõ habent dignitatẽ, quid-
quid ſtatuitur, ius Prætorium appellabitur. l. ius
autem ciuile, §. 1. ff. de Iuſt. & iure Bart. & alij, in
l. 5. in princ. ff. de obligation. ſequitur Roland. à
Valle, de Lucro Dotis, q. 3. nu. 11. & 13. deſcribit
etiam edictum, dum differentiam ponit Edicti,
& Interdicti. Sebaſt. Medices de legibus, & ſtatu-
tis, par. 4. quęſt. 32. Sed Plutarchus in Marcello
18 inquit, quod † quæ decernebant Magiſtratus,
Edicta Romani vocabant.

Magiſtratus itaque, & noſtri temporis Poteſta
19 tes, Edicta facient in ſui officij principio, † anti-
quos Romanæ Vrbis Prætores imitando, qui li-
cet, condendæ legis poteſtatẽ non haberent, vt
notatur in l. Programma, C. comm. vel epiſt. &
in §. quos autem, Inſtit. de Bonor. poſſeſſ. vbi præ
tor hæredem facere non poteſt, per leges enim
tantum, vel legi ſimilem iuris conſtitutionẽ, hæ-
redes fiunt; & notãt Doctor. in Rubr. C. Qui ad-
mitti, Rainald. Corſus Indagationum Iuris lib.
3. c. 4. Ferdinand. Vaſquius de ſucceſſ. reſolut. lib.
1. c. 10. nu. 22. & omniũ elegantiſſimè Vaconius
à Vacuna, Declaration. Iuris Ciuilis, lib. 3. c. 48.
num. 6. vbi intellectum dicti §. quos autem, nota
dignũ tradidit; & declaratione 104. Fortun. Gar-
zia, in l. iuris gentiũ, §. prætor ait, nu. 8. ff. de pact.
Andr. Alciat. lib. 3. Parergon. c. 1. Nicolaus Bel-
lonus, lib. 1. Supputation. c. 10. & lib. 4. c. 19. Ita in-
20 telligere oportet quę † Paulus Manutius Vene-
tus Vir grauis & eruditiſſimus, in libro Legum
Romanarũ ſcripſit, quod maiores Magiſtratus
leges ferebant, inter quos Prætores collocat, vt
de edictis, tantum cẽſuerit, non quod perpetuas
leges facere potuerint.

Opinio ſane noſtra, modica antiquitatum nar
ratione cõtenta eſt, qua poſita, & pręnarrata, de-
finitio firma remanet. Exactis à Populo Roma-
no Regibus, & creatis Conſulibus, fuit facta Præ
toris Vrbani creatio, eiq. lata a populo ipſo lege,
21 poteſtas tributa, dũ dixit: Iuris † diſceptator, qui
priuata iudicet, iudicariuè iubeat, Prætor eſto;
Iuris Ciuilis cuſtos eſto; Huic poteſtati parento,
vti refert Aymarus Riuallius Hiſtoriæ Iuris Ci-
uilis, lib. 2. Alexander ab Alexãdro Dierum Ge-
nialium lib. 2. c. 15. lib. 6. c. 21. Andr. Alciatus vbi
ſupra, Parengon lib. 3. c. 3. Franciſc. Duaren. An-
niuerſar. Diſputat. lib. 1. c. 49. Petrus Conſtalius
Aduerſariorum iuris, leg. 1. ff. quod quiſque iu-
22 ris. Et † ideo dicitur viua vox Iuris Ciuilis, vt di-
cit Roland. a Valle, in conſil. 86. num. 4. vol. 1. &
23 ideo Iuris Ciuilis appellatione, veniebãt Pręto-
rum edicta, vt ex Cicerone in Topicis, refert Pe-
trus AErodius Decret. lib. 1. titulo 1. cap. 2.

24 Hinc arbitror † Iacobi Menochij viri alioquin
eminentiſſimi, & antiquitatum ſcrutatoris dili-
gentiſſimi, in tract. de Arbitrar. Iudic. qq. lib. 1. q.
2. num. 10. opinionem vndequaque veram non
eſſe, dũ cẽſuit Prætores minimè ipſos iudicaſſe,
niſi in quibuſdam caſib. ſed iudices tantũ creaſſe
ad iudicandum. Nam ex ſupra notata lege appa-
25 ret, † ipſos Prętores iudicandi poteſtatẽ habuiſſe
ac iudicaſſe. idemq. cenſuerunt nõ ſolum Egui-
narius Baro, & Ludouic. Charondas in libris de
Iuriſdictione. & Robertus Aurelian. Sentẽtiarũ
iuris lib. 4. c. 23. ab eodem Menochio allegati, ſed

ante

Digitized by Google

ante eos idem tenuit Feneſtella de Magiſtratib.
c.19. Liuius lib.7. in princ. vbi inquit. Prætorē qui
dem etiam iura reddentem. teſtatur etiam Blon
dus de Roma Triumphãte, lib.2. Pōponius I.C.
in l.2.§.cumq. Cōſules, ff. de origin. iur. vbi cum
finitimis bellis Conſules auocarentur, neque eſ-
ſet, qui in ciuitate ius redderet, factum eſt, vt Prę-
tor quoque crearetur, qui Vrbanus appellatus
eſt, eo quod in Vrbe ius redderet. Vnde quaſi in
Conſulum locum ſucceſſit, qui non ambigitur,
quod ius redderet; quod nos comprobauimus ſu
26 pra, c.12. Sed † non negauerim quòd Prætores
etiam Iudices aliquos ad iudicandum crearent,
hoc autem erat, ob cauſarum tum multitudinē,
tum etiam ad relaxandos eorum quotidianos la-
bores, maximè cum idcirco creuerit illorū nu-
merus, & poſt auctum illorum conſeſſum, diſcre
tę etiam ſunt cauſarum qualitates, & facti, qui de
fideicommiſſis, qui de cauſis capitalibus, ac de di
uerſis cognoſcerent. Proprium tamen illorum
munus erat iudicare, quia cum dicerent ius, nil
27 aliud erat, niſi ius reddere, quia † inde iuriſdictio
quæ in ſuo genere ſumpta eſt poteſtas de publico
introducta, cū iuris dicendi, & æquitatis ſtatuen-
dæ neceſſitate. Doctor. in l.1. ff. de iuriſd. om. iud.
Hinc ſoluebat Prętor ſuam Iuriſdictionē manda
re, & aut omnem, aut ſpeciem vnā, vt dicit Vlpia-
28 nus in l. ſolet, ff. eod. tit. Hi † autem iudices, qui à
Prætoribus creabantur, ſecundum præſcriptam
ab illis formulam condemnabant, vt ſupra allega
ti ſcriptores tradidere; & multa nouiſſimè Sigo-
nius de antiquo iure Ciuium Roman. c.20. quia
ius dicentis officium latiſſimum eſt, cum valeat
ipſe ius dicere, & iudices litigantibus dare, l.1. ff.
eod. tit. Hoc idē nouiſſimè ex plurib. iurib. quod
Prætores poterant iudicare licet non cogerētur,
tenet Gul. Forner. in l. pronunciatū, 46. in princ.
ff. de verb. ſignific.

29 Solebant † itaque Romæ Prætores, in Prouin
cijs Præſides, inito ſtatim Magiſtratu, multis va-
rijſq. de reb. edicta proponere, ſecundum quæ to-
to anno ius redderent, vt teſtatur Cicero in Ver-
rē, Actione 3. Franc. Hotoman. in d.§. quos autē,

Et quę cōminiſcitur Paul. de Caſtro, in Rubr.
C. Qui admitti, & alij qui eū ſequuti ſunt, dicens
Prætores abſque dubio, habuiſſe quidem poteſta
tem legis condendæ per poſterius, non per prius,
ideſt, poſtquam edicta fuerunt à populo approba
30 ta. Hoc totum mihi videtur impoſtura, quia † dū
legeret Salerni eamdem Rubricam Ioannes Be-
rengucius Senenſis Præceptor, ac Paulum Ca-
ſtrenſem ſequeretur, tunc in principio Scholarū
mearum legalium reſpondebam, illud intelligi,
vt communiter noſtri tradiderunt, & per poſte-
31 rius intelligatur poſtquam † edicta fuere in vnū
congeſta per Saluiū Iulianū Iuriſconſ. Mediola-
nenſem, vt diximus ſupra c.12. & ita declaretur,
§. Prętorū, Inſt. de iure natur. gentium & ciuili, &
voluit Cagnol. in l. vnica. num.4. in fine, C. Quād.
non petent. part. & ante id Prætorib. non licuiſſe.
Quinimmò, nec iſtud probare, quod per poſte-
rius Prætores legis condendæ poteſtatem habue
rint. Sed tantum, ex quo facta coaceruatione edi
ctorum à Saluio Iuliano iuſſu Adriani Principis
ex tunc illa edicta facta per prius, fuerunt declara
ta perpetua, ſicuti prius annua erant, ab eoq. tan-
tum poſteriori tempore ſic appellata; ex quo non
ſequitur. Quod Adrianus dederit Prætorib. legis
condendæ authoritatem; vt non mirum ſit Inſti
tutionum compilatores, qui Iuſtiniani Principis
tempore fuere, illud aſſeruerint, longo interual-
lo poſt Adriani tempora, cum Saluium Iulianū
id feciſſe ſub Adriano referat Euſebius, & licet
Eutropius Rerum Roman. lib.10. in Didio Iulia-
no, dicat hoc feciſſe Saluium Iulianum ſub An-
tonino Pio, melius tamen hoc ſciuit Iuſtinianus
Imperator, qui in l.2.§. ſi quid igitur, C. de vet. iu-
re enucleando inquit, Et hoc non primum à no-
bis dictum eſt, ſed ab antiqua deſcendit proſapia,
cum & ipſe Iulianus, legū & edicti perpetui ſub-
tiliſſimus conditor, ſuis libris hoc retulerit, vt ſi
quid imperfectum inueniatur, ab Imperiali ſan-
ctione hoc repleatur. Et non ipſe ſolus, ſed, & Di-
uus Adrianus in compoſitione Edicti, & Sena-
tuſconſulti, quod eam ſequutum eſt, hoc apertiſ-
ſimè definiuit. Et idem Iuſtinianus in l. ſi quis ſer
uum, C. de condict. indebiti, inquit. Et huius ſen-
tentiæ ſubtiliſſimum teſtem adducit, Saluiū Iu-
lianum, Summæ authoritatis hominem, & Præ-
toriani edicti ordinatorem. Et non mirum ſi Eu-
tropius in ipſo allegato dixerit, ſub Antonino
Pio feciſſe perpetuum edictum, quia is Saluius
Iulianus ſub Adriano, Antonino Pio, & Diuis
Fratrib. quib. charus fuit, vixit, & ideo ſub omni-
bus his Principibus facta dicuntur edicta perpe-
tua. Aymar. Riua l. Hiſtoriæ Iuris Ciuilis lib.5.
Ex his liquet, aliud eſſe, quod edicta annalia fue-
rint facta perpetua, & aliud, quod Prætores legis
condendæ poteſtatem habuerint, quia hæc argu-
mentandi forma non ſequitur.

Prętores itaque (vt ad propoſitū Axioma re-
uertamur) quamquam condendę legis poteſtatē
32 non haberent; Poteſtatem † tamen habebant
adiuuandi, ſupplendi, aut corrigendi Ius Ciuile,
duodecim Tabularum, in his, quæ forte nimiam
duritiē continerent, vt voluerunt Nicol. de Ma-
tharell. Bald. Paul. de Caſtro, Philipp. Dec. Mar-
cell. Berenguc. Ioan. Bolognettus Præceptor, &
alij, in d. Rubr. C. qui admitti. Vaconius à Vacu-
na Declaration. Iur. Ciuil. lib.3. c.48. nu.13. Exem
pla quam plura in promptu ſe offerunt.

Adiuuabāt † Pretores (vt ſingula tangam) Ius
33 Ciuile, † vt eſt Author Riuallius, lib.3. quia cum
Ius Ciuile daret inſtitutis hereditatis petitionē,
eiſdem Pretor bonorum poſſeſſionem ſecundū
tabulas tribuebat, vt in toto tit. de bonor. poſſeſ.
34 ſecūdum tabulas † In commodato, actio eſt de
Iure Ciuili vti habetur in l. In commodato, §. ſi-
cut, in verbo, Actioneſq; ciuiles, ff. commodati.
35 Sed † adiuuante Pretore, datur etiam Pretoria
actio, l.1. vbi Azo, ff. eod. tit. omittuntur alia plu-
ra ſimilia, quæ adduci poſſent.
36 Supplebant † Pretores Iuris Ciuilis defectum,
cum in nonnullis Caſibus, in quibus Iura Ciuilia
ſtatuere omiſerant, ipſi pro publica vtilitate ſtā-
tuerunt, vt ſpecialiter in ſucceſſione apparet. Nā
cum per Ius Ciuile nulla cognatorum in ſucce-
dendo ratio haberetur, eoſdem † tamen Prætor,
poſt

poſt ſuos,& legitimos ſuccedere voluit,vt demū
poſt Caium,& Vlpianum, à Diocletiano, Maxi-
miano, & Iuſtiniano factum fuiſſe, refert idem
Riuallius lib. 1. Idem etiam in Actione. Quod
metus cauſa, & in titulo de Dolo, & alijs plurib.
38 Corrigebat† verò Prætor Ius Ciuile, dum ni-
miam illius ſæuitiam coercebat; Nam, vt exem-
pla proferam, cum Draco Athenieñſium primus
legislatot,legem feciſſet, vt quis ab alieno abſti-
neret, vt voluit Alexander ab Alexandro Dierū
Genialium lib.6.capit.10. Et idcirco,qui olera,ac
fructus mollioris corticis ſurripuiſſent, tamquā
ſacrilegi,& homicidæ punirentur,vt in Dracone
Plutarchus eſt author. Vnde Horatius lib.1.Ser-
monum.

Nec vincet ratio tantumdem,vt peccet,idemq.
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus Diuum Sacra legerit.

39 Quam demum† molliuit Solon, dupli pęna
damnans; & ſi noctu furaretur,quod liceret occi
dere,& in perſequendo vulnerare,ac alia,quæ in-
ducit Pardulphus Prateius Iuriſprudentiæ vete-
ris lib.2.l.76.& l.77. Solonis, poſt Aulum Gelliū
in Noctibus Atticis, lib.11.c.18.quod etiā refert
Aymarus Riuallius lib.3.Ludou.Charōdas in le-
gib. antiquis, & in ſpecie,12.tabul.l.75.& nouiſ-
ſimè Carolus Sigonius de Repub. Athenieñſ.lib.
40 1.c.5.† Decemuiri ſuper eadem re ita cauerunt.
Furē,qui manifeſto furto prehēſus eſſet, tum de
mum occidi permiſerunt,ſi aut cum faceret fur-
tum,nox eſſet,aut ſi inter diu, cum prehendere-
tur, ſe telo defenderet, ſi eum aliquis occiderit,
iure cęſus eſtò. Ex ceteris manifeſtis furibus,libe
ri verberantur,& ei,cui luci factum fuerit, furtū
erit,ſi telo non ſe defendat,addicuntur; ſerui ver
berib. affecti è Saxo Tarpeio pręcipitātor. Riual-
lius,& Charondas vbi ſupra de hac videtur verba
feciſſe Ciceronē in Oratione pro Milone. Duo-
decim Tabulæ nocturnum furē quoquo modo,
diurnū autē ſi ſe telo defenderet, interfeci impu-
nè voluerūt. Et D. Auguſt. ſuper Exodum, q.11.
Hoc (inquit) & in legib. ſæcularib.antiquis inue-
nitur impune occidi nocturnū furē quoquo mo
do, diurnum autem ſi ſe cum telo defenderit. Et
hanc eamdem legem, ſub alia tamen verborum
ſtructura, retulit etiam Macrobius Saturnalior.
lib.1.c.6.& bene Franciſc.Hotoman.in Cōmen-
41 tar.ad leges 12.tabul.lib. 3. Prætores† verò rigi-
ditatem fugientes, ſectando æquitatem, pro pu-
blica vtilitate ſtatuerūt,pro furto manifeſto qua-
druplum pendi,§.quadrupli,Inſtit.de Act.§.ſunt
autem,Inſt.de noxalib.act.§. pęna, Inſt. de oblig.
quæ ex deliet.naſc. Riuall.& Charond.in loco al-
42 legato. Penam† autem præcipitationis è Saxo
Tarpeio,ſuo tempore ſublatā fuiſſe, refert Mo-
deſtinus,in l.ſi diutino, ff. de pœnis. Vide aliqua
per Ioan. Criſpum de Montibus, de Formulis
actionum,§.34.

Quemadmodum autem his modis Prætores
illi,per eorum edicta prouidebant; ſic facere po-
43 terunt† Pręſides, Rectores, Poteſtates, Magiſtra
tus, & Officiales noſtri temporis,quos in locum
Pręturum,ac Præſidū ſucceſſiſſe ſcripſere Bald.
& Frāc.Aretin.in d.Rubr.C.Qui admitti. Quod
cū ſit altioris indaginis,modo omittimus. Vide-
mus autem ſic obſeruari ferè in omnibus Magi-
ſtratib.ſuſcepto enim officij onere, quædam pœ-
44 nalia edicta proponunt,†quo actu iuriſdictionis
plenitudo monſtratur. Innoc.in c. Dilectus, col.
1.in fine, de Capell.Monachor. Bald.in l.2.n. 54.
C.de ſeruit.& aqua. Petr.de Anchar.in c.ſine poſ
ſeſſione,col.2. de Regul. iur. in 6. quos refert, &
ſequitur Iacob.Mandell.in conſ.64.nu.10.vol.1.
45 † Adiuuare poterunt legem antiquam, adden-
do nouam pœnam. Gloſſ.in Clem.2.vbi Paul.de
Leazar. & Petr. de Anchar.de elect. Matth.de
46 Afflict.in Prologo Cōſt. Regni,q.7.in fine.† Sup
plebunt caſus relictos a lege,de quib.ſi legislator
interrogatus extitiſſet, idem ſtatuiſſet.arg.l.tale
pactum,ff.de pact.gl.in Clem.1 in verb. Pręſidē-
tes,de reſcript.& in c.2.in verb. Reus, de Cōfeſſ.
in 6. Alex.in conſ.24 col.2.verſ.Inſuper, vol.2.fa-
ciunt notata per Andr.de Iſern. in Conſt. Regni
Intentionis, & Conſt. Si quis aliquem. Ioan.de
47 Arnon.Epit.34.† Corrigent autem vel mitigan
do,aut ex cauſa, maiorem, vel alteram pœnā ad-
dendo,iuxta dictum Innoc.in c. 1. de Conſtit. &
exemplum traditum à Bart.in l.quod ad pręſens,
num.4.C.de Murilegul.lib.10.de quib.latius ali-
48 qua dicentur inferius lib.2.c.8. Vnde† Domini,
ac illorum Magiſtratus, & Officiales,iuriſdictio
nem habētes,ſimilia ſtatuta, atque edicta facere
poterunt, iuri tamen, ac honeſtati minimè con-
traria; quod & voluit Stephan.Bertrand.in conſ.
136.n.6.vol.1.Rolan.à Valle,in conſ.42. vol. 2. in
conſ.4.num.31.vol.3.Marc.Mantua,Dialog.De-
narrator.31.Claſſe 11.

Poteſtatē itaque etſi apud Romanos Pretores
haberent corrigendi,ſupplendi, adiuuādi, atque
49 emendandi,non autē id permiſſum erat† Præto
rib.apud Athenienſes,qui corrigendi,& actus ſi-
miles faciendi,populo tribuebant,& ideo Ariſto
teles lib. Politic.3.c.11. rectè cenſuit, legis defe-
ctū non a populo,ſed a Magiſtratu decerni opor-
tere. Rationes nonnullæ afferri poſſunt,quā peri
culoſum ſit hæc populo cōmittere,de quibus la-
tè in meis Cōmentarijs de Catholici Regis præ-
50 ſtantia,plurib. in locis prædixi. Melius† itaque
Romani, hanc authoritatem Magiſtratui dede-
runt,quā populo. Sed dum hæc imprimi curan-
tur, hoc idem pulchre nouiſſimè diſeruit Anto-
nius Clarus Syluius Pariſienſis in Cōmentarijs
Iuris Antiqui Romanorum, in Præfatione,c.2.
qui hanc eamdem opinionem firmauit.

Hæc de Magiſtratuum perſonis, qui Edicta fa
cturi ſunt,hucuſque dicta ſufficiant; Reliquum
eſt,vt expleto perſonarum tractatu,ad res venia-
mus,nempe ad edicta, & quæ in ijs conficiendis
exigantur,de quib.ſequenti libro differēdum eſt.
Sāctiſſimæ Trinitati ſit Laus, Honor, & Glōria.
Sāctiſſimæ, & Glorioſiſſimæ Mariæ ſemper Vir-
gini,Sancto Michaeli Angelorum Principi,om-
nibusq. Cæleſtium Spirituum ordinibus, omni-
que Sanctorum, & Sanctarum Cohorti, Grates
ampliſſimæ, Amen.

Finis Libri Primi.

Digitized by Google

CAMILLI BORRELLI I. C. EQVITIS AVRATI ET PALATINI COMITIS.

De Magiſtratuum Edictis.

LIBER SECVNDVS.

CAP. I.

ARGVMENTVM.

Edicta Iuri Naturali, ac Iure Diuino contraria fieri nequeunt.

COMPENDIVM.

1 Natura ex Ariſtotele quid ſit, & num.2.
3 DEVS naturarum conditor.
4 Natura naturans, & creata quid ſit.
5 Ouidij verſus de natura declarantur.
6 DEVS vnus Natura, & omnium creator.
7 DEI conſilio reguntur omnia.
8 Natura ex Seneca quid.
9 DEVS omnium bonorum author & clauſa ex Platone. Plinio, Auerroe, & num.ſeq.
10 DEVS ſecundum Ariſtotelem quid.
11 Ius Naturale eſt ius Diuinum, ex Accurſio.
12 Natura vnde dicatur ex Lactantio.
13 Natura eſt DEI inuentum ex Auguſtino Steucho.
14 Natura opera, ſunt opera Dei.
15 Principatuum pluralitas non datur.
16 Multitudo omnis ab vnitate trahit initium.
17 DEVS quis ſit ex Piperono.
18 Minor in maiorem non habet imperium.
19 Edictum Iuri Naturali contrarium eſt inualidum, & num.22. & 27.
20 Iura Naturalia, quæ ſunt firma, & immutabilia.
21 Quæ contra naturam ſunt, imbecilla ſunt.
23 Naturali Iuri, quæ ſunt aduerſa, vana, & irrita ſunt.
24 Edictum contra Ius Diuinum irritum eſt.
Conſuetudini derogandum, quæ abſque mortali peccato obſeruari nequit. ſub eod. num.24.
25 Legem, vel Edictum contra ius diuinum faciens, dicitur errare.
Et huiuſmodi legi latæ, aut promulgatæ edicto ſubditi parere non tenentur, & num.ſeq.
28 Flagitia contra naturam ſemper & vbique euitanda ſunt.
29 Contra Ius Diuinum non facile diſpenſatur.
30 Diuini Iuris norma inflexibilis eſt.
31 Papa, an diſpenſet cum bigamo.
32 Princeps generalem legem condere nequit quod credatur teſtibus ſingularibus.
33 Edicta, & leges duellum permittentes ſunt inualida.
34 Intellectus Conſt. Regni. Monomachiam.
35 Princeps, an concedat locum pro ſingulari certamine vel duello.
36 Intellectus cap. deteſtabilis, Concilij Trident. ſeſſ. 25. cap.19.
37 Duellum concedentis & committentis pœna.
38 Bellum, ac Duellum gerere in articulo mortis eſſe dicitur.

AXIOMA.

Edicta Iuri Naturali, & Diuino contraria ne faciunto.

ARiſtoteles lib.2. Phyſicorum.3. & alibi
1 pluries, dixit, † Naturam eſſe princi-
piũ motus & quietis, eius, in quo eſt,
primum, & per ſe. Tamen huius natu
ræ definitionem ab Ariſtotele traditam, eſſe ma-
lam, motum, cum quiete tangendo, cum corpo-
ra cæleſtia naturalia ſint, & numquam quieſcãt;
& ignis ſemper moueatur, vt inquit Ioannes Frã
ciſcus Picus Mirandulanus in Examine vanita-
tis Doctrinæ Gẽtium, lib.6.cap.2. Siquidem me-
lius dixit alibi idem Ariſtoles lib. 1. Politicorum
2 Naturam eſſe perfectionem cuiuſque rei.
At nos, qui Chriſtianam Philoſophiam coli-
mus, & Theologorum atque Sanctorum Eccle-
ſię Doctorum ſecreta timamur Naturã dicimus
3 † DEVM ipſum Omnipotentem, omniũ crea
torem, quem idcirco Naturarũ conditorem ap-
pellauit D. Auguſtinus, in lib. de vera innocẽtia,
cap.283. Et alibi, DEVM appellat naturam nõ
creatam, ſed creatricem. Idem Auguſtinus de
4 Ciuitate Dei. lib. 11 cap.17. Et definitio illa † pri-
ma Ariſtotelis ſupra relata, intelligitur de Natu-
ra, vt dicunt, naturante, & creata à DEO, vt de-
clarat Petrus de Apono, in lib. Conciliatoris, dif-
ferentia 9. Quod ante ipsũ placuerat Themiſtio
in Paraphraſi Phyſicorum, lib.2. vbi ad illam de-
finitionem ait: cęleſte, & diuinũ corpus excipio,
in quo natura eſt principium ciens ſempiternum
motum, non etiam cauſa, aut principium quietis
ſequitur Auerroes ibidem in media expoſitione
& idem Auer. in lib.2. de Cælo, 84. & lib.9. Meta-

phyſic. 13. & ita intelligere oportet illud Ouidij lib. 1. Metamorphoſeos.

Hanc DEVS, & melior litem natura diremit.

5 Vt declaratiuè † potius ſtare videatur, nam de Deo tantum dicere voluiſſe Ouidium, quod illã Elementorum mixtionem diſſecuerit, apparet ex verbi poſt pauca ibidem dum inquit,

Summaq. locum ſibi legit in Arce.

Et inferius etiam ait:

Sic vbi diſpoſitam, quiſquis fuit ille Deorum,
Congeriem ſecuit, ſectamq. in membra redegit.

6 Vnius † igitur Deus, & Naturæ, & rerum omnium ſator, ac gubernator exiſtit; quod & fateri coacti etiam Ethnici fuere: nam, & Horatius lib. 1. Ode 12. inquit;

Qui res hominum, ac Deorum,
Qui mare, & terras, varijſq. mundum
Temperat horis.

Et iterum Ode 4. libri 3. ait,

Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventoſum, & Vrbes, Regnaq. triſtia,
Viuoſq. mortaleſq. turbas
Imperio regit vnus æquo.

Et Manilius lib. 1. Aſtronomicorum dixit:

Hoc opus immenſi conſtructum corpore mundi
Membraq. Naturæ diuerſa condita forma.
Aeris, atque ignis, terræ pelagiq. iacentis
Vis animæ Diuina regit, ſacroq. meatu
Conſpirat Deus, & tacita ratione gubernat,
Et multa in cunctas diſpenſat fœdera partes,
Altera, & alterius vices, faciatq. feratq.
Summaq. per varias, maneant cognata figuras.

Et Virgilius lib. 4. Georgicon.

Deum namque ire per auras
Terraſq. tractuſq. maris, cælumq. profundum,
Hinc pecudes, armẽta, viros, genus omne ferarum,
Quemque ſibi tenues naſcentem arceſcere vitas.

Et idem Manilius lib. 2. inquit

Motus alit, non mutat opus, ſic omnia toto
Diſpenſata manent Mundo, dominumq. ſequuntur.
Hic igitur Deus, & ratio, quæ cuncta gubernat,
Ducit ab æthereis terrena Animalia ſignis.
Quæ quamquam longo cogit ſubmota receſſu
Sentiri tamen, vt vitamq. ac fata miniſtrent
Gentibus, ac proprios per ſingula corpora mores,
Nec minus eſt quærenda fides, ſic temperat arua,
Cælum, ſic varias fruges, redditq. rapitq.
Sic Pontum mouet, & terris immittit, & aufert.

Sed pulchrius, & elegantius Claudianus in Ruffinum, lib. 1. inquit:

Sæpe mihi dubiam traxit ſententia mentem,
Curarent ſuperi terras, an nullus ineſſet
Rector, & incerto fluerent mortalia caſu,
Nam eum diſpoſuit quæſiſſem fœdera mundi,
Præſcriptoſq. maris fines anniq. meatus,
7 *Et lucis, noctiſq. vices, † tunc omnia rebar*
Conſilio firmata Dei, qui lege moueri
Sidera, qui fruges diuerſo tempore naſci,
Qui variam Phæben alieno iuſſerit igne
Compleri, ſolemq. ſuo, porrexerit vndis
Littora, Tellurem medio librauerit Axe.

Et Lucanus lib. 9. Bellorum Ciuilium.

Eſtq. Dei ſedes, niſi terra, & pontus, & aer,
Et cælum, & virtus ſuperos, quid quærimus vltra.
Iuppiter eſt, quodcũque vides, quodcũque moueris.

Et Seneca in Hippolyto.

Prouidit ille maximus mundi parens
Cum tam rapaces cerneret Fati manus,
Vt damna ſemper ſobole repararet noua.

Et Silius Italicus Belli Punici lib. 6.

Iuſtitiæ rectiq. dator, qui cuncta gubernas.

Boetius de Cõſulatu Philoſophico, libro 4. Metro 6, inquit:

Sedet interea conditor Altus,
Rerumq. regens flectit habenas,
Rex, & Dominus, fons, & Origo.

Et lib. 3. Metro 9.

O qui perpetua mundum ratione gubernas
Terrarum, cæliq. ſator, qui tempus ab æuo
Ire iubes, ſtabiliſq. manens, das cuncta moueri.

Et Statius lib. 5. Siluarum

Vidit, qui cuncta ſuorum
Nouit, & inſpectis ambit latus omne miniſtris,
Nec mirum, videt ille ortus, obituſq. quid Arctos,
Quid Boreas hibernus agat, Foriq. Togæq.
Conſilia, atque ipſam mentem probat.

Boetius lib. 3. Metro 6.

Vnus enim rerum pater eſt,
Vnus, qui cuncta miniſtrat,
Ille dedit Phœbo radios,
Dedit & cornua Lunæ,
Dedit & ſidera cælo.

Claudant itaque ora, qui dicere voluerunt, Naturam DEO authori ſimilem, audiantq. Ethnicum Horatium lib. 1. Ode 12.

Vnde nil maius generatur ipſo
Nec viget quidquam ſimile, aut ſecundum.

Et cuius verbis apparet, nõ dari maius aliquod non ſimile, non ſecundum. Vnde bene Seneca
8 de Beneficijs, lib. 4. cap. 7. Quid † enim aliud (inquit) eſt Natura, quam Deus, & Diuina ratio toti Mundo, & partibus eius inſerta. Et paulo poſt. Ille eſt prima omnium cauſa, ex qua ceteræ pendent, quæcumque voles illi nomina proprie aptabis, vim aliquam, effectumq. cæleſtium continentia, tot appellationes eius poſſunt eſſe, quot munera. Hæc Seneca. Nam, & Plato in Epino-
9 mo, ſiue Philoſopho dicit, † Deum omnium bonorum, authorem, & cauſam eſſe, & idem Plato de Legib. Dialogo 4. inquit, Deus ò Viri, ſicut antiquus quoque ſermo teſtatur, Principium, finem, & media rerum omnium continens, recta peragit. Et nouiſſimè Stephanus Theupolus Academicarum Contemplationũ
10 lib. 1. cap. 7. inquit, † Deum eſſe actuum ſimpliciſſimum, principium, & finem actum omnium, à quo (inquit Ariſtoteles lib. Phyſicor. 8. & Metaphyſ. 12.) cælum, & tota natura dependet. Hinc Auerroes in lib. decimo Metaphyſices dicit, quod ſcientia Dei cauſat res, & Natura cauſatur à rebus. Et Plinius Hiſtoriæ Naturalis lib. 2. cap. 7. dicit, Deum, & Naturam idem eſſe, quod & fatetur idem Plinius lib. 27. cap. tertio. Et idem Plato in Timæo, dixit, Deum eſſe ſummum bonum, & ſuper omnem ſubſtan-

ſubſtantiam,omnemq. Naturã. Quod altè ſcrutatus eſt noſter Accurſius, qui idcirco appella-
11 uit,Ius † Naturale,Ius Diuinum. Inſt. de oblig. quæ ex delict.naſcunt.ibi:lege naturali, id eſt Diuina. Sequitur Franciſc. Tertius Cremenſis, in Allegatione pro teſtamento Vidæ Iudæi. num. 101.Hoc aperte dixit Cicero in Somnio Scipionis,dum ait: Nouem tibi orbibus,vel potius globis connexa ſunt omnia, quorum vnus eſt cæleſtis extimus, qui reliquos omnes complectitur, ſummus ipſe Deus,arcens,& continens ceteros, in quo infixi ſunt illi,qui voluntur ſtellarum curſus ſempiterni,cui ſubiecti ſunt ſeptem, qui verſantur retro contrario motu,atque Cælum. Vnde in Ode poſt cibum Aurelius Prudentius in Cathemeri ait:

Hic eſt quem Zebaoth Deum vocamus.
Expers Principij,carenſq. fine,
Rerum conditor, & repertor Orbis.

Quis enim tam veſanæ mentis erit, vt non recta ratione conſideret,dari non poſſe, niſi vnum principium? à quo non ſolum natura rerum ipſa creatarum, ſed quidquid ſenſu percipi poteſt, creatum ſit. Inde Lactantius Firmianus Diuinarum Inſtitutionum lib.2. cap.7. de Natura ait: Quam vim potuit habere nullo dante? quam naturam nullo generante? ſi habuit vim, ab aliquo eam aſſumpſit. A quo autem ſumere,niſi à Deo
12 potuit? Porro,ſi habuit naturam, † quæ vtique à naſcendo dicitur,nata eſt; à quo autem, niſi a Deo potuit procreari? Natura enim,qua dicitur orta eſſe omnia,ſi conſilium non habet, efficere nihil poteſt.Hæc Firmianus. Vnde Marſilius Ficinus in Platonis Philebo,lib.1.cap.2. dicit, quod Natura, vel Dei ars eſt, vel Dei artificioſum organum.& alibi in Timæo,cap.5. dicit, Naturam eſſe Diuinitatis inſtrumentum, ac Diuinæ prouidentiæ, idem Ficinus in Plotino,Enneade 3. lib.
13 3.cap.5.Et † Dei inuentum eſſe naturam, ſcribit Auguſtinus Steuchus de Perenni Philoſophia, lib.7.cap.15.Et idem Plato dixit: Naturam eſſe vitalem,ſeminariamq.virtutem,ab Anima mundi infuſam materiæ.Et proinde Plotinus dixit,id ipſum eſſe Naturam,quod ab Anima mundi eſt ordinatum. Vnde rectè iſta enucleas Stephanus Theupolus Academicarum Contemplationi lib. 7.c.2.inquit, vt Mens à Deo, Anima à Mente,ita Natura pẽdet ab Anima. Inſuper, vt Mens à Deo Ideas recipit, Anima recipit rationes à Mente,ita Natura recipit ſemina ab Anima.Demum, vt Mens à Deo, ita Anima à Mente, itaq. Natura ab Anima regitur, & dirigitur. Ex quibus Primò conſpicuum eſt, quomodo rerũ gradus nectantur,pendeant,& dirigantur. Conſtat
14 inſuper Naturæ opera, verè eſſe opera Dei, cum primo ab eo omnia proficiſcantur,& dirigantur. Hæc bene Theupolus.
15 Abſtrantem, vt dici valeat, † dari principatus pluralitatem, quod abhorruit Ariſtoteles Metaphyſic.lib.12. DEVS enim ab aliquo principium non habet, ſed ipſe eſt Alpha, & Omega. Videatur Cicero in Somnio Scipionis. Principio autem (inquit) nulla eſt origo, nam ex principio oriuntur omnia, ipſum autem nulla ex re fieri poteſt, nec enim eſſet hoc principium, quod ſi nũquam oritur, nec occidit quidem vnquam. Hæc Cicero. Hinc optimè Lucanus Bellorum Ciuilium lib.8.cecinit.

Si numina naſci
Credimus? Haud quemquam, fas eſt cœpiſſe Deorum

16 Concludendum eſt itaque, quod cum † omnis multitudo, teſte Dionyſio,ab vnitate trahat originem; ergo neceſſe eſt, omnis multitudinis vnum eſſe principium. Ordo enim omnis prius haber, & poſterius, oporter quod principium vnum habeat. Omne ideo imperfectum, ſecundum Boetium,ab aliquo ſimpliciter perfecto trahit originem,& hoc eſt DEVS noſter,vt ſequitur, & comprobar Albertus Magnus in Compendio Theologiæ,lib.1.cap.3. Nouiſſimè bene, & perfectè cenſuit Ioannes Antonius Pipero-
17 nus, de omni vero officio, lib.1.cap.2. Eſt † igitur (inquit) Deus,& cauſarum cauſa,ſimpliciſſima vnitas,ineffabilis veritas, ſumma bonitas, & indeterminata poteſtas, & id, quo nec maius, nec melius poſſit excogitari. Vnitatem Diuinus Theologus, Principium vocat, veritatem principij rationem, bonitatem rationabilis principij amorem, in vnitate cuncta implicat, explicat in veritate,effundit per bonitatem,vnitas vera bona,bonitas vna vera, veritas vna bona, qui, vt ita dixerim, circulus eſt ſpiritalis, omnem multitudinem ſponte reducens, cuius centrum eſt vbique,circumferentia nuſquam. Hęc Piperonus.

Vt aliquid extra materiam, vel rei propoſitæ terminos, alienum à nobis effuſum minimè videatur, ex tam profundo iacto fundamento, ad noſtræ tractationis Scopum accedentes, concludimus; Si Natura ipſa aliud nihil ſit, quam ipſe Deus omnium rerum origo,fons, Principium, cauſa prima,motor primus,ſolus, abſque principio, cuius conſiderationem minimè capit mortalium animus, (vt Simonides Hieroni interroganti reſpondit) mirum non videtur,ſi Princeps, aut Magiſtratus quiſpiam contra Ius Naturale, Legem, edictumue, condere nequeant, quia
18 † cum minor in maiorem nõ habeat imperium, cap.ſolitę,de maior.& obedient. quo modo poterit Princeps, aut Magiſtratus contra legem ſui ſuperioris aliquid ſtatuere? Ius Naturale animalia omnia docuit, §. Ius autem Naturale, Inſtit.de iure natur. gent. & Ciuili. Natura autem eſt ipſe Deus, ergo idcirco Edictum Iuri Naturali contrarium fieri nequit, vt quod contra omnium Dominum ſuperiorem, atque Opificem fieret, quod abſurdum eſſe, nemo ambigit.

Axioma igitur verum erit, nec Legem, nec
19 † Edictum,aut Reſcriptum aliquod fieri poſſe à Principe,vel Magiſtratu, quod ſit Iuri Naturali contrarium, vt poſt Gloſſam ſingularem in l. finali,C.ſi contra ius, vel vtil.public. Panorm. Felin. Dec. & alij,in c. Quę in Eccleſiarum,extra,de

Conſtitut. Bartholom. Socin. in conſil. 273. col. 5. verſ. Secundo reſpondetur, vol. 2. Iaſon in cõſ. 1. num. 4. volum. 1. cum multis allegatis per Lancelott. Conrad. in Templo omnium iudic. lib. 1. §. 4. capit. 1. in verbo, ius naturale, & gentium, vbi amplè tractat, an, & quando Principi liceat contra Ius Naturale, vel Diuinum ſtatuere; Martin. Laudens. de Principe, §. 28. Dominic. de Soto, de iuſt. & iure, lib. 3. quæſt. 5. articulo 1. & latius proſequitur idem Soto, lib. 1. quæſt. 4. artic. 5. vbi diffuſè tractat, an lex Naturæ, & quando mutari poſſit. Quod & nouiſſimè tractauit Michael Salon, de iuſt. & iure, quæſt. 57. articulo 2. quæſt. vltima.

Hinc declarandæ ſunt Doctorum authoritates, dum reddere conantur rationem, cur fieri nequeat à Principe Lex contra Ius Naturale? reſpondent, ex quo iura naturalia ſunt immutabilia, & firma, § finali, Inſt. de iure natur. gent. & ciuili, quæ autem natura firma exiſtunt, mutari minimè poſſunt, nec fieri contra ea iri, vbi Franciſc. Hotoman. & idem Soto vbi ſupra, lib. 1.
20 quæſt. 4. art. 2. Tu ſupplendo dicas, † quare immutabilia, & quare firma? quia à Natura; eſt autem Natura ipſe Deus, qui dixit: Ego Deus, & non mutor, vt patet Malachiæ cap. 3.

21 Imbecilla † etiam ſunt omnia quę contra Naturam ſunt, vt dicit Ariſtoteles Problemate 30. Sectione 10. Omne igitur Edictũ, aut Lex Principis cuiuſque contra naturam factum, imbecillum erit, & reijciendum.

Conſtans itaque, & firma Cõcluſio erit, Legem, Edictumq. Iuri Naturali, & ſic Diuino contrarium, fieri minimè poſſe. Sic Auguſtinus in Epiſtola ad Caſulanum, inſerta in c. fin. 9. Diſtinct. pulchre inquit: Cum ergo in Naturali iure nihil aliud præcipiatur, quam quod Deus vult fieri, nihilq. aliud vetetur quam quod Deus prohibet fieri; Denique cum in Canonica Scriptura, nihil aliud, quã quod in Diuinis Scripturis, & Legibus inueniatur: Diuinæ vero leges, natura conſiſtant, patet, quod quęcumque Diuinæ voluntati, ſeu Canonicæ Scripturæ, ſeu Diuinis Legibus poſtponenda cenſentur, eiſdem Na-
22 turale ius præferri oportere. † Conſtitutiones ergo, vel Eccleſiaſticæ, vel ſæculares, ſi Naturali iuri contrariæ probantur, penitus ſunt excludendæ. Hæc Auguſtinus. Vnde Gratianus in cap. quo iure, in fine, 8. diſtinct. ait: Dignitate verò Naturale ius, ſimiliter præualet conſuetudini, & conſtitutioni. Quæcumque enim, vel moribus
23 recepta ſunt, vel ſcripturis comprehenſa, ſi † Naturali iuri fuerint aduerſa, vana, & irrita habenda ſunt. Franciſc. Gratianus in Compendio Iuris Canonici, parte 1. diſtinct. prima, §. Diuinæ voluntati, & Sebaſtian. Medices in Summa Decreti. diſtinct. octaua, articulo tertio, & diſtinctione nona.

24 Nulli dubium, quod ſi † Edictum eſſet aduerſum Iuri Diuino, tamquam peccati nutritiuum nullum erit, cum generaliter ſit omni conſtitutioni, & conſuetudini derogandum, quæ abſque mortali peccato non poteſt obſeruari, capit. fin. de præſcription. Speculat. de Diſpenſat. §. porro, & Edictum, ſiue Bannum nutriens peccatum, eſt ipſo iure nullum, nec irritatione indiget, quia
25 non poteſt lex appellari, qui enim talem legem promulgat, tamquam contra ius Diuinum, conuincitur de errore, & errare potius, quam legem condere dicitur, cap. 1. ſunt quidam, 25. quæſt. 1.
26 Nec eidem legi ſubditi parere debent, ne obedire dicantur inferiori contra legem ſuperioris, ſcilicet Dei, capit. qui reſiſtit, cap. Iuſtinianus, 11. quæſt. 3. vt concludit Panorm. in dicto capitulo, finali, num. 2. Et hoc intelligendum eſt de peccato mortali, ſecus autem de peccato veniali, quorum inter ſe magna eſt, & pulchra diſtinctio in cap. vnum, 25. diſtinct. Sed tamen etiam in peccato veniali procedere notatur ex gloſſa, in Summa, 14. diſtinct. & Clarius in cap. quod ait, in verbo, periculoſiſſimè, eadem diſtinct. & voluit Panorm. in dicto capitulo finali, numero ſecundo, in fine, de præſcript. Quod ego intelligerem, ſi crebro venialia peccata committerẽtur, vel permitterentur, quia ex multis, vel iteratis venialibus fiunt mortalia, ſiue capitalia, vt pulchrè docet Auguſtinus in capit. Tres autem, de pęnit. diſtinct. 1. Si itaque Edictum peccatum vnum veniale cõtineat, non idcirco inualidum erit, quia huius peccati intuitu, nemo iuſtus eſt, vnde Iob cap. 9. Si iuſtificare me voluero, os meum condemnabit me, ſi innocentem oſtendero, prauum me comprobabit; & multa ad hunc finem habentur in capit. ſi enim, de pęnitent. diſtinctione 2.

27 Quod † Edictum Naturali, ac Diuinæ Legi contrarium, fieri nequeat tenuit ſimiliter Tancredus de Corneto in Compendioſa, titulo de
28 Quæſt. circa ſentent. quæſt. 8. † Flagitia enim quæ ſunt contra Naturam, vbique, & ſemper repudianda ſunt, capit. flagitia, 32. quæſt. 7. Idem Tancredus in tit. de Quæſt. circa ſtatuta, quæſt. 24. & quæſt. vltima, aſſerens ſtatutum contra Ius Naturale inualidum eſſe; quod & poſt Alexan. comprobat Iacobus Philippus Portius, in conſil. 88. num. 8. qui promiſcuè loquuntur etiam de ſtatuto, quod fieret contra Ius Diuinũ, quod minimè validum eſſe tenuit, & amplè proſequitur idem Tancredus in loco allegato, & latius Ferdinand. Vaſquius Controuerſiarum illuſtrium, libro primo, cap. vigeſimonono, num. vigeſimo, cap. 46. num. ſecundo, cap. 50. num. quin-
29 to, cap. 55. numero decimo. Hinc † contra Ius Diuinũ diſpenſari non facile poteſt, vt habetur in cap. finali, §. Moralia autem, 6. diſtinction. Abb. Panorm. in cap. Quæ in Eccleſiarum, num.
30 nono, de Conſtit. † Iuris enim Diuini norma inflexibilis eſt, cap. Sunt quidam, 25. quæſt. prima. capit. litteras, de reſtitutione ſpoliatorum, Gloſſa, Hoſtienſ. Ioan. Andr. Aegidius, Anton. de Butrio, & Panorm. in dicto c. litteras, quod quomodo procedat, ponit Cardin. Pariſ. in conſil. 69. volum. quarto. Portius, in conſil. vigeſimo ſexto, num. quarto. Beatus Ioannes de Capiſtrano, in tractatu de Authoritate Papę, Concil. & Eccleſ. parte ſecunda, ſecundæ partis, in principio, vbi amplè tractat in ea quęſtio-
31 ne, † an Papa diſpenſet cum Bigamo? Latè

etiam

etiam Conſtantinus Rogerius de Legis Potentia, §. 2. num. 36. vſque ad finem. Ideo dicunt,
32 † Principem legem generalem facere non poſſe quod credatur teſtibus ſingularibus, vt in capit. Indicas, 3. q. 9. & voluit Ludou. Roman. in Singul. 707. incip. An Papa, quem refert, & ſequitur Felin. in c. conſtitutus, ſub num. 23. de reſcript. & in c. ſicut, num. 3. de ſentent. excommun. & in c. veniens, il 1. in fine, de Teſtib. Matth. de Afflict. in prçlud. Conſtit. Regni, q. 12. nu. 15. verſ. Quartum exemplum, Iacob. Philipp. Portius in tract. Commun. Opin. lib. 1. concluſ. 1. num. 5. & nouiſſimè Ferdinand. Vaſquius de ſucceſſ. creat. lib. 2. §. 12. Requiſito 2. nu. 5. quia in Lege Diuina ſtatutum eſt, in ore duorum, vel trium ſtare omne verbum. Quæ omnia recipiunt aliquas declarationes, quæ à præfatis accommodatæ conſpiciuntur.
33 Ex eodẽ fonte manat, † quod Leges, aut Edicta duellum, vel ſingulare certamen permittentes non valeant, cum ſint contra Ius Diuinum, vt voluit Paris de Puteo, de re militari, lib. 1. cap. 9.
34 vbi aſſerit, quod † Conſtit. Regni Monomachiã, per binas Papę Honorij ſententias fuit ſublata, quia in quibuſdam caſib. duellum permittebat, quod prohibitum eſſe de Iure Diuino, Canonico, Gentium, & Ciuili, voluit Ioan. de Lignano,
35 de duello, §. 1. & §. 2. Nec Regem, † aut Principẽ debere locum concedere, vbi tale certamen faciendum eſſet, aut pro eo faciendo conſenſum, & licẽtiam præſtare. Iaſon in l. ex hoc iure, num. 31. ff. de iuſt. & iure, poſt D. Thomã de Aquino, in ſecunda ſecundæ, q. 25. Idem Iaſon in conſil. 114. volum. 2. vbi dicit hãc eſſe Commum Opinionem. Decius in conſil. 486. Iulius Ferrett. in conſil. 1. in conſil. 8. in conſil. 18. in conſil. 20. in
36 conſil. 21. Idcirco † nouiſſimè Concilium Tridentinum Seſſ. 25. capit. 19. incip. Deteſtabilis, Principes, aut quicumque locum ad Monomachiam faciẽdam cõcedentes inter Chriſtianos,
37 declarat eo † ipſo excommunicatos, & Dominio, & Iuriſdictione Caſtri, vel loci apud quem duellum conceſſerint, quę ab Eccleſia obtinent, fore priuatos, & directis dominis aperiri; Committentes verò pugnam, & eorum Patrinos eſſe excommunicatos, ac omnium bonorum proſcriptione, & perpetua infamia notatos, & vt homicidas iuxta Sacros Canones puniendos, & ſi in illos conflictu decederent, eos perpetuo carere Eccleſiaſtica ſepultura, vt ibi latius; & latiſſimè Martin. Nauar. in Summa, cap. 11. num. 39. c. 15. num. 9. verſ. decimo, Simon Maiolus de irregularit. lib. 3. capit. 23. num. 20. & cap. 25. num. 3. & lib. 5. capit. 18. num. 1. Petrus à Nauar. de reſtitut. ablat. lib. 2. capit. 3. num. 280. tomo primo, latiſſimè Marian. Socin. Nepos, in conſil. 122. volum. 2. in conſil. 82. num. 14. volum. 3. Curt. iun. in conſil. 172. Franciſc. Hotoman. in Diſputati Feudiſtica, capit. 45. Franciſcus Sonsbecius de vſu feudorum, parte 15. num. 75. cum pluribus ſequentibus. Cardinal. Pariſ. in conſil. 31. volum. primo. Lancelott. Conrad. in Templo iudicum, lib. 1. c. 1. §. 3. in verbo, duellum, vbi ampliſſimè, Emanuel Suarez, in Theſauro Recept. ſentent. §. Duellum, num. 377. Hippolyt. Bonacoſſa, in Commun. Opin. crimin. §. duellum, Ioſeph. Ludouic. in Deciſ. Luceuſi 11. plenè Petrus Gregorius Syntagmat. iuris vniuerſi, lib. 48. c. 16. & nouiſſimè ad ſatietatem plures allegans Petrus Cenedo. Collect. Iuris Canonici, parte 2. cap. 117. Conſtantinus Rogerius, de ſummo bono, §. 14. Barth. Bertazol. in conſil. crimin. 152. num. 17. volum. primo, vbi optimè Claudius filius. Baiardus in Practica crimin. q. 63. num. 6. Petr. Belluga in Speculo Principum, Rubr. 27. num. 24. & 6. vbi dixi. Angel. Mattheatius de via, & ratione iuris, lib. 1. cap. 32. num. 16. & ſequentib. & lib. 2. cap. 22. ſub num. 13. Eruditiſſimus Alexander Raudenſis in Deciſ. Piſana 36. num. 266. pulchrè Renatus Choppinus de Doman. Franciæ, lib. 3. titulo 26. num. 14. & ſeq. & in Conſuetud. Andegauenſ. lib. 1. titulo 3. cap. 42. num. 19. ex quibus li-
38 quet verum eſſe, quod † Duellũ, ac Prælium gerere, in Articulo mortis eſſe, aſſerendum eſt, vt eruditiſſimè probat Polydorus Ripa, de Actis in mortis Articulo, cap. 1. num. 25.

CAP. II.

ARGVMENTVM.

Edicta iniquitatem continere non debent, ſed iuſta illa eſſe oportet.

COMPENDIVM.

1 *Edicta continere debent quæ requiruntur in lege condenda.*
2 *Ius non eſt, ſi iuſtum non ſit.*
3 *Lex non dicitur, quæ iuſta non eſt.*
4 *Lex iniuſta tã localis qualis eſt Edictum, quam generalis etiam ſi ex certa Principis ſcientia facta ſit, eſt inualida.*
5 *Aegyptij de optimis gloriantur legibus.*
6 *Priamus, & Philæus Reges, ob Iuſtitiæ cultum creati laudantur.*
7 *Ageſilaus, vt iuſtus laudatur a Plutarcho.*
8 *Abrahæ ob iuſtitias facta eſt à DEO promiſſio cæleſtium, & terrenorum, & num. ſeq.*
10 *Iuſtiſſimas leges fecit Veſpaſianus.*
11 *Probus Imperator iuſtitiam coluit.*
12 *Autharis Longobardorum Rex ob iuſtitiam laudatus.*
13 *Aegyptiorum Sacerdotes Regi iuſtitiam colenti, bona precabantur.*
14 *Iuſtitia Ciuitatis eſt anima.*
15 *De Thraſeæ iuſtitia Neronis dictum.*
16 *Honeſta ſola ſunt honeſta, & iuſta iuſta ſecundum Antigonum Regem.*

Digitized by Google

17 *Principi iuſta magis ſunt optima.*
18 *Perſonarum diſtantia facienda non eſt in iuſtitia faciẽda ſecundum Moſem.*
19 *Iudex ad alteram partium non declinet.*
20 *Princeps poſitus, vt iuſtum faciat.*
21 *Operantes iuſtitiam, exaltabuntur.*
22 *Conſuetudo iuſta & rationabilis eſſe debet.*
23 *Conſuetudo contra ius gentium non valet, & nulla eſt.*
24 *Conſuetudo in his, quę contra iuſtitiam vſurpantur, non prodeſt.*
25 *Contra legem ſcriptam conſuetudo nulla eſt.*
26 *Statutorum primum, an nouiſſimum attendendum.*
27 *Statutum iuſtius & æquius quod eſt, attenditur.*
28 *Intellectus c. Regni, Adhoc. &c.*
Intellectus c. Regni. Tormentis.
29 *In furto minimo non habet locum tortura.*
30 *Data licentia ſtatuendi, intelligitur de ſtatutis iuſtis.*
31 *Statutorum iniquorum conditores ad quid teneantur.*
32 *Princeps confirmans ſtatuta vel priuilegia, cenſetur confirmare iuſta.*
33 *Statutum, quod pro homicidio imponatur pęna pecuniaria inualidum.*
34 *Sententia notorie iniqua, non eſt exequenda.*
35 *Sententia iniqua qui vtitur peccat.*
36 *Nullitati æquiparatur iniuſtitia & iniquitas.*
37 *Decretum iudicis iniquitatem & iniuſtitiam continens, inualidum eſt.*
38 *Statutum, quod ſpurius ſuccedat, inualidum eſt, & num. 49. ſed vide contrariam Card. Paleoti opinionem ibidem impugnatam.*
39 *Legitima, an per ſtatutum tolli poſſit in totum, vel in partem, & num. 40.*
41 *Legitima, an debeatur iure naturæ, & nu. 42. 44. & 45.*
43 *Legitima pars eſt hæreditatis.*
45 *Legitimæ quantitas, an Iuris Ciuilis ſit inuentum.*
46 *Matrimonium ad quid inſtitutum.*
47 *Spurij iuri naturali odioſi.*
48 *Matrimonio inſtituto, ſpurij odio habiti. & num. ſeq.*
50 *Voluptatis nimiæ appetentia infamiam generat.*
51 *Legis Voconiæ iniquitas.*
52 *Statutum, quod credatur ſcripturis Hebræorum contra Chriſtianum, eſt iniuſtum.*
53 *Cauſę continentia non diuiditur, & num. 54.*
55 *Summus Pontifex in terris vices DEI gerit*
56 *Pontifex ſummus in Eccleſia poteſtatis plenitudinem habet.*
57 *Pontifex habet liberam poteſtatem diſponẽdi ſuper beneficijs.*
58 *Pontifex omnia poteſt quæ Deus ipſe, claue non errante.*
59 *Põtifici nemo dicere poteſt, cur ita facis, & quomodo id intelligatur num. 60.*
61 *Pontifex debet diſponere tamquam bonus paterfamilias cum diſcretione.*
62 *Princeps non ſolet diſpenſare ſine iuſta cauſa.*
63 *Voluntas teſtatoris pro lege ſeruatur, dum tamen iuſta illa ſit, & diſpoſitioni iuris non contradicat, vt numero 64.*
65 *Nominatio an conſtituat aliquem in quaſi poſſeſſione filiationis, & num. 66.*
67 *In bello iuſto licet militibus prædari non vero in iniuſto.*
68 *Capta in bello iniuſto, an ſint capientium.*
69 *Bella non ſine magna & præuia conſideratione facienda*
70 *Octauiani Auguſti pulchrum dictum.*
71 *Athenienſium pulchrum facinus.*
72 *Ex bello quæ mala naſcantur.*
73 *Bellorum ſucceſſus non omnibus ſunt noti.*
74 *Bellum dulce inexpertis.*
75 *Quæ aduertenda antequam quis bellum gerat.*
76 *Lucanus bella geri auaritiæ opumq. cumulandarum cauſa conqueritur.*
77 *Vſus eſt humanarum rerum optimus ac ſapientiſſimus magiſter.*
78 *Haraldi Daniæ Regis motus ad bellum aduerſus Suecos ex vana relatione exortis.*
79 *Pro iuſto bello quæ requirantur.*
80 *Iuſtum bellum eſt, quod a Pontifice Summo mouetur.*
81 *Iuſtum, vt appellari poſſit bellum, quæ, & quot requirantur.*
82 *Bellum, vt iuſtum ſit, ab vtraque parte quæ requirantur reſpectiue.*
83 *Fortitudo ſine iuſtitia non eſt laudabilis.*
84 *Duellum priuſquam fiat, quæ conſideranda.*
85 *Duellum iniuſte ſuſcipientes malum exitum faciunt.*
86 *Duellum Caroli. Valeſij & Petri Aragonij Regum, quale.*
87 *Falſo adulterij inſimulata Gundeberga Langobardorum Regina.*
88 *Duellum inter Hundingum Saxoniæ, & Roaz Daniæ Reges.*
89 *Haldam Daniæ Regis ſenis Duellum cum iuuene ob ſponſam iniuum victorioſum & aliud eiuſdem duellum memorabile, num. ſeq.*
91 *Duellum Italorum, & Gallorum tredecim ab vtraque parte concurrentium.*
92 *Metus debet eſſe iuſtus.*
93 *Gabellam fraudare quando liceat, & num. 94.*
95 *Decretum iudicis factum in alienatione rerum minoris, debet eſſe iuſtum.*
96 *Statutum non licere mulieri ſine conſenſu contrahere, an cauſa debeat eſſe iuſta.*
97 *Vt princeps ſubditos per angarios faciat debet eſſe iuſta cauſa.*
98 *Promiſſa quando ſeruanda ſint, & num. 99.*
100 *Iurans ſeruare laudum intelligitur de iuſto.*
101 *Principis ſæcularis lex quomodo obliget.*
102 *Edicta iniuſta reuocanda.*
103 *Ergamenes Rex Aegyptius iniuſtam legem ſuſtulit.*
104 *Minus iniquum eligendum.*
105 *Iudex tunc dicitur iniuſtus.*
106 *Iudex iniuſtus inter bruta connumeratur.*
107 *Helias damnauit Achaz, quod contra ius calumnioſe accidi fecerat Naboth.*
108 *Principis præceptum notorie iniquum non eſt exſequendum.*
109 *Aegyptiorum lege cauebatur, vt iudices iurarent, ne quid iniuſte agerent, etiam Rege imperante.*
110 *Philippus Macedo, cum dormiens Machetam condemnaſſet iniuſte, cum ad eumdem Regem non dormitantem appellaſſet, iudicium Regium non peruertit, tamen Machetæ litis æſtimationem perſoluit.*
111 *Iuſtæ leges, vt claudunt malis moribus, ſic bonis aperiunt actionem.*

AXIO.

AXIOMA.

Iuſta illa ſint, ac iniquitatem minime continentia decernunto.

1 QVAE in lege† condenda requiruntur, hæc eadem & in edicto faciendo neceſſaria erunt, de quibus in c. erit autem lex, 4. diſtinct. vt cenſuit Bald. in l. 1. C. commun. vel epiſtol. Iuſtam vero legem eſſe oportere notatur in eodem loco, vt quæ iniquitatem, & iniuſtitiam abhorreat, vt comprobat Sebaſtian. Napodan. in Proœmio Cōſuetud. Neapolis, §. vt igitur, in verbo, ſupplantare. Ius
2 † enim non eſſet, ſi iuſtum non foret, c. ius, 1. diſtinct. Ioan. Andr. in cap. ea quę, de re indic. Lex
3 † etenim minimè dicitur, quæ iuſta non eſt, vt ait Auguſtin. de libero arbitrio, lib. 1. & habetur in c. forus, §. finali, de verbor. ſignific. & in cap. 1. 23. quæſt. 2. Prateius in iuris prudentia veteri, de Legibus Solonis, l. 48. Portius in conſil. 21. num. 21. Cornel. Benincaſius, de Conſtit. quæſt. 8. num.
4 47. Et † adeo tam localis (vt eſt edictum) quam generalis Lex, ſi non eſt iuſta, etiam ſi ex certa Principis ſcientia facta eſſet, cenſetur inualida. Innoc. & alij, in c. 1. & in c. quia plerique, de immunit. Eccleſ. Cin. in l. bene à Zenone, C. de quadrien. præſcript. Ludou. Roman. Felin. Iaſon. Loize, Martil. & Pignolata, quos allegat Ferdinand. Vaſq. Controuerſ. illuſtr. lib. 1. capit. 31. nu. 35. lib. 2. cap. 51. num. 41. Menoch. in conſil. 350. volum. 4. Anton. Sola in Decretis Sabaudiæ in Proœm. Gloſſā 2. num. 27. Conſtant. Rogerius de iuris interpretat. §. 1. num. 13. & 16.

Ad id optimè Salomon Prouerbior. cap. 8. inquit, Per me Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt. Iuſti, & pij Viri perpetuò Deum propitium, atque auxiliatorem habent, vt de Ioſaphat legitur apud Flauium Ioſephum
5 Antiquit. Iudaicarum lib. 8. cap. 9. Hinc † Aegyptij gloriantur, quod optimas leges inſtituerint vt tradidit Diodorus Siculus lib. 2. Heſperus Athlantis filius tanquam pietatis, & iuſtitiæ cul-
6 tor laudatur, & † Phileum, ac Priamum Reges factos, Regnaq. ob iuſtitiæ cultum adeptos ſcribit idem Diodorus lib. 4. & lib. 5. Sic Saturnum,
7 & Iouem lib. 6 & in † Laconicis, Ageſilaum vti
8 iuſtum laudat Plutarch. Apophtegmat. 2. † Patri Abrahę Cæleſtium, & Terrenorum factam pro
9 miſſionem, & † multarum gentium conſtitutū fuiſſe patrem ob Iuſtitiam, tradunt Sacræ litteræ Geneſis c. 15. teſtaturq. Marcus Mantua Dialog.
10 Hiſterolog. 45. Claſſe 2. † iuſtiſſimas tuliſſe leges
11 Veſpaſianū, & Iuſtitiā coluiſſe † Probus ſcripſit, Eutropius rer. Romanar. lib. 9. & lib. 10. ſummis
12 efferet laudibus † Autharim Longobardorum Regem, quòd Iuſtitiam coluerit, Carolus Sigo-
13 nius de Regno Italiæ lib. 1. Hinc † de Regibus Aegyptiorum Diodorus Siculus lib. 2. Mos erat (inquit) Sacerdotum Principi, iuxta Aram, hoſtijs deductis, aſtante Rege, magna voce, Populo audiente, valitudinem proſperam, omniaq. bona precari Regi in ſubditos iuſtitiam exercenti; Inde etiā Nicoclem Cypri Regem, monet Iſocrates Oratione 2. vt leges quærat prorſus iuſtas. Iuſtitiam enim qui facit, Ciuitatē conſeruat,
14 cum, † & ipſa Iuſtitia Ciuitatis ſit Anima, vt ex multis concludit Martin. Laudenſ. de Principibus, §. 57. Iuſta itaq. quę edicta conſtituenda fore, ſcribit Corolanus Martianus Epiſcopus Sancti Marci in Phęniſſa dum ait:

Non ſi nefanda, iniqua edicta perperam.

Rectè itaque ante eum admonerat Aurelius Prudentius in Amartigenia dum inquit:

Sed moneo iniuſtum fugias, iuſtumq. ſequaris.

Et Cicero lib. 2. de Legibus ait: Ex quo intelligi par eſt, eos, qui pernicioſa, & iniuſta populis iuſſa deſcripſerint, cum contrafecerint, quam polliciti, profeſſiq. ſint, quiduis potius tuliſſe, quam leges. Res iuſtas coluiſſe nefarios etiam homines legimus; cuidam enim dicēti, Thraſeam Neronis inimicum perperā in ſua
15 cauſa iudicaſſe, reſpondit † Nero: Vtinam tam me Thraſeas diligat, quam iudex æquus, & rectus eſt, vt de illo dicit Plutarchus in Politica.
16 Et † Antigonus Rex, dum ei quidam adularetur dicens, Regibus omnia eſſe honeſta, ac iuſta, reſpondit, per Iouem Regibus Barbarorum, ſed nobis ſola honeſta ſunt honeſta, & iuſta ſola iuſta, vt ſcripſit idem Plutarchus in Apophtegmat.
17 Regum, & Imperat. 28. Optima † eſſe homini priuato, & tum magis Principi, quæ iuſta ſunt, inquit Agis nouiſſimus Lacedemoniorū Rex, vt eſt author idem Plutarchus in Laconicis Apophtegmate 7.
18 Moſes † Principis officium conſtituens Deuteronom. cap. 1. inquit: Audite illos, & quod iuſtum eſt iudicate, ſiue ciuis ſit ille, ſiue peregrinus, nulla erit diſtantia perſonarum, ita paruum audietis, vt magnum, nec accipietis cuiuſquam perſonam, quia Dei iudicium eſt. Et Deuteron. cap. 16. Iudices, & Magiſtratus conſtitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi, per ſingulas tribus tuas, vt iudicent popu-
19 lum iuſto iudicio, nec † in alteram partem declinent. & Leuitici cap. 19. Nō facies quod iniquū eſt, nec iniuſtè iudicabis, Et Ioannis cap. 7. Nolite iudicare ſecundum faciem, ſed iuſtum iudi-
20 cium iudicate. Eſt † enim Princeps poſitus, vt iuſtitiam, ac iuſtum iudicium faciat, vt ex ibidem allegatis inquit Afflict. in Rubr. de Pace tenēda, & e. us violat. num. 3. Principis eſt enim iuſtitiam facere, & illam colere. Roland. à Valle in conſil. 15. nu. 17 volum. 4. Inde Salomon Sapient. cap. 1. inquit, Diligite iuſtitiam, qui iudicatis terram,
21 qui † enim illam operatur exaltabitur Eccleſiaſt. c. 20. Benedictio namque Domini ſuper caput iuſti. Salomon Prouerb. cap. 10.
22 Conſuetudo † etiam ipſa iuſta, ac rationabilis eſſe debet, vt multis comprobat Alexand. in cōſil. 80. colum. 3. volum. primo, cum alijs quos allegat Gaſpar Caballin. Milleloq. 558. num. 1. & alias qualitates ad conſuetudinem requiſitas deducit Rocch. de Curte, in c. finali, de Cōſuetud. & poſt eum Ioan. Maria Riminald. in conſ. 443. num. 13.

Digitized by Google

num. 13. vol. 3. Gerard. Mazzol. in conſil. 118. nu. 52 volum. 1. Proſper Paſethus in conſil. 102. nu. 4. Roland. à Valle, in conſil. 9. num. 6. vol... vbi
23 ait, † conſuetudinem contra ius gentium non valere; allegat Panorm. in d. c. finali, de Conſuetud.
24 Idcirco † non prodeſſe conſuetudinem in his, quæ contra Iuſtitiam vſurpantur, ſcribit Lucas de Penna, in l. litibus, colum. 3. C. de Agricol. & cenſ. lib. 11. refert, & ſequitur Roland. à Valle, in
25 conſil. 13. num. 49. vol. 3. Nec valere conſuetudinem iniuſtam, contra legem ſcriptam voluit ex l. 2. C. quæ ſit longa conſuetudo. Franciſc. Com. Commentar. Iuris, lib. 1. capit. 10. num. 9. vbi elegäter hoc diſſeruit, & Iacob. Cuiacius. Feudor. lib. 2. in principio. Sed alta eſt hæc controuerſia, quæ Principum declaratione indiget.

26 Statuta etiam † vbi duo ad inuicem pugnant, & ſunt contradictoria, licet attentari poſſit, attendatur ne primum, vel nouiſſimum, arg. l. ſed & poſteriores, ff. de legib. & quod habetur in l. ſi tibi, in fine, ff. de reb. credit. & per Felin. in c. gratũ,
27 in principio, de offic. deleg. Tamen † attendi debet potius, quod æquius, ac iuſtius eſt, Bald. in c. cum olim, in princip. de Conſuetud. Alexand. in conſil. 50. volum. 4. Hippolyt. de Marſil. in l. 1. §. ſi ſerui, num. 29. ff. de quæſt. alter Hippolyt. Bonacoſſ. in quæſtion. crimin. §. ſtatutum, colum. 7. verſ. ſtatutũ quod eſt iuſtius, & Tobias Nonius, in conſil. 9. num. 8. Quorum authoritate in hoc Regno annotauit Ioan. de Arnono, in Commẽ-
28 tar. 133. † quod non obſtante diſpoſitione c. Re-
29 gni, Ad hoc, & alterius c. Tormentis, quod † in furto minimo locum non habet tortura, atten-
30 dẽdo id, quod iuſti us eſt. Data † inſuper ſtatuendi licentia, cenſetur conceſſa, vt faciat iuſta, & nõ iniqua ſtatuta, Bald. in l. 1. C. de Monopol. Matth. de Afflict. in Deciſ. Neap. 307. num. 20. Quinim-
31 mo † ſtatuentes, & iniquorum ſtatutorum conditores, tenentur ad damnorum omnium refectionem, S. Anton. Florentin. in Summa, in titulo, de Rapina, §. 12. & Luc. de Penna, in l. prouincialium, C. de erogat. milit. annonæ lib. 12. Quia talia contra ius ſtatuta condere minimè poſſunt. Ludouic. Gomez. in §. ſed iſte, num. 13. Inſtit. de action. Roland. à Valle, in conſil. 86. num. 10. volum. 1.

32 Princeps etiam dum † ſtatuta, aut priuilegia confirmat, cenſetur confirmaſſe iuſta, nõ autem iniqua, Bald. in l. 1. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iur. Philipp. Decius, in conſil. 71. in fine, reddit rationem Corn. in conſil. 9. colum. 2. vol. 3. quem ſequitur Card. Pariſius in conſil. 33. & in conſil. 106. volum. 3. quia ſtatutum ſine iuſta cauſa factum, eſt inualidum, vt vt probat Chriſtophor.
33 de Caſtellion. in conſil. 9. num. 10. Vnde † ſtatutum, quod pro homicidio imponatur pœna pecuniaria, non valet, Archidiac. in c. duo, 23. q. 4. Panorm. Felin. Decius Gemin. Roch. de Curte, relati à Caballino in Milleloq. 430. ex quo pęna non commenſuratur illi delicto, quia inſuper potentibus, & diuitibus eſſet plana via delinquendi, vt ſupradicti voluerunt. Et quamquam Alberic. in ſecunda parte ſtatutorum, quæſt. 122. tenuerit Contrarium, quod ſtatutum valeat, quem ſequitur Cardinal. Palcotus in tractatu de Nothis, & ſpurijs, cap. 54. num. 11. Supradictam tamen primam opinionẽ, quod non valeat dicit veriorem, & communem Claudius Battandier in Regul. crim. 87. Bonacoſſ. in Quæſtionibus Criminalibus, §. Homicidium, column. fin. & ſeruari ſolitam in vſu practico, poſt Ioan. de Anania, Aymon. Publicium, Ioannem Igneum, & Sebaſtianum Sapiam, concludit Iulius Clarus in Pract. §. Homicidium, num. 17. Roland. à Valle, in conſil. 98. num. 26. vol. 1. & in conſ. 111. nu. 39. vol. 2. quæ tamen procedere debent in homicidio doloſo, vt per Laurentium Chirchonium, concluſ. 63. Centuria 4.

Sententia etiam omnis, licet præſumatur habere paratam (vt dicunt) ac promptam executionem, vt voluit Innocent. in c. 1. de confirmat. vtil. vel inutil. & alij, quos refert Ioſephus Cu-
34 mia, in Ritibus Siciliæ, cap. 7. num. 20. † Non tamen exequenda eſt, vbi apparet notorie iniqua, & iniuſta, Philipp. Franc. in Rubr. de Appell. col. 3. Hippolyt. de Marſil. in Pract. crimin. §. ordine, num. 15. Curt. iunior, in conſil. 124. num. 14. Cardin. Pariſius, in conſil. 51. num. 49. vol. 4. & Ioan. Cephal. in conſil. 241. num. 47. vol. 2. quinimmò
35 † eadem iniqua, atque iniuſta ſententia, ſi quis vtitur, mortifero peccato irretitur, vt cẽſuit Didac. Couar. in Epitome, de ſponſ. cap. finali, §. vltimo, nu. 19. ſequitur Emanuel Suarez, Recept. Sentent. §. ſententia, num. 34. Sicuti enim nulli-
36 tas reddit ſentẽtiam inualidam, ſic † & iniuſtitia, ac iniquitas, quæ, & ipſæ nullitati æquiparantur, vt poſt multos voluit Ioan. Cephal. in conſil. 77.
37 num. 66. vol. 1. † Decretum etiam iudicis, iniquitatem, & iniuſtitiam continens, inualidum eſt, Roland. à Valle, in conſil. 7. num. 68. vol. 3.

38 Eadem ratione, † ſtatutum permittens ſpurios ſuccedere, inualidum eſt, vt poſt Hoſtienſ. Bart. Decium, & Rochũ de Curte, voluit Caballin. Milleloq. 767. In qua ſpecie Contrarium cenſuit Cardinalis Palçotus, d. tract. de Nothis, & Spurijs, cap. 54. per totum, vbi ſuam hanc opinionem multis argumentis tuetur. Sed contra Cardinalem Palçotum laborat Communis Doctorum ſententia, & vltra ſupra allegatos, tenuit Federic. de Senis, in conſil. 225. Caſus, & in conſ. 277. Factum. Decius, in c. In præſentia, col. 17. de probat. poſt Caſtrenſ. Petr. de Ancharano, & Alexand. Auguſt. Berous in conſil. 164. num. 10. vol. 2. Dilect. Durant. de Arte teſtandi, titulo 1. Cautela 14. num. 1. Henric. Borçus de Synodo, parte 3. artic. 1. n. 33. Io. Baptiſt. Villalob. Opin. Cõmun. §. ſpurij, nu. 96. Nicol. Boer. in deciſ. Burdegal. 127. num. 9. Hieronym. Gabrielium, in conſ. 140. num. 25. vol. 1. & referens Palçotum, ab hac tamen opinione minime eſſe recedendum ſcribit Franciſc. Viuius, in Com. Opin. §. ſtatutum, Ludouic. Roman. in conſil. 102. ſub num. 2. alios inducens. Idem Boer. in Conſuetudin. Biturig. tit. *Des coſtumes concernans teſtam.* §. 7. colum. 2. verſ. ſed an valeat, & Petr. Rebuff. ad Conſtitut. Galliæ, tomo 2. titulo de litter. natural. articulo 33. Gloſſ. 1. num. 6.

Illuſtriſſimi Cardinalis Palæoti argumenta facili-

Digitized by Google

ſaciliter euacuantur, quia primum dum faciet il-
lationem à Legitima, quæ minuitur per ſtatutũ,
& quandoque in totum tollitur, eodem modo
poteſt per ſtatutum auferri hęreditas ſuccedenti
bus, & dari ſpurijs. Reſpondeo, quod etſi nonnul
39 li teneant tolli † in totũ poſſe Legitimam à Sta-
tuto, vt cenſuit Paul. de Caſtro, in Authent. No-
uiſſima, C. de inoffic. teſtam. & poſt Dinum, Ci-
num, Bart. Bald. Angel. Oldrad. Alex. Corneum,
Roman. Ioan. Andr. Abb. Panorm. Anan. Lap.
Decium, & alios, voluit Ferdin. Vaſq. de ſuc-
ceſſ. creat. tomo 1. lib. 2. §. 20. parte 2. Requiſito,
42. num. 296. Albert. Brun. Stantibus maſculis,
articulo 6. q. 1. Portius in conſil. 163. num. 11. Sil-
ueſter Aldobrandinus, in conſil. 2. num. 82. vol.
primo. M. Anton. Natta, in conſil. 210. volum. 1.
Hieronym. Gabriel. in conſil. 11. num. 31. vol. 1.
Tiber. Decian. in conſil. 54. num. 1. lib. 1. Thomas
Grammat. in Deciſ. 101. num. 61. Cappell. Tolo-
ſana, in Deciſ. 438. Nicol. Boer. in Deciſ. 188. nu.
6. Barthol. de Caſſan. in Conſuetud. Burgundiæ,
tit. *des ſucceſſions*. §. 2. gloſ. 4. Ioachim Mynſinger.
Obſeruat. 43. Centur. 5. Fabius Turret. in conſil.
31. num. 33. vol. 1.

40 Tolli tamẽ non poſſe cenſuere quamplurimi,
quos in principio allegauimus, & illis adde Bald.
in l. cunctos populos, num. 12. vbi Aretin. nu. 15.
Ioan. Baptiſt. Caccialupus, num. 170. C. de Sum-
ma Trinit. Aretin. in l. teſtamenti factio, ff. de
teſtament. Iaſon in l. ait prætor, in princip. nu. 12.
ff. de iureiur. Idem Bald. in l. eam quam, colum.
12. C. de fideicomm. Nicol. Boer. in Conſuetud.
Biturig. tit. *Des coſtumes concernans teſtam.* §. 7.
gloſ. 1. Gulielm. Benedict. in c. Rainutius, in prin-
cip. num. 39. de teſtament. Ioan. Neuizan. in cõſ.
34. num. 1. Didacus Couar. in Epit. de ſponſalib.
§. 1. num. 6. Petr. Duenn. Regula 366. Ampliat. 1.
Matth. Gribald. in Commun. Opin. §. ſpurius, in
fine. Emanuel Suarez in Theſauro recept. ſent.
§. ſpurius, num. 169. Cardinal. Albanus, in Auth.
Ex cõplexu, C. de inceſtis nupt. Roland. à Valle,
in conſil. 3. num. 17. volum. 2. Michael Craſſus in
Com. Opin. lib. 1. capit. 4. tit. 4. & lib. 2. c. 15. quæſt.
14. alijq. nonnulli quos omitto. Et iſta opinio poſ
ſet magis ſuſtentari in iure.

41. Primò, quia Legitima ſi debetur iure naturæ, l.
cum ratio, ff. de bonis damnator. l. ſcripto, ff. Vn-
de liberi, & §. primum, in Authent. de hæred. &
Falcidia, & cum alijs quæ diximus in conſil....
42 num.... Centuria 1. quæ † autem Iure Naturę de
bentur, illa aut tolli, aut mutari minimè poſſunt,
vt latę diximus hoc eodem lib. 2. cap. 1. & idcirco
per ſtatutũ tolli, aut minui nequeũt. Si igitur Le-
gitima ſecundum hanc opinionem tolli non po-
43 teſt, & tamen † pars eſt hęreditatis §. 1. in Auth.
de triente ſemiſſe, quanto magis ſtatutũ præfatũ
quo ad totam ſucceſſionem hoc permittere non
poteſt, vt ſpurijs deferatur.

44 Quinimmò, etiam † ſi mediam opinionem te
neamus, qua nec in totum tolli poſſe per ſtatutũ,
cenſuere Legitimam, inter quos eſt Bartol. in l. Ti
tio centum, §. Titio genero, ff. de condit. & de-
monſtr. Rota in nouis, in Deciſ. 1. de Conſuetud.
Mynſinger. & Caſſanæus, in locis allegatis, Nat-
ta in conſil. 308. vol. 2. & poſt alios multos allega-
tos voluit Vaſq. de ſucceſſ. progreſſ. in loco ſupra
allegato, num. 296. Adhuc etiam reſpondemus,
minimè concludere, cum Legitima tanquam
pars ſucceſſionis, negari nequeat ab omnibus eſ-
ſe Iuris Naturalis, vt diximus, & idcirco ſtatutũ
eſſet contra Ius Naturale, & inualidum, ſi tolle-
45 ret, aut minueret Legitimam. Et † quanquam
aliqui velint quantitatem Legitimæ eſſe Iuris
Ciuilis inuentum: ego vt verum fatear, non poſ-
ſum ex hoc non riſum effundere, quia, & in cõſ.
49. n. 65. Cent. 1. hoc idem ego dixi, nõ & tamen
facit ad rem; quia eſt Legitimæ taxatio inuentũ
Iuris Ciuilis, ergo poteſt per ſtatutum minui, nõ
eſt probabilis hæc conſequentia, ſed continet fal
laciã, nam ſi minuatur quantitas p ſtatutũ, non-
ne: & illa quantitas diminuit inuentum Iuris Na
turalis? nõne per indirectũ minuitur Legitima?
cum præſertim ſtatutum hoc ſi inuitaret ſpurios
ad ſuccedendum, repugnet Iuri Naturali primę-
46 uo, cum † maris, & feminæ cõiunctio, ac prima
matrimonij inſtitutio, in ſpuriorum, & nefarię
coniunctionis odium inſtitutum fuerit, vt latiſ-
ſime vltra alios diſſerui de Regis Catholici Pre-
47 ſtantia, cap. 16. Quod & renuit † ſpurios Iuri Na-
turali odioſos, poſt Richardum Malumbram, &
Bartol. idem Cardin. Palçot. in d. tract. de Noth.
& Spur. c. 1. † Inſtituto namque matrimonio, ſta
tim ſpurij cępere odio haberi, & a iuſtis filijs eſſe
ſecluſi, vt ipſemet Palæotus teſtatur in eodem
tractatu, cap. 2. num. 6. At conſiderandum etiam
videtur in illo argumenti genere, quod etſi per-
mitteretur ſtatutum poſſe legitimam tollere, vel
minuere, illa pars ſublata eo caſu legitimis ſuc-
ceſſoribus applicatur, non extraneis, vel perſonis
turpibus, datur illis, qui forte ſunt de ſuis, argum.
l. in ſuis, ff. de ſuis, & legitim. vel forte agnatis, vel
cognatis; ſed in caſu propoſito eſt aduerſum,
quia admitteretur ſpurius in pręiudicium eorũ
qui de iure ad ſucceſſionem admitterentur. In
uitarentur præterea homines ad odium matri-
moniorum, ad tenendas concubinas, & pellices
amplectendas, & ſpurios ſuſcipiendos, matrimo
nijq. ſtatus maculis aſperſus, ad nihilum deduce-
retur; vnde vltra ſupra allegatos Doctores recte
etiam Bal. in l. 1. Oppoſ. 4. C. de his quæ pęnę no-
45 mine, dixit, † non poſſe ſtatutum facere ſpurios
ſucceſſibiles, quia eſſet contra Ius Diuinum, &
contra bonos mores; quem ſequitur Gulielmus
Benedictus in c. Rainutius, in verbo, Rainutius,
num. 38. de teſtament. & aliud agens tenet Ro-
land. à Valle, in conſil. 92. num. 5. vol. 1. Conclu-
dendum itaque cenſeo, ab his ſtatutis abſtinen-
dum fore, ex ſupradictis, & alijs, quæ ſcribit La-
ctantius Firmianus, Diuinarum Inſtitutionem
cap. 3. dicens. Libido extra legitimum torum nõ
euagetur, ſed creandis liberis ſeruiat, † apperẽtia
enim nimia voluptatis, & periculum parit, & in-
famiam generat, & (quod eſt maxime cauen-
dum) mortem acquirit ęternam: Nihil eſt enim
tam inuiſum Deo, quam mẽs inceſta, & animus
impurus. Hęc Lactantius. Et cum eo, huic quæ-
ſtioni pro ea temporis anguſtia, qua nũc teneor,
finem imponam.

Pro-

Digitized by Google

Proſequendo Axiomatis propoſiti terminos,
quod edicta ab iniquitate, & iniuſtitia aliena eſſe
51 debeāt, occurrit illud, quod aduerſus † Voconiā
legem ſcribit Auguſtinus de Ciuitate Dei lib. 3.
c.21.& lib.4.cap.4. Nam tunc (inquit) lata eſt illa
lex Voconia, ne quis hęredem feminam faceret,
nec vnicam filiam, qua lege quid iniquius dici,
aut cogitari poſſit, ignoro. De qua Liuius lib.4.
& poſt Ciceron. in Verrem Actione 3. Dio lib.
56.& Aulus Gellius Noctium Atticarum lib. 1.
cap.21.lib.17.cap.5. Alexander ab Alexand. Dierum
Genialium lib.5.cap. 15. & poſt Aymarum
Riuallium, Zaſium, Charondam, Hotomanum,
ac Manutium dixi in conſil. 22.num.30. Centuria
prima.

52 Statutum † quod credatur Hebræorum Scripturis
contra Chriſtianos, tamquam iniuſtum,
atque iniquum, non valere, poſt Alexandr. &
Franciſc. Purpuratum, voluit Aymo Crauetta,
de antiquit.tempor.verſic. Viſo de verbis, num.
28.& ſequenti.

53 Cauſæ † etiam continentia diuidi nequit, l.
nulli prorſus, C.de Iudic. Afflict. in Deciſ. Neap.
354.num.4. ſolum modo ex cauſis iuſtis diuidi-
54 tur, nō ex iniuſtis † poſt alios Marian. Socin. Nepos,
in conſil.136. num. 6. volum.2. quem ſequitur
Menoch. de arbitr.iudic.quæſt.lib.2.Centur.
4.Caſu 371.num.26.ad materiam Felin. in c.fin.
de iudic. Capic.in Deciſ. Neap. 122.num. 4. & 5.
Bernardinus Alfanus in Collectaneo Iuris Ciuillis.
230.

55 Summus † præterea Pontifex, Vices Dei dicitur
gerere in terra, Abb. Panorm. in c.per venera
56 bilem, num.4.extra Qui fil.ſint legit. † habetq. in
Eccleſia poteſtatis plenitudinem, D. Thomas,
in tract.contra errores Græcorum, c.68. & hinc
57 † apud ipſum libera poteſtas eſt diſponendi de
beneficijs, cap.2.de præbend.in 6.Clement.1. Vt
lite pendente. Ioan.Staphil. de litter. grat.titulo,
de Gratijs, & expectatiuis, §. quia omnis, num.5.
6.& 7.Hieronym. Paulus de Penſion. Eccleſ.cap.
4.num.1.& 4.Aeneas de Falconib. in tract.reſeruat.
Prælud 2. num. 2. Alfonſus Aluarez in Speculo
Roman. Pontific. cap. 7. & cap.13.verſic.
58 Oportet etiam; Et † Claue non errante omnia
poteſt, quæ poteſt ipſe Deus Panorm.in c.propoſuit,
num.12.de conceſſ.præbendar. Et ita omnia
59 poteſt, vt nemo † illi dicere poſſit: cur ita facis,
Speculat.in titulo, de legat.§.nunc oſtēdendum,
verſ.24.Panorm.in c.fin.num. 12. de confirmat.
vtil.vel inutil. Auguſtin. Berous in conſil. 88. nu.
21.vol.1.Marian. Nepos in conſil.140. num.41.
vol.2.Ioan.de Capiſtrano, in tract. de Papæ, Concil.
ſiue Eccleſ. author. parte 3.ſecundæ partis, §.
60 ſed ad clariorem. † Intelligitur tamen id procedere,
ſi iuſtis cauſis id faciat, cap. Quodcumque,
24.q.1. cap. Si quis non in recto iudicio, 24.
quæſt.3.Gloſſa in c. Relatum, de Præbend. Ioan.
de Selua, in tract.de Beneſ. par.2. quæſt.1.col.5.
verſic. Item conceſſio, Alfonſus Aluarez in dicto
Speculo, Roman. Pontific.cap.13.Ioan. Paulus
Lancelott. Inſtit. Canonic. lib.2. titulo de Di-
61 uort.§. ſed & ſi inter. Debet † enim diſponere tāquam
bonus paterfamilias cum iudicio diſcretionis,
vt voluit poſt Panorm. Ioan. Baptiſt. Ferrett.
in conſil.279.num.6.vol.2. Hinc ſtatuere nō
poteſt, quod hæreticus de hęreſi non puniatur,
quia ſequeretur inde Eccleſiæ, & totius Chriſtianitatis
iniqua, & iniuſta periclitatio, vt inquit Ludouic.
Carrer. in Pract.crimin. titulo, de Hęreſ.
num.100. Hippolyt. Bonacoſſ. in quæſt.crimin.§.
62 Hæreſis, quia † Principes diſpenſare non ſoleat
abſque iuſta cauſa, vt ſcribit Ferdinand. Vaſq.
Controuerſ. illuſtr.lib.1.cap.41.nu.28. Et diſpenſatio
quælibet etiā generalis, interpretatur, quod
iniquum quid minimè contineat. Iacobus Philipp.
Portius, in conſil.3.num.32.

63 Teſtatoris † voluntas pro lege ſeruanda eſt, §.
diſponat, Authent.de Nupt. Illud tamen intelli-
64 gitur, dum † tamen illa iuſta ſit, nec diſpoſitioni
iuris contradicat, l.nemo poteſt, vbi Doct. & Iaſon,
num.2.ff.de legat. 1. Idem Iaſon in l.filiusfamilias,
§.Diui, num.12.in ſecunda lectura, ff.eod.
tit. Guido Papa, in deciſ.515. Iulius Clarus in §.
teſtamentum, q.61.& Portius Imolenſ.in conſil.
163.num.12.

65 Nominatio † etiam licet conſtituat quem in
quaſi poſſeſſione filiationis, vt concludit Bartol.
in l.2.§.1.ff.de liber.agnoſc.cum relatis ab Auguſtino
Beroo, In conſil.161.num.5.& 21.volum.2.
voluit Marian. Nepos in conſil.8.num.8.volum.
3.Card.Pariſ.in conſil.13.vol.2.Portius, in conſ.
39.num.17.Marc.Anton. Natta. in conſil.473.
num.14. vol. 2. alios copioſè allegans Franciſc.
Burſat.in conſil.17.num.1.vol 1. Hieronymus
Gabriel.in conſ.25.num.3.vol. 1. Simon de Pretis
in conſil.134.num.11.in conſil. 136. num. 14.
66 vol. 1. Id tamen † ſibi locum vendicabit in filiatione
iuſta, nempe legitima, & naturali, Angel.
in conſil.191.& Iaſon in conſil.102.col.2.in fine,
volum. 4. Gerard. Mazzol.in conſil.89.num.27.
& ſeq.volum.1.

67 In bello † iuſto, militibus licitum eſt prædari,
ſecus autem in bello iniuſto, vt concludit Alfonſus
Aluarez in Specul. Roman. Pontific. cap.47.
per totum. Dominic. de Soto, de iuſtitia & iure,
lib.5.q.3.artic.5. col. 2. & ante eos Roderic. Sanctius
Epiſcopus Zamorenſ. de Origine Principatus,
parte 1.verſ. Tertio acquiſita, & dixi de Regis
Catholici pręſtantia, c.47. vbi egi, an, & quādo
capta in bello fiant capientium. Sed contrarium
in indiuiduo tenuit Ferdinand. Vaſquius,
Controuerſ. illuſtr.lib.1.cap.9.num.20.& cap.10.
68 num. 2. vbi tenuit † quod etiam capta in bello
iniuſto, ſint capientium. Primam tamen opinionem
ego amplectetur, tamquam veriorem, &
pro anima tutiorem.

69 Bella † autem, non ſine magna, & pręuia conſideratione
fieri debent. Nam Cicero Officior.
lib.1.inquit, Bella, non niſi iuſtis de cauſis ſuſcipiantur,
ne inſerantur, niſi rebus repetitis, niſi ſolemniter
denunciata, ne ſęuiatur ſupra modum
in victos. Hinc Plutarchus in Vita Annibalis dicit,
ſapientes viros, & optimos rerum publicarū
gubernatores, finem magis in rebus humanis,
quam initium ſpectare, & priuſquam ad arma,
bellaque prorumpant, experiri omnia conſilio
70 decet. Vnde † Octauianus Auguſtus dicebat:

Iactantis ingenij, & ſæuiſſimi eſſe, ardore trium-
phandi in diſcrimen per incertos euentus certa-
minum, ſecuritatem Ciuium præcipitare, neque
Imperatoribus bono quidquam minus, quam te-
meritatem congruere, vt teſtatur Sextus Aure-
lius Victor, in Auguſto, & Eutropius rerum Ro-
71 man. lib. 7. Vnde Thebani, & Lacedæmonij, dũ
inter ſe bellum gerere vellent, ab vtriſque per le-
gatos, vt opem ferrent Athenienſibus requiſitis,
reſponderunt, Neutri ipſorum auxilia fore præ-
ſtanda, vt dicit Ariſtides in Oratione Leuctrica
5. tomo 2. & aſſignans rationes, omiſſis alijs, in-
72 quit: † E bellis omnia naſcuntur, rerum publica-
rum euerſiones, contentiones, clades omnis ge-
neris, nec opinatæ, quas nos, ſi qquã alij, ſatis ex-
perti cum ſimus, merito nobis caueamus. Hinc
Marius Salomonius de Principatu, lib. 4. inquit:
Nihil Principi magis in votis eſſe debet, quam vt
ſuos incolumes, & florentes videat, in bello autẽ,
ſubiectos periculis obijcere cogitur, & vna ſæpe
hora tot orphanos, tot viduas, & tot orbos ſenes,
tot mẽdicos, tot infelices reddit. Præclarè itaque
Tucydides de Bello Peloponeſiaco lib. 1. in Con
cione Athenienſium inquit, quam temerarij, &
repentini ſint belli caſus, prius quam ingrediami
ni conſiderate, ſolet enim eius mora diuturnior
in diuerſam plerumque fortunam abire. Et pau-
lo poſt in Concione 2. Corinthiorum inquit,
Bellum enim minimè certum, aut præſcriptum
aliquid habet, ſed ipſum per ſe multum machina
73 tur pro re nata. Non enim † omnes bellorũ ſuc-
ceſſus, omnibus ſunt noti, cum ex tẽpore diuerſi
plerumque exitus fiant; Idcirco Homerus in
Illiade ait:

Inhumanus, impius, & ferus eſt ille,
Qui bellum cupit in populo deteſtabile.

74 Nam, vt ait Aratus in Hyporchematis, † Dul-
ce bellum inexpertis, expertis vero accedens ei
animo vehementer horret. Quæ autem, niſi à
Deo poteſt belli finis præuideri? Cum apud ho-
mines ambiguus, atque incertus habeatur. Vnde
Virgilius Aeneidos lib. 10. inquit.

Hic Magnus ſedet Aeneas, ſecumq. volutat.
Euentus belli varios.

Et Ouidius lib. Metamorphoſeos 7.

Et pendebat adhuc belli fortuna, diuq.
Inter vtrumque volat, dubijs victoria pennis.

Et idem Ouidius lib. 1. de Arte amandi, inquit

Mars dubius, nec certa Venus, victiq. reſurgunt
Quoſque neges vnquam poſſe iacere, cadunt.

Et Annæus Seneca in Thebaide,

Nunc belli mala
Præpone, dubias Martis incerti vices,
Licet omne tecum Regis robur trahas,
Licet arma longe, miles ac late explicet,
Fortuna belli ſemper ancipiti in loco eſt.

75 Quæ † autem non diligenter proſpicienda
erũt, ante quam quis ad bellum proſiliat? in quo
tam magna naſci incommoda conſpicimus, de
quibus Auguſtinus de Ciuitate Dei, lib. 1. cap. 5.
Commemorare (inquit) non permittit, Rapi
virgines, pueros, diuelli liberos à parentum com
plexu, matres familiarum pati quæ victoribus
collibuiſſet, Fana, atque domos ſpoliari, cædem,
& incendia fieri, poſtremo armis, cadaueribus,
cruore, atque luctu omnia repleri. Et idem Au-
guſt. lib. 3. cap. 18. inquit: Iam vero Punicis bellis,
cum inter vtrumque imperium, victoria diu an-
ceps, atque incerta penderet, populiq. duo præua
lidi impetus in alterutrum fortiſſimos, & opulen
tiſſimos agerent. Quot munitiora Regna contri
ta ſunt? quæ vrbes amplæ, nobileſq. deletæ?
quot afflictæ? quot perditæ Ciuitates, quam lon-
ge lateq. tot regiones, terreq. vaſtatæ ſunt? quo-
ties victi hinc, atque inde victores? Quid homi-
num conſumptum eſt, vel pugnantium militum
vel ab armis vacantium populorum? Quanta
vis nauium marinis etiam prælijs oppreſſa? Et
diuerſarum tempeſtatũ varietate ſubmerſa eſt?
76 Hinc † auaritiæ, opumq. cauſa bella geri conque
ritur Lucanus Bellorum Ciuilium lib. 1.

Hinc vſura vorax, auidumq. in fænore tempus,
Et concuſſa fides, & multis vtile bellum.

Et Tibullus lib. 1. Elegia 10. pulchrè inquit,

Quis fuit horrendos primus qui protulit enſes?
Quam ferus, & vere ferreus ille fuit?
Tunc cædes hominum generi, tunc prælia nata,
Tunc breuior diræ mortis aperta via eſt.
At nihil ille miſer meruit, ad nos mala noſtra
Vertimus, in ſæuas quod dedit ille feras.
Diuitis, hoc vitium eſt auri, nec bella fuerunt
Faginus aſtabat cum cyphus ante dapes.
Non Arces, non vallus erat, ſomnumq. petebat,
Securus varias Dux gregis inter oues.

Hinc Iouianus Pontanus Belli Neapolita-
ni lib. 1. inquit, qui dominari in bello fortunam
dicunt, non temere illi quidem mihi, & ſentire
videntur, & dicere, propterea, quæ repente acci-
dunt, quæ numquam ſatis percipi poſſunt, lon-
77 giſſimo † rerum vſu, qui humanarum actionũ
optimus, ac ſapientiſſimus magiſter eſt, animad-
uerſum eſt a me non ſemel, etiam leuiſſimum
caſum ex victo victorem, ex victore victum exer-
citum reddidiſſe. Hæc Pontanus. Nec enim leni
ter bella conſerenda ſunt, illicoq. minimis etiam
ex cauſis ad illud animum, vireſq. diuertere,
78 † nam & Haraldum Daniæ Regem, in Sueciam,
& è contra, maximos bellorum tumultus, ſola
vana, & inani verborum relatione, excitauit, vt
teſtatur Albertus Crantius In Dania, lib. 2. cap. 2.
Hinc non ſatis grauium cauſarum principia fuiſ
ſe diſcordiarum, & bellorum inter Florentinos,
ſcribit Ioannes Michael Brutus Hiſtor. Floren-
tinæ lib. 1. Rectius facient, ſi non pro quauis cau-
ſa bellum ſuſcipiatur, dicente Nicolao Bieſio, de
Republica lib. 4. Non igitur propter quamuis
vtilitatem ſed vt noſtræ Reipublicæ digni-
tatem tueamur, & inſignia finitimorum vitia
tollamus, iure bellum à nobis ſuſcipi poteſt; &
hinc eſt, quod aduerſus hoſtes fidei Chriſtianæ,
modo ſpes victoriæ ſit, fuerit ſemper laudatum.
Sed Hieronymus aduerſus Iouinianũ lib. 2. con-
queritur, quod bella non ſatis iuſta cauſa fiant. dũ
ait: Diogenes, Tyrannos, & ſubuerſiones vrbiũ,
bellaq. vel hoſtilia, vel ſimilia, non pro ſimplici
victu olerum, pomorumq. ſed pro carnibus, &
epularum delitijs aſſerit excitari.
79 Quæ † autem concurrere debeãt, vt ſit iuſtum
bellum,

Digitized by Google

bellum? Diuus Thomas de Aquino in ſecunda ſecundæ, quæſt. 40. dicit exigi tria, Authoritatem Principis; cauſam iuſtam; & rectam intentionē. Quem refert, & ſequitur Sylueſter de Prierio, in Summa, §. Bellum, il primo q. 1. Alia eſt opinio,
80 illud † dici iuſtum bellum, quod à Summo Pontifice decernitur, vt ſcripſit Felin. in cap. petitio, extra, de homicidio. Alia vero opinio traditur, quod ſit notoriè pro ſtatu Eccleſiæ, vel pro fide Catholica, quod exerceatur per laicos, vel per Clericos in ſubſidium, & quod decernatur per Papam cum Concilio Cardinalium, & cum quibuſdam conditionibus, & modis traditis per Cardinal. & Ioan. de Anania, quos refert, & ſequitur Simon Maiolus de irregul. lib. 5. cap. 49. num. 7.

81 Alia autem opinio, quod † vt bellum poſſit iuſtū appellari quinque requirātur, Perſona, Res, Cauſa, Animus, & Authoritas. Perſona, vt ſit ſæcularis, non Eccleſiaſtica, c. Clerici, 23. quæſt. 8. Niſi in neceſſitate ineuitabili. Clemēt. 1. de homicid. Res, vt fiat pro rebus repetendis, & pro patriæ defenſione, c. 1. 23. q. 3. Innocent. in cap. Dilectus, de reſtit. ſpoliat. Cauſa, vt propter neceſſitatem pugnetur, quod per pugnam pax acquiratur, c. Noli, 23. quæſt. 1. Animus, vt nō fiat propter odium, vel inſatiabilem cupiditatem, ſed propter charitatem, Iuſtitiam, & obedientiam, vt viuatur in ſecuritate abſque perturbatione, c. quid culpatur, 23. quæſt. 1. Bald. in conſ. 439. vol. 5. Authoritas, quia ſine ſuperioris authoritate bellum nō mouetur, l. hoſtes, ff. de captiuis & poſtlim. reuerſ. Bald. in d. conſil. 439. Sebaſtian. Medic. de Caſib. fortuit. lib. 2. q. 1. num 51. Lancelott. Conrad. in templo omn. iudic. lib. 1. §. 3. cap. 1. in verbo, Bellum. Et
82 † quādo ab vtraque parte bellum dicatur iuſtum & alia multa, ſcribit Ferdinan. Vaſq. de ſucceſſ. orig. lib. 1. §. 1. num. 43. & ſeq. lib. 2. §. 17. num. 13. Requiſito a a. tomo 1. Dominic. de Soto, de iuſt. & iure, lib. 5. quæſt. 1. artic. 7. Nicol Bieſi. de Republ. lib. 4. Franciſc. Hotoman. in diſputatione Feudiſtica, in præfat. col. 1. & latius ego dixi de Regis Catholici præſtantia, cap. 32. & cap. 67. in quibus amplè hanc materiam agitaui.

83 Nequaquam † etiam fortitudo laudabilis eſt, ſine iuſtitia, §. 1. in Authent. Vt omnes obed. iudici prouinc. ſicuti etiam dicitur, Fruſtra eſſe arma foris, niſi ſit conſilium domi, vnde propertius.

Frangit, & attollit vires in milite cauſa,
Quæ niſi iuſta ſubeſt, excutit arma pudor.

84 In duello † itaque & ſingulari certamine ſuū quiſque pōderare iuſtitiam debet, priuſquam ad Duellum proſiliat, vt iuſtè prouocatus, non vltro veniat. Andr. de Iſern. in cap. 1. §. ſi quis hominē, quo tempore mil. Bald. in l. 1. C. de ædil. action. Paris de re militari, lib. 1. cap. 3. Andr. Alciat. de ſingular. certam. cap. 7. Lancelott. Conrad. de
85 Duello, parte 1. concluſ. 6. Hinc † Duellorum iniuſti ſuſceptores, malo pleruumque exitu, vel
86 infamiæ nota, vel diſcrimine vitæ affecti, Et † in ſpecie optimum ex vtraque parte finem habuit Duellum Caroli Valeſii Comitis, ac poſt modū Neapolitani Regis cum Petro Aragoniæ Rege, qui cum conueniſſent, vt ad ſingulare certamen cum centum equitibus pro vtraque parte, deſcēderent, Electa Burdegalenſi Ciuitate in Aquitania, quo loci Carolus à mane vſque ad ſolis occaſum ſtetiſſet, & Petrus non comparuiſſet, diſcedens, Petrus comparuit, facto in campo rei teſtimonio, abiens ex Martini IIII. iudicio, Petro victo, fuit Carolo Regnum aſſignatum, vt eſt author Michael Ritius Hiſtor. Neapolitanæ lib. 3. & S. Antoninus Florentin. parte 3. titulo 20. cap. 4. §. 8. Pandolfus Collenucius Hiſtor. Neapolitanæ lib. 5. Quamquā, id duellum à Rege Angliæ, vtriuſque illorum affine, adiuuante Pontifice fuiſſe direptum, narret Baptiſta Platina in Martino IV. Quinimmò Petrum tota die per campū excurriſſe, & Carolum poſt ſolis occaſum veniſſe cum Petrus diſceſſiſſet, cum teſtium, & inſtrumentorum diplomate in Caroli contumaciam obtentorum, ſcripſerit Lucius Marineus Hiſtor. Hiſpanicæ, lib. 11. cap. 12. cuius etiam opinionis eſt Thomas Fazellus Hiſtor. Siculæ Decade 2.
87 lib. 9. † Falſò etiam de adulterio dum eſſet imputata Gundeberga Rhodoaldi Longobardorum Regis vxor, & ob id triennio detenta in arcto Monaſterio, ſeruus eius Carellus nomine, dum pro cōteſtatione caſtitatis Reginæ ſingulare certamen iniiſſet, & dum criminatorem populo aſtante ſuperaſſet, & poſt factum Regina ad priſtinam dignitatem rediit, vt narrat Paulus Diaconus de Geſtis Longobardorum, lib. 4. cap. 16. in fine. Hanc autem Gundebergam Arioaldi Regis Longobardorū fuiſſe vxorem, & Adaulfum fuiſſe criminis delatorem & Pittum occiſorem temere accuſantis, quem Paulus Carellum vocat, exactè narrat Carolus Sigonius de Regno Italiæ, lib. 2. & deſcribit etiam Bernardus Saccus Hiſtoriæ Ticinenſis lib. 9. cap. 9. Sicuti etiam perpeſſus eſt Conſtantinus Armenus, dum cum Euſtratio Macedone venit in certamen, ob maledicta in Imperatorem congeſta, de quibus pulchrè Nicetas Choniata, Annalium Conſtantinopoli
88 tanor. in Ioanne Comneno, lib. 1. Sic in † duello inter Hūdingum Saxoniæ, & Roe Daniæ Reges, & altero inter Atiſlum Sueciæ, & Frouuinum Iutiæ Reges, de quibus ex Crantio Hotoman. in diſput. Feudiſtica, cap. 45. vbi alia exempla tradidit, quæ ex profeſſo omitto; Sic Toſto fortunæ humilioris homo, audax tamen, qui temerario auſu Regem prouocat, ac ab illo conditione accepta, occiſus occubuit, vt dicit Crantius in Saxonia, lib. 1. cap. 3. Sic memorabile illud eſt inter
89 Haldanum † Daniæ, & Noruegiæ Regem, qui pro ducenda coniuge, iam ſenex cum Grimmo iuuene ad Duellum ingreſſus, iuuenem proſtra-
90 uit. Crantius in Dania, lib. 2. c. 3. † Sed celebrius eſt eiuſdem Haldani, qui ægre ferens Vnguinum Gothorum Regem deſpondiſſe filiam in matrimonium Ebboni cuidam viro plebeio, Pyratarū principi, latrociniis, inſigni, indignitatem hanc, quod minis procuraſſet homo plebeius cum Regio ſanguine, clam itineri accinctus, veſte Regia abiecta, ac ſūpta ruſtica, corā Rege patre puellæ, & viro deſignato conſtitutus, Ebbonem ad ſingulare certamen prouocauit, qui licet eo onere

multis

multis ſe cauſis excuſare procuraſſet, tum maxi-
me, quod cum nox eſſet, die pugnaturum ſe di-
ceret, ac ille reſpondiſſet, ſatis eis eſſe ſub luſtris
lunæ, ſpeculo luminis eſſe ad pugnam, ad quam
procedentes extemplo Haldani armis Ebbo vi-
ctus occubuit, nuptiaſq; vertit in funus, vt dicit
idem Crantius in Dania, libro ſecundo, cap. quar
to. Multa etiam alia poſſem grauia ſingularium
certaminum exempla afferre, ſed illud pro com-
91 plemento ſufficiet,† Tredecim Gallorum viro-
rum cum Tredecim Italis Duellum geſtum in
Apulia factum inter Barolum, & Andriam, quo
Galli ſuccubuere, vt ſcribit Paulus Iouius de Cõ
ſaluo Fedinando, libro ſecundo, Franciſc. Guic-
ciardin. Hiſtor. libro quinto, licet aliter ſcripſerit
Arnoldus Ferronus Præſes Burdegalenſis Gal-
licarum Hiſtor. libro quarto, plura traderem, ac
diuerſa exempla, quæ laboris, non ingenij eſſent.
Sed miror, Iodocum Damhouderium Philippi
ſecundi, Regis Catholici Conſiliarium, qui in
Enchiridio Criminalium, capit. 47. in fine, dicit,
licitam eſſe pugnam cum beſtia pro vtilitate Rei
publicæ, arg. l. primę, §. ſed & ſi operas, ff. de po-
ſtulan. tamen ex illo textu percipitur, illud non
eſſe duellum, & conſequenter cum tractemus
de beſtia, ab initio illæ hominibus ſubditæ ceatæ
fuere, poſtq̃ hęc ſcripſeram vidi Ieremiam Setſe
rum de iuramentis, lib. 3. cap. 11. nu. 57. cum plu-
ribus ſequentibus.
92 Mętus etiam † licet alleganti proſit, toto tit. ff.
de eo quod męt. cauſ. debet ille tamen iuſtus eſ-
ſe, vt illum allegans admittatur, vt plene ſcribit
Ioan. Cephal. in conſil. 295. vol. 2. Ioſephus Cu-
mia in Ritibus Siciliæ, cap. 40. nu. 19. cum pluri-
bus ſeqq. & ego latiſſime dixi in conſil.... per to-
tum. Centur. 2.
93 Gabellam † pręterea fraudare, licet peccatum
ſit, vt authoritate Panormitani, Bertachini, Prie
rij, Couaruuiæ, Ioannis de Medina, Alfonſi de
Caſtro, & Dominici de Soto comprobat Iacob.
Menoch. de arbitr. iudic. quæſt. lib. 2. Cent. 4. Ca
94 ſu 397. † tamen procedit, dum modo Gabella ſit
iuſta, vt voluit Ioan. de Selua, de Benefic. parte
tertia, quæſt. duodecimo, numero ſexto, Andr.
Tiraquell. de Retractu Conſang. in præfat. num.
69. refert idem Menoch. vbi ſupra, numero 5.
95 Sic in † decreto iudicis decernentis alie-
nationem rei minoris debet iuſta cauſa ſubeſſe,
l. magis puto, §. ne paſſim, ff. De reb. eor. Matth.
de Afflict. in Deciſ. Neapol. 249. Cardin. Pariſ. in
conſil. 85. numero 27. volum. tertio, Roland. a
Valle, in conſil. 54. numero 30. volum. ſecundo,
& ad ſocietatem. Octauian. Simoucell. de De-
cret. Minor. lib. 1. tit. 1. numero 18. & 19. & per
totum.
Hinc Bartol. in l. ſi cum dotem, §. eo autem tẽ-
96 pore, ff. ſoluto matr. dicit, † quod in ſtatuto exi-
gente conſenſum propinquorum in muliere cõ
trahente, ſi tales propinqui recuſauerint conſen
tire, quod iudex debet cauſam contradictionis
examinare, & ſi illam recuſationis cauſam iniu-
ſtam repperiret, debet decernere licere mulieri
abſque illorum conſenſu contrahere. Quem ſe-
quitur ibidem Alexand. Voluit etiam Paul. de
Caſtro, in l. 1. C. Vnde vir, & vxor. Bald. in l. 1. &
in l. viduæ, C. de nupt. idem Bald. in c. 1. in princ.
nu. 7. vbi Matth. de Afflict. nu. 25. de conſuetud.
recti Feudi, Philipp. Corn. in conſil. 242. littera
E, volum. 4. & antea voluerat in conſil. 167. litte
ra E, vol. 2. Roland. a Valle, in conſil. 1. num. 181.
volum. 2. Panormitan. in conſil. 65. num. 3. vol. 2.
& in c. tuæ fraternitatis, num. 3. in fine, de Cleric.
non reſid. Lud. Roman. in conſil. 36. num. 1. Io-
ann. de Amono in Singul. 21. & in epitome 30.
Vincent. Maxilla in Conſuetud. Bari. ſub rubr.
ſi mundualdus abeſſe contigerit, §. cum mundual-
dum, num. 2.
97 In Rege ac Principe volente ſuos ſubditos Pe
rangarios facere, iuſta cauſa requiritur. vt voluit
Matth. de Afflict. in Rubr. Quę ſint Regalia, nu.
78. refert, & ſequitur Roland. a Valle, in conſil.
91. num. 26. volum. 2. Quid autem ſit Peranga-
ria, latiſſime ego dixi ad Bellugam, in Speculo
Principum, Rubr. 46. §. donum, in verbo, Peran-
garia, & de Regis Catholici Pręſtant. cap. 18. nu.
3. & cap. 19. num. 79. & cap. 30. num. 20.
98 Promiſſa † etiam, quanquam ſeruanda ſint, l.
5. §. ſtipulatio, ff. de verb. obligat. & Inſt. eod. tit.
99 in principio, intelligitur † tamen de promiſſio-
nibus iuſtis, non autẽ iniuſtis, vt refert Plutarch.
in Apophtegmat. Lacon. 2. & huc ſpectat, quod
implere iuramentum de re, iniuſta; peccatũ eſt,
vt probat Dominic. de Soto, de Iuſtit. & iure, lib.
100 2. quæſt. 4. Articulo 3. & † qui iurauit non con-
trauenire laudo ex quauis cauſa, intelligitur ſi
laudum ſit iuſtum, non ſi iniquum, Ioan. Ceph.
in conſ. 115. num. 7. vol. 1. Et ego dixi de compro-
miſſ. §. 7. gloſſa 2. num. 24. & §. 8. gloſſa 1. num. 7.
& ſeq. quod meum dictum retulit, & ſequitur
Borgnin. Caualcanus in Deciſ. Fiuizan. 9. num.
3. & 42. parte 1.
101 Quinimmo ẽt † temporalis lex, ac ſæcularis
Principis obligat ad eius obſeruantiã regulariter
ſi iuſta eſt, aliàs peccat, qui illã nõ obſeruat. Adria
nus Papa, q. 6. Andr. Barbatia in cõſ. 43. n. 20. vol.
1, latius, & accuratius Dominicus de Soto, de Iu
ſtit. & iure, lib. 1. q. 6. artic. 4. Alfonſ. de Caſtro, de
Poteſtat. legis pœnal. lib. 1. c. 5. & plures. Ferdin.
vaſq. de ſucceſſ. creat. in pręfat. n. 78. & 90. cũ plu-
ribus ſeqq. & lib. 1. §. 10. nu. 66. tomo 1. & §. 30. nu.
86. tomo 92. poſt D. Thomã, Gomez, & alios, vo
luit Lud. de Molina, de Hiſpanor. Primogen. lib.
2. c. 1. nu. 7. vol. 1. Adeoq. ex edicti, aut legis parte
iuſtitia exigitur, vt donec videantur, iuſta ne ſint,
vel iniqua, ſemper Iuſta præſumuntur, vt voluit
Andreas Tiraq. de Retractu Conſanguin. in Pręfat. nu. 73. quem refert, & ſequitur Vaſquius, de
ſucceſſ. creation. lib. 1. §. 2. nu. 8. tomo primo.
Concludit itaque poteſt, edicta, ac municipalia
ſtatuta iuſta eſſe debere, ita vt ſi a princio iuſta fa
102 cta fuiſſent, & † temporis curriculo detegeren
tur iniqua, adhuc iudicis officio reuocanda veni
rent. cap. quanto, de Cenſib. Aymo Crauetta in
conſil. 95. num. 4. Roland. a Valle in conſil. pri-
mo, numero 165. & ſeqq. volum. 2. omnis enim
lex iniqua, mala eſt, prout illa, quam in quadam
Inſula Indiæ eſſe, vt febricitãs, aut eger corpore,
mori cõpellatur; Cuius meminit Diodorus Sicu

103 lus, lib. 3. Hinc † Ergamenes Legem ſuſtulit,
qua apud Aegyptios Sacerdotes creabāt Reges,
qui dandæ, ac tollendæ vitæ poteſtatem habe-
bant, vt dicit idem Diodorus lib. 4. Et ideo quod
104 minus † iniquum fuerit, eligendum erit, inquit
Roland. a Valle, in conſil. 95. num. trigeſimo
quinto, volum. ſecundo. Omne enim, quod
iniquum eſt clemens deteſtatur auditus, vt di-
cit Aurelius Caſſiodorus Variar. libro ſecundo,
105 cap. 19. Hinc † tamdiu quis iudex appellatur,
quamdiu iuſtus eſt. Idem Caſſiodorus lib. ter-
105 tio, cap. 27. Iniuſtus † enim Iudex inter bruta
potius animalia connumerabitur. Roland. a Val-
le, in conſil. 12. num. ſecundo, volum. tertio. Ini-
quitas ideirco omnis reijcitur, Ioan. Cephal. in
107 conſil. 247. num. 44. vol. ſecundo. Helias † Pro-
pheta damnauit Regem Achab, quod contra
ius per calumniam interimi fecerat Naboth; de
quo Regum lib. 3. cap. 21. Ioſeph. Antiquitat. Iu-
108 daicar. lib. 8. cap. 7. Vnde † Principis præceptum
notorie iniquum, non eſt exequendum, vt con-
cludit Ferdinand. Vaſquius Controuerſ. illuſtr.
109 lib. primo cap. ſecundo, num. 12. Optimè † igi-
tur Aegyptiorum lege cauebatur, vt adiurent iudi
ces, ne quid iniuſtè, etiā Rege imperante iudica-
rent. Cuius meminit Plutarch. Apophtegmate
Regum 11. Quam intrepidus iudex ille fuit, qui
cum litem coram ſe haberet à Menalippo quo-
dam introducta in quendam Phalaridis Tyran-
ni, tunc Siciliæ imperantis amicum, quam Ty-
rannus auertere per minas Menalippo factas pro
curauit, a qua nolens ille diſcedere, vitæ diſcri-
mine, & minis non territus, litem ipſam pro-
ſequitur, litis iudex prò Menalippo, contra Ty-
ranni amicum, litteras, ac minas iudicauit, vt
narrat Aelianus variæ Hiſtor. lib. vndecimo. Phi-
110 lippus † Macedo, cum dormitans contra Ma-
chetam iudicaſſet, iſque ad eumdem Philip-
pum non dormitantem appellaſſet, iniuſtè il-
lum Rex condemnaſſe proſpiciens, iudicium
Regium non peruertit, litis tamen æſtimatio-
nem Machetæ perſoluit, vt eſt Author Plu-
tarchus Apophtegmat. Regum 25. vti-
nam apud omnes ſic hodie fieret, quia
malis via præcluderetur, & bo-
111 ni eſſet aperta. Nam † &
iuſtiſſimæ leges, vt bo-
nis aperiunt, ita
claudunt ma
lis mori-
bus
actionem, vt dicit Caſſiodorus
Variarum, libro no-
no, capit. deci-
moquin-
to.

CAP. III.

ARGVMENTVM.

Irrationabiles Leges, atque Edicta, quæ non ſunt rationi conformia reijcienda ſunt.

COMPENDIVM.

1 *Lex quid ſit.*
2 *Lex eſt vera gubernandi ratio quæ per commoda media ad finem optimum gubernatam dirigit.*
3 *Lex eſt recta a Deorum numine tracta ratio.*
4 *Lex eſt rationis ordinatio ad quoddam commune bonum.*
5 *Legis authoritas a ratione deducitur.*
6 *Ratio Naturalis eſt legis Clypeus.*
7 *Legis vigor in ratione conſiſtit.*
8 *Lex omnis rationabilis præſumitur.*
9 *Naturalis ſola ratio pro lege ſufficit.*
10 *Ratio in lege expreſſa eſt lex ipſa, & vide infr. nu. 49.*
31 *Ratio eſt legis mens, ſpiritus, & anima, verba ſunt corpus, & vide infra num. 28.*
12 *In Statutis ratio attenditur vt anima.*
13 *Ratione deficiente, deficit lex.*
14 *Lex non ceſſat, ſi plures habens rationes, illis aliquot deficientibus illarum vna ſaltem remanſerit.*
15 *Mens, & ratio in diſpoſitione qualibet attenditur, quia ſubſtantialis eſt legis ipſius neruus.*
16 *Ratio legis eius verbis præfertur, & ideo eius dicto eſt potior.*
17 *Ratio Doctorum authoritati præfertur.*
18 *Opinioni communi ratio præualet.*
19 *In diſputando rationum momēta potius quærenda quam authoritates atteſtatione Ciceronis.*
20 *Naturalis ratio Iuris ratio ſequenda eſt lege poſitiua potentior eſt ſub eod. num. 19.*
21 *Aegyptiorum iudicia, quia ratione non caſu fierent, laudantur.*
22 *Ratio diſpoſitiones moderatur, ſicut gubernacula naues, ac fræna equos.*
23 *Conſuetudo irrationabilis reprobatur, etiam ſi immemorabilis fuerit, & num. 24.*
25 *Conſuetudo ſuperioris legem corrigens, inualida eſt.*
26 *Cōſuetudo quod ſolutio gabellæ rerū, quæ pro vſu proprio aſportantur fieri debeat, vti irrationabilis refutatur.*
27 *Statutum rationē continere debet ita vt a ſapiente redargui nequeat alias nullum eſt & inualidum.*
28 *Sicut corpus regulatur per animam, ſic ſtatutum mente, & ratione.*
29 *Statutum irrationabile, faciens mentionem de maſculo, an feminam comprehendat.*
30 *Superior confirmans ſtatutum, rationabile non autem irrationabile confirmare cenſetur.*
31 *In diſpoſitionibus ratio, & mens attenditur.*
Bonus vir rationi ſe conformare debet ſub eod. nu. 31.
Diſpoſitio rationabilis dicitur, quando non ex voluntatis libello, ſed ad eum quis facienda ratione mouetur ſub eod. num. 31.
32 *Apoſtaſiæ crimen non incurrit, qui ex rationabili iuſtaq. cauſa a Religione ſe ſubtrahit.*

Prin-

33 *Princeps ſuperindictum abſque rationabili cauſa impo-nere nequit.*
34 *Princeps Vaſſallos ac ſubditos ſuos Augarios, et Perã-garios ſine cauſa rationabili facere nequit.*
35 *Ex ſola lucri cupiditate Princeps gabellas non imponit, ſed ex rationabili cauſa.*
36 *Principis mandatum, ſeu præceptum contra Cancellariæ Stylum, ac formam irrationabile præſumitur.*
37 *Teſtis dictum abſque ratione prolatum infringitur.*
38 *Principis omnimoda poteſtas, quomodo intelligatur, & num. 39.*
39 *Non decet Principem irrationabile aliquid facere.*
Nemo dum ratione vtitur errat teſtante Philoſopho ſub eod. num. 39.
40 *Errat, qui rationem omittit.*
41 *Hominis excellentia in eo potiſſimum conſiſtit quod ra-tionis ſit particeps.*
42 *Ratione nihil eſt præſtantius.*
43 *Homo ſecundum rationẽ debet operari, & viuere, cum in hoc virtus conſiſtat ex Philoſopho.*
44 *Vir magnificens ille eſt, qui agit eum comitate, & cui eſt vera ratio ſenſibus inſita.*
In ſcribẽda lege ratio præ oculis habenda authore Seneca ſub eod. num. 44.
45 *Dijs proximus, qui non ira, ſed ratione mouetur.*
46 *DEVS in capite rationem poſuit, uti membro præſtan-tiori, & ſublimiori.*
47 *Rationi magis quam experientiæ credendum eſt.*
48 *Irrationabile quid fieri quando dicatur?*
48 *Lex rationabilis appellabitur, licet ratio demonſtrari nequeat.*
51 *Amor laſciuus ratione caret.*
52 *Amantes rationis expertes ſunt.*

A X I O M A.

Rationi conſona, conformiaq. ſtatuunto.

ARiſtoteles in Proœmio Rhetoricorũ
1 ad Alexandrum, inquit, quod † Lex
eſt ratio quædam, quæ communi Ci-
uitatis conſenſu definita, iubet quo
pacto vnumquodque agendum ſit. Et ex Plato-
ne in Minoe Marſilius Ficinus hanc legis defini-
2 tionem collegit: † Legẽ eſſe veram gubernandi
rationem, quæ per commoda media, ad finem
optimum gubernatã dirigit. Et Cicero Philippi-
3 ca. 11. inquit: Lex † nil aliud eſt, niſi recta, & a nu
mine Deorum tracta ratio. Diuus Thomas lib.
4 2. q. 90. inquit: † Lex eſt quædam rationis ordina-
tio ad bonum commune, Ideo dicitur Legẽ eſſe
5 quod in ratione conſiſtit, & † Legum authoritas
ab ipſa ratione deducitur, c. conſuetudo, prima
Diſtinct. Vnde dictum rationabile, ita mouere
iudicem debet, ſicut lex ſcripta, vt dicit Andr. de
Iſern. in Præfat. Feudor. Pace Scala, de conſil. ſa-
pientis, lib. 3. cap. 12. & ante eum Iaſon, in l. Illam,
col. 3. C. de Collat. Petr. Rebuf. in Proœm. Con-
cordator. Frãciæ, in verbo, Iura citare. Sebaſtian.
Medices, de Legib. & Statutis, parte 3. quæſt. 9.
6 num. 6. dicens, Legem Clypeum habere rationẽ
naturalem; allegans Bartol. in l. 1. C. de caduc. tol-
lend. Paris de Puteo, de re militari, lib. 1. cap. 2.
Et ideo lex, quæ caret ratione, dicitur iniqua, vt
voluit Claud. Cantiuncula, de offic. iudic. lib. 1.
7 cap. 4. † Legis namque vigor in ratione cõſiſtit,
l. ſcire, ff. de legib. c. finali, de regul. iur. in 6. Panor
mit. Felin. Decius, & Berous, in c. 1. de Conſtitut.
Portius in conſ. 16. num. 6. Quidquid enim in ra-
tione conſiſtit, Lex eſt; alia allegans Carolus de
Guarnacijs, in Rubr. ff. de leg. 1. col. 2. verſ. quin-
8 to, & poſtremo. Propterea † Lex omnis rationa-
bilis præſumitur. Bald. in l. quod vero, in princi-
pio, ff. de legib. Simon de Pretis in conſil. 163. nu.
2. volum. 1. Et ſola ratio quodammodo pro lege
habetur. Hieronym. Gabriel. in conſil. 83. nu. 29.
9 volum. 1. Ita vt ſola † naturalis ratio pro lege ſuf-
ficiat. Ioan. Andr. in c. ex eo, de elect. in 6. Bruno-
rus à Sole, in conſil. crim. num. 34. Guidus Pan-
10 cirol. in conſil. 116. nu. 16. volum. 1. † Ratio enim
in lege expreſſa eſt lex ipſa. Andr. Tiraquel. in tra-
ctatu, ceſſante cauſa, parte 1. num. 135. & de reuo
cand. donat. in verbo, Libertis, nu. 45. Ferdinand.
Vaſq. de ſucceſſ. creat. tomo 1. lib. 2. §. 12. num. 43.
tomo 2. lib. 1. §. 1. num. 134. & Controuerſ. illuſtr.
lib. 1. cap. 37. num. 4. lib. 2. cap. 57. num. 15. c. 85.
11 num. 3. cap. 97. num. 6. cap. 106. num. 4. Eſt † enim
ratio ipſius legis, mens, ſpiritus, & anima, verba
ſunt corpus. Bald. in l. ſi quis ſeruo, C. de furt. in l.
fin. C. de hered. inſtit. Alexand. in conſil. 52. num.
9. vol. 3. Sebaſtian. Medices, de Legib. & Statut.
parte 2. quęſt. 9. num. 9. & parte 3. q. 9. num. 4. Au-
guſtin. Berous, in conſil. 40. num. 17. vol. 1. Por-
12 tius in conſil. 183. num. 23. & ſeq. Et in † Statutis
ratio attenditur vt anima, vt dicit Cardinal. Pa-
riſius in conſil. 16. col. 4. vol. 1. Marian. Socin. Ne
pos, in conſ. 15. col. 5. vol. 1. Quemadmodũ enim
homo ex corpore, & anima conſtat, ſic & Lex
verbis, & ratione, vt verba corpus, ratio animam
deſignent; vnde ſicut deficiente anima in homi-
ne, neceſſe eſt corpus deficere, & conſequenter
13 hominem, ſic † deficiente ratione, & legẽ ipſam
deficere oportet, vt optimè inquit Chriſtophor.
de Caſtellion. in conſil. 19. nu. 5. Idem Portius in
conſil. 65. num. 35. Nicol. Boer. in conſ. 26. nu. 21.
Roland. à Valle, in tract. de lucro dotis, q. 5. num.
17. Sebaſtian. Medices, in tractatu Mors omnia
ſoluit, parte 3. num. 140. quamquam non in totũ
ceſſare, ſed dormire interim dicit Vaſquius de
ſucceſſ. progreſſ. lib. 2 §. 17. num. 54. tomo 2. Et ſi
14 † ſunt plures rationes in vna lege, reliquis deficiẽ-
tibus, ſi ſaltem vna illarum viguerit, legem non
ceſſare, voluit Alfonſus de Caſtro, de poteſtate
legis pęnalis, lib. 1. cap. 5. Documẽto 3. quem re-
fert, & ſequitur Ferdinand. Vaſq. de ſucceſſ. pro-
greſſ. in præfat. num. 96. tomo 2. & ibidem §. 7.
num. 40. Minadous in Rep. Conſt. In aliquibus,
15 Notabili 3. num. 43. Et in † qualibet diſpoſitione
mens attẽditur, & ratio, vt multis cõprobat Ioã.
Cephal. in conſil. 16. nu. 7. vol. 1. Quia eſt ſubſtan-
tialis ipſius legis neruus, c. quia in tantum, de Si-
mon. Din. in c. fin. de regul. iur. in 6. Port. in conſ.
3. n. 46. in conſ. 8. nu. 56. in conſ. 38. nu. 29. in conſ.
16 139. nu. 14. Et † ratio pfertur ipſi legi, ac verbis, &
ideo eius dicto eſt potior. c. Marchion Baſilides,

1.q.1.Archidiac.in c.vbi periculum.in princip.ſu
per verb.Ratio,de elect.in 6.Portius in conſil.36.
num.70.Bartol.de Caſſanço in Conſuetud.Bur-
gund.Rub.6.in verb.Si par le pere.num.10.& Ga
27 ſpar Caballin.in Milleloq.548.Hinc† eadẽ ratio
præfertur Doctorũ authoritati, Doct.in c.1.in c.
ne innitaris, de Conſtit.corroborat Ant.Maria
Coratius de Comm. Doct.opin.eligẽd.lib.2.titu
28 lo 9.Caſu 22. nu.120.cum pluribus ſeqq.† Ratio
etiam præualet Opinioni Comm.Portius in cõſ.
8.n.57.& in conſ.85.n.21.Pace Scala, de Cõſilio
Sapientis,lib.4.c.24.in fine. Hinc Cicero de Na-
19 tura Deor. lib.1.dixit,non † tamquam authores
in diſputando, quam rationum momenta quæ-
renda. Cui concinit Plin. Nepos lib.1.Epiſtol.
19.Rectius arbitror(inquit)ratione potius quam
authoritate ſuperari. Vnde naturalis ratio lege po
ſitiua potentior eſt, & efficacior, c.Intelligentia,
de verb.ſignific,Portius in conſ.76.nu. 9.in conſ.
107.nu.12.quinimmo,et ſi lex deficiat, ratio ſuf-
ficit.Gloſſa,in c.ex eo,de elect.in 6. Iaſon.in l.De
di,§.ſi liber,ff.de cõdict.ob cauſ. & in l.illam, C.
de collat.Bart.de Caſſanço, in Conſuetud. Bur-
gund.in fine,ſcilicet,in concluſione, & approba-
tione conſuetudinum,in verbo, *Interpretees ſelon
droict*.nu.5.Vt etiam non omittatur & ſine ratio-
ne lex ipſa,& nuda remaneat, potius ratione etſi
fatua, tueri debet,vt dicit Ludou.Gomez,in Re-
20 gula,de triennali,fol.324.littera E. Et ideo † ip-
ſius iuris ratio ſequẽda eſt,c.Iuſtitię,25.q.1.& pla
cuit Ciceroni in Oratione p Aulo Cecinna. Vn
21 de † Agyptios laudat,quod ipſorum iudicia, nõ
caſu,ſed ratione fiebant,Diodorus Siculus, lib.2.
22 quia † ratio moderatur diſpoſitiones,ſicut guber
nacula naues, & fręna equuos, vt inquit Portius
allegans alios in conſil.6.num.41.Roland. a Val-
le,ſimiliter plura inducens,in conſil.5.nu.17.vol.
23 4.Hinc † conſuetudo etiã rationabilis eſſe debet,
aliàs reprobanda,vt plura cõgerit Ioan.Lecerier
de Primogenit. lib.2.q.11. num.7.& 8. Caballin.
24 Milleloq.558.etiam † ſi talis conſuetudo irratio
nabilis hominum memoriam excederet, adhuc
inualida eſſet, & nulla,Roland.a Valle, in conſil.
3.num.46.volum.2. Ferdinand. Vaſq. contro-
25 uerſ.illuſt.lib.2.cap.51.num.41.Vnde † irrita,ac
nulla eſt conſuetudo, quod inferior corrigat ſu-
perioris legem,tamquam cõtra rationem,voluit
Natta, in conſil.179.num.21.volum.1. allegans,
Ludouic.Roman.in conſil.218.Et ſimiliter con
26 ſuetudo, † quod fiat ſolutio Gabellæ pro rebus,
quæ ad proprium vſum aſportantur,vt irrationa
bilis refutatur,vt ſcribit Hoſtienſ. in Summa,tit.
de cẽſib.& exact.§.ex quibus,& in c.ſuper quibuſ
dam,de verb.ſignific. Henricus Boic, in c.inſi-
nuamus, num.4.de Cenſib. Ioan. Fabri in l.vni-
uerſi,C.de vectigal.& commiſſ. Bonifacius Vita
linus in Clement præſenti, in princ. notab. 1. de
cenſib. Ang.de Clauaſ.in Summa,§.Pedagium,
nu.3.Tabiena,in §.Pedagium,nu.3.
27 Statutum † ipſum rationabile eſſe oportet, a-
lias erit inualidum,a continere enim debet ratio
nem, ita vt a ſapiente redargui nequeat,vt plu-
ra allegando voluit Ioan. Cephal.in conſ.13.nu.
28 12.vol.1.quia † mens,& ratio ſtatuentium regu-
lat ſtatutũ, ſicut corpus per animam regulatur.
Marian.Socin.ſenior,in cõſ.15.n.24.vol.1.& his
cõcurrentib.illi inhęrẽdum eſſe,aliàs ab eo rece-
dendũ. Idem Marian.ſenior,in conſ.4. nu.4.vol.
1.Card.Pariſius in conſ.44.nu.15. vol.1. in conſ.
85.nu.9.vol.2.in conſ.110.nu.12.vol.5.& in conſ.
20.nu.2.vol.4.Roland.a Valle in conſ.72. nu.42.
29 vol.3.Vnde † irrationabile ſtatutũ,faciens men-
tionem de maſculo, feminam non comprehen-
dit,l.quiſquis,§.filiarum.C.ad leg.Iul. Maieſt.Si
gnorol.Homod.in conſ.173.col. 2. Alex.in con-
ſil.84.vol.2.in conſ.80.vol.4.in conſ.234.col.fina
li,vol.6.Corn.in conſ.335.col.3. vol.1.in conſ.95.
vol.2.in conſil.96.col.1.in fine,vol.3.in conſ.171.
col.4.vol.4 Philipp.Decius in conſ.64.vol.1.Lau
rent.Calcan.in conſil.48.col.1. Carolus Ruin,in
30 conſil.22.col.4.vol.3.Ideo † dum ſuperior Statu
tum confirmat, cenſetur rationabile confirma-
re,non autem irrationabile. Bald. in conſil. 134.
vol.3.Paul.de Caſtro, in conſil.343. col.1. vol.2.
Decius, in conſil.17.col.1. Aymo Crauetta, in
conſil.168. num.9. quod facit pro Dominis, ac
Magiſtratibus prima vice ingredientibus,qui iu-
rant ſe ſeruaturos ſtatuta,vt iuramẽtum ad ratio
nabilia tantum ſtatuta extendatur.
31 In † diſpoſitionibus etiam, ratio, ac mens at-
tenditur, Portius,in conſil.112.nu.16.nam bonus
vir rationi ſe conformare debet, Ioan.Cephal.in
conſil.28.nu.41.vol.1.dicitur vero diſpoſitio ra-
tionabilis, quando non ex voluntatis libito, ſed
ad eam faciendum quis ratione mouetur. Cle-
mentina vnica, in principio, de exceſſ.prælat.&
Gulielm.de Monteferrato,in Pragmatica ſanct.
parte 4.& Petr.Rebuff.in Concord.Franc.tit.de
Reg ad prælat. nominat. in princip.in verbo, ra-
tionabilis cauſa.
32 Hinc Religioſus, † quia ſua religione ſe ſubtra
hit,ex rationabili, iuſtaq; cauſa, Apoſtaſię cri-
men non incurrit,c.Deus qui,c.clerici,vbi Gloſ
ſa,extra,de vita,& honeſt.cleric. vbi hoc annota-
runt Innoc. Hoſtienſ. Ioan. Andr. Ant. de Butr.
Petr. de Ancharano, Card.& Panorm.& tenuit
etiam Diuus Thomas, in 2.2.quæſt.3. Articulo
2.& ad longũ in ſpecie conſuluit Portius in con-
ſil.84.per totum.In tantum enim ratio operatur,
quod quæuis generalitas verborum, ad eiuſdem
rationis limites reducitur, vt voluit Aymo Cra-
uetta,in conſ.3.Io.Ceph.in conſ.76. nu.88.vol.1.
in conſ.446.nu.15.vol.3.in conſ.521.nu.10.vol.4.
33 Et licet † Principis ſit ſuprema poteſtas, non
tamen poterit imponere ſuperindictum abſque
rationabili,& iuſta cauſa,vt inquit Matth.de Af-
flict.in titulo,quę ſint Regalia, nu.78.dicẽs et:ã,
34 non poſſe † Principem facere vaſſallos,ac ſubdi-
tos Angarios,& Perangarios, ſine cauſa rationa
bili. Bart.& Lucas de Pennæ, in l.1.col.3.C.de ſu
35 perindict.lib.10.Sicuti etiam ex ſola † lucri cupi
ditate Gabellas imponere nequit abſque rationa
bili cauſa. Hubertin.Zuchard.in rep.l.fin.nu.6.
C.de edicto Diui Adriani tollẽdo Iulius Ferrett.
36 de Gabellis,& vectig.n.233.Nec † mãdatũ ipſius
Principis,vel præceptum,quod eſt irrationabile,
& contra ſtylum, ac formã Cancellariæ.Bart.in
l.1.C.de Mand.Princip.Portius in conſ.96.nu.6.
Simi-

37 Similiter, † & teſtis congruentem ſui dicti ra-
tionē reddere debet, alias dictum ipſius abſque
ratione prolatum infringitur. Bald. in l. Data ope
ra, C. de Accuſ. in l. conuenticulam, C. de Epiſc.
& Cleric. Alexand. in conſil. 120. num. 6. vol. 5.
Catellian. Cotta, in Memor. in verbo, teſtis facit.
Nouellus ad Duennā Regula 216. nu. 38. Afflict.
in Deciſ. 277. num. 4. in Deciſ. 361. num. 34. Ro-
bert. Maranha, in conſil. 69. nu. 4. Corn. in conſ.
127. num. 8. vol. 4. Marian. Socin. Nepos, in conſ.
69. num. 15. vol. 1. Rolandus a Valle, in conſil. 11.
num. 15. in conſil. 32. num. 34. vol. 4.
38 Nec oberit, ſi opponeretur, † quod princes ha-
beat omnimodam poteſtatem, nec ei quis dice-
re valeat, cur ita facis, cum in illo ſufficiat pro ra-
tione voluntas, ex vulgatis; Nam reſpondetur,
39 non decere † Principem aliquid irrationabile fa
cere; Hinc in Theodorici Regis perſona Caſſio-
dorus lib. 1. Variarum, cap. 2. Et quamquam (in-
quit) poteſtati noſtræ, Deo fauente, ſubiaceat
omne quod volumus, voluntatem tamen noſtrā
ratione metimur, vt illud magis æſtimemur ele-
giſſe, quod cunctos dignum eſt approbare; Ne
cōtingat Principem ſine ratione operantē aber-
rare: nam, vt inquit Ariſtides in Oratione Plato-
nica 1. ſiquidē nemo, dum ratione vtitur, errat,
40 verū † ſimulatque rationem omiſit, errat, hāc. n.
habet vim ratio, vt nūquā erret; & huic conci-
nit illud Manilij, lib. 2. Aſtronomorum.

Nam neque decipitur ratio, nec decipit vnquam.

41 Vnde annotatur † hominis excellentia ſupra
cetera animalia, quod rationis ſit particeps, vt di-
cit Rainaldus Corſus poſt antiquiores, Indaga-
tion. lib. 1. cap. 10. in fine. Quod antea meminerat
Cicero de Natura Deorum lib. 1. Quid (inquit)
poteſt eſſe in rerum natura homine melius? in eo
42 enim ſolo † ratio eſt, qua nihil poteſt eſſe præſtā-
tius. Et idem Cicero lib. 1. de Legibus. Solum eſt
enim ex tot animantium generibus, atque natu-
ris, particeps rationis, & cogitationis, cum cetera
ſint omnia expertia, quid autem nō dicam in ho-
mine, ſed in omni cęlo, atque terra, ratione diui-
nius? quæ cum adoleuerit, & perfecta eſt, nomi-
natur ritè ſapientia. Hinc Ariſtoteles lib. 2. Mora
43 lium Nicomachior. dicit, quod † virtus in hoc
cōſiſtit, vt homo ſecundum rationem operetur,
& viuat. & Seneca de Beneficijs, lib. 2. cap. 18. Om
ne (inquit) honeſtum in arduo eſt, etiam quod
vitium honeſte eſt, nō enim tantum fieri debet,
ſed ratione fieri; Hac duce per totam viam eun-
dum eſt, minima, maximaq. ex huius conſilio ge
renda ſunt. Et iterum idem Seneca de Benefic.
lib. 4. c. 10 Nihil ſine ratione faciendum eſt, non
eſt autem beneficium, niſi quod ratione datur,
quoniam ratio omnis honeſti comes eſt. Hinc
idem Seneca ad Galionem de Vita Beata, dicit,
44 illum eſſe † virum magnificum, qui quę egit cū
comitate, & cum quo eſt vera ratio ſenſibus
inſita. Vnde in ſcribenda lege rationem præ-
oculis habendam eſſe cenſuit Franciſc. Patritius
de Inſtit. Reipublicę, lib. 1. tit. 5. dicens. Ratio eſt,
quæ oſtendit, quæ agenda, quæue fugienda, eadē
habitu mentis confirmatam prudentia, in nobis
efficit, quæ ſeminarium morū, & legum, & fun-
damenta iacit omnium pręclariſſimarum actio
45 num. Hinc † Dijs æquatur illum, qui non ira, ſed
ratione mouetur, inter alios dicente Claudiano
de Conſulatu Manlij.

Dijs proximus ille eſt,
Quem ratio, non ira mouet, qui cuncta rependens
Conſilio, punire poteſt mucrone cruento.

46 Propterea † DEVS in præſtantiori, ac ſubli-
miori hominis parte, nempe, in capite, rationem
ſituauit, vt inquit idem Claudianus de Quarto
Honorij Conſulatu.

Hanc alta capitis fundauit in Arce,
Mandatricem operum, proſpecturamq. labori.

Bene itaque admonet Caſſiodorus lib. Varia-
rum 6. cap. 24. Ratio (inquit) motus veſtros com
47 portat, qui rationales eſſe cognoſcitis. † Hinc ma
gis rationi quam experientiæ credendum eſſe di-
cit Ioannes Damaſcenus Aphoriſmo 86. crede-
re experimento ſine ratione fallax eſt.
48 Irrationabiliter † autem fieri dicitur, ſi repu-
gnat fini æterno, ſi nutrit peccatum, ſi ſit contra
Eccleſiæ libertatem, ſi contra legem, ſi cōtra bo-
nū publicum, vt poſt Oldradum, Butr. Gomeſ.
Coraſium, Baronem, & alios ſcribit Iacob. Me-
noch. de arbitr. Iudic. quæſt. lib. 2. Centur. 1. Caſu
49 82. per totum. Et quamquam ratio † demonſtra
ri nequeat, ſemper lex rationabilis appellabitur.
Marc. Mantua Dialog. Dennarrat. Claſſe 16. cap.
14. num. 2. lex enim, & ratio pro eodem ſumūtur
& vno ipſorum poſito, alterū præſumitur. Bald.
in c. dilectus, de reſcript. & in conſil. 476. volum.
2. Abb. Panorm. in c. 2. col. penult. de probat. &
in c. 1. col. 5. de ſent. & re iudicata.
50 Hinc lex † rationabilis, non iniqua, non Tyr-
rannica, obligat etiam in conſcientiæ foro, vt di-
cit Gaſpar Caballinus in Milleloq. 266. & dixi-
mus nos late ſupra hoc eodem lib. 2. cap. 2. verſic
Quinimmo etiam temporalis lex.
51 Tantopere idcirco † laſciuus amor damnatur,
quia amans ratione caret, & ipſius rationis eſt ex-
pers, ſineq. ratione eadem, & conſilio regitur, de
quo Terentius in Eunucho optime inquit.

In amore hæc omnia inſunt Vitia, Iniuriæ,
Suſpitiones, Inimicitiæ, induciæ,
Bellum, Pax rurſum, Incerta hæc ſi tu poſtules
Ratione certa facere, nihil plus agas,
Quam ſi des operam, vt cum ratione inſanias.

Dum de amantiū ſuſpirijs alloquitur, his adiun-
gi poterunt Verſiculi Iouiniani Pontani, lib. 1.
Eridiani, dum ait:

52 *Nulla quidem † ratio eſt, et enim rationis Amantes*
Expertes, omnis cæca in Amore via eſt.

Et Ouidius in Heroidis lib. 1.

Quid deceat, non videt vllus amans.

Et Anneus Seneca in Hippolyto.

Quæ memoras ſcio
Vera eſſe nutrix, ſed furor cogit ſequi
Peiora, vadit animus in præceps ſciens,
Remeatq.; fruſtra ſana conſilia appetens,
Sic cum grauatam, nauta aduerſa ratem
Propellit vnda, cædit in vanum labor,
Et victa prono puppis aufertur Vado,
Quod ratio poſcit, vincit, ac regnat furor,
Potenſq. tota mente dominatur Deus.

Digitized by Google

CAP. IIII.

ARGVMENTVM.

Leges, Statuta, Edicta, turpia, & inhoneſta inducentia propulſanda ſunt.

COMPENDIVM.

1 *Leges, Statuta, & Edicta, honeſta eſſe debent.*
2 *Lex ſecundum loca ponenda, ex Solone.*
3 *Honeſte viuendum inter iuris praecepta ponendum cenſuit Vlpianus.*
4 *Honeſtas de interna legis diſpoſitione eſt.*
5 *Statuta licita, & honeſta eſſe debent.*
6 *Conſuetudines honeſtæ eſſe debent, & honeſtatem continere.*
7 *Inhoneſtam conſuetudinem, & peſtiferam, nec Rex, nec Regnum probare poterunt.*
8 *Honeſtas & iuſtas conuentiones omnes leges ſeruari iubent.*
Actus quilibet cōtra bonos & honeſtos mores geſtus nullus eſt ſub eod. nu. 8. ſed vide num. ſeq.
9 *Vi fieri dicitur quod contra bonos mores fit.*
10 *Confeſſio facta ex cauſa honeſta iuſta at rationabili conualidatur.*
11 *Confitens ſe debitorem reditus ſiue cenſus ſine cauſa, ſibi non præiudicat.*
12 *Appellatio coram honeſtis perſonis fieri poteſt in defectum vel Iudicis, vel Epiſcopi.*
13 *Honeſtiſſimæ vitæ praeceptor eligi debet.*
14 *Sine paſtore oues, ſine pędagogo pueri, ſine Domino miniſtri viuere nequeunt.*
15 *Praeceptoris vita nullis debet eſſe criminibus obnoxia.*
16 *Lucra honeſta appetenda, & honeſtas ipſa omni lucro præferenda eſt.*
17 *Horæ Canonicæ in loco honeſto dicendæ.*
18 *Iuramentum aduerſus publicam vtilitatem, & morum honeſtatem nullum eſt.*
19 *Iuſiurandum numquam eſt obligatorium in his, quæ perpetuam habent turpitudinis cauſam.*
20 *Iuramentum contra bonos mores ciuiles, an ſit validum?*
21 *Legatum vxori factum, vt ſtet cum hæredibus, intelligitur, ſi honeſte ibi commorari poteſt.*
22 *Honeſtas in contrahendis matrimonijs inſpicitur.*
23 *Publicæ honeſtatis impedimentum matrimonij, quod.*
24 *Ex duabus legibus illa ſequenda, quæ honeſta eſt.*
25 *Athenienſes, quid Hypperidi ignominioſam legem, ſed vtilem proponenti fecerint.*
26 *Pęna in ſtupro virginum, & viduarum, in honeſtis, & honeſte viuentibus locum ſibi vendicat.*
27 *Stupratori honeſto pęna minor a Legibus ſtatuta.*
28 *Romildæ Giſulfi Longobardorum Regis vxoris inhoneſtæ pęna, data a Cacano Hunnorum Rege.*
29 *Alexander Macedo Perſis inhoneſtas nuptias prohibuit.*
30 *Iniuriarum actione tenetur, qui præſentibus mulieribus obſcęna verba protulit.*
31 *Romulus lege cauit, ne coram feminis verba obſcęna dicerentur.*
32 *Aegyptij eas leges optimas dicebant, quibus honeſti & prudentes, non diuites homines fierent.*
33 *Principum placita, tunc legis vim obtinent, cum honeſtatem coniunctam habent.*
34 *Principem ab honeſto diſcedere turpiſſimum eſt.*
Princeps non poteſt, quod cum honeſtate non poteſt; ſub eod. num. 34.
35 *Ius honeſtatis a Principis ſuperioritate dicitur exceptum.*
36 *Papa, quod inhoneſtum eſt facere nequit.*
37 *Imperator de honeſtate cauſam ſuam debet alteri delegare.*
38 *Antigoni Regis dictum pulchrum.*
Regibus ſola honeſta, ac iuſta conueniunt, ſub eodem. numero 38.
39 *Viri probi ad viliſſima officia non ſunt cogendi.*
40 *Officialis, ac Magiſtratus non poteſt cogere virum honeſtum ad faciendum Carnificis officium.*
41 *Romani Carnificem nec ciuem faciebant, nec in Vrbe habitare ſinebant.*
42 *Nobilis in Italia furca non ſuſpenditur, ſed decapitatur.*
43 *Apud Gallos nobiles, & Barones etiam laqueo ſuſpenduntur.*
44 *Inhoneſta lex eſt, quæ eodem ſupplicio punit ingenuos, & illuſtres, quo & latrones.*
45 *Edictum, vel ſtatutum, quod pro debito mulieres capiantur, & carcerentur, cum tendant contra illarum honeſtatem, inualida ſunt.*
46 *Operas, qui præſtare tenetur, honeſtas tantum præſtabit, non turpes.*

AXIOMA.

Non autem turpia, ſed honeſtatem continentia decernunto.

1 HOc idem voluit Iſidorus, † Legem, Statutum, atque Edictum honeſta eſſe oportere, in cap. erit autem lex, 4. diſtinct. Habita loci, temporis, ac factorũ ratione, & oportunitate. Hinc
2 Solon ait, Νόμον καθ' ὃν τρόπον θεῖναι. id eſt, lex ſecundum loca ponitor. Idcirco rectè iuſſiſſe Solonem cenſuit Demoſtenes, dum legem pro ratione, ac locorum rectis moribus poni, & a-
3 ptari oportere decreuit. Ob quod † Vlpianus inter iuris præcepta, honeſtè viuendum collocari cenſuit, in l. Iuſtitia, ff. de iuſtit. & iure quem ſequitur Iuſtinianus in §. iuris præcepta. Inſtit. de iuſt. & iure, comprobat Sebaſtian. Medices de Legibus, & Statutis, parte quarta, quæſt. decima-
4 quinta, numero primo. Vnde † de interna legis diſpoſitione honeſtatem eſſe ſcripſit Portius in conſil. tertio, num. vigeſimo ſexto, in conſil. quinquageſimo, num. octauo, in conſil. 71. num. ſexto. Et publicæ honeſtatis iuſtitia hinc in matrimonijs inſurgit, c. Porro, 35. quæſt. tertia. Plura exempla ex quibus in Edicto, & Lege honeſta-

neſtatem interuenire debere refert Petr. Rebuff.
ad Conſtit. Galliæ, in præfatione Gloſſa 1. nu. 14.
cum pluribus ſeqq. & Cōſtantinus Rogerius de
legis potentia, §. 1. per totum. Hoc declarans opti
mè Franc. Connanus Commentar. Iuris Ciuilis
lib. 1. cap. 2. in fine, inquit: Primum præceptum
amplectitur omnes vitæ noſtræ honeſtates, nec
eius vlla actionum noſtratum expers eſſe poteſt,
hoc enim mouet, vt fortiter, tēperate, benigne,
comiter moderate, manſuete, vere, & omni om-
nino virtuti congruenter nos geramus, & quæ-
cumque Philoſophorum Regulis iubentur, ea
vt operibus noſtris præſtemus.
5 Statuta † idcirco licita, atque honeſta eſſe de-
bent, vt voluit Roland. à Valle, in conſil. 22. num.
14. volum. 2. Gaſpar Caballin. Milleloq. 824. &
6 † conſuetudines ſimiliter honeſtę eſſe debent, ac
honeſtatem continere, c. Decorum, c. In omni
vita, extra, de vita, & honeſt. cleric. Aimo Crauet
7 ta in conſil. 137. num. 4. Et † conſuetudinem in
honeſtam ac peſtiferam, nec Rex, nec Regnum
approbare poterunt, vt dicit Bal. in c. Ad noſtrā,
colum. 2. de probat. quem refert, & ſequitur Ca-
tellian. Cotta in Memor. Cōſuetudo, il 4. in fine,
8 Et omnes leges mandant obſeruari illas conuen
tiones, quæ iuſtæ, & honeſtæ ſunt, vt dicit Cardi-
nal. Pariſius, in conſ. 21. in princip. volum. 2. & in
conſil. 109. num. 24. volnm. 3. Actus etiam quili-
libet contra bonos & honeſtos mores, nullus eſt;
vt latè proſequitur poſt Bald. Paul. de Caſtro,
Corn. Decium, Marianum Nepotem, & alios,
quos allegat Cornelius Benincaſius de Conſtit.
9 quæſt. 6. num. 45. & 62. quia † dum quid fit contra
bonos mores, vi fieri dicitur, vt dicit Chriſto-
phor. de Caſtellion. in conſil. 29. num. 26. licet a-
ctum factum contra honeſtatem nullum mini-
me eſſe, contendat Ioan. Cephal. in conſil. 227.
10 num. 41. volum. 2. † Cauſa etiam confeſſionem,
quam quis facit, validat, ſi iuſta, honeſta, & ratio-
nabilis ſit. Marc. Mātua, Dialog. Denarrat. Claſ-
ſe 3. cap. 11. num. 11. vbi huius dicti occaſione aſ-
11 ſeruit, quod ſi † quis confiteatur, ſe in annuo cen
ſu, vel reditu debitorem, quod non valebit, ſi fiat
ſine cauſa; Allegans Bald. in conſ. 379. col. 1. vol.
2. Et quod talis cauſa poſſibilis, rationabilis, ac
honeſta eſſe debeat. Bald. in conſil. 104. colum. 1.
volum. 1.
12 Appellatio † licet coram iudice fieri debeat,
tamen deficiente Iudice, vel Epiſcopo, ſufficiet
illam fieri coram honeſtis perſonis; vt in c. finali,
de appellat. & ſcribit Iacob. Menoch. de arbitrar.
iudic. quæſtionib. lib. 2. Centur. 1. Caſu 69. num.
9. vbi enucleat, quæ ſint iſtæ perſonæ honeſtæ. Et
13 † prę̨ceptor vitæ honeſtiſſimæ eligendus eſt.
Bernardin. Scodobius in repet. Authen. Habita,
cap. 20. num. 2. 3. & 22. C. ne filius pro patre. Sine
14 † autē paſtore oues, ſine pę̨dagogo pueri, & ſine
Domino miniſtri viuere nequeunt, vt inquit Cle
mens Alexandrinus Pę̨dagogij, lib. 1. cap. 4. in fi-
ne. Vnde rectè inquit Quinctilianus, Oratoriarū
Inſtit. lib. 1. cap. 2. At ſi bona (inquit) ipſius indo-
les, ſi non cæca, ac ſopita parentum ſocordia eſt,
& prę̨ceptorem eligere ſanctiſſimum quemque
cuius rei præcipua prudentia eſt; Hinc Plutarch.
15 de liberis educandis dicit, præceptorum vitam
nullis debere eſſe criminibus obnoxiam, irrepre
henſibiles mores, ac optimum experimentum.
De quibus eleganter nouiſſimè ſcripſit Lę̨lius
Zecchus de Ciuili, & Chriſtiana inſtitut. capit. 4.
16 † Lucra etiam ipſa honeſta tantum appetenda
erunt, vt inquit Caſſiodor. variar. lib. 12. cap. 13.
& ipſa honeſtas omni lucro præfertur. Bald. in l.
reprehendenda, C. de ſubſt. ſub cond. factis; & ſo-
la honeſtas ipſa de legibus lucrū capit, vt inquit
Caſſiod. lib. 9. cap. 18.
17 Et dum † Horæ Canonicæ forte caſu aliquo,
in Eccleſia non dicerentur, tamen honeſto in lo
co dicendæ erunt. DD. in Clement. 1. de celebr.
Miſſar. Dominicus de Soto, de iuſt. & iure, lib. 10.
q. 4. artic. 4. in fine. Alfonſus Aluarez in Speculo
Rom. Pontific. cap. 33. Bart. Fumæus in Summa
Armilla, §. Horæ, nu. 21. & 22. de quibus ampliſſi
mè ſcribit Marc. Anton. Cucch. Inſtit. Canoni-
car. maior. lib. 5. tit. 7.
18 Iuramentum † etiam aduerſus publicam vtili
tatem, & morū honeſtatem nullum eſt, c. ſi dili-
genti, de foro compet. c. nō eſt obligatorium, de
regul. iur. in 6. Chriſtophor. de Caſtellion. in cōſ.
19 24. num. 47. Et † in his, quę perpetuam habent
turpitudinis cauſam iuſiurandum numquam eſt
obligatorium, vt voluit Feder. de Senis in conſil.
127. num. 3. & plura adducens Octauius Simon-
cell. de Decret. minor. lib. 3. titulo 8. nu. 185. quod
declarant nonnulli procedere, quod quando iu-
ramentum prę̨ſtatur ſuper aliquo actu prohibito
à Lege, aut Satuto propter bonos mores conſer-
uandos, & tunc non valeat, ſi ſit contra bonos
mores naturales. Panormitan. in capit. cum con
tingat, numero 7. de iureiuran. Caldetin. in con-
20 ſil. 9. de iureiurando. Secus † autem ſi eſſet
contra bonos mores ciuiles. arg. c. ſignificante,
de pignorib. Decius in conſil 655. num. 15. & ple
ne nouiſſime Vincent. Mancinus de iuramento,
parte 1. q. 6. num. 7.
21 Legatis † etiam mulieri alimentis, ſi ſtabit cū
hę̨rede, quando id cum honeſtate fieri nō poteſt,
debentur, etiam ſi cum hę̨rede non ſtaret, arg. l.
Nepos Proculo, ff. de verb. ſignific. Petr. de An-
charano, in conſil. 255. in fine. Ioan. Franciſc. de
Ferrar. in Pract. Papienſi, in forma libelli, quo
vxor agit ad dotem, §. Ac etiam alimentis, num.
3. Roland. à Valle, in conſil. 22. num. 18. vol. 1. &
alijs multis quæ allegat Iacobus Menoch. de ar-
bitr. iudic. quę̨ſtionib. lib. 2. Centuria 2. Caſu 170.
num. 12. Borgnin. Caualcan. de vſufr. mulier. re-
licto, num. 138. idem Roland. in conſil. 89. num.
10. volum. 3. Aſcan. Clement. de Patria poteſt.
Effectu 17. num. 32. Don Ludouicus de Pe-
guiera, in Deciſ. Catalon. 20. nu. 6. & nouiſſimè
Ioan. Petr. Surdus de alimentis, titulo 3. quę̨ſt. 15.
num. 31. & 33.
22 In Matrimonijs † contrahendis ſemper hone-
ſtas inſpicitur, l. ſemper, ff. de Ritu nuptiar. l. ſem-
per in coniunctionibus, ff. de regul. iur. late Ioan.
Coraſius Miſcellaneorum iuris lib. 1. cap. 3. nu. 5.
vbi tractat, an de iure Lupanaria permittantur,
quod ego latius dicam infra, lib. 3. cap. 13. in eo
enim non ſolum quid expediat ſecundum vtili-
tatem

tatem conſiderandum eſt,ſed quid deceat ſecun
dum honeſtatem,c.Magnę,extra,de Voto.Hinc
23 apud Canones honeſtatis fuit habita ratio, †
quod interalia matrimonij Sacramentum im-
pedientia , publicæ honeſtatis iuſtitiam adinue-
nerunt;de qua in c.Non debet, extra,de conſan-
guin. & affinit. & poſt Summiſtas plenè tractat
Ioan.Paul.Lancelott.Inſtitut.Canonic.lib.2. ti-
tulo, quæ matrim. imped. poſſ. Marc. Anton.
Cucch. Inſtitut. Canonic.minor.lib.3. titulo 8.
verſic. Publicæ quoque , & multa ad huius capi-
tis ornatum videre poteris apud Marquard. de
Suſannis,in tract.de cælibatu ſacerd.non abrog.
parte 2.cap.3.num.3.& 4.Vnde Cicero,in lib.de
partition.orator.Non enim ſimpliciter (inquit)
quæritur,quid honeſtum ſit, quid vtile, quid æ-
quum,ſed etiam ex comparatione, quid vtilius,
quid æquius, quid honeſtius , quid honeſtiſſimũ
etiam , & vtiliſſimum ; quem citat etiam Andr.
Tiraquell.in tractatu le mort ſaiſit le vif. in Præ-
fat. declarat. 7. num. 9. & 10. & poſt illos Ludo-
uic.Zuntus in Reſponſo pro vxore,num.771.
24 Inter † duas præterea leges , illa reijcitur , quæ
inhoneſtatem affert, nobile exemplum in hoc
tradidit Demoſthenes in Oratione contra Ari-
ſtogitonem,vbi refert, quod cum Græci ad Che
roneam ingentem cladem accepiſſent, Hyperi-
des dixit,vt ignominioſis,ac infamibus,dignitas,
& fama reſtitueretur, vt reliqui omnes ſtrenui
pro libertate decertarent. Cumq; id legi alteri
contradiceret , quæ ignominioſis Iura militum
25 denegabat , & idcirco licet † Hyperidis lex pro-
poſita vtilis pro Repub.eſſet , tamen vti inhone-
ſta, atque Maieſtati Senatus ,Populiq. Athenien
ſis indigna,reiecta fuit,& ipſe violatarum legum
accuſationem ſuſtinuit, cuius rei meminit etiã
Plutarchus in Hyperide, in Vita decem Philoſo
phorum ; & è noſtris Aerodius Decretorum ad
Thuanum lib.1.tit.10.cap.2.
26 Hinc etiam ,licet † ſtabilita ſit grauis pœna a
Legibus in ſtuprantes virgines , & viduas, intel-
ligitur tamen de virginibus , & viduis honeſtis,
ac honeſtè viuentibus,vt in l.ſtuprum,in fine,ibi
concubina,vbi etiam gloſſa,ff.de Adult.& ſtupr.
l.ſtuprum,in fine, ff.de ritu nupt.& in §. Item lex
27 Iulia , Inſtitut. de Publ. Iudic. vbi text. † minuit
pœnam etiam ſtupratori honeſto. Et ſenſerunt
Paul.de Caſtro,in conſil.103.Alexand.in conſil.
13.per totum,volum.7. Auguſtin. Bonfranciſc.
ad Ang. in tract. Maleficior. verbo, ch' hai adul-
terato la mia donna. verſic, quæro quæ ſit pœna
ſtupri , nu.55. Thom.Grammat. in Voto 4.& in
deciſione 107.Paul.Grilland.de penis omni far.
coit.queſt.7.Corne.in conſil.114.littera E.& R.
volum.1.Cardin.Pariſ.in conſil.160,num.14.vo
28 lum.4.Iul. Clar.in §.ſtuprum,num.3.† Vnde in-
ſano Cacani Hunnorū Regis amore capta Ro-
milda Giſulfi Longobardorum quondam Re-
gis vxor,ſuæ inhoneſtatis pœnas exſoluit, cum il
lam traditam prius duodecim Hunnis ad ſlibidi-
nem exſatiandam, poſtmodum effero actu acu-
to palo erecto infixit, vt ſunt authores Paulus
Diaconus de Geſtis Longobardorum,lib.4.cap.
12.Ioannes Candidus Hiſtoriæ Aquileienſ.lib.3.
29 Carolus Sigonius de Regno Italiæ , lib.2.† Ale-
xander Macedo deuictis Perſis, illos prohibuit a
matrum inhoneſtis nuptijs , vt eſt author Alex.
30 Sardus de Morib. Gent.lib.1. cap.2. † Quin im-
mò præſentibus mulieribus , obſcęna verba pro-
ferre illicitum eſt, & qui hoc fecerit hunc iniu-
riarum actione teneri , dicit Vlpianus , in l.Item
31 apud, §.qui turpibus, ff.de iniur.Et † Romulus
hoc antea ſua lege cauerat , ne obſcęna verba
præſentibus feminis dicerẽtur , authore Prateio
32 in iuris prudentia veteri, Romuli l.9. Bene † Ae-
gyptij arbitrabantur eas optimas leges eſſe,qui-
bus non diuites,ſed honeſti, ac prudentes homi-
nes fierent,vt tradidit Diodorus Siculus,lib.An-
tiquitat.2.
33 Et Principum † placita,quę legis habent vigo
rem,vim tamen legis eatenus obtinebunt,quate
nus fuerint cum honeſtate coniuncta; vt ex mul
tis dicit Roland.a Valle,in conſil.91.num.54.vo
34 lum.2.† cum turpiſſimum iudicetur Principem
ab honeſto recedere ; vt inquit Marius Salomo-
nius, in l,Princeps , num.5.ff.de conſtit.Princip.
Nec dicitur Principem poſſe, quod cum hone-
ſtate nõ poteſt, vt in dicta l. Nepos Proculo, Ale
xand.in conſil.54.colum.penul.volum.4.ab om-
35 ni † enim Principis ſuperioritate, intelligitur ius
honeſtatis exceptum. Martin.Landenſ. de Prin-
cipe,§.16. Et cauſa honeſtatis eſt neceſſitatiua in
Principe. Archidiac.in d.cap.erit autem lex. Bar-
tol.in l. Gerit ,nu.31.ff.de acquir. hæred.& poſt
Ripam Cornel. Benincaſ. de conſtitut. quæſt.7.
36 num.9.& 10. Inde dicitur, † nec Papam facere
poſſe,quod inhoneſtum eſt,vt multa allegans vo
luit Hippolyt.de Marſil.in conſil.10.num.56.vo
lum.1, vbi ad limitationem Regulæ, quod Papa
omnia poteſt,multa inducit.Inde,licet multi te-
neant, Imperatorem, iudicem eſſe poſſe in cauſa
37 propria, attamen † de honeſtate debet alteri ſub
delegare, cap.1. extra, vt eccleſiaſtica beneficia,
gloſſ.in l.bene a Zenone,in verbo, Iuſſione, C.de
quadrien. præſcript, cap. Nos ſi incompetenter,
2. quæſt.7. Decius poſt Panorm. in c. cum veniſ-
ſent,colum.3.de Iudic.Reſtaur. Caſtald. de Im-
peratore , quæſt.91.nu. 1.ante eos Salicet. in l.1.
C.Ne quis in ſua cauſa.Land.in dicto tractatu de
Princip.§.61.Lancelott.Conrad.in templ.omn.
iudic.lib.1. cap.1. §.4.in verbo , iudicant in cauſa
38 propria , num. 2.Quam † optime , dum quidam
adulando Antigono Regi,dixiſſet,omnia Regi-
bus iuſta , atque honeſta eſſe , ille reſpondit, Per
Iouem, Barbarorum Regibus,ſed nobis ſola ho
neſta ſunt honeſta , & ſola iuſta, iuſta.vt refert
Plutarch.in Apophtegmate Regum,28.
Firma igitur Concluſio erit,edictum,quid in
honeſti continere minime debere, puta quod
39 hominum honeſtatẽ vexaret,† viros probos, &
honeſtos ad officia viliſſima adigeret , quod fie-
ri non debet,vt voluit Bart.poſt Gulielm.de Cu-
neo,in l,1.§.fin.ff.de Pignor.action.Bald.in l.fina
li,in fine,C.de exequut. rei iudic. vbi dicit , non
40 † poſſe officialem cogere honeſtum ſubditum
ad carnificis officium faciendum; quod longius
pſequitur, & corroborat Paris de Puteo de Syn
dicatu,in verbo,Maniuoltus.Hinc Carnificis of

ficium

Digitized by Google

ficium vitandum eſſe, eo quod ei muneri impro
bi homines deputari ſoleant. vt ſcribit Ariſtot.
41 Politicorum lib.6. Vnde Romani † Carnificem
non ſolum ciuem non admittebant, ſed nec in
Vrbe habitare ſinebant, vt eſt author Cicero in
Oratione pro C. Rabirio, perduellionis reo.
Inhoneſtum etiam Edictum eſſet, per quod
42 in Italia, † Nobili furcarum pęna imponeretur,
cum debeat decapitari. Bartol. in l. Deſertorem,
§. locum, ff. de re militari. Lucas de penna, in l. 1.
C. de deſertor. lib. 12. Bald. & Martin. Laudenſ.
in cap. 1. §. ſi ruſticus, num. 2. de pace tenenda, &
eius violat. Cepoll. de Imperator. milit. deligen.
in Priuileg. 6. Nobilitatis. Bonus de Curtili, in
tract. Nobilit. parte 5. Priuileg. 1. alios allegans.
Gulielm. Bened. in repet. c. Rainutius, in verbo,
Moriuo itaque teſtatore, il primo, num. 221. ex-
tra, de teſtament. Bartholom. Caſſanęus in Cata-
logo Gloriæ mundi, Parte 8. Conſiderat. 33. qui
tradidit ſuſpenſionis ad furcas, pœnam, ignomi-
43 nioſiorem eſſe decapitatione, præterquam † in
Gallia, in qua etiam Nobiles, & Barones ſuſpen-
duntur. Quod verum dicit Andr. Tiraquell. de
Pœnis Cauſa 31. num. 6. niſi in his nobilibus, qui
ſordidum aliquod crimen committerent. Vnde
optime, atque eleganter Dominicus de Soto, de
Iuſtit. & iure, lib. 1. quæſt. 5. Articulo 3. inquit,
44 † Eſſe inhoneſtam legem, quæ ingenuos, atque
Illuſtres Magnates eodem infami ſupplicio, quo
45 latrones puniret. † vel quia Edictum aſficeret
mulierum honeſtatem, puta, quod permitteret
eas pro debito capi, & carcerari, de quo in l. 1.
& Authent. ibi poſſita, C. de offic. diuerſ. iudic.
& habetur in §. Neceſſarium, Authent. Vt nulli
iudic. & Authent. Hodie nouo iure, C. de Cu-
ſtod. reor. Iaſon in l. Plerique, num. 34. ff. de in ius
voc. & in l. ad Egregias, num. 9. ff. de iureiur. Phi-
lipp. Franc. in cap. Mulieres, de Iudic. in 6. Hip-
pol. de Marſil. in Singul. 248. in Pract. crimin. §.
Attingam, num. 62. & 63. qui iſtud dictum limi-
tant pluribus modis. Decius in l. Feminæ, num.
78. ff. de Regul. iuris Barthol. Socin. in conſ. 180.
num. 2. volum. 2. Franciſc. Aretin. in conſil. 94.
Guid. Papæ, in deciſ. 256. num. 2. Anton. Capic.
in deciſ. 44. num. 81. Thom. Gram. in deciſ. 33.
Ioſephus Cumia, in Ritibus Siciliç, cap. 29. num.
12. & capit. 93. num. 26. & 27. & eleganter Iacob.
Cuiacius in Nouell. 134. vbi pulchre. Didacus
Couarr. Variar. reſolut. lib 2. cap. 1. num. 3. & no-
uiſſime Petr. Pecchius, de iure ſiſtendi, cap. 5.
46 nu. 14. Hinc † operæ illæ præſtandæ erunt
ei, cui debentur; quæ honeſtæ ſunt,
ſine turpitudine, & ſine vitę
periculo præſtari poſ-
ſunt. vt inquit.
Paulus, in
l. eius,
& in l. hæ demum;
ff. de oper.
liber-
tor.

CAP. V.

ARGVMENTVM.

Leges, & Edicta captioſa, obſcura, & ambigua eſſe non debent, ſed clara, & inteligibilia.

COMPENDIVM

1 *Edictum clarum, certum, planum, non ambiguum, nec obſcurum eſſe debet, & num. 2. & 12.*
2 *Edictum ſuper certo debet fundari.*
3 *Legi nil magis proprium eſt, quam claritas.*
4 *Veteris legis dubietatem explanare debet Edictum.*
5 *Lex captioſa eſſe non debet.*
6 *Binum ſi emanario contra Sempronium, & in loco duo ſint Sempronij, an ſit validum, & num. 7.*
7 *Edictum eſſe non debet ad illaqueandum.*
8 *Contra facientes leges, & Edicta iniqua, quid comminetur Iſaias.*
9 *Quando contrahere Magiſtratus in loco officij valeat.*
10 *Generales inquiſitiones in Regno prohibitæ.*
Intellectus cap. Regni Generales inquiſitiones.
11 *Intellectus cap. Regni. Item quod prædicti officiales nullatenus.*
12 *Lex debet eſſe clara, & ſine abbreuiaturis.*
13 *Teſtium dicta obſcura vel captioſa contra producentem interpretantur, & num. 17.*
14 *Inſtrumenti verba obſcura contra promittentem, & producentem interpretabuntur.*
15 *Quæ continentur in relato, videntur repetita in referente.*
16 *Teſtis dicens contenta in proceſſu, & inquiſitione eſſe vera, non probat, & vide num. 20.*
18 *Intellectus Prag. Regis Ferdinandi primi, incip. Statuimus ſuper articulis.*
19 *Intellectus Conſt. Mediolani, in c. iudices, §. omnes tamē, ſub tit. de accuſat. & denunciat.*
21 *Statuta clara & non obſcura eſſe debent.*
Nec conſuetudo incerta vel obſcura valet. ſub eodem, num. 21.
22 *Libellus obſcurus, incertus, & generalis, quando reijciatur, vel admittatur, num. 23. 29. 30. 31. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. & 42.*
23 *In cauſis ſummarijs procedit ſimplex libellus, & etiam ineptus.*
24 *In Regno Neapolitano cauſæ ciuiles ſunt ſummariç.*
Intellectus c. Deteſtantes, & Pragm. Diſpendia.
25 *Libellus, ſeu petitio qualiſcumque fuerit, admittitur in Dominio Mediolani.*
Intellectus Conſt. Mediolani, in c. Ne lites. §. libellus, ſub Rubr. de Iudic. ſub eod. num. 25.
26 *Intellectus Conſtit. Marchiæ Anconitanæ, incip. Iudex. ſub tit. de offic. & iuriſd. iud. ciuil. lib. 5.*
27 *Intellectus Hiſpanicæ legis, titulo 2. partita 4. lege 41.*
28 *Libellus obſcurus, & ineptus procedit, quando pars non opponit, & vide num. 29. 30. 31. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. & 42.*
31 *Libellus incertus, & obſcurus admittitur, ſi pars illam declarat.*

Decla-

Digitized by Google

32 Declaratio obſcuri libelli fit per principalem, non per hæredem,
35 Libelli ineptitudinis exceptio ante litem conteſtatam opponenda,
36 Libellus ineptus procedit in Legitima, & illius quantitate,
37 Libellus incertus, & obſcurus, procedit in petitione attentatorum,
39 Libellus incertus, & obſcurus procedit in monitorijs.
40 Libellus incertus, & obſcurus procedit ex partium conuentione inter ſe inita & pactione vt non exigatur libellus,
42 Libellus petitionis damnorum, expenſarum, intereſſe, fructuum, & vſurarum procedit incertus,
43 Reſcripta obſcura, & incerta non valent,
44 Poſitiones ſuper quibus pars debet reſpondere, eſſe debent claræ, non obſcuræ nec captioſæ, & num. 46.
45 Captioſa quando appelletur poſitio.
46 Intellectus Pragm. Quinta die, Regijs Ferdinandi primi,
47 Intellectus Conſt. Mediolani, incip. Poſitionibus, ſub tit. de iudic. lib. 2.
48 Sententia proferenda debet eſſe certa,
49 Promiſſiones captioſæ, & obſcuræ ſpernendæ ſunt,
50 C. Viſellij ſtipulatio turpis ad fauorem Octalitiæ declarata inualida,

A X I O M A.

Clara ſint Edicta, neue illa obſcuritatem, vel captionem continentia faciunto.

1 Edictum, † clarum, certum, planum, nõ ambiguum, nec obſcurum eſſe debet. Vnde Deuteronom. capit. 27. Et ſcribes ſuper lapides omnia verba legis huius, planè, & lucidè. Quod & voluit Iſidorus in pluries citato c. erit autem lex, 4. diſtinct. ibi: Ne aliquid propter obſcuritatem in captione contineat. Hinc ad finem hũc dicit Dominicus de Soto, de iuſtit. & iure, lib. 1. quæſt. 5. Articulo 3. colum. finali. Sed ad eundem, inquit, finem legis per quam maxime decens eſt, vt nulla ſit obſcuritate obuoluta, ne ad captandos ignorantes, muſcipula fiat, ſed ſit vſque adeo manifeſta, vt trangreſſorum nemo poſſit non eam intellexiſ-
2 ſe. Vnde † edictum ſuper certo eſſe debere, dicit Gloſſa, in Clement. 1. in verbo, Effectum, de conceſſ. præbend. & Conſtitutionem ipſam claram eſſe neceſſe eſt, & nil ambiguum continere vel obſcurum, cap. fin. de Conſtitut. cap. Abbate ſane, de verb. ſignif. Goffred. de Trano in Summa
3 eius de tituli columna 1. Nil † enim magis proprium legi, quam claritas, §. nos igitur, Authent. de teſtam. imperfect. dicit poſt alios Cornel. Benincaſ. de Conſtit. quæſt. 2. num. 27. lex enim nõ ſolum non debet ambages continere, ſed veteres ambages rumpere, l. finali, C. de Interdict. & relegat, & plura cumulat Lucas de penna, in l. eã legem, C. de excuſ. muner. lib. 10. ſequitur Barthol. de Caſſanæo, in conſuetud. Burgundiæ, Rubr. 2. §. 1. in princ. num. 5. Sed debet eſſe adeo certa, vt adminiſtratores, quemadmodum poſ-
ſint Reipublicæ ſubuenire, non ignorent, §. 1. Authent. de mandat. principum. Napodan. Sebaſtian. in Proœmio cõſuetud. Neapol. in verbo, In
4 certitudinis, num. 198. quinimmo † dubietates veteris legis, diſcernere, aperire, ac apertius explanare debet. Auth. de Litigioſ. in princip. lex n. nõ debet calumnias excitare, l. Diuæ memoriæ, vbi Luc. de Penna, C. de Decurion. lib. 10.
5 † nec debet eſſe captioſa, aut authrix, vel cauſa delicti, vt dicit Bald. in l. 2. C. de indicta viduit tollen. quia eſſet potius ad laqueum, quod eſt fugiendum, l. pen. ff. ad exhib.
Hinc Angel. in l. 2. ff. de liber. & poſthum. in-
6 fert ad quæſtionem: quod ſi eſt † bannitus Sempronius per edictum, & in loco ſint duo Sempronij, quod ne Edictum ſit ad laqueum, interpretabitur nullum, argumento illius textus Iudex enim clarius, ac apertius debet legem dicere, & in dubio contra ipſum, ac illius Edictum fiet interpretatio, vulg. l. quidquid aſtringendæ, ff. de verbor. obligat. & talis interpretatio fiet, vt in partẽ benigniorem accipiatur. l. Benignius, ff. de legib. maxime in pœnalibus, l. reſpiciendum, & l. interpretatione, ff. de Pœnis. Sed in caſu propoſitæ quæſtionis Bartol. in l. demonſtratio falſa, quæſt. 6. ff. de cond. & demonſtrat. adinuenit cautelam,
7 vt † iudex faciat illum captum confiteri, eſſe illum Sempronium, de quo in Banno, ſiue Edicto fit mentio. Idem Bartol. in l. inter ſtipulantem, §. 1. in fine, ff. de verbor. obligat. & in l. 1. C. ſi vnus ex pluribus, quam in dicta l. 2. Ioan. de Imol. & Alex. defendere conantur; tamen contra Bartol. tenent Bald. Ang. & Paul. de Caſtro, in l. Hac conſultiſſima, colum. 7. C. qui teſtament. facere non poſſ.
Peſſime igitur ſe gerunt Officiales, ac Magiſtratus, qui ſub Iuſtitiæ, ac boni colore, captioſa Edicta proponunt, & exinde pœnas exigunt, vt ſibi ipſis pecunias quærant; Hæc enim illa ſtatera doloſa, & abominatio apud Deum, de qua Salomon loquitur Prouerb. cap. 2. Contra quos op
8 time comminatur Iſaias † cap. 10. Væ qui conditis leges iniquas, & ſcribentes, iniuſtitiam ſcripſerunt, vt opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent cauſæ humilium populi mei, vt eſſent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent. Quid facietis in die viſitationis, & calamitatis de longe venientis? ad cuius confugietis auxilium? & vbi derelinquetis gloriam veſtram, ne incuruemini ſub vinculo, & cum interfectis cadatis?
9 Hinc eſt, quod vt hæc euitentur, † Magiſtratus, in loco, in quo iuſtitiæ propoſitus eſt, non niſi neceſſarij vſus gratia, contrahere valet, l. qui officij, 62. ff. de contrah. empt. l. Principalibus, ff. ſi cert. petat. Paris de Puteo in tract. Syndicat. §. contrahere, Iacob. Menoch. de Arbitr. iudic. quæſt. lib. 2. Centur. 2. Caſu 182. num. 29. Petrus Coſtalius Aduerſar. iuris, in l. Senatusconſulto, ff. de offic. Præſid. Hieronym. Ttrautler. Diſputat. ſelect. lib. 1. titulo 28. Theſi 3. Dethardus Horſtius in Synopſi Theſum, libro 18. Diſputat 2. numero decimoſexto, vbi non ſolum id per ſe facere prohibetur, ſed etiam per interpoſitas perſonas, vt annotarunt omnes: quia iſta facere ſolent

ſecreto,

ſecreto, vt plures etiam tempore noſtro, au-
diuimus fieri feciſſe, & vt charius vendant, face-
re ſolent edicta, quibus earumdem rerum præ-
cia conſtituunt, & dum emunt vile prècium ap-
ponunt ad eorum propria commoda, quibus ex
traordinaria pœna imminet l. 3. §. ei quis, vbi
Bart. ff. de Crimin. Stellion. Idem Menoch. Cen
tur. 5. Caſu 459. num. 12. verum id procedere in
Magiſtratibus temporariis, non autem in perpe
tuis, voluit Treutlerus in loco iã allegato; & nos
de hoc alibi ſcripſimus.
10 Hinc dum † in Regno Neapolitano ſaltem ſe
mel in anno eſſet permiſſum officialibus contra
ſubditos facere generales inquiſitiones arg. cap.
Regni, incip. Generales inquiſitiones. Illiuſq; in-
tuitu Magiſtratus a ſubditis pecuniarum quan-
titates extorquerent, Regina Ioanna id conſpi-
ciens, prohibuit, ne fierent, niſi ex officio, vel in-
quiſitione generali, aut ſpeciali, per vias ordina-
11 rias in caſibus a iure permiſſis, vt in cap. Regni, †
Item quod prędicti Officiales nullatenus, ibi (&
non pro vigore Iuſtitiæ, ſed pro fine pecuniæ in-
quirebant) ſcribit Paris de Puteo, in tract. Syn-
dicat. in verbo, inquiſitio, ſub nu. 12. Niger in d.
c. Generales inquiſitiones, & hoc ne ſub prætex-
tu boni, malum fieret.
12 Idcirco † lex clara, & extenſe ſcribenda eſt, &
ſine breuiaturis, l. 1. C. de veteri iure enuclean.
Cardin. Florent. in Clement. 1. §. Regula, de ſta-
13 tu Monachor. Hinc † quando teſtium dicta ſunt
obſcura, vel captioſa, contra producentem inter
pretabuntur. Anton. de Butrio, in c. cauſam quę,
num. 20. de reſcript. Corneus in conſil. 206. nu. 4.
vol. 4. Iaſon in l. inter ſtipulantem, §. ſi Stichum,
num. 8. de verb. obligat. vbi etiam Zaſius, num.
12. Simon de Pretis in conſil. 9. num. 11. vol. 1. Ra-
phael Fulgoſ. in conſil. 131. Ioan. Ronchegall. in
14 l. 2. num. 48. ff. de duob. reis. Sic † verba obſcura
inſtrumenti, contra promittentem, ac producen
tem interpretari debent. Felin. in conſil. 25. nu.
15. Sed Abb. Panorm. in c. nihil obſtat, de verb.
ſignific. inquit, quod ſi notarius ſcribens teſtium
depoſitiones, dixit quod vera ſunt, vel dixit, teſtē
dixiſſe prout ſupra proximus, quod ſimile dictũ
de æquitate non reprobabitur, quod & ante ip-
ſum voluit Bartol. in l. Labeo, num. 9. & 11. ff. de
ſupelectile leg. Ludouic. Roman. in conſil. 301.
num. 13. Barthol. Socin. in conſil. 56. num. 12. &
14. vol. 4. & patruum ſequitur. Marian. Socin. Ne
pos in conſil. 73. num. 13. vol. 2. Cardin. Pariſius
in conſil. 88. nu. 8. vol. 1. Viuius Commun. Opin.
15 §. teſtis deponens. Quia † quæ continentur in
relato, repetita videntur in referente, vt præalle-
gati DD. dixerũt, ex Baldo in l. ſi defenſor, §. qui
interrogatus, in fine, ff. de interrogat. actio. Lud.
Roman. in l. Celſus, in fine, ff. de vſucapion. Hoc
tamen aſſerunt non procedere in criminalibus,
16 quia † teſtis dicens, contenta in inquiſitione, vel
proceſſu eſſe vera, minime probat, vt poſt Viuiũ
in loco allegato voluit Emanuel Suarez in The
ſauro recept. ſentent. §. teſtis, num. 229. Regula-
riter autem teſtis obſcure, atque ambigue teſti-
monium reddens, nõ probat. Angel. in l. in ambi
gua, nu. 1. ff. de legib. Bart. Socin. in l. 1. nu. 9. ff. ſi
cer. petat. Raphael Fulgoſ. in d. conſil. 131. circa
finem. Alexand. in conſil. 148. vol. 2. Carol. Ruin
in conſil. 33. nu. 3. vol. 4. Riminald. ſenior in con-
ſil. 406. nu. 3. vol. 3. plene Franciſc. Curtius in con-
17 ſil. 20. num. 62. vol. 1. & quamuis † dicta teſtium
dubia, ambigua, vel obſcura per producentem
partē interpretari, voluerint Alexand. & Decius
relati a Simone de Pretis in conſ. 129. nu. 11. vol.
primo, id tamen mihi minime ſatis facit, ra-
tionem nunc non referam, alibi dicturus.
18 Hæc annotari debēt † ad intellectum Pragm.
Regis Fernandi I. incip. Statuimus ſuper Articu-
lis, qua cauetur, Notarios ſcribere oportere te-
ſtium depoſitiones per extenſum, nec, per vera
eſſe, vel dicit, vt proximus. Et in Dominio
Mediolani facit ad cap. Iudices, in cauſis capita-
libus, §. omnes tamen, ſub Rubr. de Accuſ. &
denunciat. qua cauetur, quod teſtium dicta inte-
gre ſcribãtur. Quę iura procedere in teſte ſuſpe-
cto, & non integræ famæ, quia in viro bonæ opi-
nionis, ac vitæ incorruptæ, dicente, dico, vt pro-
ximus, ſeu, vera eſſe in articulo poſita, valere vo-
luit Bald. in tract. de Pace Conſtantiæ, in gloſſa
finali, vbi in Apoſtilla ad ipſum, multa adducit
Andreas Barbat. quos refert Ioann. de Arnon,
in Epitome 13. & ego dixi in conſil. 7. num. 44.
Centuria prima. Secundo etiam poterit tem-
20 perari, teſtem † fidem facere, dicendo vera eſſe,
vel dico, vt proximus, quando hoc non obſtan-
te ſcientiæ cauſam iuſtã redderet, vt voluit Bald.
in conſil. 181. vol. 1. & Alexand. in conſil. 166. nu.
14. vol. 6.
21 Sic & † Statuta clara, & non obſcura eſſe de-
bent, vt alia allegans voluit Marc. Anton. Nat-
ta, in conſil. 254. numero 12. volum. 2. nec conſue
tudo incerta, vel obſcura valet, ſed certa eſſe
debet, ac clara. Idem Natta in conſil. 575. nu-
mero 28. volum. tertio, quem refert, & ſequitur
Roland. a Valle, in conſil. decimotertio nu. 20.
volum. 4.
22 Obſcurus † inſup libellus, incertus, & genera-
lis reijcitur, vt in l. finali, C. de Annal. except. de-
bet enim eſſe ita clarus, quod ex eo pars valeat
deliberare, an velit cœdere, vel contendere, l. 1.
ff. de eden. Authent. Offeratur, ff. de litis con-
teſtat. DD. in l. edita, C. de edendo. late Maran-
tha in Speculo Aureo, parte 6. Membro 3. num.
2. Hieronym. de Monte, in tract. Finium re-
gund. cap. 42. num. 13. Nicolaus Bellon. in con-
ſil. 23. num. 17. Foller. in Practica crimin. Canon.
parte 2. cap. 6. num. 41. Ioann. Thom. Minadous,
in conſil. 5. numero 28. Ioſeph. Cumia, in Ritib.
23 Siciliæ, capit. 39. numero 23. Primo declara †
iſtud non procedere, vbi ex forma ſtatuti cau-
ſæ eſſent ſummariæ, quia tunc procedit ſimplex
libellus, etiam ineptus, & talis, vt dicunt, ſim-
plex petitio, & eo caſu poterit cauſa ab articu-
lis inchoari. Speculat. in tit. de libelli oblat. §.
reſtat, circa finem. Marian. ſenior, in capit. pri-
mo, numero vigeſimoſecundo, de libelli oblat.
Decius in dicta l. edita, num. quinto, Cumia in
Ritu 38. nu. 4. Aldobrandin. Summus Pontifex
in Deciſ. Rotæ nouiſſ. 251. num. 2. in deciſion.
24 256. num. 5. volum. 1. quæ faciunt † ad cauſas hu
ius

ius Regni Ciuiles, quæ ſunt ſummariæ. arg.cap.
Regni, Deteſtantes, & Prag. Diſpendia, & ideir-
co in eo procedit libellus obſcurus, & incertus,
vt voluere Ioan. de Arnono, in Soliloq. 46. Ioan.
de Amicis, in conſil. 1. num. 3. & in conſil. 153.
num. 3. Quinctilian. Mandoſ. in tract. de Monito-
25 rijs, quæſt. 38. ſub num. 3. His iuribus, ſimilis eſt
Conſtitutio Mediolan. in cap. Nelites, §. libellus,
ſub tit. de iudic. volens quod libellus, ſeu petitio,
qualiſcumque fuerit, intelligatur admiſſa, dum-
modo contineat perſonas Actoris. Rei, & rem,
ſeu ius, quod petitur, & petitionis cauſam, de qui
bus etiam Maranta vbi ſupra, & Cumia in d. cap.
26 19. num. 33. Et faciunt † etiam ad intellectum
Conſtitutionum Marchiæ Anconitanæ, libro 5.
ſub titulo de offic. & iuriſd. iudic. ciuil. in Conſti-
tut. incip. Iudex, vbi datur poteſtas iudici per Pro
uinciæ Rectorem creato, in ciuilibus cauſis ſum
mariè procedendi, & ex alia Conſtitut. incip. Bre
uiores, ſub eadem Rubrica, vbi datur poteſtas iu-
dici procedendi in cauſis non excedentibus ſum
mam ſolidorum cētum, ſummariè, ſimpliciter,
de plano, ſine ſtrepitu, & figura iudicij. Similiter
27 † ad intellectum legis Hiſpanicæ titulo 2. parti-
ta 3. lege 41. quæ vult, quod in cauſis non excedē
tibus decem Marabetinos, non eſt neceſſarius li-
bellus. Et Prag. Madridi Anni 1534. qua cauetur,
quod in cauſis minoribus nō excedentibus qua-
dringenta Dipondia, non admittitur libellus in
ſcriptis.

Secundò declara ſupradictam concluſionem
28 procedere, † quando pars opponeret de obſcuri
tate, & incertitudine libelli, quia ſi id non oppo-
neretur, libellus procederet. Accurſ. in d. l. finali,
C. de Annali except. Alexand. in conſil. 121. Viſo
proceſſu, colum. 4. volum. 1. in conſil. 32. colum.
4. volum. 4. Decius & Marcus Mantua, in d. l. Edi
ta, Felin. in capit. 2. num. 7. de libelli oblat. Gui-
do Papæ in deciſ. 221. ſub num. 4. Angel. de Gam
bilion. in conſil. 63. num. 5. volum, 1. Ioan. Ron-
chegall. in l. 3. §. vbi duo, num. 66. ff. de duob. reis
Riminald. Senior in conſil. 300. num. 23. volum.
2. Paul. Merend. in conſil. 25. numero 5. Iafredus
Lanfranc. in deciſ. 294. Gerard. Mazzol. in con-
ſil. 49. num. 18. volum. 1. Hippolyt. de Marſil. ſin-
gul. 348. And. Gail. lib. 1. Obſeruat. 62. num. 21.
Hieronym. Gratus, in conſil. 79 num. 16. volum.
2. Peregrin. Fabius in deciſ. Nouiſſ. Rotæ 232.
29 num. 3. lib. 2. tomo 3. quod ſubdeclaratur † non
procedere, quando incertitudo proueniret ex fa
cto conuenti nolentis actorem certificare, arg. l.
1. §. quod autem, ff. quor. legat. & l. 1. §. finali, ff. ſi
pars hæred. petat. Nicol. Valle de reb. dub. lib. 2.
quæſt. 33. Ioan. Coraſ. in l. qui liberos, num. 28. ff.
de ritu nuptiar. Subdeclaratur ſecundo, non pro
30 cedere † in caſu eorumdem ſtatutorum, quia in
his etiam parte opponente admittetur incertus
libellus, vt concludit Arnon. in dicto Soliloq.
46. videndus eſt tamen Menoch. de arbitrar. iu-
dic. quæſt. lib. 1. quæſt. 18. num. 8.
31 Tertiò declara, quod † licet libellus ſit incer-
tus, admittitur tamen, ſi libellans illum declara-
bit, ad cuius fauorem ſemper fit interpretatio,
voluerunt Angel. in l. quoties in ſtipulationibus,
ff. de verbr. obligat. Ioan. de Amic. in d. conſil. 1.
num. 11. & in conſil. 47. num. 8. Ioan. Cephal. in
conſil. 381. num. 9. volum. 3. Guidus Panciro-
lus. in conſil. 11. num. 8. volum. 1. Gerardus Maz
zol. in conſil. 15. num. 63. & in conſil. 89. num. 96.
Auguſt. Berous in conſil. 43. num. 8. volum. 2. Si-
mon de Pretis in conſil. 197. num. 1. vol. 1. Hiero
nym. Gabriel. in conſil. 4. num. 10. volum. 1. Fe-
deric. Scotus in conſil. 36. num. 17. lib. 4. tomo 1.
Petr. Anton. Anguiſſol. in conſil. 19. num. 1. vol.
32 1. † Ea tamen declaratio fit per principalem, non
per hæredem, vt per Bartol. in l. Naturaliter, §. ni
hil commune num. 13. ff. de Acquir. poſſeſ. D.
Meus Ioannes Bologneit. in d. l. Edita, num. 80.
Nicol. Anton. Grauat. ad Veſtrinm. lib. 5. cap. fi-
nali, num. 20. Emanuel Suarez Recept. ſentent.
§. libellus, num. 164.
33 Quartò declara † non reijci libellum obſcurū,
& incertum, vbi reſultat probabile iuris dubiū,
& ambiguitas. Anton. Capic. in deciſ. 10. num. 21.
34 Quintò declara, † minime procedere, vbi ex
capitulis, ſiue articulis, poſtmodum productis,
declaratio, & certificatio reſultaret, quia tunc li-
bellus incertus, ac obſcurus admitteretur. An-
ton. de Butr. & Abb. Panorm. ac Decius, in cap.
in præſentia, de Prob. Auguſt. Berous in conſil.
19. num. 13. & 32. volum. 1. Riminald. ſenior, in
conſil. 98. num. 36. volum. 1. in conſil. 300. num.
31. volum. 2. in conſil. 600. num. 15. volum. 3. Hie
ronym. Gabriel. in conſil. 47. num. 20. volum. 1.
Stephan. Aufr. in Capell. Toloſ. deciſ. 11. Pha-
nucc. in tract. de in lit. iurando, parte 1. membro
2. num. 8. Roland. à Valle in conſil. 41. num. 27.
volum. 3.
35 Sextò declara † exceptionem incertitudinis
libelli debere opponi ante litem conteſtatam,
nam ea conteſtata, admittitur, vt ex multis con-
cludit Franciſc. Marc. in deciſ. 718. parte 1.
36 Septimò declara, † non procedere in petitio-
ne Legitimæ, cum in ea procedat libellus incer-
tus, quo ad quantitatem, & veniunt, etſi non ſpe
cificentur, ipſius legitimæ fructus. Bald. in c. con-
querente, num. 7. extra de offic. ordinar. argum.
l. Non eſt, C. Familiæ herciſcundæ Marc. Man-
tua, Dialog. Denarrat. Claſſe 10. cap. 13. num. 2.
37 Octauò declara non † procedere in petitione
Attentatorum, vti acceſſoria ad principale, in
qua procedit incerta, & obſcura petitio, vt poſt
Oldrard. in conſil. 206. in fine qui multa allegat,
voluit Marcus Mantua, vbi ſupra, ſubdeclaran-
do tamen vt per Felin. in cap. 2. num. 23. de libelli
oblatione.
38 Nonò declara, † non procedere, vbi libellus
eſt incertus, ex eo, quod non eſt in poteſtate cre-
ditoris, ſiue Actoris, ſed iudicijs, argum. l. quæ de
tota, ff. de rei vendic. & poſt Barr. quem allegat,
voluit Berous, in conſil. 193. numero 3. volum. 1.
Petr. Coſtalius Aduerſariorum iuris, in l. 1. ff. de
edendo.
39 Decimò declara, † non procedere in Monito-
rijs, in quibus non ſolum procedit libellus ob-
ſcurus, & incertus, ſed etiam ſine libello, vt alia
allegans voluit Quinctilian. Mandoſ. de Monito
rijs, quæſt. 38. per totam.

Vnde

40 Vndecimò declara, † non procedere vbi partes conuenisſent, & paciſcerentur, quod nullus exigatur libellus. Ioan. Andr. in Clement. Sæpè, de verbor. ſignific. Ioan. de Imola & Anton. de Butr. in cap. 1. de libelli oblat. Marin. Freccia, de præſent. initrum. parte 8. q. 3. num. 49.

41 Duodecimò limita, † & declara, ſecus eſſe, quando actor, eſt incertus aliunde, & iurat ſe neſcire, nec poſſe aliter certificare reum. Innoc. in c. conſtitutus, de reſtit. in integr. Innocent. Ioan. Andr. & Panorm. in cap. 1. de libelli oblat. Iafred. Lanfranc. in deciſ. 294. vbi vide.

42 Decimo tertio declara, † non procedere, vbicunque peterentur, damna, expenſæ, ſumptus, vel alia ſimilia, vt intereſſe, & vſuræ; quia in eis procedit libellus incertus, cum acceſſoriæ veniant ad rem petitam. Innocent. in c. cum ad ſedem, de reſtit. ſpoliat. & alia allegans Iafred. Lanfranc. in Deciſione 24.

43 Reſcripta † præterea incerta, & obſcura non valent. Gloſſ. & Doctores, in cap. quoniam Abbas, in fine, de offic. deleg. Gloſſ. in c. inquiſitores. verſic. expreſsè, de hæretic. in 6. Alexand. in conſ. 103. volum. 4. Franciſc. Aretin. in conſil. 176. num. 7.

Licet etiam pars principalis teneatur reſpon-
44 dere poſitionibus partis, poſitiones † tamen debent eſſe claræ, non obſcuræ, nec captioſæ, ſed debent prius declarari per partem ponentem, arg. l. ornamentorum, ff. de auro, & argento legato. Bartol. & Bald. in l. 2. §. quod obſeruari, C. de iurament. calum. Paul. de Caſtro, in l. cõtrouerſia, ff. de tranſact. Gloſſa in c. finali, de Confeſſ. in 6. Lanfranc. de Oriano, in Rep. c. quoniam contra, in verbo, Poſitiones, extra, de probat. Franciſc. Aretin. in l. prima, ff. ſi cert. petat. & in l. vt reſpon-
45 ſum, C. de tranſact. † Captioſa autem poſitio appellabitur, quando pars reſpondere volens, in neutram partem id ſine periculo facere poterit, vt per Bald. in l. precibus, C. de impub. & aliis ſubſt. Bartol. & Bald. in dicto §. quod obſeruari. Caſtrenſ. in dicta l. controuerſia, Mantua, in Dialog. Denar. Claſſe 10. cap. 13. num. 2. latè Proſper Carauita in Ritu 79. nu. 2. quę faciunt ad Pragm.
46 Regis Ferdinandi primi, incip. Quinto die † diſponentem quod pars deponat ſuper poſitionib. quæ ſint ſimplices, & non captioſę, factum, &
47 non ius contineant. Et † ſimiliter ad Conſt. Mediolani in c. poſitionibus, ſub rubr. de iudic. lib. 2. in qua diſponitur, quod poſitionibus per partem aduerſam producendis, teneatur pars altera reſpondere, ad terminum per iudicem aſſignandum, clarè, & apertè, affirmando, vel negando, de ſcientia, vel credulitate, vt intelligantur poſitiones ſimplices, claræ, & non captioſæ.

48 Et ipſa † etiam ſententia proferenda debet eſſe certa, toto titulo de ſent. quæ ſine certa quantitate, §. curare. Inſtit. de Act. Rota in Nouis, in Deciſ. 24. Fuit dubitatum vtrum dete tor, Alexand. in conſil. 109. colum. prima, volum. 5. Carol. Ruin. in l. ſtipulationes non diuiduntur, in fine, ff. de verb. obligat. Hieronym. Cagnol. in l. quatenus, num. 25. ff. de regul. iur. Cardinal. Pariſ. in conſil. 49. in fine, volum. 3. & in conſil. 133. volum. 4. Sebaſtian. Vant. de Nullit. ex defectu proceſſ. num. 102. Ioan. Monach. in Defenſor. iuris, tit. 15. num. 16.

49 Promiſſiones † præterea captioſę, & obſcuræ eodem modo ſpernendę ſunt, vt annotauit Roland. à Valle, in conſ. 81. num. 32. volum. 4. Hinc ruſticorum, ac mulierum iuramenta captioſa, minimè ligant, & idcirco ab Epiſcopis relaxantur. Bald. in rubr. C. de rer. permut. Pro huius capitis coronide, memorabilem Hiſtoriam à Valerio Maximo, lib. 8. cap. 2. ſcriptam recitabo.

50 † C. Viſellius Varro, graui laborans morbo, ſpopondit Octaliciæ Laterenſi, trecenta millia nũmum, quæ expenſa fuiſſe Octalicia ſtipulata eſt, actumq. inter eos tacitè, vt Viſellio mortuo, pecuniam ab hæredibus Viſellij peteret, & ab eo quamdiu viueret, non exigeretur. Superuiuens Varro, qui cum Octalicia Secretam delinarum conſuetudinem habuerat; Octalicia, vt proprium eſt huiuſmodi, ac naturę mulierum, pręreptam ſibi ob non ſubſequutam illius mortem habendę pecunię ſpem, maturãdo illa potiri credens, cum ob imminentis tunc mortis in Varronem ſpectaculum, eſſet offenſa, & grauiter ſua expectatione deluſa, Varronem in ius vocat, à Prętore C. Aquilius datus eſt iudex, principibus Ciuitatis adhibitis, Viſellius ſponſionem non negat, ſed mutui nomen, quod tabulis continebatur, falſum eſſe, & re vera nihil ſibi ab Octalicia numeratum, ſed potius ex alia cauſa, quam ſilentio obrumbabat, aliaq. nonnulla in ſui defenſionem afferebat. Octalicia vero in obiectum, aiebat, quod licet eius pudicitia in dubium reuocaretur, ſatis autem veritati ſufficere, & iuſtam eſſe donationis cauſam; Nec inhoneſtas donationes, vt circa meretrices, prohiberi; & quamquam turpiter fecerit, quod pudicitiam non ſeruauit, amiſſa tamen pudicitia, nec turpiter ſtipulari, nec turpiter accipere, & quod ab hęrede Viſellij ex teſtamento rectè capere potuiſſet, cur id ab eodem Viſellio recta ex ſtipulatu non conſequatur? C. Aquilio Grauiſſimo Iuriſconſulto placuit, Viſellium liberari, turpiter enim fuerat ſtipulatum, & velatum, captioſumq. fuerat promiſſum.

Conclude itaque cum Demoſthene in Timocratem, leges eſſe oportere vt ſint perſpicuę, & manifeſtæ, non obſcuræ, nec ambiguè ſcriptæ aliàs interpretationes variæ, controuerſiæ infinitæ oriantur neceſſe eſt, vt leges non tantum à prudentibus, verum etiam imperitis, intelligantur.

M CAP.

Digitized by Google

CAP. VI.

ARGVMENTVM.

Leges, atque Edicta impoſſibilitatem continentia ſunt inualida, cum fieri debeant ſuper poſſibili.

COMPENDIVM.

1 *Poſſibilitas in ferendis legibus conſideranda, & num. 18.*
2 *Impoſſibilia quæ dicantur, & num. 4.*
3 *Omne, quod in ratione conſiſtit lex eſt.*
5 *A nouitatibus abſtinendum, quia nouitas mala præſumitur & diſcordias parans.*
6 *Conſuetudo eſt altera natura.*
7 *Iura naturalia ſunt immobilia.*
8 *Conſuetudo habet vim Decreti Iuſtitiæ, dat Mandatum, dat Iuriſdictionem arbitris. Eſtq. optima legum interpres.*
9 *Conſuetudo minime irrationabilis, legem vincit.*
10 *Conſuetudo vim habet Principis, tribuit iuriſdictionem, vincitq. legem ſcriptam. Dicitur origo, forma & principium omnium Iuriſdictionum.*
11 *Conſuetudo nihil a lege differt, niſi, vt tacitum ab expreſſo,*
Conſuetudo Reges ac Principes ligat, ſub eod. num. 11.
12 *Conſuetudini ſtandum licet mala appareat.*
13 *Subditis nouitates inducens animaduerſione dignus.*
14 *Tranſgreſſor conſuetudinis, punitur, vt trãſgreſſor legis.*
15 *Iudex iudicans contra conſuetudinem, an faciat litem ſuam,*
16 *Alcibiades iudicauit tutiſſimos inter omnes degere eos qui præſentibus legibus ac moribus vtuntur.*
17 *Leges Patriæ tamquam Dij ſeruandæ,*
18 *Lex poſſibilis eſſe debet,*
19 *Promiſſio poſſibilis eſſe debet, alias non ligat,*
20 *Impoſſibilium nulla eſt obligatio, & quare, num. 21.*
22 *Iuramentum, quod præſtari non poteſt, fruſtra exigitur,*
23 *Scripturæ priuatæ mortui recognoſcuntur per alios,*
24 *Oneraq graui a ſubditis imponentes culpandi ſunt,*

AXIOMA.

Impoſſibile aliquod habentis irrita eſto,

PLutarchus in Solone inquit: Decet
1 † in ferendis Legibus poſſibilitatis, &
facultatis rationem habere, ſi quis velit
vtiliter in paucos, quam ſine vtilitate in multos animaduertere. Hinc Plato de Legibus lib. 5. Poſſibilia volet (inquit) fundator legum, impoſſibilia nec volet, nam vana eſſet ea cupiditas. Et Demoſthenes in Oratione contra Timocratem ait: Fieri poſſe oportere ea, quæ iubeat, nam ſi præclare conſtituta ſit, ſed aliquid ta-
men quod nequeat fieri, proponat, id potius vo-
2 ti quam legis fuerit officium. Impoſſibilia † vero dicentur, vel habito reſpectu ad naturam, &
ius naturale, vt illi minimè contradicant, vt dixi
ſupra hoc eodem lib. 2. cap. primo. Vel impoſſibilia dicuntur, vt exponit Gloſſa, in d. c. erit autem
lex, 4. diſtinct. ſecundum naturam id eſt natura-
3 lem rationem, † quia omne quod in ratione conſiſtit, Lex eſt, cap. conſuetudo, prima diſtinct.
cuius authoritate Andr. de Iſernia in proœm feudorum, num. 48. dicit: rationabile dictum ita mouere debere, ſicut Lex; de quibus plura Iaſon in
4 l. 3. §. ſi liber, ff. de condict. ob cauſ. Aut † impoſſibilia dicuntur, habito reſpectu ad patrios mores,
& ad illud, quod aliàs fieri conſueuit; Edictum
enim contra proprias Patriæ conſuetudines,
ſcandalum generat, & ideo iniuſtum eſt, l. 2. ff. de
conſtitut. & voluit Petr. de Ancharano, in con-
5 ſil. 67. colum. ſecunda, vbi dicit, † à nouitatibus
abſtinendum, cum mala præſumatur nouitas,
vt diſcordias parans, cap. cum conſuetudinis,
extra, de conſuetud. cap. Quia dilecti, in fine,
6 extra, de conſanguinitate, & affinitate, Et † cum
cõſuetudo ſit altera natura, l. ſi quis poſthumos,
vbi gloſſa, & Doctores, ff. de liber. & poſthum.
7 per nouitates mutari nequit, cum † iura naturalia ſint immutabilia, §. finali, Inſtit. de iure naturali gent. & ciuili. Inſuper, conſuetudo ea, quæ
ſunt inualida de Iure Communi, ac non probant, valida facit, & quod probent, cap. cum dilectus, de fide inſtrum. Petr. de Ancharano, in Cle-
8 mentina prima, num. 2. de teſtib. Habet † etiam
conſuetudo vim decreti. §. fin. vbi gloſſ. in Authent. de vſur. nautic. Habet vim iuſtitiæ, dat
mandatum, dat Iuriſdictionem arbitris. Bald. in
Rubrica de Dilat. & idem Bald. in cap. 1. §. quia,
num. quatto, de his qui feud. dare poſſ. Eſtq. optima legum interpres, l. ſi de interpretatione, l.
nam Imperator, ff. de legibus, cum alijs adductis
per Virgin. Boccat. in Conſtit. Picentin. Gloſſa
6. num. nonageſimo quarto. Quinimmò cum
9 † conſuetudo non eſt irrationabilis, vincit legem, vt comprobat Auguſtin. Berous, in conſil.
120. num. ſecundo, volum. ſecundo, habetq.
10 † conſuetudo vim Principis, Iuriſdictionem tribuit ordinariam, Legem ſcriptam, Canonicamq. vincit. Ioan. de Amic. in conſil. quadrageſimotertio, num. 9. Dicitur Origo, Forma, &
principium omnium Iuriſdictionum, vt dicit
Aymo Crauetta, in conſil. 238. num. ſeptimo, &
11 † nihil à lege differt, niſi, vt tacitum ab expreſſo,
vt poſt multos tradidit Achilles Perſonalis, de
adipiſcenda poſſeſſione, num. 166. Quinimmò,
ipſa conſuetudo Reges, ac Principes ligat, vt ſcribit Ioan. Iacob. de Leonard. inter conſilia Alberti Bruni, in conſil. 114. num. 186, cum pluribus ſequentibus. Hinc conſuetudines feudales
à Regibus cum ſint approbatæ ab ipſis tolli nequeunt, ſed ab omnibus ſunt obſeruandæ. Andr.
de Iſern. in Prælud. Feudor. num. vigeſimo quarto, & vigeſimo quinto. Iulius Clarus, in §. feudum, quæſt. tertia Guido Papæ in Deciſ. 297. numero primo Franciſc. Sonsbech. iuris feudor.
par. 1. num. vigeſimo ſecundo. Anton. Capic. in
inueſti-

Digitized by Google

inueſtitura feudali,§.Feudorum leges,colum.2.
Ioan.Cephal.in conſil.313.num. 27. & 28. vol.3.
Ioan. Vincent. Annius, in Allegat.67.num.31.
Nouiſſimè ad ſatietatem Nicolaus Intrigliolus
de feudis,q.4.num. 29. Centur. 1. & conſuetudo
ipſa ſeruanda eſt,cum ſit actus practicus, Bald.in
l.quicumque, C. de ſeruis fugit. Barthol. Socin.
in conſil.227.num.5.volum.2.& quod fit per cõ-
ſuetudinem,per legem,ac ius fieri dicitur, vt di-
cit Petrus Coſtalius Aduerſarior. iuris, in l.de
quibus,ff.de legib.& in ſumma regulariter,tanta
12 † conſuetudinis vis eſt,vt ei ſtandum ſit,licet ma
la appareat. Carolus Ruin.in conſil.104. num.3.
volum.5. Vincentius Godemin. ad Bald. in d.§.
Et quia,ſub num.4. Idcirco cum tanta ſit patria-
rum conſuetudinum vis, ac poteſtas, vt dictum
eſt,(quamquam quæ ſupra dicta ſunt, multas re-
cipiant interpretationes, quas cum hoc non ſit
noſtræ tractationis inſtitutum, omittimus,quia
illas tractarunt Roch.de Curte,in Repet.c.fina-
lis,de cõſuetudine, & Antonius Scappus in Cõ-
mentar.de iure non ſcripto) talia tamen Edicta
contra proprias ciuium conſuetudines,erunt, &
appellabuntur ad ſeruandum impoſſibilia, cum
13 (vti diximus) videantur † ſubditis ſuperinduci
nouitates, quarum inuentores acri animaduer-
ſione digni ſunt,c.finali,in fine,11.Diſtinct. Ideo
14 † punitur tranſgreſſor conſuetudinis, vt legis
tranſgreſſor, niſi toto conſentiente populo, c. In
his,eadem Diſtinct.c. Ex litteris,vbi gloſſa,extra,
de Conſuetud.gloſſa in c. In generali, de elect.in
15 6. Vnde Iudex contra conſuetudinem iudicans,
facit litem ſuam, ſicuti ſi iudicaret cõtra legem
ſcriptam, vt ſcripſit Bald.in Authent.Iubemus,
num.2. C.de iudic. dum tamen dicit ibi Andr.
Barbat.talis conſuetudo ſit notoria,allegans eũ-
dem Bald.in l.1. C. de his, quæ deſunt aduocat.
16 Hinc † apud Tucididem lib. 6. arbitratur Alci-
biades, tutiſſimos inter omnes degere eos, qui
præſentibus moribus,ac legibus, etiam ſi minus
bonæ ſint,vtentes,eodem tenore Rempublicam
adminiſtrant. Quibus concinit Agathias lib.2.
Hiſtoriarum,dum inquit, licet ſanè homines,&
ſingulas nationes,eas leges ſanctiores ceteris du-
cere,ac potiores,quibus diu inſueuerunt. Vnde
Plato lib.de legib.6.omnes (inquit) eas leges co-
lunt, & innouare formidant, in quibus educati
ſunt.Oportet autem, vt Hierocles apud Stobæũ
17 inquit,leges patrias, tamquam alteros Deos ob-
ſeruare. Et his cõcinunt, quæ ſunt apud Cornel.
Tacitũ lib. Annal.14. In Senatu inquit C.Caſſius,
ex nouis legib. plus quam ex veteribus plura ple
rumque naſcuntur incommoda. Et Thomas
Morus de optimo Reipublicę Statu,lib.1.inquit,
leges abrogatas cõſuetudine, haud temere Prin-
ceps reuocet,quæ diu deſitæ, numquam deſide-
ratæ ſunt.

Iſidorus itaque in d.c. erit autem lex,rectè in-
18 quit:† Legem poſſibilem eſſe oportere, quod è
Theologis placuit Gabrieli Barelettæ,in ſermo-
ne primæ Dominicæ Quadrageſimæ,& Cornel.
Benicaſius de Conſtit.quæſt.8.num.47. Pardul-
dulphus Pratæius in iuris prudentia veteri, in le-
19 ges Solonis,lege 48. Promiſſio † etiam debet eſſe
poſſibilis,aliàs non ligat, vt exemplum tradidit
Bald.in conſil.279. colum prima, volum. ſecun-
do, in promittente cenſum annuum ſine cauſa,
& quod illa cauſa debet eſſe poſſibilis, honeſta,
& rationabilis, quem ſequitur Mantua Dialog.
Denar. Claſſe 3. cap.2. num.11.
20 Hinc † dicitur impoſſibilium nullam eſſe obli
gationem, l.impoſſibilium, cum concord. ff. de
Regul.iur.quia quod impoſſibile eſt, neque pa-
cto, neque ſtipulatione poteſt comprehendi, l.
21 verũ,ff.eod.tit. Et quo,† quæ natura impoſſibilia
ſunt,in obligationẽ nõ deducuntur,l.inter ſtipu-
lantem,§.ſacram,verſic. adeo, ff. de veborũ o-
bligatione. De his latè Dec. & Cagnol. in d.l.
impoſſibilium. Petrus Faber, de regul. iuris an-
tiquis,cap.31.& cap.182. Guido Pancirol. in conſ.
45.num.4.volum.primo. His iungi poterunt no-
tata per Paul.de Caſtro,in conſil.301.num.3.vo-
lum. 1. vbi ait, quod vt liber rationum fidem fa-
22 ciat in quibuſdam caſibus,† iuramentum exigi-
tur,dum tale iuramentum tamen præſtari poſſit,
& non ſit impoſſibile ad præſtãdum,ob mortem
forte iurare debentes,quia tunc tale iuramẽtum
fruſtra requiritur. Hinc Ioan. Cephal.in conſil.
270.volum.2.dicit, quod licet in ſcriptura priua-
ta exigantur trium teſtium ſubſcriptiones, quod
dum tractatur earumdem ſcripturarum priuata-
rum recognitio,ſi teſtes,qui illas ſubſcripſerunt,
morte præuenti ſubſcriptiones non recognoue-
23 runt, † nihilominus tales ſcripturæ fidem faciẽt,
ſi per alios fuerint recognitæ. Faciunt ſcripta à
Benuenuto Straccha de Aſſecuration.in formu-
la 39.aſſecurationis.

Magiſtratus itaque culpandi ſunt, qui per eo-
rum edicta impoſſibilia ſecundum naturalem
rationem, & patriæ conſuetudinem mandant,
de quo Deus Omnipotens Deuteron. cap. 26.
Afflixeruntq. nos Aegyptij, & perſequuti ſunt
imponentes onera grauiſſima. & iterum
24 Chriſtus apud Matth. cap.23. † Alli-
gant enim onera grauia,& impor
tabilia, & imponunt in hu-
meros hominum, di-
gito autem ſuo
nolunt
ea
mouere. Et Actuum cap. 15. Nunc er-
go, quid tentatis Deum, impo-
nere iugum ſuper ceruices
diſcipulorum, quod ne-
que patres noſtri,
neque nos por-
tare potui-
mus.

CAP. VII.

ARGVMENTVM.

Pro communi, publicaq. omnium vtilitate leges, & edicta fieri oportet, nec debent in priuatorum detrimentum aut vtile fieri,

COMPENDIVM.

1 Ciuitas, ciuilis eſt ſocietas non viuendi ſolum, ſed etiam bene viuendi.
2 Multitudo hominum in ciuitate conſeruanda eſt.
3 Ciuitatem homines, non lapides faciunt.
4 Corona Ciuica a Romanis quibus dabatur.
5 Ciuitas quid ſit, & num. 6.
7 Aequalitas iuſtitiæ ancilla, & pediſſequa.
8 Edicta Magiſtratuum æqualia eſſe debet, & communia, non vnius tantum hominis intuitu.
9 Tyrannus, quid a Rege differat.
10 Lex facta ad commoditatem ſolam ipſius Principis, Tyrannica eſt.
11 Eubolus Aphlyſtius laudatur.
12 Iupiter, vt Deus habitus, quia communi omnium vtilitati vacabat.
13 Leges omnes ad Rempub. accommadandæ ſunt.
14 Lex debet in commune bonum ſubditos promouere.
15 Prætor ex cauſa publicæ vtilitati vacabat.
16 Lex eſt commune præceptum virorum prudentum.
17 Leges generaliter non ſingulis conſtituuntur.
18 Architas Tarentinus Magiſtratus, & leges non ſui gratia factos aſſeruit, ſed ſubditorum.
19 Bonum omne, quanto communius, tanto melius.
20 Antonini Pij dictum pulchrum, eo quod quidquid a Senatu peteret, obtineret.
21 Solonis pulchrũ reſponſum Cræſo Lydorum Regi datũ.
24 Vniuerſorum cauſa, Reipublicæ ſubueniendum, non reſpectu quorumdam.
23 Leges ad ciuium vtilitatem fieri debent.
24 Si fiat edictum contra ſingularem perſonam, eſt nullum, & ab eo introduci poteſt appellatio.
25 Solon inquit, legẽ de vno ſolo homine ponendi ius ne eſto.
26 Lex concedi nequit ad priuatam vtilitatem.
27 Princeps pro vtilitate publica facit, vt quis re ſua poſſit priuari.
28 Res priuati poteſt capi pro ampliando Monaſterio, & ſimilibus, ſoluto tamen pretio, & num. 29.
30 Legum finis publica vtilitas eſt.
31 Bellorum, & neceſſitatis Reipublicæ tempore, quis mutuare cogitur.
32 Statutum exorbitans ob vtilitatem publicam extenditur, & eadem ob cauſam reſtringitur, & nu. 33.
34 Statutum ob publicam vtilitatem reuocatur, aut non ſeruatur.
35 Statuta cogentia ad compromiſſum, per Reges permittuntur.
36 Tranſactionis contractus permiſſus pro publica vtilitate.
37 Statutum, vel Edictum probibens tranſactionem fieri cum ſit contra bonum publicum, remittitur.
38 Decreta vniuerſitatum licet ſint perpetua, tamen ob publicam vtilitatem reuocari poſſunt.
39 Amicitiæ in pretio ſunt ob commune bonum.
40 Amicorum connexitas magnum eſt ciuibus bonum.
41 Princeps aliquid concedens priuato alicui, non cenſetur publicæ vtilitati præiudicare velle.
42 Principum reſcripta ſine alterius tertij læſione & præiudicio conceſſa intelliguntur.
43 Pacta non ſeruantur, vbi publicum periculum timetur.
44 Iuramentum contra publicam vtilitatem nullum eſt.
45 Et Princeps, & Vniuerſitas ob vtilitatem publicam etiam iurato contractui contrauenire poterunt.
46 Anatomæ faciendæ cauſa a Principe conceditur cadauer Medicæ artis profeſſoribus.
47 Epiſcopus omiſſa reſidentia, poteſt ob publicam vtilitatem Eccleſiam alteri committere.
48 Ad accuſandum nemo poteſt a iudice cogi, & num. 49.
50 Quando, quis teneatur maleficium denunciare.
51 Duellum vel ſingulare certamen omni iure prohibitum.
52 Intellectus Conſt. Regni, Monomachiam.
53 Intellectus Conſt. Mediolani, § in hoc Mediolanenſi. tit. de Pœnis,
54 Duellum, an licitum ſit ob honorem.
55 Papa ob publicam vtilitatem diſpenſat, vt monachus vnicus Regis filius vxorẽ ducat, & Regnũ capiat.
56 Ramyrus Secundus Rex Aragoniæ ex Monacho Diui Benedicti.
57 Clerici, Religioſi, & perſonæ Eccleſiaſticæ ad quas collectas ſæcularium teneantur, remiſſiue.
58 Regimen vnius melius.
59 Abſentiæ allegatio, quando proſit, & num. 60.
61 Imperium, Tyrannice prius cœptum fuit.
62 Error communis, quando Ius facere videatur.
63 Fructus dicuntur deducto ære alieno, & quando deductio æris alieni non fiat, & num. 64.
65 Nundinæ, & Mercatus fiunt ob commune bonum.
66 Quando quod Principi placuit, legis habeat vigorem.
67 An pro patria vitam exponere liceat, & num. 68. 69. 70. 71. & 72.
68 Curtius, Scæuola, Scipio, alijq. Romani pro patria quid fecerint.
70 Omnia animalia ſeipſa tuentur.
71 Animantium omnium homo dux, & caput.
72 Vita cuiuſque ſua menſuratur periodo.
Iulij Cæſaris Capacij laudes.
73 Melius eſt eſſe, quam non eſſe.
74 Viuentibus viuere eſt eſſe.
75 Membrorum ſuorum dominus nemo eſt.
76 Homo, an ſe obliget ad manus, aut pugni amputationem.
77 Homo non poteſt ſe occidi facere ab aliquo.
78 Seipſum occidere, vel vulnerare permiſſum non eſt.
79 Vulnerans ſe ipſum, ſiue laicus, ſiue clericus, quas pœnas incurrat.
80 Vita noſtra donum Dei eſt.
81 Mulieres, quæ tuenda pudicitia cauſa ſe necarunt, an inter martyres collocandæ ſint.
82 Irregularis an fiat, qui in ſeipſum manus iniecit.
83 Pro vita temporali cuiuſque mentiendum non eſt.
84 Martyres an peccauerint, ſe morti exhibentes, nu. 85. & 86.
87 Præceptum illud Exodi. c. 20. & Matth. c. 5. Non occides, quomodo intelligendũ ſit? n. 88. 89. 90, 95. & 96.
88 Morti qui ſponte ſe dederunt,

Sampſon.

Digitized by Google

89 *Sampſon, num. 92.*
90 *Razias ſenior. Ionas, num. 93. & 94.*
91 *Sophronia Romana, num. 95. 96.*
97 *Mortem ſibi conſciſcere, quare illicitum, numero 98.*
99 *Tyrannum occidere, an, & quando liceat, numero 100. & 101.*
100 *Phalaris Tyrannus Agrigentinus lapidibus obrutus.*
101 *Thraſideus Tyrannus apud Megaram occiſus.*
102 *Hieronymus Hieronis Syracuſani filius, qua ex cauſa occiſus.*
103 *Machareus apud Lesbos laudatur quod pro communi vtilitate leges conſtituerit.*
104 *Lex cogens partes ad compromiſſum, admittitur.*
105 *Lex, ſeu edictum contra particulares, quando admittatur, num. 106. 107. & 108.*
108 *Edictum contra particularem perſonam ad ſedandum tumultum in ciuitate, valet, numero 10.9. & 110.*
111 *Qui non poteſt praſtare cautionem de non offendendo, quomodo tractandus, & num. 112.*

AXIOMA.

Quæ publicam, & communem, non autem priuatorum vtilitatem reſpiciant, edicunto.

MArius Salomonius, vir grauis, & iuris
noſtri multiplici lectione verſatiſſi-
mus, in l. Gallus, ff. de liber. & poſt-
1 hum. aſſeruit, † Ciuitatē ciuilem eſ-
ſe ſocietatem, non viuendi ſolum, ſed bene viuē
di. Nec id quidem abſque ratione: nam Ciuita-
tum inſtitutor, maximorum bonorum cauſa,
& principium fuit; Cum etenim Ariſtoteles lib.
Politicorum, 1. dicat, pro collecta hominū mul-
titudine ciuitatem inſtitutam, quid deſeruiret
illa in vnum, & hominum, & ciuium collectio,
niſi communi vtilitati interuientes, alter alte-
rius onera ſuſtineret; quod poſt ipſum tradi-
dit Franciſc. Patritius, de Inſtitut. Reipublicę lib.
2 1. tit. 3. & hinc † multitudinem hominum in ciui
tate conſeruari laudauit idem Ariſtoteles Poli-
ticor. lib. 7. in ciuibus enim ipſis Ciuitas conſi-
ſtit, vt dicit Auguſtin. Berous in conſil. 21. nu. 32.
3 volum. 2. † Homines enim, non lapides ciuita-
tem faciunt, inquit Marſilius Ficinus in Conui-
uium Platonis, cap. 16. Ciuitatem, principaliſſi-
mum eorum, quæ humana ratione conſtitui poſ
ſunt, inquit D. Thomas in primo lib. Politicor.
4 lect. 1. quod experti Romani, † idcirco ad conſer
uandam Ciuitatem, coronam ciuicam ei dabāt,
non qui hoſtem occidiſſet, ſed qui ciuem ſeruaſ
ſet, vt inquit Plinius lib. 16. cap. 4. vnde recte dici
5 poteſt; quod † Ciuitas ſit communitas, conſtitu-
ta ex pluribus vicis, habēs per ſe terminum, om-
nis ſufficiētiæ ad vitam, vt voluit Card. in Clem.
dudum, §. extra, q. 1. de ſentent. excom. vel, vt di-
cit D. meus Ioannes Bolognettus, in l. ciuitas, nu.
6 9. ff. ſi cert. petatur. Ciuitas † eſt locus muris cir-
cumdatus, ædificijs plenus, territorium habens
ad perpetuam populi habitationem deſtinatum.
Hinc recte idem Patritius lib. 1. titulo 7. inquit:
Sed ſi Platonem auſcultare velimus, ciuſq. di-
ſciplinam aliqua ex parte ſequi, inueniemus,
Ciuitates a principio vtilitatis gratia cōſtitutas,
nam nemo ſibi ſatis eſſet, nec quiſquam inueni-
retur tantæ induſtriæ, tantæ ſolertiæ, vt neceſ-
ſaria omnia ſibi comparare poſſet, ſocietas homī
num adinuenta eſt, vt dando, accipiendo, com-
mutando, cōmunicando, alter alterius, quod ſa-
tis eſſet, ſuppeteret. Hanc autem Ciuitatis vtilita
tem, æqualitas conſeruat, vt eſt author Lauren-
tius Grimalius de optimo Senatore, lib. 2. vbi in-
quit: Inter virtutes, quæ ius ſibi conſeruandæ hu
manæ ſocietatis vendicant, non poſtremo loco
7 eſt † æqualitas, Iuſtitiæ ancilla, miniſtra, & pediſ-
ſequa. Vnde bene idem Patritius lib. 1. titulo 6. in
principio. Ipſa æqualis iuſtitia, & iuſta æqualitas
inter ciues concordiam parat. De quibus noniſ-
ſime multa inducit Lęlius Zecchus de ciuili, &
Chriſtiana inſtitut. lib. 1. cap. 1.
Axioma itaque noſtrum recte ſumptum eſt,
8 quod † edicta a Magiſtratu faciēda æqualia eſſe
oporteat, non vnius tantum hominis cauſa, vel
intuitu, ſed communi omnium gratia, & vtilita-
te facta, iuxta notata in c. erit, 4. diſtinct. pluries al
legato. Ius enim minime ius eſſet, niſi æquabi-
le eſſet, vt dicit Claudius Cantiuncula de offic.
iudic. lib. 1. capit. 1. expedita enim res eſt, legem
pro communi omnium vtilitate, & commodo
conſtitui oportere, vt concludit Dominicus
de Soto, de iuſtit. & iure libro primo, quæſt. quin-
ta, articulo 3. & quæſt. 6. articul. 1. Ita vt genera-
liter omnes ſubditos reſpiciat, ad quod Cicero
libro ſecundo de legibus. Conſtat profecto (in-
quit) ad ſalutem ciuium, ciuitatumq. incolumita
tem, vitamq. omnium quietam, & beatam, con-
ditas eſſe leges, eoſq. qui primum eiuſmodi ſci-
ta ſanxerunt, populis oſtendiſſe, ea ſe ſcripturos,
atque laturos, quibus illi, ſcriptis, ſuſceptiſque
honeſte, beateq. viuerent, quæq. ita compo-
ſita, ſanctaq. eſſent, eas leges videlicet, nomina-
runt. Vnde Baſilius Magnus in principio Pro-
9 uerbior. † hoc (inquit) Tyrannus a Rege dif-
fert, quod ille ſua ipſius quomodocumque,
& vndecumque reſpicit, ac tuetur, hic ſubditis
conſulere tantum quærit. Hinc idem Cicero
de Inuentione lib. primo. Ea (ait) virtute, &
ſapientia maiores noſtri fuere, vt in legibus ſcri-
bendis, nihil ſibi, niſi ſalutem, atque vtilitatem
10 Reipublicæ proponeret. Si † enim ad particula
rem Principis condentis legem commoditatem
leges fierent, Tyranni officium non Regis erit,
vt ex pluribus ſubtiliſſimus comprobat Ferdi-
nand. Vaſq. Controuerſ. illuſt. libro primo, cap.
30. numero primo, & ſecundo, & libro ſecun-
do, cap. 51. numero 41. Optime id circo facit,
qui Communitati potiusquam ſuæ voluntati
ſeruit, vt dicit Ioann. Gerſon de contem-
ptu Mundi, libro primo, capite decimoquinto.
11 † Eubolus Aphlyſtius laudatur, quod rem com
munem feciſſet ampliorem, ærarium locu-
pletando, apud Plutarchum in Politica.

12 Et † quia communi populorum vtilitati ſtude-
bat Iupiter, Orbis imperio potius eſt, ac pro Deo
habitus, vt inquit Diodorus Siculus, lib. 4. Et
Theodoricus apud Aurelium Caſſiodorum lib.
Variarum, primo, cap. 8. inquit: Cordi nobis eſt
cunctos in communi protegere. Quia authore
13 Ariſtotele, † leges omnes ſunt ad Rempublicã
accomodandæ. Sequitur Cantiuncula de offic.
14 iud. lib. 1. cap. 4. & cap. 6. Legem † verò omnem
ſolidam, & firmam in cõmune bonum debere
ſubditos promouere, multis comprobat Domi-
nicus de Soto, de iuſt. & iur. lib. 1. quęſt. 1. artic. 2.
late Vaſq. Controuerſ. illuſtr. lib. 1. cap. 46. num.
2. & communem omnium trãquilitatem debet
lex humana reſpicere, inquit idem Soto, lib. 1.
quęſt. 6. articulo 2. Ordinatio noſtra vtilitatem
publicam tantum reſpiciat, non furia priuata,
inquit Caſſiod. Variar. lib. 11. cap. 9. Omni quip-
pe Regno deſiderabilis debet eſſe tranquillitas,
in qua, & populi proficiunt, & vtilitas gentium
cuſtoditur. Idem Caſſiodor. lib. 1. cap. primo.
Ea de cauſa datam moderandi Ius Ciuile † Præ-
15 tori poteſtatem fuiſſe, pro loco, tempore, perſo-
nis, habita æquitatis, & vtilitatis publicæ ratio-
ne, aſſeruit Raynaldus Corſus Indagationum
16 iuris, lib. 3. cap. 4. num. 4. Ideo † Lex appel-
latur commune præceptum virorum prudentũ,
l. 1. ff. de legib. Roland. à Valle in conſil. 52. num.
17 31. volumine 2. & alij quos omittimus. † Gene-
raliter propterea leges, non autem ſingularis
conſtituuntur. l. Iura, ff. de legibus, & declarat Se-
baſtian. Medices de Legibus, & Statutis, parte 3.
quæſt. 8. num. vigeſimo. Hinc Iuſtinianus Impe-
rator inquit: Quod nunc a nobis fit, lex eſt quæ-
dam communis omnibus, & propria, rebus com
petentem ordinem ponens, In Authent. de nupt.
in princip. & refert in ſimili Foller. in Praxi Cen-
ſual. §. & ſubmiſſiones, num. vigeſimonono. Ga-
ſpar Caballin. Milleloq. 611. in princip. & eſt Lex
omnis per ſe vniuerſalis, vt ex Ariſtotele com-
probat Aerodius Decretor. lib. 1. tit. primo, cap.
decimo. Idcirco Aeſchines in Oratione in Ti-
marchum, laudando Athenienſes, inquit: Nem-
pe quia leges a vobis ſanciuntur habita ratione
æquitatis, non iniuſti lucri, neque odio priuato-
rum, ſed ipſius Iuſtitiæ, publicæq. vtilitatis dum-
taxat, & quia ingenij dexteritate alios omnes po-
pulos antecellitis, non mirum eſt nos ferre pul-
18 cherrimas leges. Architas † Tarentinus ſui gra-
tia minimè factum fuiſſe Magiſtratum, aut le-
gem, ſed ſubditorum, vt retulit Stobæus in Ser-
mone 44. Quẽadmodum enim Architecti, ſeu
Geometræ inæqualia ſpacia, ſeu opera, ſuo per-
pendiculo ad ęqualitatem redigunt, ita iudicem
oportet, id, quod durius, vel remiſſius eſt, exacto
iudicio ad æquitatem ducere, inquit Ioannes
Rogerarius Trochęus de offic. iudic. in cauſ. ca-
19 pitalibus, ſub titulo quarto. Omne † etenim bo-
num, quanto communius tanto laudabilius, vt
dicit Iacob. Philipp. Portius in conſil. 164. nu-
mero quadrageſimo primo. Vnde apud Hiſtori-
20 cos compertum eſt, quod cum † C. Rufus Con-
ſul interrogaret Antoninum Pium Cęſarem,
quam ob cauſam, quidquid à Senatu peteret, ob-
tineret, Reſpondit, ideo à Senatu contra non iri,
quia non ſibi ſoli, ſed Reipublicę vtilia iuberet.
Hinc ad vtilitatem publicam ſolicitum eſſe de-
bere Magiſtratum ſcribit Ioan. Gerſon de Con-
temptu Mundi, libro primo, cap. decimonono.
21 Et accerſitus Solon † à Cræſo Lydorũ Rege, re-
ſpondit, ſe malle ibi viuere, vbi ſunt æqua, & com
munia iura, quam ad ipſum pergere, vt in eius
Vita refert Diogenes Laertius. Rectè itaq. Her-
mogenes Tarſenſis in Rhetorica de inuentione
libro primo, cap. primo. Neceſſe eſt (inquit)
priuatas inimicitias diſſimulare, & ad ciuitatem
legesq. confugere, cauſamq. inſtituiſſe, vt pro
publico commodo docere videamur. Et So-
crates ad Amandum ſcribẽs: Nihil (inquit) Re-
ges cogere quam ea iuſtitia, quæ Regi, & po-
pulis, & nobilibus æqualitatem ſeruat, vt retu-
lit Auguſtinus Niphus de Regnandi peritia, lib.
4. cap. 8. in fine.

In ſumma Reipublicæ ſubueniendum eſt,
22 non ciuium quorumdam tantum, † ſed vniuer-
ſorum cauſa, vt ſcribit Vaſquius de ſucceſſion.
reſolution. §. tertio, numero duodecimo. Pote-
ſtas enim, ac Principum Iuriſdictio, non ob ipſos
ſed ſubditorum cauſam, & vtilitatẽ reperta eſt.
Idem Vaſquius de ſucceſſ. progreſſ. in Præfat.
23 numero decimo. † Leges itaque omnes, & ſta-
tuta honeſta, & ad Ciuium commoditatem fie-
ri debent. Roland. à Valle in conſil. vigeſimoſe-
cundo, num. decimoquarto, volum. ſecundo.
24 Quinimmo † ſi fieret contra particularem per-
ſonam, nullo pacto valeret, & appellatio introdu-
ci poſſet, ac opponi doli exceptio, vt voluerunt
Angel. & poſt ipſum Iaſon, in l. 1. ff. de Legibus.
Decius, in cap. cum omnes, numero quinto, de
Conſtit. Ripa Reſponſo vigeſimo ſecundo, nu-
mero quarto, volum. ſecundo, latè Petrus Duen.
Regul. 46. per totum. Pace Scala, de conſil. ſa-
pient. libro primo. cap. vigeſimotertio, mouen-
tur eadem l. 1. ff. de Legibus, quod Lex ſit com-
mune præceptum, ergo nullum eſſet, ſi vnã tan-
tum perſonam comprehenderet argument. l. 1.
per totum, ff. ſi quis ius dicen. non obtem. l. de pu
pillo, §. meminiſſe, ff. de oper. noui nunciat. l. fi-
liusfamilias. §. Diui, vbi omnes Doctores, ff. de
leg. primo, & voluit Angel. in conſil. 271. Viſis,
colum. ſecunda. Si enim edictum, ſiue ſtatutum
genericè, & plura non comprehendat, quoddam
beneplacitum potius appellaretur, vt dicit Bald.
in cap. Ad noſtram, de Appellat. in l. Iudicibus,
C. eodem tit. & in l. quiſquis, C. Quor. appell. non
recip. Alexand. in conſil. 189. colum. tertia, vo-
lum. ſecundo, & poſt Andr. de Iſern. Matth. de
Afflict. in Prelud. Conſtit. Regni, quęſt. quarta,
numero primo. Et Legem à Solone poſitam
in hęc verba. Μηδὲ νόμον ἐπ᾽ ἀνδρὶ ἐξεῖναι θεῖναι, id eſt,
25 † Legem de vno ſolo homine ponendi ius ne
eſto, vt refert Demoſthenes, & poſt eum Pra-
teius in iuris prudentia veteri in legibus Solonis,
26 l. quadrageſimaſeptima. Et † ad priuatam vti-
litatem lex concedi non debet. Iſern. in ca-
pitulo primo, in verbo, Et quibus vt indignis,
ſub numero ſecundo, quę ſint. Regalia, fa-
ciunt quæ ſcribit Ioan. Cephal. in conſil. trigeſi-
mo

mo octauo,num.decimonono,volum.1.dicens,
pro publica vtilitate ſtatutum fieri poſſe,non au-
rem in præiudicium certæ perſonæ: quod latius
proſequitur Cornel. Benincaſ.de Conſtit.quæſt.
6.num.35.& quæſt.5.num.16.& dicam infra, &
multa cōceduntur ratione communis,ac publi-
cæ vtilitatis, quæ alias vel durius, vel nullo pacto
concederentur.

27 Princeps idcirco † publicæ vtilitatis cauſa fa-
cit,vt quis poſſit re ſua priuari contra l.iure man-
data,C.mand.vt ſcribit M.Anton.Natta,in con-
28 ſil.11.nu.4.volum.1. Sic † etiam Eccleſiæ per-
mittitur, vt auferat rem, vel domum priuati, vt
monaſterium maius fiat.l.ſi quis ſepulchrum, in
princip. vbi Ioan. Baptiſt. Aſinius, ff.de relig.&
ſumptib.fun. Thom. Grammatic. in deciſ.Nea-
pol.75.per totam. Nicol. Boer. in deciſ.Burde-
gal.322.Viuius in Commun.Opin.§.vendere,re
miſſiue.Chriſtoph.de Caſtellion.in conſ.8.num.
18.Ioan. Cephal.in conſil.40.num.48.volum.1.
quæ plenius tradidimus in conſil.26.num.67.&
pluribus ſeq.Centur.1.

29 Eo tamen caſu † Princeps ad rei ablatæ pretiū
exſoluendum tenebitur l.venditor, §.ſi conſtat,
vbi Bald.& Florian.ff.commun.præd.l.ſerui, C.
quibus ex cauſ.ſerui lib.accip.Dec.in c.quæ in ec
cleſiarum,num.26.de Conſt.Archidiac.in c.per
principalem, 3.quæſt.8. Portius in conſil.48.nu-
mero 15.Natta in conſil.11.numero 5.volum.1.
Aſin.in dicta l.ſi quis ſepulchrum,in princ.Sic in
hoc Regno Neapolitano fecit Fiſcus Regius,
quia dum exequantur viæ publicæ, & in planitiē
redducuntur, ſoluta mercede particularium per
ſonarum, territoria capit; pro quo faciūt ſcripta
per Menoch.in conſil.103.num.26.volum.1.&
in conſil.156.num.49.volum.2.& nos diximus
30 in dicto conſil.26. Principum enim, † legumq;
finis publica vtilitas eſt, vt inquit Vaſq. contro-
uerſ.Illuſt.lib.1.cap.1.num.24. Et ideo antiqui-
tus non ad Principantium progeniem Regna fe
rebantur,ſed ad eos,qui vel plurimum de homi-
nū vita bene meriti viderentur,ſiue ob cōmunē
vtilitatem, creante ſibi Regē populo, vt ſcribit
Diodorus Siculus Antiquitat.lib.2.

31 Tempore † etiam bellorum, & neceſſitatis,
Reipublicæ quis mutuare cogitur ob vtilitatem
publicam,Angel.in conſil.206.Inter ordinamen
ta,in princip. Vaſquius Controuerſ. Illuſt.lib.1.
cap.6.num.7.& poſt Gulielm.de Cun. Caſtrenſ.
Alexand. Ioan. de Platea, Ripa voluit in conſil.
12.num.6.vol.1.

Et licet controuerſum ſit inter DD. quando
32 ſtatutum † exorbitans extendatur,tamen vbi ob
publicam vtilitatem ſuadet æquitas,extenditur.
Bart.in l.quemadmodum,C.de Agricol.& cen-
ſit.lib.11.& poſt Bald.Caſtrenſem, & Alex.quos
allegat Portius in conſil.183.num.12.& 19. Et
33 quemadmodum † ob publicam vtilitatem,& cō
mune bonum extenditur,ex eadem cauſa etiam
reſtringitur.Dec.in l.ſi Rufinus,in fine, C.de te-
ſtam.milit.refert,& ſequitur Ioan.Cephal.in cō
34 ſil.138.num.47.volum.1.ſicuti † etiam ex publi-
ca vtilitate ſtatutum reuocatur, aut non ſerua-
tur.Idem Cephal.in conſil.38.num.17.volum.1.

35 Hinc † permittuntur ſtatuta cogentia coniun-
ctos ad compromiſſum,in ſpecie, vt ſit litium fi-
nis ob publicam vtilitatem, vt late diximus de
compromiſſ.§.1.gloſſ.1.num.18.cum pluribus
ſeqq.

36 Eodem modo † contractus tranſactionis, id-
circo permiſſus,quia ad lites finiendas pro publi-
ca vtilitate eſt introductus. Afflict.in deciſ.220.
Dec.in conſil.630.num.4.Ioan.Neuizan.in cō-
ſil.50.num.28.Cardinal.Pariſius in conſil.96.nu
37 mero 57.volum.1. Idcirco † ſtatutum prohibēs
tranſactionē fieri generaliter, tamquā quietem,
& tranquillitatem turbans non attenditur, &
cum ſit contra publicā vtilitatem, vt dicit Ioan.
Baptiſta Caccialup.in tract.de tranſact.quæſt.22.

38 Hinc etiam † decreta ſemel facta ab Vniuerſi-
tate,perpetuo firma manent, niſi eidem Vniuer
ſitati placuerit, ob vtilitatem publicam reuoca-
ri,l.pen.vbi Bartol.in l.ambitioſa,num.33.&34.
l.fin.vbi idem Bartol.ff.de Decret.ab ordin.fa-
ciend.Lancelot.Conrad.in tract.Decurionum,
num.102.

39 Amicitiæ † vincula,tam arcta, & magna, &
tanto in pretio ſunt, ob boni communis, & non
priuati commodum, vt inquit Iſocrates in Ora-
tione 7.cui titul. Pangyricus, & in orat.15.cui
titulus de Retributione. Ad quod propoſitum
40 Ariſt.Politic.lib.2.cap.2.inquit, quod † Amico-
rum connexitas, maximum eſt ciuium bonum,
& conciliare amicitias, inter ciuilia officia cōnu
merari aſſerit,Idem Ariſtoteles in Moralibus ad
Eudemium,lib.7.cap.1.de quo longius nos dixi-
mus de compromiſſ.§.1.gl.3.num.39.vſque ad
num.131.

41 Princeps † etiam priuato rem concedens, pu-
blicam vtilitatem lædere velle non videtur,l.de
pupillo,§.ſi quis riuos, ff.de oper.noui nunciat.l.
vtilitas C.de Primipil.lib.12. Authent.Res quæ,
42 C.commun.de legat. Omnia † enim Principum
reſcripta, ſine alterius tertij læſione conceſſa in-
terpretabuntur,vt dicit Bald.in cap.ſuper eo,cir-
ca finē,de offic.deleg.Iaſon.in conſil.57.colum.
fin.volum.3 & Iacob.Menoch.in conſil.103.nu.
74.& 75.volum.1.

43 Pacta † præterea ſeruanda minime erunt, vbi
periculum publicum metueretur. Bald.in conſil.
240.volum.4.Roland.à Valle,in conſil.13.num.
20.& 68.vol.3. etiam ſi eſſent iureiurando fir-
mata, dum ſunt cōtra honeſtatem,ac publicam
vtilitatem nulla ſunt, minimeq. obſeruanda, vt
concludit Chriſtophor. de Caſtellion.in conſil.
44 24.num.47. cum iuramentum † contra publicā
vtilitatem nullum ſit,c.ſi diligenti, de foro com
petit.l.iuriſgentium, §.ſi paciſcar, ff.de de pact.
Ioan. Cephalus in conſil.34.num.6.volum.1.
45 Quinimmò † tam Princeps, quam Vniuerſitas
ob publicam vtilitatem poſſunt contrauenire eo
rum contractui,etiam iurato,vt infinitos allegās
voluit Ferd.Vaſq.Controuerſ.illuſtrium lib.1.c.
16.num.17.

46 Publicæ etiam † vtilitatis intuitu,pro Anatho
me facienda ſcholaſticis, & medicæ artis profeſ-
ſoribus conceditur humani corporis cadauer,
Dec.in l.imperium,num.18.ff.de iuriſdict.omn.
iudic.

it:d. Ripa, in tractatu de Peſte, tit. de Remed. præſeru. peſtis, num. 142. D. Præceptor Ioan. Bolognett. in d. l. Imperium, num. 37. & hos referens Menoch. de Arbitr. iudic. quæſt. lib. 2. Centur. 3. Caſu 285. num. 10. & 12.

47 Epiſcopus inſuper, & Prælatus, quamquã ipſe in ſua Diœceſi reſidere teneatur, pro communi tamẽ Reipublicæ commodo poterit Eccleſiam alteri committere, vt poſt D. Thomam de Aquino, voluit alter Thomas de Vio Cardinalis Caietanus de Reſidentia Epiſcopor. colum. 4. qui ponit exẽpla in Beato Ioanne Euangeliſta, & Thoma Archiepiſcopo Cantuarienſe, licet contrariũ teneat Bartholomeus Carranza de Reſidẽt. Epiſcopor. cap. 11. & cap. 12. ſuper quo videndi ſunt Iacobus Naclãtus, & Thomas Campegius in Commentarijs eiuſdem tituli, de Reſidentia Epiſcoporum, vltimoq. loco Dominic. de Soto de iuſt. & iur. lib. 10. quæſt. 3. artic. 4.

48 Huc, & illud iungi poteſt, quod † licet de Iure Ciuili iudex non poſſit aliquem cogere ad accuſandum, vt cõcludit Bart. in l. in eum, ff. de Accuſat. Paris de Puteo in tract. Syndicatus, §. Accuſatus, num. 8. quod plenius diſcutitur in l. 1. C. vt nemo inuit. cog. ager. & apud Nicolaum Boer. in Deciſ. Burdegal. 255. num. primo, cum pluri-
49 bus ſequentibus, tamen † ob bonum publicum etiam in foro poli quis cogi poteſt ad accuſandum, vt concludit Sanctus Thomas in ſecunda ſecundæ, quæſt. 68. artic. primo, & quæſt. 75. artic. tertio, & poſt eum plenius Dominicus de Soto, de iuſtit. & iure lib. 5. quæſt. quinta, artic. primo,
50 vt patet † quando tractaretur de proditione Ciuitatis, vel de crimine hereſis, quibus caſibus ob commune Reipublicæ bonum tenetur denunciam, & accuſationem facere, etiam ſi ſecreto id ſciat, dum tamen non ſit ſcitum per Sacramentalem confeſſionem, vt tenent omnes Canoniſtæ, in c. Nouit. de iud. & in c. ſi peccauerit, 2. q. 1. de quo Zanchin. Hugolin. de hæretic. cap. 11. ſed plenius, & luculentius Alfonſus de Caſtro de iuſta heretic. punit. lib. 2. cap. 25. Iacob. Simancas in Praxi Hæreſeos, tit. 33. num. 1. Franciſc. Pegna ad Eymericum in Director. Inquiſitor. parte ſecunda, in cap. 24. Sebaſtianus Medices, in Summa, 2. quæſt. 7. artic. 1. plenè idem Soto de tegẽdo ſecreto, Mẽbro 2. queſt. 5. Martin. Nauar. in c. Inter verba, concluſ. 6. Corollar. 58. nu. 154. exactè etiam Fr. Michael Salon, de iuſtit. & iure, quæſt. 68. art. 1. Controuerſ. prima in princ. concluſ. 1. & concluſ. 2. & Petrus de Aragon. de iuſt. & iure quæſt. 68. artic. 1.

51. Duellum † inſuper, ac ſingulare certamen, quod Monomachiam nominant, omni Iure Diuino, Canonico, Humano, & aliorum Regnorum prohibitum eſt. Ioan. de Lignano, in tract. de Duello, §. primo, cum pluribus ſequentibus, habetur in l. prima, C. de Gladiator. libro decimo. Iulius Ferrett. in conſil. primo, & in conſil. 8. Habetur in Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 19. Deteſtabilis. Nauar. in Summa, capit. vndecimo, num. 39. cap. 15. nu. 9. verſic. Decimo. quod & prouidetur in Regno Neapolitano per Fede-
52 ric. Imperatorem † in Conſtit. Monomachiam. vbi And. de Iſer. Lallus de Tuſcia. Afflict. & in
53 Dominio Mediolani ſimiliter, vt patet per Conſtitutiones lib. 4. tit. de Pœnis, §. in hoc Mediolanenſi, & habetur per Andr. Alciatum de ſingul. certamine, cap. 3. Lancelott. Conrad. in Templo omn. iudic. lib. 1. c. de Imperato, §. 3. in verb. duellum prohibere. Tiber. Decian. in tract. crim. lib. 2. cap. 19. num. 4. vol. 1. Simon Maiolus in tract. de irregularit. lib. 5. cap. 18. & diximus ſupra hoc
54 eodem lib. 2. capit. 2. tamen † ob honorem publicum licitum eſſe duellum, & fieri poſſe, vt dicit Decius in conſil. 486. & in conſil. 487. Conrad. vbi ſupra, num. 15. & Andr. Alciatus vbi ſupra, & Ferdin. Vaſqu. Controuerſ. illuſtr. lib. 2. capit. 49. num. 15. Hanc tamen Nobilium conſuetudinem, quam iſti aſſerunt, ſecundum Chriſtianæ Eccleſiæ traditiones, refellendam eſſe arbitror.

55 Inde etiam ne † Regna damnum ob ſucceſſorum deficientiã patiantur, Papa diſpenſat, vt vnicus Regis filius monaſterium ingreſſus, vxorem ducat, & Regnum capiat, Bald. in l. pater familias, §. fin. ff. de Adopt. Iaſon in l. ſi arrogator. col. 2. verſic. Item attende, ff. de adopt. late Catellian. Cotta in Memor. Filius Vnicus, num. 16. Aluarus Pelag. de Planctu Eccleſ. lib. 1. capit. 46. Vt
56 † factum fuit in Ramyro ſecundo Aragonæ Rege, qui ex Monacho Sancti Benedicti ex Summi Pontificis diſpenſatione ad ſubditorum, & Regni beneficium Aragoniæ, & Nauarræ Rex factus eſt poſt mortẽ Petri Regis ſui fratris abſque ſobole defuncti, vt refert Lucius Marineus de Rebus Hiſpanicis, lib. 3. cap. 15. nouiſſime Ioannes Mariana Hiſtor. Hiſpanicar. lib. 10.

57 Quin etiam, etſi † clerici, alijq. Religioſi, & perſonæ Eccleſiaſticæ ad collectarum cum ſæcularibus ſolutionem non teneantur, vt ample poſt alios diximus in conſil 74. Centur. 1. ob publicam vtilitatem, in vijs, & mœnijs publicis, pontibus, & ſimilibus contribuere tenebuntur, l. ad inſtructionẽ, C. de Sacroſ. Eccleſ. l. ad portus, C. de operib. publ. Lucas de Penna, in l. fin. in fine, C. de exactor. trib. lib. 10. Ioan. Franciſc. Ripa, in reſp. 20. nu. 5. & 6. lib. 2. AEgid. Bellam. in conſil. 45. cũ multis, quos allegat Duen. in regul. 100. Fall. 16. quibus adde Iulium Ferret. in tract. de publican. & vectigal. num. 424. Nicolaum Feſtaſ. de AEſtimo parte, 4. cap. 1. nu. 15. vſque ad nu. 45. Guid. Pap. in ſing. 400. Vaſquium de ſucceſſ. progreſſ. §. 21. num. 181. parte 1. ſed de his diximus in d. conſil. 74. ſed plenius de Regis Catholici Præſtantia, cap. 63. per totum.

Ideo ſimiliter iura permittũt in Feudis, ac Re-
58 gnis ſuccedere primogenitum ſolũ, † cum pro communi beneficio melius erit vnius Regimẽ, vt ample diximus ſupra lib. 1. capit. 5. & de Regis Catholici Præſtantia, c. 4. vbi hoc diffuſe exemplis probauimus ex omni ſcriptorũ genere, & voluit etiam Andr. Tiraquell. de iure primog. q. 6. & iterum, q. 77. & poſt ipſum Ioan. Cephal. in cõſil. 12. num. 23. vol. 1. & nouiſſime optime corroborat Ludou. de Molina, de Hiſpan. Primogen. lib. 1. cap. 2. & cap. 11. partem 1.

59 Allegare † abſentiã prodeſt, quando eſt ex cauſa Reipublicæ ad excuſand ũcitatum, vel abſentem.

Digitized by Google

teni. Bart. & alij, in l. fin. ff. de reſtit. in integr. Ma-
60 ximè † ſi eſſet abſentia ſtudiorum cauſa, cum ſit ob bonum publicum, & eſt omnium præcipua, l. 1. C. qui ætat. vel profeſſ. lib. 10. Maximè enim Reipublicæ intereſt, illam viris litteratis, & ſcientiarum eruditis repleri. l. 2. C. de malefic. & Mathemat. in l. t. in fine, C. de ſtud. liberalib. vrb. Roman. lib. 11. Bartol. in l. 1. ff. ſolut. matr. vbi inquit, quod hac in re, publica verſatur vtilitas vniuerſi, & apta afferre vtilitatem in quolibet particulari, quia propter ſcientiam efficietur Doctor, & leget, vel erit Magiſtratus, & fortè Cardinalis, & etiam Papa, ſcientia Duce, & fortuna comite, ponit exempla Bernardin. Scodobius in Rep. Auth. Habita, cap. 8. num. 15. C. ne fil. pro patre, in Franciſco Zabarella, Panormitano, Pariſio, Sadoleto, Tonia Badia, & Gregorio Corteſio, exēpla ætate noſtra ſunt innumera, quia omnes Pontifices, & Cardinales ſunt peritiſſimi, & præſertim creati à Clemente VIII. Summo Pontifice, qui omni ſcientiarum genere, viris grauiſſimis ſanctam Romanam Eccleſiam exornauit.

61 Imperium † à principio Tyrannicè adeptum, permiſit DEVS omnipotens, ob commune bonum, vt dicit Petr. de Monte in Monarchia, parte vltima, verſic. expeditis, in fine, & diximus ad Bellugam in Speculo Principum, Rubr. 6. in verbo, A cæleſti Maieſtate.

62 Error cōmunis † licet dicatur ius facere vulg. l. Barbarius, ff. de offic. prætor. cum ſimilibus. Secus verò ſi error ille reſultaret contra publicam vtilitatem. Iacob. Butrig. in l. 1. C. de teſtam. arg. l. quod non ratione, ff. de legib. noluit Iaſon. in d. l. Barbarius. Fallent. 1. ſub num. 22. Iacob. Philipp. Portius Comm. Opin. lib. 2. concluſ. 11. limit. 1.

63 Fructus † præterea, licet dicantur deducto ere alieno, l. fructus, vbi Bart. Alexand. & Iaſon. ff. ſoluto matr. cum alijs congeſtis per Octauian. Cacheran. in Deciſ. Pedemont. 83. num. 7. Achilles Perſonalis de petition. hæredit. num. 669. cum pluribus ſequentibus, & Simon de Pretis in con-
64 ſil. 153. num. 44. vol. 1. vbi tamen † adeſt publicus fauor, non fit aliqua deductio, vt dicit Bald. in l. ſi a domino. §. vltimo, ff. de petition. hæred. Afflict. in Conſtit. Quanto latè Andr. Tiraquell. de retractu conſanguin. §. 15. gloſ. 1. num. 11. & 12. & de iure primogenior. quæſt. 75. num. 7. & 8.

65 Nundinariæ † feriæ, Mercatus, & mercimonia, ob publicum bonū fiunt. Angel. de Clauaſ. in Summa, §. Feriæ, num. 21. Benuenut. Stracch. de Mercatur. pluribus in locis. Tiraq. de Nobilit. cap. 33. num. 13. diximus nos de Regis Catholici Præſtantia, cap. 36. vbi plene.

Et dum Iuſtinianus in §. ſed, & quod Principi. Inſtit. de iure naturali gent. & ciuili, inquit, legis
66 † vigorem habere quod Principi placuerit, ſi tamen populo gratum fuerit, intelligit Vaſquius Controuerſ. illuſtr. lib. 1. cap. 2. num. 3.

67 Pro publica † etiam vtilitate, pro patria vitam exponere libet, vt voluit Ferdinand. Vaſquius Controuerſ. illuſtr. lib. 1. cap. 11. num. 31. afferens illud Horatij lib. 2. Ode 2.

Dulce decorum eſt pro patria mori.

Hinc Cicero in Somnio Scipionis. Omnibus, qui patriam promouerint, auxerint locus eſt definitus in cęlo, vbi Beati æuo ſempiterno fruantur. Hinc ab Hiſtoricis omnibus miris laudibus
68 circumferūtur, † Curtius, Scæuola, Scipio, alijq. quamplurimi, Romanæ Vrbis, eorum patrię amatores, qui tā excelſa facinora pro ea perpeſſi ſunt. Inde illud Ouidij lib. 1. de Ponto.

Neſcio, qua natale ſolum, dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.

Ad quod appoſitè faciunt, quæ dicit Silius Italicus Belli Punici lib. 8. dum ait.

Iamq. hoc ne dubites, longæui nate parentis
Accipe, & æterno fixum ſub pectore ſerua,
Succenſere nefas patriæ, nec fędior vlla
Culpa, ſub extremas fertur mortalibus vmbras,
Sic docuere ſenes.

Multa etiam ad hanc rem inducit Petrus Plaza Epitome Delictorum lib. 1. cap. 22. per totum, & alia plura ad hanc rem exornandam ego adducerem, quæ cum notoria ſint, omitto.

In hac tamē controuerſia, vt verum afferam, contrarium tenerem, & Vaſquij opinionem mi-
69 nime ſequetur, ſed potius contrarium, † licere quidem patriam tueri, & pro illa actus magnificos facere, & gratos, non tamen, vt voluntariè mortem pro ea oportere, & ſubire liceat, vel deceat; Idq. aſſero ratione naturali, Lege Ciuili, Diuina, & exemplis. Naturali enim rationi conſentaneum eſſe, nemo ambigit, omnium animā-
70 tium generi hoc eſſe à Natura † tributum, vt ſeipſum, vitam, corpuſq. tueatur, & ea, quæ nocitura videantur, declinent, & quę ad vitam, vtilia, vel neceſſaria viderint atque conſpiciant, inquirant, ac parent. Siue enim agreſtia illa ſint, ſiue vrbana, ac domeſtica animalia, ſiue alligata vinculis, ſiue libere detenta, contra inuaſores ſuos, homines ſiue illi ſint, vel irrationabiles beſtiæ, oppugnant. Hæc cum hominum cauſa, & ipſa ſubdita (teſte Propheta) producta ſint, naturale, validumq. poterit argumentum ſumi. Si animal ſubditum nullamq. ſui ipſius poteſtatem habens, hominumq. & volūtati, & poteſtati ſubditum, ac mancipatum, vt ſe, vitamq. ſuam tueatur poteſt cuiq. contrario repugnare, & ſeipſum quodammodo in ſuam, his nexibus ſolutum, libertatem vendicare; quanto id facilius homo facere poterit, animantium omnium præſtantiſſi-
71 mus, ipſorumq. † omnium Dux, & Caput. Pręterea vita noſtra, quædā felicitas eſt, vt dicit Ariſtoteles lib. 9. Methaphyſ. 16. (quod nunc affirmare non auſim) melius verò eſſe viuere, quam mori, vt vitæ felicitas teneatur, vt nemo negabit, ergo, &c. Denium, vita vniuſcuiuſque ac tempus
72 ſua menſuratur † Periodo, vt voluit idem Ariſtoteles lib. 2. de generat. & corruptione 57. & dicemus inferius, vnde ſicut Periodum illam excedere homini minime permiſſum eſt, ſic & illū ſibi ipſi ante tempus truncare, & abrumpere nō licebit. Conſequenter, eſſe potius, quam non eſſe
73 melius † eſt, & hinc eſſe Nobilius eſt, quam non eſſe, vt docet idem Ariſtoteles lib. 9. Metaphyſ. 20. & lib. 2. de generat. & corruptione 59. Sed vi-
74 uentibus viuere † eſt eſſe, vt voluit Ariſtoteles libro ſecundo de Anima, 37. ergo non ſolum viuere,

Digitized by Google

viuere, quam non viuere melius eſt, ſed quæri oportet.

Ciuili etiam lege id permiſſum non eſſe, vt ſua ſponte quis in mortem pro patria eat, eo ſuaderi poteſt, quod I.C. ait, in l. liber homo, ff. ad legem Aquil. vbi neminem ſuorum membrorũ
75 eſſe dominum † dixit. Ex quo textu Doctores noſtri aſſerunt, quempiam ad manus, aut pugni
76 amputationem, ſe obligare non poſſe. † vt voluit Guido Papę in deciſ. 278. nec etiam ad priuatũ carcerem, ac alia, quæ latius proſequitur Bartol. in l. eleganter. ff. ſolut. matr. Florian. de Sancto Petro in dicta l. liber homo. cuius legis etiam authoritate, nec etiam permittitur alicui occidere
77 alium, ſe occidi quærentem, & volentem † vt voluit Hippolyt. de Marſil. in l. 1. in princ. num. 3. ff. de ſicar. Hinc non permittitur etiam quempiã ſe ipſum vulnerare, aut occidere, & in ſeip-
78 ſum occidentẽ dicit Specul. in tit. de Pœnis, §. 1. verſic. Sed quæro. Quod quidam Doctor Bononiæ, qui ſeipſum occiderat, fuit in delicti horrorem decapitatus. Vnde de eo, qui ſe voluit occidere, & ſe vulnerauit, & facinus peragere, & ad finem perducere nequiuit, dicit Bart. poſt Cin. in l. 1. §. ſi aliquis, ff. de Bonis eorũ, qui ſibi mort. cõſciuer. & in l. 1. §. vſque adeo, ff. de iniur. quod capite punitur, vbi dicit vulnerantem ſeipſum deportationis pęna puniri, regulariter, arg. l. omne delictum, §. pen. ff. de re milit. pulchre Felin. in cap. contingit, num. 4. poſt medium. extra de ſentent. excommun. vbi etiam retulit alias pęnas illius, qui ſcipsũ vulnerauit, aut ſibi ipſi mortem intulit. de quo etiam Cyrill. Fulgeoni, in Sũmul. crimin. parte 2. tit. de Public. iud. §. 6. num. 9. Antonij Mõtarentij I.C. Bononienſis horribilem caſum, qui ſeipſum occidit, retulit Hieronym. de Laurent. in Deciſ. Auen. 123. Et ideo etiam de Iure Canonum, is, qui ſeipſum vulnerat, violentas manus iniecit, vel mortem intulit, priuabitur Eccleſiaſtica ſepultura, & pro eo ora
79 tio non fiet; clericus autem ipſo facto † eſt excõmunicatus, & ad ſacros ordines promoueri minime poterit. Archidiacon. in c. ſi non licet, 23. quæſt. 5. Syluester de Prierio in Summa, §. excõmunicatio, 6. in antepenul. columna. Simon Maiolus de irregularitate lib. 5. cap. 18. in fine, & cap. 48. ſub num. 5. vnde cum leges humanæ non permit tantũ quem ſæuire in ſeipſum, etiam potiſſima ex cauſa, quanto minus licere debet, pro patria ſponte aliquem ſe morti tradere, & offerre.

Diuini etiam iuris eſſe nemo negabit, dies cuiq. homini conſtitutos fuiſſe, qui præteriri nõ poterunt; & vita noſtra donum Dei eſt etiam,
80 † dicente Apoſtolo Actuum cap. 17. In ipſo viuimus, mouemur, & ſumus, & alibi. Ego ſum via, veritas, & vita. & alibi. Ego occidam, & ego viuere faciam, vt aliàs etiam dixi in conſ. 28. num. 28. cũ pluribus ſeqq. Centur. 1. Si igitur DEVS omnipotens, vitæ, ac mortis eſt author, ipſeq. annos, annorumq. numeros cuique præfixit, quis tã dementis, ac inſani capitis erit, qui aſſerat, licere, & decere, tolli ante tempus animam a corpore, abſque permiſſu illius, qui corpori illã incluſit, ac voluntate, vſurpans ſibi quodammodo contra verum dominum, mortis, ac vitæ poteſtatẽ certe nemo. Hinc de quibuſdam mulieribus Chriſtianis, quæ ſuo tẽpore, vt ſuos inſectatores, ac pudicitiæ ſolicitatores, & perſequutores, deuitarent, ſe necandas in fluenta aquarum, & fluminis proiecerunt, quas quidam inter martyres
81 collocandas putarunt † nihil certi diffinire voluit Auguſtinus, de Ciuitate Dei, lib. 1. capit. 16. Quinimmo, etiam vt peccatum euitetur ſi quis
82 in ſe manus inijciat, irregularis efficitur, † vt ex Auguſtino ad Donatum habetur, in c. diſplicet, 23. quæſt. 4. & in cap. cum homo, 23. quæſt. 5. Sed de his, qui ſibi manus inijciunt ad euitandum maius peccatum, vide latiſſime Auguſtin. de Ciuitate Dei, lib. 1. c. 17. & Prierium in Summa, §. Homicidium, il primo, quæſt. 1. & Maiolum in dicto cap. 48. Regulariter autem, fieri non debet malum, vt veniant bona, cap. Noſſe, 30. quæſt. 1. Gloſſ. in capit. ſi non ſunt, 32. quæſt. 4. nec pro cu-
83 iuſque vita temporali † mentiendum. c. omne genus, 22. quæſt. 2. & nonnulla ad propoſitum Aluar. Pelagius de Planctu Eccleſiæ. libro ſecundo, cap. 45.

Et quatenus fieret obiectio Martyrum Sanctorum, qui ſeipſos ſponte morti obtulerunt, vt DEO placerent, poterit reſpõderi cum illo Hie-
84 ronymi † ſuper Ionam, vbi inquit: Non eſt noſtrum mortem arripere, ſed illatam ab alijs libenter accipere. Vnde, & in perſequutionibus, non licet mihi propria perire manu, abſq. eo, vbi caſtitas periclitatur, ſed percutiẽti colla ſubmittere, & notatur in cap. Non eſt noſtrum, 23. q. 5. Non enim ipſi Martyres Sancti ſua ſponte morti ſe ipſos tradiderunt, ſed a Tyrannis coacti pro veri
85 tate ſuſtinenda, † & opprimendo mendacio, pro Chriſto, eiuſq. Eccleſia genus omne mortis perpeſſi ſunt. Studio autem placedi Deo, mortem ſubire quando liceat, videri poterit Bonauentura, lib. 3. Sent. Diſtinct. 30. quęſt. 2. Gabriel Biel in Sermone de Sancto Bartholomeo. Hinc Lactantius Firmianus Diuinarum Inſtit. lib. 6. cap.
87 11. ait, ſponte ſua lętho caput † offerre, nihil eſt ſceleratius, nam ſi homicida nefarius eſt; quia hominis extinctor eſt, eidem ſceleri obſtrictus eſt, qui ſe necat, quia hominem necat, immo vero maius eſſe id facinus exiſtimandum eſt, cuius vltio ſoli Deo ſubiacet: nam ſicut in hac vita, non ſponte viuimus, ita rurſus ex hoc domicilio corporis, quod tuendum eſt nobis aſſignatũ, eiuſdem iuſſu recedendum eſt, quia nos in hoc corpus induxit tãdiu habitaturos donec iubeat emitti. Quod refert, & ſequitur Bartholomeus Sybilla Peregrinar. quæſtionum Decade, prima quæſti. 2. capit. 5. apud quem fuſius de hoc videri poterit, quia melius erit quam plura in hoc effundere.

Præterea præceptum illud Exodi capit. 20. &
87 Matth. cap. 5. Non occides, generaliter † oſtendit, non licere ex iſta, vel illa cauſa, ſibiipſi mortem inferre; Nec enim proximum, ſubditum, vel alium non occidendum cenſuit, ſed generice loquitur, ſi enim aliter ſibi placuiſſet, vel dicere voluiſſet, iam ſine dubio expreſſiſſet, ſicuti in alio præcepto ibidem dicitur, falſum teſtimo-

nium

Digitized by Google

nium non dices contra proximum tuum; & in
alio. Non concupiſces rem proximi tui, vt in-
telligeremus liquido, hominem occidi minimè
debere; qui ſeipſum occidit, iā hominē occidit.
Et quanto grauius erit, ſi fratricidium, vel parri-
cidium quis committat, quam ſimplex homici-
dium, eo quod offendat proximiores, tanto pon-
deroſius delinquit, qui ſeipſum interficit, cū iux-
ta Comicum, Proximus ſit quis ſibi ipſi. Quia
ſi aliter diceremus, iam Iudas Iſcariotes, qui Do-
minum prodidit, & ſe ipſum laqueo ſuſpendit,
non peccaret, quem damnatum eſſe in inferno
nemo ambigit, de quo Dauid Pſalmo 40. In hoc
cognoui quoniam voluiſti me, quoniā non gau-
debit inimicus meus ſuper me, & plura in Pſal.
68. & Petrus apud Lucam Actuum cap. 1.

Sed opponi in contrarium poſſent plures ca-
ſus Diuini Iuris in cōtrarium, & præſertim illud
88 Iudicum cap 16. vbi Sampſon† ſeipſum volunta
riè cum ruina domus, & hoſtes oppreſſit. Et Il-
89 lud lib. 2. Machabeor. cap. 14. vbi † Razias ſe-
nior, gladio ſe peremit, eligens nobilius mori,
quam ſubditus fieri peccatoribus, & contra nata-
les ſuos iniurijs affici, & demum per murum præ
cipitauit ſemetipſum in turbas. Et Illud Ionæ,
90 cap. 1. dum Ionas, inquit, Tollite me, & † mittite
in mare, & ceſſabit mare à vobis, ſcio enim ego,
quoniam propter me tempeſtas hæc grandis ve-
nit ſuper vos. Et illud earum mulierum, quæ vt
pudicitiam ſeruarent, ſe proiecerunt in flumen,
vt ſupra retuli, quarum Hiſtoriam narrat Euſe-
bius Hiſtor. Eccleſiaſticæ, lib. 8. vbi etiam retulit
91 Sophroniam † Romanam nobiliſſimam mulie-
rem Præfecti Vrbis vxorem, quæ ne miniſtris à
Maxentio Tyranno miſſis eius pudicitiam viola
re volentibus conſenſum præſtaret, oratione ad
Deum peracta mucrone capto proprium tranſ-
uerberans pectus, animam exhalauit.

Hæc tamen facili via dilui poſſunt, nam illud
Sampſonis fuit, quod diuinus illi ſpiritus iuſſerat,
92 vt id faceret, quia volebat Dominus ex illo † mi-
racula facere, vt dicit Auguſtinus de Ciuitate
Dei lib. 1. cap. 21. Illud etiam Raziæ minimè re-
93 pugnat, nam ibi ſcriptura eum † laudat, non au-
tem ab illo factum, non enim omne, quod ma-
gnum eſt, & laudatur, hoc bonum eſt, quia licet
ipſe de quadā externa virtute humana laudetur,
eius tamen factum minimè laudatur, nec imitā-
dum erit, vt voluit idem Auguſtin. in Epiſtola ad
Dulcitium contra Donatiſtas, 61. Simili modo
94 Ionę actus, fuit ſpiritu Diuino factus, vt † qui
ſciebat ex reuelatione Diuina, ipſum illo facto
non moriturum, ſed pro miraculi magnitudine
illum mitti ad Niniuitas in ventre piſcis, vt ex
miraculi admiratione, formidarent, & reſipiſce-
rent. Eodē modo illud mulierū ex Euſebio, quia
vt dicit Auguſtinus vbi ſupra, nihil de ipſarum
95 actu audet iudicare. Quinimmo ob euitandum
Adulterij, aut Stupri facinus, homicidium mini
mè forte committendum; non cōmittitur enim
ſcelus per carnem, niſi carni conſentiat anima.
96 Faciant† Sacrilegi quidquid velint in corpus ſtu
pratores illud maculent, quantum poſſunt, nul-
lum eſt vitium, nullum committitur ſcelus, in-
tegra perſeuerat ſanctitas, immaculata eſt cuſto-
dita virginitas, ſi anima, & non peccandi volun-
tas immobilis perſeueret. Hęc Auguſtin. lib. 1. de
Ciuitate Dei. cap. 25.

Huc etiam illud annectitur, quod mortem ſi-
bi conſciſcere obfugiendam inopiam, amorem,
97 aut aliud † quidquam graue, nō fortis eſt homi-
nis, ſed magis timidi, eſt enim mollities laborio-
ſa fugere, non enim quia mors honeſta ſit appe-
98 titur, ſed quia malū † euitare ſe putat; ita inquit
Ariſtoteles Moralium Nicomachior. lib. 3. cap.
10. His concinunt etiam Poetæ, nam, & Auſo-
nius in Periandri Sententijs inquit.

Mortem optare malum, timere peius.

Vnde optante, & petente mortē inquit Annæus
Seneca in Oedipo.

Vtrumque timidi eſt velle.

Hinc etiam recte clariſſimis, apertiſq. verbis
Ouidius lib. 4. Metamorphoſeos inquit.

Timidi eſt optare necem.

Et hęc dixiſſe ſummatim ſufficiat, quę remitti-
mus iudicio ſuperiorum Eccleſiaſticorum.

Occidere etiam Tyrannum, pro communi,
99 publicauè vtilitate, licere illumq. Imperio, † do-
minioq. exuere voluit Dominic. de Soto, de iuſt.
& iure, lib. 4. q. 4. artic. 1. & plenius lib. 5. q. 1. artic.
3. Hinc Phalaris Agrigentinus Tyrannus lapidi-
100 bus † à populo obrutus. Teſte Cicerone lib. 2.
Officior. & Plutarcho in Politica, & refert Tho-
mas Facellus Hiſtor. Sicular. Decade 1. lib. 6. Et
101 Traſideus † alter Agrigentinus Tyrānus apud
Megaram morti damnatus, vt dicit idem Facel-
lus in loco allegato. Hieronymus Hieronis Ty-
102 rāni Siracuſani filius a ciuibus, & amicis ea † de
cauſa interfectus, vt eſt author Liuius Belli Pu-
nici lib. 2. Oliuerottus Firmanus dum Tyranni-
cè occupare patriam ſtuduiſſet, ac Ioannē Fran-
gianum patruum cum alijs nonnullis occidiſſet,
tandem Tyrannidis pœnas luere coactus à Cæ-
ſare Borgia Alexandri VI. filio apud Seno-
galliā ſtrangulatus occubuit, vt eſt author Fran-
ciſcus Guicciardinus Hiſtor. lib. 5. & Auguſti-
nus Niphus de Regnandi Peritia lib. 1. cap. 5. Sed
& hoc non auſim ita ſimpliciter affirmare, dico
in conſil.... vbi late Cent. 2.

Oportet igitur, (vt propoſitū Axioma noſtrū
aſſumptum dictat) Edicta, legesq. pro communi
populorū vtilitate deſcribere, vnde Macharæū
apud Lesbum Regnantem, quod pro commu-
103 ni populorum † vtilitate protuliſſet leges, col-
laudat Diodorus Siculus lib. 6. in fine. Sed quan-
doque contra particulares perſonas fieri poſſe
certum eſt.

Primo enim lex, edictum admittitur, reſpi-
ciens particulares aliquas perſonas, puta ſi coge-
ret conſanguineos ad compromiſſum, vt exē-
104 plificat † Vaſquius Cōtrouerſ. illuſtr. lib. 1. cap.
31. num. 26. & nos diximus de Compromiſſis, §.
1. Gloſſa 1. per totum. Non tamen hoc caſu iu-
dicarem dici legem particularem, ſed vniuerſa-
lem potius, cum comprehendat omnes cuius-
uis conſanguineos, ac ſanguine iunctos, quia ſic
diceretur etiam lex contra homicidam, qui
committit homicidium, ſubeat talem pœnam,

quia reſpiciet omnes homicidium perpetrantes.
Secundo toleratur lex contra particulares
105 perſonas, quando illarum perſonarum † tacitus,vel expreſſus interueniret conſenſus, vt voluit Angel.in conſil.271. Viſis & examinatis, columna prima.

Tertio toleratur lex, edictum, ſiue ſtatutum, contra particulares aliquas perſonas, vbi ſtatuentes mouerentur aliqua rationabili, perſuaſiua, aut iuſta cauſa,puta ob bonum publicum, & cō-
106 munem,non particularem vtilitatem † Angel, in conſil.63. col. 1. Curtlus iunior in conſil.129. col.fin. Ferdinand. Loazes in Rep. l.filiusfamilias,§.Diui,num.246.ff.de leg.1.quos refert, & lō quitur Roland.à Valle,in conſil.99.num.41. volum.2.& hæc eadem refert Cornel. Benincaſ.de Conſtitut.quæſt. 6. num. 35. & 70. & Matth. de Afflict.in proœm.Conſtitut. Regni, q.4.num.5. vbi plenè.

Quarto ſuſtinetur Edictum contra particularem perſonam ſiue ciuem ad euitandum ſcandalum,puta,quando eſſent duæ partes, guerram inſimul facientes,poteſt enim illo caſu iudex per
107 ſuum † Edictum præcipere, ne vnus tranſeat prope domum alterius. DD.præſertim Gloſſ. & Bartol.in l.quod iuſſit,num.4.ff.de re iudic.valet enim ſtatutum contra particularem perſonam
108 ad ſedandum ſcandalum, & tumultum † in ciuitate, vel populo, vt voluit Angel. in l.Antiochenſium,ff. de priuileg.credit. arg.l. ſi quis filio exhęredato,§.hi quoque, ff. de iniuſt. rupt.& irrit.teſt.pro ſedanda etenim diſcordia, & ſcandalis à Ciuitate,& Republica tollendis,iudex poterit Edictum facere, ac particularem prouiſionē,
109 ne tales † de eorum domibus exeant,l. fin.ff.de interd.& voluit Alexand. in dicta l. quod iuſſit, poteſt enim hoc fieri ob euitandā rixā, & ob rixoſos homines facere, l. fin.ff. de offic. procur. Cæſar. vt in ſimili dicimus de duobus contendētibus de poſſeſſione, ac nemo vult actoris officium exercere, ſed ſuam poſſeſſionē armis tueri, pro ſedandis eo caſu rixis, & ne partes ad arma veniant, iudex facit Edictum, ne quis in poſſeſſionem ſe ingerat, aut intromittat, penes tertium ſequeſtri loco illam ponendo, donec ſuo officio, de vero, ac iuſto poſſeſſore ſe informet, & illum manuteneat, & alterum actoris loco ſubſtituat,
110 † vt docet Specul.in tit.de petitor.& poſſeſſor. §.1.verſ.pen. & in tit. de inquiſit. §. quando autem,verſ.vtrum autē,& in tit. de libelli concept. §.nunc dicendum,verſic.22.Bald.& alij DD.in l. Ordinatij,C.de rei vendic. Philipp. Dec. in l.fin. num.6.C.de Edicto,vbi multos allegat. Anton. Capiç.in Deciſ.Neap.13.num.1.Marian. Socin. Nepos in conſil.68.num.135.vol.3. Iacob. Menochius,de recuper.poſſeſſ. remed. 1. num. 323. Achill.Perſonal. de adipiſcen. poſſeſſ. num. 56. Ioan.Lucius Placitorum Curiæ Pariſienſ. lib.9. tit.9. Andr.Gail.lib.1.Obſeruat.5.

Is etiam, qui cautionem de non offendendo præſtare tenetur, ſi illam minimè inueniat, pęna ſi ei fit ei à iudice præceptum, ne ad certos quoſdā
111 fines accedat,† vt voluit Ioan. Andr.ad Specul. in tit.de pignorib.§.ſequitur, verſ. quid ſi timeo. Felin.in rubr.de treug.& pace. Declarat.8. Et alicui etiam facinoroſo homini, vel peſſimo viro
112 ſub pęna triremium, ne accedat † ad talē locū, vt alios inducens voluit Franciſc. Hercul. de Caution.de nō offenden.cap.5.num. 13. quod etiam ſcribit Octauian. Vulpell.de Pace, & induc.q.77. num.4.& ſeqq.vbi etiam aſſeruit, quod vbi veriſimilis ſuſpitio, & offenſæ timor vigeat, poterit præſes militares etiam cuſtodias decernere, ſi ei videbitur, concuſſoris expenſis, arma ferendi, armatoſq. ſecum ducendi licentiam impartiendo. allegat Andr. Alciat.in l. ſi ſuper poſſeſſiones, C. de tranſact.& in ſimili alias fallentias tradidit Petrus Duennas in Regula.46.per totum.

CAP. VIII.

ARGVMENTVM.

Edicta, ac leges emendare debent vitia, ac punire delicta, conſtitutis delicto congruentibus pœnis, enumerantur omnes fere pęnæ legales, ac à Tyrannis adinuentæ.

COMPENDIVM.

1 *Lex iuſto non eſt poſita.*
2 *Pænam, & præmium duo numina appellauit Democritus.*
3 *Pænas qui dedit, aut melior, aut minus prauus fit.*
4 *Pæna fit ad terrorem, vt a delicto alij arceantur.*
5 *Pænæ omnis, non tam ad vindictam, quam ad exemplum pertinet.*
6 *Iura publica, ſunt certiſſima humanæ vitæ ſolatia, infirmorum auxilia, potentum fræna.*
7 *Leges ſunt cuſtodes vitæ noſtræ.*
8 *Lex pro ſubditorum correctione adinuenta eſt.*
9 *Lex duabus rebus muniri debet denunciatione & præmij pollicitatione.*
10 *Amor virtutis, quos non allicit ad benefaciendum, eos ſaltim pęnarum horror abſtrahat a delinquendo.*
11 *Iupiter laudatur, quod malos puniret, bonos præmijs eueheret.*
12 *Dionyſius ſimiliter Syracuſanorum Tyrannus.*
13 *Pænas ſtatuere non poteſt, qui Iuriſdictionem non habet, & num.15.*
14 *Pænæ ſunt de Regalibus Principum.*
15 *Iuriſdictionem, ac merum imperium habens, pęnas imponit.*
16 *Pænas inſolitas in edicto apponere non licet.*
17 *Imponens pænas vltra leges, nihil facit.*
18 *Socrates capite ab Athenienſibus damnatus, quod nouos Deos, nouamq. religionem induceret.*
19 *Alexander volebat, vt Epheſtio inter Deos haberetur.*
Breuiarum pęnarum hic deſcribit author.
20 *Pæna Ignis puniuntur infraſcriptis caſibus, vſque ad num.36.excluſiue.*
Irruentes in conuerſos nouiter ad fidem Chriſtianam.
21 *Sacrilegi.*
22 *Falſatores monetarum.*

Procu-

23 *Procurator rerum Cæſaris concuſſionibus vexans provinciales.*
24 *Incendium faciens in Ciuitate, vel Opido.*
25 *Confugiens ad hoſtes principis, ac eis ſecreta reuelans.*
26 *Serui qui ſaluti dominorum inſidiantur.*
27 *Seruus concumbens cum ſua domina.*
28 *Nili aggeres deſtruens.*
29 *Hoſtes venire permittens.*
30 *Raptus pœna in ſeruo.*
31 *Aruſpices, & ſortilegi.*
32 *Hæretici.*
33 *Qui martyres flammis puniti, & igne.*
34 *P. Mutius Tribunus plebis, nouem collegas flammis combuſſit.*
35 *Carnifex eo quod exuiſſet veſtes Clritæ, & Fluuianæ de adulterijs, ac ſtupris conuictis, quando ducebantur ad mortem, viuus exuſtus.*
36 *Furcarum pœna puniuntur infraſcriptis caſibus, vſque ad num. 44. excluſiue.*
Sacrilegi, ſub eod. num. 36.
37 *Transfugæ ad hoſtes ſeſe conferentes & ſecreta alterius partis reuelantes.*
38 *Seditionis authores.*
39 *Famoſi, & publici fures.*
40 *Piratæ.*
41 *Furca, quid eſſet apud Romanos.*
42 *In Italia nobiles non eunt ad furcas, ſecus in Gallia, & num. 43.*
44 *Gladij pœna.*
45 *Luxuriantes contra naturam.*
46 *Sacrilegi nuptiarum.*
47 *Furantes alienos pueros.*
48 *Proditor Spiritualis, vel temporalis Principis.*
49 *Conſulens aruſpices, & ſortilegos.*
50 *Priuatum carcerem excreentes.*
51 *Monetæ falſæ fabricator.*
52 *Gladij pœna diuerſa, a condemnatis ad gladium, vel ludum gladij.*
53 *Ludus gladiatorius quiſnam, & num. 54. 57. & 59.*
55 *Vmbratilis gladij pugna quæ, & num. 65.*
56 *Gladiatorium munus quomodo fiat.*
58 *Ludos gladiatorios Iulius Cæſar Dictator primus Romæ exhibuit.*
60 *Martia Commodo Imperatori ſuaſit, ne in Imperij dedecus ludo gladiatorio ſe immiſceret, & num. 64.*
61 *Nero gladiatorios Ludos conſpexit per Smaragdum.*
62 *Intellectus l. 1. ff. de Abigeis.*
63 *Galenus cooptatus Romæ in Medicum Gladiatorum.*
64 *Commodo Imperatori vitio vertitur quod Ludo gladiatorio ſe exercuerit.*
65 *Exercitatio vmbratilis gladij, ac pali fiebat in publico.*
66 *Equites Neapolitani exercent curſu torneamenta, cum homine ligneo dicto (Il Fachino) in quem lanceas currendo rumpunt.*
67 *Torneamenta fiunt ab equitibus, & equitando, & pedeſtri exercitio Neapoli.*
68 *Henrici Valeſij Secundi Gallorum Regis mors, dum torneamentis ſe exerceret.*
Ob mortem Henrici eiuſdem, Chriſtianæ fidei hoſtes, ſidentius Galliam penetrarunt, ſub eod. num. 68.
69 *Torneamenta a Lateranenſi Concilio prohibita.*
70 *Conſtantinus Imperator torneamenta prohibuit, & quid in cauſa fuerit, & num. 71.*
71 *Dirimachius Monachus, quod Romæ gladiatorios Ludos conſpiciens, pluribus verbis illorum vſum damnaret, lapidibus a populo obrutus, alij Telemachum monachū appellant, & num. 72.*
73 *Ad ludum gladiatorium damnatus, quid faciebat.*
74 *Rude donari, quid ſit.*
75 *Gladiatores accepta Rude a pugnandi neceſſitate erant exempti.*
76 *Pileus, quando dabatur gladiatori, quid ſignificaret.*
77 *Gladij pœnam, qui ſuſtinent his caput amputatur.*
Sancti Martyres, qui gladio conſumpti ſunt enumerati, ſub eod. num. 77.
78 *Capitis pœna quæ.*
Capitis pœna plectuntur, vſque ad num. 129.
79 *Raptores Virginum Deo dicatarum, ac alienarum vxorum, eiſq. auxilium præbentes.*
80 *Diuina officia dolo perturbantes.*
81 *Rebaptizans, & qui rebaptizatur.*
82 *Signum Sanctæ Crucis in eius vilipendium in ſilice, vel itinere inſculpens.*
83 *Emptor Muricis, ac purpuram tingens.*
84 *Violans Ciuitatis muros.*
85 *Frumentum exercitus lucrifaciens.*
86 *Mulier ſe ſubdens bruto animali.*
87 *Mouens tumultum, ac ſeditionem in populo.*
88 *Patriæ proditor.*
89 *Latro itinerum, & Inſularum ac nemorum publice deprehenſus.*
90 *Homicida.*
91 *Frangens pacem iuratam, occidendo, vel vulnerando.*
92 *Domina, quæ cum proprio ſeruo concubuit.*
93 *Violentas manus ſibi inferens.*
94 *Miles, pacis turbator.*
95 *Hoſtibus arma vendens.*
96 *In Proſtibulo puellam tenens.*
97 *Homines caſtrans.*
98 *Effracto carcere aufugiens.*
99 *Miles, qui captiuum dimiſit, vel ei ſeruit.*
100 *Commentarienſis permittens reum aufugere.*
101 *Priuatum carcerem exercens.*
102 *Erigens furcas, tamquam Magiſtratus, cum non ſit.*
103 *Miles ſocium commilitonem vulnerans.*
104 *Poteſtati, vel Magiſtratui violentas manus inferens.*
105 *Iudex publicam pecuniam ſubtrahens.*
106 *Miles integra acie bello aufugiens.*
107 *Pregnantem mulierem necans.*
108 *Abortum procurans.*
109 *Author violentiæ, & aggreſſionis.*
110 *Miles ſimulans languorem, ne militet.*
111 *Receptantes latrones.*
112 *Inuadentes Ciuitates, Caſtra, vel Opida.*
113 *Vaſtum in Campis, & vineis facientes.*
114 *Rapiens a religione nouitios.*
115 *Deportati, qui deportationis fines erumpunt, fugientes.*
116 *Manichæi hæretici.*
117 *Blaſphemi, & iurantes per Capillos DEI.*
118 *Magos, & ſortilegos manibus proprijs opprimens.*
119 *Stuprator.*
120 *Intellectus §. item lex Iulia, verſiculo, ead. l. Inſt. de public. iudic. & num. 121. 122. 123. & 124.*
124 *Andreæ Fachinei laus, & num. 126.*
125 *Pœnalegis Iuliæ de vi publica, quæ.*
127 *Stuprum etiam vi dicitur committi munere, auro, & pecunijs oblatis; & ruptum committi blanditijs & donis circumuenta virgine.*

N San-

128 Sanctorum imagines & Printipum ſtatuus ſerio percutientes capitis pęna plectuntur.
129 Culei pęna quæ, & num.130.vſque ad num.136.
139 Culei pęna qui puniti fuerint.
Parricidæ ſiue parentum interfectores quorum primus dicitur fuiſſe P.Malleolus, qui quod matrem occidiſſet culeo inſutus peryt.
Sanctus Iulianus Martyr, Culei pœnam paſſus fuit.
131 Culei pœna non datur, niſi in confeſſum.
132 Solon pœnam in parricidas non tulit, arbitratus nemin\~ exiſtere poſſe, qui ſimile delictum patraret.
133 Cicero de Culei pœna, ſententiam ſuam dicit in orat.pro Sexto Roſcio Amerino.
134 Fabius Quinctilianus, quid de Culei pœna dicat.
135 Artaxerſes Memnon appellatus, Perſarum Rex, ex Pellicibus centum & quindecim filios ſuſcepit.
Artoxerſis Iudicium in filium eum occidere volentem, & complices pœna.
136 Amputationis capitis, ſiue decollationis pœna, vſque ad num.143.
137 Didius Iulianus Imperator a Septimio Seuero decollatus.
138 Corradinus Sueuorum familiæ nobiliſſimæ nouiſſimus a Carolo I. Rege Neapolitano natione Gallo decollatus.
139 Sanctus Ioannes Baptiſta ſimili modo ab Herode impio Rege interemptus.
140 Lamorallus Comes ab Egmunda, & Pilippus Comes Horni apud Belgas, læſæ Maieſtatis rei, capite a Duce Albano Belgy tunc prorege publice plexi,
141 Maria Scotiæ Regina ab Impia Elizabetha Regina Angliæ ſecuri percuſſa & publicæ decollata.
142 Sanctorum Martyrum decollatorum catalogus,
143 Ferri, ſiue ſecuris pęna quæ, vſque ad num.140.
144 Aemilius Papinianus ſecuri percuſſus ab impio Antonino Caracalla,
145 Faſces cum ſecuribus a Romulo origininem duxere.
146 S.Hermenigildus ſecuri percuſſus a Leouigildus patre Gothorum Rege,
147 Præcipitationis pęna quæ, vſque ad num.158,
148 Saxum Tarpeium Saturninum prius dictum, poſtea Tarpeium a Tarpeia virgine præcipitata.
149 Sanctus Iacobus Apoſtolus, frater Domini dictus, primus Hieroſolymorum Epiſcopus a populo e Templi pinna præcipitatus.
150 Caliſtus Papa è feneſtra, iuſſu Alexandri Cæſaris pręcipitatus interyt.
151 Maximianus, Epiſcopus Bagaienſis à Turri alta a Donatiſtis Hæreticis pręceps deiectus occubuit.
152 Martyres aly.
153 Scamander, quem Aſtianacta dicunt Hectoris, & Andromachæ filius, è Turri præcipitatus ab Vliſſe.
154 Theſſalus Hemonis filius ab Eurialo, ex Oſſa monte præcipitatus.
155 Cleombrotus in lacum Ambraciæ ſeipſum ex alta Arce præcipitem dedit.
156 Philaas Tarentinus.
157 Philomelus Phocenſium Dux.
158 Suffoſſionis viuæ pęna, vſque ad num.163.
159 Qui puniti ſuffoſſionis viuæ pęna.
160 Ameſtris Xerſis vxor, quos viuos defodi iuſſit.
161 Philenij fratres Carthaginenſes quare viui defoſſi.
Martyres Sancti, qui viui defoſſi.
162 Phinei Thraciæ Regis filij condemnati a patre ad defoſſionem ob crimen in eos falſò à Nouerca inſimulatum, ab Hercule, & Argonautis liberati fuere.
163 Pęna condemnationis ad beſtias quæ, & an ſit in vſu, num.164.vſque ad num.174.
165 Sancti Martyres, qui hac pęna affecti fuere.
166 Daniel ad beſtias condemnatus a Balthaſsare Rege.
167 Lacus, quis ſit.
168 Scipio vſus in transfugas hac pœna.
169 L.Aemilius Paulus, eadem pœna vſus.
170 Androdi facinus punitum eadem pęna, ſed ſaluatum a leone.
171 Conſtantinus Imperator eadem pœna vſus contra Reges aliquos.
172 Authores ſeditionis, & tumultus.
173 Iugurtha hac pœna vſus.
174 Peraſannus Ribera Dux Alcala Regni Prorex, fecit occidi Leones Neapoli in Caſtro nouo exiſtentes, & qua ex cauſa.
175 Demerſionis in aquis pœna.
Qui Sancti Martyres hac pœna affecti fuere.
176 Diluuium vniuerſale a Deo immiſſum ob peccata mortalium.
177 Miſenus Hectoris, & Aeneæ comes in mare ſubmerſus.
178 Milo Tyrannus à Piſanis, num.179.
179 Mare Myrthoum vnde dicatur.
180 Lycus ab Hercule in mare proiectus.
181 Phronyma puella regis filia, nouercæ ſuaſu aquis demerſa.
182 Roxana Dary filia in puteo ſubmerſa.
183 Romanus Argyropolus.
183 Aſturgius Fauentię Dominus a Cæſare Borgia in Tyberin proiectus.
185 Sigiſmundus Burgundorum Rex in puteum a Clodamiro Rege proiectus.
186 Hac pœna vſus Octauius Cæſar in quoſdam auarè & ſuperbè in prouincia graſſantes,
187 Tiberius Cæſar homines ab Inſula Caprearũ quæ Arx Tiberij vocabatur, præcipitari in mare faciebat.
188 Nero Domitius eadem pœna vſus in Criſpinum Priuignum.
189 Scyron eadem vſus pœna in hoſpites, quam & ipſe tandem pati coactus fuit in ſui facinoris præmium.
190 Thimoclea ſe præcipitauit in puteum ob pudicitiam ſeruandam,
191 Excoriationis pęna.
192 Sanctus Bartholomęus excoriatus,
193 Marſias ab Apolline excoriatus.
194 Siſamnis Iudex a Cambiſe Perſarum Rege excoriatus, quia pecunia corruptus iudicauerat.
165 Cubricus viuus excoriatus.
196 Cleomenes a Ptolomeo Lagi excoriatus,
197 Proijciens lapides in Beatam Virginem fuit condemnatus ad excoriationem perſona viua.
198 Marcus Antonius Bragadinus Nobilis Venetus Famaguſtæ ab impio Muſtafa excoriatus, martyrij Palmam adeptus,
199 Zenoni Martyri fuit detracta pellis,
200 Laquei pœna verſabilis in fureis.
201 Laquei, & furcarum pęna, an ſit eadem.
202 Furca erat bicornis.
203 Laquei pœna qui puniti, & num. 204. 205, 206, & 207.

Andreas

207 Andreas Rex Neapolitanus a Regina Ioanna vxore laqueo ſuffocatus, quæ in vindictam ſimili poſtmodum mortis genere periyt.

208 Valentinianus ſtrangulatus.

209 Achitophelis mors.

210 Iudæ proditoris mors laqueo ſibimet iniecto ſequuta.

211 Crucis pęna.

212 Intellectus l. capitalium, §. famoſos, ff. de pœnis.

213 Crucis pœna apud Chriſtianos abolita.

214 Crucis pęna qui affecti.

215 Veneni pęna, & num. 216.

216 Intellectus l. aut damnum, §. proinde, ff. de pœn.

217 Veneni pœna apud Athenienſes in vſu fuit.

218 Phocion Athenienſis, & ſocij veneno puniti.

219 Socrates ab Athenienſibus veneno pœnali extinctus.

220 Cicutæ pęna, & venenum ex ea.

221 Vinum ſanguis terræ.

Cicuta venenum eſt.

222 Maſſilienſes venenum cicuta temperabant.

223 Mulier in Cea inſula coram Sexto Pompeio voluntarie venenum bibit.

224 Veneni pęna, an apud Romanos fuerit, & num. 225.

226 Rotarum pœna quæ.

Rotarum pœna apud Gallos vſitata, & Germanos.

227 Et apud Mediolanenſes.

Intellectus §. ſi vero robariam, lib. 4. tit. de pęn. 1. Conſt. Mediolan.

228 Diua Catharina Rotis præparata.

229 Qui alij ea pœna vſi fuerint.

230 Lapidationis pęna antiquiſſima eſt.

231 Blaſphemi ex lege Moſis lapidabantur.

232 Aduram, qui erat ſuper omnia tributa Regis Roboam a populo fuit lapidatus.

233 Naboth lapidatus ex ira Iezabelis.

234 Lapidationes prophetarum exprobrauit Chriſtus Iudæis.

235 Lapidationem in adulteros Muamedes mutuatus eſt a Scriptura Sacra.

236 Sanctus Stephanus lapidatus.

237 Apoſtolos in Ciuitate Iconij Iudæi lapidare voluerunt.

238 Diuus Paulus Apoſtolus lapidatus fuit apud Lycaoniam.

239 Sanctorum martyrum catalogus qui lapidati fuere.

240 Pyſidices puella regis filia Achillis amore capta, vt eum coniugem haberet, patriam, parentesq. cum prodidiſſet, eiuſdem Achillis mandato, lapidibus obruta.

241 P. Poſthumius Regillenſis a Romanorum exercitu lapidibus obrutus, quod Volam vrbem captam prædæ illis non dediſſet.

Q. Metellus Cenſor lapidatus.

242 Perſæ veneficorum vultus ſaxis confringunt.

243 Atrienſes populi fures lapidant.

244 Demoſthenes, & Nicias Athenienſes a Syracuſanis lapidibus obruti.

245 Cinna, & Pyrander ſaxis obruti.

246 Sergius Monachus, impij Muamedis ſocius lapidibus obrutus.

247 Pęna atrociſſima, qua corpora Remigijs, vel quadrigis, ac arboribus ligata in partes diuidebantur.

248 Metius Suffetius Albanorum Dux quadrigis diſcerptus.

249 Beſsus Bactrianorum Dux ramis arborum alligatus, & diſcerptus ab Alexandro.

250 Agag Amalecitarum Rex in fruſta cōciſus a Samuele in Galgalis.

251 Tyrechnes Eubeæ Rex equinis pullis alligatus, ſciſſus fuit ab Hercule.

252 Hippolytus Martyr Romanus equis indomitis alligatus, & diſcerptus.

253 Brunechildis Gallorum Regina, Clotario ſecundo ſpectante ac mandante, equis alligata & diſcerpta.

254 Scinis Latro Corinthius hominum brachia arboribus alligabat, & quomodo diſcerpebat.

255 Pœna includendi homines animalibus exenteratis.

256 Macrinus Imperator hac pœna vſus in duos milites & quam ob cauſam.

257 Alexander Phereus animalium pellibus recenter excoriatorum nudos homines inuolutos vermibus lacerandos & abſumendos tradebat.

Pęna alia immaniſſima qua viuorum hominum corpora, mortuorum cadaueribus alligabantur, membrum membro reſpondens, ſub eod. num. 257.

258 Mezentius Tyrrhenorum Rex ſupradicta pœna primo loco vſus.

Opilius Macrinus Imperator pęna eadem ſæuiſſimæ vſus.

259 Pęna diſſecationis per medium.

260 Pithij Bithinij filius natu maior medius ſectus.

261 Cyſenes Diogiridus Tracia Regis filia, viuos homines diſſecabat.

262 Caligula homines medios ſerra diſſecuit.

263 Commodus obæſi corporis homines ventre diſſecuit.

264 Sanctus Ionas a Sapore Perſarum Rege medius diſſectus.

Tarbula Sancti Simeonis Epiſcopi ſoror cum pediſſequa, ſerra per medium crudeliſſime ſecata.

265 Florentius, & Barchalbas, Valentis iuſſu diſſecati fuere.

266 Equo, vel Boui æreo incluſi igni ſuppoſito pœna.

267 Perillus Tauri ęnei fabricator, iuſſu Phalaridis ſuæ inuentionis primus pęnam ſuſtinuit.

268 Taurum a Perillo factum Carthaginenſes rapuerant, poſtmodum Cartagine capta, Scipio Africanus Agrigentinis reſtituit.

269 Alij permulti, boues, & equos æneos inuenere ad affligendos Sanctos Martyres.

270 Fumi pœna per Auidium Caſſium in vſum poſita, vſque ad num. 274.

271 Auidius Caſſius, ſe Catilinam, & Marium ob crudelitatem dici volebat.

272 Vetronius Turinus ab Alexandro Seuero fumi pœna punitus fuit, quod fumum vendiderat Magiſtratus conferendo accepta pecunia.

273 Sancti Martyres, qui fumi pęnam ſuſtinuere.

274 Pęna miſſionis ſanguinis per venæ ſectionem, vſque ad num. 281.

275 Seneca ſanguinis miſſione per venæ ſectionem interijt.

276 Nero Senecæ Præceptori, dedit eligendæ mortis arbitrium.

Eadem morte interijt Florianus Imperator, ſub eodem num. 276.

277 Thraſeas eadem morte perijt.

278 Hæc pœna ſanguinis emittendi militaris inuentio fuit qua veteres Milites errantes, Romani olim puniebant.

Gellij ſuper ea re opinio, ſub eod. num. 278.

279 *Eodini opinio.*
280 *Authoris de hac re opinio rationi admodum conſentanea.*
281 *Decimatio, Viceſimatio, & Centeſimatio pœnæ militares, uſque ad num. 291.*
282 *Appius Claudius poſt pugnam Decimationem militibus fecit.*
283 *L. Cornelius Sylla Athenienſes decimauit.*
284 *Opilius Macrinus milites Decimauit, & cum clementem ſe dicere volebat centeſimauit.*
285 *M. Antonius milites decimauit.*
286 *Græci decimarunt eos, qui Xerſis partes ſequuti erant, Achæos, Mileſios, Magnetes, Theſsalos, & alios.*
287 *Baſilius Porphiriogenitus Imperator Conſtantinopolitanus captos Bulgaros eo modo centeſimauit, vt oculũ cuiq. centeſimo erueret.*
288 *Lacedemonij decreuerant, quod vnaquæque decima Ciuitas, ex illis quæ Medos ſequutæ fuerant, euerteretur, quibus poſtea veniam dederunt.*
289 *Cambiſes Perſarum Rex, cum exercitum inconſiderate ad plura gerenda bella direxiſset, & victu milites carerent, herbis comeſtis, ſortitione facta decimũ quemq. alijs militibus in cibum dedit.*
290 *Sergius Galba milites decimauit.*
291 *Plumbatarum ictus pœna, uſque ad num. 296.*
292 *Sancti Martyres, qui plumbatis afflicti fuere.*
293 *De pœna plumbatarum, quid egerint Valẽtinianus, Valens, & Gratianus Imperatores, & nu. 294. & 295.*
295 *Intellectus in l. omnes, 33. & l. quilibet, 40. C. de Decur, lib. 10.*
Accurſij interpretatio exploſa remiſſiue.
296 *Raptationis per via, & ſaxa pœna.*
Sanctus Marcus Euangeliſta raptatus.
297 *Sanctus Hippolytus Romanus raptatus.*
298 *Sancti plures Martyres, qui raptati fuere, & num. 330.*
299 *Hector Troianus ab Achille raptatus.*
300 *Martinianus & Saturianus a Genſerico Rege Ariano quadrigis raptati.*
301 *Pœna ſagittationis, ſiue iaculationis.*
302 *Sancti qui ſagittati fuerunt.*
303 *Abſciſſionis linguæ pœna, uſque ad num. 308.*
Sapor Regis Perſarum linguam extrahi fecit Puſicio artificum præfecto.
304 *Sancti Martyres, quibus lingua extracta eſt.*
305 *Blaſſemi in Regno Neapolitano linguæ mutilatione puniuntur.*
Intellectus Conſt. Regni. Blaſſemantes Federici Imperatoris.
306 *Blaſſemis octaua vice in Gallia lingua abſcinditur.*
307 *Falſorum teſtium lingua perforanda.*
308 *Aquæ, & ignis interdictionis pœna, quæ, uſque ad num. 329 excluſiue.*
Pœnam interdictionis aquæ, & ignis nemo declarauit, ſub eod. num. 308.
309 *Eam pœnam author declarat.*
310 *Noui coniugati apud Romanos aquam & ignem tangebant.*
311 *Ignis maſculo, aqua feminæ aſſimilatur, & num. 312.*
312 *Aquam, & ignem omnium principia eſse, aliqui Philoſophi tradidere.*
313 *Ex aqua eſse omnia, & in aquam redire ſenſit Thales Mileſius.*
314 *Oceanus mundi parens vocatur ab Homero.*
315 *Ignem Deum eſse cenſuit Parmenides, & Hippaſus Metapontinus, & Heraclitus Epheſius, & num. 316.*
317 *Cœlos ex materia aquæ, & Ignis conſtare cenſuere Hebræi.*
318 *Ioſephi Acoſtæ viri grauiſſimi laus.*
319 *Ignem vniuerſæ naturæ principium, & finem ex illo eſſe debere aſseruit Plutarchus.*
320 *Mundum igne conſumptum cenſuit Cicero, ſic, & Ouidius, & num. 321.*
322 *Diluuium factum, quo ſubmerſus vniuerſus orbis, & finem mundi per ignem futurum, confeſſus eſt Seneca.*
323 *Ignem igni adiungere, vxorem ducenti, dixit feſtiue Ariſtophanes.*
324 *Igne homines, vt argentum, examinantur.*
325 *Bannum, quo Banniuntur contumaces malefactores in Regno Neapolitano, dicit, quod nemo illos receptet, igne, loco, aqua, alioq. pacto foueat.*
326 *Duobus elementis, aqua & igne interdici quare pœna erat, ex authore.*
327 *Aqua, & igne fœdera ſanciebantur.*
328 *C. Marius a Lucio Sylla, pœna interdictionis aquæ, & ignis affectus.*
329 *Metalli pœna, uſque ad num. 332.*
Metalli pœna duplex, quia damnabantur vel in metallũ, vel opus metalli, & quid differrent inuicem, & n. 330.
331 *Metalli pœna erat humillimũ perſonarum, & ſeruorũ.*
332 *Deportationis pœna quid ſit; uſque ad num. 337.*
333 *Deportationis pœna in Regno Neapolitano frequentiſſima, ob commoditatem inſularum, & num. 334.*
335 *Pœna deportationis affecti plures ſancti.*
336 *Diniæ adoleſcentis ditiſſimi hiſtoria quem Charidea pulchra, ſed impudica mulier Epheſia, adamauit ob quam fuit deportatus.*
337 *Pœna abſciſſionis manuum, ac pedum.*
338 *Qui Sancti viri illo martyrio affecti.*
339 *Excæcationis, ſiue effoſſionis oculorum pœna, uſque ad num. 345.*
340 *Lege Georgica Iuſtiniani ea pœna fuit comminata.*
341 *Pœna excæcationis Conſtantinopolitanorum Imperatorum peculiaris.*
Contentio inter Iouem, & Iunonem Vtri ne mari, an feminæ eſset maior libido?
342 *Tyreſias iudex inter Iouem, & Iunonẽ, fuit execæcatus.*
343 *Steſichorus Poeta excæcatus quod Helenam famoſo libello quaſi infamaſset.*
344 *Baſilius Porfiriogenitus, quindecim mille excæcauit.*
345 *Talionis pœna quæ, uſque ad num. 358.*
346 *Talionis pœna, an fuerit a CHRISTO ſublata.*
347 *Talionis pœna ex lege duodecim tabularum.*
348 *Retaliationis pœna, & num. 349. & ſeqq.*
349 *In criminibus præuaricatores puniuntur eadem pœna, qua punirentur rei abſoluti.*
350 *Accuſans aliquem calumnioſe mentiendo, ſuſtinet eandem pœnam.*
351 *Eodem modo in Regno Neapolitano.*
Intellectus Conſt. Regni. Pœnam calumniæ.
352 *Intellectus c. Regni. Accuſatorum temeritas.*
353 *Teſtis falſum deponens in cauſa criminali, puniendus eſt pœna, qua veniebat puniendus inquiſitus, num. 354.*
354 *Intellectus legis Hiſpanicæ, in l. Tauri, 83.*
355 *De pœna Talionis qui ſcripſerint remiſſiue.*
356 *Apud Gallos Talionis pœna in vſu non eſt.*
357 *Pulchrum Talionis Iudicium Hiſtoricum ex Diodoro Siculo.*
358 *Exſilij, & Relegationis pœna, uſque ad num. 380.*

Exſilium

Exſilium generis loco ſtatuit author, habent plures ſpecies ſub eod. num. 358.

359 *Relegatio quotuplex.*

360 *Intellectus l. relegati, ff. de interdict. & relegat.*

361 *Petri Criniti opinio confutatur.*

362 *Cælij Rhodigini lectio probatur.*

363 *Exſilium competit omnibus, quibus ſolum mutatur.*

364 *Interdictio quid, & num. 365.*

365 *Intellectus Rubr. de interdictis, & relegatis, & numero 366.*

367 *Exſilium triplex a Marcello Iuriſconſulto dicitur.*

368 *Franciſcus Hotomanus perperam reprehendit Marcellum, & num. 369.*

370 *Exſilium loci commutatio eſt ex Seneca.*

371 *Auxilium maleficio datur, non ſolum manu, ſed voce, & proclamatione.*

372 *Cluſiæ Hetruriæ Regis filia, e turraeum ſe præcipitem dediſset, ne vxor Valerij Torquati fieret, tumefactis vento pannis, euaſit incolumis.*

Cluſiam cum ſtupraſſet Valerius, in exſilium actus decreto Senatus in Corſicam.

373 *Phialus Syracuſanæ Claſſis præfectus a Senatu, populoq. Syracuſano exſilio damnatus, & quare.*

374 *Sic Thimeron Dux Lacedæmoniorum ſimilem pœnam paſſus eſt.*

375 *Sanctus Ioannes Euangeliſta in Inſulam Patmos relegatus ibidem ſeptem annis permanere coactus fuit.*

376 *Ouidius Poeta celeberrimus ab Auguſto in Pontum relegatus.*

377 *S. Clemens Romanus Pontifex tertius poſt Diuum Petrum in inſulam relegatus.*

Antoninus Pius Imperator cum iuramẽto ſe aſtrinxiſset nullum Senatorem percuſſurum, Senatorem parricidã in inſulam deſertam relegauit, ita vt illum mori vel beſtijs obijci neceſſe eſſet, ſub eod. num. 377.

378 *Sancti Martyres plures, qui enumerãtur in exſiliũ acti.*

379 *In Regno Neapolitano nulla pęna frequẽtior, relegatione, & exſilio.*

380 *Crurifragij pœna.*

381 *Crurifragij pęna, qui Sancti, & Martyres affecti fuere.*

382 *In Sinarum Regno, dantur in parte Carnoſa Tibiæ verbera, & vix quinquaginta datis, emoriuntur.*

383 *Remigum, ſiue Remigationis pœna vſque ad num. 388.*

384 *Hannibal ſeruos Remo addixit.*

385 *Auguſtus bellum geſturus aduerſus Sext. Pompeium in Siciliæ Inſula, viginta millia ſeruos manumiſſos, Remo addixit.*

386 *Cæſar Auguſtus, Iudæum Remo damnauit.*

387 *Remigis & quare meminit Iuriſconſultus in loco allegato ab authore.*

388 *Carceris pœna, vſque ad num. 395.*

389 *Carceris perpetui pœna in vſu eſt apud Eccleſiaſticos iudices, & num. 391.*

390 *Carcer ad cuſtodiam non ad pœnam eſſe debet.*

392 *Carceris pœna, num apud Romanos vſui fuerit, & num. 393.*

394 *Carcerum tres ſpecies ex Platone.*

395 *Optionis mortis pœna apud Tyrãnos putatur Clemẽtia.*

396 *Tiberius mortis arbitrium dedit Traſeæ, Bareæ & Seruiliæ.*

397 *Nero Senecæ dedit mortis optionem.*

398 *Mortis optio de iure in pœnam dari nequit.*

399 *Fuſtigationis pœna vſui in vtroque foro Eccleſiaſtico & profano.*

400 *Fuſtium pœna qualiter procedebat, & num. 401.*

402 *Vſui hæc pœna in Regno Neapolis in his delictis, quæ narrantur.*

403 *Fuſtigatio dicitur leuis, & modica coërctio ab Vlpiano.*

404 *Mitrationis pęna quæ.*

405 *Adrianus bonorum decoctores, ſi ſuæ eſſent authoritatis, Catamidiari in Amphitheatro, & dimitti ſtatuit.*

406 *Apud Gallos falſantes ſigillum Regium catamidati fuſtigantur.*

407 *Melle perungi, & Soli exponi in pęnam, ac etiam lacte. & num. 408.*

409 *Virgines in lupanari ſtuprandas tradi ab Impijs Tyrannis in pœnam ſolitæ.*

410 *Sanctas Virgines ſtuprandas expoſitas DEVS protexit, ne id probrum paterentur.*

411 *Virgines, quæ ad pœnam mortis damnabantur, non niſi vitiatas prius olim veteres trucidabant.*

412 *Pęna appoſitionis ad catenam.*

414 *Pœna ruinæ Domus, Mœniorum, vel ſolo æquari, aratro fodi, & ſale ſeminari in vſu fuit aliquando.*

414 *Aratri pœnam in delictis Ciuitates patiuntur.*

415 *Ad ſolum Principem ſpectat Ciuitatem deſtruere, & aratro illam ſubijcere.*

416 *Henricus Imperator dãnauerat Ciuitatem Brixiæ aratro, quam miſericordia motus, remiſit.*

417 *Carolus V. Cæſar Gandenſem vrbem damnatam aratro, non id permiſit.*

418 *Terra ob infidelitatem aratrum patitur.*

419 *Aratro moritur Ciuitas.*

420 *Mediolanẽſem vrbem ſolo æquauit Federicus Primus Imperator.*

421 *Vrbs Raueſtana ad Ripam Moſæ Fluminis, & Aſtenaium ſolo æquatæ, & num. 422.*

Carthago ſolo æquata remiſſiue.

Intellectus l. ſi vſusfructus, 21. ff. quib. mod. vſufr. remiſſiue.

423 *Ruinam domus Ciceroni comminatus eſt M. Antonius Conſul, ni veniret.*

Ruinam Caſtri paſſus Alſonſus Picolomineus, & Theupolus Venetus domus ſuæ in Riuo alto olim poſitæ.

424 *Spurius Caſſius affectati Regni inſimulatus, interemptus, domus diruta, ſolumq. in Telluris Ædẽ redactũ.*

425 *Marinus Falerus Venetorum Dux ob conſpirationem in Rempublicam factam, capite multatus, dirutis ædibus, ac perpetua ignominia eius nomini tributa, & alia vt ibi.*

426 *Abimelech, Ciuitatem Sichem ſale ſeminauit.*

427 *Author inuehitur contra Tyrannos, ac nouarum pœnarum inuentores.*

428 *Pœnæ nocte, an die exequerentur, diuerſæ gentes diuerſum morem tenuere, & num. 429. 430. & 431.*

432 *In Areopago horæ dabantur litigatoribus, Actori vna, Reo altera, & iudicibus Tertia.*

433 *Clepſydra in aqua prius, nunc in puluere fit, & numero 437.*

434 *Apud Romanos, qua hora in forum ibant iudices, litigantes, Aduocati, & alij.*

435 *Romæ iudicialia die fiebant.*

Horæ per Clepſydras etiam Romæ dabantur, & quot horæ, & num. 436.

436 *Clepſydra an eſſet ſpacium vnius horæ, vel plus, aut minus, & num. 437.*

437 *Aſſidue ius dixit Auguſtus, & plerumq. etiam in nocte, tamen vltra ordinem, & num. 438.*

ſunt. Sed tanta (inquit idem Caſſiodorus Variar.
lib. 12. cap. 3.) eſt in Republica de morum varie-
tate diuerſitas, vt nemo valeat leges defendere,
niſi terror videatur aliqua tẽperare. Aegris enim
non vna cauſa ſalutis eſt, alter cibis reficitur, alter
per abſtinentiæ beneficia tenuatur; Hic lauacra
mollia, ille ferrum quærit ad vulnera, & varium
poſcit remedium diuerſa qualitas paſſionum; ſic
qui populis præeſſe cognoſcitur, non vno conſi-
lio præbituris inuenitur, feroces diſtrictione prę
mendi ſunt, manſueti ciuiliter admonendi, do-
loſi cautè, ſimplices ſub læuitate tractandi ſunt;
8 Eſt † enim lex admiuenta pro ſubditorum corre-
ctione, c. Factæ, diſtinct. 4. Benincaſius de Con-
ſtitut. q. 1. num. 12. Idem Caſſiodorus lib. 7. cap.
1. Scito puniendi remedium datum tibi pro ſalu
te multorum, Arma iſta iuris ſunt, non furoris,
hæc oſtentatio nimirum eſt contra noxios inſti-
tuta, vt plus terror corrigar, quam pœna conſu-
mat. Idcirco Vlpianus in l. 1. ff. de iuſt. & iure di-
cebat, bonos non ſolum metu pœnæ, ſed etiam
præmiorum exhortatione, meliores effici. Quod
& Ariſtoteli placuit in 6. lib. Ethicor. quem ſequi
tur Vaconius à Vacuna Declaration. Iuris Ciui-
lis, lib. 1. cap. 29. num. 2. Vaſquius de ſucceſſion.
progreſſ. in præfat. tomo 2. Vnde Moſes Barce-
pha Syrus de Paradiſo, parte 2. cap. 20. inquit, quę
9 libet lex duabus debet muniri rebus, pœnæ ſcili-
cet denunciatione, & præmij pollicitatione, qua
rum illa præuaricationem, hæc obſeruationem
comittetur. Edicta itaque pro emendatione vi-
tiorum, ac delictorũ fieri neceſſe eſt, vt antequã
eueniant præcidantur, & hoc pęnarum mætu, &
formidine; Et ſin minus hoc non obſtante, acci-
derint, tunc illorum patratores debitis oportet
aſſici ſupplicijs, vt vnius mætu alij terreantur, l. 1,
C. ad legem Iuliam repet. notat Sebaſtianus Me
10 dices de legib. & ſtatut, par. 4. q. 20. num. 6. † Quos
enim uirtutis amor nõ allicit ad bene faciendũ,
eos ſaltem pęnarũ horror abſtrahat à delinquen-
do, vt inquit Ioan. Rogeraius Trochęus de offic.
iud. in cauſis capital. in verbo, Capitis pęna, fol.
88. Nam peſtilẽte flagellato ſtultus fit ſapientior,
vt ex Salomone docuit D. Thomas de Aquino,
ad Duciſſam Brabantiæ, q. 7. ſequitur M. Anton.
Natta in conſil. 557. num. 12. vol. 3. Hinc rectè ait
Claudius Cantiuncula. De offic. iudicis, lib. 1. c. 1,
Nullo commodiore ductu prouentum facere
iudicem, quam ſi pręmij, ac pœnæ diligentem ſe
prębuerit expenſorem, his enim duobus generi-
bus Reſpublicas omnes contineri, magno con-
ſenſu Philoſophi tradidere. Et dum Democri-
tus, vt ſupra diximus, duos Deos conſtituebat be-
neficium, & pęnam, quam magnam appellat ſo-
cordiam Plinius lib. 2. cap. 7. & narrat etiam Ale-
xander ab Alexandro Dierum Genialium lib. 6.
11 cap. 26. Laudibus † circumferunt Iouem, quod
ſtudium omni in facinoroſorum hominum pu-
nitione, & bonorum euectione, & pręmio, com-
muniq. populorum vtilitate verſaretur, & apud
12 mortales vti Deus habitus. Sic & † Dionyſius
(quem diuerſis nominibus ornarũt Lilius Gre
gorius Giraldus, Vincentius Chartarius, Vale-
rius Anſelmus, & alij) quem quod pęnam impijs
& bonis præmia tribueret, eximijs laudib. ex tol
lit Diodorus Siculus lib. 4. Vnde Magiſtratui
congruit, vt quos regit ſubditos, rectè gubernet,
pręmijs bonos, pœnis prauos oneret; de præmio
dicam infra, lib. 3. cap. 6. Vt etiam fulmina pauco
rum periculo cadunt, omnium mętu, ita animad
uerſiones magnarum poteſtatum, terrent latius
quam nocent, vt dicit Seneca de Clem. lib. 1. c. 8.
nunc de pœnis agendum eſt.
13 Pœnas autem † ſtatuere, & ſtabilire, nemo po
teſt, qui iuriſdictionem, & iuris dicendi poteſtatẽ
14 non habet, † cum ſint pœnæ de Regalibus, & ad
Principem pertinentibus, c. 1. in verbo, Multa-
rum, pęnarumq. compendia. Quæ ſint Regal. &
amplè diximus de Regis Catholici Præſtantia,
15 cap. 13. † Iuriſdictionem enim & merum impe-
rium habens illas imponit, habetur in l. Imperiũ,
ff. de iuriſdict. omn. iud. ibi (animaduertendi in
facinoroſos homines) vbi omnes tradiderunt,
erectionem furcarum, & pœnas omnes corpo-
rales imponi poſſe ab habentibus merum impe-
rium. Aufrer. ad Capell. Toloſ. in Deciſ. 405.
plenè Iacobin. de Sancto Georg. in inueſtit. feu-
dal. §. cum mero, per totum.
Non poteſt autem Præſes, Prętor, Magiſtra-
tus, aut Officialis, quisquis ille fuerit, qui admini
16 ſtrandæ iuriſdictioni præpoſitus eſt, in † edictis
contra ſibi ſubditos, imponere pœnas inſolitas,
niſi eas, quæ à iure ſcripto conſtitutę ſunt, l. mo-
ris, §. ſed enim ſciendum, & l. capitalium, §. ma-
iores, ff. de pœnis. Bald. in l. incredibile. C. eo. tit.
Petrus Rebuff. in Concordat. Frãcię, tit. de Col-
lat. §. 1. verſ. ad arbitrium. Alfonſus Aluarez in
Speculo Roman. Pontific. c. 75. colum. 16. verſ.
Et nota quod liber homo. Iacob. Menoch. de ar-
bitr. Iudic. quæſt. lib. 1. q. 86. nu. 2. & ante eos Lud.
Roman. in conſ. 429. nu. 1. Paris de Put. in tract.
Syndicat. tit. de offic. Syndicator. c. An ſi poteſtas
condemnauit, vel compoſuit, num. 6. & 7. ſequi-
tur Petr. Foller. in Praxi Crim. §. pœnis debitis
feriantur, nu. 52 & 89. Matth. de Afflict. in Con-
ſtit. Ea, quæ ad decus, nu. 20. in medio. Petr. Bel-
luga in Speculo Princip. Rubr. 37. nu. 6. Nouas
enim leges, ac noua pęnarum genera ponentes,
magnorum, & incommodorum, ac ſeditionum
& ſcelerum occaſionem præſtiterunt, qua de re
nonnulli Principes, ac Reges, qui ſimilia attenta
runt, populorum motibus, violentæ mortis exi-
tus ſuſtinuerunt, vt dicit Auguſtinus Niphus de
Regnandi peritia, lib. 3. cap. 1. Verrem repręhen
dit Cicero, quod non ſolum noua, & inuſitata
excogitarit ſupplicia, & ſuis lictoribus, & carnifi-
cibus petulantiam omnẽ tribuiſſet, ſed & ipſum
ſuppliciorum ſpectatorem ſe exhibuerit. Cicero
in Verrem Actione 5. Quandoque autẽ ex cauſa
licet leges tranſgredi, de quo Innocent. in c. 1. de
Conſtit, caſus enumerat Tiraquell. in tract. de
pęnis.
17 Hinc Iudex † aliquem multans vltra leges id
permittentes, nihil facit, eaq. condemnatio, &
multæ indictio nulla eſt. Hoſtienſ. in Summa, tit.
de ſentent. §. quo remedio. num. vltimo, in fine,
Nouitates plerumque qualibet in re prauos exi-
tus habent, quod videre eſt etiam in rebus reli-
gionis,

g onis, vt fuerunt aliquando teſtes aliqui Ger-
mani, Angli, Galli, Hollandi, & alij, qui à Ieſu
Chriſti fide aliquando deuiarunt, quia magnos
cruciatus Diuina voluntate ſuſtinuerunt. Teſtis
etiam antiquitas, quia nouarum religionū ſem-
per fuit inimica; Hinc † Socrates ab Athenienſi-
bus capite damnatus fuit, quod nouos Deos, no-
uamq. religionem introducere voluiſſet, vt eſt
author Iſocrates in Buſiride. Seneca in lib. de
Vita beata. Xenophon de factis Socratis, lib. 1.
Diogenes Laertius in Solone. Athenæus Diph-
noſophiſtor. lib. 13. cap. 33. Et dum vana Alexan
19 dri † Macedonis ſuperſtitione factum eſſet, vt
mortuum Hepheſtionem inter Deos haberent,
hi, qui nouum Numen venerari recuſarunt, capi
te, alij deportatione, ad beſtias alij dānati fuere.
Inter hos accuſatus Agathocles Samius, quod
Sepulchrum illius præteriens, quaſi hominem
collacrimaſſet, parū abfuit, quin beſtijs, ac Leo-
nibus committeretur, niſi Perdicæ, aliorumq.
ſuffragijs fuiſſet ſeruatus, vt eſt author Lucianus
in Dialogo de Calumnia. Quæ ſint autem pœnę
à iure ſtatutæ, enumerare conabor aliquas, vt ha-
beatur quoddam breuiarium pęnarum, ſed non
omnes enumerabuntur.

Prima ſe offert Pęna mortis naturalis, quo ſe-
paratur anima à corpore, iſtaq. ſubdiuiditur in
20 plures ſpecies, quarum aliquas recitabo. † Ignis,
ſiue exuſtionis flammarum, & concremationis,
qua puniuntur omnes irruentes in conuerſum
ad fidem Catholicam, vt in l. 2. C. de Iudę. & cę-
21 lic. Qua etiam puniuntur ſacrilegi † maiore ſa-
crilegio inſigniti, qui viui exuruntur, l. ſacrilegij,
22 ff. ad leg. Iul. pecul. † N. Reuſner. in Deciſ. 16. nu.
15. & falſarum etiam monetarum fabricator
flammis exuritur, l. 1. l. 2. C. de falſa moneta. Pro-
23 curator † rerum Cæſaris, vel actor rerum priua-
tarum, ſi concuſſionibus vexauerit prouinciales
viuus flammis crematur, l. vniuerſi, C. vbi cauſ.
24 fiſcal. In Ciuitate, vel Opido ſcienter incendiū
faciens, viuus igni necari iubetur; l. Capitalium,
§. nonnumquam, §. fin. ff. de pœnis, l. qui ædes, ff.
25 de incend. ruin. & naufrag. Qui † ad Principis
hoſtes confugit, & eis ſecreta eius reuelat, viuus
flammis traditur, l. ſi quis aliquid, §. 1. ff. de pœn.
26 liberi, plebei, & perſonę humiles; ſerui † quoque
qui ſaluti dominorum ſuorum inſidiati fuerint
27 igni cremātur, dicta l. capitalium, §. igni. † Is, qui
cum propria domina concubuit comburendus
eſt, l. vnica, C. de mulier. quę ſeru. propr. ſe iunxer.
28 Qui † Nili aggeres, ac Ripas deſtruit, flāmmis
ſubijcitur, l. vnica, C. de Nili aggerib. non rum-
pendis, ſi quando forte locus ille ad Chriſtianos
29 Principes, vt olim fuit, perueniret. Qui † hoſtes
venire permittit, quos ex officij ſui munere debe
bat repellere, datur flammis, l. ſi qūis barbaris, C.
30 de re militar. lib. 12. † Raptus pœna in ſeruo, eſt
ignis concrematio, l. vnica, C. de raptu virgin.
31 † Auruſpices, & ſortilegi ignis pœna puniuntur,
32 l. nullus, C. de malefic. hæretici † etiam viui flam
mis tradendi ſunt, c. ad abolendam, vbi Hoſtienſ.
Ioan. Andr. Panorm. & alij, extra, de hæret. & in
hoc eſt conſuetudo generalis in omni populo
Chriſtiano. Aegid. Boſſ. in tit. de hæretic. num.
16 Iacob. Simāc. in Praxi Hæreſicos, tit. 64 Idem
Simancas Inſtit. Catholicar. cap. 46 nu. 45. Ioan.
Coraſ. Miſcellan. lib. 3. cap. 8. Alfonſ. de Caſtr. de
iuſta hæreticor. punit. lib. 2. cap. 12. Iodocus Da-
mhouder, in Praxi Crimin. cap. 61. num. 58. Iul.
Clar. in §. hæreſis, num. 7. Anton. Scappus de iu-
re non ſcripto, lib. 5. cap. 32. nu. 8. & infinitos alios
allegans Petrus Cenedo Collectan. Iuris Cano-
nici, par. 2. cap. 55. num. 3. Menoch. de arbitr. iu-
dic. quæſt. lib. 2. Centur. 4. Caſu 374. Anton. Cor-
ſet. in Singul. §. pęna, latiſſimè Tiberius Decian.
in tract. crim. lib. 5. cap. 40. & cap. 41. Sed ſumma-
33 tim hac pœna † flammarum vſi ſunt Tyranni
quamplures in Sanctos D. N. Ieſu Chriſti Marty
resqui ſunt Theophilus, Helladius, Moſeus,
Ammonius, Athenogenes, Fructuoſus, Augu-
rius, Eulogius, Seuerinianus, Mardonius, Mu-
ſonius, Eugenius, Metellus, Polycarpus, ſed illæ-
ſus, Peonius, Circo, Baſſianus, Agatho, Moyſes,
Porphyrius Pamphili famulus, Iulianus, Maxi-
mus, Claudius, Alexander, Claudianus, Dioſco-
rus, Iulianus alter, Eunus, Theuſetus, Horus,
Marcus, Paulus Martyr, Benedictus Monachus,
Zeno, Alexāder, Euentius, Theodolus, Irenæus,
Peregrinus, Hæreus, Archileus, Dioſcorus, Ca-
ſtus, Aemilius, Conon, & filius, Lucillianus, Pro
ceſſus, Martinianus, Cyrillus, Leontius, Mauri-
tius, Daniel, Cindeus licet illęſus, Serapio, Iuſtus
miles, licet illæſus, Aemilianus, Trophimus,
Theophilus, Chriſtophorus, ſed illęſus, Sym-
phronius, Olympius, Theodulus, Hyacintus, ſed
illæſus, Acarius ſed ſimiliter illeſus, Callinichus,
Euodius, Rutilius, Tertullinus, Eleutherius,
Leonas, Secuſidinus, Marcellianus, Verianus
Numidicus, Alexander Carbonarius, Am-
broſius Centurio, ſed illæſus, Liberatus Ab-
bas, Bonifacius Diaconus, Seruus, Ruſticus, Ro
gatus, Septimus, Maximus, Strato, Phi-
lippus, Euthychianus, Timotheus, Leouigildus
Monachus, Chriſtophorus Monachus, Geor-
gius Limniota, Euſebius, Pontianus, Vincētius,
Peregrinus, Geneſius, Charitonus, Theodorus,
rus, Oceanus, Ammianus, Iulianus, Lætus Epi-
ſcopus, Sozontius, Soſthenes, Victor, Nicetas
Gothus, Peleus, Nilus, Elias, Pamphilus, Ando-
chius, Tyrſus, Felix, Coſmas, Damianus, Arte-
mo, Fauſtus, Ianuarius Martialis, Florentius,
Philippus, Seuerus, Euſebius, Hermes, Theodo-
rus miles, Abibus, Elpidius, Philomenus, Baſſus,
Macharius, Epimachus, Alexander, Euſtratius,
Heronus, Arſenius, Iſidorus, Dioſcorus, Iuſtus,
Abundius illæſi tamen, Nemeſius, Timotheus;
Dicetius, Migdonius, Gregorius presbyter; San-
ctæ quoque, virgines, ac mulieres, quæ Diuino
miraculo, vel ignem ſuperarunt, vel ignis, ac flā-
mæ medio martyrium conſummarunt, præſer-
tim, Macra, Eulalia, Agnes, Aquila, Agatha,
Apollonia, Iuliana, Præpedigna, Cutia, Theodo-
ra, Nymphodora, Arabia, Agapis, Chionia, Ire-
nes, Antonia, Irenes altera, Flauia Domitilla,
Euphroſina, Theodora, Reſtituta, Cyriaca, Pau-
la, Helconis, Antonina, Febronia, Potamięna,
Chriſtina, Valentina, Exuperia, Iulicta, Theo-
dora; Afra, Hilaria, Serapia, Baſiliſſa, Regina,
Euphe-

Euphemia, Agathoclia, Tecla, Charitina, Fortunata, Anaſtaſia, Cecilia, Firmana, Barbara, Eulalia, & Columba, aliijq. plures martyres ſanctiſſimi, cùm vno die, fuerint trecenti, & alio die, viginti millia martyrio ignis incendio conſumpti, qui apud DEVM dignentur pro nobis orare, cum eorum actibus gaudeat Sancta Eccleſia.

34 Flammorum etiam pœnam intulit memorabili exemplo P. Mutius Tribunus plebis, qui nouem Tribunos collegas viuos flammis combuſſit, quod Spurio Caſſio adhæſiſſent, ne magiſtratibus iam functus alij ſubrogarentur, vt affectati Ciuitatis Dominatus temeritas puniretur, de quo Valerius Maximus, lib. 6. cap. 3. Nec aliud præteribo exemplum, ſub Valentiniano Cæſare, Maximino indicante, cum plures mulieres nobi-
35 lis † originis, inter quas Claritas, & Fluuiana adulteriorum, & ſtuprorum criminibus obnoxię, quarum altera cum duceretur ad mortem, indumento, quo operta erat, abrepto, ne velamine quidem relicto, quo ſecreta membra operirētur carnifex admiſſi cōuictus neſarij, viuus exuſtus eſt, vt retulit Ammianus Marcellinus Hiſtoriar. lib. 28. Publicus quidem mulierum pudor, optimè punitus.

36 Furcarū eſt alia mortis pœna, qua puniri † po-
37 teſt etiam ſacrilegus, vt in dicta l. ſacrilegij, † con
fugiens ſimiliter ad hoſtes, & eis ſecreta reuelās, furca ſuſpenditur, vt in dicta l. ſi quis aliquid, §. 1.
38 ff. de pœnis. Seditionis † authores furca ſuſpenduntur, vt in dicta l. ſi quis, §. auctores, publici,
39 † & famoſi fures, furca in loco furti commiſſi fixa ſuſpenduntur, d. l. capitalium. §. famoſos, & alios caſus enumerat Albertus Gaudinus in tra-
40 ctatu malefic. tit. de pœnis reorum. Piratæ † etiā furca damnātur. Auth. Sed nouo iure, C. de ſeru. fugit. Sciſmatici ſimiliter, vt dicit Guid. Pap. in Deciſ. 589. referens idem, quod retulit Gādinus.
41 Erat † autem apud Romanos furca biceps, ſiue gemina, vt eſt apud Suidam. & de hoc etiam inquit Plutarchus Problem. 70. Cur in furto deprehenſi, vel eiuſmodi aliquo flagitio furciferos appellant? nam, qui ſeruum alicuius ſceleris, aut improbitatis conuiciſſet, duplex lignum, quod currui ſubijciunt, attollere iubebat, & vt conſpiceretur, viciniam obire, vt fidem in poſtremum ei non haberent, & ab eo cauerent. Hoc lignum Græci σαυρὸν, Latini furcam nominant, à qua furciſer denominatus eſt. Hæc Plutarchus, ad hoc propoſitum Virgilius lib. 1. Georg.

Exacuunt alij vallos, furcaſq. bicornes.

Vnde Furca duo habebat capita, & erat ad ſimbolum ypſilon. Y. erat pęna ſeruilis, quod nō negauit Eruditiſſimus Petr. Gregorius Syntagmat. iuris vniuerſi, lib. 31. cap. 17. ſub num. 4. quē admodum apud Romanos hæc viliſſima pęna erat, ſic etiam hodie in Regno Neapolitano,
42 † quinimmo tota Italia, in qua nobiles non eunt ad furcas, ſecus apud Gallos, vt dicit Franciſ. Marc. in Deciſ. Delphin. 675. vol. 1. & Federic. Scotus in præfat. ad primū volumen conſiliorū, col. 6. & Barth. de Caſſan. in Conſuetud. Burgun. Rubr. 1. §. 5. il en perdra la vie, nu. 3. vbi dicit eſſe pœnam furum, & non, vt ab aliquibus allegatur.
Sed ex Bart. in l. 3. §. 1. ff. de re milit. voluit Bar-
43 thol. Cepoll. in conſil. crimin. 40. col. 4. Sed † tamen hunc vſum non obſeruari tempore ſuo ſcribit Andr. Tiraquell. de nobilit. cap. 20. num. 112. de quo etiam Anton. Scappus de iure non ſcripto, lib. 5. cap. 191. num. 9. Hāc pęnam furcarum viliſſimā eſſe nouiſſime teſtatur Nicolaus Reuſnerus in Deciſ. 16. num. 45. parte prima.

44 Gladij pœna † etiam frequens eſt in iure, nā gladio vltore ſternitur, qui Idolis ſacra facit, l. 2.
45 C. de Pagan. Qui † contra naturam luxuriantur gladio vltore, exquiſitis ſubduntur pęnis, l. Fędiſſimam, & l. cum vir, C. de adult. & habetur in Authent. Vt non luxur. contra natur. Nuptiarū
46 † ſacrilegi Gladio puniuntur, l. quamuis adulteri, l. 2. C. de adult. & §. item lex Iulia, Inſt. de pu-
47 blic. iud. Qui † alienos pueros furantur, gladio conſumuntur, l. fin. C. ad leg. Iul. de plagiar. prodi
48 tor † Principis ſpiritualis, vel temporalis gladio
49 punitur l. quiſquis, C. ad leg. Iul. maieſt. † conſulens auruſpices, & ſortilegos pœna mortis gladij punitur, l. Nemo, C. de malefic. & mathem. exer-
50 centes † priuatum carcerem, gladio puniuntur,
51 l. vnica, C. de priuat. carcer. Falſæ † monetæ fabricator gladio punitur, l. 2. C. de falſ. monet.

Sed quo ad hanc gladij pœnā, aperienda quædam ſunt, ſatis apud noſtros obſcura, ſed illuſtranda tamen ex Hiſtoricorum arcanis, ne accidat in profeſſione noſtra ceſpitari, & in aliquem errorē
52 prolabi. Quando † admodum differt aliquem condemnari ad Gladij pęnam, & ad gladium, vel gladij ludum; quando enim condemnabatur ad gladium, ſiue gladij ludum, non erat mortis pœna, & de hac ſecundum aliquos loquitur Vlpianus in l. 1. ff. de Abigeis, ibi Abigei enim cum duriſſimè puniuntur, ad gladium damnari ſolent. Et ex verbis ſubſequentibus hoc patet, quia cum inferius dicat, puniuntur autem duriſſimè, non vbiq., ſed vbi frequentius eſt id genus maleficij, alioquin, & in opus nonnumquam temporariū dantur. Ex quo textu, notum eſt, hanc pęnam ad gladium, eſſe minorem pœna damnationis ad opus metalli temporarium, & ideo non eſt pęna mortis gladij, de qua ſupra dixi, & inferius dicam,
53 ſed † pęna ad ludum gladiatorium quę longè diuerſa erat, & alius text. in l. ſi quis, 25. §. ſi quis ſeruus, ff. de iniuſt. rupt. & irrit. teſtam. quæ fuit olim apud Gręcos primum, maximo in vſu, vt teſtatur Oribaſius Collectaneorum lib. 6. ex Anty!!: oratione, vbi duplicē hanc pugnā fuiſſe, cū telis vnā ſine telis alterā ad exercendas corporis vires pro
54 tuenda ſanitate, quæ † omnes apud antiquos vnū nomē ſortitæ fuere, Gręceq. μονομαχίας id eſt Monomachias. Et Cælius Aurelianus chronicarum paſſionum lib. 3. cap. vlt. dixit illam digladationē ſine telis dictam fuiſſe Græcè hoplomachia, hoc eſt armorum ficta confrixio, vt quæ eſſet ſine armis, & ſine aduerſario, & potius σκιαμαχεῖν ideſt Sciamachiam dici, & in eo homo aduerſus vmbram, brachijs, & cruribus pugnabat, vel ad palum fixum, cum quo exerceri ſolebant, cum vmbra pugnari ſcripſit Plato de legib. lib. 7. Vmbra-
55 tilem † hanc gladij pugnam appellauit Guliel. Budæus in prioribus annot. in l. Athletas, ff. de his,

Digitized by Google

his qui not.infam.cui annecti poteſt illud Cicero
nis in Oratore,dicentis, Vmbratilem exercitatio
nem,quæ in loco operto, atque adeo in ocio fiat.
Et hanc gladiatoriam pugnam exiſtimo illam,
quæ fit ad palum, de qua Vegetius de re militar.
lib.1.inquit: Non tantũ militibus palorum vſum,
ſed etiam gladiatoribus plurimum profuiſſe, nec
vnquam, aut arenam, aut campum victores vllos
declaraſſe, niſi qui diligenter ad palum fuiſſent
exercitati. Qua authoritate dici conuenit, hanc
pugnam non fuiſſe in actu gladiatorij muneris,
ſed fuiſſe potius ad gladiatorij muneris præam-
bulam, & inſtitutricem, vt qui poſtmodum gla-
diatorij muneris onus ſubire intendebat, illa vm-
bratili pugna prius eſſet exercitatus, qua etiam
mulieres ſe exercebant, & hoc eſt illud cuius me-
minit Iuuenalis Satyra 6.

Quis neſcit? aut quis non vidit vulnera pali?
Quem cauat aſſiduis ſudibus, ſcutoq. laceſſit.

56 Quod † genus gladiatorij muneris, fieri ſolet
cum ſudibus, perticisq. ligneis, ad gladij modum
formatis, vel cum gladijs ferreis, quibus eſt dem-
pta cupis, & latus, qui incidebant, ſunt contuſi,
vt non feriant, quæ apud noſtros (marre) vulgo
appellantur, quibus vtuntur hi, qui primis annis,
ad addiſcendam armorum peritiam accedunt,
quam ſcrimiam dicunt; Et hanc probauit Gale-
nus de ſanit.tuenda lib.2.cap.11. & 12. vbi pro ſa-
lute corporis conſeruanda, ad exercenda crura,
& brachia ſcimachiam commendauit, & hoplo-
machiam à Damea inuentam optimo mẽbrorũ
omnium ſtatui cõferre tradidit. Hinc in malum
medicum Martialis Epigrãmatum lib. 8. inquit.

Hoplomachus nunc es, fueras Opthalmicus ante,
Feciſti medicus, quod facis hoplomachus.

57 Erãt, & Ludus gladij, ſiue gladiatorij alij, quos
ſecundos a primis ſe cernerem, in quibus oſtenta
tio virium, & exercitationis dexteritas demon-
ſtrabatur, & hos ego arbitror fuiſſe ludos apud
Romanos demonſtrari ſolitos in ſpectaculis fe-
58 ſtorum, & in funeribus; vnde † Iulium Cæſarem
primum gladiatorios ludos Romæ exhibuiſſe, vt
ſcribit Plinius lib.15. cap. 18. in fine. Sed Aelius
59 Lampridius † in Commodo illum taxat, vt quod
gladiatoriæ artis ſe immiſceret. Iam (inquit) in
his artifex, quæ ſtationis Imperatoriæ non erant,
vt calices fingeret, ſaltaret, cantaret, ſibilaret, ſcur
ram denique, & gladiatorem ſe perfectum oſten-
deret. Et paulo inferius, dicit Aurigæ habitu, cur-
rus rexit, gladiatoribus conuixit. Et demum in-
quit, in arena rudes inter cubicularios gladia-
tores pugnauit, lucentibus aliquando mucroni-
bus, de quo etiam Herodianus Hiſtoriarum lib.
1. ſic ſcribit, Statuit Commodus, non quidem ex
Imperatorijs, vt mos erat, ædibus, ſed ex ipſo gla-
diatorio ludo prodire in publicum, ac pro elegan
ti veſtitu, purpuraq. Imperatoria, procedere ar-
matus, deducente gladiatorium agmine in con-
ſpectũ Romani populi. Quod vbi conſilium ſuũ
60 ad Martiam † retulit, vnam ex ſuis concubinis,
cui ſcilicet, plurimum deferebat, ac propè vxoris
eam loco habebat, ſic, vt præter ignem, omnes ho
nores, velut Auguſtæ tribuerentur, intellecto mu
lier tam abſurdo, turpiq. conſilio, orare multis
labrymis, ſupplexq. ad genua accedere, ne aut Ro
manum Imperium polluti pateretur, aut ipſe vitã
ſuam perditis, ac deploratis hominibus, tam peri-
culoſe committeret. Sed cum nihil profeciſſet,
lacrymans diſceſſit. Hæc Herodianus, quæ con-
firmantur à Ioanne Zonara Annalium lib. 2. de
illo Eutropius rerum Romanar. lib. 10. c. 6. ſic in-
quit, ſed luxuriæ, & obſcænitatis dedecore pluri-
mo deprauatus, gladiatorijs quoque armis ſępiſſi
mè in ludo depugnauit, deinceps etiam in Am-
phitheatro cum huiuſmodi hominibus, & cum
feris decertauit. Hæc cum vidiſſem, incidi poſtea
in Hieronymum Mercurialem de Arte Gimna-
ſtica lib. 3. c. 4. qui diligentiſſimè hanc rem enu-
cleauit, & nonnullos induxit, præſertim Cypria-
num lib.2. Epiſt.2. ad Donatũ, vbi hos ludos dete-
ſtatur, quem ante eum ad hoc propoſitum alle-
gauit Polydorus Vergilius de Inuentorib. rer. lib.
61 2. cap. 14. † Neronem etiam gladiatorios hos lu-
dos ſpectaſſe per ſmaragdũ, refert Plinius lib. 37.
c. 5. & in hac pugna, & ludo, crediderim Iuriſcon
ſultum intellexiſſe condemnatos fuiſſe abigeos
62 de quib. † in d.l.1. quia Athletæ, & gladiatores,
etiam vulneribus ſe conficiebant; Et ſic etiam ad
dominos mitti ſolitos fuiſſe, ſcripſit Cicero Tu-
ſculanarum quæſt. lib. 2. Et gladiatori ad pugnã
compoſito, hanc ſortem pugnæ compoſitã fuiſſe
aut occidere ſi occupauiſſet, aut occumbere ſi
ceſſaſſet, vt refert Aulus Gellius Noctium Atti-
63 car. lib. 7. cap. 3. Quinimmo † Galenus, vt refert
Mercurialis in loco allegato, teſtatur ſe gladiato-
res grauiter vulneratos curaſſe, & proinde in eo-
rum Medicum cooptatũ fuiſſe. Dum vero Mer-
curialis dicit, ipſum antumare, etiam viros
Nobiles, & graues eodem gladiatoris munere
functos, quia Commodus, ac alij vt Lentulus Ca
puæ, qui gladiatores alebat, & C. Terentius Lu-
canus quadraginta gladiatorum paria per triduũ
in foro exhibuerit ex Plinio lib. 35. c. 7. nõ accedo
64 eius opinioni, ex quo † etſi Commodus id fecit,
tamen, illi vitio tributum fuit; ſic & alere, & exhi
bere gladiatores, non eſt degladiari.

65 Quantum vero attinet ad illam † vmbratilem
ad pali gladiationem, arbitror, potuiſſe nobiles, &
quoslibet alios illa exercitamenta perdiſcere, vt
bellorum exitus, & occaſiones ab his rectè agerẽ-
tur, quia illa exercitatio, cum domi, & in operto
fieret, nullam ignominię cauſam referebat. Hinc
66 noſtris temporibus apud † Equites, & Magnates
in Regno Neapolitano, fiunt torneamenta, &
Curſus Equorum cum lanceis & haſtis poſito in
curſus medio homine ligneo quem dicunt (il Fa-
chino) in quẽ lanceas & haſtas ſe exercentes ar-
67 mati rumpunt. Fieri etiam ſolent † torneamen-
ta tam equitãdo ab haſtatis, quam etiam pedeſtri
exercitio cum armis induti, ponentes iudices ad
modum belli, quæ etſi ſpeciem belli repręſentẽt,
& populis placeant, multa tamẽ incommoda, ac
damna inde oriri ſolent, ſufficit vnicũ, & memo-
68 rabile exemplũ mortis Henrici II. Valeſij Gallię
Regis, dũ infelici caſu in torneamento cecidit,
cuius occaſu Fidei Chriſtianæ proditores, Gal-
liam fidentius penetrarunt, quaſi deficiente illo-
rum accerrimo perſequutore.

Optimè

69 Optimè itaque Lateranenſe concilium illa
prohibuit in cap.1.extra,de torneamentis,quod,
70 & fecit † Conſtantinus Imperator in l. vnica, C.
de gladiator.lib.10. cuius meminit Ioan. Sotie-
allus in Summa Pontifical.§. torneamenta, & è
noſtris Petrus Aerodius Decretor. ad Thuanũ,
lib.3.tit.7.cap.2.& habetur in c.Monomachiam,
71 2.q.4. Qua † ex cauſa Conſtantinus Cęſar motus
fuerit,non apparet ex illo textu,verum Otho Hi
ſtoriar.lib.4.cap.16.dicit, ſedente Damaſo I. Sũ-
mo Pontifice, ab Oriente veniſſe Dirimachium
quendam Monachum qui cum ſpectaculo gla-
diatorio vidiſſet populum Romanum operam
dare,& huiuſmodi lætitiæ genus,ſeu dirum inhu
manumq. abominaretur, Tribunicia quadam
facundia, pluribus verbis cum populo egiſſe, vt
Laniſtas vrbe pelleret, & ab eorum ſpectatione
abſtineret,verũ nihil obtinuiſſe,& intempeſtiuã
ſapientiam illã populum nõ tuliſſe, ſed lapidibus
clamantem obruiſſe. Qua de cauſa iratos Cæſa-
res,in Numerum Diuorum relato Dirimachio,
lege ſanxerunt, ne gladiatores vſquam eſſent. Et
hæc facta extitiſſe Arcadio, & Honorio Impe-
rantibus,& ex Nicephoro lib.11. cap.1. Theodo-
reto Hiſtor. Tripartit.lib.10. cap. 1.refert Petrus
Gregorius Syntagmat.iuris vniuerſi, lib.39. cap.
5.num.31.Sed Eutropius rerum Roman. lib.13.
cap.2.ab Honorio tantum hoc factum fuiſſe cõ-
72 memorat, & † non Dirimachium, ſed Telema-
chium illum monachum fuiſſe appellatum,
dum ait: Honorius itaque ſuſcipiens Occidentis
Imperium,ludum gladiatorum,qui dudum Ro-
mę celebrabatur,huiuſmodi cauſa remouit. Qui
dam Telemachius conuerſatione monachica
pro hac cauſa Romam venit. Cumq. nefandum
illud ſpectaculum ageretur,& ipſe intrauit in ſta-
dium, & deſcendens nitebatur pugnantes ad-
uerſum ſe gladiis ſeparare. Cumq. ſpectatores
aduerſum eum ſæuirent, & in effuſione ſangui-
nis graſſarentur, prouiſorem pacis lapidibus oc-
ciderunt. Hoc agnoſcens mirabilis Imperator,
illum quidem inter victores martyres numera-
uit, nefandum vero ſpectaculũ prorſus abſcidit.
Hæc Eutropius. Hoc idem ſcribit Nicephorus
lib.7.c.46. & Soſomenus Tripartit. Hiſtoriæ.lib.
1.cap.9. Sed dicunt Conſtantinum Magnum, de
uicto Licinio, ſpectaculum ſingulari certamine
decertantium gladiatorum, Romæ frequentari
ſolitum,prohibuiſſe. Carolus Sigonius de Impe-
rio Occidentali,lib.10. hoc idẽ Honorio tribuit,
dum ait: Eo preſente (loquitur de Honorio) res
accidit altera memorabilis, quæ finem muneri
gladiatorio attulit. Cum gladiatores adhuc pri-
ſco more in foro darentur, Telemachus quidam
ex Oriente monachus ſpectaculi fœditatẽ auer-
ſatus, dirimendi certaminis gratia prouolauit in
medium. Quare populus indignatus, monachũ
lapidibus eſt aggreſſus,quem extinctum vbi ſen-
ſit Honorius, in numerum martyrum adſcribi
curauit, & noua lege, ne in poſterum gladiato-
rum munus ederetur, edixit. Ex quibus arbi-
tror, non nouam legem, ſuper hoc ab Hono-
rio editam, ſed forſitan renouatam, cum in Co-
dice de hoc ſit lex Conſtantini, quæ non poteſt
tergiuerſari,quam ſupra allegauimus. Hoc tamẽ
in Codice Theodoſiano lib.15.tit.12.de Gladia-
toribus,in l.fin.cautum eſt per Arcadium, & Ho
norium, vt ſi q os è gladiatorio ludo ad ſeruitia
ſenatoria tranſiſſe conſtaret, eos in extremas ſo-
licitudines emandari. Vnum tamen hoc locõ
animaduertendum duco, quod gladiatorum
ſpecies plures erant, ſcilicet Rhetiarij, Secuto-
res, Mirmillones, Thraces, & Hoplomachi, quos
declarat Rauiſius in Officina, parte prima, & Pe-
trus Gregorius in loco allegato. His addo Scia-
machios, quos ſupra commemoraui. Laniſtæ ve-
ro erant hi, qui gladiatorum familiam domi ale-
bant, inſtruebantq. conſtantem ex mancipijs re-
demptis, vt poſt Beatum Rhenanum in Annotã-
tion.ad Tertull.de Corona milit. inquit Petrus
Gregorius. Et quo ad ludus gladiatorios dum
hæc prelo dantur, vide apud impreſſores Neapo-
litanos Iulium Cæſarem Capacium in Neapoli-
tana Hiſtoria lib.1.cap.15. tomo primo, qui eru-
ditiſſimè totius Campaniæ, & præſertim Vrbis
iſtius antiquitates a temporũ iniuria vindicauit.
73 Vnde † qui ad ludum gladiatorium damna-
bantur, ſi is gladiator ſtrenuus euaſiſſet, ſublata
pena, elapſo triennio, à prætore rude donabatur;
74 † Erat aũt lignum, ſiue virga impolita, aut ẽt fer-
rea, & libertatem conſequebatur. Hinc Cicero
Philippica 5. Tam bonus (inquit) gladiator, tam
cito Rudem accepiſti? Hinc illud Horatij.

Spectatum ſatis, & donatum iam Rude quæris
Mecænas iterum antiquo me includere ludo.

Quo in loco Donatus, rude per translationem
75 dixit, pro ætate, emeritum, gladiatores † enim ac-
cepta rude, ab omni depugnandi neceſſitate exi-
76 mebantur. Habebant † inſuper gladiatores poſt
quinquennium Pileum, & Pileabantur, cuius
Pilei inſigne erat plenam libertatem. illum gla-
diatorem fuiſſe conſequutum, & hoc innuunt
Imperatores Diocletianus, & Maximianus in l.
Directis, C. de teſtamentar. manumiſſ. & Iuſti-
nianus in l. vnica. §. ſed & qui Domini, C. de la-
tin.libert.tol. De his Tertullianus in lib. de ſpecta
culis, cap. de munere. Idem (inquit) gladiatori
atroci petat rudem, & pileum præmium confer-
rat. Vnde Liuius lib.34. Poſtera die ad Pileũ ſer-
ui vocati, id eſt, promiſſa, conceſſaue ſeruis liber-
tas; & ex Dionyſio lib.4. comprobat Franc. Ho-
toman. in §. qui autem. Inſtit. de ſingul. reb. per
fideicommiſſ. relict. & in Diſputatione Feudiſti-
ca, cap.22.
77 Qui autem † gladij pœnę ſunt obnoxij, ſtatim
conſumuntur, & a lictore, vel carnifice caput am
putatur, ſic à Tyrannis conſumpti ſunt Sancti
martyres, Concordius, Aegeus, Narciſſus, Pri-
ſcus, Priſcilianus, Potitus, Pontianus, Neophi-
tus, Policarpus, Aquilinus, Proculus, Ephebus,
Apollonius, Elias, Hieremias, Eſaias, Samuel,
Daniel, non illi prophetę, Seleucus, Serapion,
Papias, Hadrianus, Eubulus, Philemon, Apollo-
nius, Codratus, Dionyſius, Cyprianus, Anectus,
Paulus, Creſcens, Quirinus, Quirinus alter Tri-
bunus, Tiburtius, Valerianus, Maximus, Core-
bus, Felix, Fortunatus, Achilleus, Euſebius, Heo
nus, Leontius, Longinus, Marianus, Iacobus,
Calipo-

Digitized by Google

Calipodius, Deſiderius, Bonifacius, Artemius,
Lycario, Primus, Felicianus, Pergentinus, Lau-
rentinus, Claudius, Hyppartius, Paulus, Diony-
ſius, Iſaac monachus, Ferreolus, Ferrutio, Ma-
nuel, Sabel, Iſmael, Aetherius, Gallicanus, Ioan.
Paulus, Proceſſus, Martinianus, Marcus, Mu-
cianus, Theophilus, Trophimu s, Theophilus
alter, Cucuphas, Hiacinthus, Pantaleon medi-
dicus, Nazarius, Celſus, Abdon, Sennen, Eleu-
therius, Xyſtus Secundus, Iulianus Marcianus,
Tiburtius, Euplius, Gracilianus, Vrſicius, Dio-
medes medicus, Agapitus, Tatio, Eupſychiu.
Philippus, Valerianus; Gemutianus, Abundius,
Abundantius, Pamphilus, Ionas, Herculanus,
Florentinus, Dadas, Gabdelas, Dionyſius Areo-
pagita, Domninus, Fauſtus, Siſinius, Carpopho-
rus, Abundius, Mercuroius, Iuſtus, Abundius al-
ter, Felix Audauctus, Ianuarius, Fortunatus, Se-
ptimus, Criſpinus, Criſpinianus, Menna, Euge-
nius, Macarius, Thomas Cantuarienſis, Venu-
ſtianus Hac eadem pena plexæ Sanctæ Virgines,
mulieres, martyres, Martina, Benedicta, Tatia-
na, Agnes, Soteris, Fulca, Maura, Eudocia, Baſi-
liſſa, Anaſtaſia, Saba, Baſilla, Antonina, Aquili-
na, Blandina, Ruffina, Gundenus, Maxima, Do-
natilla, Feliciſſima, Lucia, Sebaſtiana, Epichari-
des, Caſdoa, Iulia, Reparata, Cæcilia, Flora, Ma-
ria, Barbara, Victoria, Theodora, Colūba, & aliæ
complures, quorum, quarumue cruore gaudet
eccleſia, qui pro nobis orare dignentur.
78 Capitis † pena huic iam dictæ ſimilis, vltimi
79 namque ſupplicij, & mortis illa eſt; Hac † pęna
punitur, qui Virgines DEO dicatas, vel aliorū
vxores rapuerit, vel inuaſionis tempore auxilium
80 præbuerit, l. vnica, C. de raptu virgin. Qui † Diui-
na Officia dolo perturbat, capitis ſupplicio accer
ſitur, l. ſi quis in hoc genus ſacri, C. de Epiſcop. &
81 Cleric. Qui † rebaptizar, & rebaptizatur capite
puniuntur, l. 2. C. Ne ſanct. Baptiſm. reiteretur.
82 Qui in itinere, ſiue in ſilice, Sanctæ Crucis Li-
gnum in eius vilipendium inſculpſerit, capitis
ſupplicio afficitur, l. vnica, C. ve nemini liceat, ſi-
83 gnum Sanctæ Crucis. Emptor † Muricis, purpu
ramq. tingens, hac pęna punitur, l. 1. C. quæ res
84 vendi nō poſſ. qui † violat Ciuitatis muros, capi-
85 te punitur, l. fin. ff. de rer. diuiſ. Frumentū † exer-
citus lucrifaciens, capite plectitur, l. 3. C. quæ res
86 vendi non poſſ. † Mulier bruto ſe animali ſubdēs
capite damnatur cum animali, c. mulier, 15. q. 1.
87 Mouens † ſeditionem, ac tumultum in populo,
voc. ferās, viuat, vel moriatur talis, ſeditioſorum
capitis pęnæ ſubditur, l. qui cętu, ff. de delict. publ.
88 2. C. de ſeditioſ. † Patriæ proditor capite plecti-
89 tur, l. fallaciter, §. fin. C. de abolit. † Latro itinerū,
inſularum, & nemorum publicè deprehenſus,
capite damnatur, l. capitalium, §. graſſatores, ff.
90 de pœnis. † Homicida capitis pęna damnatur, l.
eiuſdem, §. legis. ff. de ſicar. l. nemo deinceps, C.
91 de Epiſcop. aud. Qui † pacem iuratam, occiden-
do, aut vulnerando fregerit, capitis ſententiam
ſuſtinebit, c. 1. §. ſi quis hominem, de pace tenen.
92 & eius violator. † Domina, quæ cum proprio ſer
uo concubuit decapitatur, l. vnica, C. de mulier.
93 quæ ſer. propr. Qui † ſibi manus violentas infert,
capite punitur, l. omne delictum, §. qui ſe vulnera
uerit, ff. de re milit. l. ſi quis, §. finali, ff. de pœn. Mi-
94 les † pacis turbator capite punitur, l. fin. §. fin. ff. de
95 re milit. † Qui hoſtibus vēdit arma, vel eos fouet,
capitis ſententia plectitur, l. nemo alienigenis, C.
96 quæ res export. non deb. Proſtibulo † puellam
tenēs, vltimo occiſionis iudicio plectitur, §. Præ-
97 coniżamus, in Auth. de Lenonib. † Homines ca-
98 ſtrans, capite punitur, l. 1. C. de Eunuch. Qui † ef-
fracto carcere aufugit, capitis pęna affligitur, l.
milites agrum, §. eius fugam, ff. de re milit. l. 1. ff.
99 de effractor. Miles, † qui captiuum dimiſit, vel ei
ſeruit, capite punitur, l. ſi quis, §. miles, ff. de re mi-
100 lit. † Commentarienſis, qui permiſit reum au-
fugere, eamdem mortis pęnam ſubit, l. ad Com-
101 mentarienſem, C. de cuſtod. reor. † Priuatum
carcerem faciens, vti reus maieſtatis, capite pu-
102 nitur, l. vnica, C. de priuat. carcer. Gerēs † ſe pro
magiſtratu, erigendo furcas, vel alia faciendo, vti
maieſtatis reus, capite damnatur, l. 3. ff. ad leg. Iul.
103 maieſt. l. eos, §. qui ſe, ff. de Falſ. Miles, † qui com
militonem ſocium ferit, caput amittit, l. omne
delictum, §. qui ſe, ff. de re militar. qui poteſtati
104 † Capitaneo, Ciuitatis, vel terræ Magiſtratui
manus violentas infert, capitis pœnam ſubit. d. l.
105 omne delictum, §. qui manus. Iudex † qui publi
cam pecuniā ſubtraxit, capitis animaduerſionē
incurrit, §. Item lex Iulia. Inſt. de publ. iudic. Mi-
106 les † integra acie, bello aufugiens, capitis pœna
plectendus eſt, d. l. omne delictum, §. qui in acie,
107 ff. de re milit. Qui † prægnantē mulierem neca-
uerit, ſummo ſupplicio afficitur, d. l. ſi quis ali-
108 quid. §. qui abortionis, ff. de pęnis. Qui † Abor-
tum procurauerit, capite damnatur, l. Cicero, ff.
109 eod. tit. Author † violētiæ, & aggreſſionis, capi-
tale ſupplicium excipit, l. quoniam multa facino-
110 ra, C. ad leg. Iul. de vi pub. † Miles, qui ne pugnet,
ſimular langorem, capitali ſupplicio ſuccumbit.
111 d. l. omne, §. contumacia. † Latrones Buccella-
rios, qui à bucella panis, vel à claudēda bucca cū
ligno ne loquantur, receptant, capitis pęnam in-
currunt, l. fin. C. ad leg. Iul. maieſt. l. 1. & l. 2. C. de
112 his, qui latron. † Inuadentes Ciuitates, Caſtra,
vel Opida, capite puniuntur, l. eorum, vbi gloſſa.
113 † Vaſtum in campis, vel vineis de nocte facien-
tes, capite puniūtur, l. 1. C. qđ liceat nemini ſine
114 iudic. ſe vindic. † Rapiens à religione nouitios,
115 capite plectitur, l. eum, C. de Apoſt. † Deportati
in inſulam, qui finem deportati loci, vel tempus
rumpunt, capitis pęna damnātur, l. relegati, ff. de
116 pęn. Manichæos hæreticos vltimo ſupplicio af-
fici iuſſit Valentinianus Imperator, l. quicūque
117 §. vltimo, C. de hęretic. Blaſphemās † DEVM,
ac iurans per capillos, vel alia membra, vltimo
ſupplicio afficitur. Authen. Vt non luxur. con-
118 tra natur. † Qui magū ſortilegumq. proprijs ma-
nib. oppreſſerit, vltimo ſupplicio afficitur ex cau-
119 ſis notatis in l. fin. C. de malef. † Stupratori etiā
capitis pena imminet, l. 1. §. fi. ff. de extraor. crim.
120 Sed Iuſtinianus † in §. item lex Iulia, in verſ. ea-
dem lege, Inſt. de publ. iudic. dicit lege Iulia puni
tos ſtupratores, ſi honeſti ſint publicatione dimi
diæ partis bonorum; ſi humiles corporis coer-
ctione cum relegatione. Sequitur Corn. in conſ.

114.littera E.& R.vol.1. Quos textus pro Anti-
nomia ſoluenda aliter legendos dicit Catell. in
Memorabil.in verbo, *Stuprum*, nempe Iuſtinianũ
in illo textu dicere, pęnam autẽ eadẽ lex irrogat
prędicatorib.& ſic loqui de reis nefandi vitij,quẽ
aiũt ſequutum fuiſſe Ioan.Baptiſt. Pium. Sed tñ
121 merito illos reprehẽdit Andr.Alciat.† Parado-
xor.lib.5.c.10. quia nimis modica eſſet pœna tã
enormis delicti,contra quod armantur iura vlto
re gladio.in Auth.Vt non luxur.cõtra natur.Vn-
de idem Alciat.reponit,velle dicere peccatorib.
Quẽ,&ſi verũ dicere ego fatear, non recte dixiſ-
ſe Cottam, & Pium, quod in delicto atrociſſimo
eſſet pœna leuiſſima.Quod ego roboro,quia Im-
perator incurriſſet vitium battalogię, ſtatim re-
plicando,quod prius dixerat,ibi:ſed & eos,qui cũ
maſculis nefandam libidinem exercere audent,
ob quod nec neceſſe nec congruũ erat idem ite-
rum replicare. Nec mihi Alciati emendatio ſa-
tisfacit,cuius ẽt opinionis eſt Ioan.Perra Mõtan.
122 quod ea dictio,& littera,debeat † dicere(pecca-
torib.) quia vltra quod hoc dicẽdi vocabulo vix
vnquã viſus fuerit Iuſtinianus, vt de peccato non
niſi,in §.hæc cõſiderantes,in Auth.Vt oẽs obed.
& in l.ſancimus,C.de pęnis,& credo vix vnquam
loqui de peccatore,cũ ſi diceret peccatorib.poſ-
ſet ad omnia flagitia,& delicta extẽdi,& ideo hãc
expoſitionẽ meritò non recepit Iacob.Spigell.in
Lexico,in verbo,Peccatores, vbi dicit,eã dictio-
nẽ dicere debere ſtupratorib. & ſic illũ vidiſſe in
authographo Norimbergẽſi, & ego in quinque,
vel ſex exẽplarib.diuerſis,quæ apud me reperiun-
tur,eodem modo (ſtupratorib.) ſcriptũ repperi,
& eodem modo apud oẽs ſcriptores in libros In-
ſtitutionũ, & antiquos, & nouiſſimos præſertim
Hotomanum,Minſyngerum, atque alios. Hinc
poſtmodum idem Alciatus volens contraria ſol
uere,dicit,lege Iulia ſtupri pœnã irrogari,de qua
in d.§.itẽ lex Iulia,& intelligi ordinario iure; pę-
na verò extraord.de qua in d.l.1.§.finali, ff. de ex-
traord.crim.& ita cũ eo reſidet Iacob. Menoch.
de arbitr.iudic.qq.lib.2.Cẽt.3.Caſu 288.Sed tan-
torum virorum pace ſit dictũ, eorum intellectus
123 mihi nõ † ſatisfacit,& adhæreo Iacobo de Are.
& Bart.in d.l.1.§.fin.qui cẽſuerunt,illum text.lo-
cum habere qñ cõmiſſum eſſet ſtuprum cũ vio-
lentia,& legẽ à Iuſtiniano relatã, qñ eſſet abſque
vi cõmiſſum,& ſic poſt Bald.in l.Raptores,C.de
Epiſc.& Cleric.& Ang. in tract. malef. in verbo,
Ch'hai adulterato, n.53.cenſuit Auguſt. de Ari-
min.verſ.itẽ adde quod licet,nu.55.vbi dicit vim
appellari ẽtſi præcedãt viri promiſſiones aliquæ,
aut lenocinium;& opinionẽ Bart.eſſe diuinatiuã
non tñ ipſe ab illa recederet. Et ita ẽt tenuit Iul.
Clarus,in §.ſtuprũ,n.3.in fine. Matth.de Afflict.
in c.1.in verbo,cõdemnatorũ,n.2.quæ ſint regal.
& in Conſt.Si quis rapere,n.9.Petr.Foller. in Pra
ctic.Crim.in verbo,Et ſi confitebũtur,n.16.Ant.
de Padill.in l.tranſigere, num. 84. C. de tranſact.
Greg.Lopez,in l.2.tit.19.partita 7.Lãcel. Cõrad.
de Offic.Prætor.in cauſ.crim.lib.1.c.9.§.3. tit.de
ſtuprator.n. 9. cũ duob. ſeqq. Iodocus Damhou-
der.in Enchirid.Crim.c.92.num.3.4. & per totũ.
Ant.Scappus de iure nõ ſcripto,lib.5.c.147. n.10.
& eſt de mẽte Ludou.de Peguera,in deciſ.Cata
lon.7.num.6.10.& 11.& hæc eſt Communis om
nium ſententia.
124 Sed nouiſſimè † Andreas Fachineus elegãs,
& reſolutiſſimus Iuriſconſ.Controuerſiar.iuris,
lib.10.c.6. hanc difficultatem alio pacto reſoluit,
nempe in ſtupro violento eſſe pęnam deportatio
nis,dicens ex textu in d.§.item lex Iulia, non capi
argumentum à contrario ſenſu,ex quo dum con
ſtituit ſine vi, liceret argumentari, ergo cum vi,
eſſe pœnam mortis. Nec officere, aut contradi-
cere textum in d.l.1. ff. de extraord. crimin. quia
ibi loquitur de ſtupro cum raptu commiſſo: di-
citq.raptam appellari, ſiue quis inuitam mulierẽ
abduxerit, ſiue eam malis artibus ſollicitauerit,
& corruperit, atque ei perſuaſerit, vt conſentiat,
arg.l.vnicæ, C.de rapt. virgin. pęnam vero ſtupri
legis Iuliæ, eſſe pęnam de vi publica, arg. l.3.ff.
125 ad leg.Iul.de vi publica,pœna † autem legis Iu-
liæ de vi publica,eſt aquæ, & ignis interdictio,l.
qui dolo,§.finali,in fine,ff.eod.tit.in cuius locum
ſucceſſit deportatio,l.3.ff.ad leg.Iul.peculat.& e-
go poſt modũ dicam, dum de pœna interdictio-
nis aquæ & ignis verba faciam. Super hoc autem
126 etſi ſubtiliſſima, & viro † eruditiſſimo digna
conciliatio ſit tamen videtur idem eſſe, cum o-
pinione Bartoli, & aliorum, ex quo cum raptus
dicatur fieri vi, etiamſi perſuaſerit, & ſic verbis
blandis, quod probatur etiam l. prima §. perſua-
dere, ff. de ſeru. corrupto, & concinit illud
Solonis,qui cenſuit, magis delinquere eum, qui
verbis pellexit mulierem, quam qui vi, vt eſt au-
127 thor Plutarch.in Solone. Et † vim dicitur infer
re,etiam qui muneribus,auro, & pecunijs Virgi-
nem corruperit,& raptum patrare dicetur.Ioan.
Baptiſta Plotus in Rep.l.ſi quando,nu.44.C.Vn-
de vi. Ioſephus Maſcard.de probat. cõcluſ.1409.
num.28.& ſic quaſi ſemper dicetur Raptus cum
dicatur,dum violenter a domo patris abducitur,
vt inquit Gelaſius in c.lex illa,36.q.1.Hoc tamen
non firmauerim, quia raptum non cenſeo com-
mitti,niſi de loco ad locum abducatur. In præfa-
ra tamẽ ambiguitate, ſatis in præſenti ſit dictum.
Iam reuertamur ad noſtrę tractationis ordinem,
& enu meremus caſus alios, in quibus capitis pę-
na ſtatuta eſt.
128 Sanctorum imagines, & principum † ſtatuas
ſerio percutientes ſimili modo, capitis pœna ple-
ctuntur, l. non contrahit, a ſenſu contrario, ff.ad
leg.Iul.maieſt.notatur in c.ſi canonici,§. ceterũ,
vbi Gloſſ.& alij,de offic.ordin.in 6.
129 Culei † pœna, patricidis irrogatur, qui cum
cane, gallo, gallinaceo, ſimia, & vipera, inſuti
prius virgis ſanguineis cæſi culeo in mare aut flu-
men proijciuntur, l.1.& l. pęnult. ff. ad leg. Pom-
pei.de Parricid.l. vnica, C. de his qui parent.quæ
eſt in Codice Theodoſiano, lib. 9. titulo 15.
130 † Hanc pœnam optimè declarauit Stephan.
Forcatul. in Necyomant. Iuris Dialogo, 34. &
poſt eum Petr. Plaza Epitome Delictor. cap. 22.
Hac pœna P. Malleolum primo loco affectum
fuiſſe,quod matrem occidiſſet. ſcribit Liuius in
Epito.lib.68.Hac pęna affectus Sanctus Iulianus
martyr,qui Anazarbi in Cilicia ſub præſide Mar-

Digitized by Google

tiano, vna cum ſerpentibus ſecco incluſus in ma
re demerſus eſt. Sub Diocletiano Calliſtratus
martyr culeo incluſus, & in mare demerſus, vt
teſtantur Surius tomo 5. & Lippomanus tomo
6. Marcus quoque Attilius à Tarquinio Roma-
norum Rege, Culeo inſutus in mare proiectus,
vt ſcribit Dionyſius Halicarnaſſ. lib. 4. eadem pę-
na affectus Tullius Duum vir, quod cuſtos ſacro
rum, libros ſybillinos pecunia corruptus, Petro-
nio Sabino homini priuato, & plebęio deſcriben
dos dediſſet, vt eſt author Valer. Maxim. lib. 1. c. 1.
131 Sed hanc † pęnam non niſi in confeſſo dari ſoli-
tam, ſcribit Suetonius in Octauio, cap. 33. & Iu-
lius Capitolinus in Antonino Pio, quos refert, ac
ſequitur Petrus Faber Semeſtrium lib. 2. cap. 7.
Sed tamen non potuere Romani in ſimili profa-
niſſimo delicto, meliorem, ac iuſtiorem pœnam
132 excogitare. Solonem † ſapientiſſimum leges
Athenienſibus ſcripſiſſe, dum Reipublicę Impe-
rio potiretur, aliquoſq. admiratos, quod contra
huiuſmodi delicti patratores non ſtatuiſſet, dixiſ-
ſe ferunt, ipſum credere, neminem vnquam fu-
turum, qui tantæ inclementiæ fuerit, cuius hoc
delicti facinus mentem vnquam occuparet. Sed
133 † ſapiẽtius (inquit Cicero in Oratione pro Sex-
to Roſcio Amerino) maiores noſtri, qui cũ intel
ligerẽt, nihil eſſe tam ſanctum, quod non aliquã-
do violaret audacia, ſupplicium in parricidas ſin-
gulare excogitauerunt, vt quos natura ipſa reti-
nere in officio non potuiſſet, ij magnitudine pœ-
næ, maleficio ſubmouerentur; inſui voluerunt in
culeum viuos, atque ita in flumen deijci, ò ſin-
gularem ſapiẽtiam, Iudices, nonne videntur hũc
hominem ex rerũ natura ſuſtuliſſe, & eripuiſſe,
cui repente Cælum, Solem, Aquam, Terramq.
ademerunt? vt qui eum necaſſet, vnde ipſe natus
eſſet, careret ijs rebus omnibus, ex quibus omnia
nata eſſe dicuntur, noluerunt feris corpus obijce
re, ne beſtijs quoque, quæ tantũ ſcelus attigiſſent,
immanioribus vterentur: Non ſic nudos in flu-
mẽ deijcere, ne cum delati eſſent in mare, ipſum
polluerent, quo cetera, quæ violata ſunt, expiari
putabantur. Denique nihil tam vile, neque tam
vulgare eſt, cuius partem vllam reliquerint, Ete-
nim quid eſt tam cõmune, quam ſpiritus viuis?
Terra mortuis? Mare fluctuantibus? litus eiectis?
Ita viuunt dum poſſunt, vt ducere animam de cę
lo non queãt; ita moriuntur, vt eorum oſſa terra
non tangat; Ita iactantur fluctibus, vt numquam
abluantur; Ita poſtremo obijciũtur, vt ne ad ſaxa
quidem mortui cõquieſcant. Tanti maleficij cri-
men, cui maleficio, tam inſigne ſupplicium eſt
conſtitutum. Hæc ſapientiſſime elegantiſſimeq.
134 Et † elegãter quoque de hac pęna Fabius Quin
ctilianus Declamatione 299. Tumulo (inquit)
tectus videtur, cui leges terram negãt, cui ſtatim
ora oculoſq. a iudicio lex iuſſit obduci, ne hunc
iucundiſſimum cæli aſpectum polluerent tetri
oculi, cui lucem viuo, fluctuanti mare, Naufrago
portum, morienti terram, defuncto ſepulchrum
negat. Sed excogitati Parricidij memorabile exẽ
plum vnum referam, alia multa, quæ mihi ſub-
uenirent, ex profeſſo pręteribo. Artaxerſes † Per-
ſarum Rex Memnon appellatus, ex pellicibus cẽ-
tum, & quindecim, vel, vt alij dicunt, centum ſe-
xaginta filios habuit, ex iuſto autem matrimonio
tres Darium, Ariaratem, & Ochũ. Ex his Dariũ
contra morem Perſarũ, apud quos non niſi mor-
te mutari regem ſolitum erat per indulgentiam,
pater Regẽ viuus fecit, nihil ſibi ablatum exiſti-
mans, quod in filium contuliſſet, ſincerumq. gau
dium ex procreatione capturum, ſi inſignia maie
ſtatis ſuæ viuus in filio conſpexiſſet. Sed Darius
poſt noua paternæ pietatis exempla, interficiẽdi
patris conſiliũ cępit. Sceleratus fuiſſet, ſi ſolus par
ricidium cogitaſſet, tanto ſceleratior, quod in ſo
cietatem facinoris, aſſumptos quinquaginta fra-
tres fecit parricidas. Oſtenti prorſus genus, vbi in
tanto populo, non ſolũ ſociari, verũ ẽt ſileri parri
cidiũ potuit, vt ex quinquaginta liberis nemo in-
uẽtus ſit, quẽ aut paterna Maieſtas, aut veneratio
ſenis, aut indulgentia patris, à tanta immanitate
reuocaret. Adeo ne vile paternũ nomẽ apud tot
numero filios fuit, vt quorũ præſidio tutus etiam
aduerſus hoſtes eſſe debuerat, eorum inſidijs cir-
cumuentus, tutior ab hoſtib. quam à filijs fuerit?
Id tñ ab Eunucho vbi Artaxerſi eſſet renunciatũ,
& ſtatim credere, graue ſibi videretur, contẽnere
tñ euidens periculũ, & dilationẽ periculo iũgere
grauius reputãs, ideo effracto pariete cubiculi, ſe
ità cõpoſuit, vt percuſſores proprijs oculis cerne-
re, ac vitæ periculum nõ ſubijſſet. Nec fefellit eũ
iudiciũ. Nam in Tyribazum, qui ſuaſor filio fue-
rat, ac alios deprehenſos, ac ſceleratos conſocios
ſtatim animaduerſum eſt; Cõiuges quoque om-
nium cum liberis, ne quod veſtigiũ tanti ſceleris
extaret, nam coniuncta erat Parricidio Maieſtas,
interfici placuit. At in Dariũ, quia repertus ſcele-
ri non interfuerat, datis iudicibus inquiri diligen
tiſſimè iuſſit, arbitratus, non ſuam, ſed Magiſtra-
tuum cognitionem eſſe. Conuictus autẽ, omniũ
Magiſtratuum iudicijs damnatus, nihilq. moran
te patre, obtorto collo iugulatus eſt, vt sũt autho-
res Plutarchus in Artaxerſe, & Iuſtinus lib. 10. de
hac pœna iuuenalis.
136 Amputationis † capitis pęna ac illius trunca-
tionis, quam decollationẽ appellant, frequentiſſi
mo ſin vſu fuit, de qua Iuriſc. in l. capitaliũ, in prin.
ff. de pœnis, & decollationis meminit Seneca de
137 Ira, lib. 3. Didius † Iulianus Imperator à Septi-
mio Seuero decollatus extitit; vt ſcripſit Sextus
Aurelius Victor in Didio Iuliano, & Eutropius
138 rerũ Roman. lib. 10. Hoc † pęnæ genere vſus eſt
in hoc Regno Neapol. in Nobiles ſęuiſſime ille
Carolus primus Andenſis Comes, & Rex, qui in
Corradinũ, vltimum Imperialis Sueuorũ gentis
nobiliſſimũ germen, Federicũ Auſtrię tunc Du-
cẽ, alioſq. cõplures iniquiſſime crudeliterq. ani-
maduertit, vt teſtatur Paulus Aemilius de Geſtis
Lõgobardorũ, in Ludou. 9. Rege 43. & ſimiliter
Ioan. Tilius Chronicorum de Regib. Francorũ,
ſub anno. 1267. Pandolfus Collenucius Hiſtor.
Neapolitan. lib. 4. Ioan. Baptiſta Carrafa Hiſtor.
earumdem trãſcriptor. lib. 4. Ludouicus Dulcis
in Diario Hiſtoriarũ, ſub die 5. Septembris, 1268.
Marcus Guantius in ſua confuſanea Hiſtoria,
Michael Ritius de Regib. Siciliæ, lib. 3. Thomas
Facellus Hiſtor. Siculorum lib. 8. Decade 2. c. 3.
Hac

Digitized by Google

139 Hac eadem pęna Herodes Rex impius affecit Diuum Ioannem Baptiſtam apud Caſtrum Macheruntem, cuius meminerunt Summi Sanctorum Euangeliorum Scriptores, & Ioſephus Antiquitat. Iudaicar. lib. 18. c. 7. & Ioannes Zonaras Annaliū lib. 1. Matth. c. 14. Marc. c. 6. Lucas c. 9. Rufin. Hiſtor. lib. 2. c. 27. & 28. cuius reliquiarum meminit Ado Vienenſis Chronicor. Aetate 6.
140 ſub anno 361. † Hanc pęnam ſubierunt Lamoralus Comes ab Egmunda, Princeps Gaueriæ, & Philippus Comes Horni apud Bruxellas in Belgis, Iuſſu Ferdinandi de Toledo Albani Ducis, ob læſæ Maieſtatis crimen, & alia ab eis patrata anno 1568. vt eſt teſtis Petrus Cornejo Hiſpanus in lib. de Flandriæ Rebellione, apud principiū, & Alfonſus Vlloa Bellor. Flandriæ, lib. 1. ɉ& meminit ēt Gerardus Cādidus, in Deſignatione Rerum Flandricarū, poſt opera Ludouici Guic-
141 ciardini, ſub anno 1568. † Eadem pœna ab Elizabetha Angliæ Regina, affecta Maria Scotiæ Regina, Iacobi Quinti Scotiæ Regis filia, ex matre à Claudio Lotharingię, & Guiſio Duce, nata quæ primum nupta Franciſco II. Galliarum Regi, deinde Henrico Stuardo eius Sobrino, à quibus natus eſt Iacobus Sextus Stuardus, nunc Angliæ & Scotiæ Rex capite decollata anno 1587. vt teſtatur Petrus Lindebergius Rerum Europę Memorab. lib. 1. & lib. 2. poſt ſpacium annorum decem, & nouem, quibus ſteterat ab ea accerrimo carceri mancipata, tandem, ſic miſerabili ca ſu ab immaniſſima fœmina vita priuata fuit, non ſine Sanctitatis, & Martyrij pro fide Catholica iudicio, cuius mortem ſcripſit nouiſſimè Cæſar Campana Hiſtor. lib. 8. vol. 2. † infiniti propemodū Martyres decollati, vt Sācti Apoſtoli aliquot, clerus Diaconus, Satyrus, Epheſius, Marius, Anaſtaſius Perſa, Iulianus, Thyrſus, Callinicus, Sabinianus, Cyrus, Ioannes, Valentinus presbyter, Valentinus Epiſcopus, Dionyſius, Ammonius, Sirenus, Beſa, Marinus, Lucius Papa, Cyriacus, Largus, Smaragdus, Pancherius, Irenæus, Alexander, Terētius, Africanus, Pompeius, Victor, Maximus, Olympias, Apollonius, Sulpitius, Seruilianus, Simeon Seleuciæ, & Cteſiphonis Epiſcopus, Epipodius, Marcellinus Papa, Claudius, Cyrinus, Antoninus, Antimus, Vindemialis, Eugenius, Longinus, Euentius, Theodolus, Quadratus, Victor, Acatius, Gordianus, Palmarius Conſul, Anthimus, Euellius, Nęreus, Achilleus, Pancratius, Peregrinus, Torpes, Venantius, Baſiliſcus, Donatianus, Rogatianus, Vrbanus Pontifex, Helcomander, Terpheſius, Felix, Fortunatus, Baſilides, Valerius, Rufinus, Florentius, Getulius, Firmus, Marcellinus, Nicander, Marcianus, Iſaurus, Protaſius, Vrſicinus, Zoſimus, Euſebius Epiſcopus Samoſetanus, Albanus, Ioannes, Anectus, Papius, Marcellus, Anaſtaſius, Procopius, Alexander, Vitalis, Martialis, Ianuarius, Marinus, Nabor, Felix, Hermagoras, Antiochus, Speratus, Plaro, Iacobus Apoſtolus, Paulus, Acatius, Calimerius, Stephanus Papa, Tertullinus, Enſignius, Ianuarius, Carpophorus, Secūdianus, Myro, Lucius Senator, Leouigildus, Timotheus, Symphorianus, Geneſius, Alexāder, Felix Terētianus, Agilulphus, Romulus, Fauſtus, Protus, Curonotus, Cornelius Papa, Ciprianus Epiſco. Emila, Ermias, Rogellus, Seruideus, Methodius, Ianuarius, Trophimus, Dorxmedō, Priſcus Soſius, Firminus, Coſmas, Damianus, Sergius, Eulampius, Tharax, Brunonus, Artemius, Seruādus, Germanus, Marcellus, Saturninus, Claudius, Nemeſius, Valentinus, Hilarius, Felix, Euſebius, Galatio, Seuerus, Herculanus, Antoninus Criſpinus, Chryſogonus, Petrus Alexandriæ Epiſcopus, Iacobus intercitus, Saturninus Epiſcopus, Ariſanus, Proculus, Agatho, Zeno miles, Theodolus, Gregorius presbyter. Sācte quoque Virgines, ac mulieres, Dafroſa, Iuliana, Dimpua, Reſtituta, Theodoſia, Calliope, Paula, Iulitta, Febronia, Dominica, Secunda, Rufina, Niceta, Aquilina, Suſanna, Baſſa, Serapia, Melitenis, Iraides, Eulampia, Nouiluna, Alodia, Anaſtaſia, Lucilla, Epiſterna, Felicitas, Catharina, Criſpina, Mercuria, & alij nonnulli, qui efferorum Principum mandato pro Chriſto Sanguinem fuderūt, qui pro nobis intercedant in Cælis.

Ferri, ſiue Securis pœna, quaſi decollationi ſi-
143 milis, cuius aliud agens † meminit Vlpianus in l. aut damnum, §. 1. ff. de pœnis, qua vtūtur in Regno Magiſtratus in amputandis nobiliū capitib.
144 Hac † pœna Impius Antoninus Caracalla affecit Aemiliū Papinianum ſummæ authoritatis virum, qui ſecuri percuſſus occubuit; qui poſtmodū dixit, gladio te oportuit exequi meū iuſſum, nō ſecuri. De quo Aelius Spartianus in Antonino Caracalla, & è noſtris meminit Iacob. Menochius de recup. poſſ. Remedio 9. n. 355. & de arb. iudic. qq. lib. 1. q. 87. nu. 3. Cauſas ponit mortis illius Aymarus Riuallius Hiſtor. Iuris Ciuilis lib. 5. Antiquiſſimū idcirco arbitror ſecuris vſum, vt
145 † qui à Romulo originem duxerit, dum virgarū faſces cum ſecurib. ad pœnas infligendas adinuenit, vt poſt alios ſcribit Pomponius Lætus de Magiſtratib. Rom. c. 2. Liuius lib. 28. Eutropius rerū Roman. lib. 1. c. 6. in Tullo Hoſtilio. Et Scipio ſenior transfugas Romanos Cruci affixit, de quo poſtmodum dicam, Latinos vero ſecuri percuti iuſſit. Sed quo ad ſecurim lictorū, quam portabāt in faſcib. aliam fuiſſe formam, quā illa, qua hodie vtimur, vt alibi dicam. Hac eadē pęna ſub Diocletiano ſecuri percuſſi fuere apud Cæſarēā Paleſtinę Timolaus, Pauſides, Romulus, Dionyſij duo, Alexandri duo, & Agapius, ac ſub eodem Irenarchus, & Acacius: ſed horridum, atque infandū piaculū referam Dum Leouigildus Rex Gothorū, & Suenonum, Hiſpaniarum, & partē Galliarū ſub eius dominio haberet, ipſeq. Arrianorū hęreſes ſeqretur, cui Herminigildus filius minimè conſentiens, ſed Catholicorū partes tenens, pater tetris carcerib. illum mancipauit; ſed nullæ carcerū tenebræ poterant veræ fidei lumē in ipſo accenſum extinguere, quin potius gauderet, ſe pro Chriſti nomine contumeliam pati. Perſeuerauitq. in ea confeſſione vſque ad vitæ exitum per illuſtre martyrium. Ipſo enim Sācti ſſimo Dominicæ Reſurrectionis die, orto iā Sole, impius Rex, Pium, & Optimum filiū in carce-
146 re clauſum, miſſo ſpiculatore † ſecuri percuſſit,

 Chriſtoq.

Chriſtoq. precioſum martyrium conſecrauit, de
eo ſcripſit Gregor. Dialogor. lib. 3. c. 31. Greg. Tu
ronẽſ. Hiſtor. lib 5. c. 38. & lib. 6. c. 43. & lib. 8. c. 28.
Roderic. Toletanus, Hiſtor. lib. 2. c. 14. Alfonſus
de Carthagena in Anacephaleoſi Regum Hiſpa
niæ, c. 24. Ioan. Magnus Archiepiſcop. Vpſalẽſis.
Hiſtor. Gothor. & Sueuon. lib. 16. cap. 9.

147 Præcipitatio † apud Romanos è ſaxo Tarpeio
in vſu erat, & inter leges duodecim tabularũ an-
notata reperitur contra falſos teſtes. Qui falſum
teſtimonium dixerit, è ſaxo Tarpeio deijcitor. de
qua Plutarchus in Romulo. Lucius Florus de
Geſtis Romanorum lib. 1. cap. 1. Aulus Gellius
Noctium Atticar. lib. 20. cap. 1. Aymarus Riual-
lius Hiſtoriæ Iuris Ciuilis, lib. 2. Vdalrich. Zaſ. in
leges 12. tabular. l. 68. Pardulphus Prateius in iu-
risprudentia veteri in legibus, 12. Tab. cap. 65.
Marc. Mantua Dialog. Hiſtorolog. Claſſ. 2. c. 33.
Ferrand. Adduenſis explication. iuris, lib. 1. cap.
50. & nouiſſimè Alexand. Sardus de Morib. Gẽt.
lib. 2. cap. 31. hanc pęnam non ſeruari ſuo tempo-
re ſcripſit Herennius Modeſtinus in l. ſi diutino,
148 ff. de pœn. Saxum Tarpeium Romæ † Saturni-
num prius dictum, mox Tarpeia virgo, conuenit
cum Sabinis, vt eſt author Marcus Varro, de tra-
denda illis Arce Vrbis, dummodo ipſi traderẽt,
quæcumque ſiniſtro brachio apportarent, prodi-
tione detecta, è ſaxo præcipitata, illi nomẽ dedit,
& ab iiſdem Sabinis, obruta ſcutis, vitam amiſit,
vt ſcribit Liuius lib. 1. Eutropius lib. 1. de quo
Virgilius lib. 8. Aeneidos.

Hinc ad Tarpeiam ſedem, & Capitolia ducit,
Aurea nunc, olim Silueſtribus horrida dumis.

149 Iacobus Apoſtolus, qui frater Domini dice-
batur, Primus Hieroſolymorum Epiſcopus, ope
ra Anani iunioris Pontificis, qui Saducæus erat,
à populo è Tẽpli pinna præcipitatus, & poſtmo-
dum fuſte fullonis in capite percuſſus, lapidibus
obrutus interijt, de quo Ioſephus Antiq. Iudaic.
150 lib. 20. cap. 8. ſic & Caliſtus Papa † iuſſu Alexan-
dri Cæſaris è feneſtra pręcipitatus; Maximianus
151 † Epiſcopus Bagaienſis à Donatiſtis hæreticis è
turri alta præcipitatus occubuit. Eadem morte
Syluanus, Serapio, Marcellus, & Saturninus
152 † martyria compleuerunt. Hac eadem pœna
153 Scamander † vnicus Hectoris, & Androma-
chæ filius, quem Aſtyanacta, quaſi Ciuitatis Prin
cipem, quem Vlyſſes, ne reliquus foret ex Tro-
ianis, qui Ilij vltionem faceret, è Turre præcipi-
tem dedit, cuius exitum deſcribit Anneus Se-
neca in Troade vbi cap. 12. ait.

Præceps, vt altis cecidit è muris puer
Fleuitq. Achiuum turba, quod fecit, nefas.

Et Ouidius lib. 13. Metamorphoſeos.

Mittitur Aſtyanax illis de turribus, vnde
Pugnantem pro ſe, pro auitaq. Regna tuentem,
Sępe videre patrem, monſtratum a matre ſolebat.

154 Sic Theſſalus † Hæmonis filius ab Eurialo,
ex Oſſa mõte præcipitatus eſt, de quo idem Oui-
dius in Ibin.

Vtq. dedit ſaltus è ſummo Teſſalus Oſſa,
Tu quoque ſaxoſo præcipitere iugo.

155 Sic & Cleõbrotus Ambraciæ † ſe ipſum prę-
cipitauit, Platonis verba male intelligens in Phę-
done, de quo refert hos verſiculos Ammonius.

Phęba vale dixit, deq. arce Cleombrotus alta
Sededit in Stygios Ambraciota lacus.

156 Eodem modo Phileas Tarentinus † cũ ob-
ſidibus Tarẽtinis, qui fugam arripuerant, à Ter-
racina capti, virgis cæſi approbante populo è Sa-
xo Tarpeio deiecti fuere, vt eſt author Liuius lib.
25. Meminit Ianus Iuuenis de Hiſtor. Tarentino
rum, lib. 6. cap. 3. Ab Antonio, Octauio, & Lepi-
do Triumuiris, fuit è ſaxo præcipitatus ſeruus,
qui inter Equites fuerat inumeratus, vt ſcribit
Dio Nicæne, lib. 48. & alter ſeruus hac eadem
pœna affectus a L. Cornelio Sylla, vt eſt author
157 Plutarchus in Sylla. Philomelus † Phocẽſium
Dux cum Apollinis Delphici templum cum ſuis
ſpoliaſſet, à Thebanis in fugam verſus, è ſaxo ſe
p̃cipitẽ dedit, & Amphyctionũ decreto, ea mor-
te, ſocij, qui eum ſequuti fuerant damnati fuere,
author eſt Pauſanias, lib. 10. Diodor. lib. 16. Lucia
nus in Phalaride, & Aelianus variæ Hiſtor. lib. 11.

Apud Romanos fuit pœna, qua virgines Ve-
ſtales inceſtus flagitio maculatæ puniebantur, il-
158 lęq. viuæ ſubfodiebantur, cum pane, aqua, lacte,
& lumine, cum Pontiſicum interuentu, eaq. pœ-
159 na, punitæ Oppia, † Seſtilia, Marcia, Minucia,
aliæq. puellæ Veſtæ vt voluit Liuius, lib. 8. Plinius
iunior ad Minutianum Epiſt. lib. 4. Eutropius,
Plutarchus, & alij, quos longiori ſtylo, retuli in
Apologia Catholica in ſententiam Pilati Aquilę
160 reperram. Ameſtris † etiam Xerſis vxor, quat-
tuordecim Virorum Illuſtrium Perſarum filios
voti cauſa viuos defodit. Alexander ab Alexan-
161 dro, Dier. Genialiũ, lib. 3, cap. 22. † Philænij quo
que fratres Carthaginenſes, vt longiores confi-
nium terminos facerent, cum Cyrenenſibus cõ-
tendentes pro Republica, viui defoſſi ſunt, vt eſt
author Salluſtius in Iugurthino, Sello, & è no-
ſtris Franciſc. Sonsbechius de feudis, parte 1. nu.
49. Viuus etiam defoſſus B. Caſtulus ſub Diocle-
tiano. Sic Candida, & Paulina filia. Phineus
162 † Thraciæ Rex, vt viui defoderentur filij decre
uit, quod Nouerca ſibi vim ab eis illatam falſo
inſimulaſſet, qui ab Hercule, & Argonautis libe-
rati fuere, Diodor. Sicul. Biblio. lib. 4.

163 Ad Beſtias † criminoſorum obiectio, noſtro
tempore in vſu non reperitur de qua in l. Reſpi-
ciendum, in fine, ff. de pęnis, in l. pœna, ff. ad leg.
Pomp. de Parricid. l. capitalium, §. famoſos, ff. de
pœnis. Quorum iurium in primo dicitur, Beſtijs
obijci, capitis pęnam eſſe, vt in d. l. reſpiciendum,
in fine, voluit Hippolyt. de Marſil. in l. 1. in princ.
num. 1. ff. de ſicar. In ſecundo vero in d. l. pęna, di-
citur parricidam puniri pęna culei, de qua egi-
mus ſupra, ſi mare proximum ſit, alioquin beſtijs
obijci. In tertia ſcilicet, in §. famoſos, dicitur la-
trones famoſos in loco commiſſi facinoris, vel
homicidij, furca ſuſpendi, vel ad beſtias damna-
ri. Hinc Iuriſcõſultus in l. ſi quis, §. ſed, & ſi quis,
ff. de iniuſto, rupto, & irrito teſt. ait, quod dãnati
ad pęnam capitis, vel ab beſtias, vel gladiũ, vel ad
aliam, quæ vitam adimit, teſtamentum irritum
eſt. Ex quibus apparet dubitandum eſſe num-
quid rectè ſenſerit Aegidius Perrinus in annota-
tiunculis ad l. qui vltimo, ff. de pœnis, dum ponit
differen-

differentiam poſt Gulielm. Budæum, obijcere be-
4 ſtijs, † & damnare ad beſtias, vt latiſſime idem
Budæus proſequitur in annotationibus poſterio-
ribus in l. aut damnum, §. quicunque, ff. de pęnis,
cum, etſi dicere poſſumus, obijcere ad beſtias nil
aliud eſſe quam ad præliandum cum beſtijs, vt
quia hi cum armis in theatro, & cum feris inclu-
derentur. Subijcere vero beſtijs, eſt illos inermes
ponere, vt conculcarentur à beſtijs. Tamen om-
nia hæc promiſcua ſunt apud noſtros authores,
& Iuriſconſultos, & pro pœna ſtabilita fuiſſe, ſed
ad hanc rem pertinentia ſupra hoc eodem capite
aliqua protulimus, dum pęnã gladij expoſuimus.
165 Hac † pœna affecti plures martyres pro D. N.
Ieſu Chriſti fide, Maulus, Neophytus, Adrianus,
Eubulus, Priſcus, Eleutherius, Torpes, Vitus, &
ſocij, Marinus, Strato, & ſocij, Agapitus, Soſte-
nes, Flocellus puer, Euſtachius, Pamphilus, Aga-
pius, & Stephanus, plures etiam Virgines, & mu-
lieres, Marciana, Taciana, Felicitas, Helco, Do-
minica, Maxima, Donatilla, Secunda, Tecla, Ba-
ſiliſſa, & Eufemia. Hac eadem beſtiarũ pęna legi-
166 mus vſum fuiſſe Balthaſſarem † Regem in Da-
nielem, a quibus, Diuina virtute exiuit illæſus, vt
167 habetur Daniel. cap. 6. Lacus † enim ibi, non de
congregatione dulcium aquarum, ſed de loco,
profundo, obſcuro, & ciſterna arẽte intelligitur,
vt Diuus Hieronymus ibi dixit. Eadem vſus
168 † Scipio Africanus iunior, qui deuicta Chartagi-
ne, transfugas exterarum gentium, in edendis po-
pulo ſpectaculis, feris beſtijs obiecit, vt teſtatur
Valer. Maxim. lib. 2. tit. de Diſciplina militari. Si-
159 mili etiam modo L. Aemilius Paulus, deuicto
Perię Macedonum Rege, eiuſdem gentis trans-
fugas, elephantis proterendos ſubſtrauit. Vale-
rius in loco allegato, de cuius victoria, & trium-
pho, Liuius, lib. 45. Dumque hac eadem pœna
170 afficeretur Androdus † ille Dacus, Conſularis
viri ſeruus, Romæ ipſis Leonibus obiectus, bene-
ficio vnius Leonis, cuius ipſe dum à domino au-
fugiſſet, medicus fuiſſet, liberatus, libertate, & eo-
dem Leone donatus fuit, de quo poſt Appionẽ,
Aulus Gellius, Noctium Atticar. lib. 5. c. 14. & re-
tulit Baptiſta Fulgoſius, lib. 5. cap. 2. ac nouiſſimè
Alanus Copus Anglus Dialog. 2. cap. 13. in fine.
171 † Conſtantinus Imperator, Francorum, & Ale-
manorum Reges, captos in magnificum ſpecta-
culi munus, beſtijs obiecit. Eutropius rer. Ro-
172 manar. lib. 11. cap. 2. Et † authores ſeditionis, &
tumultus, concitato populo, pro qualitate digni-
tatis, aut in furcã tolluntur, aut beſtijs ſubijciun-
tur, vt dicit Modeſtinus in l. ſi quis aliquid, §. Au-
thores, ff. de pęn. vnde apud Aegyptios condem-
natos duos proijciendos ſerpentibus, poſt Athe-
neum, ſcribit Nicolaus Leonicus variæ Hiſtor.
173 lib. 2. cap. 86. Et hoc etiam Iugurthæ vitio ver-
tit Adherbal in Senatu, vt eſt author Salluſtius
in Iugurtha. Hinc nonnulli Principes in ſubter-
raneis ſpecubus, circũdatis muris, Leonum Co-
pias clauſas tenent, vt Florentiæ, & Neapoli in
174 caſtro nouo, quos † meo tempore dum ſtudijs
vacabam ad vnum occidi iuſſit Perafannus Ri-
bera, Alcalę Dux, & Regis noſtri Locumtenens,
quod malo caſu ceciderat ibidem adoleſcens
nobilis è ſua familia, qui ſtatim a feris in parua
fruſta diſcerptus, occiſioni beſtiarum inuiuariũ
eidem circumſpecto Principi iuſtiſſimam anſam
præſtitit.
185 Demerſionis, & ſubmerſionis † in aquis pœ-
na admodum ſolita fuit apud Principes, & Ty-
rannos, non ſolum dum imponebant Culei pœ-
nam, ſed ſeparatim demergebant in aquis maio-
ri ex parte ſaxo ad collum ligato, vt in fiuminibus
Sancti martyres Hermilus, Stratonicus, cum ſe-
ptuaginta ſocijs, Aſcla, Sabinus, Iulianus, Heſy-
chius, Pigmenius, Quirinus, Montanus, Sabus
Gothus, Sephanus, Florianus, Calipodius, Anthi
mus, Claudius, Peregrinus, Baſiliſcus, Secundus,
Iacinthus, Euſthatius, Ambroſius Cẽturio, Hip-
polytus, Valentinianus, Hilarius, Claudius Tri-
bunus, & Nimphoroſa. Alij ſubmerſi ad Hym-
phas, vt Martha Marij coniunxi; alij in paludem,
vt Antonina; alij in lacum, vt Chriſtina, & Ma-
melta. Alij in puteum, vt Sigiſmundus, Calime-
rius, Florus, Laurus, Caliſtus Papa, & Anthuſa;
Alij in mare, vt Baſſus Antonius, Protolicus,
Caius, Arianus præſes, quadraginta martyres
Cappadoces, Amphianus, Agathopos, Teodo-
lus, Aediſius, Apollonius, Caliſtus, Baſileus, Iucũ-
dianus, Claudius, Peregrinus, Hiero, Hieroni-
des, Calliſtratus, Daſius, Cæſarius, Chriſogonus,
Clemens Papa poſt Petrum Tertius, Tyria, &
Aurea. Eodem modo Vrbanus Sextus Pontifex
Maximus ductos mari à Nuceria ad Vrbem Ge-
nuam ſeptem Cardinales, qui clam cum Clemẽ-
te conſpirarent cum ipſo de Pontificatu conten-
dente, nulla mitiore pœna dignatus eſt, quam vt
ſaccis ſeorſum incluſos, in mari demergeret, vt
ſcribit Baptiſta Fulgoſ. lib. 6. cap. 3. ſed quinque
Cardinales fuiſſe ſubmerſos, ſcribit Pandolfus
Collenucius Hiſtor. Neap. lib. 5. & ipſos quinque
Cardinales, non opera Pontificis, ſed Raimundi
de Baucio, vt dicit Baptiſta Platina in Vrbano
Sexto.
176 Sic DEVS omnipotens, peccatores mun-
di omnes, exceptis in Arca concluſis, vniuerſali
aquarum diluuio ſuffocauit, de quo Geneſ. cap. 7.
177 & cap. 8. & alibi dixi. Hac † pęna fabulãtur Poe-
tæ, affectum fuiſſe Miſenum Hectoris primum,
deinde Aeneæ Comitem, qui cum ad Tubæ cer-
tamen Tritonem prouocaſſet, ab eodem tamen
in mare deturbatus eſt, de quo Virgilius lib. 6.
Aeneidos ait.

Qui tum forte caua, dum perſonat æthera Concha
Aemulum exceptum Triton (ſi credere dignum eſt)
Inter ſaxa virum, ſpumoſa immerſerat vnda.

Et ibidem paulo poſt idem Virgilius.

Monte ſub Aerio, qui nunc Miſenus ab illo
Dicitur, æternumq. tenet per ſæcula nomen.

178 † A Piſanis Milo Tyrannus cum ſubditos cru-
ciatibus, & tormẽtis oneraret, in mare proiectus
eſt, de quo Ouidius in Ibin.

Vt Milo, ſub quo Cruciata eſt Piſa Tyranno
Viuus in occultas præcipiteris aquas.

Sic & Myrtilus Hippodamiæ auriga, cui prohi-
bitionem fecerat, vt à Pelope, qui eam deperibat,
curſu vinceretur, ab eodem Pelope, in Mare pro-
179 iectus eſt, a quo mare Mirtoum † appellatũ fuit,

Digitized by Google

ſiue ea de cauſa ab Oenomao ſubmerſum fuiſſe, de quo idem Ouidius in Ibin.

Proditor, vt ſæui, perijtq. auriga Tyranni

Et Claudianus ait,

Nam perfidus obice Regis
Prodidit Oenomari, deceptus Myrtilus axem,

Et Seneca in Thieſte cap.

Proditus occidit deceptor Domine Myrtilus,
Et fide vectus, qua tulerat, nobile reddidit.
Mutato Pelagus nomine.

Quod plenius narrat Pauſanias in Arcadia lib.
180 8. Et Lycas cum † Herculi venenatam veſtem portaſſet ab eo in Euboicum mare proiectus eſt. Vnde idem Ouidius in Ibin.

Quam qui dona tulit, Neſſæo tincta veneno,
Euboicasq. ſuo ſanguine tinxerit aquas.

181 Phronima puella, † Etearchi Cretæ Regis filia, Nouercæ ſuaſu in aquis demerſa, Themiſone ſceleris miniſtro (quamquam is ſtratagemate vſus, ita vt illam ſemel aquis ſubmerſam retraxerit, & Polymneſto Thereo in delicijs fuerit, vnde natus ſit Battus, qui in Africam coloniã deduxerit) vt eſt author Herodotus in Melpomene, & Nicolaus Leonicus variæ Hiſtoriæ
182 lib. 2. cap. 97. Et † Roxana Darij Perſarum Regis filia, Alexandri Magni Vxor, vtero gerens à Statira ſorore concõiuge, liuore quod Macedones præcipuis eam cumularẽt honoribus ducta, in puteum fuit demerſa, vt ſcripſit Plutarchus in
183 Alexandro. eodem † modo Romanus Argyropolus à Zoena Imperatrice vxore, vt potiretur Michaele Paphlagonio famulo adultero, inter balneas aquas, dolo immerſus perijt, authore Ioanne Zonara Annalium Conſtantinopolit. lib. 3. Ioan. Baptiſta Egnatio, Romanor. Princi-
184 pũ lib. 2. in Romano Argyropilo. Sic † referũt à Cæſare Borgia, Valentino Hiſpano noctu in Tiberim præcipitatum Aſtorgiũ Fauentiæ Dominum, de cuius morte poſt Petrum Bembum,
185 Franciſcus Guicciardinus Hiſtoriarum lib. 5. Clodamirus Rex Aurelianenſium, victum Sigiſmundum Burgundionum Regem, captumq. cum filijs, in puteũ iniecit. Author Paul. Aemil. in Childeberto primo. Ado Viennenſ. Chronicor. anni 492. Gregor. Turonenſ. Hiſtor. lib. 3. c. 5. & cap. 6. qui poſtmodum miraculis clarus in Sãctorum Martyrum numerum relatus eſt, ſub die primo Maij, vt dicit Gulielmus Paradinus
186 de Antiquo iure Burgũdiæ, cap. 12. † Octauius Cæſar Pedagogum, alioſq. Caij filij miniſtros, quod auarè, & ſuperbè in prouincia graſſarẽtur, in flumen præcipitari fecit. Tranquil. in Octauio, cap. 67. Delatores autem nauibus ſine remis, & velis impoſitos fluctuum libertati exponi fecit Imperator Traianus, vt docet Plinius in Panegy
187 rico 2. Inter alia crudeliſſima Tiberij Cæſaris acta, illud eſt, quod ex Caprearũ Inſula (quę Tiberij Arx vocabatur) vt placet Plinio, lib. 3. cap. 6. damnatos in Mari præcipitari iubebat, Claſſiarijs deorſum corpora, cadaueraq. elidentibus.
188 Criſpinum † priuignum adhuc impuberẽ ſubmergi fecit, Domitius Nero, vt in eo author eſt
189 Sueton. Tranquill. Sic, † & Scyron quoſcumque hoſpites nãciſcebatur è Moluride ſaxo abijciebat in mare, quo ex loco in ſui facinoris præmium à Thæſeo & ipſe ſubmerſus eſt. Author
190 Pauſanias lib. 1. Et † Timoclea Thebana ob ſaluandã pudicitiam à Tribuno Alexandri eſſe præcipitauit in puteum, quod etiam Alexander probauit, vt eſt author Plutarchus in Alexãdro, & de Claris mulieribus, cap. 22. Hac pœna vſus quandoq. Auidius Caſſius, vt eſt author Vulcatius Gallicanus. Hæc etiam apud Chriſtianos quandoque vſui fuit. Ea tamen nullus nunc vtitur.

191 Excoriationis † etiam pœna vſui fuit, præſer-
192 tim in Diuo Bartholomęo Apoſtolo, de quo Ioannes Picus Mirandula in Hymnis.

Hinc etiam pellem Ptolomæi filius ardens
Depoſuit.

193 Sic etiam aſſerunt † Marſiam ab Apolline excoriatum, cum ab eodem fuiſſet ad Tibiæ certamen prouocatus, vt ſcribit Diod. Siculus lib. 4. de illo Ouidius in Ibin.

Mens quoque ſic furijs, vecors agitetur, vt illi
Vnum qui toto corpore Vulnus habet.

Et de eodem ipſe Ouidius alibi.

Nudave direpta, pateant tua viſcera pelle,
Vt Phrigij, cuius nomina flumen habet.

De eo ſcribit Xenophon in Cyro, & è noſtris Stephanus Forcatulus de Origine Valeſiorum; & idem Ouidius lib. 6. Metamorphoſeos inquit.

Marſya nomen habet Trigiæ liquidiſſimus amnis.

194 Et Cambyſes Perſarum Rex Siſamnem iudicem, quod pecunia corruptus iudicauerat, excoriari iuſſit, vt ſcripſit Herodotus lib. 5. Cubri-
195 cus † etiam ille, qui ſe manentem hæreticum eſſe dicebat & cum haberet libros Buddæ, qui fuerat præceptor Manentis ſenioris hæretici, ac dicens ipſum illos compoſuiſſe, ad Perſarum Regem perueniens, qui filium in medicorum manibus ægrotantem habebat, & iſte ſemotis medicis ſe illum curaturum ſpoponderat, & tamen illis remotis, mortuus eſt, à Rege viuus excoriatus eſt, vt Suidas eſt author, & Cyrillus Catecheſi 6. ſed Manentem hanc pœnam ſuſtinuiſſe ſcribit Theodoret. Hæretic. Fabul. lib. 1. c. finali.
196 Quam inique etiam † Ptolomæus Lagi Aegyptiorum Rex, qui Cleomenem Agidis filium Lacedæmoniorum Ducem, ad ſe cõfugientem, excoriari, & in Crucem affigi iuſſit, vt ſcribit Plu
197 tarchus in Cleomene. Sed optimè, † iudex in prouincia, qui lapides in Imaginem Beatæ Virginis proiecerat, & contumelioſa verba protulerat, ad perſonæ viuæ excoriationem condemnatus extitit, vt teſtatur Franciſc. Marcus, in Deciſ.
198 Delphin. 509. in fine, vol. 1. Nouiſſimè † in anno 1571. Marcus Antonius Bragadinus Nobilis Venetus, apud Famaguſtam Cypri Vrbem ab impiiſſimo Muſtafa Turca excoriatus viuus, Chriſtianæ mortis conſtantiſſimè palmam adeptus eſt. De quo Ioan. Nicolaus Dolionus, in Hiſtoriarum Compendio, lib. 6. Cæſar Campana
199 Hiſtoriar. lib. 2. volum. 1. Zenoni etiam † martyri detracta pellis fuit.

200 Laquei pœna nouiſſimis, nũc † temporibus vſui eſt, ſicut & priſcis; Nam nunc vtuntur in puniendis facinoroſis, erigendo duas furcas, & ab

vna ad alteram ponunt t... ...rſam trabem, in
qua laqueo a.. collum de... ...entis inducto, li-
gata altera laquei parte ad trabem, morti traden
dum proijciunt, vt laqueo appeſus, vitam finiat.
De hac pœna Vlpianus in l. aut damnum, §. vita
adimitur, ff. de pœnis, mentionem facit ipſius la-
quei. Nec id quod dicit Accurſius inibi, ſic eſt, vt
ipſe aſſerit, quia dicit eſſe eamdem laquei, quæ
201 & furcarum † pęnam arg. l. cap. talium, §. famo-
ſos, ibi, furca figendos, ff. eod. tit. quia aliud dice-
re noluit Accurſius, niſi quod hodie ſit eadem
pœna laquei, & furcarum, ob vſum ſupradictum
quo vbique ius dicentes vtũtur. Nam verba Cal-
liſtrati in dicto §. famoſos habent alium ſenſum,
quia vſus furcarum erat tunc alio modo, vt ſupra
202 hoc eodem capite diximus, quia † furca erat bi
cornis admodum litteræ ypſilon, Reus ponebã-
tur corpore ad vnam partem, & altera poneba-
tur caput per medium illius bicornis, & figeba-
tur Clauo, ſic enim verbo figere vtitur Iuriſcon-
ſultus ibi, & Cicero in Verrem Actione 7. Traba
li clauo figeret. Hæc laquei pęna antiqua eſt, licet
alio pacto infligeretur; meminit de ea Cicer. in
Verrem Action. 6. Homini (inquit) iam collum
in laqueum inferenti, ſubueniſti; quam authori-
tatem comprobat Sueton. in Tiberio, cap. 53.
cap. 54. & cap. 75. & Ouidius lib. 6. Metamorpho-
ſeos inquit,

Laqueoq. animoſa ligauit
Guttura.

Hinc Salluſtius in Catilinario, dum verba fa-
cit de carcere Tulliano, in quo ſontes ſtrangula-
bantur ait, in eum locum poſtquam demiſſus eſt
Lentulus, Iudices rerum capitalium, quibus prę-
ceptum erat, laqueo vitam fregere; Ita ille Patri-
cius ex gente clariſſima Corneliorum, qui Con-
ſulare Imperium Romæ habuerat, dignum mo-
ribus, factiſq. ſuis, exitum vitæ inuenit. de Cęthe-
go, Statilio, Gabinio, & Cepario eodem modo
203 ſupplicium ſumptum † eſt. Hæc Salluſtius. Ma-
ximinus Herculius hoc pęnæ genere, vti mortis
poſtremo, fractis laqueo ceruicib. pœnas dedit,
204 † mandante Conſtantino genero, vt inquit Eu-
tropius rer. Romanar. lib. 11, cap. 2. & latius pro-
ſequitur Carolus Sigonius de Imperio occiden-
tali, lib. 2. ſic nimis ſeuerè. Roſeus Florentinus ab
205 Olitore quinquaginta fratres religioſos † clau-
ſtrales, quod Cremonenſem hoſpitem occidiſ-
ſent, ſtrangulari fecit, vt ſcribit Marian. Socin,
ſenior, in c. qualiter, & quando, il 2. de accuſ. vt
refert Aegid. Boſſus in Pract. Crimin. de offic.
corrup. pecu. nu. 36. Sigiſmundus Rex Burgun-
206 diæ, ad Suggerium filium quieſcentem, † ex
intimis duos intromiſit, qui filij ceruici laqueũ
inijcerent, vt ſcribit Paul. Aemil. de Regibus
207 Galliæ in Childeberto I. Laqueo † etiam vi-
tam finiuit Andreas Neapolitanus Rex, id ope-
rante Ioanna prima Regina, Roberti Regis ne-
pote eius vxore in Caſtro Auerſæ, quæ & eodem
poſtmodum mortis genere perijt iuſta Dei vt
pie credendum vindicta. De his videndi Pan-
dolfus Collenucius Hiſtor. Neapol. lib. 5. & Ioã.
Baptiſt. Carrafa, lib. 5. Albertus Crantius Metro
208 polis, lib. 10. cap. 15. Ita, & † in cubiculum Ar-
bogaſti Alanorum Ducis, ſeu præfecti, fraude
deductus Valentinianus, ſtrangulatus eſt, vt ſcri-
bit Pomponius Lætus in Romanæ Hiſtoriæ cõ-
pendio, lib. 2. Crantius in Saxonia, lib. 3. cap. 5.
209 Hac morte † perijt Achitophel, qui peſſimum
dederat Abſaloni conſilium, vt habetur 2. Regũ
210 cap. 17. † Laqueo etiam Iudas Iſchariotes ſe ſu-
ſpendit, & medius crepuit, vt habetur Matth. c.
27. & apud Lucam, Actuum c. 1. De hac pœna
multa nouiſſimè eleganter ſcripſere Petr. Faber
Semeſtrium lib. 2. cap. 7. & c. 9. & Petrus Gregor.
Sytagm. Iur. vniuerſ. lib. 31. cap. 17. in fine.
211 Crucis pœnã in vſu plurimũ fuiſſe, † cui ſon-
tes figebantur, pleriq. ſcriptores, tam Græci, quã
Latini memoriæ prodidere, & hoc multis com-
probare poſſem, quæ omitto vti vulgata, & quã-
quam apud Iuriſconſultos noſtros illius memo-
ria aliqua non habeatur, tamẽ in l. capitalium, §.
212 famoſos, ff. de pęnis, † vbi dicitur de furca, ibi
Crucis prius mentio facta erat, & Tribonianum
in compilatione Digeſtorum, loco Crucis, fur-
cam poſuiſſe poſt Nicephorum Hiſtoricũ, ſcri-
bit Iacobus Cuiacius ad Iulium Paulum lib. ſen-
tent. 5. tit. 17. de hoc tamen ſcripſi in Neanomo-
logia. cap. 11. ſupradicta vero ex clariſſimis ſcri-
ptoribus, ex antiquitatum arcanis elegantiſſimè
ſcribit Petrus Faber Semeſtrium. lib. 2. cap. 7. &
cap. 8. quo loci lectores mitto, vti ad antiquitatũ
omnium refertiſſimum Archarium. Dixi ego
etiam nonnulla multi ſunt anni, in Apologia Ca
tholica aduerſus ſententiam Pilati, repertam
Aquilæ, Italo idiomate. Hanc eamdem pęnam
213 vſu deſijſſe à Cõſtantini Magni † temporibus,
ob Crucis Domini noſtri reuerentiam, qui ea
morte turpiſſima vſus, Cruci decorem intulit,
contumeliam abſtulit. Hęc pœna Nero Impera-
214 tor multos † ex diſcipulis Apoſtolorum affecit,
ſub falſo incendij vrbis crimine. Sic à Tyrannis
Sãctiſſimi Martyres Philippus, & Andreas Apo-
ſtoli, ſimiliter apud Aulonam Beatus quidam
Petrus, necnon alius Petrus Epiſcopus, Theo-
dolus, Neſtor, Cleonicus, Timon, Alexander,
Thimotheus, Lucillianus Fauſtus, Claudius,
Gemellus, ac Sanctæ Virgines, Eulalia, Maura,
Iulia, & Vuilgefortis. De Cruce nouiſſimè vber-
rimos commentarios edidit Iuſtus Lipſius, qui
bus omnes exſatiari elegantiſſimè poterunt.

Veneni pœnam apud Romanos vſui minime
fuiſſe nõnulli referunt, quod ego ſemper negaui,
215 † meamq. opinione probaui authoritate Vlpia-
ni in l. aut damnum, §. proinde, ff. de pęn. vbi dum
216 tractat, an iudex poſſit reo facultatem eligendi
pęnam tribuere, inter cetera dixit, nec veneno
necandi facultatem concedere poſſe. Et ideo tan
tum abeſt, vt ex illo textu capiatur eam pœnam
vſui fuiſſe, aliàs illam non reduxiſſet in dubium,
cum præſertim notum ſit Romanos, non modo
leges, ſed pœnas nonnullas à Græcis mutuatos
fuiſſe. Iſta etenim propinandi Veneni pęna pu-
217 blico Athenienſium † iudicio vſui fuit, vt eſt
author Cornelius Tacitus Annalium lib. 15. Qua
218 pęnę ſpecie apud eos puniti † extitere Phocion,
ac illius Socij vt eſt teſtis Diodorus Siculus Bi-
bliotheces lib. 18. & Plutarchus in Phocione.

Simile

Digitized by Google

Simile iudicium exercuerunt ijdem Athenien-
219 ſes in Socratem virum † ſapientiſſimum, & in-
nocentiſſimum, iudicante Polyeucto, qui veneni
calicem bibit, & donec in crura ſiſtere potuit, à
lacrymis circumſtantes cohibuit, deinde frige-
ſcentibus veneno præcordijs, reſupinus iacuit, vt
docuit Plato in Phædone, ſiue de Anima, lib. 29.
Ariſtides in Oratione Platonica 2. pro quattuor
viris. Iſocrates in Buſiride. Athæneus Dipnoſo-
phiſtorum lib. 13. cap. 33. Xenophon de dictis, ac
factis Socratis, lib. 1. Diodor. lib. 14. Cicero de
Orator. lib. 1. Plutarchus in Nicia. Diogenes
Laertius in Solone, Auguſtinus Niphus in Apo-
log. Socratis & Platonis, de quo Ouidius in Ibin.

Sollicitoq. bibas, veluti doctiſſimus olim
Imperturbato, quod bibit ore reus.

De quo etiam Sidonius Apollinaris inquit,

Quid non piger, hauſit
Lumina condemnas Anyto pallente venenum.

220 Illudque venenum maiori ex parte cicutę li-
quor erat, vt de eodem Socrate dicit Fauſtus in
Panegirico, dum inquit,

Quem carcere tetro
Sorbitio gelidæ, rapuit porrecta cicutæ.

De quo cicutæ ſucco loquitur in Phocione
Plutarchus, & de hoc cicutarum ſucco, veneni
loco ab Athenienſibus dari ſolito, loquitur Iuue-
nalis Satyra 7.

Hunc inopem vidiſtis Athenæ.
Nil præter gelidas, auſæ conferre cicutas.

Hinc Androcydes ad Alexandrum ſcribens
inquit, vinum potaturus Rex, memento te bibe-
221 re ſanguinem terræ, ſicut cicuta homini † vene-
num eſt, vt ſcribit Plin. lib. 14. cap. 5. lib. 25. cap. 13.
Petrus Crinitus de honeſta diſciplina lib. 23. c. 9.
vnde ea depaſci capras, & hominib. eſſe illam exi-
tialem ſcribit Lucretius lib. 5. dum ait,

Quippe videre licet, pingueſcere ſæpe cicuta,
Barbigeras pecudis, homini, quæ eſt acre venenum.

Apud Maſſilienſes, venenum cicuta tempera-
222 tum aſſeruabatur, vt illis daretur, qui † exoptatã
mortem aſſeruabant, & Senatui inſtas cauſas ar-
223 tuliſſent. Et ſimiliter in † Cęa inſula, mulier aſpe
ctu digna, ſed vltimæ ſenectutis, præſente Sexto
Põpeio, cauſas optatę mortis expoſuit, aſſertiſq.
illis, minimè valente ab inſtituto illam retrahere
ac reuocare, venenũ hauſit, & coram tanto Prin-
cipe læta fronte, mortem oppetijt, vt eſt author
Valerius Maximus, lib. 2. cap. 1. qui cum Sext.
Pompeio, dum in Aſia fuit, ſe præſente id vidiſſe
cõmemorat, vt dicit etiam Nicolaus Leonicus
variæ Hiſtoriæ lib. 3. c. 71. De ſupra narrato Maſſi
lienſium vſu meminit Florian. de Sancto Petro,
in l. per familiæ, §. mala medicamenta, ff. famil.
herciſcun.

224 Sed, & apud Romanos veneni pœnam † vſui
fuiſſe, patet: nam cum peſtem Romam affligere
cerneret Ancilla quædam, matronarũ id venenis
accidere, ad Q. Fabium Maximũ Aedilẽ Curulẽ
detulit, ille ad Conſules, Conſules, ad Senatum,
qui cauſa cognita, venenis repertis, cum viginti
matronæ id haberent, & ſalubria eſſe contende-
rent, bibere illa iuſſæ, epoto medicamento inte-
rierunt, & interim complices nonnullas manife-
225 ſtarunt, ex quibus centum ſeptuaginta † capita-
li iudicio damnatæ ſunt, teſte Liuio, lib. 8. ſed tre-
centas octoginta damnatas refert Oroſius lib. 3.
cap. 10.

Rotarum pœnæ Iuriſconſultorum nullus me
minit, ſed ea vtuntur in hoc Regno, præſertim
226 Regij Magiſtratus latrũculatores. † Apud Gal-
los etiam vſui eſſe ſcribit Petr. Faber Semeſtriũ
lib. 2. cap. 7. In Dominio etiam Mediolanenſi, cõ-
tra publicarum viarum graſſatores, & latrones,
227 vt patet in † Conſtit. Mediolani, lib. 4. titul. de
pœnis, §. ſi vero robariam, quamquam ſuo tem-
porè vſui minimè fuiſſe ſcribat Iulius Clar. §. par-
ricidium, in fin. Apud Romanos etiã Principes,
nec vſui fuiſſe, niſi Maxentij Tyranni tempore
in Diuam Virginem Catharinam; Et Diocletia-
228 ni † in Diuum Georgium, & alibi etiam Elio-
229 gabali Imperatoris † temporibus, ſed has Ro-
tas, non ſimiles his, quæ noſtris temporibus in
vſu ſunt, crediderim. Et tormenti potius, quam
pœnæ genus fuiſſe ſcribit Ianus Langlæus in Se-
natu Britannię Celticę, vberrimus antiquitatum
ſcrutator, Ocij Semeſtris, lib. 10. cap. 3.

Lapidationis pęna antiquiſſima eſt, & de ea do
230 cemur in ſacra pagina. † Nam ob aquæ penuriã
dubitauit Moyſes exclamante populo, ne lapida-
retur dum Exodi, cap. 17. inquit: adhuc paululũ,
& lapidabunt me. Et pro lege Dominus ſtatuit
Leuitici c. 20. ſi quis dederit de ſemine ſuo Idolo
Menoch, morte moriatur, populus terræ lapida-
bit eum. Et Leuitici c. 24. Filium Salumit Iſrae-
lis, & patris Aegyptij blaſphemum, iuſſit extra cã
ſtra duci, lapidibus obrui, & de cetero ſic fieri no-
231 mẽ Domini blaſphemantib. At Ioſue c. 7. patet,
Ioſue lapidibus obrui fecit Acham filium Char-
mi, ob furtũ rerum anathematis. Hinc Adutam,
232 qui erat ſuper tributa Regis Roboan † lapida-
uit omnis populus Iſrael, & mortuus eſt, vt habe-
tur lib. 3. Regum cap. 12. Et Naboth ex ira Ieza-
233 belis vxoris † Achab lapidatus eſt, vt poſſideret
vineã eius, vt in lib. 3. Regum. c. 21. Ezechiel. cap.
16. dicitur, lapidabunt te lapidibus, & iterum cap.
23. Et lapidentur lapidibus populorũ. Hinc Mat-
thęi cap. 21. Agricolę apprehenſis ſeruis eius, aliũ
ceciderunt, alium occiderunt, & alium lapida-
rũt. Et Chriſtus Iudęis inter cetera lapidationes
exprobat Matth. cap. 23. Heruſalem Hieru-
234 ſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas † eos,
qui ad te miſſi ſunt. Sic & Lucæ cap. 13. Et Iudæi
Ioan. cap. 8. dixerunt, de adultera, in lege autem
Moyſes mandauit nobis huiuſmodi lapidare,
vnde Muades impius mutuatus eſt, lapidationis
235 pœnam † in adulteros, vt docet Ioannes Auba-
nus Boemus, de Moribus Gentium, lib. 2. cap. 11.
Ioan. Baptiſta Egnatius Romanor. Princip. lib. 2.
in Heraclio. Hac pęna affectus Diuus Stephanus
236 protomartyr. † Lucæ Actuum cap. 7. Iudæi vo-
237 luerunt in Ciuitate Iconij Apoſtolos † lapidare
Actuum cap. 14. & apud Lycaoniam Paulum
238 lapidauerunt, † vt ipſe teſtatur 2. Corinth. cap.
11. Sic à diuerſis Principibus, & Tyrannis, lapida-
239 ti fuere † Sanctiſſimi Martyres Thimotheus
eiuſdem Apoſtoli Pauli diſcipulus, Ananias, Pa-
pias, Maurus, Metranus, Oeneſimus, Polychro-
nius,

Digitized by Google

nius, Vitalis, Philippus Apoſtolus, Ieremias Propheta, Diodorus, Rodopianus, Siſinnius, & ſocij, Deſiderius, Firmus, Cyriacus, Vigilius, Trãquillinus, Trophimus, Theophilus, Dometius, Gracilianus, Germus, Maximus, Chryſantus, Hyppatius, Philenum, Apphius, Emerentiana, Paula, Feliciſſima, Marcella, & Daria. Pyſidices puella Metymnæ Regis filia, Achillis amore capta, vt ipſum in ſuum coniugẽ, vt credebat acquireret,
240 † patriam, parentesq. prodidit, & eiuſdẽ Achillis ordine lapidibus obruta, vt eſt author Parthenius in Eroticis, cap. 21. Apud Romanos P. Poſthumius Regillenſis ab exercitu lapidibus obru-
241 tus, quod promiſſam vrbis Volæ captæ † prædã non dediſſet. Author Liuius lib. 4. Et idem populus Romanus lapidibus proſternere curauit Q. Metellum Cẽſorem, quòd à L. Equitio tamquã Gracchi filio, cẽſum recipere noluiſſet. Author e Valerio, lib. 9. c. 7. A Corinthijs lapidati Mermerus, & Pheres Meduſæ filij, ex quo Glauce filia venenata ci aſportauerat munera à Meduſa miſſa. Author Pauſanias, lib. 2. Nicolaus Leonicus variæ Hiſtoriæ lib. 2. cap. 35. Veneficorum
242 vultum † Perſæ ſaxis confringunt. Alexander Sardus de Moribus Gentium, lib. 2. cap. 31. Atrij
243 fures lapidibus obruũt † idem Sardus ibidem, cap. 27. Demoſthenes, & Nicias Athenienſes à
244 Syracuſanis † lapidibus cooperti, vt eſt author Plutarch. in Nicia. Cyana, & Pyrander ſaxis ob-
245 ruti. † Plutarch. in Paralellis, cap. 58. & 59. Cyrſilus lapidatus ab Athenienſibus, quod dixiſſet recipiendum Xerſem intra Ciuitatem, & ſaluandã potius Ciuitatem, & ſeruitutem pati. Demoſthenes pro Corona. Cicero offic. lib. 3. Eodem mo-
246 do, Sergius † Monachus Impij Muamedis ſocius in formandis Alcorani legibus, obrutus, lapidibus, vt dicit idem Ioannes Bohemus, lib. 2. cap. 22.

Atrociſſima etiam pęna illa eſt, qua, vel in qua-
247 drigis, vel Remigijs, aut arboribus † hominum corpora in fruſta membratim diſcerpebantur, & apud nonnullos vſu fuiſſe videmus, & etiam nunc ita fieri. Hoc ſupplicij genere perijt Alba-
248 norum Dux Metius † Suffetius, vt quia in Fidenatium, & Veientum bello, pacta, fęderaq. ſocietatis cum populo Romano perfidè ruperat, captus, viuens quadrigis alligatus in diuerſa nitẽtibus, Tulli Hoſtilij iuſſu, laceratus extitit, vt ſcripſit e Liuius lib. 4. Plinius Iunior de Viris Illuſtrib. cap. 4. Aulus Gellius Noctium Atticar. lib. 20. cap. 1. Paulus Oroſius lib. 2. cap. 5. Eutropius rer. Roman. lib. 1. cap. 6. Lucius Florus in Epitomẽ de Geſtis Roman. lib. 1. cap. 3. Plutarch. in Paralellis, cap. 14. de quo etiam Virgilius, lib. 8. Aeneidos, inquit:

Haud procul inde citæ Metum in diuerſa quadrigæ
Diſtulerant, (At tu dictis Albane maneres)
Raptabatq. viri mendacis, viſcera Tullus
Per ſyluas, ſparſo rorabant ſanguine vepres.

249 Beſſus etiam Bactrianorum Dux † ſic punitus ab Alexandro Macedone, quem comprehẽſum dilacerauit, directis duabus arboribus in vnum deflexis, qua rum vtrique corporis partem alligauit, inde laxatæ ambæ, atque impetu in ſedem ſuam relatæ, partem ſibi annexam retinuere, vt eſt author Plutarchus in Alexandro. Hoc ſupplicium non ab Alexandro, ſed à coniunctis Darij, quibus illum conceſſerat fuiſſe datum, ſcribit Diodorus Siculus in eodem Alexandro. Vt quia Darium proditoriè occiderat, diuerſo modo ſumptum fuiſſe ſupplicium ſcripſere Quintus Curtius lib. 6. & Arrianus Nicomedenſis, lib. 4.
250 In fruſta † conciſus Agag Amalecitarum Rex coram Domino in Galgalis à Samuele, vt habetur lib. 1. Regum. cap. 15. de quo etiam Chriſtianus Adrichomius in Chronicon ſub Samuele, & Saule in anno Mundi, 2888. è noſtris Franciſc. Gratianus, in Compendio Iuris Canonici, parte 2. diſtinct. 3. Hercules Pyrechmen Euboæ Regẽ, Beotijs bellum inferentem, vicit, victum equinis
251 pullis alligauit, ac in duas partes † diuiſum, inſepultũ iacere mandauit, vt eſt author Plutarch. in Paralellis, cap. 13. Hyppolytum ob inſimulatã Phædræ Nouercæ ſtupri labem, Theſeo patre mandante idem ſupplicium perpeſſum refert Ouidius in Ibin dum ait:

Vel tua (ne pęnæ genus hoc cognouerit vnus)
Viſcera diuerſis ſciſſa trahantur equis.

Et idem Ouidius lib. 3. Faſtorum.

Hic latet Hippolytus, loris diſcreptus equorum
Vnde nemus nullis illud aditur equis.

Et iterum lib. 5. Faſtorum.

Hippolytè infelix, velles coluiſſe Dionem,
Dum conſternatis diripereris equis.

Et Seneca in Hippolyto cap.....

Perijtq. multo vulnere infelix decor,
Moribunda celeres membra peruoluunt Rotæ.

Eodem modo Hippolytum Martyrem Ro-
252 manum ſub Decio Principe, indomitis † alligatum equis, ac diſcerptum, DEO ſpiritum reddidiſſe, Sacroſancta perhibet Eccleſia. Bru-
253 nechildis Gallorum † Regina, Clothario ſecũdo ſpectante Gallorum Rege, equis alligata, mẽbratim diſcerpta fuit, vt ſcribit Addo Archiepiſcopus Viennenſis Chronicorum Aetate Paulus Aemilius in Hiſtoria Gallica in Clothario II. Rege 25. Scinis latro Corinthius, hominum bra-
254 chia † arboribus alligabat, vt ipſis cõplicatis, & in ſublime redeuntes, lacera membra diſcerperent, de quo Propertius lib. 3.

Arboreasq. Cruces Scinis, & non hoſpita Grays
Gaza, & curuatas in ſua fata trabes.

Eum, qui in quendam iudicem vulnus intulerat hac pęna affectum ſcribit, is qui vtinam ſic modeſtia vſus eſſet Chriſtiana, ſicuti pollebat ingenio Ioan. Bodinus de Republica, lib. 3. cap. 5. Hanc eamdem quibuſdam Germanis ob proditionem impoſuit Carolus Cæſar in Comitijs Auguſtanis, artic. 124. Beatus Rhenanus Germanicar. lib. 3. Hac pęna affecti Sanctiſſimi DEI Martyres, Strato, & Corona. Et nouiſſimè meo tempore hanc pęnam Magiſtratus Regij in hoc Regno Neapolitano impoſuere quibuſdã Brutijs, qui quaſdam arces Regni Turcis prodere tentauerant, quia propè Portum Neapolitanum fuere ligati, manibus, pedibuſq. in quattuor triremibus, quæ poſtmodum in diuerſa tendentibus, veloci-

Digitized by Google

velociter illorum corpora diſcerperent, & ſic in fruſta pluribus diebus vidi illorum cadauera in portu poſita.

255 Animalibus † exenteratis homines includere pœnæ loco Scytharum mos fuit, capitibus exceptis,quæ eminebant,cibumq. dabant, donec putrefacta animalium carne,vermes creſcerent, à quibus tamdem corroſi miſerrimi vitam exha

256 larent. Ab his † Macrinus Imperator pœnam hanc mutuatus, qui duos boues miræ magnitudinis viuos aperiri iuſſit, atque his ſingulos milites includi fecit, capitibus exertis, vt ſecum colloqui poſſent,qui in ſuſpectum venerant, ancillæ hoſpitis pudorem deprauaſſe, vt refert Iulius Capitolinus in Macrino. Sed & Apuleius Aſini aurei lib.6.in fine huius pœnæ meminit, dicēs:Hunc Aſinum iugulare craſtino placeat,totiſq. euacua to præcordijs, per medium aluum nudam virginem inſuere, vt ſola facie prominente, ceterum corpus puellæ nexu ferino coerceat; tunc ſuper aliquod ſaxum ſcrupoſum inſtitium,& fartilem aſinum exponere,& ſolis ardentis vaporibus tradere.De quo more efferó ſic Valerius Maximus lib.9.cap.11.ſub tit.de Crudelitate.Sicut (inquit) illi barbari, quos referunt, mactatarū pecudum, inteſtinis,& viſceribus egeſtis, homines inſerere ita vt capitibus tantum modo eminerant,quoque diutius pœnæ ſufficiant, cibo, & potione infelicem ſpiritum prorogant,donec intus putrefacti, laniati ſunt ab animalibus, quæ tabidis in corporibus naſci ſolent.

257 Proxima illi eſt pœna, qua Alexander Phæreus animalium pellibus recenter excoriatorum homines nudos inuolutos vermibus lacerandos & abſumendos tradebat. Hac etiam vſus eſt Viroudus Lituaniæ Princeps, qui homines Vrſorum pellibus inuoluebat, & demum Canibus diſcerpēdos exhibebat, vt ſcribit Martinus Cromerus de Geſtis Polonorum,lib.6. & lib.7.

Immaniſſima † omnium pœna illa eſt, qua viuorum hominum corpora, mortuorum cadaueribus alligata,tamdiu detinebantur, ora orib. pedeſq.pedibus adhærentia, donec fætore, ac tabe conſumerētur, quam Hetruſcos in campum exhibuiſſe, ſcriptores referunt, à quibus illius

158 vſum actu deduxiſſe ferunt Mezentium † Tyrrhenorū Regem, de quo Virgilius lib.3. Aeneidos ait:

Dum ſæuis tenuit Mezentius armis,
Quid memorem infandas cædes,& facta Tyranni
Effera? (Dij capiti ipſius,generiq. reſeruent.)
Mortua quin etiam iungebat corpora,viuis,
Componens,manibusq. manus, atque oribus ora,
Tormenti genus,& ſanie, taboq. fluentes
Complexu in miſero, longa ſic morte necabat

Vnde Macrobius inquit, Mezentium in homines crudeliter ſæuiſſe ſine Deorum reſpectu, de quo Baptiſta Pius inquit.

Additus,ac Rutulis,dirus Mezentius armis.
Sæuitiæ Andino fit reus eloquio.

Ideo ferocem illum appellauit Ouidius lib.4. Faſtorum dum ait:

Clarus erat,ſumptiſq.ferox Mezentius armis.

Hunc ſequutus eſt Opilius Macrinus Imperator de quo Iulius Capitolinus inquit, Reddidit etiā Mezentij ſupplicium, quo ille viuos mortuis illigabat,& ad mortem cogebat,longa tabe confectos, vnde in Diadumenum eius filium, ſemper fuiſſe in Circo acclamatum.

Egregius forma Iuuenis,
Cui pater haud Mezentius eſset.

Non longe abeſt pœna, qua homines per me-

159 dium diſſecabātur, quo ſupplicij genere † Manaſſes Eſaiam Prophetam lignea ſerra diſſecuit, vt teſtatur D.Hieronymus in Eſaiam cap.56. in fine,& Cyrillus Cathecheſi 2. & hi ambo dicunt de Eſaia dicere Apoſtolum Paulum dum ad Hebræos cap.11.inquit, ex fidelibus legem Dei ſer-

260 uantibus,alios ſectos. Pithij † Bithinij filius natu maior, Xerſis Perſarum Regis mandato, medius ſectus, vt teſtatur Herodotus lib.7. Seneca de Ira, lib.3. nec ſine ingratitudinis vitio, cum fuiſſet Xerſes à Pithio patre hoſpitio receptus.

261 Eodem modo aſſerunt Cyſenem † Diogiridis Thraciæ Regis filiam, viuos homines diſſecuiſſe.

162 Caium † Caligulam homines medios ſerra diſſecuiſſe teſtis eſt Suetonius Tranquill. in Ca-

263 ligula,c.20. & illum ſequutus † Antoninus Cōmodus, homines obæſi corporis medio ventre

264 diſſecuit,vt Aelius Spartianus teſtatur. Sic † quidam Sanctus Ionas ſub Sapore Perſarum Rege medius diſſectus eſt. Sub quo etiam Sancti Simeonis Episcopi Tarbula ſoror, cū pediſſequa, ſtipitibus alligatæ per medium ſerra ſecatæ, crudeliſſimè ſpiritum DEO reddiderunt. Et Va-

265 lētis † Principis iuſſu ob proditionem diſſecati fuere, Florentius, & Barchalbas, authore Ammiano Marcellino Hiſtoriar.lib.26.

266 Equo æreo, vel boui, aut tauro candenti ob ſuppoſitum ignem incluſi, nonnulli conſumpti fuere; Perillus Athenienſis faber, ingenio præſtans,hoc nouum mortis genus commentus eſt, nam æneum taurum vacuū fabricauit, cui reus includeretur, ſuppoſito igne, qui dum ſtridores emitteret,bonis mugitus figuraret, quem † Phalaridi Siculorum Tyranno Agrigentino, maximum ex inde munus ſperans cum obtuliſſet, ab eo eidem tauro incluſus, primus debitum experimenti genus perpeſſus eſt, author Plin. lib. 34. cap.8. quam Hiſtoriam retulit etiam Lucianus in Phalaride, & latius Ouidius lib. 3.de triſtibus inquit:

Quiq. bouem Siculo fertur donaſſe Tyranno
Et dictis artes conciliaſse ſuas.
Munere in hoc vſus Rex eſt, ſed imagine maior
Nec ſola eſt operis forma probanda mei.
Aſpicis à dextra latus hoc adapertile Tauri?
Hac tibi, quem perdis coniciendus erit.
Protinus incluſum lentis carbonibus vre,
Mugiet,& veri vox erit illa bouis.
Pro quibus inuentis,vt munus munere penſes,
Da,precor ingenio præmia digna meo.
Dixerat, At Phalaris, pœnæ miranda repertor
Ipſe tuum præſeus,imbue dixit opus.
Nec mora,monſtratis crudeliter ignibus vſtus.
Exhibuit geminos ore gemente ſonos.

De quo

De quo Perillo, ac Phalaride idem Ouidius
lib.5. Faſtorum inquit:

Vtq. dedit iuſtas tauri fabricator aheni
Sic ego do pœnas artibus ipſe meis.

Et lib. primo de arte amandi ipſe Ouidius ait:

Et Phalaris tauro violentus membra Perillis.
Torruit infelix, imbuit auctor opus.

Ac idem Ouidius in Ibin inquit.

Aere Perillæo, veros imitere iuuencos
Ad formam tauri conueniente ſono.

Et lib.2. de Ponto ait:

Quinè repertorem torruit arte ſua.

Quem in Perrillum actum cum improbarent
Athenienſes, illis diligenter ſcribit Idem Phala-
ris in Epiſtola 102. Paulus Oroſius lib. 1. cap.20.
& Cicero in Verrem Actione 5. Valerius Maxi-
mus lib.9. cap. 12. Stephanus Forcatulus in De-
fenſ. ad iniur. recep. fol. mihi 61. & latè Thom.
Facellus, Hiſtor. Sicul. Decade. 1. lib.6. cap. 1. De
hoc optimè inquit Claudianus:

Quam bene diſpoſitum terris, vt dignus iniqui
Fructus conſilij primis authoribus inſtet?.
Sic opifex Tauri, tormentorumq. repertor,
Qui funeſta nouo fabricauerat æra dolori,
Primus inexpertum Siculo cogente Tyranno
Senſit opus, docuitq. ſuum mugire iuuencum.

Hunc Taurum Phalaris ob operis pulchritu-
dinem ad Apollinis Delphici templum miſit, prę-
ſtantiſſimæ artis, immaniſſimæ cogitationis, &
iuſtiſſimi ſupplicij futurum monumentum. Ere-
ptum à Carrhaginenſibus, deinde poſt annos du-
268 centos ſexaginta, † expugnata Carthagine Sci-
pio Africanus Agrigētinis reſtituit, vt Diodorus
lib.13. teſtatur Aemilius Cenſorinus apud Ege-
ſtam Siciliæ Opidum Tyrannus, Arunrium Pa-
terculum, qui æneum equum fabricauerat, &
ei dono dederat ad puniendos delinquentes, ei-
dem equo incluſit, & è monte præcipitem dedit,
vt poſt Ariſtidem lib. 4. rer. Italicarum ſcripſit
Plutarchus in Paralellis cap. 75. Baptiſta Fulgoſ.
lib.9. cap.11. Thom. Facellus Rer. Sicul. Decade
269 1. lib.7. cap.4. Sed † alij idem inuētum poſtmo-
dum imitati ſunt, quia ſub Domitiano Cæſare in
Candentem bouem Sanctus Antipas poſitus eſt.
Eodem modo ſub Imperatore Diocletiano Pe-
lagia virgo Sanctiſſima Tarſenſis, paſſa eſt. Sub
Hadriano Imperatore Euſtachius, & Theopiſta
vxor, Agapius, & Teopiſtus filij in candentem
bouem ęneum incluſi martyrium conſuma-
runt.

270 Fumi † etiam pœna, non flammarum ſolum
in vſu fuit, ſic trabe alligatos fumo conſumere
271 ſolebat † Auidius Caſſius, qui alter Catilina, &
ſeipſum ipſe Marium alterum dici volebat, vt eſt
author Vulcarius Gallicanus in Auidio Caſſio.
272 † Alexandri Seueri tēpore Vetronius Turinus
conuictus, quod Magiſtratus in Imperij cōtami-
natione, venderet, aſſerens omnia Imperatorem
ſuo nutu agere, ad ſtipitem alligatus, fumo appo-
ſito, quem ex ſtipulis, atque lignis humidis fieri
præcepetar Imperator, ipſum ſic necari iuſſit, di-
cente pręcone: Fumo punitur, qui fumum ven-
didit, vt dicit Aelius Lampridius in Seuero. Eo-
273 dem † modo Felix presbyter, & Fortunatus, &
Achilleus Diaconi, ſub Decio Duce apud Valen
tiam Galliæ Ciuitatem paſſi ſunt. Et ſimiliter
Sancta Zoa Martyr ſub Diocletiano Romæ, hoc
martyrij genere affecta eſt.

274 Sanguinis † miſſio per Venæ ſectionem, etſi
aliquando illata ſuit, non admodum tamen vſu
275 recepta. Hac † morte Nero Anneum Senecā
ſapiētiſſimum, atque vitę integritate conſpicuū,
præceptorem ſuum, affecit, de qua latiſſimè ſcri-
bit Cornelius Tacitus Annalium lib. 15. tanto
indignū illa animaduerſione, quanto is Princeps
ſuis actibus erat grauiori pœna, & martyrio di-
gnus. Eamq. mortis qualitatem illum elegiſſe
teſtatur Boetius de Conſolatione Philoſoph. lib.
276 3. dum ait: Nero † Senecā familiarem, præce-
ptoremq. ſuum ad eligendæ mortis coegit arbi-
trium. Eadem etiam morte interijt Florianus
Imperator, vt ſcripſit Eutropius rerum Roma-
277 nar. lib.10. cap.26. Sic & † Thraſeas venas ſibi ſe
cari fecit in vtroque brachio, vt refert idem Ta-
278 citus Annal. lib.16. Hæc † autem pęna militaris
adinuentionis, de qua Iulius Frontinus Strata-
gemat. lib. 1. cap.4. inquit, comprehenſos in fur
ris inter commilitones dextras eſſe præciſas, aut
ſi læuius animaduertere voluiſſent in principijs
ſanguinem miſſum. Rationem optimam red-
didit Aulus Gellius. Noctium Atticar. lib.10. c.8.
dicens: Hac pęna in principijs milites erranres,
fuiſſe punitos, odio ſtupentis animi, & naturali
279 habitu declinantis. Vel vt dicit † Bodinus de
Republica, lib.5. c.1. quod qui ſanguine abunda-
rent, animorum impetus, & cupiditates, rationi
280 minus obſequentes haberent. Vel † vt mea fert
opinio, videntes Tyrones milites è proprio cor-
pore ſanguinem elici, animum, ac vires reſume-
rent, vt effuſione ſanguinis viſa, conſtantiores
fierent, dum in armorum conflictibus cum ho-
ſtibus manus conſererent.

281 Militaris † etiam pęna fuit Decimatio, Vice-
ſimatio, Centeſimatio, & ſimiles, quæ tunc im-
poni ſolita eſt, cum militum multitudo deliquiſ-
ſet, ne omnes, aut multi punirentur; Ducta enim
ſorte decimus, viceſimus, vel centeſimus, mor-
tis pœnam ſuſtinebat, de qua Cicero in Orat. pro
A. Cluentio. Statuerunt (inquit) Maiores noſtri,
vt ſi à multis eſſet flagitium rei militaris admiſ-
ſum, ſortitione in quoſdam animaduerteretur,
vt mętus videlicet ad omnes, pœna ad paucos
perueniret, vt pęna inſtar fulminis ſit, fulmina
quidem paucorum periculo cadunt, omnium
282 mętu. Hæc Cicero. Hanc † Appius Claudius,
poſt pugnam Volſcorum militibus impoſuit,
quia de eo ſic teſtatur Liuius lib. 2. Ad hoc Cen-
turiones, duplicariosq. qui reliquerant ordines,
virgis cęſos, ſecuri percuſsit, cetera multitudo
ſorte Decimus quiſq. ad ſupplicium lecti. Hoc
283 & † Lucius Cornelius Sylla fecit, nam captis
Athenis, Decimum quemque ciuem, vt ſors te-
rebat, trucidauit, vt refert Pauſanias lib. 1. in At-
tiacis. Ideo & hoc Auguſtus obſeruauit, quia
cohortes ſi quæ ceſſiſſēt loco decimatas, hordeo
pauit, vt ſcribit Sueton. Tranquill. in Auguſto,
284 cap. 24. Opilius quoque † Macrinus in milites
efferus fuit, nam, & in Crucem milites tulit, &
ſeruili-

ſeruil lib. ſupplicijs ſemper affecit, & cum ſeditiones militares pateretur, multos ſæpius Decumauit, aliquando etiam, cum ſe clementem diceret, centeſimauit, qui decimatione, vel viceſimatione digni eſſent, vt eſt author Iulius Capitolinus
285 in eius Vita. Marcus Antonius dum cõtra Medos pugnaret, diuiſis per denos legionibus, decimum quemque ſorte ducta interfecit, vt dicit
286 Plutarchus in Marc. Antonio. Et Græci etiam hanc pœnam obſeruarunt, quia Dijs Decumandos, ac deuouendos eoſdem Græcos, qui Xerſis partes tenuiſſent, & in eius partes defeciſſent, vt erant Acheę, Mileſij, Magnetes, Theſſali, & alij, vt eſt author Diodorus Siculus Bibliotheces lib. 11. Alexand. ab Alexandro Dierum Genial. lib.
287 3. cap. 22. Baſilius † etiam Porphiriogenitus Conſtantinopolitanus Imperator, Captis Bulgatis, illud fecit, vt Centeſimo cuique vnũ oculum erueret, alterum relinqueret, vt ſcribit Ioannes Zonaras Annal. Conſtantinopol. lib. 3. Hinc
288 † Lacædemonij cum decreuiſſent, quod Ciuitates Græcorũ, quæ erant Medum Sequutæ, decima quæque euerteretur, illis veniam conceſſerunt, vt eſt author Ariſtides in Oratione poſte-
289 riori de Pace, tomo 2. Sed & † Cambiſes Perſarum Rex pœnã hanc potius ſtolidè, quam ſapienter inflixit, ab omni humanitate alienam, expeditionem enim cum inconſiderate ad plura gerenda bella feciſſet, & victu milites carerẽt & quamdiu herbas habuerunt illas commoderunt, at vbi ad ſabulum peruenere, ſortitione facta, coacti decimum quemque, in cibũ ſumpſerũt; eſt author Herodotus lib. 3. & Seneca de Ira, lib. 3. & à L. Apronio magis ſtudioſè factum in milites, quia de eo inquit Cornelius Tacitus Annalium lib. 3. Decimum quemque ignominioſæ cohortis ſorte ductos, fuſte necauit. Sic & Sergius Galba
290 † Claſſiarios milites, quos Nero ex remigibus iuſtos milites fecerat, redire ad priſtinum ſtatum coegerit, recuſantes, atque inſuper Aquilam, & ſigna pertinacius flagitantes, nõ modo immiſſo equite diſiecit, ſed decimauit etiam, vt eſt author Tranquillus in Galba, cap. 12.

291 Plumbatarum ictibus, & † verberatione non nulli affecti fuere & apud Tyrannos Principes ea pœna in vſu fuit; damnati enim tamdiu cõtundebantur, donec ſpiritum exhalaſſent. Plures namque Sanctiſs. Athletæ, ac Martyres ea pœna
292 affecti fuere, vt † Papias, Maurus, Sancti quattuor coronati fratres, Seuerus, Seuerianus, Carpophorus, & Victorinus, ac Epicharides mulier ſenatoria, omnes ſub Diocletiano Imperatore, & ſub eodem mãdante Præſide Digniano, affectus Theodotus Epiſcopus. Sic & Maximus, Olympias, Abdon, Sennes, Cornelius Papa cum alijs viginti & vno ſub Decio Principe. Geruaſius ſub Commodo. Laurentius, & Concordia nutrix beati Hippolyti, Gordianus, & Bibiana virgo ſub Iuliano Apoſtata. Ianuarius ſub Publio præfecto, tempore Antonini Pij, & Priuatus Martyr ſub Alexandro. Et cum Valentinianus, Valens,
293 & Gratianus † hãc pœnam ictuum Plumbatarum, ferè omnibus prohibuiſſent, in l. omnes Iudices, 85. ſub tit. de Decurionib, C. Theodoſ. lib. 12. tamen ingenuis eam pœnam poſtmodum
294 † dari prohibuit, ſcilicet decem tantum primis ordinibus Curialium, vt in l. 2. tit. de quæſtionib.
295 C. Theodoſ. lib. 9. Sed dicta l. omnes, eſt † inſerta 33. C. de Decur. lib. 10. & ab ea compilatores extraxerunt verbum (Plumbatarum) tamen in l. quilibet, 40. C. eod. tit. permiſerunt in quibuſdã caſibus, quam non recte interpretatus eſt Accurſius, vt diximus in Neanomologia, cap. 12.

296 Raptati fuere nonnulli per vias, † per ſaxa, & a bobus, vel equis aut manibus tracti; ſic factum fuit in Sancto Marco Euangeliſta, in Calipodio,
297 † Et Sanctus Hippolytus Romanus ligatis pedibus ad colla indomitorum equorum per carduetum, & tribulos crudeliter tractus, toto corpore laceratus ſpiritum DEO reddidit, cuius Martyrium amplè ſcripſit Aurelius Prudentius in Periſtephanon, vbi inter ceteros verſus inquit.

Ergo ſic Hippolytus quatiet, turbetq. iugales,
Intereatq. feris dilaceratus equis.
Vix hæc illa duo cogunt animalia freni
Ignara inſueto ſubdere colla iugo.
Non ſtabuli, blandiue manu palpata magiſtri,
Imperiumq. equitis ante ſubacta pati.
Sed campeſtre vago nuper pecus è grege captum,
Quod pauor in domito corde ferinus agit.
Iam reluctantes ſociarunt vincula bigas
Oraq. diſcordi fœdere nexuerant.

Et paulo poſt inquit.

Vltima vox audita ſenis venerabilis hæc eſt,
298 *Hi rapiunt † artus, tu rape Chriſte animam.*

Sancti Hermes, Serapio, & Polyenus, per anguſta, aſpera, & ſaxoſa loca raptati, animas Deo reddiderunt. Oneſiphorus, & Porphirio equis ferocibus raptati: ſic Elpidius ſub Iuliano Apoſtata, & Cointha ſub Decio per plateas Ciuitatis Alexandriæ tracta, horrendo ſupplicio, di-
299 ſcerpta, de qua Euſebius lib. 6. cap. 34. ſic † ferũt Hectorem Troianum lib. 1. Aeneidos.

Ter circum Iliacos raptauerat Hectora muros.

Et iterum lib. 2. Aeneidos.

Viſus adeſſe mihi, largoſq. effundere fletus,
Raptatus bigis.

300 Martinianus † & Saturianus ſub Genſerico Rege Arriano per ſepes, ac vepres quadrigis raptati, ſancto fine quieuerunt.

301 Sagittis † etiam, ſagittarumq. iaculatione puniri ſolitos apud nonnullos, exẽpla nonnulla demonſtrant, vt Diocletiani Imperatoris iuſſu fa-
302 ctũ eſt † in Diuo Sebaſtiano, qui primæ cohortis cum Princeps eſſet, ad palum ligatus, ſagittis à militibus confoſſus ad cęlum migrauit. Sic ſub Claudio Cæſare Romæ extra Portam Salariam ducenti ſexaginta martyres ſagittis confoſſi ſpiritum reddiderunt. Et iuſſu Dulcetij Præſidis, ex quo cõtra Diocletiani edictum ſacros libros occultaſſet, poſt carceres perpeſſos, ſagitta percuſſa & igne cremata Sãcta Irenes Virgo apud Theſſalonicam. Sancta quoque Chriſtina virgo, quia Idola ſui patris Argentea, & aurea confregiſſet, & pauperibus erogaſſet Chriſti amore, à patre primum pluribus cruciatibus, tandem ſub Iuliano Prçſide ſagittis confoſſa, martyrij glorioſi palmam adepta eſt.

Lingua

Digitized by Google

303 Lingua † abſcindebatur, prout abſciſſa eſt
& per collum extracta Puſicio præfecto artificiū
304 Saporis Regis Perſarum mandato. Sic † & Chri
ſtinę Virgini, Maximo, Terentiano, Aigulſo
Abbati Lerinenſi, Florentino, Petro Epiſcopo,
305 Agathoclię, Romano. Blaſphemātes † DEVM
& Virginem glorioſam in Regno Neapolitano,
linguæ maliloquæ mutilatione punimus, inquit
Federicus Imperator in Conſt. Regni. Blaſphe-
306 mantes, vbi Iſern. Afflict. & ceteri. In † Gallia
pro octaua vice, quo Blaſphemauerit quis, ab-
ſcinditur ei lingua. Barthol. de Caſſanæo, in con-
ſuetud. Burgūd. Rubr. in verbo, *Es droicts d'Icelles*,
307 num. 59. Sic Falſorum † teſtium lingua perfo-
randa, vt dicit Accurſ. in l. omnes, C. de Delator.
lib. 10. quam refert, & ſequitur Caſſanæus vbi ſu-
pra, ſub num. 15. Ioān. de Arnon. Problem. 48.
308 Aquæ, & ignis interdictionis pœna fuit olim
apud Romanos, vt teſtantur Iuriſconſulti Noſtri
Modeſtinus, in l. fi. ff. ad leg. Corn. de Falſ. & Vl-
pianus, in l. 3. ff. ad leg. Iul. Pecul. & in l. 2. §. cōſtat
ff. de pœnis. Quid autem contineret hæc pœna,
neminem è noſtris, id optimè declaraſſe, vt ego
arbitror conſpexi, & propterea id explanare con-
309 tendam. † Arbitror igitur quod is cui aqua,
& igni interdictum erat, altero coniugum ſuper-
ſtite, Matrimonij bono, & cōmoditatib. priuare-
tur. Nā noui coniugati apud Romanos aquam,
310 ignemq. † tāgebant, vt ſcribit Plutar. in Probl.
Ro. c. 1. & huīdi ritus meminit Scæuola, in l. pe.
vbi Budęus. ff. de Donat. int. vir. & vxor. Cui con
cinūt verſus Valerij Flacci, lib. 8. Argonauticon.

Ignem Pollux, vndamq. iugalem
Prætulit.

Quod è noſtris commemorat etiam Iacobus
Cuiacius obſeru. lib. 11. cap. 2. Rationes plures
attulit Plutarchus in loco ſupra allegato, quarū
311 illa mihi probabilior eſt, nēpè quod ignis † ma-
ri, & aqua feminę aſſimiletur, vt hinc per ignis, &
aquæ tactum, & maris, & feminæ coniunctio, ac
generatio inde ortum habens, ſignificetur. Vel
iuxta opinionem Lactantij Firmiani Diuinar.
312 Inſtit. lib. 2. c. 9. Quia † alterum maſculinum, al-
terum femininum, alterum paſſiuum, ſiue pati-
bile, ideoq. a veteribus ſtatutum, vt Sacramento
ignis, & aquæ nuptiarum fędera ſancirentur, vi-
delicet, quia hæ duę res humanam vitam maxi-
mè continent. Quod etiam retulit Anton. Gu-
bert. de Matrimonijs. Titulo, de ritu nupt. nu. 20.
His alludit, non contemnendæ authoritatis Phi-
loſophorum quorundam traditio, qui aſſerue-
runt aquā Deum, ac ſimili modo ignem, eadēq.
313 rerum omnium principia eſſe. Thales † enim
Mileſius ex ſeptē Gręciæ ſapientib. vnus, ex aqua
omnia ſenſit eſſe, & in aquā viciſſim redire, quod
omnium animantium principium genitura ſit,
eadē humida, ex quo ſimile eſſe veri, ex humore
oīa principiū ducere. Et ſtirpes oēs humido alan-
tur, & ad frugē euadant, humoris aūt expertia, a-
314 ctutū areſcāt, & hac ex cauſa † Homerū in Ilya-
de, Oceanū Mundi parentē appellauerit. Quorū
opinionem retulit ante alios idē Plut. de Placitis
Philoſ. lib. 1. c. 3. Clemens Alex. in Orat. adhorta
toria ad Gētes. Arnobius aduerſus Gētes. lib. 1.
quam Thaletis Opinionem ex Orphęi Theolo-
gia ſumptam ſcripſit Mercurius Triſmegiſtus vt
inquit Auguſtinus Steuchus de Perenni Philo-
ſophia lib. 7. c. 12. & nouiſſime Angelus Politia-
nus, in Præfatione in Homerū. Huc annecti poſ-
ſunt, quæ habentur Geneſ. c. 1. Spiritus Domini
ferebatur ſuper aquas. Hinc Plin. lib. 31. c. 1. ſcan-
dunt in ſublime, & Cælū quoque ſibi vendicant.
Et poſt pauca inquit, Eædem cadentes omnium
terra naſcentium cauſa fiunt, prorſus mirabili na
tura, ſi quis velit reputare, vt fruges gignantur,
arbores, fruticeſq. viuant, in Cælum migrare a-
quas, animamq. etiam herbis vitalem inde defer
re, iuſta confeſſione omnes terræ quoque vires
aquarum eſſe beneficij. Ignem vero coluerunt
315 Parmenides, † qui id circo DEVM illum iu-
dicauit; Itidem Hippaſus noſter Metapontinus,
& Heraclitus Ephæſius, vt ſunt authores Plutar-
chus, & Clemens in locis relatis. Alij non defue-
re, qui & ignem, & aquam inſimul coluerunt, de
quibus idem Clemens, poſt Dinonem. Hinc il-
lud Eccleſiaſtici, cap. 15. Appoſui ſibi aquam, &
ignem, & paulo poſt. Vitā, & mortē, Bonū, & Ma
lū, vbi Cornelius Ianſenius ait, aquę hominē re-
frigerans, & ignis comburēs. Et ſtatim dicā. Nec
316 ſine † ſpiritu Diuino ducti antiq. ijs duob. volue
re nuptias compleri, nā, & Parmenidē, Hippatū,
& Heraclitū ſequuti ſunt Perſæ, Magi, Macedo-
nes, Sarmatæ, & alij, vt poſt Diogenē in Perſicis,
& Nymphodorū in legib. Barbaricis, ſcripſit Cle
mēs in loco allegato. Sed alludēdo ad aquam ſi-
mul, & ignē, afferri pōt Hebræorum opinio, qui
317 cenſuerunt † Cælos ex materia aquæ, & ignis
conſtare, non quidem aquæ, & ignis corruptibi-
lis, & alterabilis, ſed melioris notæ, vt refert Frā-
ciſc. Georg. in Harmonia Mundi, Tomo 8. Can-
tico 3. Concentu. 5. Maxima etiam animaduer-
ſione dignum eſt, quod aqua diluuij peccatorū
facinora a Deo prius deleta ſunt. Et ſimiliter al-
tera, & nouiſſima vice igne omnia cremanda
ſunt, vt noui coniugati horum duorum me-
mores, vitam tranquille & ſine labe tranſi-
gant Quo ad diluuij hiſtoriam, iam nota eſt, &
ignem futurum, libri Eccleſiæ Catholicæ plene
demonſtrāt. ſic Dauid Pſal. 96. Ignis ante ipſum
præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos
eius, & antea Pſal. 49. Ignis in conſpectu eius ex
ardeſcet. Et Ioel. c. 2. habetur: Ante faciem eius
ignis vorans, & poſt eum exurens flamma; quod
pluribus probat, vt virum grauiſſimum ſuo ho-
318 nore non defraudem Ioſephus Acoſta † de tē-
poribus nouiſſimis, lib. 4. ca. 11. Sed proferam ad
hoc comprobandum plurium Ethnicorum ſen
tētias, quę non ſolum redolent, ſed fatētur, hanc
Chriſtianam veritatem. Heracliti enim, & Hip-
paſi Metapontini referens opinionem in loco al-
319 legato † Plutarchus, dixit, cenſuiſſe vniuerſæ na
turæ principium ignem eſſe, ex eo. n. naſci omnia
& in ignē omnia deſinere, & mundū, atque om-
nia corpora in vniuerſi olim cōflagratione ſolu-
rū iri. Principiū igitur ignis, quādoquidē ex hoc
omnia. Finis etiamnū ignis, quoniā in ipſum in-

P tereunt

Digitized by Google

tereunt omnia. Hæc de eis Plutarchus. Sed & Cicero de Natura Deorũ, lib. 2. Ex quo (inquit) venturum noſtri putant id, de quo Panætium
320 addubitare † dicebant, vt ad extremum omnis Mundus igneſceret, cum humore conſumpto, neque terra ali poſſet, neque remaneret aer, cuius ortus, aqua omni exhauſta, eſſe non poſſet, ita reliqui nihil præter Ignem, à quo rurſum animãte, ac Deo, renouatio mundi fieret, atque idem ornatus oriretur. Hæc Cicero, de hoc etiam Oui
321 dius † Metamorphoſeos lib. 1.

Eſſe quoque in fatis reminiſcitur affore tempus
Quo mare, quo tellus, correptaq. Regia Cęli.
Ardeat, & Mundi moles operoſa laboret.

Quis non dicet Sacræ Scripturę noſtræ arcana non omni ex parte percepiſſe Senecam de Conſolatione ad Martiam, cap. 26. dum Clarius, &
322 lucidius inquit: † Nec auitq. omne animal, orbe ſubmerſo, & ignib. vaſtis torrebit, incendetq. mortalia; Et cum tẽpus aduenerit, quo ſe mũdus renouaturus extinguat, virib. iſta ſe ſuis cedẽt, & ſidera ſideribus incurrent, & omni flagrante materia, vno igne, quidquid nunc ex diſpoſito lucet, ardebit. Hactenus Seneca. Aut ſecundum opinionem Petri Gregorij Toloſatis viri grauiſſimi Syntag. iuris vniuerſi, lib. 9. c. 5. ſub n. 41. Quia Romani eo modo nuptias contrahebant, vt denotarent ex eis ad mundanarum ærumnarũ cumulum, itum eſſe, de quibus late dico in commentarijs ad præcepta Connubialia Plutarchi. Aquam vero ærumnas notare voluit Dauid Pſalmo. 87. dum ait, omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me, vbi interpretes per fluctus perturbationes, & ærumnas omnes intelligunt. Et demum
323 per ignem, alteri igni ignem nouum † adiungere, vt in vxorem ducente dicit feſtiuè Ariſtophanes in Polyido,

En vxorem hanc tibi trado Phædram,
Videor autem mihi additurus ignem igni.

Et pro ærumnis, & calamitatibus ignem appellari voluit Dauid in Pſalmo 65. Igne nos exa-
324 minaſti, ſicut † examinatur argentum. Ex his facile coniectari poteſt, aquam, & ignem nil aliud portendiſſe, quam priuari duob. humanarum rerum creatarum principijs, vel priuari omnibus bonis cõiugij matrimonialis, quod aqua & igne compactum extiterat, & priuatus illecebris, ac voluptatibus familiaribus domus coniugalis, vt inde commercio, ſocietateq. hominum careret, & ne quis eos vrbe, menſa, tecto, lare ue, reciperet, vt dicit Alexander ab Alexandro Dierum Genialium lib. 5. cap. 5. & nulla illius mentione facta poſtmodum Marcus Mantua Dialog. Hiſtorolog. 23. in fine, Claſſe 2. Vt quia mortalis hæc hominum vita his duobus conſtat, & regitur, vt dicit Alexander Sardus de Moribus Gentium, lib.
325 1. cap. 7. Hinc † in hoc Regno Neapolitano, vſus longæuus inualuit, quod dum delinquens bannitur ob delictum, tam in Regijs, quam etiam quorumcunque dominorum Subſellijs fit edictum, & proclama, ne quis eum vltro recepter, igne loco, aqua, alioq. pacto fo-
326 ueat. Mea † etiam ſententia, non alienum duco, quod cum ea pœna maxima eſſet, nec valeret iudex omnium quattuor elementorum facultatibus reum priuare, cum terram tãquam firmamentum, ac ſcabellum dederit filijs hominum DEVS; Aerem pro reſpiratione conceſſerit, nec elementa iſta duo, ſic in manibus hominum ſint, conſequens erit, vt alijs duobus, priuare eum voluerit, quæ in ipſorum quodammodo manib. reperirentur, ſcilicet aqua, & igne, quorum dono, ac beneficio, qui careret, breui tempore, tacito quodam genere mortis, ex humanis proximè diſceſſurum, cogitaret. Inſuper quemadmodum
327 aqua, † & igne, fœdera ſanciebantur, quo ſecuritas, ac fides inter eos tuta eſſent, vt refert Domitius Bruſonius Facetiarum, & exemplorum, lib. 3. Sic eorumdem priuatione, apud Iudices, alioſque hac pęna condemnati, non modo fide, ac ſecuritate priuati viderentur, ſed hoſtes iudicaren-
328 tur. Hac pęna † interdictionis aquæ & ignis, affectus Marius à Sylla, qui coactio Senatu id operatus eſt, vt eſt author Plutarchus in Sylla. Quin etiam mulieres à Romanis Magiſtratibus hac pœna damnatæ, ſic Lepidæ ex Aemiliorum familia, cui proaui erant L. Sylla, ac Gn. Pompeius delatæ, eam ſimulaſſe partum ex P. Quirinio viro diuite, & venena, & adulteria imputata, pęna aquæ, & ignis interdictionis inflicta, vt refert Cornelius Tacitus Annalium lib. 3. Seruilius etiam & Cornelius, cum Mamercum Scaurum accuſaſſent de adulterio Liuiæ, & Magorũ ſacris, & quod in Tragędia verſus in Tiberium dixiſſet, demum pecuniam à Vario Ligure, vt omitterent cauſam, cum accepiſſent, aqua, & igne interdicti, referente eodem Tacito annalium lib. 5.

Quam pulchre interdictionis aquæ, & ignis pęnam deſcripſit Coriolanus Martiranus Epiſcopus Sancti Marci in Hippolyto, dum Thæſeus à ſe abdicat Hippolytum dicens.

At propere aufuge
Sceleſte longe ab ore patris, trans agri
Fines auiti, tranſq. Athenas, quæ mea
Se ſceptra porgunt, cumq. nec tectis iuuet,
Aquiſue quis, vel igne pulſum.

Sed, & pulchrè hoc idem, vt ſupra annotauimus, quid denotaret apud Priſcos aqua & quib. interdicebatur Ouidius Faſtor. lib. 4. expreſſit.

An quia cunctarum contraria ſemina rerum
Sunt duo diſcordes, ignis, & vnda Dei.
Iunxerunt elementa patres, aptumq. putarunt
Ignibus, & ſparſa tingere corpus aqua.
An quod in his vitæ cauſa eſt, hæc perdidit exſul.
His noua fit coniux, hæc duo magna putant.

Peream, ni veritatem dico, dum hæc Typis tradere procurant, vidi authoritatem Senecæ, de Benefic. lib. 4. cap. 38. dicentis, omnibus miſeris aquæ, & igni interdixerat, iſtud decretum, quo cauetur, ne miſeros tecto iuuare capitale ſit, & duas ex Cicerone & Victore Vticenſi vidi apud Guliel. Forner. eruditiſſimum, in l. & cetera, ff. de verbor. ſign.

Metal-

Digitized by Google

329 Metalli † pęna, duplex erat: nam, aut in me-
330 tallum damnabātur, aut ad opus metalli, † Dā-
natio in metallum pęna grauior erat, ad opus
metalli minor, iſte minoribus, ac læuioribus vin-
culis, ille grauioribus tenebatur, iſte ſi ab opere
fugeret, ponebatur in metallum, ille ſi fugiebat,
grauius coercebatur, vt declarat Vlpianus, in l.
331 aut damnum, 8. §. inter eos. ff. de pœnis. † Pęna
hæc humilium perſonarum, ac ſeruilis erat, vt pa
tet ex l. in ſeruorum, 10 l. quidam ſunt ſerui, 17. l.
in metallum, 22. l. capitalium, 28. §. in exſulibus, l.
in metallum, 36. l. ſi quis aliquid, 38. in princip. §.
qui nondum, §. qui abortionis, §. qui vim, ff. de pę-
nis; & de hac pęna alibi dicam, & vere aliqui de-
mirantur, cur ipſa ab vſu receſſerit, cum quis pro
hibeat, cur Principes in abiectæ plebis homines
hodie non vtantur? Receſſiſſe tamē ab aula poſt
Foller. Carrer. Capic. Mantuam Milleū. & alios
dicit Iul. Clar. in Pract. q. 67. num. 8.

332 Deportationis † pęna eſt perpetua in inſulam
condemnatio, l. 2. §. ij quibus, ff. de leg. 3. l. inter
pęnas, ff. de interd. & relegat. Inſula vero per Prin
cipem eligitur. Hanc pęnam vſu non recipi dicit
Albert. Gandin. in tit. de falſ. num. 3. Iulius Clar.
in dicta q. 67. num. 9. Iacob. Menoch. de arbitr.
iudic. quæſt. Caſu 330. Marc. Anton. Natta in
conſil. 666. num. 14. volum. 4. vbi dicit eius loco
Bannum perpetuum cum publicatione bonorū
ſucceſſiſſe. Credo hoc locum habere ijs in locis,
333 vbi inſulis carent, † ſed in Regno hoc Neapoli-
tano pęna hæc frequentiſſima eſt, cum inſulis
334 abundet, † de quo vſu Anton. Capic. in Deciſ.
153. Ludou. Carrer. Foller. & alij Doctores Re-
gni, præſertim D. Præſidēs de Franchis in Deciſ.
335 140. vbi latiſſimè. Hac † pęna à Leone Arme-
no affectus fuit Theophanes Sanctus, & depor-
tatus in Samothraciam; Pontianus Papa ab Ale-
xandro Seuero in Sardiniam deportatus, vt ſcri-
bit Baptiſta Platina in eius vita. Sed pulchram
Hiſtoriam referam ex Luciano de Amicitia, de
336 † Caridea vxore Demonactis primarij apud
Epheſios viri, ſicuti pulchra, & elegante, ſic pro-
cace, & impudica, hæc Diniam Lyſionis filium
ditiſſimum adoleſcentem lenocinijs pellexerat
in amorem, cuius iam ineſcati bona, cum exhau-
ſiſſet, non amplius amaſium admiſit, repulſum
autem poſtea reuocauit, quia Agatolis amici
medio, tria illi talenta obueniſſe intellexerat, qua
re nocte illum in domum ſuam introducit, quæ
dum marito rea femina vult pudica videri, ado-
leſcentem prodit, cui cum Demonax, ignem, fla
gra, & gladium minaretur, deſperatione, & idi-
gnatione ille commotus, vecte illic obuio, & De
monactem, & Charideam interfecit, à Militibus
comprehenſus ad Præfectum Aſiæ puniendus
ductus, confeſſum, & conuictū in inſulam Gya-
ron deportauit, hoc ſuis ferè temporibus Lucia-
nus accidiſſe narrat.

337 Abſcindebantur † etiam manus, pedeſq. qua
pęna in Sanctos martyres nonnulli ſęui Princi-
pes vſu ſunt. Sic Sancta Baſiliſſa, & ſocij, Sanctus
quoque Anectus ſub Diocletiano Pręſide Vrba-
38 no Cæſareæ in Paleſtina † hac pęna affectus eſt.
A Conſtante Imperatore hæretico Maximus,
quia acriter pugnaſſet contra Monothelitas hæ-
reticos manibus præciſus. Theodorus, & ſocij,
Petrus Epiſcopus, Charitina virgo, Brunonus,
Andreas Cretenſis, Rogellus, Seruidius, Anaſta-
ſia virgo, Galatio, & Epitema coniuges, ac Sabi-
nus Martyr.

339 Excæcationis † & oculorum effoſſionis pęna
apud nationes plures peculiaris quodammodo
340 fuit; Iuſtiniani † lex Geogica fuit, ſi quis ex gre-
ge bouem abigere volens, hac occaſione gregē
turbauit, vt a feris laniaretur, obcęcator. De qua
meminit Conſtantinus Harmenopolus in Epito
me Iuris Ciuilis, lib. 6. titulo, de legibus Georgi-
cis, quem refert Ianus Langlęus Ocij Semeſtris
341 lib. 8. cap. 1. in fine. † Imperatores Græci, ea pę-
na ſępe vſu ſunt. Nam Leo Imperator eum qui
monoculum excecaſſet, vtriuſque oculi obcæca
tione multauit, vt patet Nouell. 93. Sic Aaroni,
quod Magiam, aliaq. praua exerceret, oculi eruti
ſunt ab Emanuele Comneno; vt narrat Nicetas
Choniata de Emanuele Comneno, lib. 4. Hinc
orta quæſtione ludicra inter Iouem, & Iunonē,
vtri maior eſſet libido viro ne, an mulieri, electus
342 Iudex Tyreſias, † Thebanus, laſciuiores eſſe
mulieres cum dixiſſet, excęcatum à Iunone fe-
runt, & cęcitatem à Ioue Vaticinio penſatam fa
bulantur poetæ, de quo Ouidius in Ibin.

Qualis erat, poſtquam iudex de lite iocoſa,
Sumptus Apolliuea clarus in arte ſenex.

Et idem Ouidius lib. 3. Metamorphoſeos in-
quit.

Arbiter hic ſumptus igitur de lite iocoſa,
Dicta Iouis firmat, grauius Saturnia iuſto,
Nec pro materia fertur doluiſse, ſuiſq.
Iudicis æterna damnauit lumina nocte.

Quamquam obcæcatum, quod Mineruam nu-
dam conſpexiſſet inquit Angelus Politianus in
Ambra.

Baculum dat deinde potentem
Tyreſiæ magni, qui quondam Pallada nudam
Vidit, & hoc raptam penſauit munere lucem.

343 Sic † quod ſuis Carminibus, quaſi libellis fa-
moſis, Helenam infamaſſet Steſichorus Poeta
excæcatus eſt, & demum cantata Palinodia viſus
reſtitutus eſt, de quo idem Politianus in Nutri-
cia inquit.

Et damnans Helenam, laudanſq. viciſſim
Amittit, recipitq. oculos, tuus Imera Ciuis
Steſichorus.

344 Baſilius † quoque Porphiriogenitus Impera-
tor Conſtantinopolitanus ex Bulgaris circiter
quindecim mille excæcauit, & vni ex ſingulis
centum, reliquit vnum oculum, de quibus Ioan-
nes Zonara Annalium Conſtantinopolit. libro
tertio. Hinc Cilix ille ditiſſimus in Priuignam
cum eſſet ardens amator, cum ea congreſſus, ab
vxore repertus, acu puellæ oculos ambos,

Digitized by Google

vi ro vnum excęcauit, qui cum ad Aeſculapij tē-
p um acceſſiſſet, ſperans ſibi oculum reſtitutu-
rum iri, ab Apollonio primum, ac deinum ab
Aeſculapij templo excluſus eſt, vt narrat Phi-
loſtratus de Vita Apollonij, libro primo, cap.ſe-
ptimo.

345 Talionis †, pœna illa eſt, de qua Exodi cap.21.
ſin autem mors eius fuerit ſubſecuta, reddet ani-
mam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro
dente, manum pro manu, pedem pro pede, adu-
ſtionem pro aduſtione, vulnus pro vulnere, liuo-
rem pro liuore. Et Leuitici, cap.24. Qui irroga-
uerit maculam cuilibet ciuium ſuorum, ſicut fe-
cit, ſic fiet ei, fracturam pro fractura, oculum pro
oculo, dentem pro dente reſtituet, qualem infli-
xerit maculam, talem ſuſtinere cogetur. Et Deu-
teronom. cap.19. Vt audientes ceteri, timorem
habeant, & nequaquam talia audeant facere, nō
misereberis eius, ſed animam pro anima, ocu-
lum pro oculo, dentem pro dente, manum pro
manu, pedem pro pede exige. De ea meminit
346 etiam CHRISTVS Matth. cap.5. ex † quo
aliqui aſſumunt illam legem à CHRISTO
ſublatam, quod ego ſicuti non aſſirmauerim, ita
etiā neque negauerim, ex dicto Ioannis in Apo-
calypſi, cap.13. dicentis: Qui in gladio occiderit,
oportet eum occidi gladio, qui in captiuitatum
duxerit, oportet, vt in captiuitatem vadat. Cuius
meminit Auguſtinus in c. quod debetur, 14. q.1.
& in c. Sex differentiæ, 23. q.3. Idem Auguſtin. de
Ciuitate Dei, lib.21. cap. 11. & Pythagorei illam
probarunt, vt refert Ariſtoteles. Moral. Nicho-
mach. lib. 5. cap. 5. Huius pœnę meminit etiam
Philo Iudæus in lib. de Ioſeph, ſiue de Viro ciuili.
Alexand. ab Alexand. Dier. Genial. lib. 6. cap. 10.
347 Eadem † pœna apud Romanos in duodecim
tabulis etiam deducta eſt. Si membrum (inquit)
ruperit, è pacto talio eſto quam retulit ante alios
Aymarus Riuallius Hiſtoriæ Iuris Ciuil. lib. 2.
Hotoman. in legibus duodecim tabul. parte 3.
Ludouicus Charondas, Pardulphus Pratæius in
Iurisprudentia veteri in legibus Solonis, l.75. de
qua fuit magna diſcuſſio inter Phauorinū Philo
ſophū, & Sextum Cęcilium Iuriſcōſultum apud
Aulum Gell. Noctium Atticar. lib. 20. c.1. Idem
Ariſtoteles in loco allegato eam improbauit, vbi
etſi Pythagorici, & Rhadamanti Regis Creten-
ſis probatam iudicio, eam repaſſionem refutat,
quam etiam noſtri ferè omnes in deſuetudinem
abijſſe contendunt, extare tamen in Iure Ciuili
caſus, quos & modo obſeruari ſtatutum eſt, non
348 dubitatur: Nam retaliationis eſt † quodammo-
do pęna, vbi quis quo iure in alium vſus fuerit, eo
vti debeat. Toto tit. ff. quod quiſque Iuris. Secun
do videmus ab Imperatore reſcriptum eſſe, vt in
349 criminibus, quæ extra ordinem obijciūtur, † prę
uaricatores eadem pęna afficiantur, qua teneren-
tur ſi ipſi in legem commiſiſſent, qua reus pro-
pter præuaricationem abſolutus eſt, vt in l. ab Im
350 peratore, ff. de præuaric. Tertio † accuſans ali-
quem calumnioſe, & mentiendo ſuſtinet eam-
dem pęnam, l. finali, C. de accuſ. l. fin. C. de calū-
niatorib. Hinc Damaſus Papa in c. calumniator,
2. quæſt.3. dicit, Calumniator, ſi in accuſatione
defecerit, talionem recipiat. Et Hadrianus Papa
in c. qui non probauerit, ead. cauſa, & quæſt. Qui
non probauerit, quod obiecerit, pęnam, quam
ipſe intulerit, patiatur. & Sixtus Papa in c. qui
crimen, 2. quæſt. 8. qui crimen obijcit, ſcribat ſe
probaturum, & qui nō probauerit quod obiecit,
pęnam quam intulerit, ipſe patiatur. Vnde Gre-
gorius, qui calumniam illatam non probat, pęnā
debet incurrere, quam ſi probaſſet, reus vtique
ſuſtineret, vt in c. qui calumniam, 5. quæſt. 6. Hoc
351 † etiam Iure Regni Neapolitani cauetur, vt in
Conſt. Regni. Pœnam calumniæ, & in c. Re-
352 gni. † Accuſatorum temeritas. Afflict. in d. Cō-
ſtit. Pęnam; Lucas de Penna, & Niger in d. cap.
Accuſatorum, Cyrill. Fulgeon. in Summula Cri
min. par.1. tit. de Calumniatorib. §. vnico, nu.6.
Petr. Foll. in Pract. Crimin. in Fragmēt. tit. de Ca
353 lumniat. per totum. Quarto † teſtis deponens
falſum in cauſa criminali, punitur eadem pęna,
qua veniebat puniendus inquiſitus contra quem
falſum depoſuit, l.1 §. præterea, ff. ad leg. Cornel.
de ſicar. Bald. in cap.1. §. iniuria, in fine, de pace
iuram. firman. quem refert, & ſequitur Hippo-
lyt. de Marſil. in dicto §. præterea, num. 3. cum
pluribus ſequentibus, vbi ſimilia plura inducit.
354 † Similis vſus falſi teſtis eſt apud Hiſpanos, vt
puniatur eadem pœna, qua puniretur principalis,
vt in l. Tauri, 83, ibi *la miſma pęna*, vbi Cifuentes,
& Anton. Gomez. & voluit alios allegans Petr.
Duen. in Regula 27. in fine, de hac pœna talionis
355 plura † ſcripſere Iacob. Menoch. de arbitrar.
Iud. quæſt. Caſu 322. Dominic. de Soto, dé Iuſtit.
& iure, lib.5. quæſt.5. artic. 4. Petr. Gregor. Syn-
tagm. iur. vniuer. lib. 31. cap. 10. Stephanus For-
catul. in Tract. Rei Criminal. libro 17. num. 4.
cum pluribus ſequentibus. Federic. Scot. in con-
ſil. 6. lib. 6. tomo primo. Barthol. Bertazol. in
conſil. crimin. 2. num. 44. volum. primo. Guliel.
Forner. Selectionum libro ſecundo, cap. vigeſi-
monono. Franciſc. Marc. in Deciſ. 659. in fine,
volum. primo, Franciſcus Pollet. in Hiſtor. Fori
Roman. lib. 4. cap. 3. & 4. Aegid. Bellamera, in
Deciſ. 79. Meminit eius pœnæ Iuſtinianus, in §.
356 pœna, Inſtit. de Iniur. In † Gallia verò Talio-
nis pœnam vſui non eſſe dixit Ioan. Paponus,
lib.24. tit. 1. Arreſto 3. Iudicium Talionis refe-
ram pulchrum, quod relatum eſt a Diodoro Si-
culo, lib. quarto Bibliotheces. Cum Phinęus
357 Rex Thraciæ, de quo † Pauſanias lib. quinto, &
Cleopatra coniuges duos genuiſſent filios, mo-
ritur vxor, Rex Ideam Scythæ Regis Scythiæ fi-
liam, vxorem, ac filijs nouercam ſuperindu-
xit, hæc calumnijs ſe à priuignis violatam ma-
rito aſſeruit; Ille filios verberibus cæſos viuos in
terram defodi iuſſit, dum præſtolatur iudicij
exequutio, duce Herculæ, Argonautæ ſuperue-
niunt, & paternæ ſæuitiæ in filios ſententiam
non ferentes, iterum cauſam ab ipſis cognoſci
poſtularūt, & ni hoc faceret bellū illi indicebant.
Phinęus recuſabat regij iudicij cognitionem fie-
ri iterū debere, præſertim ab his, quib. in Thracia
nullum ius cognoſcendi ſpectaret. Debellato igi-

tur Phineo, atque occiſo, Hercules Ideæ Iudi-
cium ad Scytham patrem tranſtulit, ille pero-
rata cauſa, Ideam filiam eodem modo mori
iuſſit.
358 Exſilij, † ac relegationis pœna confundi vide
tur quoddam modo à Doctoribus noſtris. Sed,
vt mea fert opinio, Exſilium Generis loco ſit, di-
uiſumq. in ſpecies, & Deportationem, & Rele-
gationem, & Interdictionem, ſpecierũ loco ſuc-
cedere. Deportationem ſupra hoc eodem capite
enarrauimus. Relegationem vero, duplicem
359 † ſcribit Vlpianus in l. Relagatorum, ff. de in-
terd. & releg. Vnam quorum, qui in inſulam re-
legãtur, alteram, quibus nulla inſula aſſignatur,
ſed prouincia interdicitur, adeo vt relegatio di-
catur etiam ſi in inſulam quis non condemne-
tur. Relegati in inſulam in poteſtate ſua liberos,
& bona retinent, ac cuncta alia ſua iura, ſed eis ea
360 ſtatuto tempore egredi non eſt † permiſſum.
Marcellus, in l. Relegati, ff. eod. tit. Relegari etiã
dicitur, ſi quis, vel in perpetuum, vel ad tempus
in inſulam mittatur, dicta l. Relegatorum, adeo
quod larga vocatione, relegatus ea ex cauſa, etiã
Deportatus appellari poterit. Ex his patet, Rele-
gationem, nec Ciuitatem, nec libertatem eripe-
re, nec fortunas, ſed infamiam tantum, & tempo-
rale exſilium, l. capitalium, 28. in princ. ff. de pęn.
361 Nec † eam differentiam veram puto, quam
Petr. Crinit. lib. 22. de Honeſta diſciplina, c. 5. at-
tulit, quod Deporti bona ſua non poſſiderent,
Relegatis vero reſeruarentur; quem ſequitur Ia-
cob. Menoch. de arbitrar. iudic. quæſt. lib. 2. Cen-
turia 4. Caſu 330. num. 2. quia text. in dicta l.
Relegatorum, §. Ad tempus, idem dicit. Sed
362 † Cæl. j Rhodigini lection. Antiquar. lib. 10. c.
5. mihi ſentẽtia probabilior videt, quod Relegati
ſunt ad tẽpus. Deportati vero in perpetuũ in exſi-
lium miſſi; & hoc iure vtimur in Regno. Exſiliũ
verò omnia comprehendit, ſiue enim Relege-
tur in perpetuum, vt eſt deportatus, ſiue ad tem-
pus, vt in Relegatis, dicentur in exſiliũ miſſi.
363 † Exſilium, omnibus ijs competit, quibus ſolũ
mutatur, quia dicitur ab ex, id eſt extra, & ſolum,
quaſi extra ſolum miſſus, vt Feſtus Pompeius, &
Nonius Marcellus annotarunt; Sub hoc eodem
364 nomine, † & Interdictio continetur, vt cui in-
terdictio fit loci, Ciuitatis, vel Prouincię alicuius
vt in dicta l. Relegatorum, §. interdicere, §. dubi-
tatum eſt, ff. eod. tit. & tunc interdictionem ſub
exſilio contineri affirmabo, dum Ciuitate, loco,
Prouincia, Regno interdictum eſt. Quid enim
ſi ordine Collegij, vel Decurionum, aut honor,
vel Magiſtratus cuiquam interdicatur? erit qui-
365 dem † interdictio, haud tamen ſub exſilij gene-
re id cõtinebitur, vt in exemplis poſitis in eadem
l. relegatorum, §. ſolet decurionibus, vſque ad fi-
366 nem. Vnde † arbitror, ſub ſeparato titulo me-
lius interdictionum, earumdem pœnas ſtabiliri
potuiſſe, quam illas enim Deportatis, & Relega-
tis commiſcere. Niſi dici poſſit, & has hono-
rum, ac Magiſtratuum, & Decurionum priua-
tiones, etiam interdictiones locorum continere,
cum Decuriones, & Magiſtratus, & qui hono-
res adminiſtrant, loca habeant, in quibus reſide-
re ſoleant, & adminiſtrare, & dum eis fit interdi
ctio, ſaltem reſultat loci illius priuatio, vt cum
collegis ſtare nequeant, vel in loco Magiſtratus
367 abeſſe, licet in eadem Ciuitate ſint. † Exſilium
autem, vt ad ipſum redeam, triplex eſſe Marcel-
368 lus aſſerit, in l. exſilium, ff. eod. tit. Nec † Fran-
ciſco Hotoman. in Commentar. Verborum iu-
ris, in verbo, exſilium, aſſentior, qui dicit propo-
ſuiſſe Iuriſconſultum triplex eſſe, & duplex tan-
tum narretur, quia Iuriſconſ. ait, aut certorum
locorum interdictio, puta Vrbe Roma Neapo-
li, & ſimilibus, & hoc eſt primum: Aut fuga lata,
id eſt longa, quia totum forte Regnum ei inter-
dictum, præter certum locum contineatur, pu-
ta toto Eccleſiæ Romanæ Dominio quis abſti-
neat, præter Vrbem Romam, Peruſium, vel Bo-
noniam, & hoc ſecundum eſt. Aut inſulæ vin-
culum, id eſt relegatio in inſulam, & hoc eſt ter-
tium. Vnde ſub exſilio potius id ſtatuerem, quod
idem Hotoman. ibi ſub interdicto ponit, Hiſto-
369 riam L. Lamiæ Equitis † Romani, qui à P. Ga-
binio Conſule, quod milia paſſuum ducenta Vr-
be abeſſet, decreuit, vt eſt apud Ciceronem in
370 Orat. pro Sextio. Concludam † itaque cum Se-
neca de Conſolation. ad Albinam, cap. 6. Exſiliũ
loci commutatio eſt, quam hæc ſequuntur in-
commoda, paupertas, ignominia, contemptus.
Qui alia Deportationis, ac Relegationis, & ſimi-
lia deſiderat, dico in conſil..... Centur. 2. eo pro
mea virili lectores remitto. Hæc pęna Exſilij,
ſiue Relegationis affectus per Areopagitas pater
Brauroniæ ſacerdotis, quod cum quidam alium
occideret, occidendo, impellebat, & cohor-
371 tabatur, † non ſolum enim manu, ſed voce,
ac proclamatione auxilium maleficio datur, vt
eſt author Demoſthenes aduerſus Cononem.
372 Valerius † Torquatus, in bello cum Tuſcis ge-
ſto Imperator, cum Cluſiam Regis filiam vxo-
rem petitam habere nequiuit, direpto Opido, il-
la ſeè Turri præcipitem dedit, at tumefactis ven
to veſtibus, incolumis ad terram delata eſt, eam
cum ſtupro violaſſet, publico Senatus Romani
decreto, nemine refragante, in Corſicam in ex-
ſilium miſſus eſt, vt poſt Theophilum rerum
Italicarum lib. 3. ſcripſit Plutarchus in Paralellis
373 cap. 28. † Phialus Syracuſanæ Claſſis Præfectus
contra Tyrrhenos miſſus, cum quãdam illorum
inſulam eſſet depopulatus, & pecunia capta, nihi-
lo plus confecto redijſſet, proditionis accuſatus,
à Senatu, Populoq. Syracuſano exſilio dãnatus,
374 vt refert Diodor. Sicul. Biblioth. lib. 11 † Thime-
ron Lacedæmoniorum Dux aduerſus Thiſſa-
phernum pro cuſtodia Ciuitatum Ionię miſſus,
rediens, accuſatus, quod amicos exercitus di-
ripuiſſet, exſilio damnatus eſt, vt ſcripſit Xeno-
phon rerum Gręcarum lib. 1. A Domitiano Im-
375 peratore hac pœna damnatus Sanctus † Ioan-
nes Apoſtolus & Euangeliſta, quia in inſula Pat-
mos relegatus ibi ſeptennio permanſit, vt ſcri-
bit Paulus Oroſius Hiſtoriarum lib. 7. cap. 7. Eu-
tropius rerum Romanarum lib. nono, capite
tertio. Ioannes Zonaras Annalium libro ſecun-
do; nouiſſimè meminit Franciſcus Ferretus
in Nocturno octauo, capitulo octauo. Sic

376 Ouidius † Naſo Poeta celeberrimus in Pon-
tum ab Auguſto relegatus vt ipſe pluribus in lo-
cis teſtatur, præſertim lib. Triſtium primo, dum
vxorem illum diſcedentem, & alloquentem
inducit,

Tunc vero coniux humeris abeuntis inhærens
Miſcuit hæc lacrymis triſtia dicta meis.
Non potes auelli, ſimul hunc, ſimul ibimus inquit,
Te ſequar, & coniux exſulis, exſul ero.

377 Clemens Romanus † Tertius poſt Diuum
Petrum Pontifex ſub Traiano Principe in inſu-
lam relegatus eſt, vt Baptiſta Platina docet. Sed
& Antoninus Princeps cũ iuraſſet ſe nullũ Sena-
torem percuſſurum, Senatorem Patricidam in
inſulam deſertam relegauit, ita vt eum mori, vel
beſtijs obijci neceſſe eſſet. Vt ſcripſit Iulius Capi-
tolinus in Antonino Pio.

378 Relegati † etiam diuerſis temporibus ſubdi-
ris Principus, Tyrannis, & Magiſtratibus Sancti
viri Fulgentius, Hilarius Pictauienſis, Barſem,
Paulus Epiſcop. Cõſtantinopolitanus, Dionyſius
Epiſcopus, Macharius, Maximus, Victotinus,
Martinus Papa, Archadius, Theodotus, Theo-
phanes, Daſroſa, & Anthuſa Virgo. Sic in exſi-
liũ acti, Mela, Voluſianus, Ioãnes Chriſoſtomus,
Meletius, Lucius Papa, Euagrius, Theophi-
lus, Paulus Epiſcopus, Euthumius, Nicepho-
rus, Nicetas, Pelagius, Macharius alter, Geor-
gius, Siluerius Papa, Euſebius Epiſcopus Samo-
ſetanus, Flauianus, Euſtachius, Paulinus, Dona-
tianus, Cottidius, Theophilus, Ignatius, Fauſtus,
Valerianus, Palatiates, & Laurentia, Nereus, &
379 Achilleus, Aſterius, Aemilianus, † In hoc Re-
gno Neapolitano nulla frequentior pœna, quam
relegationis, & exſilij.

380 Crurifragij † etiam pęna, & illa antiqua eſt,
quod patet apud ſanctos Eccleſiæ Euangeliorũ
ſcriptores, dum latronibus illis, qui cum IESV
CHRISTO Domino paſſi ſunt, fracta fuerũt
381 crura. † Sic Diuus Hadrianus filius, vel de ge-
nere Probi Imperatoris, ſub Diocletiano apud
Nicomediam in Bythinia, cum viginti tribus
ſocij, crucifragij martyrio palmam obtinuerunt.
Eodem modo Licinij Imperatoris tempore, ſub
Agricolao Præſide apud Sebaſten Armeniæ Ci-
uitatẽ quadraginta Martyres Cappadoces, poſt
diuerſa tormentorum, ac pœnarum genera, tan-
dem crurifragio martyrium conſummarunt.

382 Ferè † ſimili pœna vtũtur in Regno Sinarum,
nam condemnatos larga fuſte, & plana verberãt
Tibiæ partem præpoſteram carnoſam, & vix dan
tur quinquaginta verbera, & dãnatus moritus, vt
refert Martinus Egnatius in Sinarum itinerario,
cap. 10. & Ioannes Petrus Maffæus Hiſtor. Indi-
car. lib. 6.

383 Remigum, ſiue Remigationis † pęna in hoc
Regno verſatilis eſt, tum perpetua, tum etiam
temporalis, ſed non minus biennio, qua condẽ-
nantur ſontes ex delictis eam pœnam irroganti-
bus, quam & ipſam antiquiſſimã eſſe, tum apud
Græcos, tum apud Latinos, nonnulla oſtendunt
exempla grauium authorũ. De Græcis Plutarch.
in Lyſandro, loquens de Philocle, illum capto
Lampſaco, populum oratione ſua permouiſſe
vt captorum in pugna hoſtium, dexteræ manus
pollicem præciderent, vt cũ haſtam ferre nequi-
384 rent, Remum tamẽ agere poſſent. Sic † Anibal
Victor ad Cannas, cum iam Arpos, Tarentum,
& Capuam haberet, & ad Vrbem Romanam
admoturus exercitum videretur, ſeruis ad Re-
mum datis, numero ex cenſu conſtituto, exerci-
385 tum reparauit, vt eſt author Liuius. Sic † Au-
guſtus, bellũ Siculum aduerſus Sext. Pompeiũ,
iam pluries intermiſſum, renouaturus, viginti
ſeruorum millia manumiſit, & Remo addixit,
teſte Suetonio Tranquillo in Auguſto, cap. 16.
Idem Auguſtus iuuenem, qui ſe ſororis Octauię
& Marci Antonij filium falſo dixerat, Remo tra
didit, vt ſcribit Valer. Maximus lib. 9. cap. 18. Idẽ
386 † Cęſar quendam Iudęum, qui ſe Alexandrum
eſſe ſimulauit Herodis Antipę Regis filium, cũ
faſtu Regio Romam ad Cęſarem accedens is ve
ritate detecta, ſubornatores, occidi, illum Sido-
nij remo tradi fecit, vt tradidit Ioſephus Anti-
quitatum Iudaicarum, lib. 17. c. 14. Baptiſta Ful-
goſ. lib. 9. cap. 16. Idem Ioſeph. de Bello Iudaico,
lib. 2. cap... Euripedes in Iphigenia dicit:

At qui ibi videmus nauis Argolicæ Schapham
Probe ad curſum inſtructam, & impetum.
Preterea habentes Remos quinquaginta nauitas,
Scalmis alligatos.

Hæc omnia apud Ianum Langlæum Ocij Se-
meſtris lib. 10. cap. 5. Philippus Brodæus Miſcel-
lancorum lib. 2. c. 30. quem probè refert Petr. Fa
ber Semeſtr. lib. 2. c. 5. Idẽ Brodæus ad Polletũ
387 in foro Romano, lib. 5. c. 19. Sed & † de Remige
meminit Vlpianus in l. 1. §. nautam, ff. Naut. cau-
pon. & ſtabul. & in l. 1. ff. de bonor. poſſ. ex teſtam.
milit & nos dicemus alibi. Remigum itaque pę-
na, non modo apud laicos, ſed etiã Prælatos, con-
tra presbyteros eſt frequentiſſima, vt ſcribit Ber-
nard. Diaz in Pract. Crim. Canon. cap. 135. num.
6. Et ſic etiam Romæ, & in ſtatu, & Dominio Sũ-
mi Pontificis. Scipio olim Carthagine noua ca-
pta in Hiſpania, multitudinem incolarum iuue-
num, ac validorum ſeruorum in Claſſem ad ſup-
plementum Remigum dedit; teſtatur Liuius
lib. 26. propè finem. Nouiſſimè, nullum Iuriſcon
ſultorum huius pęna meminiſſe ſcribit Annæus
Robertus iudicat. rerum. lib. 4. cap. 16.

388 Carceris † pœna, iam & ipſa, quando perpe-
tua ſunt vincula, pęna erit, nam, vt Cicero in Ca-
tilinam Orat. 4. inquit, Vincula vero, & ea ſem-
piterna, certè ad ſingularem pœnam nefarij ſce-
389 leris, inuenta ſunt. † Idcirco conſueuere
Eccleſiaſtici iudices condemnare reos ad pę-
nam perpetui carceris, c. pen. extra, de Apoſtat. c.
Nouimus, de verb. ſignif. in Extrauagant. c. Quã-
uis, de pœnis, in 6. cap. pęnult. de hæret. & apud
eos eſſe ad modum in vſu ſcribit Angel. in l.
prætorait, §. ſi publicanus, num. primo, ff.
de vi bonor. rapt. Solebant autem Præſides in
carcere continendos damnare, vt in vinculis
perpetuis contineantur, ſed id eos facere non
oportet,

Digitized by Google

oportet, nam huiuſmodi pœnæ interdictæ ſunt;
390 † carcer enim ad continendos homines non
ad puniendos habendus eſt, vt antiquum mo-
rem abolendo, nouum tradens ſcribit; Vlpia-
nus in l. aut damnum, §. ſolent, ff. de pœnis, man-
datis enim principalibus, quę præſidibus dantur,
cauetur, ne quis perpetuis vinculis damnetur,
idq. etiam Diuus Adrianus reſcripſit, vt inquit
Calliſtratus, in l. mandatis, ff. eod. tit. Vnde Impe
rator Antoninus, inquit: incredibile eſt, quod
allegas, liberum hominem vt vinculis perpetuis
contineretur, eſſe damnatum, hoc enim vix in
ſola ſeruili conditione procedere poteſt, vt in l.
incredibile, C. de penis, ideo apud laicos iudices
391 hanc † condemnationem vſui non eſſe ſed ſo-
lum apud eccleſiaſticos dicit Angel. in conſ. 257.
in fine & eius frater Bal. in conſil. 443. in fin. vo-
lum. 3. quem refert, & ſequitur Iul. Clar. in Pra-
ctica Crim. quæſt. 70. num. 5. & ante eum Ioan.
Millens in Praxi Crimin. in §. hoc exacto, in ver-
bo, Ad carceres, num. 24. fol. mihi 40. Cyrillus
Fulgeon. in Summul. Crimin. parte 1. tit. de cu-
ſtod. reor. §. 1. nu. 2. Ioan. Bernard. Diaz in Pract.
Crimin. Canonica, c. 129. ante eos Archidiacon.
in cap. vt commiſſi, num. 16. de Hæretic. Zan-
chin. Vgolin. de Hæret. cap. 10. vbi Camill. Cam-
peg. in verbo, Detruſus; idem Zanch. cap. 20. nu-
mero ſecundo, vbi idem Campegius. Item in-
carceratio. Bernard. Comenſ. in Lucern. Inquit.
in rubr. Carcer. Eymeric. in Director. Inquiſit.
par. 3. quæſt. 58. & quęſt. 59. & vtrobique Franciſ.
Pegna. Ad pœnam vero quandoque apud anti-
quos, tum Romanos, tum alios vſui fuiſſe carce-
rē ex eo patet, quod Latinorum Regis Amulij
tempore, de Ilia ſcribens Dionyſius Halicarnaſſ.
Antiquit. libro primo, ſunt (inquit) qui confe-
ſtim eam necatam puellam tradant, nec deſunt,
qui malint coniectam in occultum carcerem,
392 † eumq. perpetuum, vnde necatam eſſe vulgo
traditum eſt. Et Titus Liuius lib. 1. ſcribit de An
393 co Martio. Ingenti incremento † rebus auctis,
cum in tanta multitudine hominum, diſcrimi-
ne, recte, an perperā facti, confuſe facinora clan-
deſtina fierent, carcer ad terrorem increſcen-
tis audaciæ, media Vrbe imminens foro, ædifica
tur. Ideo C. Vatienus, qui ſibi ſiniſtræ manus di-
gitos abſciderat, ne Italico bello militaret, publi
catis bonis, ad æterna vincula danatus eſt, vt re-
fert Valerius libro ſexto, capit. 3. C. Feſceninus
Triumuir C. Cornelium fortiſſime militiæ ſti-
pendia emeritum, virtutiſq. nomine quater ho-
nore Primipili ab Imperatoribus donatum, ob
patratum facinus, turpe relatu, in carcere mori
coegit. Idem Valer. libro ſexto, capit. primo. In-
394 ter tres † carcerum ſpecies, vltimam pro noxio
rum ſupplicio ſtatuit Plato de legibus Dialog.
10. Multa circa hanc rem ſcriberem, niſi dum
hæc ſcribo vidiſſem, alios perfecte illam tractaſ-
ſe. Petr. Foller. in Pract. Criminali Canonica, par
te ſecunda, capit. 12. Petr. Fabr. in Semeſtr. libro
ſecundo, capit. ſeptimo, Iacob. Menoch. de Ar-
bitr. Iud. quæſt. libro primo, quæſt. 89. & eruditiſ-
ſime, vt ſolet Ian. Langlęum, Ocij ſemeſtris lib.
octauo, capit. 5. & pleniori manu Petrum Gre-
gor. Syntagmat. iuris vniuerſi, libro 31. capit. 33.
vbi ad ſatietatem. Guilelmum Fornerium, in l.
verum 216. & in l. vinculorum, 224. ff. de verbor.
ſignificat. Philippum Brodęum, ad Polletum
in Hiſtor. Fori Romani, libro quinto, capit. 14.
Iſta carceris perpetui pœna morti, aut damnatio
ni in metallum comparatur, vt nouiſſime poſt-
quam hæc ſcripſeram dicit Nicol. Reuſner. in
deciſ. 17. num. 13. & 17. lib. 2.

Optio mortis concedi aliquādo ſolebat, quin
395 † ſub Principe Tyranno, illud clementiæ tri-
buunt, vt quos crudeliter, atque iniuſte interime
re faciunt, gratiam illis eſſe aſſerunt, dare, & eli-
396 gere mortis arbitrium. Sic † Tiberius Thraſeæ
Conſuli, viroq. innocenti, Bareæ Sorano, ac Ser
uiliæ Thraſeæ filiæ, dedit mortis arbitrium; &
Thraſeas porrectis vtriuſq. bracchij venis, poſt-
quam cruorem effudit, humumq. ſuper ſpar-
gens, proprius vocato quæſtore. Libemus, in-
quit, Ioui liberatori, vt retulit Cornelius Taci-
397 tus Annalium lib. 16. Hanc † pęnam antea Ne
ro, viro integerrimo Senecæ intulit, vt ſcripſi ſu
pra hoc eodem capite, vbi de ſanguinis miſſione
398 per venę ſectionē, ac illius pęna ſcripſi. De † iu
re autem fieri non poteſt; vt eſt text. in l. aut dam
num, §. proinde, ff. de pęnis, Lud. Rom. in ſingul.
133. late Iacob. Menoch. de arbitrar. iudic. quęſt.
lib. 1. quæſt. 86.
399 Fuſtigationis † pœnam in vtroque foro, Ec-
cleſiaſtico ſcilicet, & Temporali, vſui eſſe tradi-
dit Ioan. Bernard. Diaz in Pract. Crimin. Cano-
nica cap. 125. tractat autem de Verberatione. Su
per his ita ego ſtatuerem, nam fuſtibus cedeban-
tur, liberi homines, flagellis vero ſerui, & humi-
liores, vt late comprobaui in Apologia Catholi-
ca lingua Italica a me inuulgata in ſententiam
400 Pilati, Aquilæ repertā: ſi quidem † fuſtium pę
na hoc modo procedebat; verberabantur prius
hi, qui in publicum aliquod opus damnabantur,
l. in ſeruorum, 10. in princ. ff. de pęn. l. fin. ff. de ef-
401 fractor. † Honeſtiores autem, nec publicis ope
ribus addicebantur, nec fuſtibus ſubijciebantur,
l. 2. §. in filijs, ff. de Decur. l. 1. l. 3. ff. de Priuileg. Ve
teran. l. Decur. 5. C. de infam. l. Decurionem, C.
402 de pœn. Et † in hoc Regno Neapolitano fre-
quentiſſima eſt, & ea damnantur humiles, perſo
næ abiectæ, latrones vrbici, ſecantes crumenas,
& marſupia, de quibus optime ex antiquitatum
arcanis agit Ianus Langlęus Ocij Semeſtris. lib.
403 8. cap. 4. † appellatur autem lęnis & modica co
ërctio ab Vlpiano, in l. prętor edixit. §. præterea.
ff. de iniur. l. fin. ff. de offic. præfect. vigil. Hinc lau
dat Lucillum Seneca epiſtol. 47. ad finem, Re-
ctiſſime (inquit) ergo te facere iudico, quod ti-
meri a ſeruis tuis non vis, quod verborum caſti-
gatione vteris, verberibus multa admonentur.
Milites autem vitibus, non fuſtibus, aut flagellis
cedebantur, vt late dico in Neanomologia, ca-
pit. 15.
404 Mitrationis † pœna aliqui afficiuntur, vt
in Regno hoc carta papiracea, qui fuſtigantur,
vel quadam mitra ad Coronę modum, quibuſ-
dam latronum principibus, ſiue capitibus, &
ijs in deriſū. De his Ioa. Bernard. Diaz in Pract.
Crimin.

Digitized by Google

Crimin. Canon. cap. 134. vbi dicit etiam clericos
ſimili pœna puniri, ibi, num. 4. huius pœnę memi
nit etiam Bart. Caſſanæus in Conſuetud. Bur-
gund. rubr. 10. §. 12. in verbo, *Ou par le ferment.* ſub
405 num. 22. verſic. Secundo vero caſu. † Adria-
nus Imperator, Decoctores bonorum ſi ſuæ eſ-
ſent authoritatis Catanıdari in Amphithea-
tro, & dimitti ſtatuit, vt teſtatur Spartianus in
406 eius Vita Hanc † pœnam apud Gallos imponi
inter alias, falſantibus ſigillum Regis vt catami-
dati fuſtigentur, & alias pœnas patiantur, quas
ſcribit Petr. Gregorius Syntagmat. iuris vniuer-
ſi, lib. 36. capit. 5. num. 7. ſed catamidationem, de
qua apud Spartianum irriſionem, tantum aliqui
dixere.

407 Melle † perungi, nudumq; ardenti ſoli expo
ni, ac muſcatum aculeis ſic mori facere, in pœ-
nam aliqui tradiderunt, lacte etiam, ita vt amu-
408 ſcis, & apibus, † & formicis corroderentur, vt
poſt Apuleium de aſino aureo, lib. 8. Cęliū Ro-
digin. antiq. lectionum libro decimo, cap. 5. ſcri-
bit Cardinalis Baronius in Martyrolog. ſub die
28. Iulij.

409 Virgines † in lupanari laſciuis iuuenibus tra
ditæ ab impijs Tyrannis ſed; tamen Dei Optimi
410 Maximi benignitate, ſemper præſeruatæ, ſic †
Sancta Theodora, Antonina, & Serapia, qua-
rum prima ſub Euſtrathio Pręſide tēpore Dio-
cletiani, ſecūda ſub Feſto tempore Maximiani,
tertia ſub Berillo Iudice tempore Hadriani, ſic
expoſitæ, Deus tamen tutor Virginum, num-
411 quam id permiſit; tamen moris fuit † Virgines
morti damnatas, numquam niſi vitiatas prius,
ſubijſſe pœnas, vt eſt author Sueton. Tranquill.
in Tiberio, cap. 61.

412 Ad catenam † poni aliquos errantes in pluri-
bus locis ſolet, & in quam pluribus partibus, vidi
in Publicis Plateis, & Foris, ſtare quamdam tra-
bem in publico erectam cui catena ferrea affixa,
eſt & in eo circulus ferreus, quam ponere ſolent
ad collum inferentis damna in alienis vineis, &
poſſeſſionibus ac retinere ſolēt per horam, plus,
vel minus, vt dedecore affectus delinquens pœ-
nas luat, & alij à ſimilibus abſtineant, & huius po
ſitionis ad catenam meminit Angel. in conſilio
257. in fine, & Bartol. Caſſanæus in conſuetud.
Burgund. in d. rubr. 10. §. 12. in loco ſupra allega-
to, & Diaz in Pract. cap. 135. num. 5.

413 Ruinæ † domus, Męniorum, vel æquari ſo-
lo, ac aratro fodi, & ſale ſuperſeminari pœna plu
rimis in vſu fuit, præſertim in diruendis Ciuita-
tibus, ac Vrbibus, & ſic Vniuerſitates etiā hęc pę
414 na reſpicere ſolet. Aratri † enim pęnā in delictis
Ciuitatis patiuntur, l. ſi vſus fructus, 21. ff. quib.
mod. vſufr. vbi loquitur de Carthagine, de qua
415 ſtatim dicam. Solius † autem Principis opus eſt
ciuitatem deſtruere, & aratro illam ſubijcere, vt
dicit Bartol. in Extrauag. Qui ſint rebelles, in ver
bo, rebellando, ad finem. Idem Bar. in l. aut facta,
§. nonnumquam, num. 6. ff. de pœn. vbi dicit ſuo
416 tempore † Hēricum Imperatorem ob rebellio
nem Brixienſium, damnaſſe Ciuitatem ad ara-
trum, quam poſtmodum, miſericordia motus,
& clementia, remiſit, prout non ita pridem fa-
ctum eſt contra Gandenſes, contra quos cum
prolata eſſet pœna ſimilis, cum ſe humiliter poſt-
417 modum ſubieciſſent, nil melius duxit † Caro-
lus V. quam, vt remiſſa eiſdem rebellionis pœna,
quoſdam rebellionis authores tantum ſibi reſer-
uans; contra quos poſtmodum animaduerſum
eſt, ciuitatem intactam relinquens, Arcem ædi-
ficās ad Ripas Scaldi fluminis prope Templum
418 Sancti Bauonis. Tertam † autem ob infidelita-
tem pati aratrum dicit Andr. de Iſern. in cap. 1. §.
fin. colum. fin. verſic. hodie etiam, de Capitaneo
419 qui Cur. vend. Hinc † Ciuitatem mori poſſe, ſi
ſuperioris authoritate damnetur ad aratrum, in-
quit Bald. in c. 1. §. nos Romanorum, in verbo, in
perpetuum, ſub num. 8. de Pace Conſtantiæ. Mat
th. de Afflict. in c. 1. §. & iterum ſi clericus, num.
13. de capit. Conradi, vbi dicit, quod Ciuitas po-
teſt mori, ſi authoritate ſuperioris damnetur ad
aratrum. Allegat Innocent. in cap. ex iuncto, de
oper. noui nunc. vbi hoc non dicit, ſed tantum,
quod Eccleſia, vel ciuitates, ſiue alia loca, ſiue ſa-
cra, ſiue profana authoritate ſuperioris deſtru-
untur propter delictum eorum de cetero nullus
dēt vocari clericus illius eccleſiæ, vel municeps
420 illius loci, & ille locus priuilegia perdit, † Medio
lanēſem vrbem, ſic olim vti rebellem Federicus
primus Imperator ſolo æquauit, ac ſale diſſemi-
nauit, vt poſt alios plene ſcribit Carolus Sigonius
421 de Regno Italiæ, lib. 13. Sic † Rauestam vrbs in
422 Ripa Moſæ fluminis, ſic † Aſtenaium quoque
a Carolo V. Cæſare, vt eſt author Gulielmus Ze-
nocarus de Repub. Caroli, lib. 3. & quantum atti
net ad Carthaginem ſupra nominatam dixi ple-
ne in conſil. primo, numero 186. Centuria prima,
quantum vero ad intellectum dictæ l. ſi vſus fru-
ctus, & pœnæ deſtructionis ciuitatum, dico ple-
nius in Neanomologia, capit. 16. Quo ad domus
423 ruinam, olim M. † Antonius Conſul commina
tus eſt Ciceroni, ni vocatus veniret, ſe domum il-
lius demoliturum. Hanc pœnam vidi frequenta
ri in multis caſibus in Regno a Regijs Magiſtra-
tibus, & in dominio Summi Pontificis tempore
Greg. XIII. in Caſtrū Montis Marciani erga Al
fonſum Piccolomineū. Et olim in Bahamonte
Tleupolo idem fecit Senatus Venetus, quia &
Principem, & Rempublicam opprimere tentaſ
ſet, domos eius in riuo alto exiſtentes demoliri,
& cōplanari iuſſit, vt nouiſſime ſcripſit Ioannes
Aurpach. Singul. alleg. libro primo, cap. 48. De
aratri pœna ſcribit aliqua; & terræ deſtructione
Gulielm. de Pern. in tract. de Principe, verſic. in-
cip. Item Papa, & Princeps. Sed duob. exemplis
duarum rerum publicarum id corroborabo, v-
424 num Romanæ aduerſus † Spurium Caſſium,
qui affectati Regni Tyrannide inſimulatus, in-
tertempus, domus diruta, & ſolum in ædem Tel-
luris redactum; poſt Dyonyſium Halicarnaſſ.
ſcribit Valerius, libro ſexto, capit. 3. Venetæ alte-
425 rum Reipublicæ † in Marinum Faletum, Du-
cem qui cum eſſet deprehenſus conſpiraſſe in
Rempublicam cum quibuſdam plebeis, ad Pala
tij ſcalas capite multatus, dirutis ędibus, perpetua
ignominia eius nomini tributa, quinimmo, nec
permiſſum vt eius imago videretur in loco, in
quo

Digitized by Google

quo omnium Ducum Imagines conſpiciuntur,
& proinde, ater, & niger color appoſitus ſine il-
lius imagine, & ibi additum Marinum Falerum
ibi eſſe, cuius caput ob crimen ademptum, vt
ſcribit Baptiſta Fulgoſ. libro ſexto, cap. 3. quam-
quam Marcus Antonius Sabellicus Hiſtoriar.
lib. tertio, Decade ſecunda, de domus dirutione
pertranſierit. Sic etiam Siluester Girellus in eius
426 vita. Quo † ad pęnā ſęminationis ſalis, ea vſus
eſt Abimelech contra Ciuitatem Sichem, Iu-
dic. capit. 9.

Hic vela contraham, nam & tot pœnas nar-
raſſe me pœniret; Fędiora etiam exempla ſilen-
427 tio præteribo † quibus Tyranni Principes Dę-
monum ſtimulis agitati, Fidei Chriſtianæ aſſer-
tores ſęuiſſime cruciarunt, ijs nunc, & maiorib.
in Inferno ab eiſdem ipſi perenni æuo cumula-
buntur. I nunc tu Tyranne Princeps, tu iudex
humani ſanguinis effuſor, qui in hac vita perpe-
tuo dominari, ac omni ęuo damnarę credebas,
nunc experiris; experietur & quiſquis hac praua
ſiti afficitur, vt extra ſenitas pœnarum, quas an-
tiqui reliquerunt, nouæ inuentioni ſtudeat, quia
dum hæc facit, maiores cruciatus in Gehenna
expectabit.

428 Nocte, † vel die exequi ſolitas fuiſſe pœnas,
iam diuerſi ſunt, atque extiterunt mores, ac ſe-
cundum gentium diuerſitatem diuerſimode e-
tiam obſeruari ſolitum fuit. Contra autem dam
429 natos, † mortis pœnam die non nocte inferen-
dam cenſuit Guliel. Benedict. in repetit. cap. Rai
nutius, in verbo, mortuo itaque taſtatore, il pri-
mo, numero 106. nouiſſime illum referens Poly
dorus Ripa, de nocturno tempore, cap. 91. nu-
mero quinto, illaq. ratio ſuadet, vt publicam in
delinquentes vltionem conſpicientes abſtineāt
à facinoribus, metuq. pœnæ terreantur, vt in hu
ius capitis principio diximus.

430 Nec vim facit, quòd † Areopagitæ nocte ius
dicerent: nam etſi hoc facerent, non tamen id-
circo pęnarum executiones nocte fiebant. Qui-
nimmo prout occaſiones ſeſe offerębant, & no-
ctu, & die eorum iudicia fiebant, quod ex De-
moſthene in cauſa Cteſiphontis apparet, etiam
die Senatum habitum, dum ait: Aduesperaſce-
bat tum, cum nuncius allatus eſt ad Prytanes, ca
ptam eſſe Elatiam. Tum vero eorum alij medio
conuiuio ſurgentes, omnes, qui in tabernis erāt,
& in foro verſabantur, eijciunt, & vela incen-
dunt, alij Prætores accerſunt, tubicines euo-
cant, in vrbe, plena tumultus erant omnia; Poſtri
431 die autem † prima luce, Prytanes Senatum in
curiam vocant. Hæc Demoſthenes, & clarius ap
paret ex his, quæ annotauit Arpocratio, qui di-
432 cit † horas litigatoribus in Areopago ſtatutas,
quarū vna Actori, Reo altera, tertia ipſis Iudici-
bus ad deliberandum, quæ notabantur per Cle-
pſydram, illudq. ſpatium Græci Διαμε τρημένην
ἡμέραν appellarunt; ad quæ faciunt, quæ protulit
Aeſchines in Cteſiphontem, dum ait. In tres par
tes diuiditur Dies, cum γραφὴ παρα νόμων in forum
introducitur. Prima enim aqua accuſatoribus,
& legibus, & Democratiæ infunditur. Secunda
vero reo, & patronis; vbi vero primis ſententijs
abſolutus non ſit, qui tranſgreſſus eſſe leges ar
guitur, tum tertia aqua infunditur, æſtimatio-
ni, & magnitudini iræ veſtræ. Et Demoſthenes
433 contra Neæram. Procedente oratione, † ſi vo-
lueritis audire, & mihi aquæ copia ſuppetat, de-
monſtrabo. Itaque apud eos etiam die ius dice
batur. Aqua autem in clepſydra, vtebantur ve-
teres, & nos modo puluere in illis vtimur.

434 Apud Romanos † conueniebant in Forum
prætor, iudices, litigantes, aduocati, quorum
erat intereſſe actioni, hora tertia a ſolis ortu, niſi
aliqua ex cauſa graui extra ordinem cognoſci
oporteret. A meridie vero hora Nona, tertia ſci-
licet poſt paſtum, vt mane poſt Solis exortum.
Vnde Cicero Actione 2. in Verrem. Nonæ ho-
die ſunt Sextiles, hora nona conuenire cępiſtis.
Hinc Martialis libro....

Prima ſalutantes, atque altera detinet hora,
Exercet raucos tertia Cauſidicos.

Et iterum litibus operam datam ab hora ter-
tia ad ſextam ſcribit idem Martialis lib. 8. in Cę-
cilianum.

Horas quinque puer non dum tibi nunciat, & tum
Iam conuiua mihi Caciliane venis.

Quo in loco Cecilianum arguit conuiuam,
quod ante horam quintam veniſſet, cum debuiſ
ſet venire hora nona, quę erat ſerius, vel celerius
facta hora tertia, quæ Cauſidios in foro exerce-
bar, vt patet in verſiculo poſt ſupradictos.

Cummodo diſtulerint raucæ vadimonia ceræ.

Et idcirco in fine eiuſdē Epigrammatis Mar-
tialis concludit dicens.

Mane veni potius, nam cur te quinta moretur,
Aut cur non ſero Caciliane venis.

435 Supradicta omnia demonſtrant † apud Ro-
manos iudicialia die, non autem noctibus agita-
ta, & illa fuiſſe etiam horis diuiſa; ſimiliter per
Clepſydrā, quod vſque adeo in vſu fuit, vt vbiq;
gentium, & apud noſtra ſubſellia hodie ſic ſerue
tur, vt olim Græci, Romaniq. Magiſtratus obſer
uarunt. Hinc Cicero in Verrem Actione 3. Hic
tu fortaſſe eris diligens, ne quam ego horam, de
meis legitimis horis remittam, niſi omni tempo
re, quod mihi conceſſum eſt, abuſus ero. Et Pli-
nius lib. ſecundo. Epiſtol. 11. ad Arrinium: Dixi
horis penè quinque, nam Clepſydris duodecim,
quas ſpacioſiſſime acceperam, additæ ſunt quat-
tuor. & paulo poſt inquit; Neque enim iam in-
choari poterat actio, niſi noctis interuentu ſcin-
deretur. Idem Plinius libro ſexto, Epiſtol. 2. illa
increbuit paſſim, & inualuit conſuetudo, bi-
436 nas, vel ſingulas † Clepſydras, interdum, & di-
midias, & dandi, & petendi. Hinc Martialis lib.
6. in eumdem Cæcilianum.

Septem

Septem Clepſydras magna tibi voce petenti
Arbiter inuitus Cęciliane dedit.
At tu multa diu dicis, vitreiſq. tepentem
Ampullis potas ſemiſupinus aquam.
Vt tandem facias, vocemq. ſitimq. rogamus,
Iam de Clepſydra Cęciliane bibas.

Et in Cinnam, qui vt videretur cauſas longo
curſu orare, & in decem horis non dicebat no-
uem verba, iocatur, quod quo plures Clepſydras
peteret, longius haberet tacendi ſpacium, dicit
Martialis lib. 8.

Hoc agere eſt cauſas, hoc dicere Cinna diſerte.
Horis Cinna decem, dicere verba nouem.
Sed modo Clepſydras ingenti voce petiſti
Quattuor, ò quantum Cinna tacere potes.

Nec ergo dixerim ſemper vnamquamque
Clepſydram, vnius horæ ſpacium fuiſſe, ſed da-
tas fuiſſe Phialas anguſtas, & capaces, paruas, vel
magnas, ad eorum, qui pro tribunali ſedebant ar
bitrium; quod probatur ex eodem Plinij loco,
437 † qui dum dicit, ſupra duodecim Clepſydras,
fuiſſe illi additas quattuor, quę ſi fuiſſent horę ab
ſorbuiſſent ſexdecim horas, & ſic vltra vnum
diem, & ex alijs, quæ omitto. Nunc etiam vti-
mur Clepſydris vnius horæ, dimidię, & quartę
partis vnius horæ. Clepſydram autem aqua ple-
nam tunc fuiſſe, quemadmodum minutulis
nunc Arenis vtimur, non eſt, quod hic laborem
vt dixi. Non negauerim tamen, quandoque ad
noctem fuiſſe porrecta iudicia, die cępta, ſed hoc
erat extra ordinem. Hinc Suetonius Tranquil-
438 lus in Auguſto, cap. 33. Ipſe ius † dixit aſſidue,
& in noctem nonnumquam. Cetera autem, ac
permulta, quæ nocte fieri prohiberentur, dicam
latius infra libro tertio, capit. nono. Sed hoc vni-
co claudam verbo magiſtratibus veſpertinis tē-
poribus in publico eſſe, inconueniens eſt, l. 3. §.
eodem tempore cōſtituti ſunt. ff. de origine iur.
quem ad hunc finem allegat Iacob. Ardizzon. in
Summa Feudor. cap. 67. Incip. & licet in fine.

Ex Axiomate itaque noſtro, in huius capitis
principio conſtat, iudices ac magiſtratus nouas
439 pœnas imponere non poſſe, † ſed debere illos
pœnis legis eſſe contentos, nec excedere poſſe
iuris terminos. Vnde Bald. in l. Programma, nu-
mero primo, C. comminat. vel Epiſt. dicit, quod
440 † licet Prætor haberet poteſtatem legis con-
dendæ, tamen numquam reperies, quod fecerit
edictum aliquod de pœna capitali; Si igitur hoc
non inuenitur in Prætore, multo minus in Præſi
de, qui eſt minor, de cuius Prætoris authoritate
dixi ſupra, lib. primo, cap. decimoſeptimo. Idem
Bald. in dicta l. Programma dicit ſimiliter de
441 † Epiſcopo, quem dicit ſimilem eſſe Prætori,
& poteſt facere ſtatutum, ſiue conſtitutionem
continentem pœnam medicinales, non autem
exterminales, puta perpetui carceris, vel degra-
dationis, iuxta notata per Innoc. in cap. qualiter,
442 & quando, il ſecundo, de Accuſat. ſimilia † e-
nim præconia, & programmata vim ſententiæ
non obtinent, vt in dicta l. Programma, & in ſi-
mili idem Bald. in l. prima, C. qui non poſſ. ad li-
bert. peruenire.

443 Hinc pœnam † Bullationis, vel mercationis
in facie imponi non poſſe, quia facies, quæ ad ſi-
militudinem pulchritudinis eſt cęleſtis figurata,
macularetur, quod prohibuit Conſtantinus in l.
444 ſi quis, C. de Pęnis. Hinc Pœna † mercationis,
ſiue bullationis in fronte, quam ſtatuit in quibu-
ſdam furtis in Regno Rex Carolus Primus, in c.
Regni, Ad hoc, & in cap. Placuit, iam in deſuetu
dinem abijt; & arbitror ex cauſa iam dicta, vti ni-
mis ſeuera, & pendens a fece Iurium Longobar-
dorum, ex l. furi, §. omnibus, ſub tit. de Furt. in
Longobar. Ideo Angel. in dicta l. ſi quis, dixit,
445 † non valere ſtatutum, quo diſponitur, cuiuſuis
delicti cauſa, hominis faciem inuri, quem ſequi-
tur Ioan. Baptiſta Aſinius in l. cum in diuerſis,
numero 60. ff. de Religioſ. & ſumpt. funer. Hip-
polyt. Bonacoſſ. in quæſtionibus criminalibus, §.
ſtatutum, colum. decimatertia, & antea hoc di-
xit Hoſtienſ. in Summa, tit. de Pœnis. §. quæ, qui-
bus numero ſeptimo, verſic. ſunt, & quædam pę-
næ. Iodoc. Damhouder. in Enchirid. crimin. tit.
de furto, capit. 110. numero trigeſimotertio. Pę-
446 na † autem impoſita in dictis capitulis ſaluari
poſſet, ex quo etiam in Scriptura Sacra videmus
pœnam reſpicientem faciem, vt eſt erutio oculi,
vt habetur Exodi, cap. vigeſimoſecundo, & Le-
uitici cap. decimoſexto; nec negabit quiſquam
plus eſſe oculum eruere, quam faciem bullare.
447 Ad text. in dicta l. ſi quis, C. de pœnis, reſponde-
448 tur † hominem factum non eſſe ad Dei ſimili-
tudinem ſecundum corporis lineamenta, ſed
quantum ad animam, & illius immortalitatem,
vt tenent Theologi omnes debere intelligi Ge-
neſ. cap. primo, Authent. de Monach. in princi-
pio, Gloſſa, in Conſtitut. Regni: Poſt mundi ma-
chinam, in verbo, Ad imaginem. Sed fuſius om-
nium Theologorum Opiniones retulit Benedi-
ctus Pererius in Geneſim, lib. 4. per totum, vbi ad
ſatietatem.

449 Ex cauſa † autem poſſe Magiſtratum pœnas
tranſgredi tradidit Innoc. in cap. primo, de Con
ſtitut. quod ampliſſime corroborat Andr. Tira-
quell. de pœnis, in præfat. per totum, argum. l. 1.
C. de precibus Imper. offer. l. ſi hominem, ff. Mā-
dati. Felin. in dicto cap. primo, colum. decimaſe-
ptima, vbi latiſſime, Bald. & Iaſ. in dicta l. prima,
C. de precibus Imper. offer. Sed quomodo id di-
ctum intelligi debeat, tractat Lud. Roman. in l.
ſi vero, §. de viro, fall. 42. ff. ſoluto matrimon. Pa
ris de Puteo, in tract. Syndicat. in verbo, Iudex,
cap. primo; Alij qui enim intelligunt, vbi certa pę-
na non reperiretur a lege taxata, ſed iudicis arbi-
450 trio remiſſa, & tunc in illius † impoſitione, con
ſideranda erunt illa ſex, ſcilicet Cauſa, Perſona,
Locus, Tempus, Quātitas, & Euentus, de quib.
eleganter Claudius Saturninus I. C. in l. aut fa-
cta, §. cauſa, ff. de pœnis, & illas declarat optimè
Lucas de Penna, in l. vnica, C. de Colonis Illyri
canis, libro duodecimo, & contextum d. l. aut fa-
cta, elegantius tractat Ioannes Rogeraius Tro-

chęus

chęus de oſfic. iudic. in cauſis capitalibus, in fi-
ne, de his plura Cicero in Rhetoric. ad Heren.
libro ſecundo, cap. de probabili, cap. de collatio-
ne, cap. de ſigno, & pluribus in locis. Et in caſu
451 arbitrij pœnarum iudici conceſſi, ſi extenda-
tur vſque ad mortem; Accurſ. & Doctor. in §.
Summa, Inſtitut. de iniurijs, Felin. in cap. Inqui-
ſitionis, colum. fin. de Accuſ. Paris de Puteo de
Syndicatu, in verbo, Pœna, cap. An ſi ſtatutum.
Decius in cap. ex litteris, de Conſtitut. Robert.
Maranta in Diſputatione tertia, Matth. de Af-
flict. in deciſion. ducenteſimaſeptuageſimaſex-
ta, ſub numero ſexto. Thom. Grammat. in
conſilio crimin. trigeſimonono, numero octa-
uo, Aymo Crauetta, in conſilio 220. numero
decimoquarto, Proſper Carauita, in Ritu, qua-
drageſimoprimo, numero decimoquinto, Ge-
rardus Mazzol. in conſilio decimooctauo, nu-
mero ſexageſimoſeptimo, volum. primo, Ioan.
Maria Monticel. in Pract. Crimin. Regul. 2. la-
te Menochius de Arbitrar. iudic. quæſt. libro
primo, quæſtione octuageſimaſexta, nouiſſime
Barthol. Bertaz. in conſil. crimin. centeſimoſe-
xageſimoquarto, numero tertio; volum. pri-
mo.
452 In edicto † an pœnam Iudex poſſit incertam
apponere? puta ſuo arbitrio inſerendam? Di-
cendum poſſe hoc facere, vt cenſuit Bartol. l.
prima, in princip. numero duodecimo, ff. ſi quis
ius dicenti non obtemper. quem ſequitur Iaſon
in l. Necquidquam, §. vbi decretum, numero
decimoquinto, ff. de offic. Proconſul. & leg. quia
453 tunc † eius arbitrium regulabitur, vt ſupra di-
ctum eſt, non excedendo ſemitas pœnarum a le-
gibus ſtatutarum.
454 Parti † autem pœnam in edicto applicari,
tunc Magiſtratus facere poterit, quando facti,
vel rei exitus natura ſit, vt illam parti deberi ſit
congruum, quando vero non parti congru-
unt Fiſco illa reſeruari debet, iuxta notabilem
diſtinctionem Salic. in dicta l. Programma, di-
centis, bonum non eſſe; vt ſi forte ratione con
temptus Iudicis, vel iuriſdictionis, parti pęna
applicaretur, iuxta notata per Specul. in tit. de
ſententia, §. ſpecies, verſic. Sed numquid iudex.
In caſu vero mixto, vbi vertitur intereſſe par-
tis, & fiſci iura, poterit pœna reſpectiue, &
fiſco, & parti addici. ad quod facit l. ſi vero, §.
prętor, ff. de his, qui deiec. vel effuderet habe-
tur in l. lege, vbi Bart. ff. Ad Syllanian. & in l. Se-
natus, §. Senatus, ff. de iure fiſci. faciunt no-
tata per Anton. de Butr. in rubrica, extra, de
iudic. vbi etiam Michael Calidonius, nume-
ro centeſimoquinquageſimooctauo, & nu-
mero centeſimoquinquageſimonono, Ale-
xand. in rubrica, C. de iudic. & ita intelligi
debent dicta Bald. in Addition. Specul. in titu-
lo, de ſentent. prolat. §. pen. in fine. Alexand. in
dicta l. prima, §. primo. ff. ſi quis ius dic. non
obtemper. & Iaſ. in dicto §. vbi decretum, nu-
455 mero decimoquarto. Poterit † etiam pœna
in edicto applicari Eccleſiæ, vel pauperibus,
vt poſt Hoſtienſ. & Ioan. Andr. voluit Abb.

Panormit. in cap. vt clericorum, in fine, de vi-
ta, & honeſtate clericorum, numero decimo,
dicens, quod ad euitandam Auaritiæ ſuſpitio-
nem, Prælatus bene faciet ſi applicet pœnam
456 piæ cauſæ, vel applicari, ac deputari poterit o-
peribus publicis, & alijs cauſis neceſſarijs, ex ci-
uilibus pecunijs, vt in Authent. de Mandat.
457 Princip. §. ſi quis autem. Et † multæ simi-
les, quæ a delinquentibus extorquentur, Ec-
cleſijs attribuuntur, vt in §. præ omnibus il-
lud, in Authent. de Sanctiſſ. Epiſcopis, §. ſi
vero ſuſceperit, in Authent. quomod. oport.
458 Epiſcop. Hinc vſu † Sereniſſimæ Reipublicæ
Venetæ ſimiles multæ pecuniariæ Armamenta
rio publico, ſiue Arſenali deputari ſolent. In-
telligitur vero de paruis quibuſdam multis, quæ
ipſi Magiſtratui deberentur, vel eſſent paruæ, &
deputarentur pro fabrica, vel Palatij reparatio-
ne, in quo Curia regitur, iuxta dictum Bartoli
in l. multarum, C. de mod. multandi, in l. diuus,
459 in fine, ff. de bon. damnat. Hinc † etiam deputat
pœnas pro refectione viarum, & murorum Ci-
uitatis, quæ exiguntur a contemptoribus, quæ
non ſunt Fiſco applicandæ, vt dicit Lucas de
Penna in l. fin. C. de Priuileg. domus Auguſt.
460 libro vndecimo Hinc † olim a Regina Ioanna
ſecunda, cautum, vt qui dum regeretur Curia ſi
lentium interrumperet, pęnam pecuniariam ſu-
biret, ſoluendam, & diſtribuendam in alimenta
461 captiuorum, & † carceratorum pauperum, vt
in Ritu 103. quamquā hodie ſit pœna carceris,
ad arbitrium regentis magnam Curiam, & fiat
ſolutio tareni vnius alguzerijs, vt in Pragm. 32.
ſub tit. de offic. Inſtitut. & magnæ Curiæ.
462 Non omitto pro coronide huius capitis, †
quandoque priuari aliquem officij adminiſtra-
tione dedecus eſſe, & pœnam, l. teſtamento,
quinquaſimoprimo, vbi Accurſ. ff. de manu-
463 miſſ. teſtament. Priuari † etiam iure ſuo, vel
bonis, vt feudatarium priuari feudo, capit. pri-
mo, in princip. de Natur. feud. capit. primo,
de Feud. ſine culp. non amitt. de quo late Ia-
cob. Ardizon. in Summa Feud. capit. quinqua-
geſimoquinto, Incip. Cum prædictum eſt, &
pluribus ſequentib. Bald. in capit. primo, §.
Vaſſallus, il primo, Si de Feud. defunct. Lau-
rent. Syluan. de Recognit. Feud. quæſtione vi-
geſimaquarta, Aymo Crauetta, de antiquit.
tempor. parte quarta, in princip. numero cen-
464 teſimoquinquageſimoſecundo, & priuatio †
omnis rei ſuæ, vel ſui iuris, pœna eſt, l. in Cri-
minali, C. de iuriſd. omnium iudicum, l. prima,
465 C. de his quæ pęn. nom. † Caducitas, & com-
miſſum in emphyteuſi pœna eſt. Andr. Barbat.
in conſilio quadrageſimotertio, numero deci-
moſexto, volum. primo, Cardin. Pariſ. in con-
ſilio octuageſimonono, numero trigeſimo-
octauo, volum. ſecundo, nouiſſime Ioan. Petr.
Surd. in deciſ. Mantuan. centeſimaſecunda, nu-
mero ſecundo, Hieronym. Magon. in deciſ.
Florentin. ſeptuageſima, numero octauo, ſequi-
tur D. Ioan. Baptiſta Coſta de Remed ſubſidiar.
Remed. 70. num. 9.

Hoc

466 Hoc autem non relinquam, quod † Barones, & Domini habentes iuriſdictionem ciuilem in eorum edictis, non poſſunt imponere pęnas vltra vnum Auguſtale, vt in c. Regni Item
467 † ad inquiſitionem, vbi Lucas de Penna, &
468 Niger. pro quo vide Conſtitut. Regni. † Ad officium Baiulorum, & ibi Afflict. & ante ipſos Andr. de Iſern. in cap. primo, §. hæreditates, in fine, tit. de pace tenenda. Idem Afflict. in Conſtitut. iuriſgentium, notab. vndecimo, Idem Ioann. Anton. de Nigris, in cap. Regni, Grauamina, num. 47.

CAP. IX.

ARGVMENTVM.

Leges, & edicta in ſua quiſque Iuriſdictione an facere debeat. An verò non ſuos ſubditos, vel alterius Iuriſdictionis comprehendat.

COMTENDIVM.

1 *Princeps, & ſuperior quilibet extra ſuam Iuriſdictionem eſt loco priuati.*
2 *Edicto Magiſtratus non præſtatur obedientia extra ſuam Iuriſdictionem.*
3 *Iuriſdictio non extenditur extra ſuum diſtrictum.*
4 *Edicta non comprehendunt non ſubditum.*
5 *An forenſes, & non ſubditi, qui incolatum contraxerunt in loco comprehendantur edicto.*
6 *Domicilium contraxiſse in loco quando quis dicatur, & num. 7.*
7 *Habitatione decennij, an domicilium contractum dicatur.*
8 *Lex aliis non imponitur, niſi ſubditis.*
Subditi abſentes, an ligentur ſtatuto, remiſſiue ſub eod. num. 8.
9 *Clerici, an comprehendantur ſub ſtatuto, vel Edicto facto pro communi populi vtilitate, & num. 10. & 11.*
11 *Clerici regulariter laicorum præceptis non ſubiacent.*
12 *Minores, an edicto, & proclamate ligentur, & num. 13.*
13 *Reſtitutio in integrum competit, minoribus aduerſus edictum, vel proclama.*
14 *Iudæi, an edictis loci, in quo habitant, comprehendantur, & num. 15.*
15 *Iudæi ſunt de corpore illius Ciuitatis, in qua habitant.*
16 *Immunitates conceſsæ incolis certi loci, competunt etiam Iudæis.*
17 *Iudæi puniuntur pęnis ſtatutorum eiuſdem loci, in quo degunt.*
Iudæi dicuntur eſse de Populo Romano.
18 *Caſtra, Villæ, & Caſalia, num ligentur ſtatutis ſub qua degunt.*
19 *Princeps, aut Magiſtratus, qui facit edicta, an eis ligetur.*
20 *Apud Veteres ille optimus Rex exiſtimabatur, qui eſset iuſtiſſimus, & aliis virtutibus polleret, quæ referuntur.*
21 *Antiochus Tertius cauit, vt Ciuitates litteris ſuis non parerent, quæ contra leges eſsent.*
22 *Charondæ Tyriorum Regis, & Zaleuci Locrenſium Principis exempla Iuſtitiæ, & num. 23.*
24 *Principes, ac Magiſtratus tales eſse debent, quales alios deſiderant.*
25 *Principis domus qualis eſse debeat, & quomodo appelletur.*
26 *Princeps quo ad vim coactiuam eſt legibus ſolutus.*
27 *Princeps eſt ſimulacbrum, in quo ſubditi ſpeculantur, Plutarchi ſententia.*
28 *Princeps non tenetur ad obſeruationem legis ab ipſo factæ.*
29 *Magiſtratus non ligatur ſuo proclamate, & edicto.*
30 *Exempla duo Hiſtoricarum, quibus oſtenditur, quo pacto in non ſuæ Iuriſdictiones homines animaduertatur.*

AXIOMA.

Suæ tantum iuriſdictionis ſubditos Edictis comprehendunto.

1 PRinceps, † & Imperator extra ſuæ Iuriſdictionis, ac poteſtatis locum, eſt loco priuati, c. per venerabilem, extra, qui fil. ſint legit. c. cùm ad verum,
2 c. Duo ſunt, c. ſi Imperator, 96. diſtinct. Sic † & Magiſtratus, quiſquis ille fuerit, in ſuos ſubditos, ac ſuo tantum territorio edicta, ac ſtatuta facere poterit, extra enim ſuam Iuriſdictionem, nihil faciet, & ei, ſuiſq. edictis impunè non paretur, l. finali, ff. de iuriſdict. omnium iudicum, cuius authoritate Ioan. Crottus, in l. omnes populi, num.
3 247. ff. de iuſtit. & iure, inquit, † Iuriſdictionem non ſe extendere extra territorium; quem ſequitur Roland. à Valle, in conſil. 24. num. 17. & in
4 conſil. 33. num. 58. vol. 3. Et ideo † non comprehendunt non ſubditum edicta, c. Eccleſia Sanctæ Marię, de Conſt. l. etiam, ff. de tutel. Alexand. in conſil. 44. col. 2. verſ. Sed præmiſſis non obſtantibus, vol. 5. vbi inquit, ſtatuta nō ligare forenſes, prout edictum, ac bannum forenſes non ligare inquit Thom. Grammat. in conſil. Crim. 25. nu. 1. & 3. Hoc antea dixerant Cinus, & Bartol. in l. 1. C. de ſacroſan. Eccleſ. Iacob. Philipp. Port. in conſil. 163. num. 14. Menoch. in conſil. 74. volum. 1.
5 Burſat. in conſil. 318. ſub num. 10. vol. 3. Niſi † forenſes, ac non ſubditi incolatum, ac domicilium contraxerint, & in loco edicti habitauerint, quia
6 tunc eiſdem edictis ligari notorium eſt, † coniecturatur vero domicilium contraxiſſe, ſi venditis alibi bonis, cum omni familia ad locum ſe reduxerit, quia proprios lares, vel priores ſedes reliquerit, arg. l. prædia, §. 1. ff. de fundo inſtructo
7 & inſtrum. leg. Vel † Decennij ſpacio domicilium in loco contraxerit, l. lex Cornelia, §. 1. vbi Bartol. & Albcric. ff. de iniur. l. 2. C. de Incol. lib. 10. Ioan. Mauritius in Repetit. l. vnicæ, C. Quo loc. mul. mun. ſub. lib. 10. colum. 188. verſ. ſuccedunt præfatis. Portius in conſil. 21. num. 69.

Panorm.

Panorm.in conſil.110.volum.2.Nicol.Feſtaſ.de
8 Aeſtimo, parte.2. c.2.nu. 45.† alijs autem quam
ſubditis lex non imponitur, l.1. C. de Sum. Trin.
Anton.Sola ad Conſtit.Sabaudiæ,in proœm.gloſ
ſa 2.num. 14. & ante eos Oldrad. in conſil. 248.
Andreas Gayl.Pract.Obſeru.lib.2. Obſeru. 124.
num.9. & per totam.
Ligare autem Edictum exteros dubium non
eſt,quando in re conceptum eſt, vt optimè con-
cludit M. Anton. Natta in conſil.148.num.2.in
conſil.149.per totum, vol.1. quem ſequitur Ant.
ton.Teſtaur.in Deciſ.106. num. 5. & nouiſſimè
poſtquamq; hæc ſcripſeram Anton. Faber in Co-
dice Fabr.lib.1.tit.5.Defin.7.vol.1.An autem Edi
ctum liget ſubditos abſentes à loco, dicam infra
hoc eodem libro,cap.11.
9 Numquid † verò Magiſtratuum laicorum
Edicta pro communi omnium vtilitate facta cō-
prehendant Clericos? Dicendum eſt, Regulam
eſſe Communi omnium Doctorum calculo ap-
probatam,Legē,vel Edictum generale compre
10 hēdere etiam perſonas priuilegiatas, † dummo-
do in re, de qua agitur, non oſtendant ipſos eſſe
ſpeciali iure priuilegiatos. Ita in l.in fraudem,§.
fin.vbi hoc voluit Bald.ff.de teſtam.mulit.Dec.in
l.ex teſtamento,C.vnde lib.Idem Decius in con-
ſil.5.Andr.Alciat.lib.4.Paradox. cap. 10. Andr.
11 Tiraquel.de præſcript.§.2. gloſſ.11. Sed † dicen-
dum eſt Regulam veram, eſſe in; contrariū cum
Clerici ſint alterius Iuriſdictionis Eccleſiaſticæ,
nec ſubditi laicorum præceptis. Vulg. Authent.
Caſſa,& irrita,C.de ſacroſanct.Eccleſ.Et dixi,de
Regis Catholici Præſtantia, cap.71. Sunt autem
nonnulli caſus, ſub quibus in Edictis laicotum
comprehendantur, vt in Armorum, Annonę
extractionis,ac alijs Edictis,vt dicam lib. ſeq.
12 Minores † verò Edicto, & proclamate non li-
gari,habetur in l.2.ff.de minorib.l.finali,vbi Bart.
C.in quib.cauſ.in integr.reſt.Alex. in conſil. 102.
vol.4.Socin.ſen.in conſ.60.vol.1.Bartol.in princ.
13 vol.5.Et † ſi ligarentur cridis, & proclamationi-
bus, vtique in integrum reſtituerētur, vt ampliſſi
mè tradidit Nicolaus Boer. in Deciſ. 141. per to-
tam, quam ſequitur Sfortia Oddus, de reſt.in
integrum q.72.artic.1.num.16.
14 Iudęi † etiam Edictis,ac Statutis locorum, in
quibus habitant,comprehenduntur,& ipſis ligā-
tur; Quamuis enim nō ſint de corpore ſpirituali,
15 dicuntur † tamen de eiuſdem Ciuitatis, in qua
habitant, corpore, & eiuſdem Ciuitatis Statutis
ligantur,c.Iudæi,il 2.c.ſicut,de Iudæis,l.nullus,l.
Iudæi.C.eod.tit.Hinc Bald.in l.ſpadonem,§.iam
autem,ff.de excuſ.tutor.inquit, ſtatuta Ciuitatis
extendi ad Iudæos, ſicut ad Chriſtianos, & alios
16 incolas. Vnde † immunitates conceſſæ incolis
certi loci,ad eoſdem Iudæos extenduntur. Alex.
in conſil.75.vol.5.& in conſil.99.vol. 6. In conſil.
12.vol.7.Marian.Socin.ſenior,in conſil. 70.col.1.
17 vol.1.Andr.Barbat.in conſil.63.vol.4.† Puniun-
tur enim in delictis ſecundum ſtatuta Ciuitatis
quæ vigent,& locum habent etiam cum eis. Car
dinal.Pariſ.in conſil.2.num. 9. volum. 4. confir-
mat Corn.in conſil.114.volum. primo, vbi Iu-
dæum inquiſitum de ſtupro, dicit debere con-
demnati ſecundum ſtatuta Peruſij,vbi delique-
rat.Georg.Natta,in Rep.c.quamuis,num.43.de
pact.in 6. faciunt notata per Roland. à Valle, in
conſil.35.per totum,volum.2.late Marquard.de
Suſannis,de Iudæis,parte 2.cap.2.num.1. Hippo-
lyt.Bonacoſſ.in quæſt.crimin.§. Iudæus, Augu-
ſtin.Berous in conſil.28.nu.18.& 19.volum.3. Ri-
minal.ſenior.in conſil.295.nu.9.volum.2. Quin-
ctilian. Mandoſ.in tract. Commiſſ. Form. 2. in
verſic.de voto. Stephan.Lamberteng. de Con-
tract.Mulier.Gloſſ.2. num.77. Franciſc. Becc.in
conſil.84.volum.1. Iacob. Menoch. de arbitrar.
iud.quæſt.lib.2. Centur. 3. Caſu 290. Ioan. Petr.
Surdus,in Deciſ.Mantuan.133.num.2. Thomas
Triuiſan in deciſ.Venet.67.num. 8. lib.1. dicun-
tur enim Iudæi eſſe de populo Romano. Gloſſa
in c. Ius Quiritnm, prima diſtinct. Facchineus
Controuerſ.iuris,lib.10.cap.91.
18 Caſtra, Villæ, & Caſalia,(quæ dicūt in hoc Re
gno) etiam ligantur Edictis, ac ſtatutis Ciuitatis
cui ſubſunt,l.ex cauſa, ff. de poſtuland. & voluit
Iacob.Philipp.Portius in conſil. 163. num. 16.&
multa ad hoc propoſitum, quam optimè ſcri-
pſit Dominus Marchio Regens de Ponte in con
ſil.51.vol.1.
19 Princeps † autem, vel Magiſtratus Edictum,
Legemq. facientes,num ijs ligentur, controuer-
ſia hæc iam diu agitata à multis eſt, vt ſtatim di-
cam,non tamen omittam,quæ de Aegyptiorum
Regibus profert Diodorus Siculus, Antiquitat.
lib.2.Sed multo (inquit) eſt mirabilibus illis, ne-
que iudicandi, neque pecuniam congregandi,
neque puniendi quem quam per ſuperbiam, aut
iram,aut aliam iniuſtam ob cauſam, licentiam
permiſſam; ſed veluti priuati,tenebātur legibus,
neque id ægrè ferebant,exiſtimantes parendo le-
gibus ſe beatos fore. Dionyſius Halicarnaſſ. Hi-
ſtor.lib.5.inquit,a principio omnes Græcæ Ciui-
tates erant ſub Regibus,niſi quod illi, non barba-
rica licentia dominabantur, ſed legitimè iuxta
20 patrios mores Regnum exercebant,† optimuſq.
Rex habebatur, qui eſſet iuſtiſſimus, & legū ob-
ſeruatiſſimus, nuſquam diſcedens ab inſtitutis
patrijs. Hinc apud Plutarchum Apophtegmate
Laconic.2. Ageſilaus inquit, Bonum Imperato-
rē oportere legib. & Ephoris parere. Idē Plutar.
21 Apophtegm.33. eſt author, Antiochum † tertiū
ad Ciuitates ſcripſiſſe, vt ſi quid contra leges per
litteras facere iuſſiſſet, ne ſibi, tamquā ignaro pa-
reant. Indè Paul. Iuriſconſ. Decet tantæ Maieſta-
ti, eas ſeruare leges, quib. ipſe ſolutus videtur, in l.
ex imperfecto,23.ff.de leg.3. Ad hanc rem appo-
22 ſitè concinunt duo exēpla,† Charondæ Tyriorū
Regis vnū,qui in conceſſionē armatus ingreſſus
cōtra ſuā legem,proprio ferro occubuit. Alterū
23 † Zaleuci Locrenſium Principis, qui cū in adul-
teros duorum oculorū effoſſionē pęnā ſtatuiſſet,
ac vnicus filius adulterij facinore accerſiretur,vt
legē impleret ſibi vnū, filio alterum oculū effodi
iuſſit, vt poſt Diodorū Siculū, & Valeriū Maxi-
mū ſcripſimus de Cōpromiſſ.in Pręfat.n.6.& 7.
Hinc Plato de legib. Dialog.4. inquit, quod † Prin
cipes miniſtri legū appellādi ſunt, tales enim ſei-
pſos præſtare debeut, quales alios videri volunt,

ar dicit idem Plato ad Dionem, Epiſtola 4. Vnde
Marſilius Ficinus Epiſtolarum lib. 5. ait: † Princi
pis domus eſſe debet Dei Templum, prudentiæ
oculus, libra iuſtitiæ, fortitudinis ſedes, regula
temperantiæ, honeſtatis exẽplar, charitatis ſplen-
dor, fons gratiarum, Muſarum chorus, Oratorũ,
Poetarumq. Gymnaſium, Philoſophorũ, Theo-
logorumq. Sacrarium, Prudentum Senatus, In-
geniorum fomentum, præmium litteratorum,
pauperum menſa, bonorum ſpes, refugium in-
nocentum. Præſidium miſerorum. Vnde quo ad
hanc quæſtionem attinet nouiſſimè Andr. Fac-
chineus Controuerſiar. iuris, lib. 1. c. 2. illam diui
dit in quatuor opiniones, & vltimo loco, quartã
opinionem ex Diuo Thoma, Dominico de So-
to, Didaco Couarruuia, & Gregorio de Valẽtia,
26 probat, ſcilicet † Principem quo ad vim coacti-
uam legibus eſſe ſolutum, cum nemo illum co-
gere poſſit ad legis obſeruationem, ſecus vero,
quo ad vim directiuam, quia tenetur ad ipſius le-
gis obſeruantiam. Hoc idem antea probauerant
Ioan. de Turrecremata, Albericus, Martinus
Laudenſis, Petrus de Biaſio, Felinus, Decius, An
dreas ab Exea, Andreas de Iſernia, Vdalrichus
Zaſius, Marius Salomonis, & Gregorius Lopez,
quorum locos, & opinionem retulit Dominus
Carolus Tapia, Regius Conſiliarius, de Conſtit.
Principum, in Rubr. cap. 1, num. 37. cum plurib.
ſeqq. quo in loco dicit, quo ad vim coactiuã Prin
cipem non teneri, cum nemo illum ad obſeruan-
tiam cogeret. Quo vero ad debitum omni iure,
cenſerem ex trita iuris diſpoſitione, teneri quidẽ
ad obſeruantiam, nec enim Princeps ipſe dicitur
niſi patiatur ſuam ipſius legem ab ipſo primum
obſeruari, vti exemplar ſubditorum, cum vt Plu-
27 tarchus aſſeruit, † Princeps ſimulachrũ ſit quod-
dam in quo ſubditi ſpeculantur, vt quemadmo-
dum ipſe facit, ſic ſubditi facere addiſcant. Ad
quod optimè concinit, quod pulchrè Actius Sin
cerus, Iacobus Sanazarius Eques, ac Nobilis
Neapolitanus, ad Federicum Regem reſpondit,
dum inquit,

Publica nimirum, res tunc ſibi conſtat, & æquum
Imperium, cum Rex, quod iubet, ipſe facit,

Iuris tamen dictamine, non niſi modo iam di-
cto Princeps tenebitur, quo non debet ſibi adula
ri facere Princeps, quod Dominus ſit perſonarũ,
& rerum; quia ſi ſeiungat ab æquitate iuſtitiam,
& à iuſtitia æquitatem, Principis nomine dignus
28 non erit, ad † obſeruationem verò non teneri le-
gis ab ipſo conditæ Principem vel Magiſtratum,
bene cõcludit Sebaſtianus Medices, de Legib. &
ſtatutis, par. 4. q. 3. per totam. & Nicolaus Bieſius
de Republ. lib. 4. inquit pulchre, An autem neceſ
ſarium ſit, vt is, qui Magiſtratum geſturus eſt, cõ
ſentiat, quæri poſſet? Atqui niſi conſentiat cum
omnibus ciuibus in communẽ felicitatem, Rei-
publicæ ſuæ deſertor erit, qui numquam in offi-
29 cio ſuo rectè ſit verſaturus, Non † ligari autem
ſuo proclamate Magiſtratum cenſuit Carolus
Ruinus in conſil. 12. nu. 10. vol. 5. quem ſequitur
Hippolyt. Bonacoſſ. q. crim. §. poteſtas, in fine.
30 Duo clariſſima exempla proferam, † quomo-
do in ſuæ iuriſdictionis ſubditos animaduerti
oporteat ex Plutarcho in Apophtegmatis, & Aeliano de varia Hiſtoria, lib. 2. quorum Primũ eſt, quod cum Chij eſſent apud Spartam peregrinantes, poſt cęnam vrbem viſerent, in Ephororũ Curiam euomentes, ſellas, ac tribunalia ſpurco, ac ſtercore infecerunt; capta eſt diligens inquiſitio, & cum contra eos conſtaret, Ephori edici, ac per vrbem proclamari iuſſerunt. CHIIS PETVLANTIBVS, ATQVE INFAMIBVS ESSE IVS, FASQVE EST. Alterum vero, eſt, quod Clazomenij, qui per laſciuiam Ephororum Sellas fuligine reſperſerant, ſtatuere Lacedæmonij, vt Præco proclamaret. IN DECORE AGERE CLAZOMENIIS IVS ESTO.

CAP. X.

ARGVMENTVM.

Scripturam num requirat Lex, & Edictum, Mandata Pontificum, Gratiæ, Diſpenſationes, Epiſcoporum electiones, authoritates, & conſenſus in contractibus, decreta, conceſſiones feudales, aliaq.

COMPENDIVM.

1 *Andreæ Fachinei laudes, & num. 2.*
3 *Scriptura, an ſit de eſſentiam, & ſubſtantia legis? num. 4. 5. 11. 13. 14. 15. 16. 17. & 18.*
4 *Leges duodecim Tabularum fuere ſcriptæ pro Roſtris poſitæ.*
5 *Anathema eſt, qui violat traditionem Eccleſiaſticam ſcriptam, & non ſcriptam,*
6 *Intellectus l. Ius Ciuile, ff. de iuſt. & iure, ex Budæo.*
7 *Sententia Principis non requirit ſcripturam.*
8 *Sententia principis vim habet legis generalis.*
9 *Solo populi conſenſu abſque ſcriptura lex non tollitur.*
10 *Caſus ſcripturam requirentes enumerantur remiſſiue, & num. 25.*
12 *Lex quo modo ab Imperatore fieri debeat.*
13 *Leges debent programmate publicari.*
Lex eſt Conſtitutio ſcripta, ſub eod. num. 13.
16 *Principis omne placitum legis habet vigorem.*
18 *Omnipotens DEVS Moyſi legem lapidibus inſcriptã dedit.*
19 *Athenienſes a Dracone, & Solone leges aſſeribus ligneis inciſas habuerunt.*
20 *Aſſes, in quibus leges erant inciſæ, quid ſint.*
Romani in Tabulis Aereis leges inciſas habuere, ſub eod. num. 20.
21 *Lacedæmonij ſcriptis legibus non vtebantur.*
22 *Minos Cretenſibus leges æreis tabulis inciſas tradidit.*
23 *Aegyptij Menas Rex leges ſcriptas tradidit.*
24 *Scripta, quæ appellet Hermogenes.*
26 *Mandata Pontificum, aliorumq. Principum, ſcripturam exigunt.*
3 *Gratia, an ſcripturam requirat,*

Gratia

27 *Gratia Pontificis, ac Principis ſolo verbo fit.*
28 *Gratia probatur Scriptura.*
29 *Diſpenſatio Pontificis, vel alterius Principis contra ius, ſcripturam requirit.*
30 *Epiſcopi electio in ſcriptis publicanda.*
31 *Eligentium voces, ac ſuffragia in ſcriptis redigenda.*
32 *Conſenſus, & authoritas in contractibus mulierum, an in ſcriptis dandi, & num. 33.*
34 *Decretum iudicis in alienatione rerum pupillorum vel minorum in ſcriptis eſſe oportet, & num. 36. & 37.*
35 *Decretum interloquutorium, an ſcripturam exigat.*
38 *Maioratus, ſiue Primogenituræ erectio, an ſcripturam exigat.*
39 *Peritorum, æſtimatorum, ſiue tabulariorum electio, ſiue relatio an ſcripturam exigant.*
40 *Feudorum inueſtitura, an ſcripturam requirat, vel breue teſtatum.*

A X I O M A.

Edictaq. ipſa in ſcriptis redigere procuranto.

Controuerſia hæc, an ſcriptura ſit de
eſſentia, & ſubſtantia legis? diuerſi-
1 modè † à Doctoribus eſt agitata, &
credebam illam reperiri apud An-
dream Facchineum in ſuis iuris Controuerſijs,
apud quē quantum conſpicere valui, illam non
inueni, idcirco eam ſuccinctè more ſuo ſcribam,
2 ſed vtinam † eadem ingenij felicitate, ac ſubtili-
tate.

Prima opinio eſt Canoniſtarum, qui aſſerue-
3 runt, † ſcripturam non eſſe de ſubſtantia legis.
Ioan. Andr. in c. nemo poteſt ad impoſſibile, de regul. iur. in Mercur. & ad Specul. in titulo, de Conſtit. Archidiac. in Proœm. Sexti, col. pen. Anton. de Butr. & Ioan. de Imola, in c. finali, de Conſuetud. Panorm. in Rubr. de Conſtit. num. 3. & in c. 1. num. 19. de Poſtul. prælat. Dominic. de Sancto Gemin. in c. 1. de Renunc. in 6. Bart. & Raph. in l. humanum, C. de legib. Alberic. in Rubr. C. de legib. Angel. de Aret. in §. ex non ſcripto, Inſt. de iure nat. gent. & Ciuili Chriſtophor. Port. in §. conſtat, num. 3. cum pluribus ſeqq. Inſtit. eod. tit. & in §. ſingulorum, num. 3. Inſtit. de Rer. Diuiſ. Silueſter Aldobrand. in d. §. ex non ſcripto, nu. 18. Rota in Nouiſs. in Deciſ. 246. Incip. Conſtitutio. Petr. Belluga in Speculo Princip. Rubr. 47. §. ſciendum, ſub num. 9. Vacon. à Vacuna, Declar. Iuris Ciuil. lib. 4. Declarat. 63. num. 3. Cornel. Benincaſſ. de Conſtitut. q. 8. in princ. Sebaſt. Medices, de Legib. & Statut. parte 3. quæſt. 11. Paul. Leon. de Subſtit. in Pupillari, num. 26. Scipio Ianuarius in Apoſt. ad Napod. in Conſuetud. Neapol. in Proœm. in addit. incip. An ſcriptura. Emanel Suarez in Theſauro recept. Sentent. §. lex, num. 135.

Mouentur Primò per text. in d. c. 1. de Renūc. in 6. vbi Bonifacius VIII. probat Conſtitutionē Celeſtini V. ſui prædeceſſoris, quæ iam in ſcriptis redacta non erat.

Secundò mouentur argum. text. in c. Inſtitutionis, 25. q. 2. vbi Summus Pontifex conſtituit ſuas Conſtitutiones, ac Decreta, ſcripta, & non ſcripta.

Tertiò, ex l. 2. §. exactis, ff. de origine iur. vbi
4 † duodecim Tabularum leges pro Roſtris ſcri-
ptæ poſitæ fuere.

Quartò ex textu in c. de iureiurando in ſexto, vbi dicit, inuiolabiliter obſeruanda ſtatuta, & cōſuetudines, ſcripta, & non ſcripta.

Quintò, per text. in c. ſi quis omnem, 1. q. 7. vbi
5 habetur, † Anathema eſſe, eum qui violat tradi-
ditionem Eccleſiaſticam ſcriptam, & non ſcri-
ptam.

Sexto, text. in l. Ius Ciuile, ff. de inſt. & iure, vbi
dicit, ius noſtrum conſtare ex ſcripto, & non ſcri-
6 pto, in quo † Budæus arbitratur verba Græca, quę
ſunt in illo textu ſignificare, ius ſcriptum, quæ
huiuſmodi ſunt. τὸ νόμον οἱ μὲν ἔγγραφοι, οἱ δὲ ἄγραφοι. Sed Ferrandus Adduenſis Explicationum lib. 1. c. 5. aliter declarat. Facit text. in §. conſtat, Inſt. de iure naturali gent. & ciuili, ibi: νόμος καὶ θεσμὸς, vt nomos legem ſcriptam, Teſmos leges non ſcriptas deſignent.

Septimò ex c. conſuetudo, 1. diſtinct. vbi cum lex deficit, conſuetudo pro lege deficiente, & ſic ſcriptura non inducit differentiam, inter legem, & conſuetudinem.

7 Octauò in ſententia Principis non requiritur
ſcriptura, Gloſſa, in c. finali, de Conſuetud. in 6.
Angel. in l. Princeps, ff. de legib. ſed ſententia
8 † Principis habet vim legis Generalis, l. 1. cum
gloſſa, ff. de Conſtit. Princip. l. finali, ff. de legib. c.
de cauſis, de re iud. ergo in ſententia Principis
ſcriptura non requiritur.

Nonò, facit text. in §. ſingulorum, Inſt. de rer. diuiſ. vbi dicitur, quod ciuilia iura eſſe cęperunt, cum Ciuitates condi, Magiſtratus creari, & iura ſcribi cęperunt, & ſic antea non ſcribebantur.

9 Decimò, quemadmodum ſolo conſenſu po-
puli, ſine aliqua ſcriptura lex non tollitur, l. de qui-
bus, ff. de legib. §. pen. ff. de iure natur. gent. & ci-
uili, c. fin. de Conſuetud. eodē modo abſque ſcri-
ptura inducitur, l. nihil tā naturale, ff. de reg. iur.
10 Vndecimò, † caſus ſcripturam requirentes,
enumerantur per Gloſſam, in c. 1. de Cenſib. in 6.
in l. pactū, quod bona fide, C. de pact. & alibi per
Doctores, inter quos numquam fit mentio legis,
ergo in ea non exigitur ſcriptura.
11 Secunda opinio, eſt contraria, quod † de legis
eſſentia; ſit ſcriptura hanc tenuit Gloſſ. in c. 1. in
verbo, interpretatus, ad finē, de poſtul. prelat. Archid. & Dominic. in c. lex eſt, 1. diſtinct. Cin. Bald. & Salic. in l. humanū, C. de legib. Bald. & Andr. Barbat. in Rubr. ext. de Conſt. Alberic. in prima parte ſtatutorum, q. 14. Bald. in c. In cauſis, de re iud. Guido Papæ, in Deciſ. 91. num. 1.

Nititur hæc opinio pluribus argumentis. Pri-
12 mò ex l. humanum, C. de legib. † vbi ponentes
Imperatores legis condendæ modum, dicitur, quod poſtquam fuerit ab vniuerſo cętu probata, tunc dictetur, in conſiſtorio recitetur, & authoritate Imperiali firmetur.

Secundò authoritate, l. leges, C. de legib. vbi

Digitized by Google

13 leges debent progrãmate ideſt † ſcriptura publicari, vt ibi Accurſ. in gloſſa.

Tertiò per c. lex, prima diſtinct. vbi dicitur legem eſſe conſtitutionem ſcriptam.

Quartò ex §. conſtat, ſupra allegato, & d. l. Ius Ciuile, vbi dicitur, aliud eſſe Ius ſcriptum, aliud verò non ſcriptum, vt ſcriptum ſit lex ſcripta, nõ ſcriptum verò ſit cõſuetudo, alias confunderentur inſimul Lex, & Conſuetudo.

Quintò ex §. Ne igitur, Auth. Vt nouæ factæ Conſtit. vbi in pluribus locis ibi habetur, conditionaliter in lege requiri ſcripturam.

Sextò, ex l. Inciuile, ff. de legib. vbi inciuile eſt, non perſpecta, id & oculis viſa, & lecta lege, iudicare.

14 Tertia opinio, quod † ſcriptura non eſt de forma ſubſtantiali legis, ſed de accidentali, ad inducendam obligationem ex lege ipſa, vt poſt Pett. tenuit Bald. in l. humanum, num. 6. C. de legibus, quam ſequitur Decius in Rubr. C. de Conſtitut.

Quarta opinio, (vt omittam quaſdam alias, 15 quæ in eaſdem reincidunt) eſt, † quod aut loquimur in lege à Principe facta, aut ab inferiori Magiſtratu. Primo caſu quod non exigatur ſcriptura aliqua; Secundo verò caſu ſit neceſſaria. Hæc fuit originalis opinio Anton. de Butrio, in Rubr. de Conſtit. ea ratione, quod in Principe ſola voluntate eius lex conſiſtat, ſecus in inferiore, in cuius ſententia requiritur ſcriptura, alias non valet, l. 2. C. de ſentent. ex breuiculo recit. & ſicut non valet ſententia ſine ſcriptura, ita nec Conſtitutio, aut Lex, quæ maioris eſt authoritatis, cap. erit aut lex, 4. diſtinct. c. vbi periculum, de elect. in 6. Hæc opinio, etſi impugnetur ab Andrea Barbatia, & Ripa, nihilominus, mihi ſemper placuit.

16 Confirmo illam; quia † Principis omne placitũ, etiam in ſcripturam non redactum, legis habet vigorem, §. ſed, & quod Principi, Inſtit. de iure natur. gent. & ciuili. vnde Alfonſus de Caſtro, de poteſtate legis penalis, lib. 1. cap. 1. inquit: Lex eſt recta voluntas eius, qui vicem populi gerit, voce, aut ſcripto promulgata, cum intentione obligandi ſubditos ad parendum illi. Hæc non procedũt in inferiore, cui ſine ſcripto non creditur.

Quidquid comminiſcantur antiqui noſtræ profeſſionis Scriptores, in reſoluendis fundamẽtis ſupraſcriptarum opinionum, tamen reſponſa 17 † dari poterunt, ex ſcriptis per Cornelium Benincaſſam in dicto tractatu de Conſtitutionib. quæſt. 8. & Sebaſtian. Medic. in tract. de Legibus, & Statutis, Parte 3. quæſt. 11. per totum.

Communis nihilominus Principum, aliorũque etiam inferiorum Magiſtratuum obſeruantia eſt, quod ipſas Leges, ipſaq. etiam edicta, numquam niſi ſcriptura intercedente conficiant: qui enim circumſtantias Legum, & Edictorum obſeruare vnquam poterunt, ni ad vnguem illas cõ 18 ſpexerint? Quid, quod † DEVS omnipotens dedit Legem Moyſi in lapidibus ſcriptam? Ideo Exodi cap. 24. dixit: Aſcende ad me in montem, & eſtò ibi, daboq. tibi tabulas lapideas & legem, ac mandata, quæ ſcripſi, vt doceas eos. Et iterum cap. 31. in fine: Deditq. Dominus Moyſi, completis huiuſmodi ſermonibus in monte Sinai, duas tabulas teſtimonij lapideas, ſcriptas digito DEI. Item patet Deuteronomij cap. 9. Hinc Dominus Ioſue cap. 1. inquit; Non recedat volumen legis huius ab ore tuo, ſed meditaberis in eo diebus, ac noctib. vt cuſtodias, & facias omnia, quę ſcripta ſunt in eo, & 1. Regum. cap. 10. Loquutus eſt Samuel ad populum legem Regni, & ſcripſit in libro, & repoſuit corã Domino. Et mille ſunt in Scriptura Sacra teſtimonia, quibus apparet legem ſcriptam ſemper fuiſſe. Hinc Philo Iudæus de Vita Moyſis, lib. 2. inquit: Lex antiquitus ſcripta fuit lingua Chaldaica, manſitq. longo tempore in ea, quamdiu legis ipſius pulchritudo, non eſt intellecta ab externis hominibus. Quo in loco tradidit Hiſtoriam traductionis eiuſdem legis in linguã Græcam per ſeptuaginta interpretes procuratã à Ptolomeo Philadelpho Aegypti 19 Rege. † Athenienſes ipſi, & à Dracone, & Solone poſt modũ leges habuere aſſeribus ligneis inciſas, Diogenes, & Plutarchus in Solone, Aulus Gellius Noctium Atticarum lib. 2. cap. 12. Erant 20 † autem aſſeres tabulæ ſectiles, vt inquit Feſtus Pompeius. Apud Romanos verò leges ab Athenienſibus habitas in duodecim tabulis æreis inciſãs habitæ ſunt, vt eſt author Alexand. ab Alexandro poſt alios, Genial. Dier. lib. 6. cap. 10. Aymar. Riuall. Hiſtor. Iuris Ciuilis, lib. 2. Quod nõn à Principio naſcentis Vrbis fuit, ſed trecentos cir 21 citer poſt annos. † Lacedæmonij autem, ſcriptis legibus minimè vtebantur, vt eſt author Plu- 22 tarch. in Lycurgo. † Cretenſibus ſcriptas leges tradidiſſe Minoem æreis inciſas tabulis, ſcribit Plato Dialogo de lege 7. qui Minos inſcribitur.

23 † Sic Aegyptijs Menam Regem alium ſcriptas illis leges tradidiſſe author eſt Diodorus Siculus Antiquit. lib. 2. Concludimus itaque cum Hermogene, in Rhethoricis, de ſtatibus lib. primo, 24 cap. quinto. † Scripta, inquit, appello, vt Leges, Teſtamenta, Decreta, Epiſtolas, Edictaq. terminata, quæ quidem omnia in ſcriptis continentur.

25 Multi ſunt præterea caſus, † in quibus ſcriptura exigitur, quos enumerauit Gloſſa ordinaria, in capit. primo, in verbo, in ſcriptis, de Cenſibus, in ſexto, & ibi alios addunt Dominicus de Sancto Gemin. & Philippus Francus, aliique Doctores.

26 In Mandatis † Pontificum, ac aliorum Principum, ſcriptura exigitur, c. finali, de Præbend. in 6. Clement. vltima, de reſcript. Petr. Rebuff. in Concordat. Franc. tit. de Mandat. Apoſtolic. in verbo, litteras, & habetur in l. vnica, C. de Mandat. Princip. l. Prohibitum, C. de iure fiſci, libro decimo, l. Probatorias, C. de diuerſ. offic. lib. duodecimo. Marc. Anton. Natta, in conſil. 420. num. 2. & 4. vol. 2.

Gratia verò quo ad ipſam, nõ requirit ſcripturam, tecus verò ad illius probationem: quia 27 † ſolo Romani Pontificis, aut Principis verbo gratia facta eſt, cap. inſtitutionis vigeſimaquinta, quæſt. ſecunda. Archidiac. Ioan. Andr. & ceteri in Procem. Sexti. Vnde Bald. in c. Capitulum, colum. penult. de reſcript. inquit:

In lin-

In lingua Principis ſtat gratia, in ſcriptura teſti-
28 monium, in executione commoditas. Ad† pro-
bandam tamen gratiam ſcriptura requiritur, c.
Porro, de priuileg. Petr. de Anchar. in cap. ex dili-
genti, in fine, de Simon. Abb. Panorm. in c. No-
ſtræ, col. 1. c. qualiter, not. 1. de elect. Aegid. Bella-
mera, in deciſ. 610. Bald. in l. humanum, C. de le-
gib. voluit Ioan. de Selua, de Benefic. parte 1. q. 2.
col. 12. verſ. Quintũ beneficium, & parte 3. quæſt.
22. col. 2. Franciſc. Marc. in Deciſ. 1023. num. 7.
& 8. vol. 1. Petr. Rebuff. in loco ſupra allegato.
Natta, in conſil. 402. num. 31. in conſil. 420. per
totum, vol. 2. Cardinal. Pariſ. in conſil. 12. in fine,
volum. 4. Rota in Antiq. in Deciſ. 882. plene Hie-
ronym. Gabriel. in conſil. 190. num. 10. vol. 1. in
conſil. 192. num. 6. vol. eod. & in conſil. 193. num.
3. & 7. vol. 2. Ludouic. de Molina, de Hiſpanor.
Primogen. lib. 2. cap. 8. num. 8. Afflict. in Deciſ.
253. num. 3. & 4. Rainald. Corſus, ad Oldrad. in
conſil. 324. in addit. vltima. Tetigi de Regis Ca-
tholici præſtantia, cap. 38. num. 56. & 57. licet pro-
bari etiam per teſtes velit poſt Paridem de Pu-
teo, de reintegr. feudor. cap. 239. Incip. an ſi reper-
riatur, num. 17. fol. 127. Ioan. Vincent. de Anna,
in Allegat. 47. num. 8. de quo ego alibi dico.

29 Diſpenſationem † autem, quæ contra iuris di-
ſpoſitionem emanat, à Pontifice, alioue Princi-
pe in ſcriptis eſſe oportere, aperti iuris eſt. l. idem
Vlpianus, §. ſunt & alij, ff. de excuſ. tutor. Oldrad.
in conſil. 325. num. 5. & 6. in conſil. 328. Natta in
d. conſil. 420. num. 45. vol. 2. Auguſt. Berous, in
conſil. 175. num. 25. vol. 2.

30 Electio † etiam Epiſcopi in ſcriptis publicari
debet, c. quia propter, & c. cum dilectus, de elect.
31 De quo dicam hoc eodem libro, cap... & † voces
ac ſuffragia eligentium in ſcriptis etiam redigi
debent, vt in dicto c. quia propter, & habetur in
c. omnes, 27. quæſt. 1. Petr. Rebuff. ad Concord.
Franciæ, tit. de Regia ad prælaturas nominat. fac.
§. vltimo, in verbo, formam, verſic. octauo.

32 Conſenſum, † atque authoritatem in contra-
ctu mulierum à ſtatuto requiſitam, in ſcriptis
præſtandam eſſe, voluit Lambertengus de con-
tractibus mulier. in verbo, cum authoritate, in
Gloſſa 14. num. 10. quod non ita facilè firmare au-
33 derem, cum ſatis ſit cõſenſum † expreſſum eſſe.
Bald. in l. 2. §. voluntatem, ff. ſoluto matrim. Ioan.
de Arnon. Comment. 60. & Soliloquio 85. Ber-
nard. Pand. de Exeq. inſtr. parte 2. Declarat. 18.
num. 86. quæ expreſſio conſenſus, vt patet, & ſcri-
pto, & non ſcripto, proferri poteſt. Vnde Ioan.
Andr. in c. 1. num. 5. de Rebus Eccleſ. non alien.
in 6. dicit, hanc authoritatem, quandoque ſine
ſcriptis interponi; quem ſequitur Bellamera, in
c. cum conſuetudinis, num. 2. de Conſuetud. Vir-
ginius Boccat. in Conſtit. Picentin. gloſſ. 3. nu-
mero 18.

34 Decretum † etiam Iudicis in alienatione rerũ
pupillarium, vel minoris, ſcriptum eſſe debere,
argum. l. 1. 2. & 3. C. de ſent. ex breuiculo recitan.
voluit Innocent. in c. dudum, col. 1. de reb. eccleſ.
non alienand. At Octauius Simoncellus de De-
cret. minor. in præfat. num. 28. & duobus ſequen-
tibus, voluit nullam exigi ſcripturam in decreto
alienationis minorum, ac pupillarium bonorum
authoritate Nattæ, in conſil. 162. num. 12. volum.
primo, & in conſil. 631. num. 31. volum. tertio,
vbi dicit, quod ſententia profertur in ſcriptis,
35 † decretum vero interloquutorium ſine ſcriptis.
Reſpondet dictis iuribus, l. 1. 2. & 3. C. de ſent. ex
breuiculo recitan. quod illæ leges loquuntur de
ſententijs definitiuis, quod proferantur in ſcri-
ptis, ſecus autem dicit ipſe de ſententijs, quæ non
ſunt definitiuæ. Sed ego, in hac ambiguitate cen-
36 ſeo, ſcripturam requiri in decreto alienationis,
bonorum, quia decretum quod bona pupillaria
vendantur, & de ijs ſatisfiat creditoribus, eſt defi-
nitiuum, & non interloquutorium; quia per il-
lud ſopitur totum negotium, aut ſaltem vim ha-
bet definitiui, quia poſt ipſum non expectatur
alia ſententia, ex notatis per Anton. de Butr.
Ioan. de Imola, Panorm. & Philipp. Franc. in c.
cum ceſſante, de appell. Bart. in l. Quod iuſſit, ff.
de re iudic. poſt alios Andr. Gayl. Pract. obſer-
37 uat. lib. 1. Obſeruat. 130. num. 6. & † decreta ſuper
alienatione rerum minoris, debere in ſcriptis fie-
ri, & in publicam formam redigi, voluit Alexan.
in conſil. 163. Aliàs conſultus, in fine, volum. 5.
quem refert, & ſequitur Rebuff. in Concord.
Franciæ, titulo, de Concluſ. Lateran. Concil. in
verbo, Decretis, colum. mihi 10. verſic. Quartò
inſertur.

38 Ad Maioratus, † ſiue Primogenituræ inſtitu-
tionem, an requiratur ſcriptura? Anton. Go-
mez. in l. Tauri 41. num. 2. & ſequenti, tenet opi-
nionem, non ad aliud, quam ad faciliorem
probationem requiri; & eum ſequitur Ludouic.
de Molina, de Hiſpanorum Primogen. lib. 2. cap.
8. parte 1. qui diffuſè illam ſcribit, & enucleat.

39 Relatio † æſtimatorum, ſiue peritorum in arte
ſcribi apud acta debere, notari poteſt ex cap. quo-
niam contra, vbi hoc voluit Ioan. Andreas, & ap-
probat. Et hunc eſſe modum tutiorem, & opti-
mum poſt Salicet. cenſuit Hieronym. Cagnol. in
Rep. l. ſecundæ, num. 263. C. de reſcinden. vend.
probat Ioan. Baptiſta Lupus de vſur. Commen-
tar. 2. §. 5. num. 153.

40 Quo verò ad feudi conceſſionem, & inueſtitu-
ram, non eſt de ſubſtantia, vt in eo ſcriptura ſit ne-
ceſſaria, cum ſufficiat inueſtitura coram paribus
facta, vel per Breue teſtatum à paribus, ipſis exi-
ſtentibus firmatum, ſin autem, ab extraneis fide
dignis, vt habetur in cap. primo. Si de inueſtit.
feudi controuerſ. ſit, lib. primo, titulo quarto, &
ibidem hoc voluit Andr. de Iſernia, ſub Rubr. de
Controuerſ. inueſtituræ, in princip. num. primo,
& per totum. Idem Andr. in cap. primo. de Con-
tent. inter domin. & vaſſall. & in cap. primo, nu-
mero 1 & 2. cum pluribus ſequentibus, ſi de in-
ueſtitura int. domin. & vaſſallis. & melius in cap.
primo, num. 8. & 9. de controuerſ. inter maſcul.
& femin. de Benef. Sed eſt etiam text. in c. primo
in princip. Quid ſit inueſtitura cap. 1. de Conſue-
tud. recti feudi. Quod & voluit Gulielmus Han-
netonius iuris feudorum lib. 1. cap. 8. Paris de Pu-
teo, de Reintegr. Feudor. cap. 50. Pone, quod, nu.
20. fol. mihi 35. & iterum cap. 76. Sequitur, num.
6. fol. 49. Franciſc. Hotoman. in Diſput. Feudiſt.

cap.25.in fine. Petr. de Gregor. Siculus, de conceſſ. Feud.par. 2.q.4. num. 4. Barthol. Camerar. in Rep. cap. Imperialem, fol.8. littera K.& L.de de prohib.feudi alienar. per Federic. & nouiſſime Nicol. Intrigliol.de feudis Centur.1.quæſt 56.num.76.& ſeq.

CAP. II.

ARGVMENTVM.

Edicta, ac leges publicari debent, & in publico loco poni, vt omnibus nota ſint.

COMPENDIVM.

1 *Edicti definitio.*
2 *Ignorari non præſumuntur, quæ publicè deſcribuntur.*
3 *Edicta Pretorum palam in loco edito ponebantur.*
4 *Edicta Neapoli publicantur cum ſono tubarum.*
5 *Populus concurrit ad tubarum ſonum.*
Publicatio Legum & Edictorum ſiue Pragmaticarum Neapoli fit apud Plateas, & Sedilia Nobilium, vbi adeſt ciuium, & populi frequentia ſub eod.num.5.
6 *Conſtitutiones Eccleſiaſticæ publicantur quandoque in Miſſarum ſolemnibus, Sermonibus vel Concionibus, & etiam in nundinis.*
7 *Leges proponuntur in quadriuijs, & locis præcipuis Ciuitatis, ac pro Roſtris ante omniũ oculos, vt legi poſſint, & num.25.*
8 *Edictum Cyri Regis publicatum de ædificanda domo Dei ſeu templo in Hieruſalem, vt eſt apud Eſdram in ſacra pagina.*
9 *Artaxerſis Edictum ad Iudæorum fauorem propalatum.*
10 *Mamuchan vnus ex ſeptem præcipuis Principibus Aſſueri, perſuaſit, vt Edictum contra Vaſthi Reginam ſcriberetur.*
11 *Edictum, quod procurauit Aman de nece omnium Iudæorum pependit in Suſam Regia Perſarum & Medorũ vrbe.*
12 *Edictum procuratum fuit ab Heſter regina in fauorem liberationis populi Iudæorum.*
13 *Edicta Darij Regis in ruinam primo, poſt liberationem Danielis, emanarũt, vt in Hiſtoria prophetiæ eiuſdem Danielis legitur.*
14 *Senatuſconſulta vbi facta erant publicabantur olim apud Romanos.*
15 *Anycius Pretor pronunciauit Scodræ pro tribunali ſedens, Illyrios ex Senatuſconſulto libertate donatos fuiſſe.*
16 *Macedones Edicto liberi pronunciati.*
17 *Edicta quando ligare incipiant, & num.22. & 25.*
18 *Edicta, ſiue Banna non habent vim ſententiæ definitiuæ ſed interloquutoriæ.*
19 *Edictis prolatis ſtatur, niſi ab ijs intra decem dies appelletur.*
20 *Edictum, ſiue Lex, an ligent ante prolationem.*
21 *Edicto, an ligentur ignorantes, & num.22.*
22 *Ignorantia quando allegari poſſit.*
23 *Edictorum promulgatorum in locis publicis ignorantia non allegatur, & num.24.*
26 *Abſcentes Edictis, & proclamatibus non ligantur.*
27 *Ignorantia craſſa, & ſupina non excuſat.*
28 *Lex facienda eſt litteris cognitis in loco.*
29 *In Gallia, Sententiæ, Edicta, & Inſtrumenta materna illorum lingua fiunt.*
30 *In Regno Neapolitano Edicta fiũt lingua Latina, Itala, & Hiſpana.*
31 *Claudius Imperator virum, qui Græcæ erat linguæ peritiſſimus, qui ignorabat Latinam, ex albo iudicum, eraſit.*
32 *Caio Caligulæ imputatur, quod legem feciſſet minutiſſimis litteris ſcriptam.*

AXIOMA.

Eademq. in Albo, publicoq. loco manifeſta eſſe ſinunto.

Siue inſpiciamus Edicti definitionem
traditam à Iaſone, in l. 1. in princ. nu.
1 7.ff.de oper. noui nunc. quod † edictũ
ſit Lex Prætoris publico præconio in
Albo deſcripta, quam retulimus ſupra, lib.1.cap.
17.ſiue definitionem à nobis ibidem traditam,
quod Edictum ſit Lex à Magiſtratu poteſtatem
habente, publicata, aliquid pro tempore mandans.
Ex ambabus admonemur, Legem, Edictumq. vt ſubditos ligent, publicari oportere,
2 quia † ignorari nõ præſumuntur, quæ in publicũ
proponuntur, l.ſed & ſi pupillus, 11. in princip.ff.
de inſtitor. act. Vdalrich. Zaſius, in l. 2. in verbo,
Præmunirent, num.8.ff. de origine iur. Hinc Iuſtinianus, in §.ſi vero cauſis, in verſic.iubemus in
Authent.de Litigioſ. Iubemus (inquit) Ordinarios Iudices, non ſolum præconum vocibus, ſed
etiam edictis propoſitis, quamcumque litigatorum partem abſentem in iudicium vocare. Facit
text.in §.1. Authent. Vt nouæ factæ Conſtit.l.ſed
& milites, §.penult.in verbo, Promulgatum, ff.
de excuſat. tutor. §. fin. Authent. de Defenſor.
ciuitat. ibi: Et per hanc Sacram inſinuata ſunt
Legem, tua ſublimitas in prouincijs, quibus præ-
eſt, facere manifeſta per programmata propria
3 ſtudeat. † Quamobrem Prætorumq́; Edicta, &
Leges, vt ſcirentur ab omnibus, palam editam, in
Albo, aut edito loco erant, l. ſi quis id quod, 7.ff.
de iuriſdict. omnium iudic. l. prima, §.edere, ff.de
eden. l.in lege, 203.ff.de verb.ſignific. & proinde
Leges, & Edicta promulganda, & publicãda, pu-
blico in loco, præconis voce, ex præfatis palam
eſt, idq. inter alios voluit Andr. de Iſern. in c.1.
num.3.& 4. de milite vaſſallo qui contumax eſt.
4 † Quandoque cum ſono tubæ, vt fit Neapoli, &
fieri in Vicecomitatu Pariſienſi ſcribit Ioan.
Milleus, in Praxi crimin. in princip. in verbo. De-
ſtinatis, num.85.& per Nuncium, & præconem,
vt poſt Bartol.& alios cenſuit Barthol. de Caſſa-
næo, in Conſuetud. Burgund. Rubr.1.§.2.in ver-
bo, *Criè par trois edictz*, num.1. cum duobus ſeqq.
Ad ſonum namque tubarum, fit populi concur-
ſus, & demum publicatio, vt in Ciuitate Neapo-
lis fit publicatio Legũ, & Pragm. apud plateas, &

Sedilia

Sedilia Nobiliū, vbi adeſt ciuium, ac populi fre
6 quentia. Hanc † Conſtitutiones Eccleſiaſticæ, &
ſimiles, quandoque publicantur in Miſſarum
ſollemnibus, in ſermonibus, & in nundinis. Cle-
ment. Cauſam, in verbo, ſollemniter, de elect.
Cardinal. Pariſ. in conſil. 39. num. 30. volum. 4.
Federic. de Senis, in conſil. 211. Felin. in cap. ex-
ceptionem, colum. penult. de Except. dicentes,
7 † quod ponuntur in quadriuijs, & præcipuis lo-
cis Ciuitatis, ac pro Roſtris, ante hominum ocu-
los, vt legi poſſint. Bald. Cagnol. & ceteri, in l. ſe-
cunda, ff. de orig. iuris, latiſſime Anton. Sola in
Decret. Sabaudiæ, in Proœm. Gloſſa 4. num. 3. &
9. & pluribus ſeqq. Franciſc. Herculan. in tracta-
tu de Negatiua, num. 240. cum pluribus ſeqq.
Alexand. in conſil. 76. & in conſil. 171. num. 12.
volum. 6. Ioan. Neuizan. in conſil. 58. numero 6.
Ioan. Baptiſt. Plotus, in l. Si quando, num. 858. C.
Vnde vi. Franciſc. Porcellin. de Inuentar. quæſt.
4. num. 8. Petr. Rebuff. in Concord. Franciæ, tit.
de Mandatis Apoſtolicis, §. Et vt obuietur, in
verbo, Ad perpetuam, & in rubr. de Regiſtrar.
Concord. in verbo, Quocirca. Ioan. Coraſ. Mi-
ſcellan. lib. 4. cap. 6. num. 3. Sabaſtian. Medic. de
Legib. & Statut. parte 4. quęſt. 34. per totum. Gu-
liel. Forner. Selection. libro 1. capit. 24. Roland. à
Valle in conſil. 99. num. 4. & 36. volum. 2. Fran-
ciſc. Marc. in deciſ. 63. num. 2. volum. 1. Renatus
Choppinus, in Conſuetud. Andegauen. lib. 1. tit.
de Iuriſdict. Andegauenſ. cap. 52. in fine. De Al-
bo autem poſt pauca dicam, lib. 3. cap. 18.

Et propemodum apud multas nationes legū
promulgatio, vel ſcripto vel voce præconum,
8 aliove modo fieri ſolita. † Hinc Eſdræ 1. capit. 5.
Cyrus Rex propoſuit Edictum, quod ædificare-
tur Domus DEI in Hieruſalem; Cuius Edicti
exemplum, perquirere fecit Darius Rex in Bi-
bliotheca Babylonis, & repertum narratur Eſ-
9 dræ 1. cap. 6. † Aliud etiam Edictum Artaxerſis,
ſimiliter ad fauorem Hebræorum promulga-
tum narrat idem Eſdras lib. 1. cap. 7. & ſimiliter
cap. 8. habetur, quod dederunt Edicta Regis Sa
trapis, qui erant de conſpectu Regis, & Ducibus
trans flumen, & eleuauerunt Populum, & domū
DEI. Hinc etiam Heſter capit. 1. dicitur, quod
10 Mamuchan † vnus ex ſeptam, Principibus Aſſue
ri Regis, dixit: Si tibi placet, egrediatur Edictum
à facie tua, & ſcribatur iuxta Legem Perſarum,
& Medorum, quam præteriri illicitum eſt, vt ne-
quaquam vltra, Vaſthi ingrediatur ad Regem,
ſed Regnum illius altera, quæ melior eſt illa, ac-
cipiat. Et hoc in omne (quod latiſſimum eſt) Pro
uinciarum tuarum diuulgetur Imperium, &
cunctæ vxores tam maiorum, quam minorum,
11 deferant maritis ſuis honorem. Sic † Aman pro
curauit Edictum, quod omnes Iudæi tertiadeci-
ma die menſis duodecimi occiderentur; Et Edi-
ctum hoc in loco publico pependit in Suſam, vt
habetur in libro Heſter capit. 3. Cuius exemplar
Edicti pendentis in Suſan meminit ibidem cap.
12 4. Aliudq. † Edictum einſdem Regis Aſſueri ad
petitionem Reginæ Heſter ſimiliter pependit in
Suſan, vt habetur ead. in Hiſtoria Sacra Heſter
cap. 8. & 9. & Edictum contra Aman, & eius fi-
lios miſit idem Aſſuerus, qui & Artaxerſis di-
ctus fuit ab India vſque ad Aethiopiam, Duci-
bus, & Principibus centum viginti ſeptem Pro-
uinciarum, dicens: Hoc autem Edictum, quod
nunc mittimus, in cunctis vrbibus proponatur,
vt liceat Iudæis vti legib. ſuis, vt habetur Heſter
13 cap. 16. Eodem modo † de alijs Edictis Darij
Regis tum aduerſum, tum pro Daniele habetur
apud Danielem Prophetam cap. 6. Non ſolum
14 † autem Edicta, ſed & Senatuſconſulta cum fa-
cta eſſent, publicabātur & recitabantur, ita quod
in notitiam omnium venirent, & interdum prę-
co claſſico populum conuocabat, vt audientiam
faceret, & tum recitabantur. Exemplum habe-
mus, nā C. Popilius, & Cn. Octauius Legati, qui
in Græciam miſſi erant, S.C. Thebis primum re
citaturi, per omnes Peloponeſſi vrbes circum-
tulerunt, ne quis vllam rem in bellum Magiſtra-
tibus Romanis, præterquam, quod Senatus cen-
ſuiſſet, conferret, vt eſt author Liuius lib. 43. Sic
deuicto Gentio Illyriorum, & Perſeo Macedo-
num Regibus, vtriq. populo libertas conceſſa
15 eſt; Nā Anycius † Prætor Scodræ, quo è Roma
quinque Legati venerant, euocatis ex tota Pro-
uincia Principibus, conuentum habuit. ibi pro
tribunali pronunciauit de ſententia Concilij, Se-
natum, Populumq. Romanum, Illyrios eſſe libe
ros iubere. Eodem modo Paulus Aemileus Am
phipoli, vbi dies venit, quo adeſſe denos Ciuita-
tum Principes iuſſerat, circumfuſa omni Mace-
donum turba, in Tribunali conſedit, facto per
Præconem ſilentio. Paulus Latinè, quę Senatui,
quæ ſibi ex Concilij ſententia, viſa eſſent, pro-
nunciauit. Ea Cn. Octauius Prætor (nam & ipſe
aderat) interpretata ſermone Græco referebat,
16 † omnium primum liberos eſſe iubere Macedo
nes, vt refert idem Liuius lib. 45. Plura, quo ad
hanc rem exempla inducerem, verum quia ali-
qua ex iam dictis, & longe plura repperi apud Ia-
num Langlęum virum grauiſſimum, & ocula-
tiſſimum, Ocij ſemeſtris lib. 7. cap. 19. ad eum le-
ctores remitto.

Itaque & ſcriptura, & deſcriptio in Albo, pen-
debat, vt ciues, quod de Iure eo anno dicendum
eſſet, perciperent; Vnde Auſonius in Gratiarum
actione ad Auguſtum. Has ego litteras tuas, in
omnibus pilis, atque porticib. vnde de plano lè-
gi poſſent, inſtar Edicti pendere mandauero, de
quo Albo dicam infra lib. 3. cap. 18.

17 Quando † autē Edicta ligare incipiant, quæri ſo
let Si nō ſunt publicata, nō ligāt, præſertim Ban-
na, & Edicta, vt ſcribit Card Pariſ. in conſil. 171.
volum. 4. Nouæ enim Leges, & Conſtitutiones
non ligant, niſi poſt duos menſes, vt in Authent.
Vt factæ nouę Conſtit. in principio, & poſt Ioan.
Baptiſt. Caccialup. Crot. Panorm. Felin. Deciū
& Mātuam, voluit Iacob. Menoch. de Arbitrar.
Iudic. qq. lib. 2. Centur. 2. Caſu 185. num. 7. verſic.
Quartus eſt caſus; & ante eum voluit Abbas Pa-
norm. in conſil. 35. per totum, volum. 1. Quæ om
nia procedunt in Lege, & Conſtitutione emana
ta à Principe, vt voluerunt præfati, ſecus in ema-
nata ab inferiore, vt ex eiſdem patet & voluit
Angel. in l. genero, ff. de his qui notant infam.

Andr.

Digitized by Google

Andr. Barbat. in conſil. 8. volum. 4. & poſt eos
Matth. de Afflict. in Conſtitut. Regni Homines,
18 ſub num. 1. Conſidero inſuper, quod † ſimilia
Banna, ſiue Edicta, ſic in publico propoſita, non
habent vim ſententię definitiuæ, ſed inter loqu
toriæ, vt in l. Programma, C. Comminat. vel Epi
ſtolæ; quod tenuit expreſſe Marc. Mantua, Dia-
log. Denar. Claſſe 14. capit. 4. num. 2. & 3. Ex quo
non proponuntur perpetuæ Iuriſdictionis cau-
ſa, ſed incidenter, l. finali, ff. de pœn. & eſt potius
Bannum, vim interlocutoriæ habens, d. l. progrã
ma, & Authent. Qui ſemel, C. quomodo & quan
19 do iud. qua ex cauſa, † ſi ab eo non appelletur in-
tra decem dies, ſtatim ligabit. Circa alia verò
quæ conſiderari poſſunt hac in re, melius videri
poterunt apud Menoch. in dicto Caſu 185. An
20 † vero Lex vel Edictum ligẽt ante promulgatio
nem, late tradit Alfonſus de Caſtro, de poteſta-
te Legis pœnalis, cap. 1. in fine, Dominicus de So
to, de iuſt. & iure, lib. 1. queſt. 1. Articulo 4. & poſt
eos Ferdinand. Vaſquez Controuerſ. illuſtr. lib.
1. cap. 44. per totum, qui de his agunt, tam in fo-
ro Poli, quam in foro fori.

21 Edicta † verò ipſa ignorantes non ligant, nec
obligant, l. generali, C. de Tabular. lib. 10. l. final.,
ff. de Decret. ab Ordin. faciend. & in princip. Au-
thent. Vt factæ nouæ Conſtitut. cap. Propoſuiſti,
82. diſtinct. l. ſi ignorans, ff. locati, cap. cognoſcen
tes, de Conſtitut. cap. 1. de poſtul. prælat. l. ſi quis
in graui, §. ſi quis ignorans, ff. Ad Senatuſcõſult.
Sillan. Signorol. in conſil. 134. num. 2. Corn. in
conſil. 106. num. 10. volum. 3. Ioan. de Anan. in
conſil. 72. vbi Lud. Bolognin. Hieronym. Grat.
in conſil. 151. num. 9. volum. 2. Cardinal. Pariſ. in
conſil. 49. num. 2. volum. 4. Albert. Brunus in cõ-
ſil. 20. num. 2. Decius in conſil. 63 num. 5. Ludo-
uic. Roman. in conſil. 228. num. 7. Ioan. Botta, in
conſil. 18. num. 93. volum. 1. & optime adde no-
uiſſimè. Ioan. Bapt. Coſtam, de facti ſcientia,
& ignorantia, Centur. 2. diſtinct. 98. Burſar in
conſil. 318. ſub numero 10. volum. 3. Hæc tamen
22 ignorantia allegari non poteſt, † quando ante
duos menſes ab ipſa promulgatione, de qua pro-
xime egimus, ad illius notitiam peruenit, qui il-
lam allegat. Gloſſ. in cap. 2. in Verbo, Hactenus,
de rebus Eccleſ. non alienand. Bartol. in l. omnes
populi, quæſt. 7. ff. de Iuſtit. & iure. & in Authent.
23 Vt factæ nouæ Conſtitut. num. 6. Nec † etiam
admittitur ignorantiæ allegatio, ſi eſt publice
promulgata in ſolitis locis, Bart. in l. 1. §. in pari,
ff. de Arbitr. quem refert, & ſequitur D Regens
Lanarius, in conſil. 27. num. 4. volum. 1. Præſumi
24 tur † etenim ſcientia, dum in locis ſolitis Edi-
ctum, ac Bannum propoſitum eſt, ac promulga-
tum. Marcus Mantua Dialog. Denar. Claſſe 17.
25 cap. 33. num. 1. Et ideo † Proclamata, & Edicta
in Ciuitatibus, ac quadriuijs, & locis ſolitis facta
exiſtentes in Ciuitate ipſa ligant. Roffr. de libell.
ſub rubrica, ſi quis ius dicenti non obtemper. Id-
26 circo abſentes, ignorantiam allegare poterunt,
cum ab ipſis proclamatibus non ligentur, cap.
cum in tua, extra. Qui matrim. accuſ. poſſ. Ale-
xand. in conſil. 31. volum. 5. Alberic. in rubrica
C. Ne fil. per patre, colum. fin. Cardin. Zabarella,
in conſil. 33. & in conſil. 40. Andr. Sicul. in con-
ſil. 80. volum. 4. Bernard. Scodob. in Authent.
Habita, capit. 8. num. 11. C. Ne fil. pro patre Ro-
land. à Valle, in conſil. 64. num. 33. volum. 1. Bar-
thol. de Caſſanæo in Conſuetud. Burgund. rubr.
1. §. 2. in verſic. *C. id par trois Edictz* num. 3. Thom.
Grammat. in conſil. 25. num. 3. in Criminalibus.
27 Nec † in caſu ſupradicto admittenda erit craſſa,
vt dicunt, & ſupina ignorantia, l. Nec ſupina l. Re
gula, ff. de iure, & facti ignor. Diuus, in c. igno-
rantia, de Regul. iur. in 6. Ludouic. Roman. in
conſil. 59. num. 5. verſic. Contrarium. Ioan. Ce-
phal. in conſil. 314. num. 30. volum. 3. Franciſc.
Burſat. in conſil. 118. num. 13. volum. 1. Lancelot.
Gallia, in conſil. 45. num. 36. volum. 1. Thom.
Doct. in conſil. 15. quem refert, & ſequitur Ale-
xand. Raudenſ. de Analogis, capit. 22. num. 109.
Andreas Facchineus Controuer. Iuris lib. 9. cap.
8. in fine, Ioan. Paul. Lancelot. in Regul. Iuris
Pontific. lib. 1. cap. tribus, in verbo, quam igno-
rantiam. Nec præſumitur ignorantia quando eſt
publicata in loco ſolito, & in publico poſita,
Thom. Grammat. in deciſ. 36. num. 16. & 17. la-
te Ioan. Bapt. Laderchius in conſil. 204. volum. 1.
quem nouiſſimè ſequitur Ioan. Bapt. Coſta, de
facti ſcient. & ignor. Centur. 1. Diſtinct. 49. num. 7.

Ne autem ignorantia aliquando, aliquo ex capi-
te allegari valeat, quod non intelligatur lingua;
28 Hinc de iure † lingua, & loci idiomate, Edicta fa-
cienda ſunt, & proclamata, vt ciues illam intelli-
gant, ſuper quo recte Vlpianus, in l. ſed & ſi pupil
lus, 11. §. de quo, ff. de inſtitut. act. inquit; Literis
vtrum Græcis, an Latinis? Puto ſecundum
loci conditionem, ne quis cauſari poſſit ignoran
29 tiam literarum. † Vnde Regia Gallorum Re-
gum Conſtitutione cautum eſt, Inſtrumenta,
Sententias, & Arreſta, materna illorum lingua
fieri. De quibus Petr. Rebuff. ad Conſt. Gall. to-
mo 1. in Proœm. Gloſſa 5. num. 89. & in peculiari
illius legis loco, tomo 2. titulo, Vt Contractus,
Teſtamenta, Sententiæ. &c. Articulo 1. Gloſſa 1.
30 & per totum. Sed † in Regno hoc Neapolitano,
fiunt Conſtitutiones Regiæ diuerſis linguis, La-
tinis, Italis, & etiam Hiſpanicis, quas maiori ex
parte ſubditi callent. Magiſtratuum verò, & Ci-
uitatum Regiarum, ac Domanialium, & Baro-
nalium Edicta, & proclamata, vulgari Italo idio-
mate conficiuntur. Quo in negotio addi poſſunt
quæ ſcripſimus de Regis Catholici Præſtantia,
cap. 51. per totum. Ad hanc rem facit, quod hoc
31 eodem capite diximus, dum † Claudius Impera-
tor virum Gręcę lingue peritiſſimum, quia erat
Latini ſermonis ignarus ex albo Iudicum eraſit.
32 Quinimmo † damnatur quodammodo à Sueto
nio Tranquillo Caius Caligula, in eod. c. 34. Dũ
inquit: Vectigalib. indictis, neque propoſitis, cũ
per ignorantiam ſcripturæ multa cõmiſſa fierẽt,
tandem flagitante populo, propoſuit quidẽ legẽ,
Sed tamen minutiſſimis litteris, & anguſtiſſimo
loco, vt ne cui deſcribere liceret. Vnde de illo re
cte inquit Gulielmus Fornerius Selectionum
lib. 1. cap. 24. hanc fuiſſe fraudem, non Principe
Romano; ſed vulpecula dignam.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XII.

ARGVMENTVM.

Nomen, inſcriptionem, ſiue ſubſcriptionem facientis Legem, ſiue Edictum, continere oportet, ſic epiſtolæ, ac ſcripturæ priuatæ.

COMPENDIVM.

1 Epiſtola mittentis, & eius, cui mittitur, nomen continere debet.
2 Epiſtola ſcripta Artaxerſi in ſcriptura ſacra.
3 Epiſtola ſcripta Artaxerſis Eſdra ſacerdoti.
4 Spartanorum Epiſtola ſcripta Simoni Magno Sacerdoti Machabæo, ſenioribus & Sacerdotibus, et reliquo populo Iudæorum.
Antiochi Regis Epiſtola ad eumdem Simonem magnum Scerdotum.
6 Paulus Apoſtolus Epiſtolas ſcripſit pluribus.
Iuriſconſulti Epiſtolas ſcripſere. ſub eod. n. m. 6.
7 Epiſtolas Iuriſconſultorum coadunauit ex iure noſtro Ioannes Raimundus I.C. Toloſas.
8 Iuſtinianus Imperator ſuum nomen propoſuit Codici, Authenticis, & libris Inſtitutionum.
9 Epiſtola ſine nomine mittentis eem fidem non facit:
10 Edicta & Leges nomen facientis ſeu inſcriptionum vt vocat Menochius, per errorem licet, continere debent.
11 Reſcripta Principum, quænam erant:
12 Inſcriptio in libellis erat neceſſaria.
13 Subſcriptio facientis debet eſse in lege, & Edicto, & numero 14.
15 Scripturam ſubſcribens confirmare cenſetur.
16 Principum omnes litteræ ſubſcriptionem deſiderant.
17 Gratiæ, Priuilegia, Diplomata Principum, illorum ſubſcriptione roborantur.
18 Contractus perfectus non dicitur, ſi Notarij publici ſubſcriptionem non habeat.
19 Notarius ſe extra ſolitum morem ſubſribens Cõtractui, eſt ſuſpectus de falſo.
20 Scriptura reperta in ſchedis Notarij non groſsatur, ſiue in publicam formam reducitur, niſi eius manu ſit ſubſcripta.
21 Vbi ſubſcriptio requiritur, non ſufficit implementum fieri per æquipollens.
22 Conſilium ſapientis, illius manu ſubſcribendum eſt.
23 Carinus Imperator per alium nomen ſuum ſubſcribi faciebat, quem quandoq. obiurgabat, quod bene ſuam manum imitaretur, & num. 24.
25 Reges noſtri Catholici omnia ſua manu firmant & ſubſcribunt Leges, Reſcripta, Epiſtolas, &c.
26 Nomen principis Edicta continere debent.
27 Heluidius cum Prætor eſſet, & nomen Principis in ſuis Edictis non apponeret, ſolemni pœna notatus fuit.
28 Senatuſconſulta apud Romanos, an ſubſcriberentur.
29 Principes oblatis precibus, & libellis, ſe ſubſcribebant.
30 Apocha ſubſcribi debet, & recognoſci, vt fidem faciat.
31 Alexander Macedo, Tabellionibus mandauit, vt ſuis ſcripturis Epheſtionis nomen præponerent.

AXIOMA.

Edicentis nomen illiusue ſubſcriptionem continento.

1 EPiſtolas, † quas alijs mittimus, mittentis, & illius, cui mittitur nomen continere oportere, ipſa geſtarum rerum antiquiſſima memoria admonemur.
2 Hinc † Eſdræ lib. 1. c. 4. huiuſcemodi Epiſtola habetur. Reum, Beel, Teem, & Samſai, ſcriba, & reliqui conſiliatores eorum, Dinæi, Apharſachæi, Terphalæi, Apharſæi, Erchuæi, Babylonij, Suſanechæi, Dieui, Aelamitæ, & ceteri de Gentibus, quas tranſtulit Aſenaphar, magnus, & glorioſus, & habitare, eas fecit in Ciuitatibus Samariæ, & in reliquis regionibus trans flumen in pace, Artaxerſi Regi, ſerui tui, viri, qui ſunt trans fluuium ſalutem dicunt. Sic etiam patet in Epiſtolari Edi
3 cto, de quo ibidem, cap. 7. † Artaxerſes Rex Regum Eſdræ Sacerdoti, Scribæ Legis Dei Cæli doctiſſimo, ſalutem. Alia exempla ſunt Eſdræ
4 libro 3. capit. 2. de alia Epiſtola dicitur. † Spartianorum Principes, & Ciuitates Simoni Sacerdoti Magno, & Senioribus, & Sacerdotibus, & reliquo populo Iudæorum fratribus ſalutem. De
5 qua Machabeorum lib. 1. cap. 14. † Similiter Antiochus Rex ſcripſit Epiſtolam eidem Simoni Magno Sacerdoti cap. 15. Lucius Romanorum Conſul Ptolemeo Regi. ibidem. de alijs plurib.
6 Machab. lib. 2. cap. 9. & capit. 11. Eodem † modo Paulus Apoſtolus, ſcripſit Epiſtolas ad Romanos, Coloſſenſes, & alios complures, nomen ſcribentis denotantes. Sic apud noſtros Iuriſconſultos, in vſu fuit, vt in l. Neſennius, ff. de Negot. geſt. in l. Lucius Titius, in l. Publia, ff. Depoſiti.
7 Sed illarum † cõgeriem in vnum coaceruauit ex omni iure noſtro Ioannes Raimundus I.C. Toloſas in duos libros legalium Epiſtolarum. Sic fe
8 cit † Iuſtinianus Imperator præponens nomen ſuum ante Proœmium Digeſtorum, in Codice, in Authenticis, & in libris Inſtitutionum. Et
9 † niſi mittentis nomen cõtineat Epiſtola, fidem nullam faciet, vt poſt Cin. Bart. & Alberic. voluit Cagnol. in rubr. Proœmij Digeſtor. num. 96. Sed quando Epiſtola faciat fidem late diſcutit Iacob. Menoch. de Arbitrar. Iudic. qq. lib. 2. Centuria 2. Caſu 94. num. 5. cum pluribus ſeqq.
10 Et ideo nomen † continere debent, Leges, & Edicta, vt inquit Menoch. in dicto Caſu 94. numero 5. quam ipſe appellat Inſcriptionem, per aliquas Leges, quod id mihi non probatur, ſed
11 tantum quod Principes Reſcripſerint, † Principum autem Reſcripta, reſponſiones erant ad ſupplices libellos porrectos, vel ad conſultationes petitas, à Magiſtratib. abſentibus, l. Diui fratres, 17. ff. de iure patron. l. ſed ad, 19. §. 9. ff. locati. Quę reſcripta, non idcirco nomen niſi nudum conti-
12 nuiſſe perſpicuum eſt, vel ſubſcriptionem. † Inſcriptio vero in libellis neceſſaria erat, & ſubſcriptionem

Digitized by Google

ptionem declarat eſſe Paulus Iuriſconſultus, in
l.libellorum. §.Item ſubſcribere. ff.de Accuſ. l.
qui crimen, C.qui accuſ.non poſſ.de ea Cyrillus
Fulgeon.in Summula Crimin.parte 1.tit.de ac-
13 cuſ.§.quinto, num.10.& §.6.† Subſcriptionem
tamen Legi, & Edicto neceſſariam eſſe docet Vl
pianus in l.1.ff.de Conſtit.Principum, ibi:quod-
cumque igitur Imperator per Epiſtolam, & ſub-
ſcriptionem ſtatuit, vel cognoſcens decreuit, vel
de plano interloquutus eſt, vel Edicto præcepit,
14 legem eſſe conſtat. Nam † ſaltem totam ſcriptu
ram ſubſcriptio repræſentabit. Cardin. Pariſ. in
15 conſil.19.num.108.volum.2.& † qui ſcripturam
ſubſcribit, illam & acceptare, & confirmare in-
telligitur. Bart.in l. Emptor.§.Lucius, ff.de Pact.
Alexand.in conſil.146.volum.2. & in conſil.61.
volum.5. cum alijs allegatis à Portio in conſil.
192.num.10.Didac. Conar. Pract.quæſt. cap.22.
nu.12. & ego dico ad Bellugam in Speculo Prin-
cip.rubr.3.in verbo, ſignare, vbi late; quem lo-
cum refert, & ſequitur Petrus Cened. Collectā.
Iuris Canonici, parte 2.cap.71. num.6. Roland.à
Valle, in conſil.44.num. 28.cum ſeqq.volum.1.
Cornel Benicaſ.de Conſtitut. quæſt.9. num.31.
M.Anton.Natta, in conſil.287.num.4. volum.2.
16 Omnes † autem Principum litteræ ſubſcriptio-
nem eius deſiderant. Idem Natta in conſil. 420.
num. 46. volum.2. Franciſ. Marc. in deciſ. Del-
17 phin.992. num.4. volum.1. In † Gracijs, Diplo-
matibus, & Priuilegijs Principum illorum ſub-
ſcriptiones exiguntur. Late Franciſc. Marc. in
deciſ.1230.num.5.volum.1.Bernardin.Scodob.
in Repet. Authent. Habita, cap.23.in fine, C.Ne
18 filius pro patre. Et † Contractus non dicitur per
fectus, niſi Notarij ſubſcriptionem contineat. la-
te Ioan. Cephal.in conſil.241. num.83. & 84.vo-
19 lum.2.quinimmo † ſi ſe ſubſcribat extra ſolitum
morem, de falſo ſuſpectus redditur. Idem Ce-
20 phal.in conſil.287.num.26.volum.2. Et † ſcriptu
ra, quæ reperitur in ſchedis Tabellionis ſiue No
tarij non groſſatur, ſiue in publicam formam
non reaſſumitur, ſi illius ſubſcriptionem non
contineat. Idem Franciſc. Marc.in deciſ.518.vo-
21 lum. 1. Et † in caſibus, in quibus requiritur ſub-
ſcriptio, non ſufficit impleri per æquipollens.
Franciſc. Aretin.in l.ita ſtipulatus, colum.4.ff.de
verbor.obligat.quem ſequitur Iaſ.in l.1.num.19.
ff.de lib.& poſthum.quos refert, & ſequitur Fer-
dinand.Vaſquez de Succeſſ. creation. lib. 1. §.4.
22 num.38.parte 1. Et † ſapientis conſilium melius
eſt, vt illius manu ſubſcribatur, vt dicit Pace Sca
la, de Conſilio Sapientis, lib.3.cap.22. & lib.4.ca.
1.in fine, & ita omnium Iuriſconſultorum vſus
obſeruat. Et Conſilium Vniuerſale Tridentinū,
etiam Summi Pontifici manu ſubſcriptum Pij
IV.& Cardinalium etiam ſubſcriptionibus Au-
23 thenticatum † Hinc Carinus Imperator faſti-
dium ſubſcribendi tantum habuit, vt impurum
quendam, cum quo ſemper meridie iocabatur
24 ad ſubſcribendum poneret, quem † obiurgabat
plerumque, quod bene ſuam imitaretur manū.
vt ſcribit Flauius Vopiſcus in Carino. Quam
25 † optime Reges noſtri hoc munus explent, vt
cum tot Regnorum, & Dominiorum Leges,
Reſcripta, Epiſtolas, Mandata, Priuilegia, aliaſq.
ſcripturas eorum manu ſubſcribunt, pro optima
Reipublicæ adminiſtratione, Optimorum Prin-
cipum, iure merito gloriam adepti ſint. In
26 † Edictis autem Principis nomen deſideratur.
27 Hinc † in Heluidium, quod cum Prætor eſſet,
in ſuis Edictis Principis nomen non apponeret,
ſollemni pœna animaduerſum eſt, vt docet Sue
ton. Tranquill.in Veſpaſiano, cap.15.
28 Sed & † dum Romana viguit Reſpublica, Se-
natuſconſulta ipſa ab ijs, qui in Senatu aderant
ſubſcribebantur, ac nomina illorum, qui decer-
nebant, aſcribebantur. Cicero de Oratore lib.3.
in principio, dum loquitur de L.Craſſo. Permul-
ta (inquit) tum vehementiſſima contentione
animi, ingenij, virium, ab eo dicta eſſe conſta-
bat, ſententiamq. eam, quam Senatus ſequutus
eſt, ornatiſſimis, & grauiſſimis verbis, vt Populo
Romano ſatisfieret, numquam Senatus, neque
Conſilium Reipublicæ, nec fidem defuiſſe ab eo
dictam, & eumdem (id quod authoritatibus
præſcriptis extat) ſcribendo affuiſſe. Idem Cice-
ro ad Atticum lib.1. Epiſtola 16. De tuo negotio
ſæpe ad me ſcribis, cui mederi nunc non poſſu-
mus. Eſt enim illud Senatuſconſultum, Summa
Pedariorum voluntate, nullius noſtrum autho-
ritate, factum. Nam quod me eſſe adſcribēdum,
vides, ex ipſo S. C. intelligere potes, aliam rem
tum relatam. Quo in loco Paulus Manutius in-
quit; Nam in Senatuſconſultis adſcribebantur
eorum nomina, qui affuiſſent, eaq. dicebantur
Senatuſconſulti authoritates, allegat pro ſua opi
nione Ciceronē in dicto lib. 3. de Oratore, & in
Epiſtola familiari 117. Sed tamen apud Cicero-
nem lib. Epiſtol.8. Epiſtola pariter 8. M. Cœlij ad
Ciceronem, dum ait: Senatuſconſultum, quod
tibi miſi, factum eſt authoritateſq. perſcriptæ.
S. C. authoritas Pridie Calendas Octobris in
Aede Apollinis habitum fuit, cui ſcribendo af-
fuerunt L.Domitius Gn. F.Aenobarbus. Q.Ci-
lius, Q.F.Metellus Pius, Scipio, & ſequuntur no
mina circiter octo aliorum. Authoritates per-
ſcriptæ illæ erant, nomina illorum, qui decreto
Senatus interuenerant: Perſcribebantur autem
nomina, ex quo cum Decreto Senatus aliquis
intercederet, ſiue impediret, aut opponeret, cū,
Senatuſconſulta, non exequerentur, niſi ad Po-
pulum relata fuiſſent, & is probaret, vt videret
populus cēnſentium Senatorum vota, ex perſcri
pto nominum, illorum grauitatem perpēderet,
vt ex Dione, & Cicerone pluribus in locis proba
uit vigilantiſſimus rerum Romanarum ſcruta-
tor Ianus Langlęus Ocij ſemeſtris lib. 7. cap.12.
Ibi inter alia probat, verbum ſcribere, & aſcribe-
re, de quo authores in prænotatis locis loquun-
tur, nil aliud ſignificare, præter quam ſubſcribe-
re, idq. ex authoritate Lampridij in Heliogaba-
lo, qui ſcripſit Heliogabalum, quo primum die
Senatum habuit, Matrem ſuam in Senatum ro-
gari iuſſiſſe, eamq. cum veniſſet, vocatam ad Cō
ſulum ſubſellia ſcribendo affuiſſe, id eſt (inquit)
Senatuſconſulti faciendi fuit teſtis: & poſtmo-
dum ſubdit; ſicut illum, cum ingreſſus eſt Cu-
riam, Auiam ſuam Variam nomine, ſecum in-
duxiſſe,

duxiſſe, ità, vt ad ſcribendum rogaretur, & ſententiam diceret. Quod Franciſcus Connanus, Comment. Iuris Ciuilis libro 1. cap. 14. num. 5.
29 Hæc Langleus. † Principes precibus, & libellis oblatis, dum reſpondebant, ſubſcribere ſolebāt, vt inquit Imperator Antoninus, in l. 1. C. quomodo, & quando iudic. ibi: propter ſubſcriptionem patris mei.

30 Et de † ſubſcriptione Apochæ, quod ipſa debeat per ſcribentem eſſe recognita, & videatur fateri debitum cui acceſſit, poſt Marc. Anton. Nattam in conſil. 287. num. 4. volum. 2. voluit nouiſſime Flamin. Chartar. in deciſ. Genuenſ. 71. num. 4.

31 Sic † Alexander Macedo, Tabellionibus omnibus iuſſit, vt in conficiendis inter contrahentes tabulis, Epheſtionis nomen inſcriberent, vt eſt reſtis Arrianus Nicomedenſis Hiſtoriar. Alexand. lib. 7.

CAP. XIII.

ARGVMENTVM.

Sigilli authoritas, & fides, quanta; qui teneant ſigilla, & an de ſubſtantia ſint gis, vel Edicti-

COMPENDIVM.

1 *Sigillum eſt tamquam cifra, & chymera ſine ſubſcriptione, fidem non faciens, ſed cum ſubſcriptione probare, num. 2.*
3 *Conſilium Sanctius, quod Collaterale dicitur in Regno Neapolitano, Regia Camera, & Magna Curia Vicariæ, ſigillo Regio vtuntur, & num. 4. & 5.*
5 *Litteræ, ac Prouiſiones ſub nomine Regio emanatæ, ſui natura ſigillum exigunt.*
6 *Reſcriptis Regiæ Cancellariæ ſine ſigillo Regio creditur, etiam nullo teſtium interuentu.*
7 *Edictis magiſtratuum cum ſigillo, & ſubſcriptione creditur.*
8 *Delegatio per ſolum delegantis ſigillum, an probetur?*
9 *Sigilli appoſitio vim habet ſubſcriptionis.*
10 *Producens alicuius ſigillum, tamquam illius procurator cum cautione rati admittitur.*
11 *Sigillum in publicis, & priuatis quando probet.*
12 *Sigillum Papæ duplex, vnum quod dicitur plumbum, habens imagine SS. Petræ & Pauli, altera vero facies habet litteras, & nomen eiuſdem Pontificis.*
13 *Litteræ Pontificis ſine ſigillo non exequuntur.*
14 *Sigillum Pontificis aureum, quod dicitur Annulus Piſcatoris,*
15 *Sigilla Summi Pontificis, eo mortuo ſtatim per Cardinalem S.R.E. Camerarium franguntur.*
16 *Imperator ante Coronationem vtitur ſigillo, poſt vero Bulla aurea.*
17 *Bulla aurea quid? & num. 18. & 19.*
19 *Sigillum quid a Bulla aurea differat?*
20 *Regiæ litteræ ſigillum exigunt, præſertim in hoc Neapolitano Regno.*
21 *Intellectus c. In forma ſigilli, Regis Caroli.*
22 *Intellectus cap. Item quod ad petitionem, Reginæ Ioannæ.*
23 *Intellectus Prag. Regis Ferdinandi Incip. Conſueuerunt.*
24 *Intellectus Prag. Incip. el Rey Reuerendo, de fide memorial. Caroli 5.*
25 *Annulus ſignatorius quis eſset.*
26 *Epiſcopi etiam ſua ſigilla habent.*
27 *Vniuerſitates, & Collegia, habent ſigilla & conſeruatur penes digniorem num. 28.*
29 *Omnes ſigillo vluntur & annulo.*
30 *Sigillum vel gentilitia arma quid continere debeat?*
31 *Iulius Cæſar Capacius vir eruditiſſimus laudatur.*
32 *Muamedes vtebatur ſigillo argenteo, & quæ in eo inſcripta erant.*
33 *Sigillum Alis Ducis Sarracenorum quid continebat.*
34 *Sigillum Muauiæ Ducis eorumdem quid erat.*
35 *Sigillum non eſt de legis vel Edicti eſſentia, niſi conſuetudo aliud obſeruet quæ ſeruanda eſt & num. ſeq.*
37 *De ſigillo an fidem faciat, & quam fidem.*

AXIOMA.

Eademq. ſigilli impreſſione muniunto.

1 BAld. in l. Falſus, num. 33. in fine, C. de furt. inquit, quod † ſigillum ſolum, eſt res inanimata, & tamquam Cifra, & Chimera, & nihil ſine ſubſcriptione operatur. Sequitur Aymo Crauetta, in conſil. 46. num. 5. & Franciſ. Marc. in deciſ. 992. in
2 princip. volum. 1. vbi † dicit cum ſubſcriptione probare. Conſueuere tamen Magiſtratus, & præſertim Regij in hoc Regno, omnia cum ſubſcri-
3 ptione, & ſigillo munire, † & ſigillo Regio vtitur Sanctius Conſilium, quod Collaterale dicitur;
4 alio ſigillo † vtitur Magna Curia Vicariæ, & alio
5 Regia † Camera Summariç, emanant enim ſub nomine Principum, prouiſiones, ac litteræ, quæ ſui natura, & authoritate ſigillum exigunt, c. inter dilectos, & ibi Innocent. & alij, extra, de fide inſtrum. cap. Nobiliſſimus, 97. diſt. l. Sacri affatus, C. de Diuerſ. reſcript. l. bene à Zenone, vbi
6 Ang. C. de quadrien. præſcript. Et † in Reſcriptis Cancellariæ Regiç, creditur ſigillo ſiue teſtibus, vt dicit Guido Papa, in deciſ. 176. In Edictis itaque Magiſtratus, & Ordinarij Officiales ſigillo
7 vtūtur, † cui cum ſubſcriptione fides adhibetur, in his, quæ ſuam iuriſdictionem concernunt, Franciſc. Marc. in deciſ. 992. num. 2. volum. 1. Appoſitio ſigilli eſt ſignum ratificationis, & confirmationis. Bald. in l. In fraudem. ff. de teſtam. mi-
8 lit. Et † delegationem probari per ſolum ſigillū delegantis, voluit Ang. in l. Conſentaneum, prope finem, C. quomodo & quādo iudex, dicit hoc voluiſſe Innocent. in c. quoniam contra, de Pro-
9 bat. & † ſigilli appoſitio, vim habet ſubſcriptionis, Bartol. & Lud. Roman. in l. quæ dotis, ff. ſoluto matr. Ludouic. Roman. in conſil. 303. num. 2. Hippolyt. de Marſil. de Probat. num. 300. & in du

cit

cij contra ſigillantem perfectam probationem vt poſt multos voluit Ioan. Cephal.in conſil.141.
10 num.11.volum.1. Et † producens ſigillum alicuius, admittendus eſt tamquam illius procurator, cum cautione de rato, vt voluerunt Innocent.& Ioan. Andr.in cap.2. extra de ſolut. Cardin. Alexan.in cap. ſignificauit, de Appell. Lud. Roman.in conſil.446.num,12. Quod mihi durum videtur, nec ſcio an obtineretur in foro iudiciali,per ea,quæ ſcribit Felin. in cap.coram, de offic.deleg.de eo,qui habet inſtrumentum debiti, quod non idcirco probetur creditoris procurator;de quo plenius Andr. Alciatus in tract.præſumpt.Regula 1.Præſumpt.33.num.6. vbi Ioan.
11 Nicol.Arelat.in Apoſtill. Quando † autem prober,ſuppleat,confirmat, robur adijciat ſigillum, & quid operetur, tam in publicis, quam priuatis negotijs, plene Doctores in cap.poſt ceſſionem, extra de probat.Bald.in Pace Conſtantiæ,in verbo,ſigillo, & in l.in bonæ fidei, num.6.C.de rebus cred.Iaſ.in l.Non dubium,num.53.C.de legibus Capell.Toloſ.in deciſ.24.& in deciſ.31. Guido Papa,in deciſ.175.&in deciſ.481.Didac. Couar. Pract. quæſt.cap.22.num.9. Anton.Gabriel.Commun.Opin.lib.1.tit.de Præſumpt.Cócluſ.4.Aymo Crauetta,de Antiquit.tempor.parte 1.§.quæritur,num.44.Iacob.Menoch. de Arbitr.iudic.quæſt.lib.2.caſu 113.Lancelott.Gallia, in conſil.15.num.28.volum.1. Thomas Triuiſan.in deciſ.Veneta,4.num,22.lib.2.Anton.Sola in Decretis Sabaudiæ,in Decreto Malitijs. Gloſſæ quintæ partis, num.4. cum pluribus ſeqq.& Ego Dixi in conſil.11.num.36.volum.1.Maſuer. in Pract.tit.de litter.&notis, num.4.& 12.Ioan. Fab.in §.poſſunt,Inſtit.de teſtament.
12 Sigillo † vtitur Summus Pontifex dublici, vno Plumbeo habente ab vna parte Imagines Sanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli; altera verò litteras cum nomine Summi Pontificis, vt voluit Gloſſa, in Proœmio Sexti in data.Gloſſa in Clement.1.in verbo Aurea, de iureiur. Specul.de Reſcript.præſentand.ſub num.38. Dominic.de Sancto Gemin.in cap. quis neſciat.15.diſtinct.Felin.in cap.ex parte,il primo,num. 18.de Reſcript. Ludouic. Gomez.in Regul. Cancell. de Non iudic.iuxta formam ſupplic. quæſt. 1. Ioan.de Selua,in tract.de Benefic.parte 1.quæſt.
13 2.num.27. & eſt † de ſubſtantia litterarum Apoſtolicarum, vt ſine ſigillo, ac Plumbo pendente non exequantur, vt poſt alios dicit Ioan. Baptiſt. Ferret.in conſil.127.in princip.volum.1.
14 Habet, & † Summus Pontifex ſigillum alterum,in annulo ſignatum,qui annulus Piſcatoris dicitur,eſtq. totus Aureus, quem ipſe ſolus geſtare ſolet, nec alicui confidere, & hoc annulo ſignantur Breuia, in eo inſculpta eſt Diui Petri Imago exiſtentis in Nauicula, in qua remis inſiſtit,de quo Decius in conſil.175.ſub num.7. Petr. Rebuff.in Pract. Beneficior. ſub rubr. de Breui
15 Apoſtolico, num. 21. Iſtaq. Summi † Pontificis ſigilla,mortuo eo, ſtatim à Camerario Cardinale franguntur,ad euitadas fraudes, vt ſcribit Marcellus Archiepiſcopus Corcyrenſis,in Cere moniale Roman. Eccleſ.lib.1.ſectione 15.cap.4. Quinctil.Mandoſ.in Regula Cancell.de Non iudic.iuxta formam, ſupplic.quæſt.11.numero 6.& 11.
16 Imperator † vtitur ſigillo ante coronationem,
17 poſt vero vtitur Bulla † Aurea,de quibus loquitur Pontifex in Clemen.1.in fine,de Iureiur.vbi Gloſſa dicit, non vidiſſe, niſi vnum priuilegium
18 cum Bulla aurea. Eſt † autem Bulla aurea, ſigillum magnum totum aureum pendens,cum imagine Imperatoris in ſolio Imperiali ſedentis, Diadema Imperiale in capite gerentis, in manu dextra Sceptrum, & in ſiniſtra Pomum rotundum tenentis; de quo Speculat in d. tit. de Reſcript. præſent.§.primo igitur, colum.2. de quo hæc, & alia Cardin.Zabarella,in d.Clement.1.quæſt.19.
19 † Quid autem differat ſigillũ Imperiale, à Bulla Rexplicat Reſtaur. Caſtald. de Imperatore, quæſt.47. per totum. Ioan. Franciſc. Ferrar. in Pract.Papienſ.in forma Oppoſit. cõtra Inſtrum. in verbo,eius ſigillum,num.1.& 2.
20 Reges etiam, † alijq. Principes ſigillis vtũtur, quinimmo, de ſubſtantia Regiarum litterarum eſt ſigillum, vt voluit Andr. de Iſer. in cap. 1.§. quoniam, num.5.de Prohibit. Feud.alien. per Lothar.ſequitur Matth. de Afflict. in deciſ.253. num.2. Eidem cautum eſt per Carolum III.
21 Regem in hoc Regno,in cap.† In forma ſigilli,
22 & per Reginam Ioannam, in cap.† Item quod ad petitionem,quod demum confirmatum eſt à
23 † Rege Ferdinando 1.per Pragmaticam, incip. Conſueuerunt,ſub data Vallis Oleti,die 31.Au-
24 guſti,1509.Confirmatam à † Carolo V. Cæſare ſub data Burgi, 20.Decembris, 1527. incip.El Rey,Reuerendo, quæ ſunt ſituatæ in Prag.1.& 2.ſub tit.de Fide memorial. & per aliam Pragm. incip.Conſiderato,ſub titulo de Feudis, factam in anno 1542. ſigillum autem apud antiquos in
25 annulo erat, & † Ideo annulus ſignatorius dicebatur, vt ſtatim dicam. Hinc de ſigillo Achab Regis Samariæ habetur Regum lib.3.cap.21. Scripſit itaque litteras ex nomine Achab, & ſignauit eas annulo eius,& miſit ad maiores natu, & Optimates,qui erant in Ciuitate eius. Et de litteris Aſſueri Regis habetur Heſter cap.3. Et litteræ ſignatæ ipſius annulo, miſſæ ſunt per Curſores Regis ad vniuerſas Prouincias. Et oſtium à ſeruis Regis Babylonij ſignatum eſt annulo Regis,Daniel.c.14. ſic fecerunt Iudæi in ſepulchro D.N.Ieſu Chriſti,ſignantes lapidem monumenti.Matth.cap.27.in fine. De Gallorum Regum ſigillis agit plene Ioan.Faber, in l. ſcripturæ, C.de Fide Inſtrum.in l.vnica,num.9.C.de Confeſſ.& in dicto §.poſſunt,& in §. ſed cum aliquis, num. 12.Inſtit. de teſtam. & Maſuer.in dicto tit. de lit. & noto num.4.& 12. Plene Renat. Choppin. in conſuetud.Andegauenſ.tit.4.cap.43.num.11.& 15.parte 1. Barthol.de Caſſanæo in conſuetud. Burgund. in...Concluſ.in verbo, *Nos auons faict mettre noſtre ſeel*,num.5.& 6.
26 Epiſcopi † & ipſi habent ſua ſigilla,cap. In nomine,73.diſtinct.gloſ.magna, in cap.fin.verſic. Nam & Epiſcopus,97.diſtinct.Gloſſa fin. in cap. 2.vbi DD.de Fide Inſtrum.Felin. c.in poſt ceſſionem, colum.ſecunda, de Probat.Plene Rota,in Nouiſ.

Noniſ.Deciſ.22.& Franciſ. Marc. in Deciſ.991.
num.6.cum duobus ſequentibus, in Deciſ.992.
num.1.volum.1.

27 Vniuerſitates † & Collegia habent ſua ſigilla,
quibus vtūtur, argumento notatorum per Bald.
in cap.1. de Fratrib. de nouo benefic. inueſt. vbi
28 dicit, ſigillum vniuerſitatis conſeruare debere
penes digniorem. Sequitur Anton. Capic. in De-
ciſ. Neap.27.num.8.

29 Alij † etiam omnes ſigillo vtuntur, & annulo:
quia plerumque pro eodem † ponuntur, l. ad te-
ſtium, §. ſi ab ipſo, §. ſignum, ff. de teſtam. l. ſigna-
torius annullus, ff. de verb. ſignific. l. Caius, ff. de
pignorat. actio. §. poſſunt, Inſtitut. de teſta-
mentis.

30 Sigillum autem, vel gentilitia arma continere
ſolet, vel imagines antiquorum, vel nomen ſigil-
lantis, aliaq. dicteria, varijs ex cauſis quæſita,
& adinuenta, quarum plures reddidit rationes
31 Iulius † Cæſar Capacius in tractatu de inſi-
gnijs, & impreſſijs lib.1.cap.6. ad quem virum
eruditiſſimum lectores remitto. Muamedes
32 † Turcarum impijſſimus, argenteo ſigillo pen-
dentes litteras principibus dabat, vt ſuæ religio-
ni adhærerent, in quo hæc ſcripta erant. Muame-
33 des Dei Nūcius. Sic † Sarracenorum Dux Alis,
in eius ſigillo, has litteras habebat: Corde ſince-
34 ro Deum Dominum veneror. Et Muauias † eo-
rumdem Dux Sarracenorum. O Deus ignoſce
mihi. Hęc omnia habes apud Cælium Augu-
ſtinum Hiſtor. Sarracenicę lib.1.

35 Verum † de eſſentia Legis, ſiue Edicti non
eſt, quod Principis ſigillum interueniat, vt vo-
luit Bald. in Pace Conſtantiæ, §. Imperialis
clementiæ, in verbo, ſigillo, numero ſeptimo,
36 vbi hoc firmat poſt Odoffredum. Niſi conſue-
tudo aliter obſeruet, quæ in ſimilibus ſeruanda
eſt, cap. cum dilectus, de conſuetud. voluit
poſt Specul. in tit. de probat. §. viden-
dum. Caſſan. in Conſuetud. Bur-
gund. in loco allegato,
num. ſexto, Ioan. Fa-
ber in d. §. poſ-
ſunt.

37 De Sigilli † fide apud Romanos, hoc pto ſigil-
lo annotabo, quod dicit Seneca de Be-
nefic. libro tertio, capitulo quinto.
O turpem (inquit) humani ge-
neris, & fraudis, ac nequi-
tiæ publicæ confeſſio-
nē, annulis noſtris,
plus quam ani-
mis credi-
tur.

CAP. XIV.

ARGVMENTVM.

Edicta, ac Leges, Annum, Menſem
Diem, Indictionem, locumq. quo
Pontifice, Imperatore, Rege, Prin-
cipe, facta ſint, contineant. Quid
ſit Annus remiſſiuè, Menſis, & alia
narrantur.

COMPENDIVM.

1 *Locus de ſubſtantia legis eſt.*
2 *Data loci deſcribitur præſertim in Papæ Conſtitutio-
nibus.*
4 *Imperatores tum Orientales quam Occidentis Datam
Romæ, Conſtantinopoli, vel vbi facta erat Lex ap-
ponebant.*
4 *Inſtrumenta locum debent continere.*
5 *Annus Incarnationis Domini Noſtri IESV CHRISTI
in inſtrumentis apponendus.*
6 *Romani ponebant Vrbis conditæ annum, & quibus
Coſs.*
*Athenienſes, in publicis inſtrumentis nomina ſuorum
Archontium ponebant, ſub eod. num. 6.*
7 *In Priuilegiis Diplomatibus, Legibus, & Edictis, Im-
peratores Chriſtiani apponere conſueuerunt Annum In-
carnationis & Natiuitatis D.N. Ieſu Chriſti.*
8 *Inuocatione Diuini nominis ſi careat Inſtrumentum,
vitiatur.*
9 *Annus diuerſimode captus olim, à diuerſis nationibus,
remiſſimè.*
10 *Menſis, & Dies in Edicto eſſe debet, & num. 14.*
11 *Accuſatorius libellus Diem, & Conſulem continere
debet.*
12 *An in feudorum inueſtituris, quæ ab Imperatore fiunt,
dies requiratur.*
13 *In citatione dies apponendus.*
15 *Conſulum mentio receſſit ab Aula, vt dicit ſolet, obſerua-
tione, & periit cum Romana Republica.*
16 *Indictio, an in Edicto apponi debeat.*
17 *In ponenda Indictione mos Regionis attenditur.*
18 *Indictio quid ſit, & quare à Romanis fieret, remiſſiue.*
19 *Indictio, ad quid hodie deſeruiat Tabellionibus, & No-
tariis.*
*Edictum quo Dominante fiat dicendum eſt, ſub eodem
num. 19.*
20 *Edictum in Statu Romanæ Eccleſiæ, quo Pontifice fiat,
dicendum eſt.*
21 *In Statu Regum, ac a m Principum ſimiliter edi-
ctum faciendum eſt quo Rege, vel Principe.*
22 *Anni Domini, Principis nomen, Regni anni, menſis, &
dies, apponendi ſunt in Edicto.*

A X I O M A.

Annum Domini Noſtri Ieſu Chriſti, menſem, diem, indictionem, locumq. in eis apponanto.

Quo Pontifice, Imperatore, Rege, ac Principe annotanto,

1 LOcum,† vbi leges, & edicta fierent, ap
poni debere, nemo negabit, de ſub-
ſtãtia enim legis locum eſſe, ea ratio-
2 ne conuincitur, quia neſciretur, cui-
nam Lex ea poſita eſſet. Hinc † Ro-
mani Pontifices in eorum Conſtitutionibus da-
tam apponere conſueuere, vt in data libri Sexti
Decretalium, fecit Bonifacius octauus ſummus
3 Romanus Pontifex. Sic † Imperatores Romani,
cum Occidentalis, tum Orientalis, quondam Im
perij, quia data Romæ, Conſtantinopoli, & alijs
in locis, vbi leges condiderant, apponere fece-
runt; quod ampliſſime declarant Ioan. And. Phi
lippus Franc. & ceteri Doctores in dicta Data
Sexti, & conſtat ex textu de Pace Conſtantiæ, §.
finali, in verbo, acta, verſic. Datum apud Conſtan
tiam. Felinus & Decius in cap. 1. de Fide inſtrum.
Cardin. Pariſ. in cap. quoniam contra, colum. 2.
de Probat. Hieronym. Cagnol. in l. ſi librarius, in
fine, ff. de Regul. iur. Ludou. Bologn. in conſil.
30. Matth. de Afflict. in Conſtitut. Baiulos, num.
4 24. qui dicunt, † Inſtrumenta etiam locum con-
tinere debere; Si tamen data careat loco, nihil
referre, cum data in loco domicilij, vt poſt Ripã,
& Coraſ. voluit Menoch. de arbitrar. iudic. q. lib.
2. Centur. 1. Caſu 94. num. 12. de qua late Andr.
de Iſern. in c. 1. §. quoniam inter, num. 5. verſ. du-
bitatur vtrũ, de prohib. Feudi alien. per Lothar.
Cornel. Boninc. de conſt. q. 9. num. 6.
5 Annus † Dominicæ incarnationis apponẽdus
6 eſt, † Apponebant Romani Annum Vrbis con-
ditæ, ac annum Conſulum, ſicut apud Athenien
ſes enumerabant ab Archontibus. Poſtmodum
7 Romani † Imperatores Chriſtiani Annum In-
carnationis, ac Natiuitatis Domini Noſtri I E-
S V C H R I S T I apponere cõſueuere in Di-
plomatibus, Priuilegijs, ac Legibus, & Edictis,
Bal. & Doctores in l. ſacri Affatus, C. de diuerſ. re
ſcript. poſt Bart. in Extrauag. Qui ſint Trebell. in
verbo, data. Bald. in Pacæ Conſtantiæ, in verbo,
In nomine. Didac. Couaruu. Practic. quæſt. capit.
20. num. 1. & 2. Bernard. Scodob. in Authen. Ha
bita, cap. 23. in fine, C. ne fil. pro patre. Afflict. in
d. Conſtit. Baiulos, num. 19. Vincent. Maxilla, in
Conſuet. Bari, ſub rubr. de fide inſtr. §. veneranda
8 vetuſtas, in fine, Qui dicunt † vitiari etiam inſtru-
mẽtum, ſi ſine inuocatione Diuini nominis fiat.
Omnes mouentur per Gloſſam in Authen. vt
proponatur nomen Imperator. cuius contrariũ
cenſuerunt DD. in rubr. de oper. noui nunciat.
Bal. & Paul. de Caſtro, in l. iuris gentium, §. quod
fere, ff. de pact. Panorm. in cap. 1. de fide inſtrum.
Alciatus Parergon, libro 9. c. 6. Grammat. in de-
ciſ. Neapolit. 106. num. 9. & 10. Sed conſuetudo
vbique ſeruat Cõtrarium, & ideo ipſa attendi de
bet, Petr. Coſtalius aduerſarior. iuris, lib. 1. in prin-
cip. vbi allegat Bart. & alios.
9 Annum † vero diuerſimode ſumptum fuiſſe
olim apud diuerſas Nationes, ſcribit Diodor. Si-
culus, libro 1. Xenophon, in lib. de Aequiuocis,
Plin. lib. 7. cap. 48. Plutarch. de placitis Philoſo-
phorum, lib. 3. & in Numa Pompilio, Macrobius
in Somnium, Scipionis, lib. 2. cap. 11. & Saturnal.
lib. 1. cap. 12. Iul. Solin. in Polyhiſtore, cap. 3. Aul.
Gellius Noctium Acticar. lib. 3. cap. 16. Alexan.
ab Alexand. Dier. Genial. lib. 3. cap. 24. Augu-
ſtin. de Ciuit. Dei, lib. 12. cap. 10. Quintus Curt.
Hiſtor. libro 3. Ioſephus Scaliger de emendat.
tempor. lib. 3. & e noſtris Andr. Tiraquell. de re-
tractu conſanguin. §. 1. gloſſa 10. per totam, & ego
dixi latius in Apolog. Catholic. aduerſus ſentent.
Pilati Aquilæ repertam.
10 Menſem, ac diem requiri, in inſtrumentis con
ficiendis ijdem Doctores cenſuerunt, & habetur
in l. 1. C. de Apoch. publ. lib. 10. Bald. de Pace Con
ſtantiæ, in verbo peccata, Andr. de Iſern. d. §. quo
niam inter, numero quinto, Afflict. in d. Conſti-
tut. Baiulos, numero 25. Scodob. vbi ſupra, Felin.
in c. in litteris, de fide inſtrum. Ludouic. Zunt. in
reſponſo pro vxore, num. 206. qui tractant de in-
11 ſtrumento, & ſcriptura priuata. Diem, † & Con-
ſulem, requiri in libello accuſatorio, iuxta l. libel-
lorum, ff. de accuſ. voluit Ioan. Mill. in praxi cri-
min. §. conqueruntur, numero 54. fol. mihi vige-
ſimoſecundo, Iul. Clarus in practica, quæſt. 12.
numero decimoquarto, & decimoquinto. Fran-
ciſc. Viuius in Cõmun. Opinion. vigeſimoquar-
12 to, numero tertio, parte prima, † Sed in Inueſtitu
ris feudorum factis ab Imperatore, non requiri
diem attentauit Oldrad. in conſil. 312. num. 2. cu-
ius opinionem, minime ſic inaduertenter proba
13 uerim; vt † de die citationis apponi debere ſcri-
bit Barthol. de Caſſanæo in Cõſuetud. Burgund.
14 Rubr. 1. §. 6. nu. 100. & in caſu † noſtro in edictis
inquit Theodoſius, Si qua poſt hac edicta, ſiue
conſtitutiones, ſine die, & Conſule fuerint de-
prehenſa authoritate careant, vt in l. prima, C.
de Conſtitut. in Theodoſiano, quod e noſtris
aduertit Gaſpar Caballinus in milleloq. 754. Cõ
15 ſulum † memoria iam receſſit ab Aula, &
perijt cum Romana Republica. Quo vero ad
menſes, videnda eſt mea Apologia quam ſupra
retuli.
16 Indictionem † fore neceſſariã videtur ex Au-
thoritate Federici Imperatoris, in dicta Pace
Conſtantiæ, & in inſtrumentis requiri cenſuere
Iaſon, & Ripa, in l. admonendi, ff. de iureiurando
Decius, & Felin. in d. cap. primo, de fide inſtru-
ment. Cagnol. in l. ſi librarius, numero vigeſimo-
quarto, ff. de regul. iuris, Corn. in conſil. 93. vol.
quarto, poſt Alexand. in conſil. 190. volum. ſexto,
17 † attenditur autem mos Regionis, vt ſi omitta-
tur nos vitiet. Afflict. in dicta Conſtitut. Baiulos,
numero 29. Marc. Anton. Natta in conſil. 47. vol.
1. Aymo Crauetta, in conſil. 146. quid autem

iiii

18 ſit † Indictio, & quo pacto apud Romanos fieret dicā DEO volente in Rubr. C. de Indict. lib. 10.
19 Quid † autem hodie deſeruiat Notarijs, & Tabellionibus, ego non video, me verò iudice, non ſeruit, niſi in Camera pro fiſci negotijs.

Quo autem dominante edictum fiat, ponen-
20 dum eſt, vt † in Statu Summi Pontificis, tali Pontifice Maximo exiſtente dicatur, in ſtatu Impera-
21 toris, ſimiliter, ſic † in ſtatu Regum, ac aliorum Principum. In Auth. Vt propon. nom. Imperat. vbi & annum Regis, ac Principis annotari præcipit Bart. in l. ſi quis ex argentarijs, §. ſi initium, ff. de edendo. Felin. & Decius, in d. c. 1. de fide inſtrum. Iaſ. & Ripa, in dicta l. admonendi, Anton. Corſet. de Poteſtat. & excell. Regia, q. 46. Barth. de Caſſanæo in Catalogo Gloriæ mundi, par. 5. Conſiderat. 24. num. 183. Lucas de Penna, in l. in ſacris, col. 2. C. de Proxim. ſacror. ſcrinior. lib. 10. Afflict. in d. Conſtit. Baiulos, nu. 23. & in Conſt. Inſtrumentorum robur, nu. 1. Marinus Freccia de Præſent. Inſtr. par. 1. q. 2. n. 6. Barthol. Bertazol. de Clauſulis inſtr. clauſula 1. gl. 6. Iacob. Cuiac. in Nouell. 47. Franciſ. Marc. in Deciſ. 68. num. 1. vol. 1. Anton. Scappius de iure non ſcripto, lib. 2. cap. 23. num. 1. & 4.
22 Annum † itaque Domini, Principis nomen, annumq. Regni, menſem, diem, ac locum deſidero; cetera ſi apponantur, certiorem actum, ac meliorem reddunt.

CAP. XV.

ARGVMENTVM.

An Tabellionis, vel Notarij manu edicta ſcribi debeant, Notarij nomen quare appellatum? Acta Iudiciaria an Tabellionem exigant.

COMPENDIVM.

1 *Acta iudiciaria per Notarium ſcribenda ſunt publica authoritate creatum.*
2 *In Regno Neapolitano Notarij à Rege creati acta ſcribere debeant.*
3 *Intellectus Conſt. Regni, Magiſtri Camerarij.*
Diſpoſitio c. quoniam contra, de probat. an locum ſibi vendicet in Regno Neapolitano, ſub cod. num. 3.
4 *In Regijs omnibus ſubſellijs in Regno hac tempeſtate cõficiunt acta etiam ſi non ſint Notarij.*
5 *Actuariæ officia in Regno Neapolitano ſunt de Regalibus.*
6 *Actuarij indiſtinctè in Regno hodie adminiſtrant non Notarij, & in hoc vertitur maximum periculum, quia etiam Inalphabetos admittunt.*
7 *Perſonam Iudicis, & Scribæ, non debet vnus adminiſtrare.*
8 *Perſona publica eligenda de iure adſcribendos actus, vel duo priuati ſcriptores.*
9 *Notarij, quare ſic appellentur.*
10 *Acta coram iudice, vel ipſo præſente facienda ſunt, & num. 11.*
11 *Aut Iudice mandante.*
12 *Etiam ſi index commiſſarius ſit Sacri Conſilij.*
13 *Actuarius cuius ætatis eſſe debeat.*
14 *Intellectus Conſt. Regni. Minorum iura.*
Actas minor in hoc Regno Neapolitano eſt annorum vſque ad decem, & octo.
15 *An Notarij Apoſtolici in hoc Regno acta conficiant.*

AXIOMA.

Tabellionis publici manu illa ſcribi faciunto.

1 Acta † iudiciaria, præſertim Edicta, ſcribenda eſſe per Tabellionem, & Notarium publica authoritate creatum, iam notorium eſt ex Iuris Communis diſpoſitione, cap. quoniam contra, extra, de probat. Marian. Socin. in tract. Citat. articulo 24. quæſt. 5. colum. finali, eſt text. in l. in fraudem, §. quoties, ff. de iure fiſci, quem ad hunc effectum dicit, eſſe rotundum, Ludouic. Roman. in conſil. 281. num. 6. & ipſum ſequitur Robert. Marantha, in Speculo Aureo, in 10. actu, num. 10. & Proſper Carauita, in Pragm. Filiorum familias, §. 4. num. 9. & 10. Ioſephus Cumia, in Ri-
2 tibus Siciliæ, cap. 17. num. 11. In † hoc Regno Neapolitano ex lege Gulielmi Regis in Conſtit.
3 Magiſtri † Camerarij, ſimiliter prouiſum eſt, vt Tabelliones à Rege creati ſcribant acta in Tribunalibus Iudicum. Quinimo Matth. de Afflict. in d. Conſtit. num. 14. dicit, diſpoſitionem d. cap. Quoniam contra, qua prouidetur duos ſcriptores ſufficere ad confectionem actorum, non habere locum in Regno Neapolitano; quem ſequitur Vincent. Maxilla, in Conſuetud. Bari, tit. de Iudic. §. in ſcriptis, num. 5. tamen Robert. Marantha, in loco ſupra allegato, tenet contrarium, dicens, quod eadem Conſtit. Magiſtri Camerarij eſt conformis diſpoſitioni d. c. Quoniam contra, cum ambo hæc iura velint actorum ſcriptorem Notarium, & Tabellionem eſſe debere. Et quo ad duos ſcriptores defectu Notarij, eſſe omiſſum à Conſtitutione, & idcirco remanere in diſpoſitione Iuris Communis, l. commodiſſimè, ff. de liber. & poſthum. vt ſufficiant duo ſcriptores, de quo Thom. Grammatica, in Concil. Ciuil. 63. num. 11. & 12. Hodie † tamen, in hoc eodem Regno in ſupremis Regijs ſubſellijs, in Concilio Sanctiori Collaterali, in Sacro Conſilio, in Magna Curia Vicariæ, in Regia Camera Summariæ, in Audientijs Regis Prouincialibus, ſunt plures Actuarij, cõſtituti à Rege, & iſta officia, ſiue exer-

Digitized by Google

citia cum eorum emolumentis venduntur ad
vitam ementis, & vt placet Regiæ Maieſtati, &
in Audientijs Regijs Prouincialibus, quotannis
locantur etiam perſonis non Tabellionibus, &
pretium à Quæſtoribus Regijs redigitur in Re-
5 giam Theſaurariam, quia iſta † ſunt de Regalib.
vt per Anton. Capic. in inueſtitura feudali, §. feu-
dorum clauſulæ, in verbo, Actorum magiſtros.
6 In † Ciuitatibus verò, Opidis, ac Terris aliorum
Dominorũ indiſtinctè adminiſtrant hoc Actua-
rij officium, non Tabelliones, & Notarij, ſed aliæ
perſonæ, abſque delectu, etiam ex viliſſimis qui-
buſque nationibus, non abſque Maximo Reipu-
blicæ, & ſubditorum detrimento, quia hominũ
vitæ periclitãtur in manu ſordidorum virorum,
& aliquorum, qui vix ſunt Analphabeti, & vix
ſcribere ſciunt, cui malo ſpero eos, qui habenas
iuſtitiæ moderantur, quandoque remedia, & an-
tidota daturos,

7 Concluſio itaque firma eſt, non † poſſe ipſum
Iudicem, & Magiſtratum ſubire perſonam Iudi-
cis, & ſcribæ actorum, niſi in leuibus, & volunta-
riæ Iuriſdictionis. Bart, in l. iubemus, §. ſanè, C. de
ſacroſanct. Eccleſ. Bald. in l. 1. §. huius ſtudij, ff. de
8 iuſt. & iure. Iafred. Lanfranc. in Deciſ. 215. † de-
bet enim eligere publicam perſonam, vel duos
viros, qui faciant acta, & omnia quæ continentur
in dicto c. quoniam contra, vt voluit Ioan. Mil-
læus in Praxi Crim. §. conqueruntur, in verbo,
ſcriba, num. 62. de Notarijs Cameræ Apoſtolicę
annotauit Octauian. Veſtrius in Praxi Romanæ
Curiæ, lib. 2. cap 12. & de Notarijs Sacri Palatij,
cap. vltimo. Guido Papa, in Deciſ. 481, num. 1. in
Deciſ. 564. in Deciſ. 616. num. 2. & ſeqq.

9 De his Notarijs, non ſine cauſa eos † Notarios
appellari cenſeo, quia notas ſcribebant apud acta
Præſidũ, vt dicit Modeſtinus, in l. inter eos, ff. ex
quib. cauſ. maior. & illorum non fuit noua adin-
uentio, ſed olim illius meminit Ariſtoteles Poli-
ticor. lib. 6. cap. 8. vbi dicit, in Politia neceſſarium
fore, apud quem pacta, ac forenſia acta perſcribi
debeant. Indeq. publicus vſus inoleuit, vt illos
Actuarios appellemus, hinc Strophilus apud
Plautum in Aulularia,

Heus tu, noſtra ætas non multum fidei gerit,
Tabulæ notantur, adſunt teſtes duodecim,
Tempus, locumq. ſcribit Actuarius,

10 Acta † tamen coram ipſo Iudice facięda ſunt
vel eo præſente, Bald. in l. 1. C. qui accuſ. non poſſ.
num. 30. & 31. Matth. de Afflict. in Deciſ. 245. nu.
8. non diceretur enim Iudicium, neque diceren-
tur acta quæ fierent per ſolum actuarium, iudice
minimè mandante, quia deficeret vna perſona,
quæ facit iudicium, ſcilicet ipſe iudex, & ideo
11 † ipſo non mandante, vel ordinãte, nihil faceret,
vt latè ſcribit Nicol. Boer. in Deciſ. 258. num. 1.
3. 11. & 14. & ſequitur Sebaſtian. Vantius de Nul.
litate ex defectu citation. num. 42. verſic. prout
etiam. Quod procedit, nedum quando coram
12 ſuo Capitaneo, ac Iudice procedit, ſed † etiam
quando procedit vt Commiſſarius Sacri Con-
ſilij, vel alterius Curiæ, vt poſt Paul. de Caſtro in
l. cum ſcimus, not. 3. C. vbi, & apud quem, & Ia-
cobin. in l. ſolet, §. Prætor, in 2. lectura, ff. de iuriſ-
dict. omn. iudic. voluit Ioan. Vincent. de Anna,
in Singul. 4. Quod eſt ſatis notabile; ſed videmus
paſſim obſeruari Contrarium.

13 Qua vero † ætate iſti Actuarij, qui ſcribunt
acta apud Iudices, eſſe debeant? Rem exactè tra-
ctauit Franciſc. March. in Deciſione 629. vol. 1.
vbi tenuit eſſe debere annorum vigintiquinque,
quamquam poſſe eſſe Notarium maiorem quat-
tuordecim annorum ſcripſere Bart. & Alberic.
in l. Impuberẽ, ff. de falſis. Ioan. Bertach. in tract.
de Epiſcop. parte 1. lib. 2. num. 56. ſed attenta
14 † Conſt. Regni Minorum Iura, qua ſtatuitur
ætas maior decem, & octo annorum. Blaſ. de
Murch. in long. de eo, qui falſ. cart. ſcripſ. in fine
tenuit, Notarium eſſe poſſe decem, & octo anno-
rum; & hac ætate periculoſa res eſſet ponere ho-
minum vitas in tanto periculo.

15 An verò Notarij Apoſtolici in Regno poſſint
pro actuarijs laicorum Dominorum deſeruire?
Quod poſſint videtur concludere idem Franciſ.
Marc. in Deciſ. 489. vol. 1. Sed videnda erunt, quę
nos ſcripſimus de Regis Catholici præſtantia, c.
30. num. 58. cum plurib. ſeqq. Et hæc de ſecundo
libro dicta ſufficiant. Laus Deo Optimo Maxi-
mo, Trino, & Vni, cui Honor, Gloria, & Impe-
rium per ęterna ſęcula, Glorioſiſſimę Marię ſem-
per Virgini, Angelorum Principi Michaeli, om-
niq. cohorti Cæleſtium Spirituum, ac toti San-
ctorum, Sanctarumq. congregationi Grates in-
finitæ, Amen.

Finis Libri Secundi.

CAMILLI BORRELLI I. C. EQVITIS AVRATI ET PALATINI COMITIS.

De Magiſtratuum Edictis.

LIBER TERTIVS.

CAP. I.

ARGVMENTVM.

Silentium ſeruari oportere in loco vbi iuſtitiæ ſubſellia ſunt loquacitas vitanda, tempus enim loquendi, ac tempus tacendi conſiderandum eſt.

COMPENDIVM.

1 *Silentium dicitur Iuſtitiæ cultus.*

2 *Vir prudens tacet.*

3 *Pythagoras ſcholaribus quinquennale ſilentium indicebat.*

4 *Lingua quare ſic dicatur.*

5 *Theocritus Philoſophus, ob linguæ dicacitatem, Antigoni Regis Macedoniæ iuſſu, fuit vita priuatus.*

6 *Poſthumi garrulitatem damnat Martialis.*

7 *Rector debet eſſe diſcretus in ſilentio, vtilis in verbo, ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticeſsat.*

8 *Vir, qui loquelam non cohibet, eſt ſicut vrbs abſque murorum ambitu.*

9 *Q. Fabius Maximus a Cōſulibus increpatus, quod Craſso tertium bellum Carthagini inferendum reuelaſset.*

10 *Romani Populi ſilentium aduerſus Perſen Macedoniæ Regem.*

11 *Multiloquium omne fugiendum.*

12 *Antoninus Imperator Aduocatis interdixit cauſa perorata, & poſt modum ſeruato ſilentio, ſententiam dixit.*

13 *Iudex aduocatum garrulum, reijcere poteſt, ne ſuum auditorium turbet.*

14 *Epaminundas Thebanus laudatur a Pindaro, quod cum multa ſciret, pauca loqueretur.*

15 *Aduocatus debet eſſe pauciloquus.*

16 *Areopagitarum mos in audiendis aduocatis, & oratoribus.*

17 *Alfonſus Hiſpaniarum Rex, Medicum quendum Gallum acutiſſimum, ſophiſtam tamen, cauſas tractantē, & ſophiſmatibus forum inuoluētem, & foro prohibuit, & decreto ſtatuit, omnem cauſam, quam ille reciperet iniuſtam iudicari.*

18 *Multiloquio ſeruiens, iuſtitiæ rectitudinem non retinet.*

19 *Adoleſcens verboſus, iuſtitiæ hoſtis eſt.*

20 *Silentium, & taciturnitas quandoque ſeruanda, quandoque pro temporis, ac rei neceſſitate loquendum eſt.*

AXIOMA.

Dum Iuſtitiæ tribunal regitur, ſilentium obſeruato.

QVam optime Federicus Imperator in
1 Cōſt. Regni, † Cultus Iuſtitię, dixit, ſi
lentium cultum Iuſtitiæ appellari,
edoctus ab Eſaia cap. trigeſimoſecun
do vbi inquit; Et erit opus Iuſtitiæ pax, & cul-
tus iuſtitiæ ſilentium. Vnde Salomon præce-
ptum tradidit Prouerb. cap. vndecimo, vt
2 † vir prudens taceat, & cap. decimo tertio, inquit:
Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam,
qui autem inconſideratus eſt ad loquendum, ſen
tiet mala. Et idcirco Prouerbiorum cap. deci-
moſeptimo, inquit: Stultus quoque ſi tacebit, ſa-
piens reputabitur. Hinc Simonides apud Plu-
tar. in lib. de tuēda bona valetud. inquit nūq̄ me
pœnituit tacuiſſe, ꝙ loquutus ſim, ſępe. Quia, vt

dicit Ambroſius Officior. lib. 1. quamplures vi-
di loquendo in peccatum incidiſſe, vix quem-
3 quam tacendo. Haud † igitur perperam Pytha-
goras ſilentium Scholaribus quinquennij ſpa-
cio indicebat, vt interim auditores diceren tur,
donec probarentur, vt de ipſo Diogenes Laer-
rius in eius Vita lib. 8. Ideo Vlyſſem laudans
Homerus, vocem mittere ait, non ex ore, ſed ex
pectore, vt loquendi temeritas non cordis tan-
tum cuſtodia, atque vigilia cohibeatur, ſed &
quibuſdam quaſi excubijs, dentibus, labijſq. in
ore poſitis ſepiatur. Vnde de his, quæ ex ore exe-
unt, Ambroſius in libr. de Virginitate, Ingredi-
tur (inquit) mors per oſtium tuum, ſi falſum lo-
quaris, ſi turpiter, ſi procaciter, poſtremo, ſi vbi
nō oportet, loquaris. Hinc Hugo de Anima lib.
2. vanus ſermo, vanæ conſcientiæ eſt index, mo-
res hominis lingua pandit, qualis ſermo oſtendi-
tur, talis animus approbatur, quoniam ex abun-
dantia cordis, os loquitur, ſermo vanus non erit
abſque iudicio, quia ab omni ſtatu rectitudinis
deuiant, qui per vana verba dilabūtur. Et Aulus
Gell. Noctium Actic. lib. 1. ca. 15. inquit, ſapiens
ſermones ſuos præcogitat, & examinat prius in
pectore, quam proferat in ore, qui enim ſunt le-
ues, & futiles, & importuni locutores, quiq. nul-
lo rerum pondere innixi, verbis tumidis, & laxi-
tibus defluunt, eorum orationem, bene exiſtima
tum eſt, in ore naſci, non in pectore, & poſt pau-
ca dicit: Neq. minus inſigniter, veteres quoque
noſtri, hoc genus homines, in verba proiectos,
locutuleios, & Blaterones, & linguaces dixerūt.
Vnde idem Hugo in loco ſupra allegato inquit:
4 † Lingua dicitur, quia lingit adulando, mordet
detrahendo, attrahit mentiendo, ligat, & ligari
non poteſt, labilis eſt, & teneri non poteſt, ſed la-
bitur, & fallitur, labitur, vt anguilla, penetrat vt
ſagitta, tollit amicos, multiplicat inimicos, mo-
uet rixas, ſeminat diſcordias, vno ictu multos
percutit, & interficit. Blanda eſt, & ſubdola, lata,
& parata ad exhaurienda bona, & miſcenda ma-
la; qui cuſtodit linguam ſuam, cuſtodit animam
ſuam, quoniam mors, & vita in poteſtate linguæ
5 eſt. Hæc Hugo. Hinc † Theocritus Philoſophus
ob linguæ dicacitatem Antigoni Macedonis
Regis iuſſu, vita priuatus eſt, vt eſt author Plutar
6 chus in lib. de Liber. educandis. Proprerea † de
Garrulitate Poſthumum damnans Martialis, li-
bro 5. Epigrammatum inquit,

Quæ mihi præſtiteris memini, ſemperq. tenebo,
Cur igitur taceo Poſthume? Tu loqueris,
Incipio quoties alicui tua dona referre,
Protinus exclamat, dixerat ipſe mihi.
Non bellè quædam faciunt duo, ſufficit vnus
Huic operi, ſi uis vt loquar, ipſe tace.
Crede mihi quamuis ingentia Poſthume dones,
Authoris pereunt garrulitate ſui,

Quam recte Gregorius in Paſtorali, parte 1. c.
7 4. Sit † Rector, inquit, diſcretus in ſilentio, vtilis
in verbo, ne aut tacenda proferat, aut proferen-
da reticeſcat. Quia, vt dicit Salomon Prouerb.
cap. 10. In multiloquio non deeſt peccatum. Ea
ex cauſa, virum, qui neſciat linguam ſilentio co-
hibere, vrbi ſine muris exiſtenti, ſimilem dicit
8 idem Salomon Prouerb. cap. 25. Sicut vrbs pa-
tens, & abſque murorum ambitu, ita vir, qui non
poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum. Et
ideo optime Coriolanus Martiranus in Prome-
theo inquit:

Interea ſile
Si quid ſapis, nec illud è corde excidat,
Loquacitatis præmium, infelicitas.

9 Increparunt † Romani Conſules, Q. Fabium
Maximum, quod omiſſo ſilentio, Craſſo re-
uelaſſet, honeſto tamen errore, bellum Ter-
tium Carthagini inferendum, cum tam diu Se-
natorum nullus reuelaſſet, numquam enim ta-
citurnitatem, optimum, ac tutiſſimum admini-
ſtrandum rerum vinculum labefactari volebāt.
10 Ergo † cum Aſiæ Rex Eumenes, aduerſus Ro-
manos à Perſe Macedoniæ Rege bellum parari
nunciaſſet, non ante ſciri potuit, quid, aut ille lo-
quutus eſſet, aut Patres reſpondiſſent, quam ca-
ptum Perſen cognitum eſt. Fidum erat & al-
tum, Romani Populi pectus, cura, ſilentijq. ſalu-
britate munitum, vt refert Valerius lib. 2.
Seruari itaque ſilentium decet in conſeſſu, &
11 Curijs Magiſtratuum, cum † omne multilo-
quium ſit fugiendum. l. Dominus teſtamento,
ff. de cōdict. indeb. Clem. Auditor, de Reſcript.
Non ſolum id ab ipſis litigantibus, ſed Aduoca-
tis, & cauſarum Patronis, ne iudices, & illorum
12 aures nimia verboſitate obtundant; Hinc † no-
bis pulchrum exemplū reliquit Antoninus Im-
perator, coram quo, cum multi Aduocati vtrin-
que cauſam defenderent, ipſis tamen interdixit,
illiſq. remotis ſententiam ſuam protulit, vt re-
fert Marcellus in l. Proxime, ff. de his, quæ in te-
ſtam. delent. cuius authoritate Specul. in titulo
13 de Aduocat. num. 12. verſic. Nam † iudex, dicit
Aduocatum loquacem, & garrulum reijcere po
teſt, ne ſuum Auditorium turbet. Sequitur Fe-
deric. Scotus in conſil. 36. in fin. lib. 1. tomo 1. Et
quanto alijs Aduocatis ſapientia præſtat, eo mo
deſtior, in reuolutione linguæ eſſe debet; nam
14 † Epaminundam Thebanum Pindarus laudat,
quod cum multa ſciret, pauca admodum loque
retur. Refert Franciſc. Patritius de Inſtitut. Rei-
publ. lib. 5. titulo 5. Præſtat enim pauca bene, &
pertinenter dicere, quam multa indebite coacer
uare, quam multis inutilibus, ac impertinētibus
aſtantium aures offendere, l. tanta, §. cōtrarium,
verſic. Demum, C. de veteri iure enucl. cuius au-
thoritate, Iodocus Damhouderius in Praxi cau-
15 ſar. ciuil. cap. 96. num. 16. dixit † Aduocatum de-
bere eſſe pauciloquum, nam ob multiloquium
aduocatus quiſq. diffamatur, & reiectari poteſt.
16 † Areopagitarum mos fuit: Audiebant litigan-
tes, Aduocatos, & Oratores, quamdiu ea dice-
rent, quæ ad rem, quam agitabant, attinebant,
Senatu ſummo ſilentio auſcultante: Ceterum
ſi quis meditato Proemio, orationem exordire-
tur, vt iudicum animos ad ſe propenſos redde-
ret, aut eorum beneuolentiam, miſerationem,
aliaq. huiuſmodi aucuparet, progreſſo actu, tum

per

per Præconem ſilentium ei indicebant, vt refert Lucian. in lib. de Gymnaſijs. Pellēdi itaq. eſſent, qui inutilibus Rabularum verbis fora, & ſubſellia implent, de quibus egi in Præfatione ad Conſilia mea, Centur. 1. conuenit quod in Neuolum dicit Martialis Epigrammatum lib. 6.

Dum clamant omnes, loqueris tu Neuole ſemper,
Et te Patronum, cauſidicumq. putas.
Hac ratione poteſt nemo non eſſe diſertus,
Ecce tacent omnes, Neuole, dic aliquid.

Antonius Panormita de dictis, & factis Alfon
17 ſi, lib. 4. cap. 38. refert, † quod cum Alfonſus Hiſpaniarum Rex, accepiſſet, Medicum quendam Gallum acutiſſimum, ſophiſtam tamen, ad agendas cauſas ſe contuliſſe, forumq. omne ſophiſmatibus inuoluere, forum illi prohibuit, decreto edito, vt lis omnis, quam Gallus patronus ſuſciperet, ipſo iure iniqua, & iniuſta haberetur. Tractatur enim in Tribunali de Iuſtitia, in qua obtinenda, melius eſt ſilentio, quam blaterationibus
18 vti; qui † enim multi loquio ſeruit, rectitudinem iuſtitiæ retinere non poteſt, vt inquit Gregor. Moralium lib. 7. c. 25. Vnde S. Bernard. de Conſideratione lib. 4.
19 Adoleſcens † verboſus iuſtitiæ hoſtis, tenenda igitur eſt Regula, vt in omni contentione, ciuiliter, pacatoq. animo agatur; cum .n. profeſſio noſtra, aut Ciuilis, aut Canonica ſit, inciuiliter ea pertractare, ac protſus ſine vlla norma, profecto, vel ab ipſo verborum myſterio diſſonat. Verum manſuete, ac modeſte, non frigide, aut ſubtimide, quippe interdum cum cauſa poſtulat, vocis cōtentione maiore, & acriorib. verbis, atque vrgentioribus vti non prohibemur, vt inquit Lācelott. Polit. de offic. Aduocati, cap. 10. Conſiderati itaque oportet, eſſe tempus tacendi, & tēpus loquendi, diſcreta viciſſitudine penſanda ſunt tēpora, ne aut cum reſtringi lingua debet, per verba ſe inutiliter ſoluat, aut cum loqui vtiliter poteſt, ſemetipſam pigre reſtringat, vt inquit Gregor. lib. 7. Moral. cap. 26.
20 Itaque † pro re, & tempore ſilentij obſeruatio facienda eſt; ſicuti è contra, quandoque nocet taciturnitas, & opus eſt loquela, iuxta notata per Doctor. in cap. Is qui tacet, de Regul. Iur. in 6. & habemus in mille locis, quos omitto, cum non ſit ſpeculationis huiuſmodi.

CAP. II.

ARGVMENTVM.

Blaſphemia Omnipotentis DEI Beatiſſimæ Virginis, Sanctorum Omnium diſtrictè prohibenda, huius delicti grauitas, qualitas, pœna, aliaq. ad materiam neceſſaria.

COMPENDIVM.

1 *Cauſa blaſphemiæ omnes cauſas ſuperat.*
2 *Lingua a DEO homini data, vt ipſum laudaret, & benediceret.*
3 *Pœnalis legis fræno, corpus, & lingua hominis refrænatur.*
4 *Blaſphemiæ definitio prima ex Alberto Magno.*
5 *Blaſphemiæ definitio Secunda ex D. Thoma Aquinate.*
6 *Blaphemiæ Tertia definitio ex eodem D. Thoma.*
7 *Blaſphemiæ Quarta definitio ex Hugone de Sancto Victore.*
8 *Blaſphemiæ Quinta definitio ex D. Hieronymo.*
9 *Blaſphemiæ Sexta definitio etiam ex D. Thoma.*
10 *Maledictum omne relatum ad DEVM, & Sanctos, an ſit Blaſphemia.*
11 *Blaſphemiæ ſpecies, ſiue modi quot.*
12 *Blaſphemiarum diſtinctio, bimembris, cordis, & oris, & num. 13.*
14 *Blaſphemia e corde, quo pacto fiat.*
15 *Blaſphemia ore & actu quomodo fiat.*
16 *Blaſphemia hæreticalis, vel non hæreticalis, quæ remiſſine.*
17 *Blaſphemia, quot modis committatur.*
18 *Blaſphemiæ pœna de Iure Diuino.*
19 *Blaſphemiæ pœna de Iure Ciuili olim a Iuſtiniano Imperatore ſtatuta.*
20 *Blaſphemiæ pœna de Iure Canonico.*
21 *Blaſphemo laico excommunicationis pœna infligitur.*
22 *Blaſphemo clerico, an pœna excommunicationis immineat.*
23 *Intellectus, c. ſiquis per capillum, 22. q. 1.*
24 *Blaſphemiæ pœna in Regno Neapolitano.*
25 *Intellectus Conſt. Regni, Blaſphemantes.*
26 *Intellectus Prag. Incip. Hac perpetua, Regis Ferdinandi, ſub tit. de Blaſph.*
27 *Intellectus Prag. Incip. Maxima nobis.*
28 *Intellectus Prag. Incip. Circa Blaſphemiā Caroli V. Cæſaris.*
29 *Intellectus Prag. Philippi Regis Secundi.*
30 *Blaſphemiæ pœna apud Mediolanum.*
Intellectus Conſtitut. Mediolan. § ſeuere puniendi, lib. 5. tit. de pœnis.
31 *Blaſphemiæ pœna ex Nabuchdenoſore Babyloniæ Rege.*
32 *Muamedes Blaſphemo DEI, Ieſu Chriſti, & glorioſæ Virginis pœnam, vt medius diuidatur, appoſuit.*
Blaſphemus poteſt a quocumque peremi ſecundum Chryſoſtomum.
33 *Blaſphemiæ pœnæ apud Gallos.*

Bla-

34 *Blaſphemum punit Eccleſiaſticus, & ſecularis iudex.*
35 *Peccatum omne Blaſphemiæ comparatum, eſt minus.*
36 *Blaſphemia reſpectu obiecti, in quo peccatur, eſt maior homicidio.*
37 *Blaſphemiæ execratio.*
38 *Pro blaſphemia in exercitu Sennacherib Regis Aſsyriorum, occiſi fuere per Angelum vna nocte centum octoginta quinque millia hominum.*
39 *Quot periere in exercitu Benadab Regis Syriæ ob blaſphemiam.*
40 *Nicanori ob blaſpemiam, inciſum caput, amputata manus, excauata lingua, & in partes ſciſsa, & auibus data.*
41 *Blaſphemus Eccleſiaſtica immunitate non gaudet.*
42 *Blaſphemiæ pena damnati teſtes legitimi non ſunt.*
43 *Hominibus fidus non eſt, qui eſt DEO infidelis.*
44 *Teſtes, an reprobentur in blaſphemia.*
Calor iracundiæ an in blaſphemia excuſet.
45 *Blaſphemiæ materia, vbi tractetur remiſſiuè.*
46 *Iudices, ac Magiſtratus ſeuere puniant blaſphemos.*

AXIOMA.

In Dei, Sanctorum blaſphemias, ne prærumpunto.

1 SIt apud † capitalium cauſarum Iudi-
ces, & Magiſtratus, cauſa, & inquiſi-
tio quælibet grauis, nulla tamen ſui
pondere, & grauitate blaſphemię cau
ſam ſuperat: qua ratione, nouum non eſt, vt per
publica Edicta, huic hominum peruerſę actioni,
& tranſgreſſioni obuietur, vt quod humanis, &
Chriſtianis moribus aduerſatur, ob pœnarum
impoſitionem auertatur. Deus enim Optimus
Maximus, dum hominē creauit, ratione, atque
intellectu ipſum ornauit, vt non modo Creato-
ris ſui omnipotentiam, & magnitudinem con-
2 templaretur, ac contemplando cognoſceret † lin
guamq. illi dedit, vt cognoſcendo ipſum, & bene
diceret, & laudibus efferret, iuxta illud Noe Ge-
neſis cap. 9. Benedictus Dominus Deus Sem. Sic
Melchiſedech Geneſ. cap. 14. Benedictus excel-
ſus, qui creauit cęlum, & terram. Sic etiam puer
ille miſſus ab Abraham Geneſ. cap. 24. Benedi-
ctus Dominus Deus Domini mei Abraham, &
Deuteron. cap. 8. Benedicas Domino Deo tuo
pro terra optima, quam dedit tibi, & 1. Regum,
c. 25. Benedictus Dominus Deu Iſrael. Et Eſdræ,
cap. 9. Surgite, benedicite Domino Deo veſtro
ab æterno vſque in æternum, Tobiæ cap. 4. Om-
ni tempore benedic Deum. & Tobiæ cap. 13.
Benedicite Dominum omnes electi eius. & ibi-
dem. Benedic Deum ſæculorum. Iudith cap. 7.
Benedicamus Dominum viuentes. & Dauid
Pſal. 15. Benedicam Dominum, qui tribuit mihi
intellectum. & Pſal. 29. Benedicite Dominum in
omnibus operibus ſuis. & Pſal. 33. Benedicam
Dominum in omni tempore, ſemper laus eius in
ore meo. Pſal. 65. Benedicite gentes Deum. Pſal.
95. Benedicite nomini eius. Pſalm. 102. Benedi-
cite Dominum omnia opera eius. Pſal. 144. Per
ſingulos dies Benedicam te. Eccleſiaſtici, c. 39.
Benedicite Dominum in operibus ſuis, date no-
mini eius magnificentiam. Ieremiæ cap. 4. Bene-
dicent enim omnes gentes. Daniel. cap. 3. Bene-
dicite omnia opera Domini Domino, 2. Ma-
chab. cap. 15. Omnipotentem Dominum bene-
dicebant; & Paulus Apoſtol. Romanor. cap. 12.
Benedicite, & nolite maledicere. Et Dauid Pſal.
70. Repleatur os meum laude, vt cātem tota die
gloriam tuam. Ingratus autem, ac peruerſus ho-
mo linguæ membro abutitur, vt dum ex ore ſuo
laudes, ac benedictiones eructare deberet, per-
uerſas, malignas, iniurias, maledictiones, ac Blaſ-
phemias in Deum omnipotentem, intemeratā,
& glorioſam Virginē, in Sanctos, ac Sanctas euo
mat. Ex fonte eodem vnde dulces, ac ſuaues
aquas emittere deberet, amaras, ac venenoſas
exhibeat, vt dicit D. Iacobus Apoſtolus, cap. 3.
Ob has itaque hominum tranſgreſſiones, opor-
tet Legem, ſiue Edictum facere, vt vnuſquiſque
iuxta Conſilium Dauid Pſal. 38. ponat ori ſuo cu
3 ſtodiam. Vt † quemadmodum equi fræno, & na-
ues gubernaculo, ad rectam ſemitam diriguntur
ſic frænos legis pęnalis, & corpus, & lingua cir-
cumcidatur.

Vidēdum erit, quid ſit blaſphemia? quot ſint
eius ſpecies? quot modis committatur? quomo-
do puniatur? quis iudex de illa cognoſcat? quam
ſit nefanda, quantaque eius vituperatio.

Ad primum, plures traditæ ſunt à ſcriptori-
bus, Theologis, Canoniſtis, ac Legiſtis illius de-
4 finitiones. Prima † diffinitio tradita ab Alberto
Magno, lib. 2. Sent. Diſtinct. 35. eſt, quod blaſphe
mia eſt impoſitio falſi criminis in Deum. Secun-
5 da, † quod Blaſphemia ſit derogatio excellen-
tis bonitatis Diuinæ, vt dicit D. Thomas, in ſecū-
6 da ſecundæ q. 13. artic. 1. Tertia, † quod Blaſphe-
mia eſt impoſitio falſi criminis in Deum, vel ei
ſubtrahendo, quod ineſt, vel ei tribuendo, quod
non eſt. Idem Thom. vbi ſupra, & in 4. Sentent.
diſtinct. 14. vbi Thom. de Vio Caietan. Silueſt.
Prier. in Summa, §. Blaſphemia. Et has tres ego
retuli in conſil. 43. num. 2. cum pluribus ſeqq.
7 Centur. 1. Quarta † Blaſphemia eſt cum quadam
probroſa religioſitate conuitiorum in alterum
iaculata maledictio, vt dicit Hugo de Sancto vi-
ctore, in lib. de fructu carnis, & ſpiritus, cap. 6. quā
refert Perus de Aragon. 2. ſecundæ, q. 89. artic. 6.
8 Quinta † traditur à Diuo Hieronymo quòd Blaſ
phemia eſt contumelia, vel vitij illatio in iniuriā
9 creatoris. Sexta † eſt, cum attribuitur creaturæ,
quod eſt creatoris. Idem Thom. in dicta 2. 2. q. 13.
10 artic. 1. in reſponſ. ad 3. Septima † omne maledi-
ctum, prout referuntur ad Deum, & Sanctos, eſt
Blaſphemia, vt in c. 2. de Maled. Hoc idem Bart.
in l. item apud Labeonem, §. prætor ait, num. 4. ff.
de iniur. & dixi in dicto conſ. 43. num. 5. Centur.
prima.

11 Ad ſecundum verò, † quot ſint Blaſphemiæ
ſpecies, non poſſum non aſſerere, meo iudicio,
quoſdam grauiſſimos viros errare quod dum vo
lunt dicere Blaſphemiæ ſpecies, narrant modos,
quibus cōmittatur blaſphemia. & hi mille ſunt,
quæ recincidunt in vnum; Inter hos eſt Arnaldus

Alber-

Digitized by Google

Albertinus Epiſcopus Pacenſis de Agnoſcend. aſſert. Catholica, vel hæretica, q.27.nu.16. & Sebaſtianus Medices, in Sũma, Peccator, Capital.
12 q.31. & alij, quos omitto. Vnde † breuiter dicendum eſt, aliam eſſe blaſphemiam mentalem, alteram vero affectalem: vel Cordis vnam, & Oris al-
13 teram. Et rurſus † iſtã ſubdiuidi in blaſphemiam ſimplicem, & blaſphemiam hæreticalem, & has ſpecies præſenſit D. Thomas vbi ſupra, & ſequitur Tiberius Decia. in Tractatu. Crim. lib.6. c.2.
14 nu.2. Corde, † mente, & intellectu dicitur committi blaſphemia cum corde falſa de Deo opina-
15 mut. † Ore vero, affectu, & actu committitur, cũ modis omnibus aperto ore blaſphematur: & dũ fit ore blaſphemia cõtra fidem, vel etiam in intellectu, tunc tractaretur, vt infidelitas, vt poſt Caietan. ad D. Thomam vbi ſupra, articulo primo vo-
16 luit Decian, in dicto c. 2. Blaſphemiam † hæreticalem, vel non hæreticalem declarat optimè Arnald. Albertin. vbi ſupra. q.6. nu.25.
17 Ad Tertium, quot † modis blaſphemia cõmittatur? dicendum eſt in hoc nolle me declarare modos, quibus tale delictum perpetratur, ne ſit potius blaſphemandi doctrina quædam, quàm abominandi delicti huiuſmodi cautela. Decem modos, quibus hæc corruptela blaſphemandi fieri poteſt, ennumerauit Arnaldus Albertinus in dicta, q.27. num.16. At decem, vel vndecim modos inducit Iacob. Menoch. de Arbitr. Iudic. qq. lib.2. Centuria 4. Caſu 375. num.4. cum pluribus ſeqq. Septem verò ante ipſum numerat Iul. Clarus i §. Blaſphemia, n. 1. & 2. aliter numerat Sebaſtian. Medices in ſumma peccator capital. q.32. et plures refert. Tiberius Decian. in d. lib.6. Tit. de blaſphemia cap.2. nu.3, cum pluribus ſeqq.
18 Ad Quartum qua † pena blaſphemiæ delicti puniatur? Iure Diuino puniebatur pœna mortis, lapidationis, vt habetur Leuitici ca.24. E duc blaſphemum extra caſtra, & ponant omnes qui audierunt manus ſuas ſuper caput eius, & lapidet eũ populus vniuerſus. Et ad filios Iſrael loquens: Homo, qui maledixerit Deo ſuo, portabit peccatum ſuum, & qui blaſphemauerit nomẽ Domini morte moriatur, lapidibus opprimet eum omnis multitudo populi, ſiue ille ciuis, ſiue peregrinus fuerit, qui blaſphemauerit nomen Domini moriatur. De hac pena Iuris Diuini, agebant fortè Iudei dum Ieſum Dominum volebant lapidare, qui apud Ioan. cap.10. dixerunt, de bonis operibus non lapidamus te, ſed de blaſphemia, de hoc Lucas de Penna, in l. Omnes, C. de Delat. lib.10. Matth. de Afflict. in Conſt. Regni blaſphemantes, Nic. Boer. in Deciſ. 301. num.4. Franciſc. Squillacenſ. de Fide Cathol. cap.16. num.2. Iul. Clar. in §. Blaſphemia, num. 4. Iacob. Menoch. in dicto Caſu 375. num.24.
19 De Iure † Ciuili verò, erat pena mortis ſtatuta à Iuſtiniano Imperatore, vt in Auth. Vt non luxur. contra natur. quam Iuſtiniani Conſtitutionẽ dicit eſſe tam piam, quòd poſſet legi in Eccleſia Ioan. de Anania, in c. finali, de Maled. ſequuntur Bartol. & Angel. ibidem. Alex. in conſil. 231. vol. 6. Nicol. Boer. in dicta Deciſ. 301. num.10. Cataldin. de Viſo, de Syndicatu, num.106. Petr. Foller. in Pract. Crim. in Fragme. nu.15. Didac. Couaru. in c. quamuis, parte prima, §.7. num. 10. de pactis in 6. Luc. de Penna, in dicta l. omnes, num.6. vbi dicit, hãc penam abiiſſe in deſuetudinem. Quem ſequũt Didac. & Boer. vbi ſupra. Latè Menoch. in dicto Caſu 375. nu.24.25. & 26. Latius Tiber. Decian. vbi ſupra, cap.6. num.4. Hippolyt. Bonacoſs. in Commu. Opin. Criminal. lib.1. §. Blaſphemia, Idem Foller. in Pract. Cenſu. §. Nicolaus Epiſcopus, nu.45. & pluribus ſeqq. Marſil in Pract. Crimin. §. & quia, nu.25.
20 Iure autẽ † Canonũ diuerſæ pene pro temporum diuerſitate impoſitæ reperiuntur, & dum loquimur cõtra laicos, in c. ſi quis per capillum, 22.
21 q.1. Laico † pena excommunicationis infligitur, & habetur in c. Apoſtolice, 23. q.4. ibi: Tradendi ſunt Satanæ, vt blaſphemare dediſcant. Hinc Paulus Apoſtolus, 1. ad Timoth. cap.1. dicit, Hymeneum, & Alexandrum tradidiſſe Satanæ, vt diſcant non blaſphemare. Sed tamen Penam excommunicationis non eſſe in vſu hodie, voluerũt Hoſtienſ. in Summa, Tit. de Maledic. num.4. & fuiſſe correctam per c.2. extra de Maledic. eo quòd hodie imponatur pena publica ante fores Eccleſiæ intra Miſſarum ſolemnia, vt in dicto c.2. traditur forma, quod voluit etiam Abb. Panorm. in dicto
22 cap.2. nu.8. & 10. In † Clerico verò non habere locum dictam penam c.2. de Maledic. quia Clerici non ſubeunt penas publicas, c. ex penitentibus, 50. diſt. c. 1. de Bigamia. Sed in eo eſſe penam arbitrariam cenſuit Panor. in dicto, c.2. num.8. Iacob. Simãchas in Praxi Hæreſeos, titulo 9. Aegid. Boſ. de Inquiſ. num.131. Iacob. Menoch. in dicto
23 Caſu 375. num.30. Nec pœna † dicti c. ſi quis per capillum, quòd Clericus deponatur, depoſitione Verbali, non actuali, locum habere cenſeo, cum dicendum ſit cum clericis agendum eſſe pena ſtatuta ſub Leone Decimo Pontifice Maximo in Concilio Lateranẽſi. ſeſſ.9. de Reformat. Curiæ quod & tenuit Ioann. Bernardus Diaz in Pract. Crim. Canonica ca. 103, num.5 Simon Maiolus de Irregularitate, lib.5. ca.32. nu.2. Tiber. Decian. in d. cap.6. num.3. Foller. in d. Pract. Cenſuali, in §. Nicolaus Epiſcopus, nu.51. & Canonem dicto Concilij Lateranenſis inſeruit Menoch. in dicti Caſu 375. nu.29
Apud omnia optimè inſtituta Regna, & Res publicas, ſuper huiuſmodi ſcelera committentes,
24 penæ graues conſtitutæ fuere. In † hoc Regno Neapolitano paſſim penę conſtitutę ſunt. Prima à Federico Imperatore, qui dicit: blaſphemantes Deum, & Virginẽ glorioſam, Linguæ maliloquæ
25 mutilatione punimus, vt † in Conſt. Blaſphemantes, Qui minorauit penam mortis, quia, vt dicit Bald. in l. Iuriſiurandi, C. de Reb. credit, per totam Italiã moderata eſt pena in blaſphemos. Et volẽs reddere rationẽ dictæ minorationis, Afflict. in dicta Conſt. Blaſphemantes, nu.1. dicit, id fuiſſe factum ob multitudinem blaſphemantium, poſtmodum ſub die 21. Aprilis, anni 1481. In prag. Incip. Hac perpetua ſub tit. de blaſphem. impoſuit
26 pœnam † mutilationis linguarum, Rex Ferdinandus primus, blaſphamãtibus Deum, Omnipotẽtẽ, Glorioſiſſimam Virginem, Apoſtolos, Sanctosq. alios

Digitized by Google

alios in Sanctorum Catalogo deſcriptos, ac ad
pęnam tertiæ partis bonorum. Poſtmodum idē
Rex Ferdinandus in anno 1483. die 10. Aprilis,
27 per aliam Pragm. Incip. Maxima † nobis, cauit,
maledicentes, & blaſphemantes Deum Beatam
Virginem, ſanctos, ac ſanctas, puniri irremiſibi-
liter arbitrariè, iuxta formam conſtitutionum,
& capitulorum huius Regni, & per hanc prag-
maticam, videtur renouaſſe pœnam impoſitam
ab Imperatore Federico in dicta Conſtitut. Blaſ-
phemantes. Carolus Quintus Imperator in an-
28 no 1540. In prag. incip. † Circa blaſphemias. Di-
ſpoſuit obſeruari leges, & conſtitutiones Regni,
capitula, & Pragmaticas; ſub Philippo 2. Rege
Catholico; tempore adminiſtrationis Don Pe-
rafanni de Riberas Proregis Ducis de Alcala, in
29 anno 1566. die 26. Octobris, impoſita eſt † pęna
remigationis per quattuor annos in Regiis trire-
mibus; ultra pęnas aliarum pragmaticarum. In
30 ſtatu † Mediol. lingua præciditur blaſphemo, ſed
tertia vice, vt in §. ſeuerè puniendi, in tit. de pęn.
31 lib. 5. Conſt. Mediol. Apud † Babylonios legem
protulit Nabuchodonoſor Rex vt omnis Popu-
lus, Tribus, & lingua quęcumque loquuta fuerit
blaſphemiam contra DEVM Sidrach, Miſach,
& Abdenago, diſpereat, & domus eius vaſtetur,
neque enim alius DEVS, qui poſſit ita ſaluare.
Nabuchodonoſor Rex omnibus populis, genti-
bus, & linguis, qui habitant in vniuerſa terra,
pax vobis multiplicetur, Signa, & mirabilia fecit
apud me DEVS excelſus. Placuit ergo mihi
prædicare ſigna eius, quia magna ſunt, & mira-
bilia eius, quia fortia, & Regnum eius Regnum
ſempiternum, & poteſtas eius in generatione, &
32 generationem; vt habetur Daniel. cap. 3. Sic † &
Mahomedes Turcicæ Legis, & Principatus au-
thor; in ſuo Alcorano legem in Blaſphemos hāc
poſuit: Quicumque DEVM, vel Chriſtum, vel
Beatam Virginem blaſphemauerit, medius di-
uidatur, vt refert Ioannes Aquilanus ſermone
21. Diuus Ioannes Chryſoſtomus ad Populum
Antiochenum in Homelia quinta inquit: Quia de
blaſphemia dictum eſt, vnam vos omnes petere
volo retributionem pro concione hac, atque ſer-
mone, vt in Ciuitate blaſphemantes mihi caſti-
getis; & ſi quemque in biuio, vel foro DEVM
blaſphemantem audieris, accede, increpa, & ſi
verbera infligere oporteat, ne recuſes ipſius fa-
ciem alapa percute, contere os ipſius, percuſſio-
nem manum tuam ſanctifica. Et ſi vlli accuſaue-
rint, & in carcerem duxerint, ſequere; Et ſi pręſ-
tans iudex pro tribunali repopoſcerit, dic cum li-
bertate, quòd Regem Angelorum blaſphema-
uit. Sicenim Regem terræ blaſphemantem pu-
niri oportet, multò magis illum contumelia affi-
cientes, commune crimen eſt, publica iniuria;
cuique licet accuſare volenti. Hæc Chryſoſto-
33 mus. Apud † Gallos pluries mortis, aliasque pę-
nas illatas, refert Io. Papomus lib. 1. tit. 2. per plura
Arreſta: alias etiam nonnullas refert Petr. Greg.
Syntagmat. Iuris vniuerſi, lib. 34. c. 11. per totum.
34 Ad quintum verò, † quis iudex ſit Blaſphe-
miæ cognitor? Breuis eſt reſponſio, quòd vter-
que iudex Eccleſiaſticus, & ſecularis poteſt bla-
ſphemum punire, & pęna ab vno impoſita, non
impedit, quin poſſit ab altero puniri, vt eſt tex. in
d. c. 2. vbi Abb. Panorm. & alij de Maledicis Ae-
gid. Boſſius in tit. de inquiſ. num. 131. & 132. Iul.
Clar. in d. §. Blaſphemia, num. 5. poſt Bald. Fran-
ciſc. Aretin. Andr. Alciat. Didac. Couar. Anton.
Gomez, & alios; dixi ad Bellugam in Speculo
Princip. rubr. 11. §. videamus, in verbo, mixtis,
quem locum refert Petr. Cened. in Collect. Iuris
Canonici partè 2. cap. 126. ſub nu. 4. Fabius Mon-
telcon. in pract. arbitr. parte 4. num. 743. Ioan.
Rojas de hæreticis, par. 2. aſſert. 2. num. 168.
Ad ſextum, ac vltimū, quam ſit nefandum ſce-
lus blaſphemia ac quanta ſit execratio ſacrę litte-
ræ atteſtantur. Nam Iudas Thadæus Frater Ia-
cobi in Epiſtola Catholica, cap. 1. Magnum cri-
men committere ait; Maieſtatem blaſpheman-
35 tem; & gloſſa ad Iſaiam, cap. 18. dicit, quod † om-
ne peccatum blaſphemiæ comparatum eſt læ-
ue; vndè rectè Auguſtinus non minus peccant,
qui blaſphemant Chriſtum regnantem in cęlis,
quàm qui crucifixerunt ambulantem in terris.
Idcirco concludit D. Thomas in ſecunda ſecun
dæ, q. 13. art. 3. quòd blaſphemia ſit delictum gra-
36 uiſſimum, & ideò † reſpectu obiecti, in quod
peccatur, blaſphemia eſt peccatum maius ho-
micidio, vt vbi ſupra concludit D. Thomas, &
poſt eum Tabiena, in Summa, §. blaſphemia, nu.
6. Fumeus in Armilla, in verbo, blaſphemia, nu.
2. Dominic. de Soto, de iuſtit. & iure, libro 8. q. 2.
artic. 3. Maius etiam periurio, vt dicit gl. ad Paul.
37 ad Epheſios, cap. 4. ſuper illis verbis, † blaſphe-
mia tollatur à vobis, quòd peius eſt blaſphemare,
quam peierare; quod & diſcutit D. Thomas vbi
ſupra. Execratio verò huiuſmodi delicti eſt ſa-
tis nota, & Chriſtiano lectori obuia, cum vnum
ſit Sacrę ſcripturę teſtimonium, quo apparet vin
38 dicta à DEO in blaſphemos illata, cum † per
Angelum vna nocte in exercitu Sennacherib
Regis Aſſyriorum, occiderit centum octuagin-
ta quinque millia hominum vt habetur libro 4.
Regum, cap. 19. & poſt Beroum ſcribit Ioſephus
Antiquit. Iudaicar. lib. 10. cap. 1. & 2.
39 Aliud exemplum † patet in exercitu Bena-
dad Regis Syriæ, quia cum obtinuiſſet Achab
Rex Iſrael quandam in eos victoriam, blaſphe-
mauerant Syri, dicentes Deus montium, ipſe eſt
Dominus eorum, & non eſt Deus Vallium, dabo
hanc multitudinē grandem in manu tua, & ſcie-
tis, quia ego ſum Dominus. Septima die pauci
filij Iſrael vna die percuſſerunt centum millia pe-
dites Syros, & cū reliqui aufugiſſent in Aphec,
cecidit ſuper illos murus ciuitatis, atque occidit
ex eis alia viginti ſeptem millia, ita, vt Benadad
ab Achab veniam, & fœdus petierit, vt habetur
lib. 3. Regum cap. 20. Chriſtianus Adrichomius
40 in Chronic. Anni Mundi, 3031. Sic impio † Ni-
canori ob Dei blaſphemiam, inciſum caput, am-
putata manus, & excauata lingua, & in partes
ſciſſa, & auibus data, vt habetur libro 2. Macha-
bæor. cap. 15. Hinc mos erat Iudæis, cum audie-
bant blaſphemiam, aures obturabant, & veſti-
menta ſua ſcindebant, vt patet Matth. cap. 26.
41 Hinc † delictum iſtud adeo odioſum eſt, quòd
blaſphe-

blaſphemus non gaudet Eccleſiaſtica immunitate, ſed inde extrahitur, quia fruſtra legis auxilium implorat, qui in illam committit. c. quia fruſtra, de vſur. Blaſphemus enim dum in Deum, atque in Eccleſiam eius Sponſam deliquit, immunitatibus, & gratijs illius gaudere non debet, c. conquæſti, c. cum pro cauſa, c. finali, de ſenten. excom. Ioan. Faber in l. 1. C. de his, qui ad Eccleſ. confug. vbi hoc de Blaſphemo non dicit, ſed ſic eum refert, ac ſequitur Nicol. Boer. in Deciſ. Burdegal. 110. num. 1. & pluribus ſeqq. Petr. Rebuff. in Conſtit. Galliæ, tomo 2. de Immunit. Eccleſ. articulo 1. num. 23. Remigius de Gonny de Immunit. Eccleſ. Fallent. 24. per totum. Tiberius Decian. in tract. Crim. lib. 6. tit. de Blaſphem. cap. 6. num. 23.

42 De Blaſphemia inſuper damnati † in teſtimonio ferendo non admittuntur, Alexan. in conſil. 152. vol. 5. Alexand. de Neuo in conſil. 2. num. 10. Ripa, in l. Admonendi, nu. 180. ff. de iureiur. Felin. in c. 2. in fine, extra, de exception. Thom. Grãmat. in Deciſ. 21. num. 12. in Voto 22. num. 5. & 6. in Conſil. Crimin. 12. num. 29. in conſil. 70. num. 9. in fine, refert Decian. in dicto cap. 6. num. 21. Iacob. Nouell. poſt Duen. Regula 216. num. 23. Ioan. Baptiſta Plotus, in l. ſi quando, num. 803. C. Vnde vi. Lancellot, Cõrad. de offic. præt. in cauſ. ciuil. lib. §. 2. tit. de perſon. teſt. num. 35. tamen Decius, in conſil. 163. ſub num. 10. verſ. Tertiusdecimus, dicit, quod ſi blaſphematores, luſores, & ſimiles repellerentur, nullus poſſet examinari, quod non eſt magnifaciendum. Sed ſupradictam primam opinionem confirmando idem dicit Roland. à Valle, in conſil. 57. num. 43. & in
43 conſil. 94. num. 34. vol. 4. quia † non poterit hominibus eſſe fidelis, qui Deo fidelis non eſt. Bald. in c. cum Ioannes, de fide inſtrum. arg. c. non poteſt, 2. q. 7. Idem Roland. in conſil. 63. num. 25. volum. 2.

44 Nec reprobãtur teſtes † niſi ex capite inimicitiæ, vel quod calore iracũdiæ blaſphemauerint, vt voluit, idem Thom. Grammat. in conſ. crim. 15. num. 12. & duobus ſeqq. Alexand. in conſil. 72. num. 7. vol. 1. Nec tenenda eſt opinio Paridis de Puteo, quam refert Iul. Clar. in d. §. Blaſphemia, num. 5. dicentis, blaſphemum non admitti ad probandum contra teſtium perſonas, quia contrarium tenuit Nicol. Boer. in Deciſ. 301. nu. 21. in fine, quem ſequitur ipſe Clarus vbi ſupra; Nam, etſi offenſio in Deum magna ſit, & omni vltione digna, ſemper tamen defenſio inquiſito danda erit, ne forte iniquis, aut viliſſimis quibuſq. teſtibus præbeatur anſa, aliquos hoc intuitu malignandi; ſequitur hoc idem Decian. cap. 5. in princip.

Multas queſtiones congerere poſſem ad hanc materiam, quas omitto, quæ videri poſſunt
45 † apud eos, qui de ipſa ſcripſere, prout ſunt Diuus Thomas, in 2. 2. queſt. 13. Didacus Couar. in c. quamuis, parte 1. §. 7. Tabien. Sylueſt. Angel. Armilla, in verbo, Blaſphemia, Thom. Gram. in Deciſ. 50. Nicol. Boer. in Deciſ. 110. in Deciſ. 301. Bernard. Diaz, Pract. Crimin. Canonica, c. 103, Et Ignat. Salzedo, D. Ant. Flor. in Summa, par. 2. tit. 8. cap. 7. Anton. Gomez. Variar. reſolut. cap. 1. num. 1. cap. 2. num. 2. tomo 3. Arnald. Albertin. de Agnoſcend. aſſert. Cathol. vel hæretic. q. 6. & q. 27. Iul. Clar. in d. §. Blaſphemia. Dominic. Sotus, de Iuſt. & Iure, lib. 8. q. 2. artic. 3. Conrad. Brunus de Hæretic. lib. 5. cap. 20. Ludou. Carrer. de Hæretic. num. 26. Alfonſus de Caſtro, de iuſta hæret. punit. lib. 1. cap. 12. Iacob. Symanch. in Praxi Hæreſeos, tit. 9. & de Cathol. inſtit. tit. 8. Io. Roias de Hæret. par. 2. Aſſert. 12. Ioannes Franc. Poncinib. de Lamijs, num. 86. Franciſc. Squillacenſ. de fide Catholica, cap. 16. Iodocus Damhoderius, in Praxi Crimin. cap. 61. num. 10. Petr. Gerard. in Singul. 83. Sebaſtian. Medic. in Summa peccat. par. 1. tit. 4. queſt. 31. Aegid. Boſſ. in tit. de Inquiſit. num. 131. & ſeqq. Ioan. de Arnon. in Singul. 4. Paul. Fuſc. de Viſit. lib. 1. cap. 21. num. 30. Simon Maiol. de Irregular. lib. 5. cap. 32. Eymeric. in Director. Inquiſit. parte 2. quæſt. 41. vbi Franciſc. Pegna. Lelius Zanch. de Priuileg. Eccleſ. Priuileg. 150. Anton. Scappus de iure non ſcripto lib. 5. cap. 135. Menoch. in dicto Caſu 375. & infinitos ex his & alijs propemodum copioſe more ſuo Petr. Cened. Collectan. Iuris Canonici, parte 2. cap. 126. per totum. Petr. Plaza in Epitome Delictor. lib. 1. cap. 1. num. 18. in fine, Tiber. Decian. tract. crim. lib. 6. per plura capita. Marc. Anton. Blanch. in Pract. Crimin. Caut. 8. Petr. Foller. in Praxi Crimin. in Fragment. num. 12. & pluribus ſequentibus, in Pract. Cenſual. in verbo, Nicolaus Epiſcopus, num. 43. cum ſequentibus Petr. Greg. Syntagmat. iuris vniuerſi, lib. 33. cap. 12. Franciſc. Marc. in Deciſ. 109. par. prima. Hippolyt. Bonacoſſ. queſt. crimin. §. Blaſphemus. & Opin. Commun. Crimin. §. Blaſphemia, parte prima. Barth. Bertazol. in conſil. crimin. 518. vbi Claudius filius, vol. 2. Pelbar. à Themiſuar in Roſar. Sacræ Theolog. verſic. peccatum, 4. §. 40. parte ſecunda.

46 Reliquum eſt, vt moneãtur † Domini, & Magiſtratus, vt ſeuerè puniant hos DEI hoſtes Blaſphemos, nec ſinant ſuis Edictis, ac legibus hoc delictum inultum, ne à Barbaris, atque Ethnicis in vlciſcenda Diuini Numinis iniuria vincamur, & Diuinum honorem ſilentio præterijſſe quandoque culpemur. Nonnulla quo ad blaſphemiam oris, ac facti ſcribit nouiſſimè poſtquam hæc ſcripſeram Ioan. Baptiſta Coſta, de facti ſcientia, & ignorantia. Inſpect. 17. per totam. Adde etiam nouiſſimè Carolum Iallongum, Racemation. 41. numero vigeſimo.

CAP.

Google

CAP. III.

ARGVMENTVM.

Summo Pontifici, Imperatori, Regibus, Principibus Eccleſiaſticis, vel profanis maledicendum non eſt, quando ſemper linguæ petulantia in Principes extitit punita diuerſimodè.

COMTENDIVM.

1 *Maledicendum Principi non eſt.*
2 *In ſummo Pontifice locum ſibi vendicat tit. C. ſi quis Imperat. maledix.*
3 *Tiberij Deciani opinio reprehenditur.*
4 *Intellectus l. vnica, C. ſi quis Imp. maledix.*
5 *Seuerus Antiochiæ Epiſcopus punitus ab Iræneo Præſide ob maledicta in Sanctum Calcedonenſe Concilium prolata.*
6 *Daphitas Grammaticus, quod Reges verſibus inceſſerat in monte Thorace, cruci affixus fuit.*
7 *Maledicentia in Principem inter Maieſtatis crimina poni.*
8 *Antiſtius Maieſtatis delatus, quod probroſa quædam in Principem ſcripſiſſet.*
9 *Conſiderandæ perſonæ ſunt, quæ Principi maledixerint.*
10 *Heluidius, quod Veſpaſianum maledictis, & factis laceſſiuerat, morte danatus, à Veſpaſiano tandem reuocatus fuit.*
11 *Claudius Cæſar, dixit, non ita de Pulice, vti de fera vindictam ſumendam.*
12 *Philippus Rex Secundus ægre tulit quendam fuiſſe capite truncatum eo quod dixerat, officia dari indignis in Regno.*
13 *Senator non eſt conuicijs afficiendus, ita ſcribente Arnobio aduerſus Gentes.*
14 *Aſſyrii maledictis Principem ac ſuperiorem afficere non audebant.*
15 *Veſpaſianus Imperator decreuit, non oportere maledici Senatoribus.*
16 *Rex, nec ferre, nec inferre iniuriam debet.*
17 *Maledicentiæ Principis caſus ad eumdem Principem referendi ſunt.*
18 *Accurſium, an bene declarauerit Menochius in loco allegato.*
19 *Tiberius ægre tulit, quod Senatus morte multaſſet Q. Lutorium, quod in Druſum ægrotantem Poeticum Carmen ſcripſiſſet.*
20 *Nicolaus Francus Beneuentanus, morti traditus, quia in Pium V. Pontificem Maximum clandeſtinè maledicum carmen in publicum poni feciſſet.*
21 *Semei comitiator Dauidis Regis morte multatus poſt obitum Regis à filio Rege Salomone.*

AXIOMA.

Principibus, Dominiſq. me maledicunto.

PRæceptum notiſſimum traditum eſt
1 Exodi cap. 22 † Dijs non detrahes, &
Principi populi tui non maledices.
Hinc reprehenſus, & percuſſus Paulus mandato Ananiæ Pontificis, quod parietem dealbatum illum vocaſſet, qui reſpondit: neſciebam fratres, quia Princeps eſt Sacerdotum, ſcriptum eſt enim, Principem populi tui non maledices, vt habetur Actuum, cap. 23. verſu quinto.
2 Qua de re arbitror † titulum, C. ſi quis Imperat.
maledix. in maledicente Summo Pontifici locum ſibi vendicare, vt plenè ſcripſi in Conſil.
3 meo 26. Centuria 2. Nec † idcirco mihi arridet
opinio Tiber. Deciani in tract. crimin. lib. 7. cap. 50. num. 34. parte ſecunda. Qui cenſuit de Iure Canonum Maledicentem Papæ, vel Epiſcopo, non puniri: quando conſiderari debet, ſi in Imperatore id fiat, ac puniatur, tanto plus in Pontifice, cui, & Imperator, Reges, omneſq. Principes colla ſubmittunt. Eſſetq. inſuper contra morum Regulam, qua, ore, lingua, & actu tenemur eum, qui CHRISTI Domini Noſtri Vices gerit in terris, venerari, & honore afficere nec contemptui ex maledicentia illum habere.
4 Nam Imperatores in l. vnica, C. ſi quis Imper.
maled. non abſoluerunt maledicendi in ipſum Principem libertatem, atque petulantiam, ſed huius criminis reos ad ſuſi examen, arbitriumq. deduxere; cuius rationem reddere ſtuduit M. Anton. Natta, in conſ. 592. quod eſt duplicatum in conſil. 595. vol. 3. Sed vnum eſt pro I.C. Petrino Bello, alterum eſt pro Vincentio Petrini fratre. Refert namque Euagrius Hiſtor. lib. 3. cap.
5 34. & lib. 4. cap. 4. Seuerum † olim Antiochiæ
Epiſcopum, ob nonnullas varias, atque innumerabiles blaſphemias, & maledicta in Sanctum Calcedonenſe Concilium, ac illius Patres prolata, ab Iræneo Præſide Antiocheno Iuſtini Imperatoris iuſſu debitas ſuæ procacitatis pœnas, nẽpe linguæ amputationem, ſuſtinuiſſe, vt qui pluries monitus, maledicendi ſermones defendere, & ab incepto deſiſtere noluiſſet. Nicephor. lib. 17. cap. 2. & cap. 9. ego dixi in conſil. 43. num. 1.
6 Centur. 1. Vnde † Daphitam Grammaticũ cruci
affixum in monte Thorace, quod verſibus Reges inceſſerat, & inde prouerbium ortum, Caue
7 à Thorace, ſcribit Strabo, lib. 14. Ad † crimen
olim Maieſtatis ſpectaſſe maledicentiam in Principem poſt Iacobum Cuiacium inquit Tiberius Decian. in d. c. 50. num. 29. ex authoritate Iulij Pauli, lib. 5. Sententiarum ad filium, titulo 29. vt eſt in fine Codicis Theodoſiani, ibi: quod crimẽ non ſolum facto, ſed & verbis impijs, ac maledi-
8 ctis maximè exacerbatur. Hinc † Antiſtium, quia
quædam probroſa in Principem ſcripſerat, Maieſtatis delatum ſcribit Cornel. Tacitus Annaliũ
9 lib. 14. Arbitror autem † hac in re pẽſandas fore
perſonas.

Digitized by Google

perſonas, qui in hanc maledicendi in Principem
Scenam deſcenderint, num viles ſint, & abiectæ
plebis homines, nam ſi Duces illi fuerunt, præfe-
cti, aliiue graues, vel clariſſimi viri, à quibus ver-
ba hæc petulantia, & vana exierint, & proficiſcan
tur, tunc vel infirmandi principatus, aut illius af-
fectandi, ac peruertendi, aut tumultus, vel bella,
ac populorum motus excitandi ſuſpitiones na-
ſcentur; & idcirco graui animaduerſione hos di-
gnos iudicarem. Sin autem illi viles ſint, impo-
tentes, infimiq. ſtatus, quid in eorum animad-
uerſione Princeps, ſuiq. Magiſtratus decoris vn-
quam quærere poterunt? Eorum diſciplina, &
punitio reputabitur ſi id clementia antiquetur.
10 Sic † Veſpaſianus, Heluidium, quod ipſum no-
mine proprio non Imperatorio ſalutaſſet, ac in
eius Edictis Imperatoris nomen non apponeret,
eumq. dicendi libertate, declamationibus, ni-
mia dicendi inſolentia pungeret, relegatum pri-
mum, deinde mori iuſſum, miſſis, qui percuſſo-
res reuocarent, ſeruari iuſſit; vt eſt author Sue-
ton. in Veſpaſiano, cap. 15. Mille ſuperſunt exem
pla, quibus Principes clementia vſi ſunt in eos,
qui illos maledictis laceſſiuerunt, quos nunc ex
11 profeſſo, omitto, cum arbitrer iuxta † dictum
Claudij Cæſaris non ita de Pulice, ſicut de fera
vindictam eſſe ſumendam, vt dicit Dio Niceus,
lib. 60. & ego refero in conſil. 76. num. 20. Cent.
1. nam non ita pridem cum quidam Doctor in
quodam memoriali dixiſſet, Magiſtratus Regis
viris doctis omiſſis, ignorantibus dari, fuit Nea-
pli capite truncatus; Quod cum audiſſet Philip-
12 pus II. Rex, adeo † ægrè tulit, vt parum abfuerit
quin in Magiſtratus, qui illi eam pœnam inflixe-
rant, grauiter animaduerteret. Refert Lucianus
in Demonacte, quod quidam Cynicus Philoſo-
phus cum lapidem aſcendiſſet, circumforaneo-
rum more, qui per compita, ex eminentiore lo-
co ſuas cruſtulas venditant, & ibi in proconſulē,
quod delicatior eſſet; & corpus ſæpè vngeret, a-
crius, & vehementius declamaſſet, vix fuſtium
ictus, exſiliumq. effugit. Nam Magiſtratui, quam
diu in Magiſtratu eſt, contumelioſum aliquod,
vel turpe non eſt obijciendum, qualiſcumque il-
le ſit in precio habendus, ac illum venerari opor-
tet, ne ex contagione propria, ac perſonæ vitio,
dignitas, & officium contaminetur. Quinimmo
13 † nec Senatorem conuicio proſequi debere, ſcri
14 bit Arnobius aduerſus Gentes, lib. 4. Hinc † ma-
ledictis Principem, ac ſuperiorem Aſſyrij afficе-
re non audebāt, vt dicit Diodor. Siculus, lib. 3. Et
quemadmodum Senator non debet maledictis,
ac iniurijs affici, eodē modo, nec ipſum in alios
id facere decet, ne cogat mordentem remor-
dere, iuxta Decretum Veſpaſiani Cæſaris, qui de
iurgio quodam Senatoris, & Equitis Romani
15 ita pronunciauit: † Non oportere maledici Se-
natoribus, remaledici ciuile, faſq. eſſe, vt refert
Sueton. in Veſpaſiano, c. 9. Exemplum ſuppetit
Ptolomæi, qui cum irridendi cauſa quendā Grā
maticum interrogaſſet, quis Pilei pater fuiſſet vi
ciſſim illum Grāmaticus interogauit, qui pater
fuiſſet Lagi, quo verbo mordaciter Ptolomæi
ignobilitatem notabat. Ptolomæus ad eos con-
uerſus, qui illum in Grammaticum incitarant,
16 † Regem (inquit) vt iniuriam ferre, ita nec in-
ferre honeſtum.
17 Vnde dum † ſimilis caſus occurreret, ſiue te-
mulentia, & ebrietate, vel ex inſaniaš, ſiue ex iniu
ria, in omnem caſum ad Principem referendum
eſt, & maledicus remittendus, vt in dicta l. vnica,
C. ſi quis Imper. maledix. quod refert Xiphilin. in
Tito, & voluit Reſtaurus Caſtald. de Imperato-
re, q. 110. notabili 169. Et latè concludit Iacob.
Menoch. de arbitr. iud. quæſt. lib. 2. Centur. 4. Ca-
ſu 377. & huius opinionis fuiſſe Accurſ. ibidem
arbitror, licet Menoch. dicat illum ſolo vltimo
caſu remittendum, Nam etſi Accurſ. in Gloſſa
ibi, in verbo, Remittendum, dicat non tamen id
dixit, meo iudicio, Accurſius, ſed cōtrarium eius
18 quod illū dixiſſe retulit Menoch. nam † in Gloſ-
ſa, in verbo, Ex leuitate, dum dicit tribus modis
maledici poſſe Principi, & vltimo remittat. Non
eſt intelligēdum, vltimo caſu, vel vltimo modo,
ſed vltimo loco, remittat, aliàs contradiceret ſi-
bijpſi, cum eum dixiſſet prius, & nullo caſu pu-
nit iudex. Vnde facta remiſſione, dicet Princeps
quid de illo faciendum; notant hoc etiam, ſequē-
tia verba: Integris omnibus, quaſi nulla facta in-
nouatione, & negotio intacto, Similia verba ſunt
in l. A Diuo Pio, §. ſed ſciendum, ff. de re iudic. &
habetur plenè per Gloſſ. & Doctor. in §. item ſi
19 adhuc, Inſt. Mandati. Hinc cum † à Senatu Ro-
mano eſſet condemnatus, ac morte multatus
Q. Lutorius, quod in Druſum ægrotantem car-
men Poeticum ſcripſiſſet, ægrè tulit Tiberius,
quod ipſo inſcio morti illum Senatus tradidiſſet,
vt refert Dio lib. 57. quamquā arbitrer fuiſſe cau-
ſam, quod Senatus eum interfici iuſſiſſet, ſua vo-
luntate prius non explorata. Tandem maiori ex
parte petulantia, & dicendi libertas in Principes
naſcitur à praua aliquorum conſuetudine, quæ
20 retundi debet à Magiſtratibus, † vt non ita pridē
laquei pœna in loco ſolito pontis Romæ affectus
fuit à Romanis Magiſtratib. in ſenecta Nicolaus
Francus Beneuentanus vir non indoctus quod
in Pium V. Summum Pontificem maledica car-
mina clandeſtinè in loco publico affixiſſet. De lo
quente malum contra Principem, loquitur Ac-
curſ. in rubr. de Præpoſit. Labar. lib. 12. ſequitur
Martin. Laudenſ. de Principibus, §. 298. Hinc
21 † ob conuitia, quæ in Dauidem cumulauerat pu
nitus eſt Semei, vt habetur lib. 3. Regum, cap. 2.
verſu 46. Non enim benè cōſultum eſt Reipubli-
cæ, ſi in Principes, vel eius Magiſtratus libertas
conuitiandi tribuatur, vnde in optimè conſtitu-
to Dominio, hęc maledicendi libertas ſeueriſſi-
mè punitur, vt placuit Ariſtoteli, Politicorum,
lib. 5. cap. 11. & apud Romanos Oratorem cum
nimias altè oſcitaſſet coram Cenſoribus,
graui multa damnare eum Cenſores
volebant niſi iureiurando ſei-
pium purgaſſet, aſſignando
eo malo ſe natura labo
rare, vt dicit Bapti-
ſta Fulgoſ. lib.
2. cap.
4.

S CAP.

Digitized by Google

CAP. IV.

ARGVMENTVM.

Superioribus, & Magiſtratibus obedientia præſtari debet, nec eis debere, ac poſſe reſiſti.

COMPENDIVM.

1 *Principibus, eorumq. legibus obediendum eſt.*
2 *Natura duce homines congregantur.*
3 *Homines pro publica commoditate in vnum conueniunt.*
4 *Ciuitas eſt hominum communio quædam.*
5 *Communio diſcordiam parit.*
6 *Sine Imperio, nec domus, nec Ciuitas conſiſtere poteſt.*
7 *In ordine debet eſſe maior, qui præſit, & minor, qui ſubſit, & obtemperet.*
8 *Magiſtratus iubendi, ac imperandi poteſtate funguntur.*
9 *Regens naturaliter recto melior eſt.*
10 *Subditis neceſſe eſt obedire.*
11 *Abraham ob obedientiam fuit à DEO benedictus, & num. 12.*
13 *Obedientia melior eſt quam victima.*
14 *Eccleſiæ Romana caput Eccleſiarum omnium, & mater, & ideo illi obediendum, & infra num. 25.*
15 *Pontifici Maximo obedire de neceſſitate ſalutis eſt.*
16 *Papæ obedientiam denegans, cenſetur paganus.*
17 *Reuerentia præſtatur inter maiorem, & minorem.*
18 *Superiorum mandatis iuſtis, vel iniuſtis parendum, dum tamen non ſint contra DEVM.*
19 *His, qui ſedent ſuper Cathedram Petri eſt obediendum.*
20 *Magiſtratibus conceſſum eſt, vt penali iudicio iuriſdictionem ſuam defendant.*
21 *In ius vocatus debet venire.*
22 *Leges dominari oportet, & homines illas obſeruare.*
23 *Lex vbi non dominatur, Ciuitas moritur.*
24 *Eccleſiæ Catholicæ obtemperandum eſt.*
25 *Deuiandum non eſt ab Eccleſiæ regulis.*
26 *Eccleſia figurata in Arca Noę.*
27 *Prælati omnes iurant ſe fideles futuros Eccleſiæ Romanæ.*
28 *Imperator iurat ſe Eccleſiam Romanam defenſurum.*
29 *Beneficiarij debent præſtare fidei profeſſionem, ex Concilio Tridentino & Conſtitutione Pij IV. Summi Pontificis.*
Pij IV. Conſtit. incip. Iniunctum nobis, ſuper fidei profeſſione.
31 *Obedientiam præſtandam Petro, & ſucceſſoribus; & de primatu Summi Pontificis remiſſiue.*
32 *Principi, qui non obediet, morte moriatur.*
33 *Obſequium, & obedientia ſuperioribus præſtanda.*
34 *Iudex debet virtute diſrumpere iniquitates.*
35 *Moyſes intrepidus DEI auxilio, ante Pharaonem non timuit.*
36 *Helias intrepidus coram Rege Achab fuit.*
37 *Quid dixerit Heliſeus abſque timore ante Ioram.*
38 *Magiſtratus eſt lex loquens, & Lex eſt Magiſtratus mutus.*
39 *Ciceronis quandam legem Decemuiralem perperam appellant Tiraquellus ſententia auctoris.*
40 *C. Buturius, quod Tribuno plebis in foro ambulanti via non deceſſiſſet, vltimo ſupplicio affectus.*
41 *Inter duos Magiſtratus ambulare priuatus non debet, Adriani Imperatoris decreto.*
42 *Purpuratis ſuperioribus honor exhibendus, quo denegato id factum inſtar ſacrilegij etiam decreuerunt Valentinianus & Valens Impp.*
43 *Honore Magiſterij, vel Comitiua ærarij exiſtens decoratus abſque acclamatione non prætereatur & Statuto Impp. Arcadij & Honorij.*
44 *P. Decius Prætor, quia non aſſurrexit M. Aemilio Scauro Conſuli, iuſſus aſſurgere, veſtis ſciſſa, ex interdictum, ne vt Prætor adiretur.*
45 *C. Martius Coriolanus, quia vocatus venire noluit, in exſilium perpetuo miſſus.*
46 *Principis iudicium quis recuſare nequit.*
47 *T. Manlius Torquatus Aulum filium Conſul virgis cæſum, morti addixit, quia eo inſcio bellum Latinum feciſſet, quamuis victoriam ab aduerſariis retuliſſet.*
48 *Tribunum Macrinus Imperator, quod exploratores quo mandauerat, non miſiſſet, crudeli morte peremit.*
49 *Parere Imperatori melius eſt, quam hoſtem necare.*
50 *Tiberius Senatores Dominos vocabat.*
51 *Lybiæ populi Regibus obediunt, illi eos vt ſocios diligunt.*
52 *Lacedæmonij felices iudicabantur, quia legibus obtemperabant.*
53 *Imperare quis non recte poteſt, niſi ſeruire didicerit.*
54 *Pulcherimam, & vtiliſſimum diſciplina ciuilis eſt, Principibus, ac Magiſtratibus obtemperare.*
55 *Pulchrum eſt ad veſtibulum Prætorij magiſtratum ſalutare.*
56 *Equiti Romano equus ademptus eſt, quod coram Cenſoribus altius oſcitaret.*
57 *Ridere coram Senatu Areopagitarum nefas erat.*
58 *Virtus nec apud Barbaros inhonorata eſt.*
59 *Poteſtati, qui reſiſtit, DEI ordinationi reſiſtit.*
50 *Reſiſtentiam facere, rebellare eſt.*
61 *Obedientiam præſtari Magiſtratui quando agit ea, quæ ad ſuum officium pertinent.*
62 *Iudici proferenti ſententiam contra abſentem euocatum feriarum tempore, non obtemperabitur, & ſine appellatione illa infirmabitur.*
63 *Reſiſti poteſt Officiali non portanti ſigna, quibus pateat eum Officialem eſſe.*
64 *Obediendum non eſt iudici iniuſtè facienti, de cuius iniuſtitia conſtat.*
65 *Condemnatus de facto reſiſtere poteſt exequutioni ſententiæ.*
66 *Captus iniuſte reſiſtere poteſt cum armis, non ſolum per ſeipſum, ſed etiam per vicinos, & tertios.*
67 *Iniuſte captus, an occiſis ſatellitibus, poſſit ſe tueri.*
68 *Iudici exequenti appellatione pendente reſiſtitur, & quomodo id ſanè intelligendum ſit, num. 69.*
70 *Reſiſtere Magiſtratui ob iniuſtitiam, eſt res periculo plena: quia perplexa eſt cognitio, an quid iuſte, vel iniuſte actum ſit.*
71 *Magiſtratui officij metas egredi non licet, id namque ſi faciat impune ei contradicitur.*
72 *Auli Hoſtilij Mancini Aedilis Curulis cum Manilia meretrice Hiſtoria.*
73 *Conſulum, ac Tribunorum diſſenſio ſuper obedientia inter eos obſeruanda.*

Duronius

74 *Duronius Senatu motus, quod contra legem roſtra conſcendiſſet, vt lex, cui reſiſtebat, abrogaretur.*

75 *Iuſtitiario in Regno Neapolitano an reſiſtat Aſſeſſor, vel Iudex.*

76 *Intellectus c. Regni. Item caueant Iuſtitiarij.*

77 *Appatitori, vel Nuncio reſiſtenti qua pœna infligatur.*

78 *In Magna Caria Vicariæ, vt cognoſcantur Birruarij, ac viatores portant baculum, cum argenteo ſigillo armorum Regiorum in cuſpide.*

79 *Nuncio dicenti ſe fuiſſe offenſum ab aliquo, non creditur.*

A X I O M A.

Magiſtratibus, ac Ius dicentibus obtemperanto, eiſq. minimè reſiſtunto.

PRincipum,† Magiſtratuumq́, ac ſupe-
1 riorum imperio, & poteſtati obtem
perandum eſſe, & illis obedientiam
præſtari oportere naturalis ratio di-
ctat, & vt principibus, eorumq. legibus obtempe-
retur, Iura Diuina, atque humana concludunt.
2 Tametſi, natura† duce homines congregaren
tur, vt vnus alteri, & è contra ſuffragia miniſtra-
ret, labefactata tamen illa, ob primi hominis la-
pſum, ad malum prona, neceſſe fuit alicuius im-
perio ciues in vnum congregatos in officio con-
3 tinere. Homo † natura cum ſit ciuile animal,
ad conuictum eſt procliuis, publicaq. commodi-
tas operatur, vt in vnum locum homines conue-
niant, vt inquit Ariſtot. Politicor. lib. 3. cap. 4. Ci-
uitas fit cum nullus ex ſeipſo ſatis ſufficiens eſſet
ſed multorum auxilio indigeat, nec alia ex cauſa,
quam ea, ad conſtituendas Ciuitates initium fuiſ
ſe conſtat, vt inquit Plato de Repub. lib. 2. Idcir-
4 co † Ciuitatem eſſe ſimilium hominum com-
munionem quādam, optimè, quo ad fieri poteſt,
viuendi cauſa conflatam, ſcribit Ariſtoteles Po-
litic. lib. 7. cap. 8. Oportuit autem hanc ciuium
5 vnionem, & congregationem, † cum ſui natura,
communio diſcordiam pariat, alicuius Domi-
nantis iudicio gubernari. Hinc Cicero de Le-
6 gibus, lib. 3. † ſine Imperio, nec domus nulla, nec
Ciuitas, nec Gens, nec hominum vniuerſum ge-
nus ſtare, nec rerū natura omnis, nec ipſe Mun-
dus poteſt. Nicolaus Bieſius de Repub. lib. 1. in-
quit, Rempublicam, ac Ciuitatem multorum
hominum ordinem quendam eſſe, & ſine ordi-
7 ne non rectè conſtare. In † ordine autem datur
maior, qui præſit, ac dominetur, minor, qui ſub-
ſit, ac obtemperet. De hoc Ariſtoteles lib. Poli-
tic. 4. cap. 4. ait Magiſtratus gerentes ſuum offi-
cium præſtant, ſiquidem Ciuitas eſſe abſque ma-
8 giſtratibus non poteſt. Hic † autem Magiſtratus
cum iubendi, ac imperandi poteſtate fungatur,
vt inquit Ariſtotel. in Politic. lib. 4. cap. 15. At ſi
iubeat, & præcipiat, ac ei non obtemperetur, va-
num eſſet illius imperium, ac riſu digna illius ad-
9 miniſtratio, quando quidem Regens † naturali-
ter recto melior eſt, vt dicit Ariſtot. lib. 1. Politic.
cap.... Ideoq. ſubditum, qui regitur, neceſſe eſt
regenti, vti meliori, ſubijci. In rebus in ſuper natu
ralibus ſuperiora mouent inferiora ad ſuam
operationem, ob excellentiam naturalis virtutis
diuinitus collocatæ. Eodem modo in humanis
oportet, quod ſuperiores moueant inferiores per
ſuam voluntatem, ex vi authoritatis diuinitus or
dinatæ. Mouere autem eſt præcipere, ergo, & è
10 conuerſo † ſubditis neceſſe eſt obedire, vt argu-
mentatur D. Thomas in 2.2. q. 104. artic. 1.
11 Iure Diuino, † quam magni fuerit obedientia,
patet ex benedictione, quam DEVS Optim.
Max. fecit Abrahæ. Quia, inquit, feciſti hāc rem,
& non peperciſti filio tuo vnigenito propter me,
benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum ſi-
cut ſtellas cæli, & velut arenam, quæ eſt in litore
maris; poſſidebit ſemen tuum portas inimicorū
12 ſuorum, & benedicentur † in ſermone tuo om-
nes gentes terræ, quia obediſti voci meæ, vt habe
tur Geneſ. cap. 22. verſic. 16. 17. & 18. Et iterum,
Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes, eo
quod obedierit Abrahā voci meæ. Geneſ. c. 62.
verſ. 4. & 5. Hinc Exodi, c. 15. veſ. 26. Si audieris,
inquit, vocem Domini Dei tui, & quod rectum
eſt coram eo feceris, & obedieris mandatis eius
cuſtodierisq. omnia præcepta illius, cunctum lan
guorem, quem poſuit in Aegypto, non inducam
ſuper te. Qui Exodi cap. 24. verſic. 23. reſponde-
runt: Omnia, quæ loquutus eſt Dominus, facie-
mus, & erimus obedientes. Et Moyſes Deute-
ronom. cap. 11. verſic. 26. 27. & 28. En propono
in conſpectu veſtro hodie benedictionem, & ma
ledictionem, benedictionem ſi obedieritis man-
datis Domini Dei veſtri, quæ ego hodie præci-
pio vobis. Maledictionem, ſi non obedieritis
mandatis Domini Dei veſtri, ſed receſſeritis de
via, quam ego nunc oſtendo vobis, & ambula-
ueritis poſt Deos alienos, quos ignoratis. Et
Deuteronom. cap. 7. verſic. 12. & 13. dicitur, qui
autem ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis im
perio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo
tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Et
iterum Deuteron. cap. 21. num. 18. 19. 20. & 21.
Si genuerit homo filium contumacem, & pro-
teruum, qui non audierit patris, ac matris impe-
rium, & coercitus obedire contempſerit, appre-
hendent eum, & ducent ad ſeniores Ciuitatis il-
lius, & ad portam iudicij, dicentq. ad eos, filius
noſter iſte proteruus, & contumax eſt, monita
noſtra audire contemnit, commeſſationibus va-
cat, & luxuriæ, atque conuiuijs, lapidibus eum
obruet populus eius Ciuitatis, & morietur.
Hinc Iſraelitæ promiſerunt Ioſuæ cap 1. verſic.
decimooctauo. Qui contradixerit ori tuo, &
non obedierit cunctis ſermonibus, quos præ-
ceperis, ei moriatur, tu tantum confortare, &
viriliter age. Vnde Samuel. lib. primo Regum,
cap. decimoquinto, verſic. vigeſimoſecundo, in
13 quit, † melior eſt obedientia, quam victima. Et
ideo dicit Salomon Prouerb. capit. 21. verſic.
28. Vir obediens loquetur victoriam. Effundens
lacrymas Tobias ad Dominum capit. 3. ver-
ſic. quarto, dicebat. Quoniam non obedi-
uimus præceptis tuis, ideo traditi ſumus in
direptionem, & captiuitatem, & mortem, &

in fabulam,& in improperium omnibus nationibus, in quibus diſperſiſti nos. Hinc dum decipere intẽdit Holofernem Iudith cap. 11. verſu 5. adulatoria verba protulit, quòd Nabuchodonoſor Regi, non ſolum homines, ſed beſtiæ terræ obtemperarent. Quaſi quòd obedientia ſumma quædam res ſit. Et præceptum vltimo loco dat Paulus ad Coloſſen. c. 3. verſu 22. Serui, inquit, obedite per omnia dominis carnalibus. Et iterum ad Epheſios, cap. 6. verſu 5. Serui obedite dominis carnalibus cum timore, & tremore. Et ad Titum cap. 3. verſu 1. Admone illos, Principibus, & Poteſtatib. ſubditos eſſe, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos eſſe. Et pro peculiari pręcepto idem Apoſtolus ad Hebræos c. 13. verſu 17. Obedite Præpoſitis veſtris & ſubiacete eis. Idcirco Auguſtinus lib. 2. Confeſſionum. Generale, inquit, pactum eſt ſocietatis humanę, obtemperare Regibus ſuis. & Gregorius Moralium lib. 35. c. 12. Obedientia victimis iure pręponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero, volũtas propria mactatur. Hinc Hugo in lib. de duodecim abuſionib. Inobedientię (inquit) morbus, ex ſuperbiæ tumore procedens, ſicut ſanies ex vlcere, ſic ex ſuperbia contemptus manat. Et ideo 1. Petri, cap. 2. fit præceptum, vt obediamus non ſolum bonis, & modeſtis, ſed etiam diſcolis.

Iure Pontificio, iam Romanæ Eccleſiæ, poſt
14 DEVM obediri oportere conſtat cum illa † caput ſit, ac omnium eccleſiarum mater, c. ſi inimi-
15 cus, & c. ſeq. 93. diſt. Obedientiam † præſtari Summo Romano Pontifici de neceſſitate ſalutis eſt. Gloſſ. in Clem. ad noſtram, in verbo, eccleſiæ, de hæret. & habetur in Extrauag. Vnam Sanctã, Bo-
16 nifacij VIII. Quia † Papæ obidientiam denegãs cenſetur paganus, c. ſi qui ſunt, 81. diſtin. gloſ. in c. dolentes, de celeb. miſſar. Vnde obediendum eſt omnibus ſuperioribus, dummodo non ſint heretici, licet ſint aliàs mali, quamdiu illos tolerat Eccleſia, c. Sacerdotes, 2. q. 7. & obedientia eſt inter
17 prælatum, & ſubditum, † Reuerentia vero inter maiorem, & minorem. Gloſ. in c. non eſt ſine cul
18 pa, de reg. iur. in 6. Et in ſumma † ſuperiorũ man datis iuſtis, ſiue iniuſtis parendum eſt, niſi ſint cõtra Deum, c. qui reſiſtit, c. Iulianus, in 11. quæſt. 3. Panorm. in c. Paſtoralis, §. quia vero, notab. 3. extra, de offic. deleg. Sed Summo Pontifici principaliter; quia ſi CHRISTVS, illos, qui ſedebant ſuper Cathedram Moyſi dixit eſſe audiendos. Matth. cap. 23. verſu 2. quanto magis illi, qui
19 ſedent † ſuper cathedram Petri audiendi erunt, vt dicit Aluar. Pelagius de Planctu Eccleſ. par. 1. cap. 8. & cap. 28.

Iure ciuili etiam hoc prouiſum eſt, Hinc Vl-
20 pianus † omnibus Magiſtratibus, non tamen Duumuiris ſecundum ius poteſtatis ſuæ conceſſum eſt iuriſdictionem ſuam defendere pœnali iudicio, vt in l. 1. ff. ſi quis ius dicenti non obtemper. ex quacumque enim cauſa ad prætorem, vel
21 alios, qui iuriſdictioni præſunt, † in ius vocatus venire debet, vt hoc ipſum ſciatur, an iuriſdictionis eius ſit, l. 2. ff. ſi quis in ius voc. non ierit, vbi apparet inobedientem multari. Sicuti, qui iuſſu iudicis aliquid facit, non videtur dolo malo facere; quia parere neceſſe habet, l. non videtur, 128. §. qui iuſſu, ff. de regulis iuris. Quinimmò, non poteſt dolo carere, qui imperio magiſtratus non obtemperat, l. non poteſt, 160. ff. eodem titulo. Hinc non agit iniuriarum actione, is qui ducitur, quòd Prætoris decreto non obtemperauerit, l. iniuriarum. §. ſi quis quod decreto, ff. de iniurijs. Principi enim, Magiſtratui, ac ſuperiori parendum eſſe, non multis id legibus probandũ.

Prudentum verò, & ſcriptorum omnium authoritate hoc idem probari perſpicuum eſt; legibus enim obtemperandum, Eccleſiæ Catholicæ, Pontifici, Principibus, Magiſtratibus, omnibusq. ſuperioribus, & iudicibus. Legibus parendum fo
22 re, iam illud ſuadet, quia † leges dominari oportet, & homines illas obſeruare; hinc dicit Ariſtoteles Polític. lib. 1. cap. 12. quòd præſtat legem dominari, quàm vnum quempiam ex ciuibus, qui legem imperare iubet. Hinc Plato de legib. Dia-
23 log. 4. inquit, † quod vbi lex ſubdita eſt, & non dominatur, ciuitati illi paratum interitum patet. Ideo in Critone, idem Plato, legibus parendum eſſe iubet, & Ariſtoteles Rhetoricor. libro 1. Qui legibus (inquit) ſemper obtemperarunt, hi optimi videntur: nam qui obſeruantius legibus parent, his magiſtratus committi debent, inquit Marſil. Ficin. in Platonem de legib. Dialog. 4. Ec-
24 cleſiæ † itidem Catholicæ obediendum, & obtẽperandum eſſe, quis ambigat? Quam conſtituit, Dominus Deus, ſuoq. ſanguine fundauit illam Ieſus Chriſtus; Nos omnes membra ſumus Eccleſiæ, non decet à capite membra diſcedere, cũ omnia membra caput ſequantur. Nulli verò du-
25 biũ eſt, quòd Apoſtolica † Eccleſia mater ſit omnium eccleſiarum, à cuius regulis nullatenus cõuenit nos deuiare, vt inquit Caliſtus, in c. non decet, 12. diſtin. Vnde tamquam illius membra capiti ſimus obſequentes. Hinc Salomon Prouerb. cap. 6. verſu 20. de Eccleſia, & illius capite inquit: Conſerua fili mi præcepta patris, & ne dimittas le
26 gem matris tuæ. Et † Eccleſia figurata per Arcã Noę eſt, cui, qui non obtemperant, ſed extra illam ſunt, Diluuij aquis pereunt. Geneſ. cap. 7. per totum. & teſtatur Hieronymus in c. Quoniam, 24. q. 1. Hinc CHRISTVS peccantem monendum cum dixiſſet, data corrigendi regula, dicit, dicendum eſſe Eccleſiæ, & ſi Eccleſiã non audierit, ſit tibi tamquam Ethnicus, & publicanus, vt habetur Matthei c. 18. verſu 17. Dicitur enim mater Eccleſia, cuius filij omnes ſunt omnium myſteriorum ſacrorum libamine ore materno imbuti. Auguſ. in lib. de meritis, & de remiſſione peccatorum, & habetur in cap. mater eccleſia, de conſecr. diſt. 4. Idcirco illi, vti matri omnes obedire tenentur. De obedientia eccleſiæ præſtanda plura optimè ſcripſit Aluarus Pelagius de Plãctu
27 Eccleſ. lib. 1. c. 70. in fine. Vnde Prelati † ac Epiſcopi omnes iurant ſe futuros fideles Romanæ Ec-
28 cleſiæ, vt in c. ego N. extra de iureiur. Sic † Imperator iurat eccleſię obedientiam pręſtaturũ, atque eam defenſurum, c. tibi domino, 63. diſtin. c. Principes, 23. q. 5. Clementina Romani, de iureiurando, Panorm. in conſ. 82. nu. 4. vol. 1. Corn. in conſ. 177. vol. 1. Martin. Laudenſ. de Principib. §. 180.

de

de quo latiſſimè Reſtaurus Caſtaldus de Impe-
rator.q.36. Et ego plenè dixi de Regis Catholici
Præſtantia, cap.64. vbi iuramenti fidelitatis, Ho-
magij, Aſſecurationis, aliorumq. formulas tra-
didi. Optime autem Concilium Tridentinum
29 ſeſſione 24. cap. 12. ſtatuit,† publicam à benefi-
ciarijs, alijsq. fidei profeſſionem faciendam, in
qua inter alia, in Romanę Eccleſiæ obedientia
ſe permanſuros promittunt. Hinc emanauit om-
ni ęuo memorabilis Pij IV. Summi Pontificis
Romani Conſtitutio, qua ſolemniter tradita eſt
fidei profeſſionis formula, ſub anno 1564. Incip.
iniunctum nobis. Summo itidem Romano Pō-
tifici ab omnibus obedientiam præſtari oporte-
re, non eſt quod multis ſermonibus id confirme-
31 mus, quando† de primatu Summi Pontificis,
deq. poteſtate Petro tributa à Ieſu Chriſto Do-
mino Noſtro, & obedientia illi præſtanda, plene
ſcripſerunt Hieronym. in Matth. cap. 16. & con-
tra Pelagianos lib. 1. Auguſtin. contra Epiſtolam
Donati Serm. 26. Gregorius in Regiſtro ad Mau
ritium Imperatorem, lib. 6. Epiſt. 36. Ambroſius
in Sermone 47. & in Sermone de pœnitentia, &
de fide Petri. Idem Hieronym. in Epiſt. ad Euſto-
chium. Ioan. Chryſoſtom. in Matth. Homil. 56.
& Hilarius ſuper Matth. Origenes in Matth.
Homil. 6. Cyrillus in Ioannem lib. 2. cap. 12. Ci-
prianus lib. 1. ad Cornelium, & lib. 4. Epiſtolarū
ad Papinianum, Epiſt. 8. Leo de Anniuerſario
ſuæ aſſumptionis, Sermone 3. Bernardus Sermo
ne 3. de ſeptē panibus. Tertullianus de præſcript.
hæreticorum. Theophilactus ſuper Matth. cap.
16. & ſuper Lucam, cap. 22. Euſebius Hiſtor. Ec-
cleſ. lib. 2. cap. 24. Irenęus aduerſus hæreſes, lib. 3.
cap. 3. D. Thomas contra Gentiles, lib. 4. cap. 76.
in fine, Ruardus Tapperus in quæſt. quodlibeti-
ca, poſt Orationes aduerſus hæres. Alfonſus de
Caſtro aduerſus Hæreſes lib. 12. in verbo, Papa.
Hæreſi 1. ante eum Ioannes EccKius locorum
commun. tit. de primatu Petri. Ioan. de Turre-
crem. de Eccleſia, lib. 2. cap. 84. & lib. 4. cap. 35.
Paul. Gryſaldus Deciſ. Catholic. §. Papa, num. 11.
& 12. Damianus Roſcius de Agnoſcend. hære-
ſib. in verbo, Papa, nu. 26. & 35. Ioan. de Capiſtr.
de poteſtate Papæ, parte 1. ſecundæ partis. Mi-
chael Bucchingerus in Hiſtoria Eccleſiaſtica,
fol. 78. & 79. vbi id probat etiam authoritate Ioā-
nis Huis, & Martini Lutheri Hæreticorum, ac
etiam aliorum. Antonius Paganus de ordine, &
Iuriſdictione Epiſcop. Section. 7. & ego latiſſimè
dixi in conſil. 2. Centur. 2.

Prælaris igitur, Principibus, Vrbiumq. Magi-
ſtratibus, honorem atque obedientiam eſſe præ-
ſtandam, quos tamquam ſuperiores, & præſtan-
tis animi viros Deus illos ſtatuerit, omnium ſcri-
32 ptorū ordo fatetur, hinc illud, † quòd qui Prin-
cipi nō obedierit morte moriatur, de quo in c. 2.
vbi DD. de maior. & obedient. illi enim obtem-
perādum eſt, vt ſumma Regnorum, Prouincia-
rum, atque Vrbium tranquillitas obſeruetur. De
33 † hac obedientia, & obſequio ſuperioribus præ-
ſtando, nonnulla ſcripſere, Bart. in Auth. Sacra-
menta puberum, num. 15. verſic. Ego dico, C. ſi
aduerſ. vend. Doct. in c. Nam concupiſcentiam,
de Conſtit. Guid. Papæ, in Deciſ. 359. Franciſc.
Marc. in Deciſ. 666. vol. 1. Iacob. Philipp. Portius
in conſil. 36. num. 49. in conſ. 112. num. 33. Ioan.
Cephal. in conſil. 113. num. 13. vol. 1. in conſ. 213.
num. 10. vol. 2. Rebuff. in Concord. Franc. in Ru-
br. de Conſtit. in verbo, Capiti. Hippolyt. Bona-
coſſ. Commun. Opin. crimin. in verſ. contuma-
cia, vol. 1. Bernardin. Scodob. in Authen. Habita,
cap. 10. C. Ne fil. pro patre. Decius, Hieronym.
Cagnol. & Ioan. Ferrar. Montanus, in l. Non vi-
detur, 128. §. qui iuſſu, ff. de regul. iur. Petr. Faber,
de regul. iuris antiq. cap. 167. Menoch. de arbitr.
iud. quæſt. Caſu 319. num. 20. Marian. iuni. in con
ſil. 95. num. 62. vol. 3. Barth. Bertazol. in conſil.
124. nu. 6. in Ciuil. vol. 1. Anton. Sola in Proęm.
Decretor. Sabaud. Gloſſa 2. num. 20. Roland. à
Valle, in conſil. 47. num. 4. vol. 2. in conſil. 12. nu.
24. vol. 3. Proſper Farinac. quæſt. crimin. lib. 1. ti-
tulo de delict. & pœnis, q. 18. num. 27.

Hinc Eccleſiaſticus, cap. 7. Noli quærere fieri
34 iudex, † niſi valeas virtute irrumpere iniquitates,
ne forte extimeſcas faciem potentis, & ponas
37 ſcādalum in agilitate tua. Ideo † Moyſes minan-
tem Pharaonem Regem non timuit, ſed man-
dato, & Dei auxilio ante eum intrepide ſtetit, vt
habetur Exodi cap. 5. Elias in faciem Achab in-
36 quit. † Non ego turbaui Iſrael, ſed tu, & domus
tua, & dereliquiſti mandata Domini, vt ſcriptum
37 eſt lib. 3. Regum. cap. 18. Et Heliſeus † reſpondit
Ioram Regi Iſraelis, quid mihi, & tibi? vade ad
Prophetas patris tui, & matris tuæ. Viuit Domi-
nus, in cuius conſpectu ſtò, ſi non vultum Ioſā-
phat Regis Iuda erubeſcerem, non attendiſſem
quidem te, nec reſpexiſſem, vt lib. 4. Regum, cap.
4. Oportet itaque ſubditos ſuperioribus obſequi,
& Magiſtratus, ac ſuperiores minime ipſos, eo-
rumq. Iuriſdictionem contemptui, & ludibrio
habere. De quo Cicero lib. 3. de Legibus inquit,
38 Magiſtratus † ea vis eſt, vt præſit, præſcribatque
recta, & vtilia, & coniūcta cum legib. quem legē
eſſe loquentem, legem autem mutum Magiſtra-
tum, verè dici poſſe Magiſtratibus igitur opus
eſt, ſine quorum prudentia, ac diligentia, eſſe Ci-
uitas non poteſt, quorum deſcriptione omnis
Reipublicæ moderatio cōtinetur. Neque ſolum
his præſcribendus eſt imperandi, ſed etiam ciui-
bus obtemperandi modus. Nam, & qui bene im-
perat, paruerit aliquando neceſſe eſt; & paulo
poſt, idem Cicero ibidem legem formauit. In-
ſta imperia ſunto, hijſq. ciues modeſtè, ac ſi-
ne recuſatione parento. Magiſtratus non obe-
dientem, & noxium ciuem, multa, vinculis,
39 verberibuſque coercento. Quam † Decemui-
ralē legem appellauit Andr. Tiraquell. de Nobi-
litate, cap. 28. num. quinto, cui in hoc non ſub-
ſcribo. Imponebant Iudices multam, qui cita-
tati non venirent, illaque fiebat per pignorum
capturam, vt ex Ciceronis Philippica prima,
& alijs dicit Franciſc. Polletus in Hiſtoria fo-
ri Romani, libro tertio, cap. decimo, numero
primo. Magiſtratus vero maiores maiorem
etiam, & grauiorem pœnam imponebant.
40 † C. Buturius, quod Tribuno Plebis in foro
ambulanti de via non deceſſiſſet, à Romanis vlti-

mo ſupplicio affectus, fuit, vt refert Plutarchus
41 in Gracchis, Adrianus † Imperator videns ſer-
uum ſuum quẽdam in duorum Senatorum me-
dio ambulantem, miſit, qui ei colaphum daret,
& diceret, Noli inter duos ambulare, quorum
adhuc ſeruus eſſe potes, vt eſt author Aelius
Spartianus in eius vita, M. Militius, Cn. Lo-
lius, & L. Sextilius Triumviri nocturni, quòd ad
incendium in Sacra via ortum, tardè obtempe-
rando venerant, à Tribuno Plebis die dicta ad
Populum damnati fuere, vt eſt author Valerius
libro 8. capitulo primo. à Valentiniano, & Va-
lente reſcriptum eſt, penam ſacrilegij ſimilem
42 eſſe, ſi honor † non tribuatur his, qui vel pur-
purati ſunt, vel Principis purpuram contin-
gunt, in l. prima, C. de domeſticis, & prote-
43 ctor. libro 12. & † ab Arcadio, & Honorio ſtatu-
tum eſt, ne qui honore magiſterij, aut vtriuſ-
que ærarij Comitiua fungitur, vt incognitus
prætereatur, & vt ea, qua ſolet, acclamatione
excipiatur, l. vnica, C. de Quæſt. & Magiſtr. li-
44 bro 12. cum † P. Decius Prætor ſedens pro tribu
nali, tranſeunti M. Aemilio Scauro Conſuli
non aſſurrexiſſet, iuſſit eum Conſul aſſurgere,
& quòd ſponte non aſſurrexiſſet, ſcidit ei veſtem,
Sellam cõfregit, & ne quis eum pro Prætore adi-
ret prohibuit, vt eſt author Plinius Nepos de
45 Viris Illuſtribus, cap. 73. Sic C. † Martius Co-
riolanus à Tribunis ad Populum vocatus, non
paruit, & cum iuſſi eſſent miniſtri, vt cum pre-
henderent, & ducerent, eos ceciderat, & pul-
ſauerat, denique ne quidem à Tribunis violen-
tas manus abſtinuerat, nam hi licet inſolentius
ſe gererent, attamen Sacroſancti, & inuiolabi-
les habebantur. Ex hoc Populus Coriolanum
in perpetuum exſilium ire voluit, qui abijt in
Volſcos exſulatum, vt ſunt authores Dionyſius
Halicarnaſſæus libro 7. Liuius libro 1. Cicero in
libro de Amicitia. Valerius, libro 5. capitulo
4. Claudius Cæſar detrectantem, cauſam ab eo
ſic agitari poſſe, ſed Iuris eſſe ordinarij, iuri co-
ram ipſo ſtare coegit, vt eſt author Sueton. Trã-
quill. in Claudio, capitulo 15. hic actus à Sueto-
nio non probatur; ego exiſtimarem non eſſe
46 nota dignum, nulla † enim exceptione tueri
poſſe arbitror eum, qui coram Principe voca-
tus, iudicium illius refugit, ac declinar. Ma-
47 ximum † autem omnium aduerſus inobediẽtes
ſeueritatis exemplum, quod Titus Manlius Tor
quatus, in Aulum filium exercuit, qui cum con-
tra Patris Conſulis in bello Latino edictum ab
hoſte prouocatus eo inſcio victoriam, atque o-
pima ſpolia reportaſſet, tamen virgis cęſum,
ſecuri percuti iuſſit, cuius rei ante alios memi-
nit Claudius Quadrigarius Annalium lib. 1. vbi
tradidit, aſpera, & immitia exẽpla, idcirco Man-
liana appellari. Valer. Maximus, libro 2. cap. 2. &
lib. 9. cap. 13. Aulus Gellius Noct. Acticar. lib. 9.
cap. 13. Qui id fuiſſe in bello Latino tradiderunt,
& in bello Samnitico fuiſſe tradidit Plutarchus
in Parallelis, cap. 26. & cap. 27. tradiderat idem
feciſſe Epaminondam Thebanorum Ducem in
48 Ereſibrotum filium. Macrinus † Imperator in
militari diſciplina ſeuerum ſtudium exercuit,
Is Tribunum, quod eo modo, quo mandarat,
exploratores non miſiſſet, crudeli morte ſuſtu-
lit, ad currum enim pedibus alligatum per tota
caſtra trahi iuſſit, donec in fruſta corpus lace-
rum diſcerperetur, vt eſt author Iulius Capito-
linus in eius vita, & poſt eum Baptiſta Fulgoſius
libro ſecundo, capitulo ſecundo. Hinc Lace-
49 demonius ille miles, inquit, † Parere Imperato-
ri melius eſſe, quàm hoſtem necare, vt author eſt
Plutarchus in Apophtegmat. Laconicis.
50 Laudatur † Tiberius Imperator, quòd Sena-
tores Dominos vocaret, & quod ipſe ſe diceret
Senatorem, eoſque venerari admodum ſolitum
fuiſſe ita ſcribit Sueton. Tranquillus in Tiberio
51 c. 29. & 30. Naſamones, Anochitæ, † & Marma-
ridæ Lybiæ populi Regibus parent, annisq. ſin-
gulis adiurant vt Principi pareant, obtemperan-
tes illi, vt ſocios diligunt, vt ſcribit Diodorus
52 Sicul. Antiquit. libro 4. Felices, † ac beatos fe-
cit Lacedæmonios, quòd promptam Lycurgi le
gibus obedientiam præſtiterint inquit Xenophõ
Moralium lib. 1, Per obedientiam voluntas pro-
pria deprimitur, c. ſciendum, 8. q. 1. per obedien-
tiam quis ſeipſum vincit, & idcirco obedientia
maximum meritum dicitur. Abb. Panorm. in c.
illud, notab. 1. de maior. & obedien. Dum ſubdi-
torum erga ſuos ſuperiores, ac magiſtratus offi-
cia docuit Iſocrates in Nicocle. Oratione 3. Do-
cete, inquit, liberos veſtros obtemperare Regi,
taliq. virtutis inſtitutione, maximè immorari
illos aſſueſcite. nam vbi regi didicerint, ſeu iugũ
ferre, longè rectius dominari poterunt. Nam,
53 vt Plutarchus in Politica ſcribit, non † rectè quis
imperare poterit, niſi ſeruire didicerit. Hinc ſe
humilem Iunoni Reginę Aeolus oſtendit apud
Virgilium Aeneidos lib. 1.

Tuus, ò Reginæ, quid optes
Explorare labor, mihi iuſſa capeſſere fas eſt.

Sic Hippolyto Phędra inſano amore agitata
loquitur apud Senecam in Hippolyto, cap. 5.

Te imperia regere, me decet iuſſa exequi.

Et Coriolanus Martiranus in Electra inquit.

At ipſis obſequendum Regibus.

Optimè Proſper Aquitanicus dum ait:

Reddendum eſt quidquid mundi bene poſtulat ordo,
Propoſitumq; piæ non violat fidei.
Mitibus, & ſanctis, nulla eſt ſpernenda poteſtas,
Aequum eſt ſeruire Regibus, & Dominis.
Vt Chriſti famulis ad verum profit honorem
Dilexiſſe bonos, & toleraſſe malos.

Theopompus Lacedemoniorum dux, affir-
manti cuidam, idcirco Spartam ſaluam, atque
incolumen eſſe, quòd Regibus vteretur impe-
randi peritis; Atqui ipſe reſpondit, & ciuibus,
& populo obſequente. Plutarchus in Politicis
54 ait, † pulcherrimum, & vtiliſſimum inſtitutum
ciuilis diſciplinæ hoc eſt, vt Principibus, Ma-
giſtratibusq. quiſque obtemperet, etiam ſi o-
pibus, ac natalibus inferiores eſſe aliquatenus
videantur. Ideoque optimè quandoque Nea-
poli fit, dum Magiſtratus Regios nonnulli
comitantur, dum ad Tribunal accedunt; nam
55 idem Plutarchus inquit. Pulchrum † profecto
ſpectaculum, & iocundum, ſi prior is ad veſti-
bulum

Digitized by Google

bulum Prętorij Prętorem ſalute impertiat, atque eum amplexus, ſpaciando per vrbem deambulet. Magiſtratus itaque non modo violare, ſed non venerari, ac non colere turpe eſt. Dei enim permiſſione ſua poteſtate fungitur. Romani, id perpetuo & ſanctius, & perfectius ob-
56 ſeruarunt.† Equus enim ademptus eſt equiti Romano, quod coram Cenſoribus altius oſcitaret, vt ſcribit Valerius lib. 2. cap... Narrat Aeſchines
57 in Orat. contra Timarchum, † quod coram Senatoribus in Areopagitatum Senatu ridere etiã nefas erat. Illis autem locis, ac illis temporibus, Magiſtratus, & Imperia, non pecunijs, vel fauoribus, alijſq. ſordibus, vel ſuffragijs quærebantur, ſed ſola virtute; vnde nõ modo dignitatis authoritas, ſed decorũ, ac virtutum reſpectus honorẽ exhibere ſibi ab hominibus ſuadebant. Numquã
58 enim † etiam apud Barbaros, & incognitos ſtetit in honorata virtus.

Firmiſſima igitur regula eſt, obedientiam pręſtari oportere ſuperioribus, ac Magiſtratibus, illiſq. ac eorum iuriſdictioni, & imperio minime
59 reſiſtendum, cum omnis poteſtas a Deo ſit † & qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, vt dicit Apoſtolus ad Roman. cap. 13. & ſupra am-
60 ple comprobatum eſt, † reſiſtentiam enim facere, rebellare eſt, l. 2. C. de deſertor. lib. 12. vt dicit Guido Papæ in deciſ. 589. num. 4. dicens, quem reſiſtentiam facere, ac reſiſtere faciendo aliquid contra, vel non faciendo, & non obediendo. Nouiſſime poſtquam hæc ſcripſeram Aldouin. de Aldouinis, in conſil. 26. num. 1. vol. 1.

61 Declaratur tamen † id non procedere vbi Magiſtratus faceret, vel iudex quod ad eius officium minime pertinet, tunc enim ei parendum non erit, puta, quia procederet extra ſuam iuriſdictionem, l. fin. ff. de iuriſd. omn. iud. & in l. 1. §. finue-
62 ro, ff. de ferijs, vbi † iudici procedenti, ac proferẽti ſententiam contra abſentem euocatum feriarum tempore, non obtemperabitur, & ſententia eius ſine appellatione infirmatur. Factum enim a iudice, quod ad officium eius non pertinet, ratum non eſt, l. factum, 132. ff. de regul. iur. vbi hoc voluit gloſſ. & idem voluit in dicto §. qui iuſſu, & Decius, ibi, in fine Franciſc. Marc. in deciſ. 750. num. 1. vol. 1.

63 Declara ſecundo, poſſe † reſiſti Officiali non portanti ſigna, quibus pateat ipſum eſſe officialem. Angel. in l. ſi quis virginem, ff. de iniur. quem ſequitur Anguſt. Ariminenſ. ad Angel. in tract. Maleffc. in verbo, fama, num. 54. puta cum inſulis rubeis, vel cum baculis depictis, vt dicit Specul. in tit. de citat. §. ſequitur, num. 5. verſic. quandoque, vel portant veſtes ex rubeo, & viridi diſpartitus vt dicit ſolere Birruarios in Gallia. Nicol. Boer. in deciſ. 170. num. 5. Petr. Foller. in Pract. crim. § notatos.

64 Declaratur non † eſſe deferendum, & obediendũ iudici iniuſte facienti, vbi conſtaret de iniuſtitia, quia tunc ei reſiſtitur. Dinus in l. 1. C. vnde vi, Guliel. de Cuneo, in l. vt vim, vbi Paul. de Caſtro, & ceteri Doctor. ff. de iuſt. & iure, arg. l. prohibitum vbi Bart. C. de iure fiſci lib. 10. gloſſa ante eos, in l. quoniam, C. de appellat. qui dicunt, quod officiali de facto facienti reſiſti poſſit, & conuocare cõiunctos, & amicos, l. 3. §. cum igitur, ff. de vi, & vi arm. Bartol. in l. ſi quis in ſeruitute, in fine, ff. de furt. iudex enim notorie ſuum officiũ tranſgrediens, agit tamquam priuatus, l. nec Magiſtratibus, ibi: vel quaſi priuatus, ff. de iniur. l. Item apud Labeonem, §. ſi quis virgines, ff. eod. tit. l. qui fundum, §. ſi tutor, ff. pro emptore, c. conquerente, de reſt. ſpoliat. faciunt notata per Felin. in c. dilectus, nu. 2. extra, de reſcript. poſt Bal. in d. l. vt vim, Paris de Puteo, in tractatu Syndicat. in verbo reſiſtentia, ſub nu. 3. & Iafred. Lanfranc. in deciſ. 143. vbi iudici iniuſte exequenti, fit reſiſtentia, Martinus Laudẽſ. de officialib. Dominorũ, §. 97. Marc. Anton. Natta in conſil. 83. nu. 12. vol. 1. &
65 † poteſt condemnatus de facto, reſiſtere exequutioni ſententiæ, vt inquit Abb. Panorm. in c. cum cauſam, notabili 4. de offic. deleg. ſequitur Rol. a Valle, in conſil. 6. num. 23. vol. 2. Thom. Gram. in Voto 1. num. 15. & in Voto 32. num. 24. Hinc di
66 cunt captum † iniuſte poſſe reſiſtere etiam cum armis, non ſolum per ipſum, ſed etiã per vicinos, & tertios. Gloſſa in c. ex litteris, in verbo, Denuncietis, de offic. deleg. Decius in conſil. 469. nu. 1. pulchre Petr. Duen. regula 190. ampliatione 5.
67 † Quinimmo aliqui voluerũt iniuſte captum, et occiſis ſatellitibus, poſſe ſe defendere. Marſil. in Pract. Crim. §. attingam, nu. 40. Ioan. Neuizan. in
68 conſil. 52. nu. 11. & † iudici exequenti appellatione pendẽte reſiſti poſſe impune, notatur in l. quoniam iudices, C. de appellat. Innocent. Panorm. & Felin. in c. ſi quando, de offic. delegati, & Ro-
69 land. a Valle, in conſil. 77. num. 7. vol. 2. Hæc † autem omnia ſauè intelligenda ſunt, tũc nimirum reſiſti iudici, quãdo notoriè excedit iudicis terminos, & induit potius perſonam priuati, vel quando per appellationem poſſet reparari, vt præfati
70 Doctores aſtruunt. Iſta † autem omnia periculoſa ſubt-nam etſi iniuſte detenti, aut moleſtati reſiſtere poſſent, etiam cum armis, cognoſcere tamen an iniuſtitia notoria ſit, necne, periculo plena res eſt, a qua omnes merito abhorrent, vt notabiliter inquit Petrus Pecchius de iure ſiſtendi, capit. trigeſimoprimo, per totum. Idem Iafredus in dicta Concluſione 143.

71 Magiſtratum † tamen officij metas egredi nõ
72 licet, aliàs impune ei contradicitur. Aulus † Hoſtilius Mancinus Aedilis Curulis, a Manilia meretrice noctu lapidis ictu vulneratus, quod ad ædes ſuas veniſſet, noluiſſetq. illum admittere, & is cũ vi irrumperet, ac lapidibus ſummotus eſſet, tribuni decreuerunt, quod rite deiectus eſſet, ipſaq. abſoluta fuit, vt narrat Aulus Gellius Noctiũ Atti
73 carum lib. c. 14. cum pro lege ferenda † Icilius Tribunus Plebis Senatum, Cõſuleſq. rogauerat, vt illam primo quoque tẽpore decernerent, Cõſules morã trahebãt, nec Senatũ cogebant, vt de ea lege referretur, Tribunus Plebis miſit apparitorem, qui Conſules ad cogendũ adigeret. E contra miſſus eſt a Conſulibus, qui Tribunitium illũ viatorem ſummoueret. Tribunus ſe læſum dicebat, cũ eſſet facta ſuo officiali iniuria, qui ſacroſanctus, & inuiolabilis eſt, quapropter apprehendit
Conſu-

Digitized by Google

Conſulum lictorem, ducit ad Tribunos ſocios, & de capite poſtulat. Cauſa tamen cognita, lictor dimiſſus, quia Conſulibus, Magiſtratibusq. ius ſedulò parere tenebatur, vt eſt teſtis Diony-
74 ſius Halicarnaſ. Hiſtor. lib. 10. Lata † apud Romanos lege de coercendis conuiuiorum ſumptibus, M. Antonius, & L. Flaccus Cenſores Duronium Senatu mouerunt, quod contra legem roſtra conſcendiſſet, & vt ſuperiorum eorumdem lex abrogaretur, illi reſiſtendo ſuaſerit, vt eſt author Valerius Maximus lib. 2. cap. 4.

75 In hoc Regno Neapolitano, † Iuſtitiario, ſiue Aſſeſſor, ſiue Iudex reſiſtere poteſt, ac ſimiliter ſuo officiali male agēti, & interim Regi nuncia-
76 re, vt † in c. Regni, Item caueant Iuſtitiarij, aliàs puniuntur eadem pœna, qua officiales male agentes. Paris de Puteo, in dicto verbo, Reſiſtentia, ſub num. 2. Ioan. Anton. Niger, ibidem, & in c. Regni, Grauamina, num. 10.

77 Qua autem † pœna puniatur, qui facit reſiſtentiam Apparitori, vel Nuncio? Videbis apud Bartholom. de Caſſanæo, in Conſuetud. Burgundię, Rubr. 1. §. 7. in princip. num. 14. & ſequenti. Et latè Matth. de Afflict. in Conſt. Pacis cultum, num. 56. & plures declarationes in hac materia ſcribit præceptor meus Ioan. Bolognett. in l. vt vim, num. 54. cum pluribus ſequentibus, ff. de iuſtit. & iure, & ibi etiam Franciſc. Zoannettus
78 Bononienſis. In † Magna Curia Vicariæ Viatores, & Birruarij portant baculos in manu cum ſigillo armorum argenteorum Regis in cuſpide. Quo verò ad punitionem in reſiſtente eis, ſecundum qualitatem reſiſtentiæ, ita ſoliti ſunt Magiſtratus procedere, qui varij ſunt, nec deſcribi poſſunt.

Nuncio autem, aliquem illum offendiſſe non creditur, quia deponeret extra ſuum officium
79 † vt dicit Iaſon in l. properādum, §. Et ſi quidem, num. 8. C. de iudic. & in l. age cum Geminiano, col. pen. C. de tranſact. Philipp. Franc. in c. cum parati. de Appellation. Guido, Pap. in Deciſ. 557. latè, & optime Andr. Alciat. in tract. Præſumpt. 14. Greg. 3. præſump. 14. n. 6. Plotus in Rep. l. ſi quando, num. 103. C. vnde vi. Hippolyt. Bonacoſſ. in quæſtionib. criminal. §. iniuria, colum. tertia, & an credatur in alijs cauſis? vide quæ dico infra hoc eodem libro, capitulo vndecimo, numero nonageſimo primo.

CAP. V.

ARGVMENTVM.

Bannitorum, atque malefactorum receptatores punire debent Magiſtratus, eiq. malo ſuis pœnalibus edictis prouidere.

COMPENDIVM.

1 *Receptatorum genus peſſimum eſt, & puniuntur tanquā latrones.*
2 *Præſes bonus & grauis curare debet, vt quietam & pacatam reddat prouinciam quam regit.*
3 *Intellectus Conſtit. Regni Patarenorum, & num. 25.*
Receptatores improuiſi ſunt.
4 *Sine receptatoribus latere diu latrones nequeunt.*
Intellectus c. Regni, Frequens, & ineffrenata, ſub eodem num. 4.
5 *Intellectus c. Regni. Creſcit culpa.*
6 *Receptatores malorum puniendi ſunt.*
7 *Qui receptat, opem ferre dicitur.*
8 *Complices criminis dicuntur, qui facta raptoris non detexerunt.*
9 *Receptare quid ſit.*
10 *Receptatorum monitio ipſos magis afficit.*
11 *Edictum, ac bannum publicæ cuiuſdam monitionis vim habent.*
12 *Receptator quando non puniatur, & num. 13. 16. 17. & 18.*
Pater, fratres, & ſimiles receptantes, an puniantur, ſub eod. num. 12.
13 *Receptator ignorans illum eſſe bannitum excuſatur.*
14 *In receptatore ſcientia illum eſſe bannitum, eſt probanda.*
15 *Scientia, quomodo probetur, & quot modis quod quis ſit bannitus.*
Ignorantia excuſat a pęna proclamatum.
16 *Receptator per vim coactus, an teneatur edicti pęna.*
17 *Facere non dicitur, qui coacte, ac per metum facit.*
18 *Caupo, & Tabernarius excuſatur a receptatione.*
19 *Caupo, ſtabularius, & lanio, an cogātur ad hoſpitandum, & ad vendendas carnes.*
20 *Magiſtratus venientes exteros videat, & cognoſcat de eorum ſtatu.*
21 *Authori dum fuit Nurſiæ, quid ei à Gubernatore Ciuitatis acciderit.*
22 *Receptatorum pœna quæ ſit de iure.*
23 *Receptatoris hæreticorum pęna quæ, & num. 24. & 25.*
24 *Clerici receptantes hæreticos, qua pęna puniantur.*
25 *Pęna receptantium in Regno Neapolitano.*
26 *Receptator committentis crimen læſæ Maieſtatis humanę, qua pęna puniantur. Quid in Regno Neapolitano, & num. 27.*
27 *Intellectus c. Regni. Nuper apud Tranum.*
28 *Receptator furum, & latronum qua pęna plectatur.*
29 *Receptator rerum furto ſubtractarum.*
30 *Receptator furi æquiparatur.*

Recepta-

31 *Receptator Abigeornm, quomodo puniatur.*

32 *Relegationes ſunt in vſu in Regno Napolitano, ob inſulatum commoditatem.*

33 *Receptator Aleatorum, & Luſornm qua pęna afficiatur.*

34 *Receptator corrumpentis virginem per vim, vt puniatur.*

35 *Receptans bannitnm toleratum in Cinitae, an pnniatur, & nnm. 36.*

36 *Statutum factum contra bannitum non inclndit bannitum toleratum.*

37 *Receptatorum pęna, an teneatur, dans bannito opem, auxilium, arma, cibum, potum atque alimenta.*

38 *Socius comitans criminoſum diffidatum, an teneatnr eadem pœna.*

39 *Colloquens cum bannito, an teneatur vt receptator.*

40 *Scribens bannito litteras, an incidat in pęnam receptatorum.*

41 *Capitale eſt, ciuem ab hoſte litteras, & legationes accipere, & læſæ maieſtatis crimen committit priuatus ſuſcipiens ab hoſte publico litteras.*

42 *Titus, ac Tiberius Bruti filij quod Tarquinoirum litteras recepiſsent, yſdemq. pariter reſpondiſset ad palum ligati, morti traditi fuere.*

43 *Demoſtheni imputatum, quod a Principibus Aſiæ, & Europæ litteras reciperet.*

44 *Portans banniti cadauer de loco, ad locum, an vt receptator puniatur, & num. 45. & 46.*

46 *Pnnitorum cadauera, ſine Principis licentia tangi nequeunt.*

47 *Gabella vbi pro hominib. tranſeuntibus impoſita eſt, nõ debet ſolui pro homine mortuo, & cadauere, ſic & pro beſtia mortua, & num. 48.*

49 *Edictum ſi dicat, quod quis receptans bannitum per duos dies, puniatur, an comprehendatur qui vno die receptat, & poſtmodum interuallo dato, receptat alio die.*

50 *Occultans debitorem contumacem, an incurrat pœnam, vel teneatur parti ad ſolutionem debiti, & num. 51.*

52 *Receptatores malefactorum in Regno Neapolitano grauiter puniuntur.*

Intellectus Pragm. Aſſidue penſantes, ſnb nnm. 52. & num. 54.

53 *Intellectus Prag. Caroli Cæſaris, incip. Praterea quia, & num. 54. & 55.*

Intellectus Prag. incip. Eſsendo tanto, ſub eod. nnm. 52. & num. 55. & 56.

Intellectus Prag. incip. Per quanto, num. 57.

Intellectus Prag. incip. Alli giorni, num. 58.

Intellectus Prag. Eſsendo tanto, num. 59.

60 *Hippotarum receptatorum in Græcia, pęna, ex Plntarcho memorabilis e contra præmio, Equeſtri ſcilicet dignitatem ornatum affecit Auguſtus T. Iunium Philopomęnem quod patronum proſcriptum calaſso diceretnr, ſub eod. num. 60.*

61 *Macrinus Imperator ſeruos, qui dominos detuliſsent, patibulo affixit.*

62 *Latroni ad latrocinia aſpiranti parcere, miſericordia non eſt, ſed iniuſtitia.*

AXIOMA.

Contumaces, bannitos, aliosq. Curiæ rebelles, maleficosq. ne receptanto.

1 REceptatorum † genus peſſimum eſt,
ſine quibus latere nemo diu poteſt, &
præcipitur, vt puniantur æque ac la-
trones; In pari enim cauſa ſunt, qui
cum apprehendere latrones poſſent, pecunia ac-
cepta, vel ſurreptorum parte, dimiſerunt, inquit
2 Martianus, in l. 1. ff. de receptator. Proinde † con
gruit bono, & graui Præſidi curare, vt pacatam,
& quietam teneat prouinciam quam regit, il-
lamq. malis hominibus purget, illosq. conqui-
rat, nam & ſacrilegos, latrones, plagiarios, fures,
conquirere debet, & prout quiſque deliquerit, in
eum animaduertere, receptatoresq. eorum coer
cere, ſine quibus latro diutius latere non poteſt,
vt ſuus contemporaneus Vlpianus inquit in l.
congruit, ff. de offic. præſid. Vnde non immerito
3 Federicus Imperator in † Conſt. Regni. Patare-
renorum, dicit, hos receptatores eſſe improui-
dos, qui, vt alios a pęnis eximant, ſeipſos non for
midant. Et Rex Carolus Primus, dicit, quod re-
ceptatorum ſecuritas, incentiuum, & materiam
4 præbet delinquendi, cum † ſine receptatoribus
latrones deliteſcere minimè valeant, vt habetur
in c. Regni. Frequens, & ineffrenata. Ideo con-
tra eoſdem inuehit Carolus Roberti Regis pri-
mogenitus, dũ ſcribit Iuſtitiario terrę Hydrunti,
in c. Regni. Creſcit culpa, dicens: Sanè frequens
quęrulantium in auribus noſtris murmur obſtre
puit, quod nõ ſine negligentię veſtræ nota, in de-
creta vobis Prouincia, Banniti, Foriudicati, fu-
rcs, homicidæ, diſrobatoresq. ſtratarum, & alij
grauiorum ſcelerum labe reſperſi, quos virtutis
amor, & formido pœnarum à malo non retra-
hunt, ſed in ſtratis publicis prædones inſiſtunt,
violentas aggreſſiones ingeminant, hos feriunt,
hos occidunt, qui cum ſe ſine receptatorib. diu
latere nõ poſſunt, captis prędis, & ſpolijs, ſibi fau-
tores inueniunt, & de iniquitatis mamona præce
6 ptores acquirunt. Ideoq. † ſimilium ſcelerum pa
tratores occultantes, puniendi ſunt cum omnib.
odio ſint. Nicol. Boer. in conſ. 4. nu. 63. Iacob. Phi
7 lip. Portius in conſ. 206. nu. 3. Qui enim receptat,
dicitur opem pręſtare, l. eos, C. de furtis. Bart. in l.
qui uas, §. qui furem, num. 1. & in l. furtum, num.
2. ff. de furt. Raphael Comenſ. in conſ. 161. col. 3.
verſ. cum igitur armigeri. M. Ant. Natta in conſ.
8 79. num. 6. in conſil. 174. nu. 22. vol. 1. † complices
enim dicuntur criminis, qui non detexerunt facta
raptoris, inquit Aurelius Caſſiodorus variar. lib.
9 5. c. 39. Receptare † autẽ, vel recipere eſt abſcon-
dendi cauſa refugium præſtare, vel in ſuo agro,
vel in alieno loco, ędificioue, vt in l. 1. §. Quod au
tem, ff. de ſeru. corrup. Idcirco ad euitanda huiuſ-
modi flagitia, bonum erit per Magiſtratus, eo-
rumq. edicta prohibitiones receptationum fieri,
10 † monitio enim ipſos magis afficit, l. 2. C. de his,
qui

Digitized by Google

11 qui latrones, habet enim † edictum, ſiue ban-
num vim cuiuſdam publicæ monitionis, cap.de
multa de Præben., ob rationes redditas ab Alex.
in l. ita ſtipulatus, col. 3. ff. de verb. obligat. per Fe
lin. in c. 2. num. 5. & ſeq. de Magiſtr.

Prohibitio itaque de Iure regularis ſit, recepta
tores ad pœnam teneri, tum de Iuris diſpoſitio-
ne, tum etiam ſtatutis, & bannis, ac prohibitio-
nibus, quam tamen declarandam eſſe duximus
pluribus modis.

12 Primo † in Patre receptante filium bannitum,
& è contra, & fratre receptante fratrem, gene-
ro receptante ſocerum, & è contra, ac in con-
ſanguineo, ſeu affine receptante conſanguineos,
& affines, vxore receptante virum, & è contra,
In his enim ratione affinitatis, vel conſanguini-
tatis, non ſimilis pœna danda eſt, quæ bannito,
vel delinquenti receptato daretur, nec eadem lo-
cum ſibi vendicabit, vt dicit Paulus in l. fin. ff. de
Receptator. Licet non in omnibus conſangui-
neis, coniunctis, atque affinibus idem obſeruan
dum eſſe dicerem, quandoquidem maiore di-
gni excuſatione iudicabuntur pater, & filius,
qua alij, vir, & vxor, fratres, ſocer, & gener, & id-
circo vbi eſt maior, ac ſtrictior ſanguinis nodus,
ac ſtrictius vinculum, ibi minorem, atque mitio-
rem pœnam ſtatuendam eſſe diiudico, ex nota-
tis per Iacob. Menoch. de Arbitrar. Iudic. quæſt.
lib. 2. Centur. 4. Caſu 348. num. 7. vſque ad n. 15.
vbi ex his facit quattuor declarationes. His adde
Hippolyt. de Marſil. in l. Diuus Hadrianus, 3. ff.
de Sicar. Portium in dicto Conſil. 206. num. 11.
eumdem Marſil. in Conſil. 119. num. 13. Ioann.
Igneum in l. 1. §. quod ſi quis, num. 21. ff. Ad Syl-
lan. Hierony. Gigan. de Crimine læſæ Maieſt.
lib. 1. Tit. Qualiter, & à quibus, quæſt. 5. num. 10.
& lib 3. Tit. De pluribus, & Var. quæſt. 9. & 10. n.
5. Iacob. Nouell. in Tract. Ad defenſam. §. Re-
ſponſiones reorum, nu. 27. Iodoc. Damhouder.
in Praxi Crimin. cap. 134. num. 4. Latè Barthol.
Bertazol. in Conſil. Crim. 98. in Conſil. 99. vol.
primo, & in Conſil. 343. num. 7. vol. 2.

13 Secundò † declara non eſſe locum pœnę edi-
cti, ac Iuris in eum, qui ignorat eum quem rece-
ptat, maleficum, vel bannitum eſſe, vt dicit poſt
Bartol. Bald. Cin. & Decium Menoch. in dicto
Caſu 348. num. 15. Sed in hoc eſt text. in l. Metro
dorum ibi, Sciens. ff. de Pœnis, cuius intuitu ita
dicit Ludouic. Roman. in Conſil. 473. in fine, Al-
bert. Gandin. in Tract. Malefic. Tit. de Furibus,
& Latronib. nu. 13. & 14. Angel. in Tract. Male-
fic. in Verb. Dicto Maleficio ſemper aſtitit. num.
23. verſ. Quæro quia ſupra, Bonifacius Vitalin.
in Titul. de Recep. furum, nu. 1. 9. & 10. Nellus in
Tract. Bannitor. in tertia Parte Secundi Tem-
poris. q. 20. Aegid. Boſſius in Titul. de Rapinis,
num. 16. 17. 33. Lud. Carrer. in Tract. de Homic.
§. 4. num. 32. 33. & Ioan. Petr. Surd. in conſil. 433.
nu. 9. Vol. 3. Thom. Grammat. in Deciſ. 99. nu.
3. nouiſſimè poſtquam hæc ſcripſeram Coſta de
facti ſcient. & ignor. 1. Cēt. 1. Diſt. 49. n. 5. Burſ. in
Conſil. 331. num. 3. Vol. 3. requiritur enim dolus
14 & cum † de ſui natura receptatio non ſit deli-
ctum, idcirco ſcientia debet probari, iuxta dictū
Bartol. in l. dolum, la prima, C. de Dolo, & in ter-
minis noſtris voluit Boſſ. vbi ſupra, num. 21. Quę
15 † probatur quattuor modis. Primò, ſi delinquēs
Notorius receptatur; Secundò, ſi erat more ſoli-
to publicatus pro delinquente in locis ſolitis, &
bannitus, quia tunc allegare ignorantiam eſſet
turpe; Tertiò, ſi receptatus deliquiſſet præſente
receptante; Quartò, ſi in eo loco publica erat fa-
ma quod eſſet delinquens; ita dicit Fabius Mon
teleo, in Pract. Arbitrali, parte 4. num. 907. præ-
ſumitur enim ignorantia, l. Verius, ff. de probat.
Sed quòd in notorio delinquente, & de quo eſt
publica vox, & fama, dixerat antea Accurſ. in di
cta l. 1. in gloſſ. magna, in fin. & ibi Bartol. in §. In
pari, nu. 2. Gloſſ. in c. 1. §. receptatoribus, in Verb.
feriendis, in fin. de Pace iur. fir. ibi Bald. num. 3.
& Præpoſit. col. 1. Bartol. in l. omnes, num. 2. C.
de Agricol. & Cenſ. lib. 11. & in l. colonos, num.
2. C. de colonis Illyric. lib. 12. & Salit. in l. 2. C. de
his, qui latron. Aliam diſtinctionem ſcientiæ,
vel ignorantiæ tradidit Menoch. in dicto Caſu
348. num. 15. Regulare eſt autem ignorantiam
excuſare à pœna proclamatum. Franciſc. Bec-
cius in Conſil. 60. Præceptor meus Ioann. Bolo-
gnett. in Conſil. 25. in princ. Burſat. in dicto
Conſil. 331. num. 4. Vol. 3

16 Tertiò declara, † excuſandos à pęna receptan
tium illos, quibus eſt illata violentia à bannitis,
ac delinquentibus, puta per minas induxerunt
timorem, vt receptarentur, tunc enim excuſatio
ne digni ſunt, arg. dictæ l. 2. C. de his qui latron.
Bald. in l. in delictis, in prima lectura, ff. de Noxal.
actio. Menoch. vbi ſupra, num. 16. Sed idem dixit
quem nemo allegat Florian. de Sācto Petro, in l.
in omnibus, in fin. ff. de Noxalib. act. dicens non
teneri de receptante bannitum, ſi receptauit,
quia prohibere non potuit, puta quia decem ban
niti congregati vadunt ad domum ruſtici, & di-
cunt, ſi non aperis nobis portam, imponemus
ignem qui timens aperuit, excuſatur, quia non
valebat reſiſtere, quem refert, & ſequitur Hippo
lyt. de Marſil. in l. 1. §. Præterea, num. 28. ff. de
quæſt. & in l. 1. §. Item is cui, num. 5. ff. Ad leg.
Corn. de Sicar. & in l. vnica, nu. 204. C. de Rapt.
Virg. Matthęus de Afflict. in Conſt. Patareno-
rum, num. 13. Lud. Carrer. in dicto §. Homici-
dium, 4. num. 39. Aymo Crauetta, in conſil. 309.
17 Ioan. Arnon. Dialog. 45. Qui † enim coactè
quid facit, & per metum, facere non dicitur, &
hinc non dicitur rebellis, qui coactè quid facit,
vt ex multis ſcribit Aymo Crauetta, in Conſil. 6.
num. 84. dixi de Regis Catholici præſtantia, cap.
18. num. 24.

18 Quartò, etiam † caupo, qui cauponam publi-
cè exercet, excuſabitur, ſi bannitos, ac maleficos
hoſpitio ſuſcipiat, ac ſoluta mercede illis alimen
ta præſtet, vt poſt Bartol. Alexan. Riminald. &
Boſſium tenuit Menoch. in dicto Caſu 348. nu.
17. Sed idem voluit Matth. de Afflict. in dicta
Conſt. Patarenorum, nu. 9. verſ. Septimo fallit.
Petr. Foll. in Praxi Crim. in verbo, Banniantur,
num. 15. & in §. Item, quòd fuit leno, num. 39.
Idem Foller. in dicta Conſtit. Patarenorum,
num. 47. cum enim cauponæ, & ſtabularij publi-
cum

cum hoſpitationis officium exerceant, non tenẽtur Hoſpitautium cõditionem inquirere, cum a principio inuitus ad id non cogatur, l.1.in princ. ff.naut. caupon. & ſtabular. & pulchre Andr. de
19 Iſern.in Conſt.Omnes noſtri Regiminis, vbi † dicit ſtabularium non cogi ad hoſpitãdum, neque lanionem ad vendendas carnes, niſi eſſent de publico conſtituti, tunc enim ſi denegarent, iniuriarum actione tenerentur, vt dicit ibidem Afflict. num.5.contra Andream. Sed an receptãtium pęna hi teneantur; totum id ego iudicis arbitrio relinquendam dicerem: nonnullos enim videmus eſſe explorat. latronum, & participes, contra quos puto ſeuere vindicandum. Alij vero, qui hoſpitio excipiunt exteros in Ciuitatibus magnis, vt videmus, Neapoli, Salerni, Beneuenti, & ſimilibus, qui ſui natura hoſpitio ſuſcipere ſolent perſonas magnas, nobiles, Prælatos, ac ſimiles omnis generis homines, quorũ conditionẽ ſi quærerent, hoſpitati forte ſibi cõuitium fieri crederẽt, contra iſtos itaque aliter agendum eſſet. Non negauerim tamen poſſe Magiſtratus, & Officiales,
20 quando † venirent exteri in ſuam prouinciam, vel Ciuitatẽ inquirere de eorumdem extraneorum ſtatu, vt dicit Angel.in Authent.de queſtor. in princip. quem ſequitur Franciſc. Marc.in deciſ.356.num.3.vol.1.vbi dicit, ita facere Dominos in Lombardia, qui tenent exploratores, qui explorantur forenſes venientes, & propter quam
21 cauſam venerint, & ſic † mihi accidit Nurſiæ dũ peterem cum Comitiua mea ad viſitandam Eccleſiam Sanctæ Mariæ Virginis de Laureto, voluit enim Gubernator Ciuitatis modeſte a me ſcire, quis eſſem, quoue irem, cum his qui mecũ equitabant; quo cognito, voluit honoris ergo tenere in ſuo palatio me, & meos, ac poſtmodũ dare mihi equites alios itineris comites.

Adducũt nonnulli plures declarationes ad hãc edicti materiam, quæ non ſunt declarationes ad Regulam, ſed potius declarationes quo ad diuerſas punitiones receptatorum, quo ad diuerſa flagitia, idcirco operæ pretium erit videre, qua pœna receptatores teneantur.

22 Pęna † receptatorum de iure ſtabilita eſt, vt ſit eadem, quæ & delinquentis, vt in dicta, l.1.ff.de recept. a qua non excipiuntur, niſi affines, & cognati, qui quem admodum, nec ita ſeuere, vt principales puniũtur, nõ tamen abſoluuntur, vt in l.fin.ff.eod.tit. & dixi ſupra in 1.declaratione.

23 Receptatores † hæreticorũ, & ſic læſæ maieſtatis diuinæ rei, declarantur excommunicati, & ſi per annum indurato corde perſeuerauerint, nec ſe corrigere curauerint, poſt annum infames efficiuntur vtraque infamia, itaque laici omnibus iuridicis actibus ſunt incapaces, & tamquam mor-
24 tui reputantur. Clerici † autem his criminibus notati, ſi per annum in excommunicatione perſtiterint, elapſo anno omnibus officijs, & beneficijs eccleſiaſticis ſunt priuandi, c.excommunicamus, §.credentes, il 1.extra, de hæret. plene Zanchin.de hæretic.cap.6.& cap.17.& vtrobique Camillus Campegius in Apoſtil. Paul. Grilland. de hæret.q.9. Gundiſaluus Villadieg. de hæret.q.16. Iacob.Simanchas.Inſtit. Catholicar.tit.15.num. 14.Eymeric.in Director.inquiſit.par.2.q.51. vbi Franciſc. Pegna. Ita etiam cautum eſt a Federico
25 Imperatore in Conſt.† Regni, Patarenorum qui vltra has pœnas, impoſuit bonorum publicationem, & relegationem in perpetuum; Filios receptatorum ad honores non poſſe aſſumi, ſed vt intelligantur, perpetua infamia notati, vt nec in teſtes, nec in cauſis, vbi repelluntur infames, admittantur vbi Andr. de Iſern. Lallus de Tuſcia Afflict. & Foller. cuius Conſtitutionis meminit Zãchin. in dicto cap.17.nu.4. Pegna, vbi ſupra, Goffred.de Trano, in Summa, tit. de hæretic.col.fin. Bonifac.de Vitalin.in titulo de crim.hæreſis, nu. 9.Ludouic. Carrer. de hæretic. num.162.& ſeq. Alfonſus de Caſtro de iuſta hæretic. punitione, lib.1.c.17.& nouiſſime Tiberius Decian.in tract. crimin. lib.5.cap.51.num.64.cum pluribus ſeqq. apud quos declaratur, an, & qñ incidant in pęna præfatas, an cõſanguinei, & affines, an qñ retinẽt, vt illis alimẽta præbeãt, vel vt illos a debitis pęnis ſubtrahãt, & alia ad hanc ſegetem neceſſaria ad quos lectores remitto, & etiam ad Brunorum a Sole in conſ.crim.nu.42. Petr. Cened.in collect. iuris canonici, 28.parte 3.

26 Receptator † committentis crimen læſæ Maieſtatis humanæ, iure communi non punitur, eadem pęna, l.quiſquis, C.ad leg.Iul. Maieſtat. ſed alia mitiori, vt deportatione, & publicatione bonorum, l.eorum, l.Metrodorum, ff.de pęn. ſed iu-
27 re huius Regni Neapolitani, puniuntur pęna mortis, & publicationis bonorum, vt per Regem Carolũ primum, in c. Nuper apud Tranum, vbi hoc ſequuntur Sebaſtian. Napodan.& Niger, & ante illum Afflict. in dicta Conſt. Patarenorum, num.6.& Foller.num.44.

28 Receptator † Furum, & Latronum, punitur eadem pœna, qua fur, & latro, & hoc loquitur dicta, l.1.ff.de receptator. de quo per Iacob. Menoch.de arbitr. iud.quæſt.lib.1.q.86.nu.23.& lib.2. centur.4.caſu 394.nu.95.Marc. Mantua Dialog. de narrat.claſſ.15.cap.35.nu.6.Iul. Clar.in pract. q.90.num.10.quamquam contrarium certo modo teneat Barthol.de Caſſan.in Conſuetud. Burgund.rubr.1.§.1.in princ.num.11.12.& Portius in conſil.206.poſt Marſil.in conſil.47.& in conſil.53.contrarium tamen ſecundum primam opinionem fuiſſe deciſum Cathaloniæ refert Ludo
29 uic.de Peguiera, in deciſ.crim.25.de † receptãtem furto ſubtractam, & ſimilibus ſcribit Riminald.iunior in conſil.106.vol.1.cõſil.crimin.dicet ſorum ante eum alter Hipolyt.de Marſil.in l. qui cum telo, num.4.5.& 6.C.de ſicar.non mirũ,
30 † qa receptator furi æquiparatur, vt inquit Ferd. Vaſq.de ſucceſſ.reſolut.§.20.num.57.

31 Receptator Abigeorum † non punitur pęna eadem qua punitur abigeus, ſed eum in l.fin.in fine, ff.de Abigeis, ex Diui Hadriani Epiſtola Calliſtratus dicat, teneri pœna relegationis decennij extra Italiam, & in alijs locis extra Prouinciam, dicit ibi Accurſ.& in l.1.ff.de recept. eius occaſione, cum hodie non ſit in vſu relegatio, dicit eſſe pœnam arbitrio iudicis remiſſam. Menoch. in
32 dicto Caſu 348. num.18.& 19. ſed eum in hoc Regno Neapolitano plures habeamus inſulas, & relega-

relega-

Digitized by Google

relegatio ſit in continua obſeruatione, vt proba ui ſupra lib.2.c.8.num.333. tantum abeſt, vt in ijs ſeruanda ſit pęna d.l.fin.in fine, ff.de Abig. vt ſcribit etiam Carrerius in d.§.Homicidium, 4.num. 34. in fine.

33 Receptator Aleatorum, & Luſorum puniri debet, quia, vt inquit Paris de Puteo in tractat. de Ludo.nu.4. receptatores luſorum, & aleatorum grauius delinquere. Sed illos non puniendos aliqua pęna voluit Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. quæſt.lib.2.Centur.4.Caſu 399.num.16. cum tribus ſequentib. ea ex cauſa, quòd Ludus de iure prohibitus non ſit; quæ ratio, an vera ſit, & militet, dicam infra de edicto contra Luſores vbi ſcribam, cap.11.

Receptator † corrumpentis virginem per vim, 34 non punitur eadem pęna, vt poſt Cin.in l.crimen, C.de vi publ. voluit Carrer.in d.§. Homicidium, il quarto, num.37. & ante eum Matth. de Afflict. in dicta Conſtitut. Patarenorum, num.10. & ibi Foller. num.40.

35 Quid † autem, ſi quis receptaret bannitum toleratum in Ciuitate, an teneatur pęna edicti, propoſita contra receptatores? Salic.in l.nulli, C.de 36 iudic. dicit, quòd ſtatutum † factum contra bannitum, non includit bannitum toleratum per ſuperiorem, quem ſequitur Alex.in conſ.1.in fine, verſic.pro hoc quod dicit, & in conſ.107.col. fin. verſ.Accedit etiam, vol.2. hoc idem voluit Ioan. Baptiſta Plotus in conſil.19.num. 103. & ſequen. & ante eum Iaſon in l.vbi pactum, num.17. C.de tranſaction. Marſil.in Practic. crimin. §. Aggredior, num.28. & in ſingul.77. incip. Patientia. Ioſeph Ludouic.in deciſ. Peruſ.31 num.11. Simon de Pretis, in conſil.81.num.5.volum.primo. Auguſt.Berous in conſilio 54. num. 32. volum.2. in conſ.182. in conſil.183. in couſil.184. in conſ.194. num.2.volum.3.

37 An edictum † comprehendat dantem opem, auxilium, mutuantem arma, præbentem cibum, potum, & alimenta bannitis? Cum, vt ſupra diximus, receptatio conſideretur, quòd abſcondendi cauſa fiat, dicta l.1. §.quod autem, ff.de ſeruit. conſequens erit, minimè comprehendi, dantes opem, auxilium, mutuantes pecuniam, arma, & ſimilia, iuxta diſtinctionem Bartoli, in l. in furti, §.ope, ff.de furtis. Salicet.in l.1.C.de his, qui latrones, & pinguius in l. 1. colum.7. C.de Raptu Virginum. & idcirco ex his dicendum eſt, cautos Magiſtratus, facere bannum, & edictum, quòd nemo receptet, nec de nocte, nec de die, non præſtet eis domum, habitationem, opem, auxilium, conſilium, fauorem, non præſtet ignem, equos, arma, pecuniam, cibum, potum, lectum, nec ſuffragium aliquod, & hoc modo vnumquodque verbum habebit ſuam largiſſimam ſignificationem. De his latiſſimè Angel.in tractatu maleficiorum, in verbo, dicto maleficio ſemper aſtitit, & per totum, & ibi Auguſtin. Ariminenſ. Felin. & alij latè in cap. primo, extra de offic. delegat.

Eodem modo dicendum videtur, vt melius ſit declarare per verba clara, quod etiam aſſociantes teneantur pęna ſtatuta contra receptatores;

38 Quamquam † de iure ſocius comitans criminoſum diffidatum tenetur eadem pœna, capitulo felicis, vbi gloſſa, in verbo, ſocius, de pœnis, libro ſexto, Clementina prima, de pœnis, capitulo quicumque, de hæretic. in 6. cap. 1. de homicid. in ſexto, l.raptores, §.ſin autem poſt commiſſum, C.de epiſcopis, & clericis, l.prima, §.ſin autem, C.de Raptu Virginum, & voluit Alberic.de Roſate, in 3.parte ſtatutor.quæſt. 35. quem referr, & ſequitur Auguſt.Berous in conſilio 197. num.4. & 5. volumine 3. vbi dicit, quod aſſocians, comitansq. bannitum, ſubiacet pœnis ſtatutorum punientium bannitorum fautores, receptatores, & defenſores ipſorum. Melius autem erit ſi per verba prægnantia in edicto clarius ſpecificentur.

39 Sic etiam erit ſpecificandum, quod † cum bannitis non colloquantur, quamuis hæc colloquia, eſſent conſideranda, ſi ex profeſſo quis accederet ad loquendum cum eis, nam ſi caſu in bannitos quis incideret, & illi cum eo loquerentur, per vim cogeretur cum eis verba facere, & coactè, & ideo aliqua pęna non teneretur, ſecus vero ſi idipſum procuraret cum bannitis habere colloquia, quia dum loquitur, conuerſatur, & in edicti pœnam incideret. Quinimmo ſi 40 prohibita eſt loquutio cum bannitis, † quæſtionis erit, an in pœnam incidat, qui eiſdem litteras ſcribit? Super quo Andræas Alciatus, in l.prima, in principio, numero 20. ff. de verbor. obligation. qui tenuit, prohibitum loqui cum aliquo, non eſſe prohibitum ei epiſtolam, ac litteras ſcribere. ſequitur Cornel.Benincaſſ.in §.ſupereſt, numero 31. Inſtitut.de actionib. Sed contraria ſententia eſt Communior, quòd prohibitus loqui, prohibitus cenſetur etiam litteras, & epiſtolas ſcribere, & ità in pœnalibus diſponitur, vt prohibitus loqui, prohibeatur litteras, ac epiſtolas ſcribere. Clementina ſi ſummus Pontifex, de ſententia excommunic. gloſſa in capitulo conſtitutione, de ſententia excommunic. in 6. qui enim ſcribit, loqui videtur, vt in dicto §. ſupereſt, & hanc opinionem tenuerunt Ludou. Gomez, & Benincaſ.in dicto §.ſupereſt, qui tenuere prohibitum loqui cum bannito, prohiberi etiam ei litteras ſcribere. Idem tenuerunt poſt Ludouic. Roman. Aretin. Socin. Iaſon, Ripa, in dicta l.1. in princip.num.58. ff.de verbor. obligat. & ibi illos ſequitur Zaſ.num.34. Marian. Nepos, ibidem num.52. cum pluribus ſeqq. aſſerens eſſe Communem opinionem: quos ſequitur Ludouic. Zuntus in Reſponſo pro vxore, numero 881. Ferdinand. Vaſq. de ſucceſſ. lib.2. §.15. requiſito 17.num.55. cum duobus ſeqq. tomo 1. Laudatur Ageſilaus à Xenophonte, quòd litteras, quæ ſibi à Perſarum Rege priuatim mittebantur, recipe- 41 re noluit. Quia † capitale eſt, ciuem ab hoſte litteras, & legationes accipere, & vt Aſconius ait, maieſtatis crimen eſt, priuatum ab hoſte publi- 42 co, litteras capere. Hinc Titus, ac Tiberius Iunij Bruti Conſulis filij, atque Aquilij, quia litteras Tarquiniorum eiectorum, recepiſſent, & alias in vicem ſcripſiſſent, de proditione, ſuſpecti habiti, & ad palum ligati hi Bruti filij, alijq.

morti

Digitized by Google

morti traditi fuere, vt eſt author Cicero offic.
lib.3. Liuius lib.2. Halicarnaſſ. lib.5. Plutarch. in
43 Publicola.† Aeſchines idcirco Demoſtheni im-
putauit, quod à Principibus Aſiæ, & Europę pri-
uatus litteras, atque Epiſtolas recepiſſet.

44 Sed an pœnas † Edicti incurrat, qui ex aliquo
loco ad ſuam domum, vel aliunde, de loco ad lo-
cum banniti corpus, ſiue cadauer transferat? vi-
debatur dicendum, quod non, ex quo regulare
eſt crimina morte extingui, l. defuncto vbi An-
45 gel. & Ioan. de Imol. ff. de public. iudic. Sed † ta-
men dicendum eſt incurrere pęnas, nec licere ca
dauera bannitorum tangere, aut ſepulturæ trade
re, l.2. ff. de cadauerib. puuit. vbi Bart. annotauit,
& Bald. in l. Sororem, C. de his, quib. vt indig. &
voluit Franciſc. Marc. in Deciſ. 954. num. 6. vol.
1. tanto plus ſi forte erit bannitus, Foriudicatus,
aut rebellis curiæ declaratus, quia habetur, ac ſi
per Iuſtitiæ miniſtros eſſet mors illata, & tam-
quam cadauera ſuſpenſorum, à nemine tangi de
bent. cadauera enim rebellium, & confinatorum
non poſſunt ſine licentia Principis reduci ad Ci-
uitatem, vel locum in quo viui ſtare non potue-
runt. Ioan. Staphileus de lit. grat. & iuſt. par. 2. ſub
tit. de reſcript. in forma breuium, nu. 44. & 45. vbi
allegat Bald. in l.2. C. qui teſt. fac. poſſ. vbi hoc nõ
dixit. & hoc tenuit Nellus in tract. Bannit. ſecun-
da par. 3. tempor. q. 2. num. 2.

46 Niſi † Principis licentia interueniſſet vt ibidẽ
dicitur, & voluit Franciſ. Marc. vbi ſupra, dixi la-
tius de Regis Catholici Pręſtantia, cap. 71. num.
374. 375. 378. & 379. vſque ad nu. 384. Habetur in
l. oſſa, in princ. & in l. ne corpora, in princ. ff. de Re
47 lig. & ſumpt. fun. Secus eſt aũt in ciuilib. quia † ſi
ſolui debet gabella per hoĩes trãſeuntes per Ciui
tates & Prouincias nõ fit ſolutio ꝓ homine mor-
tuo, & cadaucre, nec pro debito impeditur ſepul
tura cadaueris. Bald. in l. cum ſit iniuſtum, & in
Authent. ibi poſita, C. de ſepulch. violat. ſed de
hoc videndi ſunt Anton. de Butr. in c. ex parte,
num. 4. de ſepult. Piſanell. in verbo, Sepultura, il
1. in fin. Angel. de Clauaſ. in verbo, Sepultura, nu.
34. Silueſt. de Prier. num. 12. Tabiena, num. 20.
Armill. num. 23. & qui hos ſequitur Sebaſtian.
48 Medic. de ſepultur. q. 13. num. 3. Et † extante ſta-
tuto, quod pro qualibet beſtia ſoluatur gabella
non fiet ſolutio pro beſtia mortua. Bart. in l. cum
de lanionis, in princip. ff. de Fundo inſtructo, late
Ioan. Baptiſta Aſinius, in l. ſcriptus hęres, §. ſed
tunc locus, num. 24. ff. de religioſ. & ſumpt.
funer.

49 Quando verò Edictum diceret, † quod rece-
ptans ſpacio duorum dierum, & quis receptaſſet
prius vno die, & ſpacio, ac interuallo poſito rece-
ptaſſet alio die, quod non incidit in Edictum,
quia ſunt dies ſeparati, qui non iunguntur, dicit
Angel. in Proœm. Digeſtorum, §. hęc autem tria,
vbi dicit, ita vidiſſe terminatum per gloſſ. in di-
cto §. hęc autem tria, in verbo, Denarum, quem
refert, & ſequitur Bartholom. de Caſſanęo, in
Conſuetud. Burgund. Rubr. 1. §. ſecundo, in ver-
bo, *Par le ſpace*, num. 3.

50 An autem † occultans debitorem contuma-
cem, vel alio modo incurrat pœnam Edicti, vel
teneatur parti ad ſolutionem debiti? Bald. in l.
finali, C. de oper. lib. tenuit teneri ad ſolutionem
debiti ipſi parti, argum. l. 3. C. de exact. tribut. lib.
11. ſed dicit ſpeciale eſſe in debitoribus fiſci, quia
aliàs non tenetur ad ſolutionem debiti, niſi vi exi
51 meretur. Tamen † teneri occultatores, & re-
ceptatores ad debiti ſolutionem tenuit Ioan. de
Anan. in conſil. 55. num. 4. Petr. de Ancharan. in
conſil. 340. in fin. quos refert, & ſequitur Hippo-
lyt. de Marſil. in ſingul. 137. & in Rubr. de fi-
deiuſſ. num. 16. & 17. latè Benuenutus Stracc. de
Decoct. in ſecunda parte vltimæ partis. Incip.
circa propoſitam, per totum, pulchrius Petr.
Pecchius de iure ſiſtend. cap. trigeſimo tertio.
Marc. Mantua Dialog. Denar. Claſſ. 14. cap. tri-
geſimo quinto, num. ſeptimo. Sed plenius ego
Conſului proximis diebus habetur in conſil.....
Centuria ſecunda, ſi autem erit pro ciuili cauſa
contumax, non tenebitur pœna Edicti emana-
ti contra contumaces, & criminoſos.

52 In Regno † Neapolitano paſſim per Magiſtra
tus Regios receptatores acriter puniũtur, & ema
narunt plures Pragmaticę diuerſis temporibus
factæ, vna Regis Ferdinandi Catholici in anno
1505. Data apud Pinciam, 22. Aprilis, incipit:
53 † Aſſiduè penſantes. Hanc confirmauit Caro-
lus Cæſar, & eius nomine Don Bernardinus Vil-
lamari Prorex data Neap. 18. Aprilis 1515. Incip.
Præterea quia. Tertia ſub die 4. Septẽbris 1553.
Incip. Eſſendo tanto. Quarta in anno 1560. per
Ducem Alcalæ Regnante Philippo Secundo
Rege, ſub die 26. Septembris. Incip. Per quanto.
Quinta ſub eodem Rege ab eodem Duce Alca-
la ſub die 18. Ianuarij 1561. Incip. Alli giorni. Sex
ta ſub eodem Philippo Rege ab eodem Duce in
anno 1563. die 12. Auguſti. Incip. Eſſendo tanto.
54 Prima prohibet has receptationes † nec a priua-
tis, nec à Baronibus, qui Barones nec poſſint eis
guidaticos, & ſaluos conductus concedere,
etiam ſi id habeant ex priuilegio, ſub pęna Regię
indignationis, vnciarũ auri mille, & alia pęna Re
55 gio arbitrio reſeruata. Secunda confirmat † idẽ,
indantes omne auxilium, cõſilium, & fauorem,
& quòd non receptent vltra duas noctes quin
Officialibus reuelent, ſub pęnis ibi ſtatutis. Ter-
56 tia prohibet receptationes, & quod quę † retinẽt
à furibus reuelentur, ſub pœnis ibi contentis.
57 Quarta † quia prohibet receptari etiam malefa-
ctores non contumaces, qui non poſſint nec per
patres receptari, quod eſt contra diſpoſitionem
Iuris Communis, de quo diximus in prima de-
claratione. Quinta, modificatur ſupra dictam
58 Pragmaticam, vt per eam non † intelligatur prę-
iudicatum antiquis legibus, conſtitutionibus,
capitulis, & Pragmaticis, neque interpretationi-
bus illis dari ſolitis, nec innouatum eſſe aliquid
quo ad patres, fratres, & alios coniunctos. Sex-
59 ta, quod † de receptatione ſtetur dicto in Tor-
tura trium delinquentium, etiam deponentium
de diuerſis actibus.

Pulchram receptatorum hiſtoriam narrabo,
quã Plutarchus ſcribit in libro de Amatorijs nar
60 rationib. Phocus † Beothus filiã habens vnicam,
modeſtia, & forma præcellentẽ, hanc triginta cir

T citer

Digitized by Google

citer primarij adoleſcentes in vxorem ambiebāt. Sed quia pater verebatur ne filiæ vim afferrent, moras trahebat, & ſe Pythium Apollinem conſulturum dicebat. Adoleſcentes in iracundiam verſi, facto impetu, Phocum miſerè interficiunt. Puella Coroneam profecta ad; Itoniæ Mineruæ templum conſidet, explicat procorum iniquitatem nomē vniuſcuiuſque, & patriam indicat. Hi in Orchomenum contendunt, vbi non admiſſi, ad Hippotas conſugiunt, Vicum inter Thebas, & Coroneam. Thebani Homicidas poſtulant, re non impetrata, illis bellum inferunt, vico expugnato, homicidæ lapidibus obruuntur, Hippotæ receptatores in ſeruitutem rediguntur, ager, dirutis mœnibus, diuiditur. Hæc Plutarchus.

Sed non ſic Auguſtus, qui T. Iunium Philopomænem Equeſtri dignitate decorauit, quod Patronum proſcriptum cęlaſſe diceretur, vt eſt author Suetonius Tranquill. in Auguſto, cap. 27.
61 Vnde quo anno † Macrinus Imperium aſſumpſit, ſerui omnes quicūque dominos detuliſſent, patibulo ſuffixi ſunt, vt ſcribit Herodianus lib. Hiſtoriar. Hoc vnum memoro, cum prauis, & præſertim latronibus, nullum debet eſſe commercium, nulla pax, nulla concordia, ſed æternū odium, communis perſequutio, nec illorum oc-
62 cultatorib. parcendum vnquam, latroni † enim ad latrocinia aſpiranti parcere, non eſt miſericordia, ſed iniuſtitia, vt ex Ambroſio lib. Officior. 1. habetur in c. eſt iniuſta, 23. quæſt. 4.

CAP. VI.

ARGVMENTVM.

Pro bannitorum, & malefactorum exterminatione, & quiete inducenda, an fieri poſſit Edictum, vt occidi, capi, & perſequi poſſint, & an ea ex cauſa præmia capientibus, & occidentibus promitti.

COMPENDIVM.

1 *Edictum, ac Statutum an fiat, vt Banniti, & malefactores occidantur, & præmia dentur capientibus, & occidentibus, & num. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. & 11.*
2 *Vualdenſes Hæretici tenuerunt nec principibus, nec iudicibus licere quemquam occidere, & num. 10.*
6 *Præceptum Decalogi, Non occides, quo pacto intelligatur.*
7 *Principes, & Magiſtratus poſſunt occidere malefactores, quando ſunt membra Reip. nociua.*
8 *Intellectus cap. 13. Pauli ad Romanos, Non ſine cauſa portat gladium.*
9 *Illud de Zizania in Euangelio quid denotet.*
11 *Banniti ſunt publici hoſtes, & num. 42.*
12 *Princeps ſolus poteſtatem dare poteſt, vt capiatur, vel occidatur bannitus, vel eius locum tenens, & num. 13.*
14 *Statutum, vel Edictum dicens quod bannitus poſſit impunè offendi, an extendatur, vt poſſit occidi.*
15 *Præmium ſtatutum capienti, aut occidenti bannitum, an debeatur magiſtratui, aut eius familiæ, vel ſatellitibus id facientibus, & num. 16. & 17.*
18 *Præmium ſtatutum occidenti bannitum, an debeatur bannito ſeipſum occidenti.*
19 *Corocotta latro inſignis, ſe coram Auguſto præſentauit, & præmium obtinuit.*
20 *Occidens bannitum, quem ignorabat eſſe bannitum, an conſequatur præmium.*
21 *Conditio poteſtatiua debet impleri a ſciente, non fortuito.*
22 *Occidens bannitum ſe defendendo, præmium non conſequitur.*
23 *Occidens ſocios bannitorum, an immunitate, vel præmio gaudeat.*
24 *Aſſiſtens bannitis armatus, dicitur illis opem præſtare.*
25 *Edictum ſi diceret, quod qui reuelauerit bannitum, conſequatur præmium, ſi vnus poſt alium plures reuelent, quis præmium habebit, & num. 26. 27. 28. & 33.*
29 *An conſequatur præmium, qui oſtendit bannitum latitantem, & num. 30.*
31 *Verbalis detectio banniti non ſufficit ad conſequendum præmium.*
32 *Locus, in quo oſtenditur eſſe bannitum, congruus eſſe debet, ac aptus ad capiendi facultatem.*
33 *Intellectus c. Regni, Frequens.*
34 *Occidens Bannitum extra territorium, an conſequatur præmium, & num. 35.*
36 *Forenſis occidens bannitum extra Regnum, conſequitur præmium, & num. 37.*
37 *Verba generalia etiam inhabiles comprehendunt.*
38 *Si Statutum, vel Edictum diceret, quod conſequatur feudum qui capit bannitum, & qui conſequitur, vel ceperit, ſit ſurdus, mutus, claudus, an conſequetur.*
39 *Veneno bannitum occidens, an conſequatur præmium, & num. 40. & 41.*
40 *Occidens veneno dicitur proditorie occidere.*
41 *Venenantem committentem crimen læſæ maieſtatis, conſequi præmium, notum eſt.*
43 *Hoſtes æterni debent ex lege 12. Tabularum eſſe banniti.*
44 *Bannitus petens declarari nullum bannum, an nullitate pendente poſſit occidi, & numero 45. 46. 47. & 48.*
48 *Pendente appellatione à ſententia banni, interim non occiditur bannitus.*
49 *Intra decem dies datos ad appellandum, bannitus interim non occiditur.*
50 *Petita reſtitutione in integrum aduerſus bannum, interim bannitus non occiditur.*
51 *Bannitus reſtitutionem in integrum petere poteſt.*
52 *Occidens bannitum, quando conſequatur, vel non conſequatur præmium, remiſſiuè.*
Henricus Guzmanus Comes Oliuarenſium laudatur.
53 *Præmio inuitantur ad occidendum bannitum.*
54 *Cum milite transfuga, qui multos latrones occidit, poteſt paciſci.*

Qui

55 *Qui Catilinæ coniurationem detexerunt, præmio honeſtati fuere.*
56 *Solon, eorum qui in prælio occubuiſsent filios afficiendos eſse, præmys decreuit.*
57 *Diagoras, qui dubitauit an Dÿ eſsent, occiſus fuit & occidens talento argenteo honeſtatus.*
58 *Hominum ſocietas nulla efficacius, quam Religione regitur.*
59 *Serpens triginta cubitorum ob præmiũ captus, Ptolomęo Aegypti Rege præmium dante.*
69 *Præmiorum exempla virtutes nutriunt.*
61 *Virtuti præmium æquale dari nequit.*
62 *Officialibus, & famulis Curiæ, quando liceat occidere capiendum.*

A X I O M A.

Quinimmo illos perſequunto, capientes, præmia expectanto.

1 MAgna cõtrouerſia † eſt apud ſcriptores, an poſſit fieri Edictum, vel Statutum, quod Banniti occidantur, aut capiantur, & præmium ſtatui occidentibus, vel capientibus; in qua partem negatiuã, videtur ſuaderi poſſe, qua prohibentur penitus homicidia fiere, ex illo Decalogi, Exodi, c.20. & Deuteron. c.5. Nõ occides. Leuitici c.19. Qui occidẽt occidentur patet ẽt ex illo loco Matth. c. 13. vbi dicitur, vis imus, & colligamus Zizania, reſpondit Ieſus, ſinite vtraque creſcere vſque ad meſſem, vnde cum Zizania eo loco pro hæreticis interpretẽtur Theologi omnes, ſequitur nec pro eis euellendis, & eradicandis datam eſſe poteſtatem, & tanto minus occidendi. Inſuper Chriſtus Petro vulneranti, & abſcindenti auriculam Malcho, prohibuit, dicens: qui qui gladio ferit, gladio peribit, vt patet Matthæi cap.25. & 26. tanto plus prohibuit homicidium fieri. Hinc Scotus lib.4. Sentent. diſtinct. 15. q.3. art.2. dicit, in eo præcepto prohiberi cuiuſcumque hominis, ſiue nocentis, ſiue innocentis, & quacumque authoritate, ſiue publica, ſiue priuata facta occiſionem, niſi quos Deus exciperet. Quinimmo Vualdẽſes,
2 † tenebant, nec Principibus, nec etiam Iudicibus licere, quemquam occidere, vt refert Alfonſus de Caſtro, contra hæreſes, lib.7. in verbo, occiſio hæreſi prima.

Contrarium tamen Theologi cõmuniter te-
3 nuere, ex illo Exodi cap.22. Non ſinas † maleficos viuere ſuper terram, & quod illud præceptũ de quo ſupra, Nõ occides, declaratur, per illud, ꝙ ſubſequitur Exodi c.23. vbi dicitur, Inſontem, & iuſtum non occides; ita vt nõ intelligatur de malefactoribus, propterea Leuici c.22. mãdatur, puniri blaſphemos, adulteros, & ſimiles, & Pſal.100. in matutino interficiebã omnes pecatores terræ. Hoc tenuit D. Thomas, 2.2. q.64. art.2. & plenius idem Thomas Contra Gentiles, lib.3. c.146. declarandum tamen, id permitti iudicibus, & ſuperioribus, qui non vindictæ animo, ſed iuſtitiæ zelo id faciunt, propter cõmune Reipublicę, & aliorum bonum. Hinc illud Auguſtini contra Manichęos, libro 2. cap..... Gladium (inquit) accipit, qui nulla ſuperiori, ac legitima poteſtate, vel iubente, vel concedente, in ſanguinem alicuius armatur, ergo qui iniuſte occiderit reus erit iudicio, qui vero iuſte, remuneratur a Domino. Sic
4 † non peccauit Moyſes, qui ob conflatilẽ vitulũ pręcepit Exodi c.32. Ponet vir gladiu ſup femur ſuum, & demũ ſubſequitur, occidat vnuſquiſque fratrem, amicum, & proximum ſuũ. Propterea Auguſt. lib.1. de Ciuit. Dei, c....dicit. Qui ſine aliqua publica adminiſtratione, maleficios interfecerit, velut homicida iudicabitur, & tanto acrius,
5 quanto nõ ſibi † a Deo conceſſam poteſtatẽ vſurpare non timuit declarat plene Alex. de Ales, parte 3. q.34. quẽ ſequitur Pelbart. a Themeſuar in Roſario Sacræ Theologiæ, in verbo, homicidiũ, 1. §.4. & in verbo, homicidiũ, 2. §.2. facit illud Hieronymi in Ezechiel. 4. qui malos percutit, in eo, qui mali ſunt, & habet cauſam interfectionis, id eſt poteſtatem, vt occidat pesſimos, miniſter Dei eſt.

6 Non obſtant Cõtraria, Non occides, † quia vt ſupra intelligitur de innocente, & inſonte, ſecus de malefico. Secundò, debet intelligi prohibitio de perſona priuata id faciẽte, quia etſi maleficos occidat, contra præceptum facit. Tertiò, intelligitur prohiberi, quando priuatus occideret, etiã in caſu permiſſo, vim vi repellendo, non tamen cum moderamine inculpatæ tutelę. Hæc omnia declarãtur per Michaelem de Salon, ad D. Thomam, in dicta q.64. articulo 2. Concluſ. 1. & ibi etiam per Petr. de Aragon. art. 2. vnde ſequitur,
7 permiſſum † eſſe Principibus, & publicis Magiſtratibus, occidere, ac occidi permittere malefactores, quando ſunt membra Reipublicæ nociua, idq. Iure Diuino, & Naturali, & ita intelligi debet illud Pauli ad Romanos cap. 13. Non ſine
8 † cauſa portat gladium, vindex enim Dei eſt, & ideo à præcepto prohibitæ occiſionis eximitur caſus, dum quis occidit ſuum aggreſſorem, necnon malefactoris interfectio publica authoritate facta, quæ in præcepto minimè comprehenduntur. Ita pręceptum illud interpretatur Diu. Thomas in 1.2. q.100. articulo 8. Dominicus de Soto, de iuſt. & iure, lib.5. quæſt. prima, articulo ſecundo, & Franciſc. à Victoria in relect. de homicid. num.15. cum duobus ſeqq. Sebaſtian. Medic. in Summa peccatorum Capit. tit.4. q.93. 94.
9 97. & 98. Quo verò ad illud † de Zizania, vt ſupradicti dicunt, reſpondetur, expectari debere, vt non offendantur boni prætextu malorum: quia aliàs eſſet punire errantem, cum non errante,
10 quod fieri nequit. Nec obſtat illud † Vualdenſium Hæreticorum, quia rectè illud confutatur ab Alfonſo de Caſtro, maximè quia Hęreticorũ ſi hoc dictum permitteretur, ſequeretur numquam maleficum aliquem puniri poſſe, & ſic tolleretur omnis Iuſtitia à mundo, idq. dixerunt, ne Principes, & Magiſtratus, illos perſequerentur ad pœnas debitas, & ideo illorũ aſſertio vana eſt.

Ex quibus dici poteſt ad propoſitam quæſtio-
11 nem, † & Edicto, & Statuto id fieri poſſe, vt malefici, & bãniti occidantur impunè, quia ſunt publici hoſtes, qui impunè occidi poſſunt, l.1. ff. ad leg. Corn. de Sicar. qua de cauſa ob publicã vtilitatẽ

id permittitur, vt voluit Ioan. Andr. ad Specul. in
titulo, de Conſtit. in fine. Alberic. de Roſate, in
vltima parte Statutorum, q. 17. Nellus in tract.
Bannitor. in prima parte ſecundi tempor. q. 1. &
hos referens Barthol. Socin. in cōſ. 157. in princ.
vol. 2. Petr. Plaza in Epitome Delictor. cap. 36.
num. 1. Menoch. de Arbitrar. iud. quæſt. lib. 1. q.
90. num. 4. Roland. à Valle, in conſil. 45. num. 59.
vol. 1. Iul. Clar. in §. homicidium, num. 46. Hip-
polyt. Bonacoſſ. in Commun. Opin. Crim. in ver
bo, Bannitus, parte 1. Hippolyt. Riminald. in con
ſil. 238. num. 5. Auguſt. Berous in conſil. 196. nu.
12. vol. 3. Barthol. Bertazol. in conſil. Crim. 223.
num. 1. vol. 1. Vaſq. Controuerſ. illuſtr. lib. 1. cap.
49. num. 4.

12 Declarandum tamen † ſolum Principem id fa
cere Edictum poſſe, vt quis tamquam bannitus,
& diffidatus poſſit occidi, vel offendi, vt annota-
uit Dominic. de Sancto Gemin. in c. 1. §. ſacri, de
homicid. in 6. Martin. Laudenſ. de principib. §.
508. benè Reſtaurus Caſtald. de Imperat. q. 110.
13 Caſu 145. † quod procedit etiam in habente po-
teſtatem à Principe, quia eo caſu repręſentabit
Principis perſonam, & per ſeipſum facere videa-
tur, l. 1. §. deieciſſe, ff. de vi, & vi armata, l. ita au-
tem, ff. de adminiſtr. tut. c. mulieres, §. 1. de ſent.
excommun. in 6.

14 Quid autem ſi † Edictum, vel Statutum diceret
bannitum poſſe impune offendi, an tunc poſſit
occidi? Ioan. Andr. in Addit. Specul. in titulo de
Conſtit. col. fin. in fine, omiſſa diſtinctione Mar-
tini de Fano, de qua ibi, tenuit, occidi poſſe. Idē
tenuit Bartol. in conſil. 188. incip. Statuto caſtri
Plebis. Alberic. de Roſate, in 1. parte ſtatutor. q.
5. & q. 8. Elorian. de Sancto Petro, in l. Binas edes,
in fide, ff. de ſeruit. vrb. præd. Nellus in tract. Ban-
nitor. in ſecunda parte, 2. Tempor. q. 7. verſic. exa
minatis. Hippolyt. de Marſil. in l. 1. num. 37. C. de
Raptu virginum. Tamen Alberic. & Nell. in lo-
cis allegatis intelligunt, tunc permitti, quando
bannitus eſt pro cauſa, & delicto ingerente pę-
nam mortis, ſecus in lęuiori. Quod alijs cogitan-
dum relinquo.

15 An autem † pręmiū ſtatutum capienti, vel oc-
cidenti Bannitum, debeatur Officiali, vel Magi-
ſtratui, atque eius militib, vel familiæ capiēti; Bar
tol. in l. ſi quis in graui, §. vtrum, num. 2. ff. ad Sena
tuſconſ. Syllan. tenuit, Officiali non deberi præ-
ſcriptum præmiū, cum id facere teneatur ex ſui
officij neceſſitate, cum teneatur purgare prouin
ciam malis hominib. l. cōgruit, ff. de offic. præſid.
16 cumq. ad † id teneatur gratis facere, ſi præmium
acciperet, turpiter faceret, l. 1. ff. de cōd. ob turpē
cauſ. Bald. in l. qui ſine, in 1. lect. in fi. & in 2. lect. in
princ. ff. de neg. geſt. & in l. 2. C. de opor. lib. Ang.
de Aretio, in tract. malefic. in verbo, Necnon ad
denunciand. num. 27. verſic. quęro ſecundum
Salicet. & in verbo, Fama publica, num. 74. vbi
Auguſt. Ariminenſ. & multi, quos allegat Andr.
Tiraquell. in Repet. l. ſi vnquam, in verbo, Dona-
tione largitius, num. 106. C. de reuoc. donat. Ioā.
Ant. de Nigris, in c. Regni, Frequens, nu. 106. &
hæc eſt Communis Opin. omnium. Blanch. in
Pract. Crim. §. poſtquam, num. 105. Mart. Laud.
de offic. dom. §. penult. Hoc autem totum pēdet
17 ex inſpectione verborum Edicti, † vel Statuti, vt
comprehendantur etiam Officiales, & aliud in-
ducerent, vt dicit idem Bald. in conſil. 394. Statu
to Ciuitatis, Peruſij vol. 1. & vt quotidie videmus
apud Magiſtratus Latrunculos plerumque præ-
mia obtinent; totum autem iſtud ex voluntate
Principis, aut Magiſtratus eius nomine, & autho
ritate exequētis pendet. Et quæ diximus in Offi-
ciali idem eſſet in teſte, qui tenetur reuelare ma-
lefactorem, vel denunciare Officiali ad hoc
deputato, ſecundum tamen inſpectionem, vt di-
ctum eſt verborum, arg. dicti §. vtrum.

18 In quæſtionem deducitur, an præmium ſtatu-
tum occidenti bannitum, debeatur occidenti
ſeipſum bannitum? Bald. in l. 1. num. 21. C. de ſer
uis fugit. dicit quod non, quinimmò nec id fieri
poſſe. Sequitur Curt. iun. in conſil. 182. num. 3. &
alios referens Menoch. de arbitr. iud. quæſt. lib. 2.
Centur. 3. Caſu 284. num. 31. Sed dubium facit,
num debeatur præmium pecuniarium hæredib.
ipſius? multa hinc inde dici poſſent, præſer-
tim pro hæredibus, & per ea, quæ dicit. Decius
in cap. quæ in Eccleſiarum, num. decimo quar-
to, de Conſtit. & ſic è contra, cum etſi debe-
retur præmium pecuniarium occidenti ſei-
pſum, tamen dubitari poſſet, qui cum immineat
pœna publicationis bonorum occidēti ſeipſum
maximè ob patrata ſcelera, l. 3. ff. de bonis eorum
qui ſibi mort. conſciu. ideo illud præmium in pu
blicationem veniret. Quia tamen quæſtio hæc
non ita facile decidere poteſt, idcirco illam relin
quo alijs cogitandam. Pulchram tamen, hac in
19 re hiſtoriam referam. † Auguſtus Corocottam
inſignem latronem in Hiſpania perquiri iuſſit,
præmio propoſito decies Seſtertium ei, qui ho-
minem adduxiſſet: Corocotta ipſe ſeſe Impera-
tori præſentauit, & obtulit, ac pręmium ſibi dari
poſtulauit. Quæſitum eſt de pręmio, & pœna, pla
cuit Imperatori humanior ſententia, reo pręe-
mium decernendum, quia ipſe ſe annotatum
prodidiſſet, & nihilominus pœna liberandum,
quia in ijs fere annotationibus, impunitas reo, ſo
cijsq. promittitur, quapropter fidē publicam ſer-
uare oportet, pręſertim, quæ à Principe data eſt,
vt eſt author Dio Nicæus Hiſtoriar. lib. 56.

20 Sed dicendum, † in eo, qui bannitum occidit,
quem ignorabat eſſe bannitum, an gaudeat Edi-
cto, vel Statuto dante immunitatem, impunita-
tē, & pręmium? Iſta quęſtio habet duo capita; pri
mum caput reſpicit occiſionē, & iam nō tenetur
de homicidio, & non punitur Bart. in l. inter oēs,
§. recte, nu. 4. ff. de furt. in l. genero, ſub nu. 2. ff. de
his qui notātur infam. in l. omnes populi, nu. 38.
ff. de iuſt. & iure Alex. in conſil. 36. in fine, vol. 4.
Bart. Veron. in conſ. crim. 7. in 1. dubio, Nellus in
tract. Bannitor. in ſecunda parte, ſecundi tempo-
ris, q. 25. Hippolyt. de Marſil. in l. 1. num. 69. ff. de
Sicar. Decius in conſil. 327. num. 4. Math. de Af-
flict. in Conſt. Pęnam eorum, ſub num. 53. Iulius
Clar. in §. homicidium, num. 63. verſ. fuit etiam,
Bonacoſſ. in Commun. opin. crimin. par. 1. in ver
bo, Bannitus. Secūdum caput reſpicit præmium
puta indultus quia diceret Edictum, ſiue Statu-
tum, quod occidens bannitum conſequatur abo
litionem ſui banni, vel indulgentiam ſuorū de-
lictorum,

lictorum, vel conſequatur quingentos aureos,
quod iſto caſu ſi ignoranter, quis bannitum occi
derit, non conſequitur iſtud præmium; ita Bart.
in dicto §.vtrum, nu.3. rationem affert concludē
tem, quia nō vltro, vel ſua ſponte, ſed fortuito ca-
21 ſu id fecit, & conditio † poteſtatiua debet imple-
ri a ſciente, nō fortuito, l.2. ff. de condit. & demō-
ſtrat. iſto caſu conditio dicitur poteſtatiua, ſi cœ-
perit, hoc eſt ſi ſponte cœperit, l. ſi quis in aliena,
§.quod ſi ſeruus, ff. de Acquir. rer. domin. & ita re
ſident ſupradicti, præſertim Afflict. Iul. Clar. Bo-
nacoſſ. & alij. Sed meo iudicio conſideratione
maxima opus eſt in hoc: quia ſi quis ignoranter
occideret Bannitum infami nominis, qui pro-
uincias, & Regna infeſtat, quem caſu fortuito
occideret, quare ille præmio indignus iudicabi-
tur; maxime, quia Bald. in l. ſi quis hæredem, nu-
mero 7. verſic. extra quęritur, C. de inſtitut. &
ſubſtitut. dicit, in hoc paſſu, non attendi propoſi-
tum, ſed effectum, licet videatur ſequi Bartol.
cuius opinio, etſi communiter ſit probata tamē
credo multoties per Principes contrarium ob-
ſeruari, & in hoc ponderanda ſunt verba Angel.
in l. nulla, num. quarto, in addit. ad Bart. C. de de-
lat. lib. 10. qui dicit, quod ſi occidat Bannitū, vt bā
nitum, non tamen ſciret eſſe præmium ſta-
tutum occidenti, quod non obſtante ignorantia,
conſequitur præmium Edicti, vel Satuti; ſed alij
conſiderent.

22 Idem dicunt procedere, in † occidente ban-
nitum, tamen ſe defendendo, quia tunc non vl-
tro, ſed coacta neceſſitate, & euitandi periculi ſui
cauſa id feciſſe, vt voluit Bart. in dicta l. nulla, nu.
2. voluit Stephan. de Federicis, de interpret. iur.
parte 1. num. 45.

23 Quid autē erit, ſi quis, † occidat aliquos ſocios
Bannitorum, & qui cum eis reperiuntur, an vtan
tur Edicti, vel Statuti immunitate, & fruatur
præmio; ſuper quo dicendum eſt, ſine dubio, &
immunem illū eſſe ab homicidij pœna, & debe-
re præmium conſequi, quia illi ſocij ſunt malo-
rum, & delictorum, quorum comitiua inſolētio-
res euadunt, cum illis opem præſtent, & eiſdem
ſceleribus ſint coinquinati, ita Paul. de Caſtro, in
24 conſil. 194. ſiue 215. volum. 1. † dicitur enim
opera præſtare Bannitis, aſſiſtens cum eis arma-
tus, l.1.§.tuliſſe. ff. ad Senatuſconſult. Sillanian.
l. item apud Labeonem, §. feciſſe, ff. de iniur. &
idcirco præmium deberi, ac ſi bannitos occidiſ-
ſent, qui ſocios occidunt, voluit pulchre Au-
guſtin. Berous in conſil. 196. numero decimoſex
to, & 17 cum pluribus ſeqq. & in conſil. 167. nu-
mero 7. & ſeq. volum. 3. & plene Barthol. Berta-
zol. in conſil. Crimin. 223. numero 12. & ſeq. vo-
lum. primo.

25 Quid autem, ſi edictum diceret, † qui reuelaue
rit Bannitum, vel Bannitos, aut coniurationem,
conſequatur præmium cancellationis, ac indul-
gentiæ delictorum, ac tantam pecuniarum ſum-
mam, & plures vnum poſt alium reuelauerint,
an omnes præmium conſequi debeant; dicen-
dum eſt primum tantum beneficio Edicti, vel
Statuti gaudere debere. Iaſ. in l. conuentionum,
numero quinto, ff. de pact. argum. d. l. Boues,
§. hoc ſermone, ff. de verb. ſignific. & alij nihil cō
ſequuntur, & huc conferunt, quæ dicit Bart. in l.
hoc articulo, nu. 8. & 9. ff. de hæred. inſt. poſt Din.
26 & Iacob. de Arena, quos allegat, vbi inquit, † q
ſi verba Edicti dicerent, quicumque cœperit ve-
xillum inimicorum habeat tale præmium, tunc
intelligitur de prima captura, arg. dicti §. hoc ſer-
mone; ſic etiam voluit Alexand. in l. diuortio, §.
quod in anno, verſ. ex hac gloſſa infert, & ibi Ia-
ſon, col. 3. ſoluto matrim. idem Alex. in conſil. 16.
num. 4. vol. 4. & alios allegans Andr. Tiraq. in di-
27 cto §. hoc ſermone, num. 81. ſi † vero edictum
diceret, primus quia acceperit, & plures vnico tē
pore, & eodem acceperint, tunc nulli pæmium
debetur, vt concludit Alber. de Roſate in prima,
parte ſtatutor. q. 107. Sequitur Alexan. in l. qui fi-
liabus, §. ſi quis ita, num. 5. ff. de leg. 1. Bartol. in l.
ſi fuerit, num. 7. ff. de reb. dub. cum pluribus alle-
gatis per Tiraquell. de iure Primog. quæſt. 17. in
1. opin. ſub num. 24. in 4. opinione ſub num. 15.
& in 6. opinione numero 11. quid enim ſi plures
eodē tempore acceperint vexillum; peruenerint
ad Brauium; reuelauerint bannitum inſimul plu
28 ribus † ſcloppeti ictibus eodem tempore prolatis
bannitum occiderint; tunc ob incertitudinē, per
ſonale præmium ſcilicet indulgentiæ, vel delicti,
non accipient, ſin autem pręmium illud pecunia
rium fuerit, vnica vice inter omnes partietur, nō
autem vni inſolidum vt Bartol. in d. l. hoc arti-
culo, & ſic ſequuntur communiter alij: & Socin.
in dicta l. ſi fuerit, & alij; ſimul enim hoc tribue-
tur, vltimo diſtinctionis capite; omnibus, vt
pluribus trabem inſimul portantibus, argum. l.
ita vulneratus, in fine, ff. ad leg. Aquil. & l.4. ff. de
leg. 1. & per Alexan. in dicto §. ſi quis ita, nu. 5. pul
chre attenta ęquitate omnibus deberi præmium
cenſuit Guliel. Forner. in l. proximus, 92. ff. de
verb. ſignif.

Similiter, præmium nō cōſequitur, dum quis
manifeſtaret, aut Curiæ reuelaret malefactorem
latitantem, quem etſi curia inueniret, capiat, &
cōuincat de maleficio, quia tamen ipſum non cę
29 piſſet, non conſequetur † præmium capiēti ſtatu
tum, arg. l. ſi burſatorū. C. de fideiuſ. & voluit An-
dr. de Iſern. in Conſt. pœnam corum, in verb. Ho
ſtis publicus, in fin. de quo per Bart. in l.1. in prin.
ff. de acq. poſſ. per Alex. poſt alios, in l.3. §. Nera-
tius; ff. cod. tit. multa. n. accidere poſſunt, q̄ captu
ram impedirent, vnde Iſern. in dicto loco infert,
30 non dici, quem detegere † bannitum, vel ho-
ſtem, dum dicit Curiæ, quod forindicatus, vel
bannitus ſit Romæ, Florentiæ, vel alibi, vbi de iu-
re curia effectualiter capere non poteſt, cum ſit
extra Regni limites, ac fines. Idem ſi oſten-
deretur eſſe intra fines Regni, vbi de facto iu-
dex ire ad capiendum non poſſet, oportet enim
detegentem, iudicem inſtruere, nō decipere, cū
31 nō ſufficiat † verbalis tantum detectio. ff. ad leg.
Iul. Maieſt. l. in quæſtionibus. l.1. §. hęc autem ver
ba, ff. quod quiſq. iur. locus enim detectionis dēt
32 eſſet cōmodus, & idoneus quo ad † capiēdi facul
talem l.1. ff. ſi ex noxal. cauſ. agat. l.2. ff. qui ſatiſd.
cog. arguere enim non eſt accuſarē ſolum, ſed cō
uincere, l. ſi quis homicidij, C. de accuſ. l. ſi quis,

Digitized by Google

§.ſi ſtipulatus,ff. ad Syllan.Andr.de Iſern.in loco
allegato. Hinc in Regno, regulariter præmium
non lucratur, niſi maleſactor captus per examen
33 † ad mortem condemnetur,vt in c. Regni. Fre-
quens. Niſi condemnatio Officialiũ, vel Curiæ
culpa,aut negligentia non fiat. Ita Andr. de Iſer
in loco allegato.

An autem præmium conſequatur, qui banni-
34 tum extra territorium † occiderit? Quod ſic vo-
luit Bald.in conſ.424.vol.5.quem ſequitur Mar-
ſil.in conſil.57.num.35. vol. 1. quia iam factum
eſt beneficium pro vtilitate Reipublicæ, & licitè
fieri poteſt vt poſt eumdem Bald. voluit Hippol.
de Marſil.in Singul.124.& in Singul.294.& opti-
mè Hieron. Cagnol.in l.fin.num.18.& 19. ff. de
iuriſd.omn.iud. Non loquimur autem reſpectu
35 iudicis extranei,in cuius † territorio bannitus ca-
peretur,vel occideretur, quia eo contradicente
fieri non poſſet extra territorium, vbi Edictum
non extenderetur.Deci.& Iaſ.in dicta l.fin.& de-
clarat optime Cagnol. ibidem, ad quem me re-
mitto,& remiſſiue Matth.de Afflict. in Conſue-
tud. Neap. Si moriatur, in apoſtilla incip. An &
quando appellatione ſub tit. de ſucceſſ. ab in-
teſtato.

Forenſis etiam occidens intra Regnum Ban-
36 nitum,premium conſequi † debet. Bartol. in l. ſi
quis in graui.§.vtrum,ff. ad Sillan.maxime dum
Edictum, vel Satutum diceret per verba genera-
37 lia, quia etiam † inhabiles comprehenduntur;&
opinionem Bartol.ſequitur Ioan.Lecerier de pri
mogenitur.parte vlt.q.4.num.5.vbi poſt Guil.de
Cuneo,Albet.Bald.in lect.antiqua Salicet. Lud.
Roman.& Alexan. de Imol. in l.ſi filiusfamilias,
ff.ſi cert.pet.dicit,quod ſi fiat edictum,vel procla
ma publicum, quod quicumque ceperit talem
rebellem, conſequatur feudum, ſi ille,qui cepe-
38 rit,aliàs inhabilis eſſet, puta, quia † ſurdus, mu-
tus,claudus, vel aliàs imperfectus, fauore publi-
co ad feudum admittetur, & ſic dicunt limitatio
nem recipere,c.1. An mutus, vel ſurd.in feud.

Num autem occidens Bannitum veneno,cō-
39 ſequatur præmium Edicti? Dicitur, quod non
conſequitur præmium, qui occidit bannitum ve
neno,vt voluit Hippol.de Marſil.in Rubr. de Si-
carijs,num.14.& in Singul. 16. & in conſil. 132.
num.16. Hippolyt. Bonacoſſ. in qq. criminal.in
verbo,Venenum, in princip. Dicitur enim tunc
40 † proditorie occidere, cum aliud demonſtret in
vultu, & aliud faciat in facto, qui venenum præ-
bet,vt dicit Bart. Veronenſ.in conſil. 14.num.6.
in criminalib. quos refert, & ſequitur Ioã.de Ar-
tion.in Soliloq.21. ante ipſos Ioannes de Ligna-
no in conſil.20.num.11.diuerſorum criminaliũ,
vol.1.Aegidius Boſs.in tit. de homicid. num. 14.
Limitant ſupradicti, ſecus eſſe in venenante cō-
mittentem crimen læſæ Maieſtatis, quia tunc
41 † propter criminis atrocitatem meretur omne
præmium. Sed tamen in principali quæſtione ſta
tuti,vel edicti promittentis præmium occidenti
bannitum, vel quod debeatur etiam venenanti,
voluit Bald.in conſil.445. incip. Super eo,quod
quæritur,col.fin.vol.6. Ego cum Baldo tenerem
42 quia banniti † publici hoſtes ſunt,l.amiſſione, §.
qui deficiunt,ff. de cap. dimin. Nellus de Bannit.
in 3.par.ſecundi temporis,q. 15. num. 2. & cum
hoſte dici conuenit illud Virgilij lib.2. Aeneid.

Dolus, an virtus, quis in hoſte requirat?

Et ideo in 12. Tab. dicitur. Aduerſus hoſtem
43 † eterna authoritas eſto, cuius meminit Cicero
Officior.lib.1. & Zaz. Hotoman. Riuallius, Pra-
teius, & alij. Sed tamen non id faciundum eſſe
dicerem ſecundum Chriſtianorum morem,
quo proditorij omnes actus procul pelli de-
bent.

Si quis eſt bannitus, ſed tamen pendet diſcuſ-
ſio nullitatis banni, interim pendente nullitatis
diſceptatione an occidi poſſit impune,& occidē-
44 ti præmium debeatur? Dicendum † breuiter,
quod ſi apparet euidens nullitas banni, interim
offendi non poteſt, & offendens teneretur de ho
micidio, quia hoc caſu pendente nullitate banni
nil nouari debet. Similiter erit. ſi nullitas pro-
bari offeratur incontinenti,ita dicit Bald. in Au-
thent. Quę ſupplicatio,num.5.C.de precib.Imp.
offer.& in l.enim qui,num.1.cum ſequenti, C.de
adulter.vbi dicit,quod dum pendet quæſtio nul-
45 litatis banni,ſi non exequitur iudex,quanto † mi-
nus id permiſſum erit homini priuato occidenti.
Sequitur Felin.in c.quæ in Eccleſiarum, num.8.
verſic. Tertius caſus,vbi Auguſtin.Berous,num.
120.de Conſtit. Vitalis Cambanis,in tract.Clau-
ſularum,in clauſula,Nil.nouan.null.pend. num.
1. & 2. maxime cum tractemus de actu irretra-
ctabili,in quo etiam in caſu dubio, & in nullita-
te,quæ requireret altiorem indaginem, non de-
ber eſſe promptus,non ſolum priuatus,ſed iudex
ad exequendum,& ideo interim bannitus offen-
46 di non † poteſt, vt eſt Communis opinio,de qua
poſt alios meminit Iaſ.in l.3.§. ſi ſeruus, num. 9.
ff. de acquit. poſſeſſ. quia data banni nullitate, il-
47 lud executionem non meretur,† l.4.§. condem-
natum,ff.de re iudic. Sequitur hanc diſtinctionē
Marc.Anton.Blanc.in Pract.Crimin.§.ignoran
tia,num.120.cum quattuor ſequentib. Iul. Clar.
in §.Homicidium,num.59.& in pract.q.94.nu.7.
Marc.Mantua Dialog. Denar. Claſſe 12.cap.16.
num.4. late Robert. Lancelot. de Attentat.app.
pend.parte 2.cap.17.num. 52.53.79.80.95.& ſeq.
Quæ facilius procedunt ſi penderet quæſtio ap-
48 pellationis † à ſententia banni, quia interim of-
fendi nequit. Bart.in dicto §.ſi ſeruus,& in l.1.nu.
7.ff.nil nouar.appel.pend.,& ibi Socin.& Cōmu-
niter ita teneri voluit Ioan.Bapt. Villalob.Com-
mun.Opin.§.Bannitus,num.4. Franciſc. Viuius
Commun.Opin.lib.1.Opin. 290. Emanuel Sua-
rez in Theſauro receptar.ſent.§.Bannitus, num.
9.Lancelott.de Attentat.parte 2. cap. 12. in præ-
fat.Ampliat.4.num.3.Hippolyt.Bonacoſſ. in qq.
criminalibus, §.offenſio, in princip. Petr. Plaza
Epit.Delictor.cap.36.in fine, Menoch. de arbitr.
iud.quæſt.lib.1.quæſt.90.num.58.Blanch.in pra-
ctic.§.ignorantia,num.106. Idem dicendum eſt,
49 eoſdem bannitos offendi non poſſe † intra de-
cem dies datos ad appellandum,vt ſentit Specul.
in tit.de exeq.ſent.verſic.videndum reſtat. Barr.
& Bald.in l.addictos.C.de appell. Lud.Roman.
Socin. & Iaſon, in dicto §. ſi ſeruus. Bald. in l.
addictos,

addictos. C. de Epiſcopal. aud. qui reprobant Al-
bert. Gand. in tit. de Bannit. ex malefic. num. 8. &
Alberic. in vltim. parte ſtatutor. q. 24. qui contra-
rium tenuerant, contra quos etiam tenet Blanc.
in loco allegato, num. 108. cum pluribus ſequen-
tibus. Et ſupra dicta, vt non offendatur interim
Bannitus, locum habebunt etiam pendente pe-
50 tita † reſtitutione in integrum, vt ſcribit idem
Lancelott. in dicto tractatu, parte ſecunda, cap.
18. num. 43. & ſequenti, quia Bannitus petere po-
51 teſt † in integrum reſtitutionem, & ei conceditur.
tur. Late Sfortia Oddus de reſt. in integr.
quæſt. ſeptima articulo 3. ſub num. 11. quam-
quam illud non firmum ſit, ſed controuerſum
in iure.

Quo ad iſtorum Bannitorum materiam, an &
quando occidentibus eos debeatur præmium, &
plures quæſtiones, quæ tractari poſſent omitto,
52 remittendo † lectores ad illos, qui hæc ad lon-
gum ſcripſerunt, Nellum de Sancto Gemin. in
tractatu Bannitorum, & Hippolyt. de Marſil. in
tract. eiuſdem tituli. Petr. Duen. in Regul. 68. Iu-
lium Clarum, in §. homicidium, & ibi Baiardum
Ioan. Mariam Monticell. in Practica Criminali.
Regul. 3. & alios criminaliſtas ſcribentes, & nos
diximus in diſcurſu Bannitorum ad Henricum
Guzmanum Comitem Oliuarem Principem
numquam ſatis laudatum.

Per edictum præcedens, pœnarum metu re-
ceptatoribus delinquentium comminatur, per
53 hoc † vero præmiorum promiſſione ad illos pro
ſequendos, ac offendendos impelluntur, arg. l. 1.
poſt princip. ff. de iuſt. & iure, hinc Caius ait, con-
ſueuiſſe Prætorem polliceri aliquid præmij no-
mine ſe daturum illi, cuius opera malefactor ca-
ptus, conuictus fuerit; hinc Magiſtratus hoc fa-
ciens edictum, vt quicumque talem malefacto-
rem ceperit, conſignauerit, occiderit, conſequa-
tur mille libras, ſeu tale præmium, argum. l. om-
nes, §. fin. ff. de re milit. vbi transfugæ, qui multos
54 latrones apprehendit, poſſe parci † Diuus Adria-
nus reſcripſit. Spes enim præmij, laboris eſt ſo-
latium, vt inquit Seneca de moribus, cap. 1. Hinc
Romani, his qui Catilinæ coniurationem ape-
55 ruerũt pmia † ſtatuerũt, ſeruo libertatẽ, H-S. C.
libero vero eius rei impunitatem, & H-S. CC.
vt inquit Saluſtius in Catilinario. Et Solon eos,
56 qui † in prælio occubuiſſent, etiam præmijs eſſe
illuſtrandos, ipſorumq. filios, publicè nutriendos
& erudiendos decreuit. Laertius in Solone.
Athenienſes cum haberent Diagoram Philoſo-
phum ἄθεον cognomento, qui auſus eſſet ſcribe-
57 re, primum ignoraſſe † ſe, an Dij eſſent? Deinde
ſi ſint, quales ſint? illum exſilio damnauerunt,
vt qui Diagoram occidiſſet argenteo Talento
donaturos, vt ſunt authores Athenæus Dipno-
ſophiſtor. lib. 13. cap. 23. Valerius lib. 1. cap. 1.
Quid enim ad diſſoluendam hominum ſocieta-
58 tem pernicioſius? quæ nulla re † efficacius regi-
tur, quam religione. Impotens enim, ſæua, at-
que mutabilis alioqui multitudo, vbi, vel etiam
vana religione decepta eſt, citius vati paret, quã
Principi, vt inquit Quintus Curtius Hiſtoriar.
59 Alexand. lib. quarto. Ptolomæo ſecundo † Rege
Aegyptum peragrante, ſerpens repertus eſt
longus cubitis triginta, qui propè aquas habitans
& homines, & animalia deuorabat, propoſuit
Ptolomæus capientibus præmium, quo plures
allecti, ſpes lucri timorem fugauit, illumq. miro
artificio captum, Ptolomæo tradiderunt, vt eſt
author Diodorus Siculus Antiquit. lib. 4. quem
ipſum, & viuum, & extinctum, cum Regem co-
mitaretur, apud Alexandriam vidiſſe ſcribit.
Quia iuxta illud Ouidij in Heroidis.

Certamen præmia magna mouent.

Artes omnes, atque exercitia præmijs metiun-
tur. Nam vt inquit Aurelius Caſſiodorus variar.
lib. ſecundo, cap. 16. Nutriunt præmiorum
60 † exempla virtutes. Gymnicis tamen certami-
nibus præmia ſtatuta ſunt, virtuti nulla; quia o-
portet in omni re præmium eſſe melius arte, vel
actu ipſo, ob quem tribuitur; ſic in certaminibus
peiora illa ſunt, præmia, At in virtute nullum
61 præmium illi æquale, † prudentia vero ipſa, quid
præſtantius eſſe poſſet? inquit Ariſtoteles Pro-
blem. ſection. 3. cap. decimo. Viro itaque virtu-
te, prudentiaq. referto, Dedit DEVS Opti-
mus Maximus, virtutis gloriam, atque ſa-
pientiæ, quarum nulla maior, non dari ſo-
lum, ſed ne cogitari quidem poteſt, præmij ex-
hibitio.

Sed an liceat Officialibus, vel Curiæ familiæ,
occidere delinquentem, reſiſtentem, & an
62 impunè hoc liceat? Quod permittatur † ex
pluribus refert Nicol. Boer. in Deciſ. 170. &
Thomas Grammat. in Deciſ. 41. ante eos Pa-
ris de Puteo, in verbo, Reſiſtentia. cap. Incip.
An ſi iudex, vel eius nuncius, numero tertio.
Petr. Foller. in Practica Crimin. in verbo, Nota-
ros capiat de persona, numero ſeptimo.
Iodoc. Damhouder. in Praxi Crimin.
capit. decimo quinto, numero
vigeſimo octauo. Iulius Cla-
rus, in Practica Cri-
min. queſt. vigeſi-
ma nona, nu-
mero
1.
apud quos ſunt declaratio-
nes, & limitationes,
quo pacto ſupra-
dicta concluſio proce-
det.

Digitized by Google

CAP. VII.

ARGVMENTVM.

Quæ Ciuitates funditus perdunt, vt ſeditiones, rumores, tumultus, ac vis publica, à Magiſtratu tollendæ ſunt; quomodo committantur, & quo pacto puniantur.

COMPENDIVM.

1 *Definitio omnis in iure periculoſa.*
2 *Seditio quid ſit.*
3 *Seditio vnde dicatur.*
4 *Seditio, quando committi dicatur.*
5 *Armentes, ac armari facientes homines cum telis, aduerſus Rempublicam, aut Magiſtratus, Maieſtatis crimen committunt, num. 6.*
Seditio moueri dicitur, cum quies publica turbatur.
Seditio dicitur, dum quis conclamat foras, foras, ad arma ad arma, & num. 11. 14. & 16.
9 *Ioannes Vincentius Starace Decurio populi Neapolitani ob annonam ab eodem populo dilaniatus.*
10 *Barnabas Briſſonius I.C. grauiſſimum à populo Pariſiẽſi ex eadem annonæ cauſa à populo occiſus.*
12 *Seditioſorum pœna.*
13 *Seditionem optimè deſcripſit Virgilius.*
14 *Seditiones plures, & graues tam apud Romanos, quam alios, remiſsiue.*
15 *Anibal Senior ſeditione Carthaginenſium occiſus, & lapidibus obrutus.*
16 *Seth Adami filius laudatur, a Ioſepho Hiſtorico quod abſque ſeditione patriam incolebat.*
17 *Pilatus ſeditionem populi in ipſum coortam coercuit multorum occiſione.*
18 *Ap. Herdonius ſeditionem Romæ mouit, in qua interfectus eſt.*
19 *Leontius Vrbi Præfectus, optimè ſeditionem compeſcuit.*
20 *Seditio a Ciuitate fuganda.*
21 *Solon cauit, vt qui orta ſeditione neutralis fuiſset, grauiter, vt exprimitur puniretur, & num. 22.*
23 *Apud Athenienſes, excitaſse ſeditionem capitale erat.*
24 *Bellum eſt inter alienigenas, ſeditio verò inter ciues.*
25 *Seditiones propter inæqualitatem oriuntur, & num. 26.*
27 *Seditiones inter nobiles, & populares plerumque oriuntur.*
28 *Ex ſeditionibus gradatim plerumque ſtatuum mutationes oriuntur.*
29 *Oriuntur ſeditiones Magiſtratum incuria, ac imprudentia.*
30 *Seuerisſima animaduerſio Carthaginenſium in Hannonem ob Regni affectationem.*
31 *Primordia ſeditionum Princeps, vel Magiſtratus debet amputare.*
32 *Scipio Africanus modeſtè ſeditionem exercitus compeſcuit.*
33 *Tumultus, ac rumores, quo modo fiant, & quos pariunt effectus.*
34 *Tumultus vnde appelletur.*
35 *Turba de genere tumultus eſt, & venit illius appellatione, num. 36.*
37 *Turba quando puniatur, & quando non, & num. 38.*
39 *Tumultus quando puniatur.*
40 *Tumultum faciens in Eccleſia punitur vltimo ſupplicio.*
41 *Ne fiant tumultus, Magiſtrotus coget ciues ad pacem.*
42 *Occidens aliquem ad ſedandum tumultum, non tenetur de homicidio.*
43 *Ob ſedandum ſcandalum multa permittuntur, quæ alias non permitterentur.*
44 *Rumor eſt obſtrepentium vocum multiudo.*
45 *Rumor eſt furioſa gentium proclamatio.*
46 *Vis publica committitur hominibus coadunatis cum armis.*
47 *In omni vis publicæ crimine dolus requiritur.*

AXIOMA.

Seditiones, tumultus, rumores, vim publicam, in populis ne facito.

SEditionem ita deſcriberem, (cum om-
1 nis † definitio in iure periculoſa ſit, l.
omnis definitio, ff. de regul. iur.) ac
2 delinearem. Seditio eſt † multorum
hominum, ad malum faciendum, vel procurandum ſemota congregatio aduerſus Principem, Magiſtratum, vel Rempublicam. Nolo tempus occupare in declaranda deſcriptione, quia ex di-
3 cendis enucleabitur. Dicitur † autẽ ſeditio quaſi ſeorſum itio, cum populus in diuerſas partes diuiſus eſt, & huc, atque illuc eundos in varias partes diſtrahitur; cui aſſentit Cicero de Repub. lib. 6. dum dicit, ſeditionis proprietatem, eſſe ciuium diſſenſionem, qui ſeorſum eant.
Committitur autem ſeditio pluribus modis, ex quibus tranſit in diuerſas criminum ſpecies, nã
4 † hi, qui faciunt armari homines cum telis, vel lapidibus, vel in vrbe, vbi reperiuntur aduerſus
5 Rempublicam, † vt homines ad ſeditionem cõuocentur, aut vt occidatur Magiſtratus, qui Imperium tenet; incurrit in vim publicam, & læſæ Maieſtatis crimen, vt dicit Vlpianus, in l. 1. in fi.
6 ff. ad leg. Iul. Maieſt. in eadẽ † (ſcilicet lege Iulia de vi publica) cauſa ſunt, qui turbæ, ſeditioniſue faciendæ conſilium inierint, ſeruos, aut liberos homines in armis habuerit, l. in eadem, ff. ad leg. Iul. de vi public. Commouent autem ſeditiones per acclamationes populi concitando, in quacumq; parte Ciuitatis fiãt, vt in l. Denunciamus, C. de his, qui ad Eccleſ. confuger. ibi, abſtineatis ab omni ſeditione, nemo cõclamationib. vtatur.
7 Dicitur enim quis ſeditionẽ mouere, cum quietem publicam perturbat, l. 1. & l. 2. C. de ſed. tioſ. & dicit Alexand. in conſil. 111. col. fin. volum. 1. arg. l. ſi quis aliquid, 38. §. Anthores, ff. de pen. Cum caſu illicito clamant † Foras, foras, vel ad arma; ad arma, vel iuxta exemplum poſitum à

Bartolo,

Bartolo,in l.capitalium,§.ſolēt,ff.eod.tit. vt quia
8 dicant † viuat talis, moriatur talis. Bald. in l.data
opera,colum.4.ſub nu.14.C.qui accuſ. non poſſ.
vt fecerunt in Ciuitate Neapolis infimæ plebis
homines in anno..... ob annonam, quia concla-
mabant,viuat Rex, & moriantur mali guberna-
9 tores, prout cęperunt Ioannem Vincentium
Staracem ex Seiſa, qua vehebatur, qui erat vnus
ex populi Decurionibus,quem per totam vrbem
acclamando raptarunt, donec vix oſſa aliqua vi-
10 derentur; Sic factum fuiſſe † Luteſiæ Pariſiorū
audio de graui Iuriſconſulto Barnaba, Briſſonio
à popularibus occiſo,vel dum dicunt,iuxta exem
plum Lucę de Penna,in l.1.col.15.C.Publi.lætit.
11 lib.12.dum † clamant dicentes, populo, populo,
aut quocumque alio modo ad arma, & propter
acclamationes populus cōcitetur, pulſando Tu-
bam, ſonando, & pulſando campanas ad arma.
Anton. Capic. in Deciſ. 130. num. 4. Authores
vero ſeditionis commiſſæ capitis pœna puniūtur
dicto §. Authores,10.l.1. C. de ſedit. Alexand.in
d.conſil.111.Iacob.Nouell.poſt Duen.Regula 1.
12 limit.7.de † ſeditioſorum pœna. Ioan. Berberij
in Viatorio Iuris. Parte 1. Rubr.18. de ſeditioſis,
per totum,Guido Papa in Deciſ.437.in fine. Ae-
gid.Boſſ.in tit.de ſeditioſis. Nicol. Boer.in tract.
de ſeditioſ. Ludouic. Carrerius in l.obſeruare.
num.97.Marc.Anton.Natta in conſil 240.num.
13.volum.2.Iacob.Menoch.de arbitr. iud.quęſt.
lib.2.Caſu 266.num.4.Caſu 394.num.78.Hippo-
lyt.Bonacoſſ.in Commun.Opin.Crimin.§. ſedi-
13 tio.Sed † quaſi cum Pictoris penicello, delinea-
ri ſeditio non potuit melius, quam illam deſcri-
pſit Virgilius lib.1.Aeneidos dum ait,

Ac veluti magno in populo, cum ſæpe coorta eſt
Seditio,ſæuitq. animis ignobile vulgus,
Iamq. faces, & ſaxa volant,furor arma miniſtrat.

De qua etiam Ouidius lib. 9. Metamorphoſeos,
inquit:

Creſcitq. fauore
Turbida ſeditio.

Sed in ſeditioſos hos, apud pleraſque gentes,
ac nationes, diuerſimodè fuit animaduerſum,
quarum ſeditionum nonnullas commemoraui
14 † in Commentarijs de Regis Catholici præſtan-
tia, cap. 3. vbi Romanæ vrbis ſeditiones retuli,
15 † Annibal ſenior à Carthaginenſibus claſſi ma-
ritimæ propoſitus,cum Romanis congreſſus, &
victus,in ſeditione exercitus, lapidibus obrutus
eſt,vt dicit Eutrop. Rer. Roman.lib.2.cap.5. Lau
16 dat † Seth Adami filium, quod patriam abſque
ſeditione incolebat Ioſephus Antiq. Iudaic. lib.
17 1.cap. 2. Sic † Pilatus aquæductum ſtruere ag-
greſſus ex Sacro ærario inducturus aquas Hie-
roſolymam, à ducenteſimo ſtadio, id ęgerrimè
tulit populus, & congregati per cætus numero-
ſos vſque ad multa hominum millia vociferą-
tionibus conabantur eum deterrere à propoſito.
Non nihil verò, ita vt fit apud inconditam mul-
titudinem, etiam conuitijs laceſſebant Præſidē.
At ille milites ſub populari habitu clam arma-
tos, fuſtibus, iuſſit reliquam multitudinem coro-
na cingere, & quam primum vulgus cępit iace-
re conuitia,dedit illis ſignum ex compoſitis. Illi
ſupra quam mādatum erat, vſi ſunt fuſtibus, Tu-
multuantes, & quietos cædentes nullo diſcrimi
ne. Ibi tam inclementer accepti inermes ab in-
ſtructis,pars occiſi ſunt, pars diſceſſerunt ſaucij;
atque hoc modo compreſſa eſt ſeditio, vt refert
Ioſeph. Antiquit. Iudaicar. lib. 18.cap.4. Dum
18 † Ap. Herdonius coadunatis circiter quinque
millibus hominum inter quos maiori ex parte
ſerui erant,conuocans populum ad Arma ad Ar
ma, ſeditionem mouens, armatis Conſulibus,
cū illi Capitoliū occupaſſent, cum eis acriter pu-
gnatum eſt, quo in loco Hordonius interfectus,
& Capitolium recuperatum, narrat Liuius,lib.
19 3.quam pulchrè Leontius Præfectus Vrbi, Phi-
loronium aurigam iuſta ex cauſa rapi,ac duci prę
cepit; verum plebs ſecuta, veluti ſi reum nocen-
tem vi eximere conaretur,prępfectum laceſſebat.
Is Maieſtatis,authoritatiſque ſuæ tuēdæ, ac con-
ſeruandę cauſa,miſſis apparitorib.obuios quoſq.
& inter alios Petrum Valuomerem, olim etiam
in exercitu militem ſeditioſum, corripi iubet,ac
continuo ſuſpendi,alios in inſulam relegat,& ſic
diffuſum vulgus euanuit, vt eſt author Ammia-
nus Marcellinus Hiſtor.lib.15. Ideo optimè in-
20 quit Seneca in lib.de Morib.† Seditionem à Ci-
uitate fugandam propterea nullus ad ſeditioſa
conſurgat,dicit Caſſiodorus variar. lib.11. cap.9.
21 Solon † apud Athenienſes lege cauit, vt qui neu
tram partem in ſeditione ſequuti eſſent ij domo,
patria, fortuniſq. omnibus careret, atque exſul
eſſet, vt refert Aulus Gellius Noct. Atticar.lib.2.
cap.12.Plutarchus autem in Solone, tradit, eos,
qui orta ſeditione, neutram factionem ſequuti
22 eſſent, honoribus † dumtaxat abdicari iuſſos; de
exſilio vero & bonorum publicatione, verbum
nullum. Quam verò ob cauſam eos pęna dignos
cenſeret, qui ſe procul à ſeditione remouiſſent?
Ea mihi videtur, vt ij patriam, principem, Magi-
ſtratum, amore, ac diligere non videantur, quie-
tem publicam odio proſequi videntur, nec enim
ſufficit à malo abſtinere, niſi id quod bonum eſt,
23 fiat. Idcirco ſeditionem † in vrbe cōcitaſſe, apud
eoſdem Athenienſes, capitale erat, vt teſtatur
Alexander Sardus de Moribus Gentium, lib.2.
cap.31. Seditio itaque bellum eſt, quod in Ci-
uitate oritur, & eſt omnium bellorum grauiſſi-
24 ma, † quia bellum fit in alienigenas, ſeditio au-
tem inter ciues, vt inquit rectè Plato de legibus
25 Dialogo primo. Oriuntur † autem in Rebuspu-
blicis ſeditiones propter inęqualitatem, vt in-
quit Ariſtoteles lib. Politicor.5. cap.primo, nam
26 ibi dicit, † quia alijs pares eſſe volunt, ijs, qui
plus poſſunt, & niſi hoc fiat, non acquieſcunt,
alij ſe præſtare dignos putantes, indigne ferunt,
niſi plus habeant. Et hæ in Republica, vel
ob lucrum, vel ob honorem, non vt aquirant,
ſed quia vident alios partim iniuſtè, partim
iuſte plus habere, propter contumeliam, pro
pter metum, propter impotentiam, propter
contemptum, propter incrementum exceſſum,
propter verecundiā, propter negligentiā propter

pufilla

puſillanimitatem, propter impatientiam, vt de-
clarat idem Ariſtoteles in d. libro 5. cap. 2. 3. & 4.
27 Oriuntur etiam † plerumque inter Nobiles, ac
populares, vt dicit Auguſtinus Niphus de Re-
28 gnandi peritia, lib. 3. cap. 10. & lib. 4. cap. 5. Ex † o-
dijs itaque naſcuntur ſeditiones, ex ſeditionibus
cædes, ex cædibus mutationes ſtatuum, ac Domi
natus, vt dicit Herodotus Hiſtor. libro 3. Idcirco
Magiſtratus ſeditionibus per eorum Edicta ob-
29 uiabunt, quia cum † illæ moueantur incuria, at-
que deſidia eorum, qui Ciuili præſunt ſocietati,
vt ſcribit Franciſc. Patritius de Republ. lib. 6. cap.
5. neceſſe eſt, vt ab eis obuietur prauis ſucceſſi-
bus, Principis enim, ac Magiſtratus propoſitum
erit, vt ciuiles diſcordiæ, ſeditiones, ac illarũ cau-
ſæ eradicentur, quę cum ex inęqualitate plerum-
que naſcantur, concordia, & pace ſedentur, quæ
æqualitatis comites ſunt, cum in ſeruando ordi-
ne diſtributionis honorum, tum etiam, ſit æqua-
lis diuiſio præmiorum. Quàm optimè egit Se-
natus Carthaginenſium, cuius recitabo hiſtoriã
30 à Iuſtino relatam Hiſtor. lib. 21. Hanno † in Afri-
ca Princeps Carthaginẽſium exiſtens, opes ſuas,
quibus Reipublicæ opes ſuperabat, vires ad occu
pandam Dominationem intendit, regnumq; in-
uadere interſecto Senatu conatus eſt. Cui ſcele-
ri ſolemnem nuptiarum diem filiæ ſuæ legit, vt
religione votorum, nefanda committeret, & ne-
fanda commenta facilius tegerentur. Itaque ple
bi Epulas in publicis porticibus, Senatui in do-
mo ſua parat, vt poculis veneno infectis, ſecre-
tius Senatum, & ſine arbitris interficeret, orbã-
que Rempublicam facilius inuaderet. Qua re-
magiſtratibus per miniſtros prodita, ſcelus decli-
natum non vindicatum eſt, ne in viro tam poten-
ti, plus negotij faceret res cognita, quàm cogita-
ra. Contenti itaque cohibuiſſe decreto, modum
nuptiarum ſumptibus ſtatuunt, idq. obſeruari nõ
ab vno, ſed ab vniuerſis iubent, ne perſona deſi-
gnata, ſed vitia correpta eſſe viderentur. Hoc
conſilio præuentus, iterum ſeruitia concitar, ſta-
tutaq. ruſus cædium diem, cum denuò ſe prodi-
rum videret, timens iudicium, munitum quod-
dam Caſtellum cum viginti millibus ſeruorum
armatis, occupat. Ibi dum Afros, Regemq. Mau
ritanorum concitat, capitur, virgisq. cęſus, effoſ-
ſis oculis, & manibus, cruribusq. fractis, velut à
ſingulis membris pęnæ exigerentur, in conſpe-
ctu populi occiditur, corpus verberibus lacerum
in cruce figitur, filij quoque cognatiq. omnes,
etiam innoxij ſupplicio traduntur, ne quiſque
aut ad imitandum facinus, aut ad mortem vlci-
ſcendam, ex tam nefaria domo ſupereſſet. Hæc
Iuſtinus, vnde in his tenenda regula eſt, quam in
31 Politica ſcribit Plutarchus, quas † ob res (inquit)
Principem Ciuitatis, & virum Ciuilem oporter
eiuſcemodi parua futura cladis initia, nihilo ſe-
gnius præuenire. Itaque curanda, & opprimen-
da ſuſcipere, vt aut nuſquam exiſtere poſſint, aut
ſi qua extiterint, præfocentur, ne paulatim aſ-
ſumptis viribus luculenter ſuccreſcant. Poſtre-
mo ſuapte magnitudine Rempublicam taxent,
& occupent. Quòd ſi tolli penitus nequeant,
ad eos ſaltem reijciantur, è quorum priuatis
ſtudijs, & diſcenſionibus, ortum ſumpſiſſe
videntur. Hæc Plutarchus. Ex quibus patet
in paucos ſeditionum authores animaduerten-
dum, vt illorum pœna alij terreantur, vt fe-
32 cit † Scipio Africanus ſenior, qui ob ſedi-
tionem in exercitu factam, triginta quinque
militum ſupplicio, vt Liuius eſt author, illam
compeſcuit.

Tumultus, & rumores eodem modo com-
33 peſcendi ſunt, † fiunt per eaſdem acclamatio-
nes in populis, & ſpectent ad ſeditiones, & cri-
men læſæ maieſtatis, l. capitalium, §. ſolent, ff. de
pęnis, & in l. 1. in fine, ff. ad legem Iuliam maieſt.
l. 2. C. de ſedit. l. conuenticulam, C. de epiſcopis
& clericis, dicta l. denunciamus. Hinc Iuſti-
nianus mandat, vt magiſtratus curent, ne ſedi-
tiones, & tumultus fiant in ciuitatibus, vnde o-
riatur timor multus, & Ciuitatum ipſarum rui-
na, in Auth. de mand. Princip. §. oportet, vt per
34 Ciceronem Philippica 8. Quid † (inquit) aliud
eſt tumultus niſi perturbatio tanta. vt maior ti-
mor oriatur. Hinc Iudæi volentes Ieſum Chri-
ſtum prodere, & capere, cum viderent proximè
Lazarum reſuſcitaſſe, ob quod dicebant, ecce
totus mundus vadit poſt eum. Ioan. capitulo
duodecimo: idcirco dixerunt, quòd hæc pro-
ditio, & illius captura fieret, ſed non in die
feſto, ne fortè tumultus fieret in Populo, vt
habetur Marci capitulo decimoquarto, vide-
bant enim Populum propenſum in Chriſtum,
& illum tumultuari timebant, licet praua eſ-
35 ſet illorum intentio. Turba eſt † de genere
tumultus, & vbi concurrunt ad numerum
vſque decem, dicitur coadunari turba, vnde
ſi duo ad inuicem rixantur, & concurrant
decem homines, hi enim turbam faciunt, ca-
pitulo vnio, 10. quæſt. 3. & ſic diceretur quo-
dammodo tumultus largè, cum ipſi fuerint au-
thores, non tamen tenebuntur rixantes, quia
non eorum animo, vel dolo malo illi ſuperuene-
36 runt; quia tunc † turba venit tumultus appella-
tione, & prohibitione, quando dolo malo fit con
uocatio, l. 2. in princ. ff. de vi bonor. rapt. dolo ita-
que tunc exequuto, & dato, atque illato damno,
turba erit ex genere tumultus, l. Prętor ait, la 2.
37 §. 1. ff. eod. tit. Ideoq; † ſi incidenter multi homi-
nes vnus poſt alium accedunt ad rixas, cum li-
38 gonibus, accettis, ronchis, & puntaulis, non † te-
netur tumultu, neque alia pęna, niſi turbæ, vel ri-
xę ſe accommodaſſet. Iuxta diſtinctionem dicti
§. ſolent, & eorum quę ſcribit Salicet. in dicta
l. 1. C. de ſeditioſ. & ſcribit etiam Corn. in conſi-
39 lio 199. uolum. 4. Quando † autem per aliquos
tumultus fieret in Ciuitate ex profeſſo, capitali
pęna puniuntur, ſecus autem ſi incidenter ex a-
lio facto oriretur, vt per Thom. Grammatic. in
40 Voto 19. numero primo, & ſecundo. Sed † tu-
multum in eccleſia faciens vltimo ſupplicio pu-
nitur, ut notatur in dicta l. denunciamus, & ſcri-
bit Petr. Rebuff. in Conſt. Gall. tomo 2. tit. de im-
munit. eccleſ. artic. 1. gloſſa 1. numero 7. in fine.
41 Ad ſedandum itaque tumultum, † Prętoris
officium erit, & ne ueniant ad arma, ciues ad
pacem cogere, l. congruit, ff. de offic. prętor.

cur

Digitized by Google

cūr enim permittere debet, vt ad arma confugiant, quos poteſt ſua authoritate compeſcere, l. Aequiſſimum, ff. de vſuſtuctu, faciūt notata per Martin. Laudenſ. de Officialibus Dominorum, §. 29. Vnde † propter ſedandum tumultum, ſi aliquis alium occideret, de homicidio non punitur, l. qui cedem, in fine, ff. de Sicar. Marc. Anton. Blanc. in Pract. Criminali, §. Iuris permiſſione,
43 num. 66. † Ad vitandum enim tumultum, & ſcandalum multa permittuntur, quæ non permitterentur, cap. de his, 50. diſtinct. cap. placuit, de Conſecrat. diſtinct. prima. Sic & rumores cō-
44 peſcendi ſunt, quia † rumor cum ſit obſtrepentium vocum multitudo, vt dicit Innocent. in cap. ad petitionem, de accuſat. eſtq. rumor clamor inſtantaneus, vt in l. finali, ff. de hæred. inſtit. Bald. in Rubrica, C. de prob. colum. 2. verſic. fama. Hinc idem Bald. in l. ea quidem, num. quar-
45 to, C. de Accuſ. dicit, † quod rumor eſt furioſa proclamatio gentium, & ſtrepitus multarum vocum. Vnde ex Rumore vocum acclamantium, motus populorum & ſeditiones oriri poſſent, ideoq. vitandi ſunt.

Quo verò ad vim publicam prohibendam in idem coinciditq́, quia plura ſunt capita, ac plurib.
46 modis committitur, ſed † principaliter quando hominibus coadunatis cum armis committi dicitur vis publica ad percuſſiones faciendas, vel aliud malum, l. qui dolo, in fine, l. qui cætu, ff. ad legem Iuliam de vi publ. & l. 3. C. eodem tit. Alberic. de Roſate in ſecūda parte Statutor. quæſt. trigeſima ſecunda. latè Matth. de Afflict. in Conſtit. Violentias. Ioan. Anton. de Nigris, in cap. Regni, Subditorum. Marc. Anton. Natta in conſil. 240. num. 10. & 11. volum. ſecundo, in conſil. 665. volum. quarto. Franciſc. Beccius in conſil. 71. num. quarto, Pluribus autem modis vis publica committitur, vt in toto titulo, ff. ad legem Iuliam, de vi publica, quos congeſſit, & conſcripſit Iacob. Menoch. de Arbitrar. Iud. quæſtionib. lib. 2. Centuria quarta, Caſu
47 394. per totum. In † omni tamen Caſu criminis de ui publica, requiritur dolus, vt concludit Aymo Crauetta, in conſil. decimooctauo, num. decimo. Hieronym. Grbriel. in conſil. centeſimo ſeptuageſimo ſecundo, numero duodecimo, vol. I.

CAP. VIII.

ARGVMENTVM.

Collegiorum, & conuenticularum congregatio, ne fiat, intuitu mali vitandi, animaduerti debet, dum fiunt ſub ſpecie boni, & hoc Magiſtratus obſeruabit, ne ſint monopolia, atque illicita coadunamenta in Reipublicæ damnum, & idcirco compeſcenda ſunt.

COMPENDIVM.

1 *Congregationes omnes illicitæ, niſi reperiantur permiſſæ.*
2 *Congregationes à Magiſtratu, vel ſuperioribus, non ſolum prohiberi, ſed etiam annullari poſſunt.*
3 *Collegia intuitu pietatis, caritatis, ac religionis inſtituta ſunt permiſſa.*
4 *Collegia, ſodalitates, fratriæ Sanctiſſimi Corporis CHRISTI Glorioſiſſimę Virginis Mariæ, Conceptionis, Roſarij, ac ſimiles, in omni Vrbe, Ciuitate, & Opido ferè reperiuntur.*
5 *Collegijs Pijs legata fieri poſſunt.*
6 *Confratres ſodalitatum, an debeant tractari vt perſonæ Eccleſiaſticæ, & de iſtis, confratribus, & illorum exercitio, ſpiritualis ne, an laicus Iudex debeat cognoſcere, ibid. num. ſeq.*
8 *Romani veteres habebant antiquiſſimum Pontificum Collegium.*
9 *Collegia Augurum, Flaminum, Fecialium, ac aliorum Sacerdotum habebant veteres Romani.*
10 *Collegium facere pro ſuo iure, & iuſtitia conſequenda, licitum eſt, & num. 11.*
12 *Collegia ſcholarium licita ſunt.*
13 *Collegia artium licita ſunt, & num. 14. & 15.*
16 *Collegium Decurionum approbatum eſt a iure.*
17 *Collegia Monachorum, clericorum & ſimilium includuntur in collegijs cauſa Religionis congregatis, quibus & annectuntur Collegiam pauperum.*
18 *Sacri Concilij Tridentini prouiſio quo ad Collegia.*
19 *In coadunandis congregationibus ſuperioris authoritas interuenire debet & licentia.*
20 *Vniuerſitates & Communitates in vnum congregari nequeunt, ſine Magiſtratus licentia & authoritate.*
21 *Vniuerſitates quando ſine ſuperioris authoritate poſſint congregari.*
22 *Si Oppidi iuriſdictio diuiſa eſt, quia vnus habet criminalem, & ciuilem iuriſdictionem alter, quis ipſorum congregandi licentiam dabit. Et ibi vide Clariſſimi authoris ſententiam.*
23 *Monopolium, quando fieri dicatur, & num. 24. 25. 26. 27. 28. 29. & 30.*
24 *Monopolium dicitur, quando penes vnum tantum vendendæ ſpeciei poteſtas deducta eſt.*
25 *Monopolij Hiſtoria ex Ariſtotele.*
26 *Monopolium committitur, quando artifices fraudem artificio*

artificio faciunt, & nom.28.29.& 30.
27 *Macellarij cernes inſufflãtes, vt groſſiores, & pleniores apparcant Monopolium facere dicuntur.*
28 *Pro vino Muſcatello vendentes album vinum ſophiſticatum, Monopolium committunt.*
31 *Carolus V. Cæſar Bruxellis ordinauit, quomodò mercatores monopolium non facerent.*
32 *Monopolium alijs etiam modis committitur.*
33 *Pęna committentium monopolia quæ ſit.*
34 *Intellectus l. vnicæ, C. de Monop.*

AXIOMA.

Congregationes illicitas, conuenticula, & monopolia facere abſtinento.

COngregationes omnes illicitæ ſunt, &
1 † à iure prohibitæ niſi expreſſe repe-
riantur permiſſæ l.1.& l.3. §. in ſumma, ff. de coll eg. illicit. l. conuenticulam, C. de Epiſcop. & Cler. l. vnica, §. de Monopol. c.1. §. conuẽticula, de Pace iuram. firmanda.
2 Ex quibus iuribus patet per † ſuperiorem, non ſolum poſſe prohiberi, ſed annihilari, vt per Innocent. in c. dilecta, de exceſſ. prælator. Lud. Rom. in conſil.37. num.2. Andr. de Iſern. Bald. Card. Alexand. Aluarot. & Afflict. in dicto §. conuenticula, Corn. in conſil.216. volum.3. Aymo Crauetta, in conſil.4. num.1. & ſeq. Vt autem notum ſit, quando permittantur, inſeram caſus permiſſos, quibus poſitis, alij prohibiti intelligentur.

Primus caſus, in quo licita eſt congregatio, &
3 collegium licitum, quando illa intuitu † Religionis, caritatisſ, & pietatis, inſtituitur, & hoc cauetur Iure Communi Pandectarum, etiam antequam inſtituerentur Societates, & Fratriæ apud Chriſtianos adinuentæ; & habetur in dicta l.1. ibi: ſed Religionis cauſa coire non prohibentur, ff. de colleg. illicit. l.1. ff. quod cuiuſque vniuerſit.
4 nom. Sunt † hodie nonnullæ apud Chriſtianos inſtitutæ ſodalitates, & nonnulla Collegia, vt nulla ſit neque villa apud nos, in qua non ſit Collegium, ſiue fraternitas aliqua puta Sanctiſſimi Corporis Chriſti, Conceptionis Beatiſſimæ, & glorioſiſſimæ Virginis Mariæ, eius Roſarij, & ſimiles, quæ dicta Iuris Communis authoritate permittuntur, & à pijs, & Catholicis viris obſer-
5 uantur, vt in dicta l.1. ff. de colleg. illicit. & † à Catholicis principibus illis relinquere, & legata facere permittitur, l.1. C. de Sacroſ. Eccleſ. & iſto caſu permiſſæ ſunt, vt voluit Accurſ. in dicta l.1. in verbo, aliorum, ff. quod cuiuſq. vniuerſ. nom. Bart. in l. ſodales, num.6. & 7. ff. de colleg. illicit. Declaratur tamen hic primus caſus, vt procedat, dum tamen ſi erit congregatio laicorum ad finem Religionis, vel pietatis, permittatur, & vt
6 tractentur tamquam laici, † aliàs ſi eſſent clerici, vel laici, qui vellent tractari ea occaſione tamquam perſonæ Eccleſiaſticæ, tunc iſtud fieri non poteſt abſque Summi Pontificis authoritate, & ita procedit text. in c. religionum, de Relig. domibus, in 6. Bart. in dicta l. ſodales, nu.6. Afflict. poſt alios, in dicto §. conuenticula, ſub num.1. verſic. Tertio. Hinc dicitur, eaſdem laicorum Congregationes, non cenſeri perſonas Eccleſiaſticas, &
7 de eis Iudicem ſecularem cognoſcere, † quia etſi pia loca dicantur, & non ibidem pia opera exerceantur, nihilominus de illis cognoſcit Iudex laicus, vt poſt Thom. de Vio Cardinalem Caietanum, Federic. de Senis, Ludouic. Rom. Alex. Decium, Corn. Rebuff. Pariſ. Balbum, Zabarell. Benintend. Petr. Gregor. Magon. Hieronym. Gabriel. & Burſat. dixi in conſil. 81. per totum.
8 Centur. prima. Hinc † apud Romanos veteres ampliſſimum Pontificum Collegium, de quo Pomponius in l.2. §. poſtea ne diutius, verſic. omnium, ff. de origin. iuris. De hoc Pontificum Collegio ſcribit Feneſtell. de Sacerdotijs Romano-
9 rum, cap.8. † Et Cicero coram Pontificibus pro domo ſua poſt reditũ ab exſilio habuit elegantẽ illam quæ etiamnum extat Orationem. Fuere, & Collegia Augurum, Flaminum, Fecialium, ac aliorum quos omitto religionem reſpicientium.
10 Secũdus caſus eſt, Collegium † facere pro ſuo iure, ac iuſtitia conſequenda licitum eſt. Accurſ. in dicta l.1. in verbo, aliorum, ff. quod cuiuſque vniuerſ. nomine. Bart. in l. ſi quis à filio, §. ſi parti, num.1. ff. de leg.1. vbi ponit exemplum comprobando opinionem Lambertini de Ramponibus, quod poſſint facere Syndicum ad compromittendum, vel faciendam pacem cum intrinſecis;
11 & huc ſpectant † etiam Collegia, quæ quis facit, cum pluribus Iureconſultis, quando proponuntur dubia cauſarum in iure reſoluenda, vt dicunt Doctores Neapolitani, quod collegiatur cauſa.
12 Tertius caſus eſt, cum † fit Collegium Scholarium inſimul habitantiũ, vt ſunt Peruſiæ Collegium ſapientiæ veteris, & Collegium ſapientię nouæ, vt & in vniuerſitate Senarum ſimile extat ſapientię Colleg. & alibi in ſtudijs, & Academijs, & iſta Collegia ſunt de iure approbata, cum ſint ad bonum finem inſtituta. Authent. Habita, C. Ne fil. pro patre. Late Andr. Alciat. in l. Neratius 85. vbi Ioan. Brechæus, & Gulielmus Fornerius, ff. de verbor. ſignific. Late Petr. de Leſuandier, in tract. de Priuileg. Doctor. parte 4. q.82. poſt Bald. in dicta Authent. Habita, num.41. Ludou. Bolognin. ibidem, num.422. Horatius Lucius, de Priuileg. Scholar. Priuileg.50. Iacob. Benius de Priuileg. Iuriſconſ. parte 1. Priuileg.10. num.1. nouiſſime Bernard. Scodob. in d. Authen. Habita, c.8. num.94.95.& 96.
13 Quartus caſus, continet Collegia † artium diuerſarum, & artificum ac diuerſorum hominũ, l. ſodales, vbi Bart. num.8. ff. de colleg. illicit. l.1. num.1. & 2. ff. quod cuiuſque vniuerſ. nomine,
14 hinc † de Collegio ęris, & fabrorum meminit
15 Plin. lib.34. cap.1. Et † de Collegio figulinotum facto à Numa Pompilio idem Plin. lib.35. c.12. de Collegio Piſtorum meminit Accurſius in l. qui in Collegio, ff. de excuſat. tutor.
16 Quintus caſus eſt, de † Collegio Decurionum eſt enim congregatio approbata de iure, & licita, dicta l.1. vbi gloſſa, ff. quod cuiuſque vniuerſ. nomine.

Ponunt

17 Ponunt aliqui † Collegia Clericorum, & Monachorum, quæ videntur mihi ſuperflua, quia ſatis eſt, illa contineri ſub capite congregationis cauſa Religionis, & pietatis; ſic & collegia pauperum, quæ continentur ſub eiſdem congregationibus pietatis cauſa adunatis. Summa vero omnium horũ hæc erit, omnia Collegia, & omnes congregationes permitti, quæ ſuperiorum Principum authoritate firmata ſunt, vt poſt Ioan. Andream, Innocen. in c. cum Eccleſiarum, de offic. Ordin. voluit Bald. in dicto §. conuenticula, num. 6. & ibi Afflict. num. 4. ſupradicta vero Collegia, & quæ à Principe, & lege probata ſunt, permittuntur, quæ autem ex his non erunt, reprobata intelliguntur. Hi verò caſus quos enumerauimus, reperiuntur apud Afflict. in dicto §. conuenticula, & nouiſſimè poſt eum poſuit Nicolaus Loſeus de Iure vniuerſit. parte prima, cap. 2. num. 76. cum pluribus ſequentib. ad materiam vide Franciſc. Marc. in Deciſione 456. num. 6. & in Deciſ. 801. vol. 1. Sed cauendum eſt, ne ſub bo-
18 ni ſpecie malum contineatur; Et ideo † rectè à Summis Pontificibus, à Sacris Conſilijs prouiſum eſt, vt Epiſcopi, ac alij locorum Ordinarij, congregationes, & Collegia omnia viſitent, ac Societates, & Fratrias, ne ſub boni operis nomine demonum congregationes euadant, iuxta decretum Sacri Tridentini Concilij, ſeſſ. 22. de reform. cap. 8. Michael Timotheus in inſtitut. viſit. lib. 1. tract. 4. cap. 36. & in Praxi Viſitandi, lib. 2. cap. 7. Paulus Fuſcus de Viſitatione, lib. 2. cap. 14.
19 Ideo † vbique prohibitæ ſunt omnes Congregationes, etiam quæ ſub Academiarum ſpecie veniuntur, niſi ſuperioris licentia intercedat, vt de hac materia late ſcripſi de Regis Catholici præſtantia, cap. 34. num. 5. vſque ad num. 16.

20 Vniuerſitates † autem, & Communitates in vnum congregari nequeunt, niſi interueniat Superioris, & Magiſtratus authoritas, vt poſt Corn. Guidonem Papę Franciſc. Marcum, & Afflict. dixi de Compromiſſ. §. 1. gloſſa 3. num. 291. cum
21 † tamen Vniuerſitates concludere aliquid volũt in ſe defendendo ab iniuſtitijs Dominorum, & ſuorum officialium, non eſt neceſſaria illorum præſentia, quia licita eſt illis congregatio, vt ſeipſos coram Magiſtratibus ſuperioribus defendant, & à vi, & grauaminibus illorum ſe mediante Iuſtitia tueantur, vt liceat etiam cuique pręparare armatos ad ſua iura defendenda, vt concludunt Iſern. Præpoſit. Afflict. & alij in dicto §. cõuenticula, & videtur de mẽte Bartoli, in l. prohibitum, C. de iure fiſci, lib. 10. Marſil. in Singul. 456. Carol. Ruin. in conſil. 1. in princip. vol. 5. & Marian. Socin. Nepos in conſil. 63. num. 66. vol. 3. Antonij Solæ in Decreto. Quia pluribus, Gloſſa 2. ſub num. 3. tit. de Caſtellanis, & ante eum Aymo Crauetta, in dicto conſil. 4. num. 19. & 20.
22 iſto tamen caſu † ſi ſunt plures Domini, vt in Regno exiſtũt plures, quorum in eodem loco vnus habet Iuriſdictionem Criminalem, alter vero Ciuilem; quis illorum dabit authoritatem in cõgregatione Vniuerſitatis, controuerſum eſt in iure, vt per Anton. Capic. in Deciſ. 27. num. 22. in qua videtur non firmare pedes; & quamquam dici poſſent multa ex vtraque parte, ego dicerem vtrumque interuenire, aut licentiã præſtare teneri, quia, etſi pro ciuili pleraq. ſint fundamenta, nihilominus criminalis etiã interuenire debet, quid enim ſi in congregatione malum aliquod tractabitur, nonne criminalis Iudex id tractare debet ac recognoſcere.

23 Monopolia † verò fieri, iure prohibitum eſt, dicitur autem Monopolium, quotieſcumque fit à pluribus conuentio, Religioni Chriſtianę, vel bono publico, obuians, vt poſt Hugolinum de Mariſcalchis, & Abbat. Panorm. in conſil. 104. num. 4. vol. 1. voluit Felin. in c. accedens, num. 1. de pręſcript. Paul. Fuſc. de Viſitat. lib. 2. cap. 14. num. 11. Vel ſecundum Accurſium in Rubr. C. de Monopolijs, eſt ſingularis venditio in Ciuitate cum venditio quaſi ſola penes vnum tantum dedu-
24 cta ſit; & idcirco, dicitur † Monopolium, cum penes vnum tantum alicuius ſpeciei vendendæ poteſtas deducta eſt, & hoc dicit l. 1. C. eod. tit. Et cum liberum non eſt cuique de Ciuitate vendere, vel negotiari, vt voluit Alberic. de Roſate in 2. parte Statutor. q. 2. col. 3. quem refert, & ſequitur Thom. Grammat. in Deciſ. 100. nu. 12. Huc
25 ſpectat † Hiſtoria illius Siculi, qui ex depoſita ipſi pecunia, à ferrarijs emit quidquid ferri inuenit, quod poſtea ſolus mercatoribus illuc accedentibus vẽdebat, quam recitat Ariſtotiles Politicor. lib. 1. cap. 7.

26 Monopolium etiam dicuntur committere artifices, qui in Reipublicæ detrimentum, vt fiat fraus in arte, puta inter piſtores, vt manus, & brachia cum aceto, & oleo lauent, vt panis exha-
27 letur, & maior appareat. Et † carniuenduli, ac macellarij ſeu laniones qui carnes inſufflant, vt pleniores, & graſſiores appareãt, vt faciunt Neapoli, nemine id vindicante. Et venditores vini,
28 qui aquaticum pro vino vendunt, pro Muſcatello vinum album ſophiſticatum, & pro optimo vinum conſpurcatum, de quo dixi in Neanomologia, cap.... Et ſartores, vt in diploidibus lanam
29 pro bombice ponant. † Vel ſi fiat fraus in precio,
30 vt nemo vilius tali precio vẽdat, † vel quod opus ab vno cęptum, alius non perficiat. Iſtæ Concluſiones, ac ſimiles, prohibitæ ſunt, & monopolium committere dicuntur, qui hæc faciunt, vt per ſupra notata exempla dicit Ioan. Berberij, in Viatorio Iuris, parte 1. titulo 28. ſub num. 5. & pluribus ſequentibus. Barthol. Socin. in conſil. 272. colum. 3. volum. 2. Iaſon in conſil. 122. colum. 2. vol. 4. Conradus de contractibus quæſt. 51. in fine Ideoq. inhærendo diſpoſitioni dictæ l. 1. C. de Monopol. † Carolus V. æternę Princeps & Imperator memoriæ, exiſtens Bruxellis apud Belgas, ordinauit, quod mercatores non faciant contractus ſapientes Monopolia, emendo ſoli mercimonia, vt magno pretio vendant in publicæ vtilitatis præiudicium, vt per ſuam ordinationem patet incip. *Nous hauons ordiné*; & quæ ſequuntur, apud Petr. Rebuff. ad Conſtit. Galliæ, tomo ſecundo, titulo de Magiſtris artificior. articulo quarto, gloſſa 2. num. primo, quo in loco vltra præfata exempla, quibus Monopo-
32 lium cõmitti dicitur, ſubiunxit, † monopolium

V committe-

committere illos, qui cōſpirant, & impediūt, ne aliquis deponat in tali cauſa; illos qui impediunt, ne alius exerceat negotiationem vini, qui conueniunt, ne aliquis deferat frumentum in mercatum, vt ipſi, vel dominus illius loci vendat ſuum, & plures alios caſus, qui ibi videri poterunt.

33 Pena verò facientium † Monopolia, ſi ex illis concitatio populi, vel ſeditio euenerit, capitale ſupplicium imminet, l. capitalium, §. ſolent, ff. de penis, l. vnica, C. de ſeditioſ. & alioquin bonorū omnium confiſcatio, & exſilium, quam remittere, vel minuere, non niſi Princeps, illiusq. ſupre-
34 ma Curia poterit, † vt in dicta l. vnica, C. de Monopol. vbi aliæ etiam pœnæ ſtatutæ ſunt, quarum meminit Rebuff. in loco ſupra allegato. Felin. in c. venerabilis, num. 2. de teſtib. cogend. ad materiam videndi ſunt Ripa de Peſte, parte vltima, num. 179. Hipp. Bonacoſſ. in quæſtionibus crim. §. congregatio, §. multitudo, §. ſecta, Dominic. de Soto, de iuſt. & iure, lib. 6. q. 2. artic. 3. Roland. à Valle, in conſil. 22. num. 9. volum. 2. Benedict. Canophil. de Priuileg. Eccleſ. Priuileg. 7. & ego dixi in conſ. 15. per totum, Centuria 2.

CAP. IX.

ARGVMENTVM.

Nocturni cætus, & vagationes prohibendi ſunt, nam noctis tempora nonnulla mala, ac ſcelera ſuadent.

COMPENDIVM.

1 *Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem.*
2 *Errat, qui habens rectum iter, ambulat per vias tenebroſas.*
3 *Prima omnium ab omnipotenti DEO lux facta fuit.*
4 *Lucem tamquam bonam probauit DEVS.*
5 *Tobias dixit gaudium non habere, quia cæcus exiſtens, lumen cæli non videbat.*
6 *Noctis tempore lumen non portantes, mali animi indicium demonſtrant.*
7 *Tortura facilius adhibetur in delictis clandeſtinis & nocturno tempore commiſsis.*
8 *Male agens odit lucem.*
9 *Nox malorum omnium comes,*
10 *Nocturnas in templo vigilias Solon vetuit.*
11 *Vigiliæ, quæ apud Chriſtianos in Eccleſiis fiebant, ſublatæ ob malos hominum mores.*
12 *Romani in 12. Tabularum legibus, nocturnos cætus prohibuere.*
13 *Noctu iter non faciendum, niſi prælato lumine.*
14 *Furem nocturnum, quoquomodo occidi permiſsum lege 12. tabul. non autem diurnum niſi ſe telo defenderet.*
15 *Dies ab occaſu ſolis ad occaſum.*
16 *Nox fuit prius, poſtmodum lux.*
17 *Dies apud Babylonios.*
18 *Dies apud Vmbros, & Hetruſcos.*
19 *Dies apud Romanos, & Aegyptios.*
20 *Intellectus Ritus Magnæ Curiæ Vicariæ 93.*
21 *Quando dicatur nox, vt in pœnam Edicti quis incidat. & num. 23.*
22 *DEVS appellauit lucem diem, & tenebras noctem.*
24 *Edictum, quod pulſata campana, quis non ambulet ſine lumine, an vendicet ſibi locum, quando campana in loco non exauditur. num. 25.*
26 *Surdus, an excuſetur in caſu præmiſſo cum non audiat campanam, & num. 27. & 28.*
29 *An Edictum hoc prohibens ambulationes ſine lumine, comprehendat fœminas.*
30 *Edictum, num comprehendat eum, qui non ambulat, ſed ſtat ſub ſuæ domus ſtillicidio, & num. 31. 32. & 33.*
32 *Exiſtens in oſtio domus dicitur eſſe in domo.*
33 *Quæ ſunt in porticu dicuntur eſſe in domo.*
34 *Exiſtens in Scala domus, an dicatur eſſe in domo.*
35 *Clericus, an includatur in ambulatione de nocte abſque lumine; Concludit author negatiuè.*

AXIOMA.

Nocturnas ambulationes, & vagationes abſque lumine aufugito.

LVx orta eſt iuſto, & rectis corde lætitia, inquit Dauid Pſal. 96. quem imitatur Ioannes, cap. tertio, dum in-
1 quit: † Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras,
quam lucem, ſunt enim opera eorum mala, omnis enim, qui malè agit odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. & Salo-
2 mon Prouerb. cap. ſecundo, damnat eos, † qui
relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebroſas. Et Lucæ cap. duodecimo, dicitur, quod qui ambulat in tenebris, neſcit, quo vadat. Sed conſiderandum eſt, adeo fuiſſe DEO om-
3 nipotenti, cordi lucem, † vt in principio naſcen-
tis mundi, cum tenebræ eſſent ſuper faciem terræ, primam omnium vocem emiſit, fiat lux, & facta eſt lux, vt patet Geneſ. cap. primo. mutato itaque priori tenebrarum horrore, chao, ac rerum triſti, mæſtaque facie, quam nouus rebus omnibus vultus? quam res pulcherrima lux? ſine qua nihil pulchrum, quaſi quid eſt pulchrum ipſa luce pulchrum eſt. Adeo autem pulchra lux eſt, vt ſuæ dignitatis primus teſtis ſit ipſe
4 Deus, ſcriptura dicente: Vidit † Deus lucem,
quòd eſſet bona. Hinc Tobiæ cap. vndecimo,
5 † quale (inquit) gaudium mihi erit, qui in tene-
bris ſedeo, & lumen cęli non video? Propterea ad malefactores nocturnos terrendos, ſolet fieri ſtatutum, atque Edictum, quod pro maleficio de nocte commiſſo, duplicetur pœna, ſoletque prohiberi nocturna ſine lumine ambulatio,
6 cum † ob luminis portationem excludatur mala
præſumptio contra ambulātes de nocte, l. 1. §. tria lumina. ff. de vētr. inſpic. grauiora enim iudicāda

ſunt

Digitized by Google

ſunt nocturna maleficia, ex his enim, attẽto tem
7 pore, dolus maximus præſumitur, vnde † tortura
facilius adhibetur in delictis clandeſtinis, & no-
cturno tẽpore commiſſis. Bald. in l. nemo, C. de
8 Epiſcopali audient. Quia, qui † malè agit, odit lu-
cem, c. conſuluit, de offic. deleg. Bald. in l. dona-
tio, in fine, C. de donat. & ideo nox aggrauat deli
ctum, l. fin. ff. de effract. l. Gracchus, C. de adult.
Ioan. Milleus in Praxi Crimin. §. Apelles, num.
20. fol. 25. videmus peſſima facinora, nocte po-
tius, quam interdiu perpetrari; idcirco fures, ſi-
carios, adulteros, graſſatores non minus coercen
dos, quam ſi publici omnium hoſtes eſſent, vt in-
quit Franciſc. Patritius de Inſtit. Reipub. lib. 3. tit.
9 10. Idcirco † noctem flagitiorum omniũ comitẽ
dicit Menander, dum ait Τιννυκτα Πολλῶν κακῶν ἀφ
10 χηζόν. Quam optimè † Solon, nocturnas in tem-
plo vigilias fieri vetuit. Ideo Paulus Sententiar.
lib. 5. tit. 25. beſtijs obijciendum dicit, qui ſacra
nocturna obcantat. Et proſcriptioni ſubijciendũ
dicunt Imperatores, eam ob cauſam, l. 7. de pa-
gan. ſacr. templ. lib. 16. Cod. Thedoſ. Et cum in
11 primitiua Eccleſia † Chriſtiani orationibus no-
ctu inuigilarent, ideo vigilias habebant; illas ho-
die ſublatas, eſſe malos ob mores, & alio modo, vi
gilias obſeruari voluit Didacus Couarruuias va-
12 riar. reſolut. cap. 19. Nocturnos † itidem Cętus
aboleuit, & prohibuit populus Romanus in legi-
bus duodecim tabularum, vt per Pardulph. Pra-
teium in Iuris prudentia veteri, in legibus 12. ta-
13 bul. l. 59. Noctu † iter non faciendum, niſi præla-
to lumine dicit Paulus lib. 1. Recept. Sent. titulo
14 21. Hinc leges † 12. Tabular. Furem nocturnum
quoquomodo occidi, diurnum vero ſi ſe telo de-
fenderet, permiſerunt. Cuius meminit Cicero
in Oratione pro Milone; I. C. in l. 4. ff. Ad leg.
Aquil. Aulus Gellius Noct. Attic. lib. 11. cap. 18.
Aymarus Riuall. Hiſtor. Iuris Ciuilis lib. 1. Zaſ.
Charond. Balduinus, Prateius & alij. Sed vt non
in ambiguo ſit Edictum, quando dicatur nox, &
quando dies, primo inſpiciẽdum erit, cum diuer-
ſimode in hac re ſcriptores cẽſuerint, & breuius
quam fieri poteſt hanc rem enucleabo.
15 Diem aliqui dixere † ab occaſu ſolis ad occa-
ſum, cuius opinionis Athenienſes fuere, vt ſcri-
bit Plin. lib. 2. cap. 77. Sequitur Aul. Gell. Noct.
Atticar. lib. 3. c. 2. Accurſ. in l. More; ff. de Ferijs.
Andr. Tiraquell. de retractu conſang. §. 1. gloſſa
11. num. 1. Quod & Macrobius lib. Saturnal. 1. c.
3. & Iſidorus Etymolog. lib. 5. cap. 30. annotarũt.
Sic & Aegyptios antea ſolitos ſcribit Alexand.
ab Alex. Dier. Genial. lib. 4. cap. 20. Quam conſue
tudinem authoritate Sacræ Scripturæ confirma
ri poſſe patet, dum Geneſ. c. 1. dicitur. Et factum
eſt Veſpere, & Mane dies vnus. Nam nulli dubiũ
16 Noctẽ † fuiſſe prius, & poſtmodum diem, dum
ibidem dicitur: & tenebræ erant ſuper faciem
abyſſi. Et illud etiam: Nox præceſſit, dies autem
appropinquauit, quod nõ negauit Chryſoſtom.
in Matth. Homil. 81.
17 Ab ortu † ſolis ad ortum cępere alij, vt Baby-
lonij, vt referunt in locis allegatis Plinius, Gel-
lius, Macrobius, Iſidorus, Accurſius, & Tiraquel
lus; poſſet confirmari ex eo, quod in Hymnis
canit Sancta Eccleſia, dum orto ſole, dicit fieri
actus diurnos.

Iam lucis orto ſidere
Deum precemur ſupplices,
Vt, in diurnis actibus
Nos ſeruet à nocentibus.

Alludit etiam Virgilius Aeneidos lib. 12.
dum ait

Poſtera vix ſummo ſpargebat lumine montes
Orta dies, quum primum alto ſe gurgite tollunt
Solis equi, lucemque elatis naribus efflant.

Hoc idem Perſas obſeruare ſcribit in loco al-
legato Alexand. ab Alexandro.
18 A Meridie † ad meridiem, diem fecere Vm-
bri, & Hetruſci, vt Plinius, Gellius, Macrobius,
Iſidorus, Tiraquellus, & Alexander Neapolita-
nus tradiderunt, de quo Ouidius Metamorpho-
ſeos lib 3. inquit:

Iamq. dies medius, rerum contraxerat vmbras,
Et Sol ex æquo meta diſtabat vtraque.

19 A media † nocte ad mediam noctem diem te-
nuere Romani, & Aegyptij (vt Plinius, ſecus Ale
xander ab Alexandro, vt ſupra in prima opinio-
ne) Paulus Iuriſconſult. in l. More Romano, ff.
de Ferijs, vnde Varro in lib. Rerum humanar. in-
quit, qui media nocte ad proximam mediam no-
ctem in his horis 24. nati ſunt, vna die nati dicun
tur, vt de eo retulit Gellius in loco allegato, qua-
re autem Romani id facerent, plures recenſet ra-
tiones Plutarchus Problemat. Roman. 84. Di-
dacus Couarru. Variar. reſolut. libro quarto, cap.
19. ſubnum. quinto. Alexand. Raud. in conſil. 26.
20 num. 23. volum. ſecundo. Huc ſpectat † Ritus
93. Regni Neapolitani, dans citato terminum
comparẽdi vſque ad primum ſomnum; vbi hoc
annotarunt Scribentes. Hic mos ſeruatur in
Regno quoad contractus. Plura ſcribere inſti-
tueram, quo ad hanc materiam, quę ex profeſſo
omittitur, cum inuenerim eam pleniſſime tra-
ctatam à Marco Antonio Natta, in conſil. 459.
vol. 2. Barthol. Bertazol. in Conſil. Crimin. 131.
vbi Claudius filius in addit. volum. primo. Fer-
rand. Adduenſ. explication. iur. lib. 1. cap. 13. Fran
ciſc. Pollet. in Hiſtor. Fori Romani, lib. 1. cap. 9.
num. 5. vbi pulchre Philipp. Broidæus in Apo-
ſtill. & plenius, ac pulchrius Polydor. Ripa, de
Nocturno tempore, cap. 3. per totum, qui mihi
frenum poſuit, ne plus ſcriberem hac de re.
Quid dicendum itaque ex tanta varietate in
21 caſu iſto? Ego quoad edicti pœnam incurren-
dam, numquam dicerem, niſi diem dici ab
oriente ſole noctem vero ab illius occaſu, ita vt
à luce ad tenebras, ſit dies, à tenebris vero ad lu-
cem ſit nox, & hoc modo vulgus appellare in-
quit Plin. in dicto libro ſecundo, cap. 77. & cum
vulgo errare minime dicimus, cum hanc opinio
nem nonnulli tenuerint, quos allegat Tiraquel.
in dicto §. 1. gloſsa vndecima, numero tertio,
quo loci inducit, id, quod negari minime poteſt,
cum clarum ſit Geneſ. cap. primo. Appellauitq.

Digitized by Google

22 lucem † diem, & tenebras noctem. Et inſuper
ib.dem. Luminare maius, vt præeſſet diei; itaque
dum Sol proſtat ſuper terram dies appellabitur,
vt de ſole diem faciente Virgilius lib. 3. Aenei-
dos inquit:

Iamq. rubeſcebat, Stellis aurora fugatis.

Et Ouidius lib. 4. Metamorphoſeos.

Poſtera Nocturno Aurora dimouerat ignes,
Solq. pruinoſas radijs ſiccauerat herbas.

Ac etiam pulchrè Statius lib. 2. Thebaidos.

Et iam Mygdonijs elata cubilibus alto
Impulerat cælo gelidas Aurora tenebras,
Rorantes excuſſa comas multumq. ſequenti
Sole rubens; Illi Roſeus per nubila ſeras
Aduertit flammas, alienumq. æthera tardo
Lucifer exit equo, donec pater Igneus orbem
Impleat, & radios ipſi vetet eſſe ſorori.

Satius tamen erit, vt dubia tollantur, quod
Edictum certificet diem & noctem, & contineat
prohibitionem ambulationis ſine lumine, poſt
23 primam, † vel ſecundam campanæ pulſationem
quæ veſperi poſt ſolis occaſum fieri ſolet, vt no-
tant Ioan. Andr. & Abb. Panor. in c. ſi perfodiẽs,
extra, de homicid. & nonnulli, quos refert Tira-
quellus in loco allegato, num. 4. Angel. in con-
ſil. 194.

Sed, an eo caſu pœna Edicti, vel Statuti ſibi lo-
24 cum vendicet, vbi campanæ † ſonus non audi-
tur? vel ob illius, qui hoc exequitur negligentiam
campana non eſt pulſata. Albert. Gandin. in
tract. malefic. titulo, de rebus non portandis con
tra decretum, num. 3. dicit, quod quidam fuit ca
ptus, & inuentus poſt horam, qua ſolebat pulſari
campana, & dicit, quod nõ punitur pœna Edicti,
Alber. in dicta l. more, in fine, dicit, quod ſi cam-
pana non poſſit vbique exaudiri, vbi non exaudi-
tur, ibi non obligat. Idem tenet Bartol. in l. 1. §.
hoc autem, num. 3. ff. Ad Senatuſconſ. Syllan. &
ibi Ioannes. Igneus, num. 10. Baldus poſt Iacob.
Butrigar. in l. fin. num. 1. C. de his, quib. vt indign.
ſequitur Barthol. Bertazol. in conſil. crimin. 308.
nu. 8. vol. 2. Bartholom. Cœpolla, in Conſil. Cri-
min. 13. col. vltima in tertio dubio, verſic. Item
adduco. Et licet aliqui allegent contrarium tene
re Alberic. in 2. parte ſtatutor. q. 6. & in l. libero-
rum. §. 1. de infam. Tamen non videntur mihi
contrarij, quia loquuntur de ambulãte vel com-
mittente delictum in nocte Veneris Sancti, in
qua non pulſantur campanæ, quo caſu dicunt,
25 quod ſi factum fuerit † delictum, vel ambulatũ
ſine lumine, in hora in qua re vera eſſet pulſari ſo
lita campana, & ſic in nocte vera, quod non excu
ſatur à pena, ſi vero in hora, in qua ſumus in du-
bio noctis fictę, id eſt pulſationis campanæ, & tũc
non dicitur incidere in penam, ſi non pulſauit,
vel in loco non exauditur, vt poſt Iacob. Butrig.
diſtinguit Bald. in dicta l. fin. quem ſequitur Hip-
polyt. Bonacoſſ. in qq. criminalib. §. Nox. col. 2,
26 Sic etiam ſurdus excuſatur, nec incidit † in pę-
nam, cum nõ audiat campanam, Bald. in l. ſi quis
in graui, §. ſurdus, ff. ad Syllan. Lud. Roman. in di
cto §. hoc autem Senatus. Quod dicit procede-
27 re in ſurdo à natura, † quia aliàs ſi infirmitate, vel
caſu fuit effectus ſurdus, ita quod veriſimiliter
ſciebat, vel ſcire debebat horam ſonitus campa-
ne, contraueniens incidit in pœnam Edicti, vel
Statuti; vt dicit Angel. de Aret. in tractatu de ma
28 leſic. in verbo, de nocte. Quod ſublimitarem, nõ
procedere, vbi Edictũ, vel Satutum eſſet factum
poſt ſurditatem, per eaſdem rationes.

29 Statutum, vel † Edictum iſtud prohibens am-
bulationes ſine lumine, comprehẽdit etiam mu-
lieres. Cinus in l. 2. C. quæ ſit longa conſuet. Bart.
in l. iura, la prima, num.... ff. de legib. Alex. in l. ſi
conſtante, §. fin. num. 7. ff. ſoluto matr. Decius in
l. feminæ, num. 94. ff. de regul. iur. idem Decius in
conſil. 339. num. 2. poſt Bartol. col. 1. in fine, ff. de
pecul. & voluit Bonacoſſa in d. §. Nox, in princip.
Ioan. Sainxon in Cõſuetud. Turon. tit. *des droictz
de baſse iuſtice*. Articulo 23. in verſic. *Et ſi aucun
breſe*, col. 1.

30 Edictum factũ † contra ambulantes & exeun-
tes de domo ſine lumine, num comprehendat
eum, qui exiuit domum, ſed nõ ambulat, ſed ſtat
ſub ſtillicidio ſuæ domus? Barthol. de Capua, in
quadam Apoſtilla, dicit, quod non, ex quo dici-
tur eſſe in ſua domo, cum ſit in parte domus, dici
tur ergo ꝙ ſit in omni domo, arg. l. 3. §. poſt diui-
ſionem, ff. qui potiores in pignore hab. & qui eſt
per quinque pedes prope domum, dicitur eſſe in
domo, l. quidam Iberus, ff. de ſeruit. vrban. præd.
& quę ſint domus pertinentiæ, habetur in l. fin. ff.
31 fin. regundor. Sed ego tenerem † contrarium
per notata à Bartolo, in l. 1. §. hoc interdictum,
num. 1. ff. de cloacis. Et quemadmodum qui eſt
32 † in oſtio domus, dicitur eſſe partim in domo,
partim extra domum, c. 1. de conſecr. eccleſ. vel
altar. in 6. ſufficit enim tãgere partem, l. vulgaris,
33 ff. de furt. Et † quæ ſunt in porticu, non dicuntur
eſſe in domo, l. cetera, 43. §. hoc Senatuſconſul-
tum, ff. de leg. 1. Eodem modo dicerem de eo,
34 qui † manet in ſcala quæ eſt affixa domui, cum
non dicatur eſſe in domo, & ideo in eo habebit
locum Edictum, arg. l. Fiſtulam, §. ſcalas, ff. de ſer
uit. vrb. præd. vnde infero, idem eſſe in reperto
ſub ſtillicidio, quia ſtillicidium eſt in in via pu-
35 blica. An autem † Clericus includatur, vt tenea-
tur ad pœnam ſi fuerit inuentus de nocte ſi-
ne lumine ambulare, quod non inclu-
datur poſt Ioan. Andr. Vincent.
Anton. de Butr. & Abb. Pa-
norm. in c. grauem, de
ſentent. excom-
munic. te-
nui de
Compromiſſ. §. 1. gloſſa 3. num.
259. & duobus ſequentibus,
Felin in c. cum non ab
homine, num. 6.
de iudic.

CAP.

Digitized by Google

CAP. X.

ARGVMENTVM.

Velationes faciei, & perſonarum, ac Vultus laruationes vitandæ ſunt.

COMTENDIVM.

1 *Laruæ, inhoneſta tripudia, ſaltationes, Hiſtrionicæ artes, & velamenta vultuum, & perſonarum, ſi optimis moribus obſiſtant, prohiberi debent, & numero 5.*

2 *Mutatis veſtibus factæ laruationes vt plurimum tendentes in malum, prohibitæ.*

3 *Maſcharæ à vulgo dictæ, prohibitæ an ſint.*

4 *Mantuæ Edicto furcarum pena immınet portanti noctis tempore ſubdititiam barbam.*

Sic Ferrariæ.

6 *P. Clodius muliebri veſte indutus Cæſaris domum ingreſſus, ob id inceſtus inſimulatus fuit.*

7 *Maternus ſub mentito habitu in celebratione Feſtiuitatis Matris Deum, dum Commodum Imperatorem occidere deſignat, ipſe occiſus eſt.*

8 *Quæ in Theatris fiunt, pietati & honeſtati contraria ſunt.*

9 *Theatrales actus, ac repræſentationes, quam ſint vituperandæ, ex notabiliſsimis D. Cypriani verbis cognoſcitur.*

10 *Laruæ odioſæ ſunt, quia ex eis maleficia, & dæmonum præſtigia oriri aſſerunt.*

11 *Hiſtrionum ſcenam Domitianus Imperator interdixit.*

12 *Laruæ recreationis gratia tantum laicis permiſſæ. & vide num. 13.*

14 *Laruas facere num peccatum ſit.*

15 *Mimi maſculi, ac feminæ, vti non poſſunt veſte monaſtica in ludis, & ſpectaculis.*

16 *Vir indui non debet muliebri veſte, nec mulier veſte virorum ex Deuteronomio.*

17 *Laruæ ſunt clericis interdictæ.*

18 *Mulier nocturno tempore in Ciuitate Luceriæ inuenta veſtita habitu virili fuit condemnata ad fuſtigationem in Regno Neapolitano, & ad pœnam exſilij.*

19 *Naturæ lex dictat, ne quis ambulet nudus in publico, aut muliebri veſte indutus.*

20 *Qui veſtibus muliebribus vtuntur in mulieres è viris migrare videntur.*

21 *Vtens veſte monachali, aut ſacerdotali in laruis qua pœna puniatur.*

AXIOMA.

Laruas, aliaſq. vultus, & faciei velationes ne facito.

AD Magiſtratum, ac Prætorem publicæ gubernationi propoſitum ſpe-
1 ctat, † inhoneſta tripudia, ſaltationes hiſtrionicas artes, & laruationes, ac vultuum velamenta tollere, quando hæc contra bonos mores eſſent, inquit Lancelott. Conradus de offic. prætoris in cauſis ciuil. §. 1. num. 15. & quamuis ſui natura non eſſent prauæ, tamen cum fiant laruæ mutatis veſtibus,
2 per † indutos etiam muliebribus veſtibus, vt plurimum tendentes ad malum, & ideo videntur prohibitæ, vt poſt DD. in c. cum decorem, de vita, & honeſtate clericor. voluit Ioan. Neuizan. in
3 Silua Nupt. §. eſt nubendum, num. 70. † Maſcharas vulgus appellat, vt dicit Abb. Panorm. in dicto cap. cum decorem, num. 1. vol. 2. conſuluit,
4 ſuper Edicto Ducatus Mantuæ † imponente pœnam furcarum ei, qui noctis tempore portaret barbam ſubdititiam; ſic & in Edicto Ducis Ferrariæ prohibente, defendit quendam Cæſarem quod iuiſſet laruatus de nocte. Gerardus Mazzol. in conſil. 57. volum. primo. Ideoque ad conſeruationes bonorum Edictum fieri debet, quo
5 moderatè hæc fianr; † Hiſtrionicæ artes, ſaltationes, comœdiæ, & ſpectacula Magiſtratuum Edictis coerceri debenr. Habent enim ſub Gymnaſticæ exercitationis nomine, virus occluſum, nulla enim in Republica peſtis eſt capitalior, nulla quæ maiorem vim, ac robur habeat ad corrumpendos Adoleſcentum, ac iuuenum animos. Vocis enim, vultus, geſtationis, imitationem, commutationem, ac ſimulationem, effingunt, quæ illapſa ſenſim in mentibus ciuium, dulcedine quadam ſerpens, Reſpublicas omnes euertit, & non modo tenues, ac molles puerorum animos labefactat, ſed grauium quandoq. virorum, ac matronarum pudicitiam pertentat. Ex hominibus ſic perſonatis, ac diuerſitate veſtium indutis, facinora
6 quamplura naſcuntur, ſic † Publ. Clodius, Appij filius, Cæſaris domum ingreſſus muliebri veſte indutus, ac inceſtus inſimulatus eſt, vt eſt apud Valerium Maximum, lib. 8. cap.
7 quinto. Dum etiam Maternus miles, qui multa auſus nefanda, deſertis caſtris, aſcitis aliquot commilitonibus in ſocietatem, magnam perditorum hominum manum cum collegiſſet, vicos, agros populatur, Ciuitates magnas diripuit, Gallias, & Hiſpanias incurſibus vaſtat, ſecreto demum Italiam ingreſſus, cum moliretur Imperium ſibi vſurpare, & Commodum Imperatorem trucidare, tale quid occaſione nacta comminiſcitur. Veris initio, ſolemnique die pompam Matri Deum Romani celebrabant, in ea, quæ apud quemquam ſunt diuitiarum præcipua, ſupellexq.

pleraq. imperatoria, materiæ, aut artis ſpectandę, cauſa, preferri ante Deam ſolebant. Paſſimq. omnibus ludendi licentia permiſſa, ſic, vt perſonas induerent, quas cuiq. libitum, nullamq. non Magiſtratuum quoq imaginem, prout cuiuſq. ſtudium repręſentarent, ſic vt non temere à falſis veros dinoſcerent. Putauit hoc Maternus idoneum cælandis inſidijs tẽpus, ratus, fore, vt ſi perſonã ſtipatoris alicuius indueret, ſuoſq. ad eamdem ſimilitudinem armis ornaret, ac ſe haſtatis immiſcerent, vt Imperatorij comitatus pars crederętur, repente facto impetu Commodum trucidaret. Maternus à ſocijs antea proditus, capite multatus, ſuæ etiam factionis ſocij ſupplicio affecti; vt ſcribit Herodianus Hiſtoriar. lib. 1. Ideo
8 cuncta, † quæ in Theatris fiunt, pietati, & honeſtati contraria ſunt, vt inquit Auguſtinus, in Matth, Homil. 69. de his pulchra verba inſerere non grauabor Cypriani lib. 2. Epiſtol. 2. ad Dona-
9 tum, inter cetera ſcribens ait. Tunc † delectat in mimis turpitudinem magiſterio, vel quid domi geſſerit, recognoſcere, vel quid gerere poſſit, audire, Adulterium diſcitur, dum videtur, & lenocinante ad vitia publicæ authoritatis malo, quæ pudica fortaſſe ad ſpectaculum matrona proceſſerat, de ſpectaculo reuertitur impudica. Adhuc deinde morum quanta labes, quæ probrorum fomenta, quæ alimenta vitiorum, Hiſtriconicis geſtibus inquinari? videre contra fœdus, iuſq. naſcendi patientiam inceſtæ turpitudinis elaboratam? euitantur mares, omnis honor, & vigor ſexus eneruati corporis dedecore emollitur, pluſque illic placet, quiſquis virum in feminam magis fregerit. In laudem creſcit ex crimine, & eo petitior, quo turpior, iudicatur. Spectatur hic proh nefas, & libenter. Quid non poteſt ſuadere qui talis eſt? Mouet ſenſus, mulcet affectus, expugnat boni pectoris conſcientiam fortiorem, nec deeſt probri blandientis authoritas, vt auditu molliore, pernities hominibus obrepat. Exprimunt impudicam Venerem, adulterum Martem, Iouem illum ſuum non magis Regno, quã vitijs Principem in terrenos amores. Hæc Cy-
10 prianus. Adeo † autem odioſas eſſe has laruas, vt quæ maleficia, ac dæmonum præſtigia ab his quodammodo orta, poſt Auguſtinum, doceat Dominicus de Soto, de iuſtit. & iure, lib. 8. q 3. ar-
11 ticulo 2. † Domitianus Imperator Hiſtrionibus ſcenam interdixit, intra domum tantum exercendi artem facultate cõceſſa, vt ſcribit Sueton, Tranquill. in Domitiano, cap. 7.
12 Laruas † itaque recreationis tantum gratia permiſſas eſſe laicis concludit Ioan. de Anan. in c. latorum, de homicid. Archiep. Florentin. in Summa de Curioſit. tit. de Spectaculis. Angel. de Clauaſ. in Summa, in verbo, Ludus, num. 1. & 2.
13 Cuius contrarium nititur probare † Benedictus Canophilus in ſua Summula, tit. de vita, & honeſt. cleric. cap. 6. in paruis, verſ. laruæ an ſint. Cardinal. Caietan. in Summula, in verbo, Laruarum vſus, Sebaſt. Med. in Summa Peccatorum Capitalium, q. 32. Bartholom. Fumeus in Summa Armilla, §. ludus, num. 12. vbi dicit laicis, & ſæcularibus non licere in ludis, quando faciunt laruas, vti habitu Religioſorum. Et hi in locis ſupra
14 dictis ſcripſerunt † an facere laruas peccatum ſit, & quando religioſis liceat. Imperatores autem Arcadius, Theodoſius, & Honorius, ſcripſe-
15 runt, Mimos, maſculum, & feminam † vti non poſſe in ſpectaculis, ac ludis, habitu monaſtico, vt in l. Mimæ, C. de Epiſcop. aud. Hinc Deute-
16 ronom. † cap. 22. Non induetur mulier veſte virili, nec vir vtetur veſte feminea, abominabilis enim apud Deum eſt, qui facit hæc. Hinc prohibetur Epiſcopo, vt laruas Dęmonum ante ſe fieri non patiatur, c. Nullus presbyterorum, de Cõſecrat. Diſtinct. 5. Ioan. de Fermo in tract. de Epiſcop. parte 1. lib. 2. q. 62. & lib. 4. quæſt. 8. & iuribus
17 † prædictis laruæ ſunt clericis interdictæ, vt comprobat Cardinal. in Clement. 2. quæſt. 3. de vita & honeſtate Cleric. Martin. Meſuatr. in Epitome Legum Pontifical. lib. 5. tit. 1. §. in Eccleſijs. De hac re tractauit Doctor Perez in libello Hiſpanicè titulato Contro las Maſcheras, quem refert, & ſequitur Petr. Cened. Collect. Iuris Canonici, par. 1. Collectaneo 41. de alio laruato agit Barthol. Bertazol. in conſil. crimin. 108. vol. 1. & Frã-
18 ciſc. Viuius in Deciſ. 345. num. 10. vbi dicit, † poſt fuſtigationem exſilio damnatam per Regiam Audientiam Capitanatæ, mulierem, quæ in Ciuitate Luceriæ nocturno tempore fuerat inuenta cum ementito hominis habitu. Hinc Dioge-
19 nes Laertius in Platone, dicit Naturæ † legem ferre, ne quis nudus in foro ambulet, aut muliebri veſte vtatur. Et Seneca ad Lucillum. Epiſtol. 123. Non videntur tibi contra naturam viuere, qui commutãt cum feminis veſtem. Vnde Pentheus apud Euripedem in Bacchis inquit, In
20 † mulieres è viris migrare videntur, qui muliebribus induuntur, nec animo vnquam integer volet veſtem induere femineam. Plura ſcriberẽ ſuper hac re, ni vidiſſem Ianum Langleum Ocij Semeſtris lib. 8. cap. 9. vbi ſuo more pulchra exarauit. Conſtantius Rogerius de Summo Bono, §. tractemus, de virtute, nu. 38. & 39. Rutil. Benzon. de Fuga Peſt. lib. 1. Diſput. 1. q. 7. dubio 2. in fine, nonnulla Petr. Greg. Syntagm. iuris vniuerſi, lib. 39. cap. 11. per totum, & nouiſſimè plures alios allegans Polydor. Ripa, de tempore nocturno, cap. 36. num. 50. & pluribus ſeqq. & cap. 164. per totum, vbi vberrimè ſuo more.

21 Qua pœna † autem puniatur, qui laruando ſe, vtitur, veſtibus ſacerdotalibus, vel monachalibus? Iuſtinianus, dicit puniendos corporali ſupplicio, & exſilio, vt in Authent. de Sanctiſs. Epiſcop. §. finali. Sequitur Martin. Laudenſ. in capit. primo, §. finali, in fine, quibus mod. feud. amitt.

CAP.

CAP. XI.

ARGVMENTVM.

Ludi alearum, & taxillorum, aliorumq. turpium, permitti non debent; Pœnæ contra luſores ſtatutæ. Ludi autem permiſſi enarrantur.

COMPENDIVM.

1 *Inuentio Ludorum pro corporum exercitatione ad res bellicas facta eſt.*
2 *Ludi puerilles quales eſſe debeant.*
3 *Ludi optimi, & liberales quinam ſint.*
4 *Iuſtos, & honeſtos ludos, malitia hominum ad malos, & illicitos actus adduxit.*
5 *Contra ludos, quid dicat Iuſtinianus.*
6 *Ludi deteſtabiles eſſe cæperunt, ob malos exitus.*
7 *Ludere non dat DEVS, ſed Diabolus ex Chryſoſtomi traditione.*
8 *Mala, quæ ex ludo proueniunt enumerantur, & num. 10.*
9 *Luſores amiſſis bonis, fiunt ſacrilegi, fures, falſarij, raptores, & homicidæ.*
11 *Aleæ nomen, omnem luſum complectitur in fortunæ varietate conſiſtentem.*
12 *Ludus inſtabiles, incertus, & fallax dicitur ab Ouid. lib. 4. de Ponto.*
13 *Ludus omnes prohibuis Iuſtinianus, quibuſdam exceptis.*
14 *Ludi permiſſi qui ſint, & num. 15. 16. 17. 18. 22. 25. 26. 34. 35. & 63.*
15 *Intellectus l. 2. & l. fin. ff. de Aleæ luſu, & aleator. & num. 16. 18. 22. 34. & 35.*
16 *Ludus iactus pali ferrei.*
17 *Pilum, quæ armorum ſpecies apud Romanos.*
18 *Curſus ludus permiſſus.*
19 *Elei curſuum certamen inſtituerunt.*
20 *Curſores excellentiſſimi.*
Concertatio curſus inter Hippomenem, & Atalantam.
21 *Camillæ Volſcorum Reginæ velocitas.*
22 *Saltationis ludus permiſſus.*
23 *Saltationum ſpecies quot.*
24 *Saltatores, qui in pretio habiti fuerint.*
25 *Lucta, & paleſtra ludi permiſſi, & num. 26.*
26 *Luctæ, & Paleſtræ, exercitatio magno in pretio habita olim apud Græcos præſertim.*
28 *Luctatores, & paleſtritæ, cera, & oleo inungebantur, & ideo Ceromatiſtæ dicebantur.*
29 *Paleſtra vncta appellatur.*
30 *Virginum corpora curſibus, luctis, iactationibus diſcorũ, & iaculorum exerceri legibus latis cauit Lycurgus.*
31 *Paleſtræ exercitatio quibuſdam infirmitatibus vtilis ex Cælio Aureliano.*
32 *Paleſtræ, ac luctæ differentia.*
Paleſtricen quis primum inuenerit, eiuſq. diſciplinam tradiderit, ſub eod. num. 32.
33 *Luctauit Iacob cum Angelo tota nocte vt eſt in Geneſi.*
34 *Pugna ludus ad belli exercitationes vtilis, & num. 35.*
36 *Conuiuij cauſa ludum permitti.*
Ludi in quibus fit virtutis exercitatio permiſſi ſunt.
37 *Ludus paruæ pilæ permiſſus.*
38 *Pilæ magnæ fit ludus, vento plenæ.*
39 *Scaco matto, quæ eſt victoria ludi ſcaccorum, vnde dicatur, & quomodo interpretetur.*
41 *Pœna contra luſores plures enumerantur, & num. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. & 54.*
42 *Mutuum datum inter luſores non repetitur.*
43 *Domus, in qua fiunt ludi prohibiti, confiſcatur.*
44 *Dominus domus, in qua quis tenet ludum, ſi verberetur, verberans neque ciuiliter, neque criminaliter tenebitur.*
45 *Furtum factum in domo, in qua eſt ludus, eſt impunibile, vt & facta iniuria domino domus impunibilis eſt.*
46 *Cogens aliquem ad ludendum coercetur carcere, vel alia punitione.*
47 *Luſori bonorum vt prodigo adminiſtratio non conceditur.*
48 *Luſor falſis taxillis ludens, falſi pena tenetur.*
49 *Ludens falſis taxillis, an puniatur pena arbitraria a iudice.*
50 *Clericus luſor beneficia Eccleſiaſtica amittit, & ſi ei fuerit collatum collatio nulla erit.*
51 *Clericus luſor, ſi non deſiſtat, deponitur.*
52 *Luſor non promouetur ad ſacros ordines.*
53 *Laicus ludo vacans poteſt ab Epiſcopo excommunicari, aut ſacra communione priuari.*
54 *Contractus inter ludentes nulli ſunt.*
55 *Ludorum materia per quos tractetur, remiſſiuè.*
56 *Iura plura in Regno Neapolitano contra luſores.*
Intellectus Conſt. Regni. Hi, qui per inquiſitiones, ſub eod. num. 56.
57 *Intellectus Conſt. Regni. Mores diſſolutè viuentium.*
58 *Intellectus Prag. Philippi II. Regis incip. Per quanto, tit. de Ludis.*
59 *Intellectus Prag. incip. Eſſendo venuto. tit. de Ludis.*
60 *Intellectus Pragm. incip. Al giocare, eod. titulo.*
61 *Intellectus Prag. incip. Per quanto, eod. tit.*
62 *Intellectus Pragm. incip. A tempo, eod. tit.*
63 *Intellectus Prag. incip. Per che hauendo.*
64 *Intellectus Prag. incip. A tempo.*
65 *Ludi honeſti in vita neceſſarij.*
66 *Animo danda eſt remiſſio aliqua vt pulchre ex Seneca deducitur.*
67 *Ludus quis bonus, & quis malus.*
68 *Eutrapelia, quid ſit; & num. 77.*
69 *Ludus ex ſeptem circumſtantijs malus cenſetur.*
70 *Ludus quando ſit peccatum mortale, & quando non.*
72 *An quis ſe poſſit obligare numquam ludere, & num. 73. vſque ad num. 79.*
73 *Promittens pecuniam pro eo, quod facere tenetur, an obligetur.*
74 *Promiſſum, vt non fiat maleficium, non debetur.*
75 *Arbitrij noſtri eſt, bona, vel mala facere.*
76 *Ludi iucundi ſunt.*
78 *Bartoli opinio conciliatur.*
79 *Luſores publici, ſunt infames, ludentes ludis prohibitis, & num. 80.*
81 *Luſores, qui a teſtimonio repellantur.*
82 *Luſor ſi eſt publicus tempore teſtificationis, tunc repellitur.*
83 *Ad Principes, & Magiſtratus ſpectat ludos inhoneſtos per Edicta tollere.*
84 *Athenienſes in natalibus filiorum ſuorum ludis, & choreis vacabant.*

Ludi

Digitized by Google

85 *Ludi apud Romanos fiebant ad Populi lætitiam, puta Megalenſes, Apollinares, Circenſes, & ſimiles.*
86 *Ageſilaus cum ſuis pueris domi luſit, arundineo equo inſidens.*
87 *Plato ludis, vacauit, & Socrates ſimiliter.*
88 *Robertus Rex Neapolis ſecundus Salomon vocatus Gallis ludebat quoties otiari collibuiſset.*
89 *Ioannes Auſtrius Philippi II. frater, Neapoli luſit pila in loco publico, authore vidente.*
90 *Alea ludus quare prohibeatur.*
91 *Birruarys, & Alguzerys aſſerentibus ſe inueniſse ludentes ludis prohibitis, an credatur, & num. 92.*

AXIOMA.

Aleæ, ac taxillorum ludi prohibiti ſunto.

1 LVdorum † adinuentionem, quibus corporum exercitationes fierent, ad belli apparatus neceſſariã primũ procuratam docet Plato de legibus, Dialog. 8. proindè tam Græcorum, quàm Romanorum Ludi, belli gratia facti, quinimmo illorum finis religio quædam, qua antiqui opinabantur ſeſe dijs rem gratam facturos, eratq; Populi voluptas, cui maximè, & Reſpublica, & Reges, & Imperatores ſtudebant, qua homines voluptate quaſi quadam deliniti in officio cõtinerentur, vt inquit eleganter Hieronymus Mercurialis Artis
2 Gymnaſticę lib. 1. c. 3. & idcirco † ludi, quibus pueri aſſueſcerent, tales eſſe debebant, vt eſſent imitationes eorum, quæ poſtea feriò erant facienda,
3 inquit Ariſtoteles Politicor. lib. 7. c. 17. † Ludiq; optimi, & liberales illi ſunt, qui in dictis, ac factis, virtuti nullum faciunt præiudicium, ſed iocunditatem facieti parturiunt, inquit Albertus Magnus Ethicor. lib. 4. tractatu 3. cap. 4.

Ex ijs coniectari licet, originem ludorum optimam fuiſſe, ſed excreſcens † hominum mali-
4 tia, iuſtos, honeſtosq; ludos ad iniquum traxit cõpendium, iux. l. fin. C. de vſucap. pro empt. Hinc
5 Iuſtinianus inquit † Alearũ vſus antiqua res eſt, & extra operas pugnatoribus conceſſa, verũ pro tempore prodijt in lacrymas, multa millia extranearum nationum ſuſcipiẽs. Quidam enim nec ludentes, nec ludum ſcientes, ſed numeratione tantum proprias ſubſtantias perdiderunt, diu, noctuque ludendo, argento, apparatu, lapidibus, & auro, vt in l. fin. C. de Religioſ. & ſumpt. fu-
6 ner. ob † malos itaque ludorum exitus, illorum vſus deteſtationi ſubiacere cœperunt; Hinc Tobiæ c. 3. dicitur: Nunquam cum ludentibus miſcui me. Vnde Ambroſius lib. 1. Officiorum dicit, cauendum eſſe à ludis, ne dum animum relaxare volumus, omnem reſoluamus Harmoniã; Nam, vt inquit Chryſoſtomus in Matth. hom. 6.
7 non † dat Deus ludere, ſed Diabolus. Et ideo ex ludo facinora multa oriuntur; propterea Paulus 1. Corinth. c. 10. Manducauerunt, & biberunt, & ſurrexerunt ludere. Ad quod facit illud Ouidij

Ludere ludendo ſæpe paratur amor.

8 Nouem † mala ex ludo prouenire ſcripſit Archidiacon. in c. Epiſcopus, 35. diſtin. Primum, eſt deſiderium lucrandi, & ſic cupiditas, quæ eſt radix omnium malorum. Secundum, voluntas ſpoliandi proximum, & hæc eſt rapina. Tertium, vſura maxima. Quartum, multiplicata mendacia, verbaq. ocioſa, & vana. Quintum, eſt Blaſphemia. Sextum, eſt multiplex corruptio proximorum, ad ludum ex conſuetudine conuenientium. Septimum eſt ſcandalum bonorum. Octauum eſt, contemptus prohibitionis Sanctæ Matris Eccleſiæ. Nonum eſt amiſſio temporis, & bonorum. Ne ſic igitur paſſim homines ludis aſſueſcant, Edictum facere oportet, vt à
9 prohibitis ludis abſtineant, ne hinc † amiſſis bonis, ſacrilegi, fures, falſarij, raptores, & homicidæ, & aliorum facinorum patratores efficiantur, vt voluit Hoſtienſis, in Summa, titulo de exceſſibus prælator. §. clerici, numero quarto, vbi enumerat eadem ludorum mala, quæ ſu-
10 pra diximus, ex Archidiacono, ſed & † decem, & ſeptem mala enumerat Aluar. Pelag. de Planctu Eccleſiæ, libro ſecundo, capitulo vigeſimooctauo. Vitium, hoc à Dæmone fouetur, & idcirco bonum, ac optimum eſt vt illi, qui populorum adminiſtrationi præſunt, per ſua proclamata illud annihilent.
11 Aleæ † nomen omnem fortunæ luſum complectitur, omnesq; ludos in fortunæ varietate conſiſtentes, vt ſcribit Iacobus Cuiacius in libro 4. Codicis, titulo 43. & idcirco hi ludus, in quibus caſus, & euentus expectatur fortuitus, prohibiti fuere. Qua de re meminit Horatius libro 3. Carminum, dum inquit

Seu magis vetita legibus Alea.

12 Et propter † ſui inſtabilitatem, atque incertitudinem, fallacem illam appellauit Ouidius libro 4. de Ponto.

Nam neque me vinum, nec me tenet alea fallax,
Per quæ elam tacitum tempus abire ſolet.

13 Omnes autem † ludos prohibuit Iuſtinianus, quinque tantum exceptis, quos enumerat in d. l. finali, C. de Relig. & ſumpt. funer. vbi ſunt quædam nomina illorum, ſiue Græca, ſiue alterius linguæ, quas conatus eſt declarare Accurſius, ſed potius mirandum eſt, cur qui illam conſtitutionem Iuſtiniani è Græco in Latinum interpretati ſunt, non illa etiam ludorum nomina tranſtulerint, declarare tamen nititur Cuiacius ibidem.
14 Ludi permiſſi † cauſa virtutis oſtendendę, vel
15 iuuandę enumerantur à Paulo, tum † in libro 2. tum in l. finali, ff. de aleæ luſu, & aleator. qui egent aliquali declaratione.

Cenſerem primo loco à Paulo haſtam eſſe nominatam, vt inter ludos certamen cum haſta permitteretur, ad augendam, atque oſtendendam virtutem exercitationis bellicę; haſta autem illa eſt, quę terete, at aliquantulum oblongo ligno, cuſpidem ferream habet, qua in bellis milites vtebantur, qui poſtmodum exercitati, in numero haſtatorum militum numerabantur, & primi haſtis pugnabant. Vt Varro libro quarto, de lingua Latina teſtatur. Et ſic certamen illud

inter

inter ludos gladiatorios connumerabatur, vt dixi ſupra lib. 2. cap.8. num.65. cum pluribus ſeqq.
16 Sequitur Iuriſconſultus † dicens (vel pilo iaciendo) non errarem vt credo, niſi diuinarem, quòd littera dicere deberet (vel palo iaciendo) vt intelligatur de iaciendo palo ferreo, nec mirum, quia de palo militari loquitur Seneca Epiſt. lib.2. Lucianus in Dæmonacte,& Vegetius de re militari, lib.1.cap.11. Vel potius, cum dixiſſet (ſiquis certet haſta) ſubſequatur (vel pilo) & fiat interpunctus, vt inferat certamen haſtæ, vel pili, inter ludos permiſſos enumerari, pilum enim
17 † armorum militarium apud Romanos telum erat, cuius haſtile quinque pedum, &; ferui erat, ferrum habens nouem vnciarum, trigonali figura, vt eſt author Vegetius, lib.2. De pilo meminit Salomon Prouerbior. cap.27. Si contuderis ſtultum in pila, quaſi ptiſanas feriente deſuper Pilo, non auferetur ab eo ſtultitia eius. Hinc primipilani, antepilani, & ſimiles, de quibus alibi dico. Sed pilum etiam iaciendo emittebatur, vt eſt author Macrobius in Saturnalibus.
18 Curſus etiam † inter ludos permiſſos enumeratur in dicta l. 2. §. Senatuſconſultum, ibi (currendo) apud Platonem lib.8. de legibus, reperitur,;& viros, iuuenes, virgines, pueros, & mulieres, omneſq; & nudos,& armatos ad currendum exerceri debere, non in ſtadio ſolum, ſed in dolichio, in diaulo, & in ephippio. Pauſanias in E-
19 liacis, author eſt, † Eleos curſuum certamen in-
20 ſtituiſſe. Ob hanc curſus † excellentiam, non nullos laudat Alexand. ab Alexandro dierum genialium lib. 2. cap. 21. Hinc curſus concertatio inter Hippomenem, & Atalantam, de qua Ouidius lib.10. Metamorphoſ. inquit:

Forſitan audieras aliquam certamine curſus
Velocès ſuperaſſe viros, non fabula, rumor
Ille fuit, ſuperabat enim, nec dicere poſſes,
Laude pedum, formæ, nè bono præſtantior eſſet,

Poſtmodum idem Ouidius ſubſequitur de eadem Atalanta dicens.

Dum talia ſecum
Exigit Hippomenes, curſus volat alite virgo
Quæquamquam Scythica non ſegnius ire ſagitta
Aonio viſa eſt iuueni, tamen ille decoris
Mirator magis eſt, curſus facit ipſe decorem,
Aura refert ablata citis talaria plantis.

Eandem curſus concertationem eleganter deſcripſit Sidonius dum inquit,

Emicuit pernix populo trepidante virago,
Nil toto iactura gradu, cum paſſidus ille
Reſpiceret medium poſt ſe decreſcere campum,
Et longas ad ſigna vias, flatuſq; propinquo
Preſſus in hoſtili, iam curreret amplius vmbra
Donec ad amphractum metæ, iam iamq; relictus,
Concita ter ſparſo fregit veſtigia Pomo.

21 Camillæ † Volſcorum Reginæ celeritatem laudat Virgilius lib.7. Aenidos, dicens:

Illa, vel intactæ ſegetis per ſumma volaret
Gramina, nec teneras curſu leſiſſet ariſtas.
Vel mare per medium fluctu ſuſpenſa tumenti
Ferret iter, celeres nec tingeret æquore plantas.

Curſus certamen ſummopere laudat Hieronymus Mercurialis de arte Gymnaſtica, lib.2.c.10
22 Saltus et † ludū permiſit Iuriſconſultus in dicto §. Senatuſconſultum tantiq; fuit ſaltationis vſus apud antiquos, vt Lucianus de Saltatione librum ſcripſerit; Et de ſaltu meminit Ariſtoteles de Animal. inceſſ. cap.3. Saltationem in duas
23 ſpecies diuiſit † Plato de Legibus, Dialog.7. Alij in complures quarum illæ memorantur, Podiſmus, Xiphiſmus, Comus, Tetracomus, Aſcoliaſmus, Colabriſmus, ſiue Calabriſmus, Phallicus, Bactriaſmus, Strobilus, Apoſinus, & Apoſiſis. de quibus Lucianus vbi ſupra. Iulius Pollux lib.4. cap.14. lib.9. cap.7. Athenæus Dipnoſophiſt. lib. 4. cap.15. lib.14. cap.12. Cœlius Rhodiginus antiq. lection. lib.5. ca.4. Alexand. ab Alexand. Dier. Genial. lib.2. cap.25. Sed Andr. Tiraquell. de Nobilitate, cap.34. num.21. cum pluribus ſeqq. ſcri-
24 bit ex pluribus, † an ſaltationes, & ſaltatores in precio habiti fuerint, quiue graues viri illas oderint, quiue laudarint. De ſaltatione ſcribit Mercurialis Artis Gymnaſticæ lib.2.c.6.& c.11. ſatis eſt Iuriſconſultum, inter ludos virtutis, & exercitij illum enumeraſſe.
25 Luctationem † ſiue paleſtram inter permiſſos ludos ſubiunxit text. in d. §. Senatuſconſultum,
26 ibi: luctando. Inde † ſi in colluctatione, vel Pancratio, dum exercerentur, alius alium occidiſſet, quia gloriæ cauſa, & virtutis, non autem iniuriæ factū eſſet, ceſſare leg. Aquil. cenſuit Vlpianus, in leg. qua actione, 7. §. ſi quis in colluctatione,
27 ff. ad leg. Aquil. Hoc † exercitationis genus magno in pretio præſertim apud Græcos olim fuit
28 † Lucta & Paleſtra exercitaturi, vngebantur ceromate, id eſt oleo. & cera, & nudi puluere conſpergebantur, inde dicebantur ceromatiſtæ, de illa Virgilius lib.6. Aeneidos.

Contendunt ludo, & fulua luctantur arena.

Et Ouidius in Heroidis in Epiſtola Paridis ad Helenam inquit,

More tuæ gentis, nitida dum nuda paleſtra
Ludis, & es nudis fœmina mixta viris.

29 Inde † appellat paleſtram vnctam idem Ouidius.

Aut foranos retinent, aut vncta dona paleſtræ.

30 Plutarchus in Lycurgo aſſeruit, † cauiſſe Lycurgum, vt corpora virginum, curſibus, luctationibus, iactationibus diſcorum, & iaculorum exer-
31 cerentur. Cælius † Aurelianus lib. 1. Chronicor. cap.1. ad nonnullas infirmitates, palæſtræ vſum prodeſſe aſſeruit, & plures authores id probantes refert Mercurialis artis Gymnaſticæ lib.5. cap.5. de ea Terentius in Eunucho. Fac periculum in litteris, fac in Palæſtra, in Muſicis, videtur autem
32 inter Luctam, & Palæſtram differentiam facere Pauſanias in Actiacis, dum aſſerit, palæſtricen Theſeum primum inueniſſe, & ab eo profectam, Palæſtritarum diſciplinam, & ab eius rei magiſtris celebrari cœptam, cum antea ſola corporis magnitudine, & robore in lucta certaretur. Sed
33 † Geneſis cap.32. fit mentio luctæ factæ à Iacob Patriarcha tota nocte cum Angelo,

Pugnæ

34 Pugnæ † ludum ſubijcit Iuriſconſultus in d. §.
Senatuſconſultum. Huius nomen multa ſignifi-
cat, tamen nil aliud hoc caſu indicat, quã pugnæ
ludum permitti, niſi eam exercitationem, quę, vt
plurimum inter duos fieret, vel pro arte addiſcen
35 da, vt ad bellicas † expeditiones fierẽt peritiores,
vel ad firmandas corporis, & brachiorum vires,
in Amphitheatris, Ludis, Gymnaſijs, alijſq́. pu-
blicis, aut in ſpectaculis. & circa hanc materiam,
videnda ſunt, quæ ſupra dixi lib. 2. cap. 8. dum me
mini de Gladiatorio ludo, num. 57. vſque ad
num. 78.
36 Conuiuij † cauſa ludum permittit familiæ,
Idem Paulus in l. fin. ff. de Aleę luſu & aleator.
Gloſſa in c. inter dilectos, de exceſſ. prælat. Pla-
centinus in Codicem, lib. 3. titulo 43. Hoſtienſ. in
Summa de exceſſ. prælat. §. licet, ſub num. 5.
37 Alij ludi † in quibus fit virtutis exercitatio, &
militat eadem ratio, ſimiliter permittũtur, vt eſt
paruæ pilæ ludus, de quo Galenus fecit proprium
Commentarium, cui titulus eſt, de paruæ pilæ
exercitatione; de quo plura dixi ad Bellugam
in Speculo Principum, in Præfatione; ſic etiam
38 Ludus † pilæ magnæ, flatu plenę, de quo Martia-
lis lib. 14.

Ite procul iuuenes, mitis mihi conuenit ætas
Folle decet pueros ludere, folle ſenes.

39 Sic & ludus † Scacchorum, quem dicit inuen
tum ab Italis Hieronym. Vida Carmelita, Poe-
tarum huius ſeculi haud poſtremus, dum ait:

Vos primæ ſtudia hæc Italis monſtratis in oris
Scacchidis egregiæ, monumentum inſigne ſororis.

40 Et in eo ludo †, quare victoria dicatur (ſcac-
chomatto) pulchre, & docte Petr. Gregor. Syn-
tagmat. iuris vniuerſi, lib. 39. cap. 4. num. 8.
41 Plures pœnæ † contra luſores ludentes ludis
prohibitis proditæ ſunt. Prima contra luſores,
quia tenẽtur reſtituere id, quod vicerunt, & pars
victa intra annos quinquaginta repetere poterit,
& victo negligente poteſt illud petere Epiſcopus
loci, ſeu Fiſcus, dicta l. finali, C. de Relig. & ſum-
pt. funer. de conſuetudine mundi non obſeruari
tenet Ioan. Andr. in c. pen. de vita, & honeſt. cler.
Petr. Rebuf. in proœm. Conſtit. Gall. gloſ. 1. num.
56. Dominic. Soto, de iuſt. & iure lib. 4. q. 6. art. 2.
42 Secunda pœna, quia tam ipſi, quam tenentes lu-
dum, ſi fieret mutuum inter eos, non datur repe-
titio, nec competit actio. Gloſſa, in l. 1. in princip.
& in l. finali, in verbo, ſi acceperit pecuniam, ff. de
Aleę luſu, & aleator. Ioan. Fab. in d. l. fin. C. de
Religioſ. & ſumpt. fun. vbi dicit ſecus eſſe ſi lude-
43 rent cauſa ſolatij. Tertia † pęna, quia confiſcatur
domus in qua fiunt prohibiti ludi, vt in d. l. finali,
44 ſine Authent. Alearum vſus. † Quarta pœna,
quia; ſi is qui tenet domum pro ludis, ſi ludi occa
ſione fuerit verberatus, verberans ad nihilum te-
netur, nec ciuiliter, nec criminaliter, l. 1. §. 1. ff. de
45 Aleæ luſu, & aleatorib. Quinta pœna, quia ſuſce-
ptor aleatorum, ſiue is, qui domum aleatoribus
præbet, ſi patiatur furtum, vel ei fiat iniuria, &
damnum aliquod ei detur, impune erit, & prętor
ei iudicium non dabit; dicta l. 1. §. prætor, ff. eod.
46 tit. Sexta pœna, eſt † qui aliquem ad ludendum
coegit, quia is vel graui multa coercetur, vel in
latumias, vel vincula publica ducitur, vt in dicta l.
1. in fine. Septima pœna, quia prohibitis ludis ſe
exercentes ſunt infames, dicto cap. inter dilectos,
de exceſſ. prælat. Maiolus de Irregul. lib. 3. cap. 1.
vbi dicit de aleatorib. publicis. Et Cuiacius vbi
ſupra annotauit, & dicam inferius. Octaua pœna
47 eſt, quia † luſori, vt prodigo, bonorum admini-
ſtratio interdicitur. Bald. in l. ea lege col. fin. C. de
48 condict. ob cauſ. Nona pęna † eſt in illum, qui lu-
dit falſis taxillis, vel aleis, quia, punitur pęna falſi,
l. arbitrio, §. de eo autẽ, ff. de dolo. Angel. in tract.
49 malef. in verbo, Mettidor de mali dadi, n. 1. aut †
ſaltem punitur pęna iudicis arbitrio infligenda,
Paris de Puteo, in tract. de ludo, num. 45. & poſt
alios Menoch. de Arbitrar. iudic. quæſt. lib. 2. Cẽ-
50 tur. 4. Caſu 399. num. 11. Decima pęna, † quia ſi
eſt Clericus luſor, beneficia Eccleſiaſtica obtine
re nequit, & ſi fuerint ei collata, collatio erit nul-
la, cap. primo 34. diſtinct. Canoniſtæ in c. inter di-
51 lectos, de exceſſ. prælator. Vndecima † pęna, quia
ſi clericus eſt, & ludat, niſi deſiſtat, deponitur, c.
clerici, de vita, & honeſt. Clericor. c. Epiſcopus,
35. diſtinct. cap. Clericum, 45. diſtinct. Duode-
52 cima pœna, † quia luſor ad ſacros ordines non
promouetur, cap. maritum, 33. diſtinct. Augu-
ſtin. Bonfranciſc. ad Angel. in dicto verbo, Met-
tidor di mali dadi, num. 11. verſ. quinimmo non
53 debet. Decimatertia, quia etiam † laicus vacans
ludo, poterit ab Epiſcopo excõmunicari; aut po-
teſt illum priuare ſacra communione. Amo-
deus Iuſtinus, de Syndicatu, num. 93. Menoch.
in loco ſupra allegato, num. 6. Decima quarta
54 pęna, † quia contractus, qui fierent inter luden-
tes, nulli ſunt, nec permittentes tenentur de eui-
ctione. Bartol. in l. ſi quis cum ſciret, in fine, ff.
pro emptore Angel. in dicto verbo, Mettidor di
mali dadi, num. 12. Amodeus de Syndicatu, nu-
mero 94. Hippolytus Bonacoſſ. in Commun.
Opin. Crimin. §. ludus, parte prima; omitto alias
pœnas enumerare, ne ſim moroſior.
55 Ad materiam † tamen pœnarum contra luſo-
res, & ad ludorum materiam, facio faſciculum
ſcribentium, quos poteris videre ad ſatietatem.
Parid. de Puteo, in tractatu de ludo, Ioan. Ba-
ptiſtã Caccialup. in tractatu eiuſdem tituli. Ma-
rian. Socin. in cap. inter dilectos, de exceſſ. pręlat.
Troil. Maluet. in tractatu de ludo Taxillor. Ca-
pellã Toloſan. in Deciſ. 892. Guid. Papæ, in De-
ciſ. 581. Hippolyt. de Marſili in Singulari 552.
Thom. Grammat. in Deciſion. 40. Iul. Clar. in
practica §. ludus, Franciſc. Viuium, in Opin 468.
& Opin. 469. Menoch. in dicto Caſu 390. & Ca-
ſu 400. Angel. & Auguſt. in dicto verbo, Met-
tidor di mali dadi, Marc. Mantuam. Dialog. De-
narr. Claſſe 10. cap. quarto, Burgnin. Caualcan.
in Deciſ. 34. quę eſt vltima, volum. ſecundo.
Corne. in conſil. centeſimoprimo, volum. ſe-
cundo. Marian. ſenior. in conſil. decimoſexto,
numero tertio, & ſequenti, volum. primo. Andr.
Barbat. in conſil. ſexageſimoſexto, volum. tertio,
Dec. in conſil. centeſimodecimoquinto. Angel.
in conſ. 397. Barth. Bertazol. in conſ. Crim. tricẽ-
teſimo ſeptuageſimo nono, vbi optime Claud.

Digitized by Google

filius, in Apoſtill. vol.2. Burſat. in conſ.116. vol.1. Feder. Scotus in conſ.25. lib.3. tomo 2. Ant. Sola, in Conſtitut. Sabaud. titulo de ludis, in Decreto. quoniam Gloſſa vnica, per totum, plenè, & eleganter Conſtant. Rogerius de Summo bono, §. tractemus de virtute, per totum. Caballin. Milleloq. 618. idem Rogerius, in d. tract. §. nunc congruum, Zaſius, in l. à Titio, nu.8. ff. de verb. oblig. Bernardin. Scodob. in Auth. habita, cap.7. nu.6.

56 In Regno † Neapolitano habemus plura iura loquentia quo ad luſores. Federicus Imperator, in Conſtit. Regni. Hi qui per inquiſitiones, dicit publicos taxillorum luſores, condemnantur
57 ad opus publicum ad tempus; & † per Conſtit. Mores diſſolutè viuentium, tam ordinarios luſores, quàm eos, qui aleas, & dados commodāt, declarantur infames, ita vt nec teſtimonium ferre valeant, nec ad officium aliquod admitti, & in dictis locis Andr. de Iſern. & Afflic. voluit etiam Grammat. in dicta deciſ.40. nu.6. & 7. Habemus plures Pragmaticas Philippi II. Regis, factas in
58 anno 1568. 15. Ianuarij. Incip. Per † quanto s'è viſto, per quam imponitur pęna annalis exſilij, ludentibus ſub fide, vel ad credentiam, nec fiat mutuum ludentibus, neque poſſint repeti, & alia vt in illa. & iſta eſt ſub tit. de Aleatoribus. Alia, facta in anno 1572. per Antonium Perenottum Illuſtriſſimum Cardinalem de Granuella, Incip.
59 Eſſendo † venuto, quæ eſt prima ſub titulo de ludis, qua cauetur, quòd luſores intra horas viginti quattuor, non poſſint ludere, vltra ducatos de-
60 cem. Alia pragmatica incip. † Al giocare. quę eſt ſecunda ſub eodem titulo de ludis, qua cauetur, vt ſub pęna trium Cordæ ictuum, non ludant ad Cartas, dados, & ſimiles habitantes in diſtrictu, ſiue villis, & caſalibus Neapolis Alia 3. incipien.
61 Per † quanto, facta in anno 1573. in qua prohibetur ludus mallei, cum pallis, in quibuſdam locis.
62 Alia Pragmatica Incip. † A tempo, facta per Illuſtriſs. Principem Petræ Perſiæ in anno 1579. qua conſtituta eſt pęna tenenti domum ad ludū.
63 Alia facta in anno 1586. Incip. † Perche hauendo, in qua declarantur alearum ludi qui permit-
64 tuntur. Alia incip. † A tempo, Illuſtriſſimi, & Excellentiſſimi Domini Comitis Mirandæ. quę videri poſſunt,
65 Aduertendum erit tamen, † quoſdam ludos, ac iocos, licitos, ac honeſtos, eſſe in vita neceſſarios. Hinc Ariſtotiles Moral. Nichomachior. lib.4. c.9. dicit, requiem, & iocum in vita neceſſarium eſſe. Et Cicero lib. Offic.1. dicit, ludo, & ioco, vti quidem licet, vt ſomno, & ceteris quietibus. Nam ludum ſi in genere accipias, rem de ſe licitam iure naturæ ſonat, quin & virtus eſſe poteſt, enimvero, etſi homo ad laborem natus in ſudore vultus veſci debeat pane ſuo, tamen, cum corruptibilis ſit, in labore durare non poteſt, niſi animi nonnumquam recreatio laborem interpollet, ſudoremq. abſtergat, licet ergo animi leuandi gratia nōnumquam ludere dummodo moderamē nō abſit, vt dicit Dominicus, c. de Soto, de iuſtit. & iure, lib.4. q.5. art.2. Item ex Diuo Thoma infra allegando. Nam ſupplicij, & pœnę acerrimæ ſpecies eſt, torqueri ſemper negotijs, occupari ſemper ſtudijs, interponenda ſunt gaudia aliqua curis aliquando, vt oblectatus animus fortior inſurgat: quàm optimè ad hanc rem faciunt verba Senecæ in lib. de Tranquilli-
66 tate Animi, cap.16. dum inquit: † Danda eſt remiſſio animis, meliores, acrioresq. requieti ſurgent. Vt fertilibus agris non eſt imperandum, cito enim exhauriet illos, numquam intermiſſa fœcunditas, animorum impetus, aſſiduus labor frangit, vires reciperent paululum reſoluti, & remiſſi. Naſcitur ex aſſiduitate laborum animorum hebetatio quædam, & languor. Nec ad tanta hominum cupiditas tenderet, niſi naturalem quamdam voluptatem luſus, iocuſque quorum frequens vſus, omne animis pondus, omnemq. vim eripiet. Hæc Seneca. Cum autem ludus ſit natura ſitactus principaliter factus ad animi recreationem, in quo iucunditas, & delectatio animalis, ſeu animæ quies intenditur per voluptatē exteriorum actuum, vt in loco ſupra allegato docet Ariſtoteles, & ſequitur D. Thomas de Aqui-
67 no in 2. 2. q.168. artic. 2. & † ideo poteſt eſſe bonus, & malus. Bonus, ſi fiat ad honeſtam animi recreationem, ſemota omni circumſtantia mala, ex cuius frequentatione habitus, & conſuetudo honeſtè ludendi gignitur, quæ ab eodem Phi-
68 loſopho † Eutrapelia vocatur, cuius proprius actus eſt, vt benè conuertat aliqua dicta, vel facta in ſolatium, & habet ſua extrema, exceſſum videlicet, & inordinatum ludendi defectum, vt ibidem D. Thomas artic.3. & artic.4. inquit. Malus verò eſt, qui lege notatur, vel circūmſtantia mala ueſtitur, & ex ſuo genere, ut plurimum peccatum ueniale eſt; mortale uerò, dum conſiſtit in turpibus, uel in iniuſtis, & in irreligioſis actionibus, uel ex tali circumſtantia mortiferam mali-
69 tiam induat. Sortitur † autem malas qualitates & cenſetur malus ludus ex illis ſeptem circumſtantijs, Fine, Loco, Qualitate, Tempore, Modo, Abuſu, & Perſona, ut optimè inquit Cardin. Caietan. in d. quæſt.168. artic.3. Armilla in Sum-
70 ma, §. Ludus, num.3. Non tamen ſemper † habet mortalis peccati naturam, ut optimè inquit Martinus Nauarr. in Summa Confeſſor. cap.20. ſub num.3. quem refert, & ſequitur nouiſſimè Rutilius Benzonus de Fuga, lib.1. diſputat. 1. quæſt.7. dubio 2. & Conſtantius Rogerius, in loco allegato, & Dominic. de Soto, de iuſtit. & iure, lib.4. quæſt.5. artic.2.

72 Sed an † quis poſſit ſe obligare nunquam ludere, & alicui particulari ſe obligare? Bartol. in l. ex ea parte, 121. §.1. ff. de uerbor. obligat. tenet, quod ſic, & dicit poſſe conſequi pęnam, ſi promiſſa nō ſeruauerit, ſequitur Petr. Rebuff. in Concordat. Franc. ſub rubr. de public. concub. §. & cum omne, in uerbo, & cum omne, uerſus finem. Ratio uidetur eſſe, ex quo licet ſtipulationes inuentæ ſint, ut quis ſtipuletur quod ſua interſit, l. ſtipulatio, 38. §. alteri, ff. eodē tit. tamen ſecus eſt, dum ſtipulamur pœnam, quia illa debetur, nec tunc inſpicitur intereſſe, ſed quantitas promiſſa, & conditio adiecta, vt in d. §. alteri, in uer. pęnam enim, quantitas autem, ut non ſit immodica, prout declarat Bart. poſt Accurſ. ibi: & opinionem Bartoli

toli

toii ſequitur Paul.de Caſtro,in dicto §. ſub num.
2.:eferens dixiſſe Bartolum , quod ita conſuluit;
quod non dicit Bartol.in libris meis. Sed contra
opinionem Bartoli,quod promiſſio,& ſtipulatio
73 præfata non valeat,facit primo† quia eſt promiſ-
ſio non ludendi, & promittens pecuniam pro eo,
quod facere tenetur,non valer,& turpirer ſtipula
tor acciperet,l.finali,ff. de condict. ob turp.cauſ.
Secundo facit tex.in l.iuris gentium,§.ſi ob male
74 ficium,ff. de pact. vbi † promiſſum ne fiat male-
ficium,non debetur. Tertiò, quia promiſſor pri-
uaretur libertate arbitrij ſibi à Deo tributi, de
quo Eccleſiaſtic.cap. 15. Deus (inquit)ab initio
conſtituit hominem, & reliquit illum in manu
conſilij ſui,qua libertate per ſtipulationem priua
ri non poteſt.. Quia etiam Ariſtoteles lib.1.Ma-
75 gnor. Moralium,cap.10.in fine,aſſeruit, † Arbi-
tuo noſtro dari, bona, & mala facere. Quarto,
76 quia † cum ludi,quod non ſolum iucũdi, ſed ex-
pedibiles. Idem Ariſtoteles, lib.10.Ethic.cap.6.
promiſſio de numquam ludendo contra bonos
mores eſſet, quia per eamdem promiſſionem
priuaretur illa virtute,quam Eutrapeliam appel-
lamus,ex Ariſtotele, D.Thom. Caietano, Soto,
Armilla,& Benzonio ſupra diximus, quia ex ve-
teri trãslatione Ariſtotelis locis allegatis Eutra-
77 pelia † eſt virtus inter exceſſum, & defectum, in
ludendo. Cui virtuti, ſi promiſſio numquam lu-
dendi valeret, renunciaretur, eſſetq. contra bo-
nos mores. Nec obſtaret text.in dicta l.ex ea par-
te,§.1.quia ibi,pactum, & ſtipulatio vxoris cum
viro, vt non repetat concubinam, erat ex bonis
moribus concepta. In caſu noſtro ſecus, quia
numquam ludere ſe obligans, non ſolum non
promitiit contra malos mores, ſed contradicit
bonis moribus,vt dictum eſt. Quid dicendum?
78 † dicerem Bartoli opinionem procedere, vt va-
leat obligatio,& ſtipulatio, numquam ludendi,
ſcilicet ludis prohibitis,ſecus verò in permiſſis,in
quibus ex ſola animi recreatione cum optimis
ad finem bonum circumſtantijs,quia his non lu-
dere ſtipulatio non teneret, eriperetur ex eo ani-
mi gaudium,recreatio,& hilaritas, cum dicat Sa
lomon. Prouerbior.cap.15.Cor gaudens exhila-
rat faciem, in merore animi deijcitur ſpiritus. Et
iterum cap.17. Animus graudens ætatem floridã
facit, ſpiritus triſtis exſiccat oſſa. Sed alij cogi-
tent.

79 Dum diximus ſupra, luſores† incurrere infa-
miam,conſiderandum eſt hoc intelligi de publi-
cis aleatorib. vt notatur in dicto c.inter dilectos,
& voluit Marc. Anton. Blanc.in Pract.Crim.§.
§.ludo, Maiolus in dicto lib.3.cap.1. Et quod plus
80 intelligendum de† ludentibus ludis prohibitis,
quia luſores ludorum permiſſorum cum faciant
lege permittente, non incurrunt infamiam, l.
81 Gracchus, ff.de adulter. Vnde † hi luſores tan-
quam infames à teſtimonio repelluntur, c.teſti-
monium,de teſtib.vbi Panormit. & Felin. Idem
voluit Petr.de Ancharano, in conſil. 227. & in
conſil.415. Thomas Grammat. Deciſ.11.num.
1.& 6.& in Voto 22. n.3. Aymo Crauetta, in cõſ.
269.ſub num.5. Idem Grammat. in Conſil. Cri-
min.12.num.29.& 30.Ioan.de Amic.conſil.127.
num.20.Roland.à Valle, in conſil.94. num.37.
82 volum.4. Quod procedere † dicunt,dum tamen
tempore teſtimonij eſſet publicus luſor,vt decla-
rat Decius in conſil.167.in fine, Aymo in dicto
conſil.169.Rolandus,in conſil.34.num.4.in con
ſil.63.num.18.& 24.vol.2. & in conſil. 57.num.
40.volum.4.

Non eſt præſentis ſpeculationis formare alias
quæſtiones in materia ludorum, quia videri poſ-
ſunt apud eoſdem,qui ſuper illis tractatus ſcripſe
re Parid. de Puteo, Ioan. Baptiſt. Caccialup. &
Stephanum Coſtam,& Troilum Maluetium,ac
Ioannem Thyerri qui fecit libellũ de ludo alea-
rum,& chartarum.

83 Magiſtratuum † tamen eſt, & Principum in-
honeſtos, ac turpes ludos per eorum Edicta ſub-
ditis prohibere, vt dicit Martin.Laudenſ.in tract.
de Principib.§.156. Permittant autem illos, qui-
bus fortitudinis, & virtutis cauſæ emergunt, vt
faciunt Neapoli Summi Equites, & Principes
optimi,ac etiam ludos ſolatijs, ac recreationis,vt
84 liceat aliquando vires vacuas oblectare; † Athe-
nienſes in filiorum natiuitatibus incumbebant
ludis, & choreis. Alexand. Sardus de Moribus
Gentium, lib 1. cap. 8. in fine. Apud Romanos
85 † ludi pluresad populorum lætitiam, Megalen-
ſes, Apollinares, Circenſes, ac ſimiles fiebant.
Quia & grauiſſimi viri oblectationibus ludorũ,
86 quandoque ſe exercuere; Nam, & Ageſilaus cũ
pueris ſuis domi colludere ſolitus,in arundine,vt
in Equum aſcendẽs, ſed viſus ab amico, rogauit,
vt ne cui diceret prius, niſi filiorum pater eſſet,vt
ſcribit Plutarchus Apophtegmat. Laconic.2. Et
87 † Socrates, & Plato ludis quandoque vacabant,
vt eſt author Diogenes Laertius in eorum vi-
88 ta. †.Robertus Rex Neapolitanus, qui Secun-
dus Salomon appellabatur,Balſis ludebat,ſi quã-
do ociari voluiſſet,vt ſcribit Franciſc. Petrarcha
Rerum memorandar. lib. 1. tract. 1. cap. 9. vidi
89 † ego Neapoli ludere, & exerceri pila in loco pu-
blico Ioannem Auſtrium Philippi II. Regis Ca-
tholici fratrem, & Caroli V. Filium,qui vtinam
non eſſet ita propere vita ſublatus, Reipublicæ
Chriſtianæ, ſi vita ei longior fuiſſet, admodum
profururus.

90 Aleæ † autem ludus quare prohibitus ſit, tra-
ctat Iacob. Concenatius quæſtionum Iuris lib.4.
cap.5.per totum.

91 Num † autem Alguzerijs, ſiue birroatijs dicẽ-
tibus inueniſſe ludẽtes ludis prohibitis credatur?
breuiter, aut loquimur de grauib. delictis, in qui-
bus imminet pœna magna, & non creditur, niſi
adſint cum eis alij teſtes. Aut ſumus in leuitus
delictis, vt in fraudantibus Gabellas, luſoribus,
extrahentibus frumenta, ac ſimilia, & tunc illis
fides præſtatur. Ita diſtinguere videntur Docto-
res Regni, ſed in primo caſu dicit, illis credi,quo
ad torturam inferendam. Andr. de Iſern. in Cõ-
ſtit. Regni. Humanitate, vbi etiam Afflict.num.
30. Iulius Clar.in Pract.Crim.q.7.nu.3. & quæſt.
8.num.2.ante eos Bartol.in l.prætor ait, verſ. Sed
quid debet.ff.de damn.infecto. Alex.in conſil.2.
volum.2.Corn.in conſil.217.num.1.vol.1. Hiero
nym.Grat.in conſil.43.num.22.volum.2. Guido
Papa,

Digitized by Google

Papa, in Deciſ. 557. & in Deciſ. 628. Roizius in Deciſ. 2. num. 7., & 74. Ludou. Roman. in conſil. 497. num. 7. Paulus Granutius Theoremate 19. Vincent. de Franch. in Deciſ. 379. in qua dixit, Sacrum Conſilium torturam dediſſe Octauio Barono Tropienſi, qui ex dicto Birruariorum fuerat condemnatus per Magnam Curiam Vicariæ ad mortem, vel ad ſoluendum ducatos bis mille, quia Curiæ ſeruientes inuenerant penes eum tormentum paruum. Adde ad præfata Ludouic. Catrer. in Pract. Crim. §. Itemq. eorum, num. 30. Petr. Foller. in Pract. Crimin. in verbo, Item quod fuit captus in flagrāti, num. 7. & Maſcard. de probat. concluſ. 189. Proſper Farinac. q. 56. num. 419. Petr. Pech. de iure ſiſtendi, cap. 26. ſub num. 4. & nouiſſime Ioan. Baptiſt. Coſta de facti ſcient. & ignorantia, inſpect. 19. num. 8. vide quæ dixi hoc libro ſupra cap. 4. num. 79. Hocautem in iure clarum eſt, quod ea, † quæ illorum
92 exercitium non concernunt eis non credi, puta, dum dicerent habuiſſe à talibus verbera, aut offenſos fuiſſe, vel iniuria affectos. Andr. Alciatus tract. Præſumpt. Regula 3. Præſumpt. 14. num. 6. M. Anton. Natta, in conſil. 170. num. 6. Octauian. Vulpell. in conſil. 38. num. primo.

CAP. XII.

ARGVMENTVM.

Ciuitates, Opidaq. in loco optimi aeris fundantur, eorum loca, & viæ, omni immunditia expurgari debent, nec in eis ea projici, quæ aerem peſtilentem reddant, idq. Edicto firment Magiſtratus.

COMPENDIVM.

1 *In ædificanda vrbe oportunus locus eligendus eſt.*
2 *Salapia vetuſtiſſimum Apuliæ Opidum.*
3 *Annibal Salapiæ meretricis amore captus.*
Salapia Legatos Romam miſit, à Senatu receſſionem è loco, ob aeris intemperiem petens quam obtinuit ſub eod. num. 3.
4 *Regio Ciuitati conſtruendæ, qualis eligenda.*
5 *Ciuitas ſordibus, ac immunditijs vacua eſſe debet, ne febres, & peſtes oriantur.*
6 *Magiſtratus prouidere debent, vt locus cui præſint, nitidus ſit, & mundus.*
7 *Cloacarum immunditiæ cęlum peſtilens faciunt.*
8 *Actio in factum competit contra vicinum fętorem, & malum odorem immittentem in viam vel locum publicum.*
9 *Vrina, ac fętidæ res in vias projciendæ non ſunt, nec vina putrida, & num. 13.*
10 *Lanij carnes facientes, & accommodantes pelles in extremo Ciuitatis loco ſtare debent.*
11 *Corporis excrementa quis facere non poteſt prope ædes alicuius, vnde vicino malus odor emergat.*
12 *Aquam, & morticinia in vijs projcere non licet, ex quibus putredo, & malus odor generetur.*
14 *Artem in domo propria, ex qua malus odor vicino fiat, facere non licet.*
15 *Fimum projcere in alienum non licet.*
16 *Res morboſa per Officiales poteſt expelli.*
17 *Furcarum erectio fit extra ciuitatem ne aer ex cadaueribus punitorum corruptus inficiatur.*
18 *Lex municipalis ſi permitteret cadauera ſepeliri in Ciuitate non eſt ſeruanda, cum lex Imperialis vetet.*
19 *Homo mortuus lege 12. Tabularum in Vrbe ſepeliri non poterat niſi Magni viri populi permiſſu, & nu. 20.*
20 *Iulia Cæſaris filia Magni Pompei vxor in Vrbe ſepulta, & num. 21.*
21 *L. Cornelius Sylla in Vrbe ſepultus.*
22 *Iulius Cæſar in Campo Martio ſepultus.*
23 *Auguſtus in Vrbe humatus.*
24 *Athenienſes in Vrbe mortuos non ſepeliebant, idcirco nec Marcum Marcellum in Vrbe ſua ſepeliri permiſerunt.*
25 *Sycionij intra mœnia defunctos non ſepeliebant.*
26 *Apud Chriſtianos ſepulturæ fiunt in Eccleſiis, & in Ciuitatibus.*
27 *Munditiei vt ſtudeat, ſuadet Dæmonico Iſocrates.*
28 *Aquas ſpurcans punitur.*
29 *Olera proiecta, illorumq. halitus aerem peſtilentem faciunt.*
30 *Immunditiæ, an præſumantur proiectæ à vicinio ante domum cum reperiuntur.*
31 *Intellectus Conſt. Regni, Salubritatem.*
32 *Epaminundas Thebanus Thelearchus creatus, quod officium modicum erat, viri habita conſideratione, tamē illud ea grauitate exercuit, vt ipſum amplificauerit.*
33 *Epiſcopi translatio fit de vna Ciuitate ad aliam, ob aeris intemperiem.*

AXIOMA.

Ciuitatem, vias, loca publica immunditijs ac ſordibus nę inficiunto.

1 Vrbem aliquam † ædificaturi, maximā in eligendo loco oportuno, diligentiam adhibere ſoliti ſunt. Cum enim in illa ciuium congregationem, ac illorum propagationem conducere debeant, aeris cæli, ac regionis temperiem, ſoliq. vbertatem cōſiderant; Vrbes enim, Opidaq. quamplurima, deſerta, ac penitus deſtituta, ex ſola cęli, & aeris inclementia perſpicimus. Cum † Salapia vetuſtiſſi-
2 mum Apuliæ Opidum, à Diomede dum à Bello Troiano rediret, conditum, vel vt alij ab
3 Helpia Rhodio Duce clariſſimo † Annibalis Carthaginenſis meretricio amore inclitum, per ſingulos annos, ob cęli inclementiam, ſuos ciues infirmitate grauatos aſpiciens, de mutandis ſedibus conſilium iniuit, ac ea cauſa ad Senatum oratores miſit, locumq. receſſionis impetrauit. Plin. lib. 3. cap. 11. Aeris enim ſalubritas omni hominū congregationi, & Ciuitati,

tati perquam neceſſaria iudicatur, ad inducen-
dam, tuendam & conſeruandam hominum in-
columitatem, humorum enim temperies corpo
ra humana conſeruat, qua ſublata, humana vita
4 facile deficit. Regio † itaque conſtruendæ Ci-
uitati eligitur aliquantulum eminens, ut vento-
rum flatibus, clara, & puriſſima ſeruetur, longe, a
ſtagnis, & paludibus, nebulis vacua, aere, nec fri-
gido, nec in exceſſum calido. Electa poſtmodũ
congrua Regione, & ædificata Ciuitate, conue-
nit illam omni puritate, & claritate ornatam re-
5 tinere, † omni ſorditie, & immunditia vacuam
conſeruare, ne ſordibus ipſis, ac fęcibus aeris trã-
quillitas inficiatur, & peſtes, febres, grauesq; infir
mitates inde oriantur. Apud Hippocratem hoc
probatur in libris Epidemiorum, & iterum, in
lib. de Aere, Aqua, & locis, & plenius Antillus a-
pud Stobęum Sermone 99. dum inter cetera plu
ra, inquit: loci editi ſalubriores ſunt, cum idem
aer in ipſis non maneat, ſed vndique circumfun-
datur, & à ventis ſubinde repellatur, itaque bene
perſpirabiles ſunt, & commodis omnibus circa
Thoracem obortis affectibus, & capiti laboran-
ti, cunctiſq; ſenſuum organis. Sic ibidem loqui-
tur de locis humilib. maritimus, mediterraneis
Paluſtribus, Petroſis, lacunoſis, & qui prope fo-
dinas ſunt, vt ibidem amplè: quem locum copio
ſe elegantiorem è Græco in Latinum nouiſſi-
me trãſlatum repperi ab Hieronymo Mercuria-
li Variarum lectionum lib. 3. cap. 1.

6 Maximopere † itaque prouidendum eſt à Ma
giſtratibus per Edicta vt ſemper Ciuitas, ac locus
cui præeſt, nitidus, ac mundus ſeruetur, & viæ ſor
dibus non putreſcant, ad conſeruandam & aeris
temperiem, loco accommodam, & ciuibus fru-
galem. Hinc prętor Edicto cauit, vt cloacę pur-
gentur, & reficiantur, quorum vtrumque ad ſa-
lubritatem Ciuitatum, & tutelam pertinet, nam
7 † & cęlum peſtilens, & ruinas minantur immun
ditię cloacarum. Item, ſi non reficiantur, vt in l. 1.
§. 1. ff. de cloac. l. finali, §. ſi ſtercus, ff. quod vi aut
clam. Et Accurſ. in l. pęnult. in verbo, tam ſoli, ff.
eod. tit. Barthol. Veron. de ſeruit. ruſtic. prędior.
cap. 43. de aere. Idcirco cloacę, & ſterquilinia de
nocte purganda ſunt, ne fętor, aut malus odor
8 vicinis officiat, quibus actio in factum competit
contra vicinum fętorem, ac malum odorem im-
mittentem in viam, vel locum publicum, l. 2. §.
Idem ait ſi odore, ff. ne quid in loco publico, Bar-
thol. Veronenſ. de ſeruit. vrb. prædior. tit. 48. de
cloac. & tit. 55. de neceſſario. Ioan. Franciſc. Ri-
pa, de peſte, parte vltima tit. de Remed. præſeru.
peſtis, num. 64. & 65. Ioan. Criſpus de Terminis
9 Actionum, Termino 77. 78. & 79. ideo † in locũ,
& viam publicam proijci vrinæ ac res fętidæ mi-
nime poſſũt; & ad Aediles Curules hoc onus ſpe
ctabat, vt illæ emundarentur, l. Ediles, ff. de via
publica, Barthol. Cepoll. de ſeruit. vrban. pręd. tit.
78. de Sterquilinio, in fine. Vnde fieri poteſt pro-
10 hibitio, vt facientes carnem, vel lanij, & accõmo
dantes pelles, ac tenentes apothecas, (quas con-
zarias vulgus noſtrum appellat) non exerceant
niſi in tali extrema parte Ciuitatis propter con-
ſeruandam aeris ſalubritatem, vt ſcribit Paris de
Puteo de Reintegrar. Feud. cap. decimoquinto,
incip. Miles, fol. 11. num. 24. & ſequenti. Quod vi-
di optime obſeruari in Ciuitate Troiæ, & Baroli
11 ſed male obſeruatur Neapoli. † Quinimmo pro
corporis exoneratione, ad ſeceſſum procedens
prope alicuius domum, vnde illi fętor emergat
prohiberi poteſt. Idem Paris in loco allegato, nu.
33. vbi dicit, ipſum aliàs pronunciaſſe pro quo-
dam habente palatium iuxta litus maris, in quo
erat porta, per quam in feſti homines noctis tem
pore accedebant ad ſeceſſum, quod dicit prohi-
buiſſe per Bannum, & Edictum, ne per hæc fæti-
da aer corrumpatur. Franciſc. Marcus in Deciſ.
498. num. 5. volum. primo, dicit, non licere proij-
12 cere † aquam, vel alia morticinia, ex quibus pu-
tredo, & malus odor generetur, ne ex fętori-
bus aer inficiatur, & peſtes, aliæq; infirmitates
13 oriantur. Et † nec vrinas, immunditias, & vinũ
putridum in viam proijcere licet, vt dicit idem
Franciſc. Marc. in Deciſ. 483. num. 2. volum. ſe-
14 cundo. Quinimmo dicit ibi: † non licere, neque
aliquem poſſe etiam in domo propria exercere
artem, ex qua malus odor fiat vicino, quod antea
etiam dixerat in Deciſ. 23. volum. primo. At Ioã.
Sainxon. in Conſuetud. Turonenſ. titulo 19. ar-
ticulo ſecundo, inquit, & aduerte præterea, quod
Iudices prouidere debent de iure, vt effluxiones
non noceant ædificijs, & vt viæ mundentur, &
etiam habitationes, & parietes ipſarum, & quod
nihil fętidum proijciatur circa Ergaſteria, nec in
vijs proijcientur ſtercora, morticinia, vel coria,
concinit quod dicit Marc. Anton. Narta in con-
ſil. vigeſimotertio, num. 6. volum. primo, quod
15 † non licet proijcere fimum in alienum. † Et
16 rem morboſam Officiales poſſunt expelli face-
re. Martinus Laudenſ. de Officialib. domin.
§. 11.

17 Hinc furcę † eriguntur, ac erigi, & plantari de-
bent extra Ciuitatem, quia aer corrumpi poſſet,
ob cadauera punitorum, arg. l. 3. §. Diuus Adria-
nus, ff. de ſepulch. violat. vbi eſt ſtatuta ab Adria-
no pęna contra eo, quis in Ciuitate ſepeliunt. Se-
quitur Barthol. Caſſan. in Conſuetud. Burgund.
18 Rubr. 1. §. 8. in verbo, *Le ſigne*, nu. 5. Etſi lex † mu-
nicipalis aduerſum diceret, quod in Vrbe ſepeli-
rentur, adhuc ſeruanda lex Imperialis, vt dicit,
Gulielmus Fornerius Selection. lib. 1. c. 13. Huic
19 † ſimilis erat lex 12. Tabularum, à qua Adrianus
forte receperat, cuius diſpoſitio ea eſt. Hominẽ
mortuum in Vrbe ne ſepelito. Cuius meminit
Cicero de Legib. lib. 2. Ludouic. Charondas ad
eas leges, cap. 1. Franciſc. Hotoman. cap. 13. Fer-
rand. Adduenſ. Explication. lib. 2. cap. 23. & ante
eos. Aymar. Riuall. Hiſtor. Iuris Ciuilis, lib. 1.
Alexa. ab Alexand. Dier. Genialiũ. lib. 3. cap. 2. &
lib. 6. cap. 10. cuius legis dum hæc tranſcriberem,
meminit elegãter Marc. Aurelius Bellus de ſolu
20 tis externis c. 14. Magnorũ † autẽ virorũ, corpora
& de Republ. optime meritorũ populi permiſſu
in Campo Martio ſepeliebantur, vt fuit factum
in funere Iulię Cęſaris filię, ac vxoris Magni Põ-
pei, cuius rei meminit Plut. in Pompeio, & de ſe
21 pulchro † Lucij Cornelij Syllæ, Appianus, lib. 1.
Bellorũ ciuiliũ. Sic & Iul. Cæſ. in cod. Cãpo Mar.
ſepultum

Digitized by Google

ſepultum refert Suetonius in Cæſare, cap.84. Et
23 † Auguſtum ſimiliter, vt teſtatur idem Sueton.
24 in Auguſto, cap.101.† Athenienſium hoc perpe
tuum fuit inſtitutum, quando mortuo M. Mar-
cello, intra vrbem illum ſepeliri non permiſerũt,
teſtatur Ser. Sulpitius ad Ciceronem, vt in eius
Epiſtol. Famil. lib.4. Ab Athenienſibus (inquit)
locum ſepulturæ intra Vrbem, vt darent, impe-
trare non potui, quod religione ſe impediri dice-
rent, neque tamen id antea cuiquam conceſſe-
25 rant. Apud † Sycionios etiam intra męnia ali-
quem tumulari nõ licebat, vt ſcribit Plutarchus
in Arato, & ipſorum meminit Alexãder Sardus
de moribus gentium, lib.1.cap.27. de hac Roma-
norum lege Accurſius, in §.Gregoria, in verbo,
extuliſſe. Authen. de non elig. ſecund. nubent.
26 Hic vſus † hodie apud nos Chriſtianos ſublatus
eſt, cum ſepulturæ, & intra Ciuitatem, & in Ec-
cleſijs fiant, vt cumulat. Sebaſt. Medices de ſepul
tur. par. prima, quæſt.5. in Monaſterio Diui Lau-
rentij Fratrum Conuentualiũ Diui Franciſci in
Vrbe Neapolis eſt ſepulchrum quoddã ante por
tam qua ab Eccleſia fit ingreſſus ad monaſteriũ,
in quo eſt pulchrum diſtichon. Petro Grauina,
vel alio Poeta authore, quod ſic ſe habet.

Inferri Sancto Manes, quia turpe putaui,
Idcirco ante fores, conditus hic iaceo.

Omnes itaque immunditiæ, & ſordes tollen-
27 dæ ſunt † vnde Iſocrates ad Dæmonicum, Ora-
tione 2. ipſum monet, vt aſſueſcat magnopere
munditiei. Publicæ enim ſalutis, & ſecuritatis
cauſa fętores purgari, l. de pupillo, §. ſi quis riuos,
28 ff. de oper. noui nunciat. Hinc † ſpurcans aquas
punitur, vt tractat Menoch. de arbitr. iud. lib.2.
Centur.4. Caſu 385. num. 2. & nos diximus de
Regis Catholici pręſtantia, cap.69. num.40. Ole-
29 ra † etiam proiecta, illorumq. halitus aerem vi-
tiat, ipſumq. peſtilẽtem reddit. Galenus de ſanit.
tuenda lib.1. & in Methodo medendi, lib.12. &
de Morbis Vulgaribus, lib.3. Commentar. pri-
30 mo. Quod ſi ante † domum alicuius proiectio
immundarum rerum reperiatur, contra domus
dominum præſumitur. Luc. de Penna, in l.2. in
fine, C. de Aquæduct. lib.10.

Hinc optimè Federicus Imperator in hoc
31 Regno per ſuam Conſtit. incip. † Salubritatem,
decreuit vt nullus canapum, vel linum in aquis
ad maturandum poneret intra mille à Ciuitate,
vel Opido, paſſus; quod ſepulturæ in loco profun
do fierent pro menſura mediæ, cannæ. Quod ca-
dauera canum, & coria, ac aliorum animalium,
fętorem facientia extra muros per duo ſtadia
proijcerentur. Cum his cõcordat Ioan. Sanxon,
& Franciſc. Marc. in locis ſupra allegatis. Cui cõ-
cinit, quod magna dos eſt ſalubritas, d.l.1. ff. de
Cloac. l. penult. ff. de reb. eorum.
32 Quaſi finẽ imponam cũ Epaminõda, qui † a-
pud Thebas, inuidioſè, & contemptim decretus
Thelearchus non neglexit munus, dicens, non
modo Magiſtratu virum oſtendi, verum etiam
Magiſtratum viro. Id itaque muneris in eam am
plitudinem ipſe euexit, & clarum reddidit, fie-
bat enim ante hac parui, & pene pro nihilo ha-
bebatur, quod Angi portus etiam per Vrbem
ita curare neceſſe habebat, vt per cloacas, &
ſubterraneos riuulos purgamẽta quæque exter-
gerentur, & eiuſcemodi quiſquiliarum illuuies.
Hæc Plutarchus in Politica. Exemplum acerri-
mi Principis, atque optimi erit, vt his omnibus,
qui Magi[illegible]
Quam optimè etiam aeris, lociq; temperies
33 amanda eſt, cùm ob † aeris intemperiem Epiſco
pus ab vna Ciuitate ad aliam poſſit transferri, de
quo poſt Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. quæ-
ſtion. Centur. 5. Caſu 432. num.12. Thomas
Actius de infirmitate, parte 1. cap.41. num.11.

CAP. XIII.

ARGVMENTVM.

Lupanaria, & meretrices, num in Ciuitatibus tolerari debeant, an vero Magiſtratus hos quæſtus prohibeant.

COMPENDIVM.

1 *Meretrices an ex Ciuitate expellendæ ſint, & nũ lupanaria permitti debeant, & num.6.7.18, & 22.*
Intellectus Conſtit. Regni. Quæ paſſim, ſub numero 1. & 10.
2 *Senatus Syracuſani iudicium in duos, qui alternatim adulterium alter in alterius vxorem commiſerant.*
3 *Athenienſes à templis meretrices arcebant.*
4 *Chij nullam in Ciuitate meretricem admittebant.*
5 *Sanctus Ludouicus Galliæ Rex meretrices expulit.*
8 *Si meretrices auferantur à Ciuitate, omnia libidinibus turbabuntur, ſecundum Diuum Auguſtinum.*
9 *Meretrices, & lenones à vicinia honeſtarum mulierum expelli poſſunt, & num. 10. & 18.*
11 *Meretrix, quæ dicatur, & num. 12.*
13 *Meretrices publicæ Neapoli cognoſcuntur, non ſolum, quia ſunt in publica matricula ſolutionis gabellæ meretricalis, ſed etiam, quia non poſſunt vehi carrucius, nec in manibus chirothecas apportare poſſunt.*
14 *Malos vicinos non habere multum intereſt.*
15 *Athenis vectigal meretricium à Solone ſtatutum.*
16 *Romæ lupanar fuit.*
17 *Apud Gindas, & Stymphalos mos erat mulier tot pelles ſupra gereret, cum quot hominibus meretricium exercuiſſet.*
18 *An meretrix nupta, & ipſa à vicinia honeſtarum mulierum expellatur, & num. 19.*
20 *Mulier, an pro debito ciuili carceretur & an ſi eſt meretrix, & num. 21.*

A X I O M A.

Meretrices è Ciuitate expellunto.

1 MEretrices, † quæ corpus ſuum proſti-
tuunt poſſe è Ciuitate expelli, nec per
mitti debere lupanaria, quo ad forum
contentioſum, tenuerunt nonnulli,
præſenti Doctor Antiquus Gloſſator Marinus
de Caramanico in Conſtit. Regni. Quæ paſſim,
vbi dicit expelli debere; è Ciuitate lenones, & me
retrices. Martin, Laudenſ. de official. Dominor.
§. vndecimo, & alij, qui omittuntur. Nam aliàs
tenere, eſſet contra Dei præceptum. Exodi cap.
20. Non mœchaberis. Sed & Deuteronomij
cap, vigeſimoprimo: dicit Dominus, Non erit
meretrix de filiabus Iſrael, neque ſcortator. Se-
2 natus olim † Syracuſanus, cum duo alter in alte-
rius mulierem intuliſſent ſtuptum, vtrumque
Vrbe eliminauit vt refert Plutarc. in Politica.
3 Meretrices † apud Athenienſes arcebantur à
templis. Alexand. Sardus de Moribus Gentium
lib. primo, cap. decimoquarto, & ibidem dicitur,
4 † Chios nullas in Ciuitate admiſiſſe. † Sanctus
5 Ludouicus Galliæ Rex è Ciuitate expulit p ſuũ
Edictum meretrices, vt Galli plures ſcriptores
aſſerunt. Ad quæ facit text. in l. non aliter, ff. de
vſu, & habit. Luc. de Penna, in l, ſi qua in publicis,
C. de ſpectac. & ſcen. lib. 11.
6 Sed quamplures in ea opinione ſunt, † vt lupa-
naria, ac proſtibula meretricum publicè permit-
tenda cenſuerint idq. probari videtur in l. Ancil-
larum, in fine, 30. ff. de petit. hæred. in l. verũ 40.
ff. de furt. & idcirco expelli non poſſe, ſed permit-
7 ti, quaſi † per diſſimulationem, vitandi inceſtus,
ſtupri, raptus, ac aliorum flagitiorum gratia.
Gloſſa, Hoſtienſ. Panorm. & alij, in cap. inter ope
ra, de ſponſal. Ioan. Papon. in præcepto Non Mœ-
chaberis, titulo de lenocinio, verſic. Septimo
vltra caſus. Andr. de Iſern. & Afflict. in dicta
Conſtit. Quæ paſſim, Nicol. Boer. in conſ. quar-
to, num. quinquageſimotertio. Ioan. Coraſ. Mi-
ſcell. lib. 1. cap. 2. num. 6. Pardulphus Prateius in
Iuriſprudẽtia veteri, in legibus Solonis, l. 85. poſt
medium Ferdinand. Vaſq. Controuerſ. illuſtr.
lib. 1. cap. 48. num. primo. Marquard. Suſan. de
Cœlibatu Sacerdotum non abrogando; parte
tertia, cap. decimo, poſt D. Thom. & Auguſtin.
8 in lib. de ordin. dicentẽ Aufer † meretrices à re-
bus humanis, & omnia turbabis libidinibus.
Sed poſita pro vera vltima ſententia, tamquã
9 Communiori, poterit tamen † meretrix, leno, &
ſimiles à conſortio, & vicinia honeſtarum mu-
lierum expelli, Paul. de Caſtro, in l. 2. C. de Sum-
ma Trin. & fide Cathol. Ludou. Bolognin. in l,
nõ aliter, in ſecund. inter. ff. de vſu, & habit. Boer.
in dicto conſil. quarto, num. quinquageſimoter-
tio. Decius, & Cagnol. in dicta l. ſemper in con-
tractibus. Barthol. Veronenſ. de ſeruit. ruſt. præd.
cap. 9. columna ſecunda, Nouiſſimè Ioan. Vin-
cent. de Anna, in Singul. 338. Pardulphus in lo-
co vt ſupra allegato. Petr. Rebuff. de Priuileg.
Scholar. Priuilegio ſecundo. Idem Rebuff. ad
Conſtitut. Gall. tit. de ſentent. prouiſ. in præfat.
num. 133. tomo primo, argum. l. ſi qua, C. de ſpe-
ctacul. lib. vndecimo, allegando Iacob. Rebuff.
ibidem ſuum patruum. Petrus Plaza in Epito-
me delict. cap. trigeſimoquarto, num. decimo.
Hippolyt. Bonacoſſa in quæſt. criminal. §. mere-
trix, colum. 3. Claud. Bertaz. ad conſil. crimin.
134. Patris, volum. primo. Menoch. de arbitr. iud.
quæſt. lib. 2. Centuria 4. Caſu 328. num. decimo-
quarto. Anton. Gubert. de ſponſalibus, & matri-
mon. tit. de his qui nuptias contrahere poſſ. nu-
336. Vincent. de Franch. in Deciſ. 316. Idq. in
hoc Regno Neapoli fieri poſſe prouiſum eſt à
Rogerio Rege per eamdem Conſt. incip. Quæ
10 paſſim, ibi: † inter boni teſtimonij feminas, eius
habitationem vetamus. vbi Matth. de Afflict. in
princip. dicit eſſe in viridi obſeruantia Neapoli,
prout etiam tempore noſtro ſeparatim habitant
11 à locis perſonarum grauium. Et licet † meretrix
dicatur, quæ palam in lupanari ſe proſtituit, dici-
tur etiam ſi qua, vt aſſolet, in Taberna, caupona,
vel quo alio loco pudori ſuo non parcit, & cum
vno, vel altero accepta pecunia, non tamen pa-
lam, non dicitur publicum quæſtum facere, &
12 ſecundum Octaueni ſententiam, quæ † ſine quæ-
ſtu palam ſe proſtituit, meretrix dicitur, l. palam,
43. ff. de ritu nupt. Neapoli publicè proſtitutæ,
13 † non poſſunt vehi Carrucis, nec poſſunt Chi-
rothecas manibus aſportare, & ſunt etiam co-
gnitæ, quia ſunt in matricula Meretricum ſol-
uentium Gabellam Curiæ Regiæ, & ſubiacent
Iudici Regio Meretriculo. Et ad prædicta fa-
ciunt notata per Paridẽ de Put. in dicto capitulo
decimoquinto, num. vigeſimonono, vbi dicit
14 † admodum intereſſe, non habere malos vici-
nos, per iura ab ipſo allegata. Barthol. de Caſſan.
in Conſuetud. Burgund. Rubrica quarta, §. quin
to in verbo, *La Mari ſans procuration*, num. quinqua
geſimoquinto, cum duobus ſequentibus. Ad
quod appoſitè facit illud Ciceronis lib. 2. de Fini
bus bonorum, & malorum. Meretricem (inquit)
in Matronarum cœtum inducere, perinde eſt, ac
ſi quis voluptatem in virtutum conſilium addu-
15 cat. Quo vero † ad vectigal Meretricium, à Solo-
ne, & lupanar, & vectigal Athenis inſtitutum vo
luit Atheneus Dipnoſophiſt. lib. 13. Aeſchines
16 contra Timarchum; Sic † etiam Romæ olim
fuiſſe, refert Euagrius Hiſtor. lib. tertio, & Nice-
phor. lib. 17. Et Iuſtinus Martyr in Apologia pro
Chriſtianis. Arbitror autem plures eſſe mere-
17 trices occultas, quam publicas, † quæ ſi Ginda-
narum feminarum more, portarẽt tot fimbrias
ex pelle pendentes cum quot hominibus conſue
tudinẽ habuiſſẽt; id quod decori illis eſt, & ſi ea-
pũd Stymphalos, vt Scribit Sardus de moribus
Gentium, lib. 1. cap. 14. vtique aut gloriarentur
in malo, aut ab illo abſtinerent, quia eſſet multi-
tudo magna, & copioſa.
18 Præfata nonnulli declarant † non proce-
dere in meretrice nupta, & virum habente,
per ea, quæ ſcribit Ludou. Roman. in l. ſi ve-
ro, §. de viro, 2. fallent. ff. ſoluto matrimonio,
vbi

Digitized by Google

vbi poſt Ioan. Andr. in addit. Specul. titulo de iniur. & dum dato, in Rubrica, dicit quod iura volentia mulierem inhoneſtè viuentem, non gaudere priuilegio matrisfamilias, non habere locum in meretrice nupta; refert Anton. Capic. in Deciſ. 44. num.1. & ſeqq. quod pluribus corroborat Petr. Duen. in Regula 312.
19 limitat. 1. Sed † ſi mulier conſentiente, aut conniuēte viro meretricaretur, contrarium eſſet verum, & vt meretrix eſſet tractanda, & ambo expellendi ab honeſtarum perſonarum vicinia, per ea, quæ notant Barthol. Socin. in l. plerique, nu. 41. ff. de in Ius vocando, & Hippolyt. de Marſil. in Singul. 279. quos refert idem Duen. in loco ſupra allegato quia tunc dicerem meretricem tractari debere tamquam matrēfamilias, quando ante matrimonium meretricium exercuiſſet, & demum viro ducto, preteritam vitam reliquiſſet & omiſſo vitio, nouam, & honeſtam induiſſet. Secus vero ſi vir conſentirēt: quia ipſa tamquam meretrix, ille vero tamquam vxoris ſuæ leno tractari deberent.

Ego etiam vix facere poſſum, vt id non proferam, quod mihi videtur ex antiquorum Iuriſcōſultorum fontibus hauriri: nam declarationem iam dictam, meretricem nuptam haberi debere, & potiri priuilegio matrumſamilias, nequaquā ſtatuerem, & in hoc decernerem ponderanda verba Vlpiani, in l. pronunciatum, 46. ff. de verborum ſignific. Matremfamilias (inquit) accipere debemus eam, quæ non inhoneſtè viuit. Matrem enim familias à ceteris feminis, mores diſcernunt, atque ſeparant. Proinde nihil intererit, nupta ſit, an vidua, ingenua, an libertina; Nā neque nuptiæ, neque natales, faciunt matremfamilias, ſed boni mores. Hæc Vlpianus. Item Marcellus in l. probrum, 41. ff. de ritu nupt. (quæ apud aliquos legitur, ſtuprum, ſed corruptè) Probrum (inquit) intelligitur etiam in his mulieribus eſſe, quæ turpiter viuerent, vulgoq. quæſtum facerent; etiam ſi non palam. Et ſi qua ſe in concubinatum alterius, quam patroni, tradidiſſet, matriſfamiliæ honeſtatem nō habuiſſe eā dico. Hæc Marcellus. Ex quibus videtur dici poſſe, nuptias, & mariti conjunctionem, non operari, vt inter inhoneſtas non numerentur, cum in his iuribus, dicatur Nuptias in hac re non operari. Et dum obijceretur attendi, an nuptiarum tēpore honeſtè viuant, nec conſiderari oportere vitā quam ante nuptias laſciuam duxerint. Tunc Reſpondeo, attendi debere præteritam vitam & hoc eiuſdem Vlpiani authoritate, qui in l. palam, 43. ff. eodem tit. de Ritu Nuptiar. vbi, Non ſolum (inquit) autem ea, quæ facit, verum ea quoque q̄ fecit, & facere deſijt, lege notatur; Neque enim aboletur turpitudo, quæ poſtea intermiſſa eſt. Hæc Vlpianus. Huc aduoco Accurſ. in dicta l. probrum, in verſic etiam, & Azonem in dicta l. palam, in verſic. intermiſſa. Sed ad hanc rem vide Franciſc. Connanum Comment. Iur. Ciuil. lib. 8. cap. 3. Ioan. Brecheum, & Gulielm. Fotner. in dicta l. pronunciatum, Marcum Maurum Vetran. de iure liber. cap. 30.

Hinc poſita pro conſtanti opinione, quod
20 † mulieres pro ciuili debito carcerari nequeant Auth. Hodie, C. de Cuſtod. reor. & poſt alios Philipp. Franc. in cap. Mulieres, in princip. de iud. in
21 ſexto. Tamen † ſecus eſt in meretrice, ſeu turpiter viuente, l. quæ adulterium, C. de adult. alios allegans Duen. in dicta Regula 312. Petr. Pechius de iure ſiſtendi, cap. quinto, num. decimoquarto.

Sed dum hæc ſcriberem, vidi Ianum Langlæum Ocij Semeſtris, lib. 8. cap. 8. qui hanc diſputationem elegantiſſimè proſequitur, idcirco iure ſubſiſtam. Quibus adde Ludouic. de Peguera, in Deciſ. Cataloniæ 12. num. 6. & 8. vbi dicit,
22 † in Catalonia patria lege caueri, expellendas eſſe inhoneſtas mulieres habitantes in vicinijs honeſtarum, ſequitur Gaſpar Anton. Teſſaur. quæſtion. Forenſium, lib. 1. quæſt. 33. numero primo.

CAP. XIV.

ARGVMENTVM.

Ad rempublicam gubernandam, ac Ciuitatem regendam, ante omnia Magiſtratus, & ſuperior ſtudeat, vt cibarijs abundet, quia ſine ipſis mala omnia ſubſequuntur.

COMPENDIVM.

1 *Magiſtratus cibum in Ciuitate ante omnia præparare debet.*

2 *Ciues deficiente frumento, inſano more procedunt, & contra Ciuitatis primores inſurgunt.*

3 *Ioſephi apud Pharaonem exemplo vti debemus, qui ante tempus frumenta recondidit, vt illa cariſtiæ tempore haberet.*

4 *Auguſti diligentia in quærendo populis frumento.*

5 *Negotiandi commercia prohiberi, vel arctari de iure non debent.*

6 *Quilibet in re ſua eſt moderator, & arbiter.*

7 *Edictum prohibitorium fieri poteſt, quod frumenta non extrahantur, & num. 8. 9. 10. 11. & 12.*

13 *Solon Athenienſibus permiſit extractionem olei, & ficuum, cetera prohibuit.*

14 *Edictum proponens, ne extrahatur frumentum, an illud faciens comprehendatur, ſub eodem per ſe propalato edicto.*

15 *In Edicto ſemper intelligitur excepta perſona edicentis.*

Princeps eſt lex animata.

16 *Magiſtratus non poteſt ſibijpſi legem imponere.*

17 *Extractio frumenti an permittatur Domino aſportandi ab vno Caſtro, vel Opido ſuo ad aliud, ſtante Edicto de non extrahendo.*

18 *Princeps ligatus eſſe debet ſuis legibus.*

19 *Princeps eripiens alimenta ſuis ſubditis eos necare videtur.*

20 *Antonius Perenotus S.R.E. Cardinalis Regni Neapolitani prorex laudatur.*

21 *Edictum prohibens extractionem an prohibeat eos, qui ſui vſus cauſa extrahunt, & num. 22. 23. & 24.*

22 *Vectigal non debet ſolui pro rebus, quæ aſportantur pro ſuo vſu.*

23 *Quod res deſeruat cauſa proprij vſus, quomodo probabitur.*

25 *In delictis principium ſpectandum eſt propoſitum licitum,*

26 *Vinum extrahi nequit guſtus ſui cauſa.*

27 *An frumentum, vel res vetita extrahi à loco, ſi alibi fuerit empta, & ibidem aſportata, comprehendatur in Edicto, & num. 28. 29. 30. 31. & 32.*

33 *Forenſes an ligentur Edicto prohibente extractionem, & num. 34.*

35 *Edicto præfato ſtante, an vendens ciuis, an vero emptor forenſis teneatur,*

36 *Edictum, ac Statutum diſponens, ac loquens in vno de correlatiuis, puta vendente, an habeat locum in altero, puta emente, & num. 37. 38. & 39.*

39 *Statutum loquens de bannito, an habeat locum in vxore.*

40 *Edictum, vel Statutum prohibens frumenta extrahi, ſi repertus eſt quis in via, non tamen adhuc extraxit, an comprehendatur, & num. 45. & 46.*

41 *In delictis euentus ſpectatur,*

42 *Conatus non punitur, niſi delictum ſit conſummatum,*

43 *Ad extractionem præparatoria non ſufficiunt.*

44 *Extractio contra Edictum requirit conſummationem.*

46 *Repertus cum rebus vetitis extrahi in confinibus, an incurrat pœnam Edicti,*

47 *Prohibita frumenti extractione, an prohibeatur ſpelta, & num. 48. & an etiam intelligatur prohibita extractio hordei, num. 49.*

50 *Accuſatus de furto frumenti, ſi conſtat de hordeo, accuſatus abſoluendus eſt.*

51 *Hordeum frumenti appellatione non venit,*

52 *Semen lini, non venit frumenti nomine.*

Bladum omne an veniat appellatione frumenti ſub eod, num. 52.

53 *Prohibita frumenti extractione, an veniat farina.*

54 *Appellatione frumenti non venit panis.*

55 *Prohibita frumenti extractione, intelligitur prohibita panis extractio.*

56 *Frumenti extractione interdicta, an comprehendantur legumina, & num. 57.*

57 *Frumentum dicitur, quod tegitur ariſta.*

58 *Bladi extractione prohibita, veniunt etiam legumina.*

59 *Tritici appellatione venit omne quod terra teritur.*

60 *Frumenti appellatione ex Plinio, venit triticum, ſiligo, hordeum, & legumina, vt faba, & cicer.*

61 *Legumina ſunt faba, & cicer.*

62 *Legumina, quare ſic dicantur.*

63 *De tritico, farina, hordeo, olyris, typhis, auena, milio, in panico, farre, oriza, alica, faba, lente, piſis, cicercula, cicere, lupinis, fenugræco, phaſeolis, remiſſiue.*

64 *Stante Statuto, vel Edicto prohibente extractionem, an confiſcationem veniant ſacci, quibus frumenta aſportantur, an Plauſtra, Boues, Muli, Equi, & Aſini quibus aſportantur.*

65 *Edictum, ſiue Statutum prohibens extrahi vinum, an comprehendat Acetum, Aquaticum, vel Vuas.*

66 *Appellatione vini non venit aquaticum, & vide numero 67.*

68 *Edictum prohibens extractionem, an comprehendat Eccleſiam, vel Clericos, & num. 69. & 70.*

71 *Edictum prohibens extractionem, an habeat locum in minore,*

72 *An comprehendatur ſeruus, & num. 73.*

74 *Edicta, quæ fiunt pro piuato commodo, non tenent.*

75 *Faciendum quod ſibi prodeſt, & alteri non nocet.*

76 *Ceſſante Edicti cauſa, ceſſat Edictum.*

Extrahendi forma in Regno Neapolitano qualis,

77 *Intellectus c. Regni, Super extractione Regis Caroli Primi.*

78 *Intellectus c. Regni. Vt illorum fraudibus.*

79 *Intellectus c. Regni. Item quia cuſtodes.*

80 *Intellectus c. Regni. Item contra extrahentes.*

81 *Intellectus c. Regni. Item quod prædicti magiſtri paſſuum.*

82 *Intellectus c. Regni. Item magiſtri procuratores, aut portulani.*

83 *Intellectus c. Regni. Item ſtatuimus, quod prælati.*

84 *Intellectus c. Regni. Vniuerſis præſentis Edicti, vel incip. Agendorum.*

85 *Proditores ſunt illi, qui muniunt hoſtes patriæ armis ad offenſam, ſiue defenſam.*

86 *Intellectus c. Regni. Item prædicti ammirati.*

87 *Intellectus Prag. Regis Ferdinandi Bando è comandamento,*

88 *Intellectus Prag, Incip. Bando da parte 2.*

89 *Intellectus Prag. Benche per gl'altri.*

90 *Intellectus Prag. Perche s'intende.*

91 *Intellectus Caroli Cæſaris Pragm. Incip. Et quoniam.*

92 *Intellectus Pragm, Perche à noſtro.*

93 *Intellectus Pragm. Hauendo inteſo.*

94 *Intellectus Pragm. Eſſendoſi prima.*

95 *Cura ciborum ad præfectum vrbi ſpectabat.*

96 *Dardanarij in legibus, qui ſint.*

97 *Dardanariorum pœna.*

98 *Neceſſitatis tempore, habentes frumenta, & victualia, coguntur vendere.*

Nemo cogitur ſuum vendere, & num. 99.

99 *Vendere quis cogitur ſuum iuſto pretio, quinimmo etiam viliori, & num. 100.*

100 *Magiſtratus aduertere debent, ne quis omnia coemat, vt cariori pretio vendat.*

101 *Dardanarij Bononiæ vocantur Tricoli, & num. 102.*

102 *Neapoli Dardanarij vocantur Receptarij.*

103 *Magiſtratus prouidere debent ne aliqui frumenta in horreis reponant, vt ciuibus illa diſpartiatur, & in Tyrannidem vertatur.*

104 *Sp. Melius, à C. Seruilio Ahala occiſus, ob affectatam patria Tyrannidem.*

105 *Sp. melij domus complanata, & locū Aequimelium dixere.*

106 *Cinna ſaxis obrutus, quia ob annonæ largitionem, Regni affectati Tyrannide imputatus erat.*

107 *Pirander Quæſtor Vrbanus Athenienſis, creditus proditor, ob ſurreptionem Tritici.*

108 *Frumentorum penuria ſemper odio fuit optimis principibus.*

109 *Quis ponet pretium, ſiue aſſiſiam frumentorum, & numero 112. & 116.*

Præfectus

Digitized by Google

110 *Præfectus vrbi pretium rerum venalium, ſiue frumenti, an ponat.*

111 *An præfectus Annonæ pretium ponat, & num. 116.*

112 *Officium Præfecti vrbi quid eſt, & num. 113.*

114 *Forum Suarium, quod erat.*

115 *Forum Boarium quod.*

117 *Epiſcopi, an prouideant, ne mercatores carę vendant.*

118 *Federicus Imperator ſtatuit, quod Comites in ſuis Comitatibus, faciant aſſiſiam, & pretium rerum comeſtibilium.*

119 *Curia Regia in Regno Neapolitano, quotanis fieri facit frumentorum pretium.*

120 *Princeps in hoc Regno ponit Rectores, Graſſerios, & Capitaneos qui ad vſum hominum aſſiſiam ponunt.*

121 *Vniuerſitates in Regno per ſuos graſſerios aſſiſiam ſtatuunt;*

122 *Catapani, ſeu graſſerij non debent eſſe de illis, quorum annona eſt pretij loco taxanda.*

123 *Vniuerſitates in Regno Neapolitano an taxent pretia victualium, & num. 125.*

124 *Princeps in taxando pretio Annonæ an teneatur requirere optimorum virorum, ſiue procerum conſilium.*

125 *Aſſiſiæ, ſiue pretia annonæ in Regno ſunt penes Officiales vniuerſitatis; ſed pęnę penes quos ſint.*

126 *Iuſtum pretium quomodo intelligatur.*

127 *Pretia rerum venalium, quomodo taxentur ſecundum Platonem.*

128 *Pęna vendentium vltra pretium taxatum, remittitur iudicis arbitrio.*

129 *Contra vendentes annonam corruptam eſt pena arbitraria.*

130 *Frumentum corruptum cum bono commiſcentes, qua pęna puniantur.*

131 *Subditi quo pacto gubernandi quo ad annonæ pretia.*

132 *An populo tribuendum aliquid ſit annonæ tempore.*

133 *Reipublicæ conſilia, ſiue optima ſint, ſiue ſtolida, non ſunt damnanda cum tendant ad populi ſalutem.*

134 *Frumenta ob annonam per vniuerſitatem repoſita, an poſſint inter ciues diuidi.*

135 *An credatur ſeruientibus officialium, dicentibus inueniſſe extrahentes blada.*

A X I O M A.

Neceſſaria victus, & alimentorum habento, neue extrahito, illaue ſtatuto pretio vendunto.

DVo reſpicit axioma propoſitum, primum quod adſint victui deſtinata, & non extrahantur, Alterum quod illa ſtatuto pretio vendantur.

Ad primum Ariſtoteles Politicor. lib.6.cap.8
& iterum lib.7.cap.8.quaſi tanquam primam le-
1 gem ſtatuit,† in Republica, neceſſariam fore ci-
bariorum procurationē, vt ciues fame non con-
tabeſcāt. Hinc ſeditiones, ac populorū tumultus
ex quibus homicidia, & facinora plura commiſ-
ſa ſunt, & Reſpublicæ, atq; Ciuitates euerſas; Cū
2 enim † in Ciuitate horrea frumentis pro uictu
neceſſarijs repleta nō videntur, ciues inſanorum
more prorumpunt, ciuitatum primores peſſum
dant, interficiunt, raptantq́; domoſque euertunt.
3 Quid enim ieiuna plebs mali non cogitat;† Pha-
raonis Aegypti Regis ex Ioſephi conſilio, indu-
ſtria memorabilis, & perpetuo exemplo, Princi-
pibus, Rebuſpublicis, & Magiſtratibus eſſe dēt, vt
prudenter antequam neceſſitas ſuperueniat An-
nonæ caritati ſuccurratur, de quo Geneſ. cap.
4 41.† Octauius Auguſtus adeo diligens in proui-
dendo, & de ferendo in vrbem frumento fuit,
vt cum animaduertiſſet in publicis horreis non
reperiri frumenta niſi ad tres tantum dies ſuffi-
cientia, præparauit venenum, quo ſi frumenta in
tra illos dies non aduehenrentur, ſibi vitam eripe
ret, vt eſt author Eutropius.....qua de re plura ſcri
pſi in diſcurſu annonæ Regni Neapolitani, Idio-
mate Italo ad Philippum II. Regem Catholicū,
quem habuit etiam poſtmodum Don Ioannes
Alfonſus Pimenſel de Herrera Comes Beneuē-
tæ in Regno Neapolitano pro Philippo Tertio
Rege Catholico locumtenens Generalis.

Iactis Victus fundamentis, repleriſq. Ciuitati-
bus, Prouincijs, ac Regnis neceſſaria frugum co
pia, tunc vt competens copia non deficiat, edicto
rum programmate prouidendum erit per pœ-
nas, ac multas, vt a Ciuitate, prouincia, vel Re-
gno, ad exteras nationes non extrahantur, atque
5 aſportentur. Licet enim † negotiandi commer-
cia prohiberi, ac arctari de iure nō dēant, l. multū
intereſt, 34. ff. de verb. obligat. l. nemo exterus, C.
de Iudęis; & ſimilia edicta impediant, quo minus
6 quis vendat bona ſua, † in quibus vnuſquiſque eſt
ad ſui libitum moderator, & arbiter, l. in re man-
7 data, C. mandati quis † tamen impedit principē
vt in ſuo Regno extractionem non prohibeat; &
ſic alios poteſtatem, & authoritatem habentes,
ne quis extra ſuæ iuriſdictionis limites exportet;
8 l. 1. l. 2. C. quæ res export. non poſſ. poſſe † autem
hoc edictum fieri cenſuit Signorol. Homod. in
conſil. 108. circa finem, arg. gloſſæ in l. ſi quis poſt
C. de edict. priuat. pro vtilitate enim cōmuni, &
ſubditorum talia generalia edicta, & proclama-
tiones fieri poſſunt, l. 1. vbi Bart. ff. quod quiſque
iuris. Idem Bartol. in l. omnes populi. quæſt. 4. nu.
8. ff. de iuſtit. & iure, vbi dicit, Reges, & Principes
poſſe ſimilia edicta facere, & ſic Principes, & illo
rum locum tenentes, vt ſunt Proreges in hoc Rē
gno, & æquiparantur Præfectis Prætorio, & non
prohibentur, quo vero ad Duces, Marchiones, &
Comites, poſſent facere huiuſmodi edicta in ſuis
iuriſdictionibus, dum tamen non ſint contraria
authoritati ſuperioris, nec ſint ppetua, quia Rex
eſt dominus, & ſuperior, & ille ſolus habet pote-
ſtatem condendi Leges, Conſtitutiones, & Edi-
9 cta perpetua, & eius locum tenentes, ſi vero † lo-
quimur de Magiſtratibus minoribus, habētibus
iuriſdictionem temporalem, vt ſunt Rectores,
ac Poteſtates Ciuitatum, & Terrarum, & tunc
conuocato procerum, & Ciuitatum, ac locorum
Conſilio, Edicta facere poterunt dicta l. 1. §. 1. ff.
10 quod quiſque iuris. Aut † vult facere ſolus, & nō
poteſt, l. programma, C. commin. vel epiſt. bene
tamē poterit pro toto tempore ſui officij, facere,
quæ

quæ ſpectant ad exigentiam & neceſſitatem fa-
11 ctorum, vt † quod nullus extrahat frumentum
de Ciuitate, vel portet arma, vel quod nullus va-
dat de nocte, ita reſidet Bartol. in dicta l. om-
nes populi, num. 8. in §. 1. ſub num. 21. C. de Sum.
Trin. pro cõſeruãda enim vbertate, atque abun-
12 dantia, vt fames † ciues non conficiat, prohibi-
tio extrahendi fieri poteſt, vt firmat Ioan. Fran-
ciſcus Ripa, de Peſte, titulo de remed. ad conſer-
uand. vbertat. num. 41. & 42. Franciſc. Marc. in
Deciſ. Delphin. 715. ſub num. 3. vol. primo. Ro-
land. à Valle, in conſil. 3. num. 14. cum pluribus
ſeqq. vol. 2. Lancelott. Conrad. de Decur. num.
60. & 65. & in tract. de Offic. prætor. §. 1. num. 11.
Afflict. in prælud. Conſtit. Regni q. 3. per totam,
13 Solon † Athenienſibus permiſit ſolum oleum,
& ficus ad exteros aſportandi, cetera prohibuit,
vt teſtatur Plutarchus in eius Vita. Prateius
in l. 31.

Sit ſtabilita tamquam Regula, quod ad con-
ſeruandam abundantiam Edictum fieri poſſit, vt
frumenta extrahi nequeant. Nunc quæſtiones
plures ſubijciendæ erunt, ex quibus elucidabitur,
quando ſit locus pœnæ Edicti, vel Statuti ſimilis.

14 Primò igitur videndũ erit, pone, quod † Prin-
ceps, vel ſuperior fecit Edictum prohibens extra
ctionem, an ipſe comprehendatur in Edicto, vt
illud obſeruare debeat? Dicẽdum eſt Principem
ſolutũ eſſe legibus, & cum ad ipſum ſpectet Edi-
ctum, & Legem facere, ad ipſum ſpectat deſtrue-
15 re, & ſemper intelligitur excepta perſona ſua, cũ
ſit lex animata, vt ſunt iura vulgata, & tunc dico
ipſum non comprehendi. Si vero loquamur de
Officiali, & Magiſtratu inferiori, & tunc dico ſi-
16 militer: nec † enim poteſt ſibi ipſi imperare, l. pe-
nult. ff. de arbitris. Et hoc quo ad Magiſtratum
inferiorem declarandum erit; ſecus eſſe, ſi vltra
prohibitionem factam ab Officiali, adeſſet etiam
prohibitio, & Edictum ſuperioris quod non ex-
trahantur frumenta à loco vbi ſunt, quia tunc
Officialis comprehenderetur, ſaltem in Edicto
Superioris, & non permitteretur extractio, vnde
17 ſi Baro † haberet plura caſtra, eo caſu ab vno, nõ
poſſet ad aliud aſportare. Ita Bald. in l. cetera, 43.
§. ſed & ſi quis, in princip. ff. de leg. 1. qui loquitur
obſcurè; ſed melius declarat Alex. in dicta l. cete-
ra, in §. item quæri, num. 2. Hoc idem voluit Ro-
land. à Valle, in conſil. 86. num. 41. vol. 1. Quo ad
18 Principem ſupremum, vt Reges, ac ſimiles, † di-
gna vox Regnantis eſt velle ſe legibus eſſe liga-
tum, l. digna vox, C. de legib. æquitatem, cum vi-
debitur Principi obſeruare debet, ne eripiat ſuis
ſubditis proprios fructus, & alimenta propria:
quia ſi extraheret, vel forte extractionem, & exi-
turam concederet, vt ob cariorem vẽditionem,
ſuis lucris attẽderet, vtique non Princeps is eſſet,
19 ſed Tyrannus occideret † enim ſuos, eripiendo
illis alimenta, l. necare. ff. de alim. & cibar. quam
optimè Principes noſtri, qui hæc mercimonia
abhorrent, quia quotãnis factæ ſunt proviſiones
neceſſariæ pro Regni regimine, vt nunquam de
ficiat abundantia, & datum eſt optimum ſtabili-
mẽtum ex Regijs Pragmaticis ab anno quo erat
20 † locumtenens Regni D. Antonius Perenottus
S. R. E. Card. Granuellanus Burgundus diligen-
tiſſimus Gubernator, quo tẽpore facti ſunt ordi-
nes neceſſarij, à quibus non eſt diſcedendum; qui
nimmò ſi ab illis quãdoque aliter fuit prouiſum,
ſemper orta ſunt magna diſcrimina, ſed ſuperio-
rum pro tempore moderãtium oneri negotium
hoc impoſitum, ipſi ob innatam gubernandi ar-
tem, atque experientiam, conſiderata tempo-
rum oportunitate, prouidebunt.

21 Secundo † inſpiciendum eſt, an Edictum com
prehendat eos, qui ſui vſus, ac propriæ neceſſita-
tis cauſa extraxerint? Reſpondeas non prohiberi
extrahere, nec eum comprehendi, qui ſui vſus
cauſa emerit, & extraxerit. Bartol. Bald. Alex. &
ceteri, in d. l. cetera, §. ſed, & ſi quis, Ioan. de Fir-
mo, in tract. de Gabell. parte 7. quæſt. 7. colum. 4.
Iaſ. in conſil. 20. volum. 5. Franciſc. Marc. in De-
ciſ. 290. num. 4. volum. 2. Iulius Ferret. de Gabel-
lis, num. 127. & ſeq. argum. l. ſi publicanus, §. de
rebus, ff. de public. & vectigal. l. vniuerſi, C. de
22 vectigal. & commiſſ. vbi de bonis, quæ † aſpor-
tantur vſus ſui gratia, vectigal non ſoluitur. Sed
iſto caſu, quomodo probabitur, quod ſui vſus
cauſa extrahantur frumenta, vel aliæ res extrahi
23 vetitæ? dicendum eſt hoc caſu ſufficere † proba-
tionem per partis aſſertionem iuratam, Gloſſa in
Clement. Præſenti, vbi Cardin. quæſt. 4. de Cen-
ſib. Bald. in l. ſi quis non dicam rapere, ſub num.
2. verſ. conclude ergo, C. de Epiſc. & Cleric. Et
24 † ſi à principio emiſſet ſui vſus cauſa, & poſtea
extraheret, non teneretur pœna ſtatuti, quia ſuũ
propoſitum à principio bonum fuit, l. 1. §. vnde
quærit Offilius, ff. de exercit. act. Alber. in prima
parte ſtatutor. q. 86. & in 2. parte ſtatutor. quæſt.
25 203. Quia cum ſimus † in delictis, ſpectandum
eſt principium, & propoſitum licitum, l. quod
ait, §. fin. & ibi Bartol. ff. de adult. Alex. in conſil...
in fi. vol. 3. Hoc tamen declarandum eſt non pro-
26 cedere † vbi eſſet prohibitio extrahendi vinum,
quia non poſſet illud extrahere aliquis ſui guſtus
cauſa, Bald. in l. 1. C. quæ res export. non poſſ. Bar-
bat. in c. Et ſi quæſtiones, de Simonia. Sed con-
trarium tenuit Iaſon, in fine, ff. de iuriſd. omn.
iudic. de quo Andr. Tiraquell. de iudic. in reb.
minim. Caſu 32. Sed ego conſidero, ſecuriorem
videri opinionem Baldi, quia militat eadem ra-
tio in vino, &c.

27 Tertiò quid ſi quis † frumentum, aut rem ex-
trahi vetitam emiſſet aliundè, & portaret in locũ
vetitum extrahi, faciendo trãſitum per locum,
an comprehendatur in Edicto? quo in caſu dicen
dum eſt, illum Statuto, & Edicto minimè com-
prehendi, arg. l. ſi quis poſt hanc, §. ſi quis autem,
C. de ædific. priuat. vbi Accurſ. Bald. & alij. Idem
Bald. Angel. Caſtr. & Alex. in dicta l. cetera, §. ſed
& ſi quis. Idem Alexand. in conſil. 86. volum. 4.
Firman. de Gabell. parte 5. quæſt. 18. Sed hoc re-
cipit duplicem declarationem.

28 Prima erit, non procedere † ſi fuiſſet puta fa-
cta emptio frumenti extra territorium, & aſpor-
taſſet in locum, vt ibidem ſemper pro tempore
duraret, vt dicit Alberic. in dicta l. ſi quis poſt
hanc, argumento l. ex facto, ff. de hæred. in
ſtit.

29 Secunda erit declaratio, vt hoc † procedat, ſi
diceret Edictum, ſeu prohibitio, quod nemo ex-
traheret, quia ſecus eſſet ſi diceret quicumque
tranſiret per diſtrictum. Iacob. de Arena, & Al-
beric. de Roſate, in d.l. ſi quis, poſt hanc, Alexan.
& alij in d.§. ſed & ſi quis, Sed in iſta declaratione
Ioan. de Imola in d.§. ſed, & ſi quis, tenet contra-
rium, quod ſi Statutum, ſiue Bannum diceret,
quod nemo poſſet deferre frumentum per diſtri
30 ctum extra territorium, † quod non comprehen
deretur bladum portatum ab alia Ciuitate ad lo-
cum ſtatuentium, cum de illo non videatur co-
gitatum. Hanc opinionem tenet Andr. de Iſern.
in Rub. Quæ ſint Regal. num. 11. ver. Item debet
31 intelligi, † ponens exemplum in Equis, qui pro-
hibiti ſunt extrahi è Regno, quidam venit vltra
mare, & portat Equos in Regnum, dicit quod ex
trahit, & exibit abſque Regis mandato, arg. d.l. ſi
32 quis poſt hanc, † niſi edictum loqueretur, vnde-
cumque equi, & arma venirent, argum. l.2. C. de
noxal. ſuper hoc vltimo, relinquo cogitandum,
quia prohibita eſſet quodammodo negociatio
mercatorum exterorum.

33 Quarto, quæritur, † an forenſes ligentur hoc
edicto. Albertus Gandin. in tract. maleficior. tit.
de rebus non portand. contra deuetum, verſic.
Præterea, num. 11. concludit, ligari ipſos eodem
Edicto, & Statuto. Quem ſequitur Alex. in con-
34 ſil. 86. vol. 4. qui dicunt, quod † amittant res, ſed
excuſabitur à pęna. Verum quidquid dicant iſti,
vide quæ dixi ſupra, lib. 2. cap. 9. in princ. quia ibi-
dem declaro materiam magis clarè, quam iſti di-
xerint. Quibus adde Thom. Grammat. in conſ.
crimin. 25. num. 1. & 3. Menoch. in conſil. 74. vol.
3. & Burſat. in conſ. 318. ſub num. 10. vol. 3. nouiſ-
ſimè Ioan. Bapt. Coſtam, de facti ſcient. & ignor.
Centuria 2. Diſtinct. nonageſimaoctaua. Decla-
35 ro Inſuper † quod ſi quis vendat extero, & foren-
ſi in loco, quod vendens tenebitur, non autem
emens forenſis. ita Ioan. Andr. in c. diſpendia, de
reſcript. in 6. Abb. Panorm. in cap. 1. num. 13. &
14. de locat. Et dum idem Panorm. in Prooem.
Gregor. num. 20. tenuit contrarium, quod diſpo-
36 ſitio Statuti † etiam pœnalis loquens in vno de
correlatiuis, habeat locum in reliquo, & ſic diſpo
ſita in vendente habent locum in emente, arg.
notatorum per Bartol. in Auth. At qui ſemel, C.
quomod. & quando iudic. Idem Panorm. in cap.
quia clerici, de iure patron. Dominic. de Sancto
Gemin. in cap. 1. col. 4. Fallen. 2. de tempor. ordin.
in 6. allegat Bartol. in l. liberorum, ff. de his qui no
37 tant. infam. volentem † ſtatutum pęnale loquens
in marito, locum habere in vxore. Sed reſponde-
tur vltimam opin. Panorm. habere locum, quan-
38 do † eſt in correlatiuis eadem ratio in vno, ſicut
in alio. Sed in caſu iſto non eſt eadem ratio in ven
dente, & emēte forenſi, quia forenſis habet iuſtā
ignorantiæ cauſam, vnde prima opinio Abb. lo-
cum habet in emente forenſi; ſecundà vero ha-
bet locum in emente eiuſdem loci, & ne induca-
tur contrarietas de ſeipſo ad ſeipſum ſic concor-
dari debet. Nec obſtat dictum Bartol. in d.l. libe-
39 rorum, † quia apparet eſſe falſum, quia diſpoſitio
ſtatuti punientis virum bannitum, quod poſſit pu-
ta impunè occidi, non habebit locum in altero
correlatiuo id eſt vxore, aut expelli ſicut vir. Ita
poſt Franciſc. Curt. ſeniorem, Nellum de Sancto
Gemin. & Socin. ad Panorm. ſentit Sebaſtian. Sa-
pia, in Apoſtill. ad Prooem. Gregor. & eſt de men
te Saliceti, in l. properandum, §. 1. ſuper gloſſa, in
verbo, euacuabitur, C. de iud. ad quod facit quod
dicit Ioan. de Anan. in c. fin. col. 5. de Iudęis, quod
pęna venditoris non ligat emptorem, quando ip-
ſe non deliquit, argum. dicti cap. quia clerici, de
iure patron. & voluit Felin. in prooem. Decretal.
num. 13. & 14. Forenſes autem qui colunt terri-
toria in loco, vbi viget Edictum, poſſunt eo non
obſtante ſuam frugum partem impunè extrahe
re, vt concludit Corn. in conſ. 241. littera D, vol. 4.
vbi in fine dicit ita ſeruari.

40 Quinto vidēdum, an † incurrat, Edicti pęnam,
qui repertus eſt in via, non tamen extraxit? Quia
nimium ſe inuoluunt Doctores in iſta quæſtio-
ne, ego breuiter (ni etiam cum eis inuoluar) illam
enucleabo hoc modo, ponendo Concluſionem,
quod non teneatur pęna Edicti impoſita contra
extrahentes, quia ſumus in delictis, in quibus re-
quiritur delictum eſſe commiſſum effectualiter,
l. qui falſam, C. de falſ. vbi habetur, quem non pu-
niri pœna falſantis monetam, niſi fuerit falſiſica-
ta, adeo quod non ſufficit illam cœptam eſſe ad
41 falſandum. Et † in delictis ſpectari debet euen-
tus, l. aut facta, §. euentus, ff. de pœnis. Bartol. in l.
1. §. Diuus, num. 1. ff. de ſicar. Florian. de Sancto
Petro, in l. lege Aquilia, col. 1. circa medium, ff. ad
leg. Aquil. Barth. Cœpol. in repet. l. ſi fugitiui, nu.
42 9. & 66. C. de ſeru. fugit. Nec † punitur conatus,
niſi delictum ſit conſummatum: quia derogatū
eſt omnibus legibus punientibus conatum præ-
ſertim in Edicto, & Statuto. Specul. in tit. de ac-
cuſat. §. 1. verſ. quid ſi primo, quem ſequitur Bart.
in d.l. 1. §. Diuus, Paul. de Caſt. in l. 1. §. Hæc autē
verba, num. 2. ff. quod quiſque iur. Ioan. Faber, in
l. is, qui cum telo, num. 4. C. de ſicar. Alex. in conſ.
15. col. 2. vol. 1. Barthol. Veron. in conſil. crim. 81.
col. 1. Matth. de Afflict. in deciſ. 21. nu. 13. Nicol.
Boer. in deciſ. 316. num. 3. Thom. Gram. in deciſ.
2. num. 2. 9. & 13. Ioan. Milleus in Praxi Crimin.
Rubr. quib. modis committatur malefic. num.
25. Maſuer. in ſua Praxi, titulo de pęnis, num. 16.
43 maximè cum nō † ſufficiant præparatoria ad ex-
tractionem, gloſ. in Clem. 1. de conſang. & aſſin.
Hoc ampliatur primo, ſi Edictum, vel Statutū
loqueretur per verba præteriti perfecti, vel pluſ-
44 quam perfecti, puta, ſi quis extraxerit, † nam iſta
requirunt actum conſummatum d.l. 1. §. hæc ver
ba, quia repertus in via non dicitur exportaſſe, ſi-
cut lupus quis exit ſiluam, non dicitur, quod exi-
uit. gl. in l. arboribus, §. idem tractat, ff. de vſufru-
ctu. Albert. Gandin. de rebus non portand. con-
tra deuetum, nu. 11. in fin. Bal. in l. cum proponas,
C. de nautico fęnore.

45 Secundo ampliatur, quia etſi reperiatur † quis
in via extrahendi, ſi dicat, quod aſportabat fru-
mentum ad molendinum, & tunc cum nulla ap-
pareat coniectura, quod voluiſſet extrahere, præ-
ſumendum eſt pro eo, maximè ſi molendina eſ-
ſent vicina, argum. l. fauorabiliores, ff. de reg. iur.
l. abſen-

l.abſentem,ff.de pęnis Gandinus in loco allegato.
46 Hoc ſolum † caſu illum punirem Edicti pęna,
quando prope confinia quis reperiretur cum re-
bus extrahi prohibitis, vel in ripa fluminis, aut
maris litore, vbi ſunt naues præparatæ ad aſpor-
tandum,l.non quia,vbi Bal.per illum text.C.quæ
res vendi non poſſ. Florian.in dicta l. arboribus,
§.idem tractat,dicitur locus ſuſpectus,quando re
peritur quis in limine, vel in confinibus loci. Al-
bertus Gandin.in loco allegato,l.qui fiſcales,la 1.
C.de nauicular.lib.11.faciunt notata per Bald. in
l.ſi quis non dicam rapere,col.2.C.de Epiſcop.&
cler.hoc idem poſt multos, quos allegat tenuit
Renat.Choppin.in Conſuetud.Andegauenſ.lib.
1.cap.21.num.3. Iulius Clar.in practica, q.82.nu.
40.Bart.Bertazol.in conſil. crimin. 169.num.8.
vol.1.aliàs non punitur, qui nixus eſt extrahere,
Iacob.Menoch.de arbitr.iudic.quæſt.lib.2.Cen-
tur.4.Caſu 360.num.97.
47 Sextò ſi † Bannum, vel Edictum prohiberet
extrahi frumentum,an veniat ſpelta; Ioan. Vin-
cent.de Anna, in alleg.94.num.5.dicit,quod vi-
ctualium appellatione venit ſpelta, allegat Bald.
in conſil.192.vol.5.quem ad hunc effectum dicit
Fabius Anna filius, fuiſſe allegatum a Ripa, in
tract.Peſtis,tit.de remed.ad conſeruandā vberta-
tem, num.58.omnes iſti loquuntur quod appella
tione victualium non autem appellatione frumē
ti contineatur; verumtamen ſi excutiatur theca
grani ipſius ſpeltæ, inueniet ſine dubio eſſe gra-
num, ſicut ſunt alia grana, verum itaque dicen-
dum, appellatione frumenti ſpeltam non conti-
neri, ſed victualium ſic; Ad hoc facit, quod annis
48 proximis decreuit Regia Camera † ad fauorem
cuiuſdam Vniuerſitatis,quia cum ex Regio ban-
no per totum menſem Septembris vnuſquiſque
teneatur reuelare frumenta Curiæ Regiæ,mole-
ſtabatur, quod incurriſſet pœnam illius ciues a
Barone quod non reuelaſſent ſpeltā; Regia Ca-
mera decreuit,non moleſtandos, quia banna Re
gia loquuntur de frumentis, non autem de ſpel-
tis. Et ſic etiam dicendum de hordeo, quod non
49 † teneatur pęna Edicti prohibētis extrahi frumē
tum ſi extrahatur hordeum,l.modios,C.de ſuſce
ptor. & arcar. lib.10. vbi per illum text. Ioan.de
Platea tenuit, appellatione frumenti, hordeum
non contineri ad quod facit, quod notat Angel.
in l.triticum,ff.de verbor.obligat.vbi dicit, quod
50 † accuſatus de furto frumenti, ſi conſtet de hor-
deo ablato abſoluitur, & ex communi loquendi
51 † vſu hordeum nō venit frumenti nomine Bart.
52 in l.frugem, ff.de verbor.ſignific.ſimiliter † nec
ſemen lini,& alia ſimilia ſemina,dicta l.triticum,
vbi Alexand. quod omne Bladum veniat appel-
latione frumenti, voluit Franciſc. Marc.in de-
ciſ.542.numero 4.vol.1.ſed ego hoc non probo.
53 Septimo, an † Edictum non extrahendi fru-
mentum,vendicet ſibi locum in farinā; Bartol.in
l.quæſitū,89.§.illud, ff.de leg.3.tenet de proprie-
tate vocabuli, non venire farina appellatione fru
menti,tamen dicit ſecus eſſe, donec enim con-
uerſa fuerit in panem,adhuc frumentum appella
bitur; Sequitur Bal.in l.non dubium, colum.4.
C.de legib.in l. quod non ratione, ff.eodem tit.
Ioan.de Firmo,de Gabell. 8. parte princip. parti-
cula 2.quæſt.11.Ripa,vbi ſupra,num.41.cum plu
ribus ſeqq.Guido Papa in Deciſ. 373. Hippolyt.
Bonacoſſ.in quæſt.crimin.§.extrahere, in princ.
54 Hoc idem dicendum † eſt in extrahente panem:
quia licet ex proprietate ſermonis, appellatione
frumenti nō veniat panis,l.1.vbi Bar.C.de frum.
55 Vrb.Alex.lib.12. tamen † ex identitate rationis
idem dicendum eſt in extrahente panem, ſicut
de extrahente frumentum,ad euitandam fraudē
quæ fieret Edicto,& Statuto,l.fraus legi, ff.de le-
gib.voluit Guido Papa in dicta Deciſ. 373. in fi-
ne,vbi dicit,ita in Curia Parlamēti vidiſſe termi-
nari, & appunctari puniendo extrahentes panes
extra patriam,durante vetito, tenet Ripa in loco
allegato, num. 52. Bonacoſſa vbi ſupra, in §.ex-
trahere,in principio.
56 Octauo quæritur, ſi † Edictum prohibet fru-
mentum extrahi,an poſſint extrahi legumina, &
illa extrahentes comprehendantur in Edicto, ac
incidant in pœnam. Dicendum eſt, legumina
verè non venire appellatione frumenti, ſed illa
poſſe extrahi,vt in l.in frugem, §. frumenti, ff.de
57 verbor.ſignif.† vbi frumentum dicitur,quod ari
58 ſta tegitur. Declara ſecus eſſe,† ſi extractio Bladi
eſſet prohibita,quia tūc etiam legumina extrahi
non poſſent, quæ ſub Bladi appellatione conti-
nentur. Gloſſa & Bartol.in l.1.§.de eo,ff. de aqua
pluu.arcenda. Ioan. de Firmo, in dicta quæſt. 11.
Declara Secundò, idem eſſe, ſi prohibitum eſſet
59 † extrahi triticum, quia tunc etiam leguminum
extractio eſſet in prohibitione, quia tritici appel-
latione cōtinetur id omne quod terra teritur, vt
per Accurſ.in dicta l.triticum,ff. de verbor.obli-
60 gat.quæ † autem dicantur frumenta, & quæ le-
gumina,Plin.lib.18.cap.7. inquit, frumenta qui-
dem ſunt,vt Triticum, Siligo, Hordeum, &
61 legumina,vt faba,& Cicer. Sed Galenus de Ali-
mentorum facultatibus, lib. primo,c.8.& 9.dicit
appellari legumina ea cerealia ſemina, ex quibus
panis confici non ſolet, vt Fabæ, Piſa,Cicera,
Lentes,Lupini,Oriza,Eruum,Cicerculæ, Fęnū
græcum, & reliqua id genus. Sed videndus eſt
idem Galen.in lib. de attenuante victus ratione,
cap.6.de leguminibus, præſertim de Faba poſt
Theophraſtum lib.4. de cauſis plantarum No-
uiſſimè Marſilius Cagnatus, Variar. Obſeruat.
libro ſecundo, cap.6. & 7. vbi multa eleganter
tradidit,de his pleniſſimè de Cicere, Faba. Pha-
ſeolo,Piſis,Cicerculis,Lupinis, Lentibus, Triti-
co,Hordeo,Farre,Oriza,Panico, Milio, Zea, &
Alica, Donatus Antonius Ferrus de Podagra
Tract.tertio, cap. vigeſimooctauo, de quibus
etiam Palladius Rei Ruſticæ lib. ſecundo, cap.9.
62 & per totum illum librum. † Dicuntur autem
legumina,quia manu leguntur, ad differentiam
illorum, quæ falce ſecantur. Varro de re ruſti-
ca,libro primo, cap. vigeſimotertio. Sed plena
63 † manu de Tritico, Farina, Hordeo, Olynis,
Typhis,Auena,Milio,Panico,Farre, Oriza,Ali-
ca,Faba,Lente,Piſis,Cicercula,Cicere,Lupinis,
Fenugræco, & Phaſeolis, tractauit Hieronym.
Cardanus de ſanitate tuenda, lib. ſecundo. cap.
5.cum vndecim capitibus ſequentibus de diſcri-
mine

Digitized by Google

mine vero, quod ponit Galenus inter frumenta,
& legumina agit Hieronym. Mercurialis Variar.
Lectionum lib.2. cap.5 .in fine.

64 Nono, quid dicendum de † plauſtro, bobus,
mulis, alijſq. animalibus cum quibus aſportantur
frumenta, vel res prohibitæ extrahi, & ſacci, cum
quibus extrahuntur, an in confiſcatione contine
buntur; Breuiter iſta non veniunt in confiſcatio-
ne, quia iſta non veniunt frumenti appellatione,
nec militat ratio eadem, vt manuteneatur vber-
tas, & abundantia, & ita voluerunt Bald. & Salic.
in l.3. C. de nautico fęnore, & facit text. in l. nam
quod liquidè, ff. de penu leg. & ita etiam voluit
Ioan. Bertachin. in dicto tractatu de Gabellis, par
te vltima, quæſt. 12. Et licet ſint inſtrumenta, qui-
bus committitur extractio, non tamen idcirco
venient in confiſcatione, quia eſſet ſicuti ſi vel-
lemus punire homicidam morte, quod eadem
pœna daretur, enſi, vel ſclopo, quibus delictum
commiſſum eſſet, & eſſet ſicut canis, qui mor-
det lapidem quo ictus eſt.

65 Decimò quæritur, † quid ſi Edictum, vel Ban-
num prohiberet extrahi vinum, an eo caſu, inci-
dat in pœnam, aſportans Vuas, Acetum, Aqua-
ticum, & ſimilia? Breuiter quoad Acetum non
comprehenditur, notatur in l. ſi quis vinum, in
prin. ver. Item acetum, ff. de vino, tritico, & oleo
legato. Bart. in l. 1. ff. eod. titulo. Bart. & Ioan. de
Platea in l. 1. C. de erog. milit. annonę lib. 10. Bald.
in l.2. in fine, C. de pericul. & commod. rei vend.
licet malè pro contrario illum alleget Ioan. Sain-
ſon. in Cõſuetud. Turon. tit. des droictz de baſſe
iuſtice, alcunes, & ne ſont la poche, col.2. verſic.
velim inſuper. Quo ad vuas verò, Bald. in l. quod
non ratione, ff. de legib. cenſuit, quod continean-
tur ſub vini nomine. Ego conſiderarem quanti-
tatem, quid enim ſi quis aſportaret ſportulam
paruam, vel ciſtulam pro vuis comedendis, cen-
ſerem non contineri ſub prohibitione extractio-
nis vini; Eodem modo dicendum erit de vinis
compoſitis, & de ceruiſia, argum. d.l. ſi quis vi-
66 num. De Aquatico † vero in quo eſt mixtura
vini, & aquæ, cenſuit Ioan. de Firmo, in tractatu
de Gabell. 2. particula, 8. partis, quæſt. 12. non con
tineri appellatione vini. Sed ego contrarium
dicerem, tum ad euitandam fraudem, quę fieret
Edicto, & prohibitioni, l. fraus, ff. de legi-
bus, cum faciliter quis non curaret vendere vi-
liori pretio, & ſic iterum, ac pluries facere,
donec quantitatem vini extraheret; aut ſal-
tem condemnarem illum ad medietatem pœ-
næ contentæ in Edicto, pro illa parte vini, quæ
67 eſſet in Aquatico, in quo † ſi fortè quanti-
tas vini excederet aquæ quantitatem, con-
demnarem ad totam pœnam, ea ratione, quia
Aquaticum magis incaleſceret ad vinum,
quam ad aquam, argum. l. legatis, §. ſi vnus,
ff. de leg. 3. l. quæritur, ff. de ſtatu homin. Afflict. in
deciſ. 72. num. 2.

68 Vndecimo quæro, an † in Edicto prohibi-
torio extractionis, comprehendatur Eccleſia,
vel Clericus? an item coloni ipſorum? Breui-
ter hanc quæſtionem tractauit Ioan. Franciſc.
Ripa, de peſte, ſub titulo de Remedijs ad con-
ſeruandam vbertat. numero 122. cum pluribus
ſequentibus, vbi concludit, Eccleſiam non li-
gari hoc edicto; De Clericis vero remittit ſe
ad Panormit. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, de
69 Conſtitut. † Quo vero ad illorum colonos, ſi
habent fructus ſeparatos, non gaudent. & ita
reſidet Camillus Salern. in Conſuetud. Neapol.
in præfatione, §. præfatis, in Apoſtill. incipien.
Pro Concluſione, annis proximè elapſis, Supre-
mum Collaterale Conſilium proceſſit contra
Oeconomos Monaſterij Sanctæ Mariæ, de Tre-
mito, ſiue Inſulæ Diomedeæ, quia cum habeant
priuilegium à Regibus pro vſu Monaſterij,
& familiæ extrahendi ab Apulia annuos cur-
rus frumenti viginti quinque, fuerunt repertæ
naues quæ aſportabant circiter currus centum
ad alias partes priuilegij intuitu, in Regni
70 damnum. † Hoc ſcio, quia tunc temporis
pro hoc negotio dum accederet Neapolim
Reueren. Don Caliſtus de Placentia, Summus
Theologus, & Monaſterij illius procurator, ho-
ſpitatus eſt mecum per Ciuitatem Ariani, per-
tranſiens, dum ibi gubernator eſſem, & mihi
negotium iſtud explicuit. Super præfata quæ-
ſtione videndi ſunt Marc. Anton. Natta, in
conſil. 139. volum. 1. Roland. à Valle, in conſilio
61. nu. 23. & in conſ. 71. volum. 4. Thom. Gram-
mat. in deciſ. 100. num. 15. & 16. Vaſq. de ſucceſſ.
progreſſ. lib. 1. §. 10. ſub num. 648. verſic. Illud au-
tem, & verſic. Hiſpaniæ autem.

71 Duodecimo † an comprehendatur minor ſub
hoc Edicto? Ludouic. Roman. in Singul. 808.
quod eſt vltimum Singularium, dicit, quod non
comprehenduntur minores in Statuto, quod nõ
extrahantur blada, & ſimilia, quem ſequitur Frã-
ciſc. Viuius, in Commun. opin. §. Statutum pro-
hibens, ſub num. 24. in fine. Hippolyt. Bonacoſſ.
in dicto §. extrahere, Licet autem dixerit con-
trarium Brunor. à Sole, in Compend. in §. Statu-
tum de extrahente, ſed vide Ferdinand. Vaſ-
quium Controuerſ. Illuſtr. libro primo, cap. 32.
numero 12. Rolan. à Valle, de lucro dotis, quęſt.
44. num. 3. & 13.

72 Decimotertio † num comprehendatur ſer-
uus, qui extraxerit? dicendum eſt, quod ſi extra-
hat ſeruus, quo ad pęnam bonorum confiſcatio-
nis, vel pecuniarum, cum ſint domini, non puni-
ri, l. hos accuſare, §. omnibus, ff. de accuſat. vbi
Gloſſa, ſed tamen corporaliter punitur. Iudicis
arbitrio. Salicet. in l. criminis, vbi Angel. C. de
73 vi publica. Sed limitarem, quando † Domini
iuſſu, aut mandato id feciſſet, & quia tunc per
eadem iura, dominus teneretur, toto titulo, quod
iuſſu, & ſimilibus.

Memores erunt Superiores, Domini, & Ma-
giſtratus, quod eadem Edicta faciant cum neceſ-
ſitas ingruerit, & cauſa ſuberit legitima inopiæ,
74 pro Communi vtilitate, † non autem pro priua-
to commodo, quia tunc non valerent, nec fieri
poſſent, c. erit autem lex, 4. diſtin. Ciuilis enim ra-
75 tio dictat, † vt fiat, quod facienti prodeſt, & alteri
non noceat, fieret enim tunc contra caritatis
pręceptum, l. in creditorem, ff. de euict. l. ſecunda,
§. 1. ff. ſoluto matrimonio, nec eſt lex, quæ iuſta
non

non eſt, vt latè dixi ſupra lib. 2. cap. 2. Et ceſſante
76 poſtmodum † ea neceſſitatis, & inopiæ cauſa, ceſ
ſabit Edictum, quia ceſſat prohibitionis, & extra-
ctionis cauſa, l. quod ait, §. quod ait lex, ff. de Re-
pud. l. Vbi, §. interdum, ff. de vſucap. Andr. de
Iſern. in Rubr. Quæ ſint regalia, ſub num. 11. verſ.
Hęc pedagia. Et vt tollantur difficultates ſemper
bonum erit, quòd edictum ſit ampliſſimum.

In hoc Regno Neapolitano, ſunt nonnulla in-
ſtra, prohibentia diuerſarum rerum ab ipſo Re-
gno extractione, & data forma extrahendi, &
quo modo fiant mercatoribus apochę, & licen-
tiæ exiturę, & antapochæ ſiue reſponſales à loco,
vbi aſportatę fuerint. Primò emanauit à Rege
77 Carolo I. c. incip. † Super extractione. Secundò,
78 c. vt illorum † fraudibus, quod captum eſt ex l. 2.
C. de naicul. lib. 11. vbi per Luc. de Penna. Ter-
79 tiò, adeſt c. † Item quia cuſtodes, in quo deputan
tur loca, & Opida vltra quæ non licet extrahere;
& prohibet, ne in mercatis infra Regnum Ponti
bus, & ſtratis non capiant, equos, arma, animalia
80 & alia victualia, ſub pęna ibi ſtatuta. Quarto, † c.
Item contra extrahentes, in quo pœna ſtatuta pu
niri mandat extrahentes equos, & arma. Quintò
81 † c. Item quod prædicti magiſtri paſſuum; in
quo ordinatur cuſtodibus paſſuum deputatis,
ne fiant extractiones, quod equos, & alia anima-
lia, non conſignent Vniuerſitatibus, vel alijs, ſed
82 illa ad Curiam Regiam tranſmittant. Sextò, † c.
Item magiſtri procuratores, aut portulani, per
quod ſtatuitur, ac prohibetur officialibus officij
occaſione capere vaſcella, & bona, niſi per proba
biles præſumptiones ipſis conſtet, quod extrahe-
rent à pontibus prohibita, & vltra quantitatem
in litteris comprehenſam, vel niſi eſſent publici
Regij proditores, publici banniti, vel homicidæ.
83 Septimò c. Item ſtatuimus, quod Prælati. In quo
permittitur portari frumentum, hordeum, &
lignamina intra Regnum de vno Opido ad a-
liud, ſine ſolutione iuris exituræ, vel dohanæ, dū-
mòdo ſint victualia prouenientia ex maſſarijs,
vel reditibus terrarum ipſorum: emptitia verò
ſine ſolutione exituræ, ſed ſoluant ius dohanæ,
& alia requiſita, quo ad reſponſalia vbi portan-
84 tur. Octauò † c. Incip. Vniuerſis præſentis Edicti,
vel Incip. Agendorum, in quo Rex Robertus,
prohibet extractionem lignaminum extra Re-
gnum, quæ deſeruiunt pro haſtis lancearum, &
aliorum armorum, tam mari, quàm terra, ſub
pœna ibi ſtatuta. Cum quo concordat text. in. l.
Nemo, C. quæ res export. non deb. vbi Bald. dicit
85 † eſſe proditores illos, qui muniunt hoſtes patriæ
armis ſiue ad offenſam, ſiue ad defenſam, Bart. in
l. Reſpiciendum, §. delinquunt, vbi Alex. ff. de pę
86 nis. Nonò † c. Item prædicti ammirati, vbi admi-
rati prohibentur capere, aut turbare vaſcella, niſi
inueniant cum mercibus prohibitis, vel naui-
gent ad inimicos, quo caſu aſſignent illos Curiæ
Regiæ ſub pœna. Decimò, per Regem Ferdinan
dum fuit facta prohibitio, quod non extrahantur
animalia à Regno ſub pœna amiſſionis illorum,
indignationis Regiæ, & Ducatorum mille. Prag.
87 Incip. † Bando è comandamento, 19. Octobris,
1486. ſub tit. de extractione, Pragm. prima. Vn-
decimò, per Illuſtriſſimum, & Excellentiſſimū,
numquam ſatis laudatum Don Conſaluum Fer
dinandum de Corduba, Magnum Capitaneum,
88 & ſuam Pragm. Incip. † Bando da parte 2. per
quam prohibetur extrahi à Regno, nec per ma-
re, nec per terras, aurum, argentum laboratum,
nec in maſſa, nec monetarum, equos, arma, man
cipia, ſine licentia, ſtatuta ibi pœna contrafacien-
tibus, vt in Pragmaticis, ſub eodem Titulo de
extractione, facta ſub die 22. Februarij 1504. de
pecuniæ extractione agit Ioan. Vincent. de An-
na, in alleg. 58. Duodecimò alia Pragm. 3. incip.
89 Benche † per gli altri, quæ facit ſimilem prohibi-
tionem, & ampliorem, facta die 16. Decembris,
1505. per eumdem Magnum Capitaneum, ſub
90 dicto Titulo. Decimotertiò, alia † Pragm. incip.
perche s'intende 4. per Carolum V. Cæſarē, ſub
eodem titulo, confirmantem alias Pragmaticas
amplianțem, & declarantem pœnam, factam die
91 16. Decembris 1532. Decimoquarto † alia Prag-
matica eiuſdem Caroli V. incip. Et quoniam,
vbi datur prohibitio extractionis, & in caſu licen
92 tiæ extrahendi datur forma, Decimoquintò †
alia Pragm. incip. perche à noſtra, Philippi II. Re
gis Catholici, 6. ſub titulo eodem, ſub die penult.
Iulij, 1560. qua prohibetur extractio porcorum,
vt ibi. Decimoſextò Regis Ferdinandi Pragm.
93 incip. † Hauendo inteſo, 2. ſub tit. de armis, facta
in anno. 1492. die 10. Nouembr. prohibetur a-
ſportatio armorum, ac venditio hoſtibus, & extra
ctio auri, & argenti. Decimoſeptimò, equos ex-
trahi prohibuit Don Ioannes de Zuniga Prin
ceps Petrę Pertiæ, ſub die 20. Nouembris 1579.
94 † Prag. Eſſendoſi, prima in Pragmaticis per eum
editis. Ex quibus habet Regnicola ſummulam
prohibitæ extractionis in hoc Regno.

Hæc quo ad primam partem Axiomatis dicta ſuf
ficiant, nunc ſupereſt, vt alia expediamus.

Secundum ſuper quo reſpicit hoc Edictum,
erit, vt dum tempus egeſtatis, & inopiæ fuerit, ita
quòd extractionem prohiberi oporteat, ante om
nia videndum erit, quæ quantitas frumentorum,
& frugum in loco habeatur, & ſi ſufficiens illa
fuerit, ne extrahatur, & cura hæc ad magi-
ſtratus ſpectat, vt cibariorum ſpecies non de-
95 ficiant † curam verò hanc ad præfectum vrbi
ſpectauiſſe, l. 1. §. cura carnis, ff. de offic. pręfect.
vrb. vel ad magiſtratus, quos Sitonas Græci appel
lant. l. munerum, circa princip. ff. de Muner. &
honor. l. 2. in princip. ff. de vacat & excuſ. muner.
Nec enim ſuperiores, ac magiſtratus permittere
debent, vt penes aliquos particulares veniant fru
menta, vel victualia omnia, vt carius vendant,
96 † Dardanarij in legibus noſtris appellantur, in l.
Annonam, ff. de extra ordin. crimin. l. in dardana
rios, ff. de pœnis, volunt aliqui, dici illos a Darda-
no quodam, qui ſolus omnia emebat, vt carius
venderet. Videndum ne potius dici deberent,
Dardenarij, quaſi dātes denarios, quia, vt Spiege-
lius, & Hotomanus dicunt, hi vocantur Græcè
propolæ, quia præemebant, vt carius venderent,
& hinc ego arbitror quod darent denarios ante,
97 & inde ſic appellatos. † Pœna illis ſtatuta eſt, quia
humiliores deputantur ad opus publicum, alij
relegan-

Digitized by Google

relegantur, vt in dicta l. Annonam. Marc. Mantua Dialog. Denarrat. Claſſe 4. cap. 31. De his etiã Gulielm. Forner. Selectionum lib. 2. cap. 3.

Ideoq. vltra eorum punitionem, poterit Ma-
98 giſtratus hos compellere † ad rerum, ac victualium venditionem, nam neceſſitatis tempore habentes frumenta, & victualia, ad vendendum cogitur. Alberic. de Roſate, in l. 1. C. de Epiſcop. audiẽt. Martin. Laudenſ. de officialib. Dominor. §. 23. & hoc licet tempore neceſſitatis, cum aliàs
99 vt dictum eſt, † nemo cogatur ſuum vendere, poteſt tamen cogi iuſto pretio vẽdere res, quæ ſunt ad vſum hominum neceſſariæ, vt carnes, frumentum, & ſimilia, Bart. in dicto §. cura carnis, num. 1. & in d. l. Annonam. Bald. & Salicet. in d. l. prima, C. de Epiſcop. aud. Andr. de Iſern. in cap. 1. §. poſt natale, de pace tenenda, & eius violat. Franciſc. Marc. in Deciſ. Delphin. 540. num. 10. & 15. Ioan. Sainzon in Conſuetud. Turon. titulo 8. in
100 verbo, De Boucherie. Quinimmo † inopiæ, & neceſſitatis tempore, etiam viliori pretio vendere coguntur, vt dicit Bart. in dicto §. cura carnis, eſt arg. l. ſi pendentes, §. ſi quid, ff. de vſufr. & poſt eum, & Ang. in l. 2. §. cum in eadem, ff. ad leg. Rhod. de iactu voluit Franciſc. Marc. in dicta Deciſ. quingenteſimaquadrageſima, num. 15. & 21. Stephanus Aufrer. ad Capell. Toloſ. in Deciſ. quadragenteſimaquadrageſimaſexta, nouiſſimè Ioan. Petr. Surd. de Alimentis, tit. primo, quæſt. ſeptuageſimaſeptima, num. ſexto, Idem Sainxon, titulo decimo, articulo primo, ſed videndus eſt Natta in conſil. 83. numero quarto, volum. primo. Hieronym. Treutlerus Selectar. Diſputat. parte prima, Diſput. 28. Theſi 3.

Ex quo ad illud, quod ſupra memorauimus, Magiſtratus aduertere oportet, ne aliqui in Ciuitate ſint, qui omnia coemant, vel vt cariori pretio vendant, ſuper quo Andr. de Iſern. in dicto §. poſt natale, inquit, contra iſtos Triculos, qui in groſſo emunt, vt minutim carius vendant, ſtatuendum eſt, vt non emant, vſque ad certam horam, vt ciues ab ipſis venditoribus, non ab ipſis, dat denarijs emant, argum. l. 2. ff. de Nundinis, & l. prima, C. eodem tit. de quorum iutium intellectu ſatis egit Marc. Mantua, Prætermiſſorum, ſiue Paralipomenon, capit. ſeptimo. Idem Mantua in dicto allegato. ſupra, cap. trigeſimoptimo.
101 vbi dicit † iſtos emptores, ſiue Dardenarios, Boniæ vocari Tricolos, quorum meminit Franciſc. Marc. in dicta Deciſione 540 num. 11. & 12.
102 Et † Neapoli vocari Regtetenos, ſed tempore meo nunc vocantur Recapterij, & ſic illos appellat Afflict. in dicto §. poſt natale, num. 3. in fine, contra quos dum hæc tranſcribuntur à primo originali, Don Ioannes Alfonſius Pimentellus de Herrera, Comes Benauentæ Regni Neapolitani pro Rex, ſumma prudentia, per ſuum Edictum ſub graui pœna ſtatuit, ne hi, qui fructus in Ciuitatem portant apothecarijs vendant, qui reuendere ſolebant ciuibus, ſed ipſi in plateis illos minutim populo vendant, ad euitandas fraudes & monopolia, cum illi poſtmodum carius vendebant.

103 Aliud etiam grauius inſpiciant, † ne aliqui omnia frumenta, ad victum neceſſaria in ſuis horreis reponant, vt populo demum illud, vel illa diſpartiantur. Tyrannidis enim ſpecies hæc
104 eſt affectatæ, ſic Romæ † Spur. Mælius ex Equeſtri ordine, prædiues, cum frumenta ex Hetruria Romam deduci feciſſet, ac in populum illorum largitione vteretur, vt animos ciuium ad ſe traheret, & arma in eius domum conferrentur, Dictator C. Seruilio Ahalæ Magiſtro Equitum iniunxit, vt Mælio deinde coram Dictatore diceret, cumque Seruilius id Mælio nunciaret, ille pauidus, forte criminis concepti ſuſpitione, dum populum, eiuſq. fidem implorat, ob impenſam in illum benignitatem, idq. vociferaretur, à C. Seruilio obtruncatur, & ob id, Dictator inquit: Macte Virtute C. Seruili eſto, liberata Republica, vt narrat
105 Titus Liuius libro quarto, † cuius domus complanata Aequimelium dicta eſt iuſſu, atque imperio L. Quinctij Cincinnati Dictatoris, eius rei meminit Cicero in Oratione pro Domo ſua, & in Oratione pro T. Annio Milone, & Philippica 1. Plinius de Viris illuſtribus, cap. decimoſeptimo. Quum aduerſus Gallos Romani bellum gererent, annoneq. caritas inualeſceret,
106 Cinna † Tritici largitionem ſurripiens, Regnum affectaſſe creditur, quocirca ſaxis obrutus eſt, vt poſt Ariſtidem Italicarum rerum libro tertio, commemorat Plutarchus in Paralellis, cap. quinquageſimo nono. Eodem modo po-
107 pulus † Athenienſis ſaxis obruit Pyrandrum Quæſtorem Vrbanum triticum parcè ſuppeditantem, ac largitionem ſurripientem, & ob id proditionis ſuſpectum, vt retulit idem Plutarchs in loco allegato, cap. quinquageſimo octauo. Ideoq. eum, qui Annonæ curam in populo habet, magna ſummaq. prudentia eſſe oportet, vt hos ſcopulos euitet, cum egeſtatis, & no-
108 piæ procellæ irruunt, † optimis enim principibus frumentorum penuria ſemper odio fuit, vt in Proœmio Digeſtorum, §. Nos vero, vbi Gloſſa, quæ maiori ex parte à peſſima adminiſtratione proficiſcitur, vt dicit Marc. in dicta Deciſ. quingenteſimaquadrageſima, numero primo, & num. quinto, poſt Bart. in l. prima, C. de Canon. frument Vrb. Conſtantinopolit. lib. vndecimo. Vnde Defenſori Ciuitatis Aurel. Caſſiodorus Variarum lib. ſeptimo, capit. vndecimo, inquit: Nil venale, nil improbum facere velis, qui tali nomine nuncupatis, commercia ciuibus ſecundum temporum qualitatem æquabili moderatione diſpone, definita ſerua quæ iuſſeris, quia non eſt labor vendendi ſummas includere, niſi ſtatuta pretia caſtiſſimè cuſtodire. Imples enim re vera boni defenſoris officium, ſi ciues tuos nec legibus patiaris opprimi, nec caritate conſumi.

Conquiſitis igitur frumentis, alijſque re-
109 bus ex locis oportunis, quis † conueniens pretium taxabit? ſiue Aſſiſiam (vt dicunt) ponere poteſt? Vt ſupra tetigimus, ad præfectum vrbi pretium taxare, videtur † probari in dicto §. cura carnis, cuius authoritate ita dixit

etiam Bartol.ibidem. Sed in l.fin.§.Item reſcri
111 pſerunt.ff.ad leg.Iul.de Annonæ,probatur† prętia frumenti ad præfectum Annonæ ſpectaſ-
ſe. Inde Ripa in tractatu Peſtis, parte vltima,
tit.de Remed.præſeruat.contra peſtem, nu. 195.
voluit cōciliare ſupra dicta iura, ex doctrina Bar-
toli in dicto §.Cura carnis, vt ſubſit neceſſitas ob
tempus inopiæ, & tunc poſſunt taxare eorum ar-
bitrio, & hoc dicit procedere in præfecto Vrbis.
Aut non ſubeſt cariſtia, & tunc taxare iuſtum
pretium, & ne carius vendatur, ſimiliter ſpecta-
bit ad eumdem; & ſi forte velint taxare minus
iuſto pretio, & non poſſunt, & hoc vltimum pro-
cedit in præfecto Annonæ, & ita ille reſidet. Ve-
rumtamen mihi conſideranti, videtur, numquā
112 Bartolum ibi hoc † tractaſſe, ſed ſolum, an quis
cogatur vēdere iuſto pretio, vel cariori, & diſtin-
guit tempora, vt ſupra. Et ideo mea fert opinio,
conſiderandas eſſe leges. Quia officium præfe-
cti vrbi, eſt habere curam carnis, & ceterorum
animalium, ex quibus carnes exhibebantur, ita-
113 que ei ſubdita erant animalia, & Forum † Sua-
rium, de quo in dicto §.cura carnis, necnon alia
fora concernentia carnes, & animalia. Quia
114 Suarium † forum erat, in quo ſues vendeban-
115 tur Boarium † in quo Boues, de quibus Varro
de Lingua Latina, lib.4. Feſtus Pompeius libro
ſecundo, Liuius lib.39. Plin.lib.28. cap. ſecundo,
latè Alexander ab Alexandro Dierum Genia-
lium lib.2.cap. duodecimo, & de his ipſe cogni-
116 tionem habebat. Quo vero † ad pretia frumen
torum, ac victualium, arbitror, illorum curam
ad præfectum Annonæ ſpectauiſſe, argum. dictæ
l.finalis, ff.ad leg.Iul.de Annona. Nec enim An-
nonæ præfectum credendum eſt ſuper rebus ſuę
curæ permiſſis authoritatem ſtatuendi pretia
curam non habuiſſe, Ideoq. nullam niſi circa car-
nis curam Vrbi Præfectum poteſtatem habuiſ-
ſe ſcribunt Feneſtella de Magiſtratibus, cap.6.
Franciſc.Hotoman.Magiſtrat. Roman. cap. 12.
& nouiſſime Phillppus Broidæus ad Franciſc.
Polletum in Hiſtor.Fori Romani, 17.lib. 1. cap.
primo, num.ſeptimo. Ceterum, hac in re perpen-
117 dant alij. † Epiſcopi etiam prouideant, ne mer-
catores, nimis care vendant merces ſuas, nam ex
hoc pauperes lædorentur, quorum curam gere-
re ad ſuam prouidentiam pertinet, dicta l.prima,
vbi hoc voluit Bald.C.de Epiſcopali audient. ſed
iſtud meo iudicio, non eſt vt hanc habeant au-
thoritatem, vt ipſi pretia rebus ſtatuāt, ſed potius,
vt cum Magiſtratibus, qui hanc curam gerunt
tamquam Epiſcopi, modeſtè pertractent, vt ſe in-
118 tromittant. † Federicus Imperator in dicto §.
poſt natale, ſtatuit, quod Comites in ſuis Comi-
tatibus faciant Aſſiſiam, & pretium rerum co-
meſtibilium poſt octauum diem Natiuitatis
Glorioſæ Virginis Mariæ de menſe Septembris,
& idem eadem ratione procedit in alijs Baroni-
119 bus. Et ex hoc textu, credo † Curiam Regiam
quotannis aliquem Regium Conſiliarium, vel
præſidentem deſtinare ſolere in Apuliam ad fa-
ciendum pretium frumentorum, & hordeorū,
non tamen hoc ſit ad finem, vt toto anno illo
vendatur, ſed vt certificentur mercatores, qui
dederunt Dominis qui habent maſſarias, & ſata,
pecuniam, pro qua promittiunt facta recollatio-
ne conſignare tantam frumenti, & hordei quan
titatem ſecundum taxam faciendam per Regiā
Curiam, qui Magiſtratus qui pro hoc negotio
mittitur, debet capere informationem ab homi-
nibus fide dignis diuerſarum Ciuitatum, & lo-
corum de recollectione facta, expenſis erogatis
& deponunt eorum iudicio taxam, quæ fieri poſ-
ſet, quam tamen Prorex, & Collaterale Conſi-
lium moderatur, relatione facta, & informa-
tione habita.

120 In hoc Regno † Neapolitano, dicit Afflict.in
dicto §.poſt natale, quod Princeps ponit Recto-
res, Graſſerios, & Capitaneos, qui ad vſum homi
num ponunt aſſiſiam, & pretium in rebus vena-
libus, & quod ſic poſſunt ponere in omnibus re-
bus iuſtum pretium, arg.l.venditor, §. ſi conſtat,
ff.comm. prædior. & ita concludunt Andr. de
Iſern. Afflict. & alij ibidem; & hoc video obſer-
121 uari Neapoli. Sed per † oēs alias Regni partes
hoc faciunt vniuerſitates, per ſuos officiales ab
vniuerſitatibus creatos, qui ſunt dicti Graſſerij,
& Catapanei, & hi ponunt pretium, & aſſiſiam
rebus comeſtibilibus, hi habita conſideratione
abundantiæ, vel cariſtiæ, ſtatuunt pretium, &
122 aſſiſiam, qui † Catapani, & graſſerij non debēt
eſſe de illis, quorum Annona venit taxanda, quia
eſſent ſuſpecti, quod pretium alterarent, vt dicit
Luc.de Penna, in l.1.C.quib.munerib.lib.10.hoc
autem ſolum procedit in rebus comeſtibilibus.
123 † Annonam autem taxare non poterunt Vni-
uerſitates in Regno, nec ſui Officiales, cum non
habeant iuriſdictionem, & recognoſcant ſupe-
riores; quidquid dixerit Andr.de Iſern. in Prolo-
go Conſtitutionum Regni, col.1.& 2. Benè verū
124 eſt † hanc Annonæ taxam per Principem, &
eius Magiſtratus fieri non poſſe, niſi cum conſi-
lio procerum, ſiue optimorum virorum Ciuita-
tum, & locorum, nec edictum formare, ſine ipſo-
rum conſilio, cum tractetur de particulari inter-
eſſe ciuium, pro quibus illi requiruntur, vt iuſtū
pretium taxent, & hoc concludit Imperator in
dicto §.poſt natale, cuius diſpoſitio, vtinam ſer-
uaretur. Et hoc innuit Ioan. Vincent. de Anna,
in Alleg.21.num.6. dum dicit, Aſſiſiam imponi
oportere capta prius informatione; & dum in
Allegation.52.num.78.& 79.dicit, Aſſiſiam im-
125 poni per Barones, iſtud nō video obſeruari † in
Regno, cum ſit penes Officiales Vniuerſitatis, &
penè partiri ſolent, inter Barones, Vniuerſitates,
& accuſatores. Et erat prius iſtud ius Baiulorum
imponere Aſſiſias, vt per Conſt.Regni. Ad Offi-
cium, quæ quoad Aſſiſiarum impoſitionem mi-
nimè ſeruatur, ſed per graſſerios, & decuriones
terrarum imponitur, vt optimè annotauit nouiſ-
ſimè Carol. Tapia Iuris Regni Neapol.lib.2.Ru-
brica 37.in Conſt.Ad officium. Quia ſi Barones
in hoc ſe intromitterent, de ſubditis actum
foret. Et dum Gaſpar Caballin. Milleloq.417.
126 dicit, † illud eſſe iuſtum pretium, quod ta-
xatum eſt à ſuperiore, argumento dicti §.
Cura carnis, intelligi oportet, ſeruatis ta-
men ſeruandis, vt in dicto §. poſt nata-
le, Cir-

Digitized by Google

127 tale. Circa † hanc rem Plato de legibus Dia-
log. 11. voluit, vnum pretium quæri debere rerũ
venalium, nec quæri oportere maius, vel minus,
nec venditorem laudare debere rem venalem,
neque iuramentum facere, & in columna ſcri-
bendum eſſe pretium, nec licere res venales adul
terare ſub graui pœna.
128 Pœna autem † contra vendentes vltra taxa-
tum pretium, iudicis arbitrio remittenda eſt, de
qua in dicta l. Annonam, & voluit plura Boniſac.
Vitalin. de Malefic. tit. ad legem Iul. de Annona,
& poſt ipſum Menoch. de Arbitr. iud. queſt. lib.
2. Centur. 4. Caſu 384. Sed vide præpoſitum in
dicto §. poſt natale, quia ibi agit de pœna fraudan
129 dantis taxam. Contra † vendentes vero corru-
ptam Annonam, pœnam eſſe arbitrariam ſcri-
bit idem Menoch. Caſu 382. Franciſc. Marc. De-
130 ciſ. 540. num. 4. vol. 1. Et de † miſcentib. frumen
tum corruptum cum bono, & concernentibus
hanc pœnam ſcripſi Obſeruationum ad iura Re-
gni Neapolitani cap. 7. & nouiſſimè Ioan. Bapti-
ſta Coſta, de facti ſcientia, & ignorant. Centur.
2. diſtinct. 83. num. 3.
In ſumma (ne ſim longior) qui pacatam, ac
tranquillam reddere cupit Ciuitatem, Prouin-
ciam, Regnum, ab eripiendo ciuibus, Prouincia-
libus, ac Regnicolis cibo, alibiq. pro ſuis cõmo-
dis aſportando, abſtineat, niſi ea ſit vbertas, vt re-
licto duplicato ſuis victu, id commode facere
131 poſſit, † & conuentia ac æqua pretia in illorum
venditione conſtituat, ſubditosq. eo modo con-
tineat, vt nec nimia vbertas, ac pr̃ij paruitas, mol-
les illos, ac ocioſos faciat ita, vt agrorum cultura
deſeratur, nec ſit adeo exceſſus pretij, vt in pau-
pertatem illos, vel malos actus inducat; Quam-
132 uis † aliquando, de frumento ex Sicilia Romã
aduecto, cum in Senatu ageretur, an gratis, an vi-
li, an immenſo pretio plebi daretur? Martius Co-
riolanus aduerſus plebem grauem ſententiam
dixit: Nihil per largitionem effici, ſatius eſſe hũc
vel cariore annona domari, ac reprimi, vt fiat ex
neceſſitate modeſtior, & ad obeũda ciuilia mu-
nera paratior, agrosq. hac iniuria, non ſeditiones
colat, quam vt deſidia, ocio, & luxuria, maximè,
quæ ex copia, & abundantia naſcitur, iura, leges,
133 inſtituta maiorũ negligat. † Qua ex ſententia,
quaſi contra populum conclamaſſet, dies Corio
lano datus, diſcuſſis in Senatu ſententijs, dimiſ-
ſus eſt, cum ſententiæ, & conſilia pro Republica,
ſiue ſtolida, ſiue optima ſint, ſatis ſit, omnes ten-
dere ad Reipublicæ ſalutem, ad quam conſulta-
tio omnis tendere debet. Qua de re Liuius lib. 2.
Dionyſius Halicarnaſſæus, lib. 7. Plinius de Vitis
Illuſtribus, cap. 19.
Antequam huic capiti vltimam manu impo-
134 nam, vnum animaduertam, quia † ſunt plures
Ciuitates, quæ annonæ tẽpore, frumentorũ pro-
uiſiones facere ſolẽ, ita vt multa ſuperflua illis re
maneant, an poſſint inter ciues dictorum ſuper-
fluorum frumentorum partitio fieri? Pro bo-
no publico tum ad euitandas Ciuitatum oppreſ-
ſiones, tum etiam ne frumenta corrumpantur,
poteſt Ciuitas inter ciues diuidere, & ab vnoquo
que pretium recipere, à quo neminem excuſari,
per illum text. voluit Battol. in l. 1. num. 2. & 4. C.
Vt in emption. ſpecier. lib. 10. ſequitur Anton.
Burgos, in c. quod hoc, num. 19. de empt. & ven-
dit. ante ipſum Barthol. Socin. in Regula. 435.
Fallent. 14.
135 An credatur ſeruientibus Officialium, ac
Birruarijs, dicentibus inueniſſe extrahentes Bla-
da? dixi ſupra hoc eodem lib. cap. 11. num. 91.
Quo ad materiam extractionis, vide quid nouiſ-
ſimè ſcripſit eruditiſſimus I. C. Carolus Tapia,
Regius Conſiliarius, Iuris Regni Neapolitani,
lib. 2. Rubrica 9. & ibi in c. Regni. Item quia cu-
ſtodes, ſub eadem Rubrica.

CAP. XV.

ARGVMENTVM.

Magiſtratus ponderum, & menſurarum curam habere oportet, vt illa iuſta ſint, & res venales his æquatæ iuſto libramine diſtribuantur.

COMPENDIVM.

1 *DEVS Optimus Maximus omnia cum pondere, numero, & menſura diſpoſuit.*
2 *Pondus, & Statera iudicia Domini ſunt.*
3 *Menſuræ, ac pondera ad quid inuenta fuerint.*
4 *Cain Ponderum, ac Menſurarum inuentor authoritate Ioſephi Flauij in Antiquit. Iudaica.*
5 *Adam, an ponderum, ac menſurarum cognitionem habuerit.*
6 *Pondera, & menſuræ à ſupremo Principe ſtatuta probare conuenit.*
7 *Barones, etſi habeant in ſuis iuriſdictionibus ius Ponderum, & Menſurarum, non tamen illi eas facient, ſed ſeruabuntur, quæ à ſupremo Principe facta ſunt.*
8 *Connexæ ſunt rationes menſurarum, ac ponderum, cum numeris.*
9 *Pondera, & menſuræ debent eſſe lapideæ, aut æneæ, & poni collocariq. debent in loco publico, vt omnibus pateant, vel in Ciuitatum Eccleſijs aſſeruandæ ſunt, vt num. ſequenti.*
11 *Menſuræ, & Pondera lapidea cum inſignijs, & armis Regijs in Regno Neapolis collocatæ ſunt in Atrio Palatij Magnæ Curiæ Vicariæ.*
12 *Pondera, & Menſuræ, an iuſtæ ſint, ad quem cognitio ſpectet, & num. 13.*
13 *Ponderum, & menſurarum cognitio ſpectabat ne ad Comitem ſacrarum largitionum.*
14 *Intellectus §. Nullus autem, de Collat.*
Antonij Solæ I. C. opino exploſa.
15 *Ponderum, & Menſurarum cognitio in Regno Neapolitano ad quem ſpectet.*
Carolus Borrellus I. C. Iudex Regia in Magna Curia Sicle, eod. num. 15.

Barones an, an cognoſcant de ponderibus, & menſuris, ſub ead, num. 15.

16 *Intellectus Con t, Regni. Ad officium.*

17 *Intellectus Conſt. Regni. Ad legitima pondera.*

18 *Intellectus c. Regni. Item prædicti ſecreti.*

19 *Pœna ſtatuta falſis menſuris apparet, & num. 20. & 21.*

20 *Quam in pœnam incurrant, qui pondera & menſuras falſaſſent ex Adriano.*

21 *Dolus exigitur in falſante menſuras, & pondera.*

22 *Vendentes, & ementes cum falſis ponderibus, & menſuris ad quam pęnam teneantur.*

Commodans falſa pondera, & menſuras, qua pœna plectatur. Item locans falſa pondera, & menſuras. ibid.

23 *Romæ Magiſtratus frangebant falſa pondera, & menſuras.*

24 *Qui tenetur aliquid conſignare ad quam menſuram, vel pondus teneatur, ſi in loco fuerint plures menſuræ, pluraq. pondera.*

25 *In Regno Neapolitano ſunt duo modij, vnus maior, minor alter.*

26 *Ponderum, & menſurarum diuerſitas Iure Diuino prohibita eſt.*

27 *Duo pondera, duæq. menſuræ teneri non debent ad euitandas fraudes.*

Hiſtoria proceſsus euicti & obtenti in fauorem delati Canonici de vſu duplicis meſuræ ſub eod. num. 27.

28 *Si venditio facta ſit ad menſuram, & plus, vel minus reperiatur, quid faciendum ab emptore, & venditore, & num. 29.*

30 *Menſuratio intra quãtum tempus fieri debeat, ſi venditio ad menſuram facta fuerit, & num. 31. 32. & 33.*

31 *Menſuratio, an fieri debeat inf. a ſexaginta dies.*

32 *An vero intra annum.*

33 *An intra annos triginta.*

34 *In contractu oneroſo ad euictionem obligat aſsertio, & qualitatis, & quantitatis.*

35 *De ponderibus, & menſuris qui authores ſcripſerint remiſſiue.*

36 *Clericus, qui falſis ponderibus, ac menſuris vendere facit per quem puniatur.*

A X I O M A.

Eaq. iuſto pondere, & menſura diſtribuunto.

SAlomon Sapientiæ cap. 11. DEVM
1 † optimum maximum, omnia in pon
dere, numero, & menſura, diſpoſuiſſe
aſſeruit. Vnde antiquum Chaos, il-
lamq. congeriem, quam Deus diſcecuit, ſine pō-
dere, & æquo libramine, ad iuſta pondera dedu-
ctam, dixit Ouidius Metamorphoſeos lib. 1.

Vnus erat toto naturæ vultus in orbe,
Quem dixere Chaos, rudis, indigeſtaq. moles
Nec quidquam, niſi pondus iners, congeſtaq. eodem
Non bene iunctarum diſcordia ſemina rerum.

De qua congerie, & maſſa, ego dixi Obſeruationum Iurium Regni Neapolitani, cap. primo. Vnde poſtmodum idem Ouidius ibi ſubſequitur.

Nec circumfuſo pendebat in aere tellus,
Ponderibus librata ſuis.

2 Hinc idem Salomon Prouerb. cap. 16. † Pon-
dus, & Statera iudicia Domini ſunt. Ideoq. cū
Regna, Prouinciæ, Ciuitates, Cętusq. hominum
abſque commercio, & negotiatione, in emēdis,
& vendendis pro humano vſu rebus, tum ſoli,
mobilibus, & præſertim ad victum, cultumq. hu-
3 manum peragendum, perſiſtere nequeant, † pon
dera idcirco, menſuræq. adinuentæ ſunt, vt iu-
ſto, æquoq. libramine coemptiones exerceantur,
4 Menſuratum, ponderumq. inuentionem Caico
tribuit Ioſephus Antiquit. Iudaicarum libro pri-
mo cap. ſecundo. Cuius opinionem probauit Po
lydorus Virgilius, de Inuentoribus rerum, libro
primo, cap. 18. propagata demum quo modo pō-
derum, & menſurarum cognitio fuiſſet ad ſuc-
ceſſores Seth, vſque ad Noe? Arbitror itaque, (&
hoc diuinationis eſt) Numeros, Pōdera, ac Men
5 ſuras, etiam Adamo cognita fuiſſe; & † ad Noe
etiam peruenisse, & earum rerum medio potuiſ-
ſe intelligere ſtructuram Arcæ, altitudinis, lati-
tudinis, longitudinis & profunditatis, ac nume-
rum, & menſuram cubitorum, de quibus Ge-
neſis cap. 6.
Cum itaque humano generi menſurę, ac pon
dera neceſſaria ſint, edicto prouidendum erit, vt
ita res veneant, quę in pondere, numero, vel men
6 ſura conſiſtunt; Illæ vero menſuræ, ac pondera
probanda ſunt, quæ à ſupremo Principe ſtabilita
erũt, l. Modios, C. de ſuſceptor. Prępoſ. & Arcar.
7 lib. 10. Nec enim † Barones, qui habent merum
mixtumq. Imperium, etſi habeant ius ponderũ,
& menſurarum in eorum privilegijs, poterunt
ipſi alias menſuras, vel pondera tradere, quam il-
la, quæ à ſupremo Principe ſtatuta ſunt, vt rectè
cenſuit Renatus Choppin. in Conſuetud. Ande-
gau. lib. 1. cap. 40. num. 4. & cap. 43. num. 16. Sed
per illam conceſſionem, habebit cognitionē, &
pœnas: pondera aũt cũ à Principe ſunt deputata,
iuſta præſumuntur, prout iuſta eſſe debent. Hinc
Leuitici cap. 19. Nolite facere iniquum aliquid
in iudicio, in Regula, in Pondere, in Menſura,
ſtatera iuſta, & æqua ſint pondera. Et Ezechiel.
cap. 20. Statera, & Ephi iuſtum, & Batus iuſtus
erit vobis, quæ iuſta eſſe debere Iuſtinianus vo-
luit, in §. nullus autem penitus, in Authen. de col
latoribus. Cum autem loquimur de ipſorũ pon-
derum, ac menſuratum iuſtitia, & æqualitate, nō
8 mirum, quia † cognata, & connexxa eſt ponderũ
ratio, cum menſuratum, ac numerorum rationi-
bus, vt inquit Gulielmus Budæus, de Aſſe,
lib. primo.
9 Debent † autem pondera, & mēſuræ eſſe ęneę,
vel lapideę, & poni in loco publico, vt omnibus
pateant, vt in dicta l. Modios, Guido Papæ in De-
10 ci. 490. vel † in Eccleſijs conſeruandæ vniuscu-
iusq. Ciuitatis, vt in dicto §. nullus autem, Au-
then. de collator. ibi, & has menſuras, & pondera
in Sanctiſſima vniuſcuiuſq. Ciuitatis Eccleſia ſer
uari. Accurſius in dicta l. Modios, in verbo Man-
11 ſiones. In hoc † Regno Menſuræ lapideæ Regiæ
ſunt

ſunt erectæ in Atrio Palatij Magnæ Curiæ Vica-
riæ,& ibidem ſunt Arma & inſignia Regia, pro-
ut de iure ſtatutum eſt in l.2.vbi Bartol.& Andr.
de Barulo, C.de Frument. Alexandrino, lib.11.
Guido in dicta Deciſ.490.& Franciſc.Marcus in
Deciſ.279.num.2.volum.1. nouiſſimè Anton.
Sola in Conſtit.Sabaudię,titulo de Cenſuum ſo-
lutione,in Decret.omnibus,Gloſſa 1.num.4.Ioã.
Sainxon in Conſuetud.Turonenſ.tit.2.articulo
2.in verbo, *Meſu res à ble.*

12 Cognitio † verò ponderum, & menſarum, an
iuſtæ ſint,ad quem pertinebit. Reſponderi pote-
rit,quod reſpectu ſuſceptorum,ad quos perueniebant
frumenta reponenda in publicis horreis',
ſpectabat ad præfectos horreorum ac annonæ,&
13 ſic in collatione ſpecierum'; † Sin autem tracta-
retur de ponderibus auri,& argenti ſpectabat ad
14 Comitem ſacrarum largitionum,& † ita intelli-
gendus eſt text.in dicto §.nullus autem, & ideo
arbitror, ſalua pace, erraſſe Anton. Solam I.C.
omni ex parte, & rerum cognitione cõſpicuum,
& de ſcientia noſtra optimè meritum,in loco ſu
pra allegato,num.5.dum explicitè cenſuit cogni
tionem ponderum , & menſuratum ſpectaſſe ad
Comitem ſacrarum largitionum. Hoc non ne-
gauit Iacob. Cuiacius in Nouell. 128.quę eſt ea-
dẽ,ſituata in Auth.ſub tit. de collationib. in hoc
tamen ab eo diſſentio,dum dicit ſpecierum men
ſuras,& pondera tradi à Præfecto Prætorio,dum
ego ex illo tex. & ex illius officio cenſeo traditas
à præfecto Annonæ. Sed ſpectaſſe ad eum,qui ha
bebat mixtum imperiũ, dixit Petrus Iacobin. in
Practica,titulo de iuriſdictione,in verſic.de mix-
to,in fine, per quædam iura , quæ ad propoſitum
non faciunt , ſed ſolum , quod dicit in finalibus
verbis, de quibus dicam infra. Lucas de Penna,
in d.l.modios,dicit ſpectare, vt ſupra dixi quo ad
vtenſilia ad annonæ præfectum. Guido Papa in
dicta Deciſ.490. dicit ſpectare ad Dominos loci,
prout de ſe dicit in ſua Villa Sancti Albani, quẽ
refert, & ſequitur Anton. Sola in loco allegato,
poſt Franciſc.Marc.in dicta Deciſ.279.num.2.In
Regno hoc Neapolitano,aliter obſeruatur, quia
15 † cognitio ponderum, & menſurarum pertinet
ad Magnam Regiam Curiam Siclæ, in qua reſi-
dẽt Rationales,& Iudices, vt dicit etiam Matth.
de Afflict. in Conſt. Ad officium, nu.2.& in Cõ-
ſtit. Ad legitima pondera, num.4.vt pluries me-
cum colloquutus eſt. Carolus Borrellus inſignis
Iuriſconſultus gentilis meus,qui quadraginta cir
citer annis præfuit vti Iudex Regius in eadem
Magna Curia Siclę. Sed Domini Ciuitatum,
& aliarum terrarum, qui habent in priuilegijs,&
inueſtituris à Rege,ipſi cognoſcũt; ſic etiam alij
particulares, & vniuerſitates, quæ emerunt has
iuriſdictiones à Regia Curia, prout in ſpecie in
Patria mea,& qui habet Iuriſdictionem,& cogni
tionem, habet etiam & pœnas, vt dicit Afflict.in
dicta Conſt. Ad officium, num. 2. quia receſ-
ſit ab aula, quod pœna applicaretur baiulis, per
16 † dictam Conſtit. Ad officium, quæ fuit facta
à Rege Gulielmo, ob aliam factam à Federico
17 Imperatore, in dicta † Conſt. Ad legitima pon-
dera. Quod illa Conſtitutio non ſeruetur, quo ad
impoſitionem aſſiſiarum, annotauit Carolus
Tapia de Iure Regni Neapolit.lib.2. Rubr.37.in
18 eadem Conſtitutione. Tempore † Caroli Primi
Regis,cognitio ponderum , & menſurarum, an
eſſent iuſtę,ſpectabat ad Secretũ,vt per c.Regni;
Item prædicti Secreti, vbi latè Ioan.Ant.Niger.

19 Quæ autem † pœna ſtatuta ſit vtenti falſis pon
deribus, & menſuris? Edicto Traiani prouiſum
eſt teneri pœna legis Corneliæ de falſis, vt in l.
Annonam,§.onerant,ff.de extraordinar.crimin.
20 de eadem † Adrianus ſimiliter,qui in inſulam re
legari fecit, qui pondera, & menſuras falſaſſent,
vt in l. hodie, ff. de falſ. & dicit text. in dicta l.
21 Annonam. Condẽnatur † etiam ad duplum rei
de qua falſis ponderibus,& menſuris dolus com-
trio.§.de eo,ff. de dolo malo. Alfonſus Montal-
miſſus eſt,dicta l. hodie,& tex.cum gloſ.in l.arbi-
uus Fori Noui, lib. 3. titulo 10. *de las vendidas, y
compras*,in verbo, *Peche*. Franciſc. Marc. in Deciſ.
279.num.1. Renatus Choppinus in Conſuetud.
Andegauenſ.lib.1.cap.40.nu.4. Iacob. Menoch.
de arbitr.iudic.quæſt.lib.2.Centur.4. Caſu 317.
Panorm.in c.vt menſuræ, num.3. vbi Antonius
22 Burgos.num.1. de empt. & vendit. qua † pœna
vendentes, & ementes cum falſis ponderibus, &
menſuris, an teneantur etiam actione furtiua,&
quid in commodante,quid in locante, ponit ple-
nè,& bene Bonifac. Vitalin. in tractatu malefic.
23 tit.de pœna falſant.menſur. & pondera.† A Ma-
giſtratu etiam pondera,& menſuræ falſæ frange-
bantur,l.Item quæritur,14.§.ſi quis menſuras, ff.
locati,de quo Iuuenalis Satira 10.

Et de menſura ius dicere, vaſa minora.

Frangere pannoſus vacuis Aedilis Olubris.

Et plura ad hoc propoſitum referentem no-
uiſſime vidi Ianum Lãglęum in Ocij Semeſtris,
lib.8.cap.14.

24 Qui tenetur † aliquid conſignare ad quã men
ſuram tenebitur,ſi locus habet plures menſuras?
dicendum eſt in dubio ad communem loci men
ſuram dandum eſſe, l. Imperatores, ff. de con-
trah.empt.Curt.iun.in conſil.76.num.7.Cagno-
lus in l.ſemper in ſtipulationib.num. 5. ff. de Re-
gul.iur.allàs ſeruanda eſt diſpoſitio c.ex parte,ex-
25 tra,de Cenſib. Et † in Regno Neapolitano ha-
bemus modios duos, vnum paruum, & dicitur
vulgariter (all'Antica) aliud magnum,quo vti-
mur communiter, & in caſu dubio intelligitur
de hoc modio magno,& vſuali, per Curiam Re-
giam ſtabilito. Verum paruus modius deſeruit
pro his, qui debent ex antiquo redditus aliqui-
bus Eccleſijs, quibus fuit exhiberi ſolitus ad anti
quam menſuram paruam. Sed aduertendum,
quod in vno,eodemq. loco,quis non debet habe
re duas menſuras,& duo pondera, parua, & ma-
26 gna, quia † de iure diuino prohibitũ eſt, Deute-
ronom.cap.25. Non habebis in ſacculo diuerſa
pondera, maius, & minus, nec erit in domo tua
modius maior, & minor. Pondus habebis iuſtũ,
& verum,& modius æqualis, verusq. erit tibi, vt
multo tempore viuas ſuper terram, quã Domi-
27 nus dederit tibi. Ideoq. tenere † duo pondera, ac
duas menſuras, ad euitandas fraudes, cauendum
eſt. Franciſc. Marc.in dicta Deciſ.279. in princip.

Digitized by Google

Anton. Sola in loco allegato, num. 1. Accidit mihi in facto pro R. Troiano Procaccino Canonico Biſaticenſi, qui ad querelam Epiſcopi, inquiſitus, quod eum eſſet ſuus negotiorū geſtore, exegiſſet ad menſuram magnam, & ad cumulum, & reſtituiſſet Epiſcopo, cum alia parua menſura, & complanata, tamen Neapoli, me patrocinante, fuit abſolutus apud Curiam Reuerendiſſimi Nuncij Apoſtolici.

28 Si eſt † facta venditio ad menſuram, ſi reperiatur plus, vel minus, cuius erit ſuperfluum illud, venditoris ne, an emptoris; ſin minus, an teneatur

29 tur venditor reſarcire emptori, pretium? † Breuiter Doctorum diſtinctio ea eſt, vt ſi contractus venditionis incipiat à corpore, vt vendo tibi fundum Seianum tot iugerum; tunc ſi menſuretur & eſſet maior, cedit emptori, ſin minor, eiuſdem emptoris erit damnum, ita concludit Oldrad. in conſil. 197. Decius in conſil. 347. & in conſil. 500. Ioan. Neuizan, in conſil. 38. Iaſon in conſ. 79. vol. 1. Cardin. Pariſ. in conſil. 64. num. 2. volum. primo. Matth. de Afflict. in Deciſ. 399. Anton. Capic. in Deciſ. 14. & multos allegans Anton. Sola, in loco allegato, num. 14. apud quem videri poſſunt plures declarationes, in hac diſtinctione. Adde his Hieronym. de Monte, in tract. fin. regundor. cap. 8. Suarez recept. Sentent. §. venditor num. 23. & 24.

30 In venditione † autem facta ad menſuram, intra quantum tempus debeat menſuratio fieri? Ioan. de Imola, in c. per tuas, de Donat. ſentit, quod qui ſentit ſe grauatum in menſuratione, de-

31 bet hoc proponere † intra dies ſexaginta, aliàs nō auditur illis elapſis, arg. l. quod ſi nolit, §. ſi quid ita, ff. de ædilit. edicto quem ſequitur Bathol. Socin. in conſil. vltimo, in fine, vol. 3. Decius in conſil. 347. in fine, M. Anton. Natta, in conſ. 569. nu. 10. volum. 3. Gaſpar Caballin. de ædilitijs actionib. cap. 2. num. 36. Sed Bald. in conſil. 387. incip.

32 Ille, volum. 3. cenſuit † quod habet annum, arg. l. qui grauatos, C. de Agricol. & cenſit. lib. 11. Sed tamen Communiter tenetur opinio Imolæ, quę poſſet corroborari authoritate Innocent. in tractatu de præſcriptionib. titulo 13. num. 3. Quam declarant procedere, quando partes pactum feciſſent, quod deberet fieri menſuratio, quia aliàs

33 † ſi nihil dictum eſſet, durabit triginta annis, vt poſt Imolā cenſuit Panor. in dicto c. per tuas, Decius in dicto conſil. 347. & Natta in dicto conſil. 569. num. 10. rationem reddit Caballin. in loco

34 allegato, † quia in contractu oneroſo, quemadmodum aſſertio qualitatis obligat euictionem eodem modo, & quantitatis allegat Iaſ. in conſil. 79. vol. 3. Ioan. Neuizan. in conſil. 38.

35 Qui plura † quo ad pondera, & menſuras deſiderabit, videat Voluſium Metianum, & Georgium Agricolam, in libris de Ponderibus, & Menſuris, & ibi Philandrum, Gulielm. Budeum, in libris de Aſſe, Petr. Greg. Syntaxis artis Mirabilis, lib. 16. cap. duodecimo, & cap. decimo-tertio.

36 Per quem † autem puniatur Clericus, qui falſa menſura, vel pondere facit vendere in ſua domo? Barthol. Caſſaneus in Conſuetud. Burgūd. Rubr. 1. §. 5. num. 91. dicit, quod debet puniri per iudicem laicum. Sed ego hanc controuerſiam latius tracto de Regis Catholici præſtantia, cap. 71. num. 357.

CAP. XVI.

ARGVMENTVM.

Officio Magiſtratus incumbit, homines ocio deditos, vt labori, & artificijs vacent, nec mendicantium, & vagabundorum more, ac ſpecie illos admittant, vt deſides fiant.

COMPENDIVM.

1 *DEVS Optimus Maximus hominem fecit, vt operaretur, & ocio non torpeſceret.*

2 *Catilinam egeſtas induxit, vt contra Patriam coniuraret.*

3 *Multi ob inopiam deliquerunt.*

4 *Corinthij pauperem ſumptuoſe viuentem, puniebant.*

5 *Plato, quod mendicis in vrbe aditus non permitteretur edixit.*

Apud Athenienſes inertiæ, atque ocio vacantes in ius vocabantur, ſub eod. num. 5.

6 *Cleantes, Monedemus, & Aſclepiades noctu ſuas operas locabant, & die ſtudijs vacabant.*

7 *Solon legem protulit, vt morte multaretur, qui vnde viueret non oſtenderet.*

8 *Aegyptij obſeruabant, vt quiſque prouinciarum Præſidi nomen ſuum, & artem qua viueret profiteretur, in quo narrando ſi mentitus fuiſſet, morte plectebatur.*

Laconis cuiuſdam inſigne, & dignum notatu reſponſum mendico importuna prece pro eleemoſyna ab eo extorquenda ipſum moleſtante, datum, ſub eod. num. 8.

9 *Gymnoſophiſtæ Indorum Philoſophi ſerotinis horis ante cenam ab adoleſcentibus, & diſcipulis ſciſcitabantur, quinam factitaſſent tota die & ſi nihil ea die boni egiſſe, vel didiciſſe comperiſſent, eos à cena & cibis eodem ſero arcebant.*

10 *Ocioſos, & ignauos iuuenes, Ciuitatum venena appellat Franciſcus Patritius in lib. de Inſtit. Reipublicæ.*

11 *Mendicantibus validis non dabantur annonæ inualidorum.*

12 *Validi mendicantes vitandi, & à Ciuitatibus, Prouincijs, & Regnis arcendi, ne ſub hac ſpecie mendicitatis & eleemoſynæ conquirendæ ſecreta Regni rimentur.*

13 *Coerceri, ac puniri debent, qui vt errones & tamquam mendici circumuagantes facili quæſtu & iniquo, eleemoſynam quærunt.*

14 *Robuſti homines eleemoſynam petere nequeunt, ne ipſis debilibus debitum panem auferant.*

15 *Mendicantes validi qualiter, puniantur, & num. 16.*

16 *Mendicantes ficti puniendi, & euitandi ſunt, & num. 17.*

17 *Mendicantes validi qui ſe fingunt fucatis coloribus inualidos,*

lidos, tamquam fuci aculeati Rempublicam corrumpunt.
18 *Mendicantes validi qui dicantur, remiſſiue.*
19 *Vagabundi, qui appellentur.*
20 *Requiri, an, & quando poſsit delinquens in criminalib.*
21 *In Regno Neapoli mendicantes validi, & vagabundi puniuntur pœna triremium ad remigandum in quinquennium, & num. 22. & 23.*
Intellectus Prag. incip. Alli meſi paſsati. Ducis Alcalæ locumtenentis Philippi II. Regis, quæ procedit etiam contra Neapolitanos, & num. 22.
22 *Pragmatica Intellectus. Incipien. Eſsendo coſa notoria, Ducis Oſsunæ, Locumtenentis Regis ſub titulo de vagabundis.*

AXIOMA.

Validos mendicantes, ocioſos, ac vagabundos è Ciuitate eijciundo.

1 DEus Optimus † Maximus fecit hominem, vt operaretur, nec ocio torpeſceret, vt latiſſimè contra ocioſos, & deſides, ſcripſi ad Bellugam, in Speculo Principum, in Præfatione, vbi ſunt multa ad hanc materiam exornandam. Vnde qui præeſt, obſeruare debet, vt ſuos ſubditos deſides non habeat, deſidia enim, ac ocioſitas magnas opes diuitiasq. conſumit, & in paupertatem homines redigit, quę maximorum malorum, & facinorũ
2 cauſa quandoque fuit. † Catilinam ad Coniurationem contra patriam induxit egeſtas, licet nobilis eſſet, vt de eo Saluſtius in Catilinario. Poſtremo omnes, quos flagitium, egeſtas, conſcius animus exagitabat, hi Catilinæ proximi, & familiares erant. Vnde dicit Eccleſiaſticus cap. 27.
3 † Propter inopiam multi deliquerunt. Et Salomon Prouerbior. cap. 30. idcirco rogabat. Mendicitatem (inquit) ne dederis mihi, ne egeſtate compulſus furer, & periurem nomen Dei mei. Et
4 ideo † pauper ſumptuoſe viuẽs apud Corinthios puniebatur, vt ſcribit Alex. Sardus de Moribus
5 Gentium, lib. 2. cap. 31. Et † Plato de legib. Dialog. 11. inquit, Nullus in Ciuitate noſtra mendicus ſit. Quicumque verò id tentauerit, victumque inexplebilibus precibus colligere cęperit, à rerum venalium curatoribus è foro pellatur, ab Aedili Magiſtratu ex Vrbe eijciatur, ex tota denique Regione ab omni Magiſtratu exterminetur. Ab Aegyptiis didiciſſe Solonem, quod apud Athenienſes inertia, atque ocio viuentes in ius vocabantur, inquit Diogenes in Solone, lib. 7.
6 Vnde interrogati, † Cleanthes, Menedemus, & Aſclepiades quid eſſet, quod Philoſophiæ operã nauarent, & nullæ illis eſſent facultates, nihilominus ita ſe bene haberẽt, & eſſent tam robuſto corpore, & validis viribus, illos autem euocaſſe Molitorem, ac Hortulanum, & hos teſtimoniũ perhibuiſſe, Menedemum, Cleãthem, & Aſclepiadem, Philoſophiæ dies continuos dependere, ſed noctibus locare operas ſuas, & ipſorum ſingulos à ſe duas drachmas accipere, quibus diu viuerent. Athenæus Diphnoſophiſt. lib. 4. cap. vigeſimo, & libro quinto, capit. vndecimo. Eam
7 † autem legem Solonem Athenienſibus dediſſe hoc modo deſcribit Brateius Solonis lege. 45. Quiſq. apud Prouinciarum Præſides, vnde viuat, quotannis demõſtrato, qui hoc nõ fecerit, aut ſe viuere legitimè non demonſtrauerit, morte multator. Quam legem ab Amaſi Aegyptiorum rege mutuatum fuiſſe ſcribit Herodotus libro primo, mitigando illam, quam vt à Dracone latam ſcribit Plutarch. in lege Draconis 3. Apud
8 † Aegyptios enim omnes, ſcripta ſua nomina ad Præſides Regionum mittebant, & ſimul quo exercitio viuerent indicabant; qua in re, ſi quis mentiretur, aut ſi iniuſto viueret quæſtu, in mortis pœnam incidebat, vt ſcribit Diodorus Siculus, lib. 2. Lacon apud Plutarchum Apophtegmat. 131. cum à Mendico quodam pro eleemoſyna extorquenda infeſtaretur, non dabo inquit, quia eris pauperior, & qui primus tibi illam dedit, tuæ huius inertiæ cauſa fuit. Aſſueſcere enim à iuuentute oportet homines, ne deſidia, & ocio marceſcant, ſed laboribus, artibus, ſcientijs pro cuiuſque conditione incumbant. Quàm
9 † optime Philoſophi Indorum Gymnoſophiſtæ voluptatum omnium contemptores, qui antequam ſero cibos ſumerent, ab adoleſcentibus ſciſcitabãtur, quid negotij illa die feciſſent, quidue & boni didiciſſent, ac noui, & vbi nihil feciſſe inueniebant, illos à cenaculo, & à cibis illa vice excludebãt, vt ignauiæ, atque inertiæ, & ocij memores, alia die virtutibus incumberent. Quod &
10 probauit † Franciſc. Patric. de Inſtit. Reipublicę, lib. 1. titulo 8. dicens iuuenes ocioſos, ac ignauos, venena Ciuitatum eſſe.

Non immerito itaque Imperiali lege proui- *Sola hoc ht fol 296*
11 ſum extitit, † validis mendicantibus minime dari populares annonas, quę dabantur inualidis, in l. 1. C. de mendicantib. valid. lib. 11. quod & prohibuit Iuſtinianus in Authent. de quæſtor. §. ſi verò vitæ, cum §. ſeq. & proinde renouari à Magiſtratibus Edicto pœnali perquam vtile erit, vt iſti va
12 gabundi, † & mendicantes validi, artem aliquam minime exercentes, Vrbibus, Prouincijs, & Regnis arceri, & in hoc negocia diligentiam adhiberi conuenit, ne ſub ſpecio eleemoſynæ conquirendę, Ciuitatum Prouinciarum, & Regnorum ſecreta rimentur, ne inſuper; quæ debentur piè homini verè mendico, detur illi, qui ſe mendi
13 cum, & inualidum ſimulat; Turpe † enim admodum eſt, illos qui manibus, ac artificio ſibi alimenta ac victum quærere valent, illa facili quæſtuandi arte, tamquam errones ſe tueantur, quos coerceri, & puniri debere conſtat, c. 1. 82. diſtinct.
14 c. palce, 86. diſtinct. Robuſti † etenim homines, eleemoſynam petere nequeunt, ne debilibus panem auferant, vt inquit Amanell. de claris aquis, in Singul. 247.
15 Validos † mendicantes puniri ciuiliter quo ad partẽ, & pęna extraordinaria per Rectorẽ Ciuitatis voluit Bartol. in dicta l. vnica, in fine, C. de men-
16 dic. valid, lib. 12. Eos † verò, qui fingunt ſe pallidos, fucatis coloribus, & ſe vulgo exhibent tamquam infirmos, cum non ſint, vt eleemoſynas extorqueant,

Digitized by Google

too ueani, puniri tãquam falſarios voluit Lapus
in Allegat. 18. incip. Qua pœna, arg. c. cum ex eoſ
de penis, & in cap. ex tuarum, vbi Gloſſa, in verbo
beneficio, vbi plura optimè adducit Quinctilian.
17 Mandoſ. in Apoſtillis † Ab iſtis enim tamquam
à fucis aculeatis omne genus ſceleratorum ho-
minum in Republica exiſtit, vt poſt Platonem
inquit Ioachimus Hopperus de vera Iuriſprudẽ
18 dentia, lib. 6. titulo 16. in fine. Qui † autem dican-
tur mendicantes validi, declarat Petr. Rebuff.
in Concor. Franciç. in Rubr. de Regia ad prælat.
nominat. §. 1. in verb. mendicantibus.
19 Quo † uerò ad vagabundos qui dicantur, dicen
dum vagabundos appellari eos qui firmam, ac
propriam habitationem non habent, quamquã
in terris ſuis, vbi nati ſint, habitationem, ſiue do-
mos habeant, vagi tamen oberrant, vt poſt Ac-
curſ. Hoſtienſ. Bartol. Duenn. & Damhoude-
rium, dixi ad Bellugam in Speculo Principum,
Rubr. 11. §. ex quo, in verſ. Remiſſiones, col. 3.
verſ. quinto limita; & quod ibi ſcripſeram, refert,
ac probat Iacob. Menoch. de Arbitr. Iudic. quęſt.
lib. 2. Centur. 6. Caſu 531. nu m. 2. 3. & 4. Et poſt,
quam ego ſcripſeram, & in publicum emiſeram,
in anno 1580. Tiberius Decian. in tract. crimin.
lib. 4. cap. 13. per totum, & cap. 19. num. 17. & 18.
dicit, adeo odioſos vagabundos, & errantes,
quòd vbique locorum conueniri poterunt, &
ibidem tractatur per viginti duas concluſiones,
20 † an, & quando in materia criminali fiant remiſ-
ſiones ab vno loco ad alium, quod ego prius ege-
ram vbi ſupra, per triginta, & vnam limitationes,
& niſi opus meum impreſſum fuiſſet in dicto an
no 1580. & opus illud Deciani in anno 1593. &
ſic per tredecim annos ante, ambigerem, ne me
alieni laboris ſcripta vſurpaſſe aliqui contende-
rent; ſed ſicuti ego authorum omnium ſemper
decorem, ac honorem ſeruare contendi, ſic etiã
credo virum illum grauiſſimum, fortè labores
meos non vidiſſe, ſed ex profeſſionis ſimpatia ea
dem ſcripſiſſe, quæ & ego preſcripſeram. Ad quæ
videndus eſt etiam Barthol. Caſſanæus in con-
ſuetud. Burgund. Rubr. 1. §. 5. in verbo, *Simple lar
recin.* num. 14. verſ. limita prædicta; & nouiſſimè
Renatus Choppinus in conſuetud. Andegauenſ.
lib. 1. cap. 74. nu. 2. Xerxes è Perſia quendam mi-
ſit Athenas, vt qua poſſet taciturnitate, tractaret
vt tentaret Spartanos, vt ab Athenienſibus deſi-
cerent, captus iſte ab eiſdem Athenienſibus, fuit
vltimo ſupplicio affectus, vt narrat Aeſchines
contra Cteſiphontem, & Ariſtides in Panathe-
naica.

In Regno Neapolitano Edicta ſimilia fieri poſ
21 ſunt, quia vagabundis, † nec artem aliquam con-
tinuò exercentibus, imminet pęna remigum ad
quinquennium, vigore Pragm. incip. Alli meſi
paſſati, facta ſub die 27. Iunij. 1559. per Don Pera
fannum de Ribera, Ducem Alcalæ Proregem;
22 quam ampliauit † idem Prorex etiam procedere
contra Neapolitanos, ſub die 28. Septembris.
1560. ſub titulo, de vagabund. Quas confirmauit
Don Petrus de Giron, Dux Oſſunæ, per aliam
23 eius Pragm. incip. † Eſſendo coſa notoria, ſub
die 20. Martij. 1586.

Si tamen aliqui mendicantes eſſent validi, & quæſtum eleęmoſynarum quærerent, eſſentq. à longe ab eorum Regionibus, vel caſu abſque pecunia, aut longum facientes actum peregrinationis, aliaue iuſta cauſa extra patriam, & a ſuis longe remotos omni auxilio deſtitutos, cum his optimus iudex conſiderabit perſonarum, habitus, regionis, ac qualitatum actiones, ex quibus metietur, an ſit miſeratione potius dignus, & ſuffragio, quam pęna.

CAP. XVII.

ARGVMENTVM.

Ex armorum portatione multa oriuntur mala; inde aliquibus caſibus permiſſis, de cetero illorum portatio prohibenda erit.

COMPENDIVM.

1 *Armorum portatio legibus prohibita.*
2 *Edicta prohibitionis armorum fieri poſſunt à Magiſtratibus.*
3 *Arma deferens malum animum habere præſumitur, & de inſultu, vel rixa ſuſcitanda cogitare.*
4 *Lapides, fuſtes, & omnia quæ offendere poſſunt, in lege Iulia de vi publica veniunt appellatione armorum.*
5 *Quæ naturaliter apta ad offendendum inuenta ſunt, armorum appellatione veniunt licet ſtricte.*
6 *Arma dicuntur, Archibuſij, Enſes, Spathæ, Lances, Pullæ plumbeæ, Mazzæ ferratę, Pugiones, & ſimilia.*
7 *Loricæ, Scuta, & ſimilia arma defenſibilia de iure Digeſtorum ferri poſſunt.*
8 *Arma, etiam defenſibilia abſque Principis permiſſu deferri nequeunt.*
9 *Nobilibus arma portare an ſit permiſſum ſed vide numero 10. 49. & 50.*
10 *Ruſticus arma ſua ſolita deferre poteſt.*
11 *Arma ruſticorum quæ ſint ex Virgilio.*
12 *Iter facienti arma permiſſa num ſint & num. 13. & 14.*
13 *Per tranſitum periculoſum an arma portare liceat.*
14 *A latronibus quis ſe defendere poteſt.*
15 *Intellectus Conſt. Regni, Intentionis noſtræ, Federici Cæſaris, & num. 30.*
16 *Nauigans, an arma poſſit portare. & num. 17.*
17 *Armis quis ſe tueri poteſt à pyratarum incurſibus.*
18 *Milites, an arma portent. & num. 19. & 20.*
20 *Milites Hieroſolymitani portant arma.*
21 *Familia Inquiſitorum hæreticæ prauitatis defert arma, & ſeruientes illis.*
22 *Epiſcopus, an armatam familiam habeat.*
23 *Arma domi tenere an liceat? In Regno Neapolitano Archibuſij parui, pugiones, & ſimilia arma, nec domi teneri poſſunt.*
24 *Arma portarę an liceat pro uenatione, & num. 25.*

Intellectus

Digitized by Google

Intellectus legis, vnicæ, C. de venat. ferar. lib. 10. ſub eod. num. 24.
26 *Arma deputata ad commoditatem humanam, vt cultelli ad incidendum panem, carnem, & ad aptãdos calamos, an ſint prohibita.*
27 *Diſciplina pœnis eſt poſita vt timore à malis patrandis facinoribus arceantur.*
28 *Arma deferri in aliquo loco prohibita, ſi modica mora intercedat, an incurrat quis Edicti pęnam.*
29 *Arma ſunt permiſſa Curialibus Principis, ac ſeruis, & familiaribus ſui primogeniti.*
30 *Federicus Imperator conceſſit Curialibus facultatem arma ferendi.*
31 *Famuli Magiſtratus Poteſtatis, & officialium an portent arma.*
32 *Armorum delatio pro occidendis bannitis eſt permiſſa.*
33 *Doctores, an arma portent? & an Doctores tantum actu legentes, & an Aduocati, & nu. 34. 35. & 36.*
35 *Aduocati militare dicuntur.*
36 *Scholares, an arma portare valeant.*
37 *Arma portare conniuentibus oculis permiſſa à Magiſtratu licet.*
38 *Arma ligata portare an liceat.*
Authoris opinio ſuper geſtatione armorum, ſub eodem, num. 38.
39 *Mulieres an prohibeantur arma portare.*
40 *Mulier non carceratur pro armorum portatione, ſed liberatur ſub fideiuſſoribus.*
41 *Clericis, an ſit interdicta armorum portatio.*
Arma clericorum ſunt orationes, & lacrymæ.
42 *Edictum prohibitionis armorum, an comprehendat forenſes.*
43 *Arma aſportare in palatio Principis an liceat, aut in pręſentia Iudicis.*
44 *Edicti prohibitionis armorum pęna, an habeat locum in eo, qui tenet arma ante pedes, non in manu, & numero 45.*
46 *An debeat eſſe captus cum armis, vel ſufficiat eſſe viſum, & num. 47. remiſſiue.*
47 *Polidorus Ripa laudatur.*
48 *Iudex an poſſit eripere arma deferenti.*
51 *Fiſcone, an officiali arma prohibita quærantur, & numero 52.*
53 *Geſtationis armorum pœnæ plures.*
54 *Fabricationis.*
55 *Emptionis pro mercantia.*
Venationis, ſub eod. num. 55.
56 *Itinerationis.*
57 *Offenſionis.*
58 *Euaginationis.*
59 *Inſultus.*
60 *Arma prohibita iudicantur ſecũdum modũ offenſionis.*
61 *Armati, qui verè dicantur ex Ciceronis definitione.*
62 *Æthiopum Arma.*
63 *Ichthiophagorum.*
64 *Trogloditarum.*
65 *Balearium.*
66 *Galatarum.*
67 *Antiquorum.*
68 *Clypeorum inuentores quinam fuerint.*
69 *Tubalcaim armorum inuentor.*
70 *Arma optima apud Lydos.*
71 *De Armorum factura ſecundum Caſſiodorum.*
72 *Arma ab Antiquis Herculi tributa, & quare.*
73 *Vulcanus, an fuerit armorum inuentor.*
74 *Qui arma non ſumeret à Solone punitus.*
75 *Reipublicæ, an arma permittantur, difficile eſt ſoluere.*
76 *Viros armis pollentes, muros inexpugnabiles appellat Philo.*
77 *Ciues Romani an priuata arma habuerint.*
78 *Arma vbi depoſita tenebantur per Romanos.*

A X I O M A.

Arma aſportare abſtinento.

Suarez in. de pnis 4 cap 3 a fol 340

PRobatum eſt apud noſtros axioma
1 iſtud, † Armorum portationem legi-
bus prohibitam, arg. l. vnicæ, C. Vt
armor vſus, lib. 11. & per Iuſtinianũ
in Authent. de Armis. Bartol. & Angel. in l. 1. ff.
de vi publica. Ioan. de Platea, in §. Item lex Iulia,
Inſt. de public. iudic. Angel. in tract. malefic. in
verbo, vno ſtoccho, Corn. in conſil. 20. col. fina-
li, vol. 3. Facchin. Controuerſ. Iuris lib. 10. cap. 5.
& eſt traditio Communis omnium in iure no-
ſtro ſcribentium, à qua recedere non licet; Quã-
quam ex his iuribus ſi rectè conſiderentur, hoc
non probetur meo iudicio; relinquendo tamen
hanc rem alibi, Deo dante, tractãdam, quantum
attinet ad hoc Edictum prohibitorium portatio
nis armorum, in hoc Regno Neapolitano pluri-
bus eius iuribus prohibita ſunt, & cum illorum
occaſione tot ſuccedant ſcandala, multaq. & in-
numerabilia patrentur delicta, committantur
homicidia, inferantur vulnera, & mortes. His
prudenti Magiſtratui per ſuum Edictum præca-
2 uere conuenit, & exageratione proſpicere, † quia
fieri poſſunt Edicta prohibitionis armorum, vt
per gloſſam in Auth. de Armis, in verſ. minores,
quam dicit ad hoc ſingularem Maſuer. in Pract.
tit. de Remiſſionibus, ſub num. 13. verſic. Item ſi
3 quis, cum verſic. ſeqq. Nam † deferens arma pre-
ſumitur habere malum animum, & cogitare de
inſultu, vel rixa, Gloſſa in l. licet, C. de pact. & in
§. mercator, in tit. de pace tenẽda Thom. Gram-
mat. in Voto 24. num. 6. Marc. Anton. Blanch. in
l. fin. ff. de quæſt. num. 237. & in Pract. Crim. §. vi-
ſis indicijs, num. 73. Hinc Petr. Rebuff. ad Conſt.
Galliæ, tomo 1. in Proœm. Gloſſa 5. num. 107. di-
cit, Italos poſt prohibitiones armorum condẽ-
nare ad tractus cordæ, quos ipſe dicit, all'Eſtra-
pada. Vt tamen hæc materia liqueat, faciendæ
erunt declarationes aliquæ ex quibus fiet clarior.
Prima declaratio ad hãc materiam, ea eſt, quod
4 in materia legis † Iuliæ de vi publica, armorum
appellatione, attenta larga ſignificatione, veniũt
lapides, fuſtes, tela, & omnia, quę nocere poſſunt,
l. 3. §. armis, ff. de vi, & vi armata, l. armatos,
vi publica, cum concordantibus, l. Armorum,
41. ff. de verborum ſignificatione. Adde pulchrè
Gulielmum Furnerium ibi, quem poſtquã hęc
5 ſcripſeram vidi. Quia ſtrictè, non veniunt † niſi
ea, quæ ad offendendum naturaliter inuenta
ſunt, l. ſi pignore, 56. §. furem, ff. de furt. Bart. in d.
l. armatos, Felin. in proœm. num. 10. Hippolyt.
Bona-

Digitized by Google

Bonacoſſ.in quæſt.crimin.§.occiſor,in fine,Fran
ciſ.Horom.in legib.12. tabul. fol. mihi 205. Ve-
6 niunt † itaque Archibuſij,Enſes,Spathæ,Lãceę,
Pallę plumbeę,Mazzæ ferratæ,Pugiones,& ſimi
lia arma inuenta ad offenſam.Ludou.Roman.in
l.1.§.occiſorum,ff.ad Sillan.Hippol.de Marſil.in
Pract.Crim.§.pro complemento, num.14.& 19.
offendens etiam cum Romphea,Manara Accet
ta, & ſimilibus, de quo Afflict.in Conſtit.Inten-
tionis,num.21.in Conſt. Si quis aliquem, num.
6.Ioan.de Arnon.Epit.18.& Epit.34.
7 Secundo declara † de iure Digeſtorum arma
defenſibilia portari potuiſſe,vt Loricas,Scuta,&
ſimilia, vt voluit Bart. in d. l.1.num.2.ff.de vi pu-
blica,Andr.Barbat.de Præſt.Cardinal. q.5.num.
21.Felin.in c.Ita quorumdam,num.2.de Iudęis.
Marcus Mantua,lib.6.Obſeru.54. quos refert,&
ſequitur Petr.Duen.Regula 55.num.1.
8 Tertiò declarandum videtur,† non licere etiã
arma defenſibilia portare abſque Principis per-
miſſione,de iure Codicis,vt in d.l.vnica, C.vt ar-
mor.vſus,lib.11. & habetur in c.1.§. ſi quis ruſti-
cus,de pace tenen.Marſil.in Pract.Crimin.§.pro
complemento,num.1.& per totum, Cardin.Pa-
riſ.in conſil.171.num.17.vol 4. Roland. à Valle,
in conſil.3.num.23.volum.2.Andr. Tiraquell.in
tract.Nobilit.q.20.num.69.
Quartò declara, ruſticis non licere arma por-
9 tare, † ſecus autem nobilibus, quibus permiſ-
ſum eſſe, per argumentum à contrario ſenſu no-
tatur in c.1.§.ſi quis ruſticus, & §.mercator,de pa
ce tenēda. Ioan. Raimud. in tractatu Nobilitat.
quæſt.7.principali,effectu 3.Petr.Rebuff. in Con
cord.Franciæ,tit.de collat.§.cum verò,in verbo,
Nobilitatis,verſ.Item arma, poſt Lucam de Pen
na,in dicta l.1.C. Vt armor. vſus. Contrarium ta-
10 men † poſt multos,quos allegat tenuit Andr. Ti-
raquell.de Nobilitate,cap.20.num. 67. cum plu-
ribus ſeqq. Et iſta opinio verior eſt. Petr. Plaza
Epit.delictor.lib.1.cap.8.num. 15. quam opinio-
nem nouiſſimè ſequitur Iacobus Menoch. de
Arbitr.iud.quæſt.lib.2.Centuria 4. Caſu 394.nu.
11 28.cum duobus ſeqq.† Poteſt autem ruſticus de-
ferre arma ſua ſolita, vt poſt Bald. in d. §. ſi quis
ruſticus,voluit Barth.Veronenſ. in conſil. crim.
32.num.... & Iacob. Menoch. lib.2. Centuria 2.
Caſu 194.num. 75. arma tamen ruſticorum ſcri-
pſit Virgilius Georgicor.lib.2.dum ait:

Quandoquidem ſunt hæc duris agreſtibus arma,
Queis ſine nec potuere ſeri, nec ſurgere meſses,
Vomis,& inflexi primum graue robur aratri,
Tardaq. Eleuſinæ matris voluentia plauſtra,
Tribulaq. trabeq.& iniquo pondere raſtri,
Virgea præterea Celei,vilisq.ſupellex,
Arbuteæ crates,& myſtica vannus Iacchi.

Quos referr, & ſequitur Renatus Choppinus
de Priuilegijs Ruſticorum,lib.1.cap.7.num.5.
12 Quintò declara,† Arma permiſſa iter facienti
dicta l.1.ibi:Itineris,& dicto c.1.§.ſi quis ruſticus,
vbi Bald. dicit poſſe portari negotiandi cauſa,
13 & ſic viator poteſt arma portare, † maximè
cum tranſiturus ſit per loca periculoſa, vt poſt
Iacob.de Beluiſ.dicit Andr.de Iſern. in dicto §.ſi
quis ruſticus,num.7.& 9.Cardin.Alexandrin.in
eodem c.1.§.mercator. verſ. Quid autem in non
14 mercatore. Ea † cauſa legitima eſt,vt ſe à latro-
nibus, ac delinquentibus defendat, argum. l.vt
vim,ff.de iuſt.& iure,& voluit Alex.ad Bart.in d.
l.1.ff.de vi publica.Marſil.in Pract.Crimin.§.pro
complemēto,ſub num.4.Marc.Anton. Blanch.
in Pract.Crimin.§. ſecunda pars defenſionis, nu.
38.Petr.Duen. Regula 55. limita 8. Roland. in
conſil.3.num.1.2.& 34.vol.2. Thomas Gramm.
in conſil.crimin.42.num. 4. Amodeus Iuſtinus
de Syndicatu,in Proęm.num.89.Ioſeph.Ludou.
in Deciſ.Peruſina 31.num.5. Barthol.Bertaz.in
conſil.192.num.14.volum.primo.Cum his vide-
15 tur concordare † in Regno Federici Imperato-
ris Conſtitutio,incipiens. Intentionis noſtræ,ibi:
cum ipſos extra loca,quę inhabitant pro agendis
ſuis equitare contigerit. Sed loquitur in militi-
bus,vt poſtmodum dicam.
16 Sexto, † eum qui nauigat poſſe arma portare,
notatur in dicta l.1.ibi:vel nauigationis,ff.de vi pu
blic.Petr.Duen.in dicta Regula 55.limit.2.Quo-
17 modo † enim ſine armis quis poſſet à piratarum
incurſibus ſe tueri? cum ſint hoſtes Chriſtianæ
fidei,& ipſo iure diſſidari; Authen. Nauigia,vbi
Bald.C.de furt.
18 Septimo declara, permiſſam † eſſe delationē
armorum militibus,arg.l.iubemus, la prima, C.
de prox.ſacri cubiculi, lib. 12. voluit Matth. de
Afflict.in Conſt.Intentionis, nu. 39.Petr. Duen.
in dicta Regula 55.lim. 5. allegant ambo Bald.in
19 c.1.quid ſit inueſtitura, dicentem, † militem ar-
ma portando rem illicitam non facere, vbi hoc
20 Bald. minimè dicit. Quod facillimè † procedit
in militibus Sancti Ioannis Hieroſolymitani,
Gloſſa 1.in fine,in c.duo ſunt, 11.q.1. Bertaz.in
conſil.crimin.192.num.13.vol. 1. & milites non
erunt.
21 Octauò declara, † deferre poſſe arma familiã,
& ſeruos Inquiſitorum hæreticæ prauitatis, nec
prohiberi poſſunt à Iudicibus ſecularibus, aliàs
punirentur vti turbatores eiuſdem Sanctiſſimi
Officij,vt in Clem. 2. §. finali,de hæretic. Gloſſa,
& Ioan.Andr.in c.ſtatutum,de Hæretic.in 6.Ber
nard.Comenſ.in Lucerna Inquiſitor,§. Inquiſi-
tor,num. 14. Gundiſſaluus Villadiego de Hære-
tic.q.11.num.15.& ſeq.Iacob. Simanch.de Ca-
tholic.Inſtit.titulo 41.num.15. Latè poſt Eyme-
ric.in Direct.Inquiſit.parte 3.quæſt.56.Franciſc.
Pegna,vbi latè concludit, Inquiſitionem hære-
ticæ prauitatis poſſe tenere familiam armatam.
22 An autem hoc procedat in Epiſcopo,vt ipſe ar-
matam familiam habere poſſit, dixi in conſil.....
Centuria 2.
23 Nonò, † permiſſum eſt teneri arma domi, ex
communi vſu,vt dicit Iul.Clar.in Pract.q.82.nu.
30.Sed contrarium habetur in d.l.1.ff.ad leg.Iul.
de vi publica. Et in hoc Regno, arma prohibita,
Pugiones,Archibuſij parui, nec domi teneri poſ
ſunt,& grauis imminet pœna;alia vero arma do-
mi tenere licet:de quo tormēto paruo vide Vin-
cent.de Franch.in Deciſ.379.
24 Decimò declara, † licitum eſſe portate arma
cauſa venationis,vt in dicta l.1.ff.ad leg. Iul. de vi
publica.Matth.de Afflict. in Conſt. Intentionis,
num.

numero quinto, verſic. Quintus caſus Et hoc an
tea dixerat: Marin. de Caramaner. in Gloſſa ibi,
in verbo, deferre, & ibidem Andr. de Iſern. ſed
Afflict. vbi ſupra, dicit, ſe valde mirati, quod in l.
vnica, C. de veſtat. Ferar. lib. 10. nihil dicatur de
portatione armorum, & hanc admirationem fa-
cit poſt ipſum Petrus Duenn. in dicta regula 55.
25 limitat 1. ſed deſinant mirati; quia † permiſſa oc
ciſione, videtur permiſſum genus armorum,
quo poſſit quis vti, niſi quis forte intenderet, vt
ibi, Leonem occidere pugne. Tamen in caſu ſi-
mili in exeundo, & introeundo in Ciuitatem præ
ſertim cum Archibuſijs, non arbitror permitti,
niſi ipſis exoneratis.
26 Vndecimò, † declara non procedere in armis,
quamuis acutis, tamen deputatis ad commodi-
tatem humanam, puta in cultellis paruis, ad inci-
dendum panem, carnes, & ſimilia, vel ad aptan-
dos calamos pro ſcribendo, gloſſ. in §. ſin autem,
in verbo, minores, in Authent. de armis, & in ru-
brica C. de Fabricenſib. lib. 11. in fine Angel. in
dicta l. ſi pignore, §. qui furem, & in dicta l. 1. ff. de
vi publ. Lud. Roman. in dicta l. 1. §. occiſorum, ff.
ad Sillan. Panorm. in c. clerici, de vita, & honeſt.
Clericor. Hippolyt. de Marſil. in dicto §. pro cō-
plemento, ſub num. 17. poſt Ioan. de Anania, in
c. lator, circa princip. de Homicid. Alexand. ad
Bartol. in dicta l. 1. de vi publica. Catellian. Cotta,
in Memoral. in verbo Armorum, & Ioan. de Ar
nouo Soliloq. 71. Corn. in conſil. 77. volum. 2.
Ioan. de Platea, in l. vnica, C. vt armor. vſus libro
10. Angel. de Aret. in dicto verbo, vno ſtoccho.
Ferdinand. Vaſquez de ſucceſ. reſolut. §. 7. num.
36. parte 2. Sebaſtian. Medic. de regul. iur. regu-
la 5. Ampliatione 1. num. 13. Franciſc. Marcus
in deciſ. 4. num. 13. volum. 2. Franciſ. Viuius com
mun. opinion. 763. Et licet Bart. in dicta l. 1. ff. ad
leg. Iul. de vi publica uideatur tenere cōtrarium,
qua ſi cum ijs fieri poſſit offenſio, tamen intelli-
gi debet, quod ſi quis cum cultello paruo, occi-
deret, vtique tunc ex poſt commiſſo delicto, vl-
tra pœnam delicti, tenebitur pœna edicti prohi-
bentis arma, & ſic ante delictum non cenſetur
prohibitus cultellus paruus. Sed in hoc Regno
prohibiti ſunt, cum & ijs homicidia commiſſa
extiterint, tamen Magiſtratus Regij in homini-
27 bus bonæ famæ conniuent oculis, † diſciplina
enim in prauis poſita eſt, vt timore arceantur à ma
lo. Franciſc. Marc. in dicta deciſ. 4. numero 13.
volum. 2.
Duodecimò, cum ſupra in quinta declaratio-
ne dixerimus de itinerantibus, ac iter agentibus,
declarandum eſt; quod etſi per tranſitum, quis
28 † modico tempore, ac modica mora in loco per-
ſiſteret, non idcirco pęna edicti contra aſportan-
tes tenebitur. Hippolyt. de Marſil. in term. l. fin.
num. 156. ff. de iuriſd. omn. iud. & in conſil. 136.
num. 13. volum. 2. & ideo Franciſc. Burſat. in cō-
ſil. 141. num. 16. & 17. volum. 2. & in conſil. 331.
num. 37. volum. 3. defendit imperitum de armo
rum portatione: quia modico interuallo te-
nuerat arma prohibita. quam refert, & ſequitur
Claud. Bertazol. ad Patrem, in conſil. Crimin.
217. ſub num. 1. in verſic. Arma, volum. primo.

29 Decimotertio, † permiſſa eſſe arma Curiali-
bus Principis illiuſq. Primo geniti ſeruis, & fami
liaribus eſt ſine ambiguitate, ita vt fatuum videa
tur de hoc dubitare dicta l. fin. C. de præpoſ. Sacr.
cubic. lib. 12. Petr. Duenn. in dicta Regula 55. li-
mit. 6. Reges noſtri faciunt priuilegia familiari-
bus, etiam non actu ſeruientibus in Curia; qui
gaudent priuilegio portationis armorum. Idem
30 in hoc Regno declarauit latius † Federicus Im-
perator in dicta Conſtitut. Intentionis, §. curiali-
31 bus; † quod procedit etiam in famulis Magiſtra-
tus, & Poteſtatis, atque Officialis, vt dicit Hip-
polyt. de Marſil. in dicto §. pro complemento,
num. 5.
32 Decimoquarto declara † permitti arma pro
occidendis Bannitis vt poſt Lud. Roman. in l. 3.
§. vtrum, ff. ad Senatuſconſult. Syllan. voluit idē
Marſil. in dicta pract. §. pro complemento, ſub
num. 4. Afflict. in dicta Conſt. Intentionis, num.
11. & ante ipſum Nellus in tract. Bannitor. parte
2. ſecundi tempor. quæſt. 48. Marſil. in pract. cri-
min. §. pro complemento, nu. 4. Iacob. Menoch.
de Arbitrar. Iud. quæſt. Caſu 394. num. 73.
33 Decimoquinto, declara † Doctores arma por
tare poſſe voluit Bartol in l. medicos, num. 1. C.
de profeſſ. & Med. lib. 10. vbi dicit familiam Po-
teſtatis non poſſe ſcrutari Doctores ſuper armis,
quod & voluit Bonus de Curtili, in tract. Nobili-
tatis, parte 5. num. 72. Petr. Duen. in dicta regula
55. Limit. 7. Ludouic. Bolognin. in Authent. ha-
bita, num. 164. C. Ne fil. pro patre, Ioan. de Anan.
in rubr. de Magiſt. num. 11. Petr. Plaza in Epit.
delictor. cap. 8. num. 14. Nicolaus Boer. in l. con-
ſentaneum, num. 126. C. quomod. & quando Iu-
dex. Tiraquell. de Nobil. cap. 20. num. 68. Matth.
de Afflict. in dicta Conſtitut. Intentionis, num.
19. Iacob. Benius de Priuileg. Iuriſconſultor. par-
te 2. Priuileg. 45. num. 2. & licet Bartol. in dicta l.
34 medicos, dicat, Priuilegia illius legis † non com-
petere niſi Doctoribus actu legentibus, non au-
tem Aduocatis; tamen contra eum tenuerunt
Paris de Puteo, in tract. Syndic. in verbo, manda-
uit Rex, Ripa, in Reſponſo 168. Franciſc. Aretin.
in conſil. 94. in princip. Guido Papa, in deciſ. 388.
Et in ſpecie in Aduocatis poſſe arma portare,
35 quia ſicuti militibus permittitur, † ita, & aduoca
tis, cū militare dicantur, l. Aduocati, C. de Ad-
uoc. diuer. iudic. Petr. Duen. & Benius in locis,
36 allegatis. An † autem hoc permittatur ſcholari-
bus, vide Horat. Lucium, de Priuileg. ſcholar.
Priuileg. 5. in fine.
37 Decimoſexto, declara, † non teneri ad pęnam
portationis armorum illum, cui officialis conni-
uentibus oculis, & per diſſimulationem licen-
tiam dedit, cum expreſſim hoc facere prohibea-
tur, vt in dicta l. finali, C. de Fabricenſ. lib. 10. de
quo poſt Bald. & Ludouic. Roman. in rubr. C.
qui admitti. Hippolyt. in dicto §. pro complemē-
to, ſub num. 4. & 6.
38 Decimoſeptimo declara, † non prohiberi quē
portare arma ligata, Andr. de Iſern. in dicto, §. ſi
quis ruſticus, num. 9. vbi Cardinal. Alexand. di-
cit, ideo conſueuiſſe portātes ſicam ponere ali-
quid in capite illius vt vidi ego apponi quædam
coria,

coria, ſine ſoleas. Sed ego inſpicerem qualitatē
portantis, quia poſſet eſſe homo doloſus, & in de
ferente enſem, ſine Spatam iſtud admitterem,
quia aliàs quis poſſet vti fraude, & portare tres,
aut quattuor, & plures Archibuſios ligatos, q de
facili ſolui poſſent, & fieret fraus edicto, & prohi-
bitioni. De armis quæ ligata aſportantur ſcribit
etiam Catellian. Cotta in Memorial. in l. Arma.
Afflict. in dicta Conſtit. Intentionis, num. 10.

Decimooctauò declara, Edictum armorum
39 † portationem prohibens, comprehendere mu-
lieres. Franciſc. Viuius in Commun. Opin. 283.
Emanuel Suarez in Theſauro Recept. ſentent.
§. mulieres, num. 252. Marian. Nepos, in conſil.
3. num. 19. volum. 1. Anton. Gabriel. lib. 6. tit. de
40 verbor. ſignific. concluſ. 6. num. 37. † Sed eo caſu
non debet incarcerari mulier, ſed liberanda eſt
ſub fideiuſſorib. aliàs Officialis teneretur in Syn-
dicatu actione iniuriarum, vt dicit Felin. in c. le-
gebatur, num. 1. de maior. & obed. Ioan. de Ar-
non. commentar. 70. & Hippolyt. Bonacoſſ. in
quæſtion. crim. §. fideiuſſor. col. 5.

41 Decimononò, declara, in † prohibitione ar-
morum, & clericos comprehendi, quorum ora-
tiones, & lacrymæ arma eſſe debent, c. cōuenior,
23. quæſt. 8. c. clerici, de vita & honeſt. cleric. Cle-
men. 1. eod. tit. dixi plenè ad Bellugam in Specu-
lo Principum, Rubr. 11. §. dubitatur, in verſic. Ar-
morum, vbi complures idem tenentes allegat, &
ſcripta mea refert, & alijs corroborat. Petr. Ce-
ned. Collectan. Iuris Canonici, cap. 7. num. 1. par-
te prima, ad materiam. Ioan. Cephal. in conſil.
151. num. 6. vol. 2. Marc. Anton. Natta in conſil.
600. ſub num. 30. volum. 3. Barth. de Caſſanæo,
in Conſuetud. Burgūd. Rubr. 1. §. 5. num. 79. Ioā.
de Platea, in §. Item lex Iulia, colum. 3. Inſtit. de
public. iud. Ioan. Leccrier. de primogen. lib. 1. q.
24. num. 47. & 48. & plenè Petr. Cened. Collect.
Iuris Canonici 7. parte prima, & plenius ego di-
xi de Regis Catholici pręſtantia, cap. 71. num. 45.
cum plurib. ſeqq. Ioan. Sotteall. in Summa Pon-
tifical. §. Arma. Mantua Dialog. Denar. Claſſ. 5.
cap. 52. num. 6. Rolan. à Valle, in conſ. 37. num. 1.
volum. 4.

42 Vigeſimo declara, in † Edicto armorum pro-
hibitorio, comprehenduntur & Forenſis. Hip-
polyt. Bonacoſſ. in quæſt. crimin. §. Forenſis, in
fine, Petr. Plaza, in Epit. delictor. in dicto cap. 8.
quod procedit in Forenſi habitatore loci, vbi
adeſt prohibitio, vt declarat Iacob. Menoch. in
conſil. 74. per totum, volum. 1.

43 Vigeſimoprimò declara, eos, qui arma † por-
tare poſſunt, non admitti ad illa portanda in Pa-
latio Principis, vt dicit Bald. in dicto §. ſi quis ru-
ſticus, nec etiam coram iudice, vt poſt multos di-
cit Hippolyt. in dicto §. pro complemento, num.
7. & 8. Sed neutrum vidi obſeruari, ſed quando
portans arma, de aliquo maleficio eſſet inquiſi-
tus tunc id ſibi in his locis non licere dicerem;
Videndus tamen eſt Iacob. Menoch. in dicto
Caſu 394. num. 38. cum pluribus ſeqq. Qui alle-
gat poſt Tiraquell. in dicto cap. 20. num. 7?. Illud
Charondæ Thuriorum Principis, qui ſeipſum
occidit, quia in concionem armatus inceſſerat.
Quod, & ego ante retuleram de compromiſſ. in
præfat. num. 6.

Vigeſimoſecundò, declara non procedere
44 † Edicti pœnam contra illos, quorum pedibus
vicina ſunt arma, cum eorum non præſuman-
tur, & ex alijs probat Alber. in 2. parte ſtatutor.
quæſt. 121. quem ſequitur Barbat. de Card. legato
à latere, quæſt. vltima, num. 24. & 25. Sed contra-
rium tenuit Menoch. in dicto Caſu 394. num.
43. & pluribus ſeqq. quem ſequitur Polydor. Ri-
pa in tractatu der Nocturno tempore, capit. 8.
45 num. 40. Ego † tamen quo ad pęnam Edicti ar-
morum delationis ſtatuerem, quia ſumus in pœ-
nalib. & in criminalib. quod iſta pręſumptio, etſi
ſit validiſſima, non tamen, ſufficeret ad condem-
nationem, cum in ea debeant eſſe probationes
luce, vt aiunt, meridiana clariores, l. ſciant cūcti,
C. de probat. Quo vero ad aliquod vulnus fortè
illatum, vel homicidium patratum, tunc eſſet
ſufficiens torturæ indicium, & ita diſtinguerem,
quia aliàs opinio Alberici eſſet tutior; ſed aliter
diſtinguit Marſil. in dicto §. pro complemento,
num. 28.

46 Vigeſimotertiò declara, † non eſſe locum pę-
nę huius Edicti prohibitionis armorū, niſi quis
fuerit captus cum armis, cum non ſufficiat fuiſ-
ſe viſum, vel inuentum, non tamen captum, vt
dicunt Bartol. & Ang. in dicta l. 1. ff. ad leg. Iul. de
vi publ. Bartol. in l. ſi Barſatoram, C. de fideiuſſ.
idem Bartol. Alexand. & Bartholom. Socin. in l.
3. §. Neratius, ff. de acquir. poſſeſſ. Nellus, de San-
cto Geminiano, in tract. Bannitor. in ſecunda
parte 2. temporis, q. 48. Iul. Clar. in Pract. crimin.
q. 82. Statuto 6. num. 24. vbi plures allegat. Petrus
Plaza in Epitome delict. lib. 1. cap. 8. num. 19. Ve-
47 rum quia † hæc controuerſia in multas, eaſq. di-
uerſas ſcinditur opiniones, quas conciliare, vel
declarare debuiſſem, nihilominus abſtinui, quia
hanc ipſam optimè agitau. Polydorus Ripa de
Tempore nocturno, cap. 8. num. 7. cum pluribus
ſequentibus, ad ipſum diſtinctè tractantem me
referens ſubiiceo. Et Bonacoſſ. in quæſt. crimin.
§. inuentus, in princip. quibus adde Felinum in c.
cum non ab homine, num. 6. de iudic. Corn. in
conſil. 20. vol. 3. Bart. Caſſanæum in Conſuetud.
Burgund. Rubr. prima, §. 1. in verſic. *Aduenues, & tromees*, num. 1. cum plurib. ſeqq. Rolan. à Valle,
in conſil. 75. num. 28. vol. 2.

Vigeſimoquartò declara, quod, etſi Edictum
de hoc armorum genere loqueretur, non tamen
48 loquatur de armorum perditione, tamē † Iudex
poteſt ei arma deferenti eripere. Ita Bald. in di-
cto §. ſi quis ruſticus, num. 1. Alex. ad Bart. in d. l.
prima, ff. ad leg. Iul. de vi publica Hippolyt. de
Marſil. in dicto §. pro complemento, num. 11. &
12. Matth. de Afflict. in dicta Conſt. Intentionis,
num. 26. vbi Thom. Grammat. num. 7. & Ita di-
cunt vidi hodie ſeruari. Sed eſt animaduerten-
dum, quod Bald. in d. §. ſi quis ruſticus, nu. 8. &
ibidem Alexandr. dicunt, ruſticum portantem
arma illa perdere, & ita etiam Ludou. Romanus
49 in Singul. 263. incip. Prohibitū eſt arma. Et † ſic
non loquūtur de nobili. ſed indiſtinctè videmus
50 ſeruari contrarium, quia † ſiue nobilis is ſit, ſiue
ruſticus

ruſticus qui arma portat officiales ipſos ſpoliant, & talia arma aliqui dicunt acquiri Fiſco, alij Officialibus. Fiſco dari voluit Iacob. Aluarot. in dicto §. ſi quis ruſticus, & Thommas Grammat. in dicta Conſtit. Intentionis, num. 17. & poteſt comprobari per text. in dicto §. ſi quis ruſticus, vbi dicitur, quod iudex in cuius poteſtate repertus fuerit, vel arma tollat, vel viginti ſolidos pro ipſis recipiat à ruſtico. Quo vero ad Officiales, in viridi
51 obſeruantia video, non † fiſco, ſed Officialibus illa tribui, & ſic omnes ſupradicti Doctores tradidere. Caue etiam ab Accurſio in dicto §. ſi
52 quis, in fine, † dum dicit, perdere debere portantem arma, & viginti ſolidos, exponens, pro vel, (&) vt debeatur vtrumque: quia textus ibidem confundit ſuam opinionem, dum dicit (pro ipſis.)

Notandum tamen erit, quo ad arma plura delicta conſiderari, pluresq. effectus ex illis ſortiri,
53 & ideo † diuerſas etiam pœnas ex illis progredi pro qualitate delicti, videlicet, pro portatione, de
54 qua loquuti ſumus; de † fabricatione, de qua in Authent. de Armis, & in Rubr. C. de Fabricenſ.
55 lib. 11. † De emptione illorum pro mercimonijs, de quibus in dicta Authen. De Armis, in princi-
56 pio, de venatione, vt ſupra diximus. † De itinere,
57 & vt defendatur, vt in dicto §. Mercator, † De offenſione cum armis, de qua plenè Andr. de
58 Iſern. in dicta Conſtitut. Intentionis. De † extractione, ſiue euaginatione armorum, Lud. Rom.
59 in l. 1. §. occiſorum, ff. ad Sillan. † De inſultu cum eis, percuſſione, vulnere, vel morte illata, & ita
60 conſtitutæ ſunt diuerſæ pœnæ. † Et ſic iudicantur arma prohibita, ſecundum modum offenſionis, ſiue fuſtes, ſiue lapides fuerint, cum quibus offenſio facta fuit; ſuper qua re profeream, quod elegantiſſime, vt ſemper dicit Cicero, in Oratione pro Aulo Cecinna. Quid dicemus? inquit
61 armatos † ſi Latinè loqui volumus, quos appellare verè poſſumus? opinor eos, qui ſcutis, teliſq. parati, ornatiſq. ſunt. Quid igitur ſi glebis, aut ſaxis, aut fuſtibus aliquem de fundo præcipitem egeris, iuſſuſq. ſis, quem hominibus armatis deieceris, reſtituere, reſtituiſſe te dices? verba ſi valent, ſi cauſæ, non ratione, ſed vocibus ponderantur. Me authore, dicito, vinces profectò non fuiſſe armatos eos, qui ſaxa iacerent, quæ de terra ipſi tollerent, non eſſe arma ceſpites, neque glebas, non fuiſſe armatos eos, qui prætereuntes ramum defringerent arboris; Arma eſſe ſuis nominibus, alia ad tegendum, alia ad nocendum, quæ qui non habuerint, eos inermes fuiſſe dices; Verum ſiquidem erit armorum iudicium, tum iſta dicito. Hæc & alia multa, quæ ſequuntur, Cicero. Indicantur etiam Arma ſecundum regio-
62 num mores. † Hinc Aethiopes arma ferūt, ſcuta ex corio crudo bonis, haſtas paruas præacutas, ſudes quandoque ligneos, arcus quattuor cubito-
63 rum. † Icthiophagi caprarum cornua gerunt
64 præacuta. † Troglodîtæ ſcutum rotundum ex crudo ſimiliter bouis corio, clauam ferratam, arcus, lanceaſq. gerunt, quorum meminit Dio-
65 dorus Siculus, lib. 4. † Balearium Inſularum habitatores, fundas exercent. Idem Diodor. lib.
66 ſexto, vbi etiam aſſeruit † Galatas iaculis bellare, quæ illi, lanceas nominant, ferro cubiti, aut amplius longitudinis, paulo minus duobus palmis lato. Varij etiam in his faciundis, ac geren-
67 dis vſus. de Antiquis † autem armis ita Lucretius.

Arma antiqua manus, vngues, denteſq. fuere,
Et lapides, & item Siluarum fragmina, rami.
Poſterius ferri vis eſt, æriſq. reperta,
Et prior æris erat, quam ferri cognitus vſus.

68 Clypeos † inueniſſe Prætum, & Acriſium, ſiue Chalcum Athamantis filium; Loricam Mydiam Meſſenium; Gladium, Galeam, & Haſtā Lacedęmonios; Ocreas, & Criſtas Cares; Arcū & Sagittam Scythem Iouis filium, vel Sagittam Perſen Perſei filium; Lanceas Aetolos; Iaculum cum amento Aetolum Martis filium; Haſtas velitares, Pilumq. Tyrrhenum; Securim Penthaſileam Amazonem; Venabula Piſeum; Scorpionem Cretas; Catapultam Syros; Balliſtam, & fundam Phoenicas, Teſtudines Arthemonem Clazomenium; Equum, ſiue Arietem Epeum ad Troiam, vt meminit Plin. lib. 7. cap. 56. Quia tamen de inuentoribus rerum ſemper apud me fuit perquirenda veritas, locus hic me admonet, vt iudicium meum non proferam, ſed hoc tan-
69 tum, † Tubalcaim Sellæ filium, de ſtirpe Caim fuiſſe malleatorem, & fabrum in cunctis operibus æris, & ferri, habetur Geneſ. cap. 4. illum idcirco militarem rem egregiè tractaſſe, & æris artem primum inueniſſe ſcripſit Ioſephus Antiquitat. Iudaicar. lib. 1. capite ſecundo. Optima
70 † verò arma fuiſſe apud Lydos, & optimas illorum temperaturas Chalibeam, Sinopicam, Lydiam, Laconicam, Noricam, & Corinthiacam retulit Nicolaus Leonicus variæ Hiſtoriæ libro
71 primo, cap. 97. Hinc † de Armorū factoribus ita loquitur Caſſiodorus Variarum libro ſeptimo, capit. decimooctauo. Arma (inquit) bene conſtruere, eſt ſalutem velle omnium cuſtodire, quia prima facie ipſis terretur inimicus, & incipit animo cedere, ſi ſe cognoſcit ſimilia non habere. Et poſt pauca inquit, Opus, quod mortem generat, & ſalutem, interitus peccantius, cuſtodia bonorum, contra improbos neceſſarium ſemper auxilium. Hoc primum Phoroneus Iunoni dicitur obtuliſſe, vt inuentum ſuum numinis (vt putabat) auſpicio conſecraret. Hæc in Bello neceſſaria, in Pace decora ſunt; hæc denique imbecilles, fragileſq. mortales cunctis belluis efficit fortiores. Ita Caſ-
72 ſiodorus. † Herculi ob ſuam virtutem ab illis Dijs ſimulatis, & fictis, hæc arma tributa fuiſſe, & ornamenta, honoris, & decoris ergo, à Pallade Peplum, à Vulcano Clauam, & Thoracem, à Neptuno Equum, à Mercurio Enſem, & Apolline Arcum, ſcribit Dio-
73 dorus libro quinto. Quamquam † æris, ferri & ſimilium inuentorem faciat Vulcanum idem Diodorus lib. 6.

74 Apud Athenienſes † Solon lege cauit, vt qui arma non ſumeret grauiter puniretur, vt è noſtris author eſt Marcus Mantua, Dialog. Hiſterolog. Claſſe prima, cap. 6. num. 5. Ne Reſpublica diſſenſionibus laboret, quibus ſępiſſimè lædi ſolet, l. ſi quis ingenuam, §. In ciuilibus, ff. de captiu.
75 & poſtlim. reuerſ. qua in re † an arma in Republica permittenda ſint ſubditis? difficile, ac certo cōſtitui non poteſt, Ariſtoteles enim Politicor. lib. 7. c. 8. ad tuendum imperium, & detrectantes coercendos, & vim extrinſecam propulſandam armis inſtructos eſſe debere cenſuit. Id tamen ſa-
76 nè intelligendum. Nam, etſi † viros, armiſq. florentes copias, inexpugnabiles muros appellauerit Philo Iudæus, de Vita Moſis, lib. 1. hunc antē intelligi oportet, vt militum copiæ, & ſocietates armatæ ſint, & Ariſtoteles ibidem loquitur, vt Rerumpublicarum præſides ſint armis referti, atque inſtructi. Sed non ita de ſubditis, vt ſuo Marte arma habeant, & in rebus publicis ſeditiones, & in Regnis tumultus excitari faciliter poſſunt, armati enim viri, & audaciores, & inſolentiores fiunt, ad iniuriam inferendam, ad cędes patrandas promptiores, quamquam aliter cenſeat Auguſtinus Niphus de Regnandi peritia, lib. 2. c. 13. cuius controuerſiā, hic non eſt locus aptus
77 diſcernere. Cum videam † Ciues Romanos
78 olim arma priuata non habuiſſe, ſed † publica in Rupe Tarpeia tenuiſſe condita, & conſeruata, & vbi erat exercitus deducendus, & milites armandi, inde capiebantur, vt eſt teſtis Vuolphgangus, Lazius in Reipubl. Romanæ Commentar. lib. 4. cap. 6.

CAP. XVIII.

ARGVMENTVM.

Album, in quo Edicta ſunt poſita, ſeruandum eſt; Quod erat Prætorum Album; quod aliorum apud Romanos, plenè declaratur.

ARGVMENTVM.

1 *Album Pontificum, Decurionum, Prætorum & Iudicum apud Romanos, quod erat, & num. 5.*
2 *Album Pontificum quodnam erat, & num. 3.*
4 *Pontifices rerum geſtarum memoriam ſcribi faciebant, eaq. ſcriptio annalium nomine donabatur.*
6 *In Albo Prætorum ponebantur Edicta, quib. demonſtrabatur illo anno, quod ius illo anno & quinam dicturi eſſent.*
7 *Album Iudicum quodnam erat.*
8 *Album Senatorum quod.*
9 *Album Senatorum ab Octauio Auguſto primo inſtitutum.*
10 *Album Decurionum quod.*
11 *Senatores ante Gracchorum tempora, ſed Decuriati, iudicabant, non ipſi Senatores, & num. 12.*
13 *Magiſtratuum omnes Decuriæ ſcriptæ erant, & nu. 14.*
15 *Album Citharœdorum.*
16 *Pictatium fuit dictum Album.*
17 *Pictatium appellatur locus, in quo ſunt ſcripta Matrimonia, Baptiſmata, & alia.*
18 *De Albo qui ſcripſerint, remiſſiuè.*
19 *Corrumpentis Album pœna, & num. 20. & 21.*
Intellectus, l. ſi quis id quod, ff. de iuriſd. om. iud. cod. n. 19.
21 *Contra corrumpentem Album datur actio popularis.*
22 *Edictum de corrumpente Album, locū habet contra amouentes, lacerantes, vel abſcondentes ſcripturas poſitas in portis, ac valuis Eccleſiarum, Palatij, vel aliorum locorum publicorum.*
23 *Edictum de corrumpente Album, an ſibi locum vendicet in eripiente, vel deturpante, Imagines, vel arma picta, & ſimilia.*

AXIOMA.

Edictorum Album ne corrumpito, neue deturpato.

APud Romanos, Album erat Pontificum, Album Decurionum, Album Prætorum, & Album Iudicum, Græ-
1 ci λεύκωμα appellant, erat † enim vel tabula, vel locus Gypſatus, & de albedine confectus vt ſcriptura, quæ ibi fiebat, omnibus innoteſceret, Matriculam, & Pictatium aliqui vocauere, qua de re Franciſc. Duaren. Anniuerſ. Diſputat. lib. 1. cap. 48. & dicam infra.
2 De Pontificum Albo † meminit Cicero de Oratore lib. 2. dum ait, erat hiſtoria, nihil aliud quam Annalium cōfectio, cuius rei, memorięq; publicæ retinendæ cauſa, ab initio rerum Romanarum, vſque ad P. Mutium Pontificem Maximum, res omnes ſingulorum annorum litteris mandabat Pontifex Maximus, efferebatq. in Album, & proponebat tabulam domi, poteſtas vt eſſet populo cognoſcendi; hi inter annales Maximi nominantur. Hæc Cicero. Vnde Liuius lib. 1.
3 † Ancius Martius longè antiquiſſimum ratus, ſacra publica, vt à Numa inſtituta erant, facere, omnia ex Commentariis Regis per Pontificem Maximum in Album relata. Et idem ferè dicit lib. 6. De quo, & Macrobius lib. 3. Saturna-
4 liorum, cap. ſecundo, in fine. Pontificibus, inquit, permiſſa eſt poteſtas, memoriam rerum geſtarum in tabulas conferendi, & hos Annales appellant equidem maximos, quaſi à Pontificibus Maximis factos. Qua de re Alexander ab Alexand. Dierum Genialium libro ſecundo, capitulo octauo, vbi inquit. Eumdemq. Pōtificem Maximum ſingulorum annorum res geſtas, & memoratu dignas, diurnis actis mandare litteris illaſq. non ſolum monumentis tradere, ſed in albo proponere, & referre, vt populo ex ſcribendi poteſtas fieret, ſolitum eſſe traditum eſt.
5 De Prætorum † verò Albo, meminit Vlpianus in l. ſi quis id quod, ſeptima, in princip. Paulus in l. ſi familia, 9. ff. de iuriſd. omn. iud. in l. prima, §. edere,

§.edere,ff.de edendo,eratq. locus albus, vt ſupra
diximus in quo Prætorum Edicta propoſita erãt.
Theophilus in §.pœnales,Inſtit.de act. Alexand.
ab Alexandro,in d.cap. 8. Gulielmus Fornerius
Selectionum lib. 1.cap. 24. Choppinus in dicto
cap.52.Petr.Gregorius,Syntagmat.iuris vniuer-
ſi,lib.47.cap.30.num.20. Marc. Mantua, Parali-
pomenon cap. 21. Catellian. Cotta in Memora-
bil.in verbo, Edere, Lucas de Penna in dicta l.in
6 albo,10.C.de Decur. lib. 10. in illo enim Edicta
ponebantur, vt ſcirent ciues, quod ius, de quaq.
re,quiſque dicturus eſſet,ſeq. præmunirent,l.2.§.
eodem tempore,ff.de origine iur.§. iubemus,in
Auth. de litigioſ. Ioan. Ferrar. Montanus, in §.
quidquid ex albo,Inſtit.de Action.
7 Iudicum † quoque Album, & Matricula ſimi
liter erat Romæ; Vnde Suetonius Tranquillus
in Claudio,cap.16.Splẽdidum virum, Græciæq.
prouinciæ Principem, verum Latini ſermonis
ignarum, non modo albo Iudicum eraſit, ſed
etiam in peregrinitatem redegit. Idem Sueto-
nius in Domitiano,cap.8. inquit, Equitem Ro-
manum ob reductam in matrimonium vxorem
cui dimiſſæ, adulterij crimen intenderat, eraſit
Iudicum albo. Seneca lib.3. de Beneficio. Iudex
ex turba electorum, quem cenſus in Album,&
Equeſtris hæreditas miſit. De hoc plura idem
Ioan Ferrar. Montan.in loco allegato. Alexand.
Neapolitanus in dicto cap. 8. Franciſc. Pollet-
tus in Hiſtoria Fori Romani, lib. 3. cap. 8. &
cap.11.
8 Senatorum † Album itidem Romæ erat, in
quo Senatorum nomina deſcripta erant, quod
9 primum † ab Octauio Auguſto factum, Dio
commemorat. De eo Cornelius Tacitus Hiſto-
riar.lib.4.inquit, Apidium Merulam, quod in a-
cta Diui Auguſti non iurauerat, Albo Senatorio
eraſit.
10 Album † Decurionum ſimiliter Romæ erat,
cuius meminit Vlpianus in l.1.2.ff.de Albo ſcri-
bendo,l.in albo,10.l.ſi ille,62.C. de Decur.lib.10.
eratq. Matricula quædam, in qua ſcripta erant
Decurionum nomina,quo ordine, quoue tem-
pore quis Decurionatum geſſiſſet, vt in dignita-
tibus ordo ſeruaretur, de quo ſcribit ad Theodo
ſiũ Auguſtum Symmachus Epiſtol. lib. 1. Re-
natus Choppin. in Conſuetud. Andegauenſ.lib.
1.cap. 52. numero ſecundo. Sed aduertendum
eſſe admodum arbitror in hoc propoſito, quod
11 † apud Romanos ſoli Senatores primum ante
Gracchorum tempora iudícabant,hiq. non om-
nes,ſed qui Decuriati erant, & propter morum
integritatem in Albo deſcripti. De quo Cicero
in Orat.pro Sexto Roſcio Amerino, inquit, qui
ex Ciuitate in Senatum ob dignitatem,ex Sena-
natu in hoc Conſilium propter ſeueritatem de-
lecti eſtis. Quod & cõfirmat Polybius lib.6. Poſt-
12 modum † C. Gracchus Tribunus plebis, eam
Senatorum iudicandi poteſtatem, vt aliàs dixi,
communicari procurauit etiam Equeſtri Ordi-
ni. Et cum ex Senatu iudices eligerentur, Decu-
riæ Magiſtratuum dicebantur, Decuriæ quaſi
13 Decades à numero Iudicum, Et ideo † omnium
Magiſtratuum Decuriæ dicebantur,erantq.loca
in quib.deſcriptiones illorum factæ erant. De his
Plinius lib.33.cap.1. dixit, Auguſtum ordinaſſe
Decurias, & quattuor primò Decuriæ fuere. &
cap.2.inquit, Decuriæ quoque ipſæ pluribus di-
ſcretæ nominibus fuere. Tribunorum æris, Sele-
ctorum, & Iudicum, & ibidem plura ad hanc rẽ
clare patefaciendam. Hi ponebantur in Albo,&
Decuriati dicebantur, quorum meminit Cice-
ro in Oratione pro Domo ſua. Erat ergo Decu-
riæ Album, in quo per Claſſes iudicantium no-
mina poſita erant. De his eſt illud quod proximè
diximus, de quo Suetonius Tranquill. in Augu-
ſto,cap. 32. Ad tres Iudicum Decurias, quartam
14 addixit inferiore cenſu. Et hoc † concordat cum
ſupra allegato Plinij loco. Et iterum idem Sue-
tonius in Tiberio,cap.51.Inſtatum ſæpius,vt Ci-
uitate donatum in Decurias allegeret, negauit,
alia ſe conditione allecturum,quam ſi pateretur
adſcribi Albo,extortum id ſibi à matre.
15 Citharædorum † Album etiam affuit, de quo
idem Suetonius in Nerone, cap. 21. Sine mora
nomen ſuum in Albo profitentium citharœdo-
rum iuſſit aſcribi.
16 Pictacium etiam fuit appellatum † Album, vt
eſt apud Aelium Lampridium in Alexandro Se-
uero, De promouendis (inquit) etiam ſibi anno-
tabat, & perlegebat cuncta Pictatia, & ſic facie-
bat diebus pariter annotatis, & quis, & qualis eſ-
ſet,& quo inſinuante promotus. Vnde Eccleſia-
ſtici,& Canoniſtę noſtri,locum in quo deſcripta
17 † erant nomina illorum, qui matrimonia cõtra-
xerant, & illorum qui ſacrum Baptiſma recepe-
rant,ſuorumq. parentum,ac illorum,qui ad fon-
tem ſacrum tenuerat, Pictatium appellarunt, in
c.Pictatium,30.q.3.
18 Qui de Albo plura ſcire deſiderat, videat Phi-
lippum Beroaldum ad Suetonium, in locis alle-
gatis. Alex.ab Alexand.Dier. Genialium lib.2.c.
8.Ioan.Coraſ.Miſcellan.lib.4.cap.6.Ioan.Ferrar.
Montanum,in §.quidquid ex Albo,Iuſtit.de act.
Gulielm.Forner.lib.Select.1.cap.24. Iacob.Spie
gell.& Franciſc.Hotoman. in Lexico, in verbo,
Album.Franciſc. Polletum in Hiſtor. Fori Ro-
mani,lib.3. c.8. Franciſc. Marium Grappaldum
in tit.de verbor.ſign.in verbo,Album,poſt Com
mentarios de partibus Aedium, & Ianum Lan-
glæum Ocij Semeſtris,lib.7.cap.19.
19 Corrumpentis † verò Album pœna quingen-
torum aureorum ſtabilita eſt, in dicta l.ſi quis id
quod,7.ff. de iuriſd.omn.iud. licet alij legant illũ
text.potius dicere quinquaginta. Cuius pęnæ me
minit Iacob.Menoch.de arbitr.iud.qq.lib.2.Cen
turia 2.Caſu 281.num.1.Gul.Forner. in l.vt ſi,12.
§.quod ſi num.1.ff.de verb. ſignif. optime tangit
Anton Clarus Siluius de iure Roman. antiquo.
cap.18.tomo 1. Sed hodie corrumpenti Album,
falſi pœna imminet,l.hodie,ff.ad leg. Cornel. de
20 falſ. Sed quis negabit † grauiſſimè plectendos
illos,qui ſuperiorum, ac Magiſtratuum Edicta,
aut Programmata corrumpunt, alioue modo
deturpant, cum eorumdem ſuperiorum, atque
Magiſtratuum Iuriſdictionem, & authorita-
tem, vilipendere, ac quaſi deludere vi-
21 deantur. Et ideo † actio iſta popularis eſt,

Digitized by Google

& quilibet de populo agere poteſt, Bald. & Iaſ. in
d.l.ſi quis id quod, Ioan. Criſpus de Montibus de
formula act. num. 90. à quo habuit Vuendelin.
Schellinck. action. Forenſ. tit. de act. in factum,
contr corrump. alb. prætor. quod & voluerat an-
te eos Din. in conſil. 29. incip. In Chriſti nomine.
Prima quæſtio eſt, & Ioan. Brech. & Gulielm.
Forner. in l. ſi cui, 12. ff. de verb. ſignific. hoc Edi-
ctum porrigitur etiam contra remouentes, lace-
rantes, vel abſcondentes citationes, cedulas, &
22 † alias iudicum ſcripturas in portis, aut valuis Ec
cleſiarum, Palatij, aut aliorum locorum publico-
rum, vt per Angel. in §. pœnales. Inſtit. de actio-
nibus, & Ioan. Criſpus, & Vuindelin. in locis alle-
gatis, & etiam idem Edictum ſibi locum vendi-
cabit in delente, & eradente ab Albo, vel publico
loco imagines, vel arma illorum, qui ob virtutis,
23 & laudis gloriam, depicti fuerint, † ne deturpen-
tur, niſi imagines & arma in illorũ laudẽ eſſent
depicta, qui poſtmodum proditionis patriæ inſi-
mulati ſunt, aut læſæ maieſtatis rei, & ita intelli-
gendus eſt text. in l. eorum, vbi Bartol. ff. de pœn.
Ioan. Criſpus in loco allegato, & voluit Ludou.
Roman. in Singul. 474. incip. Eorum arma, & in
Singul. 666. Incip. An arma. Andr. Tiraquell. de
pœnis, Cauſa 31. num. 21. Et aduertendum quod
hoc non bene declarauit Vuendelin. in loco al-
legato, dum dicit, quod depicti laudis gratia, im-
pune deleri poſſunt, & debent, vt intelligatur
dummodo poſtquam ſtatuæ, imagines, vel arma
in laudẽ erecta fuere, crimen maieſtatis, aut pro
ditionis commiſerint, alias, & proditorum, &
bonorum memoria deleretur, quod eſſe non
debet.

Hæc habui, quæ hoc tertio libro ſummatim dicerem, ad Laudem Sanctiſſimæ atque indiuidue Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, & Glorioſiſſimæ, atque Sanctiſſimæ Virginis, Sancti Michaelis Archangeli, Sanctorum Spirituum, atque Angelorum ordinibus, Sanctorum Sanctarumq. omnium Vniuerſitati laudes innumeræ. Amen.

Finis Libri Quarti.

Digitized by Google

CAMILLI BORRELLI

I. C. EQVITIS AVRATI ET PALATINI COMITIS,

De Magiſtratuum Edictis,

LIBER QVARTVS.

CAP. I.

ARGVMENTVM.

Quando Princeps, aut Baro poſſint petere quod ſibi oſtendantur bona Feudalia, illorum fines, ac qualitatem redditus reuelare.

COMPENDIVM.

1 *Edicta, an faciant Domini, & Barones, quod reuelentur feuda, & num. 2.*
2 *Rex, aut Princeps, non poteſt cogere Baronem, vel Vaſallum, vt feudi titulum oſtendat, aliàs feudo illum priuabit.*
3 *Titulum ſuæ poſseſſionis nemo oſtendere cogitur.*
4 *Dominus feudi, non citat vaſallum, vt ſibi inueſtituram oſtendat.*
5 *Pares Curiæ iudices ſunt inter dominum, & Vaſallum.*
6 *Vaſallus monitus ad declarandum ſi eſt vaſallus, & ille neget, verum conuincitur de mendacio, perdit feudum, & num. 21.*
Mentiens ſimilis eſt furi, ſub eod. num. 6.
7 *Vaſallus tenetur Domino, vel Baroni feudum indicare.*
8 *Intellectus l. Titius, 50. ff. de act. empt.*
9 *Vaſallus tenetur domino feudum reuelare, vbi prius declarauit ſe eſse vaſallum.*
10 *Dicens ſe debere mihi, ac ſoluere annuum fictum, cogitur oſtendere mihi pro qua re ſoluat, aliàs bona omnia ſua erunt mihi fictualia.*
11 *Vaſallus tenetur reuelare rem pro qua ſoluit, quando conſtat de ſolutionibus ante per multos annos præſtitus & num. 22.*
12 *Denombratio, quod ſit apud Gallos.*
13 *Vaſallus habens feudum antiquum, ſi eſt hæres, excuſatur non reuelans.*
14 *Vaſsallus non reuelans, ad hoc vt incurrat pœnas priuationis feudi, vel expulſionis, requiritur quod id faciat ex certa ſcientia.*
15 *Feudum antiquum non tenetur vaſallus demonſtrare.*
16 *Feudum recens reuelari debet; & non excuſatur vaſallus, ſi non reuelet.*
17 *Feudi reintegratio, vel nouum inuentarium facere intendens tenetur habere licẽtiam à Locumtenente Regio.*
18 *Negans ſe vaſallum, non tenetur aliquid monſtrare.*
19 *Probatio non eſt quærenda à reo conuento.*
20 *Reus non tenetur fundare de domo ſua intentionem actoris*
22 *In quo ſtatu res inuenitur in eo iudicatur.*
23 *Conceſsio feudi ſi eſt de recenti, vaſallus non tenetur reuelare.*
24 *Dominus ſi agit contra vaſallum ipſe debet ſuam intẽtionem probare.*
25 *Si in inuentario domini reperitur talis res deſcripta vti feudalis, vaſallus declarare tenebitur, donec contrarium probetur.*
Breue teſtatum quid ſit.
26 *Negans partem Feudi, priuatur parte negata, nõ altera.*
27 *Dolus, & pœna patiuntur diuiſionem.*
28 *Poſſidens Iuriſdictionalia in loco Regis, vel Baronis, oſtendere eiuſdem cogitur titulum.*
29 *Feudatarius, qui declarauit, non poteſt corrigere, vel emendare, niſi fuerit proteſtatus, & ſit infra annum.*
30 *Inueſtitura probatur teſtibus, omni exceptione maioribus, vt ibid. num. 31.*
32 *Dominus exiſtens in poſseſsione exigendi pro feudo, in illa manutenendus eſt.*
33 *Vaſallus quærens à Domino cui præſtitit redditum, quærendo à Domino, vt declaret Dominus titulum, an cogatur, & num. 34. & 35.*
35 *Dominus non cogitur declarare vaſallo titulum, vbi vaſallus longo tempore ſeruitium præſtitit, & num. 36.*

AXIOMA.

Bona Feudalia, Feudiq. reddititia reuelanto.

1 BAronès, aliiq. † Domini habentes Feuda, & homines Feudatarios, Edicta facere ſolent in ſuis locis, ac Iuriſdictionibus, vt bona feudi ſui reddititia, vaſalli reuelent, deſignando illorum fines, ac cenſus annuos quos reddunt, ac ſingulis annis reddere ſolent, vt in ſuis libris illa annotari faciant, imponẽtes pœnas priuationis feudi, quod videbatur facere minimè poſſe, cum nemo ſuæ poſſeſſionis titulum oſtendere cogatur, l. cogi, C. de petit. hered. cum concordant. ſed vt res clarè intelligatur, faciendæ ſunt plures declarationes ex quibus materia erit reſoluta.

2 Prima Concluſio eſt, † quod Baro non poteſt per Regem, vel Principem cogi vt ſuæ poſſeſſionis titulum oſtendat, dum poſſidet feudum vel Caſtrum, alias ipſum feudo, vel Caſtro priuabit; vt poſt Andr. de Barulo, in l. 1. C. de conduct. & procurat. lib. 12. voluit ibidem Bart. num. 2. qui
3 dicit talem citationem eſſe ipſo iure nullam † cũ nemo cogatur ſuæ poſſeſſionis titulum oſtendere, arg. d. l. cogi, quem ſequitur Iaſon in prælud. Feudor. num. 50. cum duobus ſeqq. vbi referens hoc dictum, dicit accidiſſe in facto in perſonam Illuſtriſſimi Manfredi; & quod hoc dicat Andr. de Barulo, apud quem iſtius Manfredi nulla eſt facta mentio. Hoc ſequitur Bartol. de Caſſanæo in Conſuetud. Burgund. Rubr. 3. §. 4. in verbo, *Apres le deltz hommage*, num. 7. Anton. Capic. in Inueſtitura Feudali, in verbo, Feudorum editiones, colum. 3. verſ. as verò, qui negat.

4 Secunda Concluſio, Dominus † feudi nõ poteſt citare, vel monere Vaſallum ſuum, quod oſtendat ſibi inueſtituram, per chartam publicã,
5 vel breue teſtatum, quia † Dominus feudi non eſt Iudex in cauſa ſua; ſed hoc fieri faciet per Pares Curiæ, qui ſunt Iudices cognoſcentes inter Dominum, & vaſallũ, c. 1. de milit. vaſall. ita Bal. in l. 3. nu. 7. verſ. ſed numquid, C. quomod. & qñ Iud. quem ſequitur Iaſ. in dictis prælud. nu. 51.

6 Tertia Concluſio eſt, quod ſi fiat † monitio per Pares, an quis ſit vaſallus, & ille neget, quod non ſit, habens ab eo feudum, qui ſi conuincatur de mendacio, perdit feudum ſecundum conſuetudinem feudorũ, quia mentienti parci non debet, quia mentiens ſimilis eſt furi, l. hæreditatem §. finali, ff. ad leg. Falcid. Bald. ita concludit in d. l. 2. num. 2. in fine; Iaſon, in d. num. 51. vbi allegat textũ in c. 1. §. vaſallus, ſi de feudo defuncti contr. ſit inter dom. & agnat. quem textũ ante ipſum allegauerat Iacob. Aluarot. in c. 1. in princip. nu. 9. de controuerſ. inueſtitur. vbi ſequitur omnia dicta Bald. & Hippolyt. de Marſil. in Rubr. de fideiuſſ. num. 326. Iul. Clar. de feud. quæſt. 59. verſ. vndecima. Franciſ. Sonsbec. in Commẽt. feud. parte 12. num. 63.

7 Quarta Concluſio. Vaſallus tenetur feudum Baroni, vel domino indicare, vt voluit Accurſ. in l. 2. in verbo, iurata fides, C. quando, & quib. quarta pars deb. lib. 10. Idem Accurſ. in c. 1. §. inſuper, in verbo, Niſi requiſitus, de prohibit. feud. alien. per Federic. allegat. tex. in l. Titius hæres Sempronij, 50. ff. de act. empt. Et hanc opinionem tenuit Ioan. Blanch. in Sũma feud. tit. de contenr. feud. par. 2. §. pone quod dominus, Hoſtienſ. in Sũma, tit. de feud. §. quib. modis, verſic. quid ſi vaſallus. Specul. in tit. de Emphyt. §. 1. nu. 76. & 77. Andr. de Iſern. poſt Iacob. de Beluiſ. in c. 1. 1. n. 7. & 8. de Controuerſ. inter femin. & maſcul. & in dicto §. inſuper, num. 14. Alberic. in dicta l. Titius hæres Matuer. in Pract. tit. de Locat. num. 19. Matth. de Afflict. in Conſt. Ab Officialibus, num. 4. Barth. de Caſſanæo, in Conſuetud. Burgund. Rubrica 3. §. 4. in verbo, *Apres*. num. 20. verſ. de hac. plene Iacobin de Sancto Georgio, in inueſtit. feudali, in verbo, Dictiq. vaſalli promiſerunt recognoſcere, num. 15. cum pluribus ſeqq. Catellian. Cotta, in Memor. in verbo, Emphyteuta. Marin. Freccia, de Subfeud. Baron. lib. 2. Authoritate 17. Paris de Puteo, de Reintegr. feud. c. 25. verſ. Et quãdo, num. 3. & cap. 28. verſ. An vaſallus, nu. 6. Renat. Choppin. in Conſuetud. Andegauenſ. lib. 1. cap. 4. num. 11. & cap. 6. num. 1. & 2. Arnold. Ferron. in Conſuetud. Burdegal. titulo, de feud. §. 10. Aymo Puchcius in Conſuetud. Aluerniæ, titulo 21. articulo 6. num. 5. Dionyſius Pontan. in Conſuetud. Bleſenſ. articulo 91. Ioan. Sainxon in Cõſuetud. Turonenſ. tit. 1. Articulo 2. in verbo, *Et auſi peult contraindre*. per totum. Nicol. Boer. in Conſuetud. Bituricenſ. tit. *des coſtumes des fiefz, & cens*. §. 12. Ioan Bethan. in Conſuetud. Aluern. cap. 22. articulo 8. Petr. Foller. de Epiſcop. & Cleric. c. item ſtatuimus, verſ. quod prælati Eccleſiarum, num. 11. Petr. de Gregor. Siculus, de conceſſion. Feud. part. 1. q. 12. num. 1. & 2. Franciſ. Burſat. in conſil. 49. num. 11. vol. 1. Roland. à Valle, in conſil. 66. num. 4. & 5. vol. 3. Afflict. in deciſ. 265. num. 87. verſic. Decimoſeptimo; Anton. Capic. in inueſtit. Feud. in verbo, Feudorum, editiones
8 in principio. Non omitto tamen, † quod d. l. Titius, non poteſt trahi ad hunc caſum, quia loquitur in venditore.

Quinta Concluſio. Tunc procedere dicimus
9 proximam iam dictam concluſionem, † vt vaſallus teneatur domino reuelare rem feudalem, & eius confines, quando declarauit prius ſe eſſe vaſallum, vt dicit Speculat. in d. tit. de Emphyteuſi, num. 76. & 77. Hoſtienſ. vbi ſupra, Iacobin. de Sãcto Georgio, Nicol. Boer. & Ioannes Sainxon in locis allegatis. Alberic. de Roſate, in d. l. Titius hæres Sempronij, ff. de actionib. empt. vbi dicit,
10 † quod ſi Cẽſualis, vel Emphyteuta ſoluat mihi fictum, dicatq. me ſibi obligatum ad annuum fictum, niſi oſtendat mihi res, pro quibus præſtat mihi illum fictum, omnia ſua bona præſumentur mihi fictualia. Iacobin. in tractatu Feudor. in verbo, Dictiq. inquiſiti, ſub num. 15. & 16. Et ſic
11 † declaratio facienda per Vaſallum erit, quando conſtat de ſolutionibus factis, vel eum eſſe vaſal-

Digitized by Google

vaſallum, vt tunc cogatur reni, & feudum decla
rare, puta, quia conſtat ſoluiſſe per plures annos,
& tunc tenebitur declarare. ita Ioan. Cephal. in
conſil. 200. num. 15. volum. 2. & tenebitur facere
12 ſpecificationem, quam † denombrationem ap-
pellãt Nicolaus Boerius, Ioan. Sainxon, & Ioan
nes Beſſianus in locis ſupra allegatis. Anton. Ca-
pic. in inueſtitura feudali, in verbo, feudorũ edi-
tiones, col. 1. verſic. limita, vt prædicta.
13 Sexta Concluſio eſt, quod † vaſallus, laceſſitus
vt declaret feudum, ſi nõ declarat, vel mentitur,
excuſatur, maxime ſi feudum eſſet antiquum, &
ipſe eſſet hæres, ac ſucceſſor, & non haberet ſcie-
tiam feudi, ſed iuſtam ignorantiam, requiritur
14 † enim ad hoc vt expellatur, vel alias pœnas in-
currat, quod id faciat ex certa ſcientia, vt in d. c. 1.
§. vaſallus, ſi de feudo defuncti vt voluit Ioan-
nes Blanchi, in dicta Summa, in loco allegato,
vbi dicit, excuſari ob iuſtam ignorantiæ cauſam,
puta, quia ſucceſſit in ius alterius, quia ad petitã
ſpecificationem, & declarationem, non tenebi-
tur, arg. l. qui in alterius, ff. de regul. iur. & aliorũ
iurium. Alberic. de Roſate, in l. ſi certis annis, C.
de pact. Iacob. de Beluiſ. in dicto §. vaſallus; dum
15 in ſpecie inquit, quod † ſi feudum eſt antiquum,
non tenetur vaſallus demonſtrare, quia habet iu
ſtam cauſam ignorantiæ; quem ſequitur Bald.
ibi, ſub num. 9. Ludouic. Roman. in conſil. 70.
ſub num. 5. Paris de Puteo de Reintegrat. in d. c.
28. incipit: An vaſallus, num. 6. Roland. à Valle,
in conſil. 66. num. 8. volum. 3. Iacobin. de Sancto
Georgio, vbi ſupra, num. 19. Petrus de Gregor.
Siculus, in loco allegato, num. 2. Anton. Capic.
in dicta Inueſtitura, in verbo, feudorum editio-
nes, col. 2. verſic. Is ergo.
16 Septima Concluſio. Sequitur † vaſallum non
excuſari ad ſpecificandum, & indicandum feu-
dum ſi eſt recens, vt dicit Iacob. de Beluiſ. in d. §.
vaſallus, & Roland. in dicto conſil. 66. num. 8. An
tonius Capic. in loco ſupra allegato, verſic. limi-
ta niſi falſum.
Octaua Concluſio erit, quod Domini, & Ba-
rones, qui intendunt facere nouum inuentariũ,
vel Reintegrationem rerum feudalium, debent
17 prius † impetrare licentiam, ſiue litteras a Regia
Cancellaria, vt dicit Paris de Reintegratione
Feud. in dicto cap. 28. num. 7.
Nona Concluſio ſequitur, quod qui negat ſe
vaſallum, non tenetur aliquid Domino mon-
18 ſtrare † Bartol. in d. l. 1. C. de conduct. & procu-
rat. lib. 12. Anton. Capic. in Inueſtit. feudali, in
verb. feudorum editiones, colum. 2. & 3. quia
hoc caſu Domino tamquam actori onus pro-
bandi incumbit, cum iſto caſu non teneatur ſuæ
poſſeſſionis titulum oſtendere, vt in dicta l. cogi.
C. de pet. hæred. eſt enim vaſallus loco rei con-
19 uenti, & ideo ab eo, non eſt † probatio exigenda
l. actor, C. de Probat. nec tenetur reus actoris in
20 tentionem de ſua domo † formare. l. nimis gra-
ue, C. de teſtib. c. cum ſuper, de cauſ. poſſ. & pro-
prietat. Maxime cum res quælibet præſumatur
libera, l. Altius, C. de ſeruit. ſi vero conuincatur
21 de mendacio † incurrit pœnas, de quibus ſupra
concluſione 3.

Decima Concluſio. Quod ſi dominus demon
ſtret vaſallum redditum, aut cenſum annuũ, vel
quid ſimile ſoluere, tunc vaſallus cogitur, quia do
minus habet præſumptionem pro ſe, & tunc li-
22 bera non † præſumitur, & declarationem facere
tenetur, attento ſtatu præſenti, qui deberat enim
di in quo enim ſtatu inuenitur, in eo iudicandus,
l. Barbarius, ff. de offic. prætor, l. moueor, C. ſi ſer-
uus exportand. veneat. vbi Accurſ. in verbo, de-
prehenditur. ita Paris de Reintegr. feud. cap. 35.
& quando, num. 9. & 10.
Vndecima concluſio ſit, quod ſi conceſſio
feudi ſit de recenti facta, non tenetur vaſallus de-
clarare, quia Dominus in facto ſimili non præſu-
23 mitur † ignorare, & ſi contrarium prætenderet,
tunc idem Dominus ſuam intentionem proba-
re cogetur, iuxta dictam l. actor, C. de probat. &
ita procedit dictum Bald. in cap. 1. de vaſall. qui
contr. conſtit. Lothar. ſub num. 2. vbi dicit, quod
24 ſi † dominus agit contra vaſallum, ipſe debet pro
bare ſuam intentionem, l. 1. §. ſi quis argentum,
ff. depoſiti, l. qui accuſare, C. de edend. Io. Blanch.
in Summa in loco allegato, Iacob. de S. Georg.
nu. 15. in fine, & Ant. Capic. vbi ſupra.
Duodecima concluſio, eſt, quod ſi in libro
Domini, aut inuentario, aut in breui ipſius, in
quo nomina vaſallorum, vel poſſeſſionum feu-
dalium continentur, tunc declarare tenetur,
25 quia ex † tali ſcripto præſumetur feudum donec
contrarium probetur, l. generali, C. de non num.
pecun. Ita Paris de Reintegrat. feud. c. 74. & quid
ſi in breue. & ante eum Iacob. Ardizon. in Sum-
ma feud. cap. 78. incip. Sed ſi dubitatur, in fin. cu-
ius ſunt omnia dicta Paridis, in d. cap. 24. Et hoc
illud Breue illud eſt, quod DD. Breue teſtatum
appellant, de quo alibi diximus.
Decimatertia Concluſio eſt, quod vaſallus,
qui negat partem feudi, priuatur illa parte nega-
26 ta, non † autem toto, vt contra opinionem Petri
de Ceruotis, qui cõtrarium tenuerat, voluit Bal.
in d. §. vaſallus, ſub num. 3. argum. l. reſcriptum,
& l. Paulus, ff. de his quib. vt indign. Quia dolus,
27 & pœna diuiſionem patiuntur, cum ſint † propor
tionabilia, l. extat, ff. de eo, quod met. cauſ. geſt. eſt
dicit eſſe Cõmunem opinionem Iulius Clar. in
§. feudum, q. 59. verſic. ſed quid ſi vaſallus, nouiſ-
ſimè Nicol. Intrigliol. de feud. Cẽt. 1. q. 92. n. 83.
Decimaquarta Cõcluſio eſt, quod ſi priuatus,
qui nõ eſt Baro, vel Opidi alicuius dominus, poſ-
ſideret ea, quæ priuatus de iure communi poſſi-
dere nequit, puta iuriſdictiones, aquas, aquarum
decurſus, montes, nemora, paſcua, fortellitia, &
28 in partibus † Apuliæ Clibana, nam is, ſi in loco
Dominij per Regem, ſi in loco Baroniæ per Ba-
ronem compelli poterit, vt titulum edat, vt poſt
Luc. de Penna, in l. quicumque, C. de fund. limi-
troph. libro 11. cenſuit Anton. Capic. in dicta in-
ueſtitura feud. in verbo, feudorum editiones,
col. 3. verſic. limita primo.
Decima quinta declaratio, quod ſi vaſallus fe-
cerit quandoque declarationem non admittitur
29 correctio, & emendatio, niſi de corrigendo † pro
teſtatus fuerit, & intra annum emẽdauerit. Abb.
Panormit. in cap. ceterum, de Iudic. & probatur
in dicto

in dicto §. vaſallus, & voluit Ioan. Saixon in dicta conſuetud. Turonenſ. tit. 1. §. 12. ſupra allegato.

Decimaſexta Concluſio erit, quod ſi vaſallus
30 voce acceptauerit tenere feudum, † non tamen cogi poterit vt exhibeat, vel oſtendat inueſtituram, cum inueſtitura teſtibus probari poſſit, glo. in cap. 1. quid ſit inueſtit. vbi tex. ibi (per extraneos probare inueſtituram,) & ibi (teſtibus vero,) quos
31 omni exceptione † maiores requirit Paris de reintegr. feud. cap. 223. Incip. Quæro, num. 5.

32 Decimaſeptima Concluſio † dominus petens redditum vel canonẽ pro feudo, in qua exactione exiſtit, & ſi peteretur quod dominus exhibeat titulum, nihilominus etiam non exhibito titulo, in exigendo tuendus eſt, & in poſſeſſione manutenendus, Guido Papæ in deciſ. 417. & plura Freccia de Subfeudat. Baron. lib. 2. Auth. 17. in fine.

33 Decimaoctaua Concluſio eſt, quod † ſi vaſallus præſtat quidem ſeruitium, ſed tamen quærat a domino, vt declaret ſibi fines feudi, pro quo ſibi ſeruitium illud præſtat, dominus abſque difficultate declarare tenebitur, vt poſt antiquiores tenet Iacob. Aluarotus in cap. 1. §. illud, num. 6. de prohibit. feudi alien. per Federic. arg. dictæ l. Titius hæres, ff. de act. empt. Petr. de Gregor. Siculus, de conceſſ. feudorum, parte prima, quæſtione duodecima, numero tertio, vbi Garzias Maſtrill. in Apoſtill. allegat Franciſc. Burſat. in conſilio 143. numero ſeptuageſimooctauo, volumine ſecundo. Nattam in conſilio 360. numero decimo, volumine ſecundo. Paride de Puteo, de Reintegrat. feud. capitulo 76. vbi hoc non dicit. Sed ante eos poſt Gloſſam dixit Andr. de Iſern. in capitulo primo, §. Inſuper filius, numero decimotertio, de prohibita feudi alienat. per Federic. Marin. Freccia, ſub dubio tamen, in dicta Authentica decimaſeptima, ſub numero ſecundo, clarius hoc tenuit Ioan. Sainxon, in Conſuetud. Turonenſ. titulo primo, articulo ſecundo, in verbo, *&*
34 *auſsi peult contraindre*, in fine, Sed tamen † ſi dominus habet cenſum, vel redditum, & id vaſallus acceptauerit, ſed ſolum petijt ſibi declarari rem, pro qua ſoluit, tunc manutenetur Dominus in poſſeſſione, vt dicunt Sainxon, & Freccia, poſt alios in locis allegatis. Inſuper, procedit ſupradicta Concluſio, niſi vaſallo obſtet longi temporis præſcriptio, qua ſoluit, quia tunc dominus non cogeretur, argum. l. litibus, C. de Agricol. & cenſit. libro decimo. Freccia, vbi ſupra. Verumtamen dicunt malè facere vaſallos, qui hoc petunt, cum poſſet dominus oſtendere modicum terræ ceſpitem, vel diceret aliud ſeruitium maius, vt poſt Andr. de Iſern. in Conſtit. ſi vaſallus, columna finali, voluit Anton. Capic. in Inueſtit. feudali, in verbo, feudorum editiones, columna finali, verſic. e contra.

CAP. II.

ARGVMENTVM.

Bona feudalia, atque emphyteutica, dum alienantur, domini directi conſenſus quando exigatur? in quibus caſibus alienatio permittatur? quando laudemium debeatur? aliaq. ad materiam laudemij explicantur.

COMPENDIVM.

1 *Feudo cadit, illud abſque domini conſenſu alienans.*
2 *Emphyteuſis ſine conſenſu directi domini alienari minimè poteſt.*
3 *Conſenſus ſuperioris vel Regis in hoc Regno Neapolitano debet eſſe expreſſus.*
4 *Intellectus Conſtitut. Regni Conſtitutionem Diuæ memoriæ.*
5 *Alienatio feudi plani, & de tabula, an requirat conſenſum domini.*
6 *Vaſallus non poteſt alienare feudum quod tenet à Barone ſine eius aſſenſu.*
7 *Marini de Caramanico gloſſatoris Conſtitutionum Regni opinio.*
8 *In alienatione feudi habiti à Barone, an ſufficiat conſenſus maioris ſcilicet Principis, aut Baronis, vel requiratur aſſenſus vtriuſque, & nu. 9. & 10.*
11 *Aſſenſus in feudis quaternatis, an debeat eſſe in ſcriptis? Quid in feudis ruſticis, & de tabula? ibid.*
12 *Aſſenſus eſt gratia Principis, & ideo requirit ſcripturam.*
13 *Aſſenſus Principis requirit ſcripturam, & eſt expediendus in forma Cancellariæ infra biennium ex diſpoſitione Regię Pragmaticæ.*
14 *Aſſenſus Principis expeditus in ſcriptis, & deperditus probatur teſtibus.*
15 *Clauſula in alienatione feudi, Regio aſſenſu ſemper ſaluo, quid operetur? Et quid in alienatione emphyteuſis, num. 16. 17. 18. & 19.*
17 *Proteſtatio contraria facto, nihil releuat.*
19 *Clauſula, ſaluo aſſenſu, & beneplacito domini, & non aliter, nec alio modo, quid operetur.*
20 *Emphyteuta alienans rem emphyteuticam ſaluo iure domini, an euitet caducitatem, & num. 21. & 22.*
Licentia, quando præſumatur præceſſiſſe ſub eodem numero 22.
23 *Laudemij definitio.*
24 *Laudemij definitio ex Ioanne Ferratio Montano.*
25 *Laudemij definitio ex Antonio Borrinio.*
26 *Laudemium non eſt vocabulum Latinum, ſed Vltramontanorum inuentum.*
27 *Laudemij declaratio ex Ioanne Hauichorſtio.*
28 *Laudemium vnde dicatur.*
29 *Laudemij nomen dicitur ab actu domini.*
30 *Emphyteuta an teneatur ad ſoluendam quinquageſimam*

mam domino, & num. 31. 32. 33. & 39.

31 *Corrigitur text. in l. ſinali, C. de iure emphyteut.*

34 *Laudemiorum materia iu foro verſatilis, & valde practicabilis eſt.*

35 *Laudemium, an debeatur ex venditione rei ſeudalis, vel emphyteuticæ, re nondum tradita, & num. 36.*

36 *Dominus directus, an petat vendas, & laudemia, non ſecuta traditione.*

37 *Conſtitutum ſimplex transſert Naturalem, & Ciuilem poſſeſſionem.*

38 *Emptio, & venditio ſacta dicitur ſtabilito pretio.*

39 *Laudemium an ſolum debeat per emptorem, vel emphyteutam pro re ſeudali, & emphyteutica.*

40 *Laudemium pro rebus ſeudalibus alienatis datur in Delphinatu.*

41 *Laudemij diuerſa ſolutio fit in Gallia, & num. 42.*

42 *Laudemium pro ſeudo debetur, ex conſuetudine, & num. 43. 44. & 45.*

43 *Laudemium debetur pro alienatione ſeudi, pro quo fit ſolutio cenſus annui.*

44 *Contractus pro quo fit ſolutio annui cenſus dicitur potius emphyteuticus.*

45 *Laudemium pro introitu ſeudi & conceſsione in Regno Neapolitano ſoluitur.*

46 *Releuij ſolutio fit Regiæ Maieſtati pro ſeudo mortuo Barone in Regno Neapolitano.*

47 *Laudemium, quod alibi dicitur, in Regno Neapolitano dicitur Releuium.*

48 *Releuium an ſit de iure, vel de more in Regno Neapolitano debeatur.*

49 *Releuium eſt de iure Regni, ſed quantitas eſt de conſuetudine.*

50 *Intellectus Conſtit. Regni, Poſt mortem.*

51 *Laudemium debetur ex venditione libera.*

52 *Laudemium an debeatur ex venditione ſacta cum pacto de retrouendendo, & num. 53.*

53 *Pactum perpetuum de retrouendendo quid operetur in materia laudemij.*

54 *Laudemia duo an præſtentur, quando fuit ſacta venditio cum pacto de retrouendendo, & fit retrouenditio, & num. 55. & 56.*

57 *Laudemium, an debeatur ex diſtractu, num. 58. & 59.*

60 *Laudemium, an debeatur ex retrouenditione.*

61 *Laudemium, an debeatur ex venditione iuris luendi.*

62 *Laudemium, an debeatur ex diuiſione ſeudi, vel emphyteuſis, & num. 63.*

64 *Laudemium num debeatur ex promiſſione de vendendo.*

65 *Vendere promittens pretio adiecto, tenebitur.*

66 *Laudemium an debeatur ex datione in ſolutum, & numero 67.*

68 *Laudemium an debeatur de contractu libellario, & numero 69.*

69 *Contractus libellarius quid ſit.*

70 *Contractus libellarij, & precariæ qui ſint, & num. 71. & 72.*

73 *Differentia contractus emphyteutici, libellarij, & precarij.*

74 *Pro area ſeudali, & pro valore ædificiorum, an debeatur laudemium, & vide num. 75.*

76 *Dominus num ſit obnoxius ad expenſas meliorationum, & num. 78.*

77 *Incrementum a vaſallo factum ad quem pertineat.*

79 *Laudemium an debeatur de tranſactione, quæ ſit accepta pecunia.*

80 *Laudemium, an debeatur ex donatione, & num. 81. 82. 83. & 84.*

82 *Dominus non cogitur habere hominem alienum inuitum.*

83 *Clauſula. Saluo iure domini, & non aliter, nec alio modo, quid ſignificet.*

84 *Laudemium, an debeatur ex donatione ſacta vſufructu reſeruato.*

85 *Laudemium, an debeatur ex donatione remuneratoria.*

86 *Laudemium, an debeatur ex donatione cauſa mortis.*

87 *Laudemium an debeatur ex dote data æſtimata.*

88 *Laudemium an debeatur ex permutatione, in qua interuenit pretij refuſura.*

89 *Permutatio emptio dicitur, non ſolum ſi pecuniæ pars ſit maior, ſed etiam ſi ſit æqualis.*

90 *Apud Gallos medietas Laudemij datur pro permutatione.*

91 *Laudemium domino debetur, etſi conceſſio ſeudi, vel emphyteuſis ſacta fuerit Titio, & cui ipſe dederit.*

92 *Nouus homo in inueſtitura non comprehenſus ſoluit laudemium.*

93 *Ex mutatione vaſalli, laudemium debetur*
Ex renouatione inueſtituræ debetur. ibid.

94 *Legans, vel hæredem faciens extraneum in re emphyteutica, vel ſeudali, debetur à legatario, vel hærede laudemium.*

95 *Ex locatione ad longum tempus ſacta debetur laudemiũ, & num. 96.*
Locatio ad longum tempus dicitur alienatio ſub eodem, num. 95.

97 *Laudemium debetur de auctione, quæ fit in ſubbaſtatione.*

98 *De auctione pretij ex concordia vel tranſactione, an laudemium debeatur.*

99 *Ex donatione ob cauſam, & remuneratoria, an debeatur laudemium, quid apud Turonenſes in Gallia, numero 100.*

101 *Ex venditione ſacta ad pretium declarandum, donec pretij declaratio non ſubſequitur, an laudemium debeatur, & num. 102.*

103 *Ex ſeudi antiqui renouatione, an laudemium debeatur.*

104 *Laudemij ſolutio an fiat ex alienatione neceſſaria.*

105 *Laudemium an debeatur ex venditione nulla.*

106 *Laudemium an debeatur ex diſtractu, ſiue ex contractu nullo.*

107 *An ex venditione cum pacto legis commiſſoriæ, vel adiectionis in diem.*

108 *Pactum legis commiſſoriæ quid remiſſiue.*

109 *Laudemium an debentur ex contractu conditionali pẽdente conditionis euentu.*

110 *An in promiſſione de vendendo rem ſeudalem, vel emphyteuticam.*

111 *An ex venditione cum pacto de retrouendendo.*

112 *An de Retractu.*

113 *An ex datione in ſolutum neceſſaria, & num. 114.*

115 *An ex diuiſione inter hæredes.*

116 *An ex dote æſtimata vel inæſtimata, & num. 117. & 118.*

119 *An ex augmento dotis, & num. 120.*

121 *An ex tranſactione, & num. 122. 123. & 124.*

125 *An ex permutatione.*

126 *An ex translatione ſeudi in perſonam nominatam, vel emphyteuſis, & num. 127.*

An ex

Digitized by Google

128 *An ex donatione, quæ fit pauperibus, vel in piam cauſam, & num.129.*
130 *An ex donatione, quæ fit filio per patrem, & num.131. 132.133.& 134.*
136 *An ex ceſſione, vel remiſsione, quæ fit inter ſocios.*
137 *An ex venditione Coloniæ rei emphyteuticæ, & n.138.*
139 *Laudemij ſolutio domino fit ab emptore.*
140 *Conſuetudini ſtandum per quem fiat ſolutio Laudemij per emptorem, an venditorem.*
141 *Laudemium primo domino, an immediato debeatur, & num.142.& 143.*
144 *Vſufructuario, an proprietario laudemium debeatur, & num.145.*
146 *Laudemium, an ſoluat qui habet immunitatem ob numerum duodecim liberorum.*
147 *Pro laudemij ſolutione, an ſit obligata res feudalis, vel emphyteutica, & num.148.*
149 *Feudalis res, vel emphyteutica an cadat in cõmiſsum non ſolutionem laudemij.*

A X I O M A.

Illaq. abſque domini conſenſu, & Laudemij ſolutione minimè alienanto.

DVo capita concernit Edictum iſtud: Vnum, quod bona feudalia ac feudo reddititia non alienentur abſque conſenſu, & licentia domini. Alterum, quod fiat ſolutio Laudemij in caſu alienationis, & iſtud caput, ac primum reſpicit bona feudalia, & Emphyteuticaria.

Ad primum poſſunt Barones, ac Domini pro feudis, ac ſubfeudis hoc Edictum facere; Regu-
1 lare eſt enim † feudum abſque domini conſenſu alienari minimè poſſe, aliàs à feudo caderet feudatarius, c.1.de prohibita feudi alien. per Lothar. c.1.de prohibita feudi alien. per Federic. & ibidē Andr.de Iſern.Iacob. Aluarot. in c. 1. §.aut ſi libellario, in princip.quib.modis feud. amitt.Petr. de Bellapertica in tract.feud.ſub Rubr. qualiter feud.perdit.alien.nu.1. Iacob. Ardizon. in Summa Feudor.cap.110.& c.118. Curt.iun. in tract. feud.parte 4. cauſa 41. Vdalrich. Zaſius parte 7. num.26.Gulielm.Hanneton.Iuris Feudor. lib.3. cap.4. Franciſc.Duaren.Iuris Feudor. cap.14.nu. 16.Ioan Baptiſt. Caccialup. in c.1.parte 7.cap.2. num.6.late Anton.Capic.in Inueſtitura Feud.in verbo, Feudorum alienationes, per totum. Franciſc. Sonsbechius Iuris Feudor. parte 12.num. 71.Iul.Clar.in tract. feudor.q.31.in princip.Paris de Put.de Reintegrat. Feudor. cap.233.incipit: Quoniam, num.1. Eguinar.Baro, lib.3.cap.1.Albert.Brun.in conſil.41.num. 46. Lud. Gozadin. in conſil. 26. num. 9. Afflict. in Deciſ. 60. ſub num.2.

2 Emphyteuta † ſimili modo irrequiſito domino, ac ſine illius conſenſu rem Emphyteuticam alienare minimè poteſt, vulgata l.finali, C. de Iure emphyt.quo caſu cadit à iure ſuo, vt concludunt etiam Bart.Bald. Salicet.Iaſon, & alij ibidē; habetur in c.potuit, de locat.vbi Anton. de Butr. Panorm.Imola, & alij, Alexand. in conſil. 106. num.4.in conſil.113.in princ.volum.4.Iul.Clar. de Emphyteuſi, q.13.in princip. Ioan.Cephal.in conſil. 95.num. 21. volum.2. cum multis nouiſſimè relatis per Aurelium Corbulum in tract.de Emphyteuſi, tit.de cauſis priuation. ob alienat. irrequiſito domino factam, num.1.& 2.

3 Aſſenſus † autem in feudalibus, requiritur à Principe, ſiue Rege, vel ſuperiore, vt in dictis iuribus, & in Regno hoc Neapolitano debet eſſe
4 expreſſus, nec ſufficit tacitus, vt † in Conſtit. Cõſtitutionem Diuæ memoriæ, ibi: niſi de ſpeciali noſtræ Celſitudinis licentia confirmetur, maximè in feudis quaternatis, vt dicit Andr. de Iſern. in c.1.de prohibita feudi alien. per Lothar. num. 9.vbi aſſeruit, quamquam de Iure Communi ſufficeret tacitus aſſenſus, vt nouiſſimè ſcribit Andr.Fachineus, Controuerſ.iuris lib.7. cap.80.in hoc tamen Regno per dictam Conſtitutionem, dicit requiri expreſſum Iſernia, quem ſequitur ibi Matth.de Afflict.num.46. & poſt longam Iuris Communis diſpoſitionem ſcribit Barthol. Camer.in Repet.c.Imperialem, fol.66.littera O, de prohibita feudi alienat.per Federic.Ioan. Vincent.Annius, in Rubr.de vaſall.decrepitę ętatis, num. 105.in Conſt.Conſtitutionem, ſupra allegata, num.43.Anton. Capic. in Inueſtit. feudali, in verbo, Feudorum aſſenſus, colum.6. verſ.limita tertio, & in Deciſione 156.num.23. D.Regens Lanarius, in conſil.60.num.130.& 132.& in conſil.79.num.23.Intrigliolus, de feud.q.45.nu.169.
5 & pluribus ſeqq. Qui aſſeruerunt ſecus † eſſe in in feudis planis, & de Tabula, vt concludit Marin. Freccia de Subfeud.Baron.lib.2. cap.9. Au-
6 thorit.1.num.1.cum pluribus ſeqq.vbi dicit † nõ poſſe vaſallum alienare feudum, quod recognoſcit à Curia Baronis, niſi cum eiuſdem Baronis aſſenſu; quod antea confirmauit Paris de Puteo, de reintegrat. feud. capit.4. verſ.veniamus, num.
7 11.Si autem † eſſet feudum quaternatum, & eſſet in terra Baronis, quamquam Gloſſa Marini de Caramanico in dicta Conſt. Conſtitutionem Diuæ memoriæ, in verbo, licentia, dicat, ſufficere conſenſum Baronis, Iacob. autem de Ardizon. in Summa Feud.cap.103.incipit. Sed numquid
8 ſufficit, concludit † debere interuenire aſſenſum domini maioris, ſcilicet primi concedentis, & domini minoris, ſcilicet Baronis ſecundi infeudantis, niſi maior ſit abſens, quem refert, & ſequitur Andr.de Iſern.in c.1.in princip.num.15.verſ. quod autem dicit de conſenſu domini, de prohibita feudi alienat.per Federic. Quos ſequitur ſub dubio Paris de Puteo, de reintegr.cap.91. pone, qui ſunt duo, num.6.fol. 58.& Ioan. Vincent. Anna, in dicta Rubr.num.143.Sed tamen Afflic.
9 in Deciſ.241.ſub num.1.dicit † ſufficere conſenſum Baronis in feudis planis, & ita dicit ſeruari in Regno. Sequitur Thomas Grammat. in Deciſ.77.Intrigliolus alios allegãs, in dicta q. 45. nu. 56.& 57.Idem tenet Andr. Facchineus Controuerſ.iuris, lib.7.cap.53. Quidquid autem ſupradi-
10 cti loquantur, id ego dicerem, † quod in feudis quaternatis ſufficiat conſenſus Regis, ſiue maioris con-

ris concedentis: in feudis vero planis, de tabula,
ſiue artenalijs, ſufficiat inferioris, ſuper quo vi-
dendus idē Paris de Puteo, de Reintegrat. feud.
cap.261.incipit. An in alienatione, fol.242.
11 Aſſenſus vero in feudis † quaternatis debet eſ
ſe in ſcriptis, in Ruſticis vero feudis, ſeu de tabu-
la poteſt aſſenſus probari teſtibus. ita Marin. Frec
cia, de Subfeud. Baron. lib.2. tit. de different. feu-
dor. quaternatorum, & de tabula, num.16. & Ni-
colaus Intriglio lus de feudis, quæſt.45. num.167.
& 168. qui allegant hoc tenere Matth. de Afflict.
in c.1. in princip. num. 14. de prohibita feudi a-
12 lienat. per Lothar. qui tamen dicit, quod † aſſen-
ſus Regis, cum ſit gratia Principis, requirit ſcri-
pturam, ſecus vero in aſſenſu Baronis, & ita dicit
idem Afflict. in deciſ.241. probari Baronis aſſen-
13 ſum per teſtes. Quo vero ad † aſſenſū Principis,
eſſe neceſſariam ſcripturam, & infra biennium
eſſe expediendam in forma Cancellariæ ex di-
ſpoſitione Regiæ Pragmaticæ in hoc Regno, vo
luit Franc. de Amic. de his qui feuda dare poſſ.
cap.12. incip. pecunia, cap.13. incipit. & huic fol.
14 16. & 17. Verum † quando aſſenſus Regis eſſet
expeditus in ſcriptis, & poſtmodum eſſet deper-
ditus, poſſet eo caſu teſtibus probari, vt dicit idē
Afflict. in dicto c.1. in princip. num.14.
15 Vendens autem feudum, cum † Clauſula ſoli
ta, ſcilicet, Regio aſſenſu ſemper ſaluo, operatur
iſta Clauſula, quod etſi Rege non aſſentiente,
venditio ſit nulla, non tamen amittitur feudum,
quia non videtur contempta Regis perſona, &
conſenſus, quando dictum fuiſſet, vendo ſi Rex
conſentiat, tunc ſi non proceſſerit venditor ad
traditionē, feudum non amittitur, ſecus ſi tradi
tum eſſet; licet velint alij iſto caſu etiam ſi tradi-
tio fieret, non amitti feudum: non enim videtur
vendidiſſe, deficiente conditione, arg. l. ſi fundū,
in fine, ff. de contrah. empt. l. multum, ff. de Hæ-
red. vend. Ita dicit Andr. de Iſern. in cap.1. §. calli
dis, num.10. verſic. quid ſi dixiſſet, de Prohib. feu
di alien. per Federic. Barthol. Cæpoll. in Cautela
22. circa finem, & videtur de mente Bald. in l. fin.
num.3. C. de iure emphyt. & in cap.1. §. Donare,
num.7. verſic. quæro numquid in emphyteuſi,
qualit feud. alien. pot. & in c.1. §. libellariæ, num.
1. de Pace Conſtant. Paris de Puteo, de Reinte-
grat. feud. capit. 277. verſic. quia Communiter.
16 Quamquam non † euitare caducitatem, & feu-
di amiſſionem ex tali clauſula, & emphyteutam
cadere in commiſſum, velint Ioan. Andr. Ho-
ſtienſ. Anton. de Butr. Imola, & Cardin. in cap.
17 eam te, de iureiur. quia † iſta eſſet proteſtatio cō-
traria facto, quæ proteſtantem non releuat, cap.
ſollicitudinem, de appell. cap. cum M. Ferrarien-
ſis, de Conſtitut. l. cum plures, §. locator horrei,
ff. locati, l. non ſolū, §. morte, vbi de materia, ff. de
oper. noui nunciat. Ludouic. Roman. in Singul.
512. incipit Tu habes, quod ſi vaſallus cuius me-
minit etiam Cepoll. in d. Cautela 22. verſic. Alij
apponunt. Felin. in c. quæ in Eccleſiarum, num.
85. de Conſtitut. ſed plenius hanc controuerſiā
diſſoluit Iacobin. de Sancto Georgio, in Inueſti-
tura feudali, in verbo, & cum pacto de non alie-
nando, num.23. cum pluribus ſeqq. qui optime
18 loquitur. † Quando autem cum ſimilibus Clau
ſulis accederet traditio, puniretur etiam in amiſ-
ſione feudi, vel emphyteuſis, vt dictum eſt ſupra,
& voluit Ioan. Anton. Rub. in dicto §. Morte,
num.479. poſt Bald. in l.1. num.56 C. de his, quæ
pœnæ nomine, & in conſil.95. incip. Mortuo Gre
gorio, num.1. volu.3. vbi exemplum ponit, quia
eſſet forte venditio, & traditio facta alicui poten
ti, vel inimico domini, aut litigioſo, è cuius ma-
nibus dominus difficilem habebit recuperatio-
nem; quem ſequitur Curt. ſenior, in conſil.8. co-
lum.1. verſic. & pro hoc adduco, quos refert, &
ſequitur Andr. Tiraquell. de iure Conſtituti poſ-
ſeſ. parte 3. limit.26. num.6. Iul. Clar. in tract. feu-
dorum, quæſt.31. verſic. Item quæro, quid ſi va-
ſallus. late Ioan. Thom. de Marinis, de Generib.
& qualit. feud. lib.1. tit.11. de feudo ex pacto, &
prouident. antiquo, ſiue paterno in cap. incipit
Conſtitutio, num.10.22. & pluribus ſeqq. nouiſ-
ſime Barth. Bertazol. de Clauſulis Inſtit. clauſula
14. Gloſſa 2. & Gloſſa 4. per totum. Quod tanto
19 facilius procedit, ſi dictum eſſet: † Saluo bene-
placito, vel aſſenſu domini, & non aliter, nec alio
modo, quia faceret contractum conditionalem,
vt poſt Bald. in cap.1. §. fin. ſub num.5. verſic. ſed
pone, quæ ſit prima cauſa benefic. amitt. & Ripā,
lib.3. Reſponſor. cap.1. num.3. voluit Iul. Clar. in
dicta quæſt.31. verſic. bene verum eſt. Thomas
Grammat. in deciſ.49. ſub num.5. Anton. Capic.
in Inueſt. feudali, in verbo feudorum alienatio-
nes, limitat.12. licet Contrarium teneat Ioan.
Thomas de Marin. in loco allegato num.22. ver
ſic. Tertium Caput.
20 Excuſari etiam † emphyteutam alienantem
ſaluo iure domini à caducitate, voluit Alberic.
in l. finali, num.10. C. de iure emphyt. & poſt Ia-
cob. Menoch. in conſil. 38. num.17. volum.1. &
Roland. à Valle, in conſil.63. num. 16. & 24. vo-
lum.4. voluit Aurel. Corbul. de iure emphyt. li-
21 mit. 36. & 37. Sed contrarium † tenuit Iulius
Clarus, in §. emphyteuſis, quæſt.13. verſic. item
22 quæro quid ſi emphyteuta, tamen † ſicut dictū
eſt proxime, in feudo idem concludit Corbul. in
locis ſupra allegatis, à quorum opinione, vti Cō-
muni recedendum non eſt.
Et dum non conſtat, an licentia, vel alienatio
præceſſerit, ſemper præſumi licentiam præceſ-
ſiſſe vt poſt alios ſcribit Ioan. Baptiſt. Coſta, de
facti ſcientia, & ignorant. inſpect.25. num.9.
Quo ad ſupradictas materias aſſenſuum, tum
in feudis, tum etiam in emphyteuſi, infinita pro-
pemodum dici poſſent, quæ omittuntur, quia
exigerent magnos Tractatus ſeparatos, quod nō
eſt meæ intentionis, cum apud ſupra dictos la-
tius ſint agitata, ſolum quo ad Laudemij mate-
riam, tangam aliqua valde vt reor neceſſaria.
Sciendum eſt ante omnia, quid ſit laudemiū.
23 Definitionem ipſius ita ego ſtatuerem † Lau-
demium eſt ſolutio quinquageſimæ, vel maio-
ris, aut minoris partis pretij ſeruata conſuetudi-
ne, quam facit vaſallus, vel emphyteuta domi-
no, pro conſenſu, vel feudalis, aut emphyteutica
riæ rei renouatione, quæ fundari poteſt in l. fina-
li, C. de iure emphyt. & voluit Speculat. in tit. de
emphy-

Digitized by Google

emphyteuſi,§.nunc aliqua,num.123.verſic.cen-
teſimo quæritur. Aliam definitionem tradit Io.
Ferrar.Montanus,in vſus feudor.lib.6.cap.4. ver
24 ſic.In tantum autem bona,† Laudemium eſt pe-
cunia,quæ domino ex re feudali, vel emphyteu-
tica vendita datur,in hoc, vt alienationi conſen-
tiat,vel pro ſuo iure ratam habeat. Tertiam vero
25 definitionem † tradidit nouiſſimè Ant. Borri-
nius de ſeruitijs vaſallorum, parte 4. cap.8.in §.
laudemium,in princ.dum inquit. Laudemium
eſt cenſus, ſiue reale feudale ſeruitium, quod
contribuendo pecuniam præſtatur domino pro
renouatione inueſtituræ feudi. Sed omitto di-
ſcuſſiones harum definitionum, tũ quia in iure
26 periculoſę ſunt,tum & multo plus,quia† vocabu
lum iſtud,non reperitur in aliqua lege deſcriptũ,
ſed tantum fuiſſe Vltramontarum adinuentum,
vt ſcripſit And.de Iſern.in c.1.§.ſimiliter in oſtē-
ditijs,nu.3.ver.hoc releuium in Regno,de Capi-
tul.Corradi,de quo Io.Rainaud. in c.1. §. præte-
rea,nu.32.de prohib.feudi alien.per Feder. Frãc.
Duaren.in Conſuetud. feudales, cap.13. num. 9.
Iacob. Spiegell.in Lexico Iuris,in verbo,Laude-
mium. Bene Ioannes Hauichorſtius ad Dua-
27 ren. in loco allegato, vbi dicit,† Laudemias dici
honoraria quæ dominis præſtantur pro renoua-
tione, vtilisq. dominij confirmatione.
28 A laudando † laudemium dicitur, laudare e-
nim approbare eſt, dum dominus feudum, vel
emphyteuſim,nouo vaſallo,vel emphyteutæ feu
dum,vel emphyteuſim approbat, vel confirmat.
Andr.de Iſern.in loco allegato.Matth.de Afflic.
in cap.1.§.illud quoque, ſub num.6. de prohibita
feudi alien. per Feder. Itaque ex hoc dico, quod
pro ſimili laudatione, ſiue approbatione facta à
domino, illud, quod in domini honorem datur,
29 appellarunt † laudemium; nomen ſortitur ab
actu domini, effectum ſolutionis pecuniæ à va-
ſallo, & emphyteuta. explicat Ioan.Ferrar. Mon
tan.in loco allegato, Hauichorſtius ad Duarenũ,
vbi ſupra,& meliora exempla, & authoritates va-
lidiores inducit Franciſcus Hotoman. de verbis
feudalibus,§.laudum,§.laudamentum, & §. lau-
da, eadem, & alia replicauit, & induxit Iacobus
Cuiacius ſuper feudis, lib. 1. titulo 17. & libro 2.
titulo 20. Paris de Puteo de Reintegrat. feud. c.
85.incipit: Fuerunt,num.2.Ioan.Cephal.in conſ.
27.num.22.volum.1. Ioan. Pyrrhus in Conſuet.
Aurelian.tit.de Feudis, cap.3. tit. de laudemijs,
cap.21.
30 Quo † ad emphyteutas autem an teneantur
ad ſoluendam quinquageſimam ex d.l.fin. Iure
probatur teneri: quia ob meliorationes factas in
re conceſſa, volens is, qui meliorationes fecerit,
illas alienare, quæ emphyteutica Grecè appellan
31 tur, vt ibi dicitur,quia † aliqui textus habent em-
ponemata,cum dicere deberẽt emphyteutica,vt
ſcribit optimè Stephanus Forcatulus in Necyo-
32 mantia Iuris, Dialogo 19.& ſecundum† conſue-
tudines locorum,aut eſt maior,aut minor quan-
titas tam in feudalibus, quam in emphyteuticis,
vt dicit Afflict. in d. §. illud quoque. Paris de Pu-
teo de Reintegr.c.92. Pater,nu.32.& 33.Pro feu-
33 dalibus † autem teneri quo ad laudemij ſolu-
tionem, iure non probari omnes aſſerunt,niſi, vt
dictum eſt,longo vſu id obſeruari ſolitum fuerit,
vt dicunt Andr.de Iſern. Duaren. & alij ſupra al-
legati. Deberi autem pro feudo, non autem pro
renouatione feudi, poſt Bertrandum Capreoli,
voluit Ioan.Rainand.in d.cap.1.§.prçterea ſi quis
infeudatus,quæſt.20.nu.16.& vocat Terzenum.
Marin. Freccia de Subfeudat.Baron.libro ſecun
do, cap. 11. incip. Pluribus autem, numero 83.
vbi dicit, alicubi dici Terttatiã, vel Quarteriam
pretij. Idem Rainand. in §. præterea Ducatus,
numero 6.
34 Hæc † laudemiorum materia in omni foro
practicabilis eſt,idcirco faciam pro Magiſtratib.
alijsq. quibus hæc mea ſcripta exhibebuntur,ve-
luti quandã Summulam, ſub breui Compendio
materiam ipſam complectentem; enumerabo
prius Caſus,quando laudimia debeantur,& poſt-
modum illos, quibus exigi non poſſint, in locis,
quibus conſuetudine laudemiorum exactio fieri
ſoleat,& loquimur deberi laudemia ex alienatio
nibus genericè.
35 Primò, debetur † laudemium ex venditione
rei feudalis, vel emphyteuticæ, ante illius tradi-
tionem,& re nõdum tradita, quia ſufficit eſſe fa-
ctam venditionem,l.1.& 2. C.de reſcind. vendit.
per quæ iura ita voluit Maſuer.in Pract.tit. de re-
tractu, num.9. verſic. Item pone emptor, vbi in-
36 quit, poſſe † dominum directum petere Ven-
das,& Laudemia,etiam non facta rei traditione,
etiam ſi lis eſſet inter emptorem, & venditorem
ſuper ipſius rei traditione.Idem voluit Bertrand.
in conſ.199.volum.1.quos ſequitur Andr. Tira-
quel.in tractatu de retractu conſanguin.§.1.gloſ-
ſa 2.num.48. cum præſertim maiori ex parte ven
ditiones atque alienationes rerum feudalium,
& emphyteuticarum, fieri ſoleant per publica
documenta, & inſtrumenta, & non ſolum tradi
37 ſoleat poſſeſſio per precarium, ſed † per ſimplex
conſtitutum, quo transfertur in emptorem Na-
turalis, & Ciuilis poſſeſſio, iuxta tradita per
eumdem Tiraquell. de Iure Conſtituti, parte 1.
numero quarto. Et in caſu huiuſmodi ſolutio
laudemij fit ex alienatione, & venditione, &
tamen ad hoc, vt dicatur venditio completa,
38 ſufficit quòd † ſit facta venditio, & emptio, ac
ſtabilitum pretium, §. item pretium, cum ſimi-
libus, Inſtit. de emption. & vendit. tanto plus, vt
euitetur fraus,quæ fieri poſſet, dum colluderent
emptor in non quærenda rei traditione, & ven-
ditor in tradendo, ad prçiudicium domini,quod
permittendum non eſſet. Declara hoc princi-
pale Axioma, vt dicam infra,hoc eodem capite,
verſic.primo non debetur.
Secundò, vt,quod ſupra dixi iterum repetam,
39 laudemium † ſolui debet directo domino, non
ſolum per emphyteutam,ſed etiam pro feudo,ac
re feudali,vt concludit Guido Papç,in deciſ. 415.
nu.3.vbi poſt Ioan. Columbinum, in c. Imperia-
lem,§.illud,de prohib.feudi alien.hoc confirma-
uit, contra opinionem Petri Iacobi,qui tenuerat
40 contrarium; & † exigi laudemia pro feudalib. re-
bus alienatis dicit ſeruari in Delphinatu; quam-
quã contrarium ſeruetur apud Gallos, vbi feuda
alienan-

alienantur ad inſtar patrimoniorum. Et ad hanc
opinionem Guidonis Papæ faciunt; quæ annota-
ui ſupra verſ. ſciendum eſt, ex Ioan. Ferrar. Mon-
tano, & Antonio Borrino. Sed idem tenuit Ni-
col. Boer. in Conſuetud. Biturig. tit. *Des couſtumes
des fiefz & cens*. §. 5. vbi vltra dicta per Guidonē
Papæ, dicit, in † multis partibus Galliæ ſolui di-
uerſimodè, vt Pariſijs ſolui quintum denarium,
& ſic per mores Lorrienſes ſolui quintum dena-
42 rium, & requintum, & † licet de Iure Commu-
ni non deberetur ex feudi alienatione, ſecus ta-
men eſt de conſuetudine, vt dicit Barth. de Caſ-
ſanæo in Conſuetud. Burgund. Rubr. 10. §. 10.
gloſſa 2. num. 7. & Ioan. Papon. Arreſtor. Curiæ,
lib. 13. tit. 1. Arreſto 3. intelligentem prædicta, vt
dicam infra, verſic. ſecundo laudemium.
43 Tertio debetur † laudemium pro alienatione
feudi, annuo cenſui, ſiue ſolutioni cenſus ſubie-
cto, vt cenſuit Hippolyt. Riminald. iunior, in con
ſil. 38. ſub num. 14. & 15. volum. 2. quem ſequitur
Anton. Sola, in Conſtit. Sabaudiæ tit. de iure em-
phyt. in Decreto, Rempublicam, primæ partis,
44 gloſſa 3. num. 8. Ea eſt ratio: † quia res feudalis
pro qua fit ſolutio annui cenſus, dicitur potius
emphyteutica, vt voluit Bald. in l. liberti, liber-
tæq. nu. 36. C. de oper. liber. Cardin. Pariſ. in con-
ſil. 4. num. 22. vol. 1. Roland. à Valle, in conſil. 23.
num. 12. vol. 1.
45 Quarto debetur † laudemium ex feudi introi-
tu, & noua conceſſione, & præſertim in hoc Re-
46 gno Neapolitano, quia mortuo Barone † Regi
datur Releuium, de quo feudi introitu loquitur
Gloſſator Marinus de Caramanico, in Conſtit.
Regni. Poſt mortem, in verbo, Recepto, vbi hoc
idem tenuit Iſern. & Afflict. num. 9. & Paris de
puteo de reintegrat. feud. cap. 141. An quando,
num. 8. & in tit. de verb. feudalib. ſiue de verb. ſi-
gnif. in verbo, Laudemium, & eſt notandum,
47 quod dicit Afflict. in loco allegato, quod † illud
quod à Doctoribus dicitur laudemium, in hoc
Regno Neapolitano dicitur Releuium. Dixerat
antea Andr. de Iſern. in c. 1. §. ſed. & cum res, nu.
9. per quos fiat inueſtit. in cap. 1. §. ſimiliter in o-
ſtenditi tijs, nu. 3. de Capit. Conradi. latè Freccia,
de Subfeud. Baron. lib. 2. Author. 3. num. 1. & per
48 totum. Qui dixerunt † Releuium non deberi de
iure, ſed eſſe de more in hoc Regno Neapolita-
no; Sic etiam dicit D. Praſes de Franchis, in De-
ciſ. 121. nu. 4. Petrus de Gregor. Siculus, de con-
ceſſ. feud. parte 8. q. 16. tit. de Iure Releuij, num. 1.
Marchio de Ponte, in conſil. 30. num. 39. vol. 1.
Anna ſenior in Alleg. 95. num. 2. & ſeq. Lanar. in
49 conſil. 40. num. 10. vol. 1. Sed ego dico, † quanti-
tatem Releuij conſuetudine introductam, vt ſuc
ceſſor in feudo ſoluat medietatem fructuum il-
lius anni; ſed quo ad ſolutionem faciendam per
hæredem, eſſe de iure Regni, per dictam Conſt.
50 † Poſt mortem. Ad materiam idem Paris de Pu
teo, de reintegrat. feud. cap. 91. pone, num. 13.
51 Quintò † deberi laudemia ex venditione libe-
ra, exploratum eſt, vt per omnes DD. in d. l. finali;
per illũ text. C. de iure emphyt. cum debeatur ex
omni alienatione. Aymo Crauetta, in conſ. 215.
per Iul. Clar. in d. §. emphyteuſis, q. 23. Io. Pyrrh.
in Conſuetud. Aurelian. tit. de laudemijs, cap. 2.
52 Sextò debentur † laudemia etiam ex venditio
ne cum pacto de retrouendendo re tradita, Gu-
lielm. de Cuneo, & Alberic. de Roſate, in l. ab em
ptione, ff. de pact. Paulus de Caſtro, in l. 1. C. de
pact. faciunt ſcripta Tiraquelli de retractu con-
ſang. §. 1. Gloſſa 2. nu. 28. Marin. Freccia, de Sub-
feud. Baron. lib. 2. §. Hic quæro, nu. 7 Ioan. Pyrrh.
in dicta Conſuet. Aurelian. tit. de laudemijs, cap.
53 12. & † tanto facilius procedit, quando pactum
de retrouendendo, ſiue redemptiuum eſt perpe-
tuum, vt eſt de mente Nicol. Boer. in Conſuet.
Biturg. tit. *Des couſtumes des fiefz & cens*. §. 18. col.
1. Ioan Sainxon in Conſuetud. Turonenſ. titulo
13. Articulo 5. Bartholom. de Caſſanęo, in Con-
ſuetud. Burgund. Rubr. 11. §. 1. Gloſſa, in verbo,
Lots, num. 15. & §. 7. gloſſa 1. num. 5. Andr. Tira
quell. de Retractu conuention. §. 6. Glo. 2. num.
10. Anton. Teſſaur. in deciſ. 75.
54 Septimò, quando † fit venditio cum pacto de
retrouendendo, & poſtmodum fit retrouen-
ditio, & res retrotrahitur, ſolui debent duo laude
55 mia domino, dum † tamen interueniat nouus
cõtractus. Alberic. in d. l. ab emptione, ff. de pact.
Barthol. de Caſſan. in Cõſuet. Burgund. in dicta
Rubr. 11. §. 7. gl. 1. num. 5. Franciſc. Marc. in De-
ciſ. Delphin. 571. par. 1. Andr. Tiraquel. de retra-
ctu conuent. §. 6. gloſſa 2. num. 10. declarant ha-
56 bere locum, † dum tamen fiat retrouenditio ex
interuallo. Nicol. Boer. in Deciſ. 182. num. 39.
Stephan. Bertrand. in conſil. 45. vol. 2. Crauetta,
in conſil. 215. Ioan. Papon. in Arreſtis Curię, lib.
13. titulo 2. Arreſto 24. Idem Boer. in conſil. 3. &
in conſil. 42. in fine, Anton. Teſſaur. in dicta De-
ciſ. 75. num. 3. Hieronym. de Laurent. in Deciſ.
Auenionen. 122. num. 7. in fine, Ioan. Sainxon. in
Conſuet. Turon. tit. *de Predz de Fied*. artic. 5. Caſſa
næus in Conſuet. Burgund. Rubr. 11. §. 1. in verb.
Lots, num. 15.
57 Octauò, † ex diſtractu debetur domino dire-
cto laudemiũ, vt poſt Gul. de Cuneo, Alber. An-
gel. & Paul. de Caſtr. in l. ab emptione, ff. de pact.
voluit Andr. Tiraq. de retractu conſang. §. 1. gl. 2.
num. 39. & Io. Pyrrh. in Conſuet. Aurelian. tit. de
Laudimijs, c. 12. vbi dicit eſſe veram hanc opinio
nē, licet contrarium tenuerit Nicolaus Boer. in
locis allegatis, quæ intelligi oportet, vt concilien
58 tur iſtæ opiniones, vt † in diſtractu ſoluatur lau-
demium, quando fieret ex interuallo, ſecus ſi ſta-
tim, vt poſt Io. Faber, in l. 1. qñ liceat ab empt. di-
ſcedere, & Steph. Bertran. in conſil. 198. volum.
1. voluit Renat. Choppin. de Priuileg. ruſticor.
lib. 2. c. 2. n. 3. in Margine. Caſſanæus in Conſuet.
59 Burgund. Rubr. 11. §. 7. nu. 4. Quinimmo † deberi
laudemium ſi ex cõtractu diſceſſerunt, re nondũ
tradita, vt ex eodem Bertrando voluit idē Chop-
pin. in Conſuet. Andeg. lib. 1. cap. 4. num. 10.
60 Nonò, hinc ſequitur † deberi laudemia domi
no ex retrouenditione ipſa, quia cenſetur altera
venditio, quæ rei traditione perficitur, & effectũ
veri contractus, & nouę venditionis perficit, l. 2.
§. ſi ſub conditione, ff. pro emptore, l. duob. ff. de
diuerſ. & tempor. pręſcript. latiſſimè Andr. Tira-
quell. de Retractu conuent §. 6. gl. 2. per totum.

Sequitur alia allegans Marin. Freccia, de Sub-
feud. Baron.lib.2.§.hic quęro,nu.7.qui tamen di-
cit,hanc quęſtionem eſſe difficilem. Sed ad hanc
concluſionem faciunt quę diximus ſupra verſic.
ſeptimo.

61 Decimò,ex † venditione iuris luẽdi, dominus
poteſt laudemium exigere, vt teſtatur Conſilia-
rius Fabius de Anna,in conſil.4.num.78.

62 Vndecimo,† ex Diuiſione feudi,vel emphyteu
ſis inter ſocios deberi directo domino laudemiũ
voluit Petr. Iacob.in tit, de iure emphyteut. in fi-
ne, quem ſequitur Capella Toloſ. in Deciſ.75.
63 vbi dicit † id procedere in diuiſione voluntaria;
Et deberi tenuit Ioan.Rainaud.in §.pręterea Du
catus, num. 6. verſic. quæro an pro diuiſione,&
verſic.Quid dicendum. Petr. Ferrar. in forma li-
belli pro hæred.vel re ſing.diuid.in verbo,Domũ
vnam,vbi dicit, deberi laudemium pro partibus
cohæredum, qui dederunt alteri portiones ſuas,
de quo latè Andr. Tiraquell. de retractu conſan-
guin.§.1.Gloſſa 14.num.77. Deberi autem, vbi
fit diuiſio in extraneum, poſt alios cenſuit Ioan.
Cephal.in conſil.195.num.22.vol. 2. nouiſſimè
Baptiſt. Laderch. in conſil. 16. in fine, volum.
primo.

64 Duodecimo, deberi † domino laudemium
etiam ex promiſſione de uendendo, quando fuit
ſtatutum pretium, & poſitus in poſſeſſionem, is
cui fuit facta vendẽdi promiſſio, vt ex dicto Fran
ciſco Aretino,in l.1.ff. de Pignorat. act. dicentis,
65 † haberi venditionem pro celebrata,ſi vnus pro-
miſerit vendere, alter emere pretio adiecto, ita
voluit Anton. Sola in Decretis Sabaud. in Decre
to,Rempublicam, Gloſſa 2 primæ partis,num.3.
& 4.ſub titulo de Iure emphyteutico, vbi alios al
legat,adde Gaſpar. Caballin. in Milleloq. 201.&
Milleloq.202.

66 Decimotertio debetur† laudemium ex datio
ne in ſolutum, quia nihil differt ab emptione,l.
eleganter,in princip.ff. de pignorat. act. & ita vo-
luit Guido Papæ in conſil.46.colum. 2. verſ.plus
poſſet conſiderari,quem refert,& ſequitur more
ſuo plures allegans Andr. Tiraquell.in d.§.1.gl.
67 14. Et ſi datio † in ſolutum fieret à iudice, ſimili-
ter ex illa laudemium deberi, Petr. Iacob. de act.
in rem,pro re emphyt.col.8.verſic. Item in datio
ne, ſub num.10. Maſuer.in Pract.titulo de Loca-
to,& iure emphyt.nu.27.in fine, & in tit.de exeq.
& ſubhaſtat.num.14.in fine, & nu.15. Amodeus
de Ponte in quæſt.laud.27.Ioſeph. Ludou.in De
ciſ.Peruſina 60. num. 7. Vincent. de Franch.in
Deciſ.277.vbi aliqualiter declarat. Plenè Antoni
Teſſaur.in Dec.139.Ioan. Anton. Cannet. in c.
Volentes, Regni Siciliæ, §. ſed maior., num.8.&
ſeqq.ſolut.194.

68 Decimoquarto† debetur domino directo,lau
demium,de contractu libellario, quem dicunt,
dum datur feudum, vel emphyteuſis pro viginti
nouem annis,& his finitis, ad renouandum, de
quo contractu habetur,& loquitur plenè,& opti
mè Bald.in c.1.§.Aut ſi libellario, num. 1. quib.
69 mod.feud.amittatur, vbi dicit,† Contractum li-
bellarium dici, dum conceditur feudum ad vi-
ginti nouem annos,vel ad renouandum,& nunc
dat concedenti tot ſolidos pro qualibet libra, &
in ſuper quolibet anno tot ſextarias frumẽti, vel
tot denarios,vel Carolenos, pro cenſu, & reco-
gnitione. Et quando fit ad renouandum, finitis
viginti nouem annis, iterum ſoluatur laudemiũ,
& cenſus annuus. Et dicitur libellarius, à libel-
lo,quaſi ſit ſcriptura breuis, ſiue breue teſtatum.
Et ſimili modo conceditur emphyteuſis ad vi-
ginti nouem annos, & ad renouandum contra-
ctum,quod finita,pro refirmatione fit eadem ſo-
70 lutio laudemij,& annui cenſus. Tamen† contra-
ctus huiuſmodi quoad emphyteuſim, appellant
precariam;cauſam,& rationes vide apud Bald.in
71 dicto loco allegato. Tamen † hęc nomina con-
tractus emphyteutici,precariæ, & libellarij, ſunt
Synonyma, & communi conſuetudine confun-
duntur, cum parum inter ſe diſſideant. Azo
in Summa, C.locati,col.2.quem refert, & ſequi-
tur Bartol.in d.l. ſi finita, §. ſi de vectigalibus,nu.
9.& 10.ff.de damno infecto, in l.1.num.7.C.de
iure emphyt. Martin. Laudenſ. in cap. primo,§.
ſimiliter,num.quinto,quibus mod. feud. amitt.
Decius in conſil.146.num.2.in conſil.518.num.
4.Cardinal. Pariſ.in conſil.77.num.11.volum.3.
poſt Barth.Socin.in conſil.50.num. 1. volum.4.
Andr. Tiraquell.de retractu conſang.§.34.Gloſ-
ſa prima,num.primo.Iul. Clar.in §.emphyteuſis,
72 quæſt.1.in principio. Et ideo † pro hac contra-
ctus ſpecie debetur laudemium, vt poſt eos vo-
luit Paris de Puteo, de reintegr.feud.cap.122.ver
ſic. An ſi reperiatur,num.10. Quia eſt ſpecies alie
nationis, vt dicit Gloſſa in Auth. Ingreſſi, C.de
Sacroſanct. Eccleſ. & voluit Ioan. de Anania,
in Diſputat.de Reuocat. feudi alienati, parte ſe-
73 cunda, nu. 29.† Differentias vero inter hos con-
tractus emphyteuticos,libellarios, & precarios,
nouiſſimè tradit Nicolaus Intrigliol. de feudis,
Centuria prima, quæſt.9.num. 42. cum pluribus
ſequentibus.

74 Decimoquinto,† non ſolum pro area feudali,
vel emphyteutica debetur laudemium, ſed etiã
pro valore ędificiorum in ea factorum, ita Albe-
ric. de Roſate, in l.finali, in fine, C. de iure em-
phyteutica ratione,quod ædificiũ cędat ſolo,l.adeo,
§.quidquid,ff.de acquir.rer.dominio, cum ſimi-
libus,quos ſequitur Iaſ.in d.l.finali,num.44.verſ.
quarto quæro,& Nicol. Boer. in Conſuetud. Bi-
turigum, tit. *des Constumes des fiefz & cens*, §.19.
in princip.verſic. ſed quæro, & in Deciſ. Burde-
75 gal.19.num.3. Contrarium † tenuit Paris de Pu-
teo, de reintegr.feud.cap.143. verſ. An ſi aliquis,
num. 2. dicens iſtas ædificationes antequam res
deuoluatur ad dominũ eſſe ædificãtis, & poſſunt
76 tolli, † vel dominus tenebitur ad expenſas me-
liorationum,in c.1.§.ſi quis de mãſo,ſi de inueſti
tura feud.controuerſ.ſit, c.1.§.ſi vaſallus, hic fini-
tur lex,qui text.non poteſt cauillari. Et ita etiam
voluit Bald.in d.§.ſi quis de manſo,num. 1.dicit,
77 † quod ſi vaſallus fecit incrementum, totum
hoc ad ipſum pertinebit, l.prima, §. ex con-
trario, de inueſtitura de re aliena facta, maxi-
mè ex opere induſtria, & manu facto, §.ſi quis,
Inſtit. de rerum diuiſ. non enim adeo vnita eſt
ſubſtantia, vt vnum ab alio ſeparari ne-
queat,

Digitized by Google

queat, & ita reſidet Bald. quod & prius dixerat Andr. de Iſern. in c. 1. §. ad hoc, in d. tit. hic finitur lex, num. 3. & ſequuntur Aluarot. & Præpoſit. Alexand. in dicto §. ſi quis de manſo, & in dicto §. ſi vaſallus, & latius Anton. Capic. in inueſtitura feudali, in verbo feudorum augmenta, vbi tradit limitationes quaſdam, quarum illam potiſ-
78 ſimam probarem, ſi † dominus in conceſſione melioramenta, & incrementa reſeruaſſet, vt in dictis iuribus. Et hæ limitationes omnes reperiuntur antè etiam vario modo poſitæ à Cardin. Alexandr. in d. §. ſi quis de manſo, & nouiſſimè vidi Intrigliol. de feudis, Cent. 1. quæſt. 59. Bene Roland. à Valle, in conſ. 28. num. 29. & 30. vol. 1. Iul. Clar. in §. feudum, q. 88. & Guido Pancirol. in conſ. 1. nu. 92. vol. 1. & nouiſſimè ſatis eruditè Io. Bapt. Laderchius, in conſil. 16. ſub num. 5. verſic. quarto deducitur, volum. 1.

79 Decimoſexto, ex † tranſactione, quæ fit accepta pecunia laudemium debetur, vt voluit idem Petr. Iacob. de action. in rem pro re emphyteuticar. ſub num. 10. verſ. item ſi res detur ex cauſa tranſactionis. Tiraquel. de retractu conſanguin. §. 1. gloſ. 14. num. 63.

80 Decimoſeptimo † debitum erit laudemium ex donatione, vt per Guidonem Papæ, in deciſ. 46. & in deciſ. 48. Iaſ. in d. l. finali, num. 68. dicentem, in hoc neminem diſcrepare. poſt Stephan. Bertrand. in conſil. 123. num. 1. volum. 1. parte 2. voluit Iulius Clarus in d. §. emphyteuſis, quæſt. 23. verſic. ſed quæro, an ſoluendum. Franc. Marc. in deciſ. Delphinatu. 573. num. 1. vol. 1. Ioan. Papon. Arreſtor. Galliæ, lib. 13. titulo 2. Arreſto 19. Barthol. de Caſſaneo, in Conſuetud. Burgundiæ rubr. 11. §. 7. gloſſa 1. num. 7. & in fine, Ioan. Pyrrhus, in Conſuetud. Aurelian. tit. de laudemijs, cap. 7. & cap. 11. ſub dubio tamen. Ioan. Sainxon, in Conſuet. Turonenſ. articulo 15. in gloſſa *Pour vendition*, columna ſecunda, verſic. Deinceps eſt ſuccinctè. Hieronym. de Laurentijs, in deciſ. Auenionenſi 143. ſub num. 3. & 4. Nicol. Boer. in Conſuetud. Biturigum, tit. *Des couſtumes des Fiefz, & cens*, §. 18. gloſ. 1. col. 1. de conſuetudine tamen
81 Delphinali dicunt, pro † donatione ſolui medietatem laudemij, Guido Papæ, Franciſc. Marc. & Nicol. Boer. in locis allegatis. Hæc Concluſio eſt,
82 ne † cogatur dominus alienum hominem habere inuitus, c. 1. §. donare, qual. feud. olim alien. po-
83 terat. Niſi adiecta † Clauſula, Saluo iure domini, & non aliter, nec alio modo. Felin. in cap. quæ in Eccleſiarum, num. 77. vbi Auguſtin. Berous, num. 198 de Conſtit. Hieronym. de Laurentijs, in d. deciſ. 143. ſub num. 23. nouiſſimè Ludouic. Sacca, in conſ. 65. num. 40. vol. 1.

84 Decimooctauo, † inde dicitur deberi Laudemium, etiã ex donatione facta reſeruato vſufructu, non tamen debetur antequam vſusfructus finiatur, ſed illo finito, fit laudemij ſolutio, argumento eorum quæ de gabella dicit Barthol. Socin. in conſ. 130. vol. 3. Roland. à Valle, in conſil. 29. num. 21. vol. 4. cum alijs allegatis voluit Ant. Sola in Decretis Sabaudiæ, in Decreto, in Caſibus, parte 1. gloſſa 1. nu. 15. Nicolaus Intrigliolus de feudis, Centuria 1. q. 9. num. 208.

Decimonono inſuper ex eodem fonte manat,
85 quod † laudemium debeatur etiam ex donatione remuneratoria. Ioan. Pyrrhus in dicta Conſuetud. Aurelianen. cap. 11.

86 Vigeſimo debetur † laudemium etiam ex donatione cauſa mortis, ſi ſequatur traditio. Gaſpar Caballin. Milleloq. 114. Ioannes Pyrrhus in Conſuetud. Aurelianen. titulo de Laudemijs, cap. 11.

87 Vigeſimoprimo cum † datur dos æſtimata, laudemium debetur domino rei feudalis, vel emphyteuticæ. Specul. in tit. de emphyteuſi, nu. 134. & ſeq. Petr. Iac. in d. tit. de act. in rem, pro re emphyteuticaria, ſub nu. 7. verſ. item & in datione in dotem, Ioan. Rainaud. in d. cap. Imperialem, §. habito, num. 10. verſ. quid autem ſit in re emphyteuticaria, Guido Papæ in deciſione 48. Maſuer. in tit. de empt. & vendit. ſub num. 7. verſ. item ſi res detur, & Steph. Aufrer. ad Capel. Toloſ. in deciſ. 278. & hos referens Andr. Tiraquel. de retractu conſanguin. §. 1. gloſſa 14. num. 108. Paris de Puteo, de reintegrat. feudor. cap. 92. num. 21. & 22. & cap. 141. num. 8. Ioſeph. Ludou. in deciſ. Peruſina 60. num. 12. Ioan. Papon. Arreſtor. Galliæ, lib. 13. titulo 2. Arreſto 24. Gaſpar Caballin. Milleloq. 216. qui tamen dicit, omnes Doctores erraſſe, niſi declarent, vt ipſe dicit: verum ob ſuam opinionem, ego nolo à ſupradictorum ſententia diſcedere.

88 Vigeſimoſecundo † ex permutatione, in qua interuenit res immobilis, & interuenit pecunia in refuſura maioris valoris rei, quia debebitur laudemium. Guido Papæ, in deciſ. 92. ſub num. 2. Ioan. Pyrrhus in Conſuetud. Aurelian. tit. de laudemijs, cap. 11. & ante eos Bald. in Prelud. feu-
89 dor. numero 11. vbi dicit, † permutationem dici emptionem, non ſolum, ſi pars pecuniæ ſit maior, ſed etiam ſi ſit æqualis. Idem dixerunt Paulus de Caſtro, Angel. Ioan. de Imola, & alij, in l. Ariſto, ff. de donat. Corne. in conſilio 45. column. ſecunda, litera E, verſiculo. His tamen non obſtantibus, volum. 4. Sequitur Ioan. Sainxon. in Conſuetud. Turonenſ. titulo 12. *Comment hommaige ſe doit offrir à ſon ſeigneur.* articulo quinto, columna ſecunda, & titulo decimoquarto, *de Rechaptz, & ventes*, articulo decimoquinto. Iulius Clarus in dicta quæſtione vigeſimatertia, poſt principium, Bartholom. de Caſſaneo, in Conſuetud. Burgund. titulo, *des Cenſ.* Rubrica vndecima, §. 7. gloſſa 1. numero 1. optimè Nicol. Boer. in Conſuetud. Biturig. titulo, *Des Couſtumes des Fiefz, & cenſ.* §. decimooctauo, columna prima, vbi optimè alios allegat. Capell. Toloſ. in deciſione 27.
90 Sed † in Gallia de permutatione ſoluitur medietas laudemij, vt dicunt dicti Doctores Galli, Caſſaneus, Boerius, Ioan. Pyrrhus, Ioan. Sainxon, & nouiſſimè Franciſc. Marc. in deciſ. 573. parte prima. Eamdem ſupra notatam opinionem firmat Gulielmus Redoan. de rebus Eccleſ. non alienand. quæſt. 11. §. Iſta autem, num. 1.

91 Vigeſimotertio † debetur laudemium domino, quamuis feudum vel conceſſio facta eſſet vaſallo, vel emphyteutæ puta Titio, & cui ipſe dederit, Curt. in tract. feudor. par. 3. quæſt. vltima,

Digitized by Google

& parte 4. num. 141. & poſt Iacob. de Beluiſio te-
nuit Iacobinus de Sancto Georgio, in Inueſtitu-
ra feudali, in verbo. Ita etiam quod ipſi vaſalli,
num. 1. & 2. quem ſequitur Anton. Capic. in inue
ſtit. feudali, in verbo, feudorum Clauſulæ, §. pro
ſe, & quibus dederit, col. 2. verſic. Aduertendum
quarto, Franciſc. Burſat. in conſilio 181. volum.
2. Petr. Gregor. Siculus, de conceſſ. feud. parte 6.
quæſt. 8. numero 7. & 8. Nicol. Intrigliol. de feud.
Centur. 2. artic. 6. num. 32.

92 Vigeſimoquarto noui † homines, ac vaſalli in
conceſſione feudali, vel emphyteuſi, non com-
prehenſi, tenentur ſoluere laudemium domino,
quia dominus reciperet nouum debitorem in in-
ueſtitura minimè comprehenſum, pro quo cum
poſſet damnum ſentire, cõtra l. ſi mandato meo,
in prin. vbi Bart. ff. mandat. ita voluit Iaſ. in d. l. fin.
nu. 44. ver. addo, quod iſtã quæſtionem, C. de iure
emphyt. quos ſequitur Ioan. Cephal. in conſ. 27.
93 num. 20. & 21. vol. 1. Ex † mutatione enim vaſalli
debetur domino laudemium. Ioan. Pyrrh. in Cõ-
ſuetud. Aurelianenſ. titulo de laudemijs, cap. 2.
& dici poteſt renouatio inueſtituræ, pro qua lau-
demium debetur. Hieronym. Gabriel. in conſilio
78. num. 7. volum. 2. quod declarandum eſt, vt di-
cam infra, num. 103.

94 Vigeſimoquinto, faciens † hæredem extra-
neum, vel legatum, rei feudalis, vel emphyteu-
ticæ, ex hac hæredis extranei inſtitutione, ex lega
to ſolui debet laudemium, vt dicit Specul. in tit.
de emphyteuſi, num. 140. Iulius Clarus, in §. em-
phyteuſis, quæſt. 15. Paris de Puteo, de reintegr.
feudor. cap 92. num. 21. Intrigliol. de feudis, Cen
turia 1. quæſt. 9. numero 208. Hieronym. de Lau-
rentijs, in deciſ. Auenionenſ. 134. numero 208.
Ioannes Pyrrhus in dicto titulo de laudemijs,
capitulo vndecimo. Ioannes Sainxon, in Con-
ſuetud. Turonenſ. in titulo 14. *de Rechaptz, & ven
tes*, articulo 15. colum. prima, nouiſſimè D. Præ-
ſidens de Franchis, in deciſ. 201.

95 Vigeſimoſexto, † debetur laudemium ex loca
tione facta ad longum tempus, quia dicitur alie-
natio, Iul. Clar. in §. emphyteuſis, q. 19. Vincent.
Carroc. de locato, & conducto, tit. de iure emphy
teutico, nu. 1. & ideo quemadmodũ in alienatio-
96 ne debetur laudemium, eodem modo † dum da
tur emphyteuſis ad longum tempus, vt voluit A-
lex. in conſ. 165. vol. 2. vbi dicit deberi laudemiũ,
ſiue caſpoldum de locatione ad longum tem-
pus. Et iterum idem Alexand. in conſilio 104.
& in conſilio 119. volumine tertio, quem ſequi-
tur Decius in conſilio 204. numero 1. Aimo Cra-
uetta, in conſilio 332. & in conſilio 337. numero
10. volum. 3. Borgnin. Caualcan. in deciſ. 45. ſub
num. 65. volum. 1.

Vigeſimoſeptimo facta æſtimatione iudiciali
97 rei feudalis, vel emphyteuticæ, ſi demum † fiat
licitatio ſub haſta, & augetur pretium, de eadem
auctione, vel augmento debetur laudemium, vt
concludit Ioan. Papon. Arreſtorum Galliæ, li-
98 bro decimotertio, titulo 2. Arreſto 35. † Simili
modo, ſi augeretur pretium ex concordia, vel
tranſactione, vt dicit idem Papon. in loco allega-
to Arreſto vltimo,

99 Vigeſimooctauo † debetur laudemium ex do
natione ob cauſam, puta alimentorum, vel remu
neratoria, aliquorum iurium quæ remittuntur,
nec tunc fit ſolutio laudemij pro pretio, & æſti-
matione non rerum donatarum, ſed iurium re-
miſſorum, vel alimẽtorum præſtitorum, vel pro-
miſſorum, vt optimè conſiderauit Stephan.
Bertrand. in conſilio 123. & 124. volum. primo
quem refert, & ſequitur Anton. Sola in Decre-
tis Sabaudiæ, tit. de iure emphyt. in Decreto, In
Caſibus, primæ partis, gloſſa prima, numero 16.
100 Sed † apud Turonenſes non fit pro huiuſmo-
di donatione ſolutio laudemij, vt per Ioan. Sain-
xonem in illis Conſuetudinibus, titulo *de Rechap-
tz, & ventes*. artic. 15. col. 3.

Conſentaneum videtur, vt etiam tangamus
Caſus, in quibus data conſuetudine alicuius lo-
ci, in quo ſolui debet laudemium, de iure ad illius
ſolutionem non teneatur.

101 Primò, non debetur † laudemium, ſi vendita
fuerit res feudalis, aut emphyteutica ad pretium
declarandum: nam donec declaratio pretij non
ſubſequatur, laudemium non exigitur, vt ex Bal.
in conſ. 444. vol. 4. voluit Anton. Sola in Decretis
Sabaudiæ in Decreto. In Caſibus, Primæ partis,
102 gl. 1. nu. 13. Quod ego intelligerem, † niſi fraudu
lenter omitteretur pretij declaratio, vt euitetur
laudemij ſolutio, ne fiat tunc fraus domino, qui-
bus præcludenda eſt anſa, l. in fraudem, ff. de iure
fiſci. Clement. 1. §. finali, vbi Cardin. notab. 20. de
conceſſ. præbend. quæ ſolutio euitari non poſſet,
ſi facta eſſet emptori rei traditio, argum. eorum
quæ diximus ſupra hoc eodem capite, verſiculo
Nono hinc ſequitur, numero ſexageſimo, & ſu-
pra verſiculo primo debetur, numero trigeſimo
quinto, & ſeqq.

103 Secundo laudemium † non debetur ex reno-
uatione feudi antiqui, vt voluit Bald. in c. quæ in
Eccleſiarum, de Conſtit. puta, ob mortem do-
mini, ſiue vaſalli. ſequitur Io. Rainaud. in d. c. Im
perialem, §. præterea ſi quis infeudatus, q. 20. nu.
16. quos ſequitur Iacob. de S. Georg. in inueſtit.
feud. in verbo, qui quidem inueſtiti, nu. 58. & dixi
ſupra, nu. 30. verſ. quo ad emphyteutas, & ita intel
ligendum eſt, quod ex Hieron. Gabr. in conſ. 78.
nu. 7. vol. 2. dixi ſupra, hoc eodem capite num. 93.

104 Tertio, ex † alienatione neceſſaria, non fit lau
demij ſolutio, Bart. in l. & ideo, ff. de condict. furt.
Sal. in l. 2. C. de iure emph. Paul. de Caſtro, in cõſ.
144. Guido Papę, in deciſ. 48. & in deciſ. 411. Io.
Sainxon, in Conſuetud. Turonenſ. tit. 13. artic. 3.
verbo, *de Pied. de fief.* & tit. 14. artic. 2. & art. 15. &
iterum art. 18. Io. Cephal. in conſ. 59. num. 33. vol.
1. Ioan. Petr. Surdus, in deciſ. Mantuana 305. nu.
31. Crauet. in Reſponſo 1. pro Genero, num. 290.
Io. Papon. Arreſtor. Cur. lib. 13. tit. 2. Arreſto 23.
Caſſan. in Conſuetud. Burgun. rubr. 10. §. 9. glo. 1.
nu. 4. Capic. in deciſ. 90. nu. 3. quod intelligitur, vt
non habeat locum in alienatione neceſſaria, ori-
ginẽ habente ex alienatione voluntaria ex cõtra-
ctu emphyteutę, vt poſt Amod. de Põte, in tract.
laud. q. 27. voluit Vincent. de Franc. in deciſ. 277.
quem ſequitur D. Ioan. Baptiſta Coſta, de facti
ſcient. & ignor. Inſpect. 24. num. 3.

Quar-

Digitized by Google

105 Quartò † non debetur laudemium ex venditione nulla, vt voluit Bald. in l. finali, §. ſed quia noſtra, & ibi Alberic. Ioan. Faber, & Corn. C. Communia de leg. Idem Faber, in l. 1. C. quando liceat ab empt. diſced. quos refert, & ſequitur Tiraquell. de Retractu Conſang. §. 1. gloſſa 2. num. 2. & de Retractu Conuent. §. 6. gl. 2. num. 5. & de legib. connubial. l. 16. gl. 8. num. 205. vbi allegat Marſil. in Singul. 28. Fabian. de Monte, in tractatu de empt. & vendit. quæſt. 35. tertiæ quæſt. principal. Paul. de Caſtro, in conſ. 74. col. 2. volum. 2. Barthol. Veronenſ. in conſil. ciuil. 44. num. 3. & 4. Late Amedeus de Ponte, q. 39. quem ſequitur Ioan. Petr. Surd. in Deciſ. Mantuana 122. num. 10. faciunt notata per Iul. Clar. §. Feudum, q. 31. verſ. ſed quæro quid ſi contractus, & Steph. Lamberteng. de Contract. mulier. in Gloſſa finali, num. 157. Caballin. Milleloquio 108.

106 Quintò, inde emanauit, † quod pro diſtractu, ſiue diſceſſione à contractu, ob ipſius nullitatem et inualiditatem, ſimiliter non fit laudemii præſtatio, vt per Alberic. Bald. Ioan. Fabr. Tiraquell. & alios ſupra proximè allegatos, quam diſcuſſionem agit Tiraquell. de Retractu conſang. §. 1. gl. 2. num. 7. ſed latius ponens omnia contraria de Retractu Conuentionali §. 6. gloſ. 2. à num. 5. cũ plurib. ſeqq. & tandem num. 19. diſtinguit, vt per eum, ad quem ſufficit remiſſio. Franciſc. Marc. in Deciſ. 570. & in Deciſ. 571. vol. 1.

107 Sexto, ex † venditione facta cum pacto legis commiſſoriæ, vel adiectionis in diem, laudemiũ non debetur, quia non eſt pura venditio, & facilè poteſt reſolui, & per iſta pacta directe appoſita ipſo iure cum diſſoluatur contractus, non fit laudemii ſolutio Petr. Iacob. de Action. in rem pro re emphyteuticar. num. 8. verſic. Item ex pacto, quem ſequitur Guido Papæ in Deciſ. 48. num. 2. Andr. Tiraquel. de Retractu Conuent. §. 1. Gloſſa 7. nu. 3. & §. 6. gloſſa 2. nu. 5. & 8. Gaſpar Caball.

108 Milleloq. 107. Et † pro iunioribus quo ad pactum legis commiſſoriæ, & adiectionis in diem, videat l. commiſſoriæ, C. de pact. inter empt. & vendit. Guido Papæ, in Deciſ. 6.

109 Septimò, ex † contractu conditionali, pendente implemento conditionis, nullo pacto laudemium debetur. Guido Papæ, in conſ. 126. in 2. dubio, Andr. Tiraquel. de Retractu Cõſanguin. §. 1. gl. 2. num. 22. Amed. de Ponte, q. 39. Surdus in Deciſ. Mantuana, 305. num. 18.

110 Octauò † non debetur laudemiũ in promiſſione rei feudalis, vel emphyteuticæ de vendẽdo, cum non requiratur domini conſenſus, DD. in l. In bonæ fidei, ff. de eo, quod certo loco. Iaſ. in d. l. finali, num. 14. C. de iure emphyt. Amedeus de Ponte, q. 34. Franciſc. Burſat. in conſil. 254. num. 3. & 4. vol. 3.

111 Nonò, ſolutio † laudemii fieri non debet ex venditione cum pacto de retrouendendo, ſi traditio non ſit ſubſequuta. Ioan. Faber in l. finali, C. commun. de leg. Ioan. Sainxon. in Conſuetud. Turonenſ. tit. 13. *de Tied fief, & de parages*. Articulo 5. col. 1. verſ. Nam, & etiam.

112 Decimò, de † Retractu non deberi laudemiũ poſt Andr. Tiraquel. de Retractu conſang. §. 29. Gloſſa. 4. num. 2. voluit Hieronym. de Laurentiis in Deciſ. Auenion. 26. Sed loquuntur in retractu Clerici, vel alterius perſonæ priuilegiatæ. Sed vide Ioan. Sainxon. in titulo 14. Articulo 18.

113 Vndecimo, ex † datione in ſolutum neceſſaria, laudemium non deberi, vt voluit Matth. de Afflict. in Deciſ. Neapol. 191. in primo dubio, Philipp. Dec. in conſ. 160. Iaſ. in d. l. finali, nu. 47. & 48. C. de iure emphyt. voluerunt ante eos Gul. de Cuneo, Bartol. Bald. Raph. Fulgoſ. & Caſtrẽſ. in l. & ideo, ff. de condict. furtiua, quos refert Tiraquel. de Retractu Conſang. §. 1. gl. 14. num. 10. Amed. de Ponte, q. 77. Albertus Brunus in conſ. 44. nu. 11. Ioan. Vinc. de Anna in Singul. 579. vbi

114 Fabius filius in Apoſtill. Secus verò erit, † ſi datio in ſolutum etiam per iudicem fieret pro debito ipſius emphyteutæ, contra quem fuit exequutum, & ſiat facta datio in ſolutum: quia tunc deberi laudemium cenſuit poſt alios Cæſar Vrſil. ad Afflict. in dicta Deciſ. 191. D. Preſes de Frãch. in Deciſ. 277. quem ſequitur Anton. Teſſaur. in Deciſ. Pedemont. 139. in fine. Ioã. Sainxon. in Cõſuet. Turonenſ. titulo 14. de *Recaptz & ventes*. articulo 18.

115 Duodecimo, ex † diuiſione neceſſaria inter hæredes, non deberi laudemia, & ſic etiam ſi fiat diuiſio inter plures emphyteutas. Guliel. de Cuneo, Bart. Bald. Fulgoſ. & Caſtrenſ. in d. l. & ideo, ff. de condict. furtiua. Gul. de Cuneo, & Alberic. in l. fin. nu. 48. Aimo Crauetta, in conſil. 215. nu. 3. Alb. Brun. in dicto conſ. 44. num. 11. Roland. à Valle, in conſ. 21. nu. 16. vol. 4. Amed. in quæſt. 26. Ioan. Sainxon. in dicta Conſuetud. Turon. tit. 14. *de Recaptz & ventes*. Articulo 2. Surdus in dicta, Deciſ. Mantuana 305. num. 30. Fabius de Anna, in conſil. 83. nu. 1. quem nouiſſimè ſequitur Ioan. Bapt. Coſta, de facti ſcient. & ignorant. Centur. 1. Diſtinct. 11. num. 23.

116 Decimotertiò, inde † etiam dicunt de dote omni, ſiue æſtimata, ſiue inæſtima, laudemium non deberi, voluit Iaſ. in dicta l. fin. num.... C. de iure emphyt. quem ſequitur Sainxon. in dicta Conſuetud. Turon. tit. 14. Artic. 15. col. 2. verſic.

117 quid dicetis de re. Sed tãtum † ex datione dotis inæſtimatæ non deberi laudemium dicit Petr. Iacob. de Act. in rem pro re emphyt. ſub num. 7. Quando vero daretur æſtimata, ſecus foret, iuxta illa, quę hoc eodẽ capite allegauimus, dum enumerauimus caſus in quibus fit laudemii ſolutio, verſic. vigeſimoprimo, num. 87. ad quę habeatur relatio, & voluit Paris de Puteo de reinteg. feud.

118 cap. 92. num. 21. & 22. Sed vbi † pater daret fundum emphyteuticum inæſtimatum filiæ in dotem, cum aliud non habeat, tunc non ſolui laudemium cenſuit Crauetta, in conſil. 215. num. 7.

119 Decimoquarto, pro † augmento dotis, quod conſequitur maritus, vel vxor, nullum debetur laudemium, vt ex Bartolo in l. 1. in fine, C. de im-

120 pon. lucr. deſcript. lib. 10. Nec † pro augmento dotium datarum marito in bonis emphyteuticis, ex Franciſ. Purpurato in conſil. 3. num. 2. voluit Anton. Sola in Decret. Sabaudiæ, titulo de iure emphyteutico, in Decreto, In caſib. Gloſſa prima, partis primæ, num. 17.

121 Decimoquintò, ex † tranſactione, quà remanet res apud eundem poſſidentem, laudemium

Digitized by Google

nō deberi, & ſic detur pecunia ab illo, voluit Ioā-
nes Sauxon in Conſuetud. Turonenſ. in tit. *Com-
ment hommage, ſe doit offrir à ſon ſeigneur:* Articulos.
col.2. & tit *de Recaptz & ventes.* Articulo 18. Ste-
phan. Bertrand. in conſil. 311. vol. 1. Bart. de Caſ-
ſan. in Conſuetud. Burgund. titulo *Des Fiefz.* Ru-
br. 3. §. 8. Gloſſa 1. in verbo, *En alienation, & tran-
ſport.* num. 21. & in tit. *de Cens* Rubr. 11. §. 1. in gloſ-
ſa 1. in verbo, *Retenue.* ſub num. 6. arg. l. ſi pro fun-
do, vbi Bartol. in princ. C. de Tranſact. Sed decla-
randa eſt ſupradicta Concluſio duobus modis;
122 Primo, † nō procedere quando tranſactio me-
diante pecunia fieret, in caſu, in quo vaſalli iura
liquida eſſent, & tamen ob pecuniā res feudalis,
vel emphyteutica dimitteretur apud poſſeſſorē,
vt per Gloſſam notabilem in l. eius rei, 47. in ver-
bo, tranſegiſſe, ff. de rei vendic. voluit Bart. in l. 1.
123 num. 2. ff. pro emptore. Secundò, † non proce-
dere, vbi quis tranſigendo diceret; concedo tibi
quidquid iuris habeo in tali re, vel fundo; quia
tunc ſub nomine tranſactionis contineretur ven
ditio, & emptio, & deberetur laudemium; ſi ve-
124 ro † diceret, ego finio, vel quitto omne ius, ſu-
per tali re, quia tunc erit tranſactio, & laudemiū
ceſſaret, vt per Bartol. in dicta l. 1. num. 2. ff. pro
emptore, & Caſſaneus in d. tit. de *Recaptz*, §. 8.
Gloſſa 1. num. 21.
125 Decimoſextò, ex † contractu permutationis
prædictum laudemium non ſoluitur, vt voluit
Petr. Iacob. in dicto titulo de Action. in rem, pro
re emphyteutica, propè finem. Guido Papæ in
Deciſ. 92. Ioan. Sainxon. in Conſuetud. Turonēſ.
tit. *De Recapte, & ventes.* Articulo 15. col. 8.
126 Decimoſeptimò, † ſi nominatus quis fuit in
Inueſtitura, & illi transferatur feudum, vel em-
phyteuſis, non fit ſolutio laudemij, vt dicit poſt
alios Afflict. in c. 1. §. illud primo, num. 14 de pro-
hib. feudi alien. per Federic. Decius, in conſ. 31.
Ripa, in l. qui Romę, §. duo fratres, num. 87. ff. de
verb. obligat. Ioan. Cephal. in conſil. 27. num. 20.
vol. 1. Ioan. Vincent. de Anna, in Allegat. 106. nu.
127 5. non dicitur † enim tunc noua acquiſitio, ſed
continuatio, vt dicit Bald. in c. quæ in Eccleſiarū,
col. penult. de Cōſt. quem ſequitur Ioan. Pyrrhus
in Conſuetud. Aurelian. titulo de feudis cap. 28.
in fine. Aimo Crauetta, in conſil, 215. num. 8.
128 Decimooctauo, non † deberi laudemium de
donatione, quæ fit pauperibus, vel in piam cau-
ſam, voluit Ioan Pyrrhus in dicta Cōſuetud. Au-
129 relianenſ. tit. de Laudemijs, cap. 11. Sed † an re-
quiratur tunc pauperum præſentia, vt donatio
valeat, videndus eſt Andreas Tiraquellus de Pri-
uileg. Piæ Cauſæ, Priuilegio 115.
130 Decimononò, laudemium non debetur ex
donatione, quæ fit filio per patrem, vt per eundē
Aimonem Crauettam in dicto conſil. 215. num.
8. eadem ratione, de qua ſupra proximè verſ. De-
cimoſeptimo; Quia gabella, vel quælibet ſolutio,
quæ debetur pro hæreditate, non habet locum
131 in filio, qui habet hæreditatem patris, † qui dici-
tur hæreditatem continuare, non autem de no-
uo acquirere, Angel. Ioan. de Imola, & Raphael
Comenſ. in l. in ſuis, ff. de liber. & poſthum. & vo-
luit Benedictus Capra, in conſil. 41. num. 1. & per
totum; ideo in feudis dicitur, filios viuo patre in
132 ueſtitos intelligi, † & in eos dicitur continuari
poſſeſſionem, cum iuxta dictum Accurſij in c. 1.
133 in gloſſa finali, de feudi cognit. filij † ſuccedēdo
patri non acquirant, ſed quæſitum capiant; quā
gloſſam notabilem dixerunt ibi Iacob. de Beluiſ.
Bald. Martin. Laudenſ. Aluarot. Card. Alexand.
Ioan. Baptiſta Caccialup. & alij. Et ſic etiam in
Emphyteuſi procedere dixit Bald. in cap. 1. §. filij
nati, num. 2. in fine, ſi de feudo fuerit controu.
Corn. in conſ. 166. col. 5. verſ. ſed deſcendo ad id
vol. 1. Gulielm. Benedict. in Rep. c. Rainutius, in
verbo, Mortuo itaque teſtatore, lo 2. nu. 69. & 71.
de teſtam. plenè per Andr. Tiraquel. in tract. *le
Mort ſaiſit le vif*, in Præfat. Declar. 4. per totam, &
par. 4. Declarat. 5. & Declarat. 6. vbi plenè. In
134 † feudalibus cōtrarium tenuit Raph. Comenſ.
conſil. 173. Galuanus. Curt. iunior, in conſil. 108.
num. 23. in fine, Iacobin de Sancto Georgio, in
Inueſtitura feudali, in verbo, Ita quod ipſi inueſti
ti habeant, num. 13.
136 Vigeſimò, non † debet ſolui Laudemium,
ex ceſſione, vel remiſſione, quæ fit inter ſocios, vt
voluit Guido Papę, in Deciſ. 411. num. 2.
137 Vigeſimoprimò, qui † recepit territoria aliqua
in Coloniam cum promiſſione dationis partis
fructuum Domino Territoriorū, & aliam partē
ipſi recipienti, dum iſte, qui recepit coloniā, vult
vendere alicui ius ſuum, non debet laudemium
ſoluere, vt cōcludit Paris de Puteo, de Reintegr.
feud. c. 90. incip. & An ex iniuria. num. 8. vſque ad
finem, vbi dicit, pro illis de Turre Græci, qui te-
nēt omnia territoria in Coloniam à Neapolita-
nis, quod abſque dominorum conſenſu, & lau-
demiorum ſolutione, etiam ipſis inuitis alienant
138 & dant in dotem. Ego † tamen hanc opinionē,
non ita facile admitterem, quia etſi eſſet Colo-
nia rei emphyteuticæ, vel feudalis perpetua, ad-
huc ex illius portione deberi laudemium dicen-
dum eſſet, arg. notatorum per Decium, in conſil.
204. ne cogatur habere dominum, vel diuiſum
ius ſuum, vel vaſallum, aut emphyteutam ſibi
odioſum, vel incognitum, in præiudicium ſui iu-
ris, aut non facta prius debita ſolutione portionis
fructuū domino, iuxta doctrinam Bartoli, in l. ſi
ſeruus, §. locaui, in fine, ff. de furt. ex alijs etiā con-
ſiderationib. quæ proferre poſſem, quas omitto.
139 Laudemij † ſolutionem fieri debere ab em-
ptore ipſi domino, Gloſſa, in l. finali, in verbo, Ac
cipere, lo 2. & ibi Iaſ. nu. 41. C. de iure emphyt. vbi
dicunt, deberi à nouo accipiente emphyteuta.
Nicol. Boer. in Conſuetud. Biturig. tit. *De couſtu-
mes des fiefz, & cens.* §. 3. col. 2. verſic. Et idem eſt
in emphyteuta emptore, & §. in princip. & §. 18.
Ioan. Sainxon in Conſuet. Turtonenſ. tit. de *Re-
captz, & ventes.* Articulo 15. col. 1. Renatus Chop
pin. ad Conſuetud. Andegauenſ. in præceptor. li-
140 bell. par. 2. tract. 2. nu. 2. fol. mihi 44. † Quamquā
etiā in hoc ſtandum eſſe conſuetudini dicat Ma-
rin. Freccia, de Subſeud. Baron. lib. 2. c. 11. incip.
Pluribus autem, num. 84. Sed quo ad primam o-
pinionem dicendum eſt illam Communiter am
plecti, quam tenuit Marian. Nepos, in conſil. 70.
num. 8. volum. 3. Dionyſ. Pontan. in Conſuetud.
Bleſenſ.

Digitized by Google

Bleſenſ. Articulo 84. alijque multi relati per
Franc. Burſat. in conſil. 56. num. 16. vol. 1. Amed.
quæſt. 9. Surd. in deciſ. Mantuan. deciſ. 200. num.
4. Sfortia Oddus, in conſil. 4. num. 36. vol. 1.
141 Primo † autem domino, ne, an immediato
debeatur controuerſum eſt apud noſtros: Nam
Andr. de Iſern. in cap. Imperialem, §. inſuper ſi
filius, num. 11. verſic. Non obſtat, quod ob culpã,
142 de prohibit. feudi alienat. per Federic. † cẽſuit,
deberi laudemium primo domino. Idem tenet
Speculat. in tit. de iure emphyt. §. Nunc aliqua,
num. 129. verſ. 105. & num. 152. verſic. 126. quem
ſequitur Paris de Puteo de Reintegrat. Feud. c.
91. Pone quod ſunt, num. 1. & 11. & cap. 141. An
quando is, num. 5. ante eos Placentinus in Summa
Codicis, lib. 4. titulo 66. verſus finem. ſequitur
Ioan. Sainxon. in Conſuetud. Turonenſ. tit.
13. *de Pied de fief. & de Paraiges.* Articulo 5. colum.
143 2. Contrarium † tenet Ioan. Faber, in §. Adeo,
Inſtit. de locat. Petr. in tit. de condit. ex moribus,
colum. 2. verſic. Imperator. Sed dicẽdum, quod
hæc vltima opinio eſt de iure Conſuetudinum,
& de obſeruantia in Regno Franciæ, vt dicit Sainxon.
titulo 14. de *Recapitz, & ventes.* Articulo
18. & idcirco non eſt recedendum à prima opinione.
144 1. Vſufructuario † tamen laudemium deberi,
non autem proprietario, concludit Oldrad. in
conſil. 24. incip. Quod Dominæ vſufructuariæ,
& in conſil. 240. Super eo. Paris de Puteo, de Reintegrat.
feud. cap. 83. incip. Et quia, num. 17. in
cap. 84. Filius, num. 1. Anton. Capic. in deciſ. 184.
num. 4. in fine, Iul. Clar. in dicto §. emphyteuſis,
quæſt. 23. in fine, Marian. Socin. iun. in dicto conſil.
70. num. 31. volum. 3. Surd. in conſil. 57. num.
25. volum. 1. Menoch. in conſil. 66. num. 36. volum.
1. Nicol. Bellon. in conſil. 6. num. 16. Amedeus
de Ponte, quæſt. 20. Anna ſenior, in Singul.
298. Anna iunior, in conſ. 3. num. 35. Idem Surd.
in deciſ. Mantuan. 31. num. 12. Ioan. Sainxon. in
Conſuetud. Turonenſ. titulo 14. *De Recapitz, &
ventes.* Articulo 15. Caſſan. in Conſuetud. Burgund.
rub. 3. §. 8. in verbo *Commiſe n'a point de lieu.*
145 num. 1. Eo tamen † caſu dominus proprietarius
debet inueſtire, ſeu laudare, vt dicit Guido Papæ
in deciſ. 477. & alij quos allegat Anna iunior in
dicto conſil. 3. num. 36. & 37.
146 Eſt tamen notandum, † quod qui habet immunitatem
ex numero duodecim liberorum,
non gaudet immunitate, quin ſoluere teneatur
laudemium, vt optime conſuluit Alexand. in
conſil. 123. in ſecundo dubio, volum. 3. quem refert,
& ſequitur Roland. Cauagnol. in Decreto
Montisferrati. 72. q. 12. num. 12.
147 In quæſtionem etiam † deducitur, an pro laudemij
ſolutione, ſit res ipſa feudalis, vel emphyteutica
obligata, ita quod contra poſſeſſorem
agi poſſit hypothecaria? quod hypothecaria pro
laudemij ſolutione ſit competens, & ea agi poſſit,
poſt Gallos, quorum nomen deletum eſt, voluere
Amedeus de Ponte, quæſt. 45. Iacob. Menoch.
in conſil. 297. volum. 3. qui multos allegãt;
voluit Paponus Arreſtor. Curiæ lib. 11. titulo 4.
Arreſto 4. & D. Præſes de Franch. in deciſ. 430.
qui dicit quod ita fuit in Sacro Conſilio definitum,
poſſeſſorem fuiſſe coactum, ad ſolutiones
148 prædeceſſorum. † contrarium vero tenuere
Marin. Freccia de Subfeud. Baron. lib. 2. authorit.
3. num. 4. quem ſequitur, ac refert Ioan. Petr.
Surd. in deciſ. Mantuæ, deciſ. 31. in fine, tamen
Freccia loquitur in ſolutione releuij, non laudemij,
inter quæ eſt magna diuerſitas; ſed hæc controuerſia
dubia eſt in iure, tamen à ſuperiori Cõmuni
ſententia non eſt recedendum.
149 Ob non ſolutionem † laudemij, rem emphyteuticam,
& feudalem non cadere in commiſſum,
voluit Amedeus de Ponte, quæſt. 19. Ioan.
Petr. Surd. in deciſ. Mantuana 31. num. 14. in deciſ.
200. num. 8. Sed Contrarium ſentit Hieronym.
de Laurentijs, in deciſ. Auenion. 143. ſed illa
Deciſio ex alijs cauſis fuit contraria, & ideo
cenſeo non eſſe à prima opinione recedendum.

CAP. III.

ARGVMENTVM.

Venationes, & Aucupia, an prohiberi poſſint? An in locis Domanialibus, an in locis priuatorum; An Princeps, vel alij Barones prohibeant; num Venatio, & Aucupium ſint de Regalibus; materia iſta diſtincte enucleatur.

COMPENDIVM.

1 *Venatio ferarum, & auium, an prohiberi poſſit, & num. 2. 3. 4. 5. & per totam.*
4 *Quæ venatione capiuntur occupantis fiunt.*
5 *Quod nullius eſt, occupanti conceditur.*
6 *Venandi, & aucupandi cauſa, an alienum fundum ingredi liceat, & num. 7. & 8.*
7 *Dominus territorij, an venatorẽ, et aucupem in ſuũ ingredi prohibere poſſit, & num. 8.*
8 *Dominus territorij, an contra ingredientem ſuum fundum agat iniuriarum actione, & num. 18.*
9 *Venatio, an prohibeatur, quando eſt in fructu domini.*
10 *Princeps ſui iuris, qui ſuperiorem non recognoſcit, an venationem, & aucupium probibeat, & num. 11.*
12 *Princeps, an poſſit tollere ea quæ ſunt iuris gentium, & omnibus communia, & num. 19.*
13 *Venatio, num ſit de Regalibus.*
14 *In Regno Neapolitano ſunt ſaltus & ſyluæ venationum Regiarum.*
15 *In Saltibus Regijs neminem priuatum venari permittitur.*
16 *Intellectus c. Regni Magiſtri Foreſtorum.*
In Siluis, & Saltibus Regiarum venationum, an immitti poſſint animalia ad depaſcendum ibid. ſub eod. nu. 16.
17 *Edicta, & proclamata prohibentia venationes, an fiant in Siluis Regijs, & num. 19.*
20 *Princeps, licet ſit legibus ſolutus, tamen viuit ſecundum leges.*

Lex

21 *Lex debet eſſe communis, nec particulares debet tantum reſpicere.*
22 *Loca venationum recluſa pro principum oblectamēto, cuſtodienda ſunt.*
23 *Venatio cum retibus, & ſimilibus, an probibita ſit, & num.24.*
24 *Venatio cum retibus permiſsa eſt ad capiendos Vrſos, Apros, & Lupos, & ſimilia animalia nocina, & numero 25.*
26 *Intellectus c.1.§.nemo retia, de Pace tenenda, & eius violat.num.27.28.29.30.31.32. 33.34.& 35.*
28 *Arma, an in venatione portari poſsint.*
Intellectus cap.1.Prouerb.Salomonis.
29 *Retibus etiam homines capi poſsunt, & laqueis, num. 30.31.& 32.*
Vulcanus, vt eſt in Fabulis, rete cępit Martem, ac Venerem, ſub eod.num.29.
32 *Inter pœnas iuris, adeſt laquei pęna.*
35 *Retium, ac laqueorum vſus ad venationes, antiquiſſimus eſt.*
36 *Edictum probibitorium venationis ſi factum eſset à dominis, & ſubditi proteſtati non eſsent, nec contradixiſſent, an de cetero ſemper fieri poſſit, & num.37.*
38 *Quæ pœna, corporalis ne, an pecuniaria probibitioni venationis imponenda, & num.39.*
40 *Venatio ferarum iure Diuino permiſſa eſt, & num.41.*
42 *Venationem, eſſe Deorum inuentum dicebat Xenophon.*
43 *Gentes, quæ venatione, & aucupio viuunt.*
44 *Tartarorum, quo ad venationes vſus.*
45 *Bellicoſo exercitio ſe præparantes, venationi primum ſe dedunt.*
46 *Venatio apud Germanos propria eſt perſonarum Nobilium.*
47 *Galli Principes, Gallicanaq. Nobilitas, ſummo ſtudio venationem agitant.*
48 *Venationi incumbunt Gothi, Sueci, Helſingij, Medelpadij, Angermanni, Iempthij, Bothnij, Dani, alijq. præſertim Principes, & Nobiles.*
49 *Apud eaſdem nationes ſunt animalia quæ alibi non ſunt Rangiſeri, Alces, Onagri, Caſtores, Gulones, Lepores candidi, Lynces, Lupi, Lutres, Sciuri, Marduri, Zebelli, Hermelini, Taxi, Vri, Vulpes diuerſorum colorum, aliaq. animalia.*
50 *Militibus venatio probabilis, & peculiaris eſt.*
51 *Feram exiſtentem in laqueo vnius, an alter capiat.*
52 *Feram, quam quis vulnerauit, & proſequitur, an alius capiat, & num.53.*
53 *Trebatij opinio an ſeruetur.*
54 *Venatio quæ permiſsa ex Platone.*
55 *Venationum exitus miſerabiles, & num.56.*
57 *De venatione, & aucupio ſcripſere Sebaſtianus Medices, Ioannes Petrus Mologni itus ex nouis; ex veteribus vero Oppianus, Xenophon, Belliſarius Aquiniuus Dux Heritoni, & alij.*
58 *Venatio quando, & quæ Clericis & Religioſis permiſſa ſit.*

A X I O M A.

Venationes ferarum auiumque prohibita eſto.

ETſi pleriſque in locis fiant à diuerſis Principibus, Dominis, atque Magiſtratibus prohibitiones, & Edicta, ne venationes ſubditi faciant, imponentes pœnas aliquas: tamen Communis eſt Doctorum, & Scriptorum aſſertio, dicentium venationes, & aucupia prohiberi minime poſſe. Ponam itaque opiniones de hac quæſtione exiſtentes.

1 Prima eſt ſupradicta, quod prohibitio † venationis, & aucupij fieri nequeat, quam tenuerunt Hoſtienſ. in cap. Non eſt, extra, de Decim. & ibidem Ioan. Andr. Anton. de Butr. & Cardin. Florent. Eamdem opinionē tenuit Andr. de Iſern. in cap.1, §. ſi quis ruſticus, in verſic. Nemo retia, num. 13. de Pace tenenda & eius violat. & ibi Iacob. Aluaror. Ioan. Anton. de Sancto Georg. Martin. Laudenſ. & Matth. de Afflict. tenuit Chriſtoph. Portius in §. ſingulorum, num. 14. cum duobus ſeqq. & in §. Apum quoque, ſub num.12. & 14. Inſt. de rerum diuis. Ioachim. Mynſinger. in §. feræ, nu.3.4. & 5. ibidem Franciſc. Hotoman. Paris de Puteo, in tract. Syndicatus, de Regum, & Principum exceſſ. num.39. Iacob. Rebuff. in l. vnica, C. de venat. ferar. lib.10. Matth. de Afflict. in Conſtitut. Regni. Scire volumus, num.13. Iacobin. de Sancto Georg. in inueſtitura feudali, in verbo Et cum venationibus, num. 1. & 2. Anton. Capic. in Inueſtitura feudali, in verbo feudorum Clauſulæ, §. Et cum venationibus, Anton. de Padill. in l.1. colum. 6. C. de ſeruit. & aqua. Decius in conſil. 197. num. 2. & in conſil. 271. ſub num.9. Barthol. de Caſſan. in Cōſuetud. Burgund. rubr. 13. §.7. num.3. & 4. Ioan. de Imola poſt Iacob. de Rauen. in l.3. §. Nerua, in fine, ff. de acquir. poſſeſſ. Florian. de Sancto Petro, in l. Diuus Pius, ff. de ſeruit. ruſticor. præd. Barthol. Veronenſ. de ſeruit. ruſticor. præd. cap 21. de Aucupation. colum. 1. Lucas de Pen. in l. cum ad feliciſſimam, colum. pen. verſic. Vigeſimotertio, ante eos, quem nullus refert Azo in Summa, Inſtitut. lib.2. titulo de rer. diuiſ. ſub num. 11. verſic. ſupereſt. Panorm. in cap.1. ſub num. 1. de cleric. venat. Angel. de Gambilion. in conſil. 23. num.7. & 8. volum.1. Iaſon, in conſil. 119. volum.4. Franciſc. Veggius, in conſil. 20. num.2. volum. 1. Reſtaurus Caſtald. de Imperatore, quæſt. 110. Caſu 311. & quæſt. 111. Caſu 92. Gulielm. Benedict. in Rep. cap. Rainutius, in verbo, Et vxorem nomine Adelaſiam. deciſ. 5. num. 313. extra de teſtament. Didacus Couar. in cap. Peccatum, de Regul. iur. parte 2. §.8. num. 1. Auguſtin. Berous in conſil. 81. num.30. & 31. vol.1. Steph. Bertrand. in conſil. 255. num.8. volum.1. in conſil 64. num. 1. volum.3. in conſil. 416. num.7. volum.5. in conſil. 61. num.1. volum.6. Ioan. Faber, in §. feræ in princip.

Digitized by Google

principip.ſub num.1. Inſtit. de rerum diuiſ. Thom. Gram. mat. in deciſ.67.num.9. Marc. Anton. Natta in conſil.375.num.8. & per totum, volum.2. & in conſ.522.nu 6. & 27. vol.3. & in conſ.604. eod. volum Maria. Soc.n. Nepos in conſil. 58. num. 2. volum.1. Aegid. Boſſ. in tract. crimin. tit. de Regal. nu.42. Andr. Tiraquel. de Nobilitate cap. 37. num.140. Anno Crauet. in conſ.314. num.3. vol. 2. 643. vol.4. in conſil. 945. vol.5. Barthol. Bertazol. in concl. ciuili 21. num.42. vol.1. Claud. Bertazol. in conſil. crimin. Patris, 285. in verbo, venatio, vol.2. Iacob. Menoch. in conſil.298. nu. 18. vol.3. Franc. Marcus in deciſ.530. num. 14. 15. & 16. volum. 1. Ant. Scappus de Iure non ſcripto, lib.2. cap.33. num.1. cum pluribus ſeqq. Laurent. Chircou. in Com. opin. cap.99. Centur. 4. Franc. Purpur. in conſil.535. Ioan. Petr. Surd. in conſilio 127. num.77. volum.1. & in conſ.161. num.2. vol. 2. Barthol. Medina de reſtitut. q.12. in principio. Hieronym. Scurff. in conſ.1. Centur. 1. Franciſc. Duaren. in l.2. §.14. de acquir. poſſeſſ. Petrus Nauar. de reſtitut. ablator. lib.3. cap.1. num.277. cum pluribus ſeqq. Anton. Corduba, de caſibus conſcientiæ, quæſt. 119. Iacob. Cuiacius Obſeruationum lib.4. cap.2. Hermannus Vulteius, Iuris Romani lib.1. cap.70. verſic. occupatio in ſpecie, Hieronym. Treutlerus Diſputat. Selectar. libro 2. Diſputat.20. Theſi 2. Franciſc. Connan. Commen. Iuris Ciuilis, lib. 3. cap. 2. num.2. Didacus Perez, lib.2. titulo 22. l.1. Nicol. Boer. in Conſuetud. Biturig. titu. *Des couſtumes prediales.* §.5. col.1. Ioan. Sainxon. in Conſuetud. Turonenſ. titulo 5. *Des Droictz du ſeigneur Chaſtellain.* Articulo 1. colum. 1. Ioan. Ant. de Nigris, in cap. Regni, Grauamina, num.114. Vincent. de Franch. in deciſ.158. Petr. Cenedo, in Collectan. Iuris Canonici, parte 1. c. 56. num. 2. Renatus Choppin. de Doman. Franciæ, lib.3. titulo 21. num. 6. & in Conſuetud. Andegauenſ. lib.1. titulo de Iuriſdict. Andegauenſ. cap.33. num.8. cum pluribus ſeqq. communes aſſerens Emanuel Suarez in Theſauro Receptar. ſentent. §. Venatio, num.9. cum alijs ſeqq. Ianus Langlæus Ocij ſemeſtris lib. 6. c. 1. tangit aliqua nouiſſimè Andr. Facchin. Controuerſ. libro 11. cap.1.

2 Secunda † opinio eſt, quòd a Principibus prohiberi, & ſuperioribus poſſit venatio tenuit Didacus Couarruuias in dicto loco allegato, & poſt Nattam, Hippolytum Riminald. Franciſcum Zoanettum, & Sebaſtianum Medicem, quem refert, voluit nouiſſimè Andr. Fachineus Controuerſ. Iuris, lib.1. cap.1. & Surdus in conſ. 390. per totum, volum. 3. Andr. Gail. Pract. Obſeruat. libro 2. Obſeruat. 68. num.11. in fine, Ioan. Bapt. Laderch. in conſ.71. num.9. volum. 1.

Verum quia diuerſitas hæc non admodum mihi videtur pugnare, niſi quod varia in ijs tradiderunt, & vltimo, videntur certo modo concordari; Idcirco attenta prima opinione, quam
3 communi omnium † calculo omnes ſequuntur, illam ponendo pro conſtanti, & forma cum his quas ſubijciam declarationibus, rem quodammodo abſoluam.

Primo declarandum eſt, dictam primam opi-
4 nionem procedere, vt liceat † non ſolum in territorijs, domanialibus, ſed etiam in territorijs priuatorum venari, & quæ capiuntur occupantis, & & capientis fiunt, l.3. in princip. ff. de acquirenda
5 rerum domin. vbi quod † nullius eſt, id ratione naturali, occupanti conceditur, nec intereſt, quoad feras beſtias, & volucres, vtrum in ſuo fundo quis capiat, an in alieno. Vnde ex Pomponio Vlpianus in l. Pomponius, 44. ff. eodem tit.
6 dicit † feras, & volucres, perſequēdo, in alienum fundum ingredi licere, venandi, vel aucupandi gratia; & dicunt ſopradicti Doctores, præſertim Cæpol. in dicto cap.21. de aucupat. Cuiacius, in d. cap.2. Renat. Choppin. in Conſuetud. Andegauenſ. libro 1. titulo de Iuriſd. Andegau. cap. 32. num.5. Vulteius in d. cap.70. Treutlerus in dicta Diſput.20. Theſi 2. lib.9. Emanuel Suarez Receptar. ſentent. §. Venatio, num. 11.

7 Intellige hanc † declarationem, licere venari in alieno agro, aut venationem perſequi, antèquam dominus poſſeſſionis, & territorij, id prohibeat, quia ſi prohiberet dominus, non liceret alicui ingredi, non quidem aucupari, vel venari, ſed ingredi abſque ipſius domini placito, & tunc, ſi cōtradicente domino ingreſſus fuerit, ferarum
8 dominus qui ingreſſus fuerit, fiet, † licet loci dominus contra illum, qui ingrederetur actione iniuriarum agere poſſet, l. iniuriarum, 13. §. fin. ff. de iniur. Ioan. Faber, & Angel. ac alij in d. §. feræ. Inſt. de rer. diuiſ. Ioan. de Anan. in cap. omnibus, num.4. de cleric. venat. quod dixerat antea gloſſa in dicta l. 3. in princip. & in l. Diuus, ff. de ſeruit. ruſt. prædior. quam gloſſam poſt Dinum probat Bart. in d. l.3 num.2. vbi Alberic. Idem voluerunt Albor. Paul. de Caſtro, Florian. & Angel. in d. l. Diuus, Franc. de Aret. in l.3. §. Nerua filius, in 5. notabili, & poſt Dec. in dicto conſ.197. & conſ. 199. voluit Rolan. à Valle in dicto conſ.9. nu.23. vol.2. Vulteius in d. cap.70. Iul. Clar. in §. iniuria, num.3. Franc. Marc. in d. deciſ.530. num. 14. Cæpol. in dicto cap. De Aucupation. Choppin. in d. Conſuetud. Andegauenſ. lib.1. cap.32. num.5.

Intellige Secundo, quod ſi venator ceperit quidem feram in fundo alieno, prohibente do-
9 mino ingreſſum, † quod tunc demum animal fiet occupantis, quando venatio non eſſet in fructu illius fundi, puta quia eſſet mons ſeu locus ſterilis, in quo dominus ſolam venationem habeat in fructu, tunc enim occupantis non fieri, ſed domini, & ita intelligenda eſt gloſſa in d. §. feræ, Inſtit. de rerum diuiſ. voluit Florian. in d. l. Diuus, argum. l. venationum, ff. de vſufr. l. item ſi fundi, 10. §. Aucupiorum, & l. vſufructuarium, 69. ff. de vſufruct. Franc. Marc. in d. deciſ.530. num. 14. & 16. vol.1. Choppin. in dicto cap.32. num.5. in fi. & de Doman. Franciæ, libro 3. titulo 22. numero 6. in fine.

10 Secundo principaliter † declara non procedere in Principe ſui iuris, qui alteri non ſubiacet, qui poteſt ſimiles venationes prohibere, cum ſuperiorem non recognoſcat, vt congerit poſt multos Natta in conſil.522. num.23. & eum ſequitur Ioan. Petr. Surd. in dicto conſ.390. num.26. & per totum, vol. 3. & alij nonnulli ex allegatis hoc voluerunt,

Digitized by Google

11 luerunt; & ſic etiam in † habentibus venationes
ex priuilegio, & conceſſione Principum, ſuper
quo conſuluit Natta in dicto couſil. 522. & in
conſil. 523. quæ fecit contra Vniuerſitatem Tō-
gi pro ſuis Nattis; de quo ego valde dubito, quia
12 pendet ab illa quæſtione, † an Princeps poſſit
tollere ea, quæ ſunt iuris gentium, & communia
omnibus, & in bonis nullius, de quo per Couar.
in dicto §. 8. quod ego tractare nequeo, nec lo-
cus iſte hoc requirit. Sed tamen meo iudicio
iſtud fieri nequit in ſubditorum præiudicium,
13 vt dicam infra. Nec ego † arbitror venationem
de Regalibus eſſe, & ad ſolum Principem ſpe-
ctare, prout cenſuit Decius in dicto conſil. 197.
& latius corroborabo infra. Hæ autem prohibi-
tiones ſolent fieri in Nemorib. Siluis, ac Fore-
14 ſtis Regijs, præſertim in hoc † Regno Neapoli-
tano, in quo ſunt Saltus Regij, vt in Apulia in
Nemore prope Sanctam Mariam Coronatam,
& alibi; & habemus præfectum Saltuum Regio
15 rum, nemorū, & venationis, † in quibus Regijs
locis ad nullam animalium ſpeciem venari priua-
tis permittitur, vt dicit Andr. de Iſern. in dicto §.
ſi quis ruſticus, in verbo, Nemo retia, num. 13. de
quibus Regijs nemoribus, & foreſtis in Regno
16 habemus c. Regni. Magiſtri foreſtarū. Et † extra-
re formam litterarum in Regia Cancellaria, qui
bus ad inſtantiam Comitus, vel Baronis ordina-
tur Iuſtitiario Regionum, vt nullus immittat ani
malia ad depaſcendum in nemoribus, & foreſtis
eorum, ex quod fugari poſſint animalia ſilueſtria
& venatio impediri, & ne incidant arbores, teſta-
tur Lucas de Pen. in l. inſignis, C. de paſcuis publ.
lib. 10. Sed hoc hodie non eſt in vſu. Et proinde
17 † Rex in foreſtis, Nemoribus, ac Saltibus & de-
fenſis ſuis, poteſt Edicta, & proclamata facere, ne
quis accedat ad venandum, arg. dictæ l. Diuus.
Idem Iſern. in Conſtit. Regni. Cum per partes
18 Apuliç, in fine, dum dicit † prohiberi poſſe, vt nō
ingrediatur ſuam poſſeſſionem, aliàs teneretur
actione iniuriarum, voluit Frāciſc. de Aretio, in
l. 3. §. Nerua, col. 3. in quinto notabili, ff. de acqu.
poſſeſſ. quod extendit etiam ad priuatos, & Baro-
nes. Guido Papç in Deciſ. 218. & Niger in d. cap.
Regni, Magiſtri Foreſtarum, num. 16. Sed ego
19 dico libere quod ſentio, quia ſi † Princeps nō po
teſt prohibere ea, quæ ſunt iuris gentium, de quo
per Felin. & alios, in cap. quæ in Eccleſiarum, de
Conſt. ſequeretur, nec in ſuis nemoribus, ac fore
ſtis hoc venandi, & aucupandi genus prohibere
poſſe; & dum ingrederentur, ad aliud venatores
non teneri niſi actione iniuriarum, vt ſupra di-
ctum eſt, quia ſi ſubditi, & priuati homines hoc
prohibere nequeunt, nec ipſi facere debebunt,
20 cum debeant † pati diſpoſitionem earumdem
legum, ac viuere ſub legibus, licet his ſint ſoluti, l.
21 digna vox, C. de legibus, cum Lex ſit † Commu-
nis, & Vniuerſalis, ac omnes comprehendat, nec
debet particulares tātum reſpicere, c. erit autem
lex, 4. diſtinct. & dixi ſupra, lib. 2. cap. 7. verum di-
cant, & concludant alij peritiores, vt lubet, mihi
ſufficit, ſummis labris hoc aduertiſſe. Non nega-
22 uerim † locos recluſos, & pro principum oblecta
mento cuſtodiēdos eſſe. Latè Ioannes Sainxon
in Conſuet. Turonenſ. titulo 5. *des Droictz de Cha-
ſtelenie*, Articulo primo; col. 1. vt de Regijs nemo
rib. Gallicis aſſerit Renatus Choppinus, in Con-
ſuetud. Andegauenſ. lib. 1. de Iuriſd. Andegauēſ.
cap. 36. num. 1. & de Domanio Franciæ, lib. 3. tit.
22. num. 6. Iacob. Rebuff. in dicta l. vnica, C. de ve-
nat. ferar. lib. 10. Caſſançus in Conſuetud. Burg.
Rubr. 3. §. 7. num. 2. Steph. Bertrand. in dicto con
ſil. 255. vol. 1.

23 Tertiò declara, prohiberi † poſſe quem tende-
re retia, & laqueos pro venatione, ac inſtrumen-
tis ſimilibus, quia his prohibita eſt venatio, vt in
dicto c. 1. §. nemo retio, de pace tenenda, & eius
24 violatorib. Intellige, niſi † pro capiendis Vrſis,
Apris, & Lupis, vt ibi: & voluit Iacobin. de San-
cto Georg. in Inueſtitura Feudali in verbo, Et
cum venationibus, num. 1. poſt And. de Iſern. in
dicto §. nemo retia, vbi etiam Paris de Puteo,
25 col. pen. verſ. nota in hac lege. Et licet † ille textus
loquatur de quibuſdam feris, tamen intelligitur
etiam de alijs ſimilibus, & nociuis, vt de Leoni-
bus, & de Pantheris, vt dicit Caſſan. in dicto §. 8.
ſequitur Thom. Grammat. in dicta Deciſ. 67. nu.
10. Niger in c. Regni, Grauamina, num. 114. &
Iacobin. in dicto §. Et cum venationibus, num.
primo.

Et quamquam aliqui velint fundare opinionē
ſecundam, quod venatio poſſit prohiberi, prçter-
quam ad Vrſos, Apros, & Lupos, arg. dicti §. Ne-
mo retia, Reſpondetur, plures ad illum textum à
26 Doctoribus datos † intellectus, quos enumerat
Iacobus Aluarotus per ordinem, ibi: ſed ante eū
dixerat Andr. de Iſern. vt eſt videre apud ipſum,
& hos refert etiam Iacobin. de Sancto Georg. in
dicto §. & cum venationibus, in princip. alijq.
Doctores nōnulli ex ſupra relatis, qui maiori ex
parte aſſeruerunt eos intellectus diuinatorios eſ-
ſe. Ego verò, etſi non auſim dicere, ac tot pro-
ceres, & in iure dicundo Iuriſcōnſultos Princi-
pes iudicio antecellere; Ne autem in omnibus
me ſimplicem opinionum ſectatorem, vel ſub-
ſcriptorem faciam, cum omni bonorum venia,
& meum intellectum afferam, nec illum vanum
omnibus futurum eſſe arbitrabor. Imperator
27 Federicus in toto † contextu illius titulis nil a-
liud tractauit, niſi ſubmouere cauſas, quæ pacem
quoquo modo violare poſſent; cū aūt cōſpiceret
pacē violari poſſe ēt inſtrumētis venatorijs, non
prohibuit vnquam in illo textu venationem, ſed
quod in venatione, nemo tēdere rete, & laqueū,
28 quia iam ſciebat Imperator † in venatione arma
portari poſſe, ac deferri, vt eſt text. incauillabilis,
in l. 1. ff. ad leg. Iul. de vi publica. Iacobus de Ardi-
zon. in Summa, tit. de pace tenenda, cap. 152. in-
cip. ſupra. Sed quia ſub ſpecie venationis, po-
terant tendi retia, & laquei, & cum his etiam
quodammodo proditoriè occidi, vetuit retia
& laqueos, quibus cum in ſimilibus poterat pax
turbari, cum antea prohibuiſſet gladios, & enſes,
vt nullam turbandæ pacis materiam intactam
relinqueret, & illos tendi prohibuit. Salomon,
vt tolleret tendiculas abſconditas, quæ fieri poſ-
ſent ad effundendum humanum ſanguinem, cū
dixiſſet Prouerb. cap. 1. Abſcondamus tendicu-

las

las contra inſontem fruſtra, ſubiungit: Fili mi,
ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à ſe-
mitis eorum, pedes enim illorum ad malum cur
runt, & feſtinant, vt effundant ſanguinem, fru-
ſtra autem iacitur rete ante oculos pennatorū.
Quem locum exponens Rabbi Leui Bengerſo-
ni, vt ibi Rodulphus Baynus refert, dicit: Auicu-
læ nihil tale meruerunt, neminem læſerunt, &
proinde, vt ſine cauſa extendere ſolent aucupes
rete ad capiendas aues, ſic peccatores inſidian-
tur ſanguini alieno, & occulte agunt, vt interfi-
ciant innocentes, qui nihil tale meruerūt. Adeo
29 quod Rete † deceptionis loco ad capiendos ho-
mines aptum eſt, & ad illos decipiendos. Et ſimi
liter idem Salomon Prouerb. cap. 29. Homo,
qui blandis, fictiſq. ſermonibus loquitur amico
ſuo, rete expandit greſſibus eius. & Hieremias
Thren. cap 1. Expandit rete pedibus meis. Vnde
Oſeas cap. 7. in Hebræos recedentes à præceptis
Domini inquit: Aegyptum inuocabant, ad Aſ-
ſyrios abierunt, & cum profecti fuerint expan-
dam ſuper eos rete meum, quaſi volucrem cæli
detraham eos, cædam eos ſecundum auditionē
cœtus eorum. Hinc illa Poetarum fabula, Vulca-
num ob Adulterium Martis, & Veneris illos in
Rete concluſiſſe omnibus deridendos, vt poſt
alios meminit Natalis Comes Mytholog. lib. 2.
cap 7. & lib. 4. cap. 13. Sic etiam & laquei mortis
arma ſunt. De laqueo iſto loquitur Dauid Pſal.
9. Infixæ ſunt gentes in interitu, quem fecerunt,
in laqueo iſto, quem abſconderunt comprehen-
ſus eſt pes eorum. Et poſt pauca Dauid ibidem
inquit: Oculi eius in pauperem reſpiciunt, inſi-
diatur in abſcondito, quaſi leo in ſpelunca ſua,
inſidiatur vt rapiat pauperem, rapere pauperem,
dum attrahit eum in laqueos ſuos, & clarius
30 Pſalmo 30. † Educes me de laqueo venantium.
& Pſalmo 34. Abſconderunt mihi interitum la-
quei ſui & Pſalmo 141. Abſconderunt laqueum
mihi in via hac, qua ambulabam. Et Eccleſiaſti-
ci, cap. 9. Communionem mortis ſcito, quoniā
31 in medio † laqueorum ingredieris. Et ideo la-
32 queo † vitam finire, eſt inter pœnas in iure ex-
preſſas, vt late probaui ſupra, lib. 2. cap. 8. quo in
loco multa retuli exempla hiſtoriarum. Et ridi-
cula mihi videntur, quæ comminiſcuntur no-
ſtri, dum dicunt, prohibuiſſe venationem ibidē,
33 quia ex ea pax turbari ſolet, quia etſi † hoc verū
eſſe poſſet, quo iure magis ex retibus, & laqueis,
quam alijs modis, in venatione ſcandala oriri
poſſent? Et quo modo, ſi ad pacem ſeruandam,
& tumultus, ac rixas effugiendas hoc ſtatuebat,
quo pacto, cum ad venationem vrſorum, lupo-
rum, & aprorum ſimilia, & maiora accidere poſ-
ſent, in illis capiendis, non eadem oriri poſſent?
34 Arbitror inſuper Imperatorem † eo ſolum re-
ſpexiſſe, vt ſolum hæc ferociora animalia reti-
bus, & laqueis capiantur, alia vero, vt Capreoli,
Lepores, Cuniculi, & ſimilia, quæ mitiora, ac ti-
midiora ſunt, noluit iſtis deceptorijs inſtrumen-
35 tis venari poſſe. Quamquā & laqueorum † & re-
tium antiquiſſimum morem fuiſſe, & in venan-
do, & aucupando dicat Virgilius. Georg. lib. 1.
dum ait:

Tunc laqueis captare feras, & fallere viſco
Inuentum, & magnos canibus circumdare ſaltus.

Et poſt pauca ibidem Virgilius inquit

Tunc gruibus pedicas, & retia ponere ceruis.
Auritoſq. ſequi lepores.

Quarto declara, prohibitionem venationis
fieri non poſſe, ſecus autem eſſet, ſi curſu tempo
36 rum, aliqui domini, per edicta † id prohibuerūt,
quibus ſubditi non contradixiſſent: nam ſi quis
prohibuiſſet, & ſubditi contra ſimilia proclama
ta proteſtationes, & actus contradictionis feciſ-
ſent, quia tunc ſi prohibiti eſſent, & illi minime
contradixiſſent, edictum prohibitorium proſe-
qui poſſet, ſin autem eſſet contradictum, ſecus,
vt ex dicto Hoſtienſ. in dicto cap. Non eſt, de de-
cim. quia tunc ex præſcriptione ius prohibendi
venationem quærunt, vt ſupra. Iacobin. de San-
cto Georgio. in dicta inueſtit. in §. & cum vena-
tionibus, num. 2. Menoch. de Arbitr. Iud. quæ-
ſtion. caſu 160. num. 10. & 11. Ioan. Franciſc. Bal-
bus, in tract. Præſcript. 4. parte, quintæ partis, prin
cipalis, quæſt. 5. num. 4. Crauetta in conſil. 658.
num. 1. Grammat. in d. deciſ. 67. num. 11. Anton.
Capic. in inueſtitura Feudali, in verbo Feudorū
Clauſulæ, §. Et cum venationibus. Niger in di-
cto cap. Regni, Grauamina, num. 114. & in dicto
cap. Magiſtri Foreſtatum, num. 18. M. Anton.
Natta in dicto conſil. 522. num. 1. volum. 3. Fran
ciſc. Marc. in dicta deciſ. 530. num. 15. Anton.
Scappus de iure non ſcripto, lib. 2. cap. 33. num.
7. Roland. à Valle, in dicto conſil. 9. num. 13. vo-
lum. 2. Ioan. Sainxon in conſuetud. Turonenſ.
tit. 5. *Des droictz de Caſtelenie.* Articulo 1. in verbo,
Droictt de Foreſtz, colum. 1. Caſſan. in Cōſuetud.
Burgund. rubrica 13. §. 7. num. 4. Nicol. Boer. in
Conſuetud. Bituric. Tit. *Des couſtumes prediales.*
§. 5. Hartmā. Hartman. lib. 2. tit. de ſeruitutibus,
cap. finali, Petr. Cenedo, in dicto Collectan. iu-
ris Canonici, c. 56. num. 4. Vincent. de Franch.
in dicta deciſ. 158. num. 2. & 3. Et ex iſta declara-
tione dico confundi opinionem illorum, qui di
37 cunt de iure † prohiberi poſſe, & prohibitam eſ-
ſe venationem, quia ſi de iure id procederet, in
vanum hanc Cautelam adinueniſſent.

Quo vero ad pœnas, cum mea ferat opinio, il-
lam non niſi in caſibus præmiſſis venationem
38 prohiberi, & idcirco † pœnam pecuniariam ſta-
biliri iuxta dictum Dominici de Soto, de Iuſti-
tia, & iure, lib. 4. quæſt. 6. Articulo 4. & Martin.
Nauar. in Summa, cap. 17. num. 120. & per plu-
39 res ſeqq. † Grauari autem aduerſus reiterantes
contra Principis, vel ſuperioris Edictum, dum
iuſtis ex cauſis illud factum fuerit, quas nouiſſi-
mus omnium enumerauit Fachineus in dicto
cap. 1. lib. 1. quo loci ample ponit pœnas, à qui-
bus in his cauſis, in quibus modicum vertitur
Principum, aut Rerumpublicarum præiudiciū,
ſemper Dominos, & Magiſtratus abſtinere de-
bere, monerem.

40 Animalium † itaque Silueſtrium, ac ferarum
venatio, non adeo parui facienda eſt, cum illa,
Iure quidem Diuino permiſſa ſit, ex Geneſi, c. 1.
& cap. 9. in quibus, hominem creaſſe Deum op-
timum maximum, vt præeſſet animalibus vni-
uerſæ

Digitized by Google

uerſæ terræ, piſcibus Maris, & volatilibus cæli, deducit Andr. Fachineus in dicto cap. 1. in princip. His adde Dauid Pſal. 8. Omnia ſubiecit ſub pedibus eius, oues & boues, vniuerſas, inſuper, & pecora campi, volucres cæli, & piſces maris. Hinc Geneſ. cap. 25. factus eſt Eſau vir gnarus venādi, & homo Agricola; & paulo poſt inquit: Iſaac amabat Eſau, eo quod de venationibus illius veſceretur. Vnde Geneſis cap. 27. Iſaac eidē Eſau dixit: Sume arma tua, pharetram, & arcū, & egredere foras, cumq. de uenatu aliquid apprehenderis, fac mihi inde pulmētum, ſicut velle me noſti, & affer, vt comedam, & benedicat tibi anima mea antequam moriar. Et poſt pauca ait: Affer mihi cibos de venatione tua. Quo-

41 modo autem ſi prohiberi † poſſet venatio fieret præceptum de quo Deuteronom. capit. 12. Capream, & Ceruum comedas. Et iterum Deuteron. cap. 14. Ceruum, Capream, aliaſq. feras habentes vngulam diuiſam comedere permiſit. Hinc Hieronymus aduerſus Iouinianum lib. 2. ait: Quis vſus porcorum abſque eſu carnium? Quid Capreę, Ceruuli, Damulæ, Apri, Lepores, & huiuſmodi venatio? Si non comeduntur, hęc omnia fruſtra à Deo creata ſunt? Vnde non ille-

42 pidè Xenophon dixit, † venationem eſſe Deorum inuentum. Prima enim naſcentis mundi ætas, nondum aſſueta ad præparanda ciborum delectamenta, vt par eſt, venationi prompta eſſe

43 debuit; nec mirum, ſi etiamnum, multæ † Mundi Nationes, Venatione, Aucupio, & Piſcatu viuunt, quorum multas commemorat in libris Antiquitatum Diodorus Siculus. Tyſſagetas, aliaſq. nationes venatione viuentes, commemorat Herodotus lib. 4. Hinc de Tartaris Ioannes Aubanus de Moribus Gentium, libro ſecundo, capitulo decimo, inquit, Sagittationibus lu-

44 ctationibuſq. viri gaudent, † venatores mirabiles ſunt, Cataphracti ad venandum pergunt, feram conſpicientes corona circumſtant, & tunc ſagittis, quas quiſq. in illam miſit præpeditam capiunt. Sed hodie Heroum, Principum, ac Nobilium id exercitium proprium eſt, non tamen adeo illis ſpernendum, vt quorum filij ad exercendos Bellicos actus ſtudijs adiuuent; Ferarum enim venatu, ac occiſione quodam modo ad effundendum ſanguinem fiunt ſecuriores; nam, vt Philo Iudæus de Vita Moſys lib. 1.

45 teſtatur, † Bellicoſa ingenia præexercent ſe in venationibus, in feris enim experiuntur futuri præfecti militiæ, brutis præbentibus materiam exercitij, tam belli, quam pacis tempore. Torperent enim Principum, Heroum, & Nobilium vitæ, ni exercitatione venationis ocia tranſigerēt, ſic Hippolytum venationi accommodum inſimulat Seneca in Tragedia Hippolyti cap. 1. Pro-

46 pterea † proprium eſt Nobilium apud Germanos illam exercere, ſolis enim ipſis venationem licere, longo vſu, eis conceſſa libertate contendunt, priuatis hominibus, leporum præſertim, caprearum, hinnulorum ceruorumq. venatio, oculorum effoſione, & aliquibus truncatione capitis interdicta, noxias tantum feras captare cuique licet, vt Ioannes Boemus lib. 3. cap. 12. te-

47 ſtatur. Eodem modo, & apud † Gallos per Principes & Nobilitatem ſummo ſtudio venationē agitari, ſcribit Aimoin. de Geſt. Francorum, lib.

48 1. cap. 21. lib. 2. cap. 37. lib. 4. cap. 91. Sic † apud Septētionales populos, Gothos, Suecos, Helſingios, Medelpadios, Angermannios, Iempthios, Bothnius, Danos, alioſq. peculiare, & propriū eſt illorum venationis exercitium præſertim Nobi-

49 lium, ac Principum, ob diuerſitatem † animaliū quæ alibi non reperiuntur, ac pellium nobilitatem, & illarum valorem, quibus non ſolum ipſi vtuntur, ſed etiam apud diuerſas nationes magno pretio vendunt, habent enim non modo Ceruos, Damulas, Capreolos, Lepores, & animalia ſimilia, quæ apud nos in Italia reperiūtur, ſed Rangiferos, Alces, Onagros, Caſtores, Gulones, (quos illi Ierff dicunt, Germani Vielfraff, Sclauones Roſſomaka appellant) Lepores Candidos, Lynces, Lupos, Lutres, Sciuros, Marduros, Zebellos, Hermelinos, Taxos, Vros, Vulpes diuerſorum colorum, aliaq. animalia, de quibus agit Olaus Magnus Archiep. Vpſalenſis de Rebus Septentrionalib. lib. 18. per totum.

50 Hinc militibus † venatio peculiaris eſt, vt belli exercitationib. indurati aſſueſcant laboribus his vt ad res bellicas, ad vitanda, ac infetēda pericula cautiores fiant, vt inquit Xenophon in Cyripædia, lib. 1. Athenæus Diphnoſophiſtor lib. 1. cap. 20. de quo Horatius Carminum lib. primo, Ode prima.

Manet Venator
Sub Ioue frigido, coniugis immemor.

51 Si aper, aliaue † fera in laqueum, quem ego po ſueram, incidit, alius autem illum capit, num poſſim illum repetere? quod non, inquit Iacobin. de Sancto Georgio, in dicto §. & cum venationibus, non enim dicitur meus aper, niſi illum manu ceperim, l. In laqueū, 55. ff. de acquir. rer. domin. & occupantis fieri idcirco voluit Barth. Veronenſ. in dicto cap. 21. de Aucupat. col. 2. verſic. ſed quid ſi fera beſtia. At, qui non permiſſu domini in alieno laqueum poſuerit, nihil ſibi quærere, quia aper, qui eo in loco in plagas incidit, necdum apprehenſus eſt, non alterius fit, quā ſi in ſuo, vel alieno loco domini permiſſu laqueū poſuerit, cui ita hęſerit aper, vt diu colluctando expediturus ſe non fuerit, & ita loquitur illa l. in laqueū, & ſic etiam in hac re ſentit Iacob. Cuiac. Obſeruat. lib. 4. cap. 2. in fine.

52 Quando verò † fera beſtia vulnerata eſt, capi poſſit, & qui vulnerarunt, illam perſequendo alij capiunt, capientium fit, vt Caius inquit in l. naturaliter, 5. §. illud; ff. de acquir. rer. domin. §. illud, Inſt. de rer. diuiſ. & ita voluit Cepoll. in d. c.

53 21. Sed tamen communi conſuetudine, † obſeruari Trebatij opinionem, quod debeatur perſequentibus, voluit Accurſ. in d. l. naturaliter, §. Illud. Eamdem opinionem probauit Bartol. in l. quo minus, num. 10. ff. de Fluminib. quem ſequitur Thomas Grammat. in deciſ. 71. num. 9. & de conſuetudine ſic ſeruari inquit Mynſingerus, in l. illud, Inſt. de rer. diuiſ. ac ita iudicatum fuiſſe ſcribit Renatus Choppin. in Conſuetud. Andegau. lib. 1. cap. 32. in fine, conſiderare enim oportet

Digitized by Google

tet labores ſumptos, à perſequutoribus cū equis fortè, & canibus feram in ſequentibus, vt iuſtum non ſit, alium feram anteuertendo, illis eripere & conſuetudinem hanc ſeruari cenſuit Azo in Summa, Inſt. lib. 2. tit. de rerum diuiſ. num. duodecimo.

Materia admonet, vt nihil alterius hac de re ſcribere auſim, ſed tantummodo illud afferre nō grauabor, quod optimè ea de re animaduertit
54 Plato de Legibus Dialogo 7. dum inquit: † Pedeſtrium venatio vobis ſola relinquitur, ſed nec dormientium, quæ vicibus quibuſdam interpoſitis fit, nocturnaq. vocatur, & ocioſorum hominum eſt, laude digna habetur, neque etiam quæ in laboris remiſſione fit, & retibus, laqueiſq. non conſtantis animi viribus ferarum domat atrocitatem. Sola ergo quadrupedum venatio illa reſtat, omnibus optima, qua equis, canibus, corporis viribus agitur. Nam quibuſcumque Diuina curæ eſt, fortitudo, hi quadrupedes omnes curſu, vulneribus, teliſq. manu propria venando, vincere debent. Sed laus, vituperatioq. venandi, ita diſtincta ſit, lex autem iſta, Sacros quidem hos venatores vbicumque venari velint, nemo prohibeat. Venatorem nocturnum retibus, & canibus ſuis fidentem, nemo vſpiam ſinat venari. Auceps per incultos agros, monteſq. vagari permittatur, à cultis locis, ſacriſq. incultis à quocumque pellatur. Hæc Plato, Non adeò tamen
55 proſequendam venationem arbitror, † quando plura miſeriarum exempla afferre poſſem, quæ iis acciderunt, qui nimium venationi incubuerunt, nam etſi bonorum, ac rerum ſubſtantias quandoque multi ea ex cauſa ita effuderunt, in extremam vt paupertatem, & miſeriam inciderint, quod in Principibus Viris, ac diuitibus locū
56 ſibi minimè vendicaret. † Multi tamen peruerſi caſus, multaq. infortunia, & acerbiſſimi rerum exitus, & mortes extitere, quos narrare ex profeſſo relinquo, conſideranda ſunt in venatione, quę animaduertit Ioan. Paponus ad præceptum Nō Mechaberis, in Præfatione verſi Præterea licet ludendi [illegible]

57 Qui plura † de venatione, aucupio, & de colūbariis videre deſiderat, adeat Sebaſtianum Medices, quem ſcripſiſſe de Venatione, & Aucupio Commentarios audio, ſicuti, & illos de venatione ferarum Ioānis Petri Molignati, qui ad meas manus hucuſque non peruenerunt, ſed ad vetuſtiores, quos habemus illos tranſmittimus, Oppianum, qui verſibus de Venatu, & Aucupio plures libros conſcripſit. Xenophontem de venatione, ex nouiſſimis, Petr. Gregorius Syntagmat. Iuris Vniuerſi, lib. 39. cap. decimo, & Syntaxis Artis Mirabilis, lib. 29. cap. primo, & ſecundo. Renat. Choppin. in Cōſuetud. Andegauenſ. lib. primo, 32. 33. 34. 35. & 36. capitibus, & de Domanio Franciæ, lib. 3. titulo 22. num. 6. & pluribus ſequentibus. Belliſarius Aquiuiuus Dux Neritoni in libro de Venatione & Aucupio, quem habeo typis excuſum in anno Domini 1519. Hieronym. Mercurialis de Arte Gymnaſtica, lib. 3. cap. 15. Stephanus Forcatulus de Gallorum Imperio lib. primo, nouiſſimè ac remiſſiuè Polydorus Ripa de nocturno tempore, cap. decimoquarto, qui retulit aliquos pulchros verſus Petri Angeli Bargæi Poetę tēporis noſtri celeberrimi.

58 Quando † autem Clericis, ac Religioſis liceat, & quomodo venatione vti poſſint, ac debeant, ſufficit remittere lectores, ad Hoſtienſ. Ioan. de Anania, & alios Canoniſtas, in c. 1. de Cleric. Venat. Paul. de Leazar. & Card. in Clementina, Ne in agro, §. porro, de ſtatu Monachor. Præpoſit. in c. 1. 34. diſtinct. Luc. de Penna, & Ioan. de Platea, in l. Senatoribus, C. de excuſ. muner. lib. 10. Bernard. Diaz in Practica Criminali Canon. cap. 61. Iacob. Menoch. de Arbitr. Iudic. quæſt. Caſu 413. num. 16. & 17. Petr. Gregor. Syntagmat. iuris vniuerſi, lib. 39. cap. 10. num. 14. Et infinitos propemodum allegans Petr. Cened. Collectan. Iuris Canonici, parte prima, cap. 56. num. 8. cum pluribus ſequentibus. Ioan. Paulus Lancelottus Inſtitution. Canonicar. lib. 1. tit. de vita, & honeſtate Cleric. §. ſed nec, in verbo, Venatores.

CAP. IV.

ARGVMENTVM.

Piſcationes, an poſſint prohiberi per Dominos, & Barones; An illæ de Regalibus ſint; & omnia ad piſcationum ſegetem occurrentia, declarantur.

COMPENDIVM.

1 *Piſcatio, an per Dominos, & Barones prohiberi poſſit, & num. 10. 11. 12. 15. 16. 17. & 18.*
2 *Piſcatio, num ſit de Regalibus, & num. 3.*
3 *Piſcationum redditus, an ſit de Regalibus.*
4 *Redditus Piſcationum Maris, Lacus ac Fluminum, cuius ſint, & num. 12. & 13.*
Intellectus c. 1. in verbo, Piſcationum, quæ ſint Regal. ſub eod. num. 4. & num. 6.
Sexageſima piſcium, vel pretij illorum debetur Fiſco Regio in Ciuitate Neapolis, ibid. ſub eod. num. 4.
5 *Intellectus Ritus 72. Regiæ Cameræ ſub tit. de iure piſcariæ, & portus.*
7 *Intellectus l. inter publica, 17. ff. de verbor. ſignific.*
8 *Pix foſſilis, quo in loco reperiatur.*
9 *Lacus miræ magnitudinis, arte effoſſus per Myridem Aegypti Regem propè Memphim, illius ambitus, profunditas, Statuæ quæ in illo poſitæ; piſcium ſpecies viginti duas ibidem ad vxoriæ perſonæ cultum collatus, illius prouentus. Quantus indè redditus quotidianus.*
13 *Lacus Leſinienſis, & Lacus Varanus, magni redditus, & cuius ſint, & num. 14.*
15 *In Mari à priuatis ſeruitus aliqua imponi nequit.*
17 *Maria, flumina, & lacus ſunt ſub Principum, ac Superiorum protectione, ob ſcelera & maleficia quæ committi poſſunt in eis.*
18 *Piſcari ſolus, quis in loco ſolitus aliōs prohibet, & quantum tempus requiratur & rata ſit iſta prohibitio; & num. 19. & 20.*

21 *Piſcatio cum herbis venenoſis in aquis, an ſit prohibita.*

Intellectus Conſtit. Regni Quicumque Federici Imperatoris.

22 *Succorum mixtura piſcatio ex Platone prohibita.*

23 *In mari nocturno tempore cum lumine piſcari prohibitum.*

24 *Conductor fluminis, vel lacus, tempore ſuæ conductionis multos piſces reclusit in viuarijs, demũ alij lacum, & flumen conduxerunt, & prætendunt primis conductoribus non licere piſces extrahere, quæritur quid iuris. remiſſiuè.*

A X I O M A.

Piſcationibus abſtinento,

QVaſi ſimilia ſunt his, quę in præcedenti capite diximus, ea, quæ nunc de piſcatione, ſcribenda erunt, licet aliquali differentia notentur.

1 Pro his, qui † tenent, poſſe ſuperiores Dominos, & Barones prohibere ſubditis piſcationem videtur ex cap. 1. in verbo, Piſcationum, quæ ſint
2 Regal. argui poſſe, quia † cum piſcatio ſit de Regalibus, videtur, eum qui à Principe ius, & poteſtatem non habet, poſſe piſcari prohibere, & habetur in l. Inter publica, 17. in fine, ff. de verb. ſignif. eſſe de Regalibus. Poſtquam hæc ſcripſeram ponit Aldoum. in conſil. 20. num. 176.

3 Sed aduertendum fore manifeſtum eſt, † piſcationes ipſas nullo pacto de Regalibus eſſe, ſed tantummodo redditus earumdem piſcationum, vt dicit text. in dicto c. 1. quos forte Princeps ha-
4 beret in aliquo † loco maris, lacus, vel fluminis, vt dixerunt ibi Andr. de Iſern. Iacob. Aluarot. Præpoſit. Matth. de Afflict. Franciſc. Hotoman. & alij, quia intelligitur de vectigali, quod fortè quis haberet ſuper piſcationibus. Prout in Regno tenet Regia Curia in Ciuitate Neapolis, in qua fit ſolutio ſexageſimæ, piſcium, vel pretij illius, vt meminit Afflic. in dicto verbo, Piſcationũ
5 redditus, allegando ita caueri † per Ritum Regię Cameræ Summariæ, incipit. Hæc iura ſunt vetera. Ego habeo hos Ritus manuſcriptos, & iſte Ritus eſt ſub Rubr. de iure piſcariæ, & portus, num. 72. In quo dicitur, quod hæc iura portus, & piſcariarum ſunt vetera, quoniam introitus portus, & piſcariarũ in terris in quib. ſunt portus, & piſcariæ, enumerantur inter publica; allegatur ibidem text. in dicta l. inter publica. Sed quæ addita ſunt à Federico Imperatore, loquuntur in piſcibus, qui portantur de loco ad locum per mare, aut per terras, & tunc fit ſolutio ob paſſagium piſcium, vel pro ſalma qualibet illorum, & ſic iuris paſſus, aut pro mercibus, quæ in aliquo portuũ ad vendendum adportantur, & cum prætendiſſet Regia Curia exigere Decimam, porrecta ſupplicatione Imperatori, cenſuit ſolui ſexageſimam. Hæc omnia habentur in dicto Ritu. Et
6 ita † intelligi debet de vectigali, quod forte exigere à piſcatoribus, vel ex piſcationibus, ſolebat Princeps: vt dicit ex Aluaroto, Iacobin. de Sancto Georgio, in Inueſtitura feudali, §. Et cum piſcationibus, num. ſecundo, ſed ante eos idem dixerat Andr. de Iſern. ibidem, numero quinto, duobus verbis breuiſſimè ſe expediens, dum ait, intelligendum eſt, vbi conſueuit habere ius piſcatorum. Idem Iacobin. in verbo, Fluminibus, num. 11. & 12. Idem cenſuit Anton. Capic. in Inueſtitura feud. in verbo, Feudorum Clauſulæ, §. piſcher:js.

7 Quo verò ad notata † in dicta l. inter publica cendũ eſt fruſtra maiores noſtros ſcripſiſſe in did. l. piſcariarum & dicere debere (piſcariarum)
8 de † pice foſſili profondinis, & reperiri picem foſſilem ex Theopompo in Apolloniatarum agro, ſcripſit Plin. lib. decimoſexto, cap. duodecimo, quod nouiſſimè aduertunt etiam Gulielmus Forner. in dicta l. inter publica, dicens ſic loqui Pandectas Florentinas, & idem dicit etiam Iacob. Cuiacius in dicto tit. quæ ſint Regalia Feudor. lib. quinto. Quinimmo, & picem foſſilem in Tuſcia fieri ex Strabone libro quinto, docet idẽ Fornerius. Idq. etiam ex præcedentibus verbis d. legis conſtat: nam Iuriſconſul. dicit, ex Salinis, & alijs metallis effoſſitijs, idcirco videbatur ineptè loqui, ſi ab his ad piſcationes tranſijſſet.

Vnde ad materiam redditum piſcationis, apud alios Principes vſu fuiſſe, proferri poteſt me
9 morabile exemplum † Myris Aegypti Rex ſupra Ciuitatem Memphim ſtadijs decem, effodit lacum, vtilitate miranda magnitudine operis incredibili, cum eſſet ambitu ſtadiorum trium millium, & ſexcentorum, ita, vt facto calculo ad milliaria Italica, octo ſtadiorum pro quolibet milliari, erat illius ambitus ducentorum triginta quattuor milliariorum; profundum eius alicubi vlnis quinquaginta; Cumq. ſciret Nili incrementa incerta eſſe, vnde magna, mediocris, vel modica ſit abundantia. Lacum hunc effodit, aquæ inundantis receptaculum, ne ſupra modum excreſcens, a limo terram implens, infertilem redderet, aut aquæ defectu ſiccitate premerentur. Foſſam à fluuio ad lacum, iugeris latitudine, ſtadiorum octoginta quinque longitudine duxit. Secundum aquæ incrementum, aut defectum, os foſſæ nunc aperiebatur, nunc claudebatur. In illius medio, Myris Statuas duas lapideas, vnam ſibi, vxori alteram in throno ſedentes ſtatuit, exiſtimans his operibus ſui memoriam immortalem reddere. In eo piſcium duo, & viginti genera fuiſſe perhibẽt, quorum vectigal vxori conceſſit, ad vnguentorum vſum, aliumq. corporis cultum, tanta, piſcium copia, vt vix illis ſaliendis plurimi ſufficerent. Id vectigal vxori diebus ſingulis argenti talentum præbuit, vt teſtatur Diodorus Siculus Antiquitatum lib. 2.

Planum itaque fit, hunc piſcationum redditũ iis Principibus, ac Dominis Regalium iure deberi, qui antea longo temporum curſu illud ha-
10 buerunt; Communis † namque Romani iuris diſpoſitione, piſcatio, & iure gentium, omnibus permiſſa, prohiberi edicto, regulariter minimè poteſt, cum omnibus licita ſit in flumine publico, & in portu, §. flumina,

§. Ripa-

Digitized by Google

§. Riparum. Inſtit. de rerum diuiſione, l. ne-
mo, l. Riparum, ff. eodem titulo, l. prima, in prin-
cipio, ff. de aquirend. rerum domin. l. Iniuria-
rum, decimatertia, §. ſi quis me prohibeat, ff. de
iniur. vbi dicit teneri actione iniuriarum, ſi quis
prohibeat aliquem piſcari. Dum hæc prælo dan-
tur Aldouin. in conſil. vigeſimo, numero 175. vo
lum. 1.

Vndè non immeritò noſtri Scriptores conclu
11 dunt, † Dominos terrarum Principes, ac Magi-
ſtratus, Piſcationem prohiberè non poſſe, ſicuti,
nec Præſides hanc prohibitionem faciunt, arg.
l. 3. §. planè, ff. Quod vi, aut clàm. & in ſpecie cen-
ſuit Ioan. Faber, in dicto §. Flumina, num. 4. quẽ
ſequitur Guido Pap. in Deciſ. 514. Frãciſc. Marc.
in Deciſ. 530. num. 15. cum pluribus ſeqq. vol. 1.
Barthol. de Caſſanço, in Conſuetud. Burg. Rubr.
13. §. 2. Gloſſa 1. nu. 13. & 22. Barthol. Veronenſ.
de ſeruit. ruſticor. præd. cap. 42. de Piſcatione, Ia-
cobin. de S. Georgio in verbo, & cum piſcationi-
bus, nu. 2. Renat. Choppin. de Doman. Frãc. lib. 1.
titu. 15. num. 6. Anton. Scapp. de Iure non ſcripto,
lib. 2. cap. 33. Ioan. Sainxon in Conſuet. Turon. ti-
tulo 25. artic. 4. in verbo, *Eſtange peſcherie*. Et hoc
ſit pro firma Regula, cum ſubditi ſint facti homi-
num à Deo omnes piſces maris, & fluminum, vt
dictum eſt in capite præcedenti.

12 Declara tamen Primò, non procedere † vbi-
cũque in Maris aliqua parte, aut in Flumine, vel
Lacu, quis haberet redditus annuos, vt dictum
eſt ſupra, per text. in dicto cap. 1. in verbo, Piſca-
tionum redditus.

Secundò declara non procedere, vbicumque
13 ius piſcãdi competeret alicui priuato, † prout vi-
demus in Regno in Lacu Leſinenſi, qui eſt Ec-
cleſiæ Sanctæ Mariæ Annunciatæ Vrbis Neapo-
14 lis, & Lacus Varani, † qui omnes ſunt in Apulia
in Mõte Gargano, cuius Lacus ius ſpectat ad Mo
naſterium Sanctæ Mariæ de Tremito in inſula
Diomedea, in quo morantur Canonici Regula-
res Ordinis Sancti Auguſtini, quod Monaſteriũ,
aliosq. complures Dominos, & Barones, audio
vendere ius piſcandi in eis, & ex locatione dicto-
rum Lacum, retrahunt redditus annuos aſcẽden
tes ad viginti circiter millia aureorum, vt in La-
cu Gardæ facere Veronenſes Dominos ſcribit
Cepol. in dicto capit. 42. de Piſcat. & l. 2. verſic.
Secundo fallit, & in cap. 30. de Lacu. Idem in La-
cu Traſimeno Peruſino, vt ibidem dicit Veron.
& hoc videtur de mente Ioan. Fab. in dicto §. Flu
mina, dum dicit, niſi conſuetudo eis ius pinguius
concedat. Guido Papæ in dicta Deciſ. 514. in fine,
& huc pertinet etiam text. in dicta l. iniuriarum,
§. ſi quis me prohibeat, vt dicit Cepolla, in dicto
cap. 42. verſ. Primò, vbi loquitur de Flumine pri-
uato. Renatus Choppin. in conſuetud. Audegau.
lib. 1. cap. 29. num. 6.

15 Tertiò declara, ſecus eſſe, † quando quis con-
ueniret, cum aliquo ne in mari, vel alio loco piſca
retur, quamuis enim mari, cum ſui natura omni-
bus pateat, ſeruitus aliqua imponi per priuatos
nequeat, tamen ſeruanda eſt conuentionis fides,
& in caſu contrauentionis prohibitio locum ſibi
vendicabit, l. venditor, in princip. ff. com. prędior.
Cepolla, in dicto cap. 42. de Piſcat. colum. 1. verſ.
Tertiò Fallit. Iacob. de Sancto Georgio, in ver-
bo, Fluminibus, ſub num. 11. verſ. Quartò fallit,
Anton. Capic. in dicto §. Piſcherijs, verſ. Quinto
limitatur.

16 Quartò declara, quando † eſſet conſuetudo nõ
piſcari in aliquo loco, niſi pro vſu publico, quę cõ-
ſuetudo tamquam valida operaretur, vt prohibi-
tio fieri poſſit, argum. dictæ l. venditor, §. ſi conſtat,
& voluerunt Cepolla, Iacobinus, & Capicius, in
locis ſupra allegatis.

Quintò declara, ſecus eſſe quo ad Iuriſdictio-
17 nem, & protectionem, † quia Maria, Flumina,
& Lacus, ſunt ſub Principum, & Superiorum, ac
Magiſtratuum protectione, cum in eis committi
poſſint ſcelera, & maleficia, ac facinora. Bartol.
in l. 1. C. de Claſſ. lib. 11. poſt gloſſam in l. 2. vbi
Bald. ff. de rer. diuiſ. Doct. in c. vbi periculum, de
elect. in ſexto, Angel. in l. Inſulæ Italiç, ff. de Iudic.
Iacobin. in verbo, & cum Piſcationibus, num. 1.
in fine, & in verbo, Fluminibus, num. 10. poſt Ce-
pol. de ſeruit. ruſt. prædior. & de Flumine Anton.
Capic. in verbo, Feudor. Clauſulæ, §. Flumini-
bus, col. 3. verſ. Flumen exiſtens.

18 Sextò declara, ſecus eſſe, ſi quis † diu ſolus pi-
ſcatus fuerit in loco, aliosq. piſcare ibidem volen
tes prohibuerit, ex quo de cetero ſemper poterit
prohibere, l. ſi quiſquam, ff. de diuerſ. & tempora-
libus præſcript. Andr. de Iſern. in dicto capit. 1.
numero 5. in verbo, Piſcationum redditus, ibiq;
Aluarot. & Præpoſit. & voluit Iacobin. in dicto §.
Et cum piſcationibus, numero 1. Decius in con-
ſil. 197. Ioan. Petr. Surd. in conſilio 127. nume. 14.
volumine 1. Franciſcus Veggeus, in conſilio 20.
19 nume. 2. & 5. Tempus † autem eſſe quo in parte
Fluminis quis piſcatus fuerit, eſſe annorum vi-
ginti, vel quadraginta, vult Accurſ. in dicta l. ſi
quiſquã, in verbo, prohibet, & ſupra allegati Do-
ctores. Ad hanc declarationem adde Petr. Gre-
gor. Syntagm. Iuris vniuerſi, lib. 39. capit. 10. nu-
mero 12. Ioan. Sainxon. in dicto articulo 4. vbi ſu-
pra M. Anton. Natta, in conſil. 431. num. 15. vol. 2.
Huc alludit, quod ſcribit Olaus Magnus Archie
piſcopus Vpſalẽſis Suecus, de Gẽtibus Septentr.
lib. 20. cap. 21. Patroni enim (inquit) Lacuum ali-
quos ſibi reſeruant angulos, quaſi priuilegiatos,
vt ex eis, velut ex pecorũ ſtabulis infallibiliter pro
voluptate eximant deſiderabiles piſces.

20 Septimò declara, quòd † vbi quis in totum
prohibuerit piſcationem, vel ſolus per immemo-
rabile tempus iure piſcandi vſus fuerit, alijsq.
interdixit, tunc tamquam priuilegio tutus, pote-
rit alios prohibere. Decius, in dicto conſilio 197.
& in conſilio 271. Iacobin. in dicto §. & cum pi-
ſcationibus, numero 3. & in verbo, Fluminibus,
num. 11. & 12. Franciſcus Veggius in dicto con-
ſilio 20. remiſſiuè Alfonſus Montaluus Fori No-
ui libro ſecundo, titulo vndecimo, l. 3. in verbo,
O ſendio, dicique eo caſu non præſcriptionem,
ſed conſuetudinem, voluit Marc. Anton. Natta,
in conſilio 522. numero trigeſimotertio, & trige-
ſimoquarto, volumine tertio, Polyd. Ripa, de No
cturno tempore, capitulo decimotertio, numero
primo.

21 Octauò, prohiberi † poſſunt indirectè aliquæ piſcationum ſpecies, puta, ne fiant, aut proijciantur in flumina. Taxi arboris frondes aliæq. ſimiles herbæ, quibus cum moriuntur piſces, & ipſi comeſti nociui ſunt, & aquæ ijs infectæ, & hominib. & alijs animalibus nocumentum adferunt; quod in Regno Neapolitano prohibitum eſt à Federico Imperatore, in Conſtit. Quicumque de quo loquuntur Iſern. ibi: & Afflict. ibi, & ego dico in Obſeruationibus ad iura Regni Neapolitani, Obſeruat. 9. Nec mirum; quia † Plato de Legibus, Dialog. 7. in fine, inquit, Piſcator nec in portibus, nec ſactis fluuijs, paludibus, ſtagnis ſue venetur, in alijs liceat, dummodo ſuccorum non vtatur permixtione.

23 Nonò, prohiberi poterit † piſcatoribus in mari piſcantibus nocturno tempore, ne lumen portent, ne illo nauigantes portum credentes nauigia in periculum ducant; textu in l. Ne piſcatores, ff. de incend. ruina, naufragio, vt poſt Bonifac. Vitalin. Benuenut. Stracc. Cepoll. Sebaſtian. Medic. dicit Polydorus Ripa, de Nocturno tempore, cap. 13. num. 6. declara vt per eum.

24 Conduxit Titius † lacum, vel flumen, locari ſolitum ad piſces capiendos, ante quam finiretur conductio, magnam piſcium quantitatem capi fecit, ac eos in viuarijs lacus, vel fluminis tenuit, nec illos extraxit, conductores alij locum conduxerunt, dicuntq. antiquis conductoribus non licere piſces finito conductionis tempore amplius extrahere, pulchras vtrinq. rationes, & iura attulit, & pro antiquis conductoribus tandem tenuit Angel. de Gambilionibus in conſil. 23. per totum, volum. 1.

CAP. V.

ARGVMENTVM.

Aquæ, flumina, illorum curſus, & aluei cuius ſint? quando Principes, & Domini in illis prohibitiones faciant, remiſſiuè.

COMPENDIVM.

1. *Flumina, illorum curſus, & aluei, cuius ſint; & an ſint Baronum, ac Dominorum.*
2. *Flumina, quo ad proprietatem ſunt Principum.*
3. *Fluminum, & alueorum materiam ampliſſimè tractauit author, & vbi.*

AXIOMA.

Aquarum curſus, & alueos ne tangito.

1 Flumina, † aquas omnes, & aquarum curſus, ſiue fluminum alueos ex Regum conceſſione in Regno, eſſe Baronum, dixit Lucas de Penna, in l. vſum, C. de Aqueduct. lib. 10. argum. l. prime, C. de Mancipijs, & colon. patrimon. lib. 11. Matth. de Afflict. in Deciſ. 388. num. decimotertio. Sigiſmundus Loffred. in conſil. 13. latè Anton. Capic. in Inueſtitura feudali, in verbo, Feudorum clauſulæ, §. fluminibus, verſic. in Regno conſtat. Nouiſſimè Vincen. de Franch. in Deciſ. Neapol. 183. num. 4. Ex hoc Barones, quia ex aquis magnos capiunt redditus, vel quo ad Molendina, Tappetos, exercitium pannorum, & piſcationū, ſolent facere proclamata, ne quis in eis ſe intro-

2 mittat. Tamen † quo ad proprietatem illa dicuntur Principum; ſecus quo ad vſum, vt concludit Franciſc. Marcus in Deciſ. 385. num. 1. & 2. in Deciſ. 416. num. quarto, volum. primo, in Deciſ.

3 38. in princip. volum. ſecundo. Sed ſi † ſuper hac materia ſcriberem, ſuperſtitioſus mihi ipſi viderer, ac alijs nauſeam forſitan mouerem, cum omnia, quæ fluminum ac alueorum materiam concernunt, ſatis, ſuperq. aliàs ſcripſerim, in Commentarijs de Regis Catholici Præſtantia, cap. octauo, eo lectores remitto. Nouiſſimè dum hæc prælo dantur, Carol. Bardellon. in conſil. nonageſimoprimo, per totum volum. primo.

CAP. VI.

ARGVMENTVM.

Paſcua ſumere cum animalibus in nemoribus, ac foreſtis Domini, quando liceat; Quæ pœnæ ſtabiliri ea ex cauſa poſſint? An ſolui debeat fida, & diffida; Quando his locus erit, & quę concurrere debeant.

COMPENDIVM.

1. *Principes patrimonium duplex habent, publicum, ſiue fiſcale, ac priuatum.*
2. *Rubricæ Comitum Sacrarum largitionum, & Rerum priuatarum.*
3. *Renati Choppini Iuriſconſulti Andegauenſis Galli laudes.*

Doma-

4 *Domanialia bona appellari debent, non Demanialia, & quare.*

5 *Inuito domino in bona alicuius ingredi nefas eſt.*

6 *Domania Principum, quæ ſint.*

7 *Franciſci Aluarez de Ribera Iuriſcõſulti, Regentis apud Catholicam Maieſtatem, laudes.*

8 *Quædam antiqua ſcriptura apud Lucano ſita, quãdo & quo anno facta.*

9 *P. Rupilius Prætor in Sicilia, ſeruos debellauit, ac de fugitiuis ſtragem fecit, & Ouationem Romæ habuit.*

10 *Feudum ex quibus conſtet.*

11 *Barones, an Edictum faciant, prohibens ſubditos, ne cum animalibus ad campeſtria territoria accedant, & num. 12. & 14.*

13 *Prohibitio paſcui animalium, eſt ſpecies corruptelæ, & concuſſionis irrationabilis.*

Paſcua non prohibentur in terris ſaldis.

15 *Quo ad paſcua, maior pœna, quam fida, & diffida poni nequit.*

16 *Communitates, & Vniuerſitates habent ſua Domania, & Defenſas.*

17 *Domania, & paſcua præſumuntur Vniuerſitatum, non autem Baronum.*

18 *Edictum prohibens paſcua, quo ad pœnam, debet dirigi in immittentem, non in amiſſione animalium.*

19 *Animal ſi ex ſeipſo ingreditur locum prohibitum, an debeat ſolui pœna.*

20 *Cuſtodiens animalia ad paſcendum, vt Galli dicunt.* (à garde faict) *an teneatur, & num. 21. & 22.*

22 *Ingredi pratum alienum inuito domino non licet.*

23 *Fidam, & diffidam non ſoluit, dans animal pro noxa.*

24 *Fidæ, & diffidæ ſolutio fit ab eo, qui ex profeſſo cuſtodit animalia in alieno.*

25 *Animalia tranſeuntia in Regno Neapolitano per vnum diem, vel vnam noctem, nec fidam, vel diffidam, nec aliud pœnæ nomine ſoluunt.*

26 *Intellectus Conſtit. Regni. Cum per partes Apuliæ, & num. 47.*

27 *Intellectus Pragm. Ad perpetuam rei memoriam, ſub tit. de ſalario eorum, qui mittuntur pro ſeruitio Regio.*

28 *Barones aliiq. Superiores Defenſas facere non poſſunt in Regno Neapolitano ſine conſenſu vaſallorum*

29 *Intellectus Pragm. Audiuimus inſuper, ſub tit. de Baronibus, & eorum Officialibus.*

30 *Barones vtuntur paſtuo territoriorum Domanialium moderatè, vt relinquatur vſus Ciuibus.*

31 *Intellectus Pragm. Audiuimus inſuper. & Pragm. Volumus etiam, ſub tit. de Baronibus, & eorum Officialibus.*

32 *Barones ſtatuere debent loca, in quibus eorum animalia abſque ſubditorum iniuria, paſcantur.*

33 *Barones habentes ius fidãdi animalia, id facere poſſunt, dum tamen remaneat vſus ciuibus.*

34 *Caritas omnis perfecta incipit à ſeipſo.*

35 *Sacrum Conſilium decernit, quod Domini habentes ius fida, animalia introducant, relicto ciuibus vſu, & numero 36.*

37 *Alimenta patronum debita taxantur Iudicis arbitrio.*

39 *Gaſparis Antonii Teſauri Conſiliarii Sabaudi laudes.*

40 *Domini, & Barones habentes ius fida non immittunt animalia in territoria particularium patronata, nec in ſpicas, & ſtipulas.*

41 *Ius paſcuis, & nemorum, quæritur Dominis, Vniuerſitatibus, & particularibus, conceſſione, titulo, Priuilegio, & præſcriptione. Et quæ præſcriptio quantiq. temporis ſufficiat, & num. 42. 43. & 44.*

44 *Sacrum Conſilium Neapolitanum, & Imperialis Camera Spirenſis, & Delphinatus, in paſcuis, & nemoribus admittunt præſcriptionem immemorabilem, & numero 45.*

45 *Animalib. damnum dantib. in vineis, territoriis & poſſeſſionibus, in fructibus, tenentur eorum domini ad refectionem damni illati.*

47 *Intellectus Conſt. Regni, Peruenit ad aures noſtri culminis, & Conſt. Cum per partes Apuliæ.*

48 *Intellectus Conſt. Regni. Animalia in vineis.*

49 *In æſtimatione damni dati, an attendatur tempus dati damni an recollectionis fructuum, ſed vide num. 50. & 51.*

52 *Animalia, an impune paſcantur in locis apertis, & in ſatis poſt recollectionem fructuum, & num. 53.*

54 *Barones in paſcuis dimittere poſſunt eas animalium ſpecies, quas ſubditi ponunt, & ſic per Sacrum Concilium fuit determinatum.*

55 *Animalia, an poſſint retineri pro damno dato, & quanto tempore, & à quibus.*

56 *Paſſus damnum ex pecorum paſtu, qua actione agat.*

57 *Gallinæ, Anſeres, Pauones ac ſimiles aues, an cadãt ſub titulũ Digeſtorũ, ſi quadrupes pauper. feciſſe dicatur, & num. 58.*

59 *Per anſeres ſeruatum antiquitus à Romanis Capitolium, cum obſideretur à Gallis Senonibus, vigilibus ſonolentis ſtrepitu ſonori clamoris excitatis.*

60 *Damnum fuiſſe datum, ſtatur dicto capientis, ſiue denunciantis, ſed admittitur probatio in contrarium, & num. 61.*

62 *Taxatio damni fit per iudicem præuia relatione æſtimatorum peritorum & expertorum.*

63 *Grauior pœna infertur pro porcis damnum dantibus in pratis, & paſcuis; quam aliis animalib. & vide rationem ibid.*

64 *Arabia odorum plena, & aromatum altrix non ſuffert diu, nec alit porcos.*

65 *Salaminorum ſtatutum contra porcos in ſegetibus damnum dantes.*

66 *In Gallia apud Aurelianenſes à vinetis, & paſcuis excludunt porcos.*

67 *Pragmatica, Statuimus, de Offic. Baiuli, quæ loquitur de animalibus damnum dantibus.*

AXIOMA.

Ad bona campeſtria, nemora, foreſtas, ac ſaltus, Domini ad ſumenda paſcua cum animalibus ne accedunto, alioquin pœnas danto.

1 HAbuere ſemper † Imperatores, Reges, Reſpublicæ, Principeſq. ſupremi duplicis ſpeciei patrimonium, nempè publicum, ſiue Fiſcale, &

2 priuatum; Hinc † leges Imperiales habẽt Rubricas Comitiuæ ſacrarum largitionũ & rerum priuatarum (de quib. alibi dicemus, ſi tantum vitæ nobis DEVS conceſſerit) quod tẽ-

3 pore noſtro optimè aduertit † Renatus Chopin.

Digitized by Google

verſatiſſimus litterarum omnium ſtudio ac
motum modeſtia inſignis I.C.de Domanio Frã-
ciæ,lib.1.titulo primo. Vnde ad Bona Principum
4 Domanialia (quæ † corruptè à pleriſque noſtro
rum Demanialia dicuntur, cum à Domino Do-
5 manialia appellari potius debeant) nemini † per-
miſſum eſt,cum neque in priuatis id liceat, inui-
tis ipſis accedere, l. Diuus Pius, 17. ff. de ſeruit.
6 ruſticor. prædior. Domanialia † autem Principũ
ſunt, Dohanæ, Gabellæ, Vectigalia, Baiulationes,
Starciæ, Vineæ, Curiæ feudi, quæ in Domanio
coluntur, vel ad partem, & ſunt annotata pro vi-
ctu Dominorum, & annotata in libris Curiæ, vt
dicit Paris de Puteo, de Reintegr. feudor. cap.5.
incipit: Quæ Bona, num. 1. prout in Regno poni
poteſt exemplum in territorijs, quæ tenet Regia
Curia, & dat ad culturam, prout ſunt Nonalia,
quæ dicuntur terræ ſaldæ in Apulia, ſunt territo-
ria paſcua conſtituta pro Ouiarijs Regni, de qui-
bus libros locationum facit Regia Dohana, Me-
na pecudum Apuliæ, exiſtens apud Foggiam, de
quo loco, & illius antiquitate, ſcripſit Marinus
Freccia de Subfeud. Baron. lib. 2. Authoritate
46. in fine, vbi refert antiquitatem illam incipien
tem, VIAM FECEI. & alia quæ ſequun-
tur, quam antiquitatem in Hoſpitij muro oppo-
ſitam, cum acceſſiſſem in Vallẽ Diani apud Lu-
canos, cum Viro numquam ſatis, perfecteq. lau-
7 dato, Franciſco Aluarez † de Ribera, tunc in Re
gia Camera Summariæ Præſidente, poſtmodum
Locumtenente, ac demum Regẽte in Conſilio
ſupremo Italico apud Maieſtatem Regis noſtri
Catholici, dum ad Opidum Montem Sanum ad
explorandas ciuium voces, quo tempore ſe ipſos
in Regis Domanium tradiderunt, vidi, ac me le-
gẽte, exemplari curaui, quam diligenter. Præſer-
tim in fine ibi; EIDEM PRAETOR A.V.
DCXXII. SICILIA FVGITIVOS
ITALICORVM CONQVAESIVEI,
REDDIDEIQ. & alia quæ ſequuntur, vt
poſtmodum viderem quis iſte fuiſſet; qui viam
fecerat; Agroſq. paſtoribus eripuiſſet, & aratori-
bus conceſſiſſet, aliaq. feciſſet. Reperi autem ſcri
8 pturam hanc † factam fuiſſe Anno Vrbis 622. à
P. Rupilio, qui fuit Prætor in Sicilia, ac Procon-
9 ſul, qui † illo anno in Siciliã profectus ſeruos de-
bellauit, ac de fugitiuis ſtragem fecit, & Siculis
leges ſcripſit; ob quod Ouationem Romæ ob-
tinuit, vt poſt Ciceronem, Florum, Oroſium, &
Valerium Maximum ſcripſit Carolus Sigonius
in Commentarijs, & Faſtis Romanorum. Cu-
jus rei meminit Thomas Facellus Hiſtoriar. Si-
cularum Decadis 2. lib. 5. cap. 3. licet erret in no-
mine, dicens illum appellari Rutilium, & dum
dicit fuiſſe anno Vrbis 720. Ad rem igitur re-
deundo, ex dictis herbagijs, & paſcuis, magnos
redditus quotannis habet Curia Regia, de qui-
bus plenè Carolus Tapia, Regius Conſiliarius,
de Conſtitutionibus Princincip. in Rubr. capit.
quarto, num. 97. cum pluribus ſequentibus, in his
enim, & ſimilibus Princeps poteſt ad ſui libitum
prohibitiones facere. Sic etiam in Regijs paſcuis
& defenſis deputatis pro paſcuo Regij Equitij,
& Equilij, de quibus euulgaui Opus particula-
re manu ſcriptum ad Philippum Tertium Re-
gem nunc regnantem, ſuper quibus locis ſtatuit
Rex Ferdinandus nemini licere ibi ingredi per
ſuam Pragmaticam, & quamuis immittens ani-
malia in paſcua Principis, illa amittere debeat, l.
prima, C. de feud. & ſaltib. lib. vndecimo. Sed in
defenſis, & paſcuis Regijs pro datijs non fit niſi
ſolutio vnius Tareni, & Barones exigunt ſex au-
reos pro animali, & quandoque plus, ipſi vi-
deant.

Quantum autem attinet ad Dominos inferio
res à Rege, & Barones, dicendum eſt habere ſi-
milia bona, vt ſupra dictum eſt, ſed quo ad Feu-
10 dalia de Tabula, ſiue Ruſtica, vt † ſunt prædia,
Oliueta, prata, paludes, montes, ac nemora, &
foreſtæ quas ipſi habent, ex quibus conſtat feu-
dum, & de his poſt Andr. de Iſern in cap. primo,
de Capitan. qui Cur. vendid. & in Conſtit. Re-
gni, Si aliquis, & in Conſtitut. Si vaſallus, dicit
Paris de Puteo de Reintegrat. Feudorum, cap.
ſexto, incip. Aliqua verò, numero primo. Idem
Andr. in Conſtit. Cum per partes Apuliæ, poſſe
11 Barones † Edictum, ac prohibitionem facere, ne
ſubditi accedant cum eorum animalibus ad ſua
bona campeſtria, vt cenſuit Decius in conſil. 199.
& ipſum refert, & ſequitur Albertus Brunus, in
conſil. centeſimoprimo, & voluit Roland. à Val-
le, in conſil. tertio, num. decimonono, volum.
ſecundo. Marin. Freccia, de Subfeud. Baron.
libro ſecundo, Authoritate 42. & Authoritate,
46. vbi poſt Lucam de Penna in l. inſignis, co-
lum. prima, C. de paſcuis publ. libro decimo, in-
quit, Barones poſſe facere Edictum ſub pœna,
12 ne ſubditi † cum animalibus paſcua ſumant in
ſuo territorio. Et Iacob. Rebuff. in dicta l. inſi-
gnis, dicit facere pro Statutis, quæ poſſunt fieri à
dominis terrarum habẽtib. Iuriſdictionem, quo
niam ſtatuere poſſunt in eorum locis circa ani-
malia, ne damnum dent aut in paſcuis, aut li-
gnis; quem refert, & ſequitur Bartholomeus
de Caſſanæo, in Conſuetud. Burgund. Rubri-
ca decimatertia, §. quinto, in gloſſa *Au ſeigneur*,
ſub numero quinto, in fine, vbi dicit, quod
ſemper ſibi viſum fuit, quod Domini terrarum,
& eorum Officiarij debent multum aduertere
ad huiuſmodi damna, & incommoda, & in-
curia, & mala cuſtodia animalium, quę deua-
ſtant, & deſtruunt, & ligna, & paſcua, & ſepes, &
clauſuras.

Sed tamen quia hæc materia quotidie in Sa-
cro Conſilio ventilatur inter multos Principes,
Duces, Marchiones, Comites, & Barones,
procedi debet in ea maturè, nec ita curſim,
admittere Banna, & Edicta, ac prohibitiones,
quia hi Domini plerumque infeſti ſunt ſubdi-
13 tis, & ex quadam conſuetudine † habente or-
tum à præconizationibus, vt nullus imittat
animalia, & homines timidi, ob Dominorum
potentiam, & pœnarum timorem, contradice-
re non audent; eſt corruptela, & concuſſio ir-
rationabilis, procedens à radice auaritiæ, vt dicit
Petr. Antiboli, in Tract. de Muneribus, parte
quarta, columna quadrageſimatertia, verſic.
ex quibus omnibus iuribus. Stephan. Bertrand,
in conſil.

Digitized by Google

in conſil.92. vol.2.quem referr,& ſequitur Frec-
cia in dicta authoritate 46.ſub num.10.& hæ pro
hibitiones non procedũt ſatis apertis,nec ſemina
tis territorijs, in quibus impunè paſcua ſumere
poſſunt, vt deducit Marin. Freccia,de Subfeud.
Baron.lib.2. Authoritate 42. & vidi deciſum per
Sacrum Conſilium pro Ciuitate Biſacij, referen
te Illuſtriſs.Domino Cæſare Vitello, Regio Cō-
ſiliario; & etiam pro Ciuitate Laquedoniæ,dum
eſſem illarum Aduocatus, quia aliàs eſſet edictũ
cōtra Ius Diuinum, quo DEVS ſubiecit terram
hominibus, oues, & boues, inſuper & pecora cā-
pi, quia ſi indiſtinctè Dominis paſcui prohibitio
permiſſa eſſet,animalia morerētur,& hominum
vſus ceſſaret, quod eſſet abſurdum. Et dum hæc
imprimuntur facit dictum Caroli Bardelloni in
conſ.38.num.10. vol.1. vbi dicit ius paſcendi eſſe
de Iure Naturali.

Declaranda eſt itaque præfata Concluſio, vt
14 procedat † in territorijs,nemoribus, & foreſtis,
quæ ſunt propria eorumdem Dominorum, vt in
illis per legitimum tēporis curſum, ſolus paſcua,
vel ligna ſumpſerit, locauerit alijs cum eodem iu
re, & ſubditi illis, vſi non fuerint, ſed prohibiti ac-
cedere, exigendo pœnas, ſaltem fidæ, & diſſidæ,
pro quantitate, qua ſolebat animalia aliorum in
eis introducere ad paſculandum, cum annua ſo-
lutione, puta ad vnum tarenum pro quolibet ani-
mali, & tunc diſſida erit medietas dictæ fidæ, &
eo modo Edicta, & prohibitiones à Baronibus
15 fieri poterunt,† & pœna non erit, niſi fida, & diſ-
fida, quia in Edicto maior imponi non poterit.
And. de Iſern.& Afflict. in Conſtit. Cum per par
tes Apuliæ, Anton. Capic. in Inueſtit. in verbo,
Feudorum clauſulæ, §.planis paſcuis, & in §. Fi-
dis, Freccia, in dicta Authoritate 46. Niger, in c.
Regni, Grauamina, nu.71.& 72.

Secundo declaranda eſt prædicta Concluſio
ſecus eſſe, ſi eſſent defenſæ, nemora, vel ſaltus, ac
paſcua Vniuerſitatum, quia eſſent illorum, & ab
ipſis poſſeſſa, & ſolita locari; quia tunc Barones
in illis non poſſunt aliquo modo ſe intromitte-
re, aut paſcua alijs prohibere, eadem ratione:
16 quia † Vniuerſitates habent ſuum Dominium,
& ſuas Defenſas, vt per Capic. in d. §. Fidis, in fine,
17 & volunt ſupradicti Doctores, maximè, † quia
Domania, ſiue paſcua præſumuntur Vniuerſita-
tis, & non Baronum, vt dicit Aimo Crau. in cōſ.
154.nu.1. Cęſar Vrſil. ad Afflict. in deciſ.290. in fi.
Ioan. Beſtian. in Conſuet. Aluern. tit. *Des Paſturraiges, & dommaige, de Beſtial.* artic. 1. licet Contra-
rium probet D. Vinc. de Franc. in deciſ.30.nu.1.

Tertio declaranda ſunt, ſupradicta, vt fieri poſ
18 ſit† prohibitio reſpiciens immittentes animalia,
non autem ipſa animalia, ſcilicet quod amittan-
tur. vt dicit Lucas de Penna, in d.l. inſignis, & vo-
luit eum referens Capic. in d. §. Fidis. Quinim-
19 mo † non teneri ad penam, ſi animal ex ſeipſo in-
grediatur in locum prohibitum, & in deciſ. 301.
num.1. ibi depaſcatur, vt dicit Lucas de Penna in
d. l. Inſignis.

20 Quarto, exinde declarandum videtur, † vt de-
beatur pena fidæ, vel diffidę, ab eo, qui ex profeſſo
introiuit, & induxit animalia, & ibi ea cuſtodiat
21 ad depaſcendum id dedita opera, vt Galli † dicũt
(*à Garde fait*) vt eſt apud Barthol. de Caſſanæo
in Conſuetud. Burgund. rubr.1. §. 6. in verbo, *en*
22 *Meſuſaige*, in fi. quia tunc videtur velle † per vim
inuito Domino ingredi in pratum; vel paſcua a-
liena, quod vt dictum eſt, fieri non poteſt, argum.
d.l. Diuus, ff. commun. prædior. Maſuer, in pract.
tit. de expenſ. num.2. in fine. Panorm. in c. ſi læſe-
rit, num.2. de iniur.

23 Quinto ex hoc declaratur, liberari† à pęna, vel
diſſida dominum animalis, ſi illud dederit pro
noxa, vt voluit gloſſa, in cap. ſi læſerit, de iniur.&
damno dat. argumento l. 1. ff. ſi quadrupes pau-
per. feciſſe dicatur, & l. 2. ff. ad legem Aquiliam.
24 Dum† tamen dominus non cuſtodiat ex profeſ-
ſo, vt proximè diximus, quia tunc in ſolidum te-
neretur, quia videtur ipſum dediſſe damnum,
per eadem iura dicit Bartholom. de Caſſanæo, in
loco allegato, num.17. poſt Panorm. in d. cap. læ-
ſerit, num.2. nam vt dicit Florian. de Sancto Pe-
tro, in dicta l.1. §. ait prætor, ff. ſi quadrup. pauper.
feciſſe dicat. tunc culpa in homine deprehendi-
tur. Maſuer. in dicto titulo, de expenſ. num. 2. in
fine. Ioan. Beſſian. in Conſuetud. Aluern. cap. 28.
artic.9. in fine, & art.21. poſt Nicol. Boer. de Con
ſuetud. præd. §.7. Sed vide Ioan. Baptiſt. Coſtam,
de facti ſcientia, & ignorantia, Centur.2. diſtinct.
34. num. 1.

25 Sexto, declaranda ſunt ſupradicta, in † Regno
Neapolitano non procedere, quia ſi per vnum
diem, vel vnam noctem, in territorio alicuius pa
ſcua ſumpſerint animalia tranſeuntia, nec pœ-
nam, nec fidam, nec diſſidam aliquam ſoluere te
nentur, vt ſatis iuſte, & ſanctè fuit diſpoſitum per
Imperatorem Federicum ſecundum, in Conſtit.
26 Regni, † cum per partes Apuliæ. Et vtinam in
omnibus ibi contentis obſeruaretur. De quo e-
tiam conqueritur Lucas de Penna, in dicta l. inſi-
gnis, col.2. dicens dictam Conſtitutionem con-
tinere maximam æqulitatem, ſed maxima Baro-
num iniquitate non ſeruari vt decet. De qua etiã
Capic. in dicto §. Fidis, de quo etiam miratur Af-
flict. in dicta Conſtit. cum per partes Apuliæ, nu.
3. in fine. Alia capita contenta in dicta Conſtitu-
tione omittam, quia non ſcribimus ſolum ad gra
tiam hominum Regni, ſed etiam aliorum; ibi ta
men ſunt plura capita, quando debeatur emen-
datio damni, quando pena, quando Fida, & quan
do Diſſida, quæ omnia, ac alia capita à deſideran-
te ibi conſpici poterunt. Non omitto tamen, in
hoc Regno, noſtros Reges aduerſus hæc litium
ſemina, optimè paſſim diſpoſuiſſe: nam ſub die
14. Decembris 1483. Rex Ferdinandus diſpoſuit
27 per eius Pragmat. incip. Ad † perpetuam rei me-
moriam, ſub tit. de ſalario eorum, qui mittuntur
pro ſeruitio Regio, §. Item ſtatuimus, quod ho-
minibus, vbi dicit: Statuimus quod hominibus
Ciuitatum, Terrarum, & Locorum noſtri Re-
gni huius, cum eorum animalibus, vel ſine, libe-
re, vti liceat paſcuis, vel nemoribus, atque paſcen
dis ſpicis, aquis, & alijs, prout hactenus antiquitus
conſueuerunt, & quæcumque in eorum præiudi-
cium innouata poſt obitum felicis memorię Al-
fonſi Regis, patris, & Domini noſtri colēdiſſimi,
tam

Digitized by Google

tam pro parte noſtræ Curiæ, & per quoſuis no-
ſtros Officiales, quam alios quoscumque reuo-
cari volumus, & mandamus, vt liber in illis ſit
vſus his cuilibet, vt ante obitum prædicti Regis
competebat; illis dumtaxat exceptis, quæ noſtris
ſolatijs, ac pro vſu noſtrarum Aratiarum, reſer-
uamus, prout eſt per nos iam hactenus ordina-
tum. Quam etiam ad hoc refert Ioan. Antonius
Niger, in dicto c. Grauamina, num. 72.

Septimò declaranda ſunt (& hoc concinit
etiam ad ſecuudam declarationem ſupra poſi-
28 tam) † quod Barones, alijq. ſuperiores non poſ-
ſunt facere nouas Defenſas in territorijs, & ne-
moribus, ſpicis, paſcuis, aut glandibus Vniuerſi-
tatum, aut Communibus, abſque conſenſu vaſal
lorum, aut forte vicinorum prætendentium cō-
munionem, aut aliorum intereſſe prætenden-
tium, & abſque licentia Regia, vel ſui Viceregis,
29 vt late cauit Carolus V. Cæſar. per † Pragm. in-
cipit. Audiuimus: inſuper, factam in anno 1536.
ſub tit. de Baronibus, & eorum Officialibus.

Octauo declaranda ſunt, vt ſi quando Vniuer
ſitates habent territoria Domanialia ipſorum,
vel Communia, Baro in ipſis non poteſt ſe intro-
30 mittere, niſi, vti vnus, ac primus ciuis, & † mode-
ratè vtatur, vt ſuis commoditatibus ſatisfiat, &
vaſalli à paſcuis, nemorib. & cultura non arcean-
tur. Idem Carolus Imper. in dicta Pragm. incip.
31 † Audiuimus inſuper, & alia Pragm. incip. Volu-
mus etiam, ſub eodem titulo. Niger in dicto cap.
Grauamina, num. 72. Franciſc. Marc. in Deciſ.
Delph. 223. num. 5. vol. 1. & poſt Ioan. de Platea,
in l. 2. in fine, C. de paſcuis publ. lib. 11. dixit Nicol.
Boer. in Conſuetud. Biturig. tit. *Des couſtumes præ-*
32 *diales*. §. 9. quod per Comites, & Barones Regni
ſunt ſtatuenda loca in eorum territorijs in quib.
animalia ipſorum paſcantur, ſine ſubditorū iniu-
ria. M. Ant. Peregrin. in conſil. 13. nu. 16. vol. 1.

Nono declaranda ſunt, vt in his locis, ac Opi-
dis, in quibus Barones habent ius affidandi, ac
dandi paſcua, & herbaggia, tunc eamdem fidam
33 debere eſſe moderatam, ita † vt in loco non affi-
det, ac ponat tot animalia, quę abſorbeant paſcua
ita quod non remaneat vſus ciuibus. Couar. Pra-
ctic. quæſt. cap. 37. num. 1. Peregrin. in conſil. 14.
num. 16. vol. 1. quando enim paſcua non ſuffice-
rent exteris, & ciuibus, tunc ciuium commodi-
34 tas inſpicienda eſt, † cum omnis perfecta cari-
tas incipiat à ſeipſo, l. preſes, C. de ſeru. & aqua.
Ne forte non ſufficiat nobis, & vobis, ite potius
ad vendētes, & emite vobis, vt dixerunt virgines
prudentes apud Matth. cap. 22. Et hoc argumen-
ti genere vtitur Andr. de Iſern. In dicta Conſtit.
Cum per partes Apuliæ, quem refert, & ſequi-
tur Matth. de Afflict. ibidem, num. 8. & in Deciſ.
290. num. 8. Niger vbi ſupra, num. 72. licet ad aliū
35 finem, vt poſtea dicam. Et ita † Sacrum Neapo-
litanum Conſilium in dominis, qui habere ſolē-
bāt ius fidandi animalia in territorio, ſemper pro
ferunt decreta, quod liceat fidare, relicto tamen
vſu ciuibus, & videntur facere ad propoſitum di-
ſpoſita in allegatis Pragmaticis Caroli V. Cæſa-
36 ris. Et ideo † Sacrum Conſilium referente tūc
Illuſtri Domino Camillo Sanfelicio Regio Con

ſiliario, & cauſæ Commiſſario, me exiſtente pa-
trono pro Vniuerſitate Andrectæ contra Comi-
tem tunc Sancti Angeli Lombardorum, Domi-
num dictæ terræ, protulit decretum, quod liceat
fidare relicto vſu Ciuium; & ideo commiſſa ta-
xatione animalium Regiæ Dohanæ Menæ, pe-
cudum Apuliæ, & per eam tranſmiſſis quinde-
cim hominibus expertis, ac illis examinatis, ac vi-
ſis Animalibus Ciuium, facta relatione per Au-
dientiam Dohanæ, decreuit, non licere Domino
Comiti affidare in paſcuo, & herbaggio dictæ
terræ, niſi mille, & centum ſeptuaginta animalia,
cum ipſe Dominus prætendiſſet, licere affidare
quattuordecim mille animalia. Et poteſt ſumi
37 iſta practica à datione † alimentorum, quæ debē
tur patrono, cui taxantur ab arbitro, cui poteſt ali
menta moderari, & taxare iuxta text. in l. ſi quis à
liberis, §. de Alimentis, ff. de liber. agnoſcend. vt
in ſpecie argum. dicti §. de Alimentis, dicit benè
Niger, in dicto c. Grauamina, ſub nu. 72. Et ideo
(inquit) concludendo in caſu iſto, dico, quod ex-
perti ſunt eligendi, qui habeant arbitrari, quot a-
nimalia poſſint commodè paſcua ſumere in ter
ritorio, ſeu Domanio, de quo litigatur, & poſtea
numeratis animalibus ciuiū, in eo, quod ſupereſt
vſque ad ſufficientiam herbagij, poterunt anima
38 lia exterorū affidari, prout in ſimili, quo † ad diui
denda inter ciues paſcua, arbitrio Iudicis facien-
da eſſe, poſt Stephan. Bertrand. Afflict. Auenda-
nium, & Couar. dicit Iacob. Menoch. de Arbitr.
iud. quæſt. Caſu 245. num. 14. & 15. de quo pul-
chrè Anton. Teſſaur. in deciſ. 71. & in Deciſ. 72.
39 & alias Deciſiones ſimiles ibi refert † D. Gaſpar
Antonius Teſſaurus, bonorum, virtutum, &
Magiſtratus paterni, optimus hæres, & dixi aliàs
in conſil. 9. nu. 15. & 16. Centur. 1. vbi plenè, quod
conſilium nouiſſimè refert eruditiſſimus I. C.
Ioan. Bapt. Coſta, de rata portione, c. 159. num. 1.
40 Decimò, declarandum, quod † ſi qui Barones
aut Domini habent ius fidæ, non poſſunt immi-
tere animalia in terras liberas, & franchas particu
larium ſubditorum, (quæ appatronata vocant, eo
quod ſi libera ſunt ciuiū, nec alicui, vel Domino
ſunt redditita) nec in ſpicas, ac ſtipulas, quæ na-
ſcuntur in eorū territorijs, vt voluit Alex. in cōſ.
35. col. 2. verſ. Item ius, & facultas, vol. 4. Niger in
d. c. Grauamina, ſub nu. 72. verſ. quæro iuxta præ-
dicta; Marin. Freccia in dicta Authorit. 46. nu. 5.
faciunt notata per Anton. Capic. in Deciſ. 45. in
fine quamquam contrarium voluerit Couarru.
Pract. quæſt. cap. 37. per totum.
41 In ſimilibus autem † iurib. paſcuis, atque ne-
morum, quæritur Dominis, & Vniuerſitatib. ac
particularib. ius conceſſione aliqua, titulo, priui-
legio, aut præſcriptione legitimè præſcripta, cum
42 ſuis requiſitis, † in quo iure præſcriptione quærē-
do, nōnulli voluere ſufficere triginta, vel quadra-
ginta annos, quod quis paſcua ſumere ſolitus fue-
rit, vel affidare aliquos, recipiēdo aliquid pro quo
libet animali, ſiue qualibet beſtia, vt voluerunt
Paul. de Caſtr. in conſ. 112. & in cōſ. 113. vol. 2. Frā
ciſ. Aretin. in conſ. 154. quē ſequitur Io. Franciſc.
Balb. de præſcript. ſecūda par. 5. partis principalis
q. 4. nu. 6. Aimo Crauetta, in conſ. 4. num. 4. & 5.

Alij

Digitized by Google

43 Alij † voluere, eſſe neceſſarium tempus imme-
morabile, quia ius paſcui eſt ſeruitus diſconti-
nua, quæ non acquiritur niſi præſcriptione, cu-
ius non extet memoria hominum in contrariũ;
quam opinionem tenuit Petr. de Ancharano, in
conſ. 255. & Dec. in conſ. 483. num. 26. Quarum
opinionum vtraque ſuſtentabilis eſt, Nicol. Boer.
in Conſuetud. Biturig. tit. *Des couſtumes prediales.*
§. 7. colum. 2. verſ. ſed an ius reale, vbi dicit, hanc
opinionem veram eſſe de Iure Ciuili, primam
autem eſſe de Iure Canonico. Tamen, vt video,
44 Sacrum Cõſilium Neapolitanum † præſcriptio-
45 ni immemorabili inhæret. Sic etiam † in Came-
râ Imperiali Spirenſi ſeruatur teſte Ioachimo
Mynſing. Obſeruat. 53. Centur. 4. & in Delphina-
tu, vt per Guidon. Papæ, in deciſ. 573. Caſſan. in
Conſuetud. Burgund. rubr. 13. §. 5. gloſ. 3. num. 1.
46 Si reperirentur † animalia damna dantia in ter
ritorijs, vineis, & poſſeſſionibus in fructibus, vti-
que tenebuntur eorum domini ad damni illati
emendationem, l. 1. ff. ſi quadrupes pauper. feciſſe
dicatur. Et in hoc Regno cauetur pluribus Im-
47 peratoris Federici Cõſtitutionibus. per † Conſt.
Peruenit ad aures noſtri culminis, & Conſt. cum
48 per partes Apuliæ, & Conſtit. † Animalia in vi-
49 neis; quomodo igitur † facienda erit damni æſti-
matio, puta, damnum eſt datum tempore, quo ſa-
ta, & frumenta erant in herba, an æſtimatio fieri
debeat, habito reſpectu ad illud tempus, an verò
ad tempus recollectionis. Speculator, in titulo
de iniurijs, §. ſequitur, verſic. ſed quomodo æſti-
mabit damnum, tenet quod debet exſpectari tẽ-
pus meſſium, ſiue recollectionis, vt ſciatur quan-
tum ex ſimili fructu naſcitur, vel conſiderabitur
annus preteritus, & ita eſtimabitur, l. in lege Aqui
lia ſi delem, ff. ad leg. Aquil. l. locum, §. condem-
natio, ff. de tabul. exhiben. cap. Nolite, 11. q. 3. cap.
propter, de locat. Inſuper, videtur habendam ra-
tionem æſtimationis temporis futuri, vt conſide
ratur in operibus & expẽſis, l. ex hac, ff. ſi quadrup.
paup. l. fin. ff. de his, qui deiecer. vel effuder. l. hæ-
reditatum, ff. ad leg. Falcid. vt pulchrè Ludo. Ro-
man. in conſ. 278. & Nicol. Boer. in deciſ. Burde-
50 gal. 324. ſub numero 5. Contrarium † verò, quod
damnum emendari oporteat, habito reſpectu ad
tempus, quo fuit illatum in herba, vt arg. l. certe,
ibi voluit Iacob. de Arena, ff. Arbor. furt. Cæſar.
quem ſequitur Ioan. And. ad Speculat. vbi ſupra,
Cin. in l. finali, C. ad leg. Falcid. quia de eo iudicã-
dum eſt vti de herba, argum. d. l. certè; Idem te-
nuit Florian. de Sancto Petro, in d. l. ex hac, arg. l.
air lex, in principio, & l. inde Neratius, §. ſi infans,
& vtrobique idem Florian. ff. ad legẽ Aquiliam.
51 Nec † debet haberi frumenti ratio, ob dubium
ſpei euentum, l. propter ſpem, ff. famil. herciſcun-
dæ. Alberic. de Roſate, in 2. parte Statutor. queſt.
78. Angel. de Aret. in princip. Inſtit. ſi quadrupes
pauper. feciſſe dicatur, num. 6. Matth. de Afflict.
in dicta Conſtit. Peruenit, num. 9. Nicol. Boer. in
Conſuet. Biturig. tit. conſuetud. prædial. §. 1. col.
2. verſic. ſed quæritur cuius temporis. Barthol. de
Caſſanæo, in Conſuetud. Burgund. rubr. 1. §. 6. in
verbo, *En Meſuſage*, num. 5. verſic. redeundo ad
propoſitum. Aimo Crauet. in conſ. 40. num. 10.
in fine, quem refert Plot. in l. ſi quando, nu. 873.
C. Vnde vi.

Cumque ſupra diximus, Paſcua, Siluas, Ne-
mota, & Campeſtria, præſumi potius eſſe Vniuer
ſitatum, quam Dominorum, hinc dicendum eſt,
52 quando † ſunt inculta, aperta, non clauſa, licere,
ibidem animalia impunè depaſcere, Hoſtienſ. Io.
Andr. Panormit. & alij, in cap. dilecti, de Arbitr.
Boer. in dicta Conſuetud. Biturig. tit. de Conſue-
tud. prędial. §. 7. in verbo, *Es lieux inculmez*, in prin.
Franc. Marc. in deciſ. Delphinali 223. nu. 6. vol. 1.
53 vbi dicit, idem † procedere in terris ſeminatis
poſt recollectionem, vide Ioan. Beſſian. in Con-
ſuetud. Aluerniæ, cap. 28. artic. 4. in fine.
54 Dictum fuit ſupra, † Dominos, & Barones, tã-
quam Ciues, poſſe vti paſcuis, quibus vtũtur ſub-
diti, & vaſalli, modo vaſalli ponunt vnam anima-
lium ſpeciem, Baro non habens ex illis animali-
bus, vult immittere animalia alterius ſpeciei; quid
dicendum. Accidit hoc anno quæſtio inter Illu-
ſtriſſimum D. Franciſcum Pignarellum Ducem
Biſatij, & Vniuerſitatem dictę Ciuitatis, ex ſuper
ueniennia enim Niuium, ſubditi aſportarũt Vac-
cas, & Boues in defenſam ipſius Ciuitatis, Famu-
li Ducis aſportarunt Equas, videbatur dicendum
Ducem ius fouere, per ea, quæ dixeram in conſil.
9. per totum, Cent. 1. vbi conſului in eadem Ciui
tate non potuiſſe facere quoddam herbagium,
in quo excluſis ouibus, paſcerẽt ſolummodo bo-
ues, & multa dicta fuere ab vtraque parte, quæ o-
mitto: nam Sacrum Conſilium decreuit licere
Duci vti Defenſa, eadem ſpecie animalium, qua
vtitur Vniuerſitas, & eius Ciues, & non alio mo-
do, hoc anno 1605.
55 Qui verò intercipit † animalia quæ damnum
dederunt in loco, in quo debetur damnum, aut
pęna, ſi eſt perſona priuata, melius eſt vt non vta-
tur retentione vltra viginti horas, iuxta l. capite
quinto, vbi Bartol. ff. de adulr. ſed aſſignet anima-
56 lia Iuſtitiæ, cum † poſſit agere lege Aquilia, & de
paſtu pecoris, vt dicit idem Bár. in l. hoc amplius,
§. de his in fine, ff. de damno infecto. Panormit. in
cap. ſi læſerit, de Iniur. Matth. de Afflict. in Conſt.
Pacis cultum, verſic. vigeſimo licet, num. 45. &
dixi plenius ad Iura Regni Neapolitani Obſer-
uat. 10. Ioan. Baptiſt. Plot. in l. ſi quando, nu 874.
C. vnde vi.
57 Gallinæ, † & anſeres, pauones, ac ſimiles aues,
ſi damna dederint, an & pro ipſis ad damni emẽ-
dationem teneantur domini, & rectè ne titulus
Digeſtorum, Si quadrupes pauperiem feciſſe di-
catur, in illis locum habeat. Guiliel. de Cuneo, in
l. hæc actio, penulr. ff. ſi quadrupes pauper. feciſſe
dicat. diſputauit hanc quæſtionem: An, ſi Statu-
tum diceret, quod de quolibet Animali ſoluatur
Gabella, debeatur de anſeribus, & Gallinis? & tã-
dem concludit, quod non includuntur, argum. l.
cum de lanionis, §. Aſinam, & l. quiſquis, ff. de le-
gat. 3. & eum ſequitur Florian. de Sancto Petro,
in d. l. hęc actio, argum. Authen. Vt omnes obed.
iud. prouinc. §. hæc cõſiderantes, verſ. quid enim
erit durius. Sed tamen contrarium tenuit Ac-
58 curſ. in d. l. hæc actio, dicens † actionem de pau-
perie, locum habere etiam in animali bipede; &

nouiſ-

nouiſſimè pro gallinis damnificantibus eius viridarium, hanc opinionem Accurſij tuetur Feder. Scotus in conſil. 26. lib. 5. tomo 1. Faciunt notata à Petro Iacobo, in pract. tit. de action. de pauperie, ſub num. 2. verſic. probatur. Pulchra ex Columella, & alijs ad hanc rem attulit Ren. Choppin. in Conſuetud. Andegauenſ. lib. 1. cap. 11. num. 3. eleganter Gul. Fornerus, in l. nominis, 6. §. verbum, ff. de verbor. ſignif. Nicol. Boer. in Conſuetud. Biturig. tit. de conſuetud. prædial. §. 5. in Gloſſa, *Item, ſi oyes ſont trouuees*, col. 1. Quo in loco aſſe-
59 rit, Romanos † non debere permittere occiſionem anſerum, cùm per eas fuerit ſaluatum quandoque Capitolium ab incurſu Gallorum, ſequitur Ioan. Beſſian. in Conſuetud. Aluern. cap. 28. articulo vltimo. Sed ille furor fuit ſolitus in modum tranſeuntis natus, ſtatim depreſſus, nec memoria dignus, cum illis Gallia tamdiu fuerit coacta ſubeſſe.

60 Damnum fuiſſe † paſſum, ſtatur dicto capientis, & denunciantis. Bald. & Prepoſ. in c. 1. in prin. ſi de inueſtitura feud. inter dom. & vaſall. lis oriatur. Bald. in l. id quod pauperibus, C. de epiſcop. & cleric. cum multis allegatis per Renat. Chopp. in Conſuetud. Andeg. lib. 1. cap. 24. nu. 3. Nicol. Boer. in Conſuetud. Biturig. *Des couſtumes prediales*, §. 1. gloſſa 1. in princ. Ioan. Beſſian. in Conſuetud. Aluern. cap. 28. artic. 21. Maſuer. in pract. tit.
61 de expenſ. nu. 1. † admittitur tamen probatio in contrarium, vt dicunt Maſuer. & Beſſian. in locis iam allegatis.

62 Ipſius † autem damni taxatio, fit per Iudicem, deputatis æſtimatoribus, & expertis, qui æſtimabunt damnum. Speculat. in tit. de actor. §. 1. verſ. ſed pone inuenio Maſuer. in loco ſupra allegato, & dixi ſupra.

Debet inſuper annotari, quod in pleriſque lo-
63 cis, † grauiori pęna puniūtur domini porcorum dantium damna in pratis, ac paſcuis, quàm alia animalia, cum effodiant terram, & in luto ſibi gratiſſimo voluentur, vt dicit Plin. lib. 8. c. 51. quod & antea dixerat Ariſtoteles de Hiſtoria Animalium, libro 8. capitulo ſexto. Hinc voluit Cicero Scommia illud in Verrem Action. 6. afferre; Nã nos (inquit) quid facimus in Verre, quem in luto voluptatum totius corporis veſtigijs inuenimus? De quo Petrus Apoſtolus Epiſtola 2. cap. 2. dicit; Sus Lota in volutabro Luti, & Chriſtus Matth. cap. 7. idcirco inquit, Neque mittatis Margaritas veſtras ante porcos ne fortè conculcent eas pedibus ſuis. Quapropter, Salomon Prouerbiorum cap. 11. dicit, Circulus aureus in naribus ſuis, mu-
64 lier pulchra, & fatua. Fertur † Arabiam odoramentorum altricem, haud longo tempore ſues ferre, & nec ibi viuere poſſe, quippe qui cũ ament ſordida, fugiant odores, de quo Lucretius

Denique Amaracinum fugiat ſus, & timet omne
Vnguentum, nam ſetigeris ſuibus acre venenum eſt,
Quod nos interdum tamquam recreare videtur.
At contra nobis cęnum teterrima cum ſit
Spurcities, eadem ſuibus hæc tam munda videtur,
Inſatiabiliter toti, vt voluantur, ibidem.

65 Hinc † Salaminij, lege ſtatuerũt, vt porcorum dentes attererentur, qui ſegetibus cladem aliquã intuliſſent. Meritò itaque Regia Camera cauit, vt Biſatienſes Ciues omnia animalia immittant in Defenſa Thori dum paſcua ſumit Regium Equitium, ſuibus exceptis, ne pro Ciuitate Patrono, referente Franciſco Aluarez de Ribera, Præſidente, nunc apud Regem Catholicum meritiſſimo Regente, quia quas herbas Porci tangunt,
66 Equæ effugiunt, In † Gallia apud Aurelianenſ. in vinetis, & paſcuis, porcos perpétuo excludunt, patria Conſuetudine, ſub tit. de paſcuis, & gramí natione, cap. 5. Sic etiam apud Aluernos, ſub tit. *Des Paſturraiges, & Dommaige de Beſtial.* artic. 24.

67 Notandum eſt inſuper, quòd in Regno † adeſt Pragmatica incip. Statuimus, ſub rubr. de offic. Baiuli, in qua diſponitur de damnis datis cum animalibus, vt perſonaliter non procedatur ad exactionem, ſiue condemnationem, niſi conſtet de damno per vnum teſtem, cum iuramento inuentoris, ſeu partis damnum paſſę. & ſi fortè damnū paſſus animalia ipſa in manu ſua habeat, eo caſu ſtatur aſſertioni partis cum iuramento, ſeu inuentoris, ſic etiam ſoli Officialis dicto ſtabitur, ſi ille ipſe inuenerit. & exactio pœnę à Baiulo fieri nequit, niſi parte damnum paſſa prius ſatisfacta, & pœnæ exactio, non excedat ſortem petitam vſque ad quantitatẽ Auguſtalis, etiam ſi quantitas petita excederet Auguſtalem. Imminet pœna contrafacienti vnciarum auri quinque. Huius Pragmaticę meminit Regens Lanarius, in conſ. 98. num. 6. vol. 1.

C A P. VII.

A R G V M E N T V M.

Quando ſubditi coguntur ad molendina, & Tappetos Domini accedere, ad Fornos, Quando liceat ſuos facere, vel alio diuertere, & ad plenum materia enucleatur.

C O M P E N D I V M.

1 *Clauſula in inueſtitura, cum molendinis, & Tappetis, quid operetur, & nu. 2. 3. 51. & 52.*
4 *Flumina ſunt de Regalibus.*
5 *Molendina exiſtentia in fluminibus ſunt de Regalibus, & ad quem pertineant.*
6 *Domini, & Barones, an prohibeant ſubditos facere Molendina, Tappetos, & Furnos, & in ſuis molent, & panes coquant, & nu. 7. 8. 10. 11. 24. 25. 26. 27. & 32.*
9 *Flumina, & curſus aquarum, an ſint Dominorum, & Baronum in Regno Neapolitano, & num. 10.*
11 *Prohibitiones Molendinorum, Tappetorum, & Furnorum, quando noceant, & num. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. & 20.*
16 *Prohibitio violenta, non cauſat legitimam præſcriptionem.*
17 *Prohibitio Molendinorum, & Tappetorum, ſi præſupponatur facta à Domino, per Dominum probanda eſt.*

Præſcri-

18 *Præſcriptio, quæ ſit neceſſaria à die, quo dominus prohibuerit, & num. 19. & 20.*

21 *Molendina noua, quæ fierent ad æmulationem, an prohibeantur, & num. 22. & 23.*

22 *Molendina, Tappeti, & Furni, non dicuntur, nec præſumuntur fieri ad æmulationem, & nu. 23.*

23 *Aliquem facere aliquid animo nocendi non præſumitur.*

24 *Authoris opinio, an Domini prohibeant ædificationem molendinorum, tappetorum, & ſimilium. & numero 25. 26. & 27.*

25 *Emendatio literæ in Conſilio Calderini apud Petrum de Ancharano.*

26 *Spoletum ſitum propè Vmbriam, & vbi.*

27 *Spalatum eſt Ciuitas Archiepiſcopalis in Sclauonia, vel Dalmatia.*

28 *Subditi ſi per mille annos iuerint ad molendum in Molendinis, & Tappetis, & coquendum panem in Furnis Domini non ob id illi quæritur ius aliquod, & nu. 31.*

29 *Actus mere facultatis ſeu voluntatis ſunt inpræſcriptibiles, & num. 30.*

32 *Intellectus Prag. Caroli V. Cæſaris, incip. Audiuimus, 14. ſub tit. de Baronibus, & eorum officijs.*

33 *Molendina, Tappetos, & Furnos ædificare cuilibet permiſſum eſt, & quando, num. 34.*

35 *Flumen publicum dicitur, quod eſt nauigabile.*

36 *Molendinum in flumine priuato conſtruere, an liceat? ſcilicet in flumine non nauigabili.*

Flumina, & illorum iura authoritate iuris gentium ſunt publica.

37 *Molendinum facere in locis proprijs an licitum ſit, numero 38.*

39 *Præſcriptio fauore prohibentis incipit à prohibitione.*

40 *Molendina piſtrina appellata an ſint prohibita.*

41 *Intellectus c. Regni, Item Iuſtitiarij, & Subofficiales eorum.*

42 *Furni priuati haberi poſſunt in Regno Neapolitano.*

43 *Auia Vitellij Imperatoris furnariam artem exercuit Suetonij Tranquilli atteſtatione.*

44 *Clibani, qui ſunt furni portatiles an haberi poſſint.*

Clibani vſui ſunt Dulciarijs Pharmacopolis, & Monialibus, ſub eod. num. 44.

45 *Molire frumenta, & panem coquere licet diebus feriatis ad honorem DEI.*

46 *Cauſa alimentorum agitari poteſt diebus feriatis in honorem DEI.*

47 *Habens molendinum in loco, an poſſit alterum in eodem loco conficientem prohibere.*

48 *Molæ frumentariæ quæ oleariæ, an dicantur Trappeti, vel Trappiti.*

46 *Superior pars Rotæ molendini dicitur Carillus, inferior vero meta.*

50 *Euntes ad molendina, ſi non expediantur, quot horis ibi ſtabunt.*

51 *Clauſula, cum montibus, planis, &c. quid ſignificet.*

52 *Intellectus Pragmaticæ, Noſtræ etiam aures, tit. de Baronibus, Officialibus.*

53 *Materiam Molendinorum, Tappetorum, & Furnorum, quinam tractarint remiſſiuè.*

54 *Gaſparis Antonij Teſſauri I. C. laudes.*

AXIOMA.

Ad Molendina, & Tappetos Domini, pro molitione frugum, & olearum accedito, ad eius Furnos panem coquito, alibi ne cunto, propria facere abſtinento.

SVpremi Principes, qui Barones inueſtiunt feudo, inter cetera concedere
1 ſolent † cum Molendinis, Tappetis, & Furnis, qua conceſſione ſtante, videntur non ſolum per cōceſſionem caſtrorum cum ſuis pertinentijs conceſſa molendina, & ſimilia, niſi eſſent priuatorum, videntur eis conceſſa, &
2 venire, etſi non exprimerentur, † tanto magis dū exprimuntur, vt dicit Bald. in cap. 1. num. 2. quem ſequitur Iacob. Aluarot. ibi, num. 2. Afflict. num. 52. de Capitan. qui Curiam vend. quem ſequitur Iacob. de Sancto Georgio, in Inueſtitura feudali, in §. de Caſtro Rubei montis, num. 7. refert, & ſequitur Anton. Capic. in Inueſtit. feudali, in verbo feudorum Clauſulæ, §. molendinis, in princ. Paris de Puteo, de Reintegrat. feudor. cap. 196. verſ. an ſi dominus, nu. 2. & 3. Iaſ. in l. quo minus, nu. 120. vbi Ripa, num. 130. ff. de flumin. Corn. in conſ. 321. litera M, & nu... vol. 4. Fabian. de Monte Sancti Sabini, de empt. & vendit. q. 6. membro 3. nūm. 10, Franc. Aret. in conſ. 15. col. 2. Auguſt. Berous, in conſ. 51. num. 7. vol. 2. Decius in conſ. 516. num. 29. Ioan. Petr. Surd. in conſil. 127. num. 27. vol. 1. Lancellot. Gallia, in conſ. 27. num. 120. vol. 1. Barthol. Bertazol. in conſil. Ciuili 89. num. 46. volum. 1.

3 Declaranda ſunt ſupradicta, quando † concedens, Molendina, Tappetos, & Furnos, ibidem haberet tempore conceſſionis, nam ſi in loco eſſent Molendina, Tappeta, & Furni, & eſſent Vniuerſitatis, aut particularium priuatorum, tunc conceſſio de illis non intelligeretur: quia non poteſt concedi, niſi quod concedens habebat, & non plus, l. qui tabernas, ff. de contrahen. empt. l. ſi domus, §. fin. ff. de leg. 1. l. vxor patrui, C. communia de legat. l. Publius, §. 1. ff. de condit. & demonſtr. l. traditio, ff. de acquiren. rer. domin. & ita voluerunt Bald. in d. cap. 1. & Aluarot. Aretin. in dicto conſil. 15. Iacobin. in dicto §. de Caſtro, ſub num. 6. Latè Ioan. Petrus Surdus in conſilio 311. num. 48 volum. 3.

4 Et iſtud maximè procederet, † ſi concederentur molendina, quæ fortè eſſent in fluminibus, cum flumina ſint de Regalib. c. 1. in verbo flumina, quę ſint Regal. & amplè dixi de Regis Catholici præſtantia, capitulo octauo, per totum. Ideo-
5 que † molendina in eis conſtructa cenſerentur etiam de Regalibus, & ad conceſſionarium, & inueſtitum ſpectarent. Auguſtin. Berous in conſ. 145. num. 2. volum. 1. Bertazol. in dicto conſil. 89. num. 47.

6 Quibus ſtantibus, dicendum † videtur, poſſe in caſu præfato Dominos prohibere ciues, & ſubditos, ne Molendina, Tappetos, ac Furnos ædifi-

ædificēt, neve ad alia Molēdina alioſq. Tapetos,
& Furnos accedant, præterquam ad ſua & ſuos,
ad coquendum,& molendum. Idq. inter Con-
ſilia Petri de Ancharano cenſuit Bald. in conſil.
11. vbi conſuluit pro Ciuitate Spalatenſi in Dal-
matia, & cōcludit, poſſe fieri ſimiles prohibitio-
nes etiam contra Archiepiſcopum. Quem ſequi-
tur Alexand. in conſil. 211. in fine, volum.2. Iaſ. in
conſilio 161. volum.2. Guido Papæ in Deciſ. 299.
& ſatis leuibus argumentis tenuit Gerard. Maz-
zoll. in conſilio 46. vol.1. Maximè in hoc Regno
7 Neapolitano, in quo † de cōſuetudine, nullus po-
teſt coquere panem, niſi in Furno Feudi, vel Do-
mini, vt teſtatur Paris de Puteo, in tract. de Rein-
tegratione Feudor. cap.15. num.23. incipit Miles
habens. Et nouiſſimè Ioan. Baptiſta Laderch. in
conſil.71. num.5. vol.1. vbi alios complures alle-
gat, dicens eſſe huius opinionis aſſertores, maxi-
mè ſi Molendina, Tappeta, & Furni, eſſent Ciui-
tatis, & reſpicerent vtile Commune, & publicū,
8 quia etſi adeſſent, alia † priuatorum, prohibitio va-
leret pro publica vtilitate, Iacob. in d. §. cū Mo-
lendinis, nu.3. poſt Bald. in conſil. 410. volum.5.
Natta in conſil. 106. in princ. in conſil. 127. nu.4.
vol.1. Capic. in Inueſtit. Feud. in §. Molendinis,
col.4. verſ. Limita octauo.
9 Procedit præſertim in iſto † Regno Neapoli-
tano in quo Flumina, & aquarum curſus ſunt ex
forma priuilegiorum ipſorum Dominorum, &
Baronum, vt dicit Lucas de Penna, in l. vſum,
C. de Aquæduct. lib.11. quem ſequitur Anton.
Capic. in Inueſtitura Feudali, in verbo, Feudorū
clauſulæ, §. Fontibus, colum.1. verſic. Aquæ ta-
men, de cuius dicti veritate ego longius dixi de
10 Regis Catholici Præſtantia, capit.8. † Vnde ſi hā-
berent à Principe, qui hoc notaret, prohibitio lo-
cum ſibi vendicaret. Iaſ. in d. l. quo minus, nu.10.
verſic. Quarto principaliter, Antonius Capic. in
Inueſtitura Feudali, in verbo, Feudorum clau-
ſulæ, §. Molendinis, columna ſecunda limitatio-
ne prima.
Tertiò, faciliter procedunt † edicta præfata, quan-
do aliàs Domini, & Barones prohibuiſſent, ne
oleum in alienis tappetis, frumenta in alienis mo-
lendinis molerent, & in alienis furnis panes non
coquerent, præterquam in ipſorum Dominorū;
11 neue alia cōſtrueret Molendina, & ſubdita, ac Va-
ſalli talibus ꝓhibitionibus lōgo tēpore obſequu-
ti fuiſſent, qa amodo ita et facere poſſent, & te-
nerentur. Innocent. & alij, in capit. ſignificante,
de Appellat. argumento, l. ſi quis diuturno, ff. ſi
ſeruit. vendic. & l. ſi quiſquam, ff. de diuerſ. & tem
por. præſcript. Panormitanum, in c. fin. not.2. de
reſtitut. ſpoliat. & in cap. Abbate Sancti Siluani,
numero 10. & 11. de verb. ſignific. & ante ipſum
Bald. in l. Item Lapilli, ff. de rer. diuiſ. Bartholom.
Cepolla, de ſeruit. vrban. præd. cap.50. de Furno,
col. 1. quæſt. 3. Iaſ. in dicta l. Quominus, nu.31.
& 32. Guido Papæ in Deciſ. 298. in fine, & in De-
ciſ.631. numero 13. Albert. Brun. in conſilio 56.
numero 1. Petr. Iacob. in libello pro Furno, nu.2.
verſic. Item proponit, quòd crim. Almo Crauer-
ta de Antiquitate tempor. parte 4. Sectione, Ma-
teria iſta, num.99. Iacobin. de Sancto Georgio,
in dicto §. & cum Molendinis, ſub numero 5. ver-
ſic. & hanc concluſionem limitabis, Anton. Ca-
pic. in dicta Inueſtit. in §. Molendinis, columna 4.
verſic. limita quinto. Nicol. Boer. in Deciſ. 125.
num.5. Ioan. Franciſc. Balb. in tractatu præſcript.
4. parte, Quintæ partis princip. q.5. num.1. verſic.
Hanc concluſionem limita. Roland. à Valle, in
conſil. 22. numero 23. volumine ſecundo, in con-
ſilio 52. numero 32. in conſil. 80. numero 39. vo-
lumine 3.
12 Et à tali prohibitionis tempore, curreret præ-
ſcriptio contra prohibitos, & contra Vniuerſita-
tes, & abſtinuiſſent, ac paruiſsēt, vt dicit Iacobin.
in dicto verbo, Et cum Molendinis, numero 5.
Albertus Brunus in dicto conſil. 56. nu.1. Boer. in
dicta Deciſ. 125. nu.5. Guido Papæ in dicta Deciſ.
298. poſt Ioan. Fabr. in §. equè ſi agat, num. ... vbi
Iaſ. num. ... Inſt. de Act. Petr. Iacob. in loco alle-
gato, & num.5. & 6.
13 Quæ prohibitio † ſufficit ſi non ſit facta omni-
bus, ſed maiori parti, & dum tamen omnes ceſ-
ſaſſent, vt dicit Petr. Iacob. in dicto libello, pro
Furno, ſub numero 2. vbi ſupra, Barth. veronenſ.
in dicto cap. de Furno, quæſt.2. Boer. in dicta De-
ciſ.125. num.5.
14 Sufficere † dicunt, etiam ſi prohibitio extraiu-
dicialis fuerit, vt dicit Panorm. in dicto cap. Ab-
bate Sancti Siluani, num. 11. Iaſ. in dicta l. Quo
minus, num.31. in fine. Hoc tamen de extraiudi-
15 ciali prohibitione, non admiterem: quia † ponen-
do illam in vſu, non poſſet eſſe, niſi aliqua vis, &
violentia Dominorum; & ſic eſſet ob illorum po-
tentiam, & ſubditorū timorem, violenter extor-
ta; & videtur Panorm. hoc dicentem nullo iure
16 fundari. & † prohibitio violenta, non cauſat le-
gitimam præſcriptionē, l.1. C. de ſeruit. & Aqua,
Natta in conſil. 106. num.12. vol.1.
17 Hæc autem † prohibitio à Domino, qui in ea
ſe fundat, probāda eſt, Afflict. in dicta Deciſ. 388.
ſub num.10. cum ſit fundamentum ſui iuris, ar-
gumento notatorum per Franciſc. Hercul. in
tractatu de negatiua, num.2. & 3.
18 Quo verò † ad curſum temporis, à die prohibi-
tionis Cōmunis opinio eſt, ſufficere curſum vi-
ginti, triginta, vel quadraginta annorum, vt dicit
Afflict. in dicta Deciſ. 388. Balb. vbi ſupra, num.3.
Rolād. in dicto conſil. 22. num. 23. volum.2. quia
maiori ex parte dicunt de tempore longiſſimo,
19 dicitur autem † tempus longiſſimum in præſcri-
ptionibus, quādo eſt triginta, vel quadraginta an-
20 norum; licet videatur aſſerere † tempus cuius
initij non ſit memoria in contrarium, Barth. de
Caſſan. in Conſuetud. Burgund. Rubr. 13. §. 2.
Gloſſa prima, ſub num. 17.
21 Quartò, quando † Vniuerſitates, vel ſubditi fa-
cerent Furnos, Molendina, & Tappeta noua ad
æmulationem Domini, tunc enim noua ædifica-
tio à Domino impediri poterit, quòd id fieri non
licet ad alterius æmulationem, inquit Marcellus,
in l. opus nouū, ff. de oper. pub. ita dixerunt Petr.
Cin. Bald. & Salic. in l. Altius, C. de ſeruit. & aqua.
Optimè Barthol. Veronenſ. de ſeruitutibus Vr-
ban. prædior. capit.39. de Solo, & Area, colum.2.
& in cap.62. de Feneſtra, columna prima, verſic.

Secundò fallit. Iaſ.in l.ex hoc iure, numero 8. &
9. ff. de Inſtit. & Iacob. Philipp. Port. in conſil. 17.
num. 19. Franciſc. Burſat. in conſilio 57. num. 14.
vol. 1. voluit Iul. Clar. in §. feudum, q. 30. in fine,
vbi tamen nihil allegat.

22 Sed in caſu † præmiſſo in dubio, non dicitur
fieri ad æmulationem, argum. l. merito, ff. pro ſo-
23 cio, quia † non creditur, nec præſumitur quem
animo nocendi aliquid facere, vt voluit gloſ. pe-
nult. in l. Fluminum, §. fin. ff. de damno infecto,
ita voluit Cępol. in d. cap. 39. de ſolo, & area, col.
2. & dicam infra.

24 Aduertendum † tamen exiſtimo, quia ſupradi-
cta colorata ſunt, pro illis, qui nimium ſtudēt Do
minis, ac Baronibus placere, ego vero, nec illis ne
gari debere eorum iura, quæ cōpetunt, neque de-
trahi debere libertati vaſallorum, & ſubditorum
arbiter ideo veritatem ipſam ſtatuo, nullo modo
Superiori, ac Domino competere ius, vt prohibe
re valeat ſubditos, quin Molendina, Tappeta, ac
Furnos ædificent, nec quòd ad molendum, vel
coquendum panem alio pro libertate accedant;
& iſta prohibitoria fieri edicta, quia ſunt ambitio
ſa, ad eorum vtilitatem priuatam procurata, &
ideo fieri nequeunt, l. ambitioſa, ff. de decret. ab
ordin. faciend. ita Bald. in conſil. 410. vol. 5. Ioan.
Faber, in §. æquè, num. 21. Inſtitut. de action. Ale-
xand. in conſil. 194. volum. 2. Bartholom. Socin.
in conſil. 272. columna tertia, verſic. Quintò prin
cipaliter, volum. ſecundo. Didacus Couarr. in re-
petit. cap. poſſeſſor, de regulis iuris, in 6. 2. parte
relection. §. 4. num. 7. Iaſon, in dicta l. quominus,
num. 156. Petr. de Anchar. in conſil. 155. col. vlt.
verſ. ſuper eo, Gaſpar Calder. inter conſ. Anchar.
in conſ. 12. & Collegium Bononienſe ibidem, in
conſ. 13. Idem Ancharan. in conſ. 298. qui omnes
conſuluerunt contra Ciuitatem Spalati pro Ar-
25 chiepiſcopo Spalatenſi, non autem Spoleti, † vt
in hoc errarunt Alex. Boer. & alij poſt eum, qui
dixerunt cōſuluiſſe illos pro Archiepiſcopo Spo-
leti, tum quia Spoletum non habet Archiepi-
26 ſcopum ſed Epiſcopum, tum etiam † quia Spole-
tum eſt Ciuitas florentiſſima Italiæ ſub ditione
Summi Pontificis, ſeu Eccleſiæ Romanæ, propè
Vmbriam, inter populos, quos viũ Vmbros appel-
lauit, & inter eos apponit Spoletũ, Ptolom. Geo-
graph. lib. 3. cap. 1. in Tabula 6. Europæ. Et nouiſ-
ſimè Thomas Bozius de ſtatu Italiæ libro tertio,
27 cap. 1. Spalatum † verò eſt in Sclauonia, & Ciui-
tas Archiepiſcopatus dignitate ornata, ſub quo,
ſubſunt octo Epiſcopi ſuffraganei, Traguricnſis,
Scardonienſis, Nonienſis, Sibinicenſis, Tenien-
ſis, Tennenſis, Almiſienſis, & Pharenſis, de qui-
bus loquitur Prouinciale Eccleſiarum Romanæ
Curiæ; & nouiſſimè Franciſcus Gratianus in
Compendio Iuris Canonici, diſtinctione prima,
parte 3. (& hoc dictum ſit perfunctorie, ac per
tranſennam.) Et hanc opinionem ſequitur Ni-
col. Boer. in dicta deciſ. 125. num. 4. poſt Guidon.
Papæ, in dicta deciſ. 298. in principio. Iacobin. de
Sancto Georgio, in dicto §. & cum molendinis,
num. 3. cum pluribus ſeqq. & eius diſcipulus Al-
bert. Brun. in dicto conſilio 56. num. 2. M. Anton.
Natta, in dicto conſil. 106. num. 1. & 2. & in con-
ſil. 217. num. 1. volum. 1. Roland. à Valle, in dicto
conſilio 12. num. 19. volum. 2. Aimo Crauetta de
antiquit. tempor. parte 4. Sectione, Circa præmiſ-
ſa, nu. 1. & 2. Ioan. Baptiſta Villalob. Opin. Com-
mun. §. Dominus, num. 114. Ioan. Cephal. in con
ſil. 451. num. 349. cum pluribus ſequen. vol. 4. Bar
thol. Veronenſ. in dicto cap. 50. de Furno, col. 1.
quæſt. 2. Iul. Clarus, in dicto §. feudum, quæſt. 30.
& eſt de mente Petri Iacobi, in libello de Furno,
ſub num. 5. nouiſſimè plenè etiam Ioan. Vincen.
de Anna, in allegat. 116.

28 Quia, etſi † ſubditi, ac vaſalli per mille annos
iuerint ad molendas eorum fruges, ac ad premē-
das eorum oliuas, in Molēdinis, ac Tappetis Do-
mini vel alterius, aut tāto tempore ſteterint, quin
contrarium fecerint, non idcirco Baroni, aut Do
mino ius aliquod, quo in futurum cogi valeant,
29 quæſitum dicetur; ſunt enim actus † iſti meræ
voluntatis, & facultatis, nullo temporum curri-
culo præſcriptibiles, nec inde Dominis aliqua ſer
uitus dicitur cauſata, argum. cap. poſſeſſiones, 16.
q. 1. gloſſa finali, in fine, in l. ſolent, ff. de offic. pro-
conſul. & legat. vt voluit Innoc. in cap. Bonæ, de
poſtul. præl. in c. cum in eccleſia, de cauſa poſſeſſ.
& propriet. Cinus, in l. 2. C. quæ ſit longa conſue-
tudo, quem refert, & ſequitur Abb. Panorm. in c.
Abbate Sancti Siluani, num. 10. de verb. ſignific.
in cap. ad noſtram, num. 11. de confirm. vtil. vel
inutili, in c. quo ad tranſlationem, nu. 4. de offic.
30 Leg. † Quæ enim facultatis ſunt, impræſcriptibi-
lia exiſtunt, l. viam, vbi Bart. ff. de via public. Bart.
in l. in filijs, num. 1. C. de decur. lib. 10. Quæ enim
ſunt in mera voluntate, continent infinitatem, &
ideo ſunt impræſcriptibilia, vt dicit Ioan. Andr.
in cap. Non eſt, de Conſuetud. in 6. Felin. in cap.
cum acceſſiſſent, num. 44. de Conſt. Hippolyt. de
31 Marſil. de fideiuſſ. ſub nu. 101. Vnde ſi per † mille
annos, quis iuit ad Molendina, vel Furnos alicu-
ius, non ideo cogi poterit ire in futurum. Panor.
in d. c. Abbate Sancti Siluani, nu. 11. & in c. inter
cetera, de reſcript. in cap. cum Ioannes, ante fin.
de cler. coniugat. Petrus Iacob. in c. de Furno, ſub
nu. 5. Barthol. Cępolla, in dicto cap. 50. de Furno.
Iaſ. in d. l. quo minus, num. 28. cum pluribus ſeqq.
Boer. in dicta deciſ. 125. num. 5. Barthol. Socin. in
dicto conſ. 272. Natta in dicto conſil. 106. num. 9.
Iacobin. in dicto §. & cum molendinis, numero
4. Rolan. à Valle, in conſ. 52. num. 29. vol. 3. Balb.
de præſcript. 4. parte, 5. partis princip. q. 5. nu. 1. &
2. Villalob. in Commun. Opin. §. præſcriptio, nu.
254. Iacob. Philip. Portius, in tract. Concluſ. lib. 3.
concl. 33. ver. Primo amplia, Ant. Capic. in inue-
ſtituru feudali, in verbo, feudorum clauſulæ, §.
molendinis, col. 2. Afflict. in dicta deciſione 388.
num. 4. Renat. Choppin. in Conſuetud. Andega-
uenſ. lib. 1. cap. 27. num. 3. cap. 28. nu. 1. Menoch.
de arbitr. iudic. quæſt. lib. 2. Cent. 2. Caſu 160. nu.
8. Felin. in conſ. 27. num. 20. & 21.

In hoc Neapolitano Regno, hę Dominorum
prętenſiones ſopitę ſunt, ex Pragmatica Inuictiſ-
ſimi Caroli V. dũ ipſum viſitauit, & grauamina
audiuit illa ſuſtulit, ac per ſuam prouiſionem eius
conſcientiam exonerauit; reliquum eſt, vt om-
nia hæc Regij Magiſtratus animaduertant;

32 is enim in anno 1536. in Pragmatica ſubiicit de Baronibus & eorum officialibus optimè legem condidit. Audiuimus (inquit) etiam quamplures Barones, & alios Dominos, Vaſallos ſuos cogere, ne panes coquant in alijs furnis, quã in furnis ipſorum Dominorum, certum quid pro iure Furni accipientes, ſimiliter etiam mandant, ne triticum molendum ad aliorũ molendina conducant, præterquam ad molendina ipſorum Dominorum. Multi etiam mandant, vt oliuas ad eorum Tappetos terendas, & non aliorum conducant. Complures etiam prohibent vaſallos, & alios in eorum terris habitantes, ne poſſint aduenas, aut alios in eorum domibus hoſpitio excipere, neuè vaſalli ipſi tabernas, vel hoſtarias in eorum domibus, vel aliorum teneant, & ſi qui tenent, prohibẽt, ne hoſpites recipiant, donec hoſtaria, ſeu tabernæ Dominorum ſunt plenæ, quæ omnia contra ſubditorum noſtrorum libertatem, in qua illos Diuina, & humana iura conſeruari mandant. Et nos, qui iuſtitiæ cultores ſemper extitimus, & (DEO dante) erimus, ea non patiemur. Volumus igitur, atque mandamus omnibus Baronibus, & alijs vtilibus Dominis, vt liberè permittant vaſallos ſuos in ipſorum vaſallorum, aut aliorũ libet furnis panem coquere, & ſimiliter, vt poſſint granum ad molendum, & oliuas terendas ad quodcumque Molendina, vel Tappetos conducere, & poſſint in domibus proprijs, vel aliorum, hoſtarias, aut tabernas facere, & tenere, hoſpites recipere, etiam quod Dominorum hoſtariæ non eſſent plenæ, nec poſſint prefati aliquatenus impediri, ſeu prohiberi, exceptis illis, qui Furnos, Molẽdina, Tappetos, tabernas, & hoſtarias, ſeu hoſpitia, cũ huiuſmodi iure prohibendi vaſallos, particulari priuilegio, aut legitima præſcriptione, vel conſuetudine legitimè preſcripta habent. Hos enim ſicut vaſallos in libertate retineri quærimus, ita Iura, quæ Barones, & alij vtiles Domini habent, conſeruare intẽdimus. Hactenus Carolus V. Imperator.

Qua Caroli Cæſaris lege, & Pragmatica ſtãte, illud ex ea reſultat, confirmari Iuris Communis diſpoſitionem, qua cautũ eſt, cuilibet permiſſum eſſe in ſuo loco poſſe facere, ac ædificare Furnos, Molendina, Tappetos, & hoſtarias, quomodo enim libertas hæc Ciuium, ac vaſallorum in eſſe, deduceretur, vt alij aliorum Furnos, Molendina, Tappetos, & hoſtarias adire poſſint, ſi illa in eo loco non eſſent, fierive, ac ædificari non poſſent?

33 Compertum † eſt enim cuilibet licere Furnos, Molendina, Tappetos, & ſimilia ædificare, l. Fluminum, 24. in prin. & §. præterea, ff. de damno infecto, l. altius, C. de ſeruitut. poſt Din. Oldrad. & Raſuer. de Forli, voluit Bartol. in dicta l. quo minus, num. 2. Signorol. de Homod. in conſilio 342. & in conſ. 56. inter conſil. Bald. vol. 3. Alexan. in d. conſil. 194. vol. 2. Barthol. Socin. in dicto conſilio 272. volu. n. 2. Iaſ. in dicta l. quo minus, numer. 21. Iacobin. de Sancto Georgio, in inueſtit. feudali, §. & cum molendinis, num. 5. Anton. Capic. in Inueſtitura feudali, in verbo, Feudorum clauſulæ, §. Molendinis, colum. 1. verſic. quilibet. Petr. Iacobus, in libello de Furno, numero 5. & 6. Barthol. Veronenſ. in dicto cap. 50. de Furno, col. 1. Ioan. Franciſc. Balbus, in dicta quæſt. [illegible] in dicta deciſ. 388. numero 2. Nicol. Boer. in dicta deciſione 3. numero 4. & 5. Franciſc. Marc. in deciſ. Delphin. 106. numero 2. volum. 1. Octauian. Cacheran. in deciſ. 17. num. 3. & 4. Albert. Brun. in d. conſil. 6. ſub num. 2. Natta in conſil. 106. num. 1.

34 & 2. Qui † dicunt hoc licere in Flumine publico

35 conſtruere molendinum, & † quod flumen dicitur publicum, quando eſt nauigabile, vt concludit Alexan. in dicto conſil. 194. vol. 2. quod & voluit Corn. in conſ. 208. litera O, la ſeconda, vol. 4. Carolus Ruin. in conſ. . . . col. 2. vol. 4. Curt. ſenior, in conſ. 53. Aegid. Boſſ. tit. de Aqu. & flum. num. 35. & alios referens Roland. à Valle, in conſ. 97. num. 9. vol. 1. & hoc ſaltem procedit, ſi aqua iterum ingrediatur idem flumen, vt dicit idem Corn. in d. conſ. 208. Quamquam in flumine nauigabili non licere abſque Principis licentia velit, poſt alios Franciſcus Marcus in deciſione 356. numero 1. & 2. in deciſione 416. volum. primo, argum. l. 2. in principio, ff. ne quid in flum. publico, quod Principis eſt, in publico, ff. de aqua pluuia arcenda, l. 1. §. permittitur, ff. de aqua quotid. & æſtiua. Idem Franciſc. in Deciſ. 348. numero 1. & 2. & in deciſ. 500. numero 2. & 3. volum. ſecundo. Manfredus de Forliuio, in conſilio 28. num. 13. inter conſilia

36 Felini. In flumine † verò non nauigabili, prout ſunt in Regno, quilibet poteſt molendinum conſtruere, authoritate iuris gentium, quo iure flumina illorum, & iura ſunt publica, l. Riparum, ff. de rerum diuiſione, §. Flumina, §. Riparum, Inſtitut. eodem titulo. Alexand. in dicto conſil. 194. Anton. Capic. in dicta Inueſtit. §. Molendinis, columna prima, verſic. quilibet. Marcus Ant. Peregrin. in conſilio decimotertio, numero 11. volum. primo. Non vetante Principe, vt ipſe dicit Capic. argum. dicta l. quo minus, in proprijs enim

37 locis † nouum facere molendinum licitum eſt, dicta l. fluminum, ff. de damno infecto, Angel. in l. finali, ff. de vſucapione, niſi aqua retineatur,

38 vel † fiat præiudicium alteri habenti vetus molendinum, vt dicit Bald. in conſilio 109. volum. primo, & in conſil. 57. volum. 3. Renatus Choppin. in Conſuetud. Andegauenſ. lib. 1. cap. 14. ſub num. 1. Regulare tamen eſt, cuilibet licere Molendinum, vel Furnum cõſtruere, niſi prohibitio

39 (vt ſupra dictum eſt) facta fuerit, quo † die incipit præſcriptio à prohibitione ad fauorem prohibentis, vt dictũ fuit ſupra, & habetur per glo. & Doct. in l. qui luminibus, ff. de ſeruit. vrban. prædiorum.

40 Quo verò ad † piſtrina quæ domi tenentur, ac mulis, alijsve animalibus vehuntur, & exercentur, de quibus per eumdem Renat. Choppin. in d. cap. 14. arbitror nullo iure prohibita eſſe, vt quæ non reſpiciant flumina, nauigationes, aliaq. publica impedimenta, quibus ſunt plenæ Regni Neapolitani Prouinciæ, præſertim Apuliæ, Magnæ Greciæ, Barenſis, aliaq; loca. Vnde Rex Carolus Primus, de Piſtrinis cauens, ſtatuit, vt animalia piſtrino deputata, nullo pacto etiam pro ſeruitio Regio capiantur, aliàs contrafaciens ſoluit Domino damna, & vnam auri vn-

41 ciam Curiæ Regiæ, pro pęna, vt in cap. † Regni. Item Iuſtitiarij, & Subofficiales eorum, & Niger

in

in c. Regni, Pridem, nu. 25. & 26. qua prouiſione
demonſtratur, publica eſſe permiſſa.
42 Furnos † etiam priuatos domi habere, præſer-
tim in Regno per illam narratam Caroli Cęſaris
legem, notorium eſt, & nō eſt nouum, l. ſi ſeruus
ſeruum, §. ſi furnum, ff. ad leg. Aquil. l. Fluminū,
43 §. præterea ſi furni, ff. de damno infecto; † Hanc
furnariam artem exercuiſſe auiam Vitellij Impe
ratoris, poſt Suetonium Tranquillum in illius vi-
ta, cap. 2. ſcribit Renatus Choppinus in Conſue-
44 tud. Andegau. lib. 1. c. 23. nu. 1. Sic etiam † habe-
re Clibanos, qui ſunt Furni portatiles, ex fictilib.
primum, poſtmodum ex ferro, & ære fieri ſoli-
tos, non eſt ambiguum, vt dicit ibidem Choppi-
nus, numero 3. talibus vtuntur omnes Dulciarij,
Pharmacopolæ, Moniales, in quibus conficiunt
panes dulces, ſaccaro, cinnamomo, alijsq; com-
poſitionibus conditos.
45 Coquere † vero panem, & molere frumenta,
etiam diebus feriatis in honorem Dei, licet, vt ex
Archidiacono, in c. ieiunia, de conſecrat. diſtinc.
3. voluit Ioan. Anton. Niger in c. Regni, Pridem,
ſub num. 21. voluit Ioan. Sainxon in Conſuetud.
Turon. tit. 1. artic. 10. in verbo, *Non feriable*. quia
omni tempore pane egemus, inquit Accurſ. in l.
publicas, C. de ferijs, voluit Choppinus, in dicta
Conſuetud. Andegauen. cap. 26. numero primo.
46 Hinc † alimentorum, cauſam agitari poſſe die-
bus feriatis in honorem DEI multis comproba-
uit Ioan. Petrus Surdus, de Alimentis, titulo 8.
priuilegio 2.
47 An, & † quando vnus habens molendinum in
flumine, poſſit ab alio aliud fieri, annotauerunt
Doctores ſupra allegati, & ego conſului pro Do-
mina Diana Brancata contra Illuſtriſſimum
Dominum Don Marcellum Cabanilium Mar-
chionem Sancti Marci, vt in conſil. 3. per totum,
Centuria 2.
48 Iuniores autem, annotare † debent, quæ ſint
Molæ frumentariæ, quæ oleariæ; an dicantur
Trappeti, vel Tappeti, de quibus dixi in conſil. 3.
49 nu. 1. & 2. Cent. 1. In † Moles autem ſuperior pars
rotalis dicitur Catillus, inferior verò Meta, vt di-
cit Paulus, in l. cum de lanionis, §. idem conſul-
tus, ff. de fundo inſtructo, & inſtrumento legato.
de quo Ioan. Pyrrhus in Conſuetud. Aurelianen.
tit. *Des ſucceſsions*. cap. 30. in fine, & aduertit etiam
Renatus Choppin. in Conſuetud. Andium, libro
1. cap. 16. ſub num. 2. Franciſc. Marius Grappald.
de partibus Aedium, de verborum explicat. in
verbo, Mola, in fine.
Antequam finiam, pulchrum eſt illud, quòd
Barones habentes ius validum, quo teneantur
50 ſubditi ad ſua molendina accedere, † ſi accedant,
per vigintiquattuor horas, nec à molitore expe-
diantur, ibunt ſua libertate quo placuerit, ita de-
ciſum in Gallia, vt teſtatur Ioan. Papon. Arreſtor.
lib. 13. tit. 8. Arreſto 1. & 2.
51 Clauſulæ † autem inueſtiturarum, & conceſſio
num, in quibus, conceduntur Montes loca plana,
Molēdina, Tappeta, Furni, & ſimilia, in hoc Re-
gno Neapolitano inueſtitum non adiuuant, niſi
feudo, quod conceditur, antea, & conceſſiones
Priuilegiorum tempore illi eſſent annexa, & no-
ui nihil inducunt, vt latè per Carolum V. Cæſa-
52 rem prouiſum fuit in anno 1536. in † Prag. incip.
Ad noſtras etiam aures, ſub titulo de Baronib. &
eorum Officialibus.
53 Quoad † materiam Molēdinorum, Tappeto-
rum, & Furnorum, plura dicerem, ni vidiſſem
ampliſſimè agitatam per ſupradictos Doctores,
quos retuli, & præſertim per Franciſcum Mar-
cum in Deciſionibus ſupra allegatis, & latius per
Anton. Capic. in Inueſtitura Feudali, in verbo,
Feudorum Clauſulæ, §. & cum Molendinis, vbi
formauit plures Ampliationes, & Limitationes.
latiſſimè etiam repperi, luculenter, ac exactiſſi-
mè ſcriptam ab Antonino Teſſauro in Deciſio.
54 Pedemontana 16. cui ſupplementum dedit † eru
ditiſſimus eius filius Gaſpar Antonius Teſſau-
rus, in Apoſtillis ad eaſdem Deciſiones, hęres Bo
norum, Virtutis, ac Senatorij Magiſtratus pater-
ni apud Sereniſſimum Ducem Sabaudiæ. Inte-
rim Lectores, hæc pauca quæ ſcripſi, boni conſu-
lant. Videatur tamen dum hæc typis traduntur
Carol. Bardel. in conſ. 91. per totum, vol. 1.

CAP. VIII.

ARGVMENTVM.

Quando collata Iuriſdictione, & inueſtito ea, intelligatur data Iuriſdictio appellationum, ſiue ſecundarum cauſarum; Quando fiat prohibitio quòd ſubditi non litigent in alijs tribunalibus, quam ipſorum Dominorum; quando cauſæ poſſunt à Superiore ad ſua tribunalia auocare; latè hæc materia diſcutitur.

COMPENDIVM.

1 *Iuriſdictiones à Populo Romano in vnum Principē tranſlatæ fuere.*
2 *Ab vno Principe Iuriſdictiones manarunt in Reges, Duces, & Dynaſtas.*
3 *Iuriſdictione, meroq; ac mixto Imperio conceſſis, an veniat Iuriſdictio primarum, & ſecundarum cauſarum. num. 4. & 5.*
5 *Conceſſa iuriſdictione, mero, ac mixto Imperio, an conceſſa intelligatur iuriſdictio ſecundarum cauſarum.*
6 *Iuriſdictio ſecundarum cauſarum, an intelligatur conceſſa, ſi non eſt expreſſum.*
7 *Principi concedenti iuriſdictionem primarum cauſarum, remanent cauſa appellationum.*
8 *Imperator, aliusve Princeps concedens iuriſdictionem, merum, ac mixtum Imperium, non ob id cenſentur à ſe abdicare maioritatem, ac ſuperioritatem.*

9 *Princeps concedens Iuriſdictionem cenſetur facere cumulatiuè, non priuatiuè; & quomodo, num. 10.*

11 *Ordinarius ſuperior in cognitione cauſæ, non poteſt concurrere, cum Domino feudi.*

12 *Vaſallus habens vtile dominium, non poteſt in primis cognitionibus impediri per Principem.*

13 *Iudex maior, ac ſuperior in primis cauſis præcipit feudatario, & inferiori, vt intra præfinitum tempus cauſam expediat.*

14 *Regij ſuperiores in Regno Neapolitano mandant alijs inferioribus Regijs, & aliorum Dominorum Magiſtratibus, vt intra duos menſes, cauſas expediant, alias illas auocant ad eorum tribunalia Regia ſuperna.*

15 *Intellectus Conſtit. Regni, Statuimus.*

Intellectus Conſtit. Regni. Iuſtitiarij nomen, & normam.

16 *Princeps, an ſua authoritate poſſit cauſas ad ſui libitum ad ſe auocare.*

17 *Concluſione facta, dicitur liquere de cauſa.*

18 *Principes in auocatione cauſarum debēt cum circumſpectione procedere, & num. 19.*

20 *Appellatio, an fieri debeat ad proximum ſuperiorem, vel ad mediatum, & num. 29. 30. 31. 34. & 42.*

21 *Dominus inferior an poſsit facere Edictum, vt ſubditi nō accedant ad Imperatorem, Regem, Principem, vel alium ſuperiorem, & num. 22. 23. 24. 25. & 26.*

24 *Baro eſt iudex ordinarius ſuorum vaſallorum.*

27 *Iuriſdictio ſua vnicuique ſeruanda.*

28 *Cauſæ, an agitentur in loco delicti, contractus, vel originis.*

29 *Appellatio gradatim procedit, & numero 30. 31. 34. & 42.*

32 *Litigantes extra proprios Lares, & prouinciam vexari nequeunt.*

33 *Appellatio fit animi Dominorum rigoroſitate.*

34 *Appellatio in Regno Neapolitano fit ad magnā Curiam omiſso medio, & num. 37. & 42.*

35 *Intellectus Conſtit. Regni. Cum Noua Conſtitutio.*

36 *Intellectus Conſtit. Officiorum.*

37 *Intellectus Conſt. Appellationum tempore.*

38 *Appellatio fit ad Papam omiſso medio.*

39 *Magiſtratus Regij quandoque exeandeſcunt contra Officiales inferiores, qui prohibent ſubditos, ne ad eos appellent.*

40 *Supremum Collaterale Conſilium ad inſtantiam Baronū, quandoque facere ſolet Edicta, vt ſubditi ſuos ſuperiores in appellationibus adeant.*

41 *Remiſsionem petere ſolent Barones quando ſubditi appellarunt ad ſuprema tribunalia.*

42 *Appellatio ad ſuperiorem omiſso medio, qualiter, & quando fieri poſſit.*

43 *Appellatio ad ſupremum ſuperiorem omiſso medio, fit, quando medius requiſitus, noluit iuſtitiam facere; & num. 44.*

45 *Cauſæ Reſſorties dicuntur apud Gallos, quas nos primarum appellationum, ſiue ſecundarum cauſarum dicimus.*

46 *Præpoſitum, primarum cauſarum Iudicem, Baillium ſecundarum Galli appellant.*

47 *Appellationum materiam, & illarum hiſtoriam, & antiquitatem remiſsiuè tractauit author alibi in lib. de Regis Catholici præſtantia.*

AXIOMA.

Pro primis cauſis, ac ſecundis, appellationum proprios Magiſtratus adeunto; ad alios ne diuertunto.

MAteria hæc pulchra eſt, & verſatilis, in dies enim inter Dominos, ac Vaſallos, & Magiſtratus, non ſolum Baronales, ſed Regios; Ideoq; pro dilucidatione eſt bene aduertendum, ſuper qua eam, quam pro viribus potero breuem diligentiam adhibebo.

1 Iuriſdictiones † à Populo Romano fuere trāſ-
2 latæ in vnum Principem, † a quo poſtmodū progreſſæ in Reges, Principes, Dynaſtas, aliosq; Dominos, vt diffusè hoc eodem lib. 1. ca. ſcripſimus. Vt diſtinguantur itaque illæ, & minimè inuicem ſe contorqueant, qui cognitionem habet primarum cauſarum, ob conceſſionem ſibi à Principe, aliove poteſtatem habente, qua inueſtitus eſt mero, mixtoq; Imperio, & oīmoda Iuriſdictione, ambigi non debet, quod eo caſu cognitionē primarum cauſarum conceſſam habeat, & ſub hac cō-
3 ceſſione Iuriſdictionis, meri † mixtiq; Imperij, oīa illa venire, quæ Doctores ampliſſimè tractarunt in l. Imperium, ff. de iuriſd. om. iud. quas cauſas amplè tradidit Iacob. de S. Georg. in Inueſtitura feudali, §. cum mero, mixtoq; Imperio. Ant. Capic. in inueſtit. feud. in verbo, feudorū Acceſſoria, col. 3. verſ. conceſſo Caſtro, & in verbo, feudorū clauſulæ, §. Mero, ac mixto Imperio, & §. cognitione primarum infeudata enim Iuriſdictio,
4 operabitur, vt primas tantum cauſas † cognoſcere valeat, vt dicit Bal. in l. 1. in 1. lect. q. 43. num. 35. ff. de rer. diuiſ. Conceſſa enim Caſtri iuriſdictione,
5 cum mero, ac mixto Imperio, nō † intelliguntur conceſſæ cognitiones ſecūdarum cauſarum, ſeu appellationū, etſi cum omnimoda Iuriſdictione conceſſio facta eſſet, quia remanēt apud ſuperiorem, vt voluit Spec. & ibi Ioan. Andr. in tit. de iuriſdict. om. iud. nu. 16. Ang. in l. 1. §. ſi quis mandatā, ff. de off. eius cui mand. eſt iuriſd. quem refert, & ſequitur Mart. Laudenſ. in tract. de Caſtellan. §. 22. Iacob. de S. Georg. in Inueſtit. §. cum mero, nu. 9. Ant. Capic. in Inueſtit. in verbo, Feudorum acceſſoria, col. 5. verſic. Appellationum. Renatus Choppin. in Conſuet. Andegau. lib. 1. cap. 46. nu.
6 1. Ad hoc † enim, vt dicatur conceſſa cognitio ſecundarum cauſarum, ſiue appellationum, debet in conceſſione expreſſa mentio fieri, Card. Alexandr. in cap. 1. §. præterea, colum. 1. de prohibit. feudi alien. per Federic. Albertus Brunus, in conſilio 102. numero primo. Capic. in dicto verbo, feudorum acceſſoria, & dixi amplè in conſil. . . .
7 volumine ſecundo. Si enim † Princeps concedit Iuriſdictionem, & cognitionem primarum cauſarum, remanent apud Principem concedentem cauſæ, & Iura appellationum. Bartol. in l. penultima, in fine, ff. de aqua pluuia arcenda, & in l. omnes populi, num. 27. ff. de iuſtitia, & iure. Iacobin. de Sancto Georg. in dicto §. cum mero, num. 9.

M. An-

Digitized by Google

M. Anton. Natta, in conſil. 580. num. 22. volum. 3. Hinc poſt Bald. Ioan. Baptiſta Caccialup. in dict. l. Imperium, num. 35. & in l. cunctos populos, num. 12. C. de Summa Trinitate, & fide Cathol.
8 inquit, quod Imperator † communicans alteri merum, & mixtum imperium, etiam maximum non per hoc cenſetur à ſe abdicare ſuperioritatē & maioritatem, quā ratione Imperij habet. Latè poſt Thom. Granum. in Deciſ. 30. Roland. à Valle, in conſil. 80. num. 20. volum. 2. quem ſequitur Foller. in Pract. Crimin. §. audiantur excuſatores, num. 82. licet non loquatur de iuriſdictione appellationum. Sed vide quæ diximus ſupra lib. 1. cap. 1. num. 130.

Ex his ad rem, de qua agitur, redeundo, omitto, quæ Doctores dicunt in coacetuando authori
9 tates pro Concluſione, quod † Princeps concedens Iuriſdictionem, & cognitionem cauſarum, quod cenſeatur concedere iuriſdictionē cumulatiuè, quin idem ſuperior poſſit de eadē cognoſcere, argum. c. dudum, §. nos igitur, de præbend. in 6. Panor. & alij, in c. Paſtoralis, extra, de offic. Ordin. Ludouic. Roman. in conſil. 393. in princ. vſque ad num. 10. incluſiuè. Franciſc. Aretin. in conſil. 101. col. 1. cum alijs allegatis per Roland. in d. conſil. 80. nu. 6. volum. 2. Iacob. Menoch. de Arbitr. iudic. quæſt. lib. 1. q. 40. num. 2. Quia hæc
10 † procedunt quando Iuriſdictio concetſa eſt in Magiſtratum, ſiue officium, ſecus autem ſi in feudum, quia eo caſu per viam iuris ordinariam, ſpoliatus eſt concedens Iuriſdictione earundem primarum cauſarum, & in dictis primis cauſis in præiudicium feudatarij ſe intromittere non poteſt, cum infeudatus ſit vtilis illarum Dominus, vt per Felin. in c. paſtoralis, num. 9. de offic. Iudic.
11 Ordin. vbi inquit, † non poſſe ſuperiorem Ordinarium concurrere cum Domino feudi cognitione cauſæ: quia habet Iuriſdictionem priuatiuè ad illum. Sequitur Albert. Brun. in conſil. 23. nu.
12 6. in conſil. 27. num. 18. dicens, quod † vaſallus habens vtile dominium, non poteſt impediri per Principem in primis cognitionibus. Idem voluit Iacobin. de Sancto Georgio, in dicta Inueſtitura, in §. Vicarius perpetuus, num. 7. Martin. Laudēſ. de Principibus, Notab. 145. quem corruptè ſequitur Franciſc. Curt. iun. in conſil. 2. num. 1. dicens, dominum directum non poſſe cognoſcere de primis cauſis vaſallorū inueſtit. Auguſt. Berous, in conſ. 74. num. 10. vol. 1. Franc. Marc. in Deciſ. Delphin. 91. num. 4. volum. 2. plene alios allegās. Roland. à Valle in conſil. 21. num. 10. & in conſil. 73. num. 6. volum. 4. Cardin. Pariſ. in conſil. 8. nu. 30. volum. primo. Marian. Socin. nepos in conſil. 126. num. 4. vol. 3. Marin. Freccia, de Subfeud. Baron. lib. 2. Authorit. 9.
13 Superior tamen † in his primis cauſis poteſt præcipere feudatario, & inferiori, vt cauſam intra certum & præfinitum tempus expediat, arg. dicti c. paſtoralis, de Offic. Ordin. & c. nullus, de Iure patron. Signorol. de Homod. in conſil. 8. col. penult. Iacob. de Sancto Georg. in dicto §. Vicarius, ſub num. 7. Roland. à Valle, in conſil. 48. num. 22. volum. 2. Marinus Freccia de Subfeud. Baron. lib. 2. Author. 11. in principio.

14 In Regno hoc † Neapolitano, ſuperiores Regij, mandant inferioribus Officialibus Regijs & diuerſorum Dominorum, quod intra duos menſes cauſas expediant, aliàs elapſo ipſo termino, & cauſis non determinatis, illas auocant ad Regia
15 Tribunalia ſuprema; vt † per Conſtit. Regni, Statuimus, & Conſtit. Iuſtitiarij nomen, & normam, & voluit poſt Andr. de Iſern. & Matth. de Afflict. in dictis locis, Paris de Puteo, in tract. Syndicat. in verbo, Negligentia. Thom. Gram. in Voto 28. num. 1.
16 Poſſe † autem Principem ex authoritate ſua, quotieſcumque videbitur, cauſas ad ſua tribunalia reuocare, cēſuit Alex. in l. Iudicium ſoluitur, ff. de iudic. & ad materiam bene Guido Papę in deciſ. 440. Barthol. de Caſſanæo, in conſuetud. Burgund. in Proœm. in verbo, *de noz parlements*, num. 6. Auocatio tamen cauſarum, & præcepta, quod intra tot dies, vel menſes cauſas expediant, non fit ita paſſim, & indiſtincte, ſed tātummodo cū cauſa eſt in expeditionis limine, & in ea cōcluſum eſt, tunc enim ea per ſuperiores Regios fieri ſolet promiſſio, ac præceptum, vt dicit Marin. Freccia, de ſubfeud. Baronum, lib. 2. Authorit. 11. ſub num. 2. Et ſic inſtructa cauſa, & cum de ea liquet,
17 † & liquere dicitur poſt concluſionē, vt per gloſ. in c. ſignificauerunt, vbi Felin. num. 3. de Teſtib. Innoc. in c. auditis, verſic. Item de procurat. cum his quæ allegantur per Sigiſmund. Loffred. in cōſil. 32. ſub nu. 18. & alijs multis per Robert. Lancelot. de Attentat. appel. pend. c. 10. nu. 19. & 20. par. 2. Vbi inducit in curia Romana auocationes cauſarū fieri per Summū Pontificem, cum clauſula, quatenus cauſa non ſit inſtructa. Principes
18 inſuper † ſupremi, ac ipſorum Magiſtratus, magna circumſpectione vti debēt, nè de facto, & abſque vlla ratione, ſtatim Dominorum inferiorū cauſas, ad ſuum tribunal auocent, ne iuriſdictioni illorum præiudicium fiat, ſed maturè in eo negotio procedāt, vt ex multis perpendit Ianus Lāgleus Ocij Semeſtris lib. 7. c. 17. Sicuti è cōuerſo, ſuperiores Magiſtratus, ac Principes ſuper alijs Dominis ſuperioritatē habentes, recte inſpiciant
19 Dominorum, † Baronum, atque illorum Magiſtratuū Iuridicos, vt ſubditorū cauſas celeri curriculo expediant; Bonorū. n. complurium pace dictū ſit, Communiter aliqui reperiūtur Domini, qui mille fraudes, & impoſturas faciunt, quibus ſubditos inquiſitos de exceſſib. et lęuib. tanto tēpore carcerib. mancipatos detinent, donec tedio affecti, ſe componant, & tranſigant, ſimili quodā modo facientes, quo viarum latrones ſolent, qui diuites aliquos capiunt, vt pecunijs ſe redimāt, & iſti cum eorum vitæ diſcrimine hæc facinora patrant. Illi vero ſecuri, ac ſine aliquo periculo ea operantur; Et vtinam aliqui, ad quos ſpectat his prouidere malis, non conniueāt; Sed Deus Opt. Maxim. in die iudicij hæc omnia examinabit, & ibi, & Principū, & ſubditorū æquè ante ſupremū tribunal facta diſcutientur, & vnuſquiſque ſiue malum, ſiue bonum perpetuo reportabit. Sed
20 in his caſibus † qui habent primas cauſas, & appellationum ſecundas, ad proximum ſuperiorem accedere debent, vt his comminationibus

Digitized by Google

vtatur, non ad ſupremum, vt dicit Marin. Frec-
cia, in loco allegato, qui fatetur hunc vſum eſſe in
Sacro Conſilio.
Quantum attinet ad Edicta, & Axiomata præ-
21 poſita, an† Dominus & Baro inferior poſſit face-
re proclamata; quòd nullus appellet ad alios ſupe
riores, nec ad eos accedat pro iuſtitia, niſi ad eius
officiales, vel officialis ipſe Edictum de hoc face-
re poſſit Conſtituendæ ſunt plures Declaratio-
nes, vt dubitatio ſit extricatior.
22 Prima ſit Declaratio,† non poſſe dominum in
feriorem facere Edictum, quod ſubditi non ac-
cedant ad Imperatorem, Regem, Principem, vel
ſupremum ſuperiorem, cum id fiat ex contẽptu
illorum Poteſtatis, ac Supremæ Iuriſdictionis;
eos impediendo, vt eorum grauamina non dete-
gant. Ad quod facit text. in l. cuiuſq; ff. ad leg. Iul.
Maieſt. vbi tenetur crimine læſæ Maieſtatis, is qui
operatur, vt quis Principi non obediat. quo ex tex
tu, Luc. de Penna, in l. 1. col. pen. verſ. Comites, C.
vt nemo ad ſuum patrocin. lib. 11. dicit, non poſſe
Comites, & Barones pro quæ realis delictorum,
prohibere vaſallos venire ad Regem. Quem ſe-
quitur Paris de Puteo, in tract. Syndic. tit. de ex-
ceſſib. Baron. cap. An Baro teneatur, num. 1. Se-
quitur Bartholom. de Caſſanæo, in Conſuetud.
Burgund. rubr. 9. §. 9. in verbo, *Et ſoi aduoer*, num. 3.
Gaſpar Caballin. Milleloq. 734.
Secunda Declaratio eſt, quòd etſi fiant banna,
Et Edicta, quòd nõ appellerit ad alios ſuperiores
niſi ad ſuperiores Domini, tamen ſi adierint ſub-
diti Tribunal Senatorium Principis ſupremi per
viam appellationis, dictæ appellationes à ſuperio
23 ribus Regijs, & Principum recipiuntur, † cum
non liceat impedire appellatores euntes ad Tri-
bunal Principis, contra quem fieri non poteſt E-
dictum, vt non appelletur ad ſuperiores Regios;
quia eſſet contra ſuperioris dignitatem, & præe-
minentiam, vt dicunt Doctores; & ibi Panorm.
in c. venientes, num. 1. de Iureiurando. Ioachim.
Mynſinger. Obſeruat. 14. Centur. 1.
Tertia Declaratio, Dominus, & Baro præcipe-
re poteſt, ne coram alio Iudice litiget, in præiudi-
cium ſuæ Iuriſdictionis, cui præcepto, & banno,
obedire debent, ne prorogent ſubditi ſuam Iuriſ-
dictionem, & coram alio litigent eo non conſen-
24 tiẽte, quia † eſt Iudex ordinarius ſuorum vaſallo-
rum, vt poſt Andr. de Iſern. in Conſt. Poſt mortẽ,
& in c. 1. § hæreditatem, de Pace tenenda, tenet
Marin. Frecc. de Subfeud. Baron. lib. 2. Auth. 10.
nu. 2. Præpoſ. Alex. in c. 1. §. præterea ſi inter, col. 4.
ver. Quæro cum dicta gloſſa, de prohib. feudi alie
nat. per Fed. & hoc ego intelligo reſpectu aliorũ
magiſtratuum, nõ autem ſuperiorum Regiorũ.
25 Quarta Declaratio erit, † poſſe quidem fieri E-
dictum per Magiſtratus Dominorum, ac Baro-
num habẽtium Caſtra, & vaſſallos cũ mero, mix-
toq; imperio, & omnimoda iuriſdictione, ne ſub-
diti coram alio litigent, & in caſu appellationis ad
ſuę Iuriſdictionis Magiſtratus pro primis, & ſecũ-
dis cauſis accedant; Ita voluit poſt Præpoſ. in d. §.
præterea ſi inter, Marin. Freccia, in d. Author. 10.
& ante eum Paris de Puteo, in d. tract. Syndic. in
tit. de exceſſib. Baron, cap. incip. An Baro tenea-
tur, nu. 2. & 3. Petr. Foller. in Pract. Cenſuali, §. &
ſubmiſſiones cuicumque foro, nu. 4. & 30. faciũt
notata per Petr. Rebuff. in Cõcord. Galliæ, in tit.
de cauſis, §. ſtatuimus, in verbo, Statuimus, col. 2.
26 ver. adeo vt, quod fieri poſſe ne† appellent ad tri-
bunalia Regia, dixit Paris in loco allegato. Huius
prohibitionis plures aſſignantur rationes.
Prima, quia cum ſit ordinarius iudex ſuorum
27 ſubditorum, vt dictum eſt† debet ſeruari vnicui-
que ſua iuriſdictio, c. peruenit, 11. q. 1. vnde quili-
28 bet† ſuas lites ciuiles, criminales, vel mixtas in eo
foro debet agitare in loco ſuæ originis, vbi cõtrá-
xit, vel vbi deliquit, §. volumus, in Auth. vt iud. ſi-
ne quoquo ſuffrag. & in Auth. Vt omnes obed.
iud. prouinc. & in Auth. Qua in prouincia, C. Vbi
de crim. agi oport. ne aliàs, quis ſine hac prohibi-
tione, agat indirectè, & appellationẽ omiſſo me-
dio faciat per ſaltum, quod de iure permiſſum nõ
29 eſt, ſed† appellatio introducenda ſit ad proximũ,
atque immediatum ſuperiorem, gradatim proce
dendo, l. 1. §. ſi quis in appellatione, l. ad Imperato
rem, 26. l. ad Principẽ, 22. ff. de appel. l. nemo, C. de
iuriſdict. om. iud. Imperatores enim Seuerus, &
30 Antoninus, reſcripſerunt, † appellationes, quæ re
cta ad Principẽ factæ ſunt, omiſſis ijs, ad quos de-
buerunt fieri, ex vno ordine ad Præſides remitti,
l. Imperatores, 21. ff. de appel. c. Romana, de appel.
in 6. Guido Papæ, in deciſ. 436. nu, 3. Paris de Pu-
teo, & Rebuff. in loco allegato, Renat. Choppin.
in Conſuet. Andegau. lib. 1. c. 65. num. 11. Robert.
Maran. in Speculo Aureo, par. 6. in verbo, appella
tio, nu. 285. Ioachin. Mynſinger. Obſer. 67. Centu.
1. Hermannus Vulteius Iuriſprud. Romanæ, lib.
2. c. 33. verſ. propria appellationis ſunt, & Hieron.
Treutlerus Diſputat. Selectar. lib. 2. Diſputat. 33.
31 Theſi 1. apud quos † annotantur multi caſus, in
quibus appellatur omiſſo medio; adde Nattam
in conſ. 271. num. 1. vol. 2.
32 Secunda redditur ratio, † ne accidat extra pro-
prios Lares, ac extra Prouinciam litigantes vexa-
ri, & ſumptu maximo affligi, vt dicit idẽ Paris de
Puteo, in d. c. an Baro teneatur, nu. 5. Pet. Rebuff.
in d. §. ſtatuimus, col. 2. verſ. ſecundo inhumanũ
eſt. Sed ego arbitrarer procedere inter partes,
quando vna vellet aliam trahere ad externum tri-
bunal; ſecus verò quando eſſet cum Domino, vel
eius Magiſtratibus, vt ſtatim dicam.
Quid enim ſi Dominus, vel Baro, odio, ac ma-
lo animo proſequatur ſubditũ; quo caſu, omnes
eius Officiales dependentes à radice infecta, (niſi
intrepidi illi ſint) ſimili odio proſequentur illum,
non debet igitur huic obſtare Edictum, illum ve-
tans ad ſuperiorem accedere, expectat enim ab
33 illo releuari, † appellando à nimia illorum rigo-
roſitate, vt poſt Panormit. in c. de priore, num. 2.
& 3. de appellat. dixi in conſ. 50. num. 10. Cent. 1.
cum præſertim (vt ſupra dictum eſt) ſemper intel-
ligatur reſeruata Principi Iuriſdictionem conce-
dente, ſuprema cognitio.
34 In hoc † Regno Neapolitano obſeruari dẽt, vt
omiſſo medio poſſit appellari ad Magnam Curiã
Vicariæ, & alios ſupremos Iudices Regios, qa in
35 hoc correcta eſt d. l. Imper. per Cõſt. Regni, † Cũ
36 noua, † Cõſt. Officiorũ, & Cõſt. † Appellationum
tem-

Digitized by Google

37 tēpora, vt in dictis Conſtitutionib. dixere Mari-
nus de Caramanico, Gloſſator, & Andr. de Iſern.
Vnde Matth. de Afflict. in d. Conſt. Officiorum,
ſub num. 10. cum dixiſſet, regulariter appellan-
dum eſſe gradatim, ſubiunxit: Fallit in hoc Re-
gno, in quo poteſt appellari ad Magnam Curiam
38 omiſſis medijs, ſicut † quilibet omiſſis medijs po
teſt appellare ad Papam, vt in dicto cap. Romana,
& 11. quæſt. 6. cap. ſi quis noſtrum. Hæc Afflictus,
& late idem Afflict. in dicta Conſtitut. Cum No-
ua, num. 5. Hoc idem tenuit Robert. Marantha,
in Speculo Aureo, in dicta parte 6. in verbo, Ap-
pellatio, num. 204. verſic. Octauo limilis dixit
[illegible] in quibus
arbitror ab huiuſmodi Edictis cauere debere Of-
ficiales, & Magiſtratus Inferiores Regni, vt tan-
tum edicant, quod pro iuſtitia adeantur ſui Offi-
ciales, non aliter prohibendo, vel nominando,
quod non appellent ad Magiſtratus Regios, ne
videantur contemnere ſupremos Officiales, &
illorum Iuriſdictionem, (vt diximus) parui face-
re, ne accidat, vt Officiales Regij contra eos de
contemptu ipſorum procedant, vel illos carce-
39 rent, prout factum aliquando † tempore ſuo ſcri
bit Roller. in dicta Pract. Cenſurali, §. & ſubmiſſio-
40 nes, n. 4. 29. & 30. Ideo † cōſulo Domini habētib.
ſubditos, & vaſallos, cum omnimoda Iuriſdictio
ne, mero, mixtoq. imperio, & cognitione prima-
rum, & ſecundarum cauſarum, ciuilium, crimi-
nalium, & mixtarum, expedire, Edicta à ſupremo
Collaterali Conſilio quod ſubditi ſuos Officia-
les adeant pro primis, & ſecundis cauſis, & ſic eis
cautum erit.

Benè autem verum eſt, quod dum appellatio,
& aditus habitus eſſet ad Superiores Officiales
Principis, vel Regis tā in prima cauſa, & inſtantia
quam etiam in ſecunda inſtantia, & cauſa, pote-
41 rit † Dominus, & ſui Magiſtratus, à quorum gra
uamine cauſa deducta eſt ad ſuprema ſubſellia,
petere cauſæ remiſſionem ad ſuos Magiſtratus,
vt poſt Anton. de Butr. & Ioan. de Imola & alios,
in c. dilecti, de Appellat. voluit Afflict. in dicta
42 Conſtit. Cum noua, num. 5. quia † appellatio
omiſſo medio, tunc procedit, quando non oppo-
natur per aliquem, quia ſuper oppoſitione proce-
ditur, vt poſt Panorm. dicto c. dilecti, voluit Ioan.
Paul. Lancelott. Inſt. Canonicar. lib. 3. tit. de Ap-
pell. §. non omnis. Martinus Moſnarius in Epi-
tome leg. Pontifical. lib. 2. titulo 28. in fine.

43 Quādo vero † medius Iuridicus, qui debuiſſet
adiri per viam appellationis, vel grauaminis, fuit
aditus, & tamen apertè, palam, & euidenter iuſti-
tiam facere denegauit, tunc pro aditu ad ſuperio-
res ſupremos non proceditur, & appellatio per-
mittitur, ex deductis per Mynſing. Obſer. 67. Cē-
tur. 1. poſt Felin. in c. ſuper quæſtionum, §. porrò,
num. 14. de offic. delegati. Similiter ſi medius iu-
dex ſit ſuſpectus, vel excommunicatus, & alijs de-
fectibus ſit inhabilis, vel remitteret medius cau-
ſam ad ſuperiorem, vel conſuetudine obſeruatū
ſit, omiſſo medio ad ſuperiores conuolare, vt cō-
cludit Mynſinger. in dicta Obſeruat. 67. & Andr.
Gail. in Pract. Obſeruat. lib. 1. Obſeruat. 119. nu.
2. Petr. de Benintend. in Deciſ. Bononienſi 96.
num. 1. Herman. Vulteius Iuriſprudentiæ Ro-
manæ lib. 2. tit. 33. Vnde non ſolum licita eſt ap-
pellatio omiſſo medio, ſed dum Officiales, requi
ſiti denegant iuſtitiā, retardant, clauſis, vel aper-
tis, aut conniuentib. oculis, Domini, vel Officia-
les diſſimulant, ſciunt, nec prouident, negligunt;
44 ea ex cauſa † ſe faciunt cognitione indignos; &
ex his, priuilegio quolibet non obſtante, Rex, &
Princeps cauſam cognoſcit, vt cōcludit optimè
Marinus Freccia, de Subfeud. Baron. lib. 2. Au-
thorit. 11. num. 4. & ego dico in conſil.... per to-
tum, Centur. 2.

45 Quas autem † nos ſecūdas cauſas appellamus,
dum à primo Iudice ad ſecundum cauſas appella
tionis deducimus, in Gallia, cauſæ *Reſſorties* ap-
pellantur, vt per Guid. Papę in deciſ. 518. nu. 1. vbi
inquit, Reſſortum appellari eſſe ius primarū ap-
pellationum; Quem ſequitur Ioan. Sainxon. in
Cōſuetud. Turonenſ. tit. 6. *Des Droictz de Baronnie.*
Artic. 4. Gloſſa fin. in fine, & Caſſanæus, in Con-
ſuetud. Burgund. Rub. 1. in verbo, *Iuſtices*, n. 108.
tetigit aliquid Petr. Gregor. Syntag. iuris vniuer-
46 ſi lib. 47. c. 23. ſub num. 6. in fine. Et † Prępoſitum
vocant Primarum cauſarum Iudicem, Secūda-
rum verò, ſiue Appellationum Baillиuum, vt re-
perio in quibuſdam meis reportatis dixiſſe illſt
cuius nomen apud Chriſtianus & merito dele-
tum eſt in Conſuet. Pariſ. §. 1. gloſſa 5. ſub nu. 50.
47 Quo verò † ad antiquitatem, & alia multa con
cernentia appellationes, plenè ſcripſi de Regis
Catholici præſtantia, c. 59. per totum; Et quo ad
euocationē cauſarum, non ſatis plenè vidi, (nō enim
poſſunt ſtatim videri omnia) plene tractantem
illius materiam Petr. Rebuff. ad Conſtit. Galliæ,
Tomo 1. tit. de Euocationib. vbi videndum eſt.

C A P. VIIII.

A R G V M E N T V M.

Domini ſubditos, an cogant, è patria ne diſcedant; An migrantes reuocent; an ſeruitia ab his exigant.

C O M P E N D I V M.

1 *Regis dignitas in populi multitudine, & in paucitate plebis ignominia Principis.*
2 *Populus Romanus, etſi belli calamitatib. fuerit aliquando attritus, nunquam tamen animi vires amiſit.*
3 *Lacedęmonij, quare ſuum Imperium perdiderint.*
4 *Othomanorum Imperium magnum eſt effectum, ob eorū militum multitudinem magnam.*
5 *Catholicorum Regum ad ſupremam rerum ſummam euectio, ob ſuorum multitudinem.*
6 *Regis Chinarum Edicto, regni fines exire nequeunt ſubditi, & num. 7.*
8 *Domicilium tranſferre vnicuique quocūque libuerit, licet.*
9 *Vaſalli, an cogantur ne Opido, vel Ciuitate excedant.*

10 *Domini, & Barones in Regno Neapolitano, reuocant vaſallum, vt redeat ad habitādum in locum ſuum vbi teneretur ad ſeruitium perſonale, & nu. 11. 12. & 18.*
11 *Intellectus Conſt. Regni, Quiſquis de Burgenſibus, & num. 34.*
12 *Dominus probare tenetur, vaſallum debere ſibi ſeruitiū perſonale.*
13 *Quilibet præſumitur liber à ſua natiuitate.*
14 *Seruitia debentur à vaſallo, qui tenet feudum à Domino.*
15 *Vaſallus, qui feudum à Domino non tenet, nec ei debet perſonale ſeruitium, poterit, quo ſibi placuerit ad habitandum ſe conferre abſque relocationis timore.*
16 *Poteſtas reuocat Ciuem ſuum, qui alibi acceſſit ad habitandum. Limita non procedere in Italia, niſi aſtrictus ſit manentibus, vel perpetuis ſeruitijs, & numero 17.*
19 *Vaſallus qui tenetur ad ſeruitia domino, nec rediens, amittit bona, quando, & quo, nume. 21. 31. 32. 35. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. & 50.*
20 *Feudum conditionale, quod, & nu. 21. 23. & 26.*
21 *Text. in c. ſummopere, § inter, de capitul. extraord. non eſt in libro Feudor. & dicitur vbi ſit, num. 25.*
24 *Baldi laudes, & defenſio.*
25 *Feudum quod datur ad certum ſeruitium, dicitur conditionatum.*
27 *Seruitium perſonale, quod eſt, num. 28. 29. & 30.*
32 *Manſatæ natura quænam ſit.*
33 *Manſata quid ſit ex Speculatore, & quid in eo obſeruetur in Regno, & nu. 34.*
36 *Manſum quid ſit ex Aluaroto.*
37 *Manſum quid ſit ex Iacobo Cuiacio.*
38 *Manſum vnde dicatur, & nu. 42.*
39 *Manſatici ſubditi qui ſint, & num. 42.*
40 *Darius Longimanus Perſarum Rex ab Helleſponto ad Suſam Regiam, & Mare Ægeū tenuit viginti māſiones æquè diſpoſitas.*
41 *Feudum Curſoris quid.*
44 *Seruitium a vaſallo præſtandum conueniens eſſe debebit, non inſolitum.*
45 *Seruitia continere non debent quid turpe; vel inhoneſtum.*
46 *Cōditiones turpes & inhoneſtæ reijciuntur, & probroſæ, & omnem vitiant ſtipulationem.*
47 *Honeſtatis ius ab omni ſuperioritate videtur exceptum.*
48 *Seruitia tripudiationum, & ſaltationum, non paſſim admittenda, maximè, quando eſſent turpia, probroſa, vel eum dedecore, ac contra bonos mores.*
49 *Seruitium ſonandi, aut pulſandi Inſtrumentum Muſicū pro domini ſolatio, præſtandum eſt, ſi promiſſum extitit.*
50 *Aetas quænam excuſet à præſtatione ſeruitij.*
51 *Vaſallus diſcedens, ac non præſtans ſeruitium, quando bona non amittat, & num 52. 53. 54. 55. & 56.*
52 *Sæuitia, & crudelitas domini excuſet vaſallum à præſtatione ſeruitij.*
53 *Domino Hæretico, vel excommunicato, non præſtantur ſeruitia à vaſallo.*
54 *Vaſallus ſeruitium præſtare non tenetur domino quem, præparare videt rebellionem contra dominum ſupremum.*
55 *Vaſallus diſcedens à loco originis ob id non amittit bona patrimonialia.*
56 *Excuſationum capita plura ſunt vaſallis à ſeruitijs domino præſtandis; & num. ſeqq.*
57 *Vaſallus à loco diſcedere volens, an poſſit Domino feudum renunciare, & num. 58. 59. 60. 61. 62. & 63.*
61 *Feudum dicitur beneficium.*
63 *Feudū à vaſallo an inuito Domino refutari poſſit; exemplum negatiuæ partis adſeritur.*

A X I O M A.

A Patria ne diſcedito, & alibi ad habitandum ne ito, euntes reuocato.

1 Salomon Prouerbior. c. 14. inquit † In multitudine populi dignitas Regis, & in paucitate plebis ignominia Principis: Hinc dat documentum Principibus, Regibusq. illorum gloriam non eſſe in magnis opibus, non in Caſtellis, aut Propugnaculis, ſed in ſubditorum multitudine, qui illorū libenter pareant imperio, in illis opes, in illis vires conſtituendæ ſunt Regibus. Habeat Princeps quidquid in hac vita ſplendidum, atque magnificum videtur, quidquid etiam ad tutelam, ac defenſionem Imperij haberi poſſit ſi ſubditorū fidis animis deſtitutus erit, nulla habet ſolida tuendi Re-
2 gni munimenta. Hæc † fuere Populi Romani præſidia, ſubditorum populorū abundantia, qua, licet pluries attritus, varijsq. bellorum fluctibus attenuatus, numquam tamen illi animi vires defecerūt, quin nouis ſemper ſubrogatis militibus, tot victorias reportaret, in quibus aliquando terra, mariq. quinque, aut plura bella gerētes, ſpem non inanem poſuerunt, ac totū ferè orbem ſubiu-
3 garunt. Lacedemonij † pauca ſuorum manu cū bellū gererent cū Thebanis, ab iis occiſo Cleombroto eorum Duce, & mille militibus, Imperiū ſuum perdiderūt, vt teſtatur Plutarchus in Age-
4 ſilao. Ob ſubditorum † multitudinem ad tātam Imperij magnitudinem Othomanorum Princi-
5 pum, res peruenere. Sic † noſtrorum Catholicorum Regum Imperium ad ſupremum culmen, inter cetera euectum eſt. Omitto plura Hiſtoriarum exempla, de quibus egi de Catholici Regis
6 præſtantia cum ſcriberem. Hinc † Chinarum Reges patrio Edicto ſtatuerunt, ne ſuorū Regnorum ſubditi fines exeant, ad conſeruandam proprijs hominibus eorumdem Regnorum tutelā. Vnde de his Ioannes Petrus Maffęus Hiſtoriar. Indicarum lib. 6. Et infinita (inquit) eſt multitudo, quippe ſuboleſcēte in dies prole, & in alienas regiones migrationibus interdictis. De his etiam Ioannes Gonzalez Hiſtoriar. Sinar. lib. 1. & lib. 3.
7 dicit, † hoc patria ipſorum lege caueri, ne ſubditi ad alienas regiones commigrent.

Reges, Principesq. noſtri ab hoc Edicti genere abhorrent, ne videantur ſubditorū libertati contraire. Sed ſi bellorum cauſa ſubeſſet, aut ſubditorum ſeruitijs egeret, quid eſſet impedimento, quin illos Regnis ſuis nō excedere prohiberent. Quam quam enim vnicuique quocūque libuerit
8 domicilium † transferre liceat, l. Placet, l. nō vtique, l. nihil impedimento, ff. Ad municipal. tamē

iſta

iſta domicilij mutatio non debet eſſe damnoſa
Dominis, quando ſubditi tenerentur ei ad ſerui-
9 tia; nam de iure † Communi poſſe aſtringi vaſal-
lum ne extra territorium habitet, ſed in Caſtrũ,
& locum originis redeat, vt dicit nouiſſimè Am-
ton. Bottinius de ſeruitijs vaſallorũ, parte 2. c. 2.
in §. fidelitas, in fine; pro hoc allegat Albert. Bru-
num, in conſil. 132. volum. 2. quem huc vſque nõ
10 vidi. Hoc idem in hoc Regno † vſitatum eſſe ni-
mirum poſſe Barones reuocare vaſallum ſuũ ac-
cedentem ad habitandum in terram alterius Ba-
ronis, vel Domaniale, quãdo eſt obligatus ad ſer-
uitia pſonalia, dicit Marin. Freccia, de Subfeud.
Baron. lib. 2. Author. 15. & nouiſſimè Ioan. Vin-
centius Annius, in Allegat. 64. ſub nu. 4. & eſt hoc
cautum per Federicum Imperatorem, in Conſt.
11 Regni. † Quiſquis de Burgẽſibus. Andr. de Iſern.
& poſt ipſum Afflict. in dicta Cõſt. Quiſquis, n. 7.
& 12. † dicit, ꝙ ad hoc vt reuocatio ad locũ vnde
diſceſſit, locũ habeat, requiritur, quòd vaſallus,
ſiue ſubditus ſit obligatus ad aliquod ſeruitium
perſonale. Ex quo infero ad duo, quorum vnum
12 eſt, quòd † Dominus tenetur probare, teneri ſub-
13 ditum ſibi ad perſonale ſeruitium, cũ † quilibet
præſumatur liber à ſua natiuitate, §. ius autẽ gen-
tium, Inſtit. de iure natur. gẽt. & ciuili; §. 1. Inſtit.
de Libertin. Alterum exinde ortum ducẽs, quod
14 iſta † ſeruitia debeantur vti annexa feudo, quod
fortè ſubditus teneret à Domino, ex relatis per
Bottinium in dicto Tract. de Seruitijs vaſallorũ
15 parte prima c. 1. & 2. Vnde † cum non habet Feu-
dum aliquod à Domino, nec illi tenetur ad perſo-
nale ſeruitium; poterit ire ſubditus ad habitan-
dum, quo velit abſque reuocationis timore.

Ad præfatorũ intellectum affero dictum Mar-
tini Laudenſi, de Officialib. Dominorum; §. 46.
16 dum in ſpecie dicit, quod Poteſtas † poteſt reuo-
care Ciuem ſuum, qui iuit aliũde ad habitandũ,
vt in Auth. de Mandat. Princip. §. ſi ſuſcipientes,
17 & Gloſſa ibi dicit, quod † non habet locũ in Ita-
lia, niſi fuerint aſtricti muneribus, vel perpetuis
ſeruitijs, l. Incola, & l. de iure, ff. ad Municip. Bald.
in Rubr. extra, de maior. & obedientia. Hactenus
Laudenſis.

Sed, vt reuertamur ad illud, qđ concluſimus
18 ſupra, teneri vaſallum redire, & poſſe reuocari à
Domino, vt redeat ad habitandum, ſine dubio
iſtud procedit, quando eſt perſonaliter obligatus
ad ſeruitia domino præſtanda, vt concludit Paris
de Puteo in tract. Syndicat. titulo de Exceſſibus
Baron. num. 32. 34. & 35.

19 Et dum † nollent redire ad habitãdum, Com-
munis opinio Doctorũ Regni eſt, quòd amittãt
bona ſibi à Domino in feudũ conceſſa, ex diſpo-
ſitione capituli Papæ Honorij, de quo idem Pa-
ris, in dicto loco, num. 39. poſſet enim eſſe, quòd
dominus ad habitãdam terram, & vt hominibus
repleretur, dederit domos ad habitandum, terri-
20 toria ad colendum, quo caſu † diceretur conceſ-
ſio feudi conditionalis, & feudum conditionatũ,
ſiue qualificatum, de quibus Bald. in præludi. feu-
21 dorum, num. 38. & 39. inquit, quòd ſi † aliquis te-
net rem aliquam ex inueſtitura, vel ex aliquo ho-
nore, & recedit de eo loco, in quo erãt terræ, quas
ipſe tenebat, quòd illæ terræ remanent penes Do-
minum, arg. l. certa forma, C. de iure Fiſci, lib. 10.
l. pen. C. de Veteran. l. pen. C. de Protect. & dome-
ſtic. lib. 12. l. pen. C. de Princip. agen. in reb. l. fi-
nali, C. de Metat. lib. 11. & allegat Bald. c. ſummo-
pere, §. Inter, de capitul. extraordin. vbi dicitur
22 Vt † inter conditionalia, & non cõditionalia ali-
qua ſit differẽtia, dicimus, quòd ſi quis alicui de-
derit beneficium conditionale, (vtpotè dantur
propter habitationem) deſerta habitatione, be-
23 neficium amittetur. Sed aduertendum, † quod
iſte textus non reperitur in libris Feudorum, & vt
24 veritas pateat Baldus rectè † illum allegauit, nec
enim illum induxiſſet, niſi vidiſſet, abſit enim, vt
viro natali, gentilitiaq. familia Clariſſimo, & de
iure noſtro, quàm optimè merito, quẽ apud me
ſemper Virum Principem in iurium profeſſione
habui, dixerit, vel ſcripſerit, quod non viderit. Cũ
25 † textus allegatus cum alijs multis Extrauagan-
tibus capitibus reperiatur inſertus in Sũma Feu-
dorum Iacobi Ardizoni, cap. 148. ſecundum im-
preſſionem Coloniæ, in anno 1569. quæ capita
ſunt etiam typis tradita apud Franciſcum Hoto-
manum poſt libros, & Commẽtarios Feudales.
Et Baldi dictum in loco ſupra allegato ſequitur
Paris de Puteo, in dicto tractatu Syndicat. titulò
de Exceſſib. Baron. vbi ſupra, & idẽ Paris de Re-
integrat. Feudor. cap. 88. incip. Quæro Dominus;
num. 1. & 2. & iterum, c. 102. Pone, quòd aliquis,
26 nume. 1. 2. & 6. vbi dicit, † hoc feudum appellari
conditionatum, & habere annexum cõditionẽ;
pro qua datur; quaſi ad certum ſeruitiũ, arg. c. 1. §.
finali, vbi gloſſa, de capit. qui Cur. vendid. Vnde
cùm non durat in habitatione, habitare nõ dici-
tur, l. 1. §. habitare, ff. de vſu, & habitat. & idcircò
illa deficiente conditione, feudum ipſum amitta-
tur. De quo Feudo conditionato, ponit exempla
Petr. Iacobin. in Pract. titulo, de cauſ. quibus do-
min. debit. amitt. propriet. ſub nu. 2. verſ. Septi-
27 ma diſtinctio, puta † ducere in vxorem filiam do-
28 mini, cum contigerit nubere. † Aſſociare vxorẽ
domini quolibet die Dominico ad Eccleſiam, aſ-
ſociare dominum retro, vel ante cum virga. Idẽ
Feudum ponit Ioan. Rainaud. in c. Imperialem,
in princip. num. 10. verſ. Quarta diuiſio, de prohi-
bita Feudi alienat. per Feder. ſed ante eos Andr.
de Iſern. in c. 1. §. fin. num. 1. Quid ſit Inueſtitura;
29 dicit, † quando vaſallus promiſit ire ad Eccleſiã
in diebus Feſtiuis cum vxore Domini, vel curti-
zare ipſum in Feſtis, promiſit ſaltare coram ipſo,
vel ſonare Violam, vbi idẽ repetit Aluarot. nu. 8.
de promittente ſonare Cytharam, vel Harpã, &
de aſſociatione Dominæ. Idem Aluarottus in di-
cto cap. 1. §. finali, num. 5. & 6. de Capit. qui curiã
vendidit, Iacobin. de Sancto Georgio, in Inueſti-
tura feud. in §. In feudum, ſub num. 14. & 15. An-
ton. Capic. in Inueſtit. in verbo, Feudorum gene-
30 ra, § cõditionatum, vbi de ſeruiendo † Domino
in menſa; vbi dicit, nõ eſt quòd fiat ſub cõditio-
ne, ſed qualificatur eius conditio. Petr. Rebuff. in
Declarat. Feudalib. num. 29. verſ. Non rectum,
& poſtea, quod dicit Capicius, idẽ dicit Iacobat.
de Franch. in prælud. feud. nu. 147. Vincent. de
Franch. in Deciſ. 154. nu. 4. Petr. Nicolaus Moz-
zius

Digitized by Google

zius in tract. Feud. titulo de Diuiſ. feud. num. 8.
nouiſſime Nicol. Intrigliol. de feudis, q. 25. num.
4. cum plurib. ſeqq. Franciſc. Sonsbecius in Vſus
feudor, parte 4. num. 42. Gulielm. Hannetonius
Iuris feudor. lib. 5. cap. 3, num. 1. in fine, Franciſc.
Duarenus Iuris Feudor. cap. 4. num. 1. de ſimili-
bus Feudis Marian. iun. in conſil. 76. num. 15. vo-
lum. 4. Menoch. de Recuper. poſſeſſ. Remed. 10.
num. 79.
31 Et licet † de Iure Communi controuerſum
ſit, an ea ex cauſa, quia recedit à loco vaſallus feu-
dum amittat; in qua quæſtione contrarium te-
net Speculat. in tit. de feudis, §. quoniam, verſic.
Octauo quæritur, quod non amittat feudum, &
ita ibidem tenere Baldum vt eos retulit Paris de
Puteo, de Syndicatu, in dicto titulo, de exceſſ. Ba-
ron. ſub num. 38. Sed in libro meo hoc non dicit,
neque Speculator, neque Baldus, qui inibi nullã
facit additionem, verum Specul. in dicto §. quo-
niam, num. 18. in fine, ſub quæſtione 8. dicit hæc
verba; ſic in pleriſque locis Narbonenſis Prouin
ciæ obſeruatur, vbi rem deſerendo, & ſe alibi trã-
ferendo, Domini iugum euadit. Et ibi Ioan.
Andr. dicit, dictam quæſtionem eſſe Quintam
Martini de Fano, & Tertiam Ioan. de Blanoſco;
& iterum idem Specul. ibidem, num. 37. verſic.
Sed numquid homo meus, dicit hæc verba; In
pleriſque autem locis Prouinciæ, & Diœceſis
Narbonenſis, homo de Maſata quidquid acqui-
rit poſt acquiſitã manſatam, ipſi manſatæ acqui-
rit, & quod aquirit eſt eiuſdem naturæ, cuius eſt
ipſa manſata, & de ipſa manſata efficitur, C. de
32 rei vxor. act. l. vnica, Eſt † autem natura, ſeu con-
ditio manſatæ, vt alienari non poſſit; Et quod de
homine ſe transferente alibi, manſatam amittit,
ipſe tamen liberabitur, vt ſupra verſic. octauo; Et
quod manſata redeat ad Dominum homine ſi-
ne liberis decedente. Hæc ad litteram dicit Spe-
culator. & ex littera Paridis apparet impreſſorũ
incuria eſſe corruptam, & ex eo loco eſſe expun-
gendam dictionem negatiuam. Declarat autem
33 Specul. ibidem, num. 38. Manſatam; Eſt † autem
(inquit) manſata quando dominus dat alicui mã
ſum, cum diuerſis poſſeſſionibus, & propter hoc
ille ſe facit hominem Domini, & ad certum ſer-
uitium tenetur, & talis dicitur homo de Manſa-
ta, qui eſt homo ratione poſſeſſionum, perſona
tamen eius libera erit: Ex quibus habemus, eſſe
in arbitrio vaſalli, ac ſubditi huiuſmodi, vel redi-
re ad locum, vnde diſceſſit, vel amittere bona feu
34 dalia, & ſic † ſeruandum erit præſertim in hoc
Regno Neapolitano, vigore dictæ Conſt. Quiſ-
quis. Vnde Andr. de Barulo in l. certa forma, nu.
8. C. de iure fiſci lib. 10. dicit, quod ſi teneas terrã
aliquam à me per inueſtituram, vel alias ob ho-
35 norem aliquod feudum, & † recedas ab eo loco,
in quo eſt feudum, ſeu terra, quod illa terra redit
ad dominum, arg. l. Generaliter, C. de Epiſcop. &
Cleric. Idem Paris, de exceſſib. Baron. num. 40. &
41. Ant. Cappicius in Inueſtitura, in verbo, Feu-
da amittun, col. 51. verſic. quinquageſimoſecun
do. Idem Paris, de Reintegr. feudor. cap. 88. verſ.
quarto dominus, num. 2. & cap. 104. num. 6. Ioan.
Ant. de Nigris, in c. Regni, Grauamina, nu. 108.

Non videtur mihi, quod omitti debeat, ad pro
poſitum illius, quod dicit Specul. in loco allega-
36 to, quo ad homines de Manſata, idem † dicit
Aluarot. in prælud. feudor. col. 8. verſ. ſunt præte-
rea. quos ſequitur Barth. Camerar. in Rep. c. Im-
perialem, col. 37. littera T. vbi dicit, appellari man
ſum tantum territorij ſpacium patuum, quantũ
vnum par boum vno die laborare poteſt, arg. c. 1.
§. ſi quis de manſo, ſi de inueſtitura feud. contro-
uerſ. fuer. qui text. non facit aliquam mentionẽ
niſi ipſius Manſi, non autem, quanta territorij
quantitas ſit manſus. Sed tamẽ, in dicto §. ſi quis
37 de Manſo, † Iacobus Cuiacius, Gallus, Interpres
legum eruditiſſimus, Manſum dicit eſſe fundũ,
quo ſe Villicus, & familia tueri poteſt, & ſoluere
ex eo vectigal, ſiue cenſum Domino. Vnde ſi eſ-
ſet menſura tantum, quãtum duo boues vno die
ararent, non ſufficeret neque pro vna hebdoma-
da ad ſuſtentationem vnius perſonæ. Ob quod
pro dicto Cuacij, dici poteſt Manſum, quaſi ter-
ritorium pro victu, & manducatione deputatum
38 à † Manſo, quaſi maſticato, iuxta illud Quinti Se-
reni Medici, purgatur (inquit) cerebrum, manſa
radice pyrethri; Hinc Cicero de Oratore, lib. 2.
Tenuiſſima manſa nutrices infantibus in os inſe-
runt. Eſtq. ille cibus, quem prius nutrices denti-
bus ſuis comminuũt, & poſtmodum illum in os
infantium, ad lambendum ponunt. Et ideo dici
poſſet fundus, ſiue territorium à domino alicui
datum ſufficiens pro victu. Ad id facit, quod poſt
Varronem, ex Lucilio lib. 30. adfertur dicente;
ſperans ætatem eamdem hęc proferre poſſet;
mãſum ex ore daturum. ſic Nonius Marcellus.
39 Vel fortè † Manſatici dicuntur ſubditi, qui eſſent
obligati pro officio curſoris, & ſtationum, curſo-
res enim, ſtationes aliquando in deputatis locis
habebant, quas manſiones vocauit Strabo, lib. 15.
40 vbi meminit, quod † Darius Longimanus Per-
ſarum Rex habuit viginti Manſiones ab Helle-
ſponto ad Aegeum mare, certo modo paſſim iu-
ſtis ſpatijs diſtinctas; & ad Suſam Regiã optimè,
ac miro ordine diſpoſitas; De quibus Herodotus
dixit, fuiſſe centum & vndecim mãſiones, & tot
fuiſſe manſionum diuerſoria à Sardibus Suſam
41 tendẽte; De † quo Curſoris feudo loquitur An-
dr. de Iſern. in c. 1. n. 17. & 22. Ex quib. cauſis feud.
amittatur. Bald. in prælud. feud. n. 48. Ant. Capic.
in Inueſtit. feudali, in verbo, Feudorum genera,
§. feudum curſoris. Sed obiter dico hęc fuiſſe no-
mina feudalia à Doctoribus inuenta; qui accepe-
runt denominationem, à ſeruitio annexo. de qui
bus (ſi Deus permiſerit) fortè alibi dicam. Poſſet
etiam, & fortè verius dici hos ſubditos, quibus
data ſint bona pro habitatione, dici de manſata
42 † à manendo, ſcilicet donec manſerint in loco,
vt rectius meo iudicio, ante omnes dixit Roffre-
dus Beneuentanus, de libell. par. 5. in Rubr. Villa-
nis, & in Rubr. de Manẽtibus, vbi dicit manentes
eſſe eos, qui ſoloi alieno manent in vulis. De his
feudis, quæ conceduntur pro certo ſeruitio, & a-
liquando modico, aliqua dixi in conſil. num....
Centur. 1. quo autem ad manſum, & quot modis
intelligi poſſit, plus quam alius explicuit Frãciſc.
Hotoman. de verbis Feudalibus, in §. Manſus.

Redeun-

Redeundo igitur ad Concluſionem, dicendum
43 eſt, quod † quotieſcumque vaſallus de feudo, cum
prohibitione, & in iniuriam in loco ipſo à domino
decedentie, ac ſeruitium certum, & determinatum
pro feudo deſtinatum non præſtare, Feudū amit-
titur, vt diximus, & Dominum ad ipſum
reuertitur, & vt obſeruatum in Regno in dubiis
bis iam Baronibus, & præſertim cum Domino
Frãciſco Portio Barone Senecthiæ, quia eius Opi
di domino, qui noceſ vaſalli ſunt Angarii, & Peran-
garii, & qui diſcedunt à terra, cum debeant pro
bonis, quæ tenent, quandam ruſticam annuam
gratis ipſi Domino, cui à tempore immemorabi-
li, diſcedẽte vaſallo ipſum moneri facit, vt reuer-
tatur, quòd ſi non reuertitur, omnia bona eidem
Baroni quæruntur poſt annum.

Itaque conſtituta Regula præfata, quòd eo ca-
ſu Feudum amittatur, illa tamen recipit aliquas
Declarationes, quas ſubiiciam, quibus traditis di-
ſputatio iſta ſopita remanebit. Prima itaq; De-
44 claratio erit. Quòd tunc † amittatur feudū à re-
cedente à loco, & non præſtante ſeruitium, quan-
do ſeruitium fuerit conueniẽs, & non inſolitū,
aut non conſuetum, quia ſi numquam fuit tale
ſeruitium conſuetum, vel contineat quid impoſ-
ſibile, eo caſu feudum nõ amittitur, arg. l. ſi (in)
21. §. ex condi. inuſitatis, ff. de vſufruct. §. impoſſi-
bilis, Inſtit. de inutilib. ſtipulat. & voluit Iacob. de
Ardizzon. in Summa Feudali, cap. 70. incipit: Ite
nec. Andreas de Ifern. in c. 1. §. præterea, num. 3.
cum pluribus ſeqq. quid ſit Inueſtit. vbi Aluarot.
in fine.

45 Secunda Declaratio, † qđ non contineat quid
turpe, aut inhoneſtum aliquod ſeruitium, quia non
erit cauſa legitima perdendi feudum, ſi illud ſer-
46 uitium non fiat, turpes † enim, ac probroſa pro-
miſſio ſtipulationem vitiat, & cõditiones turpes
de iure impoſſibiles ſunt, ac præſumuntur, l. ſi fi-
lius, ff. de condit. inſtit. §. Quod turpi, Inſt. de inu-
tilib. ſtip. tenent Iſern. & Aluarot. in loco allega-
to, poſt Ardizzon. in dicto cap. 70. vbi dicit, excu-
ſari vaſallum, nec amittere feudum, ſi ſeruitium
cõtineret turpitudinẽ, vel quid inhoneſtum; aut
contra bonos mores. Vnde Bald. in l. quod ex li-
47 ber. in fi. C. de oper. lib. dicit † ab omni ſuperio-
ritate ius honeſtatis videtur exceptum, dicens fa-
cere cõtra Dominos ſuas ſubditas ad tripudian-
48 dum inuitantes. † Idcirco ſeruitia ſaltationum
promiſſa, non ita paſſim admittenda, quando eſ-
ſent turpia, probroſa, vel cum dedecore, ac cõtra
bonos mores, vt dicit Ioann. Blanch. in Summa,
lib. 2. cap. 4. num. 17. Ioan. Rainaud. in d. c. Impe-
rialem, §. firmiter, ſub num. 36. verſ. Quartadeci-
ma cauſa, & Iacobin. de Sãcto Georgio, in tract.
de Homag. in fine, & in Inueſtitura feudali, §. &
promiſerũt, nu. 30. verſ. Quinto. Nouiſſimè Petr.
de Gregor. Siculus, de conceſſ. feud. parte 7. q. 6.
num. 14. & 15. Petr. de Bellapertica, in Tractatu
Feudor. tit.... numero 2. & per totum. Qui enim
49 † promiſit pulſare, aut ſonare Inſtrumentū Mu-
ſicum, vt recrearet ſolatij cauſa dominum, arg. l.
ſi libertus artem, ff. de oper. libert. tenebitur ſerui-
tium præſtare, quia in hoc nõ eſſet turpitudo, niſi
eſſet in publico, in quo non præſtatur niſi à Pan-
tomimis, vt dicit Ardiz. de Iſern. in d. loco, & in
quinquageſimo ſecundo, Petr. de Gregor. vbi ſupra.

50 Tertia Declaratio eſt, non † amittere feudum
vaſallum, ſi abſque culpa diſceſſerit, ac non valentem
præſtare ſeruitium, ob ætatem puta minorem, vel
exactam ſenectutis, ex vtroque pluribus auri-
bus eum probat Ardizzon. in Summa, capit. 69.
Andr. Iſern. & Aluarot. ſupra, Præterea, in fi-
ne. Quid ſi non vellet. Gil. de Papa in Diuerſ.
ubi ſupra, & nouiſſimè pluribus firmat Borrin. de
ſeruit. vaſall. par. 5. cap. 3. §. 2. in ſine.

51 Quarta Declaratio eſt, † ſi vaſallus aſcenderit
ad aliquam dignitatem, qua acquiſita, eius perſo-
næ fortè inconueniat ſimilia ſeruitia præſtare, vt
aſſociare Dominã, quæſita fortè Doctoris digni-
tate, vel alia, Ioan. Blãc. in Summa Feudali, lib. 2.
cap. 4. numero 16. Ardizzon. in Summa, cap. 69.
col. 6. verſ. Item vaſallus excuſatur. Ioan. Blanch.
in Summa, lib. 2. cap. 4. num. 10. Ioan. Rainaud. in
dicto §. firmiter, ſub num. 36. verſ. Septima cau-
ſa, Petr. de Rauenna, de Capit. qui Cur. vendid.
§. finali, in fine, Iacobin. de Sancto Georgio in di-
cto §. & promiſerunt, num. 30.

Quinta Declaratio eſt, concernens perſonam
52 domini, † ſi fortè eſſet crudelis, & nimis auſte-
rus, ob cuius timorem, & crudelitatem à loco diſ-
ceſſerit, quia non poſſet reuocari, vt redeat ad lo-
cum, nec ob id amittit feudum. Lucas de Penna,
in l. ſi Coloni, C. de Agricol. & cenſit. lib. 11. An-
ton. Capic. in Inueſtitura Feudali, in verbo, Feu-
da amittuntur, verſ. Quinquageſimo ſecundo, &
ego dixi plus quam alias, in conſ. 30. & 31. per to-
tum. Centur. 2. & nouiſſimè Petr. de Gregor. Si-
culus, de Conceſſ. Feudor. parte 8. titulo, de Iure
hoſt. tractamenti, numero 4. & parte 7. quæſt. 4.
num. 5.

53 Sexta Declaratio, quia † ſi dominus eſſet hæ-
reticus, vel excõmunicatus, & ex iſta cauſa ſubdi-
tus à Terra diſcederet, nõ idcirco feudum amit-
teret, vel ſeruire teneretur, vt latiſſimè ſcribit Ia-
cob. Ardizzon. in dicta Summa, capit. 70. vbi lo-
quitur de vtroque, & de Hæretico in ſpecie, Ioan.
Blanc. in Summa, lib. 2. capit. 4. num. 2. Vdalrich.
Zaz. in Epitome feud. par. 7. num. 40. Iacobin. de
Sãcto Georgio, in dicto §. & promiſerunt, ſub nu.
30. verſ. Secundo ſi dominus, Ioann. Rainaud. in
dicto §. firmiter, ſub num. 33. verſic. Prima cauſa.
Borrin. in dicta parte 5. cap. 2. §. Hæreſis. Franciſc.
Sonsbec. de Feud. parte 12. num. 141. vbi loqui-
tur de Apoſtata, Excommunicato, & Hæretico.
Et de Excommunicato, idem Iacobin. vbi ſupra,
verſic. Primo ſi Dominus, Borrin. in dicto cap. 2.
§. Excõmunicatus, Iacob. Aluarot. inter conſil.
Alberti Bruni, conſil. 59. nu. 6. & 7. Ibidem Ioan.
Iacob. de Leonard. in conſil. 114. nu. 98. cum plu-
ribus ſeqq. Anton. Capic. in dicto verbo, Feuda
amittuntur, §. Quinquageſimoſecundo, in fine,
Petr. de Gregor. Siculus, de Conceſſ. Feud. par. 7.
q. 4. num. 7.

54 Septima Declaratio erit, † quòd licitè etiam
recedit ſubditus abſque ſeruitij præſtatione vel
feudi amiſſione, ſi fortè videat dominum præpa-
rare rebellionem contra Principem ſupremum,
vt poſt Lucam de Pẽna in dicta l. ſi Coloni, C. de
Agricol.

Digitized by Google

Agricol.& cenſ.lib.11. voluit Capic.in dicto §.
quinquageſimoſecundo, Petr.de Gregor.Sicul.
in dicta q.4.num.7.

55 Octaua Declaratio eſt, † quod ſi fortè ob cau-
ſam diſceſſus vaſalli,& ſubditi à loco amitteren-
tur bona feudalia, nõ tamen amitterentur bona
patrimonialia, quia illa non retinet à domino,
nec ſunt annexa ſeruitia,vt ex ſupradictis Docto
ribus patet; & etiam in Regno ex notatis per Pa-
rid.de Puteo,in dicto tractatu de Reintegrat.di-
cto cap.88.& cap.102.& voluit,Ioan.Vincent.de
Anna,in Allegat.64.ſub num.4.licet videatur te
nere contrarium idem Paris de Puteo,de exceſſ.
Baron.num.38.& malè.

56 Plura ſunt † Capita excuſationum quo minus
vaſallus,& ſubditus teneatur ad ſeruitium, quæ
non concernunt materiam noſtram,dum vaſal-
lus inueſtitus eſt de feudo, vt maneat in loco, de
quibus latè apud ſupra allegatos Doctores, qui
vnus poſt alium cauſas enumerant, & inter alios
Ioan.Rainaud. in dicto §. Firmiter, ſub nu.30.
& ſequentibus, Iacobin. de Sancto Georg. in di-
cto §. Et promiſerunt, ſub num. 30. & Anton.
Borrinius de Seruitijs Vaſallorum, parte 5. per
totum.

57 An autem † vaſallus, vel ſubditus diſcedere à
loco volens,poſſit Domino feudum renunciare
ac refutare,& ita ſe à Domini nexu, & ſeruitio li-
berare, præſertim, in hoc feudo, de quo loqui-
58 mur,quod conditionatum † appellant, vt dixi-
mus. Accurſius ante omnes in c.1.§.finali,de Ca
ritaneo, qui Curiã vendidit, dicit, quod ſi ſerui-
tium eſt indeterminatum, poteſt fieri refutatio,
ſin autem ſeruitium determinatum, certum, ac
ſtabilitum fuerit, refutatio fieri nequit, ita Din.
in conſil.48.num.19.Specul.in titulo,de emphy-
teuſi,num.154.verſ.128.& ibi Ioan. Andr. idem
Specul.in tit.de feudis,§.quoniam,num.50.verſ.
vigeſimooctauo quæritur,& poſt Iacob. de Are-
na tenuit Bartol.in l.is cum quo, in princip. ff. de
aqua pluuia arcẽda; Alberic. de Roſate, in l.cum
fructuarius,num.ſecundo,ff.de vſufructu,vbi di
cit eſſe Communem Opinionem. Alexand.in l.
ſi quis vi,§.Differentia, ſub num.14.verſic.Item
in feudali,ff.de acquit.poſſeſſ.Bald.in c.1.num.6.
de vaſall.qui contr. Contr. Lothar. & ibi Mart.
Land.num.3. Andr.de Iſern.in cap.primo,§.ſi-
militer,num.6. verſic. Sed quando datur feudũ.
de Capit.qui Cur.vendidit. Iacobin. de Sancto
Georg.in Inueſtit.Feudal.in verbo, Quiſquidem
num.29.Iul.Clar.in §.feudum, queſt. 34. Abb.
Panorm.in c.1.num.4.de feud. Felin.in c.quæ in
Eccleſiarum, num.78.de Conſtit. Iaſon, in l.2.
num.25.C.de iure emphyt.Matth. de Afflict. in
cap.primo,§.ſimiliter,nu.35.de Capit.qui Cur.
vendidit. Arius Pinellus, in Repet.l.2. parte 1.
cap.quarto,num.ſecundo in fine, C.de reſcind.
vendit. Emanuel Suarez in Theſauro Recept.
Sentent.§.feudum,num.64. Laurentius Siluan.
de feud.recognit.quæſt.26.num.1.cum pluribus
ſequentibus. Ludouic. Roman. in conſil. 27. nu-
mero ſecundo. Ioan.Ferrar.Montan.in vſus feu
dor.lib.1.cap.6.colum.finali, verſic. Et licet Cõ-
munis,Ioan. Thom.de Marin.de Generibus, &
qualitat.feud.lib.1.titulo 20.num. 10. nouiſſimè
Nicol.Intrigliol.de feudis,q.25.num.16.Centur.
prima. Anna Senior in Rubr. de vaſall. decrep.
ætat.num.147.& in Singul.196.

59 Contrariam vero ſententiam, † tenuere non-
nulli,& præſertim Vincent.in dicto c.quę in Ec-
cleſiarum,& ibidem Hoſtienſ.& Ioan.de Imola,
etiam inuito domino vaſallum renunciare poſſe
feudum ipſi Domino. Idem tenuit Curtius iu-
nior de feud.part.4.num.135. Vdalrich. Zaſ. in
Epitome feudor.par.12.num.13.& 14. Franciſc.
Hotoman.in Comment. feudor. lib.2. tit. 38.in
verbo,feudum refutare, vbi dicit: Vt ergo totũ
feudum inuito domino refutare licet,Ita partem
licebit, & in Diſputation. feudiſticis, c.38. Fran-
ciſc.Sonsbecius in vſu feudor.par. 12.num. 113.
& 114. Petrus de Bellapertica de feud. titulo 9.
ſub Rubricell.qual.perditur feud.refut.

60 Quorum vltimo loco relatorum † ſententia
mihi probabilior videtur, habet enim text.in di-
cto c.1.§.finali, de vaſallo qui contra Conſt. Lo-
thar.dum dicit: Quia vaſallus etiam ſine Domi-
ni voluntate rectè feudum refutare poteſt, poſt
refutationem tamen ad ſeruiendum non tene-
tur, ſed eum quidem tunc offendere non debet.
Qui tex. meo iudicio cauillari non poteſt. Nam
vt rectè Petr. de Bellapertica,in loco allegato in-
61 quit, † cum feudum ſit Beneficium, nemo inui-
tus cogitur habere beneficium,l.inuito, ff.de re-
62 gul.iuris. Dominum etiam vaſallus † quando li-
buerit refutare poterit,remiſſo, vt dicitur,homa
gio. Domino, inſuper nihil damni facit, cum in
re ſua plenam poteſtatem recipiat, & non ſit ei
difficile alium acquirere vaſallum, vt optimè in-
quit Iacobus Cuiacius feudor. lib. 2. titulo 14.
in prin. aliaq. inducere poſſem ad iſtam opinio-
nem fundandam, & reſpondere fundamentis al-
terius opinionis, niſi dum hæc ſcriberem vidiſ-
ſem huius opinionis eruditiſſimũ defenſorem
Andr. Facchineum, Controuerſiar. iuris, lib.7.
cap.60. qui reſpondet rationibus, aliarum opinio
num, cum illas diuiſerit ſeparatim in quinque
claſſes. Quam opinionem libenter probarem,
dum tamen non intempeſtiuè fiat, idq. Domini
interſit, iuxta opinionem Vincent.relatam à Spe
63 cul.in loco allegato, vt † fuiſſe ſeruatum, & iu-
dicatum in hoc Regno Neapolitano in perſona
Camilli Pardi Vrſini, qui refutauerat feu-
dum Regi, vt pugnare poſſet contra
eum in bello, quæ non fuit admiſ
ſa, ſed declaratus rebellis
idq. in anno Domini
1528. de quo lo-
quitur Ioan.
Vincen.
Annius, in dicta Rubr.de vaſſallo
decrepitæ ætat.num.147.
& in dicto Singu-
lari 196.

C A P. X.

A R G V M E N T V M.

Mœnia quo ordine fierent; Quando liceat illa tranſgredi, & tranſcendenti quæ pœna ſtatuta fuerit; quando pęnæ locus ſit, & quando ceſſet.

C O M P E N D I V M.

1 *Violantis muros Ciuitatis, admotis ſcalis, quæ pęna, & nu. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. & 23.*

2 *Remi mors, quod Vrbis nouiter constructa muros träſcendiſſet.*

3 *Aſcendens domum aliquam ſcalis admotis, violanda caſtitatis gratia, vltimo ſupplicio afficitur.*

Intellectus Prag. Incip. Perche intendemo, *ſub tit. de ſcalar. prohibit.*

4 *Muri Ciuitatis, & portæ Sancti, & Sancta dicuntur, & Diuini Iuris.*

5 *Muri municipij ſancti etiam dicuntur.*

7 *Pœna violantis muros alterius Ciuitatis, aut loci, quam Vrbis Romana, an ſit eadem. nu. 8. & 9.*

Conſtantinopolitana Vrbis non ſolum iuris Italici, ſed etiam ipſius Romæ veteris prærogatiua lætatur, ſub eod. num. 9. & 10.

11 *Viennam Auſtriacorum Imperatorum Occidentis Ciuitatem celeberrimam paci priuilegio frui nemo negat.*

12 *Legis finalis, ff. de rerum diuiſ. intellectus.*

13 *Polydorus Ripa I.C. Mediolanenſis optimè ſcripſit ſuper materia violationis Murorum Ciuitatis.*

14 *Cur tam grauis pœna tranſcendenti muros Vrbes ſtatuta. Vide Platonis dictum, & num. 15. & 23.*

16 *Homo animal politicum, ſociabile, multitudine viuens.*

17 *Ciuitates cur inuicem congregata.*

18 *Ciuitates cur mœnijs cingantur ex Ariſtotele, & nu. 19. & 20. ex Virg. Cicer. Ouidio, & Sabellico ſub nu. 21.*

Muri Chartaginis à Virgilio laudati, ſub eod. num. 21.

Muri Babyloniæ remiſſiuè, ibid.

22 *Muros Ciuitatum facturi Aratro prius locum circuibant, & num. 24.*

24 *Vrbem condituri, quid faciebant, & quæ ſollemnia adhibebant, & num. 28.*

25 *Pales Dea à Romulo inuocata, dum Vrbis Romæ mœnia inchoaret.*

26 *Quo die Vrbis Romæ mœnia ducta fuerint, & ſub num. 27. ex Propertio.*

27 *Palilia ſiue Parilia feſta dicta à Pale.*

Vrbis Romæ ædificationem, & ſollemnia optimè deſcribit Ouidius, & alij, ſub eod. num. 27. & 28.

29 *Palatinus Mons à Pale.*

30 *Pęna tranſcendentis muros, an locum haberet in tranſcendente Pomœrium.*

31 *Romuli lex, ne quis niſi per Portas Vrbis ingrederetur, & egrederetur.*

32 *Pardulphi Pratai I.C. Galli laudes.*

33 *Aymaro Riuallio I.C. Allobrogo in Hiſtoria Iuris Ciuilis multum debemus.*

34 *Pomœrium quod eſset in Vrbe Roma, & nu. 35. 36. 37. 38. & 39.*

36 *Proſimurium quid ſit.*

39 *Pomœrium quomodo declaret author, & nu. 40. & 41.*

40 *Horti penſiles Babylonis.*

41 *Hortos Penſiles Babyloniæ declarauit author remiſſiuè.*

42 *Primus quis Ciuitatem muro circumdederit, & nu. 43.*

43 *Prima Ciuitas Enochia à Caino Adami filio condita, à primogenito eius filio Enoch ſic appellata.*

Agrorum terminos, quis primus poſuerit, ſub eod. nu. 43.

44 *Mœnia, & muros Vrbium, an reparare liceat inconſulto Principe, & num. 45.*

45 *In Gallia reficere caſtra poſſunt Barones, & Domini de illis inueſtiti.*

46 *In Regno Neapolitano Caſtra erigere, & munitiones facere abſque Principis permiſſu non licet; & nu. 47.*

47 *Intellectus Conſt. Caſtra, munitiones.*

Intellectus Conſt. Regni. In locis domanij.

Reficere Arces, & Turres, an liceat, ſub eod. num. 47.

In muris conſtruendis omnes contribuebant, ſub eodem num. ibid.

48 *Cæſar Caietanus Eques Illuſtris capite truncatus, quòd ſcalis è Caſtro Sancti Angeli tranſcendere cepiſſet.*

A X I O M A.

Vrbis mœnia ne tranſcendunto.

1 POmponius Iuriſconſultus in l. fin. ff. de rer. diuiſ. inquit: † violantes Ciuitatis muros, ac illos ſcalis admotis, conſcendere attentantes aliaq; qualibet rōne, capitis pęnam ſuſtinere debere; nam Ciues Romanos, alia, quàm per portas egredi non licet, cū id hoſtile ſit, & abominādum, eaq; ex cauſa † Remum Romuli fratrē occiſum, quia Vrbis muros träſcendiſſet, cuius Romi hiſtoriā ſcribit Plinius Nepos de viris Illuſtrib. c. 1. Eutropius Rer. Rom. lib. 1. c. 4. alijq; Hiſtorici, quos omittimus. Ad huius legis dictum concinit, quòd ad litterā dixit, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, Ioānis, c. 10. Amen amen dico vobis, qui non intrat per oſtiū in ouile ouium, ſed aſcendit aliūde, ille fur eſt, & latro. Nō mirum igitur, † ſi admouens ſcalas, atque aſcendens ad domū alienam, præſertim de nocte violādæ caſtitatis gratia, vltimo ſupplicio afficiatur, l. ſi quis non dicam rapere, C. de Epiſc. & Cler. & voluit Bal. in d. l. fin. circa fin. Nic. Boer. in deciſ. 317. ſub nu. 9. Thom. Gram. in deciſ. 36. nu. 13. Nouiſſimè Polydor. Ripa, de Nocturno tempore, c. 18. nu. 1. & 2. & poſtmodum dicemus. In Regno imminet pęna mortis portanti ſcalas noctis tempore; vt per Pragmatic. Incip. *Perche intendemo*, ſub titulo de ſcalar. prohibit. quam ego intelligerem, vbi quis portaret pro delicto faciendo, & conſiderarem rem qualitatem, portantis, ſi malæ vitæ ille ſit.

Quanto plus igitur dicendum eſt, quo ad mœnia Vrbium, murosq; Ciuitatum; † Sanctos enim muros, ac portas Ciuitatis ac Diuini Iuris eſſe, appellauit Imperator in §. ſanctæ, Inſtit. de Rer. diuiſ. Similiter, † & muri in Municipijs ſancti appellantur, l. Sanctum, in fine, l. Sacra loca, §. muros, ff. de rer. diuiſ. l. In muris, ff. Ne quid in lo-

Sacro, quod probant ibidem in d. §. Sanctæ Ioan. Faber. Aretin. Hotom. Mynſinger. & alij, Cap.c.in Deciſ.1027.num.43. & Franciſc. Connan.Commentar.Iuris Ciuili s,lib.3. cap.1.nu.5. & nos diximus in conſil.1.num.27.& 28. Centu-
6 ria prima. † Ideoq. tranſcendens omneq. delictum in eis committēs capitali pœna dignus erit, vt dicit Angel. in dicto §. Sanctæ, nu.1. Corn. in conſilio 32. numero primo, in fine, volumine 4. Iul.Clar. in Pract. Crimin. queſt.68. numero 36. Bartholom. Cepolla, in tract. de ſeruit. vrbanor. prædior. capit. 54. de Scalis, columna 2. verſic. Quæritur etiam, M.Anton. Natta, in conſil.576. nu.15.vol.3. Ioan. Ferrar. Montan. in dicto §.Sanctæ, in fine. Franciſc. Connan.in loco ſupra allegato; Hermannus Vulteius Iuriſprud. Roman. lib.1.cap.65.verſ.Res Sãctæ.Hieronym.de Monte, Finium Regund.cap.5.nu.11.& 14. Alexand. de Neuo,in conſil.94.nu.1.Nicol.Boer.in Deciſ. 232.numero 1. Hieronym. Magon. in Deciſ.90.
7 num.14.

Alterius † verò Vrbis, ac loci, quàm Romanæ muros tranſcendens, an debeat eadem pœna puniri, de qua in dicta l.finali, ff. de rer. diuiſ. Alberic.de Roſate,in d.l.finali,nu.1.dicit,apud Bergomum ſuā patriam, Gulielmum de Caſtro Baco, feciſſe decapitari trāſcendentem illius Ciuitatis muros, ipſe tamen ibi alio modo concludit, tranſcendentem muros alterius Ciuitatis extraordi-
8 naria † altera pœna puniri debere, non autē mortis, ſed arbitrariam eſſe debere; quod concludit Bart. in dicta l.finali, nu. 3. & poſt multos Nicol. Boer.in Deciſ.232.num.1. quem ſequitur Iacob. Menoch.de Arbitrat. Iudic.quæſtion.lib.2.Centuria quinta, Caſu 483. num.6. quod & dixit Antiquus Doctor Barth. de Capua,in Singul.5. Hieronym. Magon.in Deciſ.Lucæ.90.num.14. Emanuel Suarez in Theſaur. Recept. Sent. §. Murus, nu.268.vbi dicit, hanc eſſe Communem ſententiā. Sequitur Hyppolyt. Bonacoſſ. in Com. opin. crim.in §.murus, parte prima.

Sed nouiſſimè Polydorus Ripa, de Tempore, nocturno.cap.16.num.7.dicit hoc tempore hanc diſtinctionem ſibi minimè placere, cum non ſoli
9 Romæ † nunc id cōtingat, ac in actu conueniat; cuius ſentētiam ego etiam probo: tum quia ſunt in mundo aliæ Ciuitates, quæ ſuos habent Principes ſui iuris, quæ potiuntur iure, & authoritate, qua potiebatur Roma, dum Orbis teneret Imperium, in ſuis Dominijs, & Rebus publicis, quis auderet negare, quòd illorum Imperatorum tēpore quo Ciuitas Cōſtantinopolitana fuit noua Roma appellata, in muris, ac mœnijs illius eadē prærogatiua gauderet, & ijſdem immunitatibus, &
10 prærogatiuis condecorata, † Vrbs enim Conſtantinopolitana non ſolum iuris Italici, ſed etiā ipſius Romæ veteris prærogatiua lætatur, vt ſtatuit Honorius in l.Vnica, C. de Priuileg. Vrbis Conſtantinopol. & multis eiuſdem Vrbis priuilegijs fuerat ornata; de quibus optimè Ioachim. Hopperus de vera Iuriſprudentia, lib.7.titulo 12. Quis non diceret, eodem Priuilegio vti debere
11 † Viennam aliaſq. Vrbes Imperiales, Cæſarum Occidētalium ſedes? quis Vrbes, ac ſedes noſtrorum Catholicorum Regum, Galliæ, Angliæ, Poloniæ, Daciæ, Noruegię, aliorumq. Regum Chriſtianorum? Quis nō tribueret hoc idem ius Ampliſſimæ Vrbi Venetę, Ciuitatibusq. Mediolani, Taurini, Florentiæ, alijsq. ſimillibus?

Belli autem tempore, ac imminentis periculi occaſione tranſcendentem muros capitali pœna
12 affici poſſe non autem tempore pacis; & ita † intelligi debere dictam l. finalem, voluit originaliter Carolus de Tocco in Longobar. de Furt. l.1. quem refert, & ſequitur Andr.de Iſern.in Conſt. Regni, Cum ſatis, & Barthol. de Capua in dicto Singul.quinto, Matth.de Afflict. in dicta Conſt. Cum ſatis, nu.16. vbi etiam Thom. Gram. nu.6. Boer.in dicta Deciſ.232.nu.3. Magon. in Deciſ. allegata 90.num.14.

Multa dicere, ac ſcribere præparaueram, ſed
13 cum vidiſſem Polydorum † Ripam in dicto tractatu de Tempore nocturno, capit.18. & cap.19. abſtinui à ſcribendi officio, quia apud eum repetiuntur multæ Ampliationes, & Limitationes, ex quibus habetur, quidquid quo ad hanc materiam dici poſſet, ad illum itaque cupidos lectores remitto.

Sed alia ſcribere non grauabor, quæ hanc præſentem ſegetem maximè exornant: quia conſi-
14 deranda † ratio eſt, cur tam grauis pœna huic delicto impoſita fuerit, quidve illi potuit pœnę cauſam præbere? Plato de legibus, Dialogo 6. arbitratus eſt, ſine muris Ciuitatem eſſe debere, ſolo tantum contentam, dum ait: De muris autem ò Megille, Spartiatis ego conſentio, murosq. in ſolo iacere facilè patior; Probè enim Poeticum il-
15 lud laudatur, quo † æneos, & ferreos magis muros, quàm terreos condere admonemur. Et poſt pauca inquit: & muros quidem circūdncimus, quod primum ad ſanitatem ciuibus nihil cōfert, deinde animos Ciuiū emollire, & eneruare conſueuit. Efficiunt enim, vt facile intra eos ſe recipientes, hoſtes minimè fugent, putentq. ſe non diurna, nocturnaq. cuſtodia, vigilantes, ſed murorū ſepto, & vallo dormientes ſaluos fore, quaſi ad deſidiam nati ſint, ignorantes certè, quietē à laboribus originē trahere, atque è turpi ocio, & negligentia, naſci labores ſolere. Hæc Plato. Ex cuius verbis in fortitudine virorum cōſiſtere debere mœnia Vrbium dicere voluit. Quibus concinunt, quæ dixere pueri Nabal ad Abigail eius vxorem, de ſocijs Dauid, lib.1. Regum, c.25. Homines iſti boni ſatis fuerunt nobis, & non moleſti, nec quidquam aliquando perijt omni tempore, quo fuimus conuerſati cum eis in deſerto, pro muro erant nobis tam in nocte, quàm in die.

16 Homo autem, † cum animal ſit politicum, ac ſociabile, multitudine idcirco viuens, magis quā cetera Animalia, vt dicit Ariſtoteles lib.1. Politicor.cap.1. neceſſe fuit, vt cum alijs inuicem con-
17 ueniret, † & Ciuitates in vnum congregare per Ciuium vnitates, vt inquit idem Ariſtoteles Po-
18 liticor. libro ſeptimo, capitulo ſeptimo, † cumq. animalia cuncta Deus ad ſeipſa tuenda, ſquamis, pilis, pellibus, cornibus, dentibus, vnguibus, alijſq. adminiculis armauerit, ſolum hominem his deſtitutum creauit, alijsq. non parum multis

ex cauſis Ciuitates erectę fuere; Et vt ſe muni-
rent aduerſus omnes hoſtiles incurſus, illas mu-
ris, vallo, foſſiſq. cingere ſtuduerunt. Vnde fortè
contra ſuum Præceptorem, quę ſupra retulimus
refellens, tacito authore Ariſtoteles in Policis
19 lib.7.cap.2.inquit, De † muris autem, qui Vrbis
laudi, & virtutis opinioni ſtudentes, cinctas eis
oportere eſſe, negant, hi nimis rudíter, & priſca
ſimplicitate præcipiunt; & poſt pauca inquit. Id-
circo ſi ſaluti conſulendum eſt, & iniuriæ, contu-
meliæq. vitandæ, murorum præſidium tutiſſi-
mum, & bellicis rationibus cõuenientiſſimum,
eſſe putari debet; præſertim hoc tẽpore, tormen-
tis, & machinis, ſolerti ratione ad abſoluendas,
oppugnandaſq. Vrbes inuentis. Hæc Ariſtoteles.
Si autem ſuo tẽpore, quo machinæ bellicæ parui
erant momenti, reſpectu machinarum bellicarũ
poſtmodum inuentarum, præſertim Bomborũ,
ſiue Bombardarum, quibus nec Mœnia, nec tur-
res reſiſtere valent hoc dixerat, tanto congruen-
20 tius hodie Ariſtoteles concluderet. † Muris Ci-
uitates & Opida muniri debere, quibus ciues in
ſecuritate ſeruentur, vt faciundum eſſe conclu-
dit Franciſc. Patritius de Inſtitutione Reipubli-
cæ, lib.8.titulo 6. & titulo 7. Hoc autem inſtitutũ
21 in toto terrarum orbe obſeruatum fuiſſe, † vt Ci-
uitates, & Opida Muris, Vallis, Foſſis, ac Pomę-
rijs munierentur, non eſt quod oſtendere labo-
rem. Vnde rectè Aeneę ſocij de Muris Cartha-
ginis apud Virgilium lib. 1. Aeneidos dicebant:

O Fortunati quorum iam mœnia ſurgant.

De Muris factis Babyloniæ per Semiramidem
latè ſcripſi in Apologia Catholica aduerſus ſen-
tentiam Pilati, Aquilæ repertam; Qua de Re Ci-
cero de Oratore, lib.2. Nemo eſt, inquit, qui ne-
ſciat, initio genus humanum in montibus, ac ſil-
uis diſſipatum, prudentum conſilijs cõpulſum,
& diſertorum Oratione deliniũ, ſe Opidis, mœ-
nibusq. ſepſiſſe. Vnde Ouidius Elegiarum lib.3.

Quid tibi turritis incingere mœnibus Vrbes,

Et Marcus Antonius Sabellicus, de perantiquo
Antenoris Patauio,

Condidit Antenor ſpacioſis mœnibus Vrbem.

22 Hinc † qui Ciuitates condebant, aratrum ante
omnia circumducebant, vt mœniorum, ac mu-
rorum ſpatia definirentur, l. pupillus, 239. ff. de
verb. ſignif. Vrbs idcirco ab Vrbo, ſiue ab Vruo
id eſt aratro, vt alibi diximus, appellatur, & ſicut
Aratro inchoatur, ſic quando deletur, aratrum
Vrbi inducitur, vt dixi ſupra lib.2. cap.8. nu.413.
cum pluribus ſeqq.
Pœnam verò traditam non abſque miſterio
ita grauem tranſcendentibus, atque violantibus
23 muros † arbitror, nec aliundè eſſe, niſi, quòd in
eorum violatione, Dij cõtemnebantur, ſub quo-
rum nomine, atque augurio Ciuitates, illarumq.
muri, ac mœnia deducebantur, & ſub ipſorum
Genij tutela; de quo ritu Alexander Sardus, de
Moribus Gentium lib.2. cap. 1. poſt antiquiores
24 ità loquitur: Qui † condunt Vrbes, deducuntve
Colonias, erecto vexillo, æneo vomere, Thuſco,
vt ait Carminius, more, ſulco, qui dicitur primi-
genius, Mœniorũ loca deſignant, Tauro dextra,
Vacca ſiniſtra iunctis, ſtiua incurua, vt intra ca-
derent gleba, in cinctu ipſi Sabino, Togæ ſcilicet
parte, caput velati, parte ſuccincta, vbi portæ ſutu
ræ ſint ſuſpendunt aratrum, & intus aris conſtructis,
ſacrificia faciunt Dijs immortalibus, quare ara-
tro etiam euertũtur Vrbes, execratis, quandoque
qui reſtituiſſent, quod in Ilij excidio feciſſe credi
tur Agamemnon. Hæc Sardus. Sed melius re-
petenda hæc ſunt ab antiquioribus Rerum Ro-
manarum Scriptoribus, nam, & Romam condi-
25 tam volunt, ac † mœnia ducta Pale inuocata, cũ
enim Romulus inter paſtores eſſet enutritus, iu-
ſtum duxit, vt illam Deam inuocaret, quam ad
Paſtorum tutelam probauit antiqua Gentilitas,
de qua Ouidius lib.4. Faſtorum inquit:

Alma Pales faueas paſtorum ſacra caneuti.

26 Et paulo inferius dũ loqueretur de die, † quo
iacta ſunt murorum Romanæ Vrbis fundamen-
ta, quod factum fuit vndecimo Calendas Maij,
27 quo Feſta eidem Pali fiebant, † Palilia idcirco, &
poſtmodum Parilia dicta in honorem eiuſdem
Deæ, de qua ædificatione idem Ouidius ibidem
ſubiunxit dicens:

Sex Remus hic volucres, bis ſex videt ordine frater
Statur, & arbitrium Romulus Vrbis habet.
Apta dies legitur, qua mœnia ſignat aratro,
Sacra Pales aderat, inde mouetur opus.
Foſſa fit ad ſolidum, fruges iaciuntur in ima,
Et de vicino terra petita ſolo.
Foſſa repletur humo, Terraq. imponitur ara,
Et nouus accenſo funditur igne rogus.
Inde premens ſtiuam, deſignat mœnia ſulco,
Alba iugum niueo, cum Boue, Vacca tulit.
Vox fuit hae Regis condentis: Iuppiter Vrbem,
Et genitor Mauors, Veſtaq. mater ades.
Quosq. pium eſt adhibere Deos, aduertite cuncti,
Auſpicibus vobis, hoc mihi ſurgat opus.
Longa ſie huic ætas, Dominæq. potentia terræ,
Sitq. ſub hac Oriens, Occiduusq. dies.
Ille precabatur, tonitru dedit omina læuo,
Iuppiter, & læuo fulmina miſſa polo.
Augurio lęti iaciunt fundamina ciues,
Et nouus exiguo tempore murus erat.

Et de eodem Propertius Elegiarum lib.4. in-
quit:

Vrbi Feſtus erat, dixere Palilia patres,
Hic primus cepit, mœnibus eſse dies.

De his plenè Alexander ab Alexandro, dierũ
Genialium lib.6.cap.14. & poſt antiquiores Leo
Baptiſta Albertus, Architecturæ lib. 7. capitulo
28 primo, inquit: † Antiqui Ciuitatis muros fabri-
cabant ſumma religione, ac illos conſecrabant
ei Deo, ſub cuius tutela eſſe debebat Ciuitas. De
eadẽ Roma Velleius Paterculus Hiſtoriar. lib.1.
Romulus (inquit) Martis filius, vltus iniurias
Aui, Romam Vrbem Parilibus in Palatio con-
29 didit. Et Solinus in Polyhiſtore, c.2. dicit, † Palati
num idcirco montẽ à Pales paſtorali Dea dictũ;
& poſt pauca inquit Romulus auſpicatu murorũ
fundamenta iecit, duode viginti natus annos,
Calend. Maias, hora poſt ſecũdã ante tertiã ſicut
L. Tarũtius pdidit, mathematicus Nobiliſſimus,
Ioue in Piſcibus, Saturno, Venere, Marte, Mercu
rio in Scorpione, Sole in Tauro, Luna Libra cõ-
ſtitutis, & obſeruatũ deinceps, ne qua hoſtia Pa-

Digitized by Google

rilibus cædetetur. Non mirum igitur ſi traſcen-
denti vrbis muros tam grauis pęna ſtatuta fuerit,
quia ex illorum violatione illis eorũ Dijs ſub cu-
ius nomine facti erant, quodammodo vis, & iniu
ria facta dicebatur.

30 Pœna vero illa non tantum † traſcendenti mu
ros, ſed etiam pomœrium tranſeundi imminе-
bat, vt dicit Alexand. ab Alexandro, in loco alle-
gato. Sed hoc nõ dicit Pomponius in dicta l. fin.
intelligitur tamen tacite, & pomœrium, & val-
31 lum, ac foſſas non licuiſſe trangredi, † ſed ſolum
per Portas ingredi, & egredi, vt poſt alios enume
32 ratis Romuli legib. Pardulphus † Pratæus in Iu-
riſprudẽtia veteri, l. 12. inquit ne quis, niſi per por
tas, vrbem ingreditor, neue egreditor, vnde por-
tæ tantum permiſſæ, cetera prohibita. Huic au-
thori multum eſſe tribuendum arbitror, quod
antiquas Draconis, Solonis, Regum, ac duode-
cim Tabularum leges ab iniuria temporum du-
33 xit vindicandas, quo † ad leges autem Romuli, &
aliorum Regum, duodecim Tabularum, Impera
torum, ac Principum, Senatuſconſultorum, Edi
ctorum a Prætoribus factorũ, Reſpõſorum, Pru
dentum, ac Summorum Pontificum, ac Iuris Ci
uilis Hiſtoriarum indubitãter Aymaro Riuallio
I.C. Allebrogo gratias referre debemus, qui ab
omni temporum iniuria vindicauit, & ex antiqui
tatum arcanis hoc opus deduxit, ceteri, (vel etiã
ipſo authore tacito) iuuentum iter pulchriori-
bus lapillis adornare procurarunt.

Pro iunioribus autem, dicendum eſt, Pomœ-
34 rium † fuiſſe locum tam intra, quam extra mu-
rum, quem antiqui in condendis vrbibus inaugu
rato conſecrabant. Dictum teſte Varrone, de lin-
gua Latina lib. 4. quaſi Poſtmœriũ, antiqui enim
dicebant, Mœrum, quem nos Murũ appellamus
& ita intelligendum eſſe illud Vergilij Aeneidos
lib. 10.

Atque ipſis prælia miſcent
Aggeribus mœrorum.

Et de eadem Vrbe Romana Liuius lib. 1. ag-
gere, & foſſis, & muro circũdat Vrbem, pome-
35 rium profert, vbi Liuius ſubiunxit, † Pomerium
eſt circa murum locus, quem in condendis vrbi-
bus quondam Hetruſci, qua murum ducturi e-
rant, certis circa terminis inaugurato conſecra-
bant, vt neque interiore parte ædificia mœnibus
continuarentur, quæ nunc vulgo etiam coniun-
gunt, & extrinſecus puri aliquid ab humano cul-
tu pateret ſoli. Hoc ſpacium, quod neq; habita-
ri, neque arari fas erat, non magis, quod poſt mu-
rum eſſet, quam quod murus poſt id, pomœriũ
Romani appellarunt, & in vrbis incrementum
ſemper, quantum mœnia proceſſura erant, tan-
36 tum termini hi proferebãtur. Feſtus † Pompeius
Proſimurium eſſe ait Antiſtius in Commenta-
37 rijs Iuris Pontificalis, Pomœrium † ideſt Pomu
rum, vt ait Cato. Olim quidem omne poſt mu-
rum intimum, nunc etiam intra ędificia pomœ-
rium, quaſi promœrium ſolet dici. De eo ex Meſ
ſala in lib. de Auſpicijs, ita inquit Aulus Gellius
Noctium Atticar. lib. 13. cap. 14. Pomœrium
38 † quid eſſet Augures populi Romani, qui libros
de Auſpicijs ſcripſerunt, iſtiuſmodi ſentẽtia de-
finierunt. Pomœrium eſt locus intra agrum effa
tum per totius Vrbis circuitum, pone muros, re-
gionibus certis determinatus, qui facit finem
Vrbani Auſpicij. Plura de eo dicerem, ſed latè
ſcribit nouiſſimè Honofrius Panuinius in Ro-
39 manæ Vrbis Commentarijs, cap. 6. Ego † hodie
aliud proferre non poſſem, niſi Pomœrium illũ
locum eſſe, qui ſitus eſt inter prima mœnia, ſeu
primum murum Vrbem circumdantem, & alte
rum murum exteriorem, vt eſt videre in Ciuita-
Neapolis in Caſtro nouo, in quo inter vtrumq.
murum, ſpacium terræ ſitum eſt, in quo Hortos
videmus, qui ſunt in profundo, velut in foſſo, &
40 ſic in muris eiuſdem Vrbis. Sunt † autem ad ſi-
militudinem Hortorum penſilium Babylonis,
& quos illi Hortos dixerunt, Romani Pomœ-
rium appellarunt, illi pleno inter vtrumq. murũ
terra iniecta, loco, Hortos eleuatos faciebãt, pul-
chritudinem Vrbis oſtendentes; iſti vero conca-
uos, & demiſſos, vt Vrbis aſpectus, nõ Horti, vel
41 Pomœrium, conſpiceretur. † Scripſi plenè de
his hortis in conſil. 26. num. 81. cum pluribus ſe-
quentibus, Centur. 1. & forſitan opinionem meã
comprobant ſcripta Franciſci Marij Grappaldi
de partibus ædium, lib. 1. cap. 5.

Reticeo tractare de vallis, foſſatis, & aggeri-
bus, tum quia alibi ſcripſi, tum quia hæc huic
capiti neceſſaria minimè videntur.

42 Primum † autem, qui ciuitates muro cir-
cumdederit, Thraſonem quendam aliqui re-
43 ferunt fuiſſe: Verum † primam Ciuitatem à
Cain filio Adami conditam fuiſſe, Enochiam
dictam ab Enoch ſuo filio primogenito, vt ha-
betur Geneſ. cap. quarto, quam muris commu-
nitam fuiſſe nemo negabit, dum Ioſephus An-
tiquitat. Iudaic. libro primo, cap. ſecundo, inquit
de Caino: Primus agrorum terminos fixit, Vr-
bemq. extructam, & communitam coactis in
vnum domeſticis, & clientibus ad habitandum
tradidit, Enoſæ nomine impoſito, ab Enoſo
liberorum natu maximo. Quem ſequitur Po-
lidorus Vergilius de Inuentoribus rerum, lib. 3.
cap. 9.

44 Reparare tamen † ædificia, ac muros, & mœ-
nia vrbium, an permittatur Ciuitatibus, vel illa-
rum Dominis à Principe inueſtitis? Non per-
mitti abſque Principis conſenſu refectionem
habetur in l. ſacra, §. muros, ff. de rerum diuiſ.
Sed paſſim videmus, in Regno fieri per Ciuita-
tes, & etiam per Barones, ac Dominos, qui
45 reparant Caſtra in eorum terris, & in hoc † vi-
detur etiam eſſe eãdem obſeruationem in Gal-
lia, vt Barones de Caſtris inueſtiri, reficere poſ-
ſint, vt poſt Coſmam Guimier in Pragmat. San-
ctione, titulo, de Collat. §. in Eccleſijs, in verbo,
Villis muratis, voluit Renatus Choppin. in Con
ſuetud. Andegauenſ. lib. primo, cap. quadrageſi-
moſeptimo, num. ſexto, de quo alibi ſcripſi. In
46 † Regno iſto, facere Caſtra, & munitiones eri-
gere abſque Regis permiſſu non licet, vt in
47 Conſtit. Caſtra, munitiones, & Conſtit. ſeq. Sed
videndus eſt poſt Andr. de Iſern. Matth. de Af-
flict. in dicta Conſtit. Caſtra, In omnem tamen
euentum, quo ad refectionẽ Arciũ, & Turrium,
ſemper

Digitized by Google

ſemper dicerem exigi licentiam Regis, ſic etiam ſi fieret reſectio in confinibus Regni, vt per Afflict. vbi ſupra. Idem dicẽdum eſt in Ciuitatibus, & Vrbibus maritimis, nã noua ædificari Caſtra, aut Muros, nec reparare collapſos abſque Principis permiſſu id permitterẽ, vt iure cauetur; Quo verò ad murorum conſtructionem, omnes tenebantur, l. fin. C. Theodoſ. de equor. collat.

48 Sed nouiſſimè, † cum repertus fuiſſet vir familia Illuſtriſſima, & inſigni Cæſar Caietanus Romanus, cum ſcalis tranſcẽdens Arcem Adriani, quam Caſtrum Sancti Angeli dicunt, quo in loco ob aliqua maleficia detinebatur, quamuis trãſcendere nixus fuiſſet & necdum eſſet delictum conſumatum, fuit capitis truncatione punitus, vt refert Proſper Farinacius queſtion. crim. lib. 1. titulo de delict. & pœnis, q. 20. nu. 150.

CAP. XII.

ARGVMENTVM.

Quando ſubditi, ad Ciuitatum, Caſtrorum, vel Arcium cuſtodiam teneantur; Qui ab Excubijs ſint immunes.

COMPENDIVM

1 *Quomodo Vigiliæ, & cuſtodiæ fierent apud Hebræos.*

2 *Vigiliæ Noctis diuidebantur apud Hebræos.*

3 *Subditi, & vaſalli, an cogantur ad cuſtodiam, & num. 4. 5. 6. 7. 8. & 9.*

5 *Belli tempore an ſubditi teneantur ad cuſtodiam; & an ſumptibus eorum, an verò domini.*

6 *In Gallia Barones, an ſubditos ad cuſtodias, & excubias cogant, & quid ex Conſtitutionibus Ludouici XI. & Ludouici XII. Regum Galliæ, & num. 7. & 8.*

9 *Vigiliæ, excubiæ, & cuſtodiæ, an ſint faciendæ, cum ſint ſolitæ à tempore immemorabili.*

10 *Aduocati, tam Regij, quam alij, an ad excubias, & cuſtodias teneantur, & num. 11.*

12 *Scholares an teneantur ad cuſtodias, vel excubias.*

13 *Clerici an teneantur ad excubias tempore belli.*

14 *Forenſes, non habentes domos in Opido, vel Ciuitate, an ad cuſtodias teneantur.*

15 *Auguſtus Romæ Cohortes, vt vigilarent per Regiones Vrbis diſpoſuit.*

16 *Præfectus Vigilum, quam cognitionem habebat olim apud Romanos in Vrbe.*

17 *Intellectus l. 1. & l. 3. ff. de offic. præf. Vigil. & num. 18. & 19.*

20 *Pomponij Lęti locus corrigitur.*

21 *Excubiarum, & Vigiliarum vſus antiquus.*

22 *In Militia excubiarum, ac cuſtodiarum interualla conſtituta, & num. 23.*

24 *Lacedæmoniorum Reges, trecentos generoſos iuuenes cuſtodes habebant.*

25 *Macedonum Reges Nobilium iuuenum cuſtodiam ante foras excubantium diſpoſitis horis habuere.*

26 *Reges Sinarum quot milites ad cuſtodiam Palatij teneant.*

27 *Reges Catholici, eorumq. locum tenentes in Regnis quibus excubijs præ foribus vtantur.*

28 *Cuſtodiæ Arcium, & Caſtrorum materiam, quinã tractarint, remiſſiuè.*

29 *Cuſtodiæ Vrbicæ, ac bellicæ, nocturnæ, & diurnæ, vſum, & materiam, plures ſcriptores declararunt, remiſſiuè.*

AXIOMA.

Ciuitatem ipſam, Caſtraq. cuſtodito, excubiasq. facito.

INquit Dauid Pſalmo 126. Niſi Domi-
nus cuſtodierit Ciuitatem, fruſtra vi-
gilat, qui cuſtodit eam. In lege vete-
1 ri, † Vigiliæ, cuſtodiæ, & excubiæ fie-
bant in Domo Domini, cuſtodiebatur Taberna
culum, Sanctuarium, & ſimilia, vt habetur Nu-
meri, c. 1. Excubabunt in cuſtodijs Tabernaculi
teſtimonij, & cap. 3. Princeps autem Principum
Leuitarum Eleazar filius Aaron Sacerdotis erit
ſuper excubitores cuſtodiæ Sanctuarij. Et ibidẽ:
Cuſtodiant Arcam, & Menſam, & cap. 18. Tu
autem, & filij tui cuſtodite Sacerdotium veſtrũ,
& omnia, quæ ad cultum altaris pertinent. Erant
2 † & diuiſæ noctis Vigiliæ, vnde Lucæ c. 2. Cuſto-
3 dientes vigilias noctis. Vnde † cogi poſſe ſubdi-
tos ad cuſtodiam voluit Guido Papæ, in Deciſ.
631. num. 10.
4 Subditi † autem ex contrario ad Ciuitatis, aut
Caſtri cuſtodiam minimè cogi poterunt, cum
hæc Dominorum ſumptu fieri debeant, l. turres,
C. de oper. publ. vbi hoc voluerunt Salicet. & An
gel. nec alibi legiſſe ſcribit Iaſ. in l. Diuortio, §. im
pendia, num. 3. ff. ſoluto matrimon. vbi dicit itá
conſuluiſſe in facto in quæſtione tranſmiſſa ex
Pedemontijs. & eumdem ſequitur Petrus Ge-
rard. in Singul. 37. Nota quòd ſignanter, in fine.
Ioan. Anton. de Nigris, in cap. Regni, Grauami-
na, numero 113. Barth. de Caſſanæo in Conſue-
tud. Burgund. Rubr. 3. in Gloſſa *Le Vaſal eſt tenu*,
num. 25. Gulielm. Benedict. in Rep. c. Rainutius,
in verbo, Vxorem nomine Adelaſiam, Deciſ. 5.
numero 465. cum duobus ſequentibus, de teſta-
ment. & poſt Bertrand. tenuit Ioan. Petr. Surd. in
conſil. 83. num. 7. vol. 1.
5 Quando † autẽ immineret neceſſitas, ac belli,
& pugnæ cauſá, tunc Vaſalli, & ſubditi tenebun-
tur ad cuſtodiam, ſumptibus tamen domini id
præcipientis, ad excludendos fortè hoſtes, niſi in
eodem Caſtro fortè ſubditi ſaluarent ſe, & bona
ſua, & non ſit à longe, quia tenerentur excubias
facere in loco viciniori, & commodiori, vt dicit
Maſuer. in Pract. titulo de Tallijs, num. 15. verſ.
Item dominus habẽs; quẽ ſequitur Marin. Frec-
cia, de Subfeud. Baron. lib. 2. Authoritate 44. di-
6 cens, † Barones poſſe mandare ſubditis ſuis tem-
pore guerrę quòd veniant ad faciẽdas excubias.
Idem dicit Gulielm. Benedict. in loco allegato,
nu. 466. dicens, ad dictas excubias faciendas poſſe
cogi tempore emergẽtis neceſſitatis, ſcilicet, vbi
immiuet periculũ guerræ aut Latronũ patriã va-

ſtantium,& per territoriũ diſcurrentium, & graſ
ſantium,aliàs non. Sed dicit, Heu me, quia ſub
7 iſto † colore, omnes ferè nobiles ſubditos ſuos
diurno labore feſſos, ac pro victu quotidiano ſe-
mimortuos,de nocte,dum quieſcendum eſt,cru
deliter torquent,& pernoctare faciũt,aut pro ex-
cubijs,ſi defecerint, eos in pecunia, & bonis, vſ-
que ad oſſa excoriant,& incarcerant, ceſſante,ſi-
cut inſtante neceſſitate,;vt peiores Pharaone vi-
deantur. Quàmquã poſtmodũ referat, duas Pul-
8 chras ordinationes factas in Gallia, per † Ludo-
uicum X I. & per Ludouicum X I I. admodũ ra-
tionabiles, & quo ad Regni gubernationem vti-
les, de quibus ipſe loquitur, ibi videri poterunt.
Quia in hoc Regno Neapolitano, non fiunt cu-
ſtodiæ, & excubiæ, niſi in Arcibus, & Caſtris de-
putatis ad manutenẽdam Regni ſecuritatem, &
in Turribus maritimis,ac portubus, ad excluden
dos pyratas, & latrones.
9 Secundo vaſalli † tenerentur ad ſimiles cuſto-
dias,& excubias, vbi eſſent aliqui Domini,qui ab
immemorabili tempore,ſubditos ad illas facien-
das coëgerint,illiq. facere conſueuerint, & mini
mè cõtradixerint,vt poſt Iacobin.de Sãcto Geor
gio,in Tract.de Roydis,ſiue operis; idem voluit
Caſſanæus in Conſuetud. Burgund. Rubr.9.§.18.
in verbo, *Taillables haut, & baſs.* num.15. in fine.
10 Ad tales † autem excubias non tenentur Ad-
uocati Regij, nec alij, nulla enim togatis inſpe-
ctio, nulla perequatio ingeritur, nulla operis in-
ſtructio,l.ſãcimus,C.de Aduoc. diuerſ.iudicior.
11 vbi in princ. Bald. inquit, Vnde non poſſunt † co-
gi Aduocati ad faciendam guardiam, ſiue cuſto-
diam, vel ad aliquod munus perſonale, quod be-
ne nota,quia eſt maximum Priuilegiũ; & in Mar
chia ſeruatur hæc lex. Ita Bald. quem ſequitur
Matth. de Afflict. in Cõſtit. Iuſtitiarios regionũ,
num.1.in fine,Franciſc.Marc.in Deciſ.Delphin.
638.num.5.volum.1.Iacob.Benius de Priuilegijs
Iuriſconſult.parte 3. Priuilegio 96. num.1. Petr.
Rebuff. in Concord. Franc. titulo de Electionis
derogatione,§.& cum ex electionibus, in verbo,
Regium Aduocatum, verſ. vigeſimumtertium;
quo in loco,& hunc etiam caſum limitat nõ pro
cedere in ſubſidium caſus neceſſitatis. Et idem
12 † procedere in Scholaribus fauore ſtudiorum, vt
nec ipſi ad cuſtodias ſimiles teneantur, voluit Ri
pa, de Peſte, parte 3. num.211. Aegyd. Thomat.
de Collect.fol.305. Ioan. Le cerier, de Primoge-
nit.lib.2.quæſt.7.num.10.quos refert, & ſequitur
Horatius Lucius, de Priuileg. Scholar. Priuileg.
57.pulchrè Bernardin. Scodobius, in Rep. Auth.
Habita, capit.8.num.9. C. ne fil.pro patre Clerici
13 † verò, an teneantur ad Excubias tempore belli?
optimè ſcribit Gulielm. Benedictus, in dicto ver-
bo, Et Vxorem nomine Adelaſiam, Deciſ.5.nu.
470.& pluribus ſeqq.licet videatur text.quòd nõ
teneantur, in cap.non minus, de immunit.eccleſ.
tamen Hoſtienſ.ibi, Petr.de Anchar.& Abb. Pa-
norm.num.18. tenuerunt contrarium, quòd te-
neantur etiam Clerici, cum tractetur de tutela,
& defenſione non ſolum Laicorum, ſed etiam
Eccleſiarum,& Clericorum,arg.l.Ad inſtructio
nem, C.de ſacroſ. Eccleſ. voluit etiam Ioann. de
Amic.in conſilio 146.num.1. quos refert Nicol.
Feſtaſ.de Aeſtimo, parte 4.cap.1.nu.15.cum plu-
ribus ſeqq. Sed quam plures allegans videndus eſt
Petrus Cenedo Collectaneor. Iuris Canonici,
parte 1.cap.37.nu.4.& parte 2.cap.153.nu.2.& 3.
Petr. de Gregor. Syntagm. Iuris Vniuerſi, lib. 3.
cap.8. num.4. & lib.18.capit.20. numero 13. Fo-
14 renſes † autem, non habentes domos, vel habita-
tiones in loco, ſed tantum poſſidentes aliquid in
Ciuitate, vel Opido, nõ teneri ad onus cuſtodiæ,
dicit Bartol. in l. cum neque, C. de incol. lib.10.
quẽ ſequitur Ioan. de Firmo, de Gabell.parte 7.
quæſt.5. Calderin.in conſil.6.ſub tit.de Cenſibus
quos ſequitur M.Ant.Natta, in conſil.447. nu.1.
& 17.volum.2.
Apud Romanos, aſſerunt, quòd cũ Vrbis ædi-
ficia ſæpenumero incẽdio flagrarent, Diuus Au-
15 guſtus † quinque Cohortes, vt inuigilarent Vrbi
diſpoſuit,& ſingulæ duas regiones cuſtodiebant,
tunc enim erant Regiones quatuordecim; His
16 quinque Cohortibus † præerat Præfectus Vigi-
lum, apud quem cognitio erat omnium ſcelerũ,
quæ nocturno tempore fieri ſolent, præſertim de
incendio, & latrocinio; Author eſt Pomponius
Lætus, de Magiſtratibus, cap.10. de quo ſic Sue-
tonius Tranquillus in Auguſto cap.30. Spacium
Vrbis in Regiones, vicoſq. diuiſit, inſtituitq. vt il
las annui Magiſtratus ſortito tuerẽtur. Hos magi
ſtratus è Plebe cuiuſque viciniæ electos aduerſus
incendia, excubias nocturnas, vigileſq. commen-
17 tus eſt. Et † Paulus Iuriſconſultus, tum in l.1. tũ
etiam in l.3. ff. de offic. Præfecti Vigil. dicere vo-
luit, non Auguſti primum hoc inuentum fuiſſe,
18 ſed meliori fortaſſis forma cõſtituiſſe. † Nam in
dicta l.1. dicit, apud vetuſtiores pro arcẽdis incen
dijs, fuiſſe cõſtitutos Triumuiros Nocturnos, in-
teruenientibus, quãdoque Aedilibus, & Tribunis
Plebis. Et ſic voluit dicere, hoc actum fuiſſe ante
Auguſti tempora. Et in hoc etiam concordant
ſcripta Pomponij, in l.2.§.eiſdem temporibus cũ
plebs, ff.de Origine iur. vbi inquit: Itemq. vt eſ-
ſent, qui ędibus præeſſent, in quibus omnia Scita
ſua Plebs deferebat, duos ex Plebe conſtituerũt,
qui etiam Aediles appellati ſunt. Et paulò infe-
rius idem Pomponius, §. Eodem tempore cõſti-
tuti ſunt, inquit: Et quia Magiſtratibus, veſperti-
nis temporibus in publicum iſſe, inconueniens
erat, quinquè viri conſtituti ſunt, cis Tiberim, &
vltra Tiberim, qui poſſent pro Magiſtratibus fun
gi. Hos ego arbitror cognitionem, atque punien-
di poteſtatem non habuiſſe à principio, & ideo
Pomponius dicit, datã eis authoritatem, vt pro
Magiſtratibus fungerentur. Nunc ſubiunge Au-
guſtũ vberiorem illis authoritatem, ac poteſtatẽ
19 tribuiſſe; Accipiantur itaque vltima † verba Pau
li in dicta l.1. ibi: Deinde Diuus Auguſtus maluit
per ſe huic rei conſuli. (omittatur poſtmodum,
l.2. in dicto titulo) ſequitur dicta l.3. Nam ſalutẽ
Reipublicæ tueri nulli magis credidit cõuenire,
nec alium ſufficere ei rei, quàm Cæſarem, itaque
ſeptem Cohortes oportunis locis conſtituit, vt
binas regiones Vrbis, vnaquæque Cohors tuere-
tur, præpoſitis eis Tribunis, & ſuper omnes ſpe-
ctabili Viro, qui Præfectus Vigilũ appellaretur.
Cogno-

Digitized by Google

Cognoſcit Præfectus Vigilum de incendiarijs,
effractoribus, furibus, raptoribus, & receptatori-
bus. Aduerſus Capſarios quoque mercede q ſer-
uanda in balneis veſtimenta ſuſcipiunt, iudex eſt
conſtitutus. Præfectus Vigilium debet totam no
ctem oberrare, vigilare, calceatus hamis, & dola-
bris, vt curam habeat, & omnes inquilinos mo-
neat, ne ex negligentia incendum aliquod oria-
tur, ob illud extinguendum vnuſquiſque aquam
habeat in ſuo cęnaculo. Ex dicto hoc Pauli, ap-
20 paret † eſſe mendum in libro Pomponij Lęti dū
dicit quinque cohortes ab Auguſto deputatas,
quia debebat dicere ſeptē, cum eſſent quattuor-
decim Regiones, & binis deputaram vnam co-
hortem. Sed & hanc rem confirmat Dio lib. Hi-
ſtor. 55. cum per id tempus multa in Vrbe incen-
dio perijſſent, libertini generis homines ſeptem
in locis, incendijs procurandis delegit, eisq. Equi
tem vnum præfecit, eo conſilio, vt perexiguo tē-
pore illorum opera vteretur. Verum cum ex-
periundo cognouiſſet, præſidium, & illud vtiliſ-
ſimum, & maximè neceſſarium eſſe, retinuit.
ſuntq. vſque adhuc nocturnæ quodammodo ex-
cubiæ militares, non ex libertinis tantum, verum
etiam ex alijs conſtitutæ, quæ muris in vrbe præ-
ſunt, mercedemq. de publico accipiunt. Hæc
21 D.o. Excubiorum † tamen, & vigiliarum vſum
obſeruatum fuiſſe non ſolum ijs temporibus, ſed
etiā multo antea ex Scriptura Sacra docuimus.
22 Hinc in † militari diſciplina obſeruatum ſemper
extitit, vt vigiliarum interualla ſtatuerentur, vt
est author Alexander ab Alexandro Dierum
Genialium lib. 1. cap. 12. Qua de re ſcripſit Vege-
tius de re militari, lib. 3. cap. 8. quia autem impoſ-
23 ſibile videbatur † in Speculis per totam noctem
vigilantes ſingulos permanere, ideo in quattuor
partes ad Clepſydram ſunt diuiſæ vigiliæ, vt non
amplius, quam tribus horis nocturnis neceſſe ſit
vigilare. Quod Vegetius à Diodoro Siculo Bi-
24 bliotheces lib. 19. habuit. Reges † Lacedæmo-
niorum iuuenes trecentos generoſſimos habue-
re cuſtodes, vt dicit Dionyſius Halicarnaſſ. lib. 2.
quos centum tantum fuiſſe ſcribit Herodotus
25 lib. 6. † Macedonum Reges obſeruarunt nobi-
lium liberos habere, qui noctu ſeruatis vicibus,
pro foribus, vbi Rex quieſcebat, excubarent, vt
dicit Quintus Curt. de Hiſtor. Alexand. lib. 8.
Aelianus de Varia Hiſtoria, lib. 14. in fine. Reges
26 † Sinarum ad cuſtodiam, & excubias palatij ha-
bere decem millia militum ſcribit Ioannes Gon
27 zales in Hiſtor. Chinar. lib. 3. c. 11. Reges † no-
ſtri Catholici eiusq. locum tenentes in ſuis Re-
gnis Cuſtodes habent diurnos, ac nocturnos, nō
tamen ad id officium coactos, ſed ſalario, ac ſti-
pendio honoratos & accerſitos.
28 Qui circa † cuſtodias Caſtrorum, & Arcium
aliqua deſiderat, adeat Martinum Laudenſ. in
Tract. de Caſtellanis, & Caſtris, à quo plura ha-
buit poſt alios Ioan. Anton. de Nigris, in c. Re-
29 gni, Caſtellanos. Sic etiam † quo ad vigilias, tum
bellicas, & vrbicas, diurnas, & nocturnas excu-
bias, videat Iacob. Cuiac. in Nouell. 13. in princ.
& in l. 8. cum quattuor ſeqq. ff. de excuſ. Petrum
de Gregor. Syntagmat. iuris vniuerſi, lib. 6. cap.
3. num. 16. & pluribus ſeqq. lib. 19. cap. 11. num. 3.
& 4. lib. 47. cap. 35. num. 10. cum pluribus ſeqq.
Guid. Pancirol. ad Notitiam Imperij Occident.
cap. 24. & qui nouiſſimè hos ſequitur Polydor.
Ripa, de Tempore Nocturno, cap. 48. 49. & 50.
per totum. Hieronym. de Monte, fin. regundor.
cap. 52. num. 6. in fine, quem refert Bonacoſſ. in
Quæſt. Crimin. §. ſaltuarius, col. finali, verſic. Do-
mini terratum. Renat. Chopp. in Conſuetud.
Andegau. lib. 1. cap. 43. nu. 2. & 3. Franc. Patrit. de
Inſtit. Reipub. lib. 3. titulo 10. Plato de Republ.
Dialogo 5. Marſil. Ficin. in Platon. de Repl. Dia-
logo ſexto.

C A P. XII.

A R G V M E N T V M.

Bona, quorum Dominus neſcitur, vel Domino carentia, animalia oberrantia, an à Dominis, & Baronibus occupentur, & quando.

C O M P E N D I V M.

1 *Bona ſoli ſeu ſtabilia, vacantia, ſunt de Regalibus, & ideo Edictum fieri poteſt, ne alius illa occupet, & num. 4.*

2 *Gemmæ, lapilli, feræ, & animalia, quæ nullam dominum prius habuerunt, occupantis fiunt, cum declarationibus ibidem adductis, & num. 3.*

5 *Inuenta, quibus applicentur, & num. 6. 7. 8. 9. 10. & 11.*

11 *Intellectus c. cum tu, extra, de vſuris.*

12 *Animalia oberrantia, vt equi, boues, vaccæ, & ſimilia, cui debeantur, & applicentur, & num. 13. 15. & 17.*

14 *Bona in Hiſpania dicta (de Moſtrenza) quæ ſint; & cui debeantur.*

15 *In Regno Neapolitano, quid ſeruetur quo ad animalia oberrantia, & num. 17.*

16 *Intellectus Conſtit. Regni Peruenit ad aures.*
Intellectus Conſt. Regni. Cum per partes Apuliæ.

17 *Edicta quomodo fiant, quo ad animalia oberrantia, & num. 18.*

18 *Animalia oberrantia, quando Fiſco, vel Domino applicentur.*

19 *Lex Moſy data quo ad oberrantia animalia.*

20 *Animalium oberrantiū dominus ſi reperiatur, quid facere debeat, & an expenſas erogatas ſoluere teneatur.*

21 *Animalia victu egent, nec vento nutriuntur.*

22 *Expenſa factæ pro animalibus oberrantibus, an ſint probanda, & num. 23. & 24.*

25 *Animalium oberrantium repertor, an ab inuento domino, præmium aliquod petat, & num. 26. & 27.*

26 *Intellectus l. 4. §. ſi tibi, ff. de condict. ob turp. cauſ.*

28 *Præmium promitti poteſt pro re inuenienda, & de eo inter partes conueniri, & ex conuentionis pacto debetur.*

29 *Præmium dandum inuentori rerum perditarum, vt inuitentur alij ne alienas res occultent.*

30 *Prolata ſententia à iudice damnorum datorum cum animalibus, cum Dominus nō habeat ſecundas cauſas, ſed tantum primas, ad quem appellabitur ad Iudicem Domini, an vero ad officiales Regios, & Superiores.*

AXIOMA.

Bona domino carentia, animaliaq. aberrantia, ne occupato, ſed Iuridico domino aſſignato.

SI loquimur de bonis † ſoli, vel ſtabilib. vacantibus, tunc edictum validum erit, cum bona vacantia ſint de Regalibus, & ad Principem, vel ad eum, qui de his inueſtitus erit, eo in loco ſpectant, c. 1. in verbo, Bona vacantia, quæ ſint Rega. & antea ſtatutum fuerat in l. 1. ff. de iure fiſci, & in l. 1. & per totum titulum, C. de Bon. vac. lib. 10. de quo fortè plus quam alius quiſpiam ſcripſi de Regis Catholici Præſtantia, cap. 14. per totum, ad quem locum lectores remitto, ne idem repetam.

2 Quando loqueremur † de bonis, quæ nullius antea fuerunt, & dominio vacarunt cuiuſmodi ſunt Lapilli, Gemmæ, aliaq; ſimilia, quæ in litore maris, alibiuè inueniūtur; Feræ etiam Syluestres, Apri, aliaq; animalia ſimilia, hæc Baronibus, vel Dominis Iuriſdictionum, aut ſuperioribus non debentur, ſed inuentoris erunt, ſiue ille Baro ſit, ſiue priuatus, l. item lapilli, ff. de rerū diuiſ. §. item lapilli, Inſtit. eod. tit. Renat. Choppin. in Conſuetud. Andegauen. lib. 1. cap. 40. num. 10. Marc. Anton. Peregrin. de Iure fiſci, lib. 4. tit. 3. num. 20. Super hoc tamen videndus eſt Petr. de Aragon. de iuſt. & iure, quæſt. 66. art. 2. verſic. in ſolutione ad ſecundum, vbi etiam Michael Salon dicit poſt Sotum procedere in inuentoribus eiuſdem loci, Prouinciæ vel Regni, ſecus in alienigenis, ex rationibus, quæ ibi videri poterunt, & hoc prius dixit Dominic. de Soto, de iuſtit. & iure, lib. 5. q. 3. artic. 3. Michael Salon, de iuſtit. & iure, q. 66. art. 5. de rebus inuentis. Sed hoc caſu, ſecus eſſet, ſi animal eſſet manſuefactum, licet enim eſſet fera, puta eſſent Damæ, Capreoli, vel Apri, educati, & effecti manſueti, tunc cum habeant dominum, occupantis non erunt, iuxta illa quæ ſupra tradidimus de Venatione, & Aucupio, hoc eodem lib. 4. cap. 3. per totum. Quid etiam ſi gemmæ, aut lapilli, ex varijs circumſtantijs, & probationibus, apparebunt fuiſſe in bonis, & dominio alicuius? nonne tunc nec Baro, nec Dominus aliquis illud inuentum trahere poterit, nec inuentoris alicuius erit; quinimmò eorum id ſibi appropriians rapinam, ac furtum committere dicetur, cap. ſi quid inueniſti, c. multi, 14. q. 5. l. falſus, §. qui alienum, ff. de furt. Didac. Couar. in Regula, Peccatum, parte 3. §. 1. num. 1. & ego dixi in conſ. 80. num. 5. Centuria 1. poſt D. Thom. de Aquin. Secunda, ſecundæ, q. 66. artic. 5. Angel. de Clauaſ. in Summa, §. furtum, num. 6. Dominic. de Soto, de iuſtit. & iure, lib. 5. quæſt. 3. art. 3. Martin. Nauar, in Summa Confeſſ. cap. 17. num. 170. Peregrin. in loco ſupra allegato. Quo caſu apparente priori domino, illi proculdubio reſtitutio facienda erit.

3 Et præmiſſo caſu, etſi probetur † aliquem fuiſſe priorem dominum, nihilominus proieciſſe, vel à ſe penitus abdicaſſe, ac habuiſſe pro derelictis, tunc enim vnuſquiſque occupare poſſet, & inuentori, atque occupatori quæruntur, l. 1. cum toto titulo, ff. pro derelicto. Bartol. in l. rem, quæ nobis, in fine, ff. de acquir. poſſeſſ. nec eo caſu furti tenebitur, d. l. Falſus, 44. §. qui alienum quid, vſque ad finem, ff. de furt. Barthol Fumeus in Armilla, §. Inuenta, num. 1. § Furtum, num. 6. & ante eos Iacob. de Beluiſ. in Pract. Crimin. titulo de Furtis, col. 11. num. 47. Renatus Choppin. in loco allegato, num. 10. Ludou. Roman. in conſil. 390. num. 1. Ioan. Anton. de Nigris, in cap. Regni Ad hoc, num. 94. Sebaſtian. Medices in Summa Peccator. Capital. quæſt. 127. Petr. à Nauarra de Reſtitut. Abbator lib. 4. cap. 2. num. 72. Peregrin. vbi ſupra, nu. 29. Et derelicta dicuntur quando dominus tacet, & nec per ſe, nec per alios quærit. Fed. de Sen. in conſil. 17. & ipſum ſequitur Angel. de Clauaſ. in Summa, §. inuenta, num. 1. Et hoc locum ſibi vendicabit etiam in rebus ſtabilibus, ac
4 ſoli: ſi † enim biennij tempus emenſum fuerit,
quo prior dominus expectatus fuerit; ac ſolo vacanti, nouus cultor inſederit, nihilq. de iure ſuo vetus poſſeſſor petierit, amplius non audietur, l. qui agros, 8. l. locorum, 11. C. de omni agro deſerto, lib. 11. Bartol. in dicta l. rem quæ nobis, in fine, Renatus Choppin. in d. num. 10. & Peregrin. in dicto num. 29.

5 Quoad inuenta, † non deberi Dominis, vel Baronibus, aut Fiſco, nec inuentores illa ſibi poſſe retinere, ſed pauperibus eroganda eſſe, quamplurimi tenuerunt, dum non Dominis, ſeu ſuperioribus nec inuentoribus dari concluſerunt; Pro qua opinione, etſi multi referant D. Thomam, in dicta ſecunda ſecundæ, q. 66. artic. 5. tamen ſi bene videatur neutrum iſtorum dicit, vti etiam aduertit Soto in loco allegato, quem refert etiam Couarru. in dicto §. 1. num. 2. argum. cap. non ſane, 14. quæſt. 5. & Authen. Omnes peregrini, C. commun. de ſucceſſ. Martin. Nauarra, in Summa, cap. 17. num. 171. vbi dicit facta prius debita diligentia inueniendi verum dominum, cui de-
6 berentur, quo non inuento, † deberi pauperibus,
concludit. Et poſt Panormit. in cap. ex litteris, de furt. voluit Angel. de Clauaſ. in Summa, §. Furtum, num. 30. & ante eum Petr. de Palude, lib. 4. Sentent. diſtinct. 15. quæſt. 2. & ibi Richard. artic. 5. quæſt. 7. Gabriel Biel, diſtinct. 16. quæſt. 3. dubit. 7. Ioſeph. Angles in Flor. Theolog. quæſt. parte 2. de Reſtit. Difficult. 16. Hoc idem dicit Bald. in l. 1. ff. de rer. diuiſ. Alexand. in dicta l. rem quæ nobis, quos ſequitur Barthol. de Caſſanæo, in Conſuetud. Burgund. rubr. 1. §. 1. *in Eſpaues.* num. 3.

7 Sed contrariam ſententiam † optimis rationibus, ac ſolidis argumentis tuetur Dominic. de Soto, de Iuſtitia, & iure, lib. 5. quæſt. 3. artic. 3. ad ſecundum, vt ſupra allegaui. Franciſc. Sarmien. Selectar. Interpretar. lib. 6. cap. 10. Ledeſma 24. q. 1. artic. 5. & poſt Mercad. & Medin. quos allegat, voluit Petrus Nauar. de Reſtit. ablator. lib. 4. cap. 2. ſub num. 74. vbi alijs etiam argumentis hanc opinionem comprobat. Quorum etiam rationes, & argumenta reaſſumit Petrus de Aragon. de iuſt. & iure, quæſt. 66. artic. 5. col. 10. verſic. Ceterum

mihi.

Digitized by Google

8 mihi. qui concludunt,† deberi inuentorib.quan do miſſio præconio, factaq. omni diligentia, vt dominus rerum repertarum inueniatur, nec ma la fides, quin perquireretur intercedat: quod ſi
9 † inuentor pauper fuerit, ac indigens, liberius pro ſua neceſſitate, vel totum, vel partem capere poterit, cum conſilio Prælati, vel Confeſſarij, vt dicit Silueſter de Prierio, in Summa, §. Inuentũ 13. quamuis neque id fore neceſſarium dixerit Sotus in loco allegato, vbi ſi diues fuerit, conſilium dat, vt res, quarum domini haberi nequeũt in pauperes, vel pios, publicosq. vſus eroget, ex illo Diui Gregorij dicto: Timorati animi eſt, ibi culpam agnoſcere, vbi culpa non eſt. Et illud Auguſtini, & Hieronymi in dictis c. ſi quid inuenisti, & c. multi, 14. q. 5. intelligi oportere, quãdo
10 † Dominus ſciri, vel haberi poteſt, & ex mala fide, Dominus non perquiratur. Et ſimiliter diſpo
11 ſitio c. cum tu, de vſur. † in quo fundatur opinio tenentium, quod debeantur pauperibus, non obſtare, quia loquuntur de vſuris, ac de rebus doloſe male partis, & acquiſitis, & de mutuo, & credito, claris, & indubitabilibus. Inuentio autem non eſt iniqua acquiſitio, ac dolo facta, ſed licita: quia illa reſpiciunt debita ex delicto contracta, quæ merito à domino retineri non poſſe decernuntur, ſed pauperibus eroganda. Et etiam intelligi illud Auguſtini: Non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum; id eſt malè acceptum. Et ita reſident iſti. Sed prima opinio iam Communis eſt, vt teſtatur Anton. Gomez, Delictor. tomo 3. cap. 5. num. 2. quem refert, & ſequitur Emanuel Suarez in Theſauro Receptar. Sentẽt. §. Inuentores, num. 195. Hippolyt. Bonacoſſ. in Commun. Opin. Criminal. §. Inuentæ, parte prima.
12 Quo vero ad † animalia oberrãtia, puta, equos, boues, vaccas, & ſimilia, Ioan. Faber, in §. Examen, in principio, Inſtit. de rer. diuiſ. dicit, quod
13 in † Regno Franciæ Domini terrarũ occupant, & vocant, (*Eſpaua*) de his Paulus in l. 3. §. Neruaſilius, ff. de acquirend. poſſeſſ. ait: Nam pecus ſi ſimulatq. oberrauerit, aut res ita ciciderit, vt nõ inueniatur, protinus detinere à nobis poſſideri. Idem dicit Barthol. de Caſſanæo, in Conſuetud. Burgund. Rubr. 1. §. 1. in verbo, *Eſpaues*, num. 1. Idem dicit Nicol. Boer. in Conſuetud. Biturig. tit. *Des couſtumes prediales*, §. 1. Ioannes Sainxon, in Conſuetud. Turonenſ. tit. 4. artic. 14. in verbo, *Auettes*. Renatus Choppin. in Cõſuetud. Andegauenſ. lib. 1. cap. 10. num. 4. & cap. 40. num. 10. & cap. 42. num. 18. vbi dicit, Vetuecem ignoti domini fuiſſe applicatum Canonicis Sancti Aniani Aurelianſibus, vti repertum in eorum Iuriſdictione, & cap. 47. num. 8. vbi loquitur de falcone,
14 & equo, oberrantibus. Simile † ius habetur in Hiſpania, & vocantur bona (de Moſtrenza) quorum iure cauetur, vt bona inuenta iudicibus tradantur, vt poſt factam per certum tempus ſufficientem Domini inquiſitionem, eo non inuento, Cameræ Regiæ adiudicentur. De quo in l. 1. titulo 12. lib. 6. Ordinationum, quam refert Didacus Couarr. in dicta Regula peccatum; parte 2. §. 1. num. 5. & Petr. de Aragon. in loco ſupra
15 allegato. In hoc † Regno Barones quàmplurimĩ capiunt animalia oberrantia, & faciunt quædam banna, & edicta pro reperiendo domino, ſed faciunt in locis viciniorihus apponentes breuẽ terminum, quo elapſo, ſui iuris faciunt, quinimmò ſcio quoſdãm titulatos, & magni nominis Principes, elapſo termino, illa occidi feciſſe, & pecuniam, carnem, & coria ad ſuos vſus conuertiſſe, & cum venit dominus nihil reperiſſe. De ober-
16 rantibus tamen Animalibus loquitur † Conſtit. Peruenit ad aures, Conſt. Cum per partes Apuliæ, Conſt. Animalia, vbi Gloſſa, Andr. de Iſern.
17 & Afflict. Sed in † omnibus bonis vacantibus, quomodo fiant proclamata & edicta, & præſertim in his bonis, & animalibus oberrantibus, practicam tradidit Aegid. Boſſius in titulo, de Proclamat. numero 9. in tit. de Bonis Vacantibus, numero 12. & Marc. Anton. Peregrin. in dicto titulo 3. numero 30. lib. 4. De hac Practica animalium obertantium, (quæ *Eſpaue* dicunt) faciendi proclamata, loquitur Angel. in Rip. l. ſi vacantia, columna quinta, C. de bonis vacantib. lib. 10.
18 vbi inquit, † quòd bona, quæ ignorantur cuius ſint, ſi fiat proclamatio de eis, ratione proclamationis, dicuntur vacantia, ſi nõ apparet dominus, & tunc fiſco applicanda ſunt, vt in ſpecie refert Bartholom. de Caſſanæo in Conſuetud. Burgũd. Rubr. 1. §. 2. in verbo, *Crie par trois edictz*, num. 1. Anton. Trigona in Sing. 29. Venatio iſta mihi nõ ſatisfacit. Sed Fiſcus quandoque dicitur Burſa male acquiſitorum. Miror quare in hoc Regno nulla emanauerit prouiſio à Superioribus, quæ ſu per ſimili negotio metas poneret. Sed oporteret, vel Principem hoc ſcire, vel Summos Magiſtratus, etſi de eorum intereſſe tractaretur, ac diminutione introituum in eorum Iuriſdictionibus, hæc omnia prudẽti, & Chriſtiana prouiſione ani-
19 maduertere. Sed interim † conſideranda erit Lex apud Moyſem Deuteronom. capit. 22. Non videbis (inquit) bouem fratris tui, aut ouem errantem, & præteribis, ſed reduces fratri tuo, etiã ſi non eſt propinquus frater tuus, nec noſti eum, duces in domum tuam, & erunt, apud te quamdiu quærat ea frater tuus, & recipiat.
20 Cum tamen † reperierit Dominus Animaliũ oberrantium, illa à Iudice, vel à detinente, ſumptus, & expenſas refundere cogitur, idq. omni iure æquum eſſe, nemo dubitabit, vt inquit Renatus Choppin. in Conſuetud. Andegauenſ. lib. 1. capit. 10. numero 4. in fine, ad quæ faciunt notata per Maſuer. in Pract. tit. de Expenſis, Intereſſe, & damnis, numero primo, maximè cum ſunt expẽ-
21 ſæ pro victu, & alimentis, cum † animalia nõ con ſeruentur, niſi per victum, nec vento nutriantur, & aura, l. fin. C. de alim. pupil. præſtand. & fiunt, ne res pereant, & repetuntur quaſi per actionem negotiorum geſtorum, argum. l. ſi pupilli, §. ſi Titij,
22 vbi Bart. ff. de neg. geſt. Etſi expenſæ † ſunt magnæ, probandæ erunt. Alexand. & Iaſ. in l. finali, §. In computatione, C. de iure deliber. Si autem fuerint paruę, ſufficiet illas probari per coniecturas, vt dicit Bald. in conſil. 356. in fine, volum. 5. ac etiam per iuramentum. Iaſ. in dicto §. in computatione, pleuè hæc dicit Bartholom. de Caſſanço

in

Digitized by Google

in dicta Rubr.1.§.2. in verb. *En payant les diſpens.* Quibus addenda ſunt, quæ dicit Bartol. in l. cum ſeruus, numero 4.ff.de verbor.obligat. vbi dicit, creditorem habere præſumptionem pro ſe,ita,vt
23 non indigeat probatione, dum † repetit expenſas factas equo,quem retinuit pignoratum. Quem ſequitur M.Anton. Natta, in conſ.547.num.32. volum.3. Vnde ad caſum, & materiam, de qua agimus, qui bouem vagabundum in ſuo ſtabulo
24 retinuit,† poterit à domino bouem ipſum reperiri, expenſas alimentorum præſtitorum petere ſibi reſarciri, vt poſt Guidon. Pap. in tract. præſumpt. voluit Andr. Alciat. in tract. Præſumpt. Regula prima, Præſumpt. 50.num.2.

25 An autem is,† qui animalia oberrantia,aliàſve res deperditas inuenerit,reperto Domino res repetente, poſſit ab eo aliquod premium petere? Super quo Hoſtienſ.in c.dudum, il ſecondo, de electio. dicit, iniquum non eſſe, aliquod premium dari, arg. l.4. ff.de condict. ob turp. cauſ. vt inducantur potius ad manifeſtandum ſimilia homines,quàm ad cælandum. Quod non placuit Abbati Panormit.in dicto cap.dudum, ſub num.18.
26 quia dicit,id iure nõ probari, & quòd in dicta † l. 4.§.ſi tibi,erat conuentum, vt daretur præmium pro indicando ſeruo fugitiuo, & idcirco ex conuentione debeatur; concludit tamen in practica obſeruandum dictum Hoſtienſis. Sed Felin. in cap.cum dilecti,num.18. de Accuſat.dicit,ſe valde mirari,quòd nõ viderit Abbas Bartol.in l. Falſus,§. qui alienum, ſub numero 5. ff. de Furt.vbi
27 dicit,† non poſſe peti pretium pro re inuẽta, quia tenetur facere gratis, & ideo accipiendo pecuniã turpiter faceret,l.penult.ff.de condictio. ob turp.
28 cauſ. Pro re † tamen inuenienda,poteſt conueniri de præmio,& debetur, argum. dicti §. ſi tibi, & l.2.ff.ad leg.Rhod. de iactu.faciunt notata per Socin.ſenior.in conſilio 102.columna finali, vol.1. Sed dictum Hoſtienſis non eſt coactiuum : quia dicit nõ eſſe iniquum,vt aliquid præmij loco detur,adeo quòd ponit,potius,vt quadam gratitudine id fiat,quàm quod iure fieri deberet. Sicut crẽdo, quòd pro rei inuentæ qualitate,ac loci,in quo fuit inuentio facta oportunitate,arbitrio indican
29 tis aliquid tribuendum inuentori † vt alij inuentoris exemplo inuitati, promptius aliena propalent,quam vt occultent,vt ſequitur Ant.de Butr. in dicto cap.Dudum,num.26.quem ſequitur Anton.Scapp.de iure non ſcripto,lib.5.cap.155.numero 15. & remiſſiuè alios allegans Petrus Cenedo Collectan.Iuris Canonici, parte prima, capit.23.num.3.

Poſtquam ſumus in materia damnorum datorum cum animalibus,videnda eſt breuiter hęc
30 quæſtio. Fecerunt † damnum animalia, conuenitur dominus coram Officialibus damnorum datorum,qui ſunt Officiales Baronis,qui condẽnant dominum animalium, an à prouuncia horum Iudicum appelletur ad Capitaneum Baronis, qui non habet iuriſdictionem ſecundarum cauſarum,ſiue appellationũ,an verò ad alios Officiales Regios? Breuiter iſta quæſtio reſoluitur per Matth.de Afflict. in Conſtit. Regni. Capitaneorum, num.9. vbi tenet, quòd appellatio non ſit facienda ad Baronem, ſed ad Iuſtitiarios Regios prouinciales; quem ſequitur Ioan. Anton. de Nigris,in cap.Regni, Ad quietem,numero 14. Maximè hoc facilius procedit Olìueti, vbi Curia Regia mediante decreto Regiæ Cameræ, priuauit Baronem ſecundis cauſis, vt dixi in conſil.... Centuria 2.& fuerunt venditæ Vniuerſitati,quæ nominat Officialem Regium in Prouincia, & illi facit Litteras Commiſſionales Regia Camera, prout nunc eam Iuriſdictionem exercet eruditiſſimus, & optimus I. C. Dominus Iulius Valezuola in Prouincijs Fiſci Regij Patronus meritiſſimus.

CAP. XIII.

ARGVMENTVM.

Qui Vniuerſitatum, Ciuitatum, & Communitatum res, ac bona adminiſtrarunt, rationes reddere coguntur. Coram quibus autem id fiet? & an libros edere cogantur.

COMPENDIVM.

1 *Omnes aliena negotia peragentes rationem reddere coguntur.*
2 *Adminiſtratores Vniuerſitatum, Syndici, Electi, aliįq. expleto tempore eorum adminiſtrationis rationem reddere debent.*
3 *Vnuſquiſque rationem reddit illi, cuius negotia egit.*
4 *Adminiſtratores Syndici, ſucceſſoribus Syndicis rationem reddere coguntur.*
Succeſſores adminiſtrationum in Regno Neapolitano creant rationales, coram quibus anteceſſores rationes reddunt, idq. ex Iuris, & Regiarum Legum diſpoſitione, ſub eod. num.4.
5 *Rationum redditio, ſequelam habet, quòd reliqua ſoluantur, & num. 6.*
7 *Libri Adminiſtrationis vna cum ſcripturis ante omnia edendi ſunt.*
8 *Edens libros, quid facere dicatur.*
9 *Rationes redditæ minimè dicuntur, ſi coram calculatoribus libri exhibiti non fuere.*
10 *Editionem librorum facere recuſantes, in dolo eſſe dicuntur, & contra eos iuratur in litem.*
11 *Rationes quoties videndæ ſint, & editio quoties facienda ſit.*
12 *Argentarij quoties edere libros rationum cogantur.*
13 *Rationum redditio, diſpunctio, & ſic excuſſio, quo modo facienda.*
14 *Liber data, & accepta continere debet, ac diem acceptionis, & dationis.*
15 *Liber, titulum, ſiue inſcriptionem continere debet, & alia num. 17.*
16 *Data, & accepta in libro contenta an veroſimilia ſint, iudicis arbitrio relinquitur.*

Libros

18 Libros rationum edere recuſans an præſumatur eſſe in dolo.

19 Viſores computorum, Rationales, ſiue Calculatores, quid facere debeant.

20 Libri Adminiſtrationis, reddita ratione, cui ſint reſtituendi, & num. 21.

22 Calculatorum ſiue Rationalium abſolutio, vel condemnatio, an validæ ſint.

23 Error calculi, quando allegari ſoleat.

24 Ciues particulares pro priuato etiam eorum intereſſe coram rationalibus, & calculatoribus audiendi ſunt, & eos inſtruere poſſunt, & num. 26.

25 Exequutores teſtamenti dum rationem reddunt corã Epiſcopo vel Prætore, Legatarij, præſentia requiritur & audiendi ſunt, & num. 26.

27 Edictum faciunt Officiales, vt Adminiſtratores Vniuerſitatum rationes reddant, idq. ob publicum beneficium.

28 Intellectus Pragmaticæ Regis Philippi II. incipit: Perche habbiamo inteſo. *§.20. ſub tit. de Adminiſtr. Vniuerſitat.*

A X I O M A.

Adminiſtratores rerum ad Ciuitatem pertinentium rationes redduntо, reliqua perſoluto.

1 TVtores, † curatores, procuratores, negotiorum geſtores, exequutores, hoſpitalarios, ſuſceptores, theſaurarios, ſocios, officiales, Locumtenentes, ſeruos domini negotia peragentes, factores, Capitula, Magiſtratus, Iudices, omneſq; aliena negotia peragentes, ad reddendam rationem, & reliquorum reſtitutionem teneri, probat copioſè Ant. Sola, in Conſt. Sabaudię, in Decreto quitationis. Gloſſa 1. num. 5; cum pluribus ſeqq. Id etiam ego comprobaui Ratione naturali, Iure Diuino, Humano, Canonico, Ciuili, & Doctorum authoritate, in conſil. 31. num. 1. cum pluribus ſeqq. Centuria prima.

2 Quo verò ad illos, † qui Ciuitatum, Vniuerſitatum, atque Communitatũ negotia, pecunias, & bona adminiſtrant, quòd illorum munere, officio, ſeu exercitio finito, atque Syndicatu, & Electatu expleto, rationem, & computorum adminiſtrationis diſtinctas editiones facere debeant, videtur mihi text. in l. 2. §. quod ſi de frumentaria ratione, ff. de adminiſtrat. rer. ad Ciuit. pertinent. voluit etiam implicitè Bartol. in l. comperimus, C. de Nauicular. libro 10. Aimo Crauetta, in conſilio 218. Marian. Socin. Nepos in conſil. 148. nu. 7. volum. 1. Anton. Sola, in loco allegato, num. 5. Hieronym. de Laurent. in deciſ. Auenion. 13. nouiſſimè Nicol. Loſæus de Iure vniuerſ. par. 3. cap. 19. quod eſt vltimum, num. 14.

3 Iſta autem † rationum redditio per Syndicos, Electos, aliosq. Adminiſtratores pecuniarum, ac rerum Vniuerſitatis facienda, quemadmodum
vnuſquiſque reddit rationem domino, cuius bona adminiſtrauit, l. hæc venditio, ff. de contrahen. empt. l. cum ſeruus, ff. de cond. & demon. Eodem modo per antiquos, & prædeceſſores, ſucceſſoribus illa reddenda, ac pręſtanda erit. Paul. de Caſt.
4 in l. 2. C. Vbi de ratiocin. & Syndici † ſucceſſoribus Syndicis, vt per Crauettã, in dicto conſ. 218. & in conſilio 238. Idem Sola, in dicto Decreto, Quitationem, parte 1. Gloſſa quinta, numero ſecundo. In hoc Regno Succeſſores in adminiſtratione creant Rationales, coram quibus anteceſſores rationes reddunt, ex diſpoſitione Iuris, & Legum Regiarum.

5 Duo inſimul † ambulant in hac cauſarum ſpecie redditionis rationum, quòd quis reddat, & reliqua ſoluat, l. quamuis, 32. & dicta l. Cum ſeruus, 81. ff. de cond. & demon. l. Non ſolum, 9. §. is, qui reddere, ff. de lib. legata, l. ſi ita fuerit, 13. §. quęſtio, ff. de manumiſſ. teſtam. l. ſtatuliber. §. ſi quis non dare, verſ. Rationum autem, ff. de ſtatu lib. l. Boues, 89. §. Inter reddere, ff. de verb. ſignif. quorum
6 authoritate Sacrum Conſilium decreuit, † ſententiam, qua quis fuit cõdemnatus ad rationes reddendas, continere in ſe reliquorum reſtitutionẽ, vt per Matth. de Afflict. in deciſ. 157. Io. Bręchc, in d. §. inter reddere, vbi Gulielmus Forner. alia iura inducit.

7 Pro reddẽdis † rationibus adminiſtrationum, debet fieri editio librorum, & ſcripturarum ante omnia, ſub qua editione, non continebitur reli-
8 quorum ſolutio, ac reſtitutio, qui † enim edit, cognoſcendi, legendi, ac deſcribendi poteſtatem tribuit ei, cuius intereſt, l. quædam, 8. ff. de edendo, vbi ſi ea nõ faciat, tenebitur ad omne, quod illius
9 intereſt; niſi † enim volumina edãtur coram calculatoribus ad id deputatis, non dicuntur rationes redditæ, vt poſt Bald. Cardinal. Pariſ. & Tobiam Nonium dixi in conſil. 23. num. 2. & in di-
10 cto conſil. 31. num. 24. & 26. Centuria 1. Et † contra non edentes, ac recuſantes, cum dicantur eſſe in dolo, poſſet iurari in litem, vt poſt eumdem Bald. in conſil. 152. vol. 3. Barthol. Socin. in conſ. 92. vol. 4. Nonium in conſ. 63. num. 15. & 16. Auguſt. Beroum, in conſil. 191. num. 18. vol. 1. dixi in
11 conſ. prædicto 31. nu. 27. † Editionem autem fieri debere ſemel, non ſæpius, l. 1. C. de dilat. niſi cum ex integro iterum ratio ſuadeat, & tunc non niſi
12 bis, voluit Forner. vbi ſupra. Niſi † eſſent argentarij, qui ſemper edere cogebantur, quia ad ipſos quaſi fide publica, veluti ad tabelliones publicos, & Notarios confugiebant, vt in dicta l. quædam, §. nummularios, ff. de edendo. Quo verò ad iterandam editionem, & redditionem rationum, dixi in conſ. 18. Centur. 1.

13 In Reddenda † itaque adminiſtrationis ratione, non ſolum pecunia reliqua ſoluenda eſt, qui vltimus eſt redditionis actus, ſed libri, vt dictum eſt, atque volumina edenda, percunctandę, atque examinandæ rationes, & diſpungendæ, atque excutiendæ; ita ad verbum Vlpianus in dicta l. ſtatuliber. la ſeconda, §. ſi quis non dare, verſ. Rationum autem. Diſpungere autem eſt in calculando conferre accepta, & data, vt in l. cognoſcere, 56. ff. de verbor. ſignif. eſt etiam, (vt ibi Fornerius annota-

Digitized by Google

annotauit) diſpungere, ſubducete rationes acceptorum, datorum collatione examinare, explo-
14 rare, & ad calculum reuocare. † Data & accepta librum continere debere, diem acceptionis, ac dationis Bart. in l... C. de nauic. ſeu nauc. publ. lib.
15 11. Bald. in l. rationes, C. de probat. titulum † debet continere liber, ſiue inſcriptionem negotiationis, & rei, ac adminiſtrationis, quam continet vt per Bart. in l. ſi patronus, num. 5. & 6. C. com. vtriuſque iudic. Marian. Sen. in conſil. 87. colum. 3. verſic. circa ſecundum, & colum. finali, verſic. confirmantur etiam, volum. primo, & Bertazol. in conſ. ciuil. 19. num. 30. volum. primo. Decius in conſil. 21. ſub num. 6. Scriptus debet eſſe clarè & lucidè, quoad diem, menſem, annum, datorum, & acceptorum, & expenſorum, vt veritas ex eo ſpecifica, & diſtincta appareat, vt poſt alios dicit Ioan. Baptiſta Plotus, in l. ſi quando, num. 237. & 243. C. Vnde vi, quem ſequitur Borgninus de Tutor. & Curat. num. 206. Anton. Sola in dicto Decreto, Quietationem, Gloſſa 3. ſub num. 6. parte prima, Decreti. Ludou. Roman. in conſil. 118. num. 3. Franciſc. Aretin. in conſil. 31. ſub num. 6. Cardinal. Pariſius in conſil. 84. num. 18. & 19. volum. primo. Marcus Anton. Peregr. in conſil. quadrageſimoſecundo, num. 36. vol.
16 primo. Ex libri † etiam inſpectione videtur, an quæ ponũtur data, recepta, & erogata, ſint veroſimilia, quod Iudicis arbitrio remitti debet, & an fidem faciant, poſt Menoch. de Arbit. Iudic. qq. lib. 2. Centur. 1. Caſu 91. 92. & 93. Fabius Turret. in conſil. 100. num. 44. volum. 1. Idem Menoch.
17 Centur. 6. Caſu 503. num. 10. De † his, alijſq. in rationum redditione, & circa libros, quid continere debeant latè Roland. in conſil. quadrageſimo nono, per totum, volum. primo. Borgnin. Caualcan. in Deciſ. Fiuizanenſ. 37. num. 10. & per totã, parte prima. Nicol. Loſæus, in dicto cap. decimonono, per totum, parte 3. plenè Anton. Sola, in
18 Decreto Quitationis, In omnibus Gloſſis. Si † recuſaret libros producere, & exhibere adminiſtrator, vtique præſumeretur contra eum, quod malitioſè id faceret, & poſſet contra eum procedi, quaſi cõtra furem, etſi diceret ſe libros amiſiſſe, quia præſumeretur doloſe eos occultare, vt poſt Petr. de Anchar. in conſil. 317. Barthol. Socin. in conſil. 159. per totum, volum. ſecundo. Roland. à Valle, in dicto conſil. 49. num. 33. voluit Sola, in dicta Gloſſa 3. num. 12. Loſæus in dicto cap. tertio, num. 18. & 19. Lodou. Roman. In dicto conſil. 118. ſub num. 3. Ioan. Dilect. Durant. de Arte teſtandi titulo 7. Cautela 3. num. primo.
19 Viſores † computorum, quos Rationales vel Calculatores appellamus, debent condemnare, vel abſoluere, ac ſignificare rationes, & computa, etiam ipſis abſentibus, dicta l. 2. §. quod de frumentaria, vbi Bartol. ff. de Adminiſt. rer. ad Ciuit. pertinent. Hieronym. de Monte, de Finib. Regund. cap. 32. num. 6. Peregrin. de Iure fiſci, lib. 6. titulo 7. num. 6. Loſęus in loco allegato, nu. vigeſimoſecundo. Iacob. Philipp. Portius in tractatu Com. Concluſ. lib. 1. Concluſ. 43. verſic. ſeptuageſimo ſecundo, & Anton. Gabriel. Com. Opin. lib. 2. titulo de Citat. Concluſ. prima, num. 455. videant inter ſe cuius ſit liber. Ludou. Roman. in Sing. 228. incipit. Valet ſententia. Libros
20 † autem adminiſtratorum debere reſtitui Vniuerſitati ſcribit Loſæus in loco allegato. Verum ex dictis Barth. Socin. in conſil. 190. per totum, vol. 2. dubia res eſt, nec illam reſoluit. Anton. Sola, in dicto Decreto Quitationem, Gloſſa 5. num. 9. & 11. Nam ego non ita faciliter hoc de-
21 terminarem: quia † multa faciunt pro Adminiſtratoribus, quod ipſi reſtitui debeãt, cum poſſit tractari redditio computorum, vt in caſu Socin. & ſi Adminiſtratores illos non haberent, vtique ratio reuideri, ac item calculari non poſſet. Poſſent etiam fraudari, cancellari, & deleri aliquæ partitæ librorum, committi aliqua falſitas, & alia multa dici opponiuè poſſent pro illis. Pro Vniuerſitate ſimiliter nõnulla facerẽt, quod libri illi debeantur: ſunt enim libri ſui, confecti ab Officialibus ſuis, de rebus, & pecunijs Vniuerſitatis. Inſuper hi libri continent ſolutiones bonorum, & pecuniarum factas creditoribus Vniuerſitatis, cuius intereſt illos teneri, & per ipſam conſeruari, ne iterum pro factis ſolutionibus, moleſtia ſibi inferatur; aliaq. dici poſſent, quæ omittũtur. Vnde dicerẽ, quod ſi ex viſura rationũ, non fuit facta omniũ reliquorũ ſolutio, eo caſu ad ipſos Adminiſtratores libri redite debent, donec eis ſatisfactum ſit; Sin autem rationes redditæ ſunt, ſoluta reſiqua, & Adminiſtratores abſolutionẽ, ac liberationem conſequuti ſunt, ſatius, & melius erit in Archiuio Vniuerſitatum conſeruari. Sed id relinquo cogitandum.
22 Vnde cum de iure † eligi ſoleant Calculatores, & Rationales ad recipiendos libros, & videndas rationes, quietatio, & condemnatio iſtorum valida erit, nec vltra moleſtandi erunt, vt per Decium in conſil. 94. num. 4. argum. l. emptor, §. Lucius, ff. de pact. Bartol. in l. inſtar, num. 5. & pluribus ſequentibus, C. de Iure fiſci, lib. 10. quem ſequitur M. Anton. Natta, in conſil. 39. num. 5.
23 volum. primo. Et licet dici ſoleat de † errore calculi dici poſſe, in caſu tamen ſimili locum ſibi vendicabit, quando res eſt in puris terminis calculi, ſecus autem ſi ſubſequuta eſſet abſolutio vel conuentio, vt per Auguſtin. Bero. in quæſt. 105. num. ſecundo, quod declara, & intellige, vt per Solam, in dicta Gloſſa quinta, numeto trigeſimoſexto.
24 Et licet particulares † Vniuerſitatis ciues, poſſint petere, quod rationes adminiſtratorũ videãtur, quilibet ciuis, quinimmo poſsũt interuenire ad informandos Rationales, & Calculatores & inſtruendos ipſos in diſcutiendi rationibus pro eorum intereſſe, l. ſuſpecta, vbi Gloſſa, & Angel. ff. de inoffic. teſtam. Bald. in l. Principaliter, la ſecunda, C. de liberal. cauſa. Speculat. in tit. de Inſtrum. edit. §. Nunc verò aliqua, ſub num. 45.
25 vbi inquit, quod cum † exequutores teſtamẽtorũ reddunt rationẽ corã Epiſcopo, vel Præpore, debent eſſe Legatarij pro eorum intereſſe; præſentes quem ſequitur Natta, in conſil. 259. nu. 3.
26 volum. ſecundo. Non † autem debent interuenire in calculatione, & determinatione, vt dicit idem Natta ibi poſt Bartol. in dicta l. inſtar.

Poſ-

Digitized by Google

27 Poſſunt † etiam, & Barones, ac Domini locorum tamquam Primi Ciues per eorum Edicta hoc præcauere, ac prouidere, vt rationes reddantur pro publico beneficio, idq. in hoc Regno cau-
28 tum eſt † Pragmatica Philippi II. Regis Catholici incipit: *Perche habbiamo inteſo;* quæ eſt 5. §. 20. ſub titulo de Adminiſtrat. Vniuerſit. & de Iure Communi voluit Guido Papæ in Deciſ. 631. nu. 9. argum. l. finalis, in fine, C. de debitor. Ciuit. lib. 11. Marin. Freccia, de Subfeud. Baron. lib. 2. Authorit. 18. Sed tamen ſuperiores Regij non admittũt ſimpliciter ad Dominorum, & Baronum petitionem, ſed Ciuium, & numquam Regia Camera dat Commiſſarios ad videnda computa Vniuerſitatum, niſi Ciuibus iuſtantibus; præſertim quando Domini, vel Barones lites haberent cum Vniuerſitatibus, quia tunc id non agunt Bono zelo, ſed vt moleſtentur Adminiſtratores pro ſumptibus factis fortè contra ipſos, vt alij terreantur.

CAP. XIV.

ARGVMENTVM.

Regi, atque ſupremo Principi, quando Vaſalli ad ſeruitia teneantur; Quando Domino, & Baroni; & an intra, & extra feudi fines.

COMPENDIVM.

1 *Regi, ac ſupremo Principi à Baronibus, & Vaſallis, an ſeruitia debeantur.*

2 *Dominis, & Baronibus, an ſeruitia debeantur, & quando; & an expenſis Domini, an verò vaſalli, & numero 3. 4. & 5.*

Materia ſeruitiorum eſt ſeminarium litium inter Dominos, & Vaſallos, ſub eod. num. 2.

3 *Seruitia an præſtari debeant extra fines ſeu diſtrictum feudi domino per vaſallos Angarij licet ſint vel Perangarij.*

4 *Seruitia præſtantur pro feudo ipſi Domino.*

5 *Si Feudum non eſt ſufficiens, ſeruitia præſtantur ſumptibus Domini.*

6 *Vaſalli extra patriam tenentur iuuare Dominum, Domini ſumptibus, & num. 8.*

7 *Vaſalli duplici onere grauari non debent.*

9 *Seruitium nullum debetur Domino à Vaſallo, ſi non eſt expreſſum, vel determinatum, nu. 11. & 14.*

10 *Seruitium determinatum in feudi conceſſione vaſallo per Dominum facta, debetur omnino, indeterminatum verò ſecundum morem ſolum & cõſuetudinem vaſallum obligat.*

11 *Seruitium non expreſſum in feudi conceſſione, non debetur, cum non ſit de natura feudi ſiue ſubſtantia exhibitio ſeruitij, ſed fidelitas.*

12 *Seruitium eſt quid extrinſecum à feudo.*

13 *Vaſallus pro feudo poteſt ſe Domino obligare ad aliquod ſeruitium.*

Camillus de Curte I. C. Regens apud Regem Catholicum laudatur, ſub eod. num. 13.

15 *Ioannis Antonij Cannetij Siculi opinio non admittitur.*

16 *Seruitia, quæ non præſtantur ſub aliqua cauſa præſumuntur extorta; multosq. Dominos & Magiſtratus Clariſſimi authoris opinione illa ſeruitiorum extorſio ducit ad Gehennam.*

17 *Seruitiorum materia remiſſiuè ad alios allegatos.*

AXIOMA.

Subditi, atque Vaſalli, Regi, eorumq; Domino debita ſeruitia præſtanto.

1 REgi, ac † ſupremo Principi deberi ſeruitia à Baronibus, & Vaſallis, quando, & ob quam cauſam, quove modo, ſatis ſuperq; ſcripſi de Regis Catholici præſtantia, cap. 18. ſub num. 63. cap. 20. num. 53. & cap. 32. num. 229. & ſeqq. eo Lectores remitto, ne rem actam iterum agam.

2 Quo verò ad † ſeruitia, quæ petunt Domini, & Barones à ſubditis, quæ omnium diſſenſionum ſunt cauſa, & illorum occaſio multarum litium ſunt ſemina, an debeantur, quando, vbi, & an à proprijs ſeruitijs abſtrahãtur, an extra fines feudi, & alia multa hanc materiam reſpicientia, ſcripſi ibidem in dicto c. 18. Iterum tamen repeto, quòd
3 etſi † Barones, & Domini haberent ſubditos Angarios, & Perangarios, non tamen tenebuntur ad ſeruitia extra diſtrictum feudi, arg. l. finalis. ff. de iuriſdict. omn. iudic. vt voluit Matth. de Afflict. in Conſtit. Iuſtitiarij non per Calendas, num. 3. in fine, quem ſequitur Thom. Grammat. in Voto duodecimo, numero vigeſimoquarto. Quo ad
4 hoc † aduertendum eſt inſuper, iſta ſeruitia præſtari pro Feudo, & non alia ex cauſa, adeo quod ſi ſubditus non habet à Domino feudum aliquod, habens annexum ſeruitium, non tenebitur domino præſtare ſeruitia, niſi ea, quæ alijs præſtare ſolet: quia intra patriam præſtare debet Domino vaſallus etiam ſuis ſumptibus, ſi tamen
5 ab † eo habeat feudum adſumptus ſufficiens, aliàs tenetur ſeruire eidem Domino expenſis Domini, l. ſuo victu, 18. ff. de operis libert. adeo, vt ſi non habet feudum, & vellet ſeruitium, ſi ſolet alijs ſeruire, tunc per prædicta, erit neceſſarium à Domino præſtari ſalarium.
6 Extra † verò patriam, tenetur iuuare Dominum ſumptibus ipſius Domini, l. modios, C. de ſuſcept. prop. & archar. libro decimo, l. finali, C. de erogat. milit. annonæ, libro duo-
7 decimo. Ne † duplici onere tunc grauetur,

ſcilicet

ſcilicet exire prouinciam; & ſuis ſumptibus,
Odoffred. in Summa, Quib. modis feud. amit-
tat. §. ſeruiet autem vaſallus, & poſt Bertran.
Capcoli, in capit. primo de Noua for. fidelit.
voluit Ioan. Rain. in cap. Imperialem, §. firmiter,
num. decimo, verſic. Quæro an vaſallus tenea-
8 tur Dominum. Et dicit † hæc intelligi oporte-
re, quando vaſallus à Domino vocaretur, vt va-
ſallus. Quod interpretor, vt ab eo feudum te-
neat, & non aliter, vt concordet cum dictis
Afflicti; & Grammatici. Et ita ſupradicta ſunt
de mente Iacobi de Ardizon. in Summa, cap.
ſexto, vbi ſemper loquitur de vaſallo habente
feudum à Domino. Et ſic etiam multa melius,
quam alius ſcribit Iacobin. de Sancto Georgio,
in Inueſtitura feudali, §. Et promiſerunt, per
totum. Et in tantum hoc verum eſt, quod
9 † ſi feudum etiam vaſallo concedatur, & non
exprimatur ſeruitium determinatum, vel in-
determinatum, nullum debetur ſeruitium, &
originale dictum Andr. de Iſern. in capit. pri-
mo, §. huius generis, num. decimotertio, cum
pluribus ſequentibus. Ex quibus cauſ. feud.
10 amitt. vbi dicit, quod † ſi detur feudum expreſſo
& determinato ſeruitio, illud debetur: ſin au-
tem indeterminato; tunc præſtabitur ſeruitium
ſecundum morem, & conſuetudinem. Dum
11 verò † nullum exprimitur ſeruitium, nullum
debetur; cum non ſit de natura feudi ſeruitium,
nec de eius ſubſtantia, ſed fidelitas, Andr. Iſern.
in cap. primo, in fine, numero vndecimo, per
quos fiat inueſtit. Nouiſſimè Carol. Tapia
Iuris Regni Neapol. libro primo. Rubrica pri-
ma, Ritu primo, num. xv. & non tenebitur
eo caſu vaſallus, niſi ad illa ſex, de quibus habe-
tur in capit. primo, de forma fidelit. Quem ſe-
quitur Matth. de Afflict. in Deciſ. trecenteſima
12 vigeſima, numero quarto. Vnde dicit † ſerui-
tium eſſe quid extrinſecum à feudo, Simi-
liter ipſius Andreæ Franciſc. de Amic. de his qui feu-
da dare poſſ. §. Natura, num. tertio, fol. 127.
Et ideo non ineſſe feudo, ſed ex conuentione:
Idem Franciſ. de Amicis, in §. prodeſt, num.
ſexto, fol. centeſimouigeſimoſexto. Et dum
præſtantur Domino à vaſallo illa ſex, dicitur
præſtari ſeruitium, vt dicit Ioan. Vincent. An-
na, in Rubrica de vaſallo decrepitæ ætat. num.
decimo. Et ideo diſputando concludit, poſſe
13 † pro feudo vaſallum ad ſeruitia aliqua obliga-
ri Domino. Franciſc. Hotoman. in Diſputat.
Feudiſtica, capit. trigeſimoprimo. Gulielm.
Hanneton. Iuris Feudor. libro primo, cap. deci-
mo. Nouiſſimè dum hæc vltima manu deduci-
mus D. Regens Camillus de Curte, in Diuerſ.
feudor. parte prima, §. Reliquum eſt, & num. ter-
tio, explicite, & diſertiſſime dicit, ſeruitium
non eſſe de ſubſtantia, neque de natura feudi,
14 in tantum, quod ſi † fuerit facta conceſſio feudi,
nulla facta mentione ſeruitij, non debebitur
ſeruitium, allegat Andr. de Iſern. in dicto
§. huius generis. Ergo tantò minus debebitur,
15 ſi nullum collatum fuerit feudum. Vnde † ca-
uendum eſſe arbitror ab opinione Ioan. An-
ton. Cannetij Siculi, in Repetit. cap. ſi aliquem,
§. In textu, ibi: num. ſeptimo, cum pluribus ſe-
quentibus vbi reprobat opinionem Andreæ de
Iſernia Communiter approbatam.
16 Quia tamen † ſimilia ſeruitia Baronum præſu-
muntur metu extorta non ſubſiſtente aliqua
cauſa, vel feudi conceſſione, Bald. in cap. pri-
mo, §. pactiones, de Pace Conſtant. Latè Ro-
land. à Valle, in conſil. 100. num. centeſimovi-
geſimoſecundo, volum. quarto. Surd. in conſil.
trecenteſimouigeſimotertio, num. decimoquin-
to, volum. tertio. Marc. Anton. Peregrin. in con-
ſil. decimotertio, num. duodecimo. volum. pri-
mo. Idcirco credo hanc materiam multos Do-
minos, multoſq. Magiſtratus ducere ad Gehen-
nam, cum ſubditi nimium ex hac cauſa ve-
xentur.
17 Qui deſiderat † hanc ipſam ſeruitiorum ma-
teriam & ſegetem videre vberiorem, ac latius
productam intueri, quæ longum certè Com-
mentarium exigeret, videat præcitatum Iacobi-
num de Sancto Georgio in dicto §. Et promiſe-
runt, & in tractatu de Operis, ſiue Roidis. Ioan.
Rainaud. in dicto §. firmiter, pulchrè Gulielm.
Benedict. in Rep. cap. Rainutius, in verbo, con-
didit, il primo, num. vigeſimoprimo, cum pluri-
bus ſequentibus, de teſtament. Petr. de Gregor.
Sicul. de Conceſſion. Feudor. parte prima, quæſt.
vndecima, & parte octaua, quæſt. ſecunda, num.
quarto, cum pluribus ſequentibus. Barthol. de
Caſſanæo, in Conſuetud. Burgund. Rubr. 9. §.
decimooctauo, in verbo, *Conuenables à volonté*,
numero decimonono, cum pluribus ſequenti-
bus. Nicol. Intrigliolus, de feud. articulo 83.
Centuria ſecunda nouiſſimè Anton. Borrinius
de ſeruitijs vaſallorum, per totum; & nouiſſi-
me dum hæc imprimuntur, multa ſcribit Ioan.
Rudinger. Variar. Controuerſ. feudalium. cap.
quinquageſimooctauo.

Hæc habui, quæ de Magiſtratuum Edictis
ſcriberem, in quibus exarandis, quædam in-
terualla ceſſerunt, quæ impedimenta præſtite-
runt, quin compoſitionem ad finem deduce-
rem, tamen obſtrictus multorum precibus,
quòd in alijs meis Operibus, hos Commenta-
rios non modo promiſeram, ſed ad eos lecto-
res remittebam, vt illos finirem; tandem vlti-
mam manum illis impoſui: in quibus inconcin-
ne dicta beneuolos Lectores rogo, vt multis
oppreſſum laboribus, me non ironice corri-
piant, humani eſt enim ingenij, licet perſpi-
cacis, quandoque labi, vt non innitamur no-
ſtræ Prudentiæ, ea enim dixi, quæ mihi à Deo
Optimo Maximo, & Ieſu Chriſto, & Spiri-
tu Sancto, talenti mei parte dictata ſunt; Ad
laudem eiuſdem Sanctiſſimæ Trinitatis, Glo-
rioſiſſimæ Virginis Mariæ, Sancti Michaelis
Archangeli, omniumq. Ordinum cæleſtium
Spirituum, ac Sanctorum, & Sanctarum,
Sanctæ Mariæ Magdalenæ, ac Sancti Maca-
rij, cuius corpus Miraculis clarum in mona-
ſterio noſtro ſeruatur, atque hodie veneran-
dum illius Feſtum colimus. Oliueti Die 16.
Decem.

Digitized by Google

Decembris, 1605. Sanctam Eccleſiam Romanam eiuſq. Apoſtolicam Sedem Gubernante PAVLO V. Pontifice Maximo; Imperante Rodulpho II. Romanorum Imperatore ſemper Auguſto; ac Regnante PHILIPPO III. Rege Catholiciſſimo, & Potentiſſimo Domino meo Clementiſſimo, Cuius Maieſtati ob excelſa eius in Rempublicam Chriſtianam merita omnia auguror, & fauſta & felicia.

FINIS.

Corrigebat Doct. Huppertus Faber Vbius, Agrippinas, Lector publicus apud Venetos, & Corrector approbatus. G. 84

ANT 1319138

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

E 29.

XXI
326

Digitized by Google